

florica dimitrescu

dictionar

de

CUVINTE

RECENTE

ediția a II-a

Logos

dc
R

florica dimitrescu

dictionar
de
CUVINTE
RECENTE

ediția a II-a

Coperta: Mirela MUSCAN

Redactor: Alexandru CIOLAN

Apărut: București, 1997

Toate drepturile rezervate Editurii LOGOS

Editura LOGOS®

Adresa poștei: OP 4 CP 48 București

Tel./fax: (021) 327 14 78

(021) 233 14 82

Mail: office@logos.tm.ro

Lui Adrian,
alături de care a crescut acest dicționar

Cuvînt înainte la ediția a doua

Între data cînd am încheiat scoaterea fișelor pentru prima ediție a DCR (1980) și momentul cînd am încetat introducerea de noi fișe pentru ediția a doua a DCR-ului (sfîrșitul anului 1996 – deși, sporadic, în faza de corectură a ediției de față, am adus și unele atestări de la începutul anului 1997) au trecut ani buni, în care progresele făcute de știință și de tehnică – cele mai active „motoare” ale noului în vocabular – au fost considerabile, iar în anumite domenii, de exemplu cel al informaticii, de-a dreptul uimitoare. În acest răstimp s-au petrecut evenimente politico-sociale de primă importanță, printre care fundamentală pentru noi este, cu evidență, Revoluția din Decembrie '89, cu consecințele ei pe toate planurile, dintre care unul semnificativ este de natură lexicală. Într-adevăr, deschiderea granițelor a cauzat și a permis pătrunderea unei mari cantități de cuvinte corespunzătoare rapidei evoluții științifice amintite. Un simplu exemplu edificator: prin anii '87-'88, aflîndu-mă în exil în Franța, unde utilizarea *fax*-ului era curentă, o persoană foarte apropiată, cu intense preocupări politice anticomuniste, îmi spunea, cu amărăciune, că această capitală inovație nu va putea trece niciodată într-o țară ca a noastră pentru că ar echivala cu suprimarea cenzurii, una dintre „pîrghiile” cele mai puternice de reprimare folosite în totalitarism... Iar azi, la aproape opt ani de la descătușarea energiilor românești prin sacrificiul tinerilor eroi din Decembrie '89, *fax*-ul și verbul corespunzător, *a faxa* fac parte din existența zilnică a enorm de multor români, care îl folosesc la serviciu sau chiar acasă!

În perioada benefică de după '90 s-a putut pune „sub lupă” limba de lemn a foștilor „activiști” (și nu numai a lor!), s-a dat posibilitatea definirii corecte a unor termeni pînă atunci maculați de ideologia comunisto-totalitaristă (*disident*, *rezistent*, *partizan* etc.) și a ieșirii la lumină a unor cuvinte sau sensuri cunoscute și pînă în Decembrie '89 dar care, din motive lesne de înțeles, nu-și puteau găsi locul în nici un dicționar; să ne gîndim, de pildă, la nedorită *ceausei* sau la gama de termeni cu care erau denumiți securiștii, mergînd de la simplul *băieții*, veștejiți în curajoasa poezia *Totul* a Anei Blandiana, pînă la poeticul *stînjenei*.

În ce constau diferențele principale între ediția actuală și ediția din 1982?

– Ediția de față s-a îmbogățit cu o serie de cuvinte recente – născute în interiorul limbii române sau împrumutate, de obicei din limbile de mare circulație, în special din franceză și din engleză, cu observația că engleza a avut în ultimii ani un impact net superior asupra românei în comparație cu perioada cuprinsă între 1960–1980. Au fost înregistrați astfel termeni reprezentativi pentru epoca traversată de cîrînd ce exprimă realități, unele de neimaginat în epoca precedentă, de exemplu *ecu*, *e-mail*, *fax*, *internet*, *cd(-rom)*, *telecomandă*, *telefax*, (*telefon*) *celular*, *TVA*, *Sida*, *zapă* etc. etc. În total s-au adăugat, dacă socotim noastre nu ne înșeală, un număr de 1885 de cuvinte noi, deci mai bine de jumătate în raport cu prima ediție a DCR-ului; acesta avea 3743 de cuvinte, față de cele 5628 de cuvinte (și expresii) conținute în ediția actuală. Cifra aceasta se mărește sensibil dacă se ține seama de *sensurile noi*, corespunzătoare și ele unor noutăți ale epocii, ale cuvintelor deja existente în DCR sau în alte dicționare curente ale limbii noastre, de exemplu *baghetă* “tip de piine”, *gorilă* “bodyguard” (de menționat că, la rîndul lui, acest termen era absolut necunoscut marelui public, dar astăzi a devenit atît de obișnuit încît poate ajuta la „definirea” unui sinonim...), *pilulă* “contraceptiv”, *plajă* “distanță, diferență”, *șestoasă* “duba poliției”, candidat *nefericit/nenorocos* “care a pierdut în alegeri”, *susținător* “întăritor” etc. etc. pentru a nu mai aminti cuvinte care, precum *virus*, au cîte 3–4 semnificații noi.

– DCR₂ conține un sporit număr de sintagme recent introduse în circuitul românei ca, de exemplu, *apă plată*, *carte de credit*, *celulă de criză*, *cocktail Molotov*, *cod genetic*, *copil al străzii*, *conomie de piață*, *fir de siguranță* (la bancnote), *guler alb*, *lup tînăr*, *lumină verde*, *placă turnantă*, *planning familial*, *semestru alb*, *virf de lance* etc. etc.

– Ediția actuală s-a îmbogățit cu o serie de noi atestări. Acestea sînt de trei feluri:

a) la cuvintele cu 2–3 atestări în DCR s-au adăugat noi exemple din anii 1980–1996, care sînt în măsură să dovedească vitalitatea cuvîntului respectiv, chiar deplina sa implantare în română. În DCR₂ multe cuvinte și-au probat existența de-a lungul a trei decenii (*aerofotografie*: '65, '76, '84, *establishment*: '74, '82, '95, *giacă*: '78, '81, '93) sau chiar a patru decenii (*monografist*: '67, '79, '85, '93, *om sandwich*: '61, '78, '84, '96, *vinotecă*: '62, '78, '80, '93). De altfel, ar trebui ca în orice dicționar istoric al limbii să existe minimum o atestare a cuvintelor pentru un deceniu; numai astfel se pot „evalua” cîștigurile dar și, ceea ce este mai greu, de urmărit pierderile unor termeni, deci cuvintele căzute în desuetudine din varii motive...

– În DCR₂ s-a acordat o atenție specială pre-datărilor, ceea ce a condus la o serie de datări anterioare față de cele din DCR, de la 2 ani (*star-sistem*, *tupal*), 3 ani (*minighid*), 4 ani (*pizza*), 6 ani (*panty*), pînă la 7 ani (*problematiză*, *științifică*, *telescaun*).

– La unii termeni s-a detectat – pînă la proba contrarie! – „paternitatea”: Andrei Cornea pentru *directocrat*, Tatiana Slama-Cazacu pentru bogata „familie” *troglo-ditic*, *troglo-ditism*, *troglo-ditizare*, *troglo-diție*, Eugen Simion pentru *calendaritate*, restauratorul Cipriani din Veneția pentru *carpaccio*.

– S-au stabilit mai precis unele etimologii și s-au adus unele explicații de natură enciclopedică pentru mai buna înțelegere a unor cuvinte, de exemplu la *adidas*, *futurolog*, *internet*, *laser*, *ninja*, *pubelă*.

– Pentru această nouă ediție s-a amplificat bibliografia cu lucrări de specialitate, române și străine – fără a avea nici pe departe pretenția de a fi cunoscut, din motive deseori obiective, măcar majoritatea lor. De asemenea s-a mărit lista surselor, în special pentru că după Decembrie '89 numărul ziarelor și al revistelor – multe efemere – a crescut considerabil.

– S-au adus retușări la unele definiții din DCR și s-au făcut precizări referitoare la domeniul căruia îi aparțin termenii.

Numeroasele recenzii – în general binevoitoare – ne-au ajutat prin observațiile lor, nu de puține ori pertinente, în alcătuirea acestei noi ediții, așa că mulțumim tuturor acelorora care s-au aplecat asupra DCR-ului și au scris despre el: L. Bercea, Rodica Bogza, Gh. Bulgăr, Virginia Burdujea, Matilda Caragiu Marioțeanu, B. Cazacu, R. Ciobanu, Al. Ciolan, N. Felecan, Al. Graur, Th. Hristea, Alf Lombard, C. Lupu, N. Mocanu, Gh. Moga, I. Nicolescu, G. Pruteanu, Luiza Seche, Stela Toma, Ana-Maria Tupan; sperăm că nu am uitat pe nimeni, iar dacă așa ceva s-a întîmplat, este din regretabila necunoaștere a recenziei respective și, în nici un caz, din reavoință. Un loc aparte l-a avut prezentarea DCR-ului în februarie 1985, în cadrul a două spumoase emisiuni la postul de radio Europa Liberă de către binecunoscutul ziarist N.C. Munteanu.

După 1989 s-au scris multe articole privitoare la cuvintele noi și în mod special mi-au fost utile cele semnate de Mioara Avram, Valeria Guțu Romalo, Th. Hristea, Irina Preda, G. Pruteanu, Tatiana Slama-Cazacu, Adriana Stoichițoiu, Sanda Șora, Manina Vulpe, Laura Vasiliu, Rodica Zafiu, M. Zamfir, iar D. Urișescu, o carte, căroră le mulțumim pe această cale.

De asemenea le sîntem recunoscători – în afara celor menționați în prefața la ediția I (3.3.) – colegilor și prietenilor noștri din țară și din Franța care ne-au fost aproape în diverse momente ale elaborării ediției de față: Sanda Anghelescu, A. Bantaș, Luminița Brăileanu, D. Caragiu Gheorghiuță, A. de Charnacé, Maria Luisa Chevalier, Antonia Constantinescu, Marie France Delpont, Paula Diaconescu, Valeria Guțu Romalo, Doina Hanu, Claire Herly, O. Hoancă, Viki Hagiopol, Lubica Jolly, Mihaela Macovei-Trandafir, Ș. Mihăileanu, N. Mocanu, Liana și Vlad Murgu, Gabriela Pană Dindelegan, Mihaela și Mirel Rodina, Sanda Reinheimer-Rîpeanu, Andreea Roman, Solange Seailles, Smaranda și Ioana Vultur.

În mod special grațitudinea noastră se îndreaptă spre cei care ne-au asistat continuu, cu devotament, în munca de redactare a acestei ediții:

– Coman Lupu, care a adăpostit – între 1986, anul exilului meu, și începutul anului 1990, cînd am putut reveni în țară – totalitatea fișelor strînse de mine între 1980–1986 și care, în plus, mi-a făcut marea și plăcuta surpriză de a mi le preda mult îmbogățite cu materialul lexical adunat de el în tot răstimpul absenței mele din țară deși, atunci, nu se străvedea posibilitatea reluării lucrului la o nouă ediție...

– Valentina Gobjilă-Hristea, Theodor Hristea și Anca Gherman, care mi-au pus la dispoziție, cu amabilitate prietenească, cărți și fotocopii după articole greu accesibile mie, de departe.

– Alexandru Ciolan, căruia îi datorez, pe lîngă atenta și competentă trecere pe computer a întregului DCR, o serie de rectificări și de precizări, în special la unele definiții, la accentuarea unor cuvinte etc.

Fidelitatea celor menționați aici ca și în ediția I mi-a fost deosebit de prețioasă în special în epoca de beznă a „anilor lumină” și în perioada exilului. În timp ce persoanele amintite mai sus nu și-au dezmințit profunda prietenie și solidaritate față de autoarea DCR-ului, acest dicționar era utilizat în țară dar citat ca și cum ar fi fost o operă „anonimă”, numele fiindu-mi ostracizat...

Dicționarul de față și-a propus să reflecte, pe cît a fost posibil, noua dinamică lexicală dintre 1960–1996. Măsura în care a reușit rămîne să o decidă generațiile viitoare de vorbitori ai limbii române, pe care nimeni și nimic nu o poate ține sub un clopot de sticlă. „Elasticitatea” limbii noastre – cum sugestiv se exprima Alf Lombard în recenzie sa la DCR – i-a permis acesteia să adauge un mare număr de termeni noi într-un răstimp scurt, dar este sigur că nu toți vor avea o egală „speranță de viață”. Cei cu un mare aport informațional și expresiv se vor impune în vocabularul viitor, alții vor dăinui numai o perioadă, iar cuvintele „aventuriere” (după expresia lui Ferdinand Brunot) vor fi eliminate relativ rapid din țesătura lexicului românesc. Dar chiar și aceste ultime două categorii de cuvinte nu pot lăsa indiferent pe viitorul lexicolog interesat de starea generală – lingvistică și sociologică – a vocabularului limbii române. Să ne gîndim numai ce valoare au acele „hapax legomenon” din româna veche sau termenii rarisimi din sec. al XIX-lea, care au cunoscut o nouă viață în epoca noastră...

Pentru moment observăm însă, împreună cu academicianul francez Bertrand Poirot-Delpech, fin comentator al meandrelor lexicale, că limbajul presei – sursa de bază a DCR-ului – are o covîrșitoare influență asupra lexicului curent: „C'est étonnant comme l'argot du journalisme a envahi le vocabulaire commun, signe de son emprise sur le public!” (Le Monde, 13 III 1996, p. 16).

Înainte de a încheia, un *indemn* către cei care vor avea în mîini acest dicționar: astăzi, cînd dezvoltarea lexicală este atît de impetuoasă, îi invităm pe concetățenii noștri să *colaboreze* cu noi, trimițînd pe adresa Editurii fișe cu cuvintele noi întîlnite în paginile presei, cu rugămîntea de a se conforma sistemului utilizat în DCR. Este o inovație care, sperăm, va incita pe cititori și (ne) va ajuta la o cunoaștere mai adîncă a vocabularului actual – și viitor! – al limbii noastre; această colaborare se poate constitui într-o probă a dragostei și a grijii noastre, a tuturor, pentru limba română, primordial factor al culturii.

Paris, 21 aprilie 1997

PREFAȚĂ

0. În cele de mai jos ne propunem să înfățișăm concepția care a stat la baza elaborării acestui *Dicționar de cuvinte recente al limbii române* (DCR), precum și structura articolelor cuprinse în el.

1.1. Pornim de la principiul că, pentru a răspunde extraordinarei înnoiri lexicale de astăzi, este necesar să se consacre un dicționar special cuvintelor apărute și/sau (mai frecvent) folosite în ultima perioadă în limba română; acestea, în marea lor majoritate, reprezintă realitățile și ideile epocii noastre, etapă istorică marcată de o largă difuzare a noilor cuceriri ale științei și tehnicii, de amplificarea raporturilor internaționale și, deci, de extinderea contactelor dintre diversele limbi. Pe plan lingvistic, toate acestea se traduc, pe de o parte, prin creșterea forței interne de creație a limbii române și, pe de altă parte, printr-o serie de împrumuturi. Considerăm că este necesar ca această dinamică a vocabularului să fie urmărită sistematic și înregistrată în lucrări de specialitate. Desigur că memoria prezentului reține cu mai mare exactitate decât ar putea să determine o cercetare ulterioară împrejurările în care s-au format în limbă anumite cuvinte și expresii, sensurile caracteristice cu care acestea sînt folosite, influențele ce au impus împrumuturi lexicale din alte limbi etc.

1.2. Ce se înțelege prin cuvînt recent? Vom porni de la sensul cel mai general, care are în vedere trei accepții:

- a. formațiile noi din elemente preexistente în limbă;
- b. împrumuturile din alte limbi;
- c. sensurile adăugate recent la cuvintele mai vechi ale limbii.

Am înglobat toate aceste semnificații ale cuvîntului recent, întrucît am considerat că DCR va trebui să devină un instrument practic de informare curentă pentru un public foarte larg, în care acesta să găsească explicate cît mai exact, și în același timp mai accesibil, cuvintele (și unele sintagme) noi apărute masiv în ultima vreme în limba română.

În plus, așa cum vom avea prilejul să subliniem și mai departe, acest dicționar va putea îndeplini un rol *științific-documentar*, urmînd să fie utilizat ca un instrument de lucru de către specialiști, ca izvor de material lexical pentru dicționarele cu alt specific ale limbii române (generale, explicative, normative etc.), ca și pentru o serie de lucrări din domeniul lexicologiei.

În mod deliberat am evitat termenul *neologism*, mai frecvent utilizat, și aceasta pentru că, de obicei, la noi, neologismul are – fie în dicționare, fie în alte lucrări de lingvistică – un sens temporal vag, înțelegîndu-se prin neologisme cuvintele împrumutate sau create în limba noastră începînd cu sfîrșitul secolului al XVIII-lea, așa încît se ajunge ca cele mai vechi neologisme să aibă o „vîrstă” de aproximativ 200 de ani, ceea ce, evident, este destul de mult. Concepția potrivit căreia se înregistrează neologisme începînd cu secolul al XVIII-lea stă – pe bună dreptate, fiind vorba de un dicționar general de neologisme – de exemplu, la baza *Dicționarului de neologisme (DN)* elaborat de Florin Marcu și Constant Maneca (ediția a III-a, 1978; v. *Prefața*, p. 7).

1.3. În cazul nostru, perioada de timp la care ne vom referi este relativ redusă și foarte apropiată de momentul actual, pornind de la un material lexical recoltat în ultimii 20 de ani. Desigur că acest interval de timp este arbitrar ales, dar trebuie adăugat că lingviștii sunt de acord asupra faptului că lexicul se transformă în chip sensibil în aproximativ 10 ani¹.

Înregistrate fiind într-un timp limitat, cuvintele din DCR vor fi date, acesta devenind primul dicționar *datat* al limbii române contemporane.

1.4. O primă caracteristică a unei astfel de lucrări constă, așadar, în *unitatea de timp*. Aici însă trebuie făcută o precizare: în privința datării, este posibil ca termenul respectiv să fi aparținut și limbii de dinainte de 1960, dar să nu fi fost înregistrat de alte dicționare, chiar de cele recente, de exemplu DEX sau DN₃, cu care am comparat cuvintele cuprinse în dicționarul nostru. Evident că noi explorări pot corecta datele noastre, atît în intervalul celor 20 de ani, cît și în afara acestora, mai precis, se pot întîlni în anii precedînd ultimele două decenii termeni înregistrați de noi ca aparținînd perioadei de după 1960.

1.5. În plus, caracterul unitar al lucrării se datorește corpusului său constituit din limba prezentă în presă. Pentru excerptarea materialului lexical ne-am adresat presei pentru că ea este printre primele canale care, prin intermediul cuvîntului scris, aduce la cunoștința maselor noutățile din diverse domenii, surprinde „pe viu” schimbările în limbă; presa mînuiește un limbaj extrem de receptiv (deci deschis inovațiilor) menit să reflecte realitatea lingvistică actuală; în plus, aceasta are calitatea de a influența în gradul cel mai înalt limba vie de astăzi².

Trebuie menționat imediat că, în afară de materialul oferit de presă, din dorința de a cuprinde cît mai mult din limba vie a epocii noastre, am consemnat și unele cuvinte aparținînd limbii vorbite, unele din limba auzită la emisiunile de radio sau de televiziune – deci din presa vorbită –, altele din limbajul familiar, din cel argotic etc.

1.6. Ce dimensiuni are DCR, cît de cuprinzător este? Considerăm că în acest dicționar trebuie introduse și explicate cuvintele necesare pentru înțelegerea lexicului limbii curente, cu noutățile sale cele mai recente³. Afirmînd acestea, sîntem conștienți de caracterul totdeauna „deschis” al unui dicționar și de faptul că nici o operă lexicografică nu poate fi „completă”, că numărul cuvintelor titlu din acest dicționar nu corespunde cu numărul cuvintelor răspîndite recent în limba actuală.

Trebuie precizat că în DCR se înregistrează atît cuvintele care au, de pe acum, șansa să se impună în limbă (sau care în perioada respectivă s-au instalat definitiv, circulînd curent în vocabular), cît și acelea care nu au căpătat o consacrare, dar care circulă în limba scrisă sau în cea vorbită și pun probleme pentru buna înțelegere a semnificației lor. Am acordat atenție acestor cuvinte încă fără un statut stabil în limbă, pentru că nu considerăm exclus ca în istoria unui termen, după înregistrarea prezenței sale efemere, uneori de

1 J. Rey-Debove, *Étude linguistique et sémiotique des dictionnaires français contemporains*, La Haye, Mouton, 1971, p. 41.

2 Al. Graur, *Tendințele actuale ale limbii române*, București, Ed. Științifică, 1968, p. 285; I. Iordan în „Limba română”, nr. 3, 1968, p. 202.

3 Această atitudine apare într-un dicționar relativ recent al limbii franceze, *Dictionnaire du français vivant*, de M. Davan, M. Cohen, M. Lallemand, Paris, Bruxelles, Montreal, 1972.

„hapax“, să urmeze o perioadă de non-utilizare, iar după o serie de ani, cuvântul respectiv să se încetățenească în limbă⁴. Din acest punct de vedere se poate afirma că lucrarea de față are mai puțin specificul unui dicționar lucrat după o tehnică lexicografică instituționalizată și este mai curînd ceea ce în lingvistica germană se numește un *Wortregister*.

Evident că în dicționarele normative și explicative ale limbii va trebui să se manifeste multă exigență față de cuvintele recent introduse⁵, să se vegheze cu grijă asupra destinului limbii, separîndu-se cuvintele noi necesare de împrumuturile și inovațiile de lux, superflue, de xenisme.

1.7. Lucrarea prezentată astăzi publicului larg are particularitățile unui dicționar descriptiv. Desigur, de la caz la caz, se va consemna specificul cuvintelor respective (medical, tehnic, familiar, argotic etc.). Caracterul uzual al dicționarului este exprimat prin indicarea pronunțării și a accentuării termenilor de origine străină, a scrierii cuvintelor și prin definirea acestora⁶.

1.8. DCR va funcționa ca sursă lexicografică, va fi un rezervor din care celelalte dicționare ale limbii cu un profil diferit își pot extrage materialul care le interesează, deci trebuie subliniată valoarea sa pragmatică, pentru aducerea la zi a dicționarelor generale ale limbii noastre⁷. El va reprezenta, în același timp, o oglindă a realității lingvistice din perioada ultimelor două decenii – și, din acest punct de vedere, va fi nu numai un instrument de lucru, ci, sperăm, și unul de cultură – și va reflecta concret rata de creștere a tezaurului lexical al limbii române.

1.9. Nu trebuie neglijat nici aspectul științific al problemei pentru o viitoare istorie a vocabularului românesc: reflex al evoluției științifice, tehnice, culturale etc., acest dicționar va deveni un izvor de studii lingvistice privind diferite fațete ale noii structuri lexicale, în primul rînd, dar și morfologice, sintactice etc.

1.10. În concluzie, iată elementele distincte ale dicționarului nostru:

- este primul dicționar datat al cuvintelor noi din limba română;
- este primul dicționar care reflectă vitalitatea și dinamica vocabularului limbii române dintr-o perioadă bine determinată, într-unul din stilurile cu cea mai largă circulație – stilul presei. Alcătuit după principiile expuse mai sus, DCR dovedește puterea creatoare a limbii române în epoca istorică circumscrisă (ultimele două decenii);
- DCR pune în evidență accentuarea caracterului internațional al dezvoltării vocabularului actual al limbii române și aceasta nu numai prin împrumuturi lexicale din limbile de largă circulație, ci și prin formarea, pe teren propriu, dar cu procedee și elemente folosite și de alte limbi – ne referim aici, în primul rînd, la elementele formative de origine greacă și latină⁸ – a unui număr considerabil de cuvinte.

1.11. Un astfel de dicționar care cuprinde și surprinde o parte a vocabularului nostru în mers, pentru a nu rămâne izolat, va trebui să se continue. O soluție economică și, deci, practică, este completarea anuală printr-un supliment publicat ca o fasciculă aparținătoare ce va conține atît cuvinte noi, înregistrate pentru întâia oară în acel an, cît și rectificările aduse unor elemente privitoare la datele propuse în anul sau în anii precedenți, la etimologie etc. Aceste elemente pot constitui începutul unei Arhive lexicale a limbii române actuale⁹, rod al colaborării tuturor factorilor interesați.

2.1. Structura articolelor. În DCR există două tipuri de articole pentru cuvintele-titlu:

A. Articolele propriu-zise sînt alcătuite din:

1. cuvîntul-titlu;
2. indicații gramaticale;
3. marca de utilizare care precizează domeniul de activitate (biol., chim. etc.) și/sau caracterul cuvîntului (franțuzism, argotic, rar etc.);
4. definiție;
5. exemplificare prin citate din presă și, foarte rar, în cazul cuvintelor argotice, familiare etc., prin exemple simple care ne aparțin, și prin trimiteri care sînt de două feluri: la alte cuvinte cuprinse în DCR și/sau la sursele indicate din presă;
6. trimiterea la alt/alte surse din presă și/sau la alt/alte cuvînt(-inte) din DCR;
7. indicarea pronunțării;
8. indicarea unor variante;
9. etimologia;
10. indicarea unor lucrări românești de lingvistică în care a fost discutat cuvîntul;
11. în cazul împrumuturilor, indicarea unor dicționare străine în care este înregistrat (și, de obicei, datat) cuvîntul;
12. indicarea dicționarelor curente românești de specialitate (LTR, DM, DC etc., menționate mai ales pentru cei interesați să capete informații suplimentare de specialitate) și generale ale limbii române (DEX, DN₃) în care este înregistrat cuvîntul.

Dintre aceste 12 puncte, în mod obligatoriu un articol propriu-zis trebuie să conțină punctele 1, 2, 5. Absența celorlalte puncte este lesne de înțeles.

B. Articolele-trimitere, variante ale articolelor propriu-zise, sunt alcătuite din:

- 4 Pentru atenția acordată soartei cuvintelor, implantării lor în limbă, v. G. Matoré, în „Le français moderne“, nr. 2, 1952, p. 88-92, A.J. Greimas, în „Cahiers de Lexicologie“, I, p. 60 ș.u.
- 5 Theodor Hristea, în „Limba română“, nr. 3, 1972, p. 185 ș.u.
- 6 Pentru această problemă, v. J. et Cl. Dubois, *Introduction à la lexicographie*, Paris, Larousse, 1971.
- 7 Un exemplu: P. Gilbert, *Dictionnaire des mots nouveaux* (1971) a fost utilizat de B. Quemada în volumele recente din *Matériaux pour l'histoire du vocabulaire français*, Paris.
- 8 Vezi Al. Graur, *La romanité du roumain*, București, 1965, p. 65; Fl. Dimitrescu, *Quelques observations sur le rôle des affixes grecs dans la formation des nouveaux termes du roumain littéraire*, în „Beiträge zur Romanischen Philologie“, Berlin, 1971, Heft 2, p. 370-381.
- 9 Așa cum, de pildă, în Franța, sub îndrumarea lui B. Quemada, s-au înființat, în 1964, „Archives du français contemporain“ (v. „Langue française“, nr. 2, 1969, p. 56 ș.u.). De menționat că în banca de date fono-morfo-semantice a limbii române (BANDASEM) inventarierea are în vedere întregul lexic al limbii române cuprins în diverse opere lexicografice (vezi Ion Dănăilă și Radu Michăescu în LR 5/1980, în special 4.4. și 4.5., p. 473).

1. cuvîntul-titlu;
2. indicații gramaticale;
3. data primei atestări;
4. marca de utilizare (v. articolele propriu-zise);
5. definiție;
6. trimiterea la un alt (alte) cuvînt (-inte) din DCR;
7. trimiterea la alte surse din presă;
8. indicarea pronunțării;
9. indicarea unor variante;
10. etimologia;
11. indicarea unor lucrări românești de lingvistică în care a fost discutat cuvîntul;
12. (în cazul împrumuturilor) indicarea unor dicționare străine în care este înregistrat (și, de obicei, datat), cuvîntul;
13. indicarea dicționarelor curente românești de specialitate (LTR, DM, DC etc.) și generale ale limbii române (DEX, DN₃) în care este înregistrat cuvîntul.

Dintre aceste 13 puncte, în mod obligatoriu un articol-trimitere trebuie să fie alcătuit din punctele 1, 2, 3, 5, 6.

2.2. Una dintre problemele cele mai dificile ale alcătuirii unui dicționar – și DCR-ul nu a putut constitui o excepție! – este aceea a stabilirii „nomenclaturii” sale, a ansamblului de cuvinte-titlu care nu poate fi decît rezultatul unei selecții.

2.2.1. În cazul dicționarului de față, care este o primă încercare de a determina, măcar și foarte aproximativ, vocabularul recent al limbii române din ultimele două decenii, un criteriu al detașării dintr-un fișier foarte bogat a cuvintelor pentru DCR a fost acela al eliminării cuvintelor care au circulat și înainte de 1960. Pentru aceasta un ajutor prețios ne-a adus DN, apărut în 1961; cuvintele din fișierul nostru prezente în DN, deci cu o atestare anterioară epocii pe care ne-am propus s-o urmărim, au fost înlăturate. De asemenea au fost eliminate din DCR cuvintele cuprinse în DLR cu atestări anterioare anului 1960. Aici trebuie făcute însă două precizări:

a. în dorința ca acest dicționar să devină o sursă pentru dicționarul tezaur al limbii române și pentru alte dicționare am considerat util – în măsura în care am dispus de citate pentru ele – să înregistrăm și cuvinte despre care avem certitudinea că au circulat în perioada premergătoare anilor '60, dar care – deși uneori au fost semnalate în reviste sau în dicționare de specialitate înainte de această dată – nu au fost înregistrate nici în DN, nici în alte dicționare curente ale limbii române.

b. au fost reținute unele cuvinte care apar în DN dacă în contextele din ultimele două decenii prezintă sensuri noi – de exemplu *impat*, *realiza* etc.

2.2.2. Al doilea criteriu al selecționării termenilor pentru DCR a fost acela al răspîndirii cuvintelor în limba română; pentru aceasta am admis în DCR cuvintele pentru care au existat în fișierul nostru minimum două citate, socotind că, dacă din presa excerptată de o singură persoană s-au extras două contexte cuprinzînd un anumit cuvînt, acesta poate fi, de fapt, un semn că termenul respectiv este mai bine reprezentat, fie în presă, fie chiar în aspectul vorbit al limbii.

2.2.3. În unele cazuri am inserat totuși în DCR cuvinte ilustrate printr-un singur citat. Este vorba de situații foarte diferite:

- cuvinte care apar înregistrate în DEX sau în DN₃, deci care au o anumită poziție în limbă, dar care în dicționarele menționate nu sunt însoțite de exemplificări (de exemplu: *cibernetiza*, *decontracturare*);
- cuvinte uzuale care reprezintă realități ale vieții de toate zilele și care, întîmplător, nu au fost înregistrate de noi în contexte mai numeroase: *ciorap-pantalón*, *externare*. În situația aceasta se află și unele cuvinte recente alcătuite din abrevieri (*BTT*, *INCREST*);
- cuvinte care denumesc tipuri de activități sau de profesii noi (*arhitect-decorator*, *cineast-reporter*, *dactilografă-secretară*);
- cuvinte care denumesc noi cuceriri ale științei și tehnicii (*crenoterapie*, *criobiologie*);
- cuvinte care reprezintă unele denumiri comerciale noi (*cazeocaroten*);
- cuvinte care apar în contexte ilustrînd unele cuvinte-titlu din DCR (de exemplu *discofil* v. *hobbyst*, *filamentar* v. *cardat*).

2.2.4. În general, în categoriile de mai sus credem că sunt cuprinși – cu toate rezervele impuse de astfel de „pronosticuri” – termeni care vor rezista timpului. Altele însă sunt cuvinte cu o existență efemeră sau care denumesc realități de pe alte meridiane, dar cuvintele respective apărînd (des, unele dintre ele) în presă, socotim că trebuie explicate și ilustrate în DCR pentru a ajuta la înțelegerea lor de un public cititor cît mai larg. Am procedat în acest fel întrucît am pornit de la principiul că acest dicționar are menirea să consemneze, uneori, numai trecerea prin limba română a unor împrumuturi sau a unor creații pe teren românesc (v. și 1.6.).

2.3.1. În DCR definiția cuvintelor s-a dat cît mai simplu, prin sinonime cunoscute sau prin explicații menite să lămurească sensul/sensurile pentru masele largi de cititori. Uneori, cînd sensul reiese cu claritate din citat, acesta suplinește în mod practic orice definiție (v. *conductorină*, *gazohol*).

2.3.2. Sensurile diferite ale aceluiași cuvînt sînt numerotate. Nu trebuie totuși să ne surprindă împrejurarea că numărul sensurilor este relativ redus și că cei mai numeroși termeni sunt monosemantici în DCR; aceasta se explică prin timpul prea scurt care a trecut de cînd sînt folosiți în limbă, timp în care, cu rare excepții, nu și-au putut încă dezvolta semnificațiile virtuale.

2.4.1. În DCR am pornit de la principiul verificat de practica lexicografică după care tăria unui dicționar constă nu atît în definiții, care pot fi de diverse tipuri, se pot modifica, se pot rafina, cît în citate, într-o bogată ilustrare¹⁰. Într-adevăr, realitatea limbii epocii se păstrează prin contextul/contextele cuvîntului-titlu. De aceea am căutat ca în articolele propriu-zise să ilustrăm sensurile cu exemple extrase din presă. Pentru a se distinge creațiile efemere de cele cărora li se poate prevedea o viață mai lungă, este clar că numărul citatelor poate avea un mare rol.

10 „Il n'y a pas de véritable dictionnaire sans exemples” (*Le Petit Robert*, Paris, 1978, p. XV). Să nu uităm că pentru Voltaire „un dicționar fără exemple este un schelet”.

2.4.2. Citatele sînt înregistrate cu un dublu scop: în primul rînd, de a exemplifica semnificațiile cuvintelor recente și de a oferi exemple ilustrînd diferitele combinații sintactice în care poate fi utilizat termenul respectiv și, în al doilea rînd, de a prezenta o imagine a limbii actuale pentru că la un moment dat se pot considera toate citatele ca aparținînd unui unic „text“, avînd ca „autor“ o colectivitate, interesant sub raport sintactic, morfologic etc.

2.4.3. În mod intenționat, pentru a putea cuprinde în DCR un număr mai mare de cuvinte și pentru a ne păstra în limitele impuse, fiecare cuvînt este ilustrat prin maximum trei citate extrase pe cît posibil din perioade de timp diferite. Ca regulă generală, primul citat reprezintă prima atestare, al doilea este mai recent, urmînd ca al treilea să aparțină ultimilor ani. Aceasta pentru ca rețeaua citatelor să poată întări ideea circulației în timp a cuvîntului, deci, în fond, implantarea sa în limbă. Evident, aceasta este situația ideală, dar uneori ne-am oprit la o singură atestare pentru unele cuvinte (v. 2.2.3.). Am căutat ca, în general, citatele să fie scurte; lungimea unora se justifică prin împrejurarea că în ele apar cuvinte pentru care, într-un alt loc în DCR, se face numai o trimitere (v. de exemplu *chip*, *containerizare* etc.).

2.4.4. Nu am considerat că avem de-a face cu două ocurențe în cazul cînd un termen apare, în același context – uneori la forme gramaticale diferite – de două ori, de exemplu: *ludotecă*, *magnetodiaflux*.

2.4.5. Citatele, date între ghilimele, sunt urmate de indicarea exactă a sursei. În situații excepționale s-a indicat f.d. (fără dată), eventual f.p. (fără pagină), f.z. (fără zi). Tot în cazuri foarte rare, pentru cuvintele neîntîlnite în sursele curente, dar cunoscute din vorbirea zilnică, am alcătuit exemple simple (v. 2.1.).

Pentru a nu încărca în mod inutil dicționarul, am selectat din citatele avute la dispoziție numai strictul necesar bunei înțelegeri a sensului, notîndu-se prin semnele de suspensie [...] omisiunile din text. În același scop, la numele proprii am lăsat numai inițialele; nu am recurs la prescurtări însă în cazul unor nume de personalități ale vieții politice, științifice, artistice; de asemenea, dacă trimiterile se fac la aceeași sursă, nu am repetat siglele acesteia, ci exclusiv ziua, anul și pagina (v. *cinecenaclu*). Menționăm că în citatele folosite nu am intervenit în scrierea cuvintelor; atitudinea noastră față de scrierea corectă a cuvintelor se manifestă în forma cuvintelor-titlu.

2.5.1. Înregistrate fiind într-un răs timp limitat, cuvintele cuprinse în DCR sînt date. Datarea este indicată în trei feluri:

- a. prin data existentă la prima atestare a cuvîntului-titlu din articolele propriu-zise;
- b. prin anul notat între paranteze la una dintre trimiteri în cazul acelor cuvinte-titlu în care citatul/citatele nu reprezintă prima atestare (v. de exemplu, *microanchetă*, *LP* etc.) și
- c. prin anul notat după cuvîntul-titlu al articolului-trimitere.

2.5.2. Trebuie însă imediat subliniat că data primă menționată la fiecare cuvînt nu trebuie absolutizată: este vorba exclusiv de o primă atestare cunoscută, supusă – desigur – relativității generate de carențele cunoștințelor noastre și de inexistența unor preocupări anterioare consecvente de datare a cuvintelor românești. Evident, considerăm aceste datări exclusiv ca un început de drum.

2.5.3. Un caz special îl constituie o serie de cuvinte care există și în alte limbi (de exemplu în franceză, engleză), dar care în română sunt atestate înaintea acestora. De exemplu:

modernitate rom. 1967 fr. 1968

fototelegrafic rom. 1964 fr. 1968

fotocoagulare rom. 1963 engl. 1967

În toate cazurile similare nu am mai considerat că este vorba de împrumuturi, ci – pînă la proba contrară – de „formații“ paralele, ivite independent, prin derivare sau prin compunere.

2.6. Cuvintele de origine străină care prezintă o pronunțare diferită de cea corespunzătoare aspectului scris al cuvîntului au fost însoțite de indicarea pronunțării, notată între paranteze drepte, în partea finală a articolului. Din dorința de a da posibilitatea tuturor celor care folosesc acest dicționar să înțeleagă, fără dificultăți, pronunțarea cuvintelor străine, am adoptat o notare simplificată, cu grafeme cunoscute în general de orice vorbitor al limbii române.

2.7.1. Deși nu este un dicționar cu specific etimologic, am considerat că, în măsura posibilului, indicarea etimologiei în DCR se impune. Am precizat „în măsura posibilului“, pentru că, în special în cazul împrumuturilor, dar uneori și în acela al cuvintelor create pe teren românesc, în rezolvarea etimologiei am întîmpinat multe și mari dificultăți. Un exemplu: *planetoid* apare atît în franceză, cît și în engleză, dar am considerat că termenul românesc are ca etimon cuvîntul francez, deoarece numai în franceză am găsit atestat sensul din limba română. În cazul unor cuvinte nu am putut furniza nici o indicație etimologică, iar în altele am dat exclusiv o descriere a formației cuvîntului (de exemplu *minicopter*: din *mini-* + [*heli*]*copter*) fără a putea preciza în ce limbă a fost creat sau alcătuit cuvîntul respectiv. În acest caz explicația etimologică este cuprinsă între //...//.

2.7.2. Etimologia cuvintelor formate în cadrul limbii române s-a rezolvat, în general, pornindu-se de la cuvintele înregistrate anterior în dicționarele curente.

2.7.3. Uneori a fost foarte greu de decis dacă un cuvînt s-a format pe teren românesc sau este împrumutat ca o formă alcătuită într-o altă limbă. Evident, dacă modelul străin al unui cuvînt este cunoscut, a fost notat ca atare, de exemplu, *cosmonavă*, după rus. *kosmokorabli*, fr. *cosmonef*.

2.7.4. Desigur, contextul poate furniza unele indicații asupra limbii de origine, dar nu asupra etimonului precis. De exemplu, contextul indică originea americană a invenției numite *magnetoplan*, dar cum nu întîlnim acest cuvînt într-un dicționar al limbii engleze (americane), în spațiul rezervat etimologiei am notat *cuv. engl.*; în cazul cînd contextul indică apartenența unui termen la o

anumită zonă lingvistică și când cuvîntul respectiv este alcătuit din elemente reperabile în română, am notat „probabil după model...“, de exemplu *miniecran*, din *mini- +ecran, probabil după model engl.*

2.7.5. În DCR cuvintele de origine străină prezente în lexicul românesc actual au fost clasate în trei categorii:

a. împrumuturi propriu-zise, cuvinte cu circulație în limba română în general sau în unele sectoare de activitate, de exemplu *medicina*; acestea au notată etimologia la sfîrșit. De menționat că, potrivit principiului etimologiei multiple, pentru unele cuvinte întîlnite în mai multe limbi am indicat mai multe surse posibile;

b. împrumuturi cu o sferă mai redusă de circulație și care poartă, la început, în paranteză indicația *franțuzism, anglicism* etc. Și la acestea etimologia este notată la sfîrșit;

c. xenisme, cuvinte de origine străină neadaptate sistemului limbii române. Cum etimonul este identic cu forma din text, am considerat suficient să notăm în paranteza inițială *cuv. fr., cuv. engl., cuv. it.* etc., indicație care exprimă de fapt atitudinea noastră față de cuvîntul respectiv, față de caracterul „extern“ al acestuia.

2.7.6. Este știut că „frontierele“ vocabularului (total) al unei limbi sunt imprecise, mobile, contestabile, ceea ce este valabil pentru ziua de astăzi nu era valabil ieri și, cu siguranță, va fi altfel mâine. Și dacă există un mare număr de cuvinte despre care se poate afirma cu certitudine că aparțin, astăzi, limbii române – nu toate întregii limbi române, ci numai unor vorbitori, după specificul ocupațiilor lor – există și alți termeni, și ei numeroși, asupra cărora ne vine foarte greu să ne pronunțăm. În această categorie intră, de exemplu, cuvintele „de ultimă oră“, despre care nu avem nici o siguranță că au un „viitor“ de stabilitate, creațiile „de moment“, cuvintele argotice, chiar și unele cu specific tehnic, dar cu o slabă circulație, denumirile unor produse etc. etc. Aici trebuie incluse și cuvintele de origine străină neintrate încă într-un circuit mai larg (trecute în DCR în categoria b.) sau, pur și simplu, cuvinte străine (categoria c.), exprimînd de cele mai multe ori realități inexistente la noi. Desigur că multe dintre cuvintele din aceste ultime două categorii vor fi date uitării, dar pentru cititorii de astăzi care le întîlnesc în paginile ziarelor, de exemplu, ca și pentru istoria vocabularului acestei perioade ele trebuie consemnate și exemplificate într-un dicționar cu profil preponderent descriptiv ca DCR.

2.8.1. O caracteristică a acestui dicționar constă în trimiterea, în paranteza finală, la o serie de lucrări anterioare în care s-au discutat ori s-au menționat unele dintre cuvintele prezente în DCR. Referirea se face în special la volume, de sinteză cele mai multe, consacrate problemelor de lexic, de formare a cuvintelor sau de etimologie. În plus, au fost puse la contribuție și informațiile cuprinse într-o serie de articole recent semnate de F. Asan, M. Avram, A. Beyrer, E. Carabulea, F. Ciobanu, Il. Constantinescu, M. Gheorghiu, I. Gheție, Al. Graur, V. Guțu Romalo, Th. Hristea, I. Iordan, C. Maneca, L. Mareș, H. Mirska, M. Popescu-Marin, A. Rudeanu, L. Seche, T. Șandu-Olteanu, Fl. Șuteu, El. Toma, L. Vasiliu, ca și de autoarea acestui dicționar. Informațiile culese din lucrările citate au fost folosite pentru stabilirea etimologiilor și, mai ales, pentru unele pre-datări (s-a indicat între paranteze anul înregistrării anterioare la cuvintele cu atestări mai recente în exemplele aduse de noi).

2.8.2. Ori de cîte ori cuvintele cuprinse în DCR apar în DEX și/sau în DN₃, am menționat acest lucru. Dacă însă un cuvînt din DCR apare și în *Dicționarul limbii române*, red. resp. Iorgu Iordan, Al. Graur și I. Coteanu, Ed. Acad. R.S.R. (DLR), nu am indicat aceasta, deoarece DLR, cel mai cuprinzător dicționar al limbii române de pînă acum, nu este la îndemîna maselor de cititori, cum este DEX-ul. DN₃ a fost utilizat pentru că are un profil asemănător – pînă la un punct – cu DCR, mai bine spus, DCR poate reprezenta o secțiune din DN₃, dicționar care cuprinde și neologisme din perioade mult anterioare anului 1960. În plus, DCR-ul cuprinde și formații românești noi, unele forme argotice, familiare etc. care nu-și găseau locul în DN₃.

2.8.3. De asemenea, efectuîndu-se o comparație între DCR și dicționare străine recente, consacrate în special cuvintelor noi din franceză și engleză s-a indicat, acolo unde este cazul, prezența (datată, de cele mai multe ori) a acestora în limbile respective. De prisos să mai amintim că atunci cînd în dicționarele utilizate unii termeni sînt înregistrați fără a se preciza nici o dată, aceasta nu are cum să apară în paranteza finală a termenilor corespunzători din română (de exemplu: *multivision*). De menționat că am înregistrat dicționarul care dă cea mai veche atestare (de exemplu, pentru *mescalina* PR, care indică 1950 și nu DMN care dă anul 1964); în caz că data este aceeași în două dicționare ale aceleiași limbi am indicat numai unul dintre ele. Pentru franceză ne-am adresat în special lucrărilor *Dictionnaire des mots nouveaux* de P. Gilbert, 1971 (DMN), la care am adăugat datele recente cuprinse în *Dictionnaire des mots contemporains* de P. Gilbert, 1980 (DMC) și Petit Robert, 1978 (PR), iar pentru engleză lucrării *The Barnhart Dictionary of New English since 1963* de Clarence L. Barnhart, Sol Steinmetz, Robert K. Barnhart (BD). Aceste dicționare ne-au fost utile de cele mai multe ori în operația de stabilire a etimologiilor cuvintelor românești și – de multe ori – în evidențierea „rapidității“ cu care româna a împrumutat sau și-a creat un termen pe baza elementelor sale, în interiorul limbii române. De asemenea, așa cum am arătat mai sus (2.5.3.), dicționarele străine citate ne-au dat prilejul să constatăm pre-înregistrarea în limba română a unor cuvinte (este preferabil să vorbim despre pre-înregistrare și nu despre pre-existența cuvintelor în limba română, pentru că este foarte probabil ca înregistrarea în dicționarele străine respective să fi fost lacunară).

2.8.4. În plus, pe lîngă alte dicționare lingvistice, am utilizat o serie de dicționare de specialitate, dar trebuie menționat că, uneori, acestea nu conțin noii termeni specifici disciplinei respective, fiind vorba, în cele mai multe situații, de metode noi, descoperite și aplicate recent. Pentru a ne limita la un singur caz, vom lua ca exemplu *Dicționarul medical*, București, 1969, în care nu am întîlnit cuvinte precum: *cardiomiopatie, endodonție, endocinematografie, electroacupunctură, electrotermocauterizare, electrooftalm, electronografie, fibroscop* – toate înregistrate în DCR –, unele, de exemplu, *fibroscop*, încă din 1964 (*Dicționarul medical* apărînd în 1969 ar fi fost firesc să-l consemneze).

3.1. În concluzie, acest dicționar nu reprezintă decît un început și nu are nici pe departe pretenția de a fi cuprins în întregime lexicul românesc recent. Fișierul existent, rod al muncii unei singure persoane, însumează, în mod normal, numai o parte din ceea ce există ca nou în vocabularul actual și din ceea ce ar fi putut fi extras de un colectiv numeros.

3.2. De aceea, înainte de a încheia trebuie subliniat că suntem conștienți de lipsurile acestei lucrări (nu am cuprins și alte cuvinte poate cel puțin la fel de importante ca cele incluse în DCR; nu am putut furniza o datare mai veche pentru unele cuvinte inserate, nu am avut elementele necesare pentru a stabili unele etimologii, nu am înregistrat toate locurile unde specialiștii au semnalat și au

discutat un cuvânt recent) și că vom fi bucuroși de sugestiile și îmbunătățirile care ne vor fi propuse atât de specialiști, cât și de cititorii nespecialiști în mâna cărora va intra această lucrare de pionierat, oricând ameliorabilă.

3.3. În încheiere, ținem să aducem mulțumiri călduroase colegilor și prietenilor noștri, Matilda Caragiu-Marioțeanu, Carmen Dumitrescu, Theodor Hristea, Coman Lupu, Marga Lotreanu, Mihai Marta, Aurel Nicolescu, Maria Rădulescu, Luiza Seche, Elena Toma, Claudia Tudose și în mod special lui Alexandru Ciolan, care și-au manifestat interesul pentru această lucrare și, în diferite faze ale elaborării ei, ne-au fost alături și ne-au acordat ajutorul lor. Gândurile noastre recunoscătoare se îndreaptă de asemenea către referenții lucrării, acad. Al. Graur și conf. dr. Th. Hristea, care ne-au făcut importante observații și sugestii. Și, *last but not least*, exprimăm viile noastre mulțumiri Editurii Albatros – prin directorul ei, Mircea Sîntimbreanu, și prin redactorul cărții, N. Iliescu – care au înțeles semnificația și importanța publicării acestui dicționar într-o colecție adresată atât specialiștilor, cât și marelui public, în special tineretului.

FLORICA DIMITRESCU
Mihăiești, 18 august 1979

ABREVIERI

adj. – adjectiv
admin. – administrație
adv. – adverb(ial)
agr. – agricultură
alim. – alimentație
americ. – (engleza) americană
amerind. – amerindian
apic. – apicultură
arg. – argotic
arh. – arhitectură
arheol. – arheologie
art. – artă, artistic
astr. – astronautică
astron. – astronomie
av. – aviație
biol. – biologie
bot. – botanică
bulg. – bulgar(ă)
cf. – confer
chim. – chimie
cib. – cibernetică
cinem. – cinematografie
circ. – circulație
colocv. – colocvial
com. – comerț
comunic. – comunicații
constr. – construcții
cont. – contabilitate
cosm. – cosmetică
cuv. – cuvânt, –inte
der. regr. – derivat regresiv
ebr. – ebraic(ă)
ec. – economie
ecol. – ecologie

educ. – educație
electr. – electricitate
electron. – electronică
engl. – englez(ă)
etim. – etimologie
ex. – exemplu
expr. – expresie
f. – feminin
fam. – familial
farm. – farmacie
fig. – figurat
filoz. – filozofie
fin. – finanțe
fiz. – fizică
fiziol. – fiziologie
folc. – folclor(ic)
form. – formație
foto. – fotografie
fr. – francez(ă)
geogr. – geografie
geol. – geologie
germ. – german(ă)
gimn. – gimnastică
gosp. – gospodărie
gr. – greacă
hidr. – hidraulică
iht. – ihtiologie
ind. – industrie
inform. – informatică
inv. – invariabil
ist. – istorie
it. – italian(ă)
înv. – învățămînt
jap. – japonez(ă)

jur. – juridic
lat. – latină
lb. – limbaj
lg. – lingvistic
lit. – literar
livr. – livresc
loc. – locuțiune
log. – logică
m. – masculin
magh. – maghiar(ă)
mar. – marină
mec. – mecanică
med. – medicină, medical
meteor. – meteorologie
mil. – militar
mineral. – mineralogie
moț. – moțional
muz. – muzică
n. – neutru
nav. – navigație
neol. – neologism
n.loc. – nume de localitate
n.pr. – nume propriu
nr. – număr
ol. – olandez(ă)
opt. – optică
peior. – peiorativ
pict. – pictură
pl.tant. – plurale tantum
pol. – politică
polon. – polonez(ă)
pop. – popular
port. – portughez(ă)
pron. – pronunțat

psih. – psihologie
radiol. – radiologie
refl. – reflexiv
rom. – român(ă)
rus. – rus(ă), rusesc
s. – substantiv(al)
scand. – scandinav, limbile
scandinave vechi
sg.tant. – singulare tantum
sint. – sintagmă
soc. – sociologie
sp. – spaniolă
spect. – (din lumea)
spectacol(ului)
speol. – speologie
sued. – suedez(ă)
suf. – sufix
supl. – supliment
s.v. – sub voce
șt. – științific
ș.u. – și următoarele
tehn. – tehnică
tel. – telefonie, telecomunicații
teol. – teologie
text. – (industrie) textilă
topogr. – topografie
transp. – transporturi
ucr. – ucrainean(ă)
v. – vezi
var. – variantă
vb. – verb
vest. – vestimentație
zool. – zoologie
zoot. – zootehnie

SURSE

- A. – „Ateneu”, revistă, înainte și după 1989
Ad. – „Adevărul”, ziar, București, după 1989
Alm. Sc. – „Almanahul Științei”, București, înainte de 1989
Ap. – „Apostrof”, revistă, Cluj, după 1989
Ap.P. – Apărarea Patriei, revistă, înainte de 1989
As – „Formula AS”, revistă, București, după 1989
Caț. – „Academia Cațavencu”, revistă, București, după 1989
Cinema – „Cinema”, revistă, București, înainte și după 1989
Cont. – „Contemporanul”, revistă, București, înainte și după 1989
Contr. – „Contrapunct”, revistă, București, după 1989
Cotid. – „Cotidianul”, ziar, București, după 1989
Cronica – „Cronica”, revistă, Iași, înainte și după 1989
Cuv.rom. – „Cuvîntul Românesc”, revistă, Hamilton (Ontario)
D. – „Dilema”, revistă, București, după 1989
Dobrogea – „Dobrogea nouă”, ziar, Constanța, înainte de 1989
Dr. – „Dreptatea”, ziar, București, după 1989
Drum nou – „Drum nou”, ziar, Brașov, înainte de 1989
Echinox – „Echinox”, revistă, Cluj, înainte de 1989
Expres – „Expres”, revistă, București, după 1989
Expr. Mag. – „Expres Magazin”, revistă, București, după 1989
Ev.z. – „Evenimentul zilei”, ziar, București, după 1989
Fam. – „Familia”, revistă, Oradea
Fl. – „Flacăra”, revistă, București, înainte și după 1989
Forum – „Forum”, revistă, București
G. – „Georgiana Business”, revistă, București, după 1989
Gaz. lit. – „Gazeta literară”, revistă, București, înainte de 1989
Gaz. sp. – „Gazeta sporturilor”, București, după 1989
I.B. – „Informația Bucureștiului”, ziar, București, înainte de 1989
J.lit. – „Jurnalul literar”, București, înainte de 1989
L. – „Lumea”, revistă, București, înainte și după 1989
LAI – „Literatură. Artă. Idei”. Supliment al ziarului „Cotidianul”, București, după 1989
Lit. – „Literatorul”, revistă, București, după 1989
Luc. – „Luceafărul”, revistă, București, înainte și după 1989
Lupta – „Lupta”, revistă, Paris
M. – „Munca”, ziar, București, înainte de 1989
Mag. – „Magazin”, revistă, București, înainte și după 1989
P.N. – „Presa noastră”, revistă, București, înainte de 1989
Pri. – „Privirea”, revistă, București, după 1989
Pr.R.TV – „Programul radio-tv”, revistă, București, înainte și după 1989
Rev. de ref. și rec. – „Revista de referate și recenzii. Lingvistică și filologie”, București
R.I. – „România liberă”, ziar, București, înainte și după 1989
R.I. internaț. – „România liberă internațional”, București, după 1989
R.lit. – „România literară”, revistă, București, înainte și după 1989
R.M. – „România Mare”, revistă, București, după 1989
Rom. liber – „Românul liber”, revistă, Londra
Săpt. – „Săptămâna culturală a Capitalei”, revistă, București, înainte de 1989
Sc. – „Știința”, ziar, București, înainte de 1989
Sc.t. – „Știința tineretului”, ziar, București, înainte de 1989
Sec.c. – „Secera și ciocanul”, ziar, Pitești, înainte de 1989
Sec. 20 – „Secolul 20”, revistă, București, înainte și după 1989
Sf.pol. – „Sfera politicii”, revistă, București, după 1989
Sp. – „Sportul (popular)”, ziar, București, înainte și după 1989
Sp. tehn. – „Sport și tehnică”, revistă, București
Șt. și tehn. – „Știință și tehnică”, revistă, București, înainte și după 1989
Timișoara – „Timișoara”, ziar, Timișoara, după 1989
Timișoara internaț. – „Timișoara internațional”, Timișoara, după 1989
Tin.lib. – „Tineretul liber”, ziar, București, după 1989
Tiner. – „Tinerama”, revistă, București, după 1989
T.N. – „Timpuri noi”, revistă, București, înainte de 1989
Trib. Rom. – „Tribuna României”, revistă, București, înainte de 1989
V. – „Vremea”, ziar, București, după 1989
V. rom. – „Viața românească”, revistă, București, înainte și după 1989
V. stud. – „Viața studentească”, revistă, București, înainte de 1989
Z. – „Ziua”, ziar, București, după 1989
„22” – „22”, revistă, București, după 1989

LUCRĂRI, DICȚIONARE, REVISTE

- AD – J. Kleczek, *Astronomical Dictionary*, Praha, 1961.
- AUB – *Analele Universității București*, București.
- A. Bantaș, BE – A. Bantaș, *A Bird's Eye-view of English Influences upon the Romanian Lexis*, București.
- BD – Clarence L. Barnhart, Sol Steinmetz, Robert K. Barnhart, *The Barnhart Dictionary of new English since 1963*, Bronxville, New York, Evanston, San Francisco, London, 1972.
- BRPh – „Beiträge zur romanischen Philologie“, Berlin, din 1961.
- CD – *College Dictionary*, Editor in chief Laurence Urdang, based on *The Random House, Dictionary of the English Language*, New York, 1972.
- CO – *The Concise Oxford Dictionary of current English*, Oxford, 1954.
- D. Am. – Florin Ionescu, *Dicționar de americanisme*, București, 1972.
- D. Angl. – Josette Rey Debove et Gilberte Gagnon, *Dictionnaire des anglicismes*, Paris, 1980.
- DC – *Dicționar de chimie*, coord. dr. Gr. Bălănescu, București, 1974.
- DCR – Florica Dimitrescu, *Dicționar de cuvinte recente*, București, 1982.
- DE – Romulus Vulcănescu, *Dicționar de etnologie*, București, 1979.
- DEA – *Dicționar de economie agrară*, coord. dr. ing. S. Hartia, București, 1969.
- DEI – Carlo Battisti, Giovanni Alessio, *Dizionario etimologico italiano*, Firenze, 1950.
- DEX – *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, 1975
- DEX-S – *Dicționarul explicativ al limbii române – Supliment*, București 1988.
- DF – *Dicționar de fizică*, București, 1972.
- D.Filoz. – *Dicționar de filozofie*, București, 1970.
- DFMB – A. Manuila, L. Manuila, M. Nicole, H. Lambert, *Dictionnaire Français de médecine et de biologie*, 3 vol., Paris, 1970.
- DFAP – Fr. Caradec, *Dictionnaire du français argotique*, Paris, 1977.
- DFP – Ch. Bernat, P. Rézeau, *Dictionnaire du français parlé*, Paris, 1989.
- DG – V. Băcăuanu, I. Donisă, I. Hirjoabă, *Dicționar geomorfologic*, București, 1974.
- Dimitrescu, D. – Florica Dimitrescu, *Dinamica lexicului românesc*, București-Cluj, 1995.
- DHLF – *Dictionnaire historique de la langue française*, sous la direction de Alain Rey, Paris, 1992.
- DJ – M. Berindei, *Dicționar de jazz*, București, 1976.
- DLI – Giacomo Devoto, Carlo Oli, *Dizionario della lingua italiana*, Firenze, 1971.
- DM – *Dicționar medical*, red. resp. dr. P. Simici, București, 1969.
- DMA – *Dicționar de mecanică agricolă*, București, 1972.
- DMC – P. Gilbert, *Dictionnaire de mots contemporains*, Paris, 1980.
- D.Min. – *Dicționar poliglot de mine, geologie și petrol extracție*, coord. prof. dr. ing. Popa Aron, București, 1964.
- DMM – Dr. Virginia Cartianu, dr. Eugenia Farca, ing. Adrian Popescu, *Dicționar de management și marketing*, București, 1973.
- DMN – P. Gilbert, *Dictionnaire de mots nouveaux*, Paris, 1971.
- D.Muz. – Iosif Sava, Luminița Vartolomei, *Dicționar de muzică*, București, 1979.
- DN – Fl. Marcu, C. Maneca, *Dicționar de neologisme*, București, 1961.
- DN₃ – Fl. Marcu, C. Maneca, *Dicționar de neologisme*, ed. a 3-a, București, 1978.
- DP – *Dicționar politic*, București, 1975.
- D.Pisc. – L. Lustun, I. Rădulescu, V. Voican, *Dicționar piscicol*, București, 1978.
- DPN – M. Cortelazzo, U. Cardinale, *Dizionario di parole nuove*, 1964-1984, Torino, 1986.
- DT – *Dicționar tehnic român-francez*, București, 1973.
- DTA – P. Cristea, C. Szabados, *Dicționar tehnic auto*, București, 1975.
- DTL – *Dicționar de termeni literari*, coord. Al Săndulescu, București, 1976.
- DTM – *Dicționar poliglot de termeni tehnici și mașini termice*, coord. prof. dr. ing. Bazil Popa, București, 1975.
- DTN – *Dictionnaire des termes nouveaux des sciences et des techniques*, Paris, 1983.
- DTP – *Dicționar tehnic poliglot*, București, 1963.
- D.Tr. – *Dicționar poliglot de transporturi terestre, navale și aeriene*, coord. ing. C. Avram, București, 1974.
- DTR – *Dicționar tehnic de radio și televiziune*, red. coord. ing. V. Văcaru, București, 1975.
- DZ – *Dicționar de zootehnie și de medicină veterinară*, coord. conf. dr. doc. Eugen Paștea, București, 1969.
- ER – *Etudes romanes dédiées à Iorgu Iordan*, Bucarest, 1978.
- Europe – *Europe*, revue mensuelle fondée en 1923, Paris.
- F – *Der Grosse Duden Fremd-Wörterbuch*, Mannheim, 1966.
- FC I – Fulvia Ciobanu, Finuța Hasan, *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. I *Compunerea*, București, 1970.
- FC II – *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. al II-lea. *Prefixele*, red. resp. acad. Al. Graur și Mioara Avram, București, 1978.
- FS – Henriette Walter, *Le français dans tous les sens*, Paris, 1988.
- A. Giurescu M.C. – Anca Giurescu, *Les mots composés dans les langues romanes*, The Hague-Paris, 1975.
- Ec. Goga Lex. – Ec. Goga, *Lexicologie romanică (lexic profesional)*, București, 1976.
- Granser M. – Th. Granser, „Miștocăreasca“, *Materialen zum rumänischen Argot*, Salzburg, 1992.
- Graur C. – Alexandru Graur, „Capcanele“ limbii române, București, 1976.
- Graur T. – Alexandru Graur, *Tendențele actuale ale limbii române*, București, 1968.
- Guția A. – I. Guția, *Americanisme intrate în limba română prin cinematografie*, Roma, 1955.
- V. Guțu Romalo C.G. – Valeria Guțu Romalo, *Corectitudine și greșeală*, București, 1972.
- GWDS – *Der Grosse Duden Wörterbuch des deutsche Sprache* in 6 Bänden, I, 1966, Mannheim.
- Th. Hristea O. – *Ortografia și ortoepia neologismelor românești*, în LL II, 1995.
- Th. Hristea P.E. – Theodor Hristea, *Probleme de etimologie*, București, 1968.
- L – *Lexis, Dictionnaire de la langue française* (Direction de Jean Dubois), Paris, 1975.
- LGG – *Lexicon, geologie, geografie, mine, petrol*, coord. conf.ing. N. Mihăilescu, București, 1975.
- LI – Marius Sala, Dan Munteanu, Valeria Neagu, Tudora Șandru-Olteanu, *El léxico indígena del español americano*, Academia Mexicană, México-Bucarest, 1977.
- LII – *Larousse illustrated international*, Encyclopaedia and dictionary. Larousse, Mc. Graw-Hill International Book Company, 1972.
- LL – *Limbă și literatură*, Societatea de științe filologice București, din 1955.
- LR – *Limba română*, Editura Academiei, București, din 1952.
- LRC II – I. Coteanu, A. Bidu-Vrânceanu, *Limba română contemporană*, vol. II, *Vocabularul*, București, 1975.
- LTR – *Lexiconul tehnic român*, coord. acad. Remus Răduleț, vol. I-XVIII, București, 1957-1966.
- MF – Loïc Depecker, *Les mots de la francophonie*, Paris, 1987.
- MN – Gabriel Merle, R. Perret, J. Vince, Cl. Juillard, *Les mots nouveaux apparus depuis 1985*, Paris, 1989.
- MNC – *Mots nouveaux contemporains* (sous la direction de B. Quemada), Paris, 1993.
- MP – *Mots de passe* (dirigé par Pascal Ory), 1945-1985, Paris, 1985.
- OA – *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English* by A.S. Harnby (fourth edition), Oxford University Press, 1989.
- OSRI – *Ortograficeski slovar ruskogo iazica*, Moscova, 1973.
- PL – *Petit Larousse*, Paris, 1990.
- PN – Ottavio Lurati, *3000 parole nuove. La neologia negli anni 1980-1990*, Bologna, 1990.
- PR – Paul Robert, *Le Petit Robert*, Paris, 1978, 1984.
- RLR – *Revue de Linguistique Romane*, Strasbourg.
- RRL – *Revue Roumaine de Linguistique*, Ed. Academiei, București, din 1956.
- SC – Gheorghe I. Tohăneanu, Teodor Bulza, *O seamă de cuvinte românești*, Timișoara, 1976.

- SCL – *Studii și cercetări lingvistice*, Editura Academiei, din 1950.
- SG – *Studii de gramatică*, Editura Academiei, București, din 1956.
- SMFC – *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I-IV, București, din 1959.
- S. Șora N.A. – Sanda Șora, *Nouvelles acquisitions lexicales*, in RLR 205–206/1988.
- TDE – Peter Neidhardt, *Technical Dictionary of electronics*, Berlin, 1967.
- TDTF – R. Körner, *Technical Dictionary, Textile Finishing*, Berlin, 1966.
- Urișescu, CV – D. Urișescu, *De la chioșcuri la vesternizare*, București 1993.
- VLI – Nicolo Zingarelli, *Vocabolario della lingua italiana*, ed. a VIII-a, Bologna, 1959.
- VRC – Vasile Șerban, Ivan Evseev, *Vocabularul românesc contemporan*, Timișoara, 1978.
- W – *Webster's New International Dictionary of the English Language*, ed. a III-a, 1958.
- WN – *Webster's New World Dictionary of the American Language*, Cleveland – New York, 1966.
- WNW – *Webster's New World Dictionary of the American Language*, Second College Edition, 1982.
- WT – *Webster's Third New International Dictionary of the English Language unabridged*, London, 1961.

A

- abajúr-glob** s.n. –Abajur în formă de glob– „Lămpile de masă [...] au] aceeași și aceeași banală tijă metalică și *abajur-glob* pictat sau nu cu floricele.“ Sc. 8 III 64 p. 2 (din *abajur* + *glob*)
- abonament-legitimăție** s.n. –Legitimăție care, în schimbul unei sume de bani, permite posesorului să călătorească cu anumite mijloace de transport– „I.T.B.-ul va pune în vânzare și noul tip de *abonament-legitimăție* cu durată nelimitată (pînă la pierdere sau deteriorare).“ R.l. 12 X 77 p. 5 (din *abonament* + *legitimăție*)
- absconzitate** s.f. –Caracterul a ceea ce este abscons– „Eugen Suciu [este] original, inventiv, chiar dacă, uneori, cultivă *absconzitatea* rece în felul lui René Char.“ R.lit. 8 V 80 p. 9 (din *abscons* + *-itate*; DN₃)
- aburí** vb. IV (lb. vorbită) –A învălui cu vorbele– „Emanoil l-a *aburit* pe Eduard.“ (din *abur* + *-i*; comunicat Mihaela Macovei)
- aburomobil** s.n. –Automobil cu aburi– „Englezul E.K. a construit un automobil cu două locuri pus în mișcare de un motor cu aburi de tipul celor ce se fabricau prin anul 1911 [...] *Aburomobilul* cîntărește 500 kg.“ Sc. 23 II 74 p. 6 (din *abur* + *[auto]mobil*, probabil după model engl.)
- accentuáre** s.f. (arh.) „Domină blocurile de P + 4 nivele cu *accentuári*, adică blocuri de P + 8 nivele [...]“ R.l. 11 XI 86 p. 1 (din *accentua*; DEX, DN₃, alte sensuri)
- accépt** s.n. –Acord, aprobare– „Prima mișcare – *acceptul* de a plăti un impozit de 649 691 lei.“ Sc. 19 V 82 p. 2 (din *accepta*; DN₃, alt sens)
- accesá** vb. I (inform.) –A avea acces, a intra într-o rețea, într-un program etc.– „Sau poți *accesa* în bănci de date mai speciale, respectînd una dintre dogmele libertariene: libera circulație a informațiilor. Birocrații vor fi însă acolo, încercînd să te blocheze cu parole și coduri. Dar pentru asta există hackeri. «Datoria» lor este, înainte de toate, să treacă de coduri și parole.“ D. 134/95 p. 14 (din engl. *to access*)
- acomercialí, -ă** adj. „Brînză amestecată cu scrum de țigară și mezeluri mirosind a «Carpați», «Litoral» sau «Snagov» [...] pot recomanda mostrarea unui vînzător, iar în timp [...] îndreptarea acestei stări de fapt, s-o numim... *acomercială* (adică în afara comerțului civilizat).“ I.B. 11 IX 71 p. 5 (din *a-* + *comercial*)
- acórd-cádrú** s.n. –Înțelegere la nivel general, care servește drept cadru pentru convorbiri ulterioare– „Avem cu România un *acord-cadru* pentru colaborarea științifică și tehnică.“ Sc. 7 IX 66 p. 6. „*Acorduri-cadru* de cooperare“ Sc. 9 XII 73 p. 3. „*Acord-cadru* între socialiștii și comuniștii spanioli“ Sc. 6 IV 79 p. 4 (din *acord* + *cadru*; cf. fr. *accord-cadre*; DMN 1950)
- acribiós, -oásă** adj. –Extrem de exact(ă)– „Metodic și exact în tot ce scrie, practicînd o critică *acribioasă* (efect benefic al preocupărilor de istorie literară), esențial simpatetică, așa ne apare Nicolae Ciobanu la sfîrșitul lecturii volumului *Însemne ale modernității, II*.“ Cont. 1 VIII 80 p. 11 (din *acribie* + *-os*)
- acromanție** s.f. „Capitala elenă numără nu mai puțin de 12 000 de prezicători, magi, cartomancieni, astrologi, preînși experti în chiromanție (ghicitul în palmă), cristalomanție (ghicitul după modul de cristalizare a anumitor substanțe), *acromanție* (ghicitul după conformația norilor), xilomanție (ghicitul în... lemn) și o puzderie de alte practici oculte, cu nume tot atît de pompoase.“ Sc. 23 III 77 p. 5 (din gr. *akros* “în cel mai înalt grad, superior” + gr. *manteia* “prevestire”)
- activíst, -ă** s.m.f. (pol.) –Membru salariat al unei organizații, de obicei un partid, care se dedică activității în acea organizație; în regimul comunist, cu sens pozitiv; după decembrie 1989, pe ascuns și înainte, cu sens profund negativ– „Uitați-vă la ei. Nu vor reconcilierea, nu vor consensul. Nu vor să se pupe în piață cu noi, necomuniștii, cu noi, *activiștii*.“ „22“ 28 I–3 II 93 p. 10; v. și R.l. 24 IX 92 p. 1; v. și *vizionare* (din rus. *aktivist*; cf. fr. *activiste*; DMN 1958; DEX)
- actor-cîntăreț** s.m. –Actor care, în timpul unei reprezentații, cîntă din gură sau la un instrument– „În activitatea teatrului există căutări [...] spre o formare mai complexă a unui *actor-cîntăreț* sau cîntăreț-actor, spre profesionalizarea interpreților.“ Sc. 31 VII 66 p. 4. „În interpretarea artiștilor argentinieni «Scara de mătase» s-a derulat într-un diapazon ce oscila între suavitate și candoare, cu o frapantă galerie de *actori-cîntăreți* capabili de reflecții pătrunzătoare asupra psihologiei personajelor.“ Cont. 2 VII 73 p. 11 (din *actor* + *cîntăreț*; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 326)
- actor-dansator-cîntăreț** s.m. –Artist care în timpul unei reprezentații dansează, cîntă din gură sau dintr-un instrument; artist total– „Echipa formată din interpreți – toți – «totali» se mișcă ca un mecanism superb, din care iese din cînd în cînd [...] R.M., *actor-dansator-cîntăreț* [...]“ Cont. 18 VII 69 p. 5. „Excelenta coregrafie a spectacolului era pusă în valoare de o echipă foarte bună de *actori-dansatori-cîntăreți*.“ R.lit. 29 II 74 p. 28 (din *actor* + *dansator* + *cîntăreț*; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 333)
- actor-diréctor-animatór** s.m. –Persoană care deține tripla calitate de actor, director și animator de teatru– „José Maria Flotas a debutat ca regizor la Barcelona [...] Am descoperit cu plăcere rolul de *actor-director-animator* – mărturisește José Maria Flotas [...]“ R.lit. 5 IV 84 p. 22 (din *actor* + *director* + *animator*)
- actor-mînuitor** s.m. –Artist specializat în mînuirea păpușilor (în special la teatrele pentru copii)– „În toate cele trei spectacole, *actorii-mînuitori* ai teatrului au demonstrat o mare putere de dăruire, pasiune și energie.“ Sc. 16 V 73 p. 6. „Curs seral de inițiere în Arta *actorului-mînuitor*.“ I.B. 11 I 74 p. 3. „La unele reprezentații își dau concursul 25 de *actori-mînuitori*; una din piese este prezentată de un singur mînuitor de marionete.“ R.l. 31 III 79 p. 6; v. și I.B. 12 I 76 p. 5 (din *actor* + *mînuitor*)
- actor-prezentatór** s.m. –Artist (profesionist) care face comperajul la un spectacol, la televiziune etc.– „Nu știm sub imperiul cărei magii, *actorii-prezentatori* [...] își pierd în fața camerelor de televiziune orice urmă de umor și spontaneitate.“ R.l. f.z. IX 66 p. 2.; v. și Cont. 29 VII 67 p. 4 (din *actor* + *prezentator*)
- actor-regizór** s.m. –Persoană care deține dubla calitate de actor și regizor– „Am asistat [...] la premiera mondială a documentarului de lung-metraj Marlene, dedicat Marlenei Dietrich de către *actorul-regizor* Maximilian Schell [...]“ R.lit. 22 III 84 p. 24 (din *actor* + *regizor*)
- actor-scriitoór, actriță-scriitoáre** s.m.f. –Actor autor de literatură– „Actorul-cititor ca și *actorul-scriitor* sînt, așadar, creații ale literaturii, ale marilor sentimente.“ R.lit. 29 III 73 p. 2. „Piesa cu acest titlu, de *actorul-scriitor* A.L., seamănă mult cu «Hotelul Astenicilor».“ Cont. 20 VII 73 p. 4. „În vîrstă de 54 de ani, *actrița-scriitoare* vădește în cartea ei aceeași «clasă» ca și în existența ei cinematografică și teatrală.“ R.lit. 15 II 79 p. 23 (din *actor* + *scriitor*; *actriță* + *scriitoare*)
- actor-vedetá** s.m. –Actor dramatic de mare vogă– „Actorii din institut, *actorii-vedetă* ai școlii pot arăta exact că sînt un real talent.“ Sc. 22 XI 64 p. 4. „Personajul principal, *actorul-vedetă* C.B., este victima și autorul propriei sale degradări morale.“ R.lit. 23 V 73 p. 9; v. și Cont. 16 VII 71 p. 9 (din *actor* + *vedetă*)
- acuarelizát, -ă** adj. –(Despre culori) Care este diluat în apă, pastelizat– „Totul este fals în filmul lui Zeffirelli. De pildă, culoarea. În loc de culoarea aceea plină, grea, saturată a lui Quattrocento, avem o coloratură spălată și *acuarelizată*.“ R.lit. 4 III 71 p. 24 (din *acuarela*)
- acumulatór-aúto** s.m. (tehn.) –Acumulator pentru autovehicule– „La întreprinderea «Acumulatorul» din Capitală s-a trecut la realizarea unor noi tipuri de *acumulatori-auto*.“ Cont. 10 III 62 p. 2 (din *acumulator* + *auto*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 232)
- acupuncturál, -ă** adj. –Care are relevanță în acupunctură– „Lase-rupunctura nu este o practică fizioterapeutică. Este o metodă terapeutică de fotostimulare cu lumină coerentă a unor zone sensibile care se înscriu în punctele *acupuncturale* și în punctele motorii cunoscute. Fascicolul luminos este menținut pentru un anumit interval de timp pe zona de interes, în funcție de specificul bolii și particularitățile pacientului.“ R.l. 30 IX 95 p. 16 (din *acupunctură* + *-al*)
- acupunctúrá** s.f. 1978 –Metodă terapeutică originară din China care constă în înțeparea pielii în anumite puncte ale corpului, cu ace foarte subțiri– v. *electropunctură*, *reflectoterapie* (din fr. *acupuncture*)
- acupuncturíst, -ă** s.m.f. –Persoană care practică acupunctura–

„Șapte japonezi în dialog cu acupuncturiști români“ Fl. 21 IX 84 p. 8 (din *acupunctură* + *-ist*)

acutiză vb.refl. I –A se ascuți– „Conflictul, mai mult latent, dintre FSN și președintele Camerei, Marțian Dan, s-a acutizat, materializându-se într-o Declarație prin care acest partid protestează împotriva modului deloc imparțial în care domnul Dan conduce lucrările.“ R.I. 15 V 92 p. 3 (din *acut* + *-iza*; DN₃ – „rar“; *acutizare* s.f. – v. Irina Preda în LR 11–12/92 p. 588)

acvacultură s.f. –Creșterea unor specii de faună și floră marină în vederea comercializării– „În cadrul dezbaterilor «Oceanul, sursă inepuizabilă de hrană?» ce au avut loc la Paris, a fost abordată și problema acvaculturii. După datele disponibile, producția anuală de pește obținută prin acvacultură nu atinge decât 300000–350000 tone din totalul de 75–78 milioane tone pește prins anual.“ R.I. 21 IV 75 p. 6. „E momentul ca omul să treacă de stadiul «culesului și vînătorii», depășite pe pământ de 5000 de ani, la stadiul «culturii». Astfel e pe cale să se nască «acvacultura». Se prevede că acvacultura va constitui în viitor una din principalele industrii alimentare.“ Cont. 10 III 78 p. 5.; v. și R.I. 14 IV 80 p. 2, I.B. 30 X 86 p. 8 [var. *acvacultură*] (din fr. *aquaculture*; *aquiculture*; D.Pisc.; DN₃)

acvanaut s.m. –Scafandru, cercetător al profunzimilor submarine– „Platoul continental este deschis acvanautilor.“ Șt. și tehn. 7/67 p. 36. „Record acvanautic. Un grup de acvanauți britanici și americani au stabilit un nou record mondial de scufundare.“ Sc. 8 IV 76 p. 4. „Acvanauți polari la lucru.“ Sc. 28 II 79 p. 5; v. și I.B. 17 II 72 p. 1, R.I. 23 V 73 p. 8, 13 XII 77 p. 6 (din engl. *aquanaut*, fr. *aquanaute*; PR 1967, BD 1968; FC I 141, 284, Graur C. 20; DN₃, DEX-S)

acvanautic, -ă adj. 1976 –Care se referă la acvanauți– v. *acvanaut* (din *acvanaut* + *-ic*; DEX-S)

acvaplân s.n. (mar.) –Tip de ambarcațiune, asemănătoare prin formă cu planșa de ski nautic– „O flotilă de 30 de acvaplânuri, având propulsie cu reacție submarină, va fi pusă în serviciu. Lung de 30 de metri, acvaplânul efectuează naveta între cele două maluri, transportând la fiecare traversare 300 de persoane.“ I.B. 27 I 71 p. 4 (din fr. *aquaplane*; DMN; DEX, DN₃ – alt sens)

acvoplanare s.f. –Starea de plutire a unui vehicul care se deplasează cu viteză mare pe un strat subțire de apă în timpul unei ploii puternice– „Cînd invelișul drumului este ud, unii automobiliști reduc presiunea pneurilor, astfel încît să mărească suprafața punctelor de contact cu șoseaua. Procedeeul este greșit. Prin respectarea presiunii corecte din pneuri se evită acvoplanarea, întrucît pneul cu presiune scăzută va avea canalele de evacuare a apei deformată [...]“ R.I. 7 II 84 p. 5 (din *acvaplân* + *-are*; DN₃)

acvarist s.m. –Persoană care se ocupă cu creșterea viețuitoarelor de acvariu– „Noutăți pentru acvaristi.“ R.I. 21 XII 66 p. 2. „În atenția acvaristilor. NATURA publică în numerele 5 și 6 din acest an un ciclu de articole pentru inițierea celor ce au preocupări de acvaristică.“ I.B. 8 X 70 p. 2; v. și R.I. 1 VII 73 p. 3 (din *acvariu* + *-ist*; cf. germ. *Aquarist*; D.Pisc.; DN₃)

acvaristică s.f. –Ramură a acvaculturii care se ocupă cu tehnologia creșterii viețuitoarelor în acvarii– „Zilele trecute, în incinta halelor Obor, la etaj, s-a deschis un magazin de acvaristică. Amatorii pot găsi aici acvarii, pești, hrană pentru pești, vegetație, precum și aparatură pentru acvarii.“ I.B. 24 IX 68 p. 1; v. și *acvarist* (din germ. *Aquaristik*; DN₃)

acvasol s.m. (chim.) „Pentru a pune capăt acestei controversă, inventatorul spray-ului cu aerosoli, americanul R.A. a pus la punct un nou tip de recipient cu *acvasoli* care folosește ca «vehicul antrenant» un amestec de apă și butan.“ Sc. 19 VII 77 p. 5 (din *acva-* + *sol*, după modelul lui *aerosol*)

adaptométru s.n. „[...] s-a realizat o instalație – cabină de control și aparat electronic de înregistrare – complet automatizată cu ajutorul căreia se poate măsura capacitatea omului de la volan la întuneric. [...] Cu ajutorul acestui «*Adaptometru*» [...] se poate realiza și măsurarea timpului de revenire a unui șofer orbit de farurile unui autoturism ce circulă din sens opus.“ R.I. 7 X 81 p. 3 (din *adapta* + *-metru*)

adaptor s.n. –Dispozitiv care permite adaptarea unui aparat la diferite utilizări– „De la întreprinderea de tractoare și reductoare directe Pașcani – *adaptoarele* pentru detectare și detectoarele electromagnetice.“ Sc. 27 VII 82 p. 2 (din fr. *adapter*; PR 1948; DEX, DN₃)

adidas s.m. 1. –Tip de încălțăminte comodă, inițial folosită exclusiv de sportivi, utilizată mai ales de tineri în anii '80-'90– „[...] s-au creat noi modele de [...] pantofi tip «*adidas*», cu fețe textile și combinate cu piele, avînd tălpi colorate în masa materiei prime,

sandale și pantofi din materiale noi denumite «difur» și «silur».“ R.I. 7 IV 83 p. 3; v. și Sc. 12 VIII 83 p. 4, Săpt. 14 IX 84 p. 8, R.I. 7 I 85 p. 6, 5 XII 96 p. 24; v. și *superman*. 2. –Om care poartă adidași, om obișnuit– „De la vîlădică (ministrul culturii, dl. M.G.), până la opincă (diverși *adidași* pășitori pe cărările gazetăriei) lumea s-a înveselit [...]“ R.I. 27 III 93 p. 8. 3. –Picioare de porc, omniprezente înainte de dec. 1989, pe rafturile magazinelor alimentare– v. *tacîm* (*Adidas*, marca înregistrată – din n.pr. *Adi Das[sler]*)

aditiv s.m. –Substanță care se adaugă (la furaje)– „Timișoara. Specialiștii Centrului de chimie au realizat noi tipuri de coloranți pentru industria pielăriei, o serie de ignifuganți pentru fibrele sintetice, pigmenți pentru emailuri și mase plastice, precum și o bogată gamă de produse pentru agricultură: pesticide, îngrășăminte chimice, *aditivi* furajeri, biostimulatori pentru creșterea și coacerea plantelor.“ R.I. 15 I 83 p. 5 (din fr. *additif*; PR; DN₃)

ADN s.n. (chim.) –Acid dezoxiribonucleic– „[...] în urmă cu 15 ani am reușit să identific *ADN* și *ARN* în sporii unei ciuperci medicinale, pe care am studiat-o peste 20 de ani [...] În domeniul plantelor medicinale superioare în ce privește clasificarea sistematică, tot biotehnologia își va spune cuvîntul.“ R.I. 12 V 83 p. 5. „Cu numai trei ani în urmă, grupul lui A. Rich a dovedit că anumite fragmente de *ADN* pot adopta în spațiu o conformație diferită de celebra dublă elică, și anume forma literei Z. [...] o echipă [...] de la Institutul de progeză (Paris) [...] a dovedit că acidul dezoxiribonucleic Z poate fi pus în evidență de cromozomii unui rozător, *Gerbillus Nigeriae*.“ Cont. 9 XII 83 p. 7; v. și Ev.z. 4 III 97 p. 3 [pron. *adené*] (abreviere din *A[cide] D[ésoxyribo] N[ucléique]*; PR 1960, FS 310)

adolescentin, -ă adj. –Tineresc, de adolescent– „Cursa cu mașina plină de năzdrăvăni și de închipuiri tipic *adolescentine*.“ Cont. 3 III 61 p. 3. „Un asemenea lirism *adolescentin*, convențional, se face simțit și în filmele lui Virgil Calotescu.“ Luc. 17 X 81 p. 4; v. și *băiețism* (din *adolescent* + *-in*, probabil după fr. *enfantin*; cf. it. *adolescentino*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 132; DEX, DN₃)

adolescentism s.n. –Gîndire și comportare ca de adolescent– „*Adolescentismul* lui este evident pe afară, dar nu pe dinăuntru, imaturitatea lui nu-i atît de limpede pe cît dă impresia.“ R.lit. 2 V 74 p. 17; v. și Luc. 14 X 78 p. 2 (din *adolescent* + *-ism*)

adresabilitate s.f. –Calitatea de a se adresa unei mase largi– „[...] lucrarea de care ne ocupăm [...] apărută în Editura Academiei are un spectru de *adresabilitate* care îi alătură medicilor, biochimistilor, biofizicienilor sau specialiștilor din industria farmaceutică pe toți cei interesați să-și lărgească informația referitoare la biologia moleculară.“ I.B. 24 V 82 p. 3. „Aproape un milion s-ar putea realiza cu o tipăritură de largă *adresabilitate*.“ Săpt. 11 VI 82 p. 8. „Maternitatea Dr. I. Cantacuzino se află printre primele din Capitală privind numărul de nașteri, ceea ce înseamnă o *adresabilitate* crescută.“ R.I. 27 IX 93 p. 9 (din *adresabil* + *-itate*)

adresă-cerere s.f. –Act oficial prin care o întreprindere face altea o cerere– „Abonamentele de transport cu autobuzele I.T.A. Craiova [...] se eliberează pe baza unei *adrese-cerere* din partea întreprinderii unde lucrează cel care solicită abonamentul și a unui tabel.“ Sc. 6 VII 74 p. 2 (din *adresă* + *cerere*)

adresă-delegație s.f. –Act oficial prin care cineva este desemnat ca delegat– „În cabină, mai mulți salariați ai unității: ce-i drept, cu forme în regulă, cu tabel și *adresă-delegație* aprobată.“ R.I. 1 VIII 73 p. 1 (din *adresă* + *delegație*)

adultiză vb. I –A avea un comportament de adult– „Prins de nicio-dată încheiatele încurcături prea «adulte», am trecut în goana calului pe lîngă 1 lunie. Firește, copiilor nici că le pasă. Între noi fie vorba, *adultizează* și ei destul.“ R.I. 12 VI 82 p. 2 (din fr. *adultiser*; MNC 1982)

adițională s.f. (telefon.) –Convorbire telefonică suplimentară în raport cu numărul de convorbiri incluse în prețul fix al abonamentului– „Impulsurile corect înlocuind zisele *adiționale* din trecut, cînd plăteați dacă depășeați numărul de convorbiri decis ca ștchetă [...]“ R.lit. 35/93 p. 12 (cf. fr. *additionnel* – alte sensuri; DEX, DN₃ – alte sensuri)

advént s.n. –Perioadă de 4 săptămîni care precede Crăciunul, la catolici– „La Salzburg [...] studenții universitari se folosesc de prima duminică din *advent* spre a-și manifesta dorința de pace.“ R.I. 23 XII 83 p. 1 (cf. lat. *adventus*, fr. *avent*)

aerător s.n. –Dispozitiv folosit pentru aeratie– „Un *aerator* central absoarbe aerul încălzit din seră și îl dirijează spre un răcitor care reține

căldura excedentară.“ R.I. 6 IV 81 p. 6 (din fr. *aérateur*; PR 1866; DN3)

aerobic, -ă adj. „Așadar, la baza de agrement a complexului hotelier «București» puteți beneficia de gimnastică *aerobică* (mișcările și respirația se sincronizează pe ritmuri muzicale).“ I.B. 18 II 84 p. 6. „[...] după-amiezele sunt dedicate antrenamentelor *aerobice* [...] cu exerciții pentru menținerea supleței corpului, semnate de Jane Fonda.“ R.I. 19 VI 93 p. 15; v. și 12 VI 93 p. 5, 22 VII 93 p. 14 (din fr. *aérobie*, engl. americ. *aerobics*; BD 1969, DHLF 1981; DEX-S)

aerobioscóp s.n. (tehn.) „Cercetătorii de la Institutul de protecție a muncii și igienă rurală din Lublin au pus de curînd la punct un «*aerobioscop* selectiv», aparat care determină rapid și fără greș – în orice fel de condiții – gradul de poluare a aerului, natura elementelor poluante și cantitatea microorganismelor care pătrund în plămîni oamenilor și ai animalelor.“ Sc. 11 IV 75 p. 4; v. și R.I. 16 IV 75 p. 6 (din *aero-* + *bio-* + *-scop*)

aerobúz s.n. (av.) –Avion de pasageri de mare capacitate– „Asaltul *aerobuzelor*.“ St. și tehn. 6/67 p. 30. „În U.R.S.S., s-a construit macheta în mărime naturală a unui *aerobuz* care va transporta 350 de pasageri, cu o viteză maximă de 950 km pe oră.“ Sc. 29 VII 75 p. 8. „O competiție acerbă pentru impunerea pe piață a *aerobuzelor* anilor '80.“ Sc. 12 X 78 p. 6; v. și R.I. 10 III 84 p. 6; v. și *airbus* (din fr. *aérobuz*; cf. engl. *airbus*; Graur C. 19: „Nu știu dacă există *aerobuz*, dar nu m-aș mira prea tare dacă l-aș găsi undeva“; DN3)

aeroclúb s.n. (av.) –Club în care se reunesc cei care se ocupă cu aviația– „De curînd a fost înființat la Pitești un *aeroclub* pentru tinerii amatori de cunoștințe aeronautice.“ R.I. 13 III 75 p. 2 (din fr. *aéro-club*; FC I 24, L. Seche în LR 1/74 p. 77; DEX, DN3)

aerocósmic, -ă adj. –Referitor la aeronautică și la cercetarea spațiului cosmic– „La centrul de cercetări științifice *aerocosmice* de pe lângă Universitatea din Tokio a fost lansată simbătă, cu succes, o rachetă cu trei trepte de tip «Kappa-10-S-1».“ Sc. 19 VIII 65 p. 1 (din *aero-* + *cosmic*; DEX-S)

aerodinamicitate s.f. –Caracter aerodinamic– „Aproape întotdeauna cînd este prezentată o nouă marcă (sau un nou tip) de autoturisme, în dreptul lui apare și o cifră alături de «misterioasele» (pentru mulți dintre cititorii noștri) litere CX. Ce înseamnă acest CX? Este vorba de coeficientul de *aerodinamicitate* a autoturismului.“ I.B. 27 X 84 p. 6. „O sporire a CX-ului – coeficientul de *aerodinamicitate* – cu 30 la sută duce la reducerea consumului de carburanți cu aproape 5 la sută.“ R.I. 8 VIII 85 p. 5 (din *aerodinamic* + *-itate*)

aerodúct s.n. –Conductă specială pentru a înlesni pătrunderea aerului în încăperi, instalații subterane etc.– „În uzina pe care a construit-o la 300 de metri sub pămînt în Alpii de Jos, aerul e dus prin *aeroducte* și se respiră remarcabil, e frumos și luminos ca în plină vară.“ Cont. 2 IX 66 p. 10 (din *aero-* + *-duct*, după modelul lui *apeduct*; cf. it. *aerodotto*, engl. *air-duct*; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 4)

aerofilatelie s.f. –Colecționarea de mărci poștale utilizate de poșta aeriană– „Prezent la Madrid, dr. A.B. a fost ales în premieră membru în biroul comisiei de *aerofilatelie*.“ Săpt. 18 V 84 p. 8. „[...] grupa de *aerofilatelie* a Filialei A.F.R. Iași a realizat o microexpoziție aerofilatelică [...]“ f.d. (din fr. *aérophilatélie*; DN3, DEX-S)

aerofotográfic, -ă adj. 1976 (foto) –Referitor la aerofotografie– v. *aerofotografie*; v. și *aerofotogramă* (din *aerofotografie* + *-ic*; DEX-S)

aerofotografie s.f. (foto) –Fotografiere de la bordul unui avion– „*Aerofotografia* și protecția plantelor. Un grup de cercetători italieni a efectuat [...] un șir de experimente avînd drept scop descoperirea și tratarea la timp a bolilor diferitelor plante. Pentru aceasta au fost făcute o serie de lucrări aerofotografice, folosindu-se pelicule speciale color.“ Sc. 28 VIII 76 p. 6. „*Aerofotografia* în slujba arheologiei“ Pr.R.TV 16 XII 84; v. și *spectrozonal* (1965) (din fr. *aérophotographie*; DEX, DN3)

aerofotogramă s.f. (foto) –Fotogramă aeriană– „Orașul Tulcea găzduiește expoziția «Cercetări aerofotografice în arheologie» [...] *Aerofotogramele* prezentate [...] vor fi cuprinse într-o lucrare de mari proporții, în curs de elaborare.“ R.I. 2 VI 83 p. 5 (din fr. *aérophotogramme*; DN3, DEX-S)

aerogără s.f. (av.) –Ansamblul clădirilor dintr-un aeroport– „O nouă *aerogară* proiectată special pentru avioanele-gigant «Boeing 747» și «Concorde».“ Sc. 16 XI 68 p. 6. „În curînd vor începe lucrările de construcție a unei noi *aerogări* cu care va fi dotat aeroportul londonez Heathrow.“ I.B. 3 II 77 p. 4 (din fr. *aérogare*; DMN 1950; Graur T. 124, 147, L. Seche în LR 1/74 p. 77, LRC II 203; D.Tr.; DEX, DN3)

aerogenerator s.n. –Instalație de transformare a energiei eoliene în

energie electrică– „[...] în Statele Unite se va trece la construirea unei «mori de vînt» – *aerogenerator*, potrivit terminologiei moderne – cu o putere de 4 MW.“ Sc. 8 II 80 p. 6. „*Aerogeneratorul* «AM-20» [...] este prima instalație de mare putere pentru conversia forței vîntului în electricitate.“ R.I. 9 III 84 p. 5 (din engl. *aerogenerator*; DEX-S)

aeroglisór s.n. (av.) „De curînd, a fost lansat la apă, în apropiere de Coweste (Marea Britanie), *aeroglisorul* SRN-4, o navă de tip special, cu perne de aer și mai multe elice, capabil să dea volte o viteză de aproximativ 110 km/oră.“ R.I. 13 II 68 p. 4. „Valorificînd principiul folosirii pernelor de aer nu numai în *aeroglisoare*, ci și în transportul încărcăturilor grele [...] o firmă franceză a realizat un model în stare să suporte elemente de pînă la 40 de tone.“ Sc. 3 X 82 p. 5 (din fr. *aéroglisneur*; invenția, de origine engl., denumită *howercraft*, datează din 1959; PR 1964; DEX, DN3, DEX-S)

aeroión s.m. (fiz.) –Ion atmosferic– „[...] în aerul Herculanelor se găsesc mici *aerioni* negativi într-o proporție nebănuț de mare [...]“ R.I. 5 V 79 p. 2 (din fr. *aéroion*; DEX-S)

aerionizare s.f. –Concentrare de aerioni– „*Aerionizarea* negativă ridicată și apele termale sulfuroase reprezintă cantități însemnate de agenți REDOX care reechilibrează anumite lanțuri metabolice ale organismului.“ R.I. 30 III 83 p. 5 (din *aerion* + *-izare*)

aerológ s.m. (av.) –Specialist în probleme de statică, dinamică și termodinamică în atmosferă liberă– „*Aerologii* se pregătesc să lanseze o radiosondă în stratosferă.“ Sc. 6 I 62 p. 6 (din fr. *aérologue*, it. *aerologo*; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5; DN3, DEX-S)

aerométric, -ă adj. –Privitor la măsurarea proprietăților aerului– „«Prospecțiune *aerometrică*», așa se numește această metodă modernă de cercetare, care acum cîțiva ani făcea încă parte din... geologia viitorului.“ R.I. 13 I 84 p. 5 (cf. fr. *aérométrique*; DHLF)

aeronavál, -ă adj. (av.) –Relativ la aviație și la marină– „Cîteva avioane aparținînd forțelor *aeronavale* americane, prevăzute cu un sistem electronic perfecționat, au reușit să descopere [...] urmele unor vechi civilizații indiene în deșertul sudic al Californiei.“ R.I. 3 IV 74 p. 6 (din fr. *aéronaval*; PR 1964; DEX, DN3)

aeronorachetomodél s.n. (av.) „Pentru elevii din învățămîntul general [...] concursul de *aero-navo-rachetomodele*, radiotelegrafie și carturi (etapa pe județ).“ R.I. 23 III 74 p. 5 (din *aero-* + *navă* + *rachetomodel*)

aeropórt-reléu s.n. (av.) „Reprezentanții societăților [aviatice] s-au pronunțat pentru folosirea unor *aeroporturi-releu* unde avioanele și-ar putea face plinul, asigurîndu-se astfel zborurile dus și întors fără riscul de a ajunge în pană de combustibil.“ I.B. 10 XI 73 p. 4 (din *aeroport* + *releu*)

aeroportuár, -ă adj. (av.) –Relativ la aeroporturi– „[Avionului Concorde] i s-a refuzat mult timp avizul oficialităților *aeroportuare* americane, sub pretextul producerii de prea mult zgomot.“ R.I. 30 VIII 78 p. 6 (din fr. *aéroportuaire*; PR; DEX-S)

aerosánie s.f. „*Aerosania*, acest vehicul folosit în nemărginita întindere de zăpadă a Arcticii și a Siberiei nordice, a început să preocupe lumea proiectanților.“ Sp. tehn. 1/63 p. 7. „O *aerosanie* a fost experimentată recent, cu rezultate bune, pe pîrțile de la Păltiniș. Este vorba de o sanie metalică, cu țâlpi de schiuri, propulsată în zăpadă sau pe gheață de o elice amplasată în spate, cu diametrul de un metru și dotată cu un motor ce-i asigură circa 3000 de ture pe minut [...]“ R.I. 11 III 78 p. 2 (din *aero-* + *sanie*, probabil după un model rus.)

aerosánie-amfíbie s.f. „N.A. Tupolev a creat o mașină originală – *aerosania-amfíbie*. Prevăzută cu instalații speciale, noua mașină se poate deplasa atît pe zăpadă, cît și pe apă, fiind o combinație schiuri-barcă.“ Sc. 7 I 64 p. 3 (din *aerosanie* + *amfíbie*, probabil după un model rus.)

aerospațiál, -ă adj. (av.) –Referitor la spațiul aerian extraterestru– „În viață, în cea pămînteană, ca și în scurta dar epocala dv. viață *aerospațială*, ce v-a impresionat în cea mai mare măsură?“ Cont. 27 II 70 p. 12 (din fr. *aéropatial*; DMN 1960; DN3)

aerotăxi s.n. (av.) „Un tip de avion utilitar cu întrebuințări multiple, în special agricol, *aerotaxi* sanitar.“ R.I. 16 X 66 f.p. „Astfel, a fost inaugurată [...] prima șosea din Amazonia peruană [...] legînd între ele localitățile Merced și Satipo, între care, anterior, comunicarea se făcea prin *aerotaxiuri*.“ Sc. 25 III 74 p. 4. „Compania TAROM a fost dotată cu un nou tip de avion, *aerotaxiul* BN 2, produs în România, în cooperare cu firma Britten Norman Bemridge din Marea Britanie [...] Plafonul de zbor, între 50 și 4000 m, face din acest avion un mijloc de transport adecvat pentru plimbările de agrement. [...] TAROM va pune la dispoziția celor interesați, la cerere, prin închiriere, acest nou tip de avion

pentru curse charter.“ R.l. 17 V 77 p. 5; v. și Săpt. 16 II 73 p. 5 (din *aero-* + *taxi*, după modelul engl. *air-taxi*; BD)

aerotermă s.f. (electr.) – Aparat electric care aspiră aerul rece și îl expiră cald– „În interior, pe placa de peste subsol, au fost instalate arzătoare și *aeroterme* care degajă căldură în incinta construcției.“ I.B. 17 XII 62 p. 1. „Pe podium se vor expune produse destinate copiilor – mobilier mic, jucării (căluți-balansoar, de pildă), măsuțe-baruri pe rotile, zeci de modele de oglinzi, rame și produse de sticlărie, «*aeroterma*» pentru încălzirea locuințelor, aparate pentru umidificarea aerului din încăperi [...]“ I.B. 23 IX 70 p. 1. „Există sute de mii de cetățeni care folosesc în aceste ore radiatoare, *aeroterme* și alte surse, foarte multe improvizate, de puteri mari de 3 pînă la 5 kW fiecare.“ R.l. 21 XI 78 p. 5; v. și Sc. 31 X 65 p. 2 (din fr. *aérotherme*; DN₃, DEX-S)

aerotrén s.n. – Vehicul terestru monorai pe perne de aer– „Ultimele încercări de viteză ale «*aerotrenului*» francez“ Sc. 9 XII 67 p. 16 (din fr. *aérotrain*; cf. it. *aerotreno*, engl. *air-train*; DMN 1965, BD 1966; DN₃)

afiș-catalóg s.n. – Afiș care ține și loc de catalog– „*Afișul-catalog* editat de I.M. la expoziția revistei ARTA «Lemn – expresie și tehnologie».“ I.B. 29 VIII 72 p. 2 (din *afiș* + *catalog*)

afiș-panou s.n. – Afiș de dimensiuni mari– „*Afișele-panou* realizate de Pavoazarea Capitalei.“ Sc. 11 I 62 p. 1 (din *afiș* + *panou*)

afiș-reclámă s.n. – Afiș cu rol de reclamă– „*Afișele-reclámă* pentru filmul «Albă ca zăpada și cei șapte saltimbanci» [...] ești tentat să crezi că o vei vedea pe Caterina Valente.“ Cont. 2 IX 66 p. 5; v. și Sc. 16 XI 64 p. 4 (din *afiș* + *reclámă*)

afluentă-recórd s.f. – Afluentă imensă– „Rezumitul turneu [de tenis] de la Anvers [...] a cunoscut anul acesta o *afluentă record* de spectatori: 149000 plători.“ Sc.tin. 11 XI 85 p. 3 (din *afluentă* + *record*)

afrikáans adj., s. – Dialectul limbii olandeze vorbit de urmașii buriilor în Africa de Sud– „Brink a fost primul autor de limbă *afrikaans* (principala limbă a albilor din R.S.A.) căruia i s-a interzis, acum cîțiva ani, un roman.“ Sc. 19 IX 79 p. 5; v. și R.lit. 11 X 84 p. 22 (din engl., fr. *Afrikaans*; DHLF 1952; DEX, DN₃)

afrikáner s.m., adj.inv. – Alb de cultură neerlandeză din Africa de Sud– „[...] datorită numeroaselor căsătorii interraciali care au avut loc în provincia Capetown în sec. XVII, puțini dintre «*africaneri*» pot pretinde că au o ascendență «albă» pură.“ Sc. 6 III 81 p. 6. „Orange este socotită, chiar în rîndurile populației «*afrikáner*» (cum le place albilor rasiști să se numească), cea mai «conservatoare» provincie din întreaga Republică Sud-Africană.“ Sc. 30 VIII 88 p. 4 [și *africaner*] (din fr. *afrikáner*; PR, DHLF – sf. sec. XIX)

áfro adj.inv., adv. – Coafură cu părul foarte încrețit, după model african– „Amatoare [...] de coafură *afro*.“ R.l. 6 VII 81 p. 2; v. și Săpt. 28 VIII 81 p. 8, 8 VI 84 p. 8 (din engl., fr. *afro*; BD 1970, PR 1972; MF p. 20; DEX-S)

afroamericán, -ă adj. – Un alt nume pentru *Black english*– „Pentru prima oară premiul pentru roman a revenit unei scriitoare *afroamericane*, Alice Walker, autoarea lucrării «Culoarea purpurie».“ Sc. 20 IV 83 p. 5 (din fr. *afro-américain*; cf. engl. *afro-americanese*; BD 1971)

after-shave s.m. (cuv. engl.) – Loțiune folosită după ras; în primul exemplu: “(om) proaspăt bărbierit și dat cu loțiune după ras”– „[Actorul] introvertit, nedormit, neras (incident rarissim pe platourile noastre, în care stilul *aftershave* se practică frecvent la orice oră din zi și din noapte) în pofida unor excese lirice, este foarte convingător [...]“ R.l. 2 XI 77 p. 2. „Ciocănitorea Woody și modelul ultim al oalei Kukta; *after-shave*-ul Zambilica etc. etc.“ Săpt. 3 VIII 84 p. 2 [pron. *áfțâr șéiv*] (cf. fr. *after shave*; DHLF 1959, DMN 1960)

agabarític, -ă adj. – Care depășește gabaritul standard– „[...] piese grele, *agabaritice*.“ Emisiune radio 11 I 84. „Realizat integral cu piese și subsamble ce poartă marca întreprinderii arădene, vagonul va fi utilizat [...] în transportul transformatoarelor de tensiune și al altor piese *agabaritice*.“ R.l. 7 II 84 p. 1 (din *a-* + *gabaritic*; DEX-S)

agént de influență s.m. – Persoană care vehiculează în anumite cercuri opinii (de)favorabile privoare la un regim politic, la o țară, la o anumită ideologie etc.– „Rezultă că, pe parcursul anilor, serviciile de securitate [din Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria] reușiseră să-și infiltreze [la BBC], sub paravanul unei dizidențe politice, agenți. În terminologia consacrată se numesc «*agenți de influență*».“ R.l. 20 III 92 p. 1. „Înțelegem de ce o serie de *agenți de influență* ai vechiului regim continuă să se afle pe ștatele de plată.“ R.lit. 30/93 p. 19. „E.

Gamillscheg a fost *agent de influență*, poate chiar spion german, în slujba nazismului.“ R.lit. 46/95 p. 14 (din fr. *agent d'influence*)

agént (de) publicitate s.m. – Angajat al unei firme de publicitate care caută noi clienți și ține legătura cu ei– „Ghidul comercial al Bucureștiului angajează *agenți publicitate*.“ Ev.z. 12 I 95 p. 7; v. și *baby-sitter* (1993) (din fr. *agent de publicité*)

agrarianísm s.n. – Tendința de a menține agricultura ca principală ramură a economiei– „Lichidarea *agrarianismului* a fost una dintre cauzele crizei endemice a Europei răsăritene în toată perioada post-belică. *Agrarianismul* este expresia «spiritului de corp» al țărănimii, în stare să-i garanteze acesteia unitatea (sic!) sufletească, solidaritatea socială și lungimea voinței.“ Dr. 2 II 90 p. 1 (din *agrarian* + *-ism*; cf. fr. *agrarianisme*; DEX, DN₃)

agravántă s.f. – Circumstanță cu caracter agravant– „Adrian Năstase acceptă eliminarea *agravantelor* la articolele 205, 206 din Codul Penal“ R.l. 16 X 95 p. 1 (din [*circumstanță*] *agravántă*)

agrienergíe s.f. – Energie extrasă din plante– „Se vor putea cultiva plante cu scopul unic de a extrage din ele energie. Americanii au și creat un termen nou – «energy-farming» – în acest sens, termen care ar putea fi tradus prin *agrienergíe*. *Agrienergíe* va putea furniza, pornind de la plante sau alge supuse unui proces de fermentare, biocombustibili din cei mai prețioși: alcool, metanol, metan.“ Sc. 25 III 79 p. 5 (calc după engl. *energy-farming*)

agroalimentár, -ă adj. – Referitor la alimente obținute în agricultură– „Se lucrează la reamenajarea halei din piața *agroalimentară* a orașului Roman.“ I.B. 8 VI 76 p. 5; v. și *gospodărie-anexă* (1974), *microcomplex*, *textile-galanterie-tricotaje* (din *agro-* + *alimentar*; cf. fr. *agro-alimentaire*; DMN 1971; FC I 185, 191, VRC 273; DN₃, DEX-S)

agro-business s.n. „Cînd *agro-bussines*-ul preferă truffandalele“ Sc. 15 I 81 p. 6. „De la «*agro-bussines*» la subnutriție [...] Revista vest-germană «Der Spiegel» face o analiză a situației alimentare pe glob, încercînd să deslușească mecanismele care au dus la transformarea hranei într-un «bussines» din cele mai profitabile pentru marile societăți multinaționale [...]“ Sc. 10 VII 81 p. 5 (din *agro-* + *business*)

agroecológic, -ă adj. – Privitor la situația agricolă și ecologică a unui ținut– „Țara noastră se află într-o situație ecologică și *agroecologică* avântajoasă, cu generoase perspective de dezvoltare determinate de o politică riguroasă științifică privind resursele și valorificarea lor.“ Cont. 9 XII 83 p. 6 (din *agro-* + *ecologic*)

agroenciclopedia s.f. – Emisiune de știință și practică agricolă– „*Agroenciclopedia*“ Pr.R. TV 2 VI 74 p. 13; v. și 15–21 XII 74 p. 8 (din *agro-* + *enciclopedia*)

agroindustriál, -ă adj. – Referitor la agricultura și la industriile conexe– „Un nou tip de liceu: *agroindustrial*. În noul an de învățămînt, rețeaua școlară [...] are în componența ei 91 de licee *agroindustriale*, create în urma măsurilor de îmbunătățire a învățămîntului agricol.“ R.l. 22 XI 75 p. 5. „Consiliile unice *agroindustriale*, în fața primului examen – campania agricolă de primăvară.“ Sc. 21 II 79 p. 1; v. și 9 XI 78 p. 3 (din *agro-* + *industrial*; cf. fr. *agroindustriel*; DMN 1970; FC I 190)

agrometeorológic, -ă adj. – Privitor la condițiile meteorologice în care se dezvoltă agricultura– „Întreținerea culturilor în actualele condiții *agro-meteorologice*“ R.l. 22 V 78 p. 7; v. și Cont. 14 XII 79 p. 8 (din *agro-* + *meteorologic*; VRC 273; DEX-S)

agroturísm s.n. – Tip de turism simplu, făcut la țară– „Valoarea economică a *agroturismului* montan“ R.l. 10 I 83 p. 5. „*Agroturismul* – o șansă pentru săraci“ Adevărul de Cluj 20 VIII 93 p. 4. „Pot contribui la dezvoltarea unui sector de mare perspectivă pentru noi, *agroturismul* românesc, îndeosebi cel montan.“ Românul liber I 96 p. 22 (din *agro-* + *turism*; cf. fr. *agro-tourisme*, it. *agriturismo*; DMN, DMC 1966, PN 1973)

aide-mémoire s.n. (sint.s. fr.) – Schiță (scrisă) prezentînd elementele esențiale ale unei discuții– „A fost semnat un *aide-mémoire* privind dezvoltarea în continuare a colaborării și cooperării dintre cele două ministere.“ R.l. 10 VI 77 p. 5; v. și Sc. 26 I 80 p. 5 [pron. *ed-memoár*]

AIDS s.n. – Numele englezesc pentru Sida– „[Copolla] intenționează să transpună pe peliculă o poveste despre necruțătorul *AIDS* (Sida)“ R.lit. 38/93 p. 22 (prescurtare din engl. *A[quired] I[m]mune D[efficiency] S[yndrome]*; cf. it. *aids*; DPN 1983)

airbus s.n. (av.; franțuzism) – Aerobuz– „Este vorba de proiectul unui uriaș avion de pasageri, de 300 de locuri. Încă nu se reușise să fie studiat cu atenție acest proiect și, la Londra, au început să vină oferte

pentru un «airbus» american.“ Sc. 4 IX 67 p. 1. „Avion de tipul celor cu rază lungă de acțiune, la construcția căruia au participat mai multe țări vest-europene, așa-numitul «airbus» a parcurs, fără escală, distanța dintre Paris și New York în 8 ore.“ Sc. 20 XI 75 p. 4; „[...] guvernul britanic rămâne reticent, pe de o parte datorită dificultăților financiare pe care le întâmpină Airbus iar pe de alta datorită concurenței acerbe pe care o pregătesc Boeing și McDonnell-Douglas, deocamdată în avantaaj net față de aerobuzul construit de consorțiul vest-european.“ R.I. 10 III 84 p. 6; v. și 21 III 74 p. 6, 30 VIII 78 p. 6 [pron. *érbüs*] (din fr., engl. *airbus*; DMN 1965, BD 1970)

aiurisánt, -ă adj. (franzuzism) –Stupefiant, surprinzător– „Și totuși mă întorc și zic că această teribilă viitură care s-a abătut azi peste cinematografia franceză n-ar trebui să fie atît de *aiurisántă* pe cît ne apare, aici, la Milano, cînd operatorul ne anunță că mai are în cabină un singur film.“ R.lit. 14 XI 75 p. 24 (după fr. *ahurissant*)

ajutór s.n. –Donație în haine, alimente, medicamente venită din străinătate, în special după Revoluția din decembrie '89– „O româncă stabilită în Germania mi-a povestit prin cîte a trecut ca să poată aduce un camion cu *ajutoare* în România.“ Zig Zag 3–9 VII 91 p. 6. „Dl. I.A. a trimis anul acesta [...] trei transporturi cu *ajutoare*, ultimul dintre ele conținînd alimente, medicamente, inventar moale, materiale sanitare, mobilier de spital și aparatură medicală.“ R.I. 26 XII 91 p. 2. „[Copilul avea] un fular destrămat căpătat de la *ajutoare*.“ R.I. 3 XI 93 p. 1

ajutór-programatór s.m. 1975 –Programator adjunct– v. *analist-programator* (din *ajutor* + *programator*)

akîn s.n. „*Akînii*, poeți și cîntăreți improvizatori, sînt din vremuri străvechi oamenii cei mai respectați la kirghizi.“ R.lit. 27 IX 84 p. 23 (din rus *akîn*; DEX)

Alain Delon s.n. (vest.) –Tip de haină din piele îmblănită– „În curînd, prin grija clubului de fotbal din Oradea, mai toate echipele noastre de fotbal vor purta «*Alain Delon*»-uri.“ Săpt. 31 XII 76 p. 8. „Executăm *Alain Delon* cu materialul clientului.“ Săpt. 18 VI 82 p. 5; v. și 29 II 80 p. 3 [pron. *Alen Dölö*] (din n.pr. *Alain Delon*)

alb-argintiu, -ie adj. –Alb bătînd în argintiu– „De aici de sus, orașul are aspectul unei cetăți străjuite în cele patru zări de crenelurile *alb-argintii* ale șirurilor de blocuri din cele mai noi cartiere-oraș.“ I.B. 7 VII 73 p. 4 (din *alb* + *argintiu*)

alb-ivoriu, -ie adj. –Alb bătînd în culoarea fildeșului– „Pe fațadele înconjurate de schele se aștern cărămizi ceramice *alb-ivorii*.“ Sc. 14 V 61 p. 3 (din *alb* + *ivoriu*; cf. germ. *elfenbein* (*weiss*); Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 398; FC I 168)

alb-lăptăt, -ă adj. –Alb opac– „Stelele Kremlinului sunt prevăzute cu geamuri rubinii și *albe-lăptate*, între care se află cristal transparent.“ I.B. 26 I 61 p. 3 (din *alb* + *lăptat*; cf. germ. *Milchweiss*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 398; FC I 173)

alb-lăptós, -oasă adj. –Alb opac– „Trei mari măcelării sunt în cartierul Drumul Taberei. Toate au tras cu înverșunare peste ferestrele mari, dinspre laboratoare, perdele de vopsea *alb-lăptoasă*.“ I.B. 3 X 70 p. 3 (din *alb* + *lăptos*; cf. germ. *Milchweiss*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 398)

alb-lumina zilei adj. „Lampa *alb-lumina zilei*, cu o culoare apropiată de lumina zilei.“ Sc. 3 II 61 p. 2 (din *alb* + *lumina zilei*; cf. germ. *weiss tageshell*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 398)

albaulián adj. –Din Alba Iulia– „Dinspre Mureș spre centru, spațiul *albaulian* tradițional arunca ramificația drumurilor spre Cetate [...]“ R.I. 12 XII 80 p. 1 (din *Alba Iulia* + *-ian*)

alba-neágra s.f. –Tip de joc de noroc– „Legalizat cu puțin timp în urmă, faimosul joc «*Alba-Neagra*» poate aduce beneficii mari pentru patroni, nu numai în țările occidentale. În Focșani, trecătorii sînt îmbiați să întoarcă una din cele trei bucăți de cauciuc. Bineînțeles, doar cei din «gașcă» au privilegiul de a ghici pe cea cu punct alb.“ R.I. 6 VII 93 p. 9. „Au fost prinși C.M. și A.S. care practicau, de acum, celebra «*alba-neagra*». Ei tocmai înșelaseră pe tînăra M.S. «subtilizîndu-i» 4000 de lei.“ R.I. 24 VIII 93 p. 16 (din *alba* + *neagra*)

albástru-argintiu, -ie adj. –Albastru bătînd în argintiu– „Stîlpii și pereții au o culoare plăcută, *albástru-argintiu*.“ Sc. 20 V 61 p. 1 (din *albástru* + *argintiu*; cf. germ. *silberblau*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 398)

albástru-eléctric, -ă adj. –Albastru aprîns– „Lumea ecranului, se pare, sprijină inițiativa miresei colorate. Revistele publică fotografii de la căsătoria lui A.H. îmbrăcată – ce-i drept – nu în *albástru electric*, nu în roșu-cadmium, nu în verde-veronez, ci într-o nuanță de tranziție: trandafiriu.“ Cont. 21 II 69 p. 6 (din *albástru* + *electric*)

albédo s.n. (tehn.) „Aceste geamuri lasă să treacă totul: razele directe ale soarelui, soarele difuzat prin nori și chiar soarele reflectat de suprafața solului, mai ales după ce a căzut zăpada. Specialiștii numesc acest fenomen *albedo*, ceea ce înseamnă coeficientul de reflectare a solului care se adaugă rezervelor directe sau difuze.“ Cont. 25 I 74 p. 10 (din fr. *albedo*, engl., germ., rus. *albedo*; DTP; DEX, DN3)

albúm s.n. 1979 –Colecție de melodii ale unui cîntăreț, ale unei formații reunite pe un singur disc; LP– v. *single*

albúm-catalóg s.n. –Catalog (al unei expoziții) realizat în condițiile grafice și la dimensiunile unui album– „Reproducem cîteva din crochiurile selectate de pictor pentru a ilustra *albumul-catalog* editat cu prilejul vernisajului expoziției.“ R.lit. 10 IV 75 p. 24 (din *album* + *catalog*)

alcaloídíc, -ă adj. (chim.) –Referitor la alcaloizi– „Complexul *alcaloidic* pe care-l conțin [plantele] stă la baza preparării unui medicament hipotensiv deosebit de eficient, fără efecte secundare.“ R.I. 22 VI 81 p. 5 (din fr. *alcaloïdique*; DHLF 1879; DN3)

ALCATEL s.f. „Deci, dacă [abonatul telefonic] este conectat într-o centrală telefonică tip *ALCATEL*, atunci modul de activare [a parolei] este următorul: ridică receptorul, apasă pe tasta * (steluță), formează cifrele [...]“ R.I. 14 X 95 p. 14 (nume comercial)

alcoolemíe s.f. „Este vorba de W.S., actualul primar din Coburg și autor al legii relative la *alcoolemia* la volan.“ R.I. 18 VIII 77 p. 6. „În Franta a fost pus la punct un dispozitiv electronic pentru controlarea gradului de alcool din sînge (*alcoolemia*). Dispozitivul funcționează pe bază de cristale lichide (ca și ceasurile cu afișaj digital), care, în funcție de cantitatea de alcool din sînge conținută în răsufierea celui în cauză, se colorează în mai multe feluri.“ Sc. 26 X 78 p. 5 (din fr. *alcoolemie*; DMC 1950, PR 1960; DN3, DEX-S)

alcooolomaníe s.f. –Dependență de băuturile alcoolice– „*Alcooolomania* [...] Una dintre cele mai discutate probleme de psihiatrie pe plan internațional.“ R.I. 9 III 81 p. 2 (din fr. *alcooolomanie*; PL)

alcooolmobíl s.n. (cuvînt port. folosit, la origine, în Brazilia) „*Alcooolmobilele*. Guvernul brazilian a semnat cu reprezentanții industriei naționale de automobile un acord prevăzînd producerea în perioada 1980-1982 a 900000 vehicule funcționînd pe bază de alcool [...]“ Sc. 21 IX 79 p. 5. „Penuria de combustibil și «*alcooolmobilele*» [...] într-un șir de țări a început să se folosească în chip de carburant pentru autovehicule un amestec de benzină (în proporție de 80-85 la sută) și alcool (în proporție de 15–20 la sută), amestec cunoscut sub numele de «gasohol» sau «benzohol».“ Sc. 13 I 80 p. 6

alcooolscóp s.n. –Instrument pentru examinarea cantității de alcool din sînge– „T.C. n-a fugit, ci a încercat o altă ieșire: a băut benzină. Astfel că în momentul în care a fost testat, fiola *alcooolscop* s-a înnegrit.“ R.I. 24 XI 75 p. 6 //din *alcoool* + gr. *-scop* „care privește, care examinează“; DEX-S//

alcooolscópic, -ă adj. –Cu alcooolscopul– „[...] este testat *alcooolscopic*. Fiola se înverzește.“ R.I. 1 VIII 73 p. 5; v. și Sc. 10 XI 81 p. 5 (din *alcooolscop* + *-ic*)

alcoooltést s.n. –Test pentru stabilirea concentrației de alcool în sînge– „După introducerea în Anglia a *alcoooltestului*, numărul accidentelor de circulație între orele 22–01 a scăzut la Londra cu 42 la sută.“ I.B. 14 XII 67 p. 2. „Lordul G.B., fostul ministru de externe al Angliei, a fost supus marți la o probă de... *alcoooltest*, la un comisariat de poliție din Londra.“ R.I. 15 VI 72 p. 6. „Datorită noilor cercetări, există perspectiva ca în unele țări clasicul *alcoooltest* să fie completat cu un «marijuana-test», menit să-i demaște pe cei ce conduc prost mașina [...]“ R.I. 4 I 78 p. 6; v. și Fl. 17 VI 88 p. 21 (din fr. *alcoooltest*; DMC 1960)

aleatorísm s.n. –Hazard– „Dintre numele citate mai sus într-un aproximativ *aleatorism* al vârstei nu pot lipsi [...]“ R.I. 17 X 78 p. 22. „Rezultatele sînt pe măsură, «înscrise» în *aleatorismul* bogomilic al concluziilor [...]“ Luc. 28 IV 84 p. 6 (din fr. *aléatorisme*; DN3 – alt sens, DEX-S)

alegorizá vb. I (lit.) –A da un sens alegoric– „Mărunta istorie a cuplului ce se izolează de lume într-o carapace a falsei bunăstări *alegorizează* hipertrofierea egoismului.“ R.lit. 6 XI 75 p. 23 (din fr. *allégoriser*; DN3, DEX-S)

alergológic, -ă adj. (med.) –Relativ la stările de alergie– „Se aduce la cunoștință că serviciul de consultații de tratamente *alergologice* de la Policlinica Colțea va funcționa [...] la Spitalul Clinic Fundeni.“ I.B. 23 III 61 p. 4 (din fr. *allergologique*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 132; DEX-S)

alergologie s.f. (med.) – Specialitate a medicinei care se ocupă cu bolile de origine alergică – „Un studiu efectuat de colaboratorii catedrei de *alergologie* a Facultății de medicină din Sofia a dus la concluzia că 68 la sută din alergiile căilor respiratorii la adulți și 85 la sută la copii sînt provocate de către praful din locuințe.” R.l. 14 I 78 p. 6 (din fr. *allergologie*; DHLF 1938, PR – jum. sec. XX; DEX, DN₃)

alertă vb. I – A atrage atenția, a preveni – „[...] a luat o sticlă de biter și a încercat să o fure ascunzînd-o în haină. E.P. l-a observat *alertîndu-și* colegii.” R.l. 7 II 84 p. 2 (din fr. *allerter*; DN₃, DEX-S)

alexitimie s.f. „*Alexitimie*. La o reuniune a Asociației medicilor din Ontario a fost luată în discuție o stare întrucîtva bizară înțilnită la unii pacienți, numită *alexitimie*, cuvînt ce provine din limba greacă și înseamnă «lipsă de cuvinte pentru sentimente». «Pacienții aceștia au dificultăți în a-și numi și exprima emoțiile.»” R.l. 21 VI 82 p. 6; v. și Săpt. 2 VII 82 p. 2

alfanumeric, -ă adj. (inform.) – Referitor la litere și cifre – „Sistemul include un echipament nou, cu dispozitiv de afișare *alfanumerică* a datelor [...]” R.l. 10 VII 81 p. 5 (cf. fr. *alphanumérique*; DHLF 1947; DN₃)

alfabetizător s.m. – Persoană implicată într-o campanie de alfabetizare – „[...] apelul lansat de un șir de personalități culturale franceze în scopul de «a veni în ajutorul *alfabetizatorilor* din Nicaragua».” Sc. 25 VI 80 p. 5 (cf. fr. *alphabétiseur*; DMN, DMC 1970)

algológ s.m. – Specialist în algologie – „Dezvoltarea științei și tehnicii în țara noastră a determinat și impulsionează cercetările diferitelor colective de *algologi*. «Tratatul de algologie» [...] și numeroase lucrări de popularizare [...] sînt dovezi elocvente în acest sens.” Cont. 17 VII 81 p. 5 (din fr. *algologie*; DHLF 1838; DN₃, DEX-S)

algolog s.f. 1981 – Ramură a botanicii care studiază algele – v. *algolog* (din fr. *algologie*; cf. germ. *Algologie*; DHLF 1817; DEX)

alimentă vb. I (fin.) – A depune bani într-un cont – „Vlad trebuie neapărat să-și *alimenteze* contul întrucît a ajuns la roșu.” (din fr. *alimenter*)

aliteratură s.f. (lit.) – Literatura eliberată de elemente estetice superflue – „Camil Petrescu teoretizează «*aliteratura*» înaintea cu treizeci de ani de a se folosi termenul ca atare.” R.lit. 10 IV 75 p. 9; v. și Sc. 15 III 81 p. 4 (din fr. *alittérature*; DMN 1958)

alpaleologic, -ă adj. (formație personală) – Specific lui Al. Paleologu – „Alpaleologia e o artă a argumentației, poate [...] Cel mai interesant este însă că V.C. are curajul intelectual de a-și asuma modalitatea *alpaleologică* a criticii chiar ca pe o artă a autoprotecturii.” Săpt. 21 XII 84 p. 8 (din n.pr. *Al. Paleolog[u]* + *-ic*)

alpaleologie s.f. 1984 (formație personală) v. *alpaleologic* (din n.pr. *Al. Paleolog[u]* + *-ie*)

alpiniadă s.f. – Concurs de alpinism – „În zona refugiului Coștila din Bucegi s-a desfășurat prima etapă a *alpiniei* universitare București (cățărare contra cronometru).” R.l. 10 V 78 p. 5 (din *alpin* + *-iadă*)

alteritate s.f. (filoz.) – Ceea ce constituie o entitate aparte, diferită – „Singurele adevărate *alterități* existente în Occident (societățile primitive) au fost eradicate.” Ap. 9/93 p. 22. „Ar fi necesar însă ca și ideologii minorităților să adauge, conștiinței de sine, conștiința *alterității*.” „22” 42/93 p. 1; v. și R.l. 20 XI 96 p. 20; v. și *diaboliza* (din lat. *alteritas*; cf. fr. *altérité*; DHLF; DN₃)

alúmn, -ă s.m.f. (livr.) – Elev, discipol – „[Conform principiului] comunității universitare pe profesorii pensionari și pe foștii absolvenți (*alumni*) îi dorim uniți în jurul Almei Mater.” „22” 38/94 p. 9. „Vin apoi *alumnii* Minervei și ai lui Apollo.” R.lit. 22/96 p. 7 (cf. lat. *alumnus*, it. *alumno*, germ. *Alumnus*; DN₃)

aluniză vb. I – A lua contact cu Luna venind de pe Pămînt – „[...] pentru a *aluniza* la punctul cel mai puțin accidentat.” Sc. 21 VII 69 p. 6 (după fr. *alunir*; DMN 1959; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 239, V. Guțu Romalo C.G. 234, FC II 34, 36, Th. Hristea în R.lit. 28 II 80 p. 8; DEX, DN₃)

alunizare s.f. – Faptul de a aluniza – „Ca cel mai adecvat loc pentru *alunizare* autorul citează «mările» lunare.” Sc. 28 II 62 p. 4. „Radarul de *alunizare* a fost pus în funcțiune.” Sc. 21 VII 69 p. 6 (din *aluniza*; cf. fr. *alunissage*; DMN 1958; DEX, DN₃)

amakudări s. 1974 (cuv. jap.) – „Parașutare” a unui funcționar (japonez) de stat într-un post important pentru monopoluri – v. *post-cheie*

amarare s.f. – Legare a unei nave de alta printr-un cablu – „Luni la 7,09 (ora Moscovei), relatează agenția TASS, nava «Soiuz-25» a început să se apropie, în regim automat, de stația «Saliut-6», iar în momentul în care distanța dintre ele s-a redus la 120 metri, s-a procedat

la operațiunea de *amarare* [...]” Sc. 11 X 77 p. 2. „[...] un bazin de *amarare* a navelor [...]” R.l. 22 XII 83 p. 3 (din *amara*; DN₃, DEX-S)

amartiză vb. I – A lua contact cu planeta Marte venind de pe Pămînt – „Unde va *amartiza* «Viking-1»? Cea de-a doua zonă aleasă pentru *amartizarea* sondei spațiale «Viking-1» pare utilizabilă – anunță conducătorii misiunii.” R.l. 2 VII 76 p. 6 (din *a-* + *Marte* + *-iza*, după modelul lui *aluniza*; FC II 11)

amartizare s.f. – Acțiunea de a lua contact cu planeta Marte venind de pe Pămînt – „Aminarea *amartizării* sondei spațiale «Viking-1»” R.l. 28 VI 76 p. 6. „Experții NASA urmează să decidă miercuri dacă vor utiliza sau nu a doua zonă de *amartizare* pe planeta Marte [...]” R.l. 30 VI 76 p. 6; v. și *amartiza* (din *amartiza*)

ambiental, -ă adj. – Care ține de ambianță – „Spre asta tind. Spre o sculptură *ambientală*, făcută din mai multe piese care să creeze sau să sugereze un spațiu special.” R.lit. 24 IX 70 p. 26. „Astfel au fost concepute, proiectate și construite în ateliere ale ICPIL, primele două remorci-dormitor, pentru brigăzile de lucru de pe șantierele de construcții forestiere [...] totul într-un cadru *ambiental* atrăgător, realizat cu tapițerii moderne.” R.l. 15 II 72 p. 2. „[...] scenografia *ambientală* a lui V.L., bine echilibrată și sugestivă, cu încăperile eroilor în cele două capete ale sălii [...]” Sc. 25 III 83 p. 4; v. și *op* (din fr. *ambiental*, it. *ambientale*; DN₃, DEX-S)

ambiguiză vb. I (livr.) – A face să devină ambiguu – „Propozițiile teoretice atît de limpezi în capitolul «Lectura și cărțile ei» riscă să fie *ambiguizate* astfel de o aplicație inadecvată [...]” Sc. 14 I 78 p. 4 (din *ambiguu* + *-iza*; DEX-S)

ambiofonie s.f. (fiz.) – Tetrafonie sau cvadrfonie sau *ambiofonie* este o nouă tehnică bazată pe folosirea a patru surse acustice [...] Se pare că tetrafonie, care creează o ambianță sonoră mult mai bogată, va înlocui rapid stereofonia.” M. 28 VI 75 p. 7 (din fr. *ambiphonie*)

âmbitus s. 1. (muz.) – Întinderea unui glas de la sunetul cel mai grav pînă la cel mai înalt – „[...] un glas care-și etalează generos profunzimea în registrul grav, căldura și minunatul timbru baritonal pe tot *âmbitusul* pînă la sonoritatea, amplitudinea, forța registrului înalt.” Sc. 30 VI 83 p. 4. 2. – (Prin extensie) Evantai, gamă (a posibilităților) – „[...] în primul rînd, concertul a demonstrat largul *âmbitus* al posibilităților pe care le are jazul românesc [...]” Sc. 17 IV 80 p. 4 (din fr. *ambitus*; cf. lat. *ambitus*, germ. *Ambitus*; DEX, DN₃)

ambuteiă vb. refl. I (fig.) – A se împiedica – „Cei trei autori sunt veterani într-o viață publică extrem de tumultuoasă. Carierele lor s-au cumulat, s-au înstrăinat, «s-au *ambuteiat*».” f.d. (din fr. *embouteiller*; PR sec. XX)

ambuteiaj s.n. (circ.) – Blocarea circulației – „Dezorganizarea circulației creată prin *ambuteiajul* fără precedent și datorită ciocnirilor succesive a sporit și mai mult, în urma sosirii camioanelor cu nisip.” R.l. 14 XI 75 p. 6. „Căderile de zăpadă au provocat numeroase *ambuteiaje* pe șoselele din Lombardia [...]” R.l. 15 I 85 p. 6 (din fr. *embouteillage*; DEX, DN₃)

ambutisare s.f. – Supunerea unui metal la șocuri mecanice pentru a-i da forma dorită – „[...] începerea probelor tehnologice la cald la noua presă de 1100 tone forță, destinată *ambutisării* capacelor elipsoidale din tablă [...]” R.l. 1 IV 80 p. 5 (din *ambutisa*; DEX, DN₃)

ambutisat, -ă adj. – Care a fost supus acțiunii deambutisare – „Realizate din module ce permit obținerea a patru variante de sere-solar cu suprafețe cuprinse între 36 și 80 mp, acestea sînt construite din elemente metalice ușoare – tablă *ambutisată* – și sticlă [...]” R.l. 20 V 82 p. 5. „Terminațiile din alamă (realizate prin turnare) sînt înlocuite cu altele, mai ieftine, din zamac (un aliaj din zinc, aluminiu, magneziu, cupru) realizate prin injecție. Tabla *ambutisată* [...] a fost înlocuită cu masele plastice [...]” R.l. 23 V 95 p. 5 (din *ambutisa*)

amelie s.f. 1979 (med.) – Anomalie congenitală constînd în absența totală a membrului – v. *focomelie* (din *a-* + gr. *melos* “extremitate”; DM)

amerizare s.f. – Așezarea pe apă la revenirea dintr-un zbor – „Filmul pasionant al *amerizării* și recuperării.” R.l. 25 VII 69 p. 1 (din *amerika*; V. Guțu Romalo C.G. 225; DEX, DN₃)

amfetamină s.f. (farm.) – Benzodrină – „Drogul cel mai răspîndit în Japonia, metamfetamina, este de două ori mai puternică ca *amfetamina*; la această dată, el a ajuns să fie «starul» pieței stupefiantelor din această țară, devenind o problemă socială [...]” I.B. 11 IV 85 p. 8 [scris și *amfetamină*] (din fr. *amphétamine*; PR 1959; DEX, DN₃)

amforătă s.f. – Amforă mică – „Pe raza comunei Țigănași, județul Iași, unde a fost identificată o așezare de tip cucutenian, a fost scoasă la

iveală o *amforetă* ce sugerează silueta tipică a unei dansatoare [...]“ (din it. *amforetta*; DN₃)

amidazină s.f. (farm.) „*Amidazina* este numele noului medicament românesc cu acțiune tuberculostatică.“ Cont. I IX 61 p. 7 (din *amidază* + *-ină* sau din *amidazin*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 132; DC)

amplitudine s.f. (impropriu) –Amploare– „Unii dintre luptătorii mor în această înclăstare finală (tragismul capătă *amplitudine* căci pînă la Berlin mai sunt doar 38 de km, 38 de km pînă la victorie...)“ f.d. (din it. *amplitudine*; cf. fr. *amplitude*; V. Guțu Romalo C.G. 167; DEX, DN₃)

amprentare s.f. –Realizarea unui model prin apăsare pe o suprafață plastică– „[...] după modelul *amprentărilor* prezentate la expoziția de noi soluții constructive [...] Avem pregătit un set de asemenea modele amprentate pe care îl vom înainta spre avizare [...]“ R.I. 17 III 79 p. 3 (din *amprenta*; DN₃)

amprentat, -ă adj. 1979; v. *amprenta* (din *amprenta*)

anabazîn s.n. –Substanță utilizată pentru a ajuta creșterea plantelor– „Extras dintr-o plantă sălbatică ce crește în Asia Centrală, *anabazînul* a dovedit calități deosebite: stimularea respirației și accelerarea procesului de creștere a bumbacului.“ R.I. 31 X 77 p. 6 [var. *anabasină*] (din fr. *anabasin*; DN₃ – s.f.)

anabióză s.f. –Reducere a activităților vitale la unele organisme din cauza condițiilor neprielnice de viață– „Cînd însă hrana este puțină și în plus vine și anotimpul friguros, el [șoricelul] cade într-un fel de *anabióză*, pulsul inimii scăzîndu-i pînă la o stare de quasi-moarte, stare ce se poate menține timp îndelungat.“ Sc. 17 X 81 p. 5 (din fr. *anabiose*; DEX, DN₃)

anablandián, -ă adj. –Specific Anei Blandiana– „Frumos și bine sînt paradigmele cele mai puternice ale viziunilor poetice *anablandiene*.“ R.lit. 17 VII 82 p. 5 (din n.pr. *Ana Blandiana*)

analist-programator s.m. –Autor de programe aplicative de computer– „A fost elaborată o monografie a profesiei de *analist-programator*, lucrare care oferă totodată o metodologie de analiză psihotehnică privind rezolvarea unor teste de aptitudini. Specialiștii lucrează de asemenea la definitivarea monografiilor de ajutor-programator, operator la calculator, precum și operator-perforator de cartele.“ R.I. 11 VIII 75 p. 2 (din *analist* + *programator*; după fr. *analyste-programmeur*; DMN 1966)

analogism s.n. –Analogie, echivalentă– „*Analogisme* bucureștene“ (Titlu de articol, în care se dau exemple de genul: blocuri noi = emblema Bucureștiului, stopul = halta pietonului) I.B. 13 I 62 p. 2 (din fr. *analogisme*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 239; DN₃ – alt sens)

anatomopatológ s.m. (med.) –Specialist în leziunile anatomice– „*Anatomopatologii* au arătat, de asemenea, că stomacul gol, zbîrcit și pipernicit, al puului indică faptul că el nu mîncase nimic cîtva timp înainte de a muri.“ R.I. 16 I 79 p. 6 (der. regr. din *anatomopatologie*; DN₃, DEX-S)

andocăre s.f. –Urcarea unei nave pe un doc plutitor– „În vederea creării spațiului necesar construirii unui nou bazin de *andocare* la Frederikshaven (Danemarca), trebuia ca edificiul existent în acea zonă să fie strămutat la o distanță de 300 m.“ R.I. 29 VIII 75 p. 6. „Docul [...] putînd fi folosit pentru *andocarea* și repararea navelor de pînă la 25 000 tdw.“ Sc. 10 II 84 p. 5 (din *andocă*; DN₃)

androgenie s.f. –Prezență a caracterelor sexului opus– „Fata de împărat și Cătălin întru chează *androgenia* cuplului uman perfect.“ Luc. 28 IV 84 p. 6 (din fr. *androgynie*; DHLF; DN₃)

aneantiză vb. I –A distruge în întregime– „Capacitatea de a săvîrși Răul după ce au *aneantizat* Binele printr-un joc cinic.“ R.lit. 41/88 p. 16. „Cantitatea de spectacole fără relief [...] *aneantizînd*, uneori, scrieri din fondul dramatic național peren [...]“ R.lit. 1/90 p. 16 (după fr. *anéantir*; cf. L. Mareș în LR 2/90 p. 119; DEX-S)

aneantizare s.f. –Dispariție totală– „Paradoxala situație a scriitorului de limbă idiș după *aneantizarea* comunităților care o vorbeau.“ R.lit. 6/89 p. 22. „Indicau [...] simptomele cele mai grave ale *aneantizării*.“ R.lit. 3/90 p. 11 (din *aneantiza*; cf. L. Mareș în LR 2/90 p. 119)

anemotést s.n. (med.) „La Centrul de hematologie București a fost realizată o metodă pentru depistarea stărilor de anemie – *anemotest*.“ R.I. 8 II 84 p. 5. „La Centrul de hematologie București [s-a] realizat o metodă rapidă de control al hemoglobinei, cu ajutorul unui carnetel – *Anemotest* – ce cuprinde o hîrtie specială peste care este lăsată o picătură de sînge, după care se compară pe o grilă de culori, indicîndu-se hemograma normală.“ R.I. 17 VII 85 p. 5 (din *anem[ie] + test*)

anestezie-reanimare s.f. (med.) –Specialitate medicală de graniță în care se practică anesteziera și reanimarea pacienților– „Ținîndu-se seama de complexitatea și dificultatea unor specialități medicale

– chirurgie cardiacă, neuro-chirurgie, chirurgie urologică, chirurgie oftalmologică, chirurgie toraco-pulmonară, cofo-chirurgie și *anestezie-reanimare* – respectivul personal va beneficia de retribuții tarifare majorate.“ I.B. 18 IV 74 p. 4. „Secția de *anestezie-reanimare* de la Spitalul Fundeni.“ R.I. 4 V 79 p. 5 (din *anestezie* + *reanimare*)

anesteziológ s.m. 1967 (med.) –Medic sau asistent medical care practică anestezia; anestezist– v. *psihosomatic* (der. regr. din *anestezie*; PR 1973; DEX-S)

anestezilogie s.f. (med.) „Noua ramură a științelor medicale – *anestezilogia* – are sarcina nu numai de a insensibiliza organismul la durere, ce se realizează astăzi relativ ușor, ci și de a regla diferitele funcții ale acestuia în timpul diverselor tratamente sau intervenții chirurgicale, precum și în perioada imediat următoare operației, cînd organismul încă se mai resimte.“ Sc. 17 IX 67 p. 4. „La al VII-lea Congres mondial de *anestezilogie* de la Hamburg [...]“ R.I. 6 XI 80 p. 5 (din fr. *anesthésiologie*; PR 1953; DN₃, DEX-S)

anestezist-reanimator s.m. (med.) –Medic sau asistent medical care practică atît anestezia, cît și reanimarea bolnavilor– „Misiunea medicului *anestezist-reanimator* era să asigure rezistența organismului.“ Sc. 7 IV 63 p. 2; v. și R.I. 12 XII 80 p. 2 (din *anestezist* + *reanimator*; DM)

angeografie s.f. (med.) –Radiografia vaselor sanguine– „La Laboratorul de explorări funcționale a fost realizată o seringă automată pentru injectarea substanței de contrast. Aparatul, folosit la efectuarea *angeografiilor*, are performanțe tehnice similare celor din import. Tot aici a fost conceput un alt aparat, denumit Vibrotest 100, folosit în analizele bolilor de nervi și ale mușchilor periferici.“ R.I. 6 I 82 p. 5 [var. *angiografie*] (din fr. *angiographie*; PR 1952; DN₃)

angiofluorografie s.f. (med.) –Studiu radiosopic sau radiografic al vaselor sanguine cu ajutorul fluorului– „Un grup de medici oftalmologi [...] din Bacău a realizat un ingenios aparat pentru efectuarea *angiofluorografiei* vaselor retinale.“ R.I. 8 X 77 p. 5 (din *angio-* + *fluorografie*; DEX-S)

angiomicrocineumatografie s.f. (med.) –Prezentare cinematografică a vaselor capilare– „România a prezentat filmele [...] «Poleizare» și «*Angiomicrocineumatografia*».“ Sc. 1 X 62 p. 1 (din *angio-* + *micro-* + *cinematografie*)

animaltecă s.f. „La Richmond în S.U.A. s-a deschis prima *animaltecă*, de unde copiii pot împrumuta pești roșii, soareci albi, porci de India sau reptile inofensive.“ Săpt. 4 VI 73 p. 2 (din *animal* + *-tecă*, probabil după model engl.)

animator s.m. (cinem.) –Creator de desene animate– „Regizorul elvetian E.A. consideră că animația va fi complet independentă cînd va deveni un mijloc de reflectare a problemelor epocii noastre. «Va deveni un spectacol independent» – declară pictorul și *animatorul* român S.B.“ Sc.t. 25 VI 68 p. 3 (din fr. *animateur*; DN, DEX, DN₃ – alte sensuri)

animăție s.f. 1968 (cinem.) –Gen al filmului cu desene animate– v. *animator* (cf. fr. *animation*; DN, DEX – alte sensuri, DN₃)

anisét s.n. (alim.) –Băutură preparată din anason– „S-au încheiat toate probele noului produs «Mentovit», aflat acum în faza de omologare. Această băutură, ca și cea denumită «*Anisette*» (în fază de încercări în prezent) sunt realizate pe bază de arome de plante și fructe.“ I.B. 10 I 74 p. 3; v. și *cico-cola* (din fr. *anisette*)

an-lumină s.m. (astron.) –Unitate de măsură pentru distanțele mari, echivalentă cu distanța străbătută de lumină într-un an– „Radio-astronomii de la Observatorul din Pulkovo au confirmat ipoteza că o parte însemnată a radiogalaxiilor coincide cu locul pe care se află pe cer obiectele cu o luminozitate excepțională de mare și care se află la o distanță de câteva miliarde *an-lumină*.“ Cont. 7 X 66 p. 8 (din *an* + *lumină*, după fr. *année-lumière*; PR 1946; FC I 45, 48, 57, 58; DEX)

anoxie s.f. (med.) „În 1973, Sartre are crize de *anoxie* (asfixie a creierului) [...]“ R.lit. 18 X 84 p. 20 (din fr. *anoxie*; DEX, DN₃)

an-recórd s.m. „Se apropie scadența unui an care n-a fost deloc ușor pentru constructorii de locuințe, un *an-record* de lucrări, un an-examen pentru capacitatea lor de a se organiza.“ R.I. 12 XII 70 p. 3 „*Anul-record* la taifunuri în regiunea tropicală a Oceanului Pacific este 1967 [...]“ Sc. 31 X 75 p. 2 (din *an* + *record*)

antamá vb. I (franzuzism, în lb. colocv. în special) –A începe, a deschide– „Florentina și Liviu *antamează* o nouă fază a vieții lor.“ (din fr. *entamer*)

antarctológ s.m. –Specialist în problemele Antarcticii– „Țiarul

vest-german «Rheinischer Mercur» susține că Antarctida este ca o «prăjitură» intactă, care ne așteaptă. Unii emit ipoteza că nu-i departe timpul când continentul va fi «suprapopulat». Care este opinia dumneavoastră, ca *antarctolog*?“ I.B. 13 XI 82 p. 5 //din *antarct[ic]* + *-log*//

antecalculát, -ă adj. –Calculat dinainte, prevăzut– „Care sunt economiile *antecalculate* la cele 26 de inovații acceptate până în prezent?” Gaz.lit. 6 IV 61 p. 3; v. și I.B. 14 X 63 p. 10 (din *antecalcul*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 132; FC II 47, 49, 50)

antecalculație s.f. –Deviz, calcul de cost– „O practică des întâlnită în unele întreprinderi, cu implicații directe asupra nivelului prețurilor de producție, constă în includerea în *antecalculațiile* de preț a unui volum de opere-manoperă ce depășește pe cel normat.” Sc. 16 IV 73 p. 3 (din *ante-* + *calculație*)

anteintitulá vb. I –A pune înaintea numelui– „Spre regretul nostru că realitatea este cu totul alta, *am anteintitulat* la nume și sigla «acad.», înțelegându-se ceea ce și credeam, că domnul profesor este și membru al Academiei Române.” R.I. 28 III 91 p. 1 (din *ante-* + *intitula*)

antenatál, -ă adj. 1979 –Anterior nașterii, prenatal– v. *supraadăugat* (din engl. *antenatal*; DEX-S)

anténá s.f. –Filială, unitate subalternă detașată pe lângă un organism central– „În prezent, fostul premier se află la Nantes, pentru a-și îngriji ulcerul de care suferă la clinica condusă de tatăl șefului *antenei* de la București a organizației «Médecins du Monde».” R.I. 5 XI 91 p. 5 (din fr. *antenne*; PR; DMC 1970; DEX, DN3, DEX-S – alte sensuri)

anteprogramát, -ă adj. –Programat dinainte– „Teleghidat sau *anteprogramat*, robotul, utilizat cu cele mai diferite aparate, poate realiza fotografii și hărți marine, prelevarea unor probe de apă și sol etc. «Pinguin» este legat de vasul-mamă printr-un cablu lung de 1000 metri.” R.I. 27 III 73 p. 6 (din *ante-* + *programat*)

antiacadémic, -ă adj. –Care nu recunoaște principiile academice– „N-a apărut oare un academism al teatrului *antiacademic*?” Cont. 30 IX 66 p. 4 (din *anti-* + *academic*; DEX-S)

antiaccident(e) adj.inv. „Automobil *antiaccident*. În țările cu o mare producție de automobile se întreprind cercetări pentru dotarea autovehiculelor cu un sistem complex de caracteristici tehnice menite să reducă riscul pierderii vieților umane, în caz de accidente grave.” Fl. 14 I 67 p. 20. „În caz de pericol, se declanșează un semnal optic și sonor. Se consideră că dispozitivul respectiv – radar *anti-accidente* – va putea fi îmbunătățit în viitor, în sensul acționării directe asupra sistemului de accelerație sau frânare a vehiculelor.” R.I. 31 X 77 p. 6 (din *anti-* + *accident*; DEX-S)

antiálgic, -ă adj. (farm.) –Contra durerii– „Își găsește utilizare în sindroamele dureroase, evitând cu succes abuzul de medicamente *antiálgice*, atît de vătămătoare bolnavului.” I.B. 23 VII 69 p. 3 (din *anti-* + *algic*)

antianémic, -ă adj. 1985 –Care previne anemia– v. *microproducție* (din *anti-* + *anemic*)

anti-antirachétá adj.inv. –(Despre rachete) Care preîntîmpină efectele rachetei antirachetă– „Mai mult, Pentagonul [...] consideră că momentul este propice să scoată din raft «Planul construcției unei noi rachete de tip ofensiv», racheta *anti-anti-rachetă*, care – dotată cu multiple focoașe independente – ar putea reduce în proporție decisivă eficiența rețelei antirachetă, anulînd deci efortul financiar și tehnico-științific incipient.” R.I. 4 X 67 p. 4 (din *anti-* + *antirachetă*, probabil după model engl.)

antiártá s.f. –Artă lipsită de conținut– „Alegînd *antiarta* – căci ce este un concert mut dacă nu *antiartă* – ei nu fac dovadă nici măcar de inventivitate.” Gaz.lit. 2 III 61 p. 8 (din fr., engl. *anti-art*; BD 1968, DMN 1969; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 132; FC II 51, 53, 55, 266 – atestări din 1959)

antiartístic, -ă adj. –Care are caracter opus celui artistic– „Pe afișele anunțînd un «concert» (dacă o asemenea manifestație *anti-artistică* își merită numele de concert) ei anunțau ca «atrakție a serii» o... ghilotinare pe viu.” Sc. 9 XI 78 p. 5 (din *anti-* + *artistic*)

antiastmátic, -ă adj. –Care combate astmul– „Caut de mai multe luni de zile în farmacii țigări *antiastmatice*.” R.I. 5 V 79 p. 5 (din fr. *antiastmatique*; DEX, DN3)

antibacterián, -ă adj. –Care se opune bacteriilor– „La Centrul de cercetări științifice din New Orleans, S.U.A., se află în curs de elaborare o tehnică specială pentru fabricarea de țesături *antibacteriene* destinate confecționării lenjeriei de pat din spitale, pansa-

mentelor, halatelor personalului medical.” Sc. 23 I 76 p. 4 (din *anti-* + *bacterian*, probabil după model engl.; DEX-S)

antibraconáj adj.inv. –Care combate braconajul– „[...] lupte îndîrjite între unitățile *antibraconaj* și 30 de braconieri înarmați [...]” R.I. 28 II 83 p. 6 (din *anti-* + *braconaj*)

antibronșític, -ă adj. 1977 (farm.) –Împotriva bronșitei– v. *tusigen* (din *anti-* + *bronșitic*; DEX-S)

anticamórra adj.inv. –Care combate acțiunea Camorrei– „Cîteva sute de polițiști și carabinieri participă [...] la Napoli la o vastă acțiune *anticamorra*, variantă locală a crimei organizate italiene, alături de mafia și n'dranghetta [...]” Sc. 17 III 84 p. 6 (din it. *anticamorra*)

anticáncer adj.inv. –Împotriva cancerului– „Coalitia *anti-cancer*.” Cont. 4 XI 66 p. 10 (din *anti-* + *cancer*)

anticancerigén, -ă adj. –Anticanceros– „R.S., profesor de genetică celulară la Harvard University [...] opinează că ar exista unele gene umane care conțin substanțe *anticancerigene*.” I.B. 9 IV 86 p. 4 (după fr. *anticancéreux*; cf. fr. *cancérigène*; PR 1845)

anticárie adj.inv. –(Substanță) care acționează împotriva cariilor dentare– „Bomboane *anticarie*. Adăosuri de fluor la apa potabilă, la pasta de dinți sau apa de gură au dus, în Suedia, la reducerea cariilor dentare.” Sc. 23 XII 73 p. 6. „Gumă de mestecat *anticarie* [...] Noul produs conține substanțe care protejează dantura împotriva cariilor.” Sc. 11 I 77 p. 5 (din *anti-* + *carie*)

anticinematográfic, -ă adj. – Care nu se pretează transpunerii într-un film– „Ceea ce s-ar putea spune despre ea [piesa de teatru] la prima vedere e că ar fi complet *anticinematografică*: întreaga incursiune în conștiințele celor aflați în sufrageria familiei B., pe care o frecventează inopinatul personaj, este un model dramatic, prin excelență scenic.” R.I. 21 III 67 p. 2 (din *anti-* + *cinematografic*; DEX-S)

anticipatív, -ă adj. –Care anticipează– „Călătorie *anticipativă* după viitorul mers al trenurilor. Vă invităm [...] la o călătorie cu anticipație [...]” I.B. 3 II 77 p. 3 (din fr. *anticipatif*; DN3, DEX-S)

anticolesterol adj.inv., s.n. –(Substanță) care are proprietatea de a scădea colesterolul din sînge– „Se pare că soia deține ideale calități *anticolesterol*.” Sc. 25 II 77 p. 5 (din *anti-* + *colesterol*; DEX-S)

anticomercial, -ă adj. –Care nu corespunde cerințelor comerțului– „Oare nu este *anticomercial* ca un spațiu de comerț dotat cu instalație frigorifică să fie scos din circuitul lui firesc [...]” Sc. 27 VIII 67 p. 2 (din *anti-* + *comercial*; DEX-S)

anticomunist, -ă adj. –Care se opune comunismului– „Cu un an în urmă «stimulatori provizorii președinte» a numit cu vehemență «golani» manifestații *anticomuniști* din Piața Universității.” R.I. 26 IV 91 p. 1 (din *anti-* + *comunist*)

anticoncepționál s.n., adj. –(Mijloc, substanță) care împiedică graviditatea– „Se scumpesc și *anticoncepționalele*.” R.lit. 35/93 p. 13. „La fete, utilizarea pilulelor *anticoncepționale* se face în 18,6% din cazuri la primul raport sexual.” R.I. internaț. 5 VII 95 p. 1 (din fr. *anticonceptionnel*; PR 1920)

anticorosív, -ă adj. –(Substanță) care împiedică corozivitatea– „În prezent, ei [robotii] își găsesc utilizarea în lucrări de montaj și sudură, de turnare sub presiune și de efectuare a acoperirilor *anticorozive*.” R.I. 9 VII 84 p. 6 [scris și *anticoroziv*] (din *anti-* + *corosiv*; cf. fr. *anticorrosion* (PL); DEX)

anticorupție adj.inv. –Îndreptat împotriva corupției– „Fostul judecător-vedetă al anchetelor *anticorupție* «Mfinile curate», Antonio di Pietro, a dezmințit că ar dori să formeze un partid politic.” R.I. 4 XI 95 p. 8 (din *anti-* + *corupție*, după model străin)

anticrizá adj.inv. –Îndreptat împotriva crizei– „Guvernul minoritar social-democrat al Danemarcei a prezentat în Folketing (parlamentul țării) un nou program *anticriză* [...]” Sc. 10 IV 80 p. 4 (din *anti-* + *criză*)

antidepresív, -ă s.n., adj. (med.) –Care combate stările depresive– „Recent ați comunicat că *antidepresivele* pot fi utile într-o anumită formă a unor tulburări de vorbire.” Mag. 16 VII 83 p. 8 (din *anti-* + *depresiv*; cf. fr. *antidépresseif*; PR; DEX-S)

antidóping adj.inv. –Contra doppingului– „Dificultăți de interpretare a regulamentelor *Anti Doping*. Comisia medicală internațională creată pentru a examina «cazul Merckx» [...] și problemele doppingului în general, s-a întrunit în orașul Hulpe [...]” Sc. 25 III 74 p. 4. „Termenul dopaj nu se cunoștea încă și nu existau reguli *antidoping*.” I.B. 17 IV 74 p. 4 (din engl., fr. *antidoping*; DMC 1960, DHLF 1966; Il. Constantinescu în LR 1/73 p. 27 – atestare din 1969; DN3, DEX-S)

antidoxânt s.n. 1977 (chim.) –Produs utilizat la fabricarea cauciucului sintetic– v. *fitosanitar*

antidrog adj.inv. –Contra stupefiantelor– „Poliția vamală italiană a capturat o cantitate de 120 litri ulei de hașis [...] Această operațiune este apreciată ca una dintre cele mai importante realizate în Europa în ultimii ani, în cadrul luptei *anti-drog*.” Sc. 7 III 75 p. 6. „Inspectorii brigăzii *anti-drog* au reușit să descopere la Terremolinos sediul unui laborator clandestin în care erau fabricate diferite narcotice.” R.I. 19 V 75 p. 6. „Responsabilii luptei *antidrog* și, mai ales, cei din S.U.A. știu că, atît timp cît va exista o «supraproducție» în țările latino-americane, va fi dificil de luptat împotriva flagelului.” I.B. 4 VIII 86 p. 8; v. și Sc. 1 V 74 p. 4, Săpt. 10 VIII 82 p. 2, I.B. 12 I 84 p. 8; v. și *supermarket* (din fr. *antidrogue*; DMN; FC II 151, 281; DEX-S)

antidumping adj.inv. (ec.) –Îndreptat împotriva dumpingului– „Adoptarea măsurilor *antidumping* ar putea să dăuneze poziției S.U.A. la viitoarele tratative privind tarifele vamale.” Sc. 15 V 63 p. 4 [pron. *antidámping*] (din fr., engl. *antidumping*; PR; BD 1970; FC II 51, 53; DEX, DN3 – s.n.)

antielectrón s.m. (fiz.) –Element constitutiv al corpurilor încărcate cu electricitate pozitivă, pozitron– „Electronului îi corespunde *antielectronul*, cu aceeași masă, dar cu sarcină electrică pozitivă și nu negativă.” Sc. 14 XII 63 p. 4 (din fr. *antiélectron*; DF; DEX, DN3)

antielectrostátic, -ă adj. –Împotriva electricității statice– „În Germania s-a pus la punct tehnica metalizării fibrelor textile. Procedul permite depunerea pe fibrele textile a unui strat metalic [...] care le conferă proprietăți *antielectrostatice*.” R.I. 5 VI 80 p. 6 (din *anti-* + *electrostatic*)

antiexploziv, -ă adj. –Împotriva exploziilor– „Este vorba de o familie de lămpi *antiexplozive*, cu bună protecție împotriva gazelor, destinate industriei miniere și mediilor cu praf combustibil.” R.I. 21 XI 81 p. 2 (din *anti-* + *exploziv*)

antifilm s.n. 1963 –Film lucrat după alte reguli decît cele obișnuite ale filmului– v. *antroman* (din *anti-* + *film*; LRC II 200, FC II 51, 53)

antifonare s.f. –Acoperire (a caroseriei unui autovehicul) cu un strat protector în vederea atenuării zgomotelor– „Aici se efectuează diferite lucrări de reparații capitale, testări și verificări tehnice, lucrări pentru caroserii, *antifonări*, spălări-degresări etc.” R.I. 4 V 83 p. 5 (din *anti-* + *fonare*)

antifonát, -ă adj. –Acoperit cu un strat protector care atenuează zgomotul– „[...] camere *antifonate*” Tin.lib. 27 II 90 p. 2 (din *antifonare*)

antifónic, -ă adj. –Care apără de zgomot– „Un nou tip de cască *antifónică* au elaborat specialiștii Institutului de cercetări și proiectări din Cluj. Destinată muncitorilor care lucrează în medii unde frecvența sonoră este ridicată, noua cască *antifónică* are o eficiență dublă, în comparație cu tipul care se fabrică în prezent.” R.I. 24 VI 75 p. 5. „Un nou zid *antifónic*, eficace și economic – relatează cunoscuta revistă franceză Science et Vie – a fost pus la punct [...] Zidul respectiv nu se limitează la protecția sonoră a locuitorilor prin devierea zgomotului în altă parte, ci pur și simplu îl absoarbe [...]” I.B. 10 VIII 83 p. 8 (din *anti-* + *fonic*; DEX, DN3 – alt sens, DEX-S)

antifúrt adj.inv. –(Dispozitiv) menit să preîntîmpine o tentativă de furt– „Progrese uimitoare face tehnica *anti-furt* în Statele Unite.” Sc. 31 X 75 p. 2. „În Ulster au fost furate, în cursul anului trecut, 6674 de automobile. În vederea combaterii acestei practici, posesorii de automobile vor trebui să-și echipeze mașinile cu un sistem *anti-furt*.” R.I. 12 XI 75 p. 6. „[...] gama accesoriilor auto *antifurt* este completată cu o piesă simplă, care blochează levierul pentru schimbarea vitezelor precum și frîna de mînă.” Sc. 18 VII 81 p. 5; v. și R.I. 7 X 82 p. 6 (din it. *antifurto*; cf. fr. *antivol*; PR 1948, DPN 1955; DN3, DEX-S)

antigáng(ster) adj.inv. 1. –Care este prevăzut cu o instalație specială împotriva hoților– „N-a fost expus ghișeul *antigangster* inaugurat la Banca Angliei.” Cont. 28 X 66 p. 10. 2. –Care este îndreptat împotriva gangurilor, a bandelor de hoți– „Criminalul J.M. a fost împușcat, vineri, la Paris, în cursul unei acțiuni a brigăzii «*antigang*», la care au participat 50 de polițiști.” Sc. 4 XI 79 p. 6 (din *anti-* + *gang(ster)*; cf. fr. *antigang*; DMN 1966; *brigade antigang*, DMC 1973)

antigenă s.f. (biol.) –Substanță care poate provoca formarea anticorpilor– „În ceea ce privește celălalt tip de hepatită virotică, provocată de virusul b, transmis prin injecții sau transfuzii de sînge, care este identificat printr-un fel de «urmă» – *antigena* «Australia» – prof. Hilleman a arătat că vaccinurile fabricate din această *antigenă* au fost

deja experimentate pe cimpanzei și se va trece la teste pe oameni.” Sc. 26 XII 74 p. 6. „[...] trei cercetători [...] din Moscova [...] au descoperit în mucoasa bucală o *antigenă* specifică: o proteină antiinfecțioasă secretată de pereții intestinelor. Proteina respectivă «semnalizează» afecțiunile stomacului și intestinelor încă în etapa lor latentă.” Sc. 24 X 81 p. 5; v. și R.I. 17 X 84 p. 6 (din fr. *antigène*; *anti-* este aici prescurtarea s.pl. *anticorpi*; DMN; FC II 52; DEX, DN3 – *antigen*)

antigénic, -ă adj. (biol.) –Referitor la antigenă– „Noul prototip de virus a fost izolat în U.R.S.S. și corespunde din punct de vedere al structurii *antigenice* și al formelor clinice [...]” R.I. 31 I 78 p. 5 (din fr. *antigénique*; DEX, DN3)

antiglisánt, -ă adj. –Care are proprietatea de a împiedica alunecarea– „[...] Combinatul petrochimic de la Pitești a realizat în premieră [...] o valoroasă materie primă pentru producerea sacilor de ambalaj și a foliilor cu proprietăți *antiglisante* [...]” R.I. 8 X 81 p. 5 (după fr. *antiglisante*; PR 1970)

antiglónț adj.inv. 1992 –Care protejează împotriva gloanțelor– v. *ninja* (din *anti-* + *glonț*; cf. fr. *pareballe*)

antigrindină adj.inv. –Împotriva grindinei– „Sistem *antigrindină*. [...] un original sistem de prevenire a grindinei, de fabricație italiană.” Sc. 17 I 76 p. 6. „La Titovo-Ujițe a fost creat un centru pentru lupta împotriva grindinei. În jurul orașului au fost instalate peste 100 de dispozitive speciale pentru lansarea rachetelor *antigrindină*.” Sc. 3 IV 77 p. 4; v. și 17 XI 79 p. 5 (din *anti-* + *grindină*; DEX-S)

antihemorágic s.n. (farm.) –Medicament care oprește hemoragiile– „Este indicat ca *antihemoragic* uterin.” R.I. 15 II 83 p. 5 (din fr. *antihémorragique*; DEX, DN3)

antihistamínic s.n. (med.) –Substanță medicamentoasă folosită contra excesului de histamină din organism– „Spre deosebire de *antihistaminicele* existente, indicate în stări alergice, noul *antihistaminic* nu are acțiune somniferă.” I.B. 9 II 61 p. 1 (din fr. *antihistaminique*; PR 1954; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 132; DEX, DN3)

antihormón s.m. (biol.) –Substanță care blochează secretarea hormonilor– „*Antihormoni* împotriva dăunătorilor. Cercetătorii maghiari au reușit să producă *antihormoni* care întrerup funcțiile vitale ale insectelor ce atacă culturile, nimicindu-le.” Sc. 22 XII 80 p. 5 (din fr. *antihormone*; DN3)

antiinflaționíst, -ă adj. (ec.) –Împotriva inflației– „Buget *antiinflaționíst* în Irlanda.” R.I. 28 I 77 p. 6 (din fr. *anti-inflationniste*; PR 1959; DEX-S)

antijóc s.n. –Joc care prin calitatea lui și prin modalitatea de comportare a jucătorilor sau a echipei contravine idealurilor sportive și ideii de spectacol– „Au fost prezente, în schimb, cele mai diverse forme de *antijoc*, proteste, busculade, loviri, simulări [...]” R.I. 27 IX 82 p. 5. „[...] recordmanul P., căruia trebuie să i se ridice un monument la Roma pentru *antijocul* practicat timp de 92 de minute, spre groaza spectatorilor bucureșteni [...]” Săpt. 5 X 84 p. 8 (din *anti-* + *joc*)

antilehámite s.f. „Lecția globală a mișcărilor studențești actuale este o lecție de *anti-lehamite*, o lecție care te trimite la veghe civică și la eficacitate politică și socială.” „22” 44/95 p. 9 (din *anti-* + *lehamite*)

antiliteratúra s.f. –Formă de creație literară în care nu se ține seama de procedeele artistice tradiționale– „Ajunși la antipoezie, la anti-teatru, la antroman, într-un cuvînt la *antiliteratură*, ce avem de făcut, ce ne mai rămîne de făcut?” R.I. 28 III 74 p. 13; v. și Săpt. 29 IX 78 p. 2 (din *anti-* + *literatură*; LRC II 200; DEX-S)

antilúme s.f. –Lume alcătuită simetric lumii noastre– „*Antilumea* – o certitudine fizică, antipămîntul – o probabilitate. Stupefacția provocată de știrea obținerii pe cale experimentală a antimateriei n-a încetat; [...] se comentează, încă, viu, performanța savanților sovietici care au creat artificial antimoleculă, cu ajutorul gigantului accelerator de particule de la Serpuhovo.” I.B. 24 X 73 p. 2 (din *anti-* + *lume*, după engl. *antiworld*; BD 1970)

antimáfia adj.inv. –Care combate acțiunea Mafiei– „Poliția italiană a arestat la Roma, în cadrul acțiunilor *antimafia*, pe M.Z., conducătorul unei «familii» ce face parte din Camorra – Mafia napolitană.” R.I. 16 XI 82 p. 6. „O vastă acțiune *antimafia* [...] s-a soldat cu 14 arestări.” I.B. 8 VII 83 p. 4. „Direcția Națională *Antimafia* din Italia” Ev.z. 14 I 97 p. 1 (din it. *antimafia*)

antimatiérie s.f. 1973 (fiz.) –Materie ipotetică alcătuită din anti-particule– v. *antilume*; v. și R.I. 19 X 79 p. 6 (din *anti-* + *materie*, după fr. *antimatière*; în fiz. se folosește din anii '40; PR 1958; DF, D.Filoz.; DEX, DN3)

antimelodramă s.f. –Lucrare dramatică opusă melodramei– „*Anti-*

melodrama este perfectă, tocmai fiindcă distruge melodrama cu înseși anexele ei.“ Cont. 8 II 63 p. 5; v. și I.B. 13 IX 66 p. 2 (din *anti-* + *melodramă*)

antimemórii s.f.pl.tant. –Memorii care, folosindu-se de forma tradițională, servesc altor scopuri (portretistice, reflecții)– „[Pompidou] și-a propus să citească *Antimemoriile* colegului său André Malraux.“ Cont. 25 VIII 67 p. 8; v. și 29 IX 67 p. 3 (din fr. *anti-mémoires*; cf. engl. *antimemoir*; BD 1968; DEX-S)

antimoleculă s.f. 1973 (fiz.) –Moleculă alcătuită simetric moleculelor– v. *antilume* //din *anti-* + *moleculă*//

antinicotinic, -ă adj. –(Substanță) care atenuează efectele nicotinei– „La o fabrică de dulciuri din orașul sovietic Vilnius s-a produs un lot experimental de gumă de mestecat cu acțiune *antinicotinică*.“ R.I. 29 VIII 85 p. 6 (din *anti-* + *nicotinic*; cf. fr. *anti-tabac*; PL, DMC 1960; DN3, DEX-S)

antiol s.m. (farm.) „Iată-ne așadar, după un an și jumătate de la apariția articolului precedent, din nou pe urmele «medicamentului pentru tratamentul intoxicațiilor cu alcool» [...] Între timp, așa cum ați putut observa, medicamentul respectiv a mai primit o denumire prin comprimarea cuvintelor anti și alcool: *Antiol*.“ Fl. 16 VI 66 p. 22 (din *anti-* + [*alco*]ol)

antiorăș s.n. „În unele zone suprapopulate orașul-centru, împreună cu periferiile sale denumite *anti-orașe*, se desfășoară pe zeci de km.“ Sc. 14 IX 65 p. 4 (din *anti-* + *oraș*)

antiparticulă s.f. (fiz.) „*Antiparticulele* au caracteristici exact contrare particulelor, în ceea ce privește sarcina electrică, câmpul magnetic, sensul de rotație etc.“ Cont. 11 X 63 p. 7; v. și Sc. 22 I 63 p. 2 (din fr. *antiparticule*; PR 1958; FC II 51, 53, 54; DF; DEX, DN3)

antipămînt s.n. 1973 (fiz., astr.) –Presupusă planetă alcătuită simetric și opus Pământului– v. *antilume* (din *anti-* + *pămînt*)

antipiésă s.f. 1963 –Piesă de teatru scrisă fără a se ține seama de procedeele artistice tradiționale, parodie a unei piese– v. *antiroman* (din fr. *antipèce*; DTL 1950, DMN 1958, dar apare, în 1948, ca subtitlu la Eugen Ionescu: „La cantatrice chauve“, *antipèce*; DEX-S)

antipódic, -ă adj. –Care se găsește diametral opus unei alte persoane, lucru, acțiune– „Pe cât de *antipodice* au fost cele două interpretări, pe atât de unitar s-a arătat publicul în simpatia sa.“ Cont. 7 I 62 p. 6. „Cît de *antipodici* ar fi ei, între ei, prin o mie și una de trăsături, regăsesc în poeți moderni ca E.J. și N.S. [...] paradoxala, fulguranta anulare a antiteticilor categorii.“ Cont. 4 XII 70 p. 1 (din *antipod* + *-ic*)

antipoém s.n. 1963 –Poem scris altfel decît după regulile obișnuite ale unui poem– v. *antiroman* //din *anti-* + *poem*; DEX-S//

antipoezie s.f. –Poezie scrisă fără a se ține seama de procedeele artistice tradiționale– „Ce e la urma urmelor *antipoezia*? Absența poeziei.“ Săpt. 24 VI 83 p. 2; v. și *antiliteratură* (1974) //din *anti-* + *poezie*; DEX-S//

antipólio(mielițic, -ă) adj. (med.) –Utilizat împotriva poliomielitei– „S-a inițiat [în Cuba] atunci o veritabilă campanie – la început trei mii de persoane au fost școlarizate, fiind instruite în domeniul vaccinării *anti-polio*.“ R.I. 15 IV 76 p. 6; v. și *primovaccinare* (abreviat din fr. *antipoliomiélique*; PR 1950; DEX, DN3)

antipoluánt, -ă adj. –(Orice mijloc) folosit împotriva poluării– „La al 17-lea Salon anual automobilistic de la Tokio au fost prezentate câteva modele *antipoluante* ca Nissan electric și Toyota Commuter.“ Sc.t. 6 X 70 p. 4. „Anti-poluare. Începînd cu 1 octombrie, în țările membre ale Pieței Comune se vor aplica noi norme tehnice privind controlul *anti-poluant* al autovehiculelor.“ R.I. 25 III 75 p. 6. „Tot acțiunea noastră de sistematizare dendrologică a dat la iveală existența, pe unele străzi bucureștene, a unui arbore decorativ din familia salcîmului, care are apreciable proprietăți *antipoluante*.“ R.I. 25 IX 84 p. 5; v. și Sc. 19 IX 79 p. 5, R.I. 24 VI 80 p. 5; v. și *silențios* (din *anti-* + *poluant*; cf. engl. *antipollution*; BD 1969; DN3, DEX-S)

antipoluare s.f. –Acțiune împotriva poluării– „Poluarea este asemena unei boli, poate fi cronică [...] sau poate interveni accidental, cînd e nevoie de o «reanimare» urgentă și în acest caz e mai eficace și mai economic un dispozitiv mobil de *anti-poluare*.“ Mag. 4 VIII 73 p. 5. „Expertii [...] în domeniul *antipoluării* s-au bucurat nespun de mult considerînd apariția somonului drept o dovadă a rezultatelor bune obținute în eforturile de depoluare a Tamisei [...]“ R.I. 20 XI 74 p. 6; v. și *antipoluant* (din *anti-* + *poluare*; cf. fr. *antipollution*; DMC 1970, DMN 1971; DEX-S)

antipórno adj.inv. –Care este împotriva pornografiei– „*Antiporno*. Presa franceză începe a fi tot mai preocupată de amploarea pe care o ia

coborîrea gustului public prin distribuirea de filme pornografice.“ R.lit. 17 VII 75 p. 23. „Lady *Antiporno* – așa a fost denumită în presa britanică D.S., o femeie în vîrstă de 49 de ani, căreia i s-a încredințat conducerea brigăzii de combatere a pornografiei din cadrul Scotland-Yard-ului. Ea a fost desemnată în acest post după o succesiune de procese intentate șefilor brigăzii «*antiporno*» care i-au precedat.“ Sc. 11 IX 77 p. 5 //din *anti-* + *porno(grafie)*; DEX-S//

antiprotón s.m. (fiz.) –Proton al antimateriei– „Protonului îi corespunde *antiprotorul*, tot cu sarcină negativă.“ Sc. 14 I 63 p. 4 (din fr. *antiproton*; PR 1956; DF; DN3; DEX-S)

antipsoriázis adj.inv. (med.) –(Remediu) împotriva bolii numite psoriazis– „Am scris în această rubrică despre un medicament *antipsoriazis*.“ R.I. 1 IV 75 p. 5 (din *anti-* + *psoriazis*; DEX-S)

antipublicítar, -ă adj. –Îndreptat împotriva publicității socotite neadecvate– „Campania *antipublicitară* va ataca succesiv toate tipurile de anunțuri.“ Cont. 24 XI 67 p. 10 //din *anti-* + *publicitar*; DEX-S//

antipuríci v. *colier antipurici*

antirachétă adj.inv. –Îndreptat împotriva unei rachete– „[...] specialiștii Pentagonului au încheiat deja pregătirile pentru testările sistemului *anti-rachete* și anti-satelit [...]“ R.I. 13 III 84 p. 6. „[...] o rachetă *antirachetă* cu rază scurtă de acțiune [...] a pulverizat în aer, în plin zbor razant, un Exocet din prima generație.“ R.I. 20 XII 84 p. 6; v. și 5 III 81 p. 6; v. și *anti-antirachetă* (1967) (din *anti-* + *rachetă*), după fr. *antiengin, antimissile*; PR 1967, DMN; DEX-S)

antireclámă s.f. „Această parodie de publicitate, această *antireclamă* a fost difuzată duminică 5 noiembrie.“ Cont. 24 XI 67 p. 10. „Un exemplu unic de *antireclamă* este R.C. din Montreal, Canada, proprietarul unei lăptării înființate în 1889. La împlinirea vârstei respectabile de 97 de ani, C. a fost întrebat de ziaristi cărui fapt îi atribuie longevitatea sa. Domnul C. a răspuns că nu a consumat niciodată lapte, care nu-i prieste.“ Cont. 17 X 69 p. 10. „E absurd să crezi că cineva, oricît de nepriceput sau de neinspirat, poate face o astfel de reclamă care nu numai că nu folosește produsului, dar îl și deservește. Și totuși, fenomene de *antireclamă* apar.“ R.I. 20 III 71 p. 2 //din *anti-* + *reclamă*; DEX-S//

antireumatismál, -ă adj. 1984 –Care alină durerile reumatismale– v. *liniment* (din *anti-* + *reumatismal*)

antiromán s.n. (lit.) –Gen de roman apărut, la sfîrșitul anilor '40, în cadrul noului val al literaturii franceze, care preconizează construirea unei lumi mai «immediate», prezentînd realitatea nudă– „O noțiune foarte curentă, investită și cu prestigiu prezumtiv, mai cu seamă în lumea snobilor – deopotrivă autori și cititori – dar nu fără semnificații, e aceea de anti: *antiromanul*, nume dat de J.P. Sartre literaturii românești ce a urmat după «Străinul» lui A. Camus, antiteatru, antipoemul. Pronunțîndu-se împotriva fenomenului «*antiromanilor*», «*antifilmelor*» și «*antipieselor*», P. și-a explicat nemulțumirea în legătură cu actuala situație a literaturii și dramaturgiei engleze.“ Cont. 13 XII 63 p. 2. „«Carapacea» de C.S., un *antiroman*?“ Luc. 21 IV 79 p. 2; v. și Cont. 13 VII 63 p. 8, 22 V 94 p. 8; v. și *antiliteratură, antiteatru* (din fr. *antiroman*; cf. engl. *antiroman*; DMN 1949, BD 1968; DTL; DN3, DEX-S)

antiseísmic, -ă adj. –Care rezistă cutremurelor– „Casă *antiseismică*. Prototipul unei case «suspendate» adaptată regiunilor cu înaltă seismicitate a fost realizat la Așhabad, în R.S. Turkmene. Casa este menținută deasupra solului cu ajutorul unor suspensoare din oțel dotate cu arcuri la ambele extremități. Ea a rezistat unor seisme cu amplitudinea de șase grade pe scara Richter.“ Sc. 3 I 76 p. 4 //din *anti-* + *seismic*; DEX-S//

antisolar, -ă adj. –Care protejează împotriva soarelui– „O husă *antisolară*, pentru automobile, a fost realizată în Franța. Confectionată dintr-un material asemănător celui utilizat pentru costumele de protecție ale cosmonauților, husa este suplă, rezistentă și reflectă 90 la sută din razele solare.“ Sc. 18 X 78 p. 5 (din fr. *antisolaire*; DEX, DN3)

antistatizáre s.f. –Acțiunea de a împiedica electrizarea materialelor din fibre sintetice– „Aflăm de la Ministerul Comerțului Interior că au fost introduse de curînd în circuitul comercial produse pentru întreținerea vestimentației: «Primăvara» pentru *antistatizarea* țesăturilor din fibre sintetice (folosește la îndepărtarea efectului de încărcare cu electricitate statică).“ R.I. 16 V 78 p. 5 //din *antistatic*; DEX-S//

antistrés adj. –Care nu provoacă stres– „Fiind silențioasă și prevenitoare a greșelilor a fost numită «mașină de scris *antistres*».“ R.I. 12 XI 79 p. 6. „Telefon *anti-stress*. O firmă din «țara cantoanelor» [...] a anunțat realizarea unui telefon «*anti-stress*», al cărui apel poate fi

sesizat chiar și în birourile supraaglomerate și supraîncărcate de decibeli.“ I.B. 31 V 86 p. 8 (din *anti-* + *stres*)

antisubmarin, -ă adj. –Îndreptat împotriva submarinelor– „La nord de insula Honsin s-a prăbușit în luna mai un avion *antisubmarin* al forțelor maritime militare japoneze.“ Sc 8 II 62 p. 6 (cf. fr. *anti-sous-marin*; PR 1948; DN3, DEX-S)

antisudorific s.n. –Substanță care diminuează transpirația– „Ținând seama de sporirea solicitărilor cumpărătorilor, asemenea articole – cum sînt emulsiile și loțiunile pentru față, apa de toaletă, deodorantele și *antisudorificele*, produsele pentru colorarea și întreținerea părului – înregistrează în actualul cincinal o creștere de 4–5 ori.“ R.I. 3 VIII 78 p. 8 (din *anti-* + *sudorific*; cf. fr. *antisudoral*; DEX-S)

antitabăc adj.inv. –Împotriva fumatului– „Campanie *anti-tabac* lansată de guvernul francez.“ I.B. 18 IX 75 p. 4. „Lipsa țigărilor de pe masa de ședințe de la Elysée nu a fost o omisiune a personalului de serviciu. A fost vorba de o măsură luată în cadrul campaniei *anti-tabac* lansată marți în întreaga țară din inițiativa Ministerului Sănătății al Franței.“ R.I. 18 IX 75 p. 6. „La Londra a avut loc ziua națională *anti-tabac*.“ R.I. 26 III 85 p. 6 (din fr. *anti-tabac*; DMN; DEX-S)

antitabăgic, -ă adj. –Împotriva fumatului– „Ofensiva *antitabăgică*.“ Sc. 10 X 75 p. 6 (din *anti-* + *tabăgic*; DEX-S)

antiteatru s.n. –Curent modern în teatru care încearcă să reducă dramaturgia la elementele ei esențiale– „Ceea ce era de prevăzut s-a întâmplat; după antiroman, *anti-teatru*, anti-joc, anti-public, precum și alte antisme binecunoscute nouă pentru combaterea cărora (curente pro-anti fiind, după cum se știe, ispititoare) s-au ivit, la rîndu-le, o seamă de anti-antisme.“ Cont. 8 II 74 p. 1; v. și *antiroman* (1963), *antiliteratură* (din fr. *antithéâtre*; cf. engl. *antitheater*; DMN 1965, BD 1970; L. Seche în LR 1/60 p. 58; DTL; DN3, DEX-S)

antitehnic, -ă adj. –Împotriva tehnicii– „Cei ce răspîndesc absurdități *antitehnice* în numele unor «valori umane» nebuloase trebuie întrebați despre care «ființe umane» este vorba!“ Cont. 22 III 74 p. 10 (din *anti-* + *tehnic*)

antiterorist, -ă adj. –Care protejează în cazul unui act de terorism– „Nu demult și orașul New York a găzduit o expoziție originală. Tema: vestimentație *antiteroristă*.“ R.I. 17 VI 82 p. 6 (din *anti-* + *terorist*; cf. fr. *antiterroriste*)

antitrust adj.inv. (ec.) –Care este împotriva creării sau dezvoltării unui trust– „Senatul american a aprobat un proiect de lege care stabilește sancțiuni sporite pentru violarea legislației *antitrust*.“ I.B. 11 XII 74 p. 8 (din engl., fr. *antitrust*; PR 1950, DMN; DN3)

antitusiv s.n. (farm.) –Medicament contra tusei– „Față de produsele similare existente în prezent, *antitusivul* elaborat de institut este apreciat ca unul dintre cele mai bune medicamente de acest gen folosite în terapeutică mondială.“ I.B. 9 III 61 p. 1 (cf. fr. *antitussif*; PR 1970; FC II 52, Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 132; DEX-S)

antivedetă s.f. –Artist care nu are veleități de vedetă– „Casele de modă cumpără costume uzate dar – atenție! uzate «autentice», *antivedetele* se plimbă în fuste gitane, model petec de petec. Spre seară, lîngă palat, cîțiva hippies desculți bat o tamburină și fac chetă ca să plece nici ei nu știu unde.“ Cont. 1 VI 73 p. 5 (din *anti-* + *vedetă*, după engl., fr. *anti-star*, în care *star* „vedetă“; DMN 1968)

antiviral, -ă adj. –Care distruge acțiunea virusului– „Specialiștii Institutului de igienă și sănătate publică au experimentat un nou dezinfectant antibacterian și *antiviral* ce poate fi utilizat în spălătoriile spitalelor, cantinelor, hotelurilor și internatelor.“ R.I. 15 IV 76 p. 5. „Farmacistul I.M. și dr. N.M. din Cluj-Napoca au realizat un extract vegetal antiherpes și *antiviral* [...]“ R.I. 17 VI 82 p. 5; v. și *interferon* (din engl., fr. *antiviral*; BD 1969)

antivirín s.n. „La Institutul de microbiologie al Academiei de Științe al R.S. Cehoslovace a fost obținută o nouă substanță menită a fi folosită în combaterea maladiilor virotice, denumită în mod provizoriu «*Antivirin*».“ Sc. 11 VI 75 p. 6 (din *anti-* + *vir[us]* + *-in*)

anti-Wessi adj. (peior.) –Contra germanilor din vest– „Vă pare rău, de exemplu, de Ossi și sinteți *anti-Wessi*.“ „22“ 34/94 p. 2 (din *anti-* + *Wessi*, după germ.)

antizgómot 1. adj.inv., s.n. –Împotriva zgomotului– „Aeroportul internațional «Schiphol» de lîngă Amsterdam va rămîne închis în cursul nopții [...] pentru avioanele care nu posedă certificate care să ateste că nu aduc prejudicii prin zgomotul produs la operațiunile de aterizare. Avioanelor care nu prezintă garanția *anti-zgomot* le este rezervată o singură pistă.“ I.B. 5 VII 72 p. 4. „Gard *anti-zgomot*. Pentru a-și proteja căminul de zgomotele străzii, un locuitor din orașul

Bremen (R.F.G.) a avut o idee originală: a ridicat în jurul casei sale un gard alcătuit din... ghivece uriașe de flori suprapuse.“ Sc. 26 I 77 p. 5; v. și R.I. 17 V 74 p. 6, 11 II 77 p. 2, Cont. 11 V 79 p. 5. 2. s.n. „Prototipul unui nou tip de cască de protecție împotriva zgomotului a fost realizat în Anglia. Un dispozitiv montat în cască înregistrează intensitatea zgomotului și dă naștere unui «*antizgomot*» egal ca intensitate, dar cu o altă lungime de undă. În acest fel undele sonore se anihilează reciproc, realizîndu-se liniștea dorită.“ Sc. 11 I 78 p. 6 (din *anti-* + *zgomot*, după fr. *antibruit*; PR 1972; DEX-S)

antologă vb. I (livr.) 1. –A întocmi o antologie, a alege piesele pentru o antologie– „Piese *antologate* [...] sînt grupate pe criteriul tematic.“ Cont. 22 III 63 p. 3. 2. (fig.) –A reține– „Volumul lui D.A. e sărăcut; poetul ierborizează plat, narativ, stări oarecari. *Antologăm* doar trei versuri [...]“ R.I. 1 VIII 74 p. 2. „«Biblioteca de poezie românească» alcătuită de Marin Sorescu *antologhează* în acest număr versurile lui Dosoftei.“ R.lit. 12 I 84 p. 4 (der. regr. din *antologie*; DN3, DEX-S)

antologabil, -ă adj. –Care merită să figureze într-o antologie– „Mature și candid, grave, versurile lui D.R. [...] sînt *antologabile*.“ R.lit. 14 VI 73 p. 11 (din *antologa* + *-bil*)

antologator s.m. –Antologist– „Inițiativa acestora, emoționantă și demnă de toată stima, nu produce decît întîmplător selecții sigure, căci gustul acestor «*antologatori*» e, în chip aproape general, vetust și totuși despotic.“ Fl. 13 VIII 82 p. 11 (din *antologa* + *-tor*; DN3 – rar, livr.)

antologie-spectacol s.f. –Spectacol realizat pe baza unei antologii de texte– „Cel de-al treilea recital din *antologia-spectacol* «Creșterea limbii românești și-a patriei cinstire» se va desfășura luni, ora 18, la sediul Muzeului de Istorie a municipiului.“ I.B. 23 III 74 p. 2. „Am sublinia, în continuare, *antologia-spectacol* «Creșterea limbii românești și-a patriei cinstire».“ Sc. 12 IV 74 p. 4 (din *antologie* + *spectacol*)

antologist s.m. –Autor de antologii– „Cu siguranța unui aparat radiografic, verbul critic al *antologistului* a fixat creația lui V.S. în două fraze lapidare dar pline de esență.“ R.lit. 5 IV 84 p. 15 (cf. fr. *antologiste*; DN3)

antrenor-jucător s.m. –Persoană care are dubla funcție de antrenor și de jucător– „Aveți dreptate, în privința *antrenorilor-jucători* părerile sînt împărțite.“ Fl. 14 II 86 p. 20. „După ce G.M. a fost suspendat pentru cumul de cartonașe galbene, a venit rîndul altui *antrenor-jucător* [...] să guste din amarul tușei.“ Săpt. 5 IX 86 p. 8 (din *antrenor* + *jucător*)

antrenorăt s.n. (sport) –Calitatea de a antrena sportivi, funcția de antrenor– „Iar nivelul mediocru al fotbalului nostru actual și clasa-mentul [...] arată limpede că unii dintre acești proaspeți antrenori își fac ucenicia pe seama echipelor care-i acceptă. *Antrenoratul* nu este diletantism.“ V.stud. 17 X 73 f.p. (din *antrenor* + *-at*)

antrópo (biol.) –Element de compunere savant, cu sensul “referitor la om”– „Profesorul C.T. are mai multe pasiuni: filatelie, numismatică, exobiologie, arta populară, iar cea mai recentă este paleoastronautica. Cercetînd, în ultima vreme, diferite zone montane, el a descoperit adevărate chipuri de piatră cu aspect «*antropo*» sau «zoomorf».“ R.I. 10 X 75 p. 5 (din fr. *anthrop[o]*); DEX, DN3)

aparátic s.m. (peior.) –Membru marcant al partidului comunist– „În cadrul plenarei fostii «*aparátici*» au discutat probleme de strategie și tactică.“ R.I. 9 X 91 p. 8. „Incredibil este tupeul comuniștilor. Într-adevăr, «nu se uită ușor» viața de *aparátic* a lui Lukianov, absurdul puci din 1991 [...]“ R.I. 6 V 93 p. 3. „Între mine [M. Botez] și un *aparátic* al vechiului regim eventual reconvertit în național-securist PRM, cine e mai bine [pentru a reprezenta România în Statele Unite]?” D. 148/95 p. 15; v. și R.I. 39/96 p. 3 [scris și *aparátic*] (cuv. rus; din fr. *aparátic*; PR, DMC 1965)

apartament-etalon s.n. –Apartament care servește drept model– „Așa a apărut în practica muncii pe șantier *apartamentul-etalon*, ca o necesitate. Ca o mostră a ceea ce au de gînd să construiască oamenii pe șantier. Ca un model pe care întreprinderea îl supune discuției tuturor celor interesați.“ Sc. 18 V 62 p. 2 (din *apartament* + *etalon*)

apartheid s.n. „*Apartheid-ul*, adică «dezvoltarea separată» a grupurilor etnice, cum o numesc eufemistic autoritățile de la Pretoria – în fapt discriminarea rasială și dominația unei minorități de origine europeană asupra populației de culoare care constituie marea majoritate a populației, și-a pus amprenta pe toate laturile vieții din această țară.“ Sc. 24 IV 74 p. 8. „*Apartheid-ul* din Republica Sud-Africană, un

anacronism al istoriei.“ R.I. 8 X 77 p. 6; v. și 12 II 77 p. 6, Sc. 5 VIII 77 p. 6; v. și *bantustanizare* [pron. *ăpărtheid*] (cuv. afrikaans pătruns prin engl., fr. *apartheid*; Th. Hristea în R.lit. 31 V 79 p. 8; DMC 1950; DP; DEX, DN3)

apastóp s.n. (chim.) „În magazine se desface un produs chimic numit «*Apastop*» care are proprietatea de a izola și proteja construcțiile de infiltrații.“ R.I. 19 III 83 p. 2. „*Apastop-P* se folosește pentru înlăturarea igrasiei.“ R.I. 29 II 84 p. 5 (din *apa* + *stop*)

apatită s.f. (chim.) –Mineral cristalizat folosit pentru prepararea îngrășămintelor– „Specialiștii [...] din Jena [...] au anunțat realizarea unui produs de ceramică sticloasă biotolerată care poate fi utilizată pentru înlocuirea oaselor. Ea se compune din cristale de mică și *apatită* și [...] nu este respinsă de țesuturi.“ R.I. 23 I 85 p. 8 (din fr. *apatite*; PR; DN, DEX, DN3 – s.n.)

apă plătă s.f. „În rândurile specialiștilor în economie se știe foarte bine – și nu de azi de ieri – că în lume sînt tot mai căutate așa-numitele *ape plate*, adică ape minerale lipsite de un conținut preponderent de gaz carbonic dizolvat, cu alte cuvinte neacidulate: ape curate, deci, de adîncime [...]“ Fl. f.d. „Regia Autonomă a Apelor Minerale din România a atribuit firmei Flash exploatarea izvoarelor de la Herculane, *apă plată* foarte bine plătită în Occident.“ Lupta 263/96 p. 4; v. și Ev.z. 30 XI 96 p. 12 (trad. din fr. *eau plate*)

apendicectomie s.f. (med.) –Extirpare chirurgicală a apendicelui– „Excesivă ușurință cu care se practică *apendicectomia* în Italia va fi tema unei dezbateri multidisciplinare care se va ține la Milano.“ R.I. 13 VI 77 p. 6. „[...] au pus la punct o tehnică de *apendicectomie* care nu lasă la femei decât o cicatrice minusculă, ascunsă de cavitatea ombilicală. Nu se mai extrage apendicele printr-o incizie, ci printr-o intervenție de genul celor necesare pentru o endoscopie.“ R.I. 25 IX 82 p. 6 (din fr. *appendicectomie*; DM; DN3)

apilarnil s.n. „Fiecare produs al stupului – miere, polen, lăptișor, păstură, *apilarnil* etc. în afară de faptul că sînt plăcute pentru consum, reprezintă și concentrate alimentare în care organismul nostru găsește toate elementele vitale: proteine, glucide (sau zaharuri), vitamine, microelemente esențiale vieții. Mai adăugăm la acestea o serie de enzime și alte substanțe active, pe care specialiștii noștri le-au cercetat și au confirmat acțiunea lor biostimulatoare.“ Sc. 25 XII 83 p. 2; v. și R.I. 6 V 85 p. 5; v. și *Apilarnilprop*

Apilarnilpróp s.n. „Utilizarea drajeurilor de Apilarnil și *Apilarnilprop* ca produse apicole tonice, trofice și în scop terapeutic și vitalizant.“ R.I. 12 IV 83 p. 5 (din *apilarnil* + *prop[olis]*)

apiterapeutic, -ă adj. –Care utilizează produsele apicole în scop terapeutic– „La extracția mierii stuparii înlătură căpăcelele, pe care le colectează apoi pentru a le transforma în ceară prin topire în apă. Utilizarea acestor căpăcele pe cale *apiterapeutică* devine tot mai frecventă: căpăcelele respective se dovedesc vindecătoare, la numai 3–4 zile de tratament, pentru mulți bolnavi de faringite acute, faringo-amigdalite, laringite și faringo-traheo-bronșite acute.“ R.I. 4 X 82 p. 2. „Vă gândiți la un centru național de metodologie *apiterapeutică*?“ R.I. 12 IV 83 p. 5 //din *api-* + *terapeutic*//

apiterápic, -ă adj. –De apiterapie– „Mipropol este numele unui medicament natural *apiterapic* [...]“ R.I. 16 V 80 p. 5 (din *apiterapie* + *-ic*; DEX-S)

apiterapie s.f. (med.) –Terapie cu produse apicole– „Am citit nota apărută în cadrul rubricii «Alo» privind *apiterapie*.“ R.I. 17 III 75 p. 5. „La Volgograd s-a deschis de curînd un cabinet medical profilat pe aplicarea unor tratamente cu... înepături de albine. *Apiterapia* – cum a fost denumită noua metodă – se bazează atît pe proprietățile tămăduitoare ale veninului de albine, cît și pe efectul excitant produs în unele puncte sensibile din organism sau în terminațiile nervoase din piele.“ R.I. 23 IV 77 p. 6. „Consfătuire pe probleme de *apiterapie* [...] a avut loc o consfătuire a experților [...] privind modalitatea de acțiune a propolisului în tratamentele medicale.“ Cont. 6 VI 80 p. 11. „*Apiterapia* în sprijinul tratării unor maladii de sezon“ R.I. 20 VI 83 p. 2; v. și Cont. 6 VI 80 p. 11, R.I. 26 VI 84 p. 5; v. și *propolis* (din *api-* “albină” + *terapie*; cf. fr. *apithérapie*; DN3, DEX-S)

aplaudác s.m. (peior.) 1. –Persoană care are menirea să aplaude (de obicei pe cei ce dețin puterea)– „Peste tot echipa de *aplaudaci* (15–20) a fost prezentă.“ R.I. 6 VI 91 p. 2. „Îl urăsc din suflet [pe Emil Constantinescu] activiștii pentru că-i jurist, geolog și universitar – deci însumează mai mulți ani de școală decît întregul Comitet Central (fie-i detenția ușoară!). Stîrnește urticarie *aplaudacilor* cu vechime [...] care urăsc tot ce nu le seamănă [...]“ R.I. 24 IX 92 p. 1. 2. –Conformist–

„Atît de mulți *aplaudaci* se dau disidenți.“ Cuvîntul 34/92 p. 5 (din *aplauda* + *-ac*; R. Zafiu în Luc. 12/93)

apologizá vb. I –A justifica– „«Manechinul ca sculptură», «păpușa ca sculptură» par să *apologizeze* posibilitățile artefactului utilitar, determinat prin voința artistului care-l alege ca exponent al sensibilității sale.“ Cont. 22 III 74 p. 7 (din *apologie* + *-iza*; DEX-S)

apoteótic, -ă adj. și substantivizat –Triumfal– „Final *apoteotic*: «Se ivesc zorile unei noi vieți».“ I.B. 4 VII 72 p. 2. „[...] unul din acele filantropi care nu pot încolți decît pe teritoriul filmului adevărat, pentru că refuză convenția *apoteoticului* și așază, încă o dată, întreaga curgere a faptelor în matca vieții obișnuite.“ I.B. 27 XII 77 p. 2 (din *apoteoză*; DN3)

apreschí s. –Gheată călduroasă care se folosește iarna, după schiat– „[Vind] *apreschiuri* 40, radiocasetofon stereo (defect) [...]“ R.I. 5 I 85 p. 4. (impropriu) „Un nou termen în ziaristica română: *apreschi*, prin care se înțelege întreaga gamă de posibilități de agrement posibile de practicat după schi (redactarea ne-a lăsat paf!).“ Săpt. 3 XII 82 p. 2 (din fr. *après-ski* 1941, răsîndit după 1950; PR, DMC, FS 263)

aprovizioná vb. I (fin.) –A depune bani într-un cont– „Nicu nu și-a mai *aprovizionat* contul cam de multă vreme.“ (din fr. *aprovisionner*)

aprozăriță s.f. –Persoană de sex feminin care servește într-un aprozar– „La o curbă «*aprozărița*» [care conducea un autoturism] s-a pomenit în gardul unui gospodar pe care l-a făcut arșice, iar mașina... varză.“ Sc. 20 V 75 p. 2 (din *aprozar* + *-iță*; DEX-S)

apuntá vb. I 1976 –A ateriza pe puntea unui portavion– „Un avion militar de tip «F-14 Tomcat» nu a reușit să *apunteze* duminică pe port-avionul american «Enterprise» și s-a scufundat în mare.“ Sc. 21 XII 76 p. 6 (din fr. *apponter*; PR 1948; DEX, DN3)

apuntăre s.f. –Acțiunea de a apunta– „Pistă de *apuntare*“ (la televiziune și radio în iulie 1969) (din *apunta*; SMFC IV 310, V. Guțu Romalo C.G. 235, FC II 34, 35, 36, 281; DEX, DN3)

apuntizáre s.f. „Imediat după *apuntizare* (termen tehnic care indică aterizarea pe puntea portavionului), cei trei membri ai echipajului «Apollo-11» trec în interiorul cabinei mobile de carantină, unde rămîn timp de 40 de minute.“ Sc. 25 VII 69 p. 6 (din *punte*; DEX-S)

arabíst, -ă s.m.f. –Specialist în arabistică– „Cîte manuscrite arabe sînt în lume? La această întrebare răspunde [...] lucrarea *arabistilor* leningrădeni I.B.M. și A.B.H.“ R.lit. 26 IV 84 p. 22 (din germ. *Arabist*, it. *arabista*; DEX, DN3)

aracét s. –Substanță cleioasă cu care se lipesc obiecte din diferite materii– „[...] o comandă pentru o cantitate de *aracet* [...] a ajuns în mîna lui M.M., un infractor înrăit.“ Sc. 27 V 83 p. 2 (nume comercial)

aracétin s.n. 1977 –Substanță cleioasă cu care se lipesc obiecte din diferite materii– v. *prenadez*; v. și R.I. 30–31 V 92 p. 8 (din *aracet* + *-in*)

árbo-re-mamút s.m. –Arbore de dimensiuni impresionante– „Se-quoia, *arborele-mamut*, care atinge înălțimi de pînă la 150 m, o circumferință de 40 m și vîrsta de 400–500 de ani a fost acclimatizat și în Uniunea Sovietică.“ Sc. 27 V 79 p. 5 //din *arbore* + *mamut*; v. C. Lupu în CL 1/83 p. 53//

ardéi-gogoșár s.m. (bot) –Legumă cu caracteristicile ardeiului și ale gogoșarului– „A primit girul de a fi introdus în fabricație soiul de *ardei-gogoșar* «Timpuriu de Cluj», care a dat recolte de 35–40 tone la ha [...] gogoșarii au o greutate medie de 110–140 gr și sînt foarte cămoși [...]“ R.I. 8 III 78 p. 5 (din *ardei* + *gogoșar*)

areál s.n. (biol.) –Arie de răspîndire a unor plante sau animale– „Dintre cele aproximativ 4000 specii de plante sălbatice cu flori din țara noastră, majoritatea au o răspîndire largă atît la noi, cît și în alte regiuni ale globului. Se zice despre ele că au un *areal* mare de răspîndire.“ Sc. 21 VII 62 p. 4 (din germ. *Areal*, it. *areale*; DEX, DN3)

argintár s.n. –Mobilă care conține argintăria din casă– „Sufrageria se compune dintr-o bibliotecă [...] un bufet, un *argintar* și o masă extensibilă cu șase scaune.“ R.I. 21 III 84 p. 5 (din *argint* + *-ar*; cf. fr. *argentier*; PR; DEX – alt sens)

arheoastronomie s.f. „Președintele conferințelor internaționale «Oxford» pentru *arheoastronomie* [...] a răspuns invitației [...] de a vizita Sarmizegetusa Regia pentru a cunoaște vestigiile referitoare la preocupările astronomice ale dacilor.“ R.I. 4 IX 93 p. 1 (din *arheo*[logie] + *astronomie*, probabil după model engl.)

arheochimíe s.f. –Disciplină a chimiei în slujba arheologiei– „[...] Universitatea din Tübingen, în cadrul căreia funcționează unul din puținele laboratoare de «*arheochimie*» din lume.“ Sc. 23 VI 78 p. 5 //din *arheo*[logie] + *chimie*//

arheograf s.m. „Spre deosebire de arheolog, *arheograful* culege relicvele trecutului civilizații nu din scoarța terestră, ci... din casele oamenilor. Este vorba de manuscrise și cărți vechi, predate din generație în generație sau, pur și simplu, răstăcite de-a lungul vremii. Mai multe mii de oameni participă la recuperarea acestor tezaure.“ Sc. 4 IV 74 p. 6 //din *arheo[log]* + *-graf*//

arheografie s.f. –Disciplină care se ocupă cu descoperirea și publicarea manuscriselor și a textelor antice– „*Arheografia* a devenit o nouă specialitate [...] Așa cum indică numele, este o îmbinare între arheologie și știința scrisului.“ Mag. 22 VI 74 p. 4 (din fr. *archéographie*; C. Lupu în CL 1/83 p. 49; DEX-S)

arheológ-scafándru s.m. „*Arheologii-scafandri* în adâncurile Mării Negre.“ Mag. 11 VIII 73 p. 1. „*Arheologii-scafandri* au descoperit în largul coastei ligurice, în fața localității Diano Marino, epava unei nave comerciale romane din primul secol al erei noastre.“ Sc. 21 I 77 p. 5 (din *arheolog* + *scafandru*)

arhitect(ă)-decorator(oare) s.m.f. –Arhitect care se ocupă cu decorarea clădirilor sau cu scenografia– „Transmitem opinia *arhitectei-decoratoare* V.C.“ Sc. 18 I 67 p. 2 (din *arhitect(ă)* + *decorator(-toare)*)

arhitect-designer s.m. –Arhitect specializat ca designer– „Amin-tirea *arhitectului-designer* I.P.“ R.l. 8 V 90 p. 3 [pron. *arhitect-di-zăiner*] (din *arhitect* + *designer*)

arhitect-pictor s.m. –Arhitect care se ocupă în același timp și de pictură– „*Arhitectul-pictor* G.L. a deschis simbătă, în capitala țării, o expoziție pe care a numit-o «a pătimirii Bucureștiului».“ R.l. 10 IV 91 p. 2 (din *arhitect* + *pictor*)

arhitect-șef s.m. –Persoană responsabilă cu arhitectura într-o întreprindere, un oraș etc.– „[...] Supraîncărcarea cu sarcini care nu îi sînt specifice face – de cele mai multe ori – din activitatea *arhitectului-șef* de oraș o muncă legată de birou, necreatoare.“ Sc. 9 XI 66 p. 2 (din *arhitect* + *șef*)

arici s.m. –Sistem de închidere a genților, servietelor, buzunarelor etc. prin două benzi prevăzute cu țepi foarte fini care se întrepătrund– „Buzunar exterior [la genți] cu «*arici*» pentru batistă.“ Ad. 15 VI 95 p. 3 (din *arici*, din cauza asemănării țepilor foarte fini ai animalului menționat cu mecanismul modern de prindere-inchidere)

ăripă zburătoare s.f. –Tip de avion în care fuselajul este parțial integrat în lățimea aripilor– „Spanloader» este o *ăripă zburătoare* propulsată de șase turboreactoare. Aparatul ar fi lipsit de trenul de aterizare obișnuit, cu roți. Decolarea și aterizarea ar urma să se facă cu ajutorul unor perne de aer.“ R.l. 11 VI 80 p. 6. „Proiectul prevede «*aripi zburătoare*» uriașe, dotate cu săli de așteptare, purtînd fiecare circa 100 de pasageri și care se rotesc permanent deasupra aeroporturilor.“ R.l. 15 V 81 p. 6; v. și 25 XI 80 p. 6 (după fr. *aile volante*)

aripioară s.f. (tehn.) „Cu puțin timp înainte de efectuarea manevrelor pentru venirea pe sol, o «*aripioară*» – piesă metalică lungă de șase metri și lată de 1,50 metri care servește la dirijarea aeronavei pe verticală – s-a desprins de aparat.“ R.l. 19 IV 75 p. 6 (din *aripă* + *-ioară*, după fr. *ailette*; D.Tr.; DEX)

aristocratiză vb.refl. I –A deveni aristocrat– „[...] bunul simț – socotit îndeosebi o calitate preponderent populară – se rafinează, se *aristocratizează* [...]“ Săpt. 20 IV 82 p. 2 (cf. fr. *aristocratiser*; DN3)

armă-jucărie s.f. –Jucărie în formă de armă– „Poliția din Locarno [...] a constatat că s-au înmulțit cazurile în care răufăcătorii și-au amenințat victimele cu *arme-jucării*.“ I.B. 1 II 67 p. 4. „Poliția din orașul Barry (Canada), anunțată că se va comite o spargere la banca centrală, a ajuns la timp pentru a-i prinde pe infractori. Toată povestea fusese înscenată în chip de reclamă pentru *armele-jucării* produse de fabrica respectivă.“ Cont. 18 II 77 p. 2. „Fabricanții de *arme-jucării* au trecut și la militarizarea celebrilor «roboți convertibili».“ I.B. 28 XII 85 p. 8 (din *armă* + *jucărie*)

armstrongit s.n. (mineral.) „*Armstrongitul*. Este numele conferit de savanții sovietici unui minereu rar, necunoscut pînă în prezent, în cinstea astronautului american Neil Armstrong, primul om care a pășit pe suprafața lunii. Mineralul, maron deschis cu aspect mătăsoș, face parte din familia compușilor zirconului și a fost găsit recent în sudul deșertului Gobi.“ R.l. 12 V 73 p. 6 (de la n.pr. *Armstrong*)

armurăriu s.m. (bot.) „*Armurariul* este o plantă asemănătoare scaietelui, avînd talie și formă asemănătoare. Spre deosebire de acesta, fructele sale (achene) au un conținut bogat în silimarina, substanță folosită la prepararea medicamentelor destinate tratamentului bolilor hepatice.“ R.l. 30 VIII 80 p. 5

ARN s.n. 1983 –Acid ribonucleic– v. *ADN* [pron. *arené*] (abreviere din fr. *acide ribonucléique*; PR 1960; în terminologia engl. *RNA*)

aromografie s.f. „Oricît de sensibile ar fi papilele gustative ale omului, ele nu au totuși decît o capacitate limitată de identificare a diferitelor arome. Metodele analitice ale chimiei moderne reușesc, în schimb, acolo unde nici cel mai fin degustător nu mai face față. Astfel, la Institutul federal de cercetări viticole din Landau (R.F.G.) au fost descoperite cu ajutorul cromatografiei în gaze aproape 400 de arome diferite ale vinului, multe aproape insesizabile omului. *Aromografia*, denumirea dată acestei aplicații științifice, are un scop practic: îmbunătățirea soiurilor de viță.“ Sc. 30 V 74 p. 6 //din *aromă* + *grafie*//

arondă vb. I –A repartiza, a face să aparțină– „Examenle medicale pentru angajare și controalele periodice [...] se efectuează de către unitățile sanitare [...] la care este *arondată* întreprinderea unde lucrează oamenii muncii respectivi.“ R.l. 19 IV 80 p. 5 (cf. fr. *arrondir*; DN3, DEX-S)

art déco s.f. –Artă aplicată obiectelor utilitare (mobilier, costumație, ceramică etc.)– „Dacă vrei, vă pot desena fotoliile joase, model *art déco* din bibliotecă (the library). Aici se adună întreaga familie cînd J.R. mai omoară pe cineva sau mai dă faliment [...]“ Cont. 31 V 81 p. 9. „Situîndu-și activitatea în orizontul distinct al esteticii industriale, fără contaminări cu *art-deco* sau hibridizări deconcertante [...] realizează dubla performanță de a-și demonstra incontestabile calități de creatori [...]“ R.l. 29 XI 84 p. 8 (din fr. *art(s) déco(ratifs)*; cf. engl. *art-deco*; BD 1968)

arteriopatie s.f. (med.) –Boală a pereților arteriali– „*Arteriopatiile* sînt boli ce afectează arterele – în special cele mari – care în final [...] duc la obturarea sau astuparea mai mult sau mai puțin completă a vasului afectat.“ Sc. 24 IV 83 p. 2 (din fr. *artériopathie*; DHLF 1855; DN3, DEX-S)

arthroscop s.n. (radiol.) –Aparat care examinează endoscopic o cavitate articulară, în special genunchiul– „*Arthroscopul* este un instrument realizat de specialiștii francezi, care permite consultarea articulației genunchiului și depistarea unor leziuni invizibile în imaginile Roentgen.“ Sc. 25 VII 81 p. 5 (din fr. *arthroscopie* prin suprimarea sufixului)

articiér, -ă s.m.f. –Ziarist bine cunoscut– „Tana Qvil, părăsind proza cu conținut social – care promitea o *articiéră* de har și substanță – deveni poeta en titre a revistei.“ R.lit. 8 IV 76 p. 8 (din fr. *artichier*; DHLF 1839)

articol-program s.n. –Articol care exprimă un program– „*Articolul-program* redat parțial.“ R.lit. 13 XI 69 p. 2. „În ultima instanță, ancheta stă sub semnul unei fraze de sinteză din *articolul-program*.“ Cont. 15 I 71 p. 5 (din *articol* + *program*; H. Mirska în SMFC I p. 172; DEX)

artist-afișist s.m. –Artist specializat în a lucra afișe– „Realizarea primei expoziții personale a unui *artist-afișist* este pentru mine o satisfacție de breaslă.“ Cont. 25 V 62 p. 2 (din *artist* + *afiș* + *-ist*)

artist-amator s.m. –Persoană cu o anumită profesiune care în timpul liber se ocupă cu teatrul, pictura etc.– „După ce, timp de șase ani, și-a avut destinul ei, fiind reprezentată de *artiști-amatori*, de teatrul studentesc și premiați de Uniunea Scriitorilor, lucrarea «A opta zi dis-de-dimineață» prilejuiește acum [...] debutul profesionist al lui R.D.“ R.lit. 23 V 74 p. 18 (din *artist* + *amator*)

artist-cetățean s.m. „Costică Carataș, Actorul, este justificat de existența lui Constantin Tănase; personajului principal i s-a creat astfel biografia unui *artist-cetățean*, luptător împotriva tarelor societății [...]“ Săpt. 24 I 75 p. 4. „Toma Caragiu intră în istoria scenei naționale ca un simbol. Al marelui *artist-cetățean*, al forței biruitoare a artei care înfruntă timpul și îl supune.“ Săpt. 11 III 77 p. 4; v. și *carmenist* (1966) (din *artist* + *cetățean*; LRC II 215)

artist(ă)-coregraf(ă) s.m.f. –Coregraf care prin calitatea muncii lui este un adevărat artist– „Parafrazîndu-l pe marele pictor, *artistul-coregraf* poate spune: «Nu, baletul nu este făcut pentru a decora scena» [...]“ Sc. 11 VI 74 p. 4. „Creatoarea spectacolului [...] este o *artistă-coregrafă* care arde și se consumă pentru fiecare secundă din spectacolele ei.“ R.l. 12 VI 76 p. 2 (din *artist[ă]* + *coregraf[ă]*)

artist(ă)-fotograf(ă) s.m.f. –Fotograf care face fotografii artistice– „Cunoscutul *artist-fotograf* ne oferă o «Roma» de buzunar.“ Săpt. 3 VII 70 p. 3. „O uimitoare colecție de imagini fotografice ale Bucureștiului din 1856, culese, unele, din colecția vestită a îndrăznețului și originalului reporter-fotograf C.P., altele din creațiile unor *artiști-fotografi* amatori.“ R.lit. 20 III 75 p. 16; v. și Sc. 7 II 75 p. 4 (din *artist* + *fotograf*)

artíst-patriót s.m. –Artist cu un înalt simț patriotic– „[...] personalitate complexă, *artist-patriot*.” Sc. 15 IX 67 p. 1. „25 de ani de la moartea lui Ciprian Porumbescu. Un mare *artist-patriot*.” R.l. 14 X 78 p. 2; v. și Săpt. 24 I 75 p. 4 (din *artist* + *patriot*)

artotecă s.f. „În cadrul librăriei municipale din Köln, a luat ființă un nou serviciu de un fel deosebit. Este vorba de o «*artotecă*», adică de o secție de împrumutare acasă a unor tablouri și diverse alte obiecte de artă.” R.l. 12 XII 73 p. 6 (din *artă* + *-tecă*, după modelul lui *cinematocă*; L. Seche în LR 3/77 p. 271)

artropatie s.f. (med.) –Afecțiune articulară de origine nervoasă– „Noul medicament avizat de specialiști se utilizează în terapia *artropatiilor* de tip degenerativ reumatismal [...]” R.l. 14 II 85 p. 5 (din fr. *arthropathie*; PR 1840; DEX, DN3)

arțar-platán s.m. (bot.) –Varietate de arbore obținută prin încrucișarea arțarului cu platanul– „Muncitorii și tehnicienii [...] vor planta – în zilele următoare – o nouă varietate de *arțar-platan*, denumită «*acer pseudoplatanoidea*».” R.l. 12 III 67 p. 3 (din *arțar* + *platan*)

aruncúna s. 1993 (cuv. it.) –Tip de pizza– v. *cartocciata*

asádo s.m. (cuv. sp.; alim.) „[...] marea majoritate a celor 8000 de participanți la Congresul internațional al cancerului [...] au fost prezenți la un festin pantagruelic cu «*asado*», specialitate culinară deosebit de populară în Argentina, care nu este altceva decât carne friptă la grătar, pe cărbuni.” Sc. 11 X 78 p. 5

asasinométru s.n. „I-aș putea spune că «*asasinometrul*», calculul crimelor comise în anul în curs, pe care ziarele îl publică zilnic, a ajuns de la 112 morți la data de 15 martie, exact «un mort și jumătate pe an» [...]” Fl. 14 IV 89 p. 3 //din *asasin* + *-metru*//

ascetizá vb. I –A chinui– „Un popor care a fost *ascetizat* timp de 4 decenii s-a obișnuit cu privațiunile de tot felul și suportă resemnat efectele privatizării originale.” Real.rom. 23 VIII 91 p. 2 (din *ascet* + *-iza*; D. Urițescu CV 20–21)

aselenizábil, -ă adj. –Care se poate așeza pe solul lunar– „Crearea de stații automate multivalente, care să fie capabile să îndeplinească funcțiuni de seleno-sateliti, aparate *aselenizabile* și cercetători științifici.” R.l. 13 XI 70 p. 6 (din *aseleniza* + *-bil*)

aselenizáre s.f. –Acțiunea de a aseleniza– „Cu o oră înaintea *aselenizării* orașele americane arătau ca părăsite.” Sc. 22 VII 69 p. 6. „Agenția TASS anunță că, la 10 februarie, «Lunohod-1» se afla la o distanță de 578 de metri de treapta de *aselenizare* a stației automate «Luna-17».” Sc. 11 II 71 p. 8. „Amplasarea cu ajutorul unei imense macarale a modulului pe pământ apare mult mai dificilă decât *aselenizarea* propriu-zisă.” Sc. 30 VI 79 p. 5 (din *aseleniza*; FC I p. IX, V. Guțu Romalo C.G. 234; DEX, DN3)

aseptizáre s.f. –Dezinfectare– „Un proces tehnologic de «*aseptizare*» a reziduurilor apelor de canal prin iradiere cu izotopul cesiu 137 – un subprodus al reactorilor nucleari – în scopul de a le face utilizabile ca hrană pentru animale a fost pus la punct de un grup de cercetători din S.U.A. Instalația-pilot a fost construită în apropiere de Albuquerque, unde zilnic sînt tratate 8 tone de reziduuri.” Sc. 11 X 79 p. 5 (din *aseptiza*; DN3)

asimiláre s.f. –Integrare în cultura țării adoptive– „Berdiaev, spre deosebire de Soloviov, nu crede în soluția *asimilării* evreilor fie și pentru că «acest lucru ar însemna dispariția evreității» [...] Împotriva asimilismului s-a pronunțat și Fedotov, într-un text din 1942 [...]” R.lit. 18–24 XI 92 p. 11 (din *asimila*; DN3)

asimilísm s.n. 1992 –Asimilare– v. *asimilare* (din *asimila[re]* + *-ism*)

asincron, -ă adj. –(Motor) a cărui viteză depinde de încărcătură și nu de frecvența curentului– „Prin reproiectarea motoarelor *asincrone* pentru schelele petroliere, consumul specific de materie primă a fost redus pe fiecare bucată cu circa 20%.” Sc. 28 VII 63 p. 1; v. și *gabaritic* (din fr. *asynchrone*; FC II 40; LTR; DEX, DN3)

Aslavital s. (farm.) –Numele comercial al unui produs vitalizant– „Elaborarea produselor Gerovital și *Aslavital* reprezintă un domeniu de primă dimensiune al contribuțiilor românești.” Cont. 15 VI 79 p. 7. „Prof. dr. Ana Aslan a aplicat «*Aslavitalul*» în tratamentul de recuperare a unor copii deficienți mental.” Fl. 2 VIII 79 p. 8 (din n.pr. [Ana] *Asla[n]* + *vital*)

aspartám s.n. (farm.) –Tip de edulcorant– „Studiind noi metode de tratament al ulcerului stomacal, cercetătorii de la laboratorul farmaceutic G.D. Searle & Co. din Chicago au descoperit întâmplător – prin asocierea a doi aminoacizi care se găsesc în mod obișnuit în proteinele naturale, acidul L-aspartic și L-fenilamina – un înlocuitor nesintetic al

zahărului. Denumit *aspartam*, noul edulcorant este de două sute de ori mai dulce decât zahărul și aproape total lipsit de calorii.” Cont. 12 IX 75 p. 5. „Producția de înlocuitori ai zahărului s-a diversificat. Succesorul cu cele mai multe șanse este substanța denumită *aspartam*. Alte substanțe avute în vedere sînt: «*naringina*», fabricată din coaja de grapefruit, de 1000 de ori mai dulce decât zaharina, și, în fine, «*monellina*», de 3000 de ori mai dulce decât zaharina!” Sc. 13 IV 77 p. 6. „Sucuri îndulcite sintetice cu *aspartam*.” R.l. 15 IV 92 p. 3 (din fr. *aspartam(e)*; PL; LTR; Fl. Dimitrescu D. 288)

aspectomát s.n. –Aparat de proiecție cu telecomandă– „Săliile pot fi dotate la cerere cu retroproiectoare, *aspectomate*, epidiascoape, flip-chartere, traducere simultană, casetofone, aparate de proiecție de 8, 16 și 35 mm, televiziune în circuit închis, atelier de multiplicare etc.” R.l. 10 XI 82 p. 4. „[Cumpăr] *aspectomat* (aparat proiecție) sovietic, diafilme [...]” R.l. 21 X 91 p. 6; v. și 12 II 85 p. 5 (din germ. *Aspektomat*; DN3, DEX-S)

aspersá vb. I (fig.) –A împrășca– „În continuare Jean Cassou spune o mulțime de lucruri interesante și adevărate, dar ne și *aspersează* cu un potop de «epitete ornante» care diluează argumentația.” Săpt. 7 III 81 p. 6 (din *asperor*; după fr. *asperger*)

aspersáre s.f. –Acțiunea de a stropi cu un lichid– „Profesorul vest-german H.G.M. experimentează, din 1970, diferite metode de risipire a ceții. Cel mai eficient dintre ele pare a fi «*vaccinarea*» bancului de ceață cu zăpadă carbonică sau *aspersarea* de bioxid de carbon lichid în apropierea pistei de aterizare. În această a doua variantă, cu ajutorul unor instalații de *aspersare* de mare capacitate, în cel mult o oră și jumătate un aeroport poate fi făcut practicabil.” Sc. 16 XII 75 p. 6 (cf. fr. *aspersion*; DEX-S)

astenoférá s.f. (geol.) –Pătură geologică pe care se deplasează scoarța terestră– „Plăcile litosferice sînt mobile, alunecînd pe pătura subiacentă, denumită *astenosferă*, din cauza diferențelor de temperatură din interiorul globului care generează curenți de recchilibrare termică.” Cont. 8 VI 79 p. 5 (din fr. *asthénosphère*; PR 1959)

astrobiológ s.m. –Specialist care studiază formele de viață din univers– „*Astrobiologii* sînt convinși că tehnicii descrise mai sus îi va reveni un rol de primă mărime în efectuarea zborurilor cosmice proiectate pentru distanțe absolut fantastice.” I.B. 18 VII 85 p. 8 (din *astrobiologie*; DN3, DEX-S)

astroclimát s.n. –Totalitatea factorilor care contribuie la stabilirea unui loc propice observațiilor astronomice cu instrumente optice adecvate– „[...] în funcție de condițiile meteorologice și de *astroclimat*, ea [cometa Halley] va fi vizibilă de la Observator.” I.B. 22 IV 86 p. 2 (din fr. *astroclimat*; DEX-S)

astroclúb s.n. –Club în care se studiază astronomia– „În județul Prahova s-a constituit recent un *astroclub*, primul de acest fel din județ și al doilea din țară. Membri fondatori: 30 de entuziaști ingineri, economiști, chimiști, lăcătuși etc., de la Întreprinderea «Dero», dornici să exploateze tainele universului și să le facă cunoscute și altora.” R.l. 27 XII 76 p. 5 (din *astro-* + *club*)

astrofizicián s.m. (astron.) –Specialist care studiază fizica mediilor spațiale– „*Astrofizicienii* sovietici au stabilit că păturile superioare ale atmosferei planetei Venus se rotesc în jurul planetei cu viteza unui automobil de curse.” R.l. 10 XI 82 p. 6 (din fr. *astrophysicien*; PR sec. XX, DHLF înainte de 1954; DEX, DN3)

astronautá s.f. –Femeie cosmonaut– „În laboratoarele NASA a început testarea unui lot de 12 femei, în vederea lansării în spațiul extraterestru a unei echipe de *astronaute*.” R.l. 4 XI 73 p. 6. „Nu se pune problema unei pregătiri mai îndelungate a *astronautelor* [...] ci a realizării unor nave spațiale ușor modificate, în concordanță cu specificul feminin.” R.l. 3 XI 75 p. 6; v. și Cont. 14 X 77 p. 4 (din *astronaut* + suf. mot. *-ă*; BD 1970; Ec. Goga Lex. 51)

atașamentíst s.m. –Persoană care completează pe un șantier caietul de atașament, care ține evidența lucrărilor executate– „Firmă construcții angajează normator și *atașamentist* cu vechime [...]” Ev.z. 12 I 95 p. 7 (din *carton de atașament* + *-ist*; DN3)

atașánt, -ă adj. –Captivant– „[...] J.V., și el foarte *atașant* în rolul unui personaj-invadator, gălăgios, fanfaron.” R.l. 9 X 82 p. 2. „Că acest actor de excepție [...] place, captivează, e *atașant* – cum se zice – chiar și în asemenea situații penibile. De ce?” R.lit. 9 II 84 p. 17. „Astăzi, opera se așează în prim-plan ca una dintre cele mai *atașante* și mai semnificative ale acestui secol.” R.lit. 21/93 p. 22; v. și 42/93 p. 22 (din fr. *attachant*)

atelier-școală s.n. –Atelier școlar în care se efectua practica productivă a elevilor (în perioada comunismului)– „În *atelierul-școală*

[...] privirile mi-au fost atrase de sertarele cu scule.“ Sc. 12 XII 63 p. 1. „Realizarea, în cadrul *atelierelor-școală*, a microîntreprinderilor de producție școlară și a microcooperativelor agricole de producție școlară a unor produse în valoare de 3.500.000 lei.“ Sc. 16 I 73 p. 4. „În acest scop se va continua acțiunea de înființare a atelierelor în toate școlile, se va intensifica dotarea acestora și va fi organizată mai bine instruirea în *atelierele-școală*, ferme-școală, loturi experimentale, magazine-școală, șantiere-școală și altele.“ R.l. 8 VII 73 p. 2. „Un *atelier-școală* demn de un institut.“ R.l. 7 II 84 p. 1; v. și I.B. 10 XI 75 p. 4 (din *atelier + școală*)

atenționă vb. I –A atrage atenția; a preveni– „Va fi *atenționată* șefa de unitate.“ R.l. 22 II 83 p. 3. „Inginerul A.D. a fost *atenționat* pentru disciplina din cadrul atelierului [...]“ Fl. 21 IX 84 p. 18 (cf. fr. *attentionner*; DN3, DEX-S)

atenționare s.f. –Acțiunea de a atenționa– „[...] față de vârsta pe care o are Maricica [...] și față de *atenționarea* și rezerva pe care le luasem inițial [...] considerăm că obiectivul nostru a fost atins.“ Fl. 26 IX 86 p. 21 (din *atenționa*; DN3)

atenuatör s.n. (tehn.) –Dispozitiv care servește pentru micșorarea zgomotului– „Cu *atenuatorul* de zgomot lucrurile stau așa [...] Atenuarea despre care vorbesc [...] a redus zgomotul la jumătate.“ R.l. 10 VI 73 p. 8 (din fr. *atténuateur*; engl., rus. *attenuator*; PR 1950; DN3, DEX-S)

aterogenéză s.f. (med.) –Procesul de constituire a depozitelor de grăsimi pe artere– „În noua concepție care se desprinde cu claritate din cercetarea și constatările noastre privind mecanismul imunologic în *aterogeneză*, este important a lua în considerare nu numai alimentația bogată în colesterol ci și infecțiile, stările de încordare nervoasă, unele oligominerale din alimente, chiar cantitatea apei pe care o bem și firește ceilalți factori de risc cunoscuți: poluarea, la omul matur fumatul ș.a.m.d.“ R.l. 5 X 82 p. 2 (din fr. *athérogenèse*)

ateromatóză s.f. (med.) –Prezența în mare cantitate a plăcilor de aterom în pereții arterelor– „Alăptarea previne unele maladii cum sînt: hipocolesterolemia, obezitatea, *ateromatoza*, alergia, astmul [...]“ R.l. 21 III 84 p. 2 (din fr. *athéromatose*; DHLF; DN3)

atitudinál, -ă adj. –Referitor la atitudine, de atitudine– „Domnul Pluhar al lui P.G. – care știe excelent să compună bătrîni – are o gamă *atitudinală* amplă, în aceeași situație putînd fi, în doar cîteva minute, abătut, dezinvolt, șolțic, farsor [...]“ R.lit. 15 X 84 p. 16. „Regret doar că «Exercițiile...» nu au devenit și un jurnal de creație, ci doar unul *atitudinal*.“ Ap. 7–8/93 p. 10 (din it. *attitudinale*; DN3)

ATM s. 1960 –Asociația oamenilor de teatru și muzică– v. *concert-(spectacol)-concurs, reveiona*; v. și Săpt. 30 XI 79 p. 3 [pron. *ate-mé*] (abreviere din *A[sociația oamenilor de] T[eatru și] M[muzică]*)

atomoelectric, -ă adj. (fiz.) –Referitor la electricitatea produsă cu ajutorul energiei atomice– „În Iugoslavia a început construirea primei centrale *atomoelectrice*.“ Sc. 25 II 71 p. 8. „În Statele Unite se preconizează construirea a 16 uzine *atomoelectrice* în largul mării.“ Sc. 16 III 74 p. 8 (din fr. *atomoelectrique*; DEX, DN3)

atomoterapie s.f. (med.) „*Atomoterapie*. Cercetările efectuate la Academia de științe a R.D. Germane fac posibilă aplicarea, într-o măsură tot mai mare, a izotopilor radioactivi în diagnosticare și terapie.“ Sc. 30 VIII 75 p. 6 (din *atom + terapie*, probabil după model germ.; DEX-S)

atracțiós, -oásă adj. –Captivant, atrăgător, atractiv– „Reprezentăția ansamblului pe gheață din Budapesta e, în principal, *atracțiósă* prin sine însăși.“ Sc. 8 VII 63 p. 2. „«Alcor și Mona» [...] un muzical *atracțiós* și de bun gust.“ I.B. 22 II 71 p. 2; v. și Săpt. 16 V 69 p. 2 (din *atracție + -os*; M. Avram în SMFC IV p. 107, Th. Hristea *P.E.* 35, V. Guțu Romalo *C.G.* 212, 236; Al. Graur ne-a comunicat că l-a auzit în 1930; DN3)

atracțiozitate s.f. –Caracter atracțios– „În perspectivă, deci, un concurs cu multe valențe de *atracțiozitate*!“ I.B. 28 V 82 p. 2 (din *atracțios + -itate*; DN3)

atosecundă s.f. „Biroul american de standarde a publicat propunerile sale privind termenii meniți să definească, în secunde, toate măsurile de timp posibile de la 10 la puterea minus 18 și pînă la 10 la puterea 18. În cazul în care propunerile vor fi omologate, miliardul de miliardime de secundă se va numi *atosecunda*. Zece secunde vor căpăta numele de decasecundă, 100 secunde de hectosecundă. Pentru un miliard de miliarde de secunde – care ar echivala cu 317 secole – se propune folosirea termenului de exasecundă.“ R.l. 20 XII 76 p. 5; v. și *subnuclear* (1964) //din engl. *atto-* “10 la puterea minus 18“ + *secundă* //

audiocárte s.f. „O noutate – *audio-cărțile*. În librăriile și magazinele de discuri din Italia vor apărea, zilele acestea, primele *audiocărți*. Departe de a constitui o simplă înregistrare a unui text scris, *audio-cărtea* este un fel de spectacol sonorizat original. O *audiocarte* comportă 60–90 minute de înregistrare pe bandă [...]“ Sc. 16 X 76 p. 6. „În rafturile librăriilor din Italia își vor face în curînd apariția primele *audio-cărți*. «*Audio-cărtea* – declară editorul Mondadori – este cu precădere un spectacol cu o punere în scenă originală care merge mult dincolo de simpla înregistrare a operei scrise.»“ R.lit. 28 X 76 p. 23 //din *audio + carte*, după it. *audio-libro* //

audiofonologie s.f. –Disciplină care se ocupă de bolile vorbirii și ale auzului– „La Paris s-a desfășurat un colocviu internațional de *audiofonologie*, dublat de o reuniune consacrată protezelor auditive. Aceste manifestări s-au încadrat într-un program de acțiuni inițiate cu prilejul Anului de luptă împotriva surdității organizat în Franța în 1977.“ R.l. 22 XI 77 p. 6 (din fr. *audiophonologie*; DEX-S)

audiomát s.n. (TV, radio) –Sistem de evaluare a audienței unei emisiuni– „*Audiomat*. Pentru cunoașterea comportamentului telespectatorilor și întocmirea de sondaje, constructorii francezi au pus la punct un aparat numit «*Audiomat*» care, plasat sub televizor și conectat la telefon, înregistrează ora la care se aprinde aparatul, canalul, momentul schimbării programului și timpul petrecut în fața micului ecran.“ R.l. 18 I 82 p. 6. „France 2 se străduie să cîștige cîteva procente la faimosul indicator *Audiomat*.“ D. 18/95 p. 14. „Procedeele disperate ale mediilor de a menține *audiomat*-ul.“ R.lit. 9/96 p. 3 (din fr. *audiomat*; DHLF 1981)

audioșáh s.n. „«*Audioșah*» [...] nu este vorba de casete cu înregistrări muzicale, ci de benzi pe care sînt imprimate texte privitoare la jocul de șah. *Audioșahul* – cum sînt numite aceste casete – oferă ascultătorului posibilitatea de a audia prelegeri despre partidele de șah, anecdote șahiste, descrierea unor partide comentate, de a rezolva probleme și studii, precum și alte exerciții șahiste.“ R.l. 15 VI 77 p. 6. //din *audio + șah* //

audiovizuál, -ă 1. adj. –(Despre mijloacele de comunicare și informare) Care se adresează auzului și văzului– „Regizorul J.M.S. propune ca supliment la program un teatru-imagină, o suită de proiecții fixe sonorizate. Nu e vorba de un jurnal luminos, explică regizorul, ci de un spectacol *audio-vizual*.“ Cont. 7 III 69 p. 4. „Învățămîntul *audiovizual*». Va să zică, aceasta este denumirea generică pentru magnetofonele, difuzoarele, tabla rulantă, cabinele de ascultat, ecranul, aparatele de proiecție – pentru diafilme de 8 mm, de 16 mm – pentru complicatul aparat la care mă uit cu respect și aflu că-l cheamă «retroproiector».“ R.l. 22 V 71 p. 1. „În liceul din Covasna a fost dat în folosință un laborator *audio-vizual*, cu 36 de locuri, folosit pentru predarea limbilor străine.“ R.l. 4 XII 75 p. 5; v. și I.B. 8 XII 70 p. 1, Sc. 19 XI 75 p. 4; v. și *laserium, magnetotecă, mass-media, preînregistrat*.

2. s.n. –Denumire generică pentru radio și televiziune– „[...] deoparte «presa scrisă» cuprinsă brusc de o colerică manie a persecuției. De cealaltă, *audiovizualul*, luat în stăpînire de o megalomanie incipientă, dar promițătoare și pe deplin justificată pentru că adevăratele sturari ale festivalului au devenit cine-prezentatorii [...]“ R.lit. 30 V 85 p. 20 (din fr. *audio-visuel*; PR 1947; DEX, DN3)

audit s. „Termenul vine de la latinescul *auditum* = ascultare. Ca demers de ascultare, apoi de anchetă și, în final, de sugerare de soluții, *auditul* permite aportul unui raționament motivat și independent. Ca examinare în vederea determinării proprietăților unei reprezentări, *auditul* s-a aplicat mai întîi reprezentărilor financiare. Teoreticienii *auditului* susțin că acesta exista deja în anul 500 î.e.n., la Atena, unde 3 consilii se ocupau cu verificarea veniturilor și cheltuielilor cetății. Lionel Stoleru a comparat cu subînțeleșul *auditul* intern cu urechea internă, sediul echilibrului corpului uman. *Auditul* nu trebuie să asigure echilibrul, ci doar să verifice dacă sunt întrunite condițiile necesare pentru a-l păstra, să instrumenteze stăpînirea dezordinii, adaptarea la schimbări, să evalueze gradul de securitate și riscurile. Termenul de *audit* este la modă. Moda poate trece, dar necesitatea unor evaluări competente și independente în diverse domenii se manifestă tot mai pregnant. Există *audit financiar*, *audit al investițiilor*, *audit al marketingului*, *audit al calității*, *audit al sistemelor informaționale*, *informatică, birotice*, există și *audit social*. [...] *Auditul* este procesul prin care persoane competente, independente colectează și evaluează probe pentru a-și forma o opinie asupra gradului de corespondență între cele observate și anumite criterii prestabilite – Wanda Wallace, *Auditing*.“ PC World Romania 6/95 p. 48. „Lucrarea «Procedurile

controlului intern și *auditul financiar*» [a apărut] la editura Gestiuena. “ f.d.; v. și *auditor* (din fr. *audit*; cf. engl. *auditing*)

auditör s.m. „Există *auditori* interni, angajați ai unor mari organizații (bănci, societăți transnaționale) și *auditori* externi, care fac parte din firme specializate de profil. Aceștia pot fi inspectori financiari, experți judiciari, avocați, profesori, informaticieni, care exercită adesea aceste activități de audit în paralel cu alte activități, cum ar fi auditul financiar, elaborarea de proiecte directe, consultanță în organizare, realizarea de aplicații, formare etc.” PC World Romania 6/95 p. 48 (din engl. *auditor*)

augură vb. I –A da semne de bun augur– „Nu vrem să ne reamintim cum și când și-a început Teatrul Național stagiunea anului trecut, dar anul acesta o recuperează în ritm năvalnic; iată-l, în mai puțin de două săptămîni, la a treia premieră [...] *Augurînd* astfel, să sperăm, pentru întreaga stagiune.” R.l. 7 X 77 p. 2 //din it. *augurare*; DN3//

aurolac 1. s.n. (chim.) –Marcă de lac pentru vopsit elemente metalice conținînd solvenți cu efecte halucinogene– „[Copiii străzii sînt] pe jumătate dezbrăcați, murdari, cu punga de *aurolac* într-o mînă.” R.l. 20 IX 93 p. 16. „[Copiii] nu au fost văzuți să se drogheze cu *aurolac*.” R.l. 24 IX 93 p. 9. 2. s.m. (fig.) –Copii fără cămin, ai străzii, care se droghează cu *aurolac*– „Un grup de *aurolaci* făceau planul de bătaie pentru a doua zi.” R.l. 893/93 p. 5. „Cerșetorii și *aurolacii* își lipesc curioși nasurile de geamuri și văd pui la rotisor, șnițele.” D. 106/95 p. 7; v. și Ev.z. 12 I 95 p. 4, 13 III 97 p. 3. 3. (prin extensie de sens) –Prost, redus mintal– „Degeaba îți bați gura cu el, nu pricepe, e un *aurolac*.” (din numele produsului chimic *aurolac*; R. Zafiu în R.lit. 27/1994 p. 9)

austral s.m. „Guvernul argentinian a anunțat la sfîrșitul săptămîinii trecut un vast plan antiinflaționist prevăzînd introducerea imediată [...] a unei noi unități monetare, *«australs»*-ul, în valoare de 0,80 dolari (S.U.A.) [...]” R.l. 17 VI 85 p. 6 (din sp. *austral*; cf. fr. *austral*; PL; DN, DEX – alt sens)

autism s.n. (med.) „*Autismul*, maladie psihică ce se manifestă sub forma unei grave dereglări de comportament – bolnavii trăiesc «închiși în sine» (de unde și numele maladiei, de la grecescul *autos* = însuși), fără un contact psihic normal cu lumea înconjurătoare – a fost considerat multă vreme ca o boală nevindecabilă.” Sc. 6 I 76 p. 4. „Descoperirea unui anticorp neobișnuit la copiii atinși de *autism* – boală întîlnită în special în forme de schizofrenie infantilă, manifestîndu-se prin ruperea contactului psihic cu lumea înconjurătoare și trăire intensă, exclusiv, a propriei vieți interioare – ar putea explica cauza acestei maladii, care atinge un copil din 3000 [...]” R.l. 14 II 85 p. 6 (din fr. *autisme*; DEX, DN3)

autist, -ă s.m.f., adj. (med.) –(Persoană) care suferă de *autism*– „[Procesul] de autoformare a unui grup de copii *«autiști»* (considerați ca arierăți, inadaptabili, muți sau suferind de anumite boli mintale) [...]” R.lit. 18 X 79 p. 24 (din fr. *autiste*; DN3, DEX-S)

auto¹ Element de compunere cu sensul “de sine, pe sine” (din fr. it. *auto*; DEX, DN3)

auto² Element de compunere cu sensul “automobil” sau “automat” – (din fr. *auto[mobile]*; L. Seche în LR 1/74; DEX, DN3)

auto³ adj.inv. –De automobil– „Firmele *auto* își desfășoară activitatea sub leitmotivul: «Ne așteaptă o toamnă dificilă.»” Sc. 25 VII 74 p. 6. „La Secțiunea financiară a sectorului IV din Capitală, la ghișeul *auto*, cu o cerere de radieră-înscriere autoturism [...]” R.l. 6 V 78 p. 5; v. și *minimașină (electronică)* (1968), *autobalsam*, *beton-auto*, *controlor-încercător*, *desfacere-transport* (din fr., it., germ. *auto*; DEX, DN3)

autoaccidentat, -ă adj., s. „Medicii brașoveni [...] au avut de lucru în zilele care au sărbătorit noul an cu un soi de accidentați, mai bine-zis *autoaccidentați* din proprie ignoranță și inițiativă nesăbuită.” R.l. 10 I 84 p. 2. „*Autoaccidentatul* [...]” R.l. 14 II 84 p. 2 (din *autoaccidenta*)

autoacuză vb.refl. I –A se acuza pe sine însuși– „R. s-a declarat gata să se *autoacuze*.” Sc. 7 X 66 p. 6 (din *auto¹ + acuza*; DN3, DEX-S)

autoacuzăție s.f. 1978 –Acțiunea de a se *autoacuză*– v. *auto-denunța* (din *auto¹ + acuzație*; cf. fr. *auto-accusation*; DEX-S)

autoadaptă vb.refl. I –A se adapta prin eforturi proprii– „Mașinile electronice de calcul pot să prevadă timpul probabil, să întocmească rezumatele unor cărți, să compună muzică, precum și să înmagazineze experiențe noi, adică se pot *autoadapta* și *autoeduca*.” Cont. 17 VIII 62 p. 7 (din *auto¹ + adapta*; DEX-S)

autoadeziv s.n. –Bandă care se lipește fără a fi nevoie să fie umezită– „Întreprinderea «7 Noiembrie» din Sibiu a realizat o mașină de

decupat și imprimat etichete cu *autoadezive* destinate ambalării ciorapilor-pantaloni care se fabrică aici.” R.l. 17 V 83 p. 5; v. și *inscripționare* – adj. (din fr. *autoadhésif*; PR 1972)

autoapreciere s.f. –Judecată, analiză a propriei persoane– „Iată două tulburătoare *autoaprecieri* [ale lui Th. Mann] despre «Muntele vrăjbit».” Cont. 6 IX 63 p. 3 (din *auto¹ + apreciere*; DN3)

autoaprinde vb.refl. III –A se aprinde spontan– „[...] pășind, omul apasă pe platformă și astfel se comprimă și se *autoaprinde* amestecul combustibil din cilindru [...]” R.l. 4 III 85 p. 6 (din *auto¹ + aprinde*; DN3)

autobalsam s.n. –Unguent pentru mașini– „În magazinele I.D.M.S., au apărut noi articole de cosmetică auto: cleaner special, elaskon, permosal, autopolish, *autobalsam*, soluție grafitată «Globo».” R.l. 9 IV 77 p. 5 (din *auto² + balsam*; DEX-S)

autobând s.n. –Autostradă– „Plecăm la 5 jumătate dimineața pe *autoband* ca să ajung la 7 acolo.” R.l. 15 I 93 p. 4. „M-am suit în mașină împreună cu alți trei români [...] Pe *autoband* la 120 km/h ne-a zis că dacă nu scoatem 150 DM ne bagă-n șant.” R.l. 18 I 93 p. 4 (din germ. *Autoband*)

autobasculantă s.f. –Autocamion cu benă basculantă– „[...] I.M., șofer pe *autobasculanta* 31-TR-247 [...]” Sc. 27 XI 73 p. 2. „[...] coloșii șoselelor – *autobasculantele* [...]” R.l. 5 XII 84 p. 5; v. și 28 VIII 79 p. 2 (din *auto² + basculantă*; D.Tr.; FC I 139; DEX, DN3)

autobénă s.f. –Vehicul auto prevăzut cu benă– „A tamponat violent un autoturism ce se afla oprit la semafor, strivindu-l între *autobenă* și un stîlp.” R.l. 24 VII 84 p. 5 (din *auto² + benă*)

autobetoniéră s.f. –Vehicul special care transportă beton– „La întreprinderea «Automecanica» s-a realizat un nou tip de *autobetoniéră* [...]” R.l. 9 IX 82 p. 2 (din *auto² + betoniéră*)

autobuz-dormitor s.n. „Pentru cazare, în afară de căsuțe, ei au la dispoziție și zece... autobuze. Scoase din uz, ele au fost amenajate chiar de părinții copiilor, în timpul lor liber, în tot atîtea dormitoare cochete. Atît de mult le plac pionierilor *autobuzele-dormitoare*, încît cu greu se lasă convinși cei care «pică» la sorti în căsuțe.” Sc. 5 VIII 75 p. 5 (din *autobuz + dormitor*)

autobuz-școală s.n. „Pentru suplimentarea parcului de autobuze (de pe liniile centrale, în special) I.T.B. a luat măsura de a introduce în traseu, în orele de vîrf, 60 de *autobuze-«școală»*. Sînt conduse chiar de instructorii școlii de șoferi profesioniști din I.T.B.” R.l. 20 XII 77 p. 5 (din *autobuz + școală*)

autocâmeră s.f. (foto.) „O premieră: *auto-camera*, o mașină a cărei caroserie a fost astfel transformată, încît pe ea să poată fi instalată o cameră de luat vederi pivotantă, capabilă să filmeze sportivii mult mai îndeaproape și în bune condițiuni.” R.l. 15 VII 76 p. 6 (din *auto² + cameră [de filmat]*)

autocaravană s.f. –Autovehicul special amenajat ca laborator sau pentru a da reprezentații cinematografice în diferite locuri– „D.C., circulînd cu *autocaravana* 53 294 B, s-a angajat în depășirea unui autocamion.” Sc. 28 VII 66 p. 2; v. și *proiecționist* (din *auto² + caravană*; DEX-S)

autocárt(ing) s.n., adj. „Noul kart românesc. Aceasta este tema concursului de proiectare și construcție inițiat de A.C.R., Federația de *auto-karting*, în colaborare cu U.T.C.” Mag. 23 III 74 p. 8. „Aflăm de la A.C.R. București că probele de control ale sportivilor *autokart* se vor da în zilele de 21 și 22 martie a.c.” R.l. 21 III 78 p. 5 (din *auto² + cart[ing]*)

autocasetofón s.n. –Casetofon conceput anume pentru a dota bordul unui autovehicul– „«Corina stereo» este denumirea primului *autocasetofon* de fabricație românească [...]” Sc. 27 VI 82 p. 2. „La Întreprinderea «Electromureș» din Tg. Mureș a fost introdus în fabricația de serie *autocasetofonul* «Corina stereo».” R.l. 29 VI 82 p. 3 (din *auto² + casetofon*)

autoclavizat, -ă adj. –Tratat cu aburi sub presiune– „Mai ușor decît apa, betonul celular *autoclavizat* are proprietăți superioare de izolator termic și fonic.” Sc. 12 V 64 p. 1; v. și R.l. 1 VII 81 p. 1 (din *autoclavă*; DEX-S)

autocoloană s.f. „Caravană auto spre Irak. Vă amintiți, desigur, de *autocoloana* românească ce a inaugurat traseul România-Lahore-Pakistan.” R.l. 19 XII 74 p. 5 (din *auto² + coloană*; DEX-S)

autocolânt s.n. –Etichetă impregnată cu o substanță specială care se lipește fără a trebui să fie umezită; autoadeziv– „Ziarele sînt pline de oferte pentru executarea de *autocolante*– (din fr. *autocollant*; PR 1971)

autocondúcere s.f. –Conducere a activității economice, sociale etc. de către comunitatea respectivă– „Gospodarii unităților teritorial-administrative din județul Ilfov au în vedere, așadar, atât cerințele imediate, cât și cele de perspectivă, *autoconducerea* și autofinanțarea dovedindu-se [...] drept căi sigure care duc la propășirea tuturor localităților patriei, a întregii populații.“ R.l. 5 IV 79 p. 5; v. și Sc. 5 IX 79 p. 1 (din *auto*¹- + *conducere*, probabil după model străin; cf. fr. *autogestion*; DMC 1960; DP; DEX, DN3)

autocontăiner s.n. 1977 –Autovehicul destinat transportului containerelor– v. *autostropitoare* (din *auto*²- + *container*)

autocontemplá vb.refl. I –A se contempla pe sine însuși– „Retrași în taina căminelor sau în larva veselă a vreunui restaurant, N.R. sau C.F., D.B. sau M.P. se *autocontemplá* în secvențele realizate în prealabil.“ R.l. 3 I 67 p. 3 (din *auto*¹- + *contempla*; cf. fr. *autocontempler*; DN3)

autocontempláre s.f. –Acțiunea de a se autocontempla– „[...] *autocontemplarea* de pînă acum trebuie să lase locul autoexigenței.“ Gaz.lit. 16 II 67 p. 7 (din *autocontempla*; DN3)

autocontról s.n. –Operațiunea de control asupra propriei activități– „Știți că nu se mai spune *autocontrol*? Dat la nichelat, termenul a căpătat acum un luciu proaspăt. Ascultați cum sună: selfcontrol. Să-ți muști limba de plăcere, nu alta! Mîine-poimîne o să ne și self-depășim.“ I.B. 1 VII 71 p. 3 (din *auto*¹- + *control* sau calc după engl. *self-control*; cf. fr. *autocontrôle*; DMN; DEX, DN3)

autoculturalizáre s.f. –Culturalizare prin forțe proprii– „La punctul doi: isprăvirea [...] seralului. Punctul trei: *auto-culturalizarea*.“ Gaz.lit. 29 XI 62 p. 6 (din *auto*¹- + *culturalizare*)

autocurăță vb.refl. I –A se curăța singur– „La un recent congres mondial de bronhologie [...] au fost prezentate mai multe comunicări cu privire la mecanismele prin care căile respiratorii ale omului sînt capabile să se «*auto-curețe*» [...] tehnici care au permis să se tragă concluzia că viteza de «autocurățire» este mult mai mare la nefumători.“ R.l. 6 VII 81 p. 6 (din *auto*¹- + *curăța*)

autocurățire s.f. 1981 –Curățire a sa însuși– v. *autocurăța* (din *autocurăța*)

autocurățitor, -toáre adj. –Care se curăță singur– „[...] mașinile de gătit dotate cu email *autocurățitor* [...]“ R.l. 19 II 82 p. 2 (din *auto*¹- + *curățitor*)

autocușetá adj. (transp.) „Pînă acum existau în Franța numai trenuri *auto-cușete* de noapte, în care mașina și stăpînul ei mergeau în același tren pînă la destinație, aceasta din urmă [stăpînul] dormind în cușeta vagonului de dormit.“ Sc. 9 IX 67 p. 6 (din fr. *auto-couche*; PR 1968)

autodefiní vb.refl. IV –A se caracteriza singur– „Cel care se *autodefineste*: «Ești tot numai răspintii și drumuri fără-ntors» (Împăcare), proiectează o acută dezbateră filozofică pe fundalul unei naturi încrîncenate, spasmodice, halucinante.“ Cont. 16 IV 65 p. 1. „Acum și-a schimbat maniera. De această dată încastrează chitare, clarinete, violoncele și alte instrumente muzicale – rupte, sparte sau arse – în... blocuri de beton. «Seamănă cu niște epave eșuate într-o mare de lavă», își *autodefineste* «artistul» opera.“ Sc. 20 II 75 p. 4; v. și Cont. 14 XII 79 p. 4 (din *auto*¹- + *defini*; DN3, DEX-S)

autodefiníție s.f. –Caracterizare a propriei persoane– „[...] o *autodefiniție* scumpă lui Green: «În mine e un alt om care e supărat pe mine.»“ R.lit. 17 X 74 p. 22 (din *auto*¹- + *definiție*)

autodenunță vb.refl. I –A aduce la cunoștința unei autorități o infracțiune săvîrșită de propria persoană– „Deși izbutește să se *autodenunțe* înainte de a muri, măcelul nu este oprit.“ Cont. 19 IV 63 p. 5. „În plin război, la 13 mai 1943, în București, un anume B.C.I. de profesie actor se *autodenunță* ca «autorul a trei asasinat» și «vechi membru al unei organizații germane de spionaj». Cercetările întreprinse de Siguranță nu confirmă însă spusele ciudatului personaj; interogatoriile și torturile nu-l pot determina să-și schimbe cu o iotă depoziția. B.C.I. își menține ferm (și foarte argumentat) autoacuzatia [...]“ R.lit. 23 II 78 p. 10 (din *auto*¹- + *denunța*; cf. it. *autodenunziare*; FC I 213; DN3)

autodezagregábil, -ă adj. „Ciment *autodezagregabil*. În R.F.G. a fost creat un nou tip de ciment, a cărui particularitate constă în faptul că – după întărire – rezistența sa se menține un anumit timp, după care ea începe să se reducă treptat pînă la completa anulare.“ R.l. 13 I 67 p. 3 (din *auto*¹- + *dezagregabil*; DEX-S)

autodidaxíe s.f. 1965 (livr.; ed.) –Autoinstruire– v. *autoinstruire* (din *auto*¹-; pentru partea finală cf. gr. *didaskhein* “a învăța”)

autodisciplínă s.f. 1976 (ed.) –Disciplină pe care și-o impune cineva– v. *formal* (cf. fr. *autodiscipline*, it. *autodisciplina*; PR 1946; DN3, DEX-S)

autodocumentá vb.refl. I –A se informa singur– „Varietățile [emisiune a televiziunii] au devenit lucide, au început să se autoobserve, să se *autodocumenteze*, să-și aprecieze limitele.“ Cont. 11 X 63 p. 5 (din *auto*¹- + *documenta*)

autodotáre s.f. –Acțiunea de a se dota prin mijloace proprii– „[...] la Universitatea [...] din Cluj-Napoca s-a amenajat, prin *autodotare*, un laborator-școală [...]“ R.l. 1 VI 82 p. 2 (din *autodota*; DN3)

autodubiță s.f. –Automobil prevăzut cu o dubiță– „[...] va trebui să răspundă și cel care a permis [...] *autodubiței* [...] s-o ducă acasă pe responsabilă restaurantului [...]“ Sc. 16 VIII 79 p. 5. „[...] intrînd într-o depășire fără să se asigure au intrat în coliziune cu *autodubița* 5-SB-4290 [...]“ R.l. 24 V 93 p. 2 (din *auto*²- + *dubiță*)

autodumper s.n. (circ.) –Autocamion cu cupă metalică basculantă– „[...] G.N. s-a urcat pe *autodumper* și a început să alerge cu ditamai namila de metal după cetățenii care mergeau pe șosea.“ Sc. 6 X 73 p. 2; v. și *electrohidraulic* [pron. *autodámper*] (din engl. *autodumper*, germ. *Auto-Dumper*; D.Tr.; Fl. Dimitrescu D. 284; DEX-S)

autoechilibráre s.f. (tehn.) „*Autoechilibrarea* roților de automobil. O firmă din Bremen (R.F.G.) a construit un dispozitiv din material sintetic cu ajutorul căruia se produce o echilibrare automată a roților de automobil. Dispozitivul se intercalează, la montajul roților, între jantă și butuc.“ Sc. 30 X 77 p. 6 (din *auto*²- + *echilibrare*)

autoecranizáre s.f. –Ecranizare după o lucrare proprie– „Așadar, cu «Străinul», Titus Popovici este la a doua *autoecranizare*.“ Gaz.lit. 5 IX 63 p. 6 (din *auto*¹- + *ecranizare*)

autoeducá vb.refl. I (educ.) –A se educa pe sine însuși– „Multilateralitatea se deprinde prin experiență și de la alții (școală, loc de muncă etc.) dar, mai ales, se *autoeducă*. Cine își pretinde prea puțin, sub posibilitățile sale, izbutește și mai puțin!“ I.B. 9 VIII 75 p. 2; v. și *autoadaptá* (1962) (din *auto*¹- + *educa*; cf. it. *autoeducare*; DN3, DEX-S)

autoeducație s.f. 1965 (educ.) –Educația prin sine însuși– v. *autoinstruire* (din *auto*¹- + *educație*; DN3, DEX-S)

autoelectromobíl s.m. „[...] constructorii americani au realizat un prototip care funcționează atât cu benzină cât și cu energie electrică [...] «*Autoelectromobilul*» are 5 locuri și este ușor de condus [...]“ R.l. 2 VII 85 p. 6 //din *auto*²- + *electro*- + *mobíl*//

autoexigénță s.f. –Pretenție față de propria persoană– „*Autoexigența* – condiție determinantă a actului de creație“ Sc. 15 VII 66 p. 4. „Nu-i rămîne actorului, drept etalon [valoric], decît *autoexigența* [...] «Am putea vorbi, în ceea ce vă privește, despre o [...] autourmărire continuă și sistematică a creșterilor profesionale?»“ I.B. 5 I 74 p. 2; v. și Cont. 10 V 74 p. 4; v. și *autocontemplare* (1967) (din *auto*¹- + *exigență*; DEX, DN3)

autoformáție s.f. 1979 (educ.) –Educație prin sine însuși– v. *autist* //din *auto*¹- + *formație*//

autofréză s.f. (tehn.) –Freză autopropulsată– „Pentru redarea acestor drumuri în circulație, au fost mobilizate toate mijloacele mecanizate disponibile: *autofreze*, autogredere, buldozere, tractoare – și se acționează în cooperare cu comandamentele locale pentru deszăpezire.“ R.l. 18 I 77 p. 3; v. și *autogreder* (1975) (din *auto*²- + *fréză*)

autofrigorífică s.f. „*Autofrigorifice* îmbunătățite. Specialiștii sovietici au realizat un nou sistem de răcire pentru autocamioanele frigorifice [...] Primul lot de *autofrigorifice* echipate cu noul sistem de răcire a fost construit în R.S.S. Ucraineană.“ Sc. 16 IX 84 p. 5 //din *auto*²- + (*mașină*) *frigorífică*//

autofurajáre s.f. –Asigurarea furajelor prin mijloace proprii– „*Autofurajarea* crescătorilor de pește.“ R.l. 27 XII 73 p. 3 (din *auto*¹- + *furajare*)

autofurgonétá s.f. 1969 –Autovehicul mai mic decît camionul, folosit pentru transportul de mărfuri– v. *gestionar-remizier*; v. și R.l. 28 VII 79 p. 2 (din *auto*²- + *furgonétá*; DEX, DN3, menționat la *furgonétá*)

autogestiúne s.f. –Gestiune prin mijloace proprii– „*Autogestiunea* impune întărirea răspunderii pentru cheltuielile de producție la fiecare loc de muncă.“ Sc. 24 IV 79 p. 6; v. și 5 IX 79 p. 1, 29 VI 79 p. 3 (din *auto*¹- + *gestiune*; cf. fr. *autogestion*; DMN 1960)

autogól s.n. (sport.) –Gol în propria poartă– „În minutul 69 [înaintașii] au reușit să reducă scorul de pe tabela de marcaj printr-un... *autogol*.“ Sc. 19 XI 62 p. 3. „Dar – culmea ironiei! – autorii *auto-*

golului se bucură de aceeași publicitate, aproape de aceeași glorie, ca și ceilalți autori de goluri. Chiar gafind, au ieșit din anonim.“ Cont. 5 XII 69 p. 2. „Același comentator i-a atribuit lui I. un *autogol*, în realitate acest *autogol* nu a existat, fiind vorba de un gol înscris de vilceni!“ Săpt. 25 XI 83 p. 8 (cf. fr., engl. *autogol*; Fl. Dimitrescu D. 169; DN3, DEX-S)

autogospodărire s.f. –Gospodărire prin mijloace proprii– „*Autogospodărire* – expresie a interesului cetățenilor pentru dezvoltarea edilitar-urbanistică a tuturor localităților“ Sc. 4 V 79 p. 2 (din *auto*¹- + *gospodărire*)

autogreder s.n. (tehn.) –Greder autopropulsat– „Văzînd că a dat prea tare cu oîstea în zid, a părăsit cît a putut de repede locul, cu *autogreder* cu tot!“ R.l. 3 II 73 p. 2. „În zonele afectate de zăpezi, un număr de 124 de autofreze, *autogredere*, buldozere ș.a. acționează continuu pe drumurile naționale pentru a preveni blocarea lor.“ R.l. 25 XI 75 p. 2 (din *auto*²- + *greder*; cf. rus. *avtogreider*; DT; DN3)

autogrefă s.f. (med.) –Autoplastie– „*Autogrefele* dermo-epidermice, cu țesut din marele epiploon dau rezultate surprinzătoare într-o serie de afecțiuni.“ f.d. „La spitalul de cardiologie din Lyon, dr. G.D. a realizat o intervenție chirurgicală în premieră mondială: *autogrefa* valvelor inimii. Pentru prima dată la o asemenea operație de înlocuire a valvelor bolnave, medicul francez a utilizat valve «fabricate» din țesutul propriu al pacientului prelevate din zona pericardului. Spre deosebire de practicile actuale ale altor specialiști, bazate pe homo-grefe (țesut prelevat de la un om decedat) sau heterogrefe (țesut prelevat de la porc sau vițel), care prezintă riscul alterării rapide imediat după implant, metoda D. oferă un șir de avantaje: înlăturarea riscului fenomenului respingerii și integrarea firească, perfectă a implantului în țesuturile organismului. Semnificativ este că asemenea valve-*autogrefe* realizate la copii continuă să crească o dată cu organismul pacientului.“ Sc. 19 II 78 p. 6; v. și *microcurrent* (1977) (din fr. *autogrefe*; DMN; DN3)

autogunoieră s.f. –Vehicul pentru transportul gunoierului– „*Autogunoiera* 31–Gj–615 a plecat deunăzi într-o cursă mai puțin obișnuită [...]“ R.l. 18 IV 75 p. 5. „Șoferii de pe *autogunoiere*, din nou, au oprit motoarele.“ R.l. 13 VII 93 p. 9 (din *auto*²- + *gunoi* + *-ieră*)

autohtonist adj., s.m. –(Persoană) care explică (totul) prin specificul autohton– „Eseistul M.M. se arată neliniștit din pricina unei presupuse mentalități «*autohtoniste*» care ar avea nu se știe ce cu avangarda. Iată ce zice el: « [...] s-a și constituit o mentalitate dogmatică și *autohtonistă* ce se opune aproape în exclusivitate achizițiilor avangardiste». Interesant este că polemistul [...] nu ne spune și cine sînt «*autohtonistii*» în chestie.“ Săpt. 21 IX 84 p. 2 (din *autohton* + *-ist*)

autohtoniză vb.refl. I –A căpăta un caracter autohton, a se acclimatiza– „Nemulțumit de rezultatele pecuniare ale «vizitei», domnul doctor și-a continuat «terenul». Întîi a trecut pe la o grădiniță de copii din str. Amurgului. Între timp, se *autohtonizase*. Îl chema acum «dr. Cristescu de la județeană».“ I.B. 1 III 74 p. 2 (din *autohton* + *-iza*; cf. it. *autoctonizzare*; DN3, DEX-S)

autoimún, -ă adj. (med.) –(Despre boli) care prezintă imunitate la reacția de apărare a organismului în care se instalează– „Se consideră că imunochimia poate aduce o importantă contribuție la rezolvarea problemelor transplantării de organe[...] ale bolilor *autoimune* și cancerului.“ Sc. 28 XI 64 p. 4 (din fr. *autoimmun*; DMN; DEX-S)

autoincendia vb. I „În fiecare zi în Statele Unite sînt *auto-incendiate*, în medie, 139 uzine sau fabrici, 215 magazine, restaurante sau clădiri pentru birouri, 216 blocuri de locuințe [...]“ Sc. 7 X 75 p. 6 (din *auto*¹- + *incendia*)

autoincendiere s.f. –Actul de a-și da foc– „*Autoincendierea*, mijloc de protest al budiștilor împotriva regimului Ngo Dinh Diem, se răspîndește și în Europa.“ Cont. 20 X 63 p. 8 (din *auto*¹- + *incendiere*)

autoinstruire s.f. –Acțiunea de îmbogățire a cunoștințelor prin efort personal– „De fapt nu numai despre autoeducație am vrea să vorbim aici, ci și despre *autoinstruire*. Sau – cu un cuvînt mai puțin folosit – autodidaxie. Între autoeducație și autodidaxie (*autoinstruire*) e o strînsă legătură.“ Cont. 9 VII 65 p. 1 (din *autoinstrui*; DN3)

autointitulă vb.refl. I –A se denumi singur (pe nedrept)– „Așa se înfățișează aceste așa-zise «drame de tip nou», care se *autointitulează* «de avangardă».“ Sc. 7 I 62 p. 3. „«Dosarul Moro» a fost dat publicității la Roma, la cererea forțelor politice. Acesta este un document însumînd 50 de file dactilografiate găsit de poliție la una din bazele de la Milano ale organizațiilor teroriste *autointitulate* «Brigăzile roșii».“ Sc. 20 X 78 p. 6; v. și R.l. 4 VII 79 p. 6 (din *auto*¹- + *intitula*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 236; DN3, DEX-S)

autoironie s.f. –Ironie îndreptată asupra propriei persoane, opere etc.– „Această anchetă din care a lipsit numai simțul *autoironiei*.“ Cont. 11 III 66 p. 5. „Ar fi fost de dorit, poate, mai multă *autoironie*.“ R.lit. 17 XII 70 p. 25 (din *auto*¹- + *ironie*; FC I 142; DN3, DEX-S)

autoironiză vb.refl. I –A zeflemisi propria persoană– „Variatățile au început [...] să se privească cu ochi critici, să se *autoironizeze*.“ Cont. 11 X 63 p. 5; v. și Sc. 12 XI 66 p. 2 (din *auto*¹- + *ironiza*; DN3, DEX-S)

autoizotermă s.f. –Mașină de transport dotată cu o instalație specială care menține o temperatură constantă– „*Autoizoterma* [...] era sigilată [...]“ Sc. 27 VI 82 p. 5. „[...] numai prezența de spirit extraordinară a șoferului [...] de pe *autoizoterma* 31–CT–7271 a făcut să se evite, în ultima clipă, un accident [...]“ Sc. 8 VII 84 p. 5 (din *auto*²- + *izotermă*)

autolaborator s.n. –Laborator instalat într-un autovehicul– „Indicativul de circulație «31» glăsuiește de la sine că *autolaboratorul* [...] condus de șoferul D.G. nu este economic și a fi folosit ca autoturism.“ R.l. 15 VII 78 p. 3. „*Autolaboratorul* pe post de turism.“ R.l. 20 II 82 f.p. (din *auto*²- + *laborator*; DEX-S)

autolibrărie s.f. –Librărie mobilă instalată într-un autovehicul– „*Autolibrăria*, un autobuz special amenajat, este înzestrată cu rafturi, bănci, masă de prezentare a nouităților editoriale etc.“ Sc. 12 X 62 p. 1; v. și I.B. 17 VI 62 p. 3 (din *auto*²- + *librărie*; DEX-S)

autoluminator, -toare adj. „Geamuri *autoluminatoare*. Laboratoarele Universității de electronică din Riga sînt de pe acum utilate cu ferestre ale căror geamuri își schimbă culoarea la diferite ore ale zilei, după intensitatea luminii.“ I.B. 18 XII 63 p. 3 (din *auto*¹- + *luminator*)

automacară s.f. –Macara montată pe autocamion– „O *automacara* [...] a pornit la drum [...]“ Sc. 29 X 75 p. 4. „*Automacaru* militiei a ridicat 17 autoturisme staționate în locuri interzise [...]“ R.l. 6 III 77 p. 5 (din *auto*²- + *macara*, după germ. *Autokran*, rus. *avtokran*; Th. Hristea P.E. 168; OSRI; D.Tr.; DEX, DN3; cf. fr. *auto-grue* DTN)

automagazin s.n. –Magazin mobil, instalat într-un autovehicul– „*Automagazinul*, în Balta Albă [...] în urmă cu cîtva timp, pe poarta uzinei «Autobuzul», a ieșit un autobuz deosebit de celelalte. De fapt, era un... magazin cu un profil bine determinat, menit să se deplaseze din loc în loc, acolo unde rețeaua comercială nu putea asigura o deservire în condiții optime.“ I.B. 13 IX 66 p. 1. „Mobilitatea presupusă a caracteriza activitatea comercială ar impune amenajarea unor chioscuri, trimiterea unor *automagazine*.“ I.B. 24 XI 71 p. 3 (din *auto*²- + *magazin*; DEX-S)

automăturătoare s.f. –Vehicul pentru măturatul și curățatul străzilor– „Alte trezeci de mașini (*automăturători*) au curățat zăpada de pe principalele artere.“ I.B. 18 XII 61 p. 1 (din *auto*²- + *măturătoare*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 236; Graur T. 268; DEX-S)

automedicație s.f. „Semnificația cuvîntului *automedicație* este clară: a lua medicamente din proprie inițiativă, fără prescripție medicală.“ Sc. 5 XII 71 p. 1. „Trebuie spus că în folosirea medicamentelor psihotrope trebuie evitată *automedicația* [...]“ Cont. 21 IX 84 p. 5. „Eu cred că, oricît de mult s-ar vorbi despre *automedicație*, nu va fi niciodată prea mult [...]“ Sc. 25 V 86 p. 4 (din *auto*¹- + *medicație*, după engl. *selfmedication*; cf. fr. *automédication*; DEX-S)

automobil-capcană s.n. –Automobil abandonat în locuri publice pentru a declanșa explozii datorită bombelor plasate la bord– „În semn de protest împotriva exploziei de luni dimineața a unui *automobil-capcană* care a provocat moartea a 16 persoane și rănirea altor 100, în sectorul de vest al Beirutului a avut loc marți o grevă generală.“ Sc. 7 XII 83 p. 7. „Un *automobil-capcană* a explodat în apropierea clădirii consulatului Turciei din Melbourne [...]“ I.B. 24 XI 86 p. 8. „*Automobil-capcană* la Beirut“ R.l. 28 I 90 p. 4; v. și Pri. 22/96 p. 47 (din *automobil* + *capcană*; cf. fr. *automobile-piegée*)

automobil-caravană s.f. –Automobil adaptat pentru a servi ca locuință, rulotă de camping etc.– „Poliția franceză a descoperit într-un *automobil-caravană* un adevărat depozit de arme și muniții [...]“ I.B. 13 VI 86 p. 4 (din *automobil* + *caravană*)

automodelist, -ă s.m.f. –Sportiv care participă la întreceri de automobile– „[...] *automodeliștii* din Turda au cucerit mai multe titluri de campioni și vicecampioni naționali și internaționali [...]“ Sc. 4 II 84 p. 4 (din *automodel* + *-ist*; DEX)

auto-moto-cărting s.n., adj.inv. –Referitor la automobile, motocicletă și carturi– „Automobilisții băimăreni dispun, de cîteva zile, de un club dotat cu material documentar de tehnică auto, turism rutier și sport *auto-moto-karting*.“ R.l. 3 III 77 p. 5 (din *auto*²- + *moto*- + *carting*)

automóto-vélo s., adj. –Referitor la automobile, motociclete și biciclete– „Pentru amatorii de *auto-moto-velo*, pe lângă noua motoretă «Mini-Mobra», se vor mai prezenta la Tîrgul de mostre noile tipuri de biciclete «Pegas 18 B» și «Standard B.»“ R.l. 10 VIII 77 p. 2; v. și 1 VIII 80 p. 5 (din *auto*²⁻ + *moto* + *velo*)

áuto-móto-vélo-spórt adj. –(Magazin) specializat în desfacerea pieselor de schimb și a mijloacelor de transport pe două și patru roți, ca și a materialului sportiv– „Două noi magazine *auto-moto-velo-sport* s-au deschis în București [...]“ Sc. 14 XI 82 p. 5. „Un nou magazin *auto-moto-velo-sport*“ Sc. 19 III 83 p. 5 (din *auto*²⁻ + *moto* + *velo* + *sport*)

autoobservá vb.refl. I 1963 –A se observa pe sine însuși– v. *auto-documenta* (din *auto*¹⁻ + *observa*; cf. fr. *autoobserver*; DN3, DEX-S)

autopastíșá vb.refl. I –A și copia procedeele (artistice) proprii– „E oare firesc ca un foarte tânăr poet (evident talentat) să se *autopastíșeze*?“ Gaz.lit. 19 I 61 p. 2. „Tînărul critic conchide că ceea ce ar caracteriza poezia actuală ar fi «autopastíșă»: «Ceea ce era spontan, la un moment dat [...] a devenit normă, șablon. [...] Poezia se *autopastíșează*“ R.lit. 7 II 74 p. 13 (din *auto*¹⁻ + *pastíșă*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 132; DEX; DN3)

autopastíșá s.f. „La rîndul său, Nichita Stănescu [...] nu poate continua experiența din cele «11 elegii» fără riscul de a transforma în manieră, adică în *autopastíșă* [...]“ Gaz.lit. 2 III 67 p. 7; v. și *autopastíșă* (din *auto*¹⁻ + *pastíșă*; DN3; DEX-S)

autoperefecționáre s.f. –Tendință spre propria desăvîrșire– „Talentul adevărat nu-i lipsit niciodată de simțul *autoperefecționării* continue.“ Cont. 3 IV 64 p. 1 (din *auto*¹⁻ + *perefecționare*; DN3)

autopérie s.f. 1970 –Vehicul pentru curățatul străzilor– v. *sărărițișă* (din *auto*²⁻ + *perie*; DEX-S)

autoprezentá vb.refl. I –A se prezenta drept ceva sau cineva (de obicei fără teme)– „D.N. din Ploiești [...] se *autoprezintă* vecinilor drept director la Uzinele «1 Mai»“ Cotid. 7 III 93 p. 1 (din *auto*¹⁻ + *prezenta*)

autoproclemá vb.refl. I –A se învesti cu anumite titluri (de obicei pe nedrept)– „Este, după părerea mea, un exemplu care ilustrează tendința de a se *autoproclemá* ei înșiși «vîrfuri» ale științei contemporane.“ Sc. 24 XI 66 p. 4. „După ce s-a încercat de către cîțiva autori obișnuiți să facă multă gălăgie în jurul numelui lor, să se *autoproclemá* valori supreme [...] poeții s-au întors [...] la uneltele specifice, tradiționale ale poeziei.“ R.l. 29 IX 75 p. 2; v. și I.B. 5 I 74 p. 4 (din *auto*¹⁻ + *proclama*; MNC 1971; DN3)

autoprotectó, -toáre adj. –Care se autoprotejează– „Noul tip de televizor folosește un tub cinescop *autoprotector*, deci ecranul nu mai are geam protector.“ I.B. 12 IX 66 p. 1 (din *auto*¹⁻ + *protector*)

autoprotejá vb.refl. I –A se proteja prin mijloace proprii– „Cercetările științifice [...] au dus la identificarea mecanismelor naturale prin care diverse vietuitoare se *autoprotejează* împotriva frigului.“ Sc. 2 III 77 p. 6 (din *auto*¹⁻ + *proteja*; DEX-S)

autoproteját, -ă adj. –Care nu are nevoie de mijloace suplimentare de protecție– „Ofertim un aparat de concepție românească – E 59 «Dacia» – avînd diagonala ecranului de 59 cm și [...] tubul kinescopic *autoprotejat* (sticla nu acoperă toată fața aparatului, ci doar tubul)“ Sc. 7 VII 65 p. 1 (din fr. *autoprotégé*; cf. [tub] *électronique*] *autoprotégé*; DMN)

autoradiocasetofón s.n. –Radiocasetofon fixat pe bordul unui automobil– „[Vînd] *autoradiocasetofon* stereo, minimagnetofon Sony [...]“ R.l. 29 III 85 p. 6 (din fr. *autoradio* [PL 1958, PR 1963] + *casetofon*)

autoradiográfic, -ă adj. –Privitor la imaginea radiografică a unui organ conținînd un produs radioactiv– „O chimistă de la Centrul spațial din Houston [...] a pus la punct un procedeu *autoradiografic* de ameliorare a imaginilor care folosește un compus radioactiv, «thiourea-sulfur – 35». Procedeu permite o utilizare optimă a clișeeilor subexpuse și aplicații în domeniul radiografiei medicale [...]“ R.l. 31 I 79 p. 6 (din *autoradiografie* + *-ic*)

autoreclámá s.f. –Reclamă a propriilor realizări– „Aceste însemnări nu au intenția să se constituie în *autoreclama* turneului pe care T.L.B. l-a efectuat peste hotare.“ Cont. 13 I 67 p. 4 (din fr. *autoreclame*; DN3, DEX-S)

autorefractó s.n. „*Autorefractorul* – aparatul pentru examinarea automată a vederii [...] Este indicat pentru examene în școli, uzine ca și pentru pacienții dificili – copii foarte mici, bătrîni etc.“ Sc. 22 XI 74 p. 6 (din *auto*¹⁻ + *refractor*)

autoregeneráre s.f. –Regenerare prin sine însuși– „[...] transplantați unor bolnavi cu arsuri grave, [pielea artificială] apăară în primul rînd rănile împotriva infecțiilor, contribuind totodată la *autoregenerarea* pielii naturale.“ R.l. 17 IV 84 p. 5 // din *auto*¹⁻ + *regenerare* //

autorelaxáre s.f. –Stare de relaxare prin resurse proprii– „Opusă administrării de calmante și barbiturice, noua metodă constă în *autorelaxare*. Ea se însușește prin antrenamente dirijate la început printr-o înregistrare pe bandă de magnetofon a principalelor instrucțiuni: poziție relaxată, repetarea în gînd a anumitor fraze.“ Sc. 22 V 77 p. 6 (din *auto*¹⁻ + *relaxare*; DEX-S)

autoremorchér s.n. –Autotrailer– „Autoturismul a scăpat de sub control și, ieșind în afara părții carosabile, s-a tamponat cu un *autoremorcher* care era parcat.“ R.l. 3 III 82 p. 5 (din *auto*²⁻ + *remorcher*)

autorepará vb.refl. I –A se repara prin resurse proprii– „Cauciucul care se *autorepará*“. Cunoscuta firmă britanică «Dunlop» a pus la punct un cauciuc [...] care are proprietatea de a asigura autosudarea instantanee a eventualelor orificii produse în urma înțepăturilor.“ Sc. 25 X 79 p. 5 (din *auto*¹⁻ + *repara*)

autorespéct s.n. 1970 –Respect față de propria persoană– v. *peliculă-document* (din *auto*¹⁻ + *respect*)

autoridicátor, -toáre adj. –Care se ridică și coboară fără mijloace suplimentare– „În perioada cînd trebuiau predate cele două platforme *autoridicătoare* pentru șantierul de Portile de Fier [...] aveau loc convorbiri-fulger, în care oamenii erau încunoștiințați de stadiul lucrărilor.“ Sc. 23 X 65 p. 1 (din *auto*¹⁻ + *ridicátor*)

autorlífc s.n. (iron.) „Președintele [Ion Iliescu] are și el boala grea a *autorlícului*.“ D. 145/95 p. 11 (din *autor*)

autorulótá s.f. –Rulotă autopropulsată– „*Autorulótá* Mercedes 206 D, Diesel cu toate utilitățile. Schimb cu apartament [...]“ R.l. 26 IX 91 p. 7; v. și 19 X 91 p. 7 (din *auto*²⁻ + *rulotă*)

autorutiér, -ă adj. în sint. *trafic*, *buletin autorutier* –Relativ la transportul auto pe autostrăzi și șosele– „Dănuț ascultă buletinul *autorutier*“ (din fr. *autoroutier*; PR 1957)

autosalváre s.f. –Mașină a stației de salvare– „Era ora 10,30 cînd alte două *autosalvări* [...] au încercat și ele să-și facă drum spre Oncești.“ R.l. 14 II 84 p. 2 (din *auto*²⁻ + *salvare*)

autoscárá s.f. –Autovehicul cu un schelet în formă de turn cu scară– „A ajuns, a sunat la ușă, dar văzînd că nu i se răspunde a urcat din nou la volanul *autoscării* hidraulice, a făcut o manevră, a accelerat [...]“ Sc. 12 V 77 p. 2. „Pentru a se interveni la etajul patru, unde se declanșase incendiul, a fost nevoie de *autoscară*.“ R.l. 23 VII 93 p. 9 (din *auto*²⁻ + *scară*; D.Tr., LTR; DEX-S)

autoscopie s.f. –Observații asupra propriei persoane– „După această *autoscopie* în cea mai bună tradiție folclorică, poetul introduce brusc un motiv grav [...]“ Cont. 24 V 63 p. 3 (din *auto*¹⁻ + *scopie*; cf. fr. *autoscopie*, engl. *autoscopies*; DTN 1973)

autoserví vb.refl. IV (lb. vorbită, pleonastic) –A se servi singur– „Vali întrebă dacă poate să se *autoservească*.“ (din *autoservire*; Th. Hristea P.E. 190)

autoservice s.n., adj. (anglicism) –Stație de întreținere a autovehiculelor– „[...] unitățile *autoservice* au fost dotate cu numeroase mașini, utilaje și instalații de înaltă tehnicitate: compresmetre, instalații pentru verificarea direcției.“ R.l. 29 I 77 p. 5. „În orașul Tulcea se construiește o stație *autoservice* [...]“ R.l. 11 V 79 p. 5 [pron. *autosérvís*] (din engl. *auto-service*; M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 131, M. Avram în SCL 3/72 p. 290; DN3, DEX-S)

autoservíre s.f. 1966 –Magazin în care cumpărătorii nu sînt serviți de vânzător, ci au acces direct la marfă– v. *supermagazin*, *inscripționare*, *ceainărie-cofetărie*, *lacto-bar* (din *auto*¹⁻ + *servire*, după engl. *self-service*; cf. rus. *samoobsluživanie*; Th. Hristea P.E. 189–190, FC I 131; DEX, DN3)

autosifón s.n. „[...] *autosifon* – aparat cu care se poate pregăti sifon la domiciliu.“ Sc. 28 VI 64 p. 2. „La Rm. Vlcea, capsulele pentru *autosifoane* au dispărut din luna octombrie a anului trecut.“ R.l. 30 X 78 p. 5 (din *auto*¹⁻ + *sifon*; cf. fr. *autosiphon*; DN3, DEX-S)

autospeciálá (-frigidér) s.f. –Autovehicul cu destinație specială– „Jucîndu-se de-a v-ați ascunselea pe străzile orașului Brad, frații F. și T.G. dădeau roată unei *autospeciale-frigidere*. Într-un moment cînd nu-i putea observa nimeni au intrat pe o ușă deschisă din camera frigorifică.“ Sc. 30 I 71 p. 4; v. și 16 IX 75 p. 5, 9 XI 75 p. 2, R.l. 28 VII 79 p. 2 (din *auto*²⁻ + *specială* (+ *frigidere*); cf. it. *autospeciale*; DN3)

autostăție s.f. –Stație de autobuz– „*Autostația* IRTA de la Casa

Scînteii s-a mutat.“ I.B. 21 IV 61 p. 1 (din *auto*²- + *stație*; Fl. Dimitrescu în LR 2/64 p. 132; DN3)

autostivuitoare s.f. –Mașină cu ajutorul căreia se fac stive– „Munca grea a docherilor e tot mai mult despovărată astăzi [...] prin folosirea macaralelor, benzilor transportoare, a *autostivuitoarelor*.“ Sc. 17 I 63 p. 1 (din *auto*²- + *stivuitoare*)

autostóp s.n. 1. –Procedeu constînd în a opri un automobilist necunoscut pentru a-i cere să te ia (gratis) în mașină– „*Autostopul* ar putea deveni în curînd o activitate recunoscută oficial în Belgia.“ Sc. 15 II 75 p. 6. 2. –Mecanism de oprire automată– „Combina ultramodernă, stereo, «National Panasonic», semiprofesională (caseofon-radio-picup-amplificator), boxe 2 x 8,5 W, automatic, *autostop*, posibilități quadrofonie [...]“ R.I. 21 XI 77 p. 5; v. și Săpt. 16 II 73 p. 16 (din fr. *auto-stop*; DMC 1952, PR 1953; L. Seche în LR 1/74 p. 77; DEX, DN3)

autostopîst, -ă s.m.f. –Persoană care face autostopul– „[...] un tinerel de alături, tot «*auto-stopist*», i-a spus [...]“ Sc. 27 XI 73 p. 2. „[...] cum ar fi cutezat cineva să-și oprească mașina lîngă un *autostopist* ce se clătina din cauza alcoolului?“ R.I. 4 V 84 p. 2; v. și R.lit. 18 VII 74 p. 14 (din *auto-stop* + *-ist*, probabil după modelul fr. *auto-stoppeur*; DMN 1950, PR 1953; DEX-S)

autostropitoare s.f. –Vehicul folosit pentru stropitul și spălătul străzilor– „Pe unele străzi trec *autostropitoarele*.“ R.I. 18 VII 75 p. 3. „Deși avea în primire un autocontainer SR 14, revizorul G.Gh. i-a «dat liber» cu *autostropitoarea* de tip ROMAN Diesel.“ Fl. 19 V 77 p. 22 (din *auto*²- + *stropitoare*, probabil după fr. *automobile d'arrossage*; DT, D.Tr., DEX-S)

autosudăre s.f. 1979 –Sudare a unui material/țesut fără intervenția specială a cuiva– v. *autorepara* (din *auto*¹- + *sudare*)

autosupraveghea vb.refl. I –A da atenție propriei comportări– „A educa înseamnă și a te *autosupraveghea*.“ Sc. 28 IX 66 p. 4 (din *auto*¹- + *supraveghea*; DEX-S)

autoșasiu s.n. –Tip de autovehicul, doar cu un șasiu pe care se pot atașa bene, containere etc.– „[...] șoferul I.L. a provocat o tamponare în urma căreia a fost grav avariat atît *autoșasiul* pe care-l conducea, cît și un alt autovehicul.“ Sc. 30 I 75 p. 2 (din *auto*²- + *șasiu*)

autotaxăre s.f. –Compostarea biletelor valabile pentru o anumită călătorie de către pasagerii din tramvaie, autobuze etc.– „Sistemul de *autotaxare* va fi extins în curînd pe autobuzele care circulă pe alte trasee.“ Sc. 11 IV 63 p. 1. „Călătoriile cu *autotaxare*. În prezent acest sistem este extins în 25 de județe.“ R.I. 4 XI 77 p. 5; v. și 13 V 75 p. 5; v. și *preorășenesc* (din *auto*¹- + *taxare*; DEX-S)

autotrăiler s.n. –Vehicul folosit pentru transportul pieselor grele– „Un taximetru gonea ca un bolid pe șoseaua Olteniței din București. Pe aceeași șosea staționa un *autotrailer*. Tamponarea n-a putut fi evitată.“ Sc. 12 XII 75 p. 4. „*Autotrailer* gigant.“ Sc. 8 VII 84 p. 5 (din *auto*²- + *trailer*)

autotransfuzie s.f. –Transfuzie făcută cu propriul sînge– „*Autotransfuzie*. Chirurgii de la un spital din Erlangen, R.F.G., folosesc, de cîteva luni, cu succes metoda *autotransfuziei* în cazurile operațiilor pe cord [...] pacienților care vor fi operați li se ia de două-trei ori cîte 450 mililitri, o dată pe lună.“ R.I. 29 X 82 p. 6 (din *auto*¹- + *transfuzie*, probabil după model germ.)

autotransplânt s.n. –Transplantarea de țesut într-o altă parte a corpului aceleiași persoane– „[...] a abordat cu curaj și competență chirurgia pediculului renal, realizînd anterior numeroase *autotransplante* ce au condus la rezolvarea stenozelor de arteră renală.“ R.I. 22 II 80 p. 6 (cf. fr. *autotransplant*; DN3)

autotransportór, -oáre s.m.f. –Persoană care lucrează pe o mașină de transportat materiale– „Maria e frunțasă în muncă, *autotransportoare*.“ Sc. 12 XII 61 p. 1 (din *auto*²- + *transportor*; cf. it. *autotransportatore*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 236; DN3, DEX-S)

autotratament s.n. –Tratament medical aplicat fără o indicație medicală autorizată– „Ne referim la abuzul sau chiar la fetișizarea unor medicamente, la tendința spre *autotratament* [...]“ R.I. 17 I 77 p. 5 (din *auto*¹- + *tratament*)

autotrén s.n. –Autovehicul cu una sau mai multe remorci– „La uzina constructoare de mașini din Mtisci a fost realizat prototipul unui puternic *autotren* cu descărcare automată.“ Sc. 22 V 64 p. 3. „Colectivul uzinei «Automecanica» din Mediaș a început fabricarea în serie a *autotrenului* destinat transportului lichidelor petroliere.“ R.I. 22 I 72 p. 1; v. și 28 VI 82 p. 5 (din *auto*²- + *tren*; cf. it. *autotreno*; D.Tr.; DN3, DEX-S)

autoturism-ateliér s.n. –Autoturism amenajat ca atelier– „A fost înființat un serviciu de reparare la domiciliu a aparatelor de radio și televizoarelor, precum și a obiectelor de uz casnic de folosință îndelungată. Acest nou serviciu este încadrat cu cei mai buni specialiști și dotat cu un *autoturism-atelier*.“ Sc. 19 IX 76 p. 5 (din *autoturism* + *atelier*)

autoutilăre s.f. –Autodotare– „*Autoutilarea* își confirmă marea însemnătate economică.“ Sc. 23 IV 75 p. 2. „Instalația, în întregime românească, realizată prin *autoutilare* [...]“ R.I. 14 I 77 p. 5 (din *auto*¹- + *utilare*; DN3)

autoutilitară s.f. –Autovehicul, de obicei de capacitate mică, folosit pe trasee scurte pentru necesitățile întreprinderilor etc.– „[...] a văzut în fața hotelului *autoutilitara* 21-PH-3097 [...], al cărei șofer își lua micul dejun la restaurant.“ R.I. 18 VII 79 p. 2. „[...] s-au asimilat și fabricat primele *autoutilitare* destinate unităților de gospodărie comunală din orașele și municipiile țării.“ R.I. 27 X 84 p. 5 (din *auto*²- + *utilitar*; cf. it. *autoutilitaria*; DEX, DN3)

autovaccín s.n. 1984 –Vaccin preparat din germeni recoltați de la bolnavul însuși– v. *celulomicrobian* (din fr. *autovaccin*; PR; DEX, DN3)

autovulcanizá vb.refl. I –A se lipi– „Produsul are proprietățile asfaltului, dar prin pulverizare se *autovulcanizează* și capătă caracteristicile cauciucului, avînd o mare rezistență [...] la intemperii [...]“ R.I. 7 VI 85 p. 6 (din *auto*¹- + *vulcaniza*)

avantajós, -oásă adj. –(În special la rubrica de mică publicitate, pentru vînzări-cumpărări, despre plăți) Făcut în monedă forte, în dolari– „Urgent cumpărăm vilă [...] Plată *avantaioasă*.“ R.I. 12 X 91 p. 7 (formal cf. fr. *avantageux*; DEX – alt sens)

avén s.n. (geol.) „E.M. și A.M., cei doi speologi francezi care [...] și-au propus să studieze un *aven* (peu adînc, cu pereți abrupti) nu departe de Grenoble.“ R.I. 12 IX 75 p. 6 (din fr. *aven*; DEX, DN3)

avenída s.f. (cuv. sp.; circ.) –Stradă mare, bulevard (în Spania, Portugalia, America Latină)– „Existența acestei citadele incașe care, potrivit legendei, ar fi fost împodobită cu magnifice palate și «*avenidas*» pavate cu aur și argint, ar părea să fie confirmată de tradițiile orale ale indienilor Masheguengasm, care locuiesc în regiune.“ R.I. 27 XII 78 p. 6 (DN3)

avenue s.n. 1. (arg.; franțuzism) –Bulevard– v. *italienist* (1979). 2. (cuv. engl.) –Bulevard– „Străzile [Londrei] fie că se numesc walks, streets, lanes, roads, *avenues*, rows sau drives par croite cumva haotic [...]“ R.I. 15 VIII 85 p. 24 [var. vorbită: *aveniu*] (cf. fr., engl. *avenue*; Fl. Dimitrescu D. p. 251)

aviár, -ă adj. –De păsări– „Cercetătorii au reușit să producă vaccinuri antipestoase *aviare* cu o bună eficacitate, care feresc de îmbolnăvire atît păsările tinere, cît și pe cele adulte.“ Sc. 6 II 63 p. 1 (din fr. *aviaire*; DN3)

avicultór s.m. 1991 (arg.) –Hoț, găinar– v. *zarzavat* (formal din fr. *aviculteur*)

aviocár s.n. „Atunci unde să mergem? În Piața Unirii, la «Luna-Parc», să vizităm ultima nouate lansată în acest sezon, adică *aviocarul*. Mă veți întreba ce este *aviocarul*? Ei, asta mai zic și eu distracție. Te urci frumușel în avion și un scripete ingenios te catapultează în niște loopinguri acrobatice.“ R.I. 26 V 71 p. 2. „Realizarea parcului va începe încă din acest an. În jur vor fi ciclodromul Montagne Russe, o pistă de «Baby-cart» [...] Acest prim centru va fi completat de utilaje de distracție; *aviocarul* pentru adulți, un manej acvatic pentru copii [...] Cei mici vor putea face o călătorie în junglă, cu ajutorul unui Safari-Trik-Ride – o pistă cu mașinuțe care se vor plimba pe un traseu în care nu vor lipsi animalele junglei din... cauciuc.“ I.B. 29 V 74 p. 2 (din *avio(n)* + *car*)

aviochímic, -ă adj. în sint. *tratament aviochimic* –Tratament modern al plantelor cu substanțe chimice, efectuat din avion– „Un colectiv de tehnicieni și ingineri a aplicat în pădurile din raza ocolului silvic Ploiești tratamente *aviochimice* pentru combaterea paraziților vegetali. S-au folosit prăfuii din avion cu sulf.“ Sc. 23 VI 61 p. 3. „[...] combaterea *aviochimică* a dăunătorilor pădurii.“ R.I. 6 III 84 p. 5 (din *avio(n)* + *chimic*)

avión-cargóu s.n. –Avion pentru transportat mărfuri– „În vara lui 1968, un pilot american [...] ce se afla la bordul unui *avion-cargou*, nu departe de coastele Floridei [...] a observat în apă niște formațiuni curioase.“ R.I. 4 III 71 p. 31 (din *avion* + *cargou*, după fr. *avion-cargo*; DMN 1965; DT)

avión-cisternă s.n. –Avion amenajat ca o cisternă– „Puternicul foc

[...] a fost stins pînă la urmă. Dar numai după mai multe ore în șir, timp în care 21 unități de pompieri ajutate de patru *avioane-cisterne* au acționat cu hotărîre.“ R.l. 15 VII 74 p. 6. „Pe de altă parte, perioada de secetă a determinat apariția unor focare de incendiu în mai multe regiuni forestiere din sudul țării, dar intervenția promptă a *avioanelor-cisternă*, special pregătite pentru stingerea incendiilor, a dus la prevenirea extinderii acestora.“ Sc. 5 VIII 75 p. 6 (din *avion* + *cisternă*, după fr. *avion-citerne*; DMN 1966; DT)

avión-laborator s.n. –Avion amenajat ca laborator– „13 *avioane-laborator* și cel puțin doi sateliți vor culege date asupra straturilor atmosferice, asupra așa-numitului profil vertical al temperaturilor ș.a.m.d.“ Sc. 28 I 74 p. 4. „Sute de stații meteorologice situate pe cele două țărmuri ale Atlanticului și pe insule, 35 de stații de nave științifice, 15 *avioane-laborator*, zeci de geamanduri meteo ancorate sau în derivă și cîțiva sateliți, dintre care unul geostaționar, vor sta la dispoziția observatorilor în cursul experienței.“ I.B. 1 III 74 p. 4 //din *avion* + *laborator*!

avión-lilipút s.n. –Avion de mici proporții– „Acum, Rowley lucrează la un alt tip de *avion-liliput*, cu deosebirea că viitorul aparat va fi... pliabil [...]“ I.B. 20 V 85 p. 8. „Rowley lucrează la un *avion liliput* pliabil, care va fi purtat într-o mică remorcă a automobilului său.“ Săpt. 24 V 85 p. 2 (din *avion* + *liliput*, probabil după model străin)

avión-mașină s.n. „O nouă formă de turism (Fly and Drive) *avion-mașină*, va fi organizată de Automobil Clubul Român, în colaborare cu TAROM și cu o serie de alte companii aviatice. În noua formulă de turism organizat, excursioniștii [...] vor avea la dispoziție mașini, fără șofer, pe aeroportul internațional Otopeni.“ R.l. 29 I 71 p. 5 (din *avion* + *mașină*, după engl. *Fly and Drive*)

avión-pirát s.n. –Avion care zboară ilegal– „Unul din cele peste 1600 *avioane-pirát*.“ Sc. 16 XII 66 p. 6. „Sute de *avioane-pirát* lăsau încărcătura în Statele Unite.“ I.B. 22 IX 75 p. 8 (din *avion* + *pirát*; v. C. Lupu în SCL 6/82 p. 504)

avión-rachétă s.n. –Navă care combină caracteristicile de zbor ale avionului și ale rachetei– „Cînd vom avea gata sistemul de lansare bazat pe *avionul-rachetă* [...] se va putea lucra în haine obișnuite, despre mediul în care se desfășoară activitatea știm de acum destule. Ca parte a programului shuttle se are în vedere transportarea pe orbită chiar a unor persoane care nu fac operații de zbor, ele urmînd să participe la experiențele științifice planificate, cum ar fi cele biologice.“ Sc.t. 18 IV 74 p. 6 (din *avion* + *rachetă*)

avión-robot s.n. „Se poate decola și zbura cu un aparat fără combustibil? Se pare că da, întrucît în scurt timp un astfel de *avion-robot* va fi testat în Canada.“ R.l. 6 V 89 p. 6 (din *avion* + *robot*)

avión-spión s.n. –Avion care zboară într-o misiune de spionaj– „[...] la 12 martie, a fost pus în libertate J.T.D., spion al Agenției Centrale de Investigații a S.U.A., arestat după doborîrea *avionului-spion* la bordul căruia la 29 noiembrie 1952 a pătruns în spațiul

aerian al R.P. Chineze.“ R.l. 13 III 73 p. 6 (din *avion* + *spion*; cf. fr. *avion espion*; DMN 1969)

avocado s.m. –Fruct tropical– „J. își prepară singură o masă de pulpă de *avocado*.“ Expr. Mag. 31/95 p. 13 (din fr. *avocado*)

avocátul popóruului sint.s. 1991 (jur.; termen introdus o dată cu dezbaterile pe marginea Constituției postdecembriste) –Persoană însărcinată să-i apere pe cetățeni de excesele de putere ale Administrației– v. *ombudsman*

avtolét s.n. (cuv. rus.) –Automobil zburător– „*Avtolet*-ul e un automobil fără roți.“ Sc. 18 II 63 p. 6

ayatoláh s.m. (cuv. persan, intrat în rom. prin fr., engl.) –Șef al sectei mahomedane šiite– „Joi s-a reîntors în Iran *aiatolahul* K., liderul opoziției šiite iraniene.“ Sc. 2 II 79 p. 6. „Într-un interviu difuzat de postul de radio francez «Europe – 1», primul ministru al guvernului iranian, S.B., a declarat că va rămîne în funcție, deși liderul opoziției šiite, *ayatolahul* K., i-a cerut să demisioneze.“ Sc. 3 II 79 p. 6. „Atentat terorist în Iran. Postul de radio Teheran [...] a anunțat că în capitala Iranului a fost asasinat *ayatolahul* M.M.“ Sc. 3 V 79 p. 4. „În 19 decembrie [1989] Nicolae Ceaușescu depunea o coroană de flori la mormîntul *ayatolahului* R. Khomeini.“ R.lit. 50/95 p. 8

azilánt s.m. –Persoană care a obținut azilul (politic) în altă țară– „Dacă cererea de azil este recunoscută și delegatul federal pentru probleme de azil nu ridică obiecții timp de o lună, refugiatul primește statut de *azilant*.“ R.l. 10 X 91 p. 5. „Statutul de *azilant* politic nu poate fi obținut prin fals!“ Timișoara 28 XI 92 p. 3; v. și *haios* (din germ. *Azilant*)

azotemie s.f. (med.) –Cantitatea de azot din sînge– „Starea clinică, anterior transplantului, era deosebit de gravă: anemie accentuată, hipertensiune arterială, *azotemie* crescută și anurie, ceea ce a necesitat rezolvarea rapidă prin transplant renal, care a salvat viața tinerelor.“ R.l. 26 III 80 p. 5 (din fr. *azotémie*; PR 1924; DEX, DN3)

azulejos s.n. (cuv. sp.-port. pl. tant.) „Desigur, oricît de grăbită ar fi trecerea în revistă a arhitecturii lusitane, nu poate să nu fie amintită particularitatea conferită de «*azulejos*», acele plăci de ceramică, în alb și albastru, ce însoțesc decorația sculpturală cu un paralelism al formelor jucînd rolul tapiseriei și frescelor din decorația murală.“ R.l. 25 I 80 p. 5. „În clădirea fostului Institut Vasco da Gama, împodobită la intrare cu «*azulejos*» înfățișînd momente din «Lusiada» lui Camoes, se desfășoară Simpozionul internațional de istorie indo-portugheză.“ R.lit. 29 I 81 p. 24 [pron. *asuléhos*] (cf. fr., engl. *azulejos*; PR 1846, BD 1967)

azzur, -ă adj. (sport) –Referitor la echipa de fotbal a Italiei– „Echipa *azzură* avea calificarea.“ R.l. 27 VI 78 p. 2 [pron. *adzúr*] (din it. *azzurro*)

azzurro s.m. (sport.) –Fotbalist din echipa Italiei– „*Azzurii* conduceau cu 1–0 [...]“ R.l. 23 V 78 p. 5; v. și Sc. 13 IV 83 p. 5; v. și *marcaj* [pron. *adzúro*] (din it. *azzurro*)

- baby-baschet** s.m. 1976 (sport) –Baschet simplificat pentru a fi jucat de copii foarte mici– v. *minibaschet* [pron. *bebibâschet*] (din *baby* + *baschet*)
- baby-cart** s.m. 1973 (sport) –Cart pentru copii în parcurile de distracții– v. *miniavion*, *aviocar* [pron. *bebicârt*] (din *baby* + *cart*)
- baby-sitter** s.m.f. „Fiind pus în situația de a-și crește el copiii, de a deveni menajeră, bucătar, fată în casă și *baby-sitter*, de a da de greul vieții de familie, Romeo revine la Julieta.“ Sc. 16 VII 81 p. 4. „Gama de meserii spre care se îndreaptă studenții este deosebit de largă: de la meditator la hamal, de la vânzător la disc-jockey, de la șofer de taxi la agent de publicitate, de la ghid la *baby-sitter*.“ „22“ 20–26 V 93 p. 10. „[...] noua orientare [...] constă în formarea de *baby-sitter*, adică de îngrijitori de copii.“ Expr. Mag. 7/95 p. 14 [pron. *bebi-sitâr*] (din engl., fr. *baby-sitter*; PR 1953, DMC 1960)
- baby-skilift** s.m. (sport) –Skilift de proporții mai mici– „Prin grija [...] asociațiilor sportive locale, a fost montat un «*baby-ski-lift*», s-au procurat 120 perechi noi de schiuri, echipament și bocanci, au fost verificate și marcate pârțile de fond și probe alpine.“ M. 19 XII 73 p. 5; v. și *telecabină* [pron. *bebischilift*] (din *baby* + *skilift*)
- bac** s.n. (lb. vorbită, în special) –Bacalaureat– „Pentru mine *bacul* înseamnă sfârșitul liceului, un fel de baraj peste care altfel nu poți să treci.“ R.l. 17 V 93 p. 5 (abreviere din *bac[alaureat]*; cf. fr. *bac*; FS 90; Th. Hristea în R.lit. 26 III 81 p. 8)
- bac-dormitor** s.m. 1963 –Bac cu funcție de dormitor– v. *șalupă-automobil* (din *bac* + *dormitor*)
- background** s.n. (anglicism) „Am un *background* (vorbind în spaniolă, dl. C., care este mexican, a folosit acest cuvânt englez însemnând fundal, formație) cultural în domeniul dreptului politicii, dar nu sînt demograf.“ Cont. 14 VI 74 p. 2. „Coordonatele culturale franceze, române sau evreiești sînt topite în *backgroundul* meu cultural.“ „22“ 35/95 p. 8. „În 1952 obține un Bachelor Degree la Universitatea din Florida, specializarea istorie, engleză, sociologie [...] Dar nu se mulțumește cu acest *background* ci decide să continue studiile la Emory University, obținînd de data aceasta un Bachelor of Dignity, echivalent cu un Master degree.“ R.lit. 38/95 p. 14 [pron. *bécgraund*] (din engl. *background*; C. Lupu în CL 1/83 p. 49, T. Slama-Cazacu în R.lit. 16–22 XII 93 p. 12; DPN 1963; DEX-S)
- badminton** s.n. (sport) –Joc sportiv, înrudit cu tenisul, practicat cu o minge mică prevăzută cu pene sau cu un fel de aripioare de plastic, care se aruncă cu racheta– „Un sport mai puțin cunoscut: *badminton*.“ Pr.R.TV 11 III 78 p. 14 [pron. *bédminton*] (cuv. engl.; cf. fr. *badminton*; DN₃)
- baghetă** s.f. (alim.) –Pîine lungă și subțire de tip francez– „[...] de cîtva timp încoace, batardele și *baghetele* (variante de pîine) au devenit de nemîncat [...]“ R.l. 11 VIII 92 p. 1. „Cumpărăm doar o *baghetă*, puțină brînză și niște vin, pe care le mîncăm în cameră.“ „22“ 40/95 p. 16. „Produse franțuzești, *baghete*.“ D. 205/96 p. 12 (din fr. *baguette*; DEX, DN₃ – alt sens)
- baleia** vb. I –A trece rapid în revistă– „Această (de)sagă melodramatică plină de «indienism» *baleiază* decenii bune de istorie americană.“ „22“ 125/95 p. 12 (din fr. *balayer*)
- balerín(ă)-coregráf(ă)** s.m.f. –Balerin care creează un balet– „Cunoscutul cuplu de *balerini-coregrafi* M.C. și Gh.C. evoluează în aceste zile la Santiago de Chile.“ Cont. 11 II 72 p. 6 (din *balerin* + *coregraf*)
- balíc, -ă** s.m.f. (arg.) „[...] Ca într-un studiu etnografic, el își grupează observațiile în jurul unor momente specifice ale existenței «populației» investigate: examenul de admitere, trăit ca o «zi fatală», primul curs, balul bobocilor (al «*balicilor*» după o expresie mai «modernă» [...])“ Sc. 30 XI 77 p. 4 (din țig. *balih*; DEX-S; mai vechi, *balic* este discutat de Iorgu Iordan în *Stilistica limbii române*, 1944, p. 357, dar pînă la DCR și DEX-S nu a fost înregistrat în dicționarele generale ale limbii române)
- balistocardiogramă** s.f. (med.) „Cu ajutorul sistemelor biotelemetrice fiziologice sovietici au reușit să înscrie o *balistocar-*
- diogramă*, adică o diagramă care reflectă efectul mecanic al contracțiilor cardiace.“ Sc. 29 III 61 p. 4 (din fr. *ballistocardiogramme*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 133; DN₃)
- baliză-făr** s.f. 1979 –Baliză cu rol de far– v. *minigenerator* (din *baliză* + *far*)
- balneofizioterapeutic, -ă** adj. (med.) –Referitor la fizioterapie prin factori balneari– „La Rîmnicu-Vîlcea a fost înființată o secție de recuperare *balneo-fizio-terapeutică*, dotată cu bazine cu apă termală, aparatură electro-fizio-terapeutică.“ R.l. 4 XII 75 p. 5 (din *balneo-* + *fizio-* + *terapeutic*)
- balneokineoterapie** s.f. (med.) „*Balneokineoterapia* – tratamentul prin mișcare în mediu balnear – este o formă mai complexă de tratament, de care pot beneficia atât oamenii bolnavi, cît și cei sănătoși, în scopul prevenirii unor boli.“ Sc. 13 VIII 78 p. 2 (din *balneo-* + *kineoterapie*)
- balón-sóndă** s.n. (tehn.) –Balon liber echipat cu o radiosondă, utilizat în meteorologie– „El a exclus, de asemenea, posibilitatea interceptării unui *balon-sondă* sau a unei parașute meteorologice.“ R.l. 8 II 74 p. 6. „Cu ajutorul unui *balon-sondă*, cercetătorii de la Institutul Max Planck și de la Universitatea din Tübingen au descoperit o stea cu cel mai puternic cîmp magnetic cunoscut – 4,6 miliarde de Gaussi.“ Cont. 12 VIII 77 p. 5; v. și I.B. 4 X 74 p. 4 (din germ. *Ballonsonde*, fr. *ballon-sonde*; DTP, LTR)
- balotât** s.n. (tehn.) –Strîngere în baloturi– „De regulă paiele ce rămîn de la recoltatul grîului pot fi valorificate la un preț bun. La cooperativa agricolă din Hagiești-Ilfov s-a găsit o soluție «originală»: au fost arse pe loc. În felul acesta s-a renunțat la *balotatul* paielor de pe 137 ha. Halal gospodari!“ R.l. 28 VII 73 p. 5 (din [*a face*] *balot* + *-at*; DEX-S)
- balséros** s. (cuv. sp.) –Cubanezi care, la începutul anilor '90, fugeau în Statele Unite pe ambarcații improvizate; în traducere literală, „plutași”– „*Los balseros*, cubanezii disperati, gata să treacă aproape înot cei 170 de km. ce despart insula lor de Statele Unite, au ajuns pe prima pagină a ziarelor!“ R.lit. 37/94 p. 2
- bancagíu** s.m. –Persoană care face bancuri– „Se pare că și-au luat zborul și realitățile lor purtătoare, anume pontoșii, *bancagi*, oamenii-banc, vectorii așa zisului haz de necaz.“ D. 136/95 p. 7 (din *banc* + *-agi*)
- bancuríst** s.m. (glumet) –Persoană care face bancuri– „George Pruteanu, ghidusul care ne mai descrețește frunțile din cînd în cînd, domnia sa fiind cam ultimul «*bancuríst*» sadea, răspunde calm [la o întrebare].“ D. 136/95 p. 14 (din pl. *bancuri* + *-íst*)
- bâncă** s.f. în sintagmele *bâncă de date*, *de transplantologie*, *de informații*, *de organe*, *de cuvinte* –Loc unde se centralizează și se conservă informațiile prelucrate cu calculatorul, organe ale corpului omenesc, fișe de cuvinte etc.– „*Banca de transplantologie*. Clădirea Institutului de biostructură al Academiei de medicină din Varșovia adăpostește *Banca* centrală națională *de țesuturi* – cea mai mare instituție de acest fel de pe continent și a doua din lume, după cea din Maryland, S.U.A. Țesuturile destinate transplanturilor – grefe de oase, cartilaje, meninge, tendoane, nervi periferici, piele – sînt preparate pe baza unei tehnologii moderne.“ Sc. 6 XI 77 p. 6. „Proiectul prevede ca personalul medical să aibă acces la *banca de informații* a unui calculator [...] prin intermediul a 80 de displayuri – echipament terminal asemănător unui ecran de televizor cu ajutorul căruia se poate dialoga cu computerul.“ R.l. 14 I 78 p. 6. „[...] problema transplanturilor de organe [...] se izbește, adesea, de lipsa organelor înlocuitoare compatibile biologic cu organismul persoanelor ce ar trebui să le primească. «*Bâncile de organe*» create în diferite țări nu fac întotdeauna față împrejurărilor.“ Sc. 22 II 79 p. 5. „În 1983 existau probe multiple [de SIDA] care stăteau la dispoziția *bâncilor de sînge*.“ „22“ 29/95 p. 16; v. și R.l. 14 I 78 p. 6; v. și *telematică*, *teletext* (după fr. *banque de données, d'informations, d'organes, de motsetc.*; cf. engl. *data-bank*; PR 1949, BD 1970, DTN 1972; DEX-S)
- bâncă-pupítru** s.f. –Bancă combinată cu o masă de scris– „O

bancă-pupitru, masă-birou de studiu etc.“ Mag. 7 I 67 p. 6 (din *bancă* + *pupitru*)

bândă desenată s.f. –Serie de desene însoțite de un text scurt– „În alte țări europene chiar și *benzile desenate* au texte în limba latină.“ Ap. 5–6–7/94 p. 7; v. și Ev.z. 28 II 97 p. 9 (după fr. *bande dessinée*; DMC 1967; R. Zafiu în R.lit. 11/97 p. 11; DEX, DN₃ – alte sensuri)

bândă magnetică s.f. 1979–Fișie magnetizată care servește drept suport pentru păstrarea datelor– v. *cartelă*, *cutie neagră*

bândă rulântă-(școală) s.f. –Sistem de organizare a producției pe bandă (în scopuri didactice)– „*Bandă rulântă-școală*. Recent, la fabrica «Flacăra Roșie» din Capitală a început organizarea unei *benzi rulante* pe lângă sectorul încălziminte, care va servi drept școală în vederea ridicării calificării muncitorilor.“ I.B. 3 X 61 p. 1 (din *bandă* + *rulântă* [+ *școală*]; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 331)

bantustán s.n. „De ce au extins ei rigorile inumane ale apartheidului în Namibia [...] închizând și aici pe băștinași în țarcurile sinistrelor *bantustane*?“ I.B. 13 XI 74 p. 8. „Autoritățile sudafricane [...] au dispus strămutarea în *bantustane* a unui număr de 60 de femei de culoare, împreună cu copiii lor [...]“ Sc. 23 IX 76 p. 6. „Este de asemenea semnificativ faptul că *bantustanele*, faimoasele rezervații pentru africani, create de către autoritățile din Pretoria «scapă puțin câte puțin de sub controlul autorităților».“ (f.d.) „Romanul surprinde, prin prisma unui caz particular, mai toate racile tragice ale segregacionismului – dezmembrarea forțată a familiilor, transmutarea cu sila în *bantustane*, brutalitatea polițiștilor [...]“ Sc. 19 I 79 p. 3 (din engl. *bantustown*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504; DEX-S)

bantustanizare s.f. –Mutarea silită într-o rezervație, într-un regim de apartheid– „Farsa *bantustanizării*. Săptăminalul «Time» despre încercările regimului de la Pretoria de a perpetua politica de apartheid.“ Sc. 23 XII 77 p. 6 (din *bantustan*; DEX-S)

baracă-dormitor s.f. –Baracă ce servește drept dormitor– „Din plăcile aglomerate se vor face și cabane turistice, *barăci-dormitor* în pădure, solarii etc.“ Sc. 14 VIII 62 p. 3. „Asediind *barăcile-dormitor* din localitate, forțele de ordine au arestat 22 de persoane, conducându-le spre o destinație necunoscută în vederea expulzării.“ Sc. 1 VI 77 p. 4 (din *baracă* + *dormitor*)

barbecue (cuv. fr.) –Grătar cu mangal pentru pregătirea mâncării în aer liber– „Grătarul Picnic *Barbecue* poate fi utilizat oriunde, ori de câte ori doriți.“ Ad. 5 VII 95 p. 2 [pron. *barbecü*] (cf. it. *barbecue*; PR 1954, MP 36–39, DPN 1962)

barbián, -ă adj. 1984 –Propriu scriitorului I. Barbu– v. *echinoxist* (din n.pr. [I.] *Barbu* + *ian*)

barbiză vb. I –A scrie în maniera lui I. Barbu– „Cum? *barbizează?* își permite să?“ f.d. (din n.pr. [I.] *Barbu* + *-iza*)

bar-cafenă s.n. –Bar în care se bea cafea– „*Barul-cafenă* [...] a fost desființat. Acum unitatea desface specialității de bombonerie și băuturi pentru acasă.“ I.B. 5 VI 72 p. 2 (din *bar* + *cafenă*)

barcód s.n. „Galeriile Victoria S.A. au optat pentru introducerea unui sistem informatic integrat de conducere economică bazat pe un sistem de codificare de tip *barcod* (cod cu bare).“ R.l. 6 V 96 p. 4 //din *bar(ă)* + *cod*//

bar-discotecă s.n. –Bar cu specific de discotecă– „Anul acesta complexul vine cu noutăți: un camping cu 13 căsuțe cochete suspendate pe stâlpi, un *bar-discotecă*, al cărui program a debutat simbăta cu muzică excelentă, stereofonică și cu orgă de lumini.“ I.B. 9 VII 73 p. 3 (din *bar* + *discotecă*, după fr. *bar-discothèque*; DMC 1968)

bárjă s.f. –Ambarcațiune cu fundul plat– „*Barja*, trasă de un remorcher, a ieșit din zona navigabilă a fluviului [...]“ Ev.z. 3 V 93 p. 6; v. și *ecluza* (1985) (din fr. *barge*)

barmaniță s.f. –Femeie care servește la bar– „La un control efectuat la barul restaurantului [...] *barmanița* Z.M. a fost găsită «încurcând băuturile», procedeu care i-a adus, în ziua aceea, o «ciupeală» din buzunarul consumatorilor de 3000 lei [...]“ Pentru Patrie 9/80 p. 9. „Ingrid Bergman îi propune lui Victor Fleming să dea o probă pentru celălalt rol, al unei *barmanițe* [...]“ Săpt. 6 IX 85 p. 7. „Angajăm pentru Cipru: ospătărițe, *barmanițe* [...]“ Ev.z. 12 I 95 p. 7 (din *barman* + *-iță*; DEX-S)

barochist, -ă adj. –Asemănător barocului– „[...] un pas important în urmărirea modului cum toposurile culturale (de tipologie *barochistă*) substituiesc în mod lent pe acelea autobiografice [...]“ Luc. 4 II 84 p. 7 (din *baroc* + *-ist*)

bas-baríton s.m. (muz.) –Voce bărbătească intermediară între cea de bas și cea de bariton– „Vocea sa generoasă de *bas-bariton* a sunat la

sfârșitul spectacolului tot atât de odihnă și de proaspătă ca și la început.“ I.B. 26 I 61 p. 2 (din *bas* + *bariton*; FC I 53; D.Muz.)

basm-comedie s.n. –Comedie în formă de basm– „«Dragonul», *basm-comedie* în trei acte de autorul sovietic E.S.“ Cont. 19 V 67 p. 4 (din *basm* + *comedie*)

batáj s.n. (text.) 1. –Operație constând în lovirea repetată a materialului fibros în procesul filării; deșeuuri rezultate în urma acestui proces– „Ne-a prezentat ca probă trei saci ce conțineau materiale re folosibile rezultate din filatură, țesătorie și finisaj: [...] 80 tone resturi de bumbac «*bataje*» și măturătură din hale [...]“ R.l. 13 VIII 80 p. 3.

2. –Utilaj cu ajutorul căruia se execută batajul– v. *ring* (1978) (din fr. *battage*; DTP; DEX-S)

batárdă s.f. 1992 (alim.) –Piine în greutate de o livră, de tip francez– „Lisandra și Marta cumpără o *batardă* proaspătă din magazinul de vis-a-vis.“; v. și *baghetă* (din fr. [*pain*] *bâtard*)

baticăf s.n. (mar.) –Submarin folosit pentru explorarea marilor adâncimi– „Un exercițiu de salvare marină a fost realizat cu succes de marina franceză în rada portului Bormes-les-Minosas, cu participarea *baticăfului* «Arhimede» și a farfuriei-plonjante «Cyana».“ R.l. 5 VI 74 p. 6. „Centrul Național francez pentru studii asupra oceanelor a anunțat trecerea «în rezervă operațională» a *baticăfului* «Arhimede».“ R.l. 5 IV 75 p. 6 (din fr. *bathyscaphe*; DEX, DN₃)

bază s.f. în sint. *a avea la bază* (arg. elevilor) „Elevii dacă vor să spună că-s bine pregătiți, se folosesc de expresia *a avea la bază* (*am la bază*, «știu, am învățat»).“ Al. Niculescu în R.lit. 19 VII 79 p. 9

bază-magazín s.f. –Depozit cu statut de magazin– „Poate că ar trebui luată în seamă ideea înființării de *baze-magazin* pentru unitățile de cercetare și învățămînt, de unde să se poată procura rapid și în cantități strict necesare diverse materiale și piese de schimb.“ I.B. 1 IV 72 p. 3 (din *bază* + *magazin*)

băgá vb. I (în limbajul vorbit, incult) –A aduce (de obicei produse alimentare) în magazin– „În Gara de Nord *s-a băgat* bere.“ R.l. 11 IX 93 p. 1. „În anumite zile «*se băga* ouă».“ R.l. 17 IX 93 p. 1. „Să afli dacă vine alcool rafinat sau hîrtie higienică, dacă *s-a băgat* pastă de dinți la colț sau dacă mai este vreo șansă pentru bere.“ „22“ 29/95 p. 4. „Vechea glumă de la radio Erevan – fiecare om sovietic va dispune în comunism de un heliicopter personal, ca să afle unde se dă unt și unde *s-a băgat* carne – a fost pusă la lucru cu ajutorul biroticii moderne.“ D. 173/96 p. 16 (cuvînt cu largă circulație în vremea comunismului)

băiát s.m. –Securist (în regimul comunist al țării noastre)– „Apeluri [la radio] cu vorbe colorate, înjurături, mă rog, limbajul cunoscut al «*băieților*».“ Lupta 212/93 p. 5. „Ne-am întrebat, în schimb, de ce acești soldați ai răului fratricid, oprîmînt și inutil, pe care poporul îi numea «securiști», puteau fi denumiți și cu un termen atît de neutru-mîngietor: «*băieți*» (plural). Dacă cel dintîi a mai dispărut din circulație după decembrie 1989, cel de-al doilea a rămas. *Băieții* a devenit «*băieții* cu ochi albaștri» sau chiar cu «ochi cenușii» [...] Dar de ce *băieții*? De ce, mai ales, la plural are acest substantiv sensul «cadre ale Securității»? Întrebarea are un răspuns. Este, foarte probabil, un nume «binevoitor» dat din interiorul Securității de către ofițeri mai în vîrstă, de bună seamă comandanți ai tinerilor angajați. [...] *Băieții* de pe Calea Victoriei.“ Ap. 8/95 p. 15; v. și R.l. 41/95 p. 3

băiát cu ochi albaștri / cenușii s.m. –Securist– „Acest om, care a crescut 7 copii, deși timp de 8 ani a fost scos de pe lista cu cotă de zahăr și ulei din ordinul «*băieților cu ochi albaștri*», este un monument viu al suferinței și mizeriei extreme [...]“ R.l. 8 VI 93 p. 9. „*Băieții cu ochii cenușii*, metalici, inexpressivi, sînt capabili de orice.“ Al. Niculescu în Ap. 8/95 p. 15. „Ziariștii sunt supravegheați la fiecare mișcare de *băieții cu ochii albaștri*.“ R.l. 16 XI 96 p. 9; v. și 23 IV 93 p. 3, 13 VIII 93 p.10, 6 IX 96 p.3; v. și *băiat*

băiețism s.n. –Specific al caracterului de băiat (întîlnit la o fată)– „În gama variată a rolului într-o dramă puternică, naivitatea de idilă reținută, uimire, eroism, *băiețism*, feminitatea ușor adolescentină.“ Luc. 15 V 62 p. 9 (din *băiat* + *-ism*)

bărbát-cavalér s.m. –Bărbat cu atitudine cavalească– „Nefiind suficiente bărci de salvare pentru cei 2200 de pasageri de pe navă, peste 1000 de bărbați au consimțit să-și sacrifice viața lăsînd să plece femeile și copiii. În 1931, o asociație a femeilor de pe «Titanic» a organizat ridicarea la New York a unei statui în memoria «*bărbaților-cavaleri*» de pe navă. Statuia s-a pierdut însă [...] și a fost regăsită în 1978 de actualul președinte al societății bărbaților «titanisti».“ R.l. 3 V 85 p. 6; v. și 10 V 85 p. 1 //din *bărbat* + *cavaler*//

bășcăliós, -oásă adj. (fam., pop.) –Care ia în rîs– „[...] un text din

cartea sa [...] pe jumătate grav, pe jumătate «*bășcălios*», pe de-a-ntregul amuzant [...]“ Luc. 4 II 84 p. 2 (din *bășcălie* + -os)

bătrîn s.m. –Student din anii mari, spre deosebire de „bobocii“ din anul I– „Mișcarea browniană a «bobocilor», dezorientați și fără cămine, goana după orare și cereri de înscriere, nedumerirea «*bătrînilor*» legată de noile condiții pentru obținerea burselor, agitația specifică după vacanță – toate acestea le-am putut constata în raidul făcut prin universitățile Capitalei.“ R.I. 3 X 95 p. 9

băută s.f. „Mă interesează cum au numit bucareștenii petrecerile în ultima sută de ani: sindrofie, mangiarlic, ceai, party, zaiafet, bairam. Știți cum îi spun tinerii acum? *Băută*: «facem o *băută*».“ D. 9/93 f.p. „După o *băută* zdravănă [era] cu mintea îmbibată de alcool“ Ev.z. 27 I 97 p. 8; v. și 23 VIII 93 p. 3 (din part. *băut*; cf. engl. *drink*)

băutură-dinamită s.f. –Băutură foarte tare– „Din comerț au dispărut aproape complet acele *băuturi-dinamită*, fabricate pe bază de esențe și culori, numite popular «Secărică», «Adio mamă» etc.“ R.I. 19 II 67 p. 3 (din *băutură* + *dinamită*)

BCR s. –Banca Comercială Română, instituție apărută după Revoluție prin desprindere din Banca Națională– „*BCR-ul* are filiale în toată țara.“; v. și *dealer*, *Euro-obligațiune* [pron. *beceré*]

beat s.n. (muz., anglicism) –Stil modern de muzică ușoară– „George Fame este un amalgam rar înfîlnit – vocalist, instrumentist și compozitor de valoare, aflat la intersecția *beat*-ului cu jazz-ul și blues-ul.“ Săpt. 22 III 74 p. 13; v. și 2 XI 79 p. 7 [pron. *bit*] (din engl., fr. *beat*; PR 1966; DJ; DN₃, DEX-S)

beatnic s.m. 1967 (anglicism) –Tînăr care, printr-o ținută total neîngrijită, își afișa în anii '60-'70 protestul față de societatea de consum – v. *halucinogen* [pron. *bîtnic*] (din engl., fr. *beatnic*; M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 131; DHLF, PR 1959; D.Am; DN₃, DEX-S)

beaujolais s.n. (cuv. fr.) –Vin frantuzesc din regiunea Beaujolais– „În Franța noua recoltă de *beaujolais* va fi pusă în vânzare în noiembrie.“ R.I. 15 VII 83 p. 6 [pron. *bojolé*] (din fr. *beaujolais*; PR 1922)

bebe-eprubeta s.m. –Copil născut ca urmare a unei inseminări artificiale– „Primul «*bebe-eprubeta*» norvegian s-a născut marți, prin cezariană, la spitalul din Trondheim.“ R.I. 21 VII 84 p. 6; v. și *vitro* (din fr. *bébé-épruvette*; DMC 1967)

bebi-lift s.n. –Skilift pentru copii– „Consiliul Popular [...] a instalat un *bebi-lift* pentru a facilita practicarea schiului de către copii.“ R.I. 2 III 81 p. 2 //din *baby* + *lift*//

beefalo s.m. (americanism; zool.) „Fermierul elvețian F.S. a reușit, pentru prima oară pe continentul nostru, să încrucișeze bizonul cu vaca. În S.U.A. a fost nevoie de 75 de ani de cercetări și experimente pentru a obține acest hibrid pe care americanii îl numesc «*beefalo*» (de la buffalo – bivol, bizon și beef – carne de vită).“ Sc. 16 VI 79 p. 5 [pron. *bifălou*] (din engl. americ. *beefalo*)

beep s.n. –Semnal sonor de avertizare emis de un aparat de comunicații; tuuit, puît– „Viața mea e ritmată de sunetul beep-erului care de câte ori sună îți dă ceva de făcut. Dar fiecare *beep* înseamnă business.“ „22“ 5 X 94 p. 13 [pron. *bip*] (din onomatopeea engl. *beep-beep* răspîndită în întreaga lume o dată cu trimiterea sateliților artificiali în spațiu; cf. fr., it. *bip[-bip]*; DPN 1982)

beeper s.n. 1994 (cuv. engl.) –Pager– v. *beep*

belbör s. (cuv. rus.) „Specialiștii Academiei de științe din Bielorusia au elaborat procedeul fabricării unui nou produs foarte rezistent, denumit «*Belbor*» a cărui duritate este comparabilă cu cea a diamantului [...]“ Sc. 19 V 77 p. 4. „O invenție, în curs de brevetare, aparținînd unui colectiv de oameni de știință din R.S.S. Bielorusă, rezolvă problema prelucrării de înaltă precizie a pieselor din oțeluri călite. Este vorba de realizarea unui material extradur, denumit «*Belbor*» care poate fi comparat numai cu diamantul și prezintă calități superioare la acțiuni termice ridicate.“ Sc. 3 VIII 77 p. 6. „Noul material extradur, numit «*Belbor*», este comparabil ca duritate cu diamantul, fiind chiar mai rezistent.“ Sc. 15 I 84 p. 5

bellezza s.f. „Un grup de cercetători italieni a descoperit, la Centrul European de Cercetări Nucleare (C.E.R.N.) de la Genova, o nouă particulă subnucleară, care cîntărește de șase ori mai mult decît neutronul. Descoperirea acestei particule deschide calea unei noi familii de particule subnucleare, caracterizate printr-un nou tip de sarcină, denumită «*bellezza*» (frumusețe).“ Sc. 15 V 81 p. 5 (din it. *bellezza*)

benéfic, -ă adj. –Favorabil, binefăcător, plăcut– „Am putea spune, poetizînd, că în aceste zile, pereții «Simezei» au fost incendiați de Dip-

șe. Dar incendiați *benéfic*, feeric.“ Sc. 1 VII 75 p. 4 (din fr. *benéfique*; cf. it. *benefico*; DEX, DN₃)

berărie-plăcintărie s.f. 1969 –Berărie în care se consumă și plăcintă– v. *intimizare* (din *berărie* + *plăcintărie*)

bestér s.m. (zool.) „O nouă specie de pește va îmbogăți bucătăria sovietică. Este vorba de așa-numitul «*bestér*», rezultatul încrucișării unei specii de moruni mari de sute de kilograme cu cega.“ Sc. 22 IV 75 p. 6 (cuv. rus. compus din *be[luga]* “morun“ + *ster[liad]* “cegă“)

best-seller s.n. (anglicism) –Carte, lucrare care are un mare succes (de vânzare)– „Succesul pe care l-a avut la începutul acestui an în Japonia filmul realizat după cartea lui Sakio Konatsu «Sfîrșitul Japoniei» (un *best-seller* și ea) se explică tocmai prin faptul că cineastul, ca și scriitorul, arată ce s-ar întîmpla cu viața oamenilor dacă s-ar produce o mare catastrofă seismică.“ Cont. 30 IV 74 p. 10. „Acest roman figurează în capul seriei americane de *best-seller-uri* pe 1982.“ R.lit. 3 V 84 p. 21. „*Best-sellerul* internațional Lumea Sofiei.“ R.lit. 28/95 p. 15; v. și 10 X 74 p. 22, Săpt. 5 VII 75 p. 4; v. și *bikini*, *postfațator* [pron. *bestsêlăr*] (din engl., fr. *best-seller*; DHLF 1948, DMN 1954; D.Am.; DN₃)

bestial, -ă adj. (arg. tinerilor) –Exceptional (de bun, de frumos etc.)– „Casetă asta e *bestială*, nu mă mai satur ascultînd-o.“ „Cum arăt în hainele astea? –*Bestial*.“

béta-endorfină s.f. 1976 (med.) –Tip de hormon cerebral– v. *protidic*, *supermorfină* [și *beta-andorfină*] //din *beta* + *endorfină*//

betón-áuto s. –Material de construcție rezultat din presarea autovehiculelor vechi și amalgamarea cu beton– „*Beton auto*. Sculptorul german G.E. este autorul unui brevet care propune o soluție ingenioasă pentru valorificarea caroseriilor autovehiculelor scoase din uz. Potrivit procedurii sale, «epavele» auto sînt presate și apoi se toarnă peste ele beton. Blocurile astfel realizate pot fi folosite la ridicarea digurilor, barajelor și altor construcții similare.“ Sc. 14 V 73 p. 4 (din *beton* + *auto*)

betoná vb. I 1. –A acoperi cu beton– „În parcuri sînt *betonate* hălci mari de gazon pentru cîte o terasă kitch-ioasă.“ D. 138/95 p. 9. 2. (fig.) –A întări, a consolida– „Kim își *betonează* spusele afirmînd că a lucrat 14 luni full-time (cu o normă întreagă) pentru Heidi (o proxeenetă de lux).“ R.I. 16 VIII 93 p. 8 (din fr. *bétonner*; DMC 1978, MNC 1980)

biatlonist s.m. (sport) 1984 –Sportiv care practică biatlonul– v. *bober* (din *biatlon* + -ist; DEX, DN₃)

bibliofilistic adv. „*Bibliofilistic*, varianta gălățeană prezintă unele particularități. Manuscrisul este încadrat în chenar de aur [...]“ Sc. 29 III 72 p. 4 (din *bibliofil* + -istic)

bibliotecă-vitrină s.f. –Piesă de mobilă ce cuprinde o bibliotecă și o vitrină– „[Camera] cuprinde, între altele, o *bibliotecă-vitrină*, avînd un loc special prevăzut pentru pic-up și magnetofon.“ Sc. 2 VI 62 p. 2. „Nu este cu puțință să nu doriți a vă trece palma peste furnirul de înaltă calitate, peste bronzurile fin cizelate, peste incrustațiile în «biscuit» al unei superbe *bibliotecă-vitrină* de cel mai autentic stil «Empire»; sau poate vă atrage mai curînd asprimea aparentă a mahanului din care este construită această comodă-scrin, piesă funcțională de mare efect.“ Săpt. 14 XII 73 p. 8 (din *bibliotecă* + *vitrină*)

bic s.n. –Instrument de scris alcătuit dintr-un tub de pastă colorată cu o mică bilă în vîrf; pix– „Prefer să scriu cu *bicul* decît cu stiloul.“ (din fr. *bic*; PR 1950; MP 50–51)

bicáblu adj. –Care funcționează cu două cabluri– „Am construit noi însă un funicular *bicablu*, cu capacitate de 900000 tone calcar pe an.“ R.I. 29 IX 86 p. 1 (din fr. *bicâble*; DMC 1965)

bicicletă-ski s.f. „Un original vehicul, așa-numita *bicicletă-ski*, realizată din ghidonul unei biciclete și un ski, apărută în anul acesta pe pîrțile din Alpii elvețieni.“ Mag. 29 XII 66 p. 3 (din *bicicletă* + *ski*, probabil după model fr.)

bicicletă-tandem s.f. –Bicicletă pentru 2 sau mai multe persoane, fiecare acționînd cîte o pereche de pedale– „O *bicicletă-tandem*, carosată aerodinamic, a reușit să atingă performanța de 93,983 km/h pe o pistă din California [...]“ R.I. 7 V 81 p. 6 (din *bicicletă* + *tandem*; DEX)

biclonál adj. (med.) –Cu dublă reproducere– „Ultimele cercetări demonstrează însă, că, într-o formă de cancer – denumită cancer «*biclonab*» – malignitatea poate proveni din două celule fără nici o legătură între ele.“ R.I. 7 VII 84 p. 6 //din *bi-* + engl., fr. *clonal*; DHLF 1961//

bidonvîl s.n. –Cartier de locuințe foarte sărăcăcioase, de obicei improvizate la periferia marilor orașe– „Oferise propria sa locuință din *bidonvil* unei biete văduve, mamă a patru copii, expulzată de un

proprietar necruțător.“ R.I. 3 V 74 p. 2. „C.C. a fost violată în două rânduri. Prima oară, în august trecut, de către 14 tineri de la periferia Romei, dintre cei care sînt numiți acolo «borgatari» și trăiesc îngrămădiți în mizeria lor în *bidonviluri* [...]“ R.I. 25 IV 77 p. 6. „Un incendiu catastrofal produs recent în *bidonvilul* Sao Jose al orașului Brazilian Cubatao [...] a provocat moartea a peste 500 de persoane.“ R.I. 27 III 84 p. 6; v. și Cont. 31 VIII 79 p. 6; v. și *submarginal* [și *bidonville*] (din fr. *bidonville*; cf. engl. *bidonville*; PR 1950, DMC 1954, BD 1970; DN₃, DEX-S)

bifamilial, -ă adj. –Care aparține la două familii– „Clădirea din foto [...] nu e un motel [...] ci o locuință *bifamilială* aparținînd doamnei N.E.“ Cotid. 7 VI 94 p. 1 (din *bi-* + *familial*)

bifuncțional, -ă adj. –Cu dublă funcție– „Construirea podului [...] a durat nouă ani [...] El este *bifuncțional*– feroviar și rutier – urmînd ca după încheierea întregului sistem [...] să fie folosit de trenurile superexpres «Hikkari».“ R.I. 17 VIII 85 p. 6 (din *bi-* + *funcțional*)

BIG s.n. –Unitate comercială de mari proporții, supermagazin– „[...] magazinul de tip *BIG* din Mănăștur de circa 10000 mp cu un profil universal [...]“ R.I. 25 IX 84 p. 5; v. și Săpt. 7 XII 79 p. 6; v. și *unitate-etalon* (1975) (abreviere din inițialele cuv. *B[ăcănie]*, *I[n]dustriale*, *G[ospodina]*)

big-band s.n. –Orchestra mare de jazz– „La Timișoara A.U. a susținut recent un concert «in memoriam» R.O. – acompaniată de *big-band*-ul Filarmonicii «Banatul» din localitate.“ Săpt. 13 IV 84 p. 2 [pron. *big bend*] (din engl. *big band*; DN₃)

big-store s.n. (anglicism) –Supermagazin– „Mîndria cartierului, un *big-store* tipic yankeu.“ R.I. 17 VIII 93 p. 1 (din engl. *big store*)

bikini s.n., adj. (modă) –Costum de baie feminin foarte redus, alcătuit din două piese– „În această teribilă vară, costumul de baie lansat cu tamtam, cu reclamă publicitară de cea mai profundă rezonanță, este costumul dintr-o singură piesă, dar care nu se știe prin ce miracol al croielii, este chiar mai insignifiant decît *bikiniurile* anilor trecuți.“ Săpt. 17 V 74 p. 8. „Supranumiți și «nimfa» datorită scenelor sexy cuprinse încă din primele episoade ale serialului, Charlene n-a rămas doar un sex-simbol al Dallasului, ci a devenit și un sex-simbol al Americii. Primele ei postere [...] doar într-un chilot *bikini* cît o frunzulică de artar, s-au vîndut cu regim de best-seller.“ As 74/93 p. 16; v. și Săpt. 6 VI 81 p. 8 (din engl., fr. *bikini*; PR 1947; MP 52–57; DEX, DN₃)

bikinián, -ă s.m.f. –Locuitor al insulei Bikini– „Primii 97 de *bikinieni* care au revenit acum la casele lor privesc încă cu suspiciune perspectivele insulei lor.“ R.I. 18 XII 74 p. 6 (din *Bikini* + *-ian*)

bilanțier, -ă adj. –De bilanț– „Atingerea acestei cifre *bilanțiere* ne dă prilejul unor constatări [...]“ Emisiune Radio 20 III 76. „Un număr *bilanțier* și omagial [...]“ R.I. 28 XI 85 p. 19 (din *bilanț* + *-ier*; C. Lupu în CL 1/83 p. 50; DN₃, DEX-S)

bildungsroman s.n. (germanism) –Roman psihologic al formării unei personalități– „Critical își devine personaj, iar critica sa ne apare ca fragmentarium al unui *bildungsroman*-foleton care se va scrie pe măsură ce va fi trăit.“ Săpt. 31 XII 84 p. 8 (din germ. *Bildungsroman*; cf. it. *bildungsroman*; PN 1987; DN₃, DEX-S)

bilharzioză s.f. (med.) „Apa din anumite regiuni ale globului [...] poate să pună în pericol, în special în țări mai puțin dezvoltate din Africa, sănătatea oamenilor. Este vorba despre răspîndirea *bilharziozei*, maladie infecțioasă implacabilă care amenință sute de milioane de oameni [...] În apa dulce a rîurilor din aceste regiuni există o larvă microscopică care [...] poate invada treptat sistemul digestiv, ficatul, rinichii.“ R.I. 9 I 77 p. 6. „[...] singurul medicament susceptibil să prevină *bilharzioza* (maladie mortală contractată de numeroși copii)“ R.I. 22 II 84 p. 6; v. și Sc. 11 VI 80 p. 5 (din fr. *bilharziose*; DM)

bínder s.n. (tehn.; cuv. germ.) –Beton asfaltic– „După ce s-au turnat două rînduri de *binder* peste piatra de rîu cu care era pavată strada și au fost ridicate bordurile trotuarelor cu circa 15 centimetri, lucrarea a fost abandonată fără a se face îmbrăcămintea asfaltică.“ R.I. 22 VI 83 p. 2 (din germ., engl. *Binder*; DEX, DN₃)

bíngo (-keno) s.n. –Joc de noroc asemănător loteriei– „Comisia de coordonare, avizare și testare percepe pentru eliberarea documentelor următoarele taxe: [...] 1,5 milioane lei pentru un mini-cazino; 3 milioane pentru un cazino, 1,5 milioane lei pentru o sală de jocuri *bingo-keno*.“ R.I. 9 XI 92 p. 3. „Aproape toate statele USA permit câteva forme de jocuri de noroc cum ar fi loteria, *bingo*.“ R.I. 3 IX 93 p. 7; v. și Ev.z. 12 III 97 p. 2 (din engl., fr. *bingo*; PR 1944)

bioastronauțică s.f. (biol.) „Institutul de medicină aeronautică din Polonia – primul de acest fel din Europa – își serbează zilele acestea a

50-a aniversare. Institutul întîmpină jubileul desfășurînd o activitate prodigioasă pe tărîmul *bioastronauțicii* – un nou domeniu al cercetărilor biologice și medicale. Această nouă disciplină își propune ca obiectiv principal să ferească pe om de factorii care-i dăunează sănătății în timpul zborurilor cosmice.“ Sc. 3 XI 78 p. 5 (din germ. *Bioastronautik*, fr. *bioastronautique*; DMC 1966; DN₃)

biobucătărie s.f. „Așa cum s-a anunțat, la bordul lui «Soiuz-13» funcționează o «*biobucătărie*», producînd albumină ce poate servi ca aliment.“ R.I. 22 XII 73 p. 6 (după fr. *biocuisine*; DTN)

bioceramic, -ă adj. (med.) „Specialiștii din R.F.G. au pus la punct un material care dă rezultate deosebit de bune ca substituent al materialului osos. Este vorba de un tip de argilă pe bază de oxid de aluminiu pur, care se deosebește de masele plastice și metalele folosite pînă în prezent în protezele de os prin faptul că este suportat mai bine de țesuturi, nefiînd descompus sau atacat prin coroziune. Proteza *bioceramică* poate fi grefată fără a se recurge la cimentul de os, care dă deseori naștere la complicații.“ Sc. 5 X 74 p. 6. „Un material *bioceramic* făcut din pulbere de aluminiu extrem de pură se modelează în forma dorită și apoi se calcinează.“ Fl. 2 III 84 p. 23 (germ. *Biokeramik*)

bioceramică s.f. (med.) –Tip de substituent al materialului osos– „Fabricați din *bio-ceramică*, dinții se fixează printr-un bulon de safir sintetic.“ Fl. 2 III 84 p. 23 (din germ. *Biokeramik*)

biocibernetică s.f. –Specialitate bazată pe transferul de principii între biologie și cibernetică– „Pornind de la constatarea că electrocardiograma oferă, uneori, concluzii eronate, colaboratorii institutului de *biocibernetică* și de inginerie biomedicală al Academiei de Științe a R.P. Polone au pus la punct un aparat pentru studierea cîmpului magnetic al inimii.“ Sc. 11 II 81 p. 3 (din fr. *biocibernetique*, engl. *biocybernetics*; BD 1970; DEX-S)

biocíd s.n. (alim.) –Produs care distruge microorganismele– „Datorită proprietăților sale termoizolante, hidrofobe și *biocide* – întrînd în componența mortarelor cu care se tencuiesc clădirile –, modilitul respinge apa provenită din condens (în interior) sau de la ploaie și ceață (în exterior), eliminînd astfel posibilitatea formării igrasiei.“ R.I. 5 I 82 p. 5 (din fr. *biocide*)

biocombustibil s.m. 1979 –Combustibil de origine biologică– v. *agrienergie* (din *bio-* + *combustibil*; DEX-S)

biocompatibil, -ă adj. (med.) –Compatibil cu organismul uman– „Pentru prinderea oaselor în caz de fractură se folosesc adesea știfturi metalice. Scoaterea lor din os, după sudare, necesită însă o operație suplimentară. Pentru a evita această a doua intervenție, specialiștii sovietici în domeniul tehnicii medicale au propus confecționarea știfturilor din polimeri *biocompatibili*. Asemenea știfturi [...] prezintă marele avantaj că se resorb cu timpul în organism, fără nici un fel de efecte dăunătoare.“ R.I. 29 VIII 77 p. 6 (din fr. *biocompatible*; DTN 1973; DEX)

biocontăiner s.n. „La Facultatea de fizică din Cluj-Napoca s-a construit și experimentat cu bune rezultate un *biocontainer* pentru conservarea globulelor roșii [...]“ R.I. 23 X 84 p. 5 (din *bio-* + *container*)

biocosmetică s.f. –Cosmetică în care tratamentul este de tip biologic– „*Biocosmetica* tratează biologic toate tipurile de ten, inclusiv acneea.“ R.I. 21 X 86 p. 4 (din *bio-* + *cosmetică*)

biocurent s.m. (fiz.) –Electricitate de origine animală– „La bordul navelor era instalat un aparataj suplimentar pentru măsurarea conductibilității electrice și a *biocurenților* creierului.“ Sc. 23 X 62 p. 4; v. și R.I. 13 XI 79 p. 6 (din *bio-* + *curent*; cf. it. *biocorrente*; VRC 271; DEX, DN₃)

biodegradabil, -ă adj. (biol.) –Care se degradează sub acțiunea unor factori biologici– „În tratarea glaucomului, afecțiune oculară gravă, de exemplu, o minusculă pastilă este inserată sub pleoapa inferioară; confecționată dintr-un material plastic *biodegradabil*, pastila distribuie treptat, timp de mai multe zile, medicamentul.“ Sc. 26 IV 74 p. 6. „Într-o anumită perioadă de timp, masele plastice sînt convertite de bacterii în apă, bioxid de carbon și humus obișnuit. Descoperirea a fost valorificată de firma engleză «Coloroll Ltd.» care a și pus în vânzare diverse obiecte realizate din plastic *biodegradabil*.“ Sc. 12 IX 75 p. 6; v. și 16 V 80 p. 5 (din fr. *biodégradable*, engl. *biodegradable*, it. *biodegradabile*; DMN 1966, DMC, DPN 1978, BD 1968)

biodegradare s.f. (biol.) –Degradare ca efect al acțiunii unor microorganisme– „Specialiști din cadrul unei societăți petroliere franceze [...] au pus la punct un nou și economic procedeu de combatere a «mareelor negre» prin *biodegradarea* hidrocarburilor efectuată de

microorganismele [...] I.B. 13 II 84 p. 8 (din *bio-* + *degradare*; cf. engl. *biodegradation*; BD 1970)

biodeteriorare s.f. (biol.) –Degradare ca efect al acțiunii unor microorganismele– „Vizita [specialiștilor japonezi] are ca obiectiv soluționarea unor probleme de *biodeteriorare* la mănăstirile din Bucovina.“ R.I. 24 VII 93 p. 2 (din *bio-* + *deteriorare*; DEX-S)

biodiversitate s.f. (biol.) –Diversitate din punctul de vedere al elementelor biologice– „Credutul va fi folosit pentru conservarea și ameliorarea *biodiversității* celei mai mari arii protejate din țară și din Europa–Delta Dunării [...]“ R.I. 14 V 94 p. 5 (din fr. *biodiversité*; v. Le Monde 24 VIII 95 p. 16)

bioenergetic, -ă adj. –Privitor la bioenergie– „[...] folosirea rezervelor *bioenergetice*.“ R.I. 17 VI 80 p. 6. „Dl. I.I. [...] este posesorul unui puternic câmp *bioenergetic*, ceea ce îi dă posibilitatea de a vindeca majoritatea bolilor psihice, cardiopatiile, reumatismele și paralizările.“ Ev.z. 1 VI 93 p. 2 (din fr. *bioénergétique*, engl. *bioenergetics*; PR 1929; DEX-S)

bioenergie s.f. –Energie de natură organică– „În anul 2000, în ansamblul balanței energetice mondiale: petrolul va constitui 30 la sută din această balanță; cărbunele și derivații – 13 la sută; energia nucleară – 12 la sută; hidroenergia și energia solară – câte 5 la sută; *bioenergia*, 2 pînă la 5 la sută; geotermia – 2 la sută și energia eoliană – 1 la sută.“ Sc. 3 II 78 p. 8. «*Bioenergia*» deschide largi perspective. Organismele vii – sursă inepuizabilă de produse energetice. Microbi «dresați» depoluează mediul înconjurător, produc hrană și biopesticide, vaccinuri și hormoni.“ Sc. 11 II 78 p. 5. „Dl. I.I. poate vindeca prin *bioenergie*.“ Ev.z. 1 VI 93 p. 2; v. și R.I. 17 V 80 p. 6 (din engl. *bioenergy*; DTN 1977; DEX-S)

bioenergoterapeut s.m. –Persoană care vindecă bolile prin calitățile sale bioenergetice– „Am cunoscut pe toți marii medici din țară, am fost la toți *bioenergoterapeuții*.“ R.I. 7 VIII 93 p. 9 //din *bioenergie* + *terapeut*//

bioetică s.f. –Etică în relațiile cu ființele vii– „Comisia de *bioetică* a Academiei de medicină organizează simpoziul «Etica în fața unei urgențe medicale».“ R.I. 29 XI 91 p. 2 (din it. *bioetica*; cf. engl. *Bioethics*; BD 1971, PN 1987)

biofilmografie s.f. –Activitatea și viața cineaștilor– „Printre autori sînt prezenți, în afară de Clair, Gance, Monicelli și alții. Deosebit de interesante sînt fișele introductive, care prezintă în mod succint *biofilmografia* autorilor.“ I.B. 7 II 67 p. 2; v. și R.I. 20 III 75 p. 22 //din *bio-* + *filmografie*//

biofitotron s.n. (tehn.) –Fitotron– „Primul *biofitotron* românesc. Construcția la care vă referiți este un *biofitotron*. Deoarece acest termen nu a intrat încă în vorbirea curentă, mă simt obligat să dau câteva explicații. Cuvîntul «fitotron» este derivat din două cuvinte grecești: «phyton», care înseamnă plantă, și «tron» care înseamnă mașină, uncealtă. Această denumire se folosește pentru a desemna un sistem de sere, camere sau dulapuri de creștere a plantelor, utilizate în scopul efectuării de cercetări aprofundate asupra organismelor vegetale în cadrul unor programe ce impun dirijarea factorilor de mediu în totalitate sau parțial.“ R.I. 21 III 75 p. 2 (din *bio-* + *fitotron*)

biogaz s.n. (biol.) –Gaz degajat de deșeurile de substanțe organice– „*Biogaz*. În perimetrul întreprinderii agricole Medlin din apropierea Varșoviei a început construirea primei instalații de producere a gazului biologic de pe teritoriul Poloniei.“ Sc. 2 XI 78 p. 5. „*Biogazul*, o posibilă sursă de energie“ R.I. 27 III 79 p. 3; v. și 17 VI 80 p. 6; v. și *bioîngrășămînt* (din germ. *Biogas*, engl. *bio-gas*, fr. *biogas*; DN3, DEX-S)

biogenerator s.m. (fiz.) „Noi tipuri de *biogeneratori*. În Anglia se acumulează anual circa 60 milioane tone de reziduuri agricole. Aceste resturi organice pot constitui o prețioasă materie primă pentru fabricarea de... gaz metan. În scopul valorificării lor au fost create două modele de *biogeneratori* de gaze, cu un volum de 227 litri și, respectiv, 1362 litri. Confecționate din cauciuc, aceste rezervoare se umplu cu gunoi de grajd. Prin fermentarea acestui gunoi se dezvoltă bacterii care produc apoi gazul metan.“ Sc. 14 XI 76 p. 6 (din *bio-* + *generator*, probabil după model engl.; DEX-S)

biogenéză s.f. –Originea organismelor– „De fapt erau «vrăjitorii» pentru cei care nu cunoșteau *biogeneza* unei substanțe active [...]“ R.I. 12 V 83 p. 5 (din fr. *biogénèse*, germ. *Biogenese*; DEX, DN3)

bioglass s. (tehn.; cuv. engl.) „«*Bioglass*» este numele unui material foarte asemănător cu sticla, realizat de curînd de un cercetător de la Universitatea din California și care, potrivit specialiștilor, va permite evitarea a numeroase amputări chirurgicale. Experimentat asupra

animalelor, noul material a dat rezultate deosebit de bune în protezele maxilare, femur etc. Conținînd elemente similare celor care alcătuiesc osul natural, «*bioglassul*» asigură o sudare rapidă.“ Sc. 18 VI 76 p. 6

biografîă vb. I –A scrie o biografie– „[I.B.] *biografiază* metodic, ca un astronom, pe fiecare dintre membrii acestei constelații.“ Luc. 27 V 67 p. 3 (din *biografie*)

biografist, -ă adj. –Privitor la biografie– „[...] ca un comentator, ca un teoretician al discursului *biografist*, cultivînd de preferință monologul interior.“ Cont. 7 VII 78 p. 10 (din *biograf* + *-ist*)

bioindicator s.m. –Plantă sau animal folosite ca indicator al anumitor parametri– „Dacă pe de o parte, sub formă de materie primă pentru industria țigărilor, tutunul contribuie la poluare, pe de altă parte el este apreciat de specialiștii germani ca un *bioindicator* deosebit de fidel, care va permite efectuarea unor măsurători precise asupra poluării atmosferice din fostul oraș olimpic.“ Sc. 21 XI 74 p. 6 (din *bio-* + *indicator*)

bioinginer s.m. –Specialist în bioinginerie– „*Bioinginerii* și gama aparatului medicale românești.“ R.I. 1 IX 78 p. 2 (der. regr. din *bioinginerie*; cf. engl. *bioengineer*; BD 1970; DEX-S)

bioinginerie s.f. –Știință de graniță între biologie și științele tehnice– „Se formează o pleiadă de electroniști specializați în astfel de aparate, punîndu-se bazele unei noi profesii de mari perspective: *bioingineria*. Un cerc studentesc de *bioinginerie* [...] activează în prezent la Institutul politehnic [...]“ R.I. 1 IX 78 f.p. „Dr. D.J.L. [este] profesor de *bioinginerie* la Universitatea din Utah, S.U.A.“ R.I. 4 V 83 p. 6 (din *bio-* + *inginerie*; cf. engl. *bioengineering*, it. *bioingegneria*; Th. Hristea în R.lit. 17 I 80 p. 9; BD 1969, DPN 1978; DN3, DEX-S)

bioîngrășămînt s.n. –Îngrășămînt de tip biologic– „Pentru țările în curs de dezvoltare, cu o economie preponderent agricolă, aplicarea procedurii de obținere a biogazului și *bioîngrășămintelor* din subprodusele agricole și alte resturi organice reprezintă, susțin experții în materie, o problemă de maximă importanță.“ R.I. 17 VI 80 p. 6; v. și Sc. 19 I 81 p. 7 (din *bio-* + *îngrășămînt*)

biológ-protecționist s.m. „Nu vreau să spun vorbe mari, dar prevăd că în viitorul cel mai apropiat viața va impune apariția unei noi meserii: cea de *biológ-protecționist*. Poate că nu-i va zice chiar așa, dar oricum se va numi, va fi nevoie de oameni specializați în păstrarea echilibrului ecologic.“ R.I. 12 XI 75 p. 2 (din *biológ* + *protecționist*)

bioluminescent, -ă adj. –Care are proprietatea de a emite lumină de origine biologică– „Oamenii de știință de pe o navă de cercetări a marinei americane au capturat, în largul insulei Hawaii, un rechin de un tip necunoscut pînă acum. Botul său suscită în mod deosebit interesul specialiștilor. Prevăzut cu o limbă mare și groasă și cu șirul de colți extrem de ascuțiți (în afara dinților obișnuiți), acest bot este acoperit cu substanțe *bioluminescente*.“ Sc. 29 XII 76 p. 5 (din fr., engl. *bioluminescent*; DN3, DEX-S)

biomagnetism s.n. –Capitol al biofizicii care se ocupă cu studiul cîmpurilor magnetice generate de ființele biologice– „Unul dintre subiectele abordate în cadrul congresului l-a constituit *biomagnetismul*, numeroase comunicări referindu-se la sensibilitatea corpului uman față de fenomenele magnetice.“ R.I. 25 V 81 p. 6 (din fr. *biomagnétisme*; DN3)

biomasă s.f. 1. –Cantitatea de materie vie pe unitatea de suprafață– „În procesul de obținere a albuminei rolul principal îl are bacteria denumită *Methylomonas Clara*, care se hrănește cu metilalcool, un produs al țiteiului. «Bine hrănită», bacteria crește și se înmulțește foarte repede, astfel că, în decurs de câteva ore, ea își dublează *biomasa*, odată la 2 sau 3 zile putînd fi recoltată.“ Sc. 12 V 78 p. 6. 2. –Materie biologică– „Gaz metan din *biomasă*.“ R.I. 2 IV 79 p. 3; v. și Sc. 13 III 81 p. 5 (din fr. *biomasse*, engl. *biomass*; DMC 1978; DM, LGG; DN3 – alt sens, DEX-S)

biomatematică s.f. „*Biomatematica* – tînără știință de contact născută din asocierea biologiei cu matematica – cunoaște de pe acum o serie de realizări interesante.“ Cont. 18 III 66 p. 8. „Dr. T.P., cercetător la Institutul de statistică matematică, a plecat în Anglia unde va urma, timp de 6 luni, un program de specializare în domeniul *biomatematicii*.“ I.B. 22 I 72 p. 3; v. și *interdisciplinaritate* (din fr. *biomathématique*; Th. Hristea în R.lit. 11 XI 76 p. 9; DM; DN3)

biomaterial s.n. (med.) „*Biomaterialele* sînt produse care servesc la restaurarea sau înlocuirea unor țesuturi vii care au avut de suferit din diferite cauze. Ortopedia este principala beneficiară a unor asemenea materiale, dar ele sînt utilizate, de asemenea, în chirurgia vasculară.“ Sc. 11 X 77 p. 4. „Trei dintre specialiștii veniți la Paris au prezentat o

serie de conferințe publice: «*Biomateriale și evoluția științei moderne*» [...]“ Cont. 3 VII 81 p. 18 (din fr. *biomatériel*; DMN)

biomedicál, -ă adj. (med.) –Referitor la biomedicină– „Fizicianul dr. I.I.N. șeful laboratorului de ecografie al institutului de medicină Timișoara, este autorul unei instalații de investigații *biomedicale*, bazate pe efectul ultrasunetelor.“ R.I. 21 IV 81 p. 1; v. și *biocibernetică, microecran* (din fr. *biomédical*, engl. *biomedical*; DMC 1965, BD 1969; DEX-S)

biomedicină s.f. –Știință de graniță între biologie și medicină– „În zilele de 26 și 27 februarie, la Washington a avut loc o conferință româno-americană în problemele *biomedicinei*.“ Sc. 28 II 79 p. 2 (după engl. *biomedicine*; BD 1970; DEX-S)

biometán s.n. –Biogaz– „Instalație de *biometan*“ R.I. 11 VI 81 p. 2 (din *bio-* + *metan*; DEX-S)

biónică s.f. (biol.) „*Bionica*: știința sistemelor al căror principiu este sugerat de sistemele naturale.“ R.lit. 1 X 68 p. 23. „De fapt ce este *bionica*? întrebă autorul P.R. în introducerea articolului. Această știință ambițioasă, pasionantă – răspunde el – vrea să fie o tentativă de apropiere a disciplinelor biologice și fizico-matematice. Ea ar putea fi definită și ca «arta de a utiliza cunoașterea sistemelor vii pentru a găsi soluții problemelor tehnice».“ Sc. 25 XII 77 p. 5 (din fr. *bionique*, engl. *bionic*, it. *bionica*; PR 1958; *bionica* s-a născut oficial în 1960, cf. DMN; DMC; BD 1966, MNC 1980, PN 1988; D.Filoz.; DEX, DN3)

biopatologie s.f. (biol.) –Știință de graniță între biologie și patologie– „În București a fost înființat Institutul de biologie și patologie celulară. În cadrul noului institut, subordonat Ministerului Educației și Învățământului, se vor efectua cercetări privind *biopatologia* celulară și moleculară a țesuturilor funcționale.“ Sc. 7 V 78 p. 5 //din *bio-* + *patologie*//

biopesticíd s.n. –Pesticid produs de un organism viu– „Există microbi care fabrică pe cale naturală *biopesticide* deosebit de eficiente.“ Sc. 11 II 78 p. 5; v. și *bioenergie* //din *bio-* + *pesticid*//

bioplást s.n. (chim.; probabil cuv. engl.) „O firmă din Londra a fabricat un material plastic degradabil. Noul produs, denumit «*bioplast*», este obținut printr-un procedeu special din polimeri și amidon. Acesta din urmă intrând în compoziție în proporție de 40 la sută, face materialul atacabil de microorganismele din sol, astfel că îngropat în pământ, *bioplastul* se descompune în decurs de cinci ani. În acest fel, încetează de a mai fi poluant.“ R.I. 23 XI 75 p. 4

biopreparát s.n. (biol.) –Preparat de origine biologică– „O vizită la Institutul de cercetări veterinare și *biopreparate* «Pasteur».“ Sc. 6 II 63 p. 1 //din *bio-* + *preparat*; cf. rus. *biopreparat*//

biorítm s.n. (biol.) –Cadență echilibrată a activității organismului– „Geroigiena înseamnă în primul rând planificarea modului de viață a fiecărei zile și apoi a săptămânii, anului etc. *Bioritmurile* trebuie respectate dacă dorim să rămânem oameni echilibrați fizic și psihic.“ Sc. 28 II 76 p. 2; v. și R.I. 2 III 81 p. 1; v. și *bioritmogramă* (din engl. *biorhythm*, fr. *biorythme*; BD 1966, DTN 1972; DM; DEX-S)

bioritmogramă s.f. (biol.) –Reprezentare grafică a evoluției bioritmului– „În programul universităților din S.U.A., Canada precum și dintr-un număr de țări din Europa occidentală a fost introdusă ca obiect de studiu teoria bioritmurilor. Potrivit acestei teorii, viața oricărui individ este reglată, chiar din momentul nașterii, de trei ritmuri biologice: fizic, emoțional și intelectual [...] Se alcătuiesc, cu ajutorul computerelor, așa-numitele *bioritmograme*, care oferă indicii utile pentru planificarea activității individuale.“ Sc. 14 VI 79 p. 5; v. și R.I. 19 II 81 p. 2 (din *bioritm* + *-gramă*; DEX-S)

bioritmologie s.f. –Studierea bioritmurilor– „Și dacă admitem aceste realități, pe care de altfel le confirmă recente cercetări de *bioritmologie*, de ce să nu admitem că există perioade bune și din punct de vedere afectiv, emoțional, al tonusului vital, al sănătății etc., alternând cu perioade mai puțin bune.“ R.I. 10 VII 81 p. 2 (din *bioritm* + *-logie*; DEX-S)

biosatelít s.m. (astron.) –Satelit lansat în cosmos avînd la bord bacterii, animale– „Alți specialiști au afirmat că Bonny a fost expusă unor «condiții extreme», după cum reiese din afirmația făcută în ziua lansării *biosatelitului* (28 iunie) că dacă «maimuța-astronaut» supraviețuiește 15 zile efectelor imponderabilității experiența poate fi considerată drept un succes.“ Cont. 11 VII 69 p. 9 (din engl., fr. *biosatellite*; BD 1964; M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 133; DN3, DEX-S)

biosintéză s.f. (biol.) –Sinteza unui compus chimic produs în organism– „*Biosinteza* și biotehnologia constituie calea spre viitor, cale ce va deschide porți încă nebanuite, atît în domeniul cunoașterii

vietii, cît și cel al modelării ei în sensul dorit.“ R.I. 12 V 83 p. 5 (din fr. *biosynthèse*; cf. engl. *biosynthesis*; PR 1960; DN3, DEX-S)

biospeológic, -ă adj. –Referitor la biospeologie– „O curiozitate a naturii, un fenomen *biospeologic* considerat unic la noi în țară și printre foarte puținele din Europa, «Peștera lui Adam» de lângă Băile Herculane a atras atenția specialiștilor, fiind studiată în amănunțime.“ R.I. 15 V 75 p. 2; v. și 13 XII 77 p. 5 (din *biospeologie*; DN3, DEX-S)

biospeologie s.f. –Ramură a biologiei care studiază fauna și flora peșterilor– „Simpozionul internațional de carstologie teoretică și aplicată [...] Comunicările [...] au venit cu importanță soluții privind exploatarea mai rațională a resurselor subterane de apă, de poluare, probleme de ecologie, *biospeologie*, geomorfologie, paleontologie ș.a.m.d.“ Ad. 25 V 93 p. 4 (din *bio-* + *speologie*; cf. fr. *biospéologie*; DN3, DEX-S)

biostimulátor s.m., adj. –Produs, substanță care stimulează creșterea și dezvoltarea– „În cadrul fabricii de antibiotice a început organizarea șantierului de construcție a unui pavilion în care se vor produce *biostimulatori*, pentru creșterea și îngrășarea animalelor.“ R.I. 6 IX 66 p. 2. „Un colectiv de specialiști de la Institutul de chimie a realizat un *biostimulator* al fructificării și precocității tomatelor de seră [...]“ R.I. 7 V 83 p. 5. „La noua întreprindere de nuclee proteice «Biofort» din municipiul Craiova a intrat în funcțiune sectorul de fabricare a premixturilor vitaminice și minerale – *biostimulatori* cu valoare nutritivă recunoscută – care vor potența calitățile nutrețurilor concentrate [...]“ R.I. 7 VIII 85 p. 1; v. și I.B. 27 IV 76 p. 4; v. și *aditiv, parodontoză* (din fr. *biostimulateur*; DN3, DEX-S)

biostimulátoriu, -ie adj. –Care ajută la regenerarea țesuturilor– „În sectorul cosmetic, atenția pentru înfățișarea omului se împletește cu grija pentru sănătate. Un exemplu din numeroasele care se pot cita: crema pentru bărbierit *biostimulatorie* semigrasă conține vitamina F, alantoină, unt de cacao.“ Cont. 28 IX 62 p. 2 (din *bio-* + *stimulatoriu*; DEX-S)

biotéhnică s.f. –Domeniu interdisciplinar care se ocupă cu tehnicile aplicate în creșterea/cultivarea bioorganismelor– „Dacă astăzi în *biotehnică* se vorbește despre mari producții de grâu la hectar obținute prin inginerie genetică, de ce n-am aplica aceste tehnici moderne și la plantele medicinale, în special în ce privește conținutul lor în substanțe active?“ R.I. 12 V 83 p. 5. „[...] își extinde utilizările într-un nou domeniu: *biotehnica* [...] Prin aceste metode un biotehnician poate «prelucra» circa 1000 de celule pe oră [...]“ R.I. 5 VII 84 p. 8 (din engl. *biotechnics*; DEX-S)

biotehnician s.m. 1984 –Specialist în biotehnică– v. *biotehnică* (din *biotehnică* + *-ian*)

biotehnologie s.f. „*Biotehnologia* este o ramură tânără a științei care își propune să contribuie la prevenirea efectelor penuriei mondiale de alimente, materii prime și de energie, prin studiul posibilităților oferite de activitatea enzimelor în procesele industriale.“ Sc. 21 VII 81 p. 5. „Apariția *biotehnologiei* este legată de revoluția biologiei moleculare, care a urmat anilor '50 și a permis înțelegerea profundă a legăturilor dintre structura moleculară, cea morfologică și capacitatea de funcționare, creștere și multiplicare ce dau sistemelor biologice particularitățile lor unice.“ Cont. 9 XII 83 p. 6. „Dezvoltarea rapidă a microprocesoarelor, *biotehnologiei*, combinația computerelor cu telecomunicațiile [...] iată noutăți care nu reprezintă doar o prelungire în linie dreaptă a mașinilor din era industrială.“ Fl. 14 III 86 p. 22; v. și R.I. 9 V 84 p. 6; v. și *biosinteză* (cf. engl. *biotechnology*, it. *biotecnologia* (1974); DPN 1983)

biotelemétric, -ă adj. (biol.) –Care ține de biotelemetrie– „Cu ajutorul sistemelor *biotelemetrice* fiziologiei sovietici au reușit să înscrie o balistocardiogramă.“ Sc. 29 III 61 p. 4 (din *biotelemetrie* + *-ic*; cf. engl. *biotelemetric*, fr. *biotélémetrique*; BD 1969, DTN 1976; DEX-S)

biotelemetrie s.f. (biol.) –Ramură nouă a biologiei care se ocupă cu studierea de la distanță a organismelor vii– „Ziarul «*Ekonomiceskaia Gazeta*» subliniază că experiența bogată acumulată de *biotelemetrie* – o nouă ramură a științei – a avut un rol important cu prilejul zborului lui Iuri Gagarin.“ Sc. 18 VII 61 p. 3 (din fr. *biotélémetrie*; cf. engl. *biotelemetry*; BD 1966, DTN 1976; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 133; DM; DEX-S)

bioterapist, -ă s.m.f. –Persoană care vindecă bolnavii cu substanțe obținute din bioorganisme– „L.F este unul dintre cei mai cunoscuți *bioterapiști* din Italia.“ R.I. 13 XII 93 p. 10 (din *bioterapie* + *-ist*; cf. it. *bioterapista*)

biotolerat, -ă adj. 1985 (med.) –Care este acceptat de corp– v. *apatită* //din *bio-* + *tolerat* //

biotóp s.n. (biol.) „Silvicultorii și vânătorii brăileni și-au propus protejarea migrațiilor naturale, precum și colonizarea unor fonduri cu specii de vînat. De o protecție deosebită se bucură *biotopul* «Vîlcium», loc unic în Lunca Dunării, în care vînatul aripat se bucură de liniștea necesară cuibăritului.“ R.l. 5 V 78 p. 5. „Taigaua constituie un *biotop* (spațiu unitar de conviețuire a diferite specii de viețuitoare) de mare complexitate.“ I.B. 21 II 85 p. 8 (din. fr., engl. *biotope*; PR 1947; LTR; DN₃, DEX-S)

biotrófic, -ă adj. (med.) –Relativ la nutriția țesuturilor– „[...] terapia *biotrofică* după metoda Aslan [...] a fost și este utilizată cu rezultate confirmate în întreaga lume ca o terapie ce intervine în restabilirea echilibrului neuro-psihic, a stării fizice, ca factor antidepresiv și de regenerare, cu eficiență maximă în prevenirea fenomenelor de îmbătrînire precoce.“ Sc. 30 XI 75 p. 2 (din *bio-* + *-trofic*)

biotrón s. (med.) „Un complex de săli climatizate, destinat diferitelor tratamente medicale, a fost construit în apropierea Moscovei. În momentul de față, acest centru, denumit *biotron*, se află în probe tehnologice [...] *Biotronul* este construit dintr-o cutie metalică de mari proporții, acoperită cu un strat gros de beton. Pereții celor două saloane ale sale, avînd contact permanent cu pămîntul, reprezintă un fel de ecrane protectoare împotriva cîmpului electromagnetic.“ Sc. 18 V 78 p. 5 //din *bio-* + *-tron* “instalație”; probabil cuv. rus.//

biovíť s.n. „Un colectiv de cadre didactice de la Facultatea de industrie alimentară a Universității din Galați a realizat un nou produs alimentar denumit «*Biovit*» obținut prin valorificarea superioară a germenilor de grîu. Bogat în vitamine, grăsimi și proteine și avînd un gust plăcut este recomandat ca fortifiant și stimulator în hrana copiilor și convalescenților.“ R.l. 17 VI 76 p. 5. „*Biovit* (făină de germeni de grîu) este noul produs alimentar care se recomandă gospodinelor pentru prepararea înghețatei și a diferitelor creme pe bază de lapte.“ R.l. 29 VII 77 p. 3 (din *bio-* + *vit[amină]*)

bipárk s.n. (cuv. fr.) „Dispozitivul «*Bipark*», realizat în Franța, permite gararea a două autovehicule în locul destinat pentru unul singur. Primul din vehicule este garat la nivelul solului, iar celălalt pe o platformă superioară.“ Sc. 25 XI 75 p. 6

bir s.m. (cuv. etiopian) „Etiopia are o nouă monedă națională «*bir*» în locul «dolarului etiopian».“ R.l. 11 X 76 p. 6

birótică s.f. –Aplicarea sistematică a informaticii în lucrările de birou– „Pelikan, Rotring, Schwan Stabilo, Mita, Panasonic, Meteor Siegen reunite în liniile de *birotică* Lecon conectează birourile dumneavoastră la o lume în care eficiența devine estetică.“ R.l. 26 IV 91 p. 3. „În urma solicitărilor societatea *Birotica* continuă [...] cursurile practice în microcalculatoare IBM-PC: inițiere (sistem operare, procesare text), programare (Base, Pascal, C)“ R.l. 20 XI 91 p. 6; v. și *băga* (din fr. *bureautique*; DMC 1976, FS 285)

biserică-cetate s.f. –Biserică întărită ca o cetate– „O altă lucrare a academicianului G.O [...] este studiul monografic consacrat *bisericilor-cetăți* din Ardeal.“ Cont. 18 I 63 p. 2 (din *biserică* + *cetate*)

biserică-monument (istoric) s.f. „În perioada 29 octombrie–9 noiembrie, o echipă de specialiști [...] a executat la *biserică-monument istoric* de la Boiana (ridicată în secolele X–XIII) lucrări de desalinizare a picturii murale printr-o metodă originală [...] [care] constă în folosirea fenomenului electroosmotic și a efectului de perturbare termodinamică.“ R.l. 11 XI 72 p. 6. „Păzitorul și spiritul tutelar al *bisericii-monument* din Țebea împlinesc 80 de ani.“ R.l. 13 XI 81 p. 1 (din *biserică* + *monument [istoric]*)

biserică-necrópolă s.f. –Biserică în subsolul căreia se găsesc morminte și cripte– „S-a terminat restaurarea *bisericii-necropole* a lui Ștefan cel Mare și construirea unui muzeu care va adăposti o valoroasă colecție de artă medievală.“ R.l. 26 XII 75 p. 5 (din *biserică* + *necropolă*)

bisexual, -ă adj. –Care întreține relații sexuale cu ambele sexe– „[...] făptura [Sharon Stone] e miliardară și *bisexuală* și asortată cu o inteligență diabolică [...]“ R.lit. 28/92 p. 17; v. și *drogoman, seropozitiv* //din *bi-* + *sexual* //

bistró s.n. (com.) –Mic restaurant, circiumioară– „În badineria de *bistro* care se consumă pe scena Teatrului de Comedie, ecolul grav al piesei [...] are o rezonanță vătuită.“ R.lit. 15 II 79 p. 16 [var. *bistroul*] (din fr. *bistro(t)*; DN₃, DEX-S)

bișnițár s.m. (colocv., peiorativ) –Persoană care face afaceri necinstite– „Ne-a acostat cu vorbe șoptite printre dinți: «Am un ceas, chilipir, îl vînd ieftin...» «Cum vă numiți?» îl întrebăm pe *bișnițar*.“

I.B. 22 I 75 p. 6. „Îmbogățirii revoluției din decembrie pot fi împărțite în trei categorii: *bișnițarii*, buticarii și noua nomenclatură.“ R.lit. 18 VII 91 p. 2 (din *bișniță* + *-ar*; Graur C. 39; DN – alt sens, DEX)

bișnițát, -ă adj. (colocv., peior.) –Vîndut sau cumpărat ilegal– „Ținea în geanta de voiaj un cîntar portabil și două recipiente – un borcan și un flacon. Ele aveau să deschidă o nouă filă în nomenclatorul bunurilor «*bișnite*» pe străzile și pasajele din centru.“ Sc. 17 VII 83 p. 4 (din *bișniță* + *-at*)

bișnițárí v. IV (colocv., peiorativ) –A face comerț ilegal– „Era un speculant sadea. *Bișnițarea* sub paravanul mistriei.“ I.B. 9 X 80 p. 2 (din *bișnițar*)

bit s.m. –Unitate de informație– „Un purtător de cuvînt al firmei a precizat că noua diodă poate emite 500 milioane «*bits*» de informații pe secundă [...]“ Sc. 14 VII 83 p. 5; v. și *picosecundă* (din fr., it. *bit* < engl. *binary digit*) 1948; PR 1960; DN₃, DEX-S)

bíter s.n. (alim.) –(Mai ales în sintagmele *biter-citro, biter-tonic*) Băutură cu gust amarului– „Sortimente noi de băuturi răcoritoare, realizate de I.P.A. București în acest sezon: *biter-citro, biter-tonic, mandorla*.“ R.l. 23 V 77 p. 5; v. și 7 II 84 p. 2 [scris și *bitter*] (din germ. *Bitter*; cf. fr., engl. *bitter*; DEX, DN₃)

bitumáre s.f. –Asfaltare– „[...] trotuarele au fost refăcute [...] urmînd să se acorde o atenție deosebită lucrărilor de *bitumare*.“ I.B. 8 V 84 p. 6 (din *bituma* + *-are*; cf. fr. *bitumer*; DN₃)

bizutáj s.n. (frantuzism) –În unele universități, ceremonie burlescă de inițiere a studenților din anul I– „Un alt eseu e despre *bizutaj*, adică practicile de hărțuială între inițiere și dominare a novicilor.“ Expr. Mag. 10/95 p. 17. „Nu fără noimă îl preocupă pe Luca Pițu *bizutajul*, adică inițierea, «seria de încercări și de violențări amuzante», un rit de trecere dintre cele care, în accepția lui Arnold van Gennep, nu se pot săvîrși fără violență, durere, suferințe felurite.“ R.lit. 22/96 p. 5 (din fr. *bizutage*; DMC 1961)

bitocrát, -ă adj. (formație ironică) „Mastacan, trăind o viață întreagă în ideile «*bitocrate*», se descoperă singur umilît, neputincios, într-o lume a omului, a cărui armă cea mai de preț este puritatea morală, demnitatea.“ Cont. 15 IV 62 p. 4 (din *bită* + *-crat*, după tipul *autocrat*; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5)

black hole (cuv. engl.; astron.) „[...] te atrage, te absoarbe: ca acele *black holes* («găuri negre») de care vorbesc astronomii.“ Săpt. 25 V 84 p. 5. „[...] forța de gravitație a degradării psiho-morale, a singurătății, este atît de mare încît raza de speranță [...] se stinge repede, înghițită de această *black-hole* care este «Refugii», roman al eșecului și solitudinii disperate.“ Săpt. 28 IX 84 p. 3 [pron. *blec houll*] (din engl. *black hole*; BD 1970)

blazer s.n. (vestim.) –Veston din stofă (flanel) de obicei de culoare închisă și cu un ecuson pe buzunarul de la piept– „*Blazerele*, pardesiele și pelerinele vor fi din nou în actualitate.“ Săpt. 2 III 79 p. 8. „[...] am avea nevoie de încălțăminte pentru femei și pentru bărbați cu caracteristicile pantofilor de primăvară [...] de pardesie, trench-uri și *blazere*, de costume, sacouri și pantaloni, de o multime de accesorii care se combină cu un veșmînt sau cu un altul.“ Săpt. 23 III 79 p. 8; v. și *rochie-furou* (1972) [pron. *blézár*] (din engl., fr. *blazer*; DN₃, DEX-S)

blind s.n. (tehn.) –Izolator– „Și mai trebuia montat un *blind* [...] adică au blindat vana pentru a nu mai ieși apa.“ R.l. 28 I 85 p. 5 (din *blinda* “a închide”)

bliț s.n. –Sursă de lumină intensă și de scurtă durată, cu care sînt prevăzute aparatele de fotografiat– „[...] festivitățile de admitere a noi membri în cluburi unde pocnesc sticle de șampanie și străfulgeră *blitzurile* fotografice.“ Sc. 4 XI 79 p. 6 [scris și *blitz*] (din germ. *Blitz[licht]*; DEX, DN₃)

bloc s.n. 1984 –Ansamblu de elemente care alcătuiesc o unitate funcțională, grupate într-un spațiu restrîns– v. *materno-infantil* (DN, DEX, DN₃ – alte sensuri)

bloc-cămín s.n. –Bloc special amenajat pentru a servi drept cămin (studentesc, muncitoresc)– „În București, a apărut un adevărat cartier al studenților. Aici se înșiră unul lîngă altul *blocurile-cămine* care asigură studenților cele mai bune condiții de viață și de studiu.“ I.B. 1 XI 61 p. 1. „Este de vizitat un *bloc-cămin* pentru 225 de locuri destinat muncitorilor nefamiliști. În apropiere se vor ridica alte *blocuri-cămin* în care vor fi cazate circa 3000 de persoane.“ R.l. 13 XI 69 p. 3 (din *bloc* + *cămin*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 232)

bloc-lámă s.n. –Bloc înalt, paralelipipedic, cu lățimea foarte mică în raport cu lungimea sa– „Între pilonii de înaltă tensiune și dealurile vechi ale Clujului, silueta cîtorva din *blocurile-lamă* ale cartierului

Grigorescu.“ Sc. 20 III 65 p. 3 (din *bloc + lamă*; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 326)

bloc-operator s.n. (med.) – Ansamblul camerelor și instalațiilor unui centru chirurgical – „[...] aparatură medicală fabricată la «I.O.R.», printre care *bloc-operator*; bloc de sterilizare, instrumente pentru sălile de reanimare și de urgență etc.“ Sc. 15 IV 75 p. 6 (după fr. *bloc-opératoire*; DM)

bloc-túrn s.n. – Clădire înaltă în formă de turn – „[Vrei să fii] ca o mare poposind în munți ori ca pe o stradă cu *bloc-turn*.“ Gaz.lit. 23 II 61 p. 1. „Zgirie stele. Un grup de arhitecți americani a elaborat proiectul unui *bloc-turn* cu înălțimea de peste 11500 m.“ Săpt. 16 II 73 p. 14. „[...] imobilul central al întreprinderii – un *bloc-turn* cu 31 de etaje [...]“ Sc. 13 I 77 p. 4; v. și 29 III 75 p. 6; v. și *prefața* (din *bloc + turn*, după fr. *immeuble-tour*; DMN 1965; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 133; FC I 44, 48, 55, 58, 237; DEX-S)

bloc-vilă s.n. – Bloc mic, cu aspect de vilă – „În timpul verii [...] s-au înălțat mai multe *blocuri-vilă* [...]“ Sc. 8 XI 74 p. 4 (din *bloc + vilă*; v. Coman Lupu în CL 1/83 p. 53)

blond-platinat, -ă adj. – Blond cu reflexe argintii – „Neluind în seamă și latura educativă în prezentarea și ținuta păpușilor, I.I.S. «Arădeanca» își prezintă modelele cu o coafură foarte «modernă» în care abundă culoarea *blond-platinat*.“ R.l. 28 IX 66 p. 2 (după fr. *blond-platiné*)

blue-jeans s.m.pl. (americanism; vestim.) – Pantaloni confecționați dintr-un material special foarte rezistent, la modă începând cu anii '60, purtați la început mai ales de tineri – „Parcă altfel port «*blue-jeans*»-ii cumpărați din banii mei, parcă altfel este micro-bicicleta pe care mi-am cumpărat-o din munca mea.“ Sc.t. 23 VII 73 p. 6. „Sîntem intoxicați, în schimb, cu o mulțime de contrafaceri, dintre care cele mai invadatoare par a fi nenumăratele fețe și fațete pe care le capătă *blue-jeans*-ii cu prescurtarea franceză «le jean».“ Săpt. 26 VII 74 p. 8. „Îmbrăcați în *blue-jeans*, dar fără să știe englezește, stînd pe la colțuri de barăci, în grupuri, vorbind în limba lor, par cu toții dezmoșteniți și declasați.“ R.lit. 19 XII 74 p. 23 [pron. *blugins*] (din engl. americ. *blue-jeans* 1932; PR 1950, DHLF 1954; D.Am.; Al. Niculescu în LL 4/73 p. 7–8; DEX, DN3 – *blugi*)

blues s.n. (muz.; americanism) – Formă muzicală elaborată de negrii din Statele Unite, caracterizată printr-o formulă armonică constantă și un ritm în patru timpi – „În primul articol din seria *Blues*, publicat în numărul trecut, clasificările – aproximative, ca toate clasificările artistice – se refereau la *blues*-ul original – cel negru. De fapt, din «new-generation blues», de care aminteam în final, fac parte și interpretii albi.“ Săpt. 19 IV 74 p. 8. „Noi vă aducem exuberanța jazzului, extazul cîntecelor sale spirituale și vraja întunecată a *bluesului*. Ca în această «Suită de *bluesuri*», bucată coregrafică atît de colorată și de expresivă.“ Sc. 6 VII 74 p. 4; v. și D. 40/93 p. 16; v. și *beat, bluesman, gospel, psihedelic* [pron. *bluz*] (din engl. americ., fr. *blues*; DHLF 1917, DMN 1964; D.Am., DJ; DEX, DN3)

bluesman s.m. (muz.) „Blues-ul nu poate fi comparat cu o poveste înflorită, complicată «literară». Nu. El povestește o «story» (zice B.B. King). Nu o story fabricată, ci reală; fapte, evenimente. De fapt, *bluesmanul* își povestește viața; fără amor propriu, fără milă de sine, fără sentimente false.“ Săpt. 19 IV 74 p. 8; v. și 25 X 74 p. 7 [pron. *bluzmên*] (din fr. *bluesman*; DHLF 1961; fals anglicism)

boabă s.f. 1. (arg. stud.) – Examen la care un student a căzut sau pe care l-a amînat – „Are două *boabe* pentru la toamnă“. 2. (arg. sportiv) – Gol, punct înscris – „Le-a dat două *boabe* în deplasare.“ (v. C. Lupu în LL 3/72 p. 350)

bobér s.m. (sport) – Persoană care practică sportul numit bob – „Cea mai interesantă evoluție în străinătate a schiorilor și a *boburilor* române este, fără îndoială, aceea de la Innsbruck.“ Sc. 10 I 64 p. 3. „Săniorii și *boberii* au plecat deja la Sarajevo, astă seară urmînd să plece patinatorii și biatloniștii [...]“ I.B. 2 II 84 p. 7. „Același *bobeur* a suferit un accident asemănător în urmă cu o lună, în Italia.“ R.l. 7 II 84 p. 5 [scris și *bobeur*] (din engl. *bobber*; DEX, DN3)

body-guard s.m.f. 1. – Gardă de corp – „Doi *body-guards* propresc intrarea [...] Triază oamenii.“ Curierul rom. 2 II 93 p. 7. „C.V.T. i-a asmuțit pe cei 3 *bodyguards*, strigîndu-le: «Puneți mîna pe asta și bateți-l».“ R.l. 29 V 93 p. 3; v. și 13 IV 93 p. 7; v. și *conomie de piață*.

2. (impropriu) – Paznic – „V.C. *bodyguard* la hora din satul [...]“ Ev.z. 260/93 p. 10 [scris și *bodi-guard*] (din engl. *bodyguard*; R. Zafiu în Luc. 20/1993)

body-guardá vb. I – A păzi în calitate de bodyguard – „Ar fi de

neconceput [...] ca celebra SPP-istă Aida, femeia care-l *body-guard-ează* pe dl. Năstase și-i duce poșeta diplomat, să se despartă de el. Și viceversa.“ R.l. internaț. 23 III 95 (din *body-guard*)

bodyguardism s.m. – Ocupația de bodyguard – „Zdrahonții cu grade [sînt] convertiți la *bodyguardism*.“ R.lit. 16/94 p. 2 (din *bodyguard + -ism*)

bogzián, -ă adj. – Ca al lui Geo Bogza – „Va mai putea literatura să joace pe viitor rolul din viața noastră pe care l-a jucat în vremuri *bogziene*?“ „22“ 37/93 p. 14 (din n.pr. *Bogza + -ian*)

bolnáv-robot s.m. „Un profesor de la Facultatea de medicină din Tokio a pus la punct un *bolnav-robot*, capabil să simuleze simptomele cîtorva zeci de maladii.“ Sc. 24 II 83 p. 5 //din *bolnav + robot*//

bombasticism s.n. – Exagerare – „Singura anomalie e absurditatea titularii cu *bombasticismele* despre imortalitate și mobilitate.“ Sc. 27 VI 72 p. 6. „I.M. realizează un tip de eseu lucid fără teribilisme sau *bombasticism*.“ Cont. 19 I 73 p. 3 (din *bombastic + -ism*)

bombonerie s.f. 1972 – Ramură a industriei alimentare care se ocupă cu fabricarea bomboanelor – v. *bar-cafeenea* (cuvînt mai vechi în limba română, consemnat în dicționarele curente doar cu sensul de “local unde se vînd bomboane”)

bonitate s.f. – Solvabilitate – „Persoanele fizice sau juridice interesate în asigurarea unor servicii de calitate privind *bonitatea* și seriozitatea partenerilor de afaceri români și străini [...] sînt rugate să ne contacteze [...]“ R.l. 21 II 92 p. 5 (din germ. *Bonität*; DN – alt sens, DEX, DN3)

bonsái s.n. (cuv. jap.) – „Cei mai ieftini *bonsai* (copaci pitici, care pot atinge vîrste seculare într-o glastă, prin tăierea repetată a rădăcinilor și ramurilor, cu migala unor iubitori adevărați de plante) din lume, se găsesc în România [...]“ Expr. Mag. 16/95 p. 7 (din fr. *bonsai*; DHLF 1975)

bónus s.n. – Gratificație; tantiemă – „La 22 de ani, tînărul angajat al companiei Hitachi, absolvent de facultate, primea circa 30000 dolari pe an. În acest salariu era inclus și *bonus*-ul – dat de două ori pe an, o dată în iunie și o dată în decembrie și reprezentînd ca sumă totală circa 7 salarii lunare.“ „22“ 3–9 XII 92 p. 16. „Cînd împlineste 60 de ani [în Japonia] angajatul respectiv este sărbătorit și la despărțirea de instituție i se înmînează un *bonus* special (echivalentul a 3–4 salarii anuale).“ „22“ 10–16 XII 92 p. 16; v. și *renegocia* (din engl. *bonus*)

boom s.n. (ec.; americanism) 1. – Prosperitate rapidă, de obicei de scurtă durată – „În schimb se poate vorbi de un «boom» al studiourilor de imprimare, exagerat de numeroase actualmente, dar utilizate la nivelul tehnicii mondiale (24 de piste)“ Sc. 28 VI 74 p. 8; v. și 20 X 77 p. 6. 2. – Avînt – „În Franța, tară în care arta coregrafică se află la mare preț și într-un extraordinar boom, au loc anual numeroase concursuri naționale și internaționale de balet.“ Cotid. 7 VI 93 p. 2; v. și *heliotehnică*. 3. – Eveniment excepțional – „Considerat un veritabil «boom» al anului, filmul [...] a fost prezentat [...] la Cannes.“ R.l. 27 IX 93 p. 1. 4. – Revenire – „Este o falsă impresie că astăzi ar exista un «boom» al pieselor mele. De fapt, în ultimii 25 de ani, numărul montajilor a rămas constant.“ R.lit. 13 XII 84 p. 22. „Toate filmele sale au avut un boom, după mulți ani de la premieră.“ R.l. 11 IX 93 p. 7 [pron. *bum*] (din engl. americ., cf. fr. *boum*; DMC, DMN 1968; D.Am., DP; DEX, DN3 – alte sensuri)

borgáta s.f. – „La Roma, în perioada postbelică, au apărut o sută de *borgate* (locuințe grupate în mici așezări, ridicate fără permis de construcție, în zonele agricole de la periferia orașelor).“ Cont. 31 VIII 79 p. 12 (din it. *borgata*)

borgatár s.m. 1977 – Locuitor al unui cartier mărginaș (*borgata*) – v. *bidonvil* (din it. *borgataro*)

borselină s.f. 1984 – Gențică bărbătească – v. *scippo* (din it. *borsellino*)

borsétá s.f. – Gențică bărbătească – „Pierdut *borsétá* albastră.“ Sc. 11 VI 80 p. 2 (din it. *borsetta*; VLI; Th. Hristea în R.lit. 25 X 79 p. 8; DEX-S)

bos(s) s.m. (americanism) – Patron; căpetenie, inițial în America – „[...] lînga frontiera cu Franța s-au depistat cîteva rețele cu largi ramificații la New York și Marsilia, au fost închiși cîțiva renumiți «boss» ca G.B., G.A. sau L.L.“ I.B. 6 IV 74 p. 6. „După moartea lui G.G., «capo di tutti capi» (*bosul boșilor*) își dispută postul doi candidați: C.G. și A.D.“ Sc. 20 V 77 p. 5. „Boșii vechi au dat mîna cu boșii noi.“ R.l. 20/21 II 93 p. 8; v. și I.B. 28 XII 74 p. 4. „22“ 25 X–1 XI/91 p. 6; v. și *gheretist, interpol* (din engl. americ., fr. *boss*; D.Am., DP; DEX, DN3)

boschetár s.m. (peior.) „[...] oameni fără familie, fără casă și masă, care au dormit pe unde au apucat (guri de canal, pivnițe, pe sub poduri, prin parcuri). Fac parte din tagma tot mai numeroasă a așa numiților *boschetari* care trăiesc în mizerie, de azi pe mâine.“ R.I. 13 III 93 p. 5. „Vrea el să moară pe cartoane, ca *boschetarii*?“ R.I. 16 X 95 p. 1; v. și D. 111/95 p. 9 (din *boschet* + -ar)

botulísm s.n. (med.) –Intoxicație alimentară gravă produsă de un bacil– „Ultimul caz de *botulism* la Suceava. Eleva G.M. din Fălticeni a fost internată recent la Clinica de boli infecțioase de pe lângă Spitalul județean Suceava, fiind suspectă de *botulism*.“ R.I. 19 XI 93 p. 16; [mîncare] contaminată de *botulism* – v. Ev.z. 29 XI 96 p. 7; v. și R.M. 26 XI 93 p. 3, Ev.z. 12 IX 96 p. 5; v. și *mascarpone* (din fr. *botulisme*; DEX, DN3)

bowling s.n. (sport; americanism) –Joc de popice automatizat– „28 aprilie–2 mai, minivacanță la mare. În aceste zile vă stau la dispoziție piscine acoperite cu apă de mare încălzită, luna-parkuri, *bowling*, plimbări cu vaporasul pe lacul Siutghiol.“ R.I. 24 IV 74 p. 4. „Aici va fi plantată o adevărată pădure de arbori și vor funcționa terenuri de sport, pistă de carting, *bowling*.“ I.B. 28 V 74 p. 1. „La «Popicării» nu m-ai fi lăsat [...] Dar fiindcă-i zice «*Bowling*» vrei să mergi și tu [...]“ R.I. 18 VII 81 p. 2; v. și 3 VIII 80 p. 5; v. și *minigolf* (1973) [pron. *báuling*] (din engl., fr. *bowling*; DHLF 1945, PR 1950, DMC 1960; Th. Hristea în R.lit. 4 V 78 p. 19; DN3)

box s.n. (anglicism) –Cutie (de țigări)– „[...] era vorba despre amenzi aplicate în dolari unor nave străine (pe lângă prea obișnuitele peșchesuri în natură: *box*-uri de «Kent», whisky etc.), sume din care doar o părticică intra în vistieria țării [...]“ R.I. 10 X 91 p. 5 (din engl. *box*; DEX, DN3 – alte sensuri)

box-office s.n. (anglicism) **1.** –Totalitatea încasărilor pentru o carte, un film etc.– „Domnia sa [Dürrenmatt] nu fuge cu tot dinadinsul de avantajele unui bun *box-office* în lumea librăriilor.“ Săpt. 22 III 74 p. 6. „G.G. a ieșit din spaghetti-western și acum pozează în actor serios, frumos și cu *box-office*.“ Săpt. 4 II 78 p. 4. „Trei ani mai târziu [în cinematografia americană] peisajul e neschimbat: *box-office*-uri pe de-o parte, bombăneli de cealaltă.“ R.lit. 38/95 p. 8. **2.** „În *box-office* (clasificare în funcție de numărul de spectatori) [Elise] s-a plasat încă de la început pe primele locuri.“ Cotid. 2 X 95 p. 1; v. și Cont. 1 XII 78 p. 10, R.I. 31 V 79 p. 2 [pron. *boxófis*] (din engl., fr. *box-office*; DHLF 1952, DMC 1973; DN3)

box-palét s.n., s.m. –pl. *box-palete* sau *box-paleți* (anglicism; com.) –Ansamblu format dintr-o paletă (suport) și ambalajul propriu-zis folosit pentru depozitarea și manipularea mărfurilor– „[...] lobbele ar urma să fie tăiate mecanizat la centrele de preindustrializare a lemnului, iar chitucii de 20–30 cm încărcăți în *boxpalete* cîntărite, sigilate și expediate cu vagoanele [...]“ R.I. 4 XII 84 p. 5. „*Box-paleții* sînt și ei de cinci tipuri.“ Fl. 10 V 85 p. 25 //din *box* “cutie“ + *palet*//

bóxa s.f. 1977 –Incintă acustică– v. *autostop*, *casetofon* (din engl. *box*; DEX-S)

boy s.m. (anglicism) –Liftier; băiat de serviciu într-un hotel– „[...] mi-e frică să urc în lift [...] cu *boy*-ul; mi-e frică nu să deschid, dar chiar să ating mini-barul din cameră [...]“ R.lit. 9 VI 83 p. 2. „Personal uman? Peste 300 de servitori de gradul I, 100 de *boy* (băieți de serviciu)“ G. 79–80/96 p. 30; v. și *supercivilizație* (1979) (din engl. *boy*; DN3)

bozón s.m. 1979 (fiz.) –Particulă nucleară elementară al cărei spin se măsoară cu numere întregi– v. *spin*, *superparticulă* (din fr. *boson*; PR 1950; DT, DF)

bracă vb. I –A întoarce– „Dar nu-i nici o problemă. După 500 de metri *bracați* la dreapta și exact între snack-bar și rotiserie încep bungalow-urile de la motel!“ R.I. 6 V 81 p. 2 (din fr. *braquer*; DN3)

braillogramă s.f. –Comunicare transmisă pentru nevăzători utilizînd sistemul Braille– „J.W., orb din Washington, a primit la sfîrșitul săptămîinii trecute prima «*braillogramă*» din istoria telecomunicațiilor, ca urmare a inițiativei companiei «Western Union». Aceste «*braillograme*» vor putea fi, în curînd, difuzate pe întreg teritoriul S.U.A.“ R.I. 27 VIII 75 p. 6 [pron. *braiogrămă*] //din *Braille* + -gramă//

brain-drain loc. s. (americanism) –Export de inteligență– „Țările în curs de dezvoltare sînt pe cale de a lua măsuri serioase, în propriile țări, pentru reglementarea problemelor care apar drept cauză a fenomenului de *brain-drain*.“ Sc. 6 VII 77 p. 5. „*Brain-drain*-ul constituie, fără îndoială, unul din factorii care alimentează dezvoltarea inegală a economiei mondiale.“ Sc. 17 II 79 p. 6. „În ultimul sfert de

veac nu mai puțin de un milion de cadre calificate au fost racolate din «lumea a treiă» de către țările occidentale industrializate [...] La același fenomen, cunoscut sub numele de *brain-drain*, se referă și un studiu al UNCTAD [...]“ R.I. 6 V 89 p. 6; v. și Sc. 16 XII 77 p. 5 [pron. *brein-dréin*] (din engl. americ., fr. *brain-drain*; DMN, DMC 1966, BD 1968; DN3)

brainstorming s.n. (anglicism) –Reuniune în cadrul căreia fiecare participant propune soluții pentru rezolvarea unei probleme– „Computerul-translator, controlînd un fișier bilingv (franco-englez), a răspuns imediat la întrebarea ce este cuvîntul «*brainstorming*», indicînd conținutul a nouă fișe pe care le are în memorie.“ R.I. 16 IX 75 p. 6 [pron. *breinstórming*] (din engl., fr. *brainstorming*; PR 1950; Th. Hristea în R.lit. 15 V 80 p. 9; DN3)

bradisísm s.n. (geol.) „Palatul Justinian din Veneția va fi salvat. Noul palat din zona lagunei Veneția va fi ridicat pentru a se preveni scufundarea lui definitivă din cauza terenului, fenomen cunoscut sub numele de *bradisism*.“ Sc. 18 IX 74 p. 6; v. și I.B. 17 IX 74 p. 4 (din it. *bradissimo*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504; VLI)

brandt s. 1992 –Pastă de carne– v. *cuter*

braserie-terasă s.f. –Braserie amplasată pe terasă– „La Piatra Craiului se construiește o *braserie-terasă*, iar la Izvorul Crișului, un bufet-terasă.“ Sc. 13 XI 63 p. 1 (din *braserie* + *terasă*)

brasíst s.m. –Înotător specializat în stilul bras– „Un *brasis*t al țării se pregătește [...] să devină antrenor de mîna întîi.“ Sc. 6 XI 60 p. 5 (din *bras* + -ist; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 133; DEX, DN3)

brazdométru s.m. 1960 (formație glumeată) –Stinghie de lemn gradată cu care se măsoară adîncimea arăturii– v. *ochiometru* (din *brazdă* + *metru*)

break adj.inv., s.n. 1978 (cuv. engl.) –Tip de automobil cu un compartiment de bagaje integrat în habitaclu la care se ajunge pe o ușă situată la spate– v. *TIBCO* [pron. *brec*] (DN3 – *brec*)

breakfast s.n. (anglicism) –Micul dejun– „Existența celebrului «*breakfast*» este amenințată serios [...] O anchetă întreprinsă [...] dovedește cu prisosință că obiceiurile alimentare sînt pe cale de a se schimba. Porridge-ul înlocuiește din ce în ce mai mult ouăle cu șuncă, cîrnăciorii conservați și carnea proaspătă.“ R.I. 13 VIII 75 p. 6. „Ironiile la adresa propriilor dimensiuni «supraponderale» [...] nesfîrșita inventariere a dejunurilor, *breakfasturilor*, cînele îngurgitate [...]“ R.lit. 29 X 76 p. 10. „Luni dimineață [...] a fost poftită la *breakfast* [...]“ Săpt. 18 V 84 p. 7; v. și Sc. 22 V 77 p. 6 [pron. *brécfăst*] (din engl. *breakfast*; DEX, DN3)

brebanián, -ă adj. –Propriu scriitorului N. Breban– „[...] proza lui Nicolae Breban a exercitat și exercită o puternică atracție asupra criticii [...] invitînd [...] la comentarii în contradictoriu și, mai nou, chiar, în stil... *brebanian* [...]“ R.lit. 2 II 84 p. 5. „Despre «imensa orgă *brebaniană*» scrie, mai recent, P.D.“ Săpt. 21 IX 84 p. 2 (din n.p.r. *Breban* + -ian)

bref (franzuzism) **1.** adv. –Pe scurt– „*Bref*, mi s-a spus mai tîrziu că s-a împotrivit un șef de la etajul II.“ D. 169/96 p. 2. **2.** s.n. –Comentariu de mici dimensiuni– „Tia Șerbănescu l-a înțepat pe Ion Cristoiu cu floreta *brefurilor*.“ R.lit. 6/96 p. 16 (din fr. *bref*)

bretelă s.f. (circ.) **1.** „Concomitent cu dezvoltarea economico-socială și urbanistică sporește și numărul orașelor care dispun de șosele ocolitoare (numite și centuri sau *bretele*). Utilizarea acestor artere permite evitarea tranzitării perimetrelor centrale ale orașelor, cu tot cortegiul lor de intersecții, semafoare, treceri de pietoni, oferind condiții pentru realizarea unei circulații mai rapide și mai cursive.“ (f.d.). **2.** –Cale de acces spre un pod, o autostradă etc.– „Cele 6 «*bretele*» de acces, denivelate [...] sînt aproape echivalente cu marele pod [Grant] fiind, practic, încă 6 poduri, cu 4 fire de circulație fiecare.“ R.I. 24 III 82 p. 1. „Noi zone cu staționare limitată – timp de două ore în cursul zilei – au fost fixate pe «*bretelele*» din fața magazinelor «Unic», «Polar», «Eva» etc.“ I.B. 11 I 74 p. 3; v. și I.B. 31 X 79 p. 2, 17 VII 80 p. 5 [și *brete*a] (din fr. *bretelle*; DMN 1964; DEX, DN3 – alt sens)

brevetotécă s.f. „În cadrul bibliotecii centrale a Institutului Politehnic din Cluj-Napoca s-a organizat o *brevetotecă*, reunind un fond de peste 42.000 titluri și descrieri de invenții publicate de O.S.I.M. între anii 1957–1983 [...]“ R.I. 12 VII 83 p. 2; v. și emisiune radio 12 X 82 (din *brevet* + -tecă)

briánt, -ă adj. (franzuzism) –Strălucit(or)– „Îl secondează, mai puțin *briant* și spectaculos histrionic, dar cu o mai fină adecvare la rol,

M.H.“ Sc. 30 IX 79 p. 4; v. și *știință-ficțiune* (1969) (din fr. *brillant*; DEX, DN3)

briântă s.f. (franzuzism; livr.) –Strălucire– „A.B. [este] inteligent cu măsură (iată o supremă probă de electrificare interioară: să înțelegi și că uneori prea multă *briântă* strică).“ Cont. 3 XI 78 p. 8. „[...] aparatul lui I.M. își dă drumul cu *briântă*, plutește peste livezi, peste câmpuri, parcă peste însuși spațiul mioritic [...]“ R.I. 17 IV 80 p. 2 (din fr. *brillance*; DMC 1970; DEX-S)

bric-à-brac s.n. (franzuzism) –Adunătură de lucruri vechi, puse alandala– „Actiunea a fost plasată într-o singură odaie (atelierul pictoriței? budoarul ei?), hală domestică într-un fad *bric-à-brac*, cu o singură ușă, monotonizînd, exasperant, intrarea și ieșirea personajelor.“ R.lit. 17 IV 80 p. 17 (din fr. *bric-à-brac*; DEX, DN3)

brichetă s.f. –Produs sub formă paralelipipedică din pește înghețat– „La magazinul «Delta Dunării» [...] se găsesc, pe lângă clasicele conserve de pește și *brichetele* de pește oceanic congelat [...]“ R.I. 1 VI 93 p. 2 (din fr. *brique*; DN – alt sens, DN3)

bricolă vb. I 1. –A face treburi cu caracter meșteșugăresc în propria locuință– „N. stă câteva zile la cabana sa de lângă Cîmpina unde va cosi și *va bricola* cum a făcut și vara trecută.“ 2. (fig.) –A pune cap la cap– „*Bricolînd* locuri comune despre poezii în discuție, C.T. adaugă de obicei numai poleiala. Frazele lui acoperă cu staniol lucitor improprietatea cea mai evidentă [...]“ R.lit. 4 VIII 83 p. 9. 3. –A aranja, a modela în scop de înșelăciune– „[Ceașescu] își *bricola* imaginea unui domnitor pămîntean, patriot și naționalist.“ R.lit. 42/93 p. 2. „Instalarea lui Everac în fruntea Televiziunii echivalează [...] cu întoarcerea la perioada de dinainte de '65, la cel mai curat dejism cu putință. Nu e nimic de mirare în asta, cîtă vreme ideologia fedesenistă a fost *bricolată* în mințile sprintene ale lui Bărlădeanu și Brucan, oamenii de casă ai lui Ghiță Dej.“ Curierul rom. III 93 p. 4, în Romanian Digest; v. și R.I. internat. 4 VIII 94 (din fr. *bricoler*; DN3)

bridgeist, -ă s.m.f. –Jucător de bridge– „Recent A.C.R. a organizat un reușit weekend-bridge-istic la Mamaia, turneul fiind cîștigat de P.M.-M.C. Păcat că data aleasă nu a coincis cu ancorarea în portul Constanța a pachebotului «Regina Prima» care efectuează o croazieră avînd la bord un mare număr de *bridgeiști* care ar fi putut lua parte la turneu.“ Săpt. 5 VII 74 p. 7. „[...] *bridgiștii* deveniseră un fel de [...] transcendentali, în sensul că erau priviți ca o categorie de dăunători sociali.“ Gaz.sp. 23 II 90 p. 4 [pron. și scris și *bridgist*] (din *bridge* + *-ist*; DN3, DEX-S)

bridgeistic, -ă adj. –Care se referă la bridge– „Luați cunoștință și de cum trebuie să vă trămiți timpul liber, la anul, pentru a putea participa la cît mai multe manifestări *bridgeistice*.“ Săpt. 26 XII 75 p. 7; v. și *bridgeist* (1974) [pron. *brigistic*] (din *bridge* + *-istic*)

briefing s.n. (anglicism) –Reuniune de informare și de lucru într-un minister, o întreprindere etc.– „[Primul ministru] a decis ca purtătorul său de cuvînt să organizeze zilnic cîte un *briefing* [cu presa].“ R.I. 29 X 91 p. 2. „Domnul profesor conduce [...] un *briefing* cu șefii de catedră.“ Calende 6 VI 93 p. 14. „Obișnuitul *briefing* de presă din fiecare vineri de la Palatul Victoria [...]“ R.I. 14 V 94 p. 7 [pron. *brifing*] (din engl. *briefing*; PR 1945, DMN 1957, DMC 1969; T. Slama-Cazacu în R.lit. 16-22 XII 93 p. 12)

brîfcor s.n. 1991 –Băutură răcoritoare cu gust de citrice– v. *dughenar*

brise-glace (franzuzism) –Cuțit de spart cuburile de gheață– „Arma nu mai e însă un *brise-glace*, ci un coupe-papier.“ R.lit. 15–21 IV 93 p. 7 [pron. *brizglás*] (din fr. *brise-glace*)

brizură s.f. (alim.) –Sfărîmătură (alimentară)– „La Brăila a fost realizat un nou sortiment de piine cu amestec din făină de orez. Este înlocuită, astfel, făina de cartofi cu cea de orez, obținută prin măcinarea *brizurii* rezultată de la prelucrarea orezului (cum se știe, la Brăila funcționează cea mai mare secție de decorticat din țară).“ R.I. 16 IV 77 p. 2 (din fr. *brisure*; DT, DTP; DN3)

broccoli s.m. (italienism; bot.) –Tip de legumă verde cu gust și aspect de conopidă– „Tăiați felii următoarele legume crude: *Brocoli* (sic!) (seamănă cu conopida, însă este verde), morcovi, ardei, țelină [...]“ As 74/VI 93 p. 6. ✧ (adjectivat) „Conopida *broccoli* este cea verde albăstruie care se găsește în Piața Amzei.“ Expres 3/95 p. 14 (din pl. (sg. *broccolo*) it. *broccoli*)

bróker s.m. (anglicism) „Profitînd de criza de carburanți, toate aceste pretinse persoane onorabile sînt de fapt niște infractori care au format peste noapte categoria clandestină a *brokerilor* (intermediarilor) de petrol.“ Sc. 9 III 74 p. 6. „Afirmația îi aparține unui *broker* (agent de bursă) care a lucrat la importanta firmă americană de *brokeri* Drexel

Burnham Lambert Inc.“ R.I. 20 V 86 p. 6. „Dacă la bursele occidentale meseria de *broker* se sfîrșește la 35 de ani, *brokerii* români au toate șansele [...] să iasă la pensie [...] chiar și la vîrsta de 70 de ani.“ Cuvîntul 33/93 p. 5. „De ce tocmai societățile de valori mobiliare (de *brokeri*) au fost excluse de la intermedierea schimbului cupoanelor pe acțiuni?“ D. 143/95 p. 24; v. și Timișoara Internat. 50/95 p. 9; Curierul rom. 5/96 p. 10; v. și *dealer* (din engl. *broker*)

brokeráj s.n. –Intermedierea de valori mobiliare– „FPP-urile au convenit să organizeze la nivelul fiecăreia, contra unui comision, activități de *brokeraj* – schimb de certificate“ R.I. 16 X 95 p. 21 (din *broker* + *-aj*; cf. engl. *brokerage*)

brokeráre s.f. –Acțiunea brokerilor– „Prin intermediul lui I.S. S.C. Comat Timiș a plătit 3500000 lei pentru *brokerarea* a 11827 certificate.“ R.I. 16 X 95 p. 21 (din *broker* + *-are*)

bronhologie s.f. 1981 (med.) –Ramură a medicinei care studiază bronhiile– v. *autocurăța* (din *bronho-* + *-logie*)

bronhoscóp s.n. 1964 (med.) –Aparat medical cu ajutorul căruia se vîd și se cercetează bronhiile– v. *esofagoscop* (din fr. *bronchoscope*; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5; Th. Hristea ne înștiințează că îl cunoaște din 1948; DT; DEX, DN3)

bronzáj s.n. –Bronzare– „Razele ultraviolete vă asigură *bronzajul* în toate sezoanele în salonul de cosmetică Venus.“ R.I. 30 XI 74 p. 6 (din fr. *bronzage*; PR 1930, DMC 1971; DN3, DEX-S)

broșură-ghíd s.f. –Ghid redus, în formă de broșură– „Popularizarea sa vine de la centru, prin *broșurile-ghid*.“ Sc. 25 I 65 p. 3 (din *broșură* + *ghid*)

brunch s.n. (anglicism) „A fost invitat la un *brunch* (ceva între mic dejun și prînz) cu și la Andrei Codrescu“ R.lit. 15–21 IV 93 p. 12 [pron. *bránci*] (din engl. *brunch* (1970), abreviere din *br[eakfast + l]unch*; PN 1987)

brun-roșiétic, -ă adj. –Nuanță de maron– „Începînd cu 1969, anul cînd au apărut primele simptome ale catastrofalei secete din Africa, în America Centrală și de Nord au fost înregistrate particule de praf *brun-roșiétic* de proveniență sahariană – fenomen pus în legătură de către specialiști cu serioase perturbări climatice.“ Sc. 29 XII 74 p. 5 (din *brun* + *roșiétic*)

BTT s. 1975 –Oficiu care se ocupă cu excursiile tineretului– v. *navă-dormitor* [pron. *beteté*] (abreviere din *B[iroul de] T[urism pentru] T[ineret]*)

bucătărie-típ s.f. –Mobilă de bucătărie, care poate servi drept etalon– „Dotarea unei *bucătărie-tip* necesită un element masă-dulap și două elemente suspendate.“ Sc. 16 XII 62 p. 2 (din *bucătărie* + *tip*)

bucłáj s.n. 1976 (text.) –(Despre lînă, stofe) Faptul de a fi buclat– v. *voluminozitate* (din fr. *bouclage*; DEX – alt sens, DN3)

bucłé 1. adj. inv. –(Despre lînă) Care are mici excrescențe– „Ca urmare s-a contractat un număr de 800 mii bucăți de tricotaje fabricate din fir *bucłé*, foarte mult cerute de cumpărători pentru sezonul cald.“ Sc. 12 I 78 p. 5. 2. s.n. „Noile modele de îmbrăcăminte tricotate sînt realizate din fibre naturale în amestec cu fibre chimice, din fire cu efecte speciale (*nucleuri*, nopeuri, flameuri etc.), precum și din alte tipuri de fire.“ R.I. 30 VII 80 p. 2 (din fr. *bouclé*)

bucureșteană s.f. (sport) –Echipă sportivă cu sediul în București– „Deci victorii «la indigo» ale *bucureștenelor* care au jucat în Capitală.“ I.B. 28 III 83 p. 7 (din *București* + *-ean* + *-ă*)

bucureștenism s.n. –Calitatea de a fi bucureștean– „Las' că acest atribut de «bucureștean» mă irită teribil [...] pentru că «*bucureștenismul*» e o atitudine provincialistă [...]“ R.I. 2–8 XII 92 p. 13 (din *bucureștean* + *-ism*)

bufet-bar s.n. –Bufet la care se servesc băuturi– „O altă noutate: *bufetul-bar* modern amenajat pe un vagon întreg (autorapidul «Săgeata» de pe linia București-Eforie Sud) și *bufetul-bar* instalat pe o jumătate de vagon (la acceleratul București-Timișoara)“ R.I. 8 IX 67 p. 1. „Clădirea autogării «Grivita» cuprinde și un *bufet-bar* pentru răcoritoare și gustări.“ R.I. 17 XI 75 p. 3; v. și Sc. 14 I 71 p. 5 (din *bufet* + *bar*; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 326)

bufet-braserie s.n. 1967 –Bufet cu specific de braserie– v. *café-bar* (din *bufet* + *braserie*)

bufet-cabană s.n. –Bufet amenajat într-o cabană– „Vă indicăm următoarele unități: Sfîna și bufetul Ilișești, *bufetul-cabană* Rădășeni, restaurantul Vatra Moldoviței.“ Sc. 11 XII 67 p. 2 (din *bufet* + *cabană*)

bufet-clasă s.n. –Bufet amenajat în interiorul unui vagon clasă– „De asemenea, s-a luat măsura amenajării de bufete la vagoane clasă, în spațiul a două compartimente: astfel de *bufete-clasă* funcționează în

rapidul «Traian» de pe linia București-Timișoara.“ R.l. 8 IX 67 p. 1 (din *bufet + clasă*)

bufet-terasă s.n. 1963 –Bufet amplasat pe o terasă– v. *braserie-terasă* (din *bufet + terasă*)

building s.n. (constr.; anglicism) –Zgîrie-nori, clădire foarte înaltă– „Cu toate acestea, americanizarea orașului Quebec este vădită în cartierele lui noi, cu *buildinguri* impozante.“ R.lit. 23 X 75 p. 24. „Acumularea ororilor: *buildings* incendiate, ferestre sparte deschise spre vid, rînduri întregi de case abandonate distrugerii, magazine goale, arse.“ Cont. 30 III 79 p. 6 [pron. *bilding*] (din engl. *building*; cf. fr. *building*; D.Am; DN3)

buldozerist s.m. –Persoană care lucrează pe un buldozer– „*Buldozeristul* D.L. din Ciukotka a găsit un bulgăre de aur nativ [...] a cărui formă seamănă cu o labă de urs.“ Sc. 11 VI 81 p. 5 (din *buldozer + -ist*)

buletin-anchetă s.n. –Buletin prin care se efectuează o anchetă– „În numărul de mîine al ziarului nostru va apărea un *buletin-anchetă*, la care sînt invitați să răspundă spectatorii cuplajului interbucureștean de miercuri.“ I.B. 13 III 67 p. 4 (din *buletin + anchetă*)

bulgarizare s.f. (pol.) –Aducerea unei țări către distrugerea totală, precum, în 1996–97, Bulgaria– „*Bulgarizarea* spre care ne îndreptăm în galop își are originile, și la noi și în sudul Dunării, în indecizia guvernărilor de a tăia în carne vie.“ R.lit. 7/97 p. 2 (din *Bulgaria + -izare*)

bun, -ă adj. în expresia *pe bune* (arg.) –Adevărat, serios– „Dacă recitim ultimele programe săptămîinale apare o întrebare firească: de ce din trei filme, nici unul, dar nici unul nu a fost o comedie [...] «*pe bune*» cum se zice?“ Săpt. 29 IV 77 p. 6. „Basmul, *pe bune*, se intitulează «O albă ca zăpada și cei șapte pitici negri ca noroiul»“ R.lit. 38/93 p. 5. „Kelly e măritată «*pe bune*» de 4 ani.“ As 146 p. 16 ⇨ *a fi pe bune* (cu cineva), a se înțelege bine (cu cineva): „Adrian este *pe bune* cu Dragoș și cu Nicolae.“ (C. Lupu în LL 3/77 p. 350)

bungalou s.n. 1981 –Casă (de vacanță) cu un singur nivel și cu verande– v. *braca* (din engl. *bungalow*; cf. fr. *bungalow*; DEX, DN3)

bunraku s. (cuv. jap) –Teatru tradițional japonez de marionete– „Programul [...] include spectacole de teatru clasic japonez de tip «*kabuki*», «*nô*» și «*bunraku*», precum și spectacole și concerte [...]“ R.lit. 9 IV 81 p. 22; v. și *shamisen* (1974) (cf. engl. *bunraku*; BD 1968)

bursiér, -ă (adj.) –Referitor la bursă– „Se pare că la originea acestor dificultăți *bursiere*, cum le numește «*Neue Züricher Zeitung*» ar sta o știre din San José, capitala Republicii Costa Rica, potrivit căreia compania «Standard Fruit» își va înceta, în curînd, activitatea în această țară.“ I.B. 18 VI 74 p. 4. „Directorul BRM ne spune că, încadrîndu-se în normele legale, agenții *bursieri* pot vinde chiar și vapoare transoceanice.“ Ev.z. 8 VI 93 p. 4 (din fr. *boursier*; DEX, DN3)

burtă s.f. (lb. vorbită) –Excrescență, lungime (nedorită)– „«*Scrisori de vacanță*» (roman epistolar, apărut în Editura Cartea Românească) de T.C. conținînd nu puține pagini de epică izbutită, dar și unele

«*burti*» ale textului.“ Săpt. 6 V 77 p. 8. „[...] ceea ce nu înseamnă că filmul nu are și cîteva «*burti*» cum se zice în jargon, meandre cum s-ar zice mai poetic.“ R.l. 16 II 78 p. 2. „Nici chiar [filmul] «*Patul conjugal*» nu este scutit de «*burti*» scenaristice.“ Lit. 36/94 p. 11. „Regizorul filmului [...] tocmai taie «*burtile*» la montaj.“ As 182/95 p. 12 (de la *burtă* “abdomen”, prin analogie de formă)

butic s.n. (com.; franțuzism) **1.** –Magazin mic în care se desfășoară confecții, de obicei de serie mică– „Suflarea feminină a căutat, a sondat, a defrișat magazine și *boutique*-uri întru aflarea lenjeriei adecvate.“ Săpt. 31 X 75 p. 8. „O parte din modelele prezentate vor fi puse în vânzare la «*boutique*»-ul «*Moda*», al Centrului de îndrumare a producției și creației meșteșugărești, un mic magazin de prezentare a creației de gen a meșteșugarilor.“ R.l. 15 III 76 p. 3; v. și Cont. 14 V 71 p. 6, I.B. 19 VII 79 p. 2, R.l. 12 VIII 80 p. 3. **2.** –(Sens dezvoltat după 1989, de multe ori peiorativ) Magazin de dimensiuni reduse, amenajat fără pretenții și care vinde mărunțișuri– „Cred că peste 90% din *buticuri* sînt de tipul conșinației cu marfă străină.“ R.lit. 18 VII 91 p. 2. „Închiriez apartament două camere [...] posibilități firmă străină, cabinet medical, *butic* [...]“ R.l. 20 XI 91 p. 7 [pron. *butic*; var. *butică*; *boutique*] (din fr. *boutique*; R. Zafiu în Luc. 13/92 p. 5; DN3, DEX-S –sensul 1.)

butică vb.refl. I –A se umple de buticuri– „Stațiunea balneară s-a *buticat*.“ Emisiune TV (din *butic + -a*)

buticăr s.m. –Proprietarul sau gestionarul unui butic– „În concurență cu bișnițarii, și înfățișînd un fenomen mai profund și mai complex, sînt *buticarii*. Cuvîntul nu există în dicționare, dar are bune șanse să se impună. Privatizarea n-a coborît, în anul și jumătate scurs de la revoluție în adîncul economic.“ R.lit. 18 VII 91 p. 2. „Este adevărat că «*buticarii*» vor trăi mai bine decît mine, chiar și după ce o să termin facultatea.“ R.l. 23 XI 92 p. 5; v. și 23 X 93 p. 5; v. și *bișnițar*; *nomenclaturist* (din *butic + -ar*; cf. it. *buticcaro*; DPN 1983; D. Urițescu CV 24–25, Irina Preda în LR 10/92 p. 545)

buton s. (biol.) „Un preparat realizat în Uniunea Sovietică de către cercetătorii de la secția de spații verzi a Academiei «K. Pamfilov» prelungește însă pentru mai multă vreme prospețimea florilor. Cîteva tablete din acest preparat denumit «*Buton*» mențin pînă la o lună calitățile florilor tăiate. Mai mult, el are și rol de conservant.“ Sc. 9 IX 77 p. 6 (din rus. *buton*)

buwiplást s.n. „*Buwi-plast* este un nou produs destinat lustruirii pardoselilor din material plastic.“ R.l. 25 VII 77 p. 5 (format cu *-plast* „plastic“)

by-pass s.n. (anglicism) –Operație chirurgicală care are drept scop restabilirea circulației sîngelui în urma ruperii unei artere– „[...] dl. inginer D.R. [...] operat de triplu *by-pass* [...] acum trei ani.“ R.l. 17–18 X 92 p. 3. „[La Cluj se fac] operații de intestine, vezică biliară (prin metoda laparoscopică), *by-pass*-uri.“ R.l. 13 V 94 p. 5; v. și *valvulotomie* (1984) [pron. *bai-pés*; scris și *bai-pas*] (din engl. *by-pass*; PR 1948, DMC 1966)

- cabalerie** s.f. –Unitate de măsură agrară din Cuba și Porto Rico– „Începând din 1968 nu mai puțin de 5000 de *cabalerii* (unitate de suprafață egală cu 13,43 ha) au cunoscut astfel largi metamorfoze înnoitoare: de curînd, planul respectiv a fost extins, înglobînd încă 900 de *cabalerii*.” Sc. 25 III 74 p. 4. „Cea mai mare rețea de irigații din Cuba se află în curs de construcție în provincia Guantanamo [...] canalul principal va iriga peste o mie de «*cabaleria*» (1 *cabaleria* = 13,43 ha) de plantații de trestie de zahăr.” Sc. 26 IV 77 p. 4 (din sp. *caballería*)
- cabană-dormitor** s.f. –Cabană folosită exclusiv ca dormitor– „Un colectiv de specialiști a proiectat și construit un nou tip de *cabană-dormitor* pentru lucrătorii de la construcții. Cabana are o capacitate de 32 locuri.” Sc. 28 X 66 p. 3 (din *cabană + dormitor*)
- cabană-hotel** s.f. –Cabană dotată cu facilități care o apropie de statutul de hotel– „În primele zile ale acestui an s-a dat în folosință o *cabană-hotel* la Peștera-Padina (Dîmbovița), avînd restaurant, bar de zi, iar în imediata vecinătate, terenuri de sport.” R.l. 12 I 79 p. 5 (din *cabană + hotel*)
- cabană-restaurant** s.f. –Cabană care conține un restaurant– „Duminică la *cabana-restaurant* «Izvorul rece» de lângă Sinaia.” Sc. 17 VIII 64 p. 2 (din *cabană + restaurant*)
- cabină-mămă** s.f. (astr.) –Cabina principală dintr-o navă cosmică– „Collins [...] va rămîne singur la comanda *cabinei-mamă*.” Sc. 21 VII 69 p. 6. „Admițînd că o nouă defecțiune a dispozitivului de cuplare a survenit la întoarcerea lui S. și M. de pe Lună – a precizat F. – situația va fi grea, dar nu dramatică, fiind asigurate atît mijloacele necesare revenirii lor în condiții de securitate în interiorul *cabinei-mame*, cît și materialul selenar.” R.l. 3 II 71 p. 6 (din *cabină + mamă*, după fr. *cabine-mère*; DMN 1969)
- cabinet de planificare familială** sint. s. (Concept introdus oficial în țara noastră după decembrie 1989) „Lîngă Spitalul studentesc [s-a deschis] un *cabinet de planificare familială* (CPF); acest cabinet oferă gratuit studenților și elevilor cele mai variate metode contraceptive: pilule orale [...] sterilite, pilulele «de a doua zi» (după contactul sexual neprotejat).” R.l. 14 VII 93 p. 5 (din *cabinet + planificare familială*, după engl., fr. *planning familial*; PR după 1960)
- cabotiniză** vb. I –A deveni cabotin– „Am mers eu grăbit [la cinema] să văd cum se *cabotinizează* puștiul [un actor copil].” R.lit. 34/95 p. 13 (din *cabotin + -iza*)
- cacaorie** s.f. 1973 (formație glumeată) –Întreprindere în care se fabrică produse cu cacao– v. *ciocolaterie* (din *cacao*, după modelul lui *lăptărie*)
- cache-radiator** s.n. (franzuzism) –Mobilă care ascunde caloriferul– „Posibilități noi de utilizare a ceramicii în interioare: *cache-radiatoare*, paravane.” Cont. 3 IV 64 p. 2 [pron. *caș-radiatôr*] (din fr. *cache-radiateur*)
- café-bar** s.n. –Local unde se servesc cafele și băuturi alcoolice– „Rețeaua comercială din cartierul Drumul Taberei se va mări cu încă patru unități ce urmează să se deschidă în complexele nr. 4 și 11. Este vorba de un *café-bar*, de magazinul universal «Favorit», de o cofetărie și de un bufet-braserie.” I.B. 3 VIII 67 p. 3. „O scurtă escală la *café-barul* «Carpați». Și, pentru reconfortare, un «Sintonic» cu gheață.” I.B. 22 V 74 p. 6; v. și R.l. 17 X 70 p. 1, Sc. 25 III 74 p. 4 (din *café[nea] + bar*; M. Avram în SCL 3/72 p. 297; DEX-S)
- café-concert** s.n. (spect.; franuzism) –Gen muzical specific spectacolelor prezentate într-un restaurant– „În 42 de restaurante au debutat orchestre de *café-concert*.” I.B. 6 VII 74 p. 5. „Pentru această parte a restaurantului a fost prevăzut, în locul unei orchestre, un pianist care va susține un program de *café-concert*.” R.l. 3 XII 77 p. 5 [pron. *café-consêr*] (din fr. *café-concert*; DN3, DEX-S)
- café-frappé** s.n. (alim.) –Băutură preparată din cafea rece cu înghețată, frișcă și, eventual, alcool– „Considerabil vor crește, atît cantitativ, cît și sortimental, specialitățile de înghețată [...] 17 cofetării ale ICR 1 [...] și-au adăugat sortimente noi, ca ponciuri cu lămîie, mazagran, *café-frappé*, compoturi pasate.” I.B. 9 VI 75 p. 2 (din fr. *café-frappé*; DEX-S)
- cafeă-dulciuri** s.f. –Tip de magazin alimentar profilat pe vînzarea cafelei și a dulciurilor– „Pe o distanță foarte scurtă, patru magazine de *cafeă-dulciuri* din centrul Bucureștiului sînt închise în fiecare luni.” R.l. 3 VII 74 p. 5 (din *cafeă + dulciuri*)
- cafeă-filtru** s.f. (alim.) –Cafea preparată cu ajutorul filtrului– „În Tirgoviște s-a deschis o unitate tip «Express» destinată consumatorilor de cafea. Nu se poate însă servi *cafeă-filtru*, așa cum ar fi normal, chiar dacă noua unitate este dotată și cu aparat modern destinat acestui scop. Aparatul în cauză este folosit drept [...] oală pentru încălzit apă și nicidecum pentru prepararea *cafelei-filtru*. Cu apa încălzită în aparat se prepară însă nes-café.” R.l. 5 IX 75 p. 5 (din fr. *café-filtre*; cf. engl. *café-filtre*; BD 1970)
- cafetiéră** s.f. –Aparat pentru preparat cafeaua– „Între două gesturi ale personajului, naratorul descrie pe o întreagă pagină o scrumieră de Limoges, oarecum în felul în care Robbe-Grillet descria *cafetiera* din «Le Mannequin».” R.lit. 7 II 85 p. 9 (din fr. *cafetière*; FS 247; DEX, DN3)
- caft** s.n. (arg.) –Bătaie– „[...] în fața ambasadei Germaniei la București a avut loc un «*caft*» general în care au fost angrenate numeroase persoane care așteptau intrarea la viză.” Expres 19–25 V 92 p. 16 (din *cafti*; cuv. mai vechi în limba română; Gransner M. 31, 87; DEX)
- cagulă** s.f. –Glugă (trasă peste față)– „Castelul Norman din Scoția a sărbătorit «a 500-a aniversare a fantomei castelului»; participanții aveau costumația de rigoare – halatul alb, lung, și *cagula* [...]” I.B. 10 IV 74 p. 4; v. și Luc. 13 X 79 p. 8 (din fr. *cagoule*; DEX, DN3)
- caiacist** s.m. (sport) –Sportiv care participă la întrecerile de caiac– „*Caiaciștii* și canoiiștii români învingători în Danemarca.” Sc. 24 VII 67 p. 1; v. și R.l. 30 VII 80 p. 5 (din *caiac + -ist*; DEX, DN3)
- caid** s.m. 1985 –Șef de bandă criminală– v. *favela* (din fr. *caïd*; DEX, DN3 – alt sens)
- caiet-catalóg** s.n. –Catalog de expoziție, sub formă de caiet– „Cu acest prilej, Casa Scriitorilor a editat un elegant *caiet-catalog* cuprinzînd: un comentariu plastic, reproduceri de lucrări expuse, poezii inedite, șapte portrete de G.P.” Gaz.lit. 9 II 67 p. 2. „Această apariție ne rememorează «*caietul-catalog*» editat cîndva de revista «Secolul 20».” R.lit. 11 I 73 p. 26 (din *caiet + catalog*)
- caiet-program** s.n. –Program (de spectacol) sub forma unui caiet– „Pa canavaua unei farse-balet (de tip molieresc, se pretinde în *caietul-program*) s-a brodat un pretext de relaxare cu totul neașteptat de periferic.” Sc. 1 II 71 p. 2. „Am alcătuit *caiete-program* cu conținut mai general, în fiecare număr prezentînd actori, regizori și scenografi.” I.B. 10 IV 74 p. 2. „A.P. cu gîndul la un nou *caiet-program* al Teatrului «Nottara»” Săpt. 5 X 84 p. 4; v. și Cont. 24 XI 61 p. 4 (din *caiet + program*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 232; FC I 48, 65; DEX-S)
- calamităț, -ă** adj. –Care a suferit de pe urma unei calamități naturale– „S-a adus sămîntă de porumb timpuriu [...] pentru a se face imediat reînsămîntarea suprafețelor *calamitate*.” Sc. 21 VI 63 p. 3. „Ca urmare a măsurilor întreprinse de organele sanitare a fost prevenită epidemia în zonele *calamitate*.” R.l. 23 IV 79 p. 8. „Această «sală de operații pe roți» este destinată, în principal, acordării de prim ajutor în zonele *calamitate*.” R.l. 21 VI 84 p. 6 (din *calamita*; cf. fr. *calamité*; FS 244; V. Guțu Romalo C.G. 217–218, 220; DN3, DEX-S)
- cálcio** s. (cuv. it.) –Fotbalul italian– „«*Calcio*» nu are bani să îl plătească pe [jucătorul] Hagi” R.l. 3 VIII 93 p. 15. „Il *calcio* se pune în mișcare” R.l. 7 IX 96 p. 15
- calcitonină** s.f. (med.) –Hormon tiroidian– „Relativ recent, odată cu lucrările lui C. și H., s-au acumulat dovezi că tiroida secretă un hormon, care a fost denumit *calcitonină* (sau tirocalcitonină) cu rol în scăderea nivelului calciului sanguin, deci opus într-o anumită măsură paratiroidiei. Mecanismul de apariție al unor afecțiuni osoase (ca osteoporoza și osteopetroza) sau unele boli endocrine este strîns

corelat cu efectele *calcitoninei*.“ R.I. 10 VI 74 p. 4. „*Calcitonina*» este considerat6 în prezent de oamenii de științ6 ca o substanț6 foarte important6.“ Sc. 2 XII 84 p. 5 (din engl. *calcitonin*; BD 1970; DM)

calculat6r-ceas s.n. „Minicalculator. În Franța a fost deja anunțat6 apariția unui *calculator-ceas* cu brățar6. Pe un p6trat cu latura de 4 cm se g6sesc 20 de butoane. Mai multe ecrane luminoase permit afișarea rezultatelor de ordinul a 9 cifre. C6nd calculatorul nu este folosit, aparatul are rol de ceas.“ Sc. 4 X 74 p. 5. „*Calculator-ceas*. Casio Computer Co va pune în v6nzare, cu începere din luna iulie, un aparat electronic cu funcții multiple. El va putea fi folosit, dup6 nevoie, at6t ca minicalculator, c6t și ca ceas.“ R.I. 12 VI 76 p. 6 //din *calculator + ceas*//

calcul6z6 s.f. (med.) –Litiaz6– „[...] cura cu hrean influenț6z6 pozitiv *calculoza* biliar6 și renal6 [...]“ R.I. 18 II 84 p. 2 (din fr. *calculoze*; DEX, DN3)

calendarit6te s.f. (livr.) –Cronologie– „Jurnalul [...] exclude din principiu cronica faptelor inutile, *calendaritatea* în latura existențial6.“ Lit. 16 VII 93 p. 3 (din *calendar + -itate*, probabil creație a lui E. Simion)

call-girl s.f. (anglicism) –Prostituat6 convocat6 telefonic– „O alt6 categorie, și poate cea mai select6, o constituie «*call-girls*» adic6 cele chemate prin telefon.“ Expres 9–15 VI 92 p. 7 [pron. *colg6l*] (din engl. *call-girl*; cf. fr., it. *call-girl*; PR 1960, DPN 1969, DMC 1972)

calm-pl6t s.n. (mar.) „Beneficiind de condiții favorabile de concurs, f6r6 a exista îns6 acel *calm-plat* (ap6 absolut liniștit6, f6r6 v6nt), concursul de canotaj s-a bucurat de un real succes.“ Sc. 3 VII 61 p. 3 (din fr. *calme-plat*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 133; DT, D.Tr.; DEX-S)

caloriferist s.m. –Persoan6 care se ocup6 cu reparațiile de calorifer– „Un *caloriferist* refuz6 bacșitul umilitor pe care i l-a oferit povestitorul.“ Cont. 5 X 62 p. 3; v. și I.B. 21 V 64 p. 4 (din *calorifer + -ist*; DN3, DEX-S)

cameram6n s.m. (cinem.) –Operator cinematografic sau de televiziune care manevreaz6 camera de luat vederi– „A fost ajutat de un excelent șef de imagine, F.M [...] și de *cameramantul* R.C.“ S6pt. 7 III 75 p. 4. „Imaginea: O.D. și o echip6 de *cameramani* care au dat incredibile probe de virtuozitate [...]“ Cont. 14 IV 84 p. 13 (din engl., fr. *cameraman*; DN3, DEX-S)

camer6-bir6u s.f. –Tip de mobil6 care d6 unei înc6peri aspectul și folosinț6 exclusiv6 de birou, camer6 de lucru (studiu)– „Activitatea de proiectare a mobilelor a fost îndreptat6 spre acele tipuri de mult solicitate, cum ar fi biblioteci combinate, *camere-birou* complete, dulapuri combinate.“ Sc. 27 I 62 p. 2. „O *camer6-birou* stil cubist, compus6 din birou masiv cu uși laterale, bibliotec6 cu patru uși – cele exterioare în blat masiv, cele interioare cu cristaluri – pies6 solid6, de mare calitate; un scaun-fotoliu, cu tapiseria în ton roșu, armoniz6nd ansamblul [...]“ S6pt. 30 III 73 p. 8 (din *camer6 + birou*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 232)

c6mer6 de scintil6ție sint.s. (tehn.) –Dispozitiv cu ajutorul c6ruia este vizualizat6 scintilația (sc6nteierea) particulelor, a anumitor substanțe– „Un grup de fizicieni rușini au realizat o *camer6 de scintil6ție*-traietorie cu care urma unei particule elementare poate fi fotografiat6 în cinci sutimi de milionimi de secund6.“ Sc. 28 XI 63 p. 5. „*Camera de scintil6ție* reprezint6 o noutate în lumea aparatului medical. Este utilizat6 pentru investigație și diagnostic. Pacientul este injectat cu substanțe de contrast – izotopi radioactivi. O camer6 cu captori culege radiații gamma și transmite informațiile unui computer.“ R.I. 3 VII 93 p. 5 //din *camer6* “aparat fotografic” + *scintil6ție*//

c6mer6 de zi s.f. –Living– „Daniel, Toby și Simona se joac6 în *camera de zi* a bunicilor.“; v. și *camer6-dormitor* (din *camer6 + de + zi*)

c6mer6-dep6zit s.f. –Camer6 utilizat6 ca depozit– „Unit6țile vor dispune de înc6peri spațioase pentru recepțur6 și laborator, *camere-depозit* etc., toate dotate cu mobilier și aparatur6 modern6.“ I.B. 18 X 65 p. 1 (din *camer6 + depozit*)

c6mer6-dormit6r s.f. –Camer6 de dormit– „Schema sa cuprinde o camer6 de zi și 4 *camere-dormitor*, desf6șurate pe o suprafaț6 de aproape 80 mp.“ R.I. 24 IV 73 p. 1 (din *camer6 + dormitor*)

c6mer6-laborat6r s.f. –Camer6 în care este instalat un laborator– „Construcția [...] cuprinde *camere-laborator*, depozite etc.“ Cont. 1 III 63 p. 7 (din *camer6 + laborator*)

c6mer6-stil6u s.f. (cinem.) –Stil cinematografic care utilizeaz6 spiritul și tehnica reportajului, a romanului– „La frumuseț6a ima-

ginilor, în sfârșit, filmul adaug6 pe aceea a unui admirabil ritm interior. Teoreticianul *camerei-stilou* transform6 ritmurile compoziției în montaj într-o frazare sobr6.“ Gaz.lit. 6 IX 62 p. 3; v. și P.N. 5/67 p. 18 [și *stilou-camer6*, v. Sc. 5 III 81 p. 4] (din fr. *camera-stylo*)

camerun6z, -6 adj. –Din Camerun– „Tot o glum6, dar de aceast6 dat6 a radioteleviziunii *cameruneze*, i-a f6cut pe amatorii de sport din Yaounde s6 mearg6 în num6r foarte mare la aeroport pentru a-l 6nt6mpina pe celebrul boxer Cassius Clay. Spre a afla c6 în acea zi, de 1 aprilie, nici un avion nu sosea de peste ocean.“ R.I. 3 IV 74 p. 6; v. și Sc. 30 VIII 80 p. 1 (dup6 fr. *camerounais*; DEX)

camion-cistern6 s.n. –Camion care servește la transportul lichidelor– „Un *camion-cistern6* conțin6nd 22500 litri de whisky a fost furat la Montreal, în timp ce șoferul vehiculului dormea într-un motel.“ R.I. 8 III 67 p. 6. „A fost nevoie de 19 ore de efort deosebit din partea pompierilor [...] pentru a transborda conținutul vagonului deteriorat în *camioane-cisterne*.“ R.I. 3 VII 76 p. 6. „Explozia unui *camion-cistern6* care transporta propan pe autostrada trans-canadian6 [...]“ R.I. 19 X 84 p. 6; v. și I.B. 13 VI 73 p. 4, R.I. 16 V 74 p. 6, 12 VII 78 p. 6 (din *camion + cistern6*, dup6 fr. *camion-citerne*; PR 1949; FC I 47; DT)

camion-platf6rm6 s.n. –Camion cu partea din spate alc6tuit6 dintr-o platform6– „Recent, a fost încercat6 rezistenț6 Podului Lukeukiao [...] din timpul dinastiei Kin (1115–1234). Mai 6nt6i l-a traversat un *camion-platf6rm6* cu o 6nc6rc6tur6 de 400 de tone.“ R.I. 30 VIII 77 p. 6 (din *camion + platf6rm6*, dup6 fr. *camion à plateforme*; DT)

camion-școal6 s.n. –Camion care servește drept școal6 (la școala de șoferi)– „Au dosit *camionul-școal6* într-un boschet și au încercat s6-și fac6 «plinul».“ Sc. 26 V 77 p. 2 (din *camion + școal6*)

Camorra s.f. –Mafia sicilian6– „La cap6tul unei urm6rii «ca-n filme», a fost arestat6 «Pupetta» Maresca, figura binecunoscut6 a lumii interlope napolitane (*Camorra*).“ I.B. 20 VII 82 p. 4; v. și *antimafia*, *proces-fluviu* (din it. *Camorra*; DEX-S)

camorrist s.m. –Membru al Camorrei– „Potrivit rel6t6rilor poliției «*camorristii*» se masacreaz6 6ntre ei în toate cartierele orașului.“ R.I. 16 IX 85 p. 6 (din it. *camorrista*)

campanella s.f. (greșit pentru *campanile*) „Proiectul ansamblului [bisericii greco-catolice de la Cluj] cuprinde: biserica-sanctuar [...], o clopotniț6 (o *campanella* italian6), centrul de formare spiritual6 a familiei.“ R.I. 24 VII 93 p. 2 (din it. *campanella*; DN3; în citat se face confuzia 6ntre *campanella* “clopoțel” și *campanile* “clopotniț6”)

camping s.n. (sport) –Tab6r6 de turiști– „Minifrigider (frigidere mici, destinate *camping*-urilor, autovehiculelor etc.).“ R.I. 1 VI 74 p. 5. „Minighid. La Eforie Nord (l6ng6 complexul sanatorial) s-a dat în folosinț6 un *camping* model cu 1500 locuri și un teren în care se pot monta p6n6 la 500 de corturi.“ I.B. 13 VII 74 p. 6; v. și *cas6-camping* (1969) [pron. *ch6mping*] (din engl., fr. *camping*; Il. Constantinescu în LR 1/73 p. 26; DEX, DN3)

camping-caravaning s.n. „Automobil Clubul Român pune la dispoziția turiștilor, din țar6 și peste hotare, cupoane hoteliere sau «*camping-caravaning*», în baza c6rora pot s6-și stabilesc6 itinerariul și programul de concediu. Fiecare cupon d6 dreptul la 5 litri benzin6 gratuit, cazare în hoteluri și locuri de popas – și jum6tate de pensiune.“ R.I. 26 IV 77 p. 5 [pron. *ch6mping-carav6ning*] (din fr. *camping + fr. caravaning*, care este un fals anglicism; v. DMN s.v. *caravan[n]ing*; DHLF 1971, DMC 1978)

c6mpus s.n. (6nv.; americanism) –Așezare în care (în special în S.U.A.) este amplasat un institut de 6nv6ț6m6nt superior cu toate anexele sale– „[...] o mulțime de scriitori nu mai fac un pas dincolo de viaț6 *campus*-ului, și experiența lor e limitat6 fatal la specia uman6 universitar6 și la evenimentele interne ale universit6ții care, oric6t de interesante, s6nt și specioase și previzibile.“ R.lit. 28 III 74 p. 32. „Asupra lor [c6rșilor] se reped nu numai studenții din *campusuri*, ci și gospodinele adevte ale matriarhatului conjugal.“ Cont. 16 III 79 p. 8. „[...] c6minisții [...] au r6mas în *campusuri* pentru autogospod6rire.“ R.I. 3 X 93 p. 9 (cuv. lat. transmis prin engl. americ. *campus*; cf. fr., it. *campus*; DMN 1958; MP 1962–65; D.Am.; DN3, DEX-S)

canabicult6r s.m. –Cultivator de canabis– „O mie cinci sute de hectare cultivate cu canabis sau cu «c6nep6 indian6», din care se extrage marijuana, au fost descoperite în provincia columbian6 Guajira [...] Potrivit m6rturisirilor celor arestați, peste 300 de «*canabicultori*» s6nt angajați în aceast6 activitate în peninsula Guajira, cultiv6nd o suprafaț6 considerabil6.“ R.I. 26 V 77 p. 6 //din *can[n]abi[s]* + [*agri*]cultor//

can(n)ábis s. (chim.) –Stupefiant extras din cîneapă indiană– „Expertii italieni au declarat că este vorba de un nou tip de drog, care se prezintă sub forma unui lichid concentrat, obținut în laborator prin sinteză, după un procedeu asemănător distilării *canabisului*.” R.I. 24 II 75 p. 6. „Între «mărfurile» descoperite se află nu mai puțin de două tone de *canabis*, peste o sută de kilograme de cocaină și 50 kg de heroină pură, precum și 8200 de doze de L.S.D.” R.I. 31 I 79 p. 6. „Potrivit datelor statistice, pe primul loc se află consumatorii de *cannabis* (hașiș, marijuana) [...]” R.I. 6 II 85 p. 6; v. și 14 VII 80 p. 6, I.B. 13 II 84 p. 8; v. și *canabicultor* (din fr., engl., it. *cannabis*; PN 1987; DEX-S)

canalagíu s.m. –Muncitor care curăță canalele– „[...] gunoierii, *canalagii*, măcelarii, prostituatetele, proxenetii îndeplinesc funcția socială de a îndepărta și drena ceea ce este contagios, impur de comunitățile umane. Jurnalistica erotomană, ca și industria video sau magazinele porno ar putea să facă parte din același sistem.” „22” 25 IX–1 X 92 p. 2 (din *canal* + *-agiu*)

cancaniér, -ă adj. (franzuzism) –Bîrfitor– „Nu către spiritul *cancanier* mă îndrept eu în ce-l privește «pe cel mai puțin teatral și cel mai constructiv messianic», cum îl numește Călinescu, referindu-se la grupul pașoptist care avea să joace rolul atît de mare în zbciumata noastră istorie [...]” R.I. 14 I 77 p. 1 (din fr. *cancanier*; DN3, DEX-S)

cáncer s.n. (fig.) –Flagel– „*Cancerul* scepticismului.” R.I. 11 V 78 p. 1; v. și *dopare* (1963) (din fr. *cancer*; DMN 1966; DN, DEX, DN3 – alte sensuri, DEX-S)

cancerigén, -ă adj. 1962 (med.) –(Factor) care provoacă sau favorizează apariția cancerului– v. *poliglicol* (din fr. *cancérigène*; PR 1946; DM; DEX, DN3)

cancerogenéză s.f. (med.) –Originea (și cauzele) cancerului– „Miercuri [la Congresul internațional de oncologie] a fost luată în discuție, printre altele, problema *cancerogenezei*.” Sc. 26 VII 62 p. 6 (din *cancer* + *geneză*; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5; DEX-S)

candelăreásă s.f. –Femeie care, contra cost, aprinde candelile în cimitire– „*Candelăreasa* cere 300 de lei pentru consumul [de ulei] de 3–4 ore o dată la săptămînă.” R.lit. 35/93 p. 12 (din *candelă* + *-easă*; cuv. mai vechi în limba rom.)

canoíst s.m. 1967 (sport) –Sportiv care participă la întrecerile de canoe– v. *caiacist*; v. și R.I. 30 VII 80 p. 5 (din *canoe* + *-ist*; cf. fr. *canoéiste*; DEX, DN3)

cantată-oratóriu s.f. (muz.) –Compoziție vocal-instrumentală în mai multe părți, avînd la bază un libret cu o desfășurare dramatică– „Nu departe ca sferă emoțională (de unde o anume monotonie a programului) s-a aflat *cantata-oratoriu* «Mihai Viteazul» de V.H.” Sc. 29 X 78 p. 4 (din *cantată* + *oratoriu*; D.Muz.)

cantautór s.m. –Cîntăreț care își compune singur melodiile– „A.B. mărturisea nu de mult că se socotește pe sine în calitate de *cantautor*.” R.lit. 4 II 71 p. 5. „Printre succesele sale, multe dintre ele compoziții proprii (avem de-a face deci cu un «*cantautor*»), amintim [...]” Săpt. 31 V 74 p. 7. „*Cantautorii* tineri [sînt] îndeobște recunoscuți sub numele de folkisti [...]” Săpt. 23 VIII 84 p. 8. „A încetat din viață N.V., unul din cei mai mari *cantautori* români.” Ev.z. 11 X 95 p. 8; v. și Săpt. 10 III 72 p. 13 (din it. *cantautore*; DLI; DEX-S)

cantínă-restauránt s.f. „*Cantinele-restaurant* se înființează și se organizează prin decizii ale comitetelor executive ale consiliilor populare orășenești, municipale sau județene.” Sc. 25 III 71 p. 2. „La începutul lunii februarie c. va avea loc o consfătuire cu responsabilii tuturor *cantinelor-restaurant* din țară.” R.I. 13 I 75 p. 5. „Primul furnizor al *cantinei-restaurant* – gospodăria-anexă” I.B. 20 XII 84 p. 4; v. și 11 II 75 p. 1, Sc. 6 XII 75 p. 2 (din *cantină* + *restaurant*)

cap s.n. (arg. sport.) 1. „Umor macabru (și, firește, involuntar) la Radio, miercuri după amiază, în cadrul transmisiei unei partide de fotbal: *capul* lui Adam – zicea emoționat crainicul – a luat o traiectorie ciudată [...] (pentru persoanele mai sensibile: «*cap*» în argoul fotbalistic înseamnă lovirea mingii cu capul de un jucător).” Cont. 21 V 74 p. 11. 2. în *cap (compas)* “direcție, orientare” „Vasul «*Allegro*» va lua *cap compas* – Nilul.” R.I. 14 VIII 93 p. 9 (lat. *caput*; cf. fr. *cap* “direcție”; DMC 1966; DEX – alte sensuri)

capacimétru s.n. (tehn.) –Instrument cu care se măsoară capacitatea electrică– „*Capacimétru* digital [...] destinat măsurării capacităților de la 10 pF la 4000 microfarazi pe 4 domenii de măsură.” R.I. 21 VII 84 p. 4 (din fr. *capacimètre*; DEX, DN3)

capacitate s.f. –Secție, unitate într-o întreprindere– „[...] a intrat în funcțiune o nouă *capacitate* de producție [...]” R.I. 3 II 81 p. 5. „La

întreprinderea «*Mecanica*» din Vaslui a intrat în funcțiune o nouă *capacitate* de producție. Este vorba de o *capacitate* de 1700 tone pe an de prealaje feroase cu grafit nodular.” Sc. 5 V 83 p. 3. „[...] pe rîul Ialomîța a fost pusă în funcțiune [...] prima *capacitate* din cadrul acumulării Dridu, lucrare constînd în devierea apelor prin nodul hidrotehnic executat [...]” R.I. 22 XI 84 p. 15 (formal din fr. *capacité*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

căpete ráse sint.s. –Skinheads– „*Capetele rase* își fac de cap. Așa-zișii skinheads, indivizi cu capetele rase și îmbrăcați cu haine de piele, au pornit un atac împotriva unui cămin locuit de imigranți.” Aici Radio Europa liberă, 18–20 VI 91 p. 12 (după engl. *skinheads*)

capilaroscóp s.n. (med.) –Aparat care studiază aspectul vaselor capilare– „Specialiștii sovietici au pus la punct un *capilaroscop* cu monitor de televiziune destinat diagnosticării precoce a mai multor boli. Este vorba despre un sistem de aparate ce se compune dintr-un microscop, o cameră de televiziune și o instalație de videocontrol. Cu ajutorul sistemului, imaginile vaselor sanguine pot fi mult mărite și apar pe ecranul televizorului.” R.I. 15 VII 85 p. 6 (din fr., engl. *capillaroscope*)

caprolactáma s.f. (chim.) –Monomer din care se obțin materiale plastice– „[...] se zămislește materia primă a fibrei de relon: *caprolactama*.” Gaz.lit 23 II 61 p. 4. „La Roman a fost pusă în funcțiune o instalație modernă de recuperare a *caprolactamei* din deșeurile rezultate în procesul de fabricare a fibrelor sintetice.” R.I. 21 II 85 p. 5 (din fr. *caprolactame*, germ., rus. *Kaprolaktam*, engl. *caprolactam*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 133; LTR, DTP; DEX, DN3)

capsulá vb. I –A astupa cu o capsulă– „În fotografie: un ultim progres al sticlelor de suc: mașina de *capsulat*.” I.B. 2 III 62 p. 1 (din fr. *capsuler*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 239; DEX)

caragián adj. –De tipul celui al artistului Toma Caragiu– „[...] geniul unui actor tînăr-tinerel poate face față crocodilianului umor *caragian*.” R.lit. 9 I 75 p. 17 (din numele actorului [Toma] *Caragiu* + *-ian*)

carameláj s.n. 1976 –Produs cu (zahăr) caramel– v. *ciocolaterie* (din *caramel* + *-aj*)

carbocromén s. (farm.) „Un produs nou: *carbocromen*, necesar fabricării medicamentului cu același nume. Este o substanță realizată la întreprinderea «*Terapia*» din Cluj-Napoca. Medicamentul este indicat cu prescripția medicului în tratamentul insuficienței cardiace.” R.I. 24 II 77 p. 5

carbogozós, -oásă adj. –Acidulat– „Aici se produce Quick-cola, suc de fructe și ape *carbogazoase*.” R.I. 9 VII 74 p. 5 (din *carbo-* + *gazos*; DEX-S)

carbogél s. (cuv. sued.) „Specialiștii suedezi au descoperit un procedeu de transformare a «rocii negre» într-o gelatină care, în timpul arderii, nu mai poluează aerul. Denumit «*carbogel*», acest produs se obține prin concasarea cărbunelui, amestecarea sa cu apă (30 la sută) și cu o substanță chimică ce-i conferă consistență de pastă.” Sc. 17 X 78 p. 3. „În Suedia a fost produs un combustibil sub formă de juleu care prin ardere nu poluează. Numit *carbogel*, combustibilul se produce prin măcinarea cărbunelui în particule fine.” R.I. 17 I 79 p. 6

carbovanéț s.m. (cuv. ucr.) „*Carbovaneti* în culori americane. Banca Națională a Ucrainei a lansat miercuri în circulație biletul de 100.000 *carbovanet*, avînd valoarea de trei dolari și culoarea apropiată de cea a bancnotei americane. *Carbovanetul* este monedă națională provizorie pusă în circulație încă de anul trecut, dar guvernul de la Kiev amînă de luni de zile introducerea devizei naționale, grivna, realizată încă de acum doi ani de o monetărie din Canada.” R.I. 19 XI 93 p. 8

carburól s.m. „Guvernul francez a autorizat și dat publicității un program pentru producerea de carburanți de automobil cu zece la sută alcool. Programul se numește «*Planul carburol*» [...] actualele tipuri de automobile pot folosi *carburolul* fără nici o problemă [...]” R.I. 16 I 81 p. 6 //din *carbur[ant]* + *-ol*//

card s.n. „Cățile de credit VISA (*card*) vor fi introduse în România în cursul acestei săptămîni.” Ev.z. 12 I 95 p. 4; v. și *carte de credit* (1993) (din engl. *card*)

cardát, -ă adj. (text.) –Scărmănat (despre țesături)– „Pe linia înnoirii și reproiectării articolelor din fabricația curentă, întreprinderea timișoreană a trecut în acest an la producerea de fire *cardate* cu conținut de melană [...] precum și la realizarea de țesături pentru costume cu poliester filamentar – ceea ce conferă noilor contexturi rezistență

mărită la purtat și un grad sporit de neșifonabilitate.“ Sc. 20 VI 74 p. 2 (din *carda*; DEX)

cardiomiopatie s.f. (med.) –Boală a mușchiului inimii– „În prezent în vîrstă de 20 de ani, D. a suferit intervențiile chirurgicale la centrul medical Stanford din Palo Alto, California, ca remediu la *cardiomiopatia* sa. În tot timpul scurs de atunci el a fost obligat să ia doze mari de steroizi pentru a preveni reacția de respingere din partea organismului a inimii transplantate.“ R.I. 21 VIII 78 p. 6 //din *cardio-* + *miopatie*; DEX-S//

cardiomobil s.n. (tehn. med.) „În R.F.G. a fost pusă la punct o ambulanță specială pentru cardiaci, *cardiomobilul*, dotat cu toate instalațiile necesare pentru a da primul ajutor pentru accidentele cardiace: infarct, perturbări de ritm, opriri subite ale bătăilor inimii etc.“ Sc. 29 I 73 p. 1 //din *cardio-* + [*auto*] *mobil*//

cardiotahométru s.n. (tehn. med.) –Aparat care înregistrează bătăile inimii– „În R.S. Cehoslovacă a fost construit un *cardiotahometru* pe bază de transistori.“ I.B. 18 I 61 p. 3 //din *cardio-* + *tahometru*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 134//

carént, -ă adj. –Insuficient, cu lipsuri– „Apreciind regia tinerească (D.M.), strădaniile de omogenizare a imaginii (nu și sunetul, în general *carént*, confuz), este de salutat cu satisfacție noua rubrică «Revista literară» T.V.“ Sc. 3 II 73 p. 6 (din *caréntă*, prin substituție de sufix *-ent/-entă*)

carentăre s.f. –Înrăutățire, carentă– „În plus, un asemenea om alterează climatul necesar educării copiilor, constituie un exemplu rău pentru ei, împiedică dezvoltarea lor normală – deci produce o *carentăre* integrală a vieții de familie.“ R.I. 19 II 67 p. 3 (din *caréntă* + *-are*)

carmeníst s.m. –Cîntăreț în corul bucureștean «Carmen» de la biserica Domnița Bălașa– „Trei generații de cîntăreți (nu a lipsit nici un *carmeníst*, chiar dacă unii – ca profesorul N.B. – au depășit vîrsta de 90 de ani!) au ținut să evoce amintirea dascălului Kiriac, făuritorul de frumos, artistul cetățean care a făcut totul «numai din drag pentru popor».“ I.B. 19 XII 66 p. 2. „Ioan D. Chirescu, ultimul exponent «*carmeníst*» a rămas în istoria muzicii noastre prin piese corale de o cuceritoare simplitate.“ Săpt. 4 IV 80 p. 6 (din *Carmen* [numele unui cor bucureștean celebru de la biserica Domnița Bălașa] + *-íst*)

carminatív, -ă adj. (farm.) –Care calmează durerile de stomac și favorizează evacuarea gazelor intestinale– „Ceaiul de busuioc este un bun calmant al tusei. Uleiurile volatile pe care le conține au un rol *carminatív*, reglînd digestia.“ R.I. 6 IX 74 p. 5 (din fr. *carminatíf*; DN, DEX)

carnát, -ă adj. –Cu carne– „Dacă însă acestui regim *carnat* i-am adăuga [...] produse derivate ale laptelui sau compoturi și dulceturi, am da organismului nostru toate principiile alimentare necesare.“ Sc. 1 I 61 p. 8 (din *carne*; cf. fr. *carné*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 134)

carnét-bonier s.n. –Carnet care servește drept bonier– „[...] ca urmare, responsabilii și casierele din asemenea unități au în prezent la îndemînă *carnete-bonier* pentru eliberarea mărfurilor în cazul defectării caselor de marcat.“ I.B. 12 XI 64 p. 2 (din *carnet* + *bonier*)

carosá vb. I (tehn.) –A proiecta, construi sau monta caroserii– „Șasiul și motorul au fost realizate în Anglia, iar apoi a fost carosată în America de celebrul carosier Brewster.“ Tin.lib. 4 XII 92 p. 3; v. și *bicicletă-tandem* (1981) (din fr. *carrosser*; PR – sec. XX; DN3)

carpaccio s. (cuv. it.) –Fel de mîncare preparat din felii foarte subțiri din carne de vită (în citat este greșit tradus prin carne de pui)– „A devenit o adevărată manie: sushis de pește (pește crud), *carpaccios* (carne crudă de pui).“ As 253/97 p. 3

carstologie s.f. 1993 (geol.) –Știință care studiază fenomenele carstice– v. *biospeologie* (din fr. *karstologie*; DN3)

cart s.n. (sport) –Tip de mic automobil simplificat, de obicei folosit de copii în jocuri sportive– „Inițiativa elevilor de la Liceul mecanic nr. 1 de a înființa un club de carting a fost bine primită de către colegii lor din oraș. Noul club își propune să introducă pe elevi în tainele motorului de automobil, să-i învețe regulile de circulație auto și, deocamdată, să experimenteze totul pe cele 50 de *carturi*.“ R.I. 3 IV 75 p. 2; v. și *aeronavorachetomodel* (1974) (din engl., fr., germ., it. *Kart*; Il. Constantinescu în LR 1/73 p. 26; DN3)

carte de crédit s.f. –Cartelă magnetică, cu ajutorul căreia se pot face plăți electronice– „Serviciile poștale ale Marii Britanii experimentează noi tipuri de aparate telefonice automate care sînt utilizate nu prin introducerea unor monezi, ci a unor *cărți* speciale de *credit* fabricate din plastic. Pe videoindicatorul aparatului telefonic apare suma care reprezintă costul convorbirii.“ Sc. 29 XII 81 p. 5.

„Visa International oferă șase produse de bază care se potrivesc diferitelor operațiuni de casă. Acestea sînt: Classic Card (carduri clasice), care poate fi folosită drept *carte de credit*, carte de schimb sau carte de debit.“ R.I. 1 IX 93 p. 4; v. și *cod confidențial*, *hologramă*, *shopping* (din fr. *carte de crédit*)

carte-document s.f. –Carte cu valoare documentară– „O *carte-document* despre Eminescu.“ R.I. 1 VIII 74 p. 1. „«Toamna pămîirii noastre» – de Vartan Arachelian – este o foarte bună *carte-document* despre participarea României la primul război mondial, o evocare a unui moment de răsruce din istoria dobîndirii unității noastre naționale.“ Sc. 18 III 80 p. 4; v. și Săpt. 10 II 78 p. 3 (din *carte* + *document*, după fr. *livre-document*; DMC 1975)

carte-eveniment s.f. –Carte a cărei apariție constituie un eveniment– „O *carte-eveniment*: Octavian Goga – «Ne învață Mărășeștii»“ Săpt. 24 II 84 p. 7. „«Euharistia» [...] reprezintă pentru ortodoxia românească o *carte-eveniment*.“ R.I. 19 III 93 p. 2 (din *carte* + *eveniment*)

carte-film s.f. „În Franța a început o nouă industrie: de la «film» la «carte», în sensul editării unor somptuoase volume [...] cu prefețe, note și dosare critice, biofilmografie de autori și de interpreți. Este inițiativa casei de cultură Balland, care a lansat deja o primă serie din aceste *cărți-filme* din opera cinematografică a unor mari realizatori precum Carné [...], Renoir [...], Godard [...]“ R.lit. 20 III 75 p. 22 (din *carte* + *film*, după model fr.)

cartelát, -ă adj. –Reunit într-un cartel– „[...] recenta lovitură de teatru de la Roma [...] pentru o clipă a întărit – aparent – atît de mult poziția celor două grupări ale promotorilor, acum «*cartelate*» – W.C.T. (cu turnee în curs de desfășurare pînă la 14 mai) și W.T.T. (cu turnee între 15 mai și sfîrșitul lui august) încît la un moment dat s-a crezut că, într-adevăr «Marele premiu» va deceda.“ Mag. 23 III 74 p. 8 (din *cartela*)

cartelă s.f. (inform.) –Carton sau plastic cu fir metalic magnetizat, de dimensiuni standard, care servește ca suport de memorizare a datelor și declanșează instalații automate– „Din numărul total [de telefoane moderne] 1200 au principiul de funcționare pe bază de monedă, iar 800 cu *cartelă* tip «cipcard».“ R.I. 23 III 93 p. 9. „[...] cutiile de presă ale jurnaliștilor [...] nu se deschid cu cheia [...] ci pe bază de «*cartelă*» – fiecare legitimație are încorporată o bandă magnetică.“ R.lit. 20/93 p. 17 ✧Tipuri de cartele: „[...] așteptăm un lot de 2000 telefoane din Republica Sud-Africană, parțial cu *cartelă electronică*, parțial cu monedă [...]“ R.I. 4 V 93 p. 16. „[...] cheile de la cameră au fost înlocuite cu *cartelele magnetice*.“ R.I. 3 VII 93 p. 5. „În stația de metrou Piața Unirii I are loc un experiment privind viitorul sistem de taxare bazat pe *cartelele magnetice*.“ R.I. internaț. 12 VII 95 p. 2 (formal din it. *cartella*; sensul din engl. *card*; DN, DEX – alte sensuri, DN3, DEX-S)

cartelizare s.f. –Vînzare pe bază de cartelă– „Consiliul de miniștri al Italiei se va întruni, astăzi, pentru a lua în dezbatere planul privind raționalizarea consumului de produse petroliere. Potrivit presei italiene, planul prevede «*cartelizarea*» combustibilului auto.“ I.B. 18 II 74 p. 4 (din *cartelă*; DEX-S)

cartier-orăș s.n. –Cartier cu o mare extindere– „*Cartier-oraș*. De ce oraș? Pentru că noul cartier va fi, ca număr de apartamente, cît un oraș, de pildă cît Sibiul.“ Sc. 23 II 62 p. 3. „La Suceava, numele de «Arini» definea o mahală insalubră. «Arini» este astăzi numele unui *cartier-oraș*, al unui spațiu urban de cea mai aleasă modernitate.“ Sc. 2 IV 75 p. 2; v. și *alb-argintiu* (din *cartier* + *oraș*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 232)

cartier-satelít s.n. –Cartier construit în jurul unui element central– „Blocuri înalte [...] construcții înconjurate de *cartiere-satelit*.“ Sc. 21 X 62 p. 4. „Blocurile din *cartierele-satelit* au rămas împrăștiate printre arbori și stînci, în jurul cîte unui centru social-cultural.“ R.lit. 31 I 85 p. 24 (din *cartier* + *satelit*; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 325)

cartíng s.n. (sport) –Sport practicat cu cartul– „O ultimă întrebare privind dezvoltarea sportului automobilistic: Cînd va lua ființă Federația română de automobilism și *karting*?“ I.B. 19 IV 74 p. 3. „Se subliniază faptul că «marele as al volanului» s-a remarcat mai întîi ca alergător și constructor de *karting*.“ Sc. 8 XI 74 p. 5; v. și I.B. 12 I 84 p. 7; v. și *bowling*, *cart* [scris și *karting*] (din engl. *carting*, fr. *karting*; PR 1955, BD 1965; Il. Constantinescu în LR 1/73 p. 26 – atestare din 1969, Th. Hristea în LR 3/73 p. 186, L. Seche în LR 2/75 p. 176, P.N. 2/74 p. 44 – ex. din 1969; DEX, DN3)

cartíst s.m. –Practicant al cartingului– „Bogat calendar sportiv al

automobilistilor și kartiștilor români“ I.B. 12 I 84 p. 7 [și *kartișt*] (din *carting* + *-ist*; cf. it. *kartista*; DPN 1983)

cartocciáta s.f. (cuv. it.) –Pizza prezentată ca un cornet– „Se execută orice tip de pizza, inclusiv renumitele specialități siciliene «*cartocciate*» și «aruncune».“ R.I. 13 VII 93 p. 16

cartodróm s.n. –Loc special amenajat pentru sportul cu carturi– „*Cartodromul* pionierilor. Un teren viran din apropierea gării din Baia Mare [...] a constituit o «pistă de încercare» a forțelor copiilor băimăreni. Pentru că aceștia au hotărât, cu sprijinul edililor locali, să-l transforme într-un *cartodrom*.“ Sc. 2 XI 73 p. 2. „În incinta *cartodromului* pionierilor din Baia Mare a fost amenajat un parc-școală de circulație, dotat cu toate tipurile de marcaje și 70 de semne de circulație.“ R.I. 18 XI 76 p. 2 (din *cart* + *-drom*, după modelul lui *aerodrom*)

cartofúl s.m. 1979 –Produs alimentar din cartofi deshidratați– v. *grışpandin* (din *carto*[ff] + *fulg*)

cartomancián, -ă s.m.f. 1977 –Ghicitor în cărți– v. *acromantie* (din fr. *cartomancien*, -*enne*; L)

cartúș (cu **țigări**) s.n. –Ambalaj de carton care conține zece pachete de țigări– „Controlul efectuat s-a soldat cu descoperirea [...] a 1571 de *cartușe* cu țigări...“ R.I. 16 X 84 p. 6 (din fr. *cartouche*; DEX, DN3)

carstologie s.f. 1993 –Cercetarea fenomenelor carstice– v. *bio-speologie* //din *carst* + *-logie*//

carură s.f. (fig.) –Calibru, anvergură– „Producțiile ‘74 –’75 sînt din ce în ce mai puțin producții și din ce în ce mai mult filme. Nu filme de aceeași *carură*, nu filme de egal impact, dar filme închegate, cu relief, cu idei topite în emoții, filme dintre care multe pot fi trimise peste graniță.“ Sc. 4 III 75 p. 4 [pron. și *carüră*] (din fr. *carrure*; PR; DN3 – alte sensuri)

cas s.n. (muz.) –Casetofon– „Unii dispun de un mag – magnetofon – sau de un *cas* –casetofon.“ R.lit. 19 VII 79 p. 9. „[...] ei au acum «*cas*», cum mi-a spus unul odată: că să trec și pe la el că pune «*cas*» [...] și el se gîndea la casetofonul stereo pe care-l mîngîia cu ochii [...]“ Săpt. 29 I 82 p. 7; v. și I.B. 9 V 74 p. 5, D. 144/95 p. 13 (prescurtat din *casetofon*; R. Zafiu în Luc. 37/91 p. 4)

casă-camping s.f. –Căsuță simplă din lemn destinată campingurilor– „Un nou tip de *casă-camping*. În cadrul Complexului pentru industrializarea lemnului din Comănești s-a realizat un nou și interesant tip de casă destinată afit campingurilor montane cît și celor de pe litoral.“ Sc. 29 XI 69 p. 5 [pron. *casă-chémping*] (din *casă* + *camping*)

casă-laboratór s.f. –Casă în care se fac lucrări practice, care servește drept laborator– „Pe loturile demonstrative ale *caselor-laborator* urmăresc comportarea diferitelor soiuri, experimentează variante de culturi cu doze diferite de îngrășăminte chimice și naturale.“ Sc. 27 VIII 66 p. 2; v. și 14 I 62 p. 1, Cont. 1 III 63 p. 1, Șt. și tehn. 6/67 p. 36 (din *casă* + *laborator*; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 325)

casă-monument s.f. –Casă considerată monument istoric sau artistic– „La nr. 24 există o *casă-monument* de trei caturi.“ Sc. 21 VI 64 p. 4; v. și R.I. 25 XI 66 p. 6 (din *casă* + *monument*)

casă-muzéu s.f. –Casă a unei personalități în care s-a deschis un muzeu– „În cadrul acțiunilor organizate la *casa-muzeu* H.C. Andersen, Ion Pas, traducătorul în limba română al povestirilor lui Andersen, a citit povestirea «Străiele noi ale împăratului».“ Sc. 5 IV 63 p. 3. „Și așa cum stau pe bancă în ograda *casei-muzeu*, înconjurat de pomi și flori, în zumzetul dulce al albinelor, glasul lui Toader Hrib sună ca un text de cronică și am sentimentul că sînt martorul unei clipe de istorie.“ Sc. 10 X 76 p. 1. „Sevilla este cunoscută și recunoscută după ruinele sale romane, după podul Alcantara și *casa muzeu* a lui El Greco.“ I.B. 7 V 86 p. 4; v. și Mag. 7 I 67 p. 4, R.I. 24 I 73 p. 5, R.lit. 27 IX 84 p. 23 (din *casă* + *muzeu*)

casă-remórcă s.f. –Rulotă– „Reghin face cîteva sugestii constructorilor de mașini. Prima, crearea unei microinstalații de încălzire centrală pentru clădirile mici. Ce-a de-a doua, fabricarea de *case-remorci* pentru autoturisme.“ R.I. 18 XII 66 p. 3 (din *casă* + *remórcă*)

casă-restauránt s.f. –Casă în care s-a deschis un restaurant– „În sfîrșit, în spatele *casei-restaurant* s-a amenajat și o grădină de vară, dominată de umbra părului sub care au stat adesea la un pahar Eminescu și Creangă.“ Sc. 29 XII 65 p. 4 (din *casă* + *restaurant*)

casă-reședínță s.f. –Casă în care locuiește sau a locuit o

personalitate– „La 3 km sud de Rîmnicu Vîlcea se află complexul muzeistic Magheru. Aici se poate vizita *casa-reședință* a generalului Magheru.“ R.I. 1 IX 77 p. 5 (din *casă* + *reședință*)

casă-rulótă s.f. –Casă-remorcă– „*Case-rulote* ca ale țiganilor din Occident.“ Ap. 7–8/93 p. 22 (din *casă* + *rulotă*)

casládă s.f. (sport, spect.) –Salt primejdios– „*Cascadele* spectaculoase realizate [...] de către regizorul V.A.“ R.I. 12 XII 92 p. 4 (din fr. *cascade*; DEX, DN3 – alte sensuri)

casládó, -oáre s.m.f. (cinem.) „O profesie originală: aceea de înlocuitor al vedetelor ecranului în turnarea scenelor care cer un curaj și o îndemînare în afară din comun – profesie cunoscută în lumea filmului sub denumirea de *casládó*.“ Mag. 21 I 67 p. 4. „În Franța, sindicatul lucrătorilor din cinematografie a recunoscut ca atare profesiunea de *casládóare*. Asta de la emanciparea femeii se trage [...]“ R.I. 20 IX 76 p. 2. „*Casládó*ul american S.B. a depășit [...] viteza sunetului la bordul unei mașini-rachetă cu trei roți devenind astfel primul om care a reușit o asemenea performanță la sol.“ R.I. 19 XII 79 p. 6; v. și Săpt. 20 V 77 p. 2; v. și *casládóresc*, *motorachetă* (din fr. *casládóeur*; Th. Hristea în LR 3/72 p. 188; DMC 1964; DEX, DN3)

casládóresc adj. (cinem.) –De casládó– „Crede, în mod fals, că a risca este un atribut *casládóresc*. Pentru un casládó autentic riscul este foarte redus.“ Săpt. 29 I 72 p. 7 (din *casládó* + *-icesc*; DEX-S)

casládórie s.f. (cinem.) 1. –Profesiunea de casládó– „De fapt, la noi, *casládória* a început de curînd a deveni profesie, sau mai bine zis e pe cale de a deveni, riscurile fiind dintre cele mai mari.“ Mag. 22 XI 69 p. 5; v. și *talkie-walkie* 2. –Faptă temerară– „*Casládórie* fatală. Vrînd să facă o «surpriză» unei cunoștințe de a sa ce locuia la etajul 8 [...] S.N.S [...] a încercat să coboare – cu ajutorul unui furtun de cauciuc – de pe terasa blocului în balcon. Imprudența i-a fost fatală.“ I.B. 2 IV 75 p. 7; v. și R.I. 10 IV 75 p. 6 (din *casládó* + *-ie*; DN3, DEX-S)

casládórism s.n. –Faptă temerară, de casládó– „O a doua calitate: interiorizarea. Cînd scriu acest cuvînt mă gîndesc la meritul autorilor de a muta mai în adînc clocotul din arsenalul pe cît de uzat, pe atît de gustat al ciocnirilor exterioare (pistoale, revolvere, cuțite, șisuri, urmăriri frenetice, acrobații amețitoare, *casládórisme*, trapezisme etc.)“ R.I. 27 IX 78 p. 2 (din *casládó* + *-ism*)

caserólă s.f. –Recipient (din material plastic) utilizat pentru păstrarea/prezentarea alimentelor– „Unele dintre sortimentele oferite zilnic gospodinelor [...] sînt porționate și preambalate în *caserole* și pahare.“ I.B. 21 I 86 p. 1; v. și *termosudabil* (1976) (din fr. *casseroles*; LTR; DEX, DN3 – alte sensuri)

casétă s.f. –Cutie de material plastic conținînd o bandă magnetică, care înregistrează sau reproduce sunetul sau imaginea– „*Casete* muzicale duminicale comentate de G.C.-M.“ Pr. R.TV 12 XI 78 p. 3. „Poliția portugheză a inițiat săptămîna trecută o operațiune mai puțin obișnuită de depistare a unor laboratoare clandestine de înregistrare pe *casete*.“ R.I. 18 V 81 p. 6. „3500 de *casete* video și 300 *casete* matrice au fost confiscate în patru studiiuri situate [...] în regiunea pariziană.“ R.I. 19 III 84 p. 6; v. și *videomagnetofo*n (1970) (din fr., engl. *cassette*; PR 1960, DMC 1967, BD 1970; DN, DEX, DN3 – alte sensuri; DEX-S)

casétă-serviciu s.f. –Casetă care conține un serviciu util în gospodărie– „Trimestrul II a fost de asemenea bogat în noutăți; între acestea: *casete-servicii* de ceai, garnituri complete pentru aperitive, mașină de răzuit legume.“ I.B. 30 IV 76 p. 2 (din *casétă* [care conține un] *serviciu*)

casetofón s.n. –Magnetofon cu casete– „*Casetofoane* italienești în raliurile lor cu iubite platinat.“ Sc. 24 IV 74 p. 6. „[Vînd] *Casetofon* auto stereo Sanyo, nou, cu boxe.“ R.I. 3 VII 78 p. 4. „Pentru a permite abonaților telefonici care lipsesc de acasă să știe de cine au fost căutați în lipsă, societățile de telecomunicații din S.U.A., Japonia și alte cîteva țări au pus la punct dispozitive bazate pe cuplarea unui *casetofon* la aparatul respectiv de telefon.“ Sc. 24 XI 78 p. 5; v. și I.B. 9 V 74 p. 1, Sc. 28 II 75 p. 3; v. și *autostop* (din *casétă* + [*magneto*]fon; DEX-S)

casetotécă s.f. –Loc de depozitare sau colecție de casete cu benzi magnetice– „Alături de bibliotecă, discotecă, *casetotecă* sonoră, și-a făcut apariția de curînd videoteca – la dispoziția publicului larg. La Stockholm a fost inaugurată de curînd o primă mostră a acestui gen de cinematograf, care dispune de filme înregistrate pe videocasete, spectatorii alegînd ei înșiși programul dorit.“ Sc. 26 XII 74 p. 6 (din fr. *cassetothèque*; DMC 1972, DTN p. 774; DEX-S)

cassdeck s.n. (cuv. engl.) –Casetofon fără amplificator de putere–

„[Vînd] *cassdeck*-uri trei capete [...] video cameră, procesor video, tv color, video Player, compact disc.“ R.I. 10 X 91 p. 5. „[Vînd] capete Rerox sigilate, preamplificator final audio radio, *cassdeck* Mitsubishi.“ R.I. 29 VII 93 p. 13

cash s. (ec.; cuv. engl.) –În sintagmele *bani*, *plată cash* = (cu bani) în numerar– „[...] mărfuri care se vînd pe piața internațională cu bani *cash* și nu pe credite.“ Ad. 6 V 90 p. 2. „Vînzare de acțiuni cu plata *cash*.“ R.I. 30 VI 93 p. 1; v. și 10 VI 93 p. 16 [pron. *cheș*] (cf. fr., it. *cash*; PR 1945, PN 1987, DFAP)

castél-cetáte s.n. –Castel întărit ca o cetate– „Din Gilău, localitate cu un vechi *castel-cetate* (sec. XV) se poate ajunge urmînd drumul de pe Valea Someșului Rece, la cabana cu același nume situată la 27 km distanță.“ I.B. 8 IX 67 p. 2. „În ultimii ani l-a covîrșit o criză de mizantropie. S-a recluzat într-un fel de *castel-cetate* din apropierea orașului Las Vegas.“ Cont. 10 XII 70 p. 9 (din *castel* + *cetate*)

castél-muzéu s.n. –Castel folosit ca muzeu– „În mod deosebit spărgătorii sînt atrași de zecile de *castele-muzeu* presărate în regiunea orașelor Koblenz și Bingen din Renania și în landul Hessen.“ I.B. 3 XII 70 p. 4 (din *castel* + *muzeu*)

castríst, -ă adj. 1991 –Aparținător lui sau referitor la (Fidel) Castro– v. *implementa* (din fr. *castriste*; PR 1960; cuvîntul este mai vechi în limba română)

cașerát, -ă adj. 1. (Despre țesături) „Ceea ce stîrnește curiozitatea este proveniența materialului, un amestec ingenios de tricot și buret. –Din ce sînt confecționate? [vestele] –Dintr-un material *cașerat*. Încep să mă dumiresc. Termenul, adoptat – se pare – după verbul francez *cacher* (ascunde), se referă la spuma poliuretanică «îngropată» între tricot și căptușeală, care face ca vestele să fie ușoare, comode la purtat și foarte călduroase.“ I.B. 5 XII 67 p. 3. 2. –(Despre cartoane) Cu suprafață lucioasă obținută prin aplicarea unei folii– v. *tetrapak* (cf. fr. *cacher*; DN3, DEX-S)

cataclísmic, -ă adj. (rar) –Catastrofal– „Totul a plecat de la erupția *cataclismică* care a avut loc pe insula Thera.“ Sc. 14 XI 70 p. 6 (din fr. *cataclismique*; DN3)

catadióptu s.m. (opt.) „Este vorba în primul rînd de utilizarea *catadioptrilor* («ochi de pisică») de dimensiuni și modele ameliorate, cu calități reflectorizante superioare care se atașează căruțelor, bicicletelor, pe ghiozdanele școlărilor [...]“ R.I. 27 X 77 p. 5 (din fr. *catadioptr*; FC II 61; DN3, DEX-S)

catalog-albúm s.n. –Catalog de expoziție sub formă de album– „Se găsește un *catalog-album* cu ilustrații în culori.“ Sc. 16 XI 67 p. 4. „O lucrare somptuoasă, prilejuită de un eveniment – *catalogul-album* Brîncuși, semnat de P.O. – urmărită scrupulos de autor pînă la ieșirea de sub tipar.“ I.B. 29 VIII 72 p. 2; v. și Luc. 18 II 67 p. 8, Sc. 16 XII 67 p. 4 (din *catalog* + *album*)

cat(h)ársis s.sg.tant. (livr.) –Purificare, eliberare psihică– „Mai întîi trebuie să excludem povestea cu «misterul artei». Foiletonul de simbătă seara nu se fabrică în vederea *catharsis*-ului.“ Cont. 15 XI 74 p. 9 (din fr. *catharsis*; DN3)

catártic, -ă adj. –Care purifică– „Desigur că autorii acestor pelicule au avut în vedere efectul eliberator, *catartic* al coșmarului.“ Săpt. 3 VII 70 p. 2 (cf. fr. *cathartique*; DN3)

catastrofísm s.n. „*Catastrofismul*. Acesta este termenul pe care, prezentînd ultimele noutăți editoriale, «Le Nouvel Observateur» îl folosește pentru un nou roman de science-fiction [...] E vorba de o invazie a unor extraterestri sanguinari.“ R.I. 6 III 75 p. 22 (din fr. *catastrophisme*; DEX, DN3 – alt sens)

catch s. (sport) –Gen de lupte libere– „Magnifica Mimi. Așa este supranumită regina *catch*-ului feminin [...] care și-a cucerit faima grație atît corpului ei, cît și evoluției în ring.“ Tin.lib. 30 XI 92 p. 6. „Scene de *catch* în Congresul Deputaților Poporului de la Moscova [...]“ R.I. 5–6 XII 92 p. 1 (din engl. *catch*; cf. fr. *catch*; PR 1933; DEX, DN3)

catering s.n. „În ce privește realizarea semipreparatelor, semiindustrializatorilor și produselor tip *ketering* (conservate prin frig) amintesc două măsuri importante luate cu cîteva zile în urmă.“ I.B. 6 V 74 p. 1. „Un restaurant care are o capacitate, în sistem de bufet suedez, de o mie de persoane pe oră, funcționează în regim de *catering* cu cele mai renumite restaurante bucureștene.“ R.I. 3 XI 94 p. 5. „*Catering*-ul (serviciul de asigurare a mîncării la bord) s-a îmbunătățit [în avioane].“ „22“ 15/95 p. 10; v. și Ev.z. 18 I 97 p. 8; v. și *mostră-etalon* [scris și *ketering*; pron. *chétering*] (din engl. *catering*)

catetér s.n. (med.) –Tijă, plină sau scobită, folosită pentru explorarea

sau dilatarea vaselor sanguine– „Operația a urmărit lărgirea, prin introducerea unui *cateter*; a vaselor coronariene îngustate în mod periculos la un pacient amenințat de infarct. *Cateterul*, lărgind diametrul interior al vaselor, permite o mai bună circulație a sîngelui.“ Sc. 11 II 78 p. 6; v. și *pace-maker* (din fr. *cathéter*; PR; DEX, DN3, cuvîntul este mai vechi în limbă)

cateterísm s.n. 1994 (med.) –Introducere a cateterului într-o cavitate a organismului pentru stabilirea diagnosticului sau în scop curativ– v. *fellow* (din fr. *cathétérisme*; PR; DEX, DN3, cuvîntul este mai vechi în limbă)

catifelin, -ă adj. –Cu calități și aspect de catifea– „Și o piatră din Bicză mă învață cît un cer de mai, *catifelin*.“ Gaz.lit. 23 II 61 p. 4 (din *catifelat*, prin substituție de sufix, *-at/-in*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 134, Th. Hristea P.E. 33)

cazán-turn s.n. (tehn.) „La Rovinari a intrat în probe tehnologice primul din cele patru *cazane-turn* de 1035 tone aburi pe oră ale termocentralei de aici [...] Cazanul are înălțimea de 92 metri și cîntărește peste 12000 tone. Ca o particularitate, toate agregatele sale auxiliare – preîncălzitoarele, ventilatoarele de aer și de gaze, precum și electrofiltrele – sînt asamblate în partea superioară.“ R.I. 4 IX 75 p. 5 (din *cazan* + *turn*)

cazaniér, -ă adj. (franțuzism) –Care se complăce în a sta la el acasă, sedentar– „Poate că ar trebui să fim mai puțin *cazanieri*, după o vorbă franțuzească greu traducibilă.“ Ap. 7–8/93 p. 7 (din fr. *casanier*; PR; cf. S. Șora N.A. 17)

cazeinát s.n. (alim.) „Specialiștii de la Întreprinderea de industrializare a laptelui din Brăila [...] au realizat un nou produs alimentar: «*Cazeinatul de sodiu*» realizat din lapte smîntînit cu o excepțională valoare nutritivă și multiple întrebuințări în numeroase produse alimentare.“ R.I. 27 IV 77 p. 3 (din fr. *caséinate*; DT; DEX-S)

cazeocarotén s.n. „O gamă sporită de produse este destinată și alimentației copiilor, din care menționăm: «*Caseocarotenul*» pe bază de caseină și adaos de morcovi.“ R.I. 28 VII 78 p. 2 [scris și *caseocaroten*] (din *caze[ină]* + *caroten*)

cazeoláct s.n. „*Caseolactul* este de fapt un medicament-aliment, un sort de lapte special din care lipsește lactoza. În conținutul lui intră în schimb proteine din lapte și soia, un complex de 10 vitamine, substanțe minerale și aromatizante.“ Sc. 22 II 74 p. 5. „Zilele acestea va apare în farmaciei noul produs hiperproteic «*Caseolact*». «*Caseolact*»-ul este primul hidrolizat proteic românesc de mare utilitate în patologia digestivă și nutrițională a tuturor vîrstelor.“ R.I. 27 XI 76 p. 5; v. și 6 VI 75 p. 2, 21 IV 76 p. 5 [scris și *caseolact*, *cazolact*] (din *caze[ină]* + *-lact*)

cazieríst s.m. –Fost deținut politic cu cazier judiciar– „Puteai observa între cei prezenți intelectuali, muncitori, mecanici auto, instalatori, zugravi de la IAL, lucrători de la întreprinderile de cofetării și răcoritoare și cîteva *cazieriști*.“ Lumea democrației IV/90 p. 3 (din *cazier* + *-ist*; cf. D. Urișescu CV 26)

caz-límítă s.n. 1973 –Caz ieșit din comun– v. *elev-problemă* (din *caz* + *limită*; cf. fr. *cas-limite*)

călăuziér s.m. –Călăuză– „*Călăuzierul* nu mai poate să tragă și cere ajutor de la cîteva marinari. Scafandru simte și el primejdia.“ R.I. 8 X 70 p. 3 (din *călăuză* + *-ier*)

călușítă s.f. –Femeie care joacă călușul– „[...] articolul «Competiția călușarilor», în cuprinsul căruia se spune că s-a remarcat formația de călușari și *călușite* de la Turburea [...]“ Cont. 17 X 80 p. 2 (din *căluș* + *-ită*; DEX numai m. *călușar*)

cămășuire s.f. (constr.) –Acoperirea cu un strat de beton– „În fig. B – consolidarea unui stîlp; faza inițială, cum arată acesta după decoperțarea betonului pînă la armătură, precum și după *cămășuire*.“ R.I. 22 III 77 p. 2. „La parter au început și lucrări de *cămășuire* a unor stîlpi.“ R.I. 7 IV 77 p. 1; v. și 20 IV 77 p. 1 (din *cămășă*; DEX-S)

cămîn-hotél s.n. –Cămîn cu un grad sporit de confort, care îl apropie de acela al unui hotel– „Se construiesc încă 6 *cămîne-hotel* pentru 1000 de tineri mineri.“ Sc. 14 I 61 p. 1 (din *cămîn* + *hotel*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 134)

cămîniádă s.f. (formație glumeată) –Odiseea găsirii unui loc într-un cămin studentesc– „În Regie, la sfîrșitul «*Cămîniadei*», rămăseseră cîteva protestatere – studente la ASE, repartizate de conducerea instituției pe locuri deja ocupate.“ R.I. 3 X 93 p. 9; v. și 4 X 95 p. 18 (din *cămîn* + *-iadă*)

cămîn-spítal s.n. –Cămîn (de obicei de bătrîni) în care se acordă asistență sanitară– „Din 1961 mă aflu internat în sanatoriul Tulgheș,

- raionul Gheorghieni. Mi s-a recomandat să intru într-un *cămin-spital*.” Sc. 6 VI 66 p. 2. „Celălalt compartiment are profil de *cămin-spital*, unde bolnavii vor beneficia de asistență medico-socială. Atât în secția de post-accuți, cât și în *căminul-spital* vor putea fi internați, în funcție de solicitări, bolnavi cronici.” R.I. 15 V 74 p. 1. „La Comănești a fost construit și dat în folosință un modern *cămin-spital* pentru bătrâni.” Sc. 16 V 80 p. 5; v. și Sc. 5 XI 65 p. 2 (din *cămin + spital*)
- căminiză** vb. I – A caza în cămin– „Studentii se *căminizează* în două locuri: pe str. Ștefan Furtună și la Grozăvești.” (din *cămin + -iza*)
- căpitan-nejucător** s.n. (sport). „Fostul campion de tenis al S.U.A., D.R., în vîrstă de 31 ani, a fost reconfirmat *căpitan-nejucător* al echipei S.U.A. pentru noua echipă a «Cupei Davis».” M. 19 XII 73 p. 5 (din *căpitan + nejucător*)
- căpitan-regént** s.m. – Conducător al Ducatului San Marino– „În San Marino a avut loc duminică ceremonia depunerii jurămîntului de către noii *căpitani-regenți* [...]” Sc. 3 IV 84 p. 6 // din *căpitan + regent* //
- cărămizî** vb.refl. IV – A deveni de culoarea cărămizii– „[Algele] au căpătat o culoare [...] roșiatică. De aici și apa lacului de acumulare a început să se *«cărămizească»*. Drept care, prin partea locului a și început să circule o nouă denumire: «Lacul Roșu... Bicaz».” Sc. 21 VI 74 p. 4 (din *cărămiziu* sau dintr-o formă flexionară a s. *cărămidă + -i*)
- cărtărescîan, -ă** adj. (lit.) – Specific textelor scrise de M. Cărtărescu– „Două sînt obiectivele discursului *cărtărescian* [...]” R.lit. 17 V 84 p. 4; v. și *miștocăresc* (din n.pr. al scriitorului Cărtărescu + *-ian*)
- căsuță-camping** s.f. – Căsuță din lemn simplă, destinată campin-gurilor– „Micro-stațiunea balneară Valea Stelii din Băicoi (jud. Prahova) se dezvoltă, devenind una din cele mai cochete de pe Valea Prahovei. S-a deschis la 1 mai – dispune de [...] 20 *căsuțe-camping* cu cîte două paturi.” R.I. 11 V 73 p. 2 [pron. *căsuță-chémping*] (din *căsuță + camping*)
- căsuță-litoral** s.f. – Casă special concepută pentru a fi utilizată pe litoral– „În anul următor întreprinderea va introduce în fabricare noi tipuri de prefabricate, printre care *căsuțe-litoral* și cabane pentru brigăzile de mecanizatori.” R.I. 23 XI 66 p. 1 (din *căsuță + [pentru] litoral*)
- căsuță-tîp** s.f. – Căsuță construită în serie– „În actualul cincinal, pînă în 1970, se vor mai adăuga litoralului circa 32000 de locuri dintre care [...] 9500 în *căsuțe-tîp* cu parter și etaj, avînd instalații sanitare și un confort sporit.” R.I. 21 IX 66 p. 4 (din *căsuță + tîp*)
- căști albastre** s.f. pl.tant. – Militari în serviciul Națiunilor Unite trimiși în misiune de menținere a păcii în lume; semnul lor distinctiv sînt căștile albastre, culoarea Națiunilor Unite– „*Căști albastre* americane sub comandă străină.” Meridian 23 VIII 93 p. 8. „Luarea ca ostatici, de către sirbi, a *căștilor albastre*.” D. 136/95 p. 5 (după fr. *casques bleus*; cf. it. *casco blu*; DPN 1978)
- CD** s.n. (muz.) – Compact disc– „Prima integrală pe *CD* a opusurilor simfonice enesciene din lume.” R.lit. 37/95 p. 8. „Al șaselea *CD* din integrala simfonică a lui George Enescu” R.lit. 18/96 p. 23 [pronunțat *sidî*] (prescurtare din engl. *c[compact] d[isk]*, fr. *c[ompacte] d[isque]*)
- CDR** s.n. 1992 – Abreviere pentru Convenția Democrată din România– v. *negociabil* [pron. *cederéj*]
- CD-Rom** s.n. (inform.) – Disc compact cu lectură laser, cu o mare capacitate pentru a stoca imagini și sunete– „*CD-Rom*. Dictionarele au fost primele cărți care au părăsit suportul de hîrtie pentru a trece pe compact-discuri – *CD-Rom*.” R.lit. 17/96 p. 23. „Să citim cărțile de pe *CD-Rom*-uri.” R.lit. 18/96 p. 1 [pronunțat *sidiróm*] (Abreviere din engl. *C[ompact] D[isk] R[ead] o[nly] m[emory]*)
- ceainărie-cafenea** s.f. – Local specializat în servirea ceaiului și a cafelei– „O *ceainărie-cafenea* a fost deschisă în cadrul complexului comercial «Fortuna» din Pitești.” R.I. 14 IX 76 p. 5 (din *ceainărie + cafenea*)
- ceainărie-cofetărie** s.f. – Ceainărie unde se pot consuma și produse de cofetărie– „În locul a 13 bufete și bodegi, am înființat o *ceainărie-cofetărie*, 2 iaugerii, 2 restaurante cu autoservire, 1 restaurant-pensiune, o patiserie ș.a.” I.B. 14 VI 75 p. 4 (din *ceainărie + cofetărie*)
- ceas-brichetă** s.n. 1965 – Ceas cu formă (și funcție) de brichetă– v. *ceas-broșă* // din *ceas + brichetă* //
- ceas-bróșă** s.n. – Ceas care servește drept broșă– „Am văzut ceasuri cu care poți înota liniștit la o adîncime de 200 m; ceasuri-pandantiv și *ceasuri-broșă*; ceasuri ultraplate înalte numai de 3 mm; ceasuri-calendar și ceasuri-brichetă; ceasuri pentru navigația aeriană,
- care indică simultan timpul mediu și unghiul orar corespunzător timpului sideral.” Sc. 8 V 65 p. 4 // din *ceas + broșă* //
- ceas-calendar** s.n. 1965 – Ceas care indică data și zilele săptămîinii– v. *ceas-broșă* // din *ceas + calendar* //
- ceas-pandantív** s.n. 1965 – Ceas care servește drept pandantiv. „Silvia a primit de la bunicii ei paterni un *ceas-pandantív*.”; v. *ceas-broșă* (din *ceas + pandantív*)
- ceasoficáre** s.f. „*Ceasoficare?* Nu știm în ce măsură cuvîntul *ceasoficare* este acceptat de lingviști, dar el există și înseamnă dirijarea centralizării celor 73 de ceasuri publice [...]” I.B. 29 VI 74 p. 2 (din *ceas*, după tipul *radioficare*; DEX-S)
- ceaușél** s.m. 1990 – Copil (nedorît) născut după decretul lui Ceaușescu din 1966 conform căruia femeile trebuiau să aibă minimum 4 copii– v. *ceaușit*; v. și Orizont 13/90 p. 10 (din n.pr. *Ceauș[escu] + -el*; R. Zafiu Luc. 13/90 p. 4; termenul era folosit oral după 1967; DEX – alt sens)
- ceaușism** s.n. (pol.) – Regimul tiranic instaurat de N. Ceaușescu– „În loc de «regim comunist» se spune «*ceaușism*» sau «regim totalitar».” D. 98/94 p. 15; v. și *culturnic* (1993) (din n.pr. *Ceauș[escu] + -ism*)
- ceaușít** s.m., adj. – (Om) ajuns, din cauza regimului instaurat de Ceaușescu, în situații disperate; nenorocit– „Plecînd de la arhicunoscuta realizare «ceaușel», întrebarea «Ce înseamnă *ceaușít*, *om ceaușít?*» a primit în vara lui 1989 următoarele răspunsuri: «Nu se spune; el e unu’, «om ajuns într-o situație dificilă», «prost la cap», «pedepsit», «ajuns la sapă de lemn, sărac», «înfometat», «cînd nu mai știi încotro s-o apuci», «om primejdios», «ticălos», «mațe peștrite».” R.lit. 34/95 p. 12 (din n.pr. *Ceauș[escu] + -it*)
- cecogramă** s.f. „Trimiterea *cecogramelor* (imprimate în relief pentru orbi) beneficiază de gratuitate.” R.I. 18 III 95 p. 5 // din *ceco- + -gramă* //
- cedár** s.n. (alim.) „În S.U.A. s-au creat în acest sens produse care imită perfect – cel puțin din punct de vedere al aspectului – diferite soiuri de brînzeturi, cum ar fi «*cheddar*» sau «mozzarella» – pe bază de ulei de bumbac, porumb, cocos sau soia.” Sc. 11 II 77 p. 5 [scris și *cheddar*] (din engl. *cheddar*; cf. fr. *cheddar*)
- cedrátă** s.f. – Tip de băutură răcoritoare– „Coca Cola nu a luat locul [la Napoli] sucurilor [...] servite cu gheață sfărîmată (granita) sau al *cedratei*, o limonadă făcută din sucul unei lămii dulci ca mandarina.” D. 92/94 p. 10 (din it. *cedratta*)
- CEE** s. 1975 – Piața comună, Comunitatea economică europeană– v. *renegociere* (abreviere din fr. *C[ommunauté] E[conomique] E[uropéenne]*)
- cehovizá** vb. I., „Trebuie să subliniez încă o dată că în «adaptarea» lui Osip, traducătoarea-adaptoare afirmă, față de celelalte versiuni, un merit chehovian, de reală adîncime: mușicul rudimentar, bruta primară, pe care ceilalți adaptatori au adoptat-o tale quale din proiectul abandonat de Cehov, a fost *cehovizat* în sensul unei complexiuni nobile.” R.I. 16 II 67 p. 2 (din numele scriitorului [A.P.] *Cehov + -iza*)
- celioscópíc, -ă** adj. (med.) – Referitor la interiorul cavității abdominale– „Chirurgia *celioscopică*, una dintre cele mai moderne ramuri ale chirurgiei «fără incizie», se practică de 2 luni în mod curent la Clinica chirurgicală numărul. 3 din Cluj.” R.I. 23 III 95 p. 5 (din fr. *celioscopique*)
- celofanáre** s.f. – Acțiunea de a acoperi cu celofan– „Linia de la fabrica de țigarete este prevăzută cu dispozitive moderne pentru: confecționarea țigaretelor, atașarea filtrelor [...] și *celofanarea* cutiilor.” I.B. 15 I 63 p. 1 (din *celofana*)
- celulár, -ă** adj. în sintagma *telefonie (mobilă) celulară* (comunic.) „La 1 martie 1993 va fi inaugurat în București primul serviciu de *telefonie mobilă celulară*. Societatea care va implementa acest sistem [este] Telefonica România [...]” R.I. 14 XI 92 p. 2. „Acest serviciu de *telefonie celulară* asigură legături telefonice între doi abonați aflați în interiorul zonei de acoperire sau între un abonat din acest teritoriu și altul din țară sau străinătate.” R.I. 3–4 IV 93 f.p. „Profituri masive din *telefonie celulară*” R.I. internaț. 28 VII 94 (din *telefonie + mobilă + celulară*; L 1995; DEX – alte sensuri)
- celulă-cóbai** s.f. (biol.) „*Cehulele cobai*. Mai mulți oameni de știință francezi au propus efectuarea experiențelor biologice pe culturi de celule și nu pe animale sau subiecți umani voluntari, cum este practica în mod curent [...] Prin recurgerea la «*celule-cobai*» specialiștii speră, de asemenea, să descopere cauzele mai multor

maladii, pomindu-se de la considerentul că celulele reacționează mai puternic decât corpul întreg.“ Sc. 1 V 77 p. 5 //din *celulă* + *cobai*//

celulă de criză sint.s. –Grup de lucru organizat la ministere în caz de criză provocată de războaie, greve etc.– „O *celulă de criză* funcționează fără întreruperi la ministerul sănătății din Rhenania de Nord–Westfalia. De aici s-a lansat, joi, alarma care a impus măsurile menționate.“ R.l. 19 I 85 p. 6 (din fr. *cellule de crise*)

celulif s.m. (pol.) –Fost deținut (politic) care a trecut prin celulele închisorilor– „Eliberarea din detenție nu înseamnă însă că hărțuierile judiciare, la care *celulitul* liber-democrat va trebui să facă față [...]“ Ghilotina VIII 90 p. 5 (din *celulă* + *-it*; D. Urișescu CV 28)

celulită s.f. (med.) –Umflarea țesutului adipos subcutanat– „Obesitatea, *celulita*, spondilozele, tratează specialist autorizat prin metoda electromasoterapiei.“ R.l. 15 VII 74 p. 4. „Marele pericol ce pîndește femeile din Occident îl reprezintă kilogramele suplimentare și *celulita*.“ R.lit. 6/94 p. 3 (din fr. *cellulite*; DEX, DN3)

celulochimie s.f. (chim.) „[...] se poate concepe o nouă chimie care să producă aproape tot ce se obține în prezent din petrol. Această nouă chimie ar putea primi numele de «*celulochimie*», în opoziție cu petrochimia actuală.“ Sc. 25 III 79 p. 5 //din *celulo-* + *chimie*//

celulomicrobián, -ă adj. –Referitor la celule și la microbi– „[...] doctorul Băcanu a izbit să pună la punct primul autovacina total *celulomicrobian*, dezvoltat prin căldură, cu care a vindecat complet, după numai 3 luni de tratament, parodontoză acută a bolnavei L.E. din Brașov. Acest deosebit succes terapeutic a fost obținut după statistica descoperitorului, în 1968.“ Fl. 2 III 84 p. 6 (din *celulo-* + *microbian*; invenția datează din 1968)

cenaclíst s.m. –Membru al unui cenaclu– „Spre seară întâlnesc doi *cenaclști* de la «Lucian Blaga».“ R.lit. 5 XI 70 p. 2. „[...] colaborarea foștilor *cenaclști* de la Sibiu [...]“ Fl. 23 V 86 p. 6; v. și R.l. 8 IV 80 p. 2, Luc. 4 II 84 p. 2 (din *cenaclu* + *ist*; DEX-S)

centíd s.m. „O adevărată panică a stîrnit la Birmingham difuzarea unui așa-zis «document-oficial» anunțînd introducerea, de la 1 ianuarie 1975, a «timpului metric» în Anglia: un minut urma să fie alcătuit din 10 secunde, o oră – din 10 minute, o zi – din 10 ore. Măsurile timpului și-ar fi schimbat și ele denumirile: secunda – milizi, minutul – *centizi*, ora – decizi, anul – kilozii.“ Cont. 13 XII 74 p. 12 //din *centi-* “a suta parte”//

centrăre-șut s.f. (sport) –Centrare care este în același timp șut spre poartă– „[...] bucureștenii au hotărît repede soarta jocului, marcînd încă în primele 13 minute, de două ori, la *centrările-șut* ale lui I.“ I.B. 30 X 86 p. 7 (din *centrare* + *șut*)

centráș(ă) s.m.f. –Responsabil al unui centru de piine, OCL etc.– „*Centrașii* comunică zilnic fabricilor comenzile pentru a doua zi.“ (din *centru* + *-aș*; termenul este vechi în limba română)

CEPECA s. „În urmă cu zece ani s-a înființat la București Centrul de perfecționare a pregătirii cadrelor de conducere din economie și administrație de stat (CEPECA)“ R.l. 29 VIII 77 p. 6. „Lucrarea «Planification par la méthode du chemin critique», Paris, Dunaud 1967, se află la biblioteca CEPECA.“ R.l. 10 XI 78 p. 3. „O știre scurtă de ziar ne anunță că între CEPECA (astăzi IROMA) și Serviciul Român de Informații va avea loc un «schimb de locuință» [...]“ R.l. 20 III 92 p. 1 (abreviere din *Ce[ntrul de] pe[r]fecționare a[] ca[drelor]*, existent din 1967, cînd s-a înființat instituția; FC I 52, 158)

cepuíre s.f. –Tăierea crăcilor pomilor; cepuit– „Celelalte operațiuni, cum ar fi *cepuirea*, cojirea, fasonarea materialului lemnos pe tipodimensiuni, potrivit sortimentelor prevăzute în plan, legarea în snopi a crăcilor și a cojilor, au loc «jos» [...] în depozitele de preindustrializare.“ Sc. 28 III 74 p. 5 (din *cepuí*; LTR)

ceracolór s.n., adj. –Lucrat cu batoane colorate pe bază de ceară– „[...] a fost prezentat filmul «Moara cu noroc» și a fost inaugurată expoziția *ceracolor* a pictorului Gh.C.“ Sc. 10 X 75 p. 6 (din *ceară* + *color*)

cerchíst s.m., adj. –Membru al cercului literar de la Sibiu– „St. Aug. Doinaș publică două balade [...] Un fragment din prima definește faza baladist-*cerchístă* a lui Doinaș.“ Luc. 15 VII 78 p. 7. „Despre piesa «Anton Pann», un *cerchíst* spune altuia: «Vezi de-l citește și mai corectează-l».“ Luc. 18 XI 78 p. 3 (din *cerc[ul de la Sibiu]* + *-ist*)

cerealicultúră s.f. (agr.) –Ramura a științei care se ocupă cu cultura cerealelor– „A sosit la Palermo, la invitația institutului de *cerealicultură* și culturi erbacee, delegația de agrobiologi români.“ I.B. 19 IX 62 p. 3 (din fr. *céréaliculture*)

cerebralísm s.n. –Raționalism exagerat– „La noi, efortul de a

însuma în creație valori de accentuată luciditate [...] este de obicei ferit de amenințarea *cerebralismului* steril. Exemplul unui Brâncuși care chintesențiază formele cu mare rigoare intelectuală [...] ne învață ce este marea plenitudine creatoare.“ Gaz.lit. 29 XII 66 p. 8 (din *cerebral* + *-ism*)

ceremoniá vb. I (rar) –A oficia într-un lăcaș de cult– „Duminică dimineața [...] peste 1000 de musulmani s-au adunat la moscheea din București. Hogeia Imam [...] un fel de preot, a *ceremoniat* rugăciunea postului Ramadan, în fața credincioșilor islamici [...]“ R.l. 14 III 94 p. 9 (din *ceremonie* + *-a*)

cha-cha-chist, -ă s.m.f. 1974 (formație ocazională; peior.) –Persoană care degradează capodoperele– v. *cha-cha-chiza* [pron. *cea-cea-císt*] (din *cha-cha-cha* + *-ist*)

cha-cha-chiza vb. I (peior.) –A transforma în dansul modern cha-cha-cha, a degrada– „Articolul lui Pierre Petit e o mică piatră azvîrlită în obrazul celor ce *cha-cha-chizează* sistematic – în muzică, teatru sau balet – capodoperele lumii. Cha-cha-chiștii pretind a fi combatanți pentru libertatea creației, în vreme ce glasurile care apără dreptul lui Bach și Shakespeare la existență liberă și securitate estetică sînt stigmatizate ca dușmani ai culturii.“ Cont. 10 X 74 p. 11 [pron. *cea-cea-cizá*] (din *cha-cha-cha* + *-iza*)

chairman s.m. (cuv. engl.) –Moderator– „La următoarea discuție despre «Presă; politică» *chairman* a fost I.R.“ „22“ 5–11 VI 92 p. 8. „Ați fost *chairman* la simpozionul internațional de la Costinești unde s-a vorbit de presă ca a patra putere în stat.“ Expres 9–15 VI 92 p. 5 [pron. *céärmen*]

Challenge Day (sint. engl.) „Este pentru prima oară cînd la ediția din acest an a celebrei competiții deschisă tuturor țărilor lumii «Sportul pentru toți – *Challenge Day*» va participa și România. «*Challenge Day*» este cea mai mare acțiune sportivă mondială din domeniul sportului pentru toți cu durata de o singură zi, organizată sub egida Asociației Internaționale pentru Condiție Fizică și Sport pentru toți [...]“ R.l. 21 V 93 p. 16. „[...] entuziasmul care te-a minat pînă la leșin în *cialengi dei* [...]“ R.lit. 35/93 p. 12. „Jeri, la Complexul Studentesc Tei, a avut loc manifestarea tip «*Challenge Day*», organizată de Asociația Tineretului Liber din București [...]“ R.l. 27 V 94 p. 9; v. și 24 V 93 p. 2, 26 VI 93 p. 3, Cuvîntul 22–28 VI 93 p. 2 [pron. *cialengi dei*]

chapeau v. șapou.

chaplínesc adj. –Ca al lui Charlie Chaplin– „Jocul *chaplínesc*, diabolic sincronizat, al celor 30 de băieți și fete.“ Cont. 25 VIII 67 p. 4 [pron. *ceaplínesc*] (din numele actorului [*Charlie*] *Chaplin* + *-esc*)

charter s.n. (av.) –Cursă a unui avion închiriat pentru un zbor, la care prețul biletelor este mai mic decât la cursele regulate, datorită ocupării tuturor locurilor– „Avionul, un DC-8, aparținînd societății de *charter* olandeze «Martin Air», avea la bord 182 de pasageri venind din Indonezia.“ R.l. 6 XII 74 p. 6. „La originea accidentului unui avion al companiei de *charter* «Invincita» [...] se afla o triplă eroare: cea a piloților, a aparatului de bord și a turnului de control.“ (f.d.). „Între țările de unde sosesc turiști în cadrul zborurilor *Charter* se numără unele din cele mai cunoscute pentru frumusețile turistice proprii: Marea Britanie, Spania, Finlanda, R.F. Germania.“ R.l. 2 VI 79 p. 5; v. și *aerotaxi* [pron. *ceárter*] (din engl. *charter*; cf. fr. *charter*; PR 1950, DMC 1960; DN3, DEX-S)

check-up s.n. (med.; cuv. engl.) „Asta nu-i împiedică pe majoritatea practicienilor să te privească cu un aer surprins atunci cînd le ceri un *check-up* (examen medical complet al unui pacient) și se înțelege că dacă le pomeniești de un *check-up* anual după vîrsta de patruzeci și cinci de ani, de două *check-up* după vîrsta de șaizeci și cinci te vor lua drept ipohondru.“ R.lit. 31 XII 81 p. 20 [pron. *cécap*] (cf. fr., it. *check-up*; PR în anii '60, DMC 1966, PN 1970)

chewing-gumm s.n. (alim.) –Gumă de mestecat– „Mestecă *chewing-gumm*, răsfioește Play-Boy.“ Sc. 24 IV 74 p. 6. „[...] la ora actuală există zeci de mii de dughene [...] care, toate, oferă aceleași ultranecesare *chewing-gum*, brichete, whisky etc.“ R.l. 5 XI 92 p. 5 [pron. *ciúingam*, incult *ciungă*] (din engl. *chewing-gumm*; DN3, DEX-S)

chiacchiére s.f.pl. (cuv. it.) –Palavre, vorbărie– „Spre a nu întîrzia la întîlnirea de la ora 10, traversăm rapid fastuoasa piață în care vom mai reveni, ne înfundăm în via Torino și apoi încă în altă viață ce ne varsă în strada Olmetto numărul 5, unde începem fără prea multe *chiacchiere* confruntarea propriu-zisă.“ R.lit. 26 VII 84 p. 24

chief s.m. 1979 (cuv. engl.) –Șef, conducător– v. *staff* [pron. *cif*]

chimioterapie s.f. (med.) –Terapie prin substanțe chimice– „Cer-

cetătorul californian dr. A.M. a prezentat o nouă metodă de administrare a medicamentelor, menită să revoluționeze, potrivit specialiștilor, *chimioterapia*. În loc de a fi înghițite sau injectate, medicamentele vor fi aplicate sub formă de «timbre», direct pe piele, la locul afectiunii. [...] Împotriva răului de mare sau de avion, «timbrul», impregnat cu scopolamină, medicament administrat de obicei prin injecții, este lipit pe încheietura mâinii cu câteva zile înainte de efectuarea călătoriei.“ Sc. 26 IV 74 p. 6 (din fr. *chimiothérapie*; DM; DEX, DN₃)

chinologic, -ă adj. –Care se referă la câini– „Asociația *chinologică* a Municipiului București organizează o expoziție canină care va avea loc la București la 4 iunie 1978 pe stadionul Olimpia.“ R.I. 20 IV 78 p. 5; v. și R.lit. 29 X 81 p. 9 [și *cinologic*] //din gr. *hynos* + *-logic* //

chintesențiază vb. I –A sintetiza– „Prin condiția ei biologică, *Ara chintesențiază* Viața ce se cere continuată.“ Sc. 16 II 84 p. 4; v. și *cerebralism* (1966) (din *chintesență* + *-[i]a*)

chioșcăr s.m. (com.) –Persoană care vinde într-un chioșc– „*Chioșcarii* și bufetierii întind mâinile uleioase cu care își vînd berea, mititeii sau farfuria cu mîncare, iar banii și-i înfundă în șortul cu un buzunar cît o traistă [...] *Chioșcarul* de înghețată [...] se trădează cu nepăsare [...]“ Fl. 8 VII 88 p. 18; v. și Ev.z. 252/93 p. 1 (din *chioșc* + *-ar*; D. Urițescu CV 111, A. Stoichițoiu în *Hyperion* III/94)

chioșcări vb. I (depreciativ) –A vinde într-un chioșc– „Sau vrei un chioșc, să *chioșcări* ziare [...]“ Papagalul V 90 p. 3 (din *chioșc* + *-i*; D. Urițescu CV 112)

chip s.n. (cib.) „Minicalculatoarele în telecomunicații. Aceasta a fost tema «Zilelor telecomunicațiilor», care s-a desfășurat recent la Florența [...] Principala concluzie: datorită miniaturizării, ca urmare, în special, a introducerii așa-numitelor pastile («*chips*») cu circuite integrate, în fața telecomunicațiilor se deschid perspective nebănuite, nefiind departe ziua cînd un abonat telefonic va putea obține, practic, instantaneu, legătura cu orice punct al globului.“ Sc. 28 X 76 p. 4. „Ca urmare a perfecționării continue a microcircuitelor, procesul de miniaturizare a ordinaroarelor este în plină desfășurare. De unde, la început, pe o suprafață de un centimetru pătrat erau reunite câteva sute de interconexiuni sau informații, în prezent numărul lor a ajuns la 25000, ceea ce duce și la o scădere vertiginoasă a prețului de cost. Introducerea microcircuitelor – cunoscute în terminologia de specialitate și sub numele de «*chips*» (pastile) – are ca rezultat scăderea cu 99 la sută a prețului «unității de memorie» în raport cu prețul unităților de memorie ale tranzistoarelor clasice.“ Sc. 29 IV 78 p. 6. „La N.A.T.O. – alertă în problema *cipurilor* atomice.“ R.I. 17 IX 84 p. 6; v. și *circuit integrat* [(scris și) pron. *cip*] (din engl. *chip*; BD 1970; DEX-S)

chipcard s.n. 1993 (cuv. engl.) –Cartelă cu chipuri– v. *cartelă* [pron. și scris și *cipcard*]

chirnoghiadă s.f. (formație ad-hoc, rar) –Expoziție a artistului plastic M. Chirnoagă– „Justificarea cea mai puternică a «*chirnoghiadei*» presupun a fi alta: artistul sancționează realitatea alienantă în care trăiește.“ R.I. 3 IX 93 p. 2 (din n.pr. al pictorului *Chirnoagă* + *-iadă*)

chirváí s.n. „La 4 iunie, la Steierdorf [sat de mineri lângă Anina] este «*kirvait*» – hramul bisericii catolice.“ Timișoara internaț. 31 VII–6 VIII 93 p. 5. „Herr Kanton și Herr Mallinger organizează cele două sărbători care dau viață Buziașului: balul mascat și *chirvaíul*.“ Timișoara 15 I 94 p. 9 [și *kirvait*] (din germ. *Kirche* “biserică”)

choreautór s.m. 1978 (livr.) –Autor de dans, balet– v. *esențializare* //cf. gr. *khoreia* „dans“ + *autor* //

ciáo s. (lb.vorbită, în special) –Bună (ziua), salut!– „A zis *ciao* și m-a întrebat ce mai fac.“ (din it. *ciao*, la origine provenind din lat. *sclavus*)

cibernetizá vb. I (electron.) –A aplica cibernetica și metodele ei– „Ne-am văzut cu ochii noștri pe Lună și ne-am trimis cercetași prin multe alte părți ale galaxiei, ne-am *cibernetizat* și computerizat, am detronat – metaforic vorbind – «idoli» și ne-am făurit alții.“ I.B. 21 III 74 p. 4 (din fr. *cybernétiser*; DMN 1964; DN3, DEX-S)

cicláre s.f. 1971 (înv.) –Integrare într-un ciclu de învățămînt unde se predau cunoștințe în diverse specialități– v. *postuniversitar* (din *ciclu*; DEX-S)

ciclodróm s.n. 1974 (sport) –Teren amenajat pentru curse și concursuri cu biciclete– v. *aviocar* //din *ciclo-* + *-drom*, după tipul *aerodrom* //

ciclosporină s.f. „O ciupercă, descoperită în Norvegia, a produs senzație în lumea medicală. S-a dovedit că ea poate fi folosită pentru obținerea unei substanțe numite *ciclosporină*–A, care are proprietatea

de a neutraliza sistemul imunologic al organismului.“ Sc. 3 VII 83 p. 5. „Descoperirea unui medicament care împiedică respingerea grefei, *cyclosporina*, a mărit șansele transplanturilor de organe.“ R.I. 7 II 85 p. 6; v. și 10 IV 85 p. 6 [scris și *cyclosporină*] (din fr. *cyclosporine*)

ciclotímic, -ă adj. (med.) –Bolnav de ciclotimie– „M.R. Parascchivescu (ce-i drept, văzut și ca megaloman *ciclotimic*) apare în ipostaza «tradițională» de mentor.“ „22“ 45/94 p. 15 (din fr. *cyclo-thimique*; PR 1923; DN3, DEX-S)

ciclotimie s.f. (med.) –Stare psihică în care depresiunea alternează cu buna dispoziție– „Este dominat de mecanismele «Decorativei» și ale *ciclotimiilor* lui Vezur.“ R.lit. 23 II 84 p. 10 (din fr. *cyclothymie*; PR 1909; DN3)

cicloturíst, -ă s.m.f. (sport) –Practicant al turismului pe bicicletă– „Pădurea Ceala – 5000 de *ciclo-turísti* la o serbare cîmpenească.“ Sp. 7 VI 73 p. 3. „*Cicloturístii* din nou la start.“ I.B. 5 X 82 p. 7 (din fr. *cyclotouriste*; DMN, DMC 1965; DEX, DN3)

cicloturístic, -ă adj. (sport) –Privitor la cicloturism– „O nouă excursie *cicloturístică* [...] Excursia este deschisă tuturor posesorilor de biciclete [...]“ I.B. 30 VII 82 p. 3. „Tot cu acest prilej, au avut loc întreceri *cicloturístice*, concursuri de tenis și șah.“ Emisiune Radio 14 V 83 (din fr. *cyclotouristique*; DEX, DN3)

cíco s.n. (alim.) –Băutură răcoritoare cu gust de citrice– „Întreprinderea de produse alimentare (IPA) și-a extins gama sortimentelor de răcoritoare. Se produc curent, în afară de *Ci-co*, *Quic-cola* (sic!), *Mentovit* și *Sintonic*, răcoritoare pe bază de arome de fructe (zmeură, fragi, trandafiri, vișine, citro și vermuțină).“ I.B. 26 VII 75 p. 4. „[...] aproape întreg spațiul interior este transformat într-o magazie de... răcoritoare (pepsi-cola, *ci-co* și altele) păstrate în navele care se înalță în stive pe mai bine de doi metri.“ R.I. 10 X 78 p. 5; v. și Sc. 12 VI 79 p. 2 (din *ci[tric]* + *co[la]*; DEX-S)

cíco-cóla s.n. (alim.) –Tip de băutură răcoritoare– „Iată-ne în postura de controlori de calitate la secția «Citro» din str. Avrig a Întreprinderii de produse alimentare (I.P.A.) Aici se produc «Sintonic», «Aniset», «Mentovit», «*Cico-Cola*» și alte băuturi răcoritoare.“ I.B. 11 V 74 p. 2 (din *cico* + *cola*)

cifrá-recórd s.f. –Cea mai mare cifră, la o anumită dată, într-un anumit sector– „Șomajul în S.U.A. a atins o *cifrá-recórd*.“ Sc. 7 III 61 p. 4. „Numărul total al persoanelor care au vizitat în cursul anului 1972 muzeele, galeriile și amplasamentele arhitectonice din întreg cuprinsul Italiei se cifrează la 20028929. *Cifrá-recórd* ce înregistrează un spor de aproximativ 1300000 față de numărul vizitatorilor din anul trecut.“ R.I. 15 V 73 p. 6. „Anul acesta consumul de tabac în lume a atins o *cifrá record*.“ R.I. 2 XI 79 p. 6; v. și Sc. 4 II 75 p. 6, 12 IV 79 p. 4; v. și *sejur* (din *cifrá* + *record*, după fr. *chiffre record*; DMN 1969; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 134)

cimentíst s.m. –Muncitor care lucrează într-o fabrică de ciment– „Realizări ale *cimentístilor* turdeni.“ Sc. 23 I 61 p. 1. „În această săptămînă s-a dat în folosință la Bicz, orașul energeticienilor și *cimentístilor*, o nouă și modernă policlinică.“ Sc. 15 VII 84 p. 1. „Fieni – orașul *cimentístilor*“ R.I. 20 V 85 p. 2; v. și Sc. 30 III 64 p. 1 (din *ciment* + *-ist*; cf. fr. *cimentier*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 134; DN3, DEX-S)

cimetedínă s.f. 1977 (farm.) –Produs farmaceutic utilizat în tratarea ulcerului– v. *neurotransmițător* (din fr. *cimétédine*)

cineamátór s.m. (cinem.) –Amator de filme– „Revista cuprinde rubrici permanente consacrate cineamatorismului (ție, *cineamatorule*) și universităților populare de cultură cinematografică.“ Cont. 17 XI 61 p. 5; v. și 5 X 79 p. 11 (din *cine-* + *amator*, după fr. *cinéphile*; FC I 139; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 233, L. Mareș în SMFC V p. 67, I. Iordan în SCL 4/70 p. 39; DN3, DEX-S)

cineamatoríst s.n. (cinem.) 1961 –Interes pentru cinematograful manifestat de cineamatori– v. *cineamator* (din *cineamator* + *-ism*; L. Mareș în SMFC V p. 67; I. Iordan în SCL 4/70 p. 393; DN3, DEX-S)

cineást, -ă s.m.f. (cinem.) –Realizator sau autor de filme– „Pentru că fiecare dintre noi avem acasă cîte o Năică, cîte o Veronică sau cîte o Cătălină, care se bucură, așa cum numai copiii știu să o facă, de cine-mărțișoarele talentatei noastre *cineaste*.“ I.B. 29 II 72 p. 2; v. și Cont. 1 VIII 67 p. 5, R.lit. 13 XI 75 p. 17; v. și *cinecenaclu*, *teleast* (1966) (din fr. *cinéaste*; cf. it. *cinéasta*; Fl. Șuteu în P.N. 5/67 p. 27, I. Iordan în SCL 4/70 p. 393, L. Mareș în SMFC V p. 66, FC I 21; DEX, DN3)

cineást-reporter s.m. (cinem.) –Cineast care transpune cinematografic reportaje– „I.G. are un simț deosebit al actualității, e un mare reporter și la acest nivel se ridică V.C., și el un mare

cineast-reporter:“ Sc. 31 X 75 p. 4 (din *cineast* + *reporter*; cf. fr. *ciné-reporter*; DMN 1966)

cinebibliotecă s.f. –Filmotecă– „Pentru *cinebiblioteca* personală, societăți specializate au pus în vânzare filme clasice, mute și sonore, alb-negru și color.“ *Cinema* 4/75 p. 16 (din *cine* + *biblioteca*; C. Lupu în CL 1/83 p. 51)

cinecenăclu s.n. (cinem.) „Un *cinecenacu*? Da, adică un atelier de creație al cineștilor amatori, izvorât, credem, din necesitățile actuale ale mișcării de cine-club de o amploare fără precedent, azi [...]“ Cont. 10 II 78 p. 8. „Substanțială, interesantă, dezbateră din cadrul *cinecenacului* «Contemporanul» de vinerea trecută.“ Cont. 24 XI 78 p. 8; v. și 5 X 79 p. 11 (din *cine-* + *cenaclu*)

cineclub s.n. 1957 (cinem.) „*Cinecluburile* – aceste mini-case de filme răspindite pe o vastă arie geografică, însumează nu numai o excelentă aparatură tehnică și săli de proiecție moderne, dar și o mare cantitate de pasiune [...] cinematografică.“ Cont. 2 XI 73 p. 8. „S-a încheiat Festivalul *cinecluburilor*, desfășurat anul acesta la Huși.“ R.I. 19 XI 75 p. 2. „Am și amintit în treacăt un reper istoric: 1957, anul de naștere a mișcării *cinecluburilor*.“ R.I. 11 III 78 p. 2; v. și *cinecenacu*, *film-poem* (din fr. *ciné-club*; L. Seche în LR 1/60 p. 59, I. Iordan în SCL 4/70 p. 393, FC I 139; DEX, DN3)

cineclubist s.m. (cinem.) –Persoană care activează în cadrul unui cineclub– „Printr-o scrisoare, *cineclubiștii* ne informează asupra planurilor lor.“ Cont. 1 XII 61 p. 5. „Filmele au fost semnate de studenții regizori [...] și de *cineclubiștii* [...]“ R.lit. 7 VI 84 p. 2 (din *cineclub* + *-ist*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 240, I. Iordan în SCL 4/70 p. 393; DN3, DEX-S)

cinecromatic adj. (cinem.) –Referitor la *cinecromatică*– „Brazilianul A.P. [...] a prezentat primul aparat *cinecromatic*, care – pe baza asamblării – proiectează pe un ecran forme colorate în mișcare.“ Cont. 26 IV 63 p. 6 (der. regr. din *cinecromatică*)

cinecromatică s.f. (cinem.) –Cromatica mișcării– „Expresie a secolului vitezei, *cinecromatică* e bună pentru oamenii obsedați de mișcare, pentru care ea nu mai e un mijloc, ci un scop în sine.“ Cont. 26 IV 63 p. 6 //din *cine-* + *cromatică*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 393//

cinefág s.m. (cinem., peior.) –Consumator (fără discernământ) de filme cinematografice– „Nu vă transformați din cinefili în *cinefagi*!“ R.lit. 3 I 74 p. 21. „[...] când nu e *cinefag*, telespectatorul român este cinefil – și viceversa [...]“ Cont. 5 V 78 p. 9; v. și *Cinema* 6/74 p. 10; (din *cine-* + *-fag*; cf. fr. *cinéfage*; DMN 1986)

cineficat, -ă adj. (cinem.) –Care intră în rețeaua cinematografică– „Raioane *cineficate*“ Sc. 20 VIII 62 p. 2 (der. regr. din *cineficare*)

cinefilie s.f. (cinem.) –Interes, dragoste pentru cinematograful– „Din *cinefilie*, recunosc, mi-ar fi făcut o mare bucurie ca discuția aceasta să-i scoată de pe pînă și pe eroii fără soclu ai acestui film.“ Cont. 3 II 67 p. 5. „[...] publicul [este] animat de *cinefilie*, în cunoștință de cauză.“ R.lit. 27 IX 84 p. 2 (din fr. *cinéphilie*; DMN 1965; Fl. Dimitrescu în RRL 1/68 p. 4; DEX, DN3)

cineghicitoare s.f. (cinem.) –Titlul unei emisiuni TV în care se pun întrebări-ghicitoare despre filme, actori etc.– „Vîrstele peliculii. Portret-serial; Yves Montand (I); *Cineghicitoare*“ Pr.R. TV 12–18 I 75 p. 14 (din *cine-* + *ghicitoare*; cf. fr. *cinénigme*)

cineidée s.f. (cinem.) –(Titlu de rubrică în revista «Cinema») Idee utilizată în cinematografie– „Cronica *cine-ideilor*.“ *Cinema* 9/66 p. 18; v. și 12/72 p. 6 (din *cine-* + *idee*; I. Mares în SMFC V p. 68, I. Iordan în SCL 4/70 p. 393)

cinelimbaj s.n. 1975 (cinem.) –Limbajal cinematografiei– v. *cinelimbă* (din *cine-* + *limbaj*)

cinelimbă s.f. (cinem.) –Limbaj special al cinematografiei– „Studenții regizori de la Institutul de artă teatrală și cinematografică au dovedit, pentru moment, că știu să facă uz de *cinelimbă*; urmează să demonstreze că au de ce și ce să comunice prin intermediul acestei limbi, bine învățate.“ Luc. 2 XII 67 p. 10. „Prima lecție de cinelimbaj [...] Eram un fînc pe care taică-său abia îl dusesse la primul meci de fotbal, cînd – tot cu tata – am văzut ce înseamnă limbaj într-o sală de cinema. (E ceea ce azi critica evoluată numește foarte frumos – *cinelimbă*!)“ R.lit. 20 II 75 p. 17 (din *cine-* + *limbă*; I. Mares în SMFC V p. 69, I. Iordan în SCL 4/70 p. 393)

cinematécă s.f. (cinem.) –Instituție în care se păstrează și se proiectează filme (antologie)– „*Cinematéca* cubană a prezentat [...] la Havana filmul lui I. Popescu-Gopo «S-a furat o bombă».“ Sc. 20 III 64 p. 4. „Fondatorul *cinematécii* franceze și una dintre personalitățile proeminente ale cinematografiei mondiale, Henri Langlois, a încetat din viață la Paris în urma unei crize cardiace.“ Sc. 15 I 77 p. 5 (din fr.

cinémathèque; cf. engl. *cinematheque*; BD 1968; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5, Th. Hristea în LR 3/72 p. 190, L. Seche în LR 3/77 p. 270; DEX, DN3)

cinematograf-adevăr s.n. (cinem.) „De curînd, cei mai de seamă reprezentanți ai *cinematografului-adevăr* s-au înfîlțit la Lyon, pentru a dezbate problemele acestei atît de interesante și rodnice tendințe apărute în mișcarea cinematografică în ultimii ani, cinematografie ce caută să împărtășească adevărul.“ Cont. 12 V 63 p. 5. „Filmul «Cazul S» [...] dezvoltă cu mijloacele «*cinematografului-adevăr*» firul unei anchete sociale.“ Sc. 16 VII 66 p. 4 (din *cinematograf* + *adevăr*; după fr. *ciné-vérité*)

cinematograf-document s.n. (cinem.) –Peliculă cinematografică cu rol de document– „[...] acest nou gen al *cinematografului-document* care face din ecran o tribună de dezbateră și invită publicul să fie judecătorul suprem nu numai al operei de artă, ci al realității însăși.“ Cont. 2 XI 73 p. 5 (din *cinematograf* + *document*)

cinematograf-estradă s.n. (cinem.) –Cinematograf care conține elemente specifice estradei– „S-a spus «Lanternă-magică este un *cinematograf-estradă*».“ Cont. 22 V 62 p. 4; v. și 18 IX 64 p. 2 //din *cinematograf* + *estradă*//

cinemiracol s.n. 1962 (cinem.; rar) –Procedeu cinematografic de proiecție de tipul cinerama– v. *cinerama* (din fr. *cinémiracle*)

cinepanoramic s.n. (cinem.) –Cinematograf cu ecran lat panoramic– „*Cinepanoramicul* de la Patria.“ Sc. 27 XI 62 p. 1 (din fr. *ciné-panoramique*; DN3)

cinerama s.f. (cinem.) –Procedeu cinematografic de proiecție pe mai multe ecrane mari juxtapuse– „Mai mare decît *cinerama*, sistemul cinemiracol (cinémiracle) va fi inaugurat la Paris în Sala Empire.“ Cont. 2 II 62 p. 5 (din it. *cinerama*; cf. fr. *cinérama*, engl. amer. *cinerama*; FC I 135, 139, Al. Graur în LR 2/58 p. 2, C. 19, L. Mares în SMFC V/67, L. Seche în LR 4/78 p. 339; LTR, D.Am.; DEX, DN3)

cinereșterant s.n. (cinem.) „Un *cinereșterant* în care, fără a se întreprinde dejunul sau cina, poți vedea ultimele filme.“ Cont. 2 XII 60 p. 5 (din fr. *cinérestaurant*; FC I 139; Fl. Dimitrescu în LR 4/1962 p. 398; DN3)

cineroman s.n. (cinem.) –Operă cinematografică bazată pe o operă literară– „Intitularea (*cine-roman*) după Eugen Barbu realizată de I.M.) se poate justifica prin aceea că scenariul este extras din romanul «Șoseaua Nordului».“ Cont. 25 II 66 p. 6. „Un *cine-roman* de Eugen Barbu, care folosește o bogată informație de epocă în dorința de «a da autenticitate faptelor descrise».“ R.I. 29 XII 75 p. 2. „[...] lipsește R.N., semnatar a trei cărți, unul dintre puținii care au abordat *cine-romanul*.“ Săpt. 9 VI 78 p. 3; v. și 5 VII 74 p. 3, 22 VII 74 p. 2 (din fr. *ciné-roman*)

ciné-vérité s.n. (cinem.; frantuzism) –Cinematograf-adevăr– „Este desigur un serial. Și este un *ciné-vérité*. Tipic.“ R.lit. 17 III 77 p. 17. „Deși multe cuvinte din off nu se deslușesc, sensul acestor crimpeie gen *ciné-vérité* pare uneori mai plin decît textul din prim plan.“ R.I. 7 I 78 p. 2. „Dezvoltînd în chip personal formula *ciné-vérité*-ului, «Cinema Action» a adus pe ecran crimpeie «pe viu» din viața și lupta socială.“ Sc. 17 X 78 p. 5 [pron. *sine-verité*] (din fr. *ciné-vérité*; cf. engl. *ciné-vérité*; DMN 1964, BD 1968; DEX-S)

cinquantenar, -ă adj., s.m.f. –În vîrstă de cincizeci de ani– „Nu-i pot dori tînarului *cinquantenar* decît să-și rămîna fidel sieși.“ R.lit. 34/94 p. 1 [pron. *cincuantenár*] (din fr. *cinquantenaire*; DN3)

ciocolaterie s.f. –Întreprindere în care se fabrică produse de ciocolată– „Pe șervețelele de hîrtie [...] întreprinderea brașoveană își face reclamă, dar nu oricum, ci oferind consumatorilor produse de *ciocolărie*. Pe bună dreptate, cititorul nostru se întrebă pe cînd produse de cacao-rie sau cine știe ce fel de ...rie“ Fl. 4 VIII 73 p. 33. „În afara unor noi produse de *ciocolaterie*, caramelaj, jeleuri etc. se vor introduce și extinde în fabricație noi grupe de produse cum sînt: budincile și cremele de tip «instant», praful de ciocolată solubil.“ R.I. 10 VI 76 p. 2 [și *ciocolărie*] (din *ciocolată*, după modelul lui *lăptărie*)

ciocolatiér s.m. –Muncitor dintr-o fabrică de ciocolată– „O întregă pleiadă de specialiști, muncitori [...] au fost calificați de dînsul în meseria de *ciocolatiér*.“ Sc. 11 XII 60 p. 2 (din fr. *chocolatier*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 134; DN3, DEX-S)

cioráp-chilót s.m. –Ciorap-pantalón– „Faci reclamă pentru vreun circ sau pentru vreo fabrică de *ciorapi-chilót*?“ Săpt. 12 IX 75 p. 12 (din *ciorap* + *chilot*)

cioráp-pantalón s.m. –Ciorap lung, continuat cu chilot– „Se găsesc costumașe ursulet, traininguri pentru toate vîrstele, jachete cu

glugă, *ciorapi-pantalon*, paltoane din stofă ori blană tricotată, blănuri de la măsura 30 la 40 etc.“ Sc. 11 XI 64 p. 1. „Luni 10 mai a avut loc lansarea pe piață a *ciorapilor-pantolon* din fire lycra [...]“ R.I. 12 V 93 p. 8; v. și *autoadeziv* (din *ciorap* + *pantolon*; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 325; DEX-S)

cipcárd v. *chipcard*

circár s.m. –Membru al unei trupe de circ– „Actor, înainte însemna a fi undeva în marginea societății, clovn, *circar*, saltimbanc.“ Gaz.lit. 16 II 61 p. 1 (din *circ* + *-ar*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 134; DEX-S)

circuit integrát (inform.) –Ansamblu complex de conductori și semiconductori miniaturizați și integrați într-o componentă unică pentru a îndeplini o funcție specifică– „*Circuit integrat*. Specialiștii în electronică de la Universitatea din Bochum (R.F.G.) au pus la punct un *circuit* microelectronic *integrat* care are o viteză de cinci ori mai mare decât cele cunoscute până în prezent. El poate transmite prin fibre optice până la două miliarde de semne pe secundă. Se apreciază că noul «chip» va da un nou avânt tehnicii comunicațiilor.“ R.I. 3 IV 84 p. 6 (după fr. *circuit intégré*)

circulábil, -ă adj. –În stare de circulație– „[...] toate liniile de cale ferată sînt *circulabile*, instalațiile de dirijare și urmărire a trenurilor fiind, de asemenea, în stare de funcțiune.“ R.I. 12 I 85 p. 5 (din *circula* + *-bil*)

circumlunár, -ă adj. (astr.) –Care înconjoară Luna– „În afara roboților depuși pe solul lunar, se prevede amplasarea unor sateliți *circumlunari*, asemănători cu cei circumterestri.“ Cont. 11 X 63 p. 7; v. și I.B. 28 X 66 p. 11; v. și *planetoid* (din fr. *circumlunaire*; DMN 1966; FC II 63, 271, 281; DN3, DEX-S)

circumpacífic, -ă adj. –Care înconjoară Pacificul– „Mexicul face parte din centura *circumpacifică* ce din Japonia în Chile și din Alaska în Filipine este jalonată de vulcani activi.“ R.I. 21 IX 85 p. 6 //din *circum-* + *Pacific*//

circumteréstru, -ă adj. (astr.) –Care înconjoară Pămîntul– „La 11 august 1962, ora 11,30 (ora Moscovei) în U.R.S.S. a fost plasată pe o orbită *circumterestră* nava cosmică satelit «Vostok 3».“ Sc. 12 VIII 62 p. 1. „Naveta spațială americană destinată misiunilor orbitale *circumterestre* a efectuat zilele trecute ultimul din cele patru zboruri de probă de lungă durată.“ Sc. 23 XI 77 p. 6; v. și *circumlunar*, *geosincron* (din fr. *circumterestre*, it. *circumterestre*; DMN 1967; FC II 63, 271; DEX, DN3)

cireșár s.m. „Sînt copii între 12 și 14 ani și li se spune «*Cireșarii*» – nu după titlul unei cunoscute cărți pentru tineret – ci după ocupația pe care au adoptat-o în timpul liber: sînt cîntăreți din coajă de cireș, obicei larg răspîndit prin partea locului.“ R.I. 7 IV 73 p. 2 (din *cireș* + *-ar*; DEX – alte sensuri)

ciripítór, -oáre s.m.f. (fam., pop., peior.) –Informator al Securității– v. Ap. 8/95 p. 15 (din *ciripi* + *-tor*; cuvîntul este mai vechi în limba română; DEX – alte sensuri)

citábil, -ă adj. (livr.) –Vrednic de a fi citat, de a fi amintit– „*Citabile* în acest sens sînt zecătorile organizate de revista Luceafărul.“ Luc. 15 I 61 p. 6 (din fr. *citabile*; DEX, DN3)

citadinizá vb.refl. I –A se urbaniza– „[Sătenii] s-au *citadinizat*, gîndesc altfel, au alte aspirații.“ Sc. 28 XI 79 p. 1 (din *citadin* + *-iza*; cf. it. *citadinizzare*; DN3, DEX-S)

citítór-încasátór s.m. –Lucrător care citește contorul și încasează factura– „Într-una din serile trecute, G.M., *cititor-încasator* la exploatarea energo-energetică Botoșani, se întorcea de la serviciu spre casă.“ Sc. 19 XII 72 p. 2. „L.C. era [...] *cititor-încasator* la Întreprinderea de rețele electrice Maramureș.“ Sc. 19 III 74 p. 2 (din *cititor* + *încasator*)

citodiagnóză s.f. (med.) –Diagnosticare pe baza studiului microscopic al celulelor prelevate din organism– „Tumorile au mai crescut un timp, apoi au scăzut brusc. Au urmat două reveniri ușoare. Ulterior, în urma unei *citodiagnoze*, medicii au constatat absența celulelor canceroase.“ R.I. 10 VI 93 p. 5 (din fr. *cytodiagnose*)

citoscóp s.n. 1964 (med.) –Aparat cu care se examinează celulele– v. *esofagoscop* //din *cito-* “celulă” + *-scop*//

citospéctrofotométrie s.f. (fiz.) „*Citospéctrofotometria* este una dintre metodele fizice moderne care permit investigarea fină a celulelor și structurii celulare.“ Cont. 27 VIII 65 p. 8 //din *cito-* “celulă” + *spectrofotometrie*//

cítro s.n. 1974 (alim.) –Băutură răcoritoare pe bază de citrice– „Fetițelor lui Vali le place mult *citro*.“; v. și *cico*, *cico-cola* (prescurtare din *citrice*; DEX-S)

citróla s.f. (alim.) –Băutură răcoritoare cu gust de citrice– „La magazinul «Delta» s-au pus în vînzare, în afara unor noi sortimente de înghețată, și numeroase sortimente de băuturi răcoritoare, denumite «*Citrola*», «*Zmeurata*».“ R.I. 16 X 75 p. 5 (din *citro-* + [*c*]ola, după modelul lui *coca-cola*)

citrolínă s.f. (cuv. sp.) „«*Citroline*» ar putea fi un nou combustibil eficace pentru autovehicule, afirmă un expert din Panama.“ R.I. 27 VIII 79 p. 6. „Potrivit directorului companiei de stat «Citricos de Chiriqui», din Panama, alcoolul extras din resturile de portocală, denumit «*citrolină*», s-a dovedit a fi un carburant eficace. El a fost testat cu succes pe un autoturism «Volkswagen».“ Sc. 30 VIII 79 p. 4

citro-quick s.n. „Combinatul industrial «Progresul» din Ploiești anunță două produse noi: băuturile răcoritoare «Mero» și «*Citro-quick*», bogate în vitamine și zahăr.“ R.I. 23 IV 75 p. 5; v. și I.B. 26 VII 75 p. 4 [pron. *citro-cuic*] (din *citro* + engl. *quick*)

ciuciunáa s. (cuv. iakut) „Unii cercetători opinează că «*ciuciunaa*», care în multe privințe poate fi comparat cu omul primitiv «yeti» din Himalaia, este de fapt cel mai primitiv paleoasiatic din Siberia, care s-a retras în munți odată cu venirea unor oameni ajunși la un grad de dezvoltare și civilizație mult mai ridicat. În sprijinul acestei ipoteze vine și faptul că în limba iakută cuvîntul «*ciuciunaa*» înseamnă «fugar».“ Sc. 4 II 78 p. 6. „[...] în Iakuția (în răsăritul Siberiei) ar mai trăi urmașii unor forme umanoide timpurii. Populația localnică cunoaște aceste ființe sub numele de «*ciuciunaa*», care înseamnă, de altfel, «fugar izgonit».“ Sc. 21 VI 79 p. 5

civilítate s.f. –Politețe– „[...] textele înregistrate satiric sînt comune și nu trec dincolo de relatarea reportericească a defectelor de comportament și abaterilor de la *civilitate* și moralitate.“ R.lit. 9 II 84 p. 11. „Mă văd obligat să vă răspund cu *civilitatea* pe care ați arătat-o în scrisoarea d-voastră deschisă.“ R.I. 4 XII 93 p. 3; v. și R.lit. 12 IV 84 p. 8 (cf. fr. *civilité*; DN3)

cíine s.m. în sint.s. *între cíine și lup* „Lansarea cărții «*Între cíine și lup*» de Emil Hurezeanu.“ „22“ 7/96 p. 15. „[...] acest titlu [...] reprezintă traducerea expresiei franțuzești «entre chien et loup», expresie ce desemnează un anumit moment al zilei, punctul ei final. Totuși, nu este vorba despre un punct în adevăratul sens al cuvîntului, ci despre un moment, o trecere. Ne aflăm în fluxul temporal, iar ceea ce se vizează prin acest titlu este o perioadă de tranziție.“ „22“ 8/96 p. 14.

cíine-explorátór s.m. –Cíine folosit în diverse explorări– „În Canada [...] cíinii vor fi folosiți pentru explorarea unor zăcăminte de minerale utile. În prezent, o echipă de biologi face experiențe cu un grup de asemenea *cíini-exploratori*.“ Sc. 13 XI 72 p. 4 //din *cíine* + *explorator*//

címp operátór (med.) –Porțiune pe suprafața căreia are loc o intervenție chirurgicală– „[...] a simțit de sute de ori aripa morții peste *címpul* său *operatoriu*, dar nimic n-a putut să-i adumbească acea încîntare, aproape copilărească, față de frumusețea «cu totul particulară», cum spune, a meseriei lui [de chirurg]“ R.I. 12 II 85 p. 5 [și *címp operatoriu*] (după fr. *champ opératoire*; DEX)

cíntá vb. I (arg.) –A fura– „[...] prietenul meu a zis că trebuie s-o «*cínte*» pe una de portofel, pe care o «descliflase» (îi desfăcuse fermoarul de la geantă – n.n.) mai înainte.“ R.I. 11 II 93 p. 9

cíntáreț-actór s.m. 1966 –Cíntăreț cu calități scenice– v. *actor-cíntăreț* (din *cíntăreț* + *actor*; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 326)

cíntáreț-artíst s.m. –Cíntăreț de mare calitate– „N. Secăreanu: *Cíntărețul-artist*.“ Cont. 5 XI 65 p. 6 (din *cíntăreț* + *artist*)

cíntáreț-autór s.m. –Cantautor– „Despre acea faimoasă «întoarcere la romantism», despre fracțiunea intelectuală a muzicii ușoare, despre cíntăreții-filozofi și despre *cíntăreții-autori*.“ Cont. 20 I 67 p. 5 (din *cíntăreț* + *autor*; după it. *cantautore*)

cíntáreț-compozítór s.m. –Cíntăreț care compune muzica pe care o interpretează– „N-am uitat nici pe Udo Jürgens, *cíntărețul-compozitor*.“ Sc. 9 III 69 p. 4 (din *cíntăreț* + *compozitor*)

cíntáreț-filozóf s.m. 1967 –Interpret de melodii ale căror texte pun probleme filozofice– v. *cíntăreț-autor*

círțiță s.f. (fig.) „Angleton căuta o «*círțiță*» – care, în jargonul spionilor, înseamnă «agent adînc infiltrat».“ „22“ 15/94 f.p. „«*Círțiță*» rusă la FBI“ R.I. 20 XII 96 p. 4; v. și 14 XI 96 p. 3 (tradus din fr. *taupe* “agent”; DHLF 1950)

clandestinitáte s.f. –Caracterul a ceea ce este clandestin– „De atunci, vinul dinspre zori, intrînd în *clandestinitate*, se bea retras în cămăruța dosnică a vestitei pivniți.“ R.lit. 13 XII 73 p. 7 (cf. fr. *clandestinité*; DEX, DN3)

clanist s.m. (rar) – Adept al ideilor și metodelor Ku-Klux-Klanului – „De asemenea au fost prezenți și «claniști» din municipiul București.” Timișoara internaț. 31 VII–6 VIII 93 p. 1 (din [Ku-Klux] Klan + ist)

clánsman s.m. (rar) – Clanist – „Clansmanii se vor pregăti [să facă dreptate contra țiganilor] împotrivindu-se cu sprayuri paralizante, grenade fumigene și lacrimogene, grenade și armament ușor.” Timișoara internaț. 31 VII–6 VIII 93 p. 1 // din [Ku-Klux-] Klan[s] + man//

clásă s.f. în expresia *a da clasă* (arg.) – A depăși pe cineva, a fi superior cuiva din punct de vedere intelectual – „Simina știe la spaniolă și *dă clasă*.” (formal din fr. *classe*; C. Lupu LL 3/72 p. 350)

clásă-laborator s.f. – Clasă în care este amenajat un laborator – „Prima *clásă-laborator*. Pe linia continuei perfecționări și modernizări a procesului de învățămînt se înscrie și punerea în funcțiune a primului laborator-clasă din regiunea Cluj amenajat în incinta liceului din localitate. Sala-amfiteatru ce adăpostește *clasa-laborator* este înzestrată cu 40 de semicabine fonice, microfoane, difuzoare.” R.I. 9 XII 66 p. 1 (din *clásă* + *laborator*)

clásă mijlocie (de mijloc) sint.s. „Noi credem că viitorul economic al României este legat de apariția acelei *clase mijlocii*, de oameni întreprinzători, care să știe să facă bani și să-i investească.” R.I. 16 XI 92 p. 2. „S-a hotărît reînvierea *clasei de mijloc*.” Ev.z. 17 V 95 p. 4; v. și „22” 24–30 XII 92 p. 6; v. și *middle class* (trad. fr. *classes moyennes*; cf. engl. *middle class*)

claustrómán s.m. – Om care se izolează de societate – „Dar cum sînt în realitate oamenii de care s-au îndepărtat, pe căi diferite, intelectualii *claustrómani* din Copiii Soarelui?” Gaz.lit. 28 I 62 p. 7 (din *claustró-* + *-man*, după tipul *meloman*; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5)

claviolină s.f. (muz.) „*Claviolina*, un nou instrument muzical construit de industria franceză, permite reproducerea pe cale electronică a timbrului tuturor instrumentelor unei orchestre simfonice.” Sc. 18 I 66 p. 6 (din fr. *clavioline*)

clădire-monument s.f. – Clădire cu valoare de monument (istoric, de artă) – „Polonia este bogată în *clădiri-monumente* istorice.” Sc. 23 V 63 p. 5. „Vizavi de clădirea veche, *clădirea-monument* de artă a Școlii superioare de arhitectură.” I.B. 10 III 78 p. 1 (din *clădire* + *monument*)

clădire-túrn s.f. – Bloc foarte înalt – „Este realizabilă construirea unei *clădiri-turn* de 4000 m înălțime, destinată unui milion de locuitori?” Sc. 2 XI 70 p. 4. „Tehnicienii de la Consiliul național al cercetării din Canada propun un procedeu, pe care l-au pus de curînd la punct, pentru salvarea – în caz de incendiu – a locatariilor *clădirilor-turn*.” R.I. 22 II 74 p. 6 (din *clădire* + *turn*)

clăpár s.m. – Încălțăminte pentru schi închisă cu clape – „[Vînd] *clăpári* Caber 42, costum schi 50 [...]” R.I. 12 XI 83 p. 4. „Înscriere Dacia – octombrie 1987, schiuri [...] *clăpári* [...]” R.I. 20 XI 91 p. 6; v. și 17 X 91 p. 6 (din *clapá* + *-ar*; DEX-S)

cleaner s. 1977 (chim.; cuv. engl.) – Tip de articol de cosmetică (auto) – v. *autobalsam* [pron. *clínăr*]

clearing s.n. (ec.; anglicism) – Sistem de decontări fără numerar folosit mai ales între state – „La București s-a propus înființarea casei de *clearing* central europeană.” Timișoara 43/95 p. 7 [(scris și) pron. *cliring*] (din engl., fr. *clearing*)

cleenex s.n. – Batistă de hîrtie – „De ce ar fi un *cleenex* de hîrtie mai moral decît o batistă de pînză?” Ap. 7–8/93 p. 22 [scris și *kleenex*; pron. *clínex*] (din engl., fr. *kleenex*, it. *cleenex*; DPN 1983)

climatizát, -ă adj. – Care asigură climatizarea – „Astfel, faimoasele cariatide ale porticului orientat spre sud al Erehteionului [...] au fost scoase și amplasate sub o cupolă de plexiglas *climatizată*.” R.I. 10 I 77 p. 6; v. și *biotron* (din *climatiza*)

climatizáre s.f. – Realizarea într-un spațiu a unei temperaturi și umidități potrivite – „Fabricile au stații de condiționare și *climatizare* cu ventilatoare foarte puternice care absorb aerul din afară, îl umezesc, îl aduc la o temperatură dată, îl introduc în secțiile de prelucrare.” R.I. 10 VI 73 p. 8. „[...] nu închid televizoarele sau instalațiile de *climatizare* atunci cînd ies din cameră etc.” R.I. 28 VII 79 p. 6. „[...] să se micșoreze sau chiar să se anuleze solicitarea instalațiilor de *climatizare* [în Japonia].” R.I. 9 VIII 79 p. 6 (din *climatiza*; cf. fr. *climatisation*; PR 1950; LTR; DEX, DN3)

climatologie s.f. (meteor.) – Studiul climei – „Cînd va lua sfîrșit seceta care s-a abătut de doi ani asupra Californiei? Pentru a răspunde la întrebare, O.G., un specialist în *climatologie* de la Universitatea din Berkeley, a recurs la serviciile unui computer, cu care a făcut un studiu statistic asupra datelor meteorologice din regiune din ultimii 100 de

ani.” R.I. 24 V 77 p. 6. „Congresul internațional de *climatologie*, care s-a încheiat zilele trecute în localitatea Nice din sud-estul Franței, a analizat un șir de ipoteze interesante cu privire la viitorul climei pe Terra.” Sc. 22 X 78 p. 5 (din fr. *climatologie*; LTR; DTN 1972)

clip s.n. – Scurt film (publicitar) dat la televiziune – „[...] să împînzească micul ecran cu *clipuri* [...]” R.I. 29 XI 91 p. 1. „[...] dl. L.C [...] și-a manifestat furia asupra *clipului* Convenției Democratice [...]” R.I. 9 IX 92 p. 3. „DI Paul Everac interzice *clipul* publicitar al filmului «Patul conjugal» realizat de Mircea Daneliuc.” R.I. 23 III 93 p. 2; v. și 9 IX 92 p. 3, 10 IX 92 p. 11 (din engl. [film] *clip* 1958; cf. fr., it. *clip*)

clișeizáre s.f. 1980 – Transformarea în clișeu – v. *poză-robot* (din *clișeu*)

clișeizát, -ă adj. – Transformat în clișeu – „Și amîndoi ar cădea în dizgrație dacă s-ar transforma în «clasiți», învățați pe dinafară pînă la saturație, pe fragmente comentate, *clișeizate*.” Luc. 22 IV 72 p. 7 (din *clișeu*)

clon s.m., s.n. (biol.) – Ansamblu de indivizi genetic asemănători care provin dintr-un individ unic, reproduc pe cale asexuată – „Savanții elvețieni au izbutit să realizeze «cloni» (exemplare absolut identice) de mamifere, mai precis de șoareci.” Sc. 8 II 81 p. 5. „[...] în colaborare cu stațiunea de la Craiova, s-au identificat și multiplicat circa 20 de *clone* (descendenți) de salcîmi cu înflorire precoce sau tardivă [...]” R.I. 4 II 84 p. 2; v. și Ev.z. 15 III 97 p. 5 (din engl. *clone*; cf. fr., it. *clone*; PR sec. XX, OA, DMN 1970; DN3)

cloná vb. I (biol.) – A realiza, prin reproducție asexuată, exemplare genetic asemănătoare – (aici sens figurat) „Biografia mea [...] *clonează* întreaga concepție comunistă despre structura societății.” R.I. internaț. 7 IX 94 p. 1 (din engl. *clone*; BD 1970)

clonáre s.f. (biol.) – Reproducere prin cloni – „Comisia de sănătate a Senatului va interzice printr-o lege *clonarea* ființelor umane în România.” Ev.z. 12 III 97 p. 12; v. și 15 III 97 p. 5 (din *clona*)

clonáj s.n. (biol.) – Clonare – „De multă vreme, biologii se preocupă de *clonaj* – obținerea de organisme identice din punct de vedere genetic pe cale asexuată.” Sc. 8 II 81 p. 5 (din fr., engl. *clonage*; DEX-S)

cloning s. (cuv. engl.) „Obsedat de ideea morții, un milionar excentric din California concepe proiectul fantastic de a deveni, într-un anumit sens, «nemuritor» cu ajutorul ultimelor cuceriri ale biologiei. Este vorba de așa-numita ipoteză «cloning» – operațiune prin care nucleul unui ovul prelevat de la o donatoare este înlocuit cu nucleul unei celule provenind din organismul altei persoane; prin reimplantare în organismul donatoarei s-ar produce un nou individ, identic din punct de vedere genetic cu persoana care a furnizat noul nucleu.” Sc. 21 III 78 p. 3 [pron. *cláuning*] (BD 1971)

cloratór s.n. (chim.) – Recipient pentru clorurare – „Concentratul de minereu polimetalic este introdus în instalația numită «clorator» în care se insuflă clor la o temperatură de 700–800 de grade.” R.I. 8 VIII 64 p. 3 (din rus. *clorator*; DTP)

cloriná vb. I – A cloriza – „În zilele cînd minerii vor lipsi, zona va fi *clorinată*.” R.I. 6 VIII 93 p. 9 (din *clor* + *-a*)

clou s.n. (franțuzism) – Punct de atracție, de interes – „Clou-ul acestui spectacol este un recital George Mihăiță și nu pot decît să-l felicit din toată inima pe acest tînăr.” Săpt. 7 III 75 p. 4. „Clou-ul competiției: confruntarea dintre C.B. și A.P.” I.B. 8 III 84 p. 7. „Clou-ul acestui cap de serie promițător [...] un exceptional fragment dintr-un inedit jurnal de adolescență al lui Eugen Ionescu.” R.lit. 8/95 p. 24; v. și 10 V 79 p. 23; v. și *telenoapte* (1971) [pron. *clu*] (din fr. *clou*; I. Ghetie în LR 4/57 p. 21; DEX-S)

clownerie s.f. (spect.) – Bufonerie – „Curînd cei doi se despart: Dean Martin pe drumul vrajei sentimentale, Jerry Lewis pe calea *clowneriei*. Personajul său constant este un August Prostul cu inima tandră.” R.lit. 13 III 75 p. 16 (din fr. *clownerie*; DEX, DN3)

clownésc adj. (spect.) – De clown – „Negustorul darnic, realizat de J.V., e *clownésc* la un mod spiritual.” R.lit. 14 I 71 p. 25. „Un trio *clownésc* – grotesc: V.S., I.P., I.B. – nu ne-a făcut să rîdem atît cît ne-a făcut să plîngem de mila componentilor.” R.I. 18 VI 74 p. 2 (din *clown* + *-esc*; DEX-S)

club-bár s.n. – Club în care se consumă băuturi – „Un *club-bar* va fi construit chiar pe plajă.” Sc. 30 XI 62 p. 1. „Student-club *barurile* cîștigă teren [...] La Academia de Științe Economice din Capitală *clubul-bar* este în preajma inaugurării.” R.I. 16 X 68 p. 3 (din *club* + *bar*; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 325)

coach s.m. (sport) – Antrenor cu sarcini mai mult administrative –

„Noul *coach* a format un bloc solid, alcătuit atît din jucători mai vechi cît și din cele mai tinere și promițătoare talente ieșite la iveală în campionatul național.“ Săpt. 11 VI 82 p. 8. „Căsătorit, tată a doi copii [...] *coach*-ul cel mai fericit al anului '82 preferă vinului o băutură ceva mai răcoritoare, Coca-Cola.“ Săpt. 20 VIII 82 p. 8. „Actualul *coach* al Chimiei nu ne-a confirmat știrea, dar nici n-a infirmat-o.“ Săpt. 18 V 84 p. 8 (din engl. *coach*; DN3)

coafeză-toaletă s.f. –Piesă de mobilier cu rol de toaletă– „Ce vinde bucurășteanul: vitralii secolul XVIII sau: vind *coafeză-toaletă* stil Ludovic XV de epocă, candelabru mare, lampadar și saltea.“ Săpt. 7 VI 74 p. 2 (din *coafeză* + *toaletă*)

coajă de ceapă sint.s. (lb. arg.) –Bluză ușoară din material plastic (tip wind-jack; jachetă etc.)– „[Bluze] numite *coji de ceapă* (!) cu inscripții celebre internaționale.“ R.lit. 19 VII 79 p. 9 (din *coajă* + *de* + *ceapă*)

cobaiză vb. I –A trata ca pe un cobai pe care se testează un medicament etc.– „Boala ce l-a răpus [pe Camil Petrescu] a fost un chin prin tratamentul impus de un doctor ce-l *cobaizase* (mă folosesc de expresia victimei) [...]“ R.lit. 19 IV 84 p. 7 (din *cobai* + *-iza*, probabil creația scriitorului Camil Petrescu)

cobaltoterapie s.f. (med.) –Iradieră cu cobalt în scop terapeutic– „Cum este organizat serviciul de *cobaltoterapie*? Există un cabinet unde se alcătuesc planurile de tratament și se stabilesc curbele izodoze care arată distinct modul de acțiune al energiilor înalte, atît în țesutul tumoral, cît și în cel sănătos din jur, astfel încît să se poată administra doza optimă.“ I.B. 6 II 84 p. 6 (din fr. *cobaltothérapie*)

cobaltotron s.n. (med.) –Aparat folosit pentru radioterapie în anumite boli maligne, cu ajutorul cobaltului radioactiv– „Doctorul S.D. ne anunță o nouă premieră: intrarea în funcțiune a *cobaltotronului*, ca unul din cele mai moderne mijloace terapeutice în tratamentul neoplasmelor.“ I.B. 6 II 84 p. 6 //din *cobalt* + *-tron*//

Coca s.f. (alim.) –Coca-Cola– „Tînărul intră de 2–3 ori în magazin «să bea o *Coca*».“ R.l. 22 IX 93 p. 5; v. și *dughenar* (prescurtare din *Coca-Cola*)

Coca-Cóla (alim.) 1. s.f. –Băutură răcoritoare de proveniență americană– „Ștefan și Matei beau cu plăcere *Coca-Cola*.”; v. și *cubalibre*, cedrată, *coach* (1982). 2. s.n. –Pahar de Coca-Cola– „David și-a îmbrățișat mama [...] și [...] a cerut un *coca-cola*.” R.l. 11 II 84 p. 6. 3. s. –Fabrica producătoare de Coca-Cola– „Băuturile răcoritoare produse de *Coca-Cola* domină pe piața românească.” R.l. 22 IX 93 p. 22 (din engl., fr. *Coca-Cola*; PR 1945; DEX, DN3)

cocîrț s.n. 1994 (alim.; pop.) –Amestec de băuturi alcoolice ieftine– v. *crack*

cocktailiză vb. I (rar) –A amesteca, a combina– „La Mircea Dinescu, de pildă, aerul candid constituie dominarea unor poeme holteie, *cocktailizînd* replici de stradă și frînturi existențiale, surprinse ca din joacă.” Săpt. 19 X 79 p. 2 (din *cocktail* + *-iza*)

cocktail Molotov sint.s. –Sticlă umplută cu benzină, folosită drept grenadă– „Seara [...] grupuri de extremiști de dreapta, în majoritate skinhead (tineri extremiști naționaliști), înarmați cu bastoane de baseball, cuțite, pistoale cu încărcături lacrimogene, lansatoare de rachete luminoase, lanțuri și răngi au atacat căminele candidaților la azil. Au incendiat locuințe, aruncînd *cocktailuri Molotov*.” R.l. 8 IX 92 p. 7 [pron. *coctéil Molotóv*] (din engl., fr. *cocktail Molotov*; DMC 1966)

cocsăre s.f. –Transformare în cocs– „Combustibil menajer fără fum. După cum relatează agenția «Novosti», procesul de obținere a combustibilului respectiv se bazează pe *cocsarea* continuă a cărbunelui în paralel cu piroliza de oxidare.” Sc. 25 III 74 p. 4 (din *cocs* + *-are*; DEX-S)

cod confidențial sint.s. –Cod secret– „*Codul confidențial*, singurul mijloc utilizat în prezent la identificarea posesorului unei cărți de credit, urmează să fie înlocuit în viitor prin metoda recunoașterii dinamice a semnăturii.” R.l. 12 VI 84 p. 6 (din fr. *code confidentiel*)

cod eredităr sint.s. 1979 (biol.) –Patrimoniu ereditar– v. *sociobiologie* //din *cod* + *ereditar*//

cod genétic sint.s. –Ansamblul materialului genetic ce permite transmiterea informațiilor genetice– „S-a aflat că Hernandez donase singele pentru Manson și, după caracteristicile lui se modificase *codul genetic* al lui Manson.” R.l. 11 IX 93 p. 11 (din fr. *code génétique*; PR)

codicologie s.f. –Ramură a istoriei care studiază manuscrisele din punctul de vedere al obiectului în sine– „Un domeniu puțin explorat al

codicologiei este acela al cercetării cataloagelor concepute de librari pentru vînzările prin licitație publică a bibliotecilor medievale.” Luc. 25 II 84 p. 8 (din fr. *codicologie*; DN3, DEX-S)

codiréctor s.m. „K.T., în prezent *codirector* al Teatrului Național britanic împreună cu Sir Laurence Olivier.” Săpt. 14 IX 84 p. 7 (cf. fr. *codirecteur*; DEX, DN3. termenul este mai vechi)

cofetărie-ceainărie s.f. „*Cofetăria-ceainărie* «Albina», deschisă recent la Ploiești, își justifică pe deplin numele. Aici, consumatorii găsesc un bogat sortiment de prăjituri care sînt pregătite pe bază de miere de albine; de asemenea, ceaiurile medicinale, băuturile răcoritoare sînt îndulcite tot cu... miere.” Sc. 22 III 74 p. 2 (din *cofetărie* + *ceainărie*)

cofochirurgie s.f. (med.) „Metoda *cofochirurgiei* (utilizată în combaterea surdității) nu e statică, ci dinamică.” Cont. 17 VIII 62 p. 7; v. și I V 65 p. 7; v. și *anestezie-reanimare* (din fr. *cophochirurgie*; DM; DN3, DEX-S)

coinculpăt, -ă s.m.f. (jur.) –Inculpat împreună cu altcineva pentru același delict– „Recunosc că am participat împreună cu *coinculpatul* la două furturi, dar eu mă consider nevinovat, deoarece furturile au fost săvîrșite fără știrea mea [...]” Sc. 7 IV 74 p. 4 (din *co-* + *inculpăt*; cf. fr. *coinculpé*; DN3. termenul este mai vechi)

cojocărie-blănărie s.f. –Unitate prestatoare de servicii care se ocupă cu prelucrarea pieilor de animale– „La unitățile de *cojocărie-blănărie* din Brăila nu se mai primesc comenzi pentru căciuli pînă după Anul Nou.” R.l. 25 XI 75 p. 5 (din *cojocărie* + *blănărie*, probabil formație mai veche)

colá vb. I (frantuzism) –A combina, a asorta– „Admirabil în comportamentul modiștilor este faptul că, teoretic, direcționează strict moda, dar zecile și sutele de modele demonstrează că ei au și gînduri și inimi generoase, lăsînd libertate tuturor stilurilor, *colînd* volane pe modele sport, nasturi de metal pe voal, catifea cu piele, pătrate cu puncte, reușînd prin nu știm ce aport extraterestru să realizeze armonii vestimentare care convin tuturor. Ca noutate, totuși, au apărut printre modelele verii un fel de ponchouri din voal, mătase sau catifea, practicabile deasupra oricărei îmbrăcămînti.” Săpt. 22 III 74 p. 16. „[...] *colînd* într-un triptic o comedie de I.B., una de D.S. și drama lui M.S. [...] a arătat cîtă forță poate avea o piesă scurtă.” R.lit. 17 IV 80 p. 17. „Realizatorul [un cineast francez] explică: Două camere video au fost *colate* și spațiate la 65 cm [...]” R.l. 23 XII 80 p. 6 (din fr. *coller*; DMN 1968; DN3 – alte sensuri, DEX-S)

colá s.f. –Băutură răcoritoare obținută pe baza fructului cu același nume– „Bea *cola* și recita versuri preferate.” R.l. 24 VI 80 p. 6 (din fr. *cola*; DN, DEX – alte sensuri, DN3)

colaboraționism s.n. (pol.) –Colaborarea cu un dușman; la origine trădare a intereselor proprii țării colaborînd cu naștii, în timpul celui de-al doilea război mondial, iar ulterior cu regimul comunist– „E vorba de a ști, între altele, dacă valoarea unor cărți face iertat *colaboraționismul* autorilor lor.” R.lit. 30/93 p. 1. „Dacă nu ar fi făcut pactul cu diavolul (ce sintagmă eufemistică pentru exactul, infectul *colaboraționism*), Sadoveanu ar fi rămas desigur același venerat scriitor.” R.l. internaț. 6 VII 95 p. 2 (din fr. *collaborationisme*; DEX; DN3)

colaboraționist, -ă s.m.f. (pol.) –Partizan al unei politici de colaborare cu un dușman (la origine, în timpul celui de-al doilea război mondial cu naștii, sau, ulterior, cu comuniștii)– „Se întrevide o opoziție între securiștii români din sacrificata securitate națională și *colaboraționiștii* kominterniști, tovarășii perestroikiști.” R.lit. 30/93 p. 3; v. și *guvern-marionetă* (din fr. *collaborationiste*; PR 1940, DMC 1966; DEX, DN3)

colaureát s.m. –Persoană care împarte un premiu împreună cu altcineva– „În expunerea de motive a Institutului Karolinska se scoate în evidență că cei doi *colaureați* [...] au putut demonstra că mesajul informativ care se transmite de la ochi la creier trece printr-un tratament analitic [...]” R.l. 12 X 81 p. 6 (cf. fr. *colauréat*)

colécție-muzéu s.f. –Colecție particulară de artă care a căpătat statut de muzeu– „La Fălticeni [...] a fost deschisă *colécția-muzeu* a sculptorului Ion Irimescu, artist al poporului.” R.l. 14 II 75 p. 2 (din *colécție* + *muzeu*)

cóli s. (biol.) –Bacterie aparținînd florei microbiene intestinale– „Biologul iugoslav N.P. a reușit să transplanteze gena unei celule de țesut ligamentos la o bacterie denumită «*coli*» și a constatat că aceasta produce proteina umană interferon.” R.l. 29 III 85 p. 6 //din *coli*[*bacil*]//

colider s.m. –Lider împreună cu altcineva– „R.M., *co-lider* al

«Frontului Patriotic», se va referi la instaurarea unei încetări a focului în Rhodesia.“ Sc. 13 XI 77 p. 6 //din *co-* + *lider*//

colier antipúrici sint.s. –Zgardă care conține substanțe ce îndepărtează puricii– „[Se vinde] *colier antipurici* (pentru câini) – 650 lei, *colier antipurici* (pentru pisici) – 613 lei.“ R.I. 7 IX 93 p. 7 (după fr. *collier anti-puces*)

colinár, -ă adj. –De coline– „În zonele *colinare* [...] vor fi valorificate toate locurile pentru creșterea păștrăvului, existând posibilitatea să se obțină 100 tone la hectar prin creșterea lui în incinte flotabile.“ R.I. 17 XII 75 p. 5 (din *colină* + *-ar*)

colocviá vb. I (livr.) „Ce făceau mai mulți «eminescologi sui-generis» la New Delhi? «*Colocviind* într-un fel de stil internațional Eminescu», scrie, poetic, G.A. în «România literară.» Săpt. 21 IX 84 p. 2 (din *colocviu*)

coloosofagoplastie s.f. (med.) „*Coloosofagoplastia* este o tehnică operatorie reconstructivă [...] Se recoltează de la pacient o secțiune de colon din care se «construiește» un esofag nou, în locul celui bolnav.“ R.I. 6 X 80 p. 5. „Un colectiv [din Timișoara] a pus la punct o nouă tehnică operatorie cunoscută sub denumirea de *coloosofagoplastie*. Ea constă în înlocuirea esofagului bolnav cu unul sănătos, realizat dintr-o porțiune de colon, care se recoltează de la același pacient.“ R.I. 14 IV 81 p. 1 //din *colo[n]* + *esofag* + *plastic*//

colonél s.m. –Organul genital masculin– „Incidentul Lorena Bobbitt nu este o noutate frapantă pentru Thailanda, unde nevestele și fătucile geloase își sancționează de regulă masculii rățăcitori, prin lorenirea podoabelor intime (ziariștii americani numesc deja delicata operațiune cu verbul de tranziție «to bobbitt!»). Practica este atît de obișnuită, încît doctorii thailandezi au devenit experți în suturarea *coloneilor* tăiați.“ R.I. 28 V 94 p. 10; v. și *loreni*, *măciucă*

coloróm s. „Chioșcul I.L.F. din cartierul «*Colorom*» din Codlea a fost preluat de Gostat [...]“ R.I. 23 V 77 p. 5 „«Terocel» este un nou colorant, fabricat în diverse game coloristice de către «*Colorom*» Codlea. Este folosit cu succes în amestecurile cu fibre sintetice și bumbac.“ R.I. 17 I 78 p. 5 (din *color* + *rom[ănesc]*)

colposcopie s.f. 1962 (med.) –Examinare a colului uterin– v. *precanceros* (din fr. *colposcopie*; L; DM; DEX, DN3)

col roulé sint.s. (vest.) –Pulover cu un guler înalt care se rulează– „...un pulovăraș de lînă subțire cu *col-roullé* (sic!).“ Săpt. 12 II 85 p. 8 [pron. *col rulé*] (din fr. *col-roulé*)

columnizát, -ă adj. „La fabrica «Tinăra gardă» a început producția articolelor (jachete, scampolouri, bluze) din Relontex, adică din fire de relon *columnizate*, rezistente, cu tușeu mătăsos, foarte atrăgătoare.“ I.B. 8 VI 65 p. 1

columnist s.m. (cuv. engl. americ.) „Nu am uitat articolul acela pentru că nu cred să mai fi citit altul la fel în rubrica sa săptămînală din «Newsweek». S.A., unul dintre cei cîțiva mari ai profesiunii regești de *columnist* (termen traductibil doar printr-o perifrază stîngace, de pildă «comentator cu rubrică permanentă», care nu redă nici prestigiul, nici autoritatea cvasipontificală, nici aura de inamovibilitate implicate de termenul american), lăsa brusc deoparte temele politice la zi pentru a face cea mai intimă confesiune.“ R.lit. 20 XII 73 p. 30. „Cîți *columniști* cu doxă politică avem? Or fi 3–4?“ „22“ 28/90 p. 4. „Un scriitor foarte cunoscut în Italia, *columnist* la «Oggi.»“ As 184/95 p. 11 [pron. *călmnist*] (D.Am.)

comandát, -ă adj. în sint. *camere comandate* (arh.) –Camere care comunică între ele, sistem vagon– „Schimb apartament două camere, *comandate*.“ R.I. 15 II 78 p. 4. „Apartament, trei camere, *comandate*, Mihai Bravu, pentru apartament două camere decomandate, etaj inferior.“ R.I. 2 VII 79 p. 4 (din fr. *commander*, cf. *pièces commandées*; comunicat de M. Avram)

comándă-program s.f. 1966 –Sistem de comandă folosit în automată– v. *electrotelefer* //din *comandă* + *program*//

comandítár, -ă s.m.f. –Persoană care comanditează, care finanțează– „N-a existat nici un terorist în decembrie '89 pentru că [...] descoperit și pedepsit, i-ar fi scos la iveală [...] pe toți ceilalți împreună cu *comanditarii* lor.“ „22“ 41/94 p. 3 (din fr. *commanditaire*; DN, DEX, DN3)

comándo s.n. –Grup de persoane antrenat în vederea unor acțiuni primejdioase– „Pe de altă parte, 12 milioane de dolari vor fi destinați procurării de material și arme pentru poliție. «*Comandou*l antirăpîri» a fost trecut sub comandamentul unic al Departamentului administrativ al securității. În 1977, 80 de persoane au fost răpîte în Columbia, dintre care 12 în ultimele două săptămîni.“ R.I. 6 I 78 p. 6. „Grănicerii zambieni au interceptat o unitate rhodesiană de *comando* care se

pregătea să arunce în aer un pod de pe fluviul Zambezi.“ R.I. 17 I 79 p. 6; v. și Sc. 19 VI 79 p. 4; v. și *desantist* [și *comandou*] (cuv. port. transmis prin fr. *commando*; cf. germ. *Kommando*; PR, DHLF 1943; DP; DEX, DN3)

comă s.f. în expr. *de comă* (lb. arg.) „Nu trebuie uitată expresia *de comă* –extraordinar, nemaipomenit (cf. [este] *de comă*, [este] mortal – este foarte bun, frumos, interesant.“ R.lit. 19 VII 79 p. 9. „Omul [un mut] nu-și poate striga marfa, de aia are hîrtia pe piept. Nu-i *de comă*? [...] Într-adevăr, *de comă*.“ R.I. 27 X 92 p. 6 (din fr. *coma*; DEX-S)

combinezón s.n. (vest.) –Salopetă– „Era îmbrăcat cu *combinezon* și ghetete maro.“ Ev.z. 7 XII 93 p. 8 (din fr. *combineaison*)

come-back s.n. (cuv. engl.) –Reîntoarcerea la modă a unei vedete, a unui sportiv etc.– „«Veterana» de... 28 de ani F.M.: un *come-back* cu două titluri (dublu și dublu mixt). F. e un exemplu demn de urmat de tinerii sportivi.“ Săpt. 5 VIII 83 p. 8. „Iată, atacantul vilcean G. a revenit în teren. Și promite un *come-back* furtunos.“ Săpt. 21 IX 84 p. 8 [pron. *combéc*] (din engl. *come-back*; cf. fr. *come-back*; DMC 1970)

comedie-pamflét s.f. –Comedie cu elemente de pamflét– „[...] o *comedie-pamflét* sau, mai bine spus, o tragicomedie scrisă cu mult umor.“ Cont. 2 II 62 p. 4 (din *comedie* + *pamflét*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 233)

comedie-revistă s.f. –Comedie sub formă de revistă– „*Comedia-revistă* pe care o lucrez pentru Teatrul muzical «C. Tănase» se află într-un stadiu avansat.“ Cont. 7 I 65 p. 4 (din *comedie* + *revistă*)

comicológ s.m. (spect.) –Specialist în arta comică– „Coca Andronescu –Mișu Fotino, G. Dinică –Moraru etc. au, datorită științei de a provoca rîsul (ei sînt adevărați «*comicologi*» ai timpului), posibilitatea să comande cu eficiență reală nașterea cuvintelor și imaginilor necesare.“ Săpt. 28 IX 74 p. 4 (din *comic* + *-log*)

comics s. (cuv. engl. americ.) –Bandă desenată– „Graficianul american M.A. a dat marea lovitură a vieții sale, lansînd un roman în desene inspirat din biografia lui Elvis Presley, fostul idol de muzică rock. Presley-*comics*-ul apare simultan în S.U.A., Anglia și Australia. La rîndul său, tatăl lui Elvis, în vîrstă de 62 de ani, și-a anunțat intenția de a face un turneu de concerte, în repertoriul cărora va figura un ciclu de «Gospel-uri pentru fiul meu, Elvis.»“ R.lit. 13 X 77 p. 23. „Romanul [...] nu constituie, din păcate, un caz singular; el se încadrează într-o adevărată «modă», incluzînd filme, seriale TV, *comicsuri* etc.“ Sc. 20 I 81 p. 4 (cf. fr. *comics*; PR 1949; D.Am.; A. Bantaș BE 126)

comilitón s.m. (italienism) –Tovarăș de idei– „Mulți dintre *comilitoni* vor adapta viziunea «tradiționalistă» la «avangardă» [...]“ Luc. 11 II 84 p. 11. „Coplesitoarea creativitate a *comilitonilor* săi [...]“ D. 175/96 p. 13 (din it. *commilitone*)

comódă-scrín s.f. 1973 –Scrin cu funcție de comodă– „Pe *comoda-scrin* Domnica și-a instalat computerul.“; v. *biblioteca-vitrină* (din *comodă* + *scrin*)

compáct-dísc s.n. (muz.) –Disc numeric cu diametrul de 12 cm.– „Ca noutate în domeniul audio prezentăm *compact-discul* cu citire cu laser, care va înlocui treptat discurile microsion actuale, devenind discul viitorului.“ R.I. 18 X 84 p. 5. „Popa scoate un *compact-disc* cu rugăciuni.“ D. 170/96 p. 12; v. și *cassdeck*, *CD-Rom*, *microsion* (din engl. *compact-disk*)

compactăre s.f. –Tasare– „[...] probleme legate de dezvoltarea insuficientă a rădăcinilor plantelor, eroziunea, uscarea și drenarea slabă a solului și de *compactarea* terenurilor agricole [...] [Utilajul] este destinat afinării solurilor compactate pînă la adîncimea de 35 centimetri, înlăturînd denivelările de la suprafață.“ Sc. 24 XII 84 p. 5 (din *compact*)

compactát adj. 1984 –Tasat– v. *compactare* (din *compacta*)

compactizá vb. I –A reduce– „[...] producția atelierelor de albitorie, vopsitorie, imprimat și apretură a fost *compactizată* într-un ciclu săptămînal de 5 zile.“ I.B. 22 I 84 p. 1 (din *compact* + *-iza*)

compactizáre s.f. –Presare– „În unele state de pe coasta de est se află într-o fază destul de avansată proiecte pentru construirea unor fabrici de *compactizare* a gunoîului și folosirea calupurilor rezultate la construcția de drumuri.“ Sc. 5 XII 74 p. 6 (din *compact*; DEX-S)

competítiv, -ă adj. 1. –Capabil de a suporta concurența– „Produsele românești – tot mai *competitive* pe piața mondială.“ Sc. 23 VII 72 p. 10; v. și 26 IX 79 p. 3; v. și *competitivitate*, *pop.* 2. –Care se referă la o competiție, la un concurs– v. *juriza* (din fr. *compétitif*, engl.

competitive; PR 1950; M. Avram în SMFC IV 105, R. Zafiu în Luc. 46/92 p. 4; DEX, DN3)

competitivitate s.f. –Calitatea de a fi competitiv– „Cerințele competitivității.“ R.l. 4 I 67 p. 8. „*Competitivitate*. În timp ce țările industrializate din Occident fac presiuni considerabile asupra Japoniei pentru a-și reduce exporturile de produse industriale pe piața occidentală, o serie de producători japonezi au venit cu un nou articol care, după aprecierea presei japoneze, va putea înunda cu succes și în mod competitiv piața occidentală neindustrială: este vorba de pepelele pătrat.“ R.l. 12 VI 79 p. 6; v. și Sc. 7 VII 63 p. 3 (din *competitiv* + *-itate*; cf. fr. *compétitivité*; PR 1960; I. Jordan în SCL 3/63 p. 301 – atestări din 1961, Th. Hristea P.E. 35; DEX, DN3)

competițional-turistic, -ă adj. –(Formă de turism) care are și caracter de competiție– „Raliu turistic «Sud-vestul țării», formă competițional-turistică de masă, se va desfășura pe traseul: București – Rîmnicu Vâlcea [...]“ R.l. 15 VI 77 p. 5 (din *competiție* + *-onal* [+ *turistic*]; I. Jordan în SCL 4/64 p. 411; DN3)

completitudine s.f. (log.) –Proprietate a unui sistem ipotetic-deductiv în care orice propoziție supusă regulilor de deducție poate fi demonstrată– „În răspuns se făcea apel la simțul nuanței. La necesitatea completitudinii.“ „22“ 42/93 p. 1 (cf. fr. *complétude*; DEX-S)

compléu s.n. (vestim.; franțuzism) –Costum alcătuit din două/ trei piese asortate– „La copii, linie sport (cu garnituri de șireturi), *compleuri*.“ R.l. 31 III 74 p. 7. „Mult purtate în toamna ce vine vor fi *compleurile*, fustă în cute și bluză [...]“ Săpt. 13 VII 79 p. 8. (impropriu) „Vor fi expuse noi modele de încălțăminte ușoară, de vară [...] *compleuri* (pantofi, poșete, cordoane) asortate ca material și colorit etc.“ R.l. 30 VII 80 p. 2 (din fr. *complet*)

compléx s.n. –Ansamblu de unități (comerciale, sportive, industriale) grupate teritorial– „În orașul Cîmpia Turzii se va construi un *complex* de alimentație publică cu biserice, restaurant, cofetărie.“ Sc. 18 XI 78 p. 5 ✦ *complex turistic* – v. *cramă-restaurant*, (1976) ✦ *complex de vaci și păsări* – v. *creșcător-îngrijitor* (din fr. *complexes*; PR 1950; DN, DN3 – alte sensuri, DEX)

comportamentist, -ă adj. –Care derivă din teoria comportamentului– „Să nu ni se spună că Francisc Munteanu face proză *comportamentistă*.“ Cont. 3 XI 62 p. 3. „Prozatorul [...] îmbină deci descrierea *comportamentistă* cu discursul reflexiv [...]“ R.lit. 9 II 84 p. 11 (din *comportament* + *-ist*; cf. it. *comportamentista*; DN3)

compozitor-interpret s.m. –Cîntăreț autor– „Din sumar: *compozitori-interpreți* prezintă melodii în primă audiție: Florin Bogardo.“ Pr. R.TV 21 IV 72 p. 12. „Parisul obosește pe P.G. din cauza căldurii, zgomotului și aglomerației. Iată de ce *compozitorul-interpret* s-a mutat la țară.“ Săpt. 21 VI 74 p. 5. „Avem de-a face cu un *compozitor-pianist* care nu poate fi neglijat [...] N-am înțeles de ce «*compozitorul-interpret*», de primă mărime în generația sa, este așa de puțin programat, în raport cu multiplele sale calități.“ Săpt. 15 VI 84 p. 6 (din *compozitor* + *interpret*)

compozitor-pianist s.m. –Pianist care compune– „Grupul de artiști români, condus de C.H. soprana, D.P. violonist, Gh. C. *compozitor-pianist* a dat un recital în cadrul festivalului muzicii de la Shiraz – Iran.“ R.l. 2 IX 67 p. 4; v. și *compozitor-interpret* (din *compozitor* + *pianist*)

compozitor-poet s.m. –Compozitor care scrie textul cântecelor– „L-am întrebat ce părere are despre formula *compozitor-poet* și a răspuns că i se pare formula ideală pentru succesul muzicii.“ Sc. 3 III 71 p. 6. „Preferințele cititorilor noștri instalau pe primul loc în referendumul anual «Săptămîna Top '71» pe Alexandru Mandy. *Compozitor-poet*, textier-filozof. Om.“ Săpt. 21 IV 72 p. 15 (din *compozitor* + *poet*)

comprimăt, -ă adj. –Dat afară din serviciu (din motive politice, în perioada comunismului), epurat– v. *restructura* (anii '50)

compută vb. I (jur.) –A scădea perioada de închisoare preventivă din timpul total al unei condamnări– „Instanța a menținut celelalte dispoziții ale sentinței recurate, a respins recursul declarat de inculpat împotriva aceleiași hotărîri, a *computat* perioada închisorii preventive [...] și l-a obligat pe inculpat să plătească 5000 lei cheltuieli judiciare către stat.“ Cotid. 29 IV 92 p. 1 (din fr. *computer*; DN3, DEX-S)

computer s.n., s.m. –Aparat electronic dotat cu memorie și cu mijloace multiple de tratare a informațiilor– „Aceste aspecte ale muncii care nu țin de creație pot fi încredințate *computerelor*.“ I.B. 5 XI 70 p. 2. „Sîntem informați că a sosit și petrolierul «Dacia». Motiv să continuăm prezentarea altor caracteristici ale acestor giganti

românești care circulă pe mările lumii: au o capacitate de 87000 tdw; sînt înzestrați cu *computeri* care rezolvă, în numai 15 secunde, complicate procedee de navigație sau de încărcare-descărcare.“ Sc. 5 XI 74 p. 2. „*Computerul* stabilește instantaneu speciile de arbori și rezervele de lemn din parcele.“ Sc. 20 III 75 p. 6. „La ora indicată în program, *computerul* «operator» pune în funcțiune aparatul de proiectie.“ Sc. 17 X 76 p. 6. „Canada manifestă interes pentru o nouă realizare a specialiștilor canadieni: un *computer-robot* care măsoară puterea și rezistența mușchilor.“ R.l. 4 VII 85 p. 6; v. și Sc. 24 IV 74 p. 8, 14 II 75 p. 4, 15 II 75 p. 6; v. și *cameră de scintilație, microprelucrător, ordinator* [pl. *computere* și *computeri*; pron. *compiūtăr*] (din engl. *computer*; DHLF 1950, DMN 1966; Th. Hristea în LR 3/72 p. 194–95 – atestări din 1968; O. p. 40; DEX, DN3)

computeriză vb. I –A dota cu computere– „France Presse se *computerizează*. France Presse intenționează să treacă la o metodă revoluționară de lucru: mașinile de scris și teleximprimatoarele urmează să facă loc așa-numitelor «console vizuale», prevăzute cu o claviatură și un ecran electronic.“ Sc. 10 III 75 p. 4. „Se *computerizează* dirijarea traficului rutier.“ Săpt. 21 V 84 p. 2 (din engl. *to computerize*; D. Am.)

computerizat, -ă adj. 1. –Echipat cu computer, automatizat– „Un sistem *computerizat* de control al cantității de zahăr din sîngele suferinzilor de diabet a fost realizat de medici americani și canadieni.“ R.l. 13 IX 74 p. 6. 2. –Realizat cu ajutorul unui computer– „Bibliografie *computerizată*. La Biblioteca Națională din Paris au fost inaugurate instalațiile electronice care vor permite «fișarea» tuturor cărților ce se publică în Franța (circa 23000 de titluri anual).“ Sc. 2 III 75 p. 6; v. și *confrunța, ordinator, sensor* (din *computeriza*, după engl. *computerized*; D. Urișescu CV 86)

Comsat s. (cuv. engl.) „Poșta americană intenționează să experimenteze transmisia electronică a unui curier internațional prin satelit. Contractul încheiat cu societatea de comunicații prin satelit «*Comsat*» prevede tocmai punerea în aplicare a unui sistem experimental timp de o lună în februarie viitor.“ R.l. 18 IV 78 p. 6 [pron. *cămsat*] (abreviere din engl. *com[munications] sat[ellite]*, BD 1968)

concasare s.f. 1966 –Acțiunea de a concașa și rezultatele ei– v. *presortare* (din *concașa*; cf. fr. *concassage*; D. Min., LTR; DEX, DN3)

concentraționăr, -ă adj. –Privitor la lagărele de concentrare– „Citind ultimele două articole publicate la această rubrică, cineva a avut gîndul minunat de a-mi împrumuta volumul «*Poezia concentraționară* – Chipul omului în lagărele naziste, 1940–1945», antologie alcătuită în 1975.“ R.lit. 1 IV 76 p. 23. „Dumneavoastră, Mikis Theodorakis, ce proiecte de viitor aveți? Fecundă, creația de pînă acum denotă și diversitate [...] o primă simfonie compusă în spațiul *concentraționăr* al lagărului din insula Makronissos, apoi autor de balet.“ R.l. 20 XI 78 p. 6 (din fr. *concentrationnaire*; PR 1946; DN3)

concert-colocviu s.n. (muz.) –Concert urmat de un colocviu– „Sala mică a Palatului va găzdui [...] primul *concert-colocviu* din cadrul ciclului «*Concerte-colocvii*» asupra principalelor forme de expresie ale muzicii de cameră», avînd ca temă «Liedul.“ Săpt. 14 XII 73 p. 12 (din *concert* + *colocviu*)

concert-dezbătare s.n. (muz.) –Concert urmat de o dezbătare– „Adoptarea *concertului-dezbătare* în viața noastră muzicală înseamnă deodată două lucruri.“ R.lit. 23 IX 72 p. 23. „[Radioteleviziunea] să-și dezvolte în acest an, cu același curaj, ciclurile de tribune și *concerte-dezbătare* promise și să rămînă, așa cum ne-a obișnuit, în fruntea inițiativelor, sprijinind muzica tînără.“ R.lit. 11 I 73 p. 22. „*Concert-dezbătare* cu prime audiții de muzică contemporană românească.“ I.B. 25 V 84 p. 2; v. și R.lit. 27 XII 73 p. 23, 30 I 75 p. 19, 26 VI 75 p. 18, 22 XI 75 p. 10 (din *concert* + *dezbătare*)

concert-eveniment s.n. (muz.) –Concert de mare valoare, care constituie un eveniment– „Valoarea incontestabilă a Missei de Mozart a creat premisele unui *concert-eveniment*.“ Cont. 3 XII 65 p. 6. „Oare cînd vom vedea din nou sala Radioteleviziunii arhiplină? Cînd vor redeveni concertele săptămînale *concerte-eveniment*?“ Sc. 29 X 78 p. 4; v. și Săpt. 23 VI 78 p. 8 (din *concert* + *eveniment*)

concert-lecție (de balet) s.n. (muz.) –Concert organizat special pentru a servi ca lecție pentru persoanele care vor să se inițieze în problemele muzicii/baletului– „Astăzi după-amiază (ora 16) Filarmonica organizează un *concert-lecție*.“ I.B. 20 VI 61 p. 1. „La Opera română se preconizează organizarea unor *concerte-lecții de balet* pentru public, în special pentru studenți și elevi. Se va încerca, astfel, prezentarea, pe scena primului teatru al țării, a evoluției

baletului de-a lungul timpului, prin comentarii și demonstrații practice.“ I.B. 22 XI 73 p. 2. „[...] în continuare și-a propus un program bogat de concerte, *concerte-lectii*, expuneri ilustrate și exemplificate din istoria și evenimentele genului.“ R.I. 19 III 81 p. 2 (din *concert + lectie [de balet]*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 134; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504)

conciert-spectacol s.n. (muz.) –Conciert la care se prezintă și numere de spectacol teatral– „Secția de estradă a Teatrului Regional București întreprinde [...] un turneu în țară cu *concertul-spectacol* «Din toată inima».“ Sc. 18 VIII 62 p. 2. „Nu e revistă, cum nu e *concert-spectacol*, nu e un music-hall. Va fi un spectacol neîncadrat în formule.“ I.B. 12 III 75 p. 6; v. și Sc. 24 IV 66 p. 4, 22 II 67 p. 5 (din *concert + spectacol*)

conciert(-spectacol)-conciurs s.n. (muz.) „La Curtea de Argeș a fost organizat un *concert-conciurs* al corurilor caselor de cultură din jud. Argeș, la care au participat șase formații orașenești.“ R.I. 28 XII 76 p. 2. „A.T.M.-ul a pregătit pentru sezonul estival un *concert-spectacol-conciurs* cu soliști îndrăgiți.“ Cont. 12 VIII 77 p. 6 (din *concert + [spectacol +] concurs*)

conciertat, -ă adj. –(Plan) organizat și executat la unison– „Vă invit, deci la o meditație *conciertată* asupra României contemporane.“ „22“ 27/96 p. 15; v. și Luc. 12 VII 80 p. 6; v. și *șarpe monetar* (1976) (cf. fr. *concerté*; DMN 1965)

concluzionă vb. I –A trage concluzii, a conchide– „*Concluzionând*, G.I. face o analiză mai largă, arătând că cele două modalități poetice relevante în ședința cenaclului sînt în egală măsură posibile și necesare.“ Cont. 9 XII 66 p. 3. „Rezultatele studiului «dublu orb», *concluzionează* colectivul de cercetători, arată că primul lot a înregistrat progrese semnificative.“ Fl. 2 VIII 79 p. 8. „Poetul Cezar Ivănescu *concluzionează*: G.G. este un poet cu totul remarcabil [...]“ Luc. 16 VII 83 p. 8 (din [*a trage*] *concluzii + -ona*; V. Guțu Romalo C.G. 230; Th. Hristea P.E. 140, Th. Hristea în AUB 1/73 p. 146; DN3, DEX-S)

concirescut, -ă adj. (mineral.) –Care s-au dezvoltat împreună– „Un grup de specialiști din cadrul Institutului de cercetări miniere a realizat un procedeu original pentru prepararea minereurilor complexe, fin *concirescute*, cu conținut ridicat de cupru.“ I.B. 5 XII 70 p. 3 (după germ. *Zusammenwuchs*; D.Min.; DEX, DN3)

conciretețe s.f. –Caracterul a ceea ce este concret– „În sfîrșit, Poșta teatrului radiofonic a evidențiat ecoul altei inițiative a redacției: aceea de a transmite cît mai multe scenarii-document, incitante prin *conciretețea*, dar și valoarea lor de simbol.“ R.lit. 11 IV 74 p. 17. „[...] personajele au vigoare dramatică, nu vehiculează lozinci, trăiesc cu mare *conciretețe* rezultatul dezastrului [...]“ Săpt. 16 XI 84 p. 5 (din it. *concretezza*; DLI; DEX, DN3)

condens s.n. (constr.) –Procesul prin care se trece din stare de vapori în stare de lichid, igrasie– „Am în față un dosar din care rezultă că la blocul M5 [...] aproape zece familii [...] nu-și pot folosi apartamentele, unele total, altele parțial, din cauza fenomenului de *condens*.“ Fl. 22 VI 78 p. 11. „Printre produsele nou realizate la Fabrica de producție industrială mică și prestații de servicii din Hunedoara se numără și modilitul. Introduș în mortarele pentru tencuieii, acesta este un antidot al *condensului*, degradărilor din cauza ploilor etc.“ R.I. 13 I 82 p. 1 (der. regr. din *condensa*; DEX-S)

condóm s.n. –Prezervativ– „Într-un raft [la sex-shop] strălucește ceva: sînt sofisticatele *condoame* fosforescente care costă 3000 lei.“ As 187/95 p. 3 (din fr. *condom*; PR – înc. sec. XX)

conciucător-ăuto s.m. –Personă care conduce un vehicul– „Pasagerii au suferit vătămări ușoare iar *conciucătorul auto*, rănit ceva mai grav, a fost internat în spital.“ Sc. 19 XI 75 p. 2 (din *conciucător + auto*)

conciuctor-arhiect s.m. –Tehnician arhiect care a absolvit trei ani la Institutul de Arhiectură– „Poseoare a unei diplome de *conciuctor-arhiect*, repartizată la Slatina, proaspăta absolventă a reușit să construiască în câteva luni un spectaculos sofism de tipul cercului vicios: se prezintă la post ca să ceară negație.“ Sc. 20 III 74 p. 1 (din *conciuctor + arhiect*)

conciuctorină adj. f. (biol.) „Femeile *conciuctorine*, adică acelea care conțin factorii ereditari numai într-unul din cei doi cromozomi sexuali X, prezintă deja o mare sensibilitate alergică la primaquină sau alți derivați ai chininei.“ Sc. 13 X 66 p. 4

conciuctorner, -ă s.m.f. –Muncitor specializat în conciuctorneria unor piese, haine etc.– „D.M., *conciuctorneră* la Întreprinderea de conciuctorii [...]“ R.I. 30 XI 81 p. 6; v. și *sculer-matrițer* (1973) (din fr. *conciuctorneur*; DN3 – alt sens)

conciurință-lectie s.f. –Conciurință organizată special pentru a servi drept lectie– „Problemele expuse concursanților sub formă de *conciurinte-lectii* sînt problemele generale ale artei, istoriei, teoriei și practicii filmului.“ Cont. 15 III 67 p. 5 (din *conciurință + lectie*)

conciusiv, -ă adj. (livr.) –Cu caracter de confesiune– „În seria articolelor *conciusive* semnalăm credo-ul lui Gheorghe Tomozei «Pentru cine scriu».“ Luc. 15 I 72 p. 3 (din *concius[iune] + -iv*; I. Iordan în SCL 2/60 p. 182 – atestări din 1960, SCL 3/61 p. 308, M. Avram în SMFC IV p. 104; DN3)

Conciex s.n. (com.) „La Moscova, Întreprinderea românească de comerț exterior «*Conciex*» a inaugurat [...] expoziția «Moda-1977».“ R.I. 15 X 76 p. 6 (abreviere din *conciectii pentru comerțul exterior*)

conciiat, -ă adj. (determinînd subst. *fructe*) –Muit într-o soluție de zahăr– „Chec de 500 grame cu fructe *conciiate* și rahat.“ I.B. 6 VII 74 p. 4; v. și *creamă-pastă* (format greșit după fr. [*fruits*] *confits*, pentru că -at ne trimite la fr. *concié* “încredințat”; în 1978, Al. Graur ne-a comunicat că îl cunoaște de circa 50 de ani)

conciictual adj. (jur.) –Care se află în conflict– „Al treilea, lîngă cei doi soți *conciictuali*, era băiatul lor, adolescent.“ Sc. 17 X 66 p. 1 (din fr. *conciictuel*, it. *conciittuale*; PR 1950, DLI; I. Iordan în SCL 4/64 p. 411, V. Guțu Romalo C.G. 207; DN3)

conciifrută vb.refl. I (cu o dificultate, cu o problemă) –A avea obligația de a face față unei greutăți, probleme etc.– „Ca editor, sînt obligat, cotidian, să mă *conciifrut* cu serii și serii de probleme.“ Cont. 3 VIII 73 p. 1. „*Conciifrutată* cu grave dificultăți financiare, direcția cotidianului «Financial Times» a hotărît să instaleze un sistem computerizat de paginare.“ Sc. 17 VII 75 p. 4. „Dintre toate problemele cu care sînt *conciifrutate* țările în curs de dezvoltare, foamea constituie în permanență una din cele mai dureroase carențe.“ Sc. 10 XI 78 p. 6; v. și *rulmentist* (din fr. *conciifronter*; DMN 1959; DEX, DN3 – alte sensuri)

conciigrés-adunare-plenară s.n. –Congres cu caracter de adunare generală– „Va lua parte la cel de al XX-lea *Congiigrés-Adunare-Plenară* al Comisiei internaționale pentru exploatarea științifică a Mării Mediterane.“ Sc. 17 X 66 p. 3 (din *conciigrés + adunare plenară*; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 330)

conciijuncturalism s.n. –Tendința de a utiliza diversele împrejurări, de obicei urmărind satisfacerea intereselor personale– „Nu încapе înđoială că politicianismul și *conciijuncturalismul* lipsit de principii [...] constituie un fenomen tipic de «alienare» a personalității.“ V.rom. 2/63 p. 137. „Am terminat, pentru Teatrul Național din București, «Camera de alături» [...] care discută despre – dacă se poate spune așa – libertatea de spirit vis-à-vis de *conciijuncturalism*.“ Cont. 25 VII 69 p. 4 (din *conciijunctural + -ism*)

conciijuncturist, -ă adj. –(Personă) care se folosește de împrejurări, de obicei pentru satisfacerea intereselor proprii– „«Caloianul» e romanul unui om mereu disponibil, unui scriitor *conciijuncturist*, unui spirit egoist și laș, subiect pretext pentru a prezenta o epocă și o profesiune din interiorul ei.“ Săpt. 18 VII 75 p. 3 (din *conciijunctură + -ist*; cf. fr. *conciijuncturiste*; PR 1960; DEX-S)

conciisanguinitate s.f. –Înrudire– „Idea majoră a *conciisanguinității* materiale a lumii.“ Săpt. 6 X 67 f.p. [și *conciisanguinitate*] (cf. fr. *conciisanguinité*; DEX, DN3)

conciisemnativ, -ă adj. (livr.) –Cu caracter de consemnare– „Stilul e *conciisemnativ*, medical [...] coborînd pe alocuri în efuziune sentimentală, mai ales în momentele în care R. își notează simptomele propriei boli.“ R.lit. 6 XII 73 p. 9 (din *conciisemnativ + -iv*; cf. it. *conciisignativo*; I. Iordan în SCL 3/63 p. 308, atestare din 1960; DN3)

conciisens s.n. (pol.) –(Termen des folosit după dec. 1989; uneori ironic) Înțelegere la care se ajunge fără ca vreuna dintre părți să se opună– „Domnul Iliescu are dreptate: grevelor le lipsește *conciisensul*. E nevoie de o planificare riguroasă pe trimestre, deci și cincinală a grevelor.“ R.I. 18 VIII 93 p. 1. „În acest moment critic primordial este *conciisensul* național.“ R.I. 8 IX 93 p. 9 (din fr. *conciisensus*)

conciisensualiză vb. I –A ajunge la consens– „Prin Mircea Hamza, «România Mare» se «*conciisensualizează*» cu Iliescu în SUA.“ R.I. 24 X 95 p. 1 (din *conciisens*)

conciisconciurție-anexă s.f. –Conciisconciurție care se adaugă alteia deja existente– „La Piatra-Neamț o *conciisconciurție-anexă* va suplimenta cu 114 locuri capacitatea de cazare a hotelului «Central».“ R.I. 17 XII 77 p. 5 (din *conciisconciurție + anexă*)

conciisconciurții-montaj s.f. „Ministerul Conciisconciurțiilor Industriale a realizat volumul producției de *conciisconciurții-montaj* pe întregul

cincinal.“ R.I. 9 X 70 p. 4. „Strada noastră a ajuns să fie prilej de discuție [...] trulul de *construcții-montaj* începuse s-o modernizeze anul trecut prin aprilie.“ R.I. 17 IV 75 p. 5; v. și I II 75 p. 3 (din *construcție + montaj*)

construibil, -ă adj. (Folosit mai ales în sint. *perimetru construibil, zonă construibilă*) „În zona *construibilă* din perimetrul Băneasa, clădirile vor avea un stil aparte.“ (din *construi + -bil*; cf. fr. *construcible*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 505)

consultant s.m. 1. (inv.; din anii '60) –Profesor universitar pensionar care ține cursuri (facultative), are ore de consultație și, de obicei, conduce doctoranzi– „Profesorul X a rămas *consultant* la Facultatea de istorie.“ 2. 1973 –Specialist în consultață– v. *consultață* (cf. fr. *consultant*, rus. *konsultant*; DEX, DN3)

consultață s.f. –Oferirea de sfaturi calificate în probleme de conducere și organizare– „Spre deosebire de alte profesii, specialistul în *consultață* pentru problemele organizării și conducerii dispune de pregătirea și competența necesară pentru a investiga și identifica problemele referitoare la obiectivele, procedeele și metodele conducerii unității economice. Deci, în mare, acesta este portretul-cadru al profesiei de consultant.“ Sc. 11 VIII 73 p. 1. „Cei care au demarat o afacere [...] beneficiază de *consultață* de specialitate gratuită [...]“ R.I. 28 VI 93 p. 4. „Pregăteam niște materiale de *consultață* pentru Banca Mondială.“ „22“ 5–11 VIII 93 p. 4; v. și R.I. 29 VII 93 p. 12, 3 VIII 93 p. 12; v. și *joint-venture* (din *consultant*)

consulting s.n. (ec.; cuv. engl.) –Furnizarea de consultații privitoare la organizarea întreprinderilor– „IPCMG, societate de *consulting* [angajează] economist specializat în analiza diagnostic [sic!], studii de fezabilitate.“ R.I. 16 IX 92 p. 6. „[...] cordialitatea băncii este decisivă. În sfera ei se înscrie și *consultingul*, una din marile noastre preocupări [...] Le stăm la dispoziție tuturor eventualilor noștri clienți cu sfaturi și lămuriri privind activitățile bancare.“ As 9/93 p. 4 [pron. *cănsălting*] (din engl. *consulting*; T. Slama-Cazacu în R.lit. 16–23 XII 93 p. 12; DN3)

conștientizare s.f. –Faptul de a face, de a deveni conștient– „Dar, scrie «Le Monde», pentru că e prea cineast, pentru că e prea nesigur când trebuie să abordeze idei generale, Louis Malle nu se arată capabil să facă din filmul său un instrument al *conștientizării*.“ Săpt. 19 IV 74 p. 10. „Pe baza multiplelor însușiri atribuite zeiței Shakti, au apărut tot ațitea ideologii și rituri shaktiste. Mijloacele practice indicate adepților pentru *conștientizarea* identificării ființei lor cu ființa veșniciei Shakti [...]“ Cont. 13 XII 74 p. 4. „*Conștientizarea* conceptuală a realismului avea deja în spate realizări artistice remarcabile.“ Cont. 16 IX 77 supl. III (din *conștientiza*, după fr. *conscientisation*; DMN 1968, DTN 1974; A. Beyrer în SCL 5/76 p. 537; DN3)

contactă vb. I –A stabili legătura cu cineva– „Specialiștii interesați pot *contacta* direct conducerea institutului fără anunț prealabil [...] în celelalte zile, conducerea institutului poate fi *contactată* cu programare prealabilă.“ R.I. 12 VIII 75 p. 4 (din fr. *contacter*; cf. engl. *to contact*; PR 1940; DN3)

containerizare s.f. –Folosirea containerelor în tehnica transportului– „S-a preconizat ca – începând de la I mai a.c. – Combinatul de industrializarea cărnii – București să treacă, în mod experimental, la *containerizarea* produselor [...]“ R.I. 11 IV 72 p. 3. „Paletizare și *containerizare*. Termenii sînt din ce în ce mai des utilizați. Se vorbește chiar de o revoluționare a transporturilor datorită *containerizării*. Prin paletizare se înțelege tehnica de transport, manipulare și depozitare a produselor cu ajutorul unor platforme fără pereți, așa-numitele palete; pachetizarea este operația de transport a mai multor produse legate între ele sau grupate pachet (cărămizi, table, laminate etc.); *containerizarea* este operația în care este folosit containerul, adică un ambalaj de diferite dimensiuni și caracteristici unificate pe plan mondial, care circulă ca o mare carcasă metalică, ermetic închisă și în care produsul este introdus ca atare sau cu un ambalaj intermediar, și care este prevăzut cu posibilități de trecere de pe un vehicul pe altul.“ R.I. 18 IX 75 p. 3. „Comitetul Politic Executiv a analizat raportul guvernului cu privire la modul în care ministerele au realizat obligațiile ce le reveneau [...] în domeniul paletizării, pachetizării, *containerizării* și transcontainerizării.“ Sc. 2 X 76 p. 2 [și *containerizare*] (din *containeriza*; cf. fr. *containerisation*, engl. *containerization*; DMN 1967, BD 1967; DN3, DEX-S)

containerizat, -ă adj. –Depus în containere– „A intrat în funcțiune un nou port maritim, destinat încărcării și descărcării mărfurilor *containerizate*.“ I.B. 10 VI 89 p. 8 [și *containerizat*] (din *container*)

contemporaneizare s.f. –Actualizare– „[...] subtila ironie pe care regizorul o aduce în spectacol ca un binevenit accent de *contemporaneizare* a faptelor.“ Săpt. 28 II 86 p. 5 (din *contemporan + -izare*)

contergán s. (farm.) „După cazul «*contergan*» în R.F. Germania, medicament a cărui administrare la femeile gravide a avut drept consecință nașterea unor copii cu malformații grave, după boala «*minamata*» din Japonia, provocată prin intoxicarea cu mercur, după nenorocirile cauzate la Seveso (Italia) de poluarea atmosferei cu substanțe toxice – și S.U.A. se află acum în fața unei catastrofe ale cărei proporții nu pot fi încă determinate.“ Sc. 12 I 77 p. 5; v. și *thalidomidă* (din germ. *Contergan*; GWDS; LTR)

contéx s. 1974 (text.) –Tip de material suplú– v. *lactofiltru* (abreviere din *con[fecție] + [din] tex[tile]*; cf. engl., fr. *contexture*; TDTF; CD)

contextualitate s.f. (impropriu) –Împrejurare, context– „Revenim însă asupra unui aspect pe care l-am discutat adesea, e drept, într-o altă *contextualitate* și cu alte exemplificări.“ R.lit. 20 III 75 p. 17 (din *context*)

contiflúx s.n. „*Contiflux* se numește mașina destinată fabricării brînzei telemea direct din lapte. Este o premieră absolută în materie, realizată în acest an de uzina «*Tehnoutilaj*» din Odorheiu Secuiesc.“ R.I. 21 VIII 73 p. 5 (probabil din *conti[nuu] + flux*)

contingentă s.f. (ec.) –Acțiunea de a contingenta, limitare– „[Olanda] dorește *contingentarea* importurilor sau sporirea taxelor vamale.“ R.I. 11 XII 84 p. 6 (din *contingenta*; cf. fr. *contingenter*; PR 1922; DN3)

contorizare s.f. –Înregistrare prin contor– „Totodată, din banda aparatului înregistrator se poate vedea – în cazul neefectuării unei convorbiri – numai numărul format pe disc, neînsoțit însă de steluța de *contorizare*, ceea ce înseamnă că nu s-a aplicat, în acest caz, nici o taxă.“ R.I. 15 II 72 p. 3. „Ampla acțiune a IDEB de *contorizare* a consumului [...]“ I.B. 23 X 75 p. 2 (din *contoriza*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504; DEX-S)

contraceptív, -ă adj., s.n. –(Termen și concept cunoscute publicului larg mai ales după dec. 1989) Produs cu proprietăți anti-concepționale– „Care a fost evoluția cabinetelor de planificare familială după ‘89? – „Primele cabinete au fost cele ale Societății de Educație *Contraceptivă* și Sexuală (SECS), care au format o rețea non-guvernamentală, o reprezentanță națională a Federației internaționale de planning familial care are sediul la Londra.“ D. 134/95 p. 9; v. și *contracepție, cabinet de planificare familială* (1990), *planificare familială* (din engl. *contraceptive*, fr. *contraceptif, -ive*; PR 1955, DMC 1966; DN3)

contracépție s.f. –(Termen și concept devenite cunoscute publicului larg mai ales după dec. 1989) Ansamblul mijloacelor utilizate pentru a provoca temporar infecunditatea– „Centrul de *contracépție* pentru studenți este unicul din București care dispune de cel mai mare și cel mai variat număr de contracceptive. [...] Personalul CPF oferă câte 200–300 de plachete *contracépție* pe zi.“ R.I. 14 VII 93 p. 5. „*Contracepția* reprezintă ansamblul de metode prin care se poate evita apariția unei sarcini nedorite, în urma unui act sexual.“ R.I. 4 III 94 p. 5 (cf. engl., fr. *contraception*; it. *contraccezione*; DMC, PR 1965, DPN 1979)

contraconcepție s.f. –(Termen și concept cunoscute publicului larg după dec. 1989) Contracepție– „Un cabinet de *contraconcepție* a luat ființă la Brașov cu ajutorul Federației internaționale de planning familial.“ R.I. 24 IV 91 p. 1. „Pentru multe femei, noțiunile de *contraconcepție*, educație sexuală sau planning familial au încă rezonanțe insolite.“ Expres 39/94 p. 11 //din *contra + concepție*//

contraconcepționál, -ă adj. –(Termen și concept cunoscute publicului larg după dec. 1989) Contraceptív– „Doamna A.G., coordonatorul CPF, mi-a mărturisit că cele mai eficiente și calitative mijloace *contraconcepționale* se dovedesc a fi cele germane.“ R.I. 14 VII 93 p. 5 //din *contraconcepție + -onal*//

contráct-angajámént s.n. –Contract cu funcție de angajament– „Extinderea acordului global pe bază de *contract-angajament*; executarea de îmbrăcăminti asfaltice ușoare la 15 km de drumuri peste prevederile de plan.“ R.I. 26 I 71 p. 5 (din *contract + angajament*)

contrademonstrație s.f. 1. –Demonstrație care își propune să infirme o altă demonstrație– „[...] nimeni nu a fost în stare să probeze că mostrele mele negative ar fi niște capodopere! Aștept, în continuare, *contrademonstrația*.“ I.B. 2 II 84 p. 5; v. și R.lit. 3 II 85 p. 24. 2. –Manifestație organizată ca răspuns la o altă manifestație– „În

panoplia diversiunilor, tactica dublajului e vecină cu cea a *contrademonstrațiilor*; a mineriadelor, a tele-manipulării.“ R.I. 10–11 IV 93 p. 1 (din *contra-* + *demonstrație*; cf. it. *contradimostrazione*, engl. *counter demonstrate* – BD 1970; DN3)

contrainterogătoriu s.n. –Interogatoriu luat pentru a se verifica un interogatoriu anterior– „În cursul *contrainterogatoriului* [...] el s-a dovedit mai puțin categoric.“ Sc. 12 III 64 p. 6; v. și 18 V 61 p. 6 (cf. fr. *contre-interrogatoire*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 135; DN3; DEX-S)

contramanifest s.n. –Manifest opus altui manifest– „Persoane necunoscute au difuzat în București un mare număr de *contramanieste* [...] prin care se solicita boicotarea mitingului CDR din 14 iunie.“ „22“ 26/95 p. 5; v. și R.I. 20 VI 95 p. 3 //din *contra-* + *manifest*//

contramanifestăție s.f. –Manifestație care se opune altei manifestații– „A fost o cumplită dezamăgire pentru noi *contramaniestația* din 29 ianuarie 1990.“ Mesager 6–12 IV 90 p. 3 (cf. fr. *contre-manifestation*; DN3)

contramiting s.n. –Miting organizat împotriva altui miting– „[...] televiziunea [...] a prezentat mitingul de la Iași al F.S.N. drept un *contramiting*.“ Ad. 8 V 90 p. 1 (cf. fr. *contre-meeting*; DMC 1968)

contrapărte s.f. –Compensare– „Sistemul acesta de sponsorizare există. Sponsorizare firească și fără *contraparte*.“ „22“ 38/93 p. 8 (din *contra* + *parte*; cf. fr. *contrepartie*)

contrapartidă s.f. –Element care se opune altuia, stabilind echilibrul– „Cu ce *contrapartidă*, cronica oficială a vizitei nu ne spune.“ R.I. 20 X 93 p. 16. „În *contrapartidă* cu proiectul [...] convenit cu un partener străin restaurator, sătenii din Secăria-Comarnic, jud. Prahova, oferă [...]“ Ad. 25 XI 93 p. 2. „În *contrapartidă*, din țară, la reușita simpozionului și-au adus contribuția I.M., M.C. etc.“ Curierul rom. 6/95 p. 7 (cf. fr. *contrepartie*; DEX, DN3 – alt sens)

contraperformanță s.f. 1. (sport) –Rezultat slab– „[...] nu orice înfrângere e *contraperformanță*.“ I.B. 27 IV 84 p. 7. „[...] neașteptata *contraperformanță* realizată de sportivii desemnați a ne reprezenta la prestigioasa competiție continentală.“ I.B. 3 VI 85 p. 7. 2. (alte domenii) –Incompetență– „[Filmul «Balanta»] a fost amplu mediatizat de presa franceză care a reținut nu o dată *contraperformanța* juriului de la Cannes – aceea de a omite din palmares poate cel mai important film al festivalului.“ R.I. 21 X 92 p. 5 (din fr. *contreperformance*; DMC 1966; sensul 2 – DMC 1965)

contraproductiv, -ă adj. (fig.) –Dăunător– „Aproape zilnic se perindă pe ecran imagini cu soboare de preoți care sfîntesc «ceva»: nu doar monumente, nu doar pietre de temelie, ci și o nouă linie de tramvai, o firmă sau un local. Un astfel de exces, *contraproductiv*, nu face decît să banalizeze solemnitățile religioase, să le mute, din credință, în rutină, în spectacol plictisitor și, la limită, în demagogie.“ R.I. 31 X 94 p. 3 (din engl. *contraproductive*; BD 1970)

contrapunctic, -ă adj. (livr.) –Conceput după regulile contrapunctului– „În același mod *contrapunctic* e concepută și piesa «Ana» care face parte de asemenea din spectacolul nostru.“ Săpt. 21 II 69 p. 2. „Cortăzar este autorul citorva volume de povestiri în al căror ciudat edificiu ironia, simbolul și fantezia se împletesc *contrapunctic*.“ Săpt. 24 II 84 p. 2; v. și I.B. 24 VII 69 p. 2 (din fr. *contrapuntique*; DN3, DEX-S)

cóntras s., adj. (cuv. sp.) –Luptători anticomuniști de gherilă din America Latină– „O grupare a forțelor *contras* [din Nicaragua] din nordul țării [...]“ Meridian 23 VIII 93 p. 9 (cf. it. *contras*; DPN 1983)

contrást în sint. s. *substanță de contrast* 1993 (med.) –Substanță folosită pentru a face organele/țesuturile opace, deci vizibile, la o analiză– v. *cameră de scintilație* (după fr. *substance de contraste*; DEX)

contratúră s.f. –Tură efectuată în contratimp cu altă tură– „La cererea lui Gh. T. șoferița E.M. a fost repartizată în *contra-tură* cu el, pe aceeași basculantă. Fiecare îngrijește cu schimbul de fetițe.“ Sc. 7 X 78 p. 4 (din *contra* + *tură*)

contról-depănat s.n. (text.) –Sectorul de control al depănării corecte a firelor– „Pe tînăra muncitoare I.C. de la *control-depănat* o întîlnești des pe aici.“ Sc. 20 V 61 p. 1 (din *control* + *depănat*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 135)

controlór al aerului s.m. –Salariat al unui aeroport care controlează navigația aeriană– „Autoritățile americane au decis [...] să supună cei 14000 de *controlori ai aerului* din S.U.A. la analize anuale pentru identificarea eventualilor consumatori de drog sau alcool.“ R.I. 12 V 84 p. 8

controlór de tráfico aerian s.m. –Controlor al aerului– „În nomenclatorul profesiilor și în statele de funcțiuni ei se numesc «*controlori de trafic aerian*».“ R.I. 10 VII 81 p. 1 (cf. fr. *contrôleur de la navigation aérienne*)

controlór-încercător s.m. „Li se spune [...] *controlori-încercători*. Eu le-aș spune mai degrabă medici pentru mașini. Niște «medici» cu o pregătire complet deosebită: mecanic auto și șofer [...] La sfîrșitul «consultației» se completează fișa tehnică a mașinii, se trece diagnosticul «bună» și șoferul-încercător își iscălește apăsător numele, «Dacia 1300», însoțită de fișa tehnică, ia drumul clienților.“ R.I. 26 XII 71 p. 3 (din *controlor* + *încercător*)

controversist s.m. (rar) –Amator de controversă– „[...] istoricul sporturilor e dublat de un filolog încercat, amator de etimologii rare și *controversist* de elită.“ R.lit. 3 I 85 p. 7 (din *controversă* + *-ist*)

conținutism s.m. –Teorie estetică ce acordă o mare importanță conținutului unei creații– „[...] odată și odată va trebui să aruncăm o privire de ansamblu asupra acestui scriitor care a făcut din «*conținutism*» o sursă de energie într-o artă notată convențional cu cifra 7.“ (din *conținut* + *-ism*; cf. it. *contenutismo*; DN3, DEX-S)

conținutist s.m. –Adept al teoriei conținutismului– „Ceea ce este paradoxal, astăzi, *conținutistii* îi acuză pe cei care introduc noile metode în operațiile lor critice, de formalism.“ Sc.tin., Supl. lit. 7 IV 85 p. 3 (din *conținut* + *-ist*; DN3)

conveiór s.n. (tehn.) –Bandă rulantă– Pînă în prezent, la UNIO au fost introduse în fabricație de serie separatoarele electromagnetice pentru tratarea nisipurilor de turnare, instalațiile de tractat vagoane, *conveioare* speciale pentru linii de montaj, precum și alte produse destinate industriei chimice românești.“ R.I. 29 XII 77 p. 5 [și *conveier*] (din fr. *convoyeur*, rus. *konveier*; engl. *conveyor*; Th. Hristea P.E. 127; DT, LTR; DEX, DN3)

convorbire-fúlger s.f. –Discuție rapidă– „În pauza de masă aveau loc *convorbiri-fulger*.“ Sc. 23 X 65 p. 1 (din *convorbire* + *fulger*)

coolie s.m. (cuv. hindu) „Unul din ziare povestește despre un «*coolie*» – trăgător de rișcă – care fusese amendat pentru că refuzase să plece într-o cursă. Argumentul prezentat de *colie* (sic!), că pasagerul este prea greu – 90 kg. – nu l-a salvat de o amendă.“ R.I. 15 XII 77 p. 6 [pron. *cúli*] (cf. engl., fr. *coolie*)

coordonată s.f. –Reper, situație– „Documentul prevede, între altele, vizite reciproce de scriitori, traducători, redactori, pentru cunoașterea *coordonatelor* actuale ale vieții social-culturale românești și bulgare.“ Sc. 14 II 77 p. 5. „Bacău: *coordonate* edilitare moderne.“ R.I. 19 I 78 p. 1. „Pe *coordonatele* noii revoluții agrare.“ Pr. R.TV 29 VIII 83 (cf. fr. *coordonnée*; V. Guțu Romalo C.G. 175–176 – citate din 1969; DN, DEX, DN3 – alte sensuri, DEX-S)

copatrón s.m. –Patron care împarte proprietatea asupra unei firme cu altul– „Fiind în prag de faliment, cei doi *copatroni* au dispărut din țară.“ R.I. 1 XII 92 p. 5 (din *co-* + *patron*)

copertină s.f. (constr.) –Element de construcție care acoperă de obicei o ieșire– „Plafonul holului și al foaielor este realizat cu nervuri modelate după un desen structural și decorativ, care se continuă în exterior cu console ce susțin *copertina*-streașină.“ Cont. 9 VII 71 p. 4. „La urma urmei, ce mare lucru au de făcut: de schimbat tabla de pe o *copertină* de la etajul unu [...] de reparat un jgheab, două și cu asta – basta.“ Sc. 25 XII 79 p. 2. „Întîmplarea a făcut ca tocmai cînd cei cinci muncitori terminaseră munca, *copertina* rampei să cedeze sub greutatea zăpezii și să se rupă [...]“ R.I. 24 I 85 p. 5 (din it. *copertina*; DLI; DEX, DN3)

copiatór s.n. –Aparat modern de copiat, xerox– „[...] cele mai noi modele de: *copiatoare* de birou, telefaxuri, mașini de scris, procesoare de text, imprimante rapide [...]“ R.I. 30–31 V 92 p. 8. „*Copiatoare* și faxuri prin Minolta România.“ R.I. 23 VII 93 p. 7; v. și *fax*, *xerox* (din *copia* + *-tor*; cf. fr. *copieuse*)

copil al străzii sint.s. (în țara noastră, fenomen îngrijorător după dec. '89), „În literatura de specialitate, termenul de «*copii ai străzii*» nu este explicat foarte clar. Totuși, o delimitare se poate face. Ei sînt aceia care n-au locuință (în unele cazuri nici susținător legal) și trăiesc în locuri publice.“ R.I. 15 V 92 p. 3. „Cea mai nouă metodă de a «produce» bani pentru *copiii străzii* care controlează zona centrală a Capitalei – Universitate – este homosexualitatea.“ R.I. 11 IX 93 p. 5. „Recent, opt «*copii ai străzii*» au fost ucuși la Rio de Janeiro [...]“ R.I. 17 IX 93 p. 11; v. și Ev.z. 12 I 95 p. 4

copil-actor s.m. –Copil care joacă un rol într-un spectacol– „*Copii-actori* au apărut la fereastra televizorului rostindu-și replicile.“ Mag. 12 XI 66 p. 1; v. și Cont. 15 I 79 p. 4 (din *copil* + *actor*)

copil-minune s.m. –Copil cu calități deosebite (de obicei artistice) –,Carierea cîinilor-vedetă este încă și mai scurtă decît cea a *copiilor-minune*.” Săpt. 1 X 71 p. 12; v. și Cont. 15 I 71 p. 4 (din *copil + minune*, după fr. *enfant prodige* [formația aceasta se folosea la începutul anilor '40 în legătură în special cu actrița copil Shirley Temple]; H. Mirska în SMFC I 172, FC I 32)

copil-mônstru s.m. –Copil născut cu anomalii fizice– „O tînără americană explică ziaristilor situația sa dramatică. Consumînd mari doze de «Thalidomidă» în timpul sarcinii, ea este îngrozită la gîndul că ar putea da naștere unui *copil-monstru*.” Sc. 18 VIII 62 p. 4; v. și T.N. 48/62 p. 22 (din *copil + monstru*; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 329)

copilot s.m. (av.) –Pilot auxiliar– „Cei doi cosmonauți, W.S. și *copilotul* L.S. vor efectua diferite manevre.” I.B. 19 X 65 p. 4. „[...] zborul este asigurat de un echipaj feminin, din care fac parte S.E. comandant de bord, Karen S. *copilot* și T.A. stewardesă.” R.I. 26 III 79 p. 6 (din fr. *copilote*; PR 1960; DN3, DEX-S)

copolimer s.m. (chim.) –Polimer mixt rezultat din unirea moleculelor a doi componenți diferiți– „În Uniunea Sovietică s-a realizat un nou produs care constituie un concurent pentru aliajul de metal: *copolimerul* cu compoziție «AT».” I.B. 28 II 63 p. 3 (din fr. *copolymère*, engl. *copolymer*, rus. *kopolimer*; PR 1960; DC, DTP; DN3, DEX-S)

copreședinte s.m. –Președinte care îndeplinește această funcție împreună cu un altul– „Cei doi *copreședinți*, Sir B.J. și prof. univ. C.I., au subliniat importanța colocvului pentru dezvoltarea relațiilor culturale româno-britanice.” R.I. 10 IV 73 p. 5. „B.O.A., *copreședinte* al Mișcării Internaționale a Tineretului și Studenților pentru Națiunile Unite” Sc. 9 XI 84 p. 6; v. și 4 XI 84 p. 6 (din *co- + președinte*; cf. fr. *coprésident*; DMN 1965; DEX, DN3)

coralivôr, -ă adj. (biol.) „La nord de Brisbane [...] s-a descoperit că bariera de corali este supusă unui proces de nimicire. Agentul distrugător a fost identificat: sînt stelele de mare, veritabile animale *coralivore*.” I.B. 30 VIII 78 p. 4 (din *corali*, probabil după *carnivor*; C. Lupu în CL 1/83 p. 51)

cord-plămîn artificial s.n. (tehn. med.) –Aparat destinat să suplinească pentru un timp limitat întreruperea circulației centrale– „Prima operație de *cord-plămîn artificial*.” Cont. 27 I 61 p. 1 (din *cord + plămîn artificial*, după fr. *cœur-poumon artificiel*; DMN 1968)

cordón sanitar sint.s. (med.) –Pază sanitară organizată în jurul unei anumite zone– „În timp ce militarii realizau *cordoanel sanitar* de-a lungul a mulți km cît măsoară perimetrul interzis al localității Seveso, cei 300 muncitori și tehnicieni participanți la operațiunile de decontaminare au organizat o acțiune de protest împotriva lipsei unui sistem de protecție față de riscurile pe care le comportă intervenția lor.” Sc. 23 II 76 p. 6 (din fr. *cordon sanitaire*; DMN 1968)

coregizor, -oăre s.m.f. –Regizor care participă la realizarea unui spectacol împreună cu un altul– „[...] nașterea unui actor, autor și *coregizor* (profesorul M.T.) care, cu piesa sa «Copacul alb», a obținut premiul III la Festivalul teatrului de amatori.” Sc. 26 X 76 p. 4 (din *co- + regizor*; FC II 69; DEX, DN3)

coregrafi(z)ă vb. I –A crea dansuri, balet– „E frumos că multor străini li se oferă posibilitatea de a vîna la noi mistreți, de a-l vedea pe zeul Bachus călare pe un butoi, mîncînd sarmale, și pe zeul Neptun *coregrafiînd* într-un bar înconjurat de vestale în costume de baie.” I.B. 5 V 73 p. 1. „Cele două piese *coregrafizate* de M.R. [...] au fost viu aplaudate.” Sc. 8 I 77 p. 4 (din *coregraf + -i[z]a*; DEX-S)

corelatrôn s.n. –Tip de mașină de calcul specializată– „Pentru efectuarea marelui volum de calcule necesare, un colectiv al atelierului de aparate electronice a realizat o mașină de calcul specializată numită *corelatron*. Mașina preia automat datele de la aparatele de măsură și efectuează în mai puțin de o oră munca a doi calculatori pe timp de două săptămîni.” Sc. 18 I 66 p. 7 //probabil din *corela + -tron* “instalație”//

cornoplăst s.n. –Tip de material plastic– „În prezent nasturii sînt fabricați și din *cornoplast* și metacriilați.” Sc. 18 VIII 62 p. 4 //probabil din *corn + -plast*; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5//

corp-ansămbu s.n. –Corp de balet– „În splendide costume, tinerele dansatoare din *corpul-ansambu* se mișcă cu grație [...]” Cont. 14 XII 73 p. 4 (din *corp + ansambu*)

corporație-mamut s.f. –Corporație foarte dezvoltată– „*Corporația-mamut* «International Telegraph and Telephone».” Săpt. 24 III 72 p. 7. „Ofensiva *corporațiilor-mamut*. În lupta inegală de concurență dispar tot mai multe firme mici. 245000 declarații de faliment într-un singur an.” Sc. 9 IV 76 p. 6 //din *corporație + mamut*//

cort-umbrélă s.n. „*Cort-umbrelă*. Pentru a înlătura principalul inconvenient al corturilor obișnuite – durata necesară instalării lor – un producător francez de umbrele a conceput un sistem ultrarapid (50 de secunde) de «desfășurare» a cortului după principiul deschiderii umbrelor.” Sc. 27 IV 78 p. 6. „*Cort-umbrelă*. Un cort ce se deschide ca o umbrelă și poate fi instalat mai simplu și mai repede decît cele obișnuite a fost realizat în Franța.” R.I. 5 X 78 p. 6 //din *cort + umbrelă*, probabil după model fr.//

cortina de fier sint. s. (pol.) –Linie care despărțea Europa în țări comuniste și țări necomuniste, în timpul războiului rece– „*Cortina de fier* a căzut în 1989, o dată cu revoluțiile din Est.” (după fr. *rideau de fer*, engl. *iron curtain*; PR 1946; sintagma se folosea „neoficial” și înainte de 1989)

coscenarist s.m. –Persoană care realizează și semnează un scenariu împreună cu alta– „E.R., *coscenaristul* și regizorul acestui film, face strălucit această demonstrație.” R.lit. 12 I 84 p. 17 (din *co- + scenarist*)

cosmetiză vb. I (peior.) –Schimbare de suprafață– „Atît refuzul celor doi de a se înregimenta sub drapelul FDSN-ului (*cosmetizat* în PDSR) cît și modul în care dr. S. [...] a dat satisfacție sindicatelor [...] l-au umplut de mîhnire [...]” R.I. 19 VII 93 p. 5 (cf. engl. *cosmetize*; BD 1970)

cosmetizare s.f. –Înfrumusețare superficială, mascare– „Ca să ia ochii turiștilor, firmele organizatoare de transporturi internaționale s-au rezumat, de obicei, doar la *cosmetizarea* autocarelor.” R.I. 30 IX 95 p. 9 ✧(fig.) –Schimbare de suprafață, fardare– „*Cosmetizarea* guvernului. Schimbări la Ministerul Sănătății” R.I. 30 VIII 93 p. 9 (din *cosmetiza*; v. Rodica Zafiu în R.lit. 45/96 p. 18)

cosmetológ s.m. –Cosmetician– „Persoanele care se exprimă tot timpul în limba engleză riscă să se rideze mai devreme, susține *cosmetologul* peruan E.S. Sunetele stridente ale limbii engleze obligă la mișcări rapide și intense ale mușchilor feței, ceea ce provoacă apariția ridurilor.” Sc. 25 XI 78 p. 5 (cf. fr. *cosmétologue*, DMN 1966)

cosmodepanatôr s.m. (rar) „O navetă spațială americană, a cărei organizare este proiectată pentru 1977, va folosi la remorcarea și aprovizionarea sateliților artificiali. Iată o nouă meserie pe cale de apariție: *cosmo-depanator*.” Săpt. 1 XI 74 p. 2 (din *cosmo- + depanator*)

cosmodrôm s.n. (astr.) –Teren special amenajat pentru aterizarea și decolarea navelor cosmice– „Iuri Gagarin lîngă pătuțul feței sale. Și de aici, din camera copiilor, direct la *cosmodrom*.” T.N. 30/61 p. 31. „[...] alocarea de resurse pentru construirea unui *cosmodrom*.” Sc. 3 VI 79 p. 6; v. și 11 IV 79 p. 6 (din rus. *kosmodrom*, fr., engl. *cosmodrome*; DMN 1961, BD 1970; Fl. Dimitrescu în LR 2/1962 p. 135 și LR 4/1962 p. 398, Th. Hristea P.E. 114, FC I 141, 150, 284, Graur C. 21; DEX, DN3)

cosmológ s.m. –Specialist în cosmologie– „Dar viziunea omului asupra Universului s-a schimbat radical. *Cosmologii* și astronomii au stabilit o legătură între globul de energie și gaz existent la crearea sistemului solar și realitatea de astăzi de pe Pămînt.” Sc. 10 IV 74 p. 5 (din fr. *cosmologue*; DEX, DN3)

cosmonaut, -ă s.m.f. (astr.) –Astronaut– „A fost efectuată aterizarea navei-satelit avînd la bord pe pilotul *cosmonaut*, maiorul Iuri Alexeevici Gagarin.” I.B. 7 VIII 61 p. 1; v. și Sc. 6 IX 62 p. 4, I.B. 8 VI 65 p. 4; apare în combinații cu alte cuvinte: ✧ „Amintirea *cosmonauților-eroi* va rămîne de aceea neștearsă în memoria omenirii.” Sc. 1 VII 71 p. 6. „Viitoarele *cosmonaute* sînt antrenate de un centru de medicină spațială, fiind supuse unor încercări identice cu cele ale *cosmonauților-oameni*.” Cont. 22 V 64 p. 7. „Pilotul Vladimir Remek, *cosmonaut-cercetător*, care a efectuat primul zbor spațial în cadrul programului «Intercosmos» cu nava «Soiuz-28».” R.I. 11 III 78 p. 5 (cf. rus. *kosmonavt*, fr. *cosmonaute*, engl. *cosmonaut*; DMN 1961; L. Seche în LR 1/1960 p. 60, Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 135 și 4/1962 p. 398, Th. Hristea P.E. 114, Graur T. 44, FC I 141, V. Guțu Romalo C.G. 234; DEX, DN3)

cosmonávă s.f. (astr.) –Aparat construit special în vederea zborurilor cosmice– „G. a comentat noile proiecte de protecție a *cosmonavei* contra meteoritilor.” I.B. 17 IV 61 p. 3; v. și *radiocomplex* (din *cosmo- + navă*, după rus. *kosmokorabli*, fr. *cosmonef*; DMN 1963; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 135 și LR 4/1962 p. 398, Th. Hristea P.E. 168, FC I 149; DEX, DN3)

cosmoviziune s.f. (astr.) –Transmiterea imaginilor televizate din cosmos– „În zilele zborului cosmonauților A.S.N. și P.P.P., televiziunea sovietică a transmis multe aspecte ale acestui zbor. De

atunci a apărut un nou termen tehnic: *cosmoviziunea*.“ Sc. 6 IX 62 p. 4; v. și I.B. 8 VI 65 p. 4 (din *cosmo-* + *viziune*, probabil după rus. *kosmovidenie*)

costiér, -ă adj. (mar.) – De coastă – „Înseamnă, deci, că în antichitate [...] conturul franjurat al țărurilor se păstra astfel încât corăbierii puteau practica în relativă siguranță navigația *costieră*.“ Mag. 11 VIII 73 p. 2. „În anul 1983 a fost construită și prima navă de pescuit *costier* la Marea Neagră [...]“ R.I. 28 II 84 p. 1 (după fr. *côtier*; DEX, DN3)

costum-taior s.n. (vest.) – Costum de femeie compus din jachetă și fustă din același material – „Deosebit de interesant sînt croitele *costumele-taior*.“ Cont. 8 III 63 p. 2 (din *costum* + *taior*, după fr. *costume tailleur*)

costum-uniformă s.n. (vest.) – Uniformă pentru elevi – „La magazinul «Romarta copiilor» din Capitală se probează un *costum-uniformă*.“ R.I. 5 IX 64 p. 1 (din *costum* + *uniformă*)

costumar, -ă adj. – De costum – „Secolul mărgăritarelor“ este numit veacul șaisprezece în cartea celor «Cinci secole de istorie *costumară* românească» a lui Al. Alexianu. “ Săpt. 22 XI 74 p. 8 (din *costum* + *-ar*)

costumăș s.n. (lb. vorbită, peiorativ, înainte de dec. '89) – Securist – „Radu a văzut un *costumaș* lângă școala sa. “ (probabil din cauză că securiștii aveau «costume» asemănătoare)

coșerit s.n. – Curățarea coșurilor – „Pentru reparații de sobe dar și pentru lucrări de *coșerit*, cei interesați se pot adresa [...]“ R.I. 7 II 84 p. 5 (din *coșar* + *-it*; DA – alt sens; cuvîntul este mai vechi)

coșgéter s.m. (sport) – Baschetbalist care înscrie cele mai multe puncte – „*Coșgeterul* echipei române a fost C.C., autorul a 28 de puncte. “ R.I. 23 XII 77 p. 5. „V.D. (1,74 m – *coșgetera* echipei) [...]“ I.B. 5 IV 84 p. 7 [și *coșgheter*] (din *coș*, după modelul lui *golgheter*; A. Bantaș BE 124; DN3, DEX-S)

coșmăresc, -ă adj. (livr.) – De coșmar – „Iar lovitura de grație pe care Gheorghită și cu maică-sa o pregăteau ucigașului era apariția neașteptată, *coșmărească* a cîinelui lui Lipan. “ Cont. 5 XII 69 p. 5 (din *coșmar* + *-esc*)

cotație s.f. (ec.) – Cursul unui produs la bursă – „Cererea de ofertă ajunge la ALRO la 18.02.1992, dată în care se termină *cotația* la bursă prevăzută în contract [...] Deci s-a pus la cale, în mod evident, cum să se sustragă cei 5 \$/t (chipurile sub formă de discount).“ R.I. 4 V 93 p. 16 (cf. it. *quotazione*, fr. *cotation*; PR sec. XX; DN3)

cotidian(e)itate s.f. – Caracterul a ceea ce este zilnic, cotidian – „Spiritul creator a avut, la noi, mai întotdeauna, nevoie și de o confruntare directă. De *cotidianeitatea* experienței (nu neapărat artistice) [...]“ Orizont 1 VII 87 p. 8. „[...] neatent [autorul] își privează eroul de centralitate [...] prin reducerea umanității acestui erou, dacă nu la o singură dimensiune, oricum la foarte puține, sărace indicii de *cotidianitate* [...] în pragul unei condiții – scontate? – de antierou. “ R.I. 30 VI 88 p. 17 (din *cotidian* + *-(e)itate*; D. Urițescu CV 36–37)

cotiéră s.f. – Rezemătoare pentru cot – „Va fi suficient ca o persoană să așeze brațul pe un gen de *cotiéră* sau rezemătoare pentru ca mașina să-i indice în câteva secunde tensiunea minimă și maximă. “ R.I. 12 XI 79 p. 6 (din *cot* + *-ier*)

cotón-confecție s.n. (text.) – Confecție din bumbac – „N.B. din secția *coton-confecții* a fabricii «Tinăra gardă», aplicînd garnituri la confecțiile pentru femei și bărbați. “ I.B. 11 VII 66 p. 9 (din *coton* + *confecție*)

cotrocenizá vb. I (pol.; după 1989) – A conduce exclusiv de la centru, de la Cotroceni (sediul Președinției) – „Puterea, în România, este *cotrocenizată*. “ R.I. 14 IX 93 p. 1 (din *Cotroceni* + *-iza*)

cotrocenizáre s.f. (pol.; după 1989, cu sens negativ în timpul conducerii lui I. Iliescu) – Evoluție după indicațiile date de la Cotroceni (sediul Președinției) – „[A.B.] s-a așezat, confortabil [...] în compromisul [...] esențial: *cotrocenizarea* culturii noastre. “ „22“ 25–31 III 93 p. 14. „Un articol semnat de Virgil Ierunca despre «*cotrocenizarea* culturii». “ „22“ 36/93 p. 10 (din *Cotroceni* + *-izare*)

cottage s.n. (cuv. engl.) – Casă mică, elegantă, în stil rustic – „[...] se mutară într-un *cottage* situat la capătul aleii principale [...]“ Săpt. 8 VI 84 p. 7. „Ori se ducea el la Notley Abbey, ori rămînea ea pînă luni la *cottage*-ul lui din Buckinghamshire. “ Săpt. 30 XI 84 p. 7 [pron. *cótegi*] (din engl. *cottage*, fr. *cottage*)

coupé s. (franțuzism; spect.) – Spectacol de teatru alcătuit din mai multe piese scurte – „Despre *coupé*-ul Macedonski – Cine aiurează, nu oftează! – s-a scris în aceste pagini. “ R.lit. 19 IV 79 p. 16. „«Jadeș» și «Unchiașul Sărăcie» de Alexandru Macedonski (*coupé*; clasa Sanda

Manu și Getta Anghelută, semnatare și ale regiei). “ Cont. 6 VII 79 p. 9. „Spectacolul (*coupé* sau întreg) în care tot alți și alți actori vor da glas textului scris special pentru ei. “ D. 141/95 p. 13 [pron. *cupé*] (din fr. *coupé*)

cover-girl s.f. (sint. engl.) – Persoană feminină care pozează pentru copertele revistelor – „Cîți săraci din lume ar putea trăi dintr-o singură fotografie făcută bine (de Bella) *cover-girl*-ului Jerry Hall. 10000 franci pe zi înseamnă ceva! “ Fl. 22 VI 78 p. 23; v. și R.lit. 28 V 81 p. 23 [pron. *cóvergál*] (cf. fr. *cover girl*; PR 1946)

cowboyesc, -ă adj. – De tip cowboy – „[...] vestimentația în mare și în minusculele ei detalii, respiră o benefică oroare față de recuzita turismului *cowboy-esc* [...]“ R.I. 16 II 78 p. 2 (din *cowboy* + *-esc*)

CPEX s. (pol.) – Comitetul Politic Executiv (al C.C. al P.C.R., înainte de dec. 1989) – „Rechizitoriile sînt [...] incongruente, începînd chiar cu acela din marelui proces al membrilor fostului CPEX. “ R.lit. 2 VIII 90 p. 2. „Proceele foștilor demnitari din CPEX și din alte organe ale puterii n-au fost niciodată deloc politice. “ R.lit. 10 I 91 p. 2. „Cea mai mare parte a foștilor membri al CPEX [...] sînt acuzați tocmai de a fi ordonat, de a fi executat sau de a fi fost complici la represiunea (manu militari) a demonstrațiilor. “ R.lit. 21 II 91 p. 2; v. și 11/92 p. 3, Cotid. 18 III 92 p. 3, R.I. dec. 95 p. 7; v. și *containerizare* (1976), *teleconferință* [pron. *cepeéx*] (abreviere din *C[omitetul] P[olitic] Ex[ecutiv]*)

CPF s. 1993 – Cabinet de planificare familială – v. *cabinet de planificare familială* [pron. *cepefé*] (abreviere din *c[abinet de] p[lanificare] f[amilială]*)

CPUN s.n. – Consiliul Provizoriu de Uniune Națională – „La ceremonie au participat: primul ministru al guvernului, dl. Petre Roman, ministrul culturii, dl. Andrei Pleșu, vicepreședintele C.P.U.N., dl. Ion Caramitru, alte personalități ale vieții noastre culturale și artistice. “ R.I. 3 V 90 p. 2 [pron. *cepeuné*] (abreviere din *C[onsiliul] P[rovizoriu de] U[niune] N[ațională]*)

crack s. (americanism) 1. – Tip de drog – „Vameșii australieni au descoperit la Sydney prima cantitate de «*crack*» identificată pînă acum în Australia. Este vorba de un drog extrem de periculos, derivat din cocaină [...]“ I.B. 4 IX 86 p. 4. „De ani de zile investigatorii semnalează permanenta înmulțire a «gang»-urilor înarmate care și-au ales sediul la Washington, organizații criminale bine introduse pe piața drogurilor, mai ales a cocainei și *crack*-ului. “ Fl. 14 IV 89 p. 21. 2. – Tip de băutură ieftină – „«Oxidații» se întîlnesc la localuri [...] să asculte muzică «supărată» [...] să bea «cocîrț» (amestec de băuturi alcoolice ieftine) sau «*crack*» (jumătate bere, jumătate alcool), să se «cafească» cu caralii. “ „22“ 35/94 p. 9 [pron. *crec*] (cf. fr., it. *crack*; MNC 1986, PN 1985)

crámă-restauránt s.f. – Restaurant prevăzut cu crámă – „În pivnițele complexului turistic «Minerva» din Craiova s-a deschis o *cramă-restaurant* de 400 de locuri. “ R.I. 31 V 76 p. 5 (din *cramă* + *restaurant*)

craniometrie s.f. 1970 – Știință care se ocupă de dezvoltarea craniului la om – v. *fotostereotomic* (din fr. *crâniométrie*; DEX, DN3)

crazy adj. (cuv. engl. din slang) – Excentric – „O comedie nu trebuie să fie nici bufă, nici *crazy* ca să-și permită caractere ieșite din comun [...]“ R.I. 6 VII 81 p. 2 [pron. *crézi*] (BP 1970)

creión óptic s.n. – Accesoriu periferic al unui computer care îndeplinește, în mare, funcțiile mouse-ului, dar, datorită formei de creion, o face cu o mult mai mare precizie – „Vînd computer Thompson, *creion optic*, casetofon inclus [...]“ R.I. 10 IX 92 p. 6 (după engl. *optical pencil*)

crémă-pástă s.f. – Cremă de consistența unei paste – „Începînd din aceste zile vom putea găsi în magazinele de profil noi produse de specialitate de ciocolată realizate la întreprinderea de produse zaharoase: «Brio» – bomboane cu interior din *cremă-pastă* de caise, «Boloro» din cremă fondant cu cacao și lapte concentrat, «Cvartet», cu umplutură din cremă de ciocolată și fructe confiate, alcoolizate. “ I.B. 7 II 75 p. 2 (din *cremă* + *pastă*)

crenoterapie s.f. (med.) – În cadrul unui simpozion care a avut loc la Luchon (Franța), medici de specialitate O.R.L. au prezentat noi tehnici de combatere a unor surdități premature [...] s-a vorbit de sonomanometrie, metodă care permite să se realizeze presiunea necesară pentru a deschide trompa; [...] de tratamentul prin ape minerale (*crenoterapie*), considerat ca cel mai eficace mijloc pentru a evita o surditate prematură. “ Sc. 6 VI 76 p. 6 (din fr. *crénothérapie*; LTR; DEX, DN3)

crescător-îngrijitor, -toare s.m.f. –Persoană calificată în creșterea și îngrijirea animalelor– „Printre proaspeții absolvenți ai cursurilor de un an se numără și câteva femei: 14 (dintr-un total de 45) s-au calificat în meseria de *crescător-îngrijitor* de porcine, 9 (din 26) în aceea de *crescător-îngrijitor* de taurine, 75 la sută din absolvenții cursurilor pentru lucrătorii din complexe de vaci și păsări au fost femei.“ Sc. 15 IV 77 p. 3 (din *crescător* + *îngrijitor*)

creșă-grădiniță s.f. –Instituție care funcționează ca o creșă și ca o grădiniță– „Construcția *creșei-grădiniței* din cartierul Titan avansează într-un ritm rapid.“ I.B. 14 IX 71 p. 1. „În perioada 1975–77, cu contribuția și participarea cetățenilor din județul Mehedinți, au fost construite 84 săli de clasă, 20 ateliere-școală, nouă cămine culturale, nouă dispensare și 19 grădinițe sau *creșe-grădinițe* pentru copii.“ R.I. 19 X 77 p. 5; v. și 27 XI 76 p. 5 (din *creșă* + *grădiniță*)

criminaliză vb. I –A declara pe cineva vinovat de săvârșirea unui act probabil, a unei crime, în special persoane cu o anumită poziție politică sau socială; a incrimina– „Vă este profund dezagreabil fenomenul acesta politic numit Piața Universității. Dar dumneavoastră, în loc să-l numiți politic, l-ați *criminalizat*. Deci aveți reacție de tip comunist, în momentul în care există opoziție, opoziția nu poate fi decât trădătoare, criminală [...]“ Z. II 91 p. 3; v. și R.I. 15 IV 94 p. 4 (din *criminal* + *-iza*; cf. engl. *to criminalize*, it. *criminalizzare*; BD 1966, DPN 1977; D. Urișescu CV 38–39)

criminostat s.n. (cuv. fr.) „*Criminostat*“. Este vorba de un sistem informativ elaborat în cadrul poliției franceze și care are semnificația de «criminologie statistică». Cu ajutorul unor programe executate pe calculatoare electronice sînt studiate structurile diverselor fenomene criminale și evoluția lor în Franța, în scopul găsirii celor mai eficiente mijloace de combatere.“ R.I. 28 VI 76 p. 6

criobiologie s.f. (biol.) –Studiul efectului frigului asupra ființelor– „S-a născut știința *criobiologiei* – biologia temperaturilor scăzute.“ Gaz. lit. 13 IV 67 p. 8. „O foarte tânără ramură a științei – am numit *criobiologia* – capătă noi valențe, se afirmă tot mai viguros.“ I.B. 18 VII 85 p. 8 [și *criobiologie*] (din fr. *criobiologie*; cf. engl. *cryobiology*; BD 1967, DMC 1970, DTN 1976; DN3)

criobisturfu s.n. 1985 –Bisturiu adus la o temperatură foarte joasă– v. *criochirurgie* //din *crio-* + *bisturiu*//

criochirurgical, -ă adj. 1985 –Propriu criochirurgiei– v. *criochirurgie* //din *crio-* + *chirurgical*//

criochirurgie s.f. –Tehnică chirurgicală în care se folosesc bisturie la temperaturi foarte joase– „*Cryochirurgia* cancerului pielii ar asigura o rată de vindecare de 96 la sută [...] Deși rezultate similare pot fi obținute și cu alte terapii cum ar fi iradierea sau cauterizarea, *cryochirurgia* este considerată mai puțin traumatizantă, constînd din aplicarea azotului lichid pe plagă și distrugerea țesuturilor bolnave prin îngheț, fără ca pacientul să simtă durere.“ R.I. 11 IV 84 p. 6. „Ce este *criochirurgia*, în ce constă tehnica criochirurgicală? Constă în aplicarea unei temperaturi scăzute, de fapt a unui criobisturfu, pe zona de tratat.“ Emisiune radio 2 II 85 [scris și *cryochirurgie*] //din *crio-* + *chirurgie*; cf. it. *criochirurgia*; DPN 1979//

crioenergétic, -ă adj. 1984 –Referitor la energie la temperaturi scăzute– v. *crioenergetică*

crioenergétică s.f. –Studiul energiilor la temperaturile joase– „*Crioenergetica*. Mai multe institute de cercetări științifice din U.R.S.S. fac cercetări în vederea realizării unor utilaje crioenergetice supraconductibile și a liniilor criogene pentru transportarea curentului electric.“ Sc. 14 I 84 p. 5 //din *crio-* + *energetică*//

criogén, -ă 1. adj. –Care produce frig– „Acumulatoarele *criogene* vor face posibilă rezolvarea problemei acumulării energiei electrice în timpul nopții [...] și livrarea ei în orele de vîrf.“ Sc. 14 I 84 p. 5; v. și *crioenergetică*. 2. s. „Consiliul Agenției spațiale vesteuropene (E.S.A.) a decis joi, la Paris, executarea unor programe preparatorii pentru fabricarea unui motor de rachetă foarte puternic alimentat cu *criogen* (oxigen și hidrogen lichid) [...]“ R.I. 30 VI 84 p. 8 (din fr. *cryogène*; PR din 1900; DN3)

criogenie s.f. (fiz.) „*Criogenia*. Sub acest nume [...] se înțelege într-o accepție mai nouă metoda îmbalsămării prin înghețare, fie la minus 79 de grade, cu ajutorul zăpezii carbonice, fie la minus 196 grade, cu ajutorul azotului lichid. Este o metodă folosită în ultimul timp, în special în S.U.A. unde s-au și creat locuri speciale, așa-numitele «cryotoriums» pentru depozitarea, în recipiente speciale, a corpurilor neînsuflețite înghețate.“ Sc. 15 II 78 p. 5. „Timp de două zile, la Facultatea de electrotehnică din Craiova s-au desfășurat

lucrările celui de-al doilea colocviu național de *criogenie* și electrotehnică.“ Sc. 3 IV 80 p. 5 (din fr. *cryogénie*; cf. engl. *cryogeny*; PR sec. XX; DEX, DN3)

criologie s.f. (fiz.) –Tehnică înghețării organismului– „Medicii apreciază că experiența – circumscrisă unei ramuri noi a științei, crionica sau *criologia* – poate avea o mare importanță pentru medicină.“ Sc. 26 III 77 p. 5; v. și *crionică* (1974) (din fr. *cryologie*; LTR; DEX, DN3)

crionică s.f. (fiz.) „Publicitatea a avut succes; în mai multe țări au luat naștere cluburi ale adeptilor «*crionicii*» sau «criologiei» (de la grecescul *kryos* – rece) cum a fost denumită tehnica înghețării organismului.“ Sc. 26 V 74 p. 5; v. și *criologie* (cf. engl. *cryonics*; BD 1968; DN3, DEX-S)

crioșóc s.n. –Șoc prin frig– „Albinele care fuseseră învățate să recunoască parfumul de rozmarin cu care era îmbibată o bucată de zahăr, «uitau» această lecție în urma aplicării unui *crioșoc* în zona de creier unde sînt localizate percepțiile olfactive – fără a fi distrusă însă, în felul acesta, capacitatea de memorizare.“ Sc. 10 IX 76 p. 6 //din *crio-* + *șoc*; DEX-S//

crioturbogenerator s.n. (tehn.) „Un grup de specialiști sovietici a realizat un generator de curent electric care funcționează pe baza fenomenului de supraconductibilitate în condițiile unor temperaturi extrem de joase. În acest *crioturbogenerator* – mașină de o construcție principial nouă – în locul obișnuitului rotor se află un vas metalic cu un bobinaj care, răcit cu heliu lichid avînd o temperatură de minus 269 grade, se comportă ca un supraconductor.“ Sc. 20 III 76 p. 4 (din *crio-* + *turbogenerator*; probabil după model rus.)

criptocomunism s.n. (pol.) –Comunism mascat– „*Cripto-comunismul* acționează în forță în Occident, amăgind multă lume mai mult sau mai puțin inocentă. În schimb, un ochi venit din Est îl recunoaște în mod infailibil. Neocomunismul (a cărui experiență românilor au făcut-o, pe fundalul unui trecut recent) se dezlănțuie violent în unele universități americane.“ „22“ 25 IX–1 X 92 p. 9. „Exemple ilustrative, tot în acest sens, ne furnizează și partidele *cripto-comuniste*, așa-zise de dreapta.“ R.I. 20 XII 92 p. 1; v. și D. 202/96 p. 3, R.I. 24 XII 96 p. 2 (din fr. *criptocomunisme*; DMC 1966)

criptocomunist s.n., adj. (pol.) –Comunist mascat– „Cavalcada forțelor *criptocomuniste*“ R.I. 1 XII 92 p. 2. „Datorită unei imagini vechi a Academiei Române, considerată [...] ca fiind *criptocomunistă* sau neocomunistă, această firească dorință a noastră [de a-l avea membru pe E. Ionescu] nu a putut fi pînă în prezent îndeplinită.“ Lit. 36/93 p. 10. „Actualii guvernanti îndreaptă România pe un drum greșit, al restaurației *cripto-comuniste* și populismului găunos.“ „22“ 30/94 p. 8; v. și Curierul rom. 8 V 93 p. 6, „22“ 39/95 p. 4; v. și *restaurație* (din fr. *criptocomuniste*; PR după 1950, DMC 1966)

criptozoologie s.f. (zool.) „Zoologul B.H. a întreprins o lungă anchetă, concretizată într-un amplu volum [...] care pune bazele a ceea ce autorul numește *criptozoologia*, sau știința care se ocupă cu studiul animalelor misterioase.“ Sc. 4 III 79 p. 5. „Expediția [...] este organizată de Societatea de *criptozoologie* din Arizona, specializată în depistarea unor specii de animale considerate dispărute.“ R.I. 13 VII 85 p. 6 //din *cripto-* + *zoologie* după model engl.//

crystal lichid sint.s. –Substanță lichidă care poate lua o formă asemănătoare cristalelor (de exemplu sferică)– „Firma electronică japoneză «Sharp» a anunțat realizarea unui nou tip de mașină de scris electronică. Ea este dotată cu un ecran pe bază de *crystal lichid* și cu o memorie care permite elaborarea și corectarea textelor înainte ca acestea să fie imprimare definitiv.“ R.I. 17 II 84 p. 6 (din fr. *crystal liquide*)

crystalomanție s.f. 1977 –Ghicitul după modul de cristalizare a anumitor substanțe– v. *acromanție* (din fr. *crystalomanie*; L)

critic-arbitru s.m. –Critic ce joacă rol de arbitru– „V.R. a adoptat poziția elegant detașată a istoricului literar, sau a *criticului-arbitru*, a cercetătorului care respectă faptele.“ Luc. 8 XII 73 p. 6. „Publicul, sînt încredințat, ar urmări cu sufletul la gură prăbușirea lui Truman Capote de pe I pe XIII, derby-ul Faulkner – Hemingway, deciziile, întotdeauna contestabile ale *criticilor-arbitri*, faulturile comise de autorii «noului roman» asupra prozatorilor «clasiți» sau «cartonașele roșii» atribuite, în semn de eliminare, scriitorilor care încălcă regula jocului.“ Cont. 15 XI 74 p. 11 (din *critic* + *arbitru*)

critic-poet s.m. –Critic care scrie sau are preocupări de poet– „După cum nu vom putea confunda emoțiile și așteptările acestuia din urmă cu acelea ale profesionistului literar, mai mult sau mai puțin afirmat, ce se încearcă pentru prima oară într-un gen nou, cazul *criticilor-poeti*

(sau măcar al redactorilor-poeti și al poetilor-critici fiind parțial – cel mai des înfilit).“ Sc. 7 XI 73 p. 6. „Despre efemerul vesnic a vorbit *criticul-poet* Dan Hăulică.“ Săpt. 21 VI 74 p. 7; v. și R.lit. 16 X 75 p. 16; v. și *poet-critic* (1971) (din *critic* + *poet*)

crocodilián, -ă adj. 1975 – De crocodil – v. *caragian* (din *crocodil* + *-ian*)

croissant s.n. (alim.) – Corn preparat din foitaj – „Poti cumpăra de acolo chiar și *croisantele* Star Foods.“ D. 80/94 p. 2. „100 sortimente de patiserie și cofetărie cum ar fi *croissant*, specialități de foitaj etc.“ R.l. internat. iunie-iulie 95 [pron. *croasánt*] (din fr. *croissant*)

crolúx s.n. „Unități care confecționează îmbrăcăminte de comandă fără probe, numai pe bază de mulaje. Până în prezent asemenea unități denumite «*Crolux*» s-au organizat pe străzile Franklin, 13 Decembrie.“ I.B. 2 III 72 p. 1. „Pentru mulți, cuvântul «*Crolux*» nu mai constituie o... enigmă. Este vorba de o nouă metodă de confecționare de comandă a îmbrăcăminte: după efectuarea măsurătorilor singurului drum pe care îl mai faci la croitorie este în ziua stabilită pentru a-ți ridica noua toaletă.“ I.B. 31 VII 74 p. 3 (abreviere din *cro[itorie] de lux*)

cromatografie s.f. 1974 (chim.) – Procedeu de analiză chimică prin absorbția selectivă, de către o materie pulverulentă, a componentilor unui amestec de substanțe – v. *aromografie* (din fr. *chromatographie*; PR 1949; DT, LTR, DC; DN3)

cromodinamică s.f. 1. (fiz.) – Teorie recentă din fizica particulelor elementare – „În pragul unei noi revoluții în fizică. *Cromodinamica* cuantică“ Cont. 27 VI 80 p. 5. 2. adj. (arte) „[...] am creat un nou mod de exprimare artistică: fuziune între știință, tehnică și artă pe care l-am denumit *cromodinamică* după fenomenul de mișcare a culorii pe care l-am obținut cu ajutorul unui aparat pe care l-am denumit «Stație *cromodinamică*» (de concepție proprie) ce acționează asupra suprafeței pictată corespunzător.“ Cont. 25 VII 80 p. 2 // din *cro-* + *dinamică* //

cromosféric, -ă adj. (astr.) – Privitor la cromosferă, stratul de culoare roz, format din gaze incandescente, din jurul Soarelui – „Sînt așa-numitele erupții *cromosferice*, care au influență și asupra anumitor fenomene de pe Pămînt.“ Sc. 16 XII 63 p. 3 (din fr. *chromosphérique*, it. *cromosferico*; AD; LTR; DEX, DN3)

cromotologie s.f. (fiz.) – Studiul culorilor – „Universitatea tehnică din München a luat în considerație înființarea unei catedre de «*cromotologie* fundamentală și aplicată». J.H., inginer specialist în industria coloranților, motivează necesitatea sprijinului universitar în lupta pentru o lume mai bogată în culori, susținînd că nu există aproape nici un domeniu al vieții în care culoarea să nu joace un rol. Deși nevoia de o ambianță estetică se afirmă tot mai insistent, în Republica Federală nu se găsesc decît cel mult 40 de designeri competenți în acest sector.“ Cont. 24 V 74 p. 5 (din fr. *chromotologie*)

cromozomiál, -ă adj. 1979 (biol.) – Referitor la cromozomi – v. *virál*; v. și Cont. 15 VI 79 p. 7 (din *cromozom[i]* + *-al*; I. Iordan în SCL 4/64 p. 411; DN3)

cronaximétru s.n. (med.) – Aparat de măsurat proprietatea mușchilor de a se contracta – „La I.T.M. s-a introdus în fabricație de serie *cronaximetrul* electronic «*Sigmatron*» cu ajutorul căruia se stabilește diagnosticul în infecțiunile neuro-musculare.“ Sc. 17 II 62 p. 4 (din fr. *chronaximètre*; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5; DT; DN3)

cronică vb. I – A scrie cronici (literare), a recenza – „O mare pretuire i se arată profesorului Al.D., care execută o critică de direcție, și lui V.R., volumele *cronicate* atestînd la cel din urmă o armonizare a «esteticii» cu «culturalul».“ Săpt. 11 VI 71 p. 6 (din *cronică* + *-a*)

cronichetă s.f. (lit.) – Cronică neînsemnată – „Piesa, așa cum deducem din chiar *cronicheta* respectivă, nu se bucură de prea multe calități.“ Gaz.lit. 21 XII 61 p. 7 (din fr. *chroniquette*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 243, Al. Graur în SMFC IV 86; DN3)

croniciză vb. I 1993 (fig.) – A face să devină cronic – v. *dirijism* (din it. *cronicizzare*; DN3)

cronobiologic, -ă adj. 1982 – Care studiază variațiile în timp ale funcțiilor biologice – v. *cronoterapie* // din *crono-* + *biologic* //

cronobiologie s.f. – Știința ritmurilor biologice – „Anumite fenomene și reacții fiziologice sînt influențate sau nu de clipa cînd au fost provocate? Este întrebarea la care își propune să răspundă *cronobiologia*. Studiul acestor probleme vizează posibilitatea de a prevedea ora cea mai propice pentru luarea unui medicament sau ora cînd riscul îmbolnăvirii este cel mai mare.“ Mag. 5 VII 75 p. 4 (din *crono-* + *biologie*; cf. it. *cronobiologia*; DPN 1983; C. Lupu în CL 1/83 p. 5)

cronofág, -ă adj., s.m.f. (fam.) – Consumator de timp – „Eseu, critică și teorie literară: premiul al II-lea – «Cronoclam și *Cronofagi*» de G.C. din Iași [...]“ R.lit. 10 I 85 p. 2 // din *crono-* + *-fag*; M. Avram în LL 4/83 cu înregistrări anterioare, Th. Hristea în R.lit. 17 V 84 //

cronoterapie s.f. „Știți ce este *cronoterapia*? [...] Cercetările cronobiologice demonstrează că oscilațiile funcțiilor corpului uman pot fi considerabile și neglijarea lor poate duce la greșeli de diagnostic și tratament [...]“ Sc. 10 I 82 p. 5 // din *crono-* + *terapie* //

croșetare s.f. (educ.) – Punerea între croșete (paranteze drepte) a unor cuvinte sau porțiuni de text, sistem des folosit de cenzura sau autocenzura dinainte de dec. 1989 – „[...] în textul ediției, ultimele trei cuvinte au fost eliminate și semnalate prin blestematele croșete. E păcat de această hilară *croșetare* a unui text din 1899.“ R.lit. 18 X 84 p. 20 (din *croșetá*; DN, DEX, DN3 – alt sens)

crovangál s.n. (cuv. rus.) „Specialiștii din Leningrad au pus la punct un nou aliaj. Format pe bază de nichel prin adaosuri de crom, vanadiu și galliu, aliajul denumit «*crovangal*», se distinge printr-o ductibilitate excepțională.“ R.l. 6 II 84 p. 6 (din *cro[m]* + *van[adiu]* + *gal[liu]*)

crustacologie s.f. (zool.) – Cercetarea crustaceelor – „«*Mikado avatsubuhanit*», astfel a fost denumită o specie de crabii necunoscută pînă acum [...] Descoperirea a fost avizată de Societatea niponă de *crustacologie*.“ R.l. 20 II 84 p. 6 // din *crustaceu* + *-logie* //

cruzeíro s.m. (cuv. port.) „*Cruzeiro*-ul – moneda națională a Braziliei – a suferit o nouă devalorizare în raport cu dolarul american [...]“ R.l. 4 V 84 p. 6 (cf. fr. *cruzeiro*; PR 1942; DEX)

CSI s. – Comunitatea Statelor Independente – „Prețul drogurilor în *CSI* se situează la o zecime din cel practicat de piețele vest-europene.“ R.l. 19 III 93 p. 5 (abreviere din *C[omunitatea] S[atelor] I[n]dependente*)

CTC s.n. – Controlul tehnic de calitate – „Un roman din care lipsesc primele 30 de pagini [...] iată numai câteva din «surprizele» pe care ni le fac, în ultima vreme, întreprinderile tipografice [...] Dar *C.T.C.*-ul, editorii și librării ce păzesc?“ Săpt. 23 V 86 p. 2 [pron. *cetecé*] (din *C[ontrolul] T[ehnic] de] C[alitate]*)

cryotórium s. 1978 (cuv. engl.) – Loc special amenajat pentru conservarea cadavrelor înghețate – v. *criogenie*

cubalíbre s. (cuv. sp.) „Odată cu triumful revoluției în Cuba, piața pentru coca-cola avea puține șanse să se schimbe. Promotorii ei reușiseră s-o folosească mai mult decît ca pe o simplă băutură răcoritoare, inventînd *cubalibre* – care este un amestec de coca-cola cu rom cubanez.“ R.l. 17 I 85 p. 23

cucutenián, -ă adj. (arheol.) – Care provine din situl arheologic Cucuteni – v. *amforetá* (din n.pr. *Cucuteni* + *-an*)

culoár s.n. (circ.) – Spațiu delimitat (pe uscat, apă, în aer) rezervat unor vehicule – „Tot mai multe orașe – printre care Chicago, Denver – au înființat *culoare* speciale pentru circulația bicicliștilor.“ Sc. 5 XI 74 p. 6. „Al patrulea *culoar* este rezervat petrolierelor încărcate și navelor cu produse nocive ce se îndreaptă spre porturile din zona Mînecii.“ R.l. 16 I 79 p. 6 (din fr. *coulour*; DMN 1966; DEX, DN3 – cu alt sens)

culoáre-luminá s.f. 1. – Culoare de o mare luminozitate – „Încrîngăturile *culorii-luminá* reconsideră [...] tehnici și motive a căror putere eruptivă – cumulatá într-un figurativ nostalgic ori polemic – își atestă perenitatea.“ Luc. 18 II 67 p. 8. 2. – Procedeu folosit de pictori – „Mijlocul nou de lucru (acest termen devine impropriu) al pictorului este gama proiectoarelor cinematografice atît pentru ecrane plane cît și pentru cele adînci. Noul material se cheamă *culoare-luminá*, cu o gamă și cu o putere incomparabile. Material extra-ușor, ușor de minuit, pe care îl dilatezi, îl comprimi și îl ștergi după voce.“ R.lit. 11 X 73 p. 28; v. și Cont. 4 VIII 67 p. 6 // din *culoare* + *luminá* //

culpabilizá vb. I (jur.) – A învinovăți – „Pe scurt, semnatarul articolului «Evidența inadvertenței» încearcă să mă *culpabilizeze* după un procedeu arhicunoscut. El alcătuiește un dosar, scoate la iveală fișe doveditoare, citează dintr-un articol din 1965, face referiri la biografia mea.“ R.lit. 6 XII 73 p. 8. „Ceea ce îl *culpabilizase* era, de fapt, o anumită atitudine față de realitate, un mod defectuos de a-și asuma lucrurile și adevărul despre cei apropiați.“ Vatra III 88 p. 5; v. și *sataniza* (din fr. *culpabiliser*; DMN 1966; D. Urișescu CV40; DEX-S)

culpabilizáre s.f. – Învinovățire – „Mai ales eroul principal trăiește de la început sfîșiat lăuntric și se supune, o vreme fără intenție, unui proces de *culpabilizare* atroce, pînă la limita răbdării fizice.“ Săpt. 15 IV 88 p. 2 (din *culpabiliza*; D. Urișescu CV41)

cultural-artistic, -ă adj. – (Acțiune) cu specific cultural și artistic – „Însoțind elevii pe itinerariul *cultural-artistic* al vacanței.“ I.B. 24 XII

70 p. 1. „La Sarmizegetusa a avut loc o nouă etapă a ștafetei *cultural-artistice* devenită tradițională în județul Hunedoara.“ R.I. 16 IV 75 p. 2. „În cel de al 24-lea an de activitate, Casa pionierilor din Constanța funcționează cu 44 de cercuri științifico-tehnice, *cultural-artistice*, sportiv-turistice etc.“ R.I. 25 III 76 p. 5 (din *cultural + artistic*)

culturism s.n. (sport) –Tip de cultură fizică în care se urmărește dezvoltarea unor grupuri musculare– „Concepute în afara aspirației spirituale, pozițiile și respirațiile degenează într-un «*culturism*» nu numai banal, dar și funest: absența acelei perspective ascensionale pe care indienii o indică prin etapele detașare-concentrare-meditație-extaz.“ Sc. 22 III 71 p. 1. „Timp de două zile s-a defășurat la București concursul de *culturism* «Cupa Rapid» cu participarea a 17 echipe.“ Sp. 16 II 84 p. 2. „În sala Rapid se va desfășura [...] un atractiv concurs de *culturism*.“ I.B. 29 VII 89 p. 2 (din fr. *culturisme*; PR 1965; DN3)

cultúrníc s.m. (cuv. rus.) –Activist comunist responsabil cu cultura– „Alții [academicienii] apar cu «lucrări» de nivelul unui *cultúrníc* raional.“ „22“ 12–18 VIII 93 p. 11. „Au fost aduși la cirma culturii [...] o seamă de *cultúrnici* a căror compromitere pe vremea ceaușismului e notorie.“ Lupta 213/93 p. 7. „M. Eliade era urit de bătrâinii *cultúrnici* ai Internaționalei a treia“ Timișoara internat. 56/96 p. 12

culturolog, -ă s.m.f. –Specialist care se ocupă de problemele generale ale culturii– „Centrul reunește specialiști în studii politice și juridice, sociologi, *culturologi*, reprezentanți ai armatei și ai partidelor politice.“ R.I. 11 V 93 p. 2 (din *culturologie*; DN3)

cupajăre s.f. (tehn.) –Amestecare– „Cazane în care se efectuează *cupajarea* – amestecul siropului cu concentratul de citrice.“ Fl. 1 VII 72 p. 25 (din *cupaj*; DEX, DN3)

cuplaj s.n. (sport) –Program sportiv alcătuit din două sau mai multe meciuri care se desfășoară în continuare, pe același stadion– „[...] Cîmpeanu II a stabilit scorul (4-1) și [...] programul *cuplajului* de simbată ora 16 [...]“ I.B. 30 VII 82 p. 3. „Ah, *cuplajele!* Prin retrogradarea Progresului Vulcan și nepromovarea nici unei echipe bucureștene, Capitala a rămas în divizia A numai cu trei formații [...] *Cuplajele* interbucureștene, mult gustatele *cuplaje* interbucureștene, au devenit doar un eventual deziderat pentru anul viitor.“ I.B. 4 VIII 82 p. 7 (din fr. *couplage*; DN – alt sens, DEX, DN3)

cuplét-pamflét s.n. –Cuplet conținând un pamflét– „Acestei tradiții îi sînt proprii caracterul deschis, incisiv al satirei, demascînd racile și năravuri de odioasă, alternarea feeriei cu sarea unui *cuplet-pamflét*.“ Sc. 31 VII 66 p. 4 (din *cuplet + pamflét*)

cupolétă s.f. –Cupolă de dimensiuni reduse– „Iată un grup de produse realizate din înlocuitori de metal, pentru diferite sectoare industriale: element de acoperiș frontal pentru locomotive de 3500 CP realizat din PAS, care înlocuiește 180 kg metal/bucată. Economie anuală de 360000 lei; *cupoletă*-luminator pentru hale industriale cu degajări de gaze acide. Este de două ori mai ușoară decît construcția echivalentă din materiale tradiționale.“ R.I. 10 I 77 p. 3; v. și *precomprinat* (din it. *cupoletta*)

cupón nominatív sint.s. –Cupoane distribuite, gratuit și nominal, de către stat populației, în toamna anului 1995, în cadrul acțiunii de privatizare în masă, spre a fi schimbate ulterior pe acțiuni– „Aflăm, cu stupoare, că situația inscripționării și distribuției *cupoanelor nominative de privatizare* către oficiile poștale este departe de a se afla în grafic, așa cum ni s-a spus la început.“ Expr. Mag. 31/95 p. 3

cuponiádă s.f. (glumet, peior.) –Istoria alambicată a primirii și depunerii cupoanelor nominative de privatizare din sept.-oct. 1995– „Filiala Electrocentrale a sudat porțile unei întreprinderi trecute pe lista *cuponiadei*.“ R.I. 30 IX 95 p. 1. „*Cuponiada* continuă pînă la 15 octombrie“ Libertatea 2 X 95 p. 9. „Programul de Privatizare în Masă, proces tradus pe scurt de către mulți jurnaliști sub denumirea de *cuponiádă* si-a încheiat prima etapă la data de 31 martie a.c.“ Timișoara Internat. 56/96 p. 7 (din *cupon*, după tipul *cruciádă*)

cuponizăre s.f. (glumet, peiorativ) –Distribuirea de cupoane nominative de privatizare– „La zi sînt: corupția, lăcomia, prostia [...] *cuponizarea*, alfabetizarea, victimizarea.“ R.I. 2 X 95 p. 1 (din *cupon + -izare*)

cuptór cu microúnde sint.s. (gosp.) „[A cumpărat] o cutie de soté de legume, gata de pus la *cuptorul cu micro-unde*.“ Lit. 32–33/94 p. 15; v. și R.I. 30 VI 93 p. 5 (trad. din fr. *four à micro-ondes*)

cuptór-tunel s.n. (tehn.) –Cuptor continuu construit dintr-un tunel– „Alături, la celălalt *cuptor-tunel* lucra F.T. Echipele celor două cuptoare erau în întrecere.“ Sc. 3 VIII 62 p. 2. „Acestea vor fi realizate

în urma solicitării consumatorilor și ca urmare a intrării în funcțiune la întreprinderea amintită a trei noi *cuptoare-tunel* de capacitate sporită, cu un înalt grad de mecanizare, în care produsele de patiserie se coc în câteva minute.“ Fl. 1 I 74 p. 25. „*Cuptor-tunel* pentru ceramică. Un colectiv de la întreprinderea «Electrocera mica» a conceput un *cuptor-tunel* pentru produse ceramice și toată tehnologia de fabricație a acestora în noile condiții.“ R.I. 15 I 82 p. 5; v. și *cuptorar* (din *cuptor + tunel*; LTR)

cuptorár s.m. –Persoană specializată în lucrul la cuptoare– „Au sărit să dea o mîină de ajutor și alți muncitori de la prese, de la mori, de la magazie. Dar nefiind de meserie *cuptorari*, aceștia n-au fost lăsați să intre «în cuptorul-tunel».“ Sc. 3 VIII 62 p. 2 (din *cuptor + -ar*)

curátor s.m. –Îngrijitor, responsabil [al unei case memoriale]– „*Curator* casei memoriale îmi spune cu bucurie [...]“ R.lit. 28 II 85 p. 24 (DN, DEX, DN3 – alt sens)

curățătorie-boiangerie s.f. –Atelier în care se curăță și se vopsesc diferite obiecte– „La Drăgănești (Olt) se va da în folosință o baie populară amplasată într-o clădire în care va mai funcționa și o secție de *curățătorie-boiangerie* și covoare.“ R.I. 11 VIII 77 p. 5 (din *curățătorie + boiangerie*)

curățitor-sablător s.m. –Muncitor care curăță și netezește piesele mecanice cu un jet de nisip– „De asemenea, angajează oțelari, forjori, termiști-tratamentişti, turnători-formatori, rectificatori, *curățitori-sablători*, vulcanizatori, ungători, ascuțitori scule, debitator materiale, mașiniști pod rulant cu autorizație I.S.C.I.R., sculer S.D.V., zidari șamotori, primitori distribuitori.“ I.B. 16 III 74 p. 4; v. și *turnător-formator* (din *curățitor + sablator*)

curentă vb. I „Traficantul covoară din mașina cumpărătorului. Prin stații se aude ordinul: «*Curentați-lb*». (Termenul de «curentat» este folosit de polițiști atunci cînd rețin pe cineva.)“ Z. 7 III 97 p. 3

curentométru s.n. (hidr.) –Aparat pentru măsurarea intensității curenților– „*Curentometrele* automate înregistrează, la orice adîncime, direcția și viteza curenților marini.“ Sc. 8 IX 62 p. 4 [și *curentmetru*] (din fr. *courentometre*; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5; DT; DN3)

curierát s.n. –Serviciu de transport (rapid)– „Pentru expedierea de documente sau mărfuri în diverse țări ale lumii se poate apela și la serviciile companiei internaționale de *curierat* expres TNT-Express Worldwide care dispune de mijloace de transport proprii [...]“ R.I. 2 IV 93 p. 6 (din *curier + -at*; DEX-S)

cúrsă contracronométru sint.s. 1972 (sport) –Cursă care se cronometrează pentru fiecare concurent în parte– v. *supermaraton* (din *cursă + contracronometru*, după fr. [*course*] *contre la montre*)

cursiér s.m. (fig.) –Comisionar– „[...] acest integru și devotat «*cursier* al luminii» din lucrețianul marș al torțelor [...]“ Sc. 7 XII 83 p. 4 (din fr. *coursier*; DEX, DN3 – alt sens)

curtiér s.m. (peior.) –Curtean (la curtea lui N. Ceaușescu)– „De la Adrian Păunescu *curtier*; la Adrian Păunescu senator, de la dictatura dezvoltată la dictatura în curs de dezvoltare?“ „22“ 8/95 p. 7 (din *curte + -ier*, formație ad-hoc; DEX, DN3 – alt sens)

cuter s.n. (tehn.) „[Pentru salam] este utilizată o pastă numită brandt realizată prin tocarea foarte fină a cărnii de vită cu ajutorul unui utilaj numit *cuter*.“ R.I. 15 IV 92 p. 1 [pron. *cáter*] (din engl. *cutter*; cf. fr. *cutter*; DN – alt sens, DEX, DN3)

cutie neágră sint.s. 1. (tehn.) –Aparat electronic de la bordul vehiculelor (în special al avionului) destinat să se controleze a posteriori desfășurarea deplasării în spațiu– „O invenție destinată să înlesnească circulația rutieră. Este vorba de o «*cutie neagră*», denumită «Trafikon» care servește pentru fixarea pe o bandă magnetică a datelor mașinii – încărcătura, distanța parcursă, combustibilul consumat etc. – ca și pentru stabilirea circumstanțelor unui eventual accident.“ Sc. 15 II 78 p. 5. „«*Cutie neagră*» și o bandă magnetică pe care au fost înregistrate ultimele date asupra echipajului avionului DC-10 care s-a prăbușit miecurea trecută, în Antarctica, au fost găsite duminică printre resturile aparatului.“ R.I. 4 XII 79 p. 6; v. și *tahograf* (1977). 2. (fig.) v. *pace-maker* (1974) (din *cutie + neagră*; sens 1, după fr. *boîte noire*; DMN 1969)

cutie-sertár s.f. –Cutie cu rolul de sertar– „Completarea pieselor principale ale mobilierului cu *cutii-sertare* din material plastic sau faianță pentru condimente.“ Sc. 16 XII 62 p. 2 (din *cutie + sertar*)

cuvertăt, -ă adj. (alim.) –Acoperit– „Napolitane, din foi tort speciale, *cuvertate* cu umplutură de cacao.“ (Inscripție pe unele ambalaje de napolitane) (cf. fr. *couvert + -at*)

cuvînt-chéie s.n. –Cuvînt de mare importanță– „*Cuvîntul-cheie* al politicii externe franceze este independența.“ R.l. 22 I 67 p. 6. „La New York a apărut al doilea volum al unei biografii scrise de L.S. Primul volum, publicat în 1968, se numea «O’Neill, fiu și dramaturg». Volumul al doilea se numește «O’Neill fiu și artist». *Cuvîntul-cheie* este, în ambele titluri «fiu».“ R.lit. 21 III 74 p. 30; v. și L. 27 V 67 p. 9, Cont. 16 II 73 p. 11, 2 II 74 p. 10, R.lit. 23 V 74 p. 18 (din *cuvînt + cheie*, după fr. *mot-clef*; DMN 1968)

cuvînt-problémă s.n. –Cuvînt care ridică o problemă de ordin general– „Titlul acestui volum nu este întîmplător. Oricine și Ceva, ortografiate majusculat și omniprezente sînt cuvintele simboluri, cuvintele-temă, *cuvintele-problémă* ce conferă și asigură cărții unitate registrului.“ R.lit. 14 XII 72 p. 9. „Pînă acum semnalările «Dicționarului» au obiectat mai toate asupra listei articolelor, preconizată și recunoscută, de altfel, de autorul însuși «nici completă, nici definitivă», cuprinzînd în fapt «idei-cheie», «*cuvinte-probleme*», *cuvinte-eseuri*.“ R.lit. 15 II 74 p. 4 (din *cuvînt + problémă*)

cuvînt-tîtlu s.n. –Cuvînt pus în fața unui articol de dicționar– „Rod al unei munci îndelungate și migăloase, întîiul tom din Lexiconul literaturii universale, apărut anul acesta sub îngrijirea Editurii Academiei din Budapesta, cuprinde 4519 *cuvinte-tîtlu*.“ R.lit. 15 X 70 p. 2 (din *cuvînt + tîtlu*)

CV s.n. –Curriculum vitae– „E bine să ai tot timpul în geantă *CV-ul*, pentru că nu se știe cînd ai nevoie de el.“ [pron. *sivi*] (abreviere din *C[urriculum] V[itae]*, preluată din engl. americană)

cvadrifónic, -ă adj. (tehn. muz.) –Privitor la cvadrifonie– „De la carillon la discul *cvadrifonic*.“ Pr.R.TV 9 IV 76 p. 13 (din *cvadrifonie + -ic*)

cvadrifonie s.f. 1975 (tehn. muz.) –Tehnică de înregistrare și redare bazată pe folosirea a patru surse acustice– v. *ambiofonie* (din fr. *quadriphonie*)

cvadruplét s.m. –Fiecare dintre cele patru ființe născute deodată de aceeași mamă– „Pentru a doua oară consecutiv, o tînără femeie din Nigeria a dat naștere la *cvadrupleți* – s-a anunțat simbătă la Lagos. După cum s-a făcut cunoscut, primii cvadrupli au murit la scurt timp după naștere.“ R.l. 23 I 78 p. 6 (din *cvadruplu + -et*, după *dublet*)

cvadrúplu s.m. „În intervalul amintit, 1882– 1972, în Bulgaria [...] 92 de cazuri s-au născut *cvadrupli*.“ Sc. 15 X 78 p. 5. „O tînără studentă din orașul Valera, situat în Anzii venezueleni, a dat naștere joi dimineața la patru băieți. Potrivit medicilor această naștere a unor *cvadrupli* este un caz deosebit datorită faptului că tînăra se află la prima sarcină.“ R.l. 10 XI 78 p. 6. „*Quadruplii*. Soția unui funcționar din Kyoto a născut la clinica universitară din localitate patru copii – doi băieți și două fete.“ R.l. 9 X 81 p. 6; v. și *cvadruplet* [și *cvadruplu*] (din fr. *quadruple*, lat. *quadruplus*; DT; DEX, DN3)

cvasidocumentár, -ă adj. –Cu caracter aproape documentar– „Procesul de la Verona, reconstruirea *cvasi-documentară* a evenimentelor.“ Săpt. 6 X 67 p. 3. „Jucată cu succes pe cîteva scene din Europa, piesa prezintă, într-o formulă *cvasidocumentară*, un episod al realității sud-africane.“ Sc. 15 X 74 p. 6 (din *cvasi- + documentar*)

cvasiindescifrabil, -ă adj. –Aproape indescifrabil– „Un plan general *quasiindescifrabil*.“ Cont. 25 II 66 p. 6 (din *cvasi- + indescifrabil*)

cvasiinstantanéu, -ée adj. și adv. 1978 –Aproape instantaneu– v. *videodisc* (din *cvasi- + instantaneu*)

cvasimoárte s.f. 1981 –Aproape moarte– v. *anabioză* //din *cvasi- + moarte*//

cvasimonopól s.n. –Monopol parțial– „Obiectivul urmărit de «Concorde» este să răpească americanilor *cvasimonopolul* asupra avioanelor de transport transatlantice.“ Sc. 9 XII 63 p. 4. „Crearea unor cooperative agricole pentru apărarea intereselor producătorilor care suportă consecințele unui *cvasimonopol* al Mafiei asupra comerțului cu legume și fructe.“ I.B. 7 II 76 p. 4 //din *cvasi- + monopol*//

cvasiparticulă s.f. (fiz.) –Tip de particulă– „Între altele ei au ajuns la concluzia că dimensiunea sa atinge o zecime de micron (un micron – a zecea mia parte dintr-un centimetru), ceea ce pentru lumea microparticulelor constituie o mărime colosală. Așadar noua *cvasiparticulă* ar putea fi observată și cu ajutorul puterii măritoare a microscopului obișnuit.“ R.l. 14 X 66 p. 3 (din engl. *quasiparticle*; BD 1969)

cvasisteá s.f. (astron.) „Spre sfîrșitul acestui an, uriașa rețea de oțel din fotografie va forma unul dintre cele mai mari radio-telescoape din lume. Avînd forma unei cruci ale cărei brațe vor avea o lungime de 1600 metri, el va fi instalat în Australia, și va fi destinat studiului radiațiilor emise de așa-numitele «*cvasistele*», corpuri cosmice formate, după cît se crede, din pulbere atomică.“ Cont. 11 VI 65 p. 8 //din *cvasi- + steal*//

cvasistelár, -ă adj. (astron.) –Alcăuit din *cvasistele*– „Un grup de oameni de la Laboratorul italian de radioastronomie a reușit să capteze pentru prima oară undele radiofonice extrem de slabe, provenind de la corpuri cerești situate la depărtări de miliarde de ani-lumină și aparținînd unui tip de galaxii pînă de curînd necunoscute, așa-numitele «galaxii *cvasistelare*».“ Sc. 15 X 63 p. 3 (din engl. *quasistellar [object]*; CD, BD 1968)

cvasitotal, -ă adj. –Aproape total– „Un foarte mare număr din răspunsurile formulate de tineri denotau o *cvasitotală* necunoaștere a crimelor și ororilor săvîrșite de naziști.“ R.l. 13 VI 77 p. 6 (din *cvasi- + total*)

cvasitotalitate s.f. –Cantitate aproape totală– „Hotărîrea Muzeului Metropolitan din New York de a oferi spre vînzare *cvasitotalitatea* colecțiilor sale numismatice – în ansamblul lor 6664 de piese – a produs spectaculoase oscilații pe piața monetelor antice.“ R.l. 21 XI 72 p. 6. „Potrivit directorului general al U.N.I.C.E.F., *cvasitotalitatea* copiilor din lume ar putea ca, pînă în anul 1990, să fie imunizați împotriva maladiilor infantile [...]“ R.l. 10 V 85 p. 6 (din *cvasi- + totalitate*; cf. fr. *quasitotalité*; DMC 1968; FC I 142; DN3)

cvasiunaním, -ă adj. –Aproape total– „De la Hegel, care arăta că scopul final al artei e «determinarea imanență a obiectului însuși», la E.A. Poe, Mallarmé sau Valéry, s-au afirmat periodic – într-un consens *quasi-unanim* – drepturile «lucidității», în opoziție cu somnul creator.“ R.lit. 18 I 73 p. 8 [scris și *quasi-unanim*] (din *cvasi- + unaním*; FC I 169, 170, 189, 238)

cvasiunanimitate s.f. –Aproape totalitate– „Dorința de a se distinge, «de a nu semăna cu *cvasiunanimitatea* vorbitorilor», este așa de puternică încît împiedică intervenția, fie și pentru o clipă, a unei simple judecăți.“ LR I/1961 p. 45 (din *cvasi- + unanimitate*; cf. it. *cvasi unanimità*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 135; FC I 142; DEX, DN3)

cyclonét s. (fiz.) „Este vorba de un dispozitiv, realizat de specialiști francezi, destinat recuperării peliculei de hidrocarburi formate pe suprafața mării. Conceput pe principiul separării lichidelor de densități diferite, «*Cyclonet*», care poate fi montat în mai puțin de o oră pe orice ambarcațiune, recuperează 100 metri cubi de hidrocarburi pe oră.“ I.B. 9 XII 75 p. 4 (cuv. fr.)

cytofluorimétru s.n. (biol.) „În Franța [...] a fost realizată o nouă instalație, atît de nouă încît specialiștii ezită deocamdată cum să o denumească: «*cytofluorometru*» sau «*cytofluorimetru*». Se știe însă precis la ce servește: măsoară, analizează și triază celulele vii, într-un ritm extraordinar de rapid.“ R.l. 23 VI 84 p. 6 [var. *cytofluorometru*] (din fr. *cytofluorimètre, cytofluoromètre*)

cytomegalovirus s.m. (med.) –Agent cauzal al sindromului citomegalic, infecție virală fie intrauterină, fie a copiilor noi născuți– „[...] copilul era grav bolnav. O boală rară – *cytomegalovirus*. Creierul îi este afectat, nu se poate rostogoli, nu poate sta așezat, nu-și poate ridica capul, nu aude bine, e foarte vulnerabil la viruși și infecții.“ R.l. 2 II 84 p. 6 (din fr. *cytomégalo virus*)

da vb. I în construcțiile: ✧ *a se da mare* (lb. vorbită) – A-și da aere, a se crede superior – „Am mai întreat în dreapta, am mai întreat în stînga și am aflat că respectivul C.A. *se dă mare* și intangibil. Cum nu-i plac ochii cuiva, fie că e vorba de o femeie de serviciu, fie că e vorba de un turist, mai mereu mahmurul A. amenință.“ R.l. 18 VII 79 p. 5. „Bodyguardii se comportă oribil. *Se dau mari*.“ Libertatea 6 X 95 p. 7; v. și R.l. 22 VI 81 p. 2. ✧ *a se da de gol, dare de gol, dat de gol* [pînă-n Dumnezeu] (arg.) „Știți ce este un *dat de gol*? Este un om de nimic, lipsit de cultură, de dorința de a munci, care face din îmbrăcămîntea modernă un acoperămint al nulității. Altfel spus, un compromis. Pentru ei [tinerii serioși] un astfel de tînr «*se dă de gol*», «se compromite», se descoperă a nu fi altceva decît un manechin care își plimbă îmbrăcămîntea ultra-modernă. Cîte unul dintre ei, care nu este numai leneș și incult, dar și prost – o «culme» de incultură și de prost gust – este considerat a fi *dat de gol pînă-n Dumnezeu!* De aici, prin extensie, orice prostie, gafă, stîngăcie, a devenit o *dare de gol*.“ R.lit. 19 VII 79 p. 9. ✧ *a-și da foc la valiză* – A lucra împotriva propriilor interese – „Prin această mărturisire, președintele [Ilieșcu] [...] și-a dat foc la valiză, ca să folosim o expresie adecvată argumentației avansate pentru a motiva disensiunile sale cu Petre Roman.“ R.l. 27 III 92 p. 4. ✧ *a-i da călcîie* (arg.) – A pleca de la cursurile universitare sau, prin extensie, a pleca – „X *i-a dat călcîie* de la seminarul de azi.“ „Y *i-a dat călcîie* din București.“ ✧ *a da pe cineva prin praf* – A uimi – „Cătălin a dat-o pe Florica *prin praf* cu cunoștințele lui despre stimulatorul cardiac.“ (formal din lat. *dare*)

dacrón s.n. (chim.) – Tip de fibră sintetică de proveniență americană – „Chirurgii utilizează în prezent tuburi de *dacron* pentru înlocuirea vaselor groase ale corpului uman, dar *dacronul* nu este adecvat pentru substituirea vaselor mici.“ R.l. 22 I 86 p. 6 (din engl., fr. *dacron*, nume comercial; PR 1955; DEX, DN3)

dactilofón s.n. (tehn.) „Un profesor de fonetică de la o universitate pariziană a pus la punct primul aparat portativ care permite o sinteză a vorbirii. Aparatul, de proporții reduse, este menit să înlesnească posibilitatea de comunicare a celor lipsiți de darul vorbirii. Denumit *dactilofon*, el are o claviatură cu 30 de clape, dintre care 26 corespund unor litere sau sunete, numărul lor fiind suficient pentru a sintetiza orice frază în limba franceză.“ R.l. 5 V 78 p. 5 (din fr. *dactylophone*)

dactilografă-secretară s.f. – Dactilografă care lucrează și ca secretară – „Satira la adresa ipocriziei feminine din epoca victoriană, în persoana *dactilografei-secretare* Prosy.“ R.l. 8 II 67 p. 2 (din *dactilografă* + *secretară*)

dactilogramă s.f. (tehn.) – Text bătut la mașină – „Mai tîrziu, cînd parcurgeam *dactilograma* primului volum din «Un om între oameni», am rămas uimit de acuitatea observației lui Camil Petrescu.“ Săpt. 5 IV 74 p. 5; v. și *samizdat* (din fr. *dactylogramme*; DMN 1955; FC I 140, M. Popescu Marin în LR 2/77 p. 142; DEX, DN3 – alt sens)

dansatoăre-stea s.f. – Dansatoare de primă clasă – „Partener ireproșabil al acesteia «*dansatoare-stea*», cu care alcătuiește un cuplu fericit, N.F. se distinge prin [...]“ Cont. 4 V 62 p. 6 (din *dansatoare* + *stea*, după fr. *danseuse étoile*)

danturáre s.f. (tehn.) – Tăierea dinților unei roți cu o freză specială – „Am văzut adaptat la o morteză un dispozitiv automat pentru *danturarea* roților de la mesele de foraj.“ Sc. 16 VII 61 p. 1; v. și 12 XI 78 p. 3 (din *dantura*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 135; LTR; DEX, DN3)

datát, -ă adj. – Demodat, învechit – „Patetica «Baladă a soldatului», răscolitoare și vie și cîtuși de puțin *datată* (numai în măsura în care sentimentele noastre pot fi «*datate*»), rămîne o capodoperă a filmelor de război, atît de westernizate, policierizate în ultima vreme.“ R.lit. 6 VI 85 p. 7. „Un text din începutul anilor '70 poate acum părea *datat*: nu dă soluții, pune doar probleme, caută căi de înțelegere.“ R.lit. 18–24 XI 92 p. 16. „Avem de-a face, este evident, cu un document *datat*.“ R.lit. 48/93 p. 4 (din fr. *daté*, it. *datato*; DPN 1965)

Davis-cupman s.m. (sport.) – Jucător de tenis care ia parte la Cupa Davis – „Și-a făcut debutul ca *Davis-cupman* G.L.“ Săpt. 13 X 71 p. 3. „De la primul *Davis-cup-man* din România și pînă la Ilie Năstase și Ion

Țiriac.“ I.B. 12 X 72 p. 3. „H.S., alt posibil «*daviscupman*» [...] a suferit de curînd o puternică intoxicație alimentară.“ Sc.tin. 11 XI 85 p. 3 [pron. *deviscápmen*; scris și *daviscupman*, *davis-c(o)up-man*] (probabil din fr.; I. Gheție în LR 4/57 p. 21, atestări din 1956–57, Il. Constantinescu în LR 2/73 p. 110, Th. Hristea în LR 1/74 p. 65)

dealer s.m. (ec.) – Vînzător (intermediar) – „[...] vinde din stoc la cele mai avantajoase prețuri o gamă completă de: imprimante Citizen; ceasuri Citizen. Căutăm *dealeri* și comisionari pentru toată țara.“ R.l. 26 XI 91 p. 2. „Firma HCS Romtrade a devenit și *dealerul* pentru România al firmei «Opel».“ R.l. 30 VI 92 p. 8. „Italianul e *dealer* de mîna a doua.“ Expres 36/94 p. 11. „Pe piața valutară interbancară funcționează, în prezent, ca *dealer* patru bănci comerciale: Banca Comercială Română (BCR) [...] Celelalte bănci funcționează ca brokeri, executînd tranzacții valutare în limita cursurilor stabilite de băncile *dealer* [...]“ R.l. 10 V 96 p. 4; v. și Expres 2 I 95 p. 1 [pron. *dîlăr*] (din engl. *dealer*)

deambulá vb. I (frantuzism) – A rătăci – „În «Marile iubiri», aproape fiecare nou capitol are în centru un personaj (sugerat la un moment dat) care vegetează sau, mai des, *deambulează* pradă impresiilor sale obscure smulse dintr-o realitate subiectivizată [...]“ R.lit. 23 II 78 p. 9 (din fr. *déambuler*)

debitmétru s.n. – Instrument sau instalație pentru măsurarea debitului unui fluid care curge printr-o conductă – „Alături de *debitmetre*, diafragme, regulatoare directe de temperatură, termocuple, termorezistențe etc. [...] au fost recent lansate în fabricație prototipurile altor elemente de automatizare, cu componente integral asimilate în țară: *debitmetre* electromagnetice de inserție, detector torometric de debit, tahometru electronic, ventile electromagnetice.“ R.l. 19 V 84 p. 5 (din fr. *débitmètre*; PR 1948; DEX, DN3)

debusolát, -ă adj. (livr.) – Deorientat – „Mulți din cei pe care «societatea de consum» îi aruncă în brațele mizeriei și disperării, mulți din cei *debusolați*, tineri și vîrstnici lipsiți de orice perspectivă în viață, ființe omenesti ajunse pe treapta cea mai de jos a decăderii fizice și psihice, narcotici, alcoolici, își găsesc refugiu pe Bowery [...]“ Sc. 22 V 77 p. 6. „Mai sînt, într-adevăr, și *debusolați* ai timpului liber, tineri pe care orice inițiativă sau perspectivă îi găsește nepregătiți.“ I.B. 21 XII 79 p. 1; v. și Sc. 16 XI 79 p. 4 (din fr. *déboussolé*; PR 1961; DN3)

debutá vb. I – A ajuta pe cineva să-și facă debutul, să-și înceapă cariera – „Toposurile culturale devin stereotipii de conținut egalizate la majoritatea poezilor *debutați* în fosta colecție «Lucașfăruș».“ Luc. 4 II 84 p. 8. „Brebăn a refuzat să o *debuteze* pe Gabriela Adameșteanu.“ „22“ 3/93 p. 15 (din fr. *débuter*)

decadál, -ă adj. – Care se repetă la zece zile – „Dezvoltarea puilor se controlează prin cîntăriri *decadale*.“ Sc. 10 II 61 p. 1 (din engl. *decadal*; I. Iordan în SCL 4/64 p. 411; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 240; DN3)

decapánt, -ă adj. – Caustic și stimulant – „Poet autentic, cu o imaginație luxuriantă și un humor negru, *decapant*.“ Lit. 29/93 p. 7. „Propunerea sa [a lui M. Botez] *decapantă*, după un rechizitoriu feroce la adresa lui Ceaușescu, de-a fi aleasă în funcția de secretar general... tovarășa Elena Ceaușescu!“ D. 148/95 p. 1 (din fr. *décapant*; DEX, DN3 – alte sensuri)

decapotabilitáte s.f. – Calitatea de a fi decapotabil – „Avînd în vedere condițiile deosebit de dificile ce trebuie înfruntate, mașinile au fost concepute cu instalații de răcire și dublă filtrare a uleiului, ferestrele din material flexibil poliglas, o *decapotabilitate* sporită, prelată împotriva furtunilor de nisip.“ R.l. 7 XI 70 p. 2 (din *decapotabil* + *-itate*)

decasecúndă s.f. 1976 – Unitate de timp echivalentă cu zece seunde – v. *attosecundă* // din *deca-* + *secundă* //

decíd s.m. 1974 – Numele orei în “timpul metric” – v. *centid* // din *deci-* “a zecea parte” //

decimálist s.m. – Partizan al sistemului decimal – „Decimalizare. Introducerea sistemului decimal în Marea Britanie a provocat diverse reacții. Printre cele mai hazlii este socotită opinia lansată de «Liga

decimaliștilor» din Birmingham care anunță introducerea sistemului și în măsurarea timpului. Astfel, minutul va fi compus din 10 secunde, ora din zece minute, ziua din zece ore.“ I.B. 22 I 75 p. 8 (din *decimal* + *-ist*, după model engl.)

decimalizare s.f. 1975 –Acțiunea de a introduce sistemul decimal– v. *decimalist* (cf. fr. *décimalisation*, engl. *decimalization*; DMC 1967)

deck s.n. –Magnetofon, casetofon fără amplificator de putere– „[Vînd] televizoare color, video, *deck*, frigider.“ R.I. 29 VII 93 p. 13 (din engl. *deck*; DEX-S)

declarație-program s.f. –Declarație care conține un program (de obicei cu caracter politic)– „*Declarația-program* a guvernului grec.“ Sc. 1 IV 64 p. 4. „*Declarația-program* a guvernului R.S. Cehoslovace.“ R.I. 18 X 69 p. 6. „*Declarația-program* scrisă de mîină și imprimată pe hîrtie de împachetat, sună așa [...]“ R.I. 22 V 75 p. 4; v. și Sc. 29 XI 62 p. 3, R.I. 24 XII 76 p. 6; v. și *democrat-creștin* (din *declarație* + *program*; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 325, C. Lupu în SCL 6/82 p. 503)

declorurare s.f. (tehn.) –Acțiunea de îndepărtare a clorului– „Între dotările tehnice menționăm: o centrală proprie de preparare a aburului, două centrale de ventilație, stație de *declorurare* și dedurizare a apei, de recuperare a apei uzate.“ R.I. 19 V 84 p. 2 (din *declorura*; DN3)

decodór s.n. (tehn.) –Piesă la aparatele de radio stereo– „Posesorii de radio tip Maestro-Stereo ne-au sesizat că nu găsesc în magazine piesa numită *decodor*.“ R.I. 8 III 75 p. 5 (din fr. *décodour*, *-euse*; L; DTR)

decofrare s.f. (tehn.) –Demontarea unui cofraj– „Constructorii de pe șantierele de locuințe, ca și cei de la fabrica de prefabricate din beton, au trecut la aplicarea pe panourile folosite la turnarea betoanelor a unei noi substanțe care înlesnește *decofrarea*.“ R.I. 20 III 80 p. 1 (din *decofra*; PR 1948; DEX, DN3)

decolmatare s.f. (tehn.) –Deznisipare– „La sistemele de irigații s-au curățit aproape 30000 ml de canale și s-au făcut *decolmatări* pe alți 15000 ml.“ R.I. 29 I 75 p. 1. „Operațiunea de *decolmatare* nu este deloc simplă, dacă avem în vedere că depunerile de noroi de pe fundul bătrînei Dîmbovițe și de care trebuie să o eliberăm însumează peste 110000 metri cubi.“ R.I. 16 X 85 p. 5; v. și 26 XII 79 p. 2 (din *decolmata*; DN3)

decomandát, -ă adj. (constr.) –(Despre un apartament) Cu camere care nu comunică între ele– „Schimb apartament trei camere, complet *decomandat*.“ R.I. 3 VII 79 p. 4; v. și 15 II 78 p. 4, 26 VIII 96 p. 12; v. și *comandat* (din *de-* + *comandat*; comunicat de M. Avram)

decompresurizare s.f. 1979 (tehn.) –Scoatere de sub presiune– v. *presurizat* //din *de-* + *com-* + *presurizare*//

decomprimare s.f. –Reducerea treptată a presiunii exercitate asupra unui scafandru, la ieșirea la suprafață; decompresiune– „Grupul de intervenții sub mare (GISMER, Franța) a reușit performanța de a sta, fără echipament special, timp de 20 de zile la «cota» de –300 metri. «Coborîrea» (punerea sub presiune) a durat circa 24 ore, iar «urcarea» (*decomprimarea*) peste 9 zile.“ Cont. 3 XI 78 p. 5 (din *decomprima*; LTR; DEX, DN3)

decomunizare s.n. (pol.); termen folosit după dec. 1989) –Acțiunea de înlăturare a urmărilor nefaste ale comunismului– „*Decomunizarea* este o revoluție pașnică.“ „22“ 40/93 p. 4. „*Decomunizarea* nu s-a produs în nici o țară fost-comunistă, cu excepția Cehiei [...] Așa cum comunismul avea mai multe dimensiuni, și *decomunizarea* trebuie privită ca un fenomen pluridimensional: eliminarea politiei secrete și a oamenilor ei [...] apoi lichidarea proprietății de stat prin privatizare și, de asemenea, schimbarea mentalităților.“ „22“ 46/93 p. 13. „*Decomunizare*. În aceeași zi cînd ieșea pe piață numărul «Dilemei» despre *decomunizare*, emisiunea «Chestiunea zilei» [...] avea trei invitați care [...] își propuneau să discute problemele spinoasei «teme».“ D. 99/94 p. 5; v. și Lupta 227/94 p. 8, „22“ 41/95 p. 9, R.I. 6 XII 96 p. 3; v. și *lustrație* (din *des-* + *comunizare*)

deconfiturá s.f. (franțuzism) –Eșec– „Memoria intră într-o dulce *deconfitură*.“ „22“ 45/94 p. 14 (din fr. *déconfiture*)

deconstrúctor s.m. –Persoană care contribuie la distrugerea a ceva deja edificat– „Sînt *deconstrucții* ai culturii românești: Ion Brad, Suzana Gîdea, D.R. Popescu etc.“ R.lit. 34/95 p. 11 (din *de-* + *construcție*)

decontaminare s.f. (fiz.) –Acțiunea de înlăturare a unui factor contaminant– „Din motive care nu au fost încă dezvăluite, apa radioactivă de la centrala nucleară Waterford din Connecticut a fost dirijată spre locurile de deversare obișnuite, în loc să fie îndreptată spre bazinul de *decontaminare*.“ R.I. 3 IV 75 p. 6. „De asemenea, 900 de

militari, specialiști în *decontaminare* radioactivă au venit în atol și lucrează în echipe, cîte 12 ore pe zi.“ R.I. 23 XI 78 p. 6. „*Decontaminarea* reactorului accidentat al centralei nucleare de la Three Mile Island va dura conform declarațiilor oficiale aproximativ trei ani.“ R.I. 19 VII 79 p. 6; v. și *cordón sanitar* (din *des-* + *contaminare*; cf. fr. *décontamination*; PR 1961; DT; DEX, DN3)

decontracturare s.f. (med.) –Înlăturarea rigidității musculare– „În secția de galvanizări, faradizări și *decontracturări* o soră face un masaj electric unui copil.“ Sc. 4 XII 61 p. 1 (din *decontractura*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 240; FC II 86; DN3)

decopertá vb. I (constr.) –A desface un element acoperitor dintr-o construcție– „În partea de bloc care va fi consolidată, se *decopertează* grinzile.“ I.B. 8 IV 77 p. 2 (din *des-* + *coperta*; DEX-S)

decopertare s.f. 1. (constr.) –Desfacerea elementului acoperitor al unei construcții, spre a ajunge la structura de rezistență– „Nu se analizează numai elementele care evidențiază avarii ci întreaga rezistență a imobilului. Pe de altă parte, trebuie cunoscută structura acestei case, ceea ce se poate afla în cazul blocurilor vechi – doar prin *decopertare*.“ R.I. 20 IV 77 p. 1; v. și *cămășuire*. 2. (mine) –Dezvelirea unui zăcămint care se exploatează la suprafață– „Lucrările de *decopertare* au început în 1976, iar trei ani mai tîrziu a început încărcatul cărbunelui în basculante.“ R.I. 1 XI 84 p. 5 (din *decoperta*; DEX-S)

decopertát s.n. (mine) –Dezvelirea unui zăcămint care se exploatează la suprafață– „[...] se lucra concomitent și la *descopertat* și la exploatat, operațiile repetîndu-se continuu în schimburi de zi și noapte.“ Sc. 1 XI 84 p. 5 [și *descopertat*] (din *decoperta*; DEX-S)

decorativism s.n. (artă) –Exces de ornamentare– „Fără să se salveze întru totul de un anume *decorativism* în care stilizările de arhitectură populară, de creștătură și de covor, sau, în altă parte, sugestia unor cumpene de fîntînă rămîn uneori exterioare.“ Cont. 11 X 66 p. 6 (din fr. *décorativisme*; DN3, DEX-S)

decorsetare s.f. –Relaxare– „Talentul lui A.B. ar putea lucra spre paguba nimănui și spre profitul tuturor în direcția unei – cum să-i spun? a unei anumite decrispări, *decorsetări* a invitațiilor, pentru că oricît de notorii ar fi aceștia și oricît de mare autoritatea lor profesională, în fața camerei cu becul roșu academicienii încep să cunoască tracul actorilor debutanți.“ Cont. 16 IX 77 p. 1 (după *încorsetare*, cu schimbare de prefix)

decrét-lége s.n. –Decret cu putere de lege– „Un *decret-lege* cu privire la crearea unei Curți constituționale superioare federale și un acord asupra atribuțiilor președintelui Adunării Federale au fost adoptate de către cea de-a patra reuniune a Consiliului prezidențial al Confederației Republicilor Arabe.“ Sc. 25 VI 72 p. 6. „La Atena a fost dat publicității un *decret-lege* care stabilește data de 29 iulie pentru organizarea referendumului asupra modificării Constituției grecești din 1968.“ I.B. 13 VI 73 p. 4. „Toate *decretele-legi* care vor fi emise de guvern vor fi supuse aprobării Camerei deputaților.“ R.I. 24 XII 76 p. 6; v. și 5 V 75 p. 6, Sc. 7 II 76 p. 8; v. și *preautonomie* (din *decret* + *lege*; FC I 48, 58; DN3)

decrețél s.m. (peior., ironic) –Copil (nedorit) născut după decretul cauzist din 1966 după care orice mamă trebuia să aibă minimum 4 copii– „Așadar, revoluția «*decreței*» au făcut-o.“ „22“ 2 III 90 p. 6. „Flăcăiandri costumați cam topește [...] Erau *decreței* lui Ceaușescu, selectați de prin orfelinate.“ R.lit 25/93 p. 7. „Era epoca *decrețeilor* și a copilăriei cu cheia de gît.“ Pri. 22/96 p. 8; v. și R.I. 21 IX 96 p. 14 (din *decret* + *-el*; termenul era folosit oral din 1967; R. Zafiu în Luc. 13/90 p. 4)

decriminalizá vb. I 1993 (jur.) v. *decriminalizare*

decriminalizare s.f. (jur.) „O strategie mai puțin radicală este «*decriminalizarea*», prescrierea unor pedepse minime pentru ilegalități. În Oregon, spre exemplu, s-a decriminalizat pedeapsa celor găsiți cu mici cantități de marijuana.“ R.I. 3 IX 93 p. 7 (cf. engl. *decriminalization*; BD 1970)

decrispáre s.f. 1977 –Deconectare– v. *decorsetare* (din *de-* + *crispáre*; cf. fr. *décrispation*; DMC 1975; DEX-S)

deculturalizare s.f. –Stare de degradare culturală– „Pe lîngă atîtea altele, tranziția ne-a adus o *deculturalizare* masivă.“ R.lit. 28/95 p. 1 (din *de-* + *culturalizare*; cf. fr. *déculturation*; PR 1963)

dedughenizare s.f. –Acțiunea de înlăturare a dughenelor care au invadat, după 1989, localitățile din România– „A început acțiunea de *dedughenizare*. În Piața Titan un detașament de 40 de polițiști și un pluton de muncitori, sub privirile înlăcrimate ale patronilor, au

desființat două dughene.“ Ev.z. 28 XI 92 p. 5. „[...] în sectorul 3, sintem inundați de dughene și de tarabe. Dl. Crin Halaicu, care a declarat că vrea să *dedughenizeze* Capitala, a umplut-o cu mai multe dughene decât erau.“ As 40/92 p. 9 (din *de-* + *dughenizare*; R. Zafiu în Luc. 9 XII 92 p. 5)

dedurizare s.f. –Micsorarea durității apelor industriale– „Pînă în anii trecuți existau 15 tipuri de stații de *dedurizare* a apei.“ I.B. 21 I 63 f.p. „Stații pentru *dedurizarea* apei [...] destinate producerii apei dedurizate, utilizată în alimentarea cazanelor de abur și apă fierbinte, în diverse procese tehnologice [...]“ R.I. 6 XI 84 p. 4; v. și *decolorare* (din *deduriza*; LTR; DN3)

dedurizat, -ă adj. 1984 (tehn.) –(Despre apă) Căreia i s-a redus duritatea– v. *dedurizare*

defectoscop s.n. (tehn.) –Aparat care descoperă defectele de turnare ale materialelor metalice– „Aparate pentru analiza materialelor: *defectoscoape*, ultrametre și durometre.“ R.I. 17 XI 84 p. 6; v. și *durometru* (din fr. *défectoscope*; DEX, DN3)

deferizare s.f. –Acțiunea de neutralizare a fierului dintr-un mineu– „Colectivul Catedrei de profil a Universității clujene a contribuit la aplicarea unei biotehnologii la întreprinderea minieră din Șuncuiuș [...] Este vorba despre o acțiune de *deferizare* pe cale bacteriană a unei importante cantități de argilă refractară de calitate superioară.“ R.I. 1 VI 84 p. 5 (din *de-* + *fier* + *-iza*)

defesenizare s.f. (pol.; folosit după dec. '89) –Înlăturarea din posturile publice a membrilor FSN– „*Defesenizare*“ Cotid. 22 VII 91 p. 2 (din *des-* + *fesenizare*; I. Preda în LR 11–12/92 p. 587)

defibrare s.f. –Acțiunea de a transforma în fibre– „Un colectiv de la catedra de tehnologia pielii și înlocuitorilor de piele, din cadrul Facultății de chimie și tehnologie textile de la Institutul politehnic din Iași, a reușit, prin *defibrarea* deșeurilor de piele ce rezultă din croirea fetelor de încălțăminte, să obțină un produs nou sub forma unei mase fibroase.“ R.I. 18 IV 78 p. 5 (din *defibra*; LTR; DEX, DN3)

deficit-record s.n. (ec.) –Deficit de mari proporții– „Balanța comercială a Marii Britanii s-a încheiat în luna septembrie cu un *deficit-record* de 638 milioane dolari [...]“ Sc. 28 X 84 p. 6. „Ministrul american al comerțului [...] anticipează un *deficit-record* al balanței comerciale a Statelor Unite pe anul 1985.“ I.B. 3 VII 85 p. 4; v. și Sc. 4 V 84 p. 6 (din *deficit* + *record*)

definisabil, -ă adj. –De definit– „Ceea ce ne-a oferit aseară teatrul C.I. Nottara, de altfel spre plăcerea tuturor, e foarte greu *definisabil*.“ R.I. 3 II 67 p. 2 (din fr. *définissable*)

defluidiză vb. I (circ.) –A îndruma traficul de pe o arteră principală spre una secundară, pentru a-i asigura fluenta– „[...] de la Romană, circulația se va *defluidiza* prin str. Căderea Bastiliei [...]“ I.B. 16 VIII 85 p. 2 (din *de-* + *fluidiza*)

defluire s.f. –Retragere, scurgere rapidă– „După-amiază am cerut dlui [...] să organizeze *defluirea* minerilor, să se găsească soluții pentru a fi cazați și din acele locuri de cazare, în timpul nopții să facem această *defluire*.“ R.I. 23 I 91 p. 2 (din *de-* + *afluire*; D. Urișescu CV15)

defolclorizat, -ă adj. –Lipsit de specific folcloric– „Cadrul folcloric este aproape *defolclorizat*, scenografia dramei, în același timp realistă, este clădită din detalii neutre.“ R.I. 29 III 73 p. 22 (din *de-* + *folcloriza* + *-at*)

defoliant, -ă adj., s.n. (chim.) –(Substanță) care provoacă pierderea frunzelor– „Cel de al doilea raport publicat de Academia Națională de Științe dezvăluie, după trei ani de cercetări, că armata americană, utilizând substanțe *defoliante*, a produs în Vietnam dezastre ecologice ale căror efecte se vor resimți cel puțin un secol.“ Sc. 30 III 74 p. 7. „*Defoliantul* poate declanșa maladii dermatologice, neoplasme, afecțiuni renale și malformații congenitale pentru copiii celor care au fost expuși.“ R.I. 26 IX 79 p. 6; v. și 8 VI 84 p. 6; v. și *ecologic* (din fr. *défoliant*; DHLF 1943, PR 1966; DN3)

defrină vb. I –A scoate din frîne, a elibera– „Foc! Oprit de flăcări să coboare pe scări, un locatar de la etajele superioare fixează un cablu de calorifer, de perete sau de o ușă și încalcă fereastra, pentru a se așeza pe un mini-scaun fixat de același cablu. Cu ajutorul unei manete care îi permite să *defrîneze* scaunul, locatarul coboară lin din clădirea incendiată.“ R.I. 26 III 76 p. 6 (din *de-* + *frîna*)

deghizament s.n. –Deghizare– „Dar, deși nu cheamă în ajutorul său *deghizamentul* cornut al animalelor, Molière acuză tocmai prin amplificarea trăsăturilor neumane ale eroilor săi principali.“ Gaz.lit. 15 III 62 p. 7 (din *deghiza*; cf. fr. *déguisement*; DN3)

deionizare s.f. (tehn.) –Neutralizarea ionilor dintr-un mediu–

„Pentru termostatarea sistemului am folosit zece variante pînă să găsim soluția cea mai eficientă. [...] Gîndiți-vă că dializorul are în componența sa cîteva zeci de repere. Tot în țară s-a executat și o stație de *deionizare* a apei, iar concentratul de dializă se fabrică industrial [...] După cum vedeți, toate echipamentele de hemodializă se fac în țară.“ R.I. 9 XI 84 p. 5 (din *de-* + *ionizare*)

dejă-spūs s.n. –Spus, cunoscut dinainte– „Ce ar fi acest concept de ironie? Se merge la persiflarea truismelor de toate genurile, la bombardarea tabuurilor, la dinamitarea *deja-spūsului*.“ R.I. 7 V 74 p. 2 (din *deja* + *spūs*; după fr. *déjà-vu*)

dejism s.n. 1993 (pol.) –Organizare a societății propriie perioadei lui Gh. Gheorghiu-Dej– v. *bricola*

delator, -oare s.m.f. (peior.) –Turnător– „Tortionarii și *delatorii* rescriu tacticos istoria.“ Lupta 7 V 95 p. 3; v. și Ap. 8/95 p. 15; v. și *turnător* (cf. fr. *délateur*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri; acest sens este mai vechi în limba română)

délco s.n. (tehn.) –Cap distribuitor de curent– „Accesorii auto. Printre acestea se află numeroase sortimente de garnituri din cauciuc, cum ar fi burdufaș planetar, plăci pentru pedale, role schimbătoare de viteză, fișe *delco*, inele pentru cilindru-frînă sau baie de ulei etc.“ I.B. 10 III 72 p. 3; v. și Sc. 11 III 82 p. 4 (din fr., engl. *delco*; DTA; DEX, DN3)

delestă vb. I (fig.) –A elibera, a epura– „Acum, prin gîndirea regizorală și interpretarea extraordinară a personajului Satin de către Toma Caragiu, care *delestează* celebrul monolog de orice patetism, tema omeniei are o vibrație cu totul nouă.“ R.lit 1 V 75 p. 16 (din fr. *délester*; DT; DN, DEX, DN3 – alt sens)

delfinariu s.n. –Bazin amenajat pentru delfini– „Am făcut primul pas pe șantierul *delfinariului* [...] Este vorba de un bazin cilindric din beton, legat printr-un canal de alt bazin mai mic. Primul, înconjurat de tribune încăpătoare, întocmai ca o arenă de circ, este rezervat spectatorilor, al doilea este «locuința actorilor», inteligenții și jucăușii delfini.“ R.lit. 15 V 70 p. 2; v. și R.I. 18 VI 80 p. 5 (din *delfin* + *-ariu*, după modelul lui *acvariu*; DN3, DEX-S)

delon s.n. (vest.) –Haină de blană întoarsă, ca aceea purtată de Alain Delon– „Mihai trecu în vestibul, își luă *delonul*, și-l puse pe umeri, se întoarse în sufragerie, acroșă o sticlă de palincă, deschise ușa și fără să o mai închidă porni pe scări în jos.“ R.lit. 17 V 84 p. 15 [pron. *dělō*] (din n.pr. [*Alain*] *Delon*)

deltadróm s.n. –Locul de desfășurare a antrenamentelor și concursurilor de deltaplanorism– „Așa cum am mai arătat [...] reprezentanții celor 3000 de deltaplanisti din țară s-au întrecut recent pe *deltadrómul* omologat de la Bunloc (Brașov) cu diferența de nivel pînă la aterizare de 530 m.“ R.I. 26 IX 85 p. 2 (din *delta[plan]* + *-drom*)

deltanaút s.m. (sport.) –Zburător cu deltaplanul– „Vînturile au fost la un moment dat potrivnice *deltanautilui*, dar el le-a depășit, convins, în fiecare episod al odiseii lui, că va birui.“ I.B. 6 X 76 p. 8 (din *delta* + *-naut*, după modelul lui *cosmonaut*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 503)

deltaplán s.n. (av.) –Aparat individual de zbor, pe principiul planorului, cu aripile în forma literei grecești delta– „Un pilot s-a încumetat să urce împreună cu o echipă de admiratori și reporteri pe vîrfurile muntelui Kilimandjaro și, de acolo, de la înălțimea de 6010 m, pe un *delta-plan*, să se avînte într-un zbor pe distanța de 22 kilometri.“ I.B. 6 IX 76 p. 8. „O spectaculoasă cursă Londra-Paris a fost angajată zilele trecute între două *deltaplane* cu motor.“ R.I. 30 VIII 79 p. 6. „Specialiști ai Institutului de aviație din Moscova au experimentat [...] un aparat de zbor original – o motocicletă *deltaplan*, respectiv o motocicletă prevăzută cu o pînză asemănătoare *deltaplanului* și care poate zbura.“ Sc. 5 II 84 p. 5; v. și 23 III 77 p. 5, R.I. 12 VIII 77 p. 6, Mag. 26 V 79 p. 8; v. și *deltaplanist* (din fr. *deltaplan*; DMC 1975, DTN 1976; DEX-S)

deltaplaníst, -ă s.m.f. (sport) –Sportiv care zboară cu deltaplanul– „La început a fost dorința – dorința de a cuceri înălțimile nesfîrșite ale cerului. A urmat apoi speranța – speranța că deltaplanul [...] va reuși să-i poarte spre azurul cerului [...] Așa a luat ființă Clubul *deltaplanistilor* [...] din Roman.“ R.I. 24 V 84 p. 2 (din *deltaplan* + *-ist*)

deltaplanorism s.n. –Sportul practicat cu deltaplanul– „Cei care doresc să afle mai multe detalii tehnice sau informații privind înființarea unor noi secții de *deltaplanorism*, sînt rugați să ne scrie pe adresa redacției.“ Mag. 26 V 79 p. 8; v. și R.I. 6 III 81 p. 2 (din *delta-* + *planorism*)

demantelare s.f. –Distrugere– „[Berlusconi] va încerca tocmai *demantelarea* aparatului statist mussolinian din economia Italiei.“ R.I. 3 VI 94 p. 8. „Măsurile pentru *demantelarea* sistemelor comunismului

- totalitar.“ „22“ 12/96 p. 8 (din it. *demantelazione*; cf. fr. *démantelement*)
- demascăre** s.f. (pol.) –Denunțare, chiar a unor fapte și intenții ireale, pentru a denigra pe cineva, în timpul comunismului– „Nu mi-au plăcut niciodată *demascările*», cu atât mai puțin nu-mi plac azi.“ R.I. 17 VIII 93 p. 1. „Petre Roman era o persoană particulară când s-a organizat *demascarea*» partidelor istorice, după tipicul anilor ‘45, ‘46.“ R.I. 14 IX 93 p. 1 (din *demasca*; DN, DEX – alte sensuri)
- demetanizare** s.f. (tehn.) –Acțiunea de îndepărtare a metanului– „[...] stații de *demetanizare* a minereurilor [...]“ R.I. 18 X 84 p. 5 (din *demetaniza*; DN3)
- demipensiune** s.f. –Pensiune parțială, cu o singură masă pe zi– „În pitoreasca stațiune Poiana Brașov, în lunile aprilie și mai se asigură cazare în hoteluri cu înalt nivel de confort la tariful de 25 lei pe zi de persoană, iar masa în restaurante moderne la tariful de 50 de lei pe zi de persoană (pentru pensiune completă) sau cu 30 lei pe zi de persoană (pentru *demi-pensiune*).“ Sc. 12 IV 77 p. 2. „Oficiul de turism al municipiului București a pus în aceste zile la dispoziția bucureștenilor amatori locuri în serii de 10 zile la Mamaia cu cazare în corturi de 2 persoane și asigurarea *demipensiunii*.“ R.I. 9 VII 77 p. 2. „[...] pensiune completă sau *demipensiune* la Crișan sau Sulina.“ R.I. 9 IX 85 p. 4 (din *demi-* + *pensiune*)
- demitizare** s.f. –Acțiunea de distrugere a unui mit– „Au apărut în ultima vreme în arta spectacolului o serie de termeni ca: «supraregie», «spectacol total», «actor total», «demitizare».“ R.I. 11 IX 66 p. 2 (din *demitiza*; cf. engl. *demythcize*; BD 1970; DN3)
- demixtă** vb. I (inv.) –A despărți în școli sau clase deosebite fetele și băieții– „În anii trecuți clasele au fost *demixtate*.“ (din *de-* + *mixt* + *-a*; DEX-S)
- democrat-creștin** s.m., adj. –Membru al unei formațiuni politice care aplică principiile creștinismului– „Premierul M.R. a prezentat joi după-amiază declarația-program a noului guvern de centru-stînga, format din *democrat-creștini*, socialiști și socialiști democrați.“ Sc. 22 III 74 p. 6. „El [dosarul] conține rezultatele «interogatoriilor» la care a fost supus fostul lider *democrat-creștin*, răpit și asasinat de «Brigăzile roșii».“ Sc. 20 X 78 p. 6; v. și R.I. 1 VI 79 p. 6; v. și *democreștin* (din *democrat* + *creștin*; cf. it. *democristiano*)
- democratură** s.f. –Falsă democrație– „Cultul majorității, specific sistemelor totalitare, intolerante, își găsește lesne corespondentul în acea «democrație populară» [...] amintind flagrant de culoarea verde a cărții lui Khadafi: «democrația înseamnă supravegherea poporului de către popor» sau «democrația înseamnă puterea poporului și nu exprimarea opiniilor poporului». Pe scurt, tot ceea ce am putea numi, plastic, *democratură*. Adică, «democrație» și «despot luminat».“ R.I. 8 XII 90 p. 5. „A miza pe o restaurație sau cel puțin pe o prelungire a nesfârșit a «tranziției» actuale (un sovietolog de origine română din Paris, Pierre Hassner, o definea drept o *democratură*) înseamnă a nu avea nici o imaginație pentru viitor.“ R.I. 25 II–3 III 93 p. 13; v. și R.I. 9 I 91 p. 4, 25 X 94 p. 3, Ap. 10/95 p. 9, Lupta 22 III 96 p. 1 (din fr. *démocrature*; D. Urișescu CV 47–48)
- democreștin, -ă** s.m.f., adj. (pol.) –Democrat-creștin– „Întrebat de un redactor [...] despre evoluțiile în problema unificării mișcării democrat-creștine din România, dl. M.G., președintele Uniunii Democrat-Creștine, a declarat [...] Eu am propus o confederație de partide *demo-creștine*, ideea fiind bine primită de forurile *demo-creștine* internaționale [...]“ R.I. 23–24 I 93 p. 3 (din *demo[crat]* + *creștin*, după it. *democristiano*)
- demoniză** vb. I –A atrage de partea diavolului, a răului– „Inteligența a fost mai curînd exclusă pentru că nu putea fi *demonizată*.“ R.I. 36/93 p. 3 (din *demon* + *-iza*)
- demonizare** s.f. –Aderare la demonism, la credința în demoni– „Kristian participase la ceremoniile cultului satanic, unde se vede că a avut ce învăța. La anchetă s-a stabilit că avea psihicul dereglat (*demonizarea* nu figurează în diagnoză), băutura fiind doar adjuvant, iar Sarsailă un banal element de decor.“ R.I. 10 VI 93 p. 1 (din *demon* + *-izare*)
- demonofobie** s.f. –Fobia de demoni– „*Demonofobia* în mitologiile orientale și sud-est europene.“ R.I. 4–10 XI 92 p. 5 //din *demon* + *-fobie*//
- demoscopic, -ă** adj. –Care sondează opinia publică– „Sondajul anual efectuat de un institut *demoscopic* din R.F. Germania relevă că cel mai eficient somnifer este... televizorul.“ R.I. 4 I 78 p. 6 (din *demoscopia* + *-ic*)
- demoscopia** s.f. –Cercetare a opiniei publice prin statistică– „*De-*
- moscopia* și econometria cererii.“ Cont. I IX 67 p. 8 (din germ. *Demoskopie*, fr. *démoscopie*; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5; DN3)
- demotiki** s. (cuv. gr.) „Din acest an, în Grecia, manualele școlare utilizează, în locul limbii așa-zis literare, «katharevusa», pe care de fapt nu o mai vorbește nimeni, limba vorbită cotidian, «*demotiki*.“ Sc. 15 X 76 p. 5. „Guvernul grec a pus capăt unei dispute lingvistice datînd de 150 de ani și a declarat greaca modernă, «*dhimotiki*», vorbită de popor și cultivată de poeți ca limbă obligatorie în școli, universități și instituții publice. Înfrîntă a ieșit greaca veche, «katharevousa», limbă pe care învățații greci au reluat-o din documentele antichității și au declarat-o limbă oficială în 1921.“ Sc. 26 VIII 77 p. 4 [și *dhimotiki*]
- denaționalizare** s.f. –Scoateră de sub jurisdicția și proprietatea statului a unei întreprinderi– „[...] a criticat vehement politica guvernului [...] și, în special, *denaționalizarea* – prin vînzarea către firme particulare – a unor importante societăți industriale aparținînd statului [...]“ Sc.tin. 11 XI 85 p. 4 (din *des-* + *naționalizare*; cf. fr. *dénationalisation*; DMC 1967; DEX)
- dendrofloricol, -ă** adj. (bot.) –Privitor la plantarea de arbori și de flori– „[...] un veritabil colț al noutăților, cu amenajări *dendrofloricole* în premieră.“ I.B. 10 V 84 p. 2 (din *dendro-* + *floricol*)
- denicotinizare** s.f. –Acțiunea de a dezvăța de fumat– „A fost surprins în timp ce se introdusese prin efracție într-un debit de tutun de unde încercase să sustragă sumele provenite din încașări. Va urma, evident, o cură de «*denicotinizare*.“ I.B. 31 VII 74 p. 7 (din *denicotiniza*; DEX, DN3 – alt sens)
- densificare** s.f. –Întărire– „Pentru Francisc Munteanu «Tunelul» este o experiență în plus, superioară față de ultimele realizări pe linia *densificării* limbajului cinematografic.“ Cont. 11 XI 66 p. 5 (din *densifica*; DN3)
- dentomaxilar, -ă** adj. (med.) –Privitor la regiunea dinților și a maxilarelor– „[...] se face tratarea afecțiunilor dintelui și parodontului, cu un compartiment de chirurgie orală: ortodontie, unde se tratează anomaliile *dentomaxilare* [...]“ R.I. 18 III 84 p. 5 (din *dento-* + *maxilar*)
- denuclearizat, -ă** adj. –Fără arme nucleare– „Zonele *denuclearizate* – pas practic spre dezarmare“ Sc. 3 IV 62 p. 4 (din *denucleariza*; DEX)
- deodorizare** s.f. 1978 –Acțiunea de suprimare a mirosurilor neplăcute– v. *detartrant* (din *de-* + *odorizare*)
- deontologie** s.f. –Știință care se ocupă cu normele și cu obligațiile specifice fiecărui domeniu de activitate– „Ce propuneri s-au făcut? [...] Un cod al profesiei, o *deontologie* modernă a criticii teatrale, cu definirea meseriei, a drepturilor și obligațiilor fiecărui critic față de arta teatrală a țării sale și față de programul teatrului în lume.“ R.lit. 26 VI 75 p. 24. „*Deontologia* medicală i-a fost toată viața o vie credință.“ Trib.Rom. 1 XII 78 p. 5; v. și *implantologie* (din fr. *déontologie*; DEX, DN3)
- deosebît, -ă** adj. –(În anunțuri de vînzare-cumpărare de după 1989, în sint. *plată deosebită*) În valută– „Cumpăr cu plată *deosebită* tablouri vechi [...]“ R.I. 25 VIII 92 p. 11. „Cumpăr urgent vilă [...] zonă centrală, plată *deosebită*.“ R.I. 15 IX 92 p. 11; v. și 8 IX 92 p. 10
- depielă** vb. I –A scoate pieile– „Mașina de *depielat* pipote de păsări este invenția unui grup de specialiști de la Întreprinderea Mecanică pentru Agricultură, Timișoara [...]“ Ev.z. 27 XI 92 p. 11 (din *de-* + *piele* + *-a*)
- depoluă** vb. I 1978 (ecol.) –A înlătura poluarea (apei, aerului)– v. *bioenergie* (din fr. *depolluer*; PR 1970; DEX, DN3)
- depoluant, -ă** adj., s.m. (ecol.) –(Mijloc) care servește pentru depoluare– „*Depoluantul* «Petroabs», bazat în întregime pe o tehnologie românească, și-a dovedit pe deplin eficacitatea atât în acțiunile de depoluare a apelor marine, cât și a [...] apelor râurilor și lacurilor, zonelor de activitate a platformelor de foraj marin etc.“ R.I. 3 VII 78 p. 5 (din *de-* + *poluant*; cf. fr. *dépollueur*; DMC 1957; DN3, DEX-S)
- depoluare** s.f. (ecol.) –Acțiunea de a depolua, epurare– „Societatea Bertin, în colaborare cu Elf-Erap, a pus la punct un procedeu mecanic de *depoluare* și recuperare a lichidelor plutitoare pe suprafața apei.“ Cronica 19/70 p. 11. „*Laserul* în strategia *depoluării*.“ Sc. 31 XI 78 p. 4; v. și R.I. 26 III 79 p. 6; v. și *antipoluare*, *depoluant* (din *depolua*; cf. fr. *dépollution*, engl. *depollution*; PR 1961, BD 1968; L. Seche în LR 2/75 p. 176; DEX, DN3)
- depôzit-magazîn** s.n. –Depozit cu rol de magazîn– „Crearea de depozite de circulație (nu de stocaj). Este vorba de

depozite-magazin de tipul celor din București ale Întreprinderii de difuzare a materialelor sportive.“ I.B. 10 XII 66 p. 2. „Pentru o mai bună prezentare și desfășurare a mobilei, în acest an s-au deschis 5 *depozite-magazin* pe lângă întreprinderile producătoare din țară.“ R.I. 27 XII 76 p. 5 (din *depozit* + *magazin*)

depresurat, -ă adj. 1974 –Despovărat, eliberat– v. *respiro*

deprofesionaliză vb. I –A elimina din specializarea unei profesii– „Parodia repetată *deprofesionalizează*.“ R.I. 14 II 85 p. 2 (din *de-* + *profesionalizare*)

deproteizată, -ă adj. 1975 –Lipsit de proteine– v. *parodontoză* (din *de-* + *proteizată*)

depunctare s.f. –Scădere a punctajului pentru greșeli– „Controlul se face de o echipă de specialiști [...] stabilindu-se și un clasament special prin *depunctarea* fiecărei deficiențe [...]“ R.I. 5 II 85 p. 5 (din *de-* + *punct* + *-are*; DEX-S)

dermasin s.n. „O nouă în domeniul pielăriei: *dermasin*. Este un material special, obținut chimic.“ R.I. 15 X 77 p. 5 //din gr. *derma* „piele“ + *sin[tetic]*//

dermopunctură s.f. (med.) „Savanții americani propun termenul «*dermopunctură*» pentru a desemna o nouă metodă terapeutică înrudită cu tradiționala acupunctură chineză, dar mai simplă (40 de puncte în loc de 800) și, pretind ei, mai explicabilă din punct de vedere anatomic.“ Cont. 24 V 74 p. 5 (din engl., fr. *dermopuncture* [*dermopuncture*]; PR 1974; DEX-S)

déro s. –Numele comercial al unui detergent românesc– „Ioana nu-și spală rufele decât cu *dero*.“; v. și *astroclub*, *spray* (1974) (din *de[tergent]* ro[*mânesc*])

derulă vb. I (folosit (prea) des după dec. 1989) 1. –A se desfășura– „În schimb, la Buzău faptele s-au *derulat* cu repeziune.“ R.I. 22 XI 91 p. 3. „Între 27–29 octombrie s-a *derulat* [la Sinaia] partea întâi a primului modul [la Școala tinerilor lideri politici].“ „22“ 44/95 p. 5; v. și *protonegociere* (1975). 2. –A povesti, a relatea– „Să *derulam* abominabila crimă, așa cum s-a desfășurat ea.“ R.lit. 34/95 p. 16

Sensuri nepotrivite în „Încasările se vor *derula*, conflictul se *derulează*, *derulam* emisiunea rock, ne *derulam* la culesul tomatelor“ –T. Slama-Cazacu în R.lit. 16–22 XII 93 p. 12, „a *derulat* împrumutul“ R.I. 6 IX 96 p. 1 (din fr. *dérouler*; DN, DEX, DN3)

derulăre s.f. (impropriu) –Desfacere (a mărfurilor)– „Nu uitați că sintem singura firmă care poate garanta efectuarea importului de portocale din Grecia și totodată în *derularea* lor cu partenerii noștri.“ R.I. 26 XI 91 p. 4 (din *derula*; DEX, DN3 – alte sensuri)

desalinizare s.f. –Acțiunea de extragere a sării (din apă, petrol etc.)– „Cea mai mare și cea mai modernă bază de prelucrare a peștelui din lume, supertrailerul «B-670», denumit și «localitate-oceanică», are 178 metri lungime și 24 metri lățime, iar «locuitorii» sînt în număr de 400. O instalație specială de *desalinizare* a apei marine va asigura zilnic 400 tone apă pentru necesitățile industriale și pentru toate vasele dependente de «nava-mamă».“ Sc. 1 III 78 p. 5; v. și 6 XI 79 p. 5 (din *desaliniza*; cf. engl. *desalination*, fr. *désalinisation*; DTN 1974; DT, D.Min.; DEX, DN3)

desantist s.m. (lit.) –Membru al cercului literar de „desant“ de la Facultatea de Litere din București, la începutul anilor '80– „Mai demult, cineva scria în «Flacăra» despre «*desantiști*» în chip de grup de comando; recent, ideea a prins rădăcini și la alții.“ Luc. 28 IV 84 p. 2 (din *desant* + *-ist*)

desatanizare s.f. –Exorcizare, sfîntire– „*Desatanizarea* [lea-gănului de copii Sf. Ecaterina] se amîină.“ R.I. 19 I 94 p. 10

descaladare s.f. –Reducere– „Puternica *descaladare* a taxei de scont în Olanda [...] fapt care are drept consecință sporirea investițiilor.“ Sc. 16 IX 67 p. 6 (cf. engl. *de-escalation*; BD 1967)

descarbonizare s.f. (tehn.) –Acțiunea de a scoate cărbunii din motor– „B. a lucrat 22 de ore în șir la *descarbonizarea* motorului «vaporului».“ Sc. 12 IX 62 p. 2 (din *de-* + *carbonizare*)

descernelizare s.f. (tehn.) –Îndepărtarea din maculatură a cernelii în vederea refolosirii materialului fibros– „După un tratament special realizat cu ajutorul instalației de *descernelizare*, instalație ce va funcționa în cadrul fabricii de hîrtie Bușteni, ziarul sau coala de hîrtie scrisă revine la ceea ce a fost inițial, luînd de la capăt ciclul menirii sale: de a fi utilă, scrisă.“ R.I. 11 I 74 p. 3 (din *de-* + *cerneală* + *-izare*; LTR, SMFC IV p. 312, FC II 84)

desciorchinător s.m. (tehn.) –Aparat care preia ciorchinele strugurelui– „Strugurii sînt luați în primire de cele două macarale automate și duși la zdrobitor. Din zdrobitor mustuia la cade în cupa unui

cîntar, de aici la *desciorchinător* și mai departe.“ Cont. 20 I 61 p. 2 (din *de-* + *ciorchine* + *-tor*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 136)

descîntotecă s.f. „A apărut de curînd *Descîntoteca* lui Marin Sorescu, volum care este, credem, un test edificator al nivelului foarte înalt atins de acest poet.“ R.I. 24 II 77 p. 5 (din *descînt[ec]* + *-tecă*, formație glumeată după modelul lui *cinematecă*; L. Seche în LR 3/77 p. 27)

desclifă vb. I 1993 (arg. hoților) –A desface fermoarul unei genți pentru a-i fura conținutul– v. *cîntă*

desen-proiect s.n. –Desen cu caracter de proiect– „În fața fiecăruia dintre ei se află un formular, în care se înscriu notele acordate *desenelor-proiecte* pe care le prezintă diferite fabrici textile din țară pentru felurite țesături.“ Sc. 24 I 64 p. 1 (din *desen* + *proiect*)

desenator-proiectant s.m. –Desenator care face proiect– „Era o absolventă a șapte clase elementare care reclama cu insistență o funcție... de *desenator-proiectant*.“ Sc. 10 V 73 p. 1 (din *desenator* + *proiectant*)

desfăcere-transport s.f. –Activitate comercială de vânzare și transport– „În sectorul *desfăceri-transporturi* – total 93 de lucrători auxiliari, din care: 5 primitori-distribuitori, 9 conducători auto, 2 lăcătuși-garaj, 3 motostivuitori, 8 lucrători pentru reparat mijloacele de transport intern, 6 primitori-distribuitori cu gestiune de produse finite, 20 de sortatori, 38 de manipulanți pentru încărcări-descărcări.“ Sc. 27 VII 77 p. 1 (din *desfăcere* + *transport*)

desfiă vb. I (jur.) –A declara nulă o înfiere– „Elucidînd, însă, acest caz, am discutat cu mai multe persoane, între care și tatăl adoptiv. Regreta. Ce? Că nu a avut posibilitatea legală să o *desfieze*. Doar afit. Nici un grăunte de remușcare pentru traumele provocate în viața fiicei sale.“ I.B. 6 VI 75 p. 2 (din *de-* + [*în*]/*fia*; Th. Hristea ne-a comunicat că acest cuvînt există de cel puțin 40 de ani în lb. rom.; DEX-S)

design (artă) 1. –Estetică industrială modernă; disciplină care urmărește îmbinarea frumosului cu utilul în industrie– „*Design*-ul – o problemă socială. Într-una din sălile U.A.P., la Galeria Nouă, s-a deschis o expoziție complexă, cu machete, studii de ambianță, studii de obiecte utilitare și decorative realizate de secția de *design* a Institutului de Arte Plastice «N. Grigorescu».“ Cont. 28 VI 74 p. 11. „Regele *desing*-ului american, R.L., cel care a inventat rubanul de celofan al pachetelor de țigări, va lucra pentru a da o nouă haină automobilului sovietic Moskvi.“ Săpt. 1 XI 74 p. 2. 2. adj. inv. –Modern, elegant– „Sînt foarte frumoase fetișanele detașate pe Lună și foarte «*design*» costumele și decorurile, dar poveștile lor ne fac de multe ori să credem că este mai plauzibil un basm.“ Săpt. 12 IX 75 p. 6 [pron. *dizâin*] (din engl. *design*; cf. fr. *design*; PR 1965; L. Seche în LR 2/75 p. 176, Gh. Săsărman în Cont. 29 II 78; DN3)

designer s.m. (artă) –Creator în design– „În complexul expoziției există pavilionul cu produse prezentate de industrie dar și unul al artiștilor plastici. Printre aceștia, întîlnim și tipul nou de plastician – *designer*-ul (cuvînt inexistent în Micul dicționar enciclopedic); în expoziția din fața Casei Științei, numai *designerii* D.I. și C.M. apar în două ipostaze.“ Săpt. 11 VIII 78 p. 5. „[...] împlinirea unui an de la trecerea în neființă a iubitului lor E.R., *designer*.“ R.I. 18 X 84 p. 4; „Societate comercială [...] angajează *designer* [...]“ Ev.z. 12 I 95 p. 7; v. și *cromotologie* (1974) [pron. *dizâiner*] (din engl. *designer*; cf. fr. *designer*; DHLF 1960, DMN 1965, DMC, PR 1969; Th. Hristea în R.lit. 18/78 p. 19; DN3, DEX-S)

desincronizare s.f. –Jeșire din sincronie– „Cel de-al doilea capitol cuprinde operele capitale, corespunzătoare maturității, dintre care cel puțin «Moara cu noroc» și «Mara» sînt capodopere, iar cel de-al treilea tot ce a urmat; în fond se dă aici o explicație *desincronizării* estetice a operei.“ Sc. 28 XII 77 p. 4 (din *de-* + *sincronizare*)

desjuntizare s.f. „După epurarea principalilor colaboratori ai fostei junte militare, guvernul a trecut acum la elaborarea și aplicarea egalonată a unui program de reorganizare a întregii administrații. Procesul «*desjuntării*», cum este denumit aici, este extins și în domeniul sindical.“ Sc. 8 II 75 p. 4; v. și 26 III 75 p. 6 [pron. *deshuntzare*] //din *de-* + *juntă* + *-izare*; cf. sp. *desjuntar*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504//

desofisticare s.f. (livr.) –Simplificare, eliminare a elementelor căutate– „*Desofisticarea* (fenomen în sine salutar) a prozei sale a dus însă din păcate la un pseudorealism simplist și stîngaci, foarte dispus să accepte [...] clișeele și schematismul unui tip de literatură de mult compromis.“ R.lit. 8 IV 76 p. 11 (din *de[fs]*- + *sofisticare*; DEX-S)

desonorizant, -ă adj. „În Polonia a început producția unui nou tip

de sticlă *desonorizantă*, formată din două straturi termoizolante. Proprietățile de absorbție a zgomotului sînt similare celor ale unui perete de cărămidă cu o grosime de 6 cm.“ R.l. 24 X 78 p. 6 (din *de[s]- + sonoriza + -ant*; DEX-S)

desovietizare s.f. (pol.) –Ieșirea din raza de influență a URSS, din realitatea social-politică și economică de tip sovietic– „*Desovietizare și rebolșevizare*“ „22“ 45/93 p. 16 (din *de- + sovietizare*)

despăcălî vb. IV –A readuce la realitate– „Ca în orice poveste artisticește reușită, ca, adică, în orice poveste adevărată, avem acele indispensabile două etape: faza în care personajul se înșală cumplit, și faza cînd el (și noi împreună cu el) se dezînșală (scuzați barbarismul), se *despăcălește*.“ R.lit. 1 XI 73 p. 21 (din *des- + păcăli*, după fr. *détromper*)

despăcălire s.f. –Readucere la realitate– „Întîi, două crime încep prin a se arăta încărcate de motive personale, încurcate și verosimile toate. Apoi (*despăcălire* de un tip foarte neobișnuit) aflăm că nici una din cele două crime nu avea vreo legătură cît de mică cu viața personală, cu sentimentele, cu biografia actuală a victimelor, ci cu trecutul vinovaților.“ R.lit. 18 XII 75 p. 17 (din *despăcăli*)

despecializare s.f. –Pierderea specializării, a calificării profesionale– „Specialiștii și paradoxul... *despecializării*.“ R.l. 19 X 76 p. 3 (din *de[s]- + specializare*; cf. fr. *désécialisation*; DEX-S)

destabiliză vb. I (pol.; termen des folosit după dec. 1989) –A face să se piardă stabilitatea– „Acum, în plină vacanță parlamentară și într-un moment de reflux politic firesc, pare evident că anumite grupuri de presiune caută să speculeze starea generală proastă, să profite de șovăielile guvernanților și să *destabilizeze* țara.“ R.lit. 20 VIII 90 p. 2; v. și 29 XI 90 p. 2 (din *des- + stabiliza*; cf. engl. *to destabilize*; DEX-S)

destabilizare s.f. (pol.; termen des folosit după dec. 1989) –Pierdere a stabilității– „În ultima decadă a lunii august, cel mai tîrziu în primele zile ale lui septembrie, vom fi martorii unei noi tendințe de *destabilizare* a fragilei noastre vieți politice și economico-sociale.“ Azi 22 VIII 90 p. 2 (din *destabiliza*)

destabilizator, -oare adj. (pol.; termen folosit după dec. 1989) –Care destabilizează– „Acest hibrid este preluat azi de d-nii C.V.T și compania [...] împinși de fosta securitate înainte, ca un vîrf de lance în opera ei *destabilizatoare*.“ R.lit. 30 VIII 90 p. 2. „Cine a sancționat grava acțiune *destabilizatoare* comisă de E. Valeriu prin întreruperea nejustificată a transmisiei în iunie '90?“ R.l. 28 XI 91 p. 4; v. și 27 XI 91 p. 8, Cotid. V 91 p. 2 (din *destabiliza + -tor*; Irina Preda în LR 10/92 p. 546)

destalinizare s.f. (pol.) –Debarasare de influența nefastă a ideologiei lui I.V. Stalin– „Necesitatea *destalinizării* PCB“ Ad. 20 I 90 p. 6 (din *des- + stalinizare*)

desu pl. *desuuri* s.n. (franzuzism; vestim.) –Lenjerie– „Cele mai noi *desuuri* din Franța.“ R.l. 19 V 93 p. 2 (din fr. *dessus*)

desugrumare s.f. (circ.) –Detașare, eliberare– „Degajarea circulației a devenit o problemă acută odată cu revărsarea fluviilor de automobile pe marile artere ale turismului. «*Desugrumarea*» podului Coulouvrenière din Geneva nu s-a putut realiza decît prin construcția unui alt pod [...]“ Sc. 19 VII 69 p. 8 //din *de[s]- + sugrumare*//

desulfurare s.f. (tehn.) –Acțiunea de a desulfura– „[...] în prezent se află în fază avansată probele tehnologice la instalațiile de cracare catalitică, hidrofinaie, distilat vid, fabrica de hidrogen, iar la instalația de *desulfurare* gaze și recuperare sulf s-au obținut primele cantități de sulf.“ R.l. 13 VI 84 p. 1 (din *desulfura*; DN3)

deșertic, -ă adj. –Care aparține deșertului– „Uriașele rezervoare de apă înghețată – icebergurile – ar putea constitui o sursă de alimentare cu apă potabilă a regiunilor *deșertice* sau secetoase – scrie publicația «*Earth Science Reviews*».“ Sc. 12 X 70 p. 4. „K. a denumit acest platou *deșertic* «cea mai mare carte de astronomie a lumii».“ Sc. 5 IV 74 p. 5; v. și 27 IX 79 p. 6 (din *deșert + -ic*; cf. fr. *désertique*; DN3, DEX-S)

deșertificare s.f. –Transformarea unei regiuni în deșert– „Acolo unde dispar pădurile se instalează deșertul [...] «*Deșertificarea*» – un fenomen de ample proporții.“ Sc. 5 X 77 p. 5. „[...] în Africa [...] circa 150 milioane de oameni sînt amenințați de efectele calamităților *deșertificării* și secetei [...]“ Sc. 1 XI 84 p. 6. „Spania este țara din Europa occidentală cu cel mai mare risc de *deșertificare* [...]“ I.B. 9 VII 87 p. 8 (din *deșert*; cf. fr. *désertification*; PR 1960; DTN 1976; DEX-S)

detartrant s.n. (ind.) –Substanță cu proprietatea de a înlătura tartrul– „Ministerul Comerțului Interior informează că în circuitul comercial s-au introdus recent noi produse pentru întreținerea curățeniei: «*Demar*» – detergent pentru curățatul și dezinfectatul

vaselor și obiectelor sanitare (băi, chiuvete etc.); «*Lux*» pastă pentru curățat și lustruit obiecte metalice, inclusiv din argint; «*Nufar*» produs cu care se curăță gălețile din bucătărie și avînd efect de dezinfectare și deodorizare, ambalat în doze spray; «*Nufar*» *detartrant* (scoate piatra) de pe obiectele sanitare din faianță.“ R.l. 28 IV 78 p. 5; v. și 30–31 V 92 p. 8 (din *detartra + -ant*; DEX-S)

detașamentist s.m. „Semnalul cel mai zguduitor a ceea ce avea să vină trebuia să-l fi constituit pentru noi soarta celor din detașamentele de muncă forțată – *detașamentişti* cu banderolă galbenă [...] În 1941 au început primele încorporări și concentrări în detașamentele de muncă forțată, devenite subit detașamente de pedeapsă.“ Fl. 26 IX 86 p. 23 (din *detașament[de muncă] + -ist*)

detectivist, -ă adj. –De detectiv– „Împlinirea acestor grupe de probleme, facilitată de dimensiunile reduse ale capitolului, este însoțită de relatarea, într-un stil vioi, captivant, aproape *detectivist*, cu replici scurte și intervenții parantezate.“ R.lit. 15 VII 74 p. 9 (din *detectiv + -ist*; DN3, DEX-S)

detensionă vb. I –A elimina sau a reduce tensiunea– „Fruntași ai opoziției [...] vom participa alături de ei la miting, în cazul că va avea loc, tocmai pentru a *detensiona* atmosfera.“ R.l. 5–6 XII 92 p. 1 (din *des- + tensiona*; DN3 – alt sens, DEX-S)

detensionare s.f. (tehn.) –Eliminarea sau reducerea tensiunilor interne dintr-un material– „La Întreprinderea mecanică Mirșea se aplică una dintre cele mai moderne tehnologii pentru *detensionarea* structurilor sudate și anume prin vibrații electrice.“ R.l. 12 III 84 p. 5. „În ultima perioadă au fost introduse în uzina craioveană șase instalații de construcție proprie pentru *detensionarea* mecanică, prin vibrații, a pieselor din metal [...]“ R.l. 5 II 85 p. 4; v. și 15 IV 84 p. 2 (din *detensiona*)

detoxificare s.f. (med.) –Acțiunea de neutralizare a produselor de ordin toxic– „Conținutul mare în vitamine, săruri minerale și apă, cantitatea redusă de sare și absența proteinelor duc la creșterea diurezei, la retragerea edemului (umflăturile), la *detoxificarea* organismului suferinșilor renali.“ Sc. 31 VII 77 p. 2 [și *detoxifiere*] (din *detoxifica*; LTR; DN3)

detribalizare s.f. –Ieșirea din starea tribală– „Actualul președinte al Gabonului, A.B., cunoaște foarte bine mecanismul administrației. El este foarte conștient de faptul că «*detribalizarea*» este procesul necesar prin care țara sa, ca și Africa, în general, poate ajunge la un nivel superior.“ Sc. 29 VI 67 p. 6 (din *de- + tribal + -izare*)

devâns s.n. –Devansare– „Termenul de dare în folosință: octombrie 1974. Constructorii s-au angajat însă să înceapă predarea – în mod eșalonat – din prima zi a lunii august. *Devansul* va însuma 30 de zile.“ I.B. 22 V 74 p. 1. „Magazinele I.D.M.S. livrează în *devans* autoturisme DACIA 1300 [...]“ R.l. 17 XI 78 p. 4 (der. regr. din *devansa*; DN3)

devoalare s.f. (franzuzism) –Dezvăluire– „*Devoalarea* o vom face în ziarul de marți [...]“ Ad. 28 IX 91 p. 6 (cf. fr. *dévoilement*)

devoțional, -ă adj. –Care ține de practicarea unui act sacru– „Domnia sa este și expert în etnomuzicologie, susținînd numeroase cursuri de muzică instrumentală și vocală hindustană, de cîntece *devoționale* din Bengali, de muzică vedică.“ R.l. 4 V 93 p. 2 (din *devoți[une] + -onal*)

dezabié s.n. (vestim.; franzuzism) –Veșminte lejere purtate (de femei) în casă– „Alteori ceea ce se vede pare microscopic. De pildă, conflictul scheciului Tango, care pînă la urmă rămîne un pretext pentru a-l vedea pe F.P. cu papion violet și pe A.S. în *dezabié*.“ R.l. 15 I 77 p. 2 (din fr. *deshabillé*; DEX-S)

dezaburizare s.f. –Înlăturare a aburilor– „«*Dacia 1301*» [...] mai dispune de geam-lunetă cu instalație de *dezaburizare*.“ Sc. 19 I 77 p. 2; v. și R.l. 13 XI 79 p. 5 (din *dez- + abur*)

dezactualiză vb. refl. I –A deveni perimat, inactual– „În secolul al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea era suficientă o enciclopedie la o generație, adică la 20–25 de ani. Azi, o enciclopedie se *dezactualizează* mult mai repede, trebuind reelaborată și reeditată la 7–8 ani, fie în întregime, fie prin publicarea unor volume suplimentare.“ Cont. 10 XII 65 p. 8 (din *dez- + actualiza*; DEX-S)

dezalergizare s.f. (livr.; fig.) –Descătușare, eliberare– „Evoluînd în spațiul dintre contemplația sentimentală și cea problematică, poezia Constanței Buzea rămîne elegiacă, oferind tandrețea unei feminități grave, o nostalgie a unui clasicism intangibil, o formă de *dezalergizare* a liricii.“ Luc. 28 VII 73 p. 7 (din *des- + alergie*)

dezasortare s.f. (com.) –Lipsă de sortimente variate– „O altă cauză a *dezasortării* era aceea că în livrările către bazele comerciale nu se

urmărea îndeajuns formarea sortimentului comercial.“ Sc. 4 VII 69 p. 2 (din *dez-* + *asortare*; DN3)

dezbalotăre s.f. –Desfacerea baloților– „Vitele în ferme sînt furajate după principii moderne, numai că baloturile de furaje sînt legate cu sîrmă; la *dezbalotare*, din neglijență, uneori sîrma nimereste în tocătoare și de aici, tăiată mărunt, ca niște ace, ajunge odată cu hrana animalelor în stomacul și intestinele acestora [...]“ R.l. 26 III 74 p. 2 (din *dez-* + *balotare*)

dezeroiză vb. I –A înlătura caracterul eroic– „Columbo reprezintă și el un progres în direcția apropierii artei de adevăr. El *dezeroizează* cu o anumită violență eroul clasic al mitologiei americane.“ Cont. 10 VI 74 p. 10 (der. regr. din *dezeroizare*; V. Guțu Romalo C.G. 204; DEX-S)

dezeșuă vb. I (mar.) –A repune în funcțiune o navă eșuată– „În jurnalele de bord de la căpitanie a fost înscris un fapt notat laconic: «Eșuat un cargou la mila 31, ora unsprezece [...] La ora cincisprezece *dezeșuat*».“ R.l. 21 I 71 p. 2. „În portul nostru maritim o navă a eșuat pe stîncile din dreptul localității Agigea, la circa 1 km în larg. Încercările echipajului de a *dezeșua* vasul cu forțe proprii au rămas fără rezultat.“ Sc. 13 III 72 p. 2 (din fr. *déséchouer*; DEX-S)

dezideologizare s.f. (Termen folosit după decembrie 1989) –Acțiunea de înlăturare a ideologiei marxist-comuniste– „E.S. și N.M. au jucat un rol important tocmai în *dezideologizarea* literaturii, în eliberarea ei de orice servitute propagandistică.“ R.l. 43/95 p. 3 (din *dez-* + *ideologi[e]* + *-izare*)

dezideologizat, -ă adj. –Scos de sub influența ideologiei marxist-comuniste– „Organisme tranzitorii și *dezideologizate*“ R.l. 12 I 90 p. 2 (din *dez-* + *ideologiza*)

dezincriminare s.f. (jur.) –Scoateră de sub acuzare– „[...] au considerat prin mai toate luările de poziție că relațiile sexuale între persoane de același sex nu trebuie încurajate prin *dezincriminarea* lor.“ R.l. 26 X 94 p. 9 (cf. engl. *decriminalization*; BD 1970)

dezindustrializare s.f. –Scăderea ponderii industriei în economia unei țări– „[...] s-a afirmat nu o dată că în prezent are loc un proces de *dezindustrializare*» a celor mai dezvoltate țări, ilustrat de slăbirea și accentuarea vulnerabilității structurilor productive din cauza hipertrofierii activităților financiare.“ R.l. 13 II 85 p. 6 (din *dez-* + *industrializare*; cf. fr. *désindustrialisation*; DMC 1972)

dezinhibare s.f. (livr.) –Lipsă de inhibiție, de prejudecată– „Ori-cum, e o lucrare care impune prin seriozitate, competență, ingeniozitate și e demnă de subliniat *dezinhibarea* față de vreo prejudecată literară curentă în ce privește limba.“ R.lit. 14 I 71 p. 22 (din *dez-* + *inhibare*)

dezîșelă vb. I refl. 1973 –A (se) readuce la realitate– v. *despăcăli* (din *dez-* + *îșela*, după fr. (*se*) *détromper*)

deznavețare s.f. 1972 –Acțiunea de extragere a obiectelor din navete– v. *înnavețare* (din *dez-* + *navetă* + *-are*)

dezosat, -ă adj. –(Despre carne) Din care s-a scos osul– „Carnea fiind *dezosată* poate fi pusă direct la fript sau prăjit.“ M. 7 III 61 p. 5 (cf. fr. *désossé*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 136; DN3)

dezoxiribonucleic adj. 1983 (biol.) –(Acid) prezent sub formă de nucleoproteine în nucleul celulelor, purtător al caracterelor genetice– v. *ADN* (din fr. *désoxyrybonucléique*; PR 1960; DEX, DN3)

diaboliză vb. I –A acuza; a marginaliza– „Dacă în imaginarul popular faptul de a fi diferit față de alte categorii, alteritatea e conotată negativ, dacă nu cumva e de-a dreptul *diabolizată*, în lumea culturii se poate imagina o alteritate seducătoare, fascinantă.“ „22“ 37/93 p. 13. „De ce o serie de intelectuali [...] *diabolizează* marile nume ale culturii interbelice?“ R.lit. 6/95 p. 14 (din fr. *diaboliser*)

diafonie s.f. „Aflăm că perturbațiile care dau curs speculațiilor – în genul păcăniturilor care se aud în receptor, apariției altor convorbiri pe fir – se datorează fie deranjamentelor deja existente, fie scăderii izolației între perechile unui cablu, care determină fenomenul de *diafonie* (transferul cîmpului electromagnetic de la o pereche de cabluri la alta).“ Cotid. 7 VI 93 p. 3 (din fr. *diaphonie*; PR 1953; DN3)

diafrăgmă s.f. 1. (constr.) –Planșeu, placă– „Pentru prima oară în oraș, apartamentele au fost proiectate pe două niveluri, cu scări interioare, sistem duplex. Blocurile cu 11 nivele sînt construite din *diafragme* de beton armat, turnate în cofraje metalice plane universale.“ R.l. 25 IV 77 p. 5. 2. (med.) –Contraceptiv mecanic pentru femei– „În cazul în care femeia alăptează, metodele de elecție (contraceptive) sînt: minipilula (pilula cu progesteron), metodele de barieră (prezervativ, *diafragme*, spermicide), steriletul.“ Z. 13 VI 95 p. 4 (din fr. *diaphragme*; DT, LTR; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

dializăt, -ă adj. –(Bolnav) constrîns la dializă– „Costul anual al îngrijirii unui bolnav *dializat* – 12.000 \$.“ R.l. 7 X 93 p. 5 (din *dializă*; cf. it. *dializzato*; fr. *dialysé*; DPN 1983)

dializă s.f. 1984 (med.) –Metodă de curățare a sîngelui de produsele toxice acumulate ca urmare a unei afecțiuni renale, prin introducerea masivă de soluții care antrenează cu ele aceste produse– v. *dializor* (din fr. *dialyse*; DEX, DN3 – alte sensuri)

dializor s.m. (med.) –Aparat pentru efectuarea dializei– „Așadar [...] v-am ruga să explicați la început ce este hemodializa. –O metodă de tratament a insuficienței renale acute și cronice, dar hemodializa poate fi aplicată și în intoxicații acute exogene cu substanțe dializabile, intoxicații endogene, în tulburări ale echilibrului hidro-electrolitic și acido-bazic în insuficiența cardiacă ireversibilă. –Cum se realizează? –Cu ajutorul rinichiului artificial sau *dializorului*, cum îi spunem noi. În principal, acesta este format din două compartimente – unul în care intră sîngele bolnavului și un altul cu soluția de dializă, separate printr-o membrană din cuprofan sau poliacrilonitril. Metoda presupune o circulație a sîngelui extracorporală. Acesta iese din arteră cu un debit de 200 ml pe minut, intră în *dializor*, vine în contact cu soluția de dializă prin intermediul membranei, dializantul intră și el în *dializor* cu un debit de 500 ml pe minut. Pe baza a două principii fizico-chimice – difuziunea și ultrafiltrarea – substanțele toxice din sînge trec în soluția de dializă, iar electroliții se echilibrează între cele două medii.“ R.l. 9 XI 84 p. 5 (din fr. *dialyseur*; DEX, DN3)

dialoghist, -ă s.m.f. (cinem.) –Autor de dialoguri (pentru filme)– „Care e «legea» unui *dialoghist*? –Să-i cunoască bine pe actori înainte de a le scrie dialogul. Eu țin întotdeauna să-i fac pe actori să vorbească în felul lor obișnuit.“ Cont. 20 IX 68 p. 5 (din fr. *dialoguiste*; PR 1948; DN3)

diamantăt, -ă adj. (tehn.) –Prevăzut cu diamante– „PUBLICOM, Agenție de publicitate pentru comerț exterior, invită specialiștii interesați să viziteze Expoziția specializată de diamante industriale, scule și plăcuțe așchietoare.“ R.l. 1 X 76 p. 4. „Întreprinderea sovietică de comerț exterior [...] invită specialiștii români interesați să viziteze Expoziția de scule *diamantate* și din belbor pentru prelucrarea metalelor, sticlei și marmurei deschisă la București.“ R.l. 22 XI 78 p. 4 (din *diamant* + *-at*; cf. fr. *diamanté*; DEX-S)

diaproiector s.n. (tehn.) „Gama produselor foto a fost completată prin asimilarea în fabricația a *diaproiectorului* «Diaclar» – aparat de proiecție semiautomat pentru diapozitive încasate și diafilme produse de studioul «Animafilm».“ Sc. 6 X 76 p. 5 (din *dia[pozitiv]* + *proiector*; LTR; DN3, DEX-S)

diarist s.m. –Persoană care își notează într-un caiet întîmplările de zi cu zi– „[Lovinescu] nu are conștiința unui *diarist* [...] nu crede în valoarea estetică a jurnalului intim.“ Lit. 16 VII 93 p. 3. „Din Franța, *diaristul* [P. Comarnescu] trece în Italia și aici descoperă marea pictură. Stilul jurnalului devine telegrafic.“ Lit. 20–22/94 p. 5. „Iorga, Lovinescu [...] și atîția alți interesanți *diaristi* sau memorialiști români.“ „22“ 49/95 p. 15. „*Diaristul* a început prin a-și evoca [...] matricea spirituală.“ R.lit. 7/96 p. 1; v. și Lit. 6/94 p. 3 (termen des folosit de criticul Eugen Simion; v. Al. Niculescu în Ap. 8/95 p. 15; din it. *diarista*; cf. fr. *diariste* – v. Le Monde 13 I 96 p. 4)

diarist, -ă adj. –Propriu unui jurnal (intim)– „Precipitarea scriiturii *diariste*.“ „22“ 49/95 p. 15 (din s.m. *diarist*)

diaristic, -ă adj. –Propriu unui jurnal (intim)– „Consemnările sale *diaristice* [...] alimentează triviala voluptate de a-ți vedea semenul mînjit.“ D. 215/97 p. 13 (din *diarist* + *-ic*)

diasporeán, -ă adj. –(Persoană) Din diaspora– „O singură eventualitate ar putea unifica fracțiunile românilor *diasporeni* [...] Au avut loc două congrese ale românilor de pretutindeni: unul la Mamaia [...] cu pretutinderarii noștri din Occident [...]“ Cuvîntul 43/93 p. 4 (din *diaspora* + *-ean*)

dictafon s.n. (tehn.) –Magnetofon portabil care servește la dictarea corespondenței– „Se pot admira, totodată, cele mai diverse mașini electronice de calcul, instalații de multiviziune, radiotelefoane, videotelefoane, automate cu felurite întrebunări și alte mijloace moderne de telecomunicații. Un spațiu aparte a fost rezervat bunurilor de larg consum: radioreceptoare miniaturizate sau nu [...], *dictafoane*, magnetofone, ceasuri.“ Sc. 12 X 70 p. 3; v. și 17 II 80 p. 5 (din fr. *dictaphone*; cf. engl. *dictaphone*; CD; LTR, D.Am.; DEX, DN3)

didactic-experimental, -ă adj. –(Instituție) în care se fac experiențe științifice și se desfășoară practica studenților– „Au fost

înființate stațiuni *didactice-experimentale* pe lângă Institutele agro-nomice din București, Cluj-Napoca, Iași, Timișoara și Craiova.“ R.I. 30 I 75 p. 5 (din *didactic* + *experimental*)

dietár, -ă adj. (alim.) –Privitor la dietă– „Încă o dată, cărțile de bucate dețin primul loc [...] Numai în ultima lună am înregistrat 8 noi apariții, amplu discutate în rubricile de recenzii ale presei de mare tiraj, mai ales din punctul de vedere al noilor prevederi *dietare*.” Luc. 11 X 84 p. 7 (din *dietă* + *-ar*)

dificultós, -oasă adj. 1. (livr.) –Dificil– „Veșnicile întrebări *difcultoase* din interviurile gazetarilor [...] Sper că voi avea curînd – după o sistematică organizare a activităților mele directoriale – toată liniștea necesară activității mele solistice, dirijorale.” Cont. 30 XI 73 p. 6. 2. –Greoi– „Din ce în ce mai *difcultuos* devine limbajul criticului pe măsură ce înaintăm în analiza propriu-zisă.” Luc. 21 IV 84 p. 2 [și *difcultuos*] (din fr. *difficultueux*; DEX, DN3)

difúr s.n. „Consemnăm, totodată, contractarea – pe lângă elegantele haine de piele și materiale sintetice tip silur și *difur* – a numeroase articole de marochinărie.” R.I. 7 X 76 p. 3; v. și *adidas*

dig-bataródou s.n. –Tip de dig care închide sau abate apa– „*Digul-bataródou* care va separa, în albia Dunării, incinta destinată construcției centralelor electrice și a barajului deversor, obiective componente ale Sistemului hidroenergetic și de navigație «Porțile de Fier II», a intrat în etapa finală de execuție.” Sc. 16 XI 78 p. 1. „Pe șantierele sistemului hidroenergetic și de navigație «Porțile de Fier II» constructorii au reușit un nou și semnificativ succes: închiderea *digului-bataródou*.” R.I. 9 VI 79 p. 3 (din *dig* + *ataródou*)

dígest s.n. (americanism) –Rezumat (al unei cărți), publicarea unei opere într-o formă redusă– „N-ar fi exclus ca astfel de seriale să nu fie decât niște *digesturi* [...]” R.I. 14 II 85 p. 17 (din engl., fr. *digest*; PR 1949; DN3 – alte sensuri)

digicasetă s.f. (tehn.) „Digicasetofon. La Paris a fost prezentat prototipul unui aparat care permite citirea și scrierea în alfabetul Braille. *Digicasetă*, cum se numește aparatul, este asemănător unui casetofon obișnuit și conține o claviatură de comandă cu zece clape pentru scrierea în Braille, precum și un mic tablou de afișaj în care apare în relief textul scris sau citit. *Digicasetă* poate fi cuplată cu un calculator de buzunar, ceea ce oferă posibilitatea efectuării unor calcule de la cele mai simple la cele mai complicate.” R.I. 19 VI 75 p. 6 (din fr. *digicassette*)

digicasetofón s.n. 1975 (tehn.) –Casetofon care poate fi utilizat de nevăzători– v. *digicasetă* (din fr. *digicassetophone*)

digiscóp s.n. (tehn.) „Aparatul numit *digiscop* a fost produs de o firmă suedeză și îndeplinește funcția a... cinci cronometre. Avînd încorporate minuscule unități de memorie, el poate înregistra, de pildă, concomitent, timpurile obținute de cinci participanți la un concurs de atletism. În același timp, este posibilă interconectarea a două, trei sau patru *digiscoape*», astfel că se pot omologa simultan timpurile realizate la 10, 15 sau 20 de sportivi.” R.I. 9 X 76 p. 6 //din engl. *digi[t]* + gr. *-scop* “care examinează”//

digital adj. (cib.) 1. –Binar, care nu admite decît două stări– „Se pune problema unei schimbări radicale a tehnicii de conservare a peliculei cinematografice – fie prin transformarea imaginilor în semnale video înregistrate pe bandă magnetică, fie prin descompunerea lor în semnale *digitale* care pot fi recombuse cu ajutorul unui fascicul laser.” Sc. 10 I 78 p. 4; v. și Internet. 2. Mai ales în sint. *afișaj digital* –Prin opoziție cu analogic, se spune despre sistemele sau aparatele care afișează datele în mod discontinuu, cu ajutorul unor caractere (în general cifre) mobile– „Ceasul este de tip *digital*, ca de altfel și calendarul, care indică nu numai ziua, dar și luna și anul. În partea dreaptă a instrumentului se află un minicalculator cu patru operațiuni.” R.I. 11 VIII 77 p. 6. „Ceasurile de mînă de tip nou cu afișaj *digital* – o inovație considerată revoluționară în tehnica construcției ceasornicăriei, mecanismele clasice fiind înlocuite prin circuite electronice, minutarele prin cifrele care indică orele, minutele și secunde.” Sc. 2 II 78 p. 5; v. și *alcoolemie*, *capacimetru* (din engl., fr. *digital*; în engl. apărut în 1938, dar răspîndit din 1945; DHLF 1960, PR 1968; CD, DT, TDE; DEX-S)

dilematic, -ă adj. –Care provoacă nedumerire, dileme– „Moartea survenită brutal nu constituie doar o împlinire a visului profetic, ci aruncă un tulburător semn de întrebare, menținînd caracterul *dilematic* al întregii narațiuni: vis sau realitate?” R.I. 11 IV 71 p. 3. „Cartea este, de fapt, o istorie *dilematică* a literaturii dramatice românești de-a

lungul unui secol [...]” I.B. 10 X 73 p. 2 (din fr. *dilématique*; DN3, DEX-S)

dilogie s.f. –Operă (literară) în două părți– „«Romantica» [...] este mai degrabă titlul unui proiect de mai mare sau mai mică anvergură, a cărui intenție nu mai surprinde la autorul unor *dilogii*, trilogii și cicluri cum este autorul [...]” R.I. 29 V 86 p. 11 (din fr. *dilogie*; DN3 alte sensuri)

diminutív 1. s.n. –Element numeric distinctiv– „Doctorul B.S. arată un buletin de analiză ieșit de la laborator, în care se demonstrează negru pe alb că două șarje de «Supco» (fidea cu pui) avînd *diminutivul* de fabricație 25 B3 și 26 B3 – au – conform expresiei în vigoare – proprietăți organoleptice modificate.” R.I. 14 IV 73 p. 2. 2. s.n. 1995 –Abreviere, prescurtare– v. *Radu*. 3. adj. 1978 –Care folosește exagerat diminutivele– v. *fețișoasă* (formal din fr. *diminutif*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

dinescián, -ă adj. (lit.) –Propriu poetului (Mircea) Dinescu– „Exilul *dinescian* este exilul poetului romantic în finalul piesei sale în care îngrămădește toate imaginile frumoase, toate ideile sale, este exilul poetului contemporan în fiecare poem în care caută să se explice [...]” Săpt. 11 V 84 p. 8 (din n.pr. *Dinescu* + *-ian*)

diódă-tunél s.f. (tehn.) „Academia i-a decernat premiul C. Miculescu conf. dr. G.C. de la Institutul de fizică al Academiei, pentru cercetările sale asupra *diodelor-tunel*.” Cont. 17 II 67 p. 8 (din *diodă* + *tunel*)

dioxină s.f. (chim.) –Substanță chimică puternic toxică– „Biroul internațional al muncii (B.I.T.) a comunicat că înainte de bine-cunoscuta dramă petrecută la Seveso, în Italia, au fost înregistrate mai multe accidente provocate de *dioxină* în Europa.” Sc. 19 XI 77 p. 5. „În Brazilia, guvernul statului Para [...] apreciază că *dioxina* pe care o conțin erbicidele depozitate în apropiere de barajul Tucuruí, unul din cele mai mari din lume, ar putea provoca moartea mai multor zeci de milioane de persoane.” R.I. 8 VI 84 p. 6; v. și Sc. 23 II 76 p. 6, 19 X 79 p. 6 [var. *dioxin*] (din engl. *dioxin*; cf. it. *diossina*; BD 1970, DPN 1976; DC)

dip s.n. (alim.) „După ce v-am lăsat să gustați salatele pregătite cu vinegrețe, acum vă sugerăm să le încercați pe cele amestecate cu *dip*-uri. E un cuvînt împrumutat de occidentali din bucătăria americană, de unde l-au luat cu produsul pe care îl desemnau: un sos bazat pe o componentă de lapte, aseasonat cu arome picante, foarte bun de pus în salate în locul simplului untdelemn.” As 139/94 p. 4 (din engl. *dip*)

diploid, -ă adj. (biol.) –(Despre celule) Care posedă, în mod normal, un set dublu de cromozomi asemănători– „A.D., profesor de biologie la Școala generală nr. 2 din Alexandria, experimentează din anul 1974 obținerea unor soiuri de pepeni verzi, *diploizi* și tetraploizi. Din aceștia, prin hibridări, se obțin pepeni hibridi fără sămînță. Pînă în prezent, a obținut trei linii *diploide* și patru linii tetraploide. Din aceștia a obținut încă peste 30 hibridi triploizi ale căror fructe sînt lipsite de sămînță.” R.I. 5 XI 84 p. 5 (din fr. *diploide*; PR 1949; DN3)

diplomanie s.f. (ironic) –Mania diplomelor– „*Diplomania*, boală a birocrației” Alianța civică 7–13 V 92 p. 4; v. și *electronită* [var. *diplomomanie* 1981] (din *diplomă* + *-manie*)

diplomát adj.inv., s.n. –(Despre serviete, valize) De tipul celor purtate, la origine, de diplomați– „Frumoasa servietă *diplomát* aparțineă nimănui altuia decît celui care întrebese. Păgubașul.” Sc. 28 XII 75 p. 4. „E controlat portbagajul. Aici o valiză *diplomát* nou-nouță.” Sc. 19 XI 78 p. 2. „Antrenorul Naționalei a ascultat de galeria noastră, care i-a strigat: «Dinu huidu-hu, ia-ți valiza și te du!»». El și-a luat *diplomatul* la ora 16.03.” Ev.z. 8 VI 93 p. 9; v. și Săpt. 28 IX 79 p. 6; v. și *minitelecomandă* (din [servietă, valiză ca de] *diplomát*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

diplomomanie v. *diplomanie*

directețe s.f. –Calitatea de a fi direct– „*Directețea* textului.” Cont. 28 V 71 p. 9 (din *direct* + *-ețe*)

directitate s.f. –Simplitate– „Fraza e stăpînită, articulată exact, în repezi căderi ce sînt expresive prin *directitate* și limpezime.” R.I. 28 XI 73 p. 12 (din *direct* + *-itate*; L. Seche în LR 1/60 p. 60; LRC II 177)

directocrát s.m. „Acești directori-patroni, acești *directocrați* (dacă ni se permite barbarismul), prin influența pe care o au, prin relațiile și controlul pe care îl exercită, reprezintă adevărată putere din România. Ce sînt *directocrații*? Ei sînt [...] directori la întreprinderi de stat, deveniți patroni sau acționari principali, ori avînd interese principale de afaceri în societăți private, aflate adesea în concurență cu

întreprinderile de stat respective.“ „22“ 22–28 VII 93 p. 1. „[...] premisa acestor cariere îmi părea a fi detașarea lor de «rechini» știuți de toată lumea, *directocrații* (cum fericit i-a numit pe patronii fabricați prin rapt și corupție comentatorul revistei «22», d-l A. Cornea) cocoțați în fotoliile politicii guvernamentale românești.“ As 138/94 p. 2. „După Revoluție, a apărut o specie economică amfibie și anume *directocrații*. Ei sînt directori de unități productive de stat și în același timp sînt patroni sau membri în consiliile de administrație ale unor societăți private.“ „22“ 44/95 p. 13 (din *director* + *-crat*; creație a analistului politic Andrei Cornea)

director-actor s.m. –Director de teatru și în același timp actor– „*Directorul-actor* K.E. și tînărul regizor principal K.K. împreună cu toți membrii trupei, moșesc cu rîvnă la nașterea dramaturgiei maghiare contemporane.“ Cont. 28 VII 67 p. 4. „Ziceam amîndoi că un *director-actor* poate fi tentat să-și croiască repertoriul pe talia proprie și de aceea ați hotărît să vă refuzați acestor ispite.“ Cinema 4/74 p. 13 (din *director* + *actor*)

director-patrón s.m. 1993 –Persoană care este în același timp director și patron– v. *directocrát* (din *director* + *patron*)

direcțion vb. I 1974 –A orienta– v. *colá* (din *direcție* + *-ona*; cf. fr. *directionner*; DN3, DEX-S)

direcționare s.f. –Stabilirea unei direcții, a unei orientări– „În *direcționarea* repertoriului.“ R.I. 5 X 67 p. 2 (din *direcționa*)

dirig, -ă s.m.f. (lb. arg. al elevilor) –Diriginte, dirigintă– „Ce părere are [...] *diriga*?“ Sc. 15 VIII 76 p. 4. „Între ei [elevii], profesorul este numai proful (sau profa), diriginta este *diriga* sau *dirigul* evident pornind de la abrevieri.“ R.lit. 19 VII 79 p. 9. „[...] *diriga* a respins cu fermitate această ipoteză [...]“ Caț. 20/95 p. 6 (abreviere din *dirig[inte]*, *dirig[intă]*; VRC 279, Th. Hristea în R.lit. 26 III 81 p. 8)

dirijism s.n. (ec.) –Sistem în care statul, păstrînd cadrul societății capitaliste, își asumă conducerea economiei– „Controlul, *dirijismul* fac ca principiile enunțate în continuare, unele corecte în esență, să nu fie decît principii. [...] *dirijismul* poate fi acceptat parțial într-o economie de piață normală, dar nu după 40 de ani de economie hipercentralizată. *Dirijismul* după *dirijism* este la fel de ineficace ca și *dirijismul* în recesiune și duce la o economie care trăiește practic sub perfuzie. Cronicizează criza.“ „22“ 1–7 IV 93 p. 7. „Guvernul căruia îi e atît de drag *dirijismul*.“ R.I. 24 VII 93 f. p.; v. și *dirijist* (din fr. *dirigisme*; PR 1930; DEX, DN3)

dirijist, -ă adj. (ec.) –Referitor la dirijism– „Obiectiile la această concepție *dirijistă* sînt două: dirijismul este absolut ineficace [...]“ „22“ 1–7 IV 93 p. 7 (din fr. *dirigiste*; DN3)

disc-jockey s.m. (muz.; americanism) –Prezentator de muzică, de obicei într-o discotecă– „[...] în incinta ștrandului studentesc Tei și-a început activitatea o altă discotecă, susținută – muzical, bineînțeles – de către *disc-jockey-ul* B.L.“ I.B. 4 VI 77 p. 5. „«Rugăciune pentru un *disc-jockey*» de Dumitru Radu Popescu.“ R.lit. 23 XI 78 p. 17. „La ASE – ofertă tentantă: agenție de turism angajează *disk jockey*.“ R.I. 13 IV 93 p. 7; v. și Săpt. 19 IX 75 p. 7 [pron. *disc-giôchei*] (din engl. americ. *disk-jockey*, răspîndit din 1940–45; DMN 1965; D.Am.; DEX-S)

disc-lecție s.n. –Disc care conține o lecție– „Mapele celor trei *discuri-lecții* vor fi însoțite de ilustrații, explicații și note.“ I.B. 14 XI 62 p. 1 (din *disc* + *lecție*)

disc-medalión s.n. –Disc reprezentativ pentru un cîntăreț– „Acum se pregătește un *disc-medalion* ce va înregistra piesele sale de succes.“ Săpt. 14 XI 69 p. 3. „Pe A.M. nu l-am găsit încă pe un *disc-medalion* (pe care îl vom avea, totuși, în acest an)“ Săpt. 21 IV 72 p. 13 (din *disc* + *medalion*)

disc-recital s.n. –Disc care conține un recital– „O îndrăgostită de folclorul oltenesc, cîntăreața I.P., a imprimat recent, la «Electrecord» al treilea *disc-recital*, intrat zilele trecute în magazine.“ I.B. 28 I 74 p. 2. „Un nou *disc-recital* de arii din opere îmbogățește seria celor apărute anterior și dedicate vîrfurilor scenei lirice românești.“ I.B. 27 III 78 p. 5 (din *disc* + *recital*)

dischetă s.f. (inform.) –Suport magnetic amovibil capabil să stocheze și să reproducă informațiile depuse cu ajutorul computerului– „Vînd *dischete* [...]“ R.I. 29 X 91 p. 7. „Din casa profesorului au dispărut *dischetele* de computer.“ Lupta 7 X 93 p. 5 (din engl. *diskette*, fr. *disquette*, it. *disketta*; PR 1975, PN 1987)

disco s., adj.inv. (muz.) –Gen de muzică modernă, de dans, în discotecă– „G.D. – steaua cea mai strălucitoare a muzicii interpretative românești, tip *disco*, acoperă cîteva secvențe antrenant incantatorii.“ Luc. 10 II 79 p. 4. „Avem nevoie, uneori, și de puțin divertisment ritmic – și o doză de muzică *disco* ne bine dispune oricînd.“ Săpt. 22 VI

79 p. 7. „[...] o Samantha feministă cu menajamente, ateistă sută la sută, citită, îmbrăcată în trening fiindcă «blugii nu mai sînt la modă», dansatoare *disco*, amatoare de Beethoven, de Bee Gees, de jogging, de coafură «afro» și de expresii «pe radical».“ R.I. 6 VII 81 p. 2. „Topuri separate? Adică de hard, reggae, *disco* etc.?“ Săpt. 28 IX 84 p. 7; v. și R.I. 19 IV 79 p. 7 (din engl., fr. *disco*; BD 1967, DMC 1978; DEX-S)

disco-ghid-róck s.n. „De curînd a apărut, în cadrul Editurii Muzicale, remarcabila carte *Disco-ghid-rock* de Daniela Caraman Fotea și Florian Lungu. După cum mărturiseau dotații autori, compartimentul rock tinde să devină un apelativ al contextului muzicii ușoare contemporane, spre a se deosebi de muzica ușoară de factură tradițională.“ Săpt. 10 II 78 p. 7. „Daniela Caraman Fotea, Florian Lungu. *Disco-ghid-rock*, ed. a II-a revăzută și adăugită.“ Cont. 31 XI 79 p. 8 (din *disco* + *ghid* + *rock*)

discoenciclopedie s.f. –Titlul unei emisiuni radiofonice care își propunea să fie o enciclopedie a muzicii înregistrate pe disc– „*Discoenciclopedie* – prezintă Florian Pittiș.“ Pr.R.TV 10 XI 75 p. 4. „*Discoenciclopedie*. Prezintă F.P.“ Pr.R.TV 11 IV 78 p. 6 (din *disco* + *enciclopedie*)

discofil, -ă s.m.f. 1979 (muz.) –Colecționar (amator) de muzică înregistrată pe discuri– v. *hobbyst* (din fr. *discophile*; DEX, DN3)

discofón s.n. „*Discofonul* înseamnă, concomitent, și telefon, și agendă cu numere de telefoane. Pentru a suna pe cineva, este de ajuns să formezi pe claviatură numele persoanei respective.“ Fl. 18 XI 83 p. 23 //din *disc* + *-fon*//

discografie s.f. (muz.) –Înregistrare pe disc– „O criză a *discografiei*?“ Sc. 6 II 81 p. 5 (din fr. *discographie*; PR 1962; DN3, DEX-S)

discojet s.n. (av.) „*Discojet*. Acesta este numele unei mini «furfurii zburătoare», construită de profesorul P.M. și destinată transportului de persoane pe distanțe scurte [...] Capacitatea «*discojetului*» este de două persoane.“ R.I. 24 II 75 p. 6 [pron. *discogét*] //din *disc* + engl. americ. *jet*//

disconfórt s.n. –Stare lipsită de confort, neplăcere– „Răspunsul rapperului nu a întîrziat să vină: el i-a cerut surorii lui Michael Jackson să facă dragoste cu el, pe viu, în fața camerelor de luat vederi, drept condiție prealabilă în schimbul *disconfortului* unui test SIDA.“ Ev.z. 7 XII 93 p. 8 (cf. engl. *discomfort*; Th. Hristea în R.lit. 18/78 p. 19; DEX, DN3)

discorál s.n. (tehn.; cuv. fr.) „«*Discoralul*». Un atelier din Grenoble a anunțat că va începe aplicarea descoperirii inginerului francez R.F. Este vorba de un mic aparat numit «*discoral*», care aplicat la carburatorul automobilului asigură o economie de benzină de 11 la sută. Principiul aparatului este următorul: el oprește debitul de benzină ori de cîte ori conducătorul auto ridică piciorul de pe accelerator.“ R.I. 7 XI 76 p. 6

discotecă s.f. (muz.) –Loc în care se ascultă și se dansează după muzică modernă înregistrată– „Vizitatorii găsesc reîntinerit și Cazinoul din Mamaia, care a fost supus unor lucrări de reamenajare, adăpostind în prezent o berărie cu 115 locuri, o cofetărie cu 120 de locuri, o *discotecă* cu 140 de locuri.“ R.I. 5 V 79 p. 5; v. și Pr.R.TV 16 XII 78 p. 14; v. și *maxișah* (1970), *disc-jockey*, *minivacanță*, *rockotecă* (din fr. *discothèque*, it. *discoteca*, engl. *discotheque*; BD 1966; L. Seche în LR 3/77 p. 270, atestare din 1969; LTR; DN – alte sensuri, DEX, DN3, DEX-S)

discont s. 1993 (ec.; cuv. englez) –Reducere de preț pentru un cumpărător anumit, în anumite condiții de achiziționare a mărfii– v. *cotație* [pron. *discáunt*]

disident, -ă 1. s.m.f. –(Folosit cu sens pozitiv după decembrie 1989) Persoană cu opinii opuse celor ale regimului totalitar; opozant– „Ne amintim cu toții, și nu fără nostalgie, de acel prim Consiliu Național al Frontului de după revoluție, din care făceau parte majoritatea *disidentilor*, adică acei oameni care avuseseră îndrăzneala să-l înfrunte pe față pe Nicolae Ceaușescu.“ R.lit. 8 XI 90 p. 2. „Dan Deșliu nu mai era demult doar poetul oficial al comunismului românesc timpuriu; devenise *disidentul* lucid și îndrăzneț față de comunismul fîrziu (și întîrziat al lui Ceaușescu).“ R.lit. 28 I 92 p. 15. „Dintre toate cîte a fost matematicianul de excepție ajuns la multidisciplinaritate și la filosofia științei, viitorologul, politologul [...] ceea ce va dăinui mai mult din el va fi, fără îndoială, *disidentul*, luptătorul demn și neînfricat pentru libertate.“ D. 147/95 p. 12; v. și *prospectologie*. 2. adj. –(Folosit cu sens pozitiv după decembrie 1989) De disidență, aparținînd disidenței– „Literatura *disidentă* are o

atitudine deschis opoziționistă față de puterea comunistă.“ R.lit. 29/93 p. 10. „Lucrarea se referă la mișcările *dizidente*, la diferite personalități proeminente ale rezistenței est-europene.“ R.lit. 30/93 p. 19. „Ziarele și revistele i-au găzduit ideile *dizidente*.“ D. 143/95 p. 15 [și *dizident*] (din fr. *dissident*; DN, DN3)

disidentă s.f. (Folosit cu sens pozitiv după decembrie 1989) 1. –Atitudine politică opusă celei oficiale, în special sub regimurile totalitare; opoziție– „Unii nu făcuseră niciodată politică decât în măsura în care *disidența* ca atare fusese o atitudine politică.“ R.lit. 8 XI 90 p. 2. „*Disidența* lui [a lui Dorin Tudoran] pe vremea lui Ceaușescu s-a născut din consecvență.“ R.lit. 34/95 p. 1; v. și *agent de influență*.

2. –Dezacord– „Mînăstirea Vladimirești [se află] mai demult în *disidență* față de conducerea bisericească.“ R.l. 11 IX 93 p. 2 [și *dizidență*] (din fr. *dissidence*; D. Urișescu CV45–46; DN, DEX, DN3)

dispensar-staționar-salvare s.n. –Stabiliment medical cu dispensar, staționar și stație de salvare– „[...] avea la dispoziție o mare cantină-restaurant cu săli de mese în anexele sociale ale halilor, cămine pentru tineret, un club și un *dispensar-staționar-salvare*.“ Sc. 21 I 78 p. 1 (din *dispensar* + *staționar* + *salvare*)

display s.n. (tehn.) „Ieri, pentru prima dată am jucat șah la teleimprimator, împotriva unei mașini [...] electronice de calcul «Varian-72». De dimensiunea unui dulap mediu, avînd alături un teleimprimator terminal [...] avea deasupra sa un *display* – un fel de ecran TV care înfățișa tabla de joc.“ R.l. 27 VIII 75 p. 5. „Compania Philips a realizat o mașină de scris electronică «W.P. 5001» care oferă o serie de avantaje în raport cu mașinile obișnuite. Textul dactilografiat apare pe *display* – un ecran asemănător celui de televizor.“ R.l. 30 XI 77 p. 6. „La New York există deja un *display* electronic care aduce permanent la zi cuantumul uriașei datorii publice a Americii, de ordinul trilioanelor de dolari.“ Ad. 22 XI 93 p. 8; v. și *bancă (de informații), fotozaț* [pron. *displéi*] (din engl. *display*; TDE; DEX-S)

disponibilizare s.f. –Concediere– „Prin *disponibilizările* de personal efectuate fără nici un discernămînt, s-a ajuns la suprasolicitarea [...] personalului rămas, care a fost nevoit să preia sarcinile celor disponibilizați.“ Ev.z. 17 VI 95 p. 2 (din *disponibil* + *-izare*)

disponibilizat, -ă adj. 1. –Devenit disponibil– „[...] vinde prin licitație publică autoturisme [...] *disponibilizate* prin Decretul nr. 277/1979.“ R.l. 4 IV 85 p. 4. 2. –Concediat– v. *disponibilizare* (din *disponibil* + *-izat*)

disproteinemie s.f. (med.) „Dereglaarea echilibrului proteic, adică instalarea stării de *disproteinemie*, are loc în anumite stări fiziologice.“ Cont. 10 XI 61 p. 7 (din fr. *dysprothéinémie*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 238; DN3, DEX-S)

distonocalm s.n. (farm.) „Ulcetamid este un nou medicament original românesc, realizat de prof. dr. doc. D.D., autor și al produsului *Distonocalm*. Medicamentul, a cărui fabricație industrială va fi asigurată de Întreprinderea de medicamente București, este indicat în tratamentul ulcerului gastric și al ulcerului duodenal.“ R.l. 11 I 78 p. 2 (din *diston[ie]* “tulburare de tonus” + *calm[ant]*)

divizionară s.f. 1975 (sport.) –Echipă care activează în una dintre divizii– v. *meci-școală* (formal din fr. *divisionnaire*; DN, DEX, DN3 –alte sensuri)

djellába s.f. (cuv. arab) –Haină cu mînceci largi și capișon, purtată de nord-africani– „Un tînar în nelipsitul anterior alb, *djellaba*, stă așezat turcește.“ R.M. 29 X 95 p. 14. „Ciobanii înveșmîntați în *djellabe* mă opreau ca să-mi ceară o țigară.“ D. 140/95 p. 3

documentarist, -ă s.m.f. 1. –Persoană care se ocupă cu documentarea științifică într-un anumit domeniu– v. L. Seche în LR 1/60 p. 61. 2. –Autor de filme documentare– „A.P. este o *documentaristă* convinsă, are încredere în forța documentară a realității.“ Cont. 3 XI 78 p. 6 (din *documentar* + *-ist*; cf. fr. *documentariste*; PR 1949; DEX, DN3)

dolarizare s.f. (ec.) –Efectuare a plăților, încasărilor și depozitelor financiare în dolari– „Oprirea inflației și a *dolarizării*“ R.l. 28 XII 93 p. 4 (din *dolar* + *-izare*)

dopáj s.m. –Administrarea unor substanțe chimice stimulative care dau o forță provizorie (mai ales sportivilor)– „Practica *dopajului* este pusă în afara regulamentelor sportive.“ Sc. 12 III 64 p. 5. „Pentru prima oară în istoria acestei competiții s-a înregistrat un singur caz de *dopaj*: cel al jucătorului J.J. (Haiti), suspendat pe un an.“ R.l. 12 VII 74 p. 5; v. și *antidoping, doping* (din fr. *dopage*; PR 1954; DEX, DN3)

dopánt adj. 1975 (chim.) –Substanță stimulative, care sporește calitățile motrice– v. *toxicomanie* (din fr. *dopant*; DMN 1955)

dopăre s.f. (chim.) „*Doparea* (stimularea artificială a organismului prin intermediul unor medicamente) este ceea ce «L'Express» numește «cancerul sportului».“ Sc. 29 VII 63 p. 3 (din *dopa*; DEX, DN3)

dóping s.n. (chim.) –Administrarea unor substanțe chimice stimulative care dau provizoriu forță– „La actualele campionate mondiale de hochei din Finlanda, două rezultate au fost anulate, ca urmare a faptului că doi jucători au folosit dopajul. Cu acest prilej, s-a reamintit un caz, în care s-a vorbit de un *doping* ieșit din comun.“ I.B. 17 IV 74 p. 4. „Ravagiile *dopingului* în lumea ciclismului profesionist.“ Sc. 8 XII 78 p. 5; v. și *toxicomanie* (din engl., fr. *doping*; DMN 1965; Il. Constantinescu în LR 1/73 p. 27 –atestare din 1969; L. Seche, PN 2/79 – exemple din 1969; DN – alt sens, DEX, DN3)

dorsil s. (tehn.) „Autostrăzi din sticlă. Multe autostrăzi din Moscova au o culoare mai deschisă decât cea obișnuită. Aceasta se datorește *dorsilului* – un material din cristale de sticlă introduse sub formă de granule în asfalt, în loc de pietriș.“ Sc. 1 IX 77 p. 5 (probabil cuv. rus.)

dosár s.n. –Rapoarte, referințe etc. despre o persoană, aflate într-un dosar, de obicei la cadrele unei instituții– „S-au dat la iveală *dosarele* Securității; X are un *dosar* bun/rău.“

dosariadă s.f. (termen apărut după dec. 1989) –Manipulare a celor cuprinse în dosarele securității sau ale altor instituții– „*Dosariada* din august. Surse demne de încredere au informat [...] asupra *dosariadei* care se va declanșa în august, prin lansarea unor dosare de securitate reale, în paralel cu altele false. Sînt vizați lideri ai opoziției și ziaristi independenți [...]“ R.l. 18–19 VII 92 p. 1. „Nu va fi niciodată o *dosariadă* a oamenilor politici.“ R.l. 15 X 93 p. 3. „Sub un titlu cît se poate de sugestiv, «*Dosariada* RTV», revista «22» publică în nr. 40 un grupaj de interviuri pe tema dosarelor candidaților propuși de lucrătorii din Televiziune pentru a-i reprezenta în Consiliul de administrație.“ R.lit. 40/94 p. 23; v. și *mineriadă* (din *dosar* + *-iadă*)

dovadă-tip s.f. –Dovadă standardizată– „După 30 septembrie autovehiculele nu vor avea drept de circulație fără prezentarea, la cererea organelor de control, a *dovezii-tip* care atestă executarea verificării.“ I.B. 23 IX 70 p. 1 (din *dovadă* + *tip*)

dozator s.n. (tehn.) 1. –Aparat care dozează– „Sesizînd cererea pieții, întreprinderea va înființa o secție de confecționat fermoare. Un produs nou vor fi și *dozatoarele* și alimentatoarele pentru magazinele alimentare, ușurînd asigurarea preambalării mărfii.“ R.l. 23 V 85 p. 5.

2. –Instalație cu ajutorul căreia se amestecă, în doze prestabilite, apă acidulată și esențe de băuturi– „Băuturile de *dozator* au un gust execrabil.“ Ev.z. 16 XII 96 p. 10 (din it. *dosatore*; DN3, DEX-S)

dozimétru s.n. (fiz.) „Un nou tip de *dozimétru* pentru măsurarea zgomotului în industrie a fost pus la punct în Suedia. Noul *dozimétru*, care cîntărește 13,5 g., are forma unui arc de cerc și se adaptează la urechea purtătorului. Plasat astfel foarte aproape de canalul auditiv, instrumentul poate înregistra zgomotul la care este supus purtătorul său.“ R.l. 19 X 77 p. 6 (din fr. *dosimètre*; DTN 1973, DTP; LTR; DN3 –alte sensuri, DEX-S)

dragá vb. I (franțuzism; fig.) –A agăța (de obicei femeii)– „În Franța, [X] *draghează* și este mulțumit de izbînzile sale sexuale.“ Lit. 20–22/94 p. 5 (din fr. *dragner*; it. *dragare*; DMN 1969, PN, DFAP 1978)

drágă-aspiratoáre s.f. (tehn.) –Dragă cu funcție de aspirator– „O *drágă-aspiratoare*, capabilă să aspire cîteva tone de nisip pe oră.“ I.B. 7 VIII 67 p. 4 (după fr. *drague aspirante / aspiratrice*; D.Tr., DTP)

dragór s.n. 1974 (mar.) –Navă specializată în căutarea și ridicarea minelor submarine– v. *portelicopter* (din fr. *dragueur*; DTP, LTR; DEX, DN3)

drajefiát, -ă adj. (farm.) –Învelit în glazură– „Un alt medicament natural este polenul «*drajefiat*» care prin caracteristicile sale curative este întăritor, recomandat atît copiilor cît și adulților.“ R.l. 2 VIII 77 p. 5; v. și 13 VIII 77 p. 5 (din *drajefia*; DEX-S)

dramatúrg-actor s.m. –Dramaturg care este în același timp actor– „O piesă istorică și un *dramaturg-actor*.“ Mag. 29 X 66 p. 5 (din *dramaturg* + *actor*)

drámă-spectácol s.f. –Dramă reprezentată într-un spectacol– „Vom începe cronica de librărie anunțînd apariția, în Ed. Eminescu, a volumului lui Mihnea Gheorghiu: «Teatru» [...] reunind două dintre *dramele-spectacol* ale unui autor îmbinînd cu subtilități rafinamentul informației și adresa socială, în evocări cu timbru personal.“ Luc. 6 VI

75 p. 3. „Spectacolul [este] implicat direct în desfășurarea acestei «drame-spectacol» propuse unei reprezentări după formula teatrului în teatru.“ Sc. 16 I 76 p. 4 (din *dramă* + *spectacol*)

dres s.n. (anglicism) –Ciorap pantalon– „Sondajul făcut noului nostru articol, șosete supraextensibile folosite deopotrivă de femei, copii și bărbați, firul prezentînd o elasticitate maximă, s-a bucurat de mult succes. Pregătim un nou fir care va conferi *dresurilor* o elasticitate sporită.“ I.B. 27 IV 74 p. 3. „Noile tarife la operațiile de remaiat ciorapi: *dresuri* din fire elastice groase: 20 lei/fir; *dresuri* din mătase: 15 lei/fir.“ R.l. 7 IX 93 p. 5; v. și 2 V 93 p. 8 (din engl. *dress*; DEX-S)

drink s.n. (anglicism; alim.) –Băutură (de obicei alcoolică)– „Italianii nu i-au oferit lui Mircea Sandu 2000 de lire, ci acesta a fost premiul pe care i l-au dat lăptarii mexicani pentru *drink-ul* său preferat [...]“ Săpt. 28 XII 84 p. 9 (din engl., fr. *drink*; PR 1924; A. Bantaș BE 125)

drisdalít s.n. (geol.; probabil cuv. ceh.) „Un nou minereu căruia i-a fost atribuit numele de «*drisdalít*» a fost descoperit de cercetătorii de la Facultatea de științe naturale din Praga, în colaborare cu cei ai Institutului geologic din capitala Cehoslovaciei. Minereul [a fost] semnalat de o expediție de specialiști, în Zambia [...] Atribuirea numelui a fost aprobată de comisia Asociației internaționale de mineralogie.“ Sc. 28 V 74 p. 6

drive s. 1985 (cuv. engl.) –Drum– v. *avenue* [pron. *dráiv*]

drive-in s. (cuv. engl. americ.) –Cinematograf în aer liber, în care se intră cu mașina– „Încă în cursul acestui an, în Polonia, pe autostrada care duce spre Wrocław își va deschide porțile un așa-numit *drive-in* –cinematograf unde spectacolele sînt vizionate în automobil. În acest cinematograf în aer liber își vor găsi loc aproximativ 120 de automobile.“ Sc. 25 X 74 p. 6 [pron. *dráiv-in*] (PR 1953, răspîndit din 1970; Guția A. 12; D.Am., DTA)

drog s.n. (chim.) –Stupefiant– „Toate drumurile duc la Roma, chiar și acela al *drogurilor*.“ Sc. 1 V 74 p. 4. „În Canada, muște din specia *drosophila* urmează să fie folosite pe aeroporturi pentru a depista arme încărcate cu explozibil și *droguri*. În acest fel vameșii vor să aplice în practică cercetările geneticianului japonez T.N. care a reușit să obțină muște din specia amintită, extrem de sensibile la mirosurile emaneate de asemenea obiecte.“ Sc. 17 VII 77 p. 4; v. și *Interpol*, *speed* (din fr. *drogue*; DMN 1965; DN, DN3 – alte sensuri, DEX)

drogomán s.m. –Toxicoman– „[Eroul este] un individ excentric, bisexual, alcoolic și *drogomán*.“ R.lit. 45–46/94 p. 1 //din *drog* + *-mán* //

dropgól s.n. (sport) –Înscirerea de puncte la rugby prin introducerea mingii lovită cu piciorul printre buturi– „Victoria echipei române a fost pecetluită de R.P. printr-un splendid *drop-gol*.“ Sc. 24 VIII 75 f.p. „[...] toate punctele învingătorilor [au fost] marcate de un singur jucător [...]: 1 eșeu, 1 *dropgol* și trei lovituri de pedeapsă.“ R.l. 18 XI 86 p. 5 (din engl. *dropgoal*; Ilinca Constantinescu în LR 1/73 p. 24 îl atestă în 1969; v. și C. Lupu în CL 1/83 p. 50; DEX, DN3)

drosofila s.f. (zool.) „În lupta împotriva contrabandiștilor și a piratilor aerieni, canadianul Reit propune utilizarea unor musculițe *drosofile*, așa-numitele muște de oțet. Procedul are la bază descoperirea geneticianului japonez N., care a obținut mutații de musculițe sensibile la anumite mirosuri.“ Sc. 10 IX 77 p. 5; v. și *drog* [scris și *drosophila*] (din fr. *drosophile*; DEX, DN3)

drugstore s.n. (cuv. engl. americ.) –Magazin unde se vînd articole de farmacie, cosmetice, cărți, înghețată etc.– „Păstrîndu-și singele rece, J.K., în vîrstă de 87 de ani, proprietara unui «*drugstore*» din localitatea Des Moines (Iowa) i-a atras atenția celui de al 59-lea rău-făcător, care încerca să-i prade prăvălia, că are ghinion.“ R.l. 31 III 74 p. 8. „Pictorul Ben a împins metoda pînă la ultimele consecințe, prezentînd mai deunăzi un magazin întreg: e vorba de prăvălia sa proprie (un mic «*drugstore*» cu de toate) pe care a reconstituit-o întocmai la muzeul Galliena din Paris.“ Cont. 25 X 74 p. 11 [pron. *dráistor*] (cf. fr. *drugstore*; PR 1939, răspîndit din 1958; D.Am.; DN3)

drumár s.m. „Circulă știri cum că «Cupa *drumarilor*», competiție de schi cu un statut distinct de 33 de ani încoace [...] s-ar putea «înjumătăți» în acest sezon, printr-o hotărîre administrativă bizară [...]“ Săpt. 28 XII 84 p. 2. „*Drumarii* au hotărît. Întrunirea reprezentanților a 82 de sindicate din sectorul de drumuri naționale și județene [...] a hotărît declanșarea unui conflict de muncă [...]“ R.l. 10 VII 93 p. 16; v. și 14 VIII 93 p. 9 (din *drum* + *-ár*)

D.S.S. s. „Cei care au organizat și utilizat teroarea: șefii *D.S.S.*, ai M.Ap.N. și, desigur, liderii fostului P.M.R. și P.C.R., descoperiți

vinovați, prin ordinele lor, de violențe și crime.“ R.lit. 10 I 91 p. 2 (abreviere din *D[epartamentul] S[ecurității] S[atutului]*)

dublór s.n. (electr.) –Dispozitiv care dublează o anumită mărime– „Cazanul constă din preîncălzitor și apoi, *dublór* de temperatură și triplor.“ R.l. 11 I 84 p. 2 (cf. engl. *dubler*; DN3)

dublóu s.n. (sport) –Cuplu în concursuri de vîsle, sanie etc.– „Pentru Sarajevo, așteptăm o clasare în primele opt *dublouri* din lume.“ Emisiune Radio 13 I 84. „[...] *dubloul* român de sanie [...] se află pe locul 10.“ Săpt. 28 XII 84 p. 2 (din engl. *double*; DN3)

dúblu-órb sint.s. (med.) –Procedură de verificare a eficacității unei terapii sau a unui medicament în cadrul căreia cel puțin unuia dintre pacienți i se administrează un placebo– „Astfel, în urma a cinci serii de verificări, efectuate prin metoda «*dublului-órb*», toate probele de sînge recoltate de la pacienții neoplazici au dat rezultate concordant pozitive, neexistînd nici un rezultat fals negativ.“ R.l. 10 IV 78 p. 5. „Se organizează o nouă cercetare prin metoda «*dublului-órb*».“ Fl. 2 VIII 79 p. 8 (calc după engl. americ. *double-blind [test, procedure]*, fr. *double aveugle*; PR 1965, BD 1968, DTN 1978)

dúblu(rádio)casetofón s.n. –Casetofon cu două dispozitive de citit casete, în vederea înregistrării de pe o casetă pe alta– „[Vînd] *dubluradiocasetofon* [...] Vînd combină (pick-up, radio, *dublucasetofon*) [...]“ R.l. 29 X 91 p. 7 (din *dublú* + (*rádio*)*casetofon*)

dudáin s. (bot.) „*Dudainul* – o varietate sălbatică de pepene, este un dușman de temut al întinselor culturi de bumbac, sfeclă și sparanghel din California.“ Sc. 21 XII 74 p. 6 (din engl. *dudain melon*; WT)

dughenár s.m. (com.; peiorativ, des folosit după dec. 1989) –Posesor al unei dughene– „Ne oprim la o dughenă și îi cerem [...] *dughenarului* o bere, o coca, un peps, un blecola, un brifcor, o zmeură, o limonadă [...] Dacă se poate, de la gheată. De obicei nu se poate.“ Ceaușescu VI 91 p. 8 (din *dugheană* + *-ar*; D. Urișescu CV 49–50; A. Stoichițoiu în Hyperion III/94 p. 176)

dugheníst 1. s.m. (com.; peiorativ, des folosit după decembrie 1989) –Posesor al unei dughene– „*Dugheniștii* abuzivi distrug parcurile cu substanțe chimice.“ R.l. 20 IX 93 p. 14. 2. adj. –De dughenă– „Cîteva edituri particulare, nu neapărat *dugheniste* [...]“ Tin.lib. 467/91 p. 5 (din *dugheană* + *-íst*; R. Zafiu în Luc. 9 XII 92 p. 4)

dughenizá vb.refl. I (peior., des folosit după decembrie 1989) –A se umple de dughene– „Se *dughenizează* orașul [...] prin răspîndirea spațiilor comerciale mici, improvizate, inestetice: dughenizarea Capitalei continuă.“ Ad. 42/91 p. 7 (din *dugheană* + *-iza*; R. Zafiu în Luc. 9 XII 92 p. 5)

dughenizáre s.f. (com.; peiorativ) –Înmulțirea dughenelor– „[...] *dughenizarea* [...] s-a dezvoltat în eflorescență precum mușegaiul prin generație spontană [...]“ R.l. 5 XI 92 p. 3. „Mai multe cauze au determinat ceea ce unii au numit «*dughenizarea*» orașului.“ Curierul rom. III 93 p. 13; v. și *privatizare* (1991) (din *dugheană* + *-izare*; R. Zafiu în Luc. 9 XII 92 p. 5)

duláp-bibliotecá s.n. „Dintre acestea amintim camera «Lămîița», compusă din opt piese cu funcțiuni diferite: un *dulap-bibliotecá* format din trei corpuri separate [...]“ Sc. 18 II 67 p. 2. „Canapeaua pat, încadrată într-un ansamblu de *dulapuri-biblioteci*, permite amplasarea în orice spațiu.“ I.B. 25 I 73 p. 5; v. și Sc. 18 X 70 p. 2 (din *dulap* + *bibliotecá*)

dulăpiór-farmacíe s.n. –Dulăpior cu cele strict necesare pentru primul ajutor– „Bărbatul deschide *dulăpiorul-farmacie* plin de flacoane.“ Cont. 24 XI 67 p. 1 (din *dulăpior* + *farmacie*)

dulciuri-răcoritoáre s.pl.tant. –Unitate comercială unde se vînd dulciuri și răcoritoare– „Vom aminti, printre ele, de marele magazin de mobilă din Titan, de centrul comercial A 15 bis din același cartier, avînd magazin alimentar cu autoservire, unități de legume-fructe, mercerie-galanterie-parfumerie, *dulciuri-răcoritoare*, spălătorie-curățătorie, confecții și încălțăminte, coafură etc.“ I.B. 7 II 74 p. 1 (din *dulciuri* + *răcoritoare*)

dulghér-schelár s.m. –Dulgher care montează schele– „T.A., *dulgher-scheler* la o întreprindere de construcții din Capitală.“ Sc. 14 III 73 p. 5 (din *dulgher* + *schelá* + *-ar*)

dulgherítá s.f. 1982 –Femeie care a îmbrățișat meseria de dulgher– v. *femeie-aviator* (din *dulgher* + *-ită*)

Dumnezeu s. în constr. *pînă la Dumnezeu* –Extraordinar– „O manipulare *pînă la Dumnezeu*“ D. 46/93 p. 12. „E scena cînd Falstaff îi șoptește pudic nu *pînă la Dumnezeu*, ci luat parcă de la dreapta Lui: «Sînt bătrîn, sînt bătrîn» [...]“ D. 156/96 p. 12

duodimensional, -ă adj. –Cu două dimensiuni– „Preferînd

omulețul *duodimensionat* al lui Gopo, cinematografia trăiește prin dinamica interioară a vieții pe care o oglindește prin gândire.“ Cont. 3 VIII 62 p. 5 (din *duo-* + *dimensionat*)

dupăt s.n. „O altă piesă multifuncțională este denumită «*dupat*»: un dulap și un pat într-un singur corp de mobilă. Patul se folosește la nevoie prin rabatare. Dulapul este în interior, cu un canat pentru haine, iar deasupra are un corp separat pentru lenjerie.“ Sc. 10 V 74 p. 4 (din *du[lap]* + *pat*)

după-rás s.n. (cosm.) –Loțiune folosită de bărbați după ce s-au ras– „Loțiunea preras electric și *după-ras* «Herba» lipsește de luni de zile.“ R.l. 18 VI 84 p. 5 (calc după fr. *après-rasage*; cf. engl. *after-shave*)

dúplex¹ s.n. (constr.) –Apartament (de obicei de lux) construit pe două nivele– „Locuințe unifamiliale (*duplex*) în centrul istoric al

orașului de reședință.“ Sc. 27 XII 77 p. 3; v. și *diafragmă* (din engl. americ. *duplex [apartment]*, fr. *duplex*; DMN 1960; D.Am.; DN, DEX, alte sensuri, DN3, DEX-S)

dúplex² s.n. (telecom.) –Transmisie simultană a programelor provenind din două locuri diferite– „Simbătă, 25 sept., a fost realizat, în direct, un *duplex* Costinești-Washington.“ R.l. 27 IX 93 p. 9 (din fr. *duplex*; PR, DMC 1954; DEX, DN3 – alte sensuri)

durofléx s.n. „*Duroflex*» este o talpă de cauciuc neted, care are o mare rezistență la uzură, e flexibilă și ușoară.“ Sc. 29 V 62 p. 2 (din *dur[abil]* + *flex[ibil]*; DEX-S)

durométru s.n. (tehn.) –Aparat care folosește la măsurarea durtății unui metal– „Aparate pentru analiza materialelor: defectoscoape, ultrametre și *durometre*.“ R.l. 14 XI 84 p. 4 //din *dur* + *metru*//

- ebenistică** s.f. –Tîmplărie de mare finete, de obicei cu intarsi– „P.R. a obținut în 1952 certificatul de aptitudine profesională, în 1967 și-a deschis un atelier și din 1969 a predat, ca profesor, la școala Boule, celebră în domeniul *ebenisticii* franceze.“ R.l. 17 III 79 p. 6 (din *ebenist*; cf. fr. *ébénisterie*)
- ecatóx** s.n. „*Ecatox*. Este numele unei soluții care se folosește la stropitul pomilor, pentru a-i feri de atacul dăunătorilor.“ Sc. 29 VI 75 p. 3 //probabil din *eca[rlat] + tox[ic]*//
- echidistánt, -ă** adj. (pol.; termen des folosit după decembrie 1989) –Lipsit de partizanat (mai ales privitor la o atitudine politică)– „Poliția are o atitudine *echidistantă* [...]“ R.l. 22 VI 91 p. 4 (din fr. *équidistant*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)
- echidistántă** s.f. (pol.; termen des folosit după decembrie 1989) –Lipsă de partizanat (mai ales privitor la o atitudine politică)– „Este mai comod să ai o atitudine partizană decît să păstrezi *echidistanța*.“ G.T. 4 V 91 p. 1 (din fr. *équidistance*; Irina Preda în LR 10/92 p. 547; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)
- echigravisfără** s.f. (astron.) „Nava depășise la ora 13,53 (ora Bucureștiului) *echigravisfera* – linia imaginară ce delimitează zona în care forțele gravitaționale ale Lunii și Pământului se anihilează reciproc – intrînd în sfera de atracție a Pământului.“ R.lit. 23 XI 69 p. 6. „[...] nava spațială Apollo-14 depășește linia *echigravisferei* – punctul echidistant dintre Pământ și Lună, unde forța de atracție a celor doi aștri se anulează reciproc – înaintînd cu o viteză de peste 5.200 km pe oră.“ R.l. 3 II 71 p. 6 //din *echi-* „egal“ + *gravi[tație] + sferă*//
- echinoctiál, -ă** adj. în sint. *punct echinoctial* (astron.) –Fiecare dintre cele două puncte de intersecție ale elipticii cu ecuatorul ceresc, în care se află Soarele la echinoctiu– „Acest loc de intersecție a elipticii cu ecuatorul – numit punct vernal – a fost stabilit ca punct *echinoctial* de primăvară. Practic, de acum începe primăvara astronomică, care își va lua rămas bun la 21 iunie ora 14 și 14 minute, cînd va avea loc solstițiul de vară.“ I.B. 21 III 71 p. 6 (din *echinoctiu*, după fr. *équinoxial*; DN – alt sens, DEX, DN3)
- echinoxíst, -ă** adj. (lit.) –(Scriitor) aparținînd grupării din jurul revistei „Echinox“– „În poezie, mișcarea de re-evaluare (aici existînd și tradiția activă a poeziei și meta-poeziei barbiene) începe ca atitudine conștientă cu promoția *echinoxistă*.“ Luc. 4 II 84 p. 8. „Aflăm astfel că poeții *echinoxisti* sînt singurii care cunosc și practică «textualizarea» [...]“ R.lit. 28 VII 84 p. 24; v. și Luc. 19 IV 84 p. 10, „22“ 8/96 p. 14 (din *Echinox + -ist*)
- echipáj** s.n. –Grup, alcătuit de obicei din trei elevi, care participă la un concurs, reprezentînd școala, un sector, orașul etc.– „*Echipajul* liceului «I. Creangă» s-a clasat primul la concursul de istorie pe sector în aprilie ‘79.“ (din fr. *équipage*; DN, DEX, DN3 – alt sens)
- echipă-fanión** s.f. (sport) –Echipă de frunte– „O.C. [...] un sportiv care luminează sufletele iubitorilor vechii *echipe fanion* a Ardealului – Universitatea Cluj.“ Fl. 5 X 84 p. 24. „[...] fiind vorba de *echipe fanion*, eforturile trebuiau conjugate.“ Fl. 20 I 89 p. 23; v. și I.B. 22 X 86 p. 7 (din *echipă + fanion*)
- ecluzá** vb. I –A trece printre ecluze– „În cursul zilei de luni [...] la Agigea a fost *ecluzat* un nou convoi de nave, compus din 4 barje de cite 3000 tone fiecare [...]“ R.l. 27 VIII 85 p. 5 (din *ecluză*; cf. fr. *écluser*; DEX, DN3)
- ecluzáre** s.f. –Trecere printre ecluze– „O *ecluzare* cu un convoi maxim durează 45–50 de minute.“ Fl. 25 V 84 p. 20 (din *ecluză*; DN3, DEX-S)
- ecluzíst, -ă** s.m.f. –Muncitor la ecluză– „Pe fetiță o cheamă Lotrina. (S-a născut la Lotru!) Stie că tata e «*ecluzist*», ca și mama.“ Sc. 15 III 79 p. 2 (din *ecluză + -ist*; DEX-S)
- ecocardiográf** s.n. (med.) –Aparat pentru examinarea inimii cu ultrasunete– „La bordul navei se va afla și un *ecocardiograf* de concepție americană [...] pentru studierea efectelor absentei gravității asupra organismului uman.“ R.l. 2 IV 85 p. 6 [și *ecocardiograf*] (cf. engl. *echocardiography*)
- ecocardiográfic, -ă** adj. 1984 (med.) –Realizat cu ajutorul ecocardiografului– v. *ecograf* (din *ecocardiograf + -ic*)
- ecocinematografie** s.f. (ecol.) „*Ecocinematografie*. În localitatea italiană Rovigo a avut loc cea de a șasea ediție a expoziției internaționale «Natura, omul și mediul înconjurător».“ R.l. 18 I 77 p. 6 //din *eco[logie] + cinematografie*//
- ecofilm** s.n. (ecol.) „*Ecofilm 74*. Primul festival al filmului ecologic, în iunie în Cehoslovacia.“ Cont. 24 V 74 p. 11 //din *eco[logie] + film*//
- ecograf** s.n. (med.) –Aparat pentru măsurarea densității mediilor bazat pe principiul vibrațiilor ultrasonore– „La clinica medicală nr. 1 din Cluj-Napoca [...] s-a dat în funcțiune un *ecograf* multifuncțional.“ R.l. 12 VI 84 p. 5. „[Clinica medicală nr. 3] a extins gama explorărilor cu ajutorul *ecografului* și asupra diagnosticului calcefierilor valvulare ale inimii. La un mare număr de bolnavi au demonstrat că explorarea ecocardiografică [...] pune pregnant în evidență, sub forma lipsei de ecouri, această maladie [...] Se îmbogățește astfel posibilitatea de diagnostic ecografic [...]“ R.l. 4 XII 84 p. 5 (din fr. *écographe*; DN3, DEX-S)
- ecografíc, -ă** adj. (med.) –De ecografie– „Centru de ecografie. La clinica medicală nr. 3, profilată pe maladii ale aparatului digestiv și alte boli interne, a intrat în funcțiune un centru de ecografie dotat cu aparatură perfecționată [...] fiind al doilea centru *ecografic* din țară.“ R.l. 7 IV 83 p. 1; v. și *ecograf* (din *ecograf + -ic*; DEX-S)
- ecografie** s.f. (med.) –Metodă de diagnosticare prin ultrasunete– „A-și putea vedea copilul înainte de a se naște [...], ce poate fi mai emoționant pentru o viitoare mamă? Acest lucru este astăzi posibil, grație *ecografiei* [...]“ Sc. 6 I 80 p. 5. „[S-a elaborat] un tratat de mare valoare științifică și practică, «*Ecografie medicală*», prima lucrare de acest fel din țară și, după cum ni s-a precizat, printre puținele din lumea medicală mondială. Volumul [...] descrie și ilustrează *ecografia* tuturor organelor și sistemelor care se pretează la folosirea metodologiilor respective de investigații medicale.“ R.l. 5 X 82 p. 2. „*Ecografia* prin ultrasunete se va dezvoltă rapid în următorii ani, ajungîndu-se la aplicarea diagnosticului ultrasonor în toate domeniile medicinei [...]“ R.l. 17 V 84 p. 6; v. și *biomedical, ecografic* (din fr. *écographie*; PR 1972, DPN 1983; DN3, DEX-S)
- ecogramă** s.f. (med.) –Diagramă obținută la ecograf– „După această *ecogramă*, medicul poate să diagnosticheze, de pildă, o boală atât de periculoasă ca stratificarea retinei, să determine locul și dimensiunile formațiunilor patologice din ochi, să controleze rezultatele tratării lor, să depisteze în timpul unei operații corpurile străine din ochi.“ Luc. 10 XI [f.a.] p. 3; v. și R.l. 21 IV 81 p. 1 (din fr. *écoگرامme*; DTN 1978; LTR; DN3, DEX-S)
- ecolocație** s.f. (tehn.) –Reperarea obiectelor prin analiza ecoului ultrasunetelor– „Se pare că liliecii localizează vînatul grație auzului lor extrem de fin și nu *ecolocației*, cum se credea pînă acum.“ R.l. 20 IV 81 p. 6 (din fr. *écholocalation*; DN3)
- ecológic, -ă** adj. –Privitor la ecologie– „Ca orice semnal de alarmă privind echilibrul *ecologic* al planetei noastre, acesta și-a avut valoarea sa, așa cum continuă să aibă și după instituționalizarea apărării mediului.“ Cont. 22 III 74 p. 10. „Planta-petrol prezintă și un avantaj *ecologic*: ea absoarbe bioxidul de carbon pe care arderea cărbunilor și produselor petroliere îl împrăstie în atmosferă.“ Sc. 12 I 78 p. 6. „[...] un alt important accident *ecologic* continuă să stîrnească controverse în Brazilia. Este vorba de utilizarea în jungla Amazonului a două defoliantе [...]“ R.l. 20 III 84 p. 6; v. și *defoliant, ecofilm, ecomodel, viral* (din fr. *écologique*; cf. engl. *ecological*; DMN 1968, BD 1970, MNC 1986; Th. Hristea în LR 3/72 p. 193; DEX, DN3)
- ecológíst, -ă** s.m.f., adj. (ecol., pol.) –Adept al unei mișcări civice sau politice care își propune să militeze pentru apărarea integrității sistemului ecologic– „Trei *ecologiști* de pe vasul Greenpeace, arestați vinerea trecută de poliția canadiană, au fost condamnați [...] la amenzi de 1500 de dolari.“ R.l. 18 III 82 p. 6. „*Ecologiști* – apărători ai Naturii – sînt pretutindeni pe glob [...]“ R.l. 16 III 83 p. 4. „Partidul *Ecologist* –

pentru prima dată – a obținut două mandate în parlament.“ R.I. 21 VI 84 p. 6; v. și *gonflabil* (din fr. *écologiste*; DHLF 1964, PR 1968)

ecolót s.n. (electron.) – Sondă electronică– „*Ecoloturile* noastre înregistrează adâncimile de pe tot parcursul.“ Sc. 8 IX 62 p. 4 (din germ. *Echolot*; LTR; DN3)

ecomodél s.n. (ecol.) „Cercetările [...] vor fi axate pe examinarea la lupă a unor modele ecologice tip, a raporturilor dintre elementele lor componente (vegetație, animale, resurse etc.). Pentru terminarea unor asemenea «*ecomodele*» s-au ales 18 regiuni de studiu.“ Sc. 21 XII 78 p. 5. „Pentru determinarea unor asemenea «*ecomodele*» s-au ales 13 «regiuni de studiu», în funcție de particularitățile lor fizico-geografice și geologice.“ Sc. 27 X 82 p. 5 //din *eco[logic]* + *model*//

econocrát s.m. –Tehocrat care se ocupă de problemele macroeconomice ale societății– „[...] *econocrații*, «gestionarii societății», trebuie luați în seamă atunci când vorbim despre intelctualii momentului [...]“ „22“ 46/93 p. 5 //din *econo[mi]e* + *-crat*//

econometrie s.f. 1967 (ec.)–Studiul proceselor economice pe baza datelor matematice– v. *demoscopie*; v. și R.I. 4 II 72 p. 3 (din fr. *économétrie*; PR 1950; Th. Hristea în LR 3/72 p. 186; DEX, DN3)

econométru s.n. (ec.) –Aparat pentru măsurarea economiilor realizate în consum– „*Econometrul* în ajutorul tractoriștilor. Specialiștii [...] din regiunea Țelinograd (U.R.S.S.) au pus la punct și trimis spre experimentare un «*econometru*» electronic care îi ajută pe tractoriști să economisească o importantă cantitate de combustibil.“ Sc. 12 V 82 p. 5 (din fr. *économètre*; DMC 1968)

economicitate s.f. –Economisire, grad de economie; rentabilitate– „[Apartamentele] nu erau prea spațioase pentru o familie obișnuită, dar era evidentă grija pentru *economicitatea* spațiului, pentru calitatea finisajului.“ Cont. 16 XII 60 p. 2. „V-aș ruga să faceți o apreciere generală de *economicitate* acestor resurse.“ R.I. 25 XI 73 p. 3; v. și Sc. 4 XII 63 p. 4, R.I. 5 III 71 p. 3, 30 I 84 p. 6 (din *economic* + *-itate*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 136; DEX, DN3)

económico-social, -ă adj. „Un rol major în îndeplinirea marilor obiective ale dezvoltării *economico-sociale* a țării.“ R.I. 31 X 78 p. 3; v. și *endemicitate* (1973) (din *economic* + *social*; LRC II p. 215)

economie de piață sint.s. (ec.) –Economie care se conduce după regulile pieței– „La cinema Patria sau în patria cinema-ului românesc de capă și spadă, Parlamentul – semn al înviorării *economiei de piață* – nevoia de bodyguardzi e tot mai acută.“ R.I. 4 VI 93 p. 2. „Nicăieri în lume, nici măcar în jungla aflată pe calea democrației și a *economiei de piață* nu se emit ordine care să acționeze retroactiv.“ Ev.z. 24 X 95 p. 1; v. și *impozitare, libertin* (1992), *rotunditate* (1992) (cf. fr. *économie de marché*)

economizator s.n. –Economizor– „Dacă gospodina respectivă nu are de spălat decât o cantitate de rufe reprezentând jumătate din capacitatea mașinii, e de ajuns să apese pe un buton pe care scrie *economizator*.“ Sc. 27 XII 77 p. 5 (probabil din *economizor*, prin substituție de sufix)

ecopedologie s.f. (ecol.) –Studiul caracterelor somatice determinate de factorii pedologici– „*Ecopedologie* de G. Chiriță.“ Cont. 1 IX 79 f.p. „Sofia Zanelli, cercetătoare eminentă în chimia solului și *ecopedologie*.“ R.I. 18 II 82 p. 4; v. și 14 II 83 p. 4 //din *eco[logic]* + *pedologie*//

ecoscóp s.n. „Specialiștii australieni cu construit un nou aparat căruia i-au dat denumirea de «*ecoscop*». Noul aparat este folosit pentru obținerea pe ecranul de televiziune a imaginii copilului încă înainte de a se naște.“ Cont. 27 IX 63 p. 7 //din *eco-* + *scop* “privire, cercetare“; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5; DEX-S//

ecosistém s.n. (ecol.) –Unitate naturală de bază; sistem ecologic– „Vineri dimineată [...] s-au deschis lucrările simpozionului «Protecția *ecosistemelor* și folosirea rațională a erbicidelor.“ Sc. 25 XI 78 p. 5. „Cu autoritatea pe care o deține în materie, savantul britanic ne convinge că și cei, foarte puțini, care vor mai rămâni în viață în cazul unui asemenea cataclism nuclear, vor trăi într-o lume cu un *ecosistem* iremediabil prejudiciat. Astfel, temperatura va scădea sub zero grade și o «iarnă nucleară» se va abate asupra Europei, chiar dacă războiul a început vara.“ I.B. 29 II 84 p. 8; v. și R.I. 5 III 81 p. 6 (din fr. *écosystème*, engl. *ecosystem*; DMC 1960, PR 1969; D.Filoz.; DEX, DN3)

ecosóndă s.f. (mar.) –Sondă pentru stabilirea adâncimilor marine prin analiza ecoului acustic– „La Institutul maritim de pescuit din Gdynia a fost pus la punct un procedeu hidroacustic de studiere a fundului mării. Măsurarea coeficientului de reflexie a energiei acustice cu ajutorul unei *ecosonde* permite determinarea reliefului

submarin, a grosimii sedimentelor și a adâncimii.“ I.B. 9 XII 75 p. 4 (din fr. *échsonde*; DEX, DN3)

ECU s.m. –Numele monedei convenționale europene– „190 milioane *ECU* vin în România la sfârșitul lunii.“ Cotid. 4 XII 91 p. 3. „Căci, după ajutorul de urgență, în valoare de 11,5 milioane *ECU* pentru înfruntarea dificultăților imediate din domeniul sanitar și alimentar [...] a urmat mineriada din 13–15 iunie 1990 care a făcut ca Parlamentul European să ceară să «nu se continue ajutorul tehnic României, cu excepția ajutorului umanitar».“ R.I. 18–19 VII 92 p. 12. „Un supermagazin în care plătești cu *ECU*“ „22“ 37/93 p. 13 (din sigla engl. *E[uropean] C[urrency] U[nit]*; cf. fr. *écu*; DHLF 1978, DPN 1983; FS 310)

edentație s.f. 1992 (med.) –Lipsă totală sau parțială a dinților– v. *endoosos, fixist* (după fr. *édenter*; DN3)

edictare s.f. –Decretare, promulgare– „Decretul este foarte clar, explicit, amănunțit și nu lasă loc la nici un fel de alte interpretări și discuții: există niște reguli – întărite prin *edictarea* unor norme juridice [...]“ R.I. 9 I 82 p. 1 (din *edictă*)

edictuál, -ă adj. (rar) –Cu caracter de edict– „Eugen Ionesco atunci când glosează evenimente din țară (politice înedobște) o face *edictual*, în texte de-o frază.“ Lit. 21/93 p. 7 (din *edict*)

edilitár-gospodărăesc, -ească adj. –Privitor la întreținerea și îngrijirea clădirilor și a orașului– „Primăvara a declanșat în toate orașele și comunele țării largi acțiuni *edilitar-gospodărești*.“ R.I. 25 III 76 p. 5. „Realizarea unor obiective și acțiuni *edilitar-gospodărești*.“ R.I. 2 XII 81 p. 2 (din *edilitar* + *gospodăresc*)

editór-critic s.m. –Critic care conduce o editură– „Așadar, nu *editor-critic* cu orice preț, ci un editor cultivat, onest și cu autoritate profesională în meseria pe care o exercită.“ R.I. 15 VIII 77 p. 2 (din *editor* + *critic*)

editorialíst, -ă s.m.f. –Persoană care scrie editorialul unui ziar, al unei reviste– „*Editorialiști* din Buenos Aires susțin că va avea loc o serioasă înfruntare [...]“ Săpt. 10 X 72 p. 3. „Un *editorialist* al ziarului «Washington Post» pare puțin intrigat.“ R.I. 19 X 82 p. 6. „Premiul [a fost acordat] *editorialistei* Roxana Iordache de la cotidianul «România liberă».“ Timișoara 43/95 p. 2; v. și „22“ 125/95 p. 5 (din fr. *éditorialiste*; PR 1948; C. Lupu în CL 1/83 p. 50; DN3)

editură-pirát s.f. 1991 –Editură care publică lucrări fără a plăti drepturile cuvenite autorilor sau altor edituri– v. *ediție-pirat* (din *editură* + *pirat*)

ediție s.f. –Serie de manifestări artistice, științifice, sportive etc. care se repetă periodic; etapă– „Mîine, de la orele 19 [...] va avea loc cea de-a doua *ediție* a festivalului-concurs de muzică ușoară dotat cu premiul «Lebăda de argint».“ I.B. 9 X 70 p. 2. „Pisa: Cursurile internaționale de lingvistică la a doua *ediție*.“ R.lit. 12 X 72 p. 31. „Aflat la cea de-a VII-a *ediție* a sa, festivalul «Craiova muzicală» va avea loc între 18 și 25 noiembrie.“ R.I. 18 XI 78 p. 5; v. și Sc. 11 II 71 p. 6; v. și *ecocinematografie* (formal din fr. *édition*, it. *edizione*; A. Beyrer în SCL 5/76 p. 538; DN, DEX, DN3 – în sport)

ediție-pirát s.f. (lit.) –Ediție neautorizată de autor– „Pe piață apărușeră *ediții-pirat* ale aceluiași tratat de chimie anorganică.“ Fl. 7 I 67 p. 23. „În culerele figurează schițe și nuvele scrise cîndva pentru magazin sau producții din tinerețe care «nu meritau să vadă lumina tiparului». Acestea au ajuns, nu se știe cum, să fie sustrate și tipărite în așa-numite *ediții-pirat*, cărți neautorizate de autor.“ Sc. 24 XI 74 p. 6. „Edituri-pirat, *ediții-pirat*, rapturi editoriale de traduceri din literatura universală, furturi de inteligență culturală, artistică, științifică – iată câteva din gravele rezultate scăpate de sub controlul public [...]“ R.I. 26 XI 91 p. 2; v. și 28 XII 66 p. 6 (din fr. *édition-pirate*; DMN 1966)

educatív-estétic, -ă adj. –Cu rol de educare în domeniul frumosului– „Acum șase ani, Uniunea compozitorilor a inițiat [...] o acțiune *educativ-estetică* cu profil de stagione, purtînd simbolic numele de «Clubul prietenilor muzicii».“ I.B. 17 XI 72 p. 2 (din *educativ* + *estetic*)

efasáre s.f. –Ștergere– „Rolul din acest film e o nouă demonstrație a talentului său, a economiei de mijloace cu care exprimă, prin infinite nuanțe, faptul că «se întîmplă afitea și nu se întîmplă nimic», a farmecului său specific, un farmec al *efasării* scilicitoare și al ambiguității atît de necesare personajului Filip.“ Sc. 9 VII 80 p. 4 (cf. fr. *effacement*)

eféct s.n. în sintagmele: ✧ *efect de tunel* –Trecerea unei particule printr-o barieră de potențial– „Aplicare practică a așa-numitului «*efect de tunel*», aparatul [...] este capabil să pună în evidență [...] asperități de dimensiuni infinitezimale.“ Sc. 22 XII 82 p. 5 ✧ *efect de seră*, [...]

noile cercetări confirmă teoria «efectului de seră» potrivit căreia temperatura atmosferei va crește, ca urmare a acumulării bioxidului de carbon, care captează razele solare, păstrând căldura ca într-o seră.“ Sc. 24 I 84 p. 7. „Activitatea omului [...] va determina creșterea conținutului de bioxid de carbon din atmosferă, producând așa-numitul «efect de seră», ce va provoca o încălzire.“ I.B. 6 II 84 p. 8; v. și R.I. 11 I 85 p. 6 (*efect de tunel* din fr. *effet tunnel*; DN3; *efect de seră* din fr. *effet de serre*)

efemeritate s.f. (rar) –Caracter trecător– „Cît despre *efemeritatea* muzicii tinere, poate într-un articol viitor.“ I.B. 28 V 82 p. 2 (cf. it. *efemerità*; DN3)

efemerizare s.f. –Perimare, învechire rapidă– „Astăzi, actualizarea pe care o presupun mass-media tinde să creeze un fenomen de *efemerizare* pe care nu trebuie să-l considerăm după nume, fenomen pur negativ.“ R.lit. 14 VI 73 p. 29 (din *efemer*)

efigia vb. I (fig.) –A scoate în relief– „Avem acum [...] bucuria de a *efigia* un jubileu: cea de-a 250-a carte tipărită sub arcadele [...] acestei prestigioase colecții, ale cărei volume de buzunar apar în limbile română, maghiară și germană.“ Săpt. 27 II 81 p. 4 (din *efigie* + -a)

egări s.m.pl. (vest.) –Colanți lungi pînă la glezne– „S.T. adoră slămina cu ceapă și poartă numai *egări* negri.“ R.I. 10 VII 93 p. 15. „La Brașov, ciudatul personaj cunoscut sub numele de «spintecătorul de *egări*», continuă să facă noi victime, în ciuda faptului că Poliția a realizat un portret-robot al acestuia.“ R.I. 4 XII 93 p. 9 (cf. engl. *jaeger* “țesătură sau tricotaj din lînă pentru lenjerie”)

egerie s.f. –Sfătuitoare, inspiratoare a unui om politic sau artist– „Să începem să ghicim cine sînt *egeriile* (adică muzele) care îi inspiră pe șoimii noștri din parlament și din afara lui și care le sînt scopurile.“ R.lit. 16 V 91 p. 2 (din fr. *égérie*; DN3)

ejectabil, -ă adj. –Care poate fi catapultat– „Aviatorul canadian a reușit să se salveze, grație scaunului *ejectabil*.“ R.I. 24 V 83 p. 6 (cf. fr. *éjectable*; PR 1956; DN3)

elaskón s.n. 1977 –Articol de cosmetică auto– v. *autobalsam*

electroacupunctură s.f. (med.) „O interesantă realizare a unor medici din R.P. Chineză care, într-o perioadă de 18 luni, au tratat 110 bolnavi de cord prin *electroacupunctură*. În cadrul acestui tratament, ei au utilizat opt noi puncte de acupunctură, fiecare din acele folosite primind o serie de impulsuri electrice – variabile ca tărie și durată.“ R.I. 31 XI 77 p. 6. „La Liceul industrial nr. 1 s-a realizat un aparat de *electroacupunctură* prevăzut cu detector de puncte trigger. Tot aici s-a realizat și un aparat pentru electroanestezia locală.“ R.I. 12 XI 82 p. 3. „Se face și *electroacupunctură*.“ R.I. 23 III 85 p. 5; v. și 21 VII 81 p. 3 //din *electro-* + *acupunctură*; DEX-S//

electroacústic, -ă adj. 1978 (electr.) –Care privește electroacustica– v. *insectofon* (din fr. *électro-acoustique*; PR 1948; DEX-S)

electroanestezie s.f. (med.) –Producerea anesteziei prin folosirea curentului electric– „În locul bombardamentului cu medicamente pe care-l pretinde azi pregătirea preoperatorie și anestezia în sine, o echipă de medici francezi propune *electroanestezia*, mai puțin traumatizantă pentru organism.“ Mag. 11 VIII 73 p. 1; v. și Sc. 1 X 84 p. 6; v. și *electroacupunctură* (din fr. *électroanesthésie*; DMN 1966; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504; DEX-S)

electroautobúz s.n. (transp.) –Autobuz acționat electric– „În Suedia a început testarea unui tip de *electroautobuz* urban alimentat de o baterie de acumuloare.“ Sc. 20 VIII 82 p. 5 //din *electro-* + *autobuz*//

electroautomobil s.n. (transp.) –Automobil acționat electric– „*Electroautomobil*. «Elektrojiguli» – iată numele primului automobil electric construit de cunoscuta uzină din orașul Togliatti (U.R.S.S.).“ R.I. 28 III 84 p. 4; v. și 24 VI 84 p. 5 //din *electro-* + *automobil*//

electrobúz s.n. (transp.) –Autobuz acționat electric– „Pe străzile orașului japonez Nagoya a început să circule un *electrobuz* de pasageri, care folosește energia unor baterii de acumuloare.“ I.B. 14 III 73 p. 4 (din germ., rus. *Elektrobus*, fr. *électrobus*; DTP, D.Tr.; DEX, DN3)

electrocalóric, -ă adj. (fiz.) –Privitor la căldura produsă sau absorbită în conductoare prin trecerea curentului electric– „La Milano veți putea vedea clădirea administrativă a unei mari întreprinderi industriale care își schimbă coloritul fațadei de câteva ori pe zi. Aceasta se realizează printr-un ingenios sistem *electrocaloric* conectat la tablăile de metal care îmbracă fațada clădirii ca niște solzi.“ Sc. 19 VIII 62 p. 3 (din fr. *électrocalorique*; cf. germ. *electrokalorisch*; DEX, DN3)

electrocár s.n. –Platformă acționată de acumulatori, folosită pentru transportul de materiale în gări, ateliere etc.– „Trebuie să știți că *electrocarul* este o mică platformă pe patru roți căreia constructorii nu i-au prevăzut niciodată un viitor artistic.“ Sc. 16 XI 60 p. 1; v. și I.B. 18 I 61 p. 1, Sc. 29 V 80 p. 5, Ev.z. 27 VIII 96 p. 12; v. și *electrotelefer* (din engl. *electrocar*; cf. germ. *Elektrocarren*; FC I 139; DT, LTR; DEX, DN3)

electrocardiográf s.n. (med.) –Aparat cu ajutorul căruia se reprezintă grafic, pe hîrtie, tensiunea și curenții electrici care însoțesc activitatea musculară a inimii– „Un aparat electronic portativ putînd indica, cu mai multe ore avans, iminența unui atac cardiac, a fost pus la punct de către o firmă din Tel Aviv. Acest aparat, de mărimea unui mic radio cu tranzistori poate fi transportat într-un buzunar, este constituit dintr-un *electrocardiograf*, un ordinor și o memorie electronică, fiind legat de corpul pacientului prin electrozi.“ R.I. 13 IV 85 p. 6; v. și *magnetocardiograf* (din fr. *électrocardiographie*, germ. *Elektrokardiograph*; PR 1948; DEX, DN3)

electrocardioscóp s.n. (med.) –Aparat care permite proiectarea pe un ecran a tensiunii și curenților care însoțesc activitatea musculară a inimii– „*Electrocardioscopul* modular. La solicitarea Ministerului Sănătății Întreprinderea «Electronica» a început să producă «*Electrocardioscopul* modular M 5112 A», primul dintr-o gamă largă de aparate electronice necesare supravegherii bolnavilor cardiaci în condiții de spitalizare. [...] noul aparat medical poate fi montat în sălile de operație, în sălile de terapie intensivă și în laboratoarele de explorări funcționale, pentru controlul persoanelor purtătoare de stimulator cardiac, precum și pentru analiza morfologică a electrocardiogramei.“ R.I. 10 VII 80 p. 2 (din fr. *électrocardioscope*; DN3, DEX-S)

electrocaríst s.m. –Lucrător pe electrocar– „În perioada calificării, muncitorii sînt retribuiți cu retribuția de muncitor necalificat, fochiști autorizați, *electrocaríști*.“ R.I. 26 VI 75 p. 4 (din *electrocar* + -ist; I. Moise în LR 6/78 p. 586)

electrocásnic, -ă adj. –(Aparat electric) utilizat în casă; electromenajer– „Nici un aparat *electrocásnic* să nu funcționeze peste strictul necesar!“ R.I. 17 XI 78 p. 3. „Fiecare cetățean este dator să folosească cu maximum de zgîrcenie aparatele *electrocásnice* și ceilalți receptori de energie în aceste ore.“ R.I. 21 XI 78 p. 5; v. și 1 VIII 80 p. 5; v. și *energofag* (din *electro-* + *casnic*, după fr. *électroménager*; *électrodomestique*; PR 1949; DEX-S)

electrochirurgie s.f. (med.) „O echipă de medici indieni au reușit, folosind o tehnică japoneză de «*electrochirurgie*», să înlăture o tumoare a intestinului unui om, fără anestezie și bisturiu [...] Odată localizată, tumoarea a fost arsă [...] grație curentului propagat prin firele electrice.“ R.I. 31 VIII 82 p. 6 (din fr. *électrochirurgie*; DEX, DN3)

electrodinámic, -ă adj. (electr.) –(Aparat) pus în funcțiune la trecerea curentului electric– „La stațiile C.F.R. Sibiu și Sighișoara au fost date în exploatare două instalații *electrodinamice*.“ Sc. 5 I 62 p. 1 (din fr. *électrodynamique*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 236; DT, LTR; DEX, DN3)

electrodrenáre s.f. –Evacuarea apei cu mijloace electrice– „O mare firmă britanică a cumpărat, acum doi ani, brevetul acestei invenții în scopul asanării prin *electrodrenare* [...] Aș vrea să adaug că, în ultimul timp, am reușit să punem la punct noi cercetări care vin în completarea invenției de bază, cea mai importantă fiind metoda de impermeabilizare a construcțiilor prin *electrodrenare*.“ Sc. 30 XII 73 p. 3 //din *electro-* + *drenare*//

electroenergétic, -ă adj. 1972 –Privitor la energia electrică– v. *cititor-încasator* //din *electro-* + *energetic*; DN3//

electroeroziúne s.f. (electr.) –Îndepărtarea unui strat superficial dintr-un material prin descărcări electrice– „La Întreprinderea «Electrotimiș» din Timișoara a fost recepționată a 400-a mașină de prelucrat prin *electroeroziune* produsă de această unitate a industriei constructoare de mașini, utilaj de înaltă tehnicitate [...]“ R.I. 22 X 82 p. 5. „[...] încadrează ingineri [...] pentru următoarele domenii: *electroeroziune*, electrochimie [...]“ R.I. 24 VI 85 p. 4; v. și I.B. 20 X 82 p. 5, R.I. 5 XI 82 p. 5 (din fr. *électroérosion*; DN3)

electrofiltru s.n. (tehn.) –Filtru electric– „La fabrica de ciment «Temelia» din Brașov s-a pus în funcțiune un *electrofiltru* de captare a prafului.“ Sc. 26 VII 62 p. 1. „La Bistrița a intrat în fabricație cel mai mare *electrofiltru* românesc.“ R.I. 19 XI 74 p. 5; v. și 13 I 82 p. 3; v. și *cazan-turn* (din fr. *électrofiltre*; cf. engl. *electrofilter*; BD 1970; DT, LTR; DEX-S)

electrofizioterapeutic, -ă adj. 1975 (med.) –Tratat prin procedee fizice acționate electric – v. *balneofizioterapeutic* //din *electro-* + *fizio-* + *terapeutic* //

electrofón s.n. (muz.) –Aparat de reproducere a înregistrărilor fonografice pe disc sau pe bandă magnetică – „La Tokio a fost prezentat în premieră un sistem inedit de reproducere sonoră. Este vorba despre un nou *electrofon* care utilizează o rază laser în locul capului clasic de lectură.“ R.I. 27 XI 77 p. 6 (din fr. *électrophone*; PR 1950; LTR; DEX, DN3)

electroforegramă s.f. (med.) –Reprezentare grafică a unei analize electroforetice – „În schimb, proteinograma sau *electroforegrama*, adică diagrama electroforetică a tabloului proteinic din plasma sîngelui, reprezintă valorile cantitative ale diferitelor fracțiuni ale albuminelor și globulinelor sangvine.“ Cont. 10 XI 61 p. 7 (din fr. *électrophorégramme*; DTN 1977; DFMB; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 236; DN3, DEX-S)

electroforétic, -ă adj. 1961 (med.) –(Metodă de analiză) care urmărește migrația particulelor încărcate electric sub efectul unui câmp electric – v. *electroforegramă* (din fr. *électrophorétique*; cf. engl. *immuno-electrophoretic*; BD 1970; LTR; DEX-S)

electroforéză s.f. (fiz.; med.) „Cercetătorul american B.G. este creatorul unui aparat despre care se afirmă că va putea sluji la identificarea persoanelor după o cantitate oricît de mică de sînge. Operația se bazează pe *electroforéză*, proces prin care se înțelege deplasarea spre electrozi a particulelor dintr-o soluție coloidală, în cazul de față minusculele componente ale sîngelui.“ Sc. 24 XII 77 p. 6. „O firmă din S.U.A. a expus [...] un model experimental de *electroforéză*, destinat să obțină în spațiu materiale biologice imposibil de fabricat în cantități industriale pe Pămînt.“ R.I. 9 VI 83 p. 6 (din fr. *électrophorèse*; cf. engl. *electrophoresis*, rus. *электрофорез*, germ. *Electrophorese*; PR 1948, BD 1969; DTP, DM, LTR, D.Min.; DEX, DN3, DEX-S)

electroftalm s.n. (med.) „Oculistul polonez profesor W. St. a construit un aparat, așa-numitul *electroftalm* cu 80 de canale pentru suplinirea vederii la orbi.“ Cont. 3 IX 63 p. 7. „Oculistul polonez W. St. a prezentat un aparat – pe care l-a denumit *electroftalm* – menit să ofere nevăzătorilor posibilitatea percepției vizuale. Principiul aparatului constă în faptul că imită forma obiectului aflat în fața nevăzătorului cu ajutorul unor pulsatoare – acționate de numeroase canale emițătoare de impulsuri – plasate pe fruntea acestuia. Cu cît are mai multe canale – se preconizează realizarea unui *electroftalm* chiar cu 3000 de canale (primul avea doar 600) – cu atît mai exactă este percepția.“ I.B. 16 III 74 p. 6; v. și 30 X 69 p. 4, R.I. 1 XI 75 p. 6 (din *electro-* + *oftalm[ologic]*, după model pol.)

electrogeotérmic, -ă adj. „Vorbim de centrale *electrogeotermice*. Dar rezervele noastre de ape termale nu depășesc 90 de grade Celsius.“ R.I. 25 XI 73 p. 3. „Prima centrală *electrogeotermică* din lume va intra în funcțiune anul viitor în Japonia.“ Sc. 9 VII 76 p. 6 //din *electro-* + *geotermic* //

electrohidraulic, -ă adj. (electr.) –Care funcționează prin presiunea unui lichid determinată de curentul electric – „Nava are o mașină de cîrmă *electrohidraulică*.“ Sc. 14 IV 66 p. 1. „Iași. Un colectiv de specialiști [...] a realizat o instalație de încercat poduri în regim dinamic, pe principiul unui vibrator *electrohidraulic*.“ R.I. 8 I 83 p. 3. „Acționată *electrohidraulic*, combina, comandată de la un pupitr, este echipată cu șenile, cu două brațe de perforare, cu brațe de încărcare cu multiple grade de libertate, precum și cu un sistem de încărcare cu bandă a minereului direct în vagoneti sau în autodumper.“ R.I. 17 I 83 p. 5 (din engl. *electrohydraulic*; BD 1970)

electromasoterapie s.f. 1974 (med.) –Terapie prin masaj electric – v. *celulită* //din *electro-* + *masaj* // + *terapie* //

electromenajer, -ă adj. –(Aparat) de uz casnic acționat electric – „Televizorul, telefonul și majoritatea aparatelor *electromenajere* emit câmpuri electromagnetice.“ Mag. 23 III 74 p. 5. „Expoziție de echipament *electromenajer*.“ I.B. 7 VI 74 p. 3; v. și R.I. 12 VI 79 p. 6 (din fr. *électroménager*; PR 1949; DEX-S)

electrometrie s.f. 1977 (tehn.) –Ansamblul metodelor pentru măsurarea mărimilor electrice – v. *scientolog* (din fr. *électrométrie*; DN3)

electromobil s.n. (transp.) –Automobil acționat electric – „Producția în serie a *electromobilului* va începe în anul viitor.“ Sc. 28 XII 73 p. 6. „Modelul experimental al primului *electromobil* din R.D.G. a parcurs deja 20000 km.“ Sc. 25 III 74 p. 4. „*Electromobilul* [...] este încă departe de a fi perfect [...]“ R.I. 24 VI 84 p. 4; v. și 29 VI

79 p. 5, 7 III 80 p. 5; v. și *microelectrobuz* (din germ. *Elektromobil*, fr. *électromobile*; GWDS 1968; DTN 1976; DT, D.Tr.; DN3, DEX-S)

electronită s.f. (formație ironică) „Noul delict are rădăcini multe în civilizația contemporană. Este, pe de altă parte, și consecința unei goane care s-ar putea numi *electronită*: dezvoltarea enormă a activităților ingineresti – din păcate, deseori – în detrimentul celor umane. O altă sursă e sempiterna fudulie omenească; diplomomania, patala-momania, nevoia de a se lăfăi cu titluri academice, fie pentru a face praf pe un recalitrant viitor tată-socru, fie pentru a epata pe o dulcinea rezistentă.“ R.lit. 5 III 81 p. 17 (din *electron[ică]* + *-ită*)

electronituire s.f. (tehn.) –Nituire cu ajutorul electricității – „Printre cele mai recente [procedee] se află și *electronituirea*. Acest procedeu se aplică la îmbinarea tablelor normale sau profilate cu ajutorul punctelor sudate prin topire.“ I.B. 7 VI 62 p. 1 (din *electro-* + *nituire*)

electronografic, -ă adj. (med.) –Referitor la electronografie – „Dumneavoastră sînteți cel care utilizați tehnica *electronografică* într-o variantă originală [...]“ R.I. 9 X 84 p. 5 (din engl. *electronographic*; DEX-S)

electronografie s.f. (med.) –Imagine a câmpurilor electrice din corpul omenească – „Această metodă a permis evidențierea, pentru prima oară, a câmpurilor electromagnetice ale corpului uman, precum și a modificărilor acestora, ce se produc în condiții de boală. Mare interes prezintă *electronografia* mai ales în diagnosticul unor afecțiuni interne, și îndeosebi în evidențierea primelor modificări care apar în boala canceroasă.“ R.I. 17 XI 75 p. 5. „*Electronografia*. O nouă metodă de investigații a fenomenelor fizice și biologice [...]“ Pr.R.TV 14 XII 79 p. 12. „*Electronografia* pătrunde tot mai mult în practica medicală umană.“ R.I. 23 III 85 p. 5; v. și Pr.R.TV 27 II 84 (din engl. *electronography*, fr. *électronographie*; BD 1970, DTN 1974; DEX-S)

electronoóptic, -ă adj. (opt.) –Referitor la acțiunea câmpului electric asupra luminii – „Transformatorul *electronooptic* montat în aparat mărește intensitatea luminii de 15000 de ori.“ I.B. 10 XI 75 p. 8. „Prelucrate cu concursul instalațiilor *electronooptice*, informațiile au fost de un real folos pentru stabilirea unor noi detalii de tip geologic.“ I.B. 25 IV 77 p. 2 (din *electrono-* + *optic*, probabil după model engl.; cf. fr. *électrooptique*; DFMB)

electronólvolt s.m. (fiz.) –Unitate de măsură pentru energie folosită în fizica atomică, egală cu energia dobîndită de un electron la o diferență de potențial de un volt – „Acum este însă vorba, după cum relatează China Nouă, de o mașină gigant de cîteva zeci de GEV (miliarde de *electronvolți*).“ Sc. 4 III 78 p. 5; v. și 28 VI 77 p. 4 (din fr. *électron-volt*, engl., rus. *electron-volt*; PR 1948; FC I 48; DTP, LTR; DEX, DN3)

electrosmótic, -ă adj. 1972 (electr.) –Privitor la trecerea unui lichid printr-o membrană ca urmare a diferenței de potențial electric între fețele acesteia – v. *biserică-monument* (din fr. *électrosmotique*; L; DN3)

electropalán s.n. 1966 (circ.) –Electrosvuitor – v. *electrotelefer*, *subansamblu* //din *electro-* + *palan* //

electroplúș s.n. (text.) –Material textil obținut prin lipirea pe o țesătură suport a unui puf din fire sintetice – „Pălăriile din primăvara lui 1975. Aflăm din expoziția deschisă la sediul cunoscutei fabrici din Timișoara: alături de materialele tradiționale (lînă, pînă de iepure) se folosesc și materii prime noi (plușul, *electroplușul*).“ R.I. 16 I 75 p. 5 //din *electro-* + *pluș* //

electroplușăt, -ă adj. (text.) –Realizat prin lipirea unui puf din fire sintetice pe un material suport – „Fabrica Adesgo din capitală a prezentat 19 modele noi de articole printre care și bluze de tricot din relon cu desene *electroplușate*.“ Sc. 15 XI 60 f.p. (din *electropluș*)

electropneumátic, -ă adj. (electr.) –(Mecanism) care produce aer comprimat cu ajutorul electricității – „Produsele pe care le fabricăm în momentul de față, cum ar fi: ventilatorul *electropneumatic* cu diametrul 400, troliul T.P. – 1 [...]“ R.I. 31 III 74 p. 3 (din fr. *électropneumatique*; DMN 1970)

electropunctură s.f. (med.) –Electroacupunctură – „*Electropunctura* – «metamorfoză» modernă, cu urmări spectaculoase, a acupuncturii.“ I.B. 31 XII 81 p. 4 (din fr. *électropuncture*, *électropuncture*; PR; DN3, DEX-S)

electrosolár, -ă adj. –Care se referă la electricitatea obținută prin folosirea energiei solare – „Prima centrală *electrosolară* din Franța [...] va fi construită în zona Pirineilor orientali [...]“ Sc. 17 IX 77 p. 6 (din *electro-* + *solar*, după fr. *hélio-électrique*; L 1960)

electrostimulare s.f. (med.) –Utilizarea impulsurilor electrice

pentru stimularea țesuturilor vii— „*Electrostimularea* nu este o idee nouă. Medicina o folosește de multă vreme. Această metodă a contribuit la realizarea grefelor de inimă.“ Sc. 4 I 78 p. 3 (din *electro- + stimulator*; prin substituție de sufix, *-tor / -are*)

electrostivuito s.n. (tehn.) —Stivuito acționat electric— „Cu *electrostivuitoarele* s-a cheltuit mai mult.“ Sc. 9 II 71 p. 6; v. și R.I. 10 VII 80 p. 5 //din *electro- + stivuito*//

electrostivuito s.m. —Persoană care lucrează pe un electrostivuito— „St.C., *electrostivuito* care turna în rețeaua de canalizare substanțe scumpe, procurate pe valută, avea renumele de ins cu care nu te poți înțelege, obraznic, dur.“ Sc. 19 VI 83 p. 4 (din *electrostivuito + -ist*)

electrotelefér s.n. —Instalație de manevrare a pieselor grele, pe principiul macaralei mobile, acționată electric— „Vom enumera [dintre exponatele bulgare] electrocarele de diferite tipuri, marca «Balcancar», *electrotelefer*ele caracterizate prin construcția simplă, soliditate și comoditate la manevrare, electropalanele care pot funcționa cu comandă-program sau motocarele moderne [...]“ R.I. 18 IX 66 p. 1 //din *electro- + telefer[ic]*//

electrotermocauterizare s.f. (med.) —Cauterizare prin mijloace electrotermice— „Secția de chirurgie este înzestrată cu aparate moderne de sterilizare, *electrotermocauterizare* și reanimare, o cameră de preanestezie etc.“ Sc. 24 XII 66 p. 2 //din *electro- + termo- + cauterizare*//

electrovésta s.f. „«*Electrovesta*» este un tip îmbunătățit de mașină cu cuptor pentru bucătărie, cu un consum mai mic de energie electrică.“ R.I. 22 II 78 p. 5 (din *electro- + vesta* “numele unui tip de mașină de gătit”)

elécție s.f. în sint.s. *metode/mijloace de elecție* 1995 —Dintre care se poate alege— v. *planificare familială*

elefantín, -ă adj. —De elefant— „Doza *elefantină*. Pentru a-l face inofensiv, au fost dizolvate în apă o mie de tablete calmante, porție care a liniștit elefantul.“ I.B. 23 I 74 p. 4; v. și I.B. 8 VIII 93 p. 4 (din fr. *éléphantin*; DN3)

eleuterococéc s. (bot.; probabil cuv. rus.) „La combinatul de zahăr de la Ussuriisk (U.R.S.S.) a fost elaborată o metodă de fabricare a zahărului rafinat artificial, în componența căruia intră extracte de anumite plante medicinale ce cresc în taiga, între care și *eleuterococéc*.“ Sc. 4 XII 76 p. 6

elév-muncitór s.m. —Muncitor care continuă în paralel cu activitatea productivă pregătirea școlară— „În anul școlar 1971/1972 și-au ridicat calificarea profesională 3.894.000 studenți-muncitori și 2.888.000 *elévi-muncitori*. Activitatea de producție și cea de ridicare a nivelului de pregătire a cadrelor se îmbină atât de strict încât aici se vorbește cu temei despre «Uzina-aulă universitară».“ Sc. 1 V 73 p. 8. „[Programul artistic] este realizat de *elévi-muncitori* de la secția serală sub îndrumarea profesorului A.D.“ R.I. 18 I 75 p. 2 (din *elev + muncitor*)

elév-problémă s.m. —Elev care constituie o problemă pentru școală— „Aproape în fiecare școală există așa-ziși «*elévi-problémă*», dar, din păcate, modul de rezolvare a cazurilor-limită diferă prea puțin... de la caz la caz.“ I.B. 14 III 73 p. 1; v. și R.I. 11 XII 80 p. 2 (din *elev + problemă*)

elicoptér-macará s.n. —Elicopter cu funcție de macară— „*Elicopter-macara*. În U.R.S.S. a fost construit un elicopter special destinat șantierelor de construcții [...] «*Elicopterul-macara*» va fi produs în curând în serie.“ Sc. 5 VI 76 p. 8 (din *elicopter + macara*, probabil după rus. *vertolet-kran*)

elicopteríst s.m. —Conducător de elicopter— „Este adusă bolnavă. Este învelită în subele *elicopteristilor*.“ R.I. 19 I 72 p. 5. „Deodată, deasupra capetelor, naufragiații au auzit zbrâmbâitul unui elicopter. Încă o dată, *elicopteristii* s-au dovedit la înălțime.“ Sc. 2 VI 75 p. 4 (din *elicopter + -ist*)

elipticitáte s.f. (livr.) —Caracterul a ceea ce este eliptic— „Vorbeam de discreția, *elipticitatea* stilului din acest scenariu.“ R.lit. 18 VI 74 p. 17 (din *eliptic + -itate*; DN3 – alt sens, DEX-S)

eligíbil, -ă adj. (jur.) „Copil *eligibil*, în terminologia cu care operează C.R.A. [Comitetul Român de Adopțiuni], înseamnă copil disponibil înfierii – copiii provenind de la o instituție de stat pentru ocrotirea minorilor (leagăne, cămine și orfelinate).“ R.I. 29 XI 91 p. 1 (DN, DEX – alte sensuri)

elitár, -ă adj. (livr.) —De elită— „[«Nunța»] era pentru tineri o operă moartă, o operă de învățat la școală. Or, ei au descoperit deodată, pe

ecran, personaje vii, discutând probleme arzătoare. Filmul a revitalizat piesa, sfărâmind grupul «*elitar*» care se formase în jurul ei.“ Cinema 4/74 p. 9; v. și R.I. 7 VI 80 p. 2 (din *elită + -ar*; după fr. *élitaire*; PR 1968; DEX-S)

elitísm s.n. (livr.) —Sistem care favorizează elitele— „[...] după cel de-al doilea război mondial, tocmai datorită imaginii reale, a consecințelor practice ale *elitismului*, termenul de elită a fost privit cu reticență și utilizat mai rar.“ Sc. 3 XII 82 p. 4 (din fr. *élitisme*; PR 1967, DMC 1973; DEX-S)

elitíst, -ă adj. (livr.) —De elită, care favorizează elita— „Publicul nu mai admite viziuni *elitiste*, nu-i suportă pe «perfecti», nu are ce învăța din cartea unui autor care este, în chip afișat, un «reusit».“ R.lit. 15 VI 73 p. 6 (din fr. *élitiste*; DMN 1968; DEX-S)

elongáție s.f. 1977 (med.) —Întindere terapeutică a unui membru al corpului— v. *kinetoterapie* (din fr. *elongation*, germ. *Elongation*, rus. *elongația*, engl. *elongation*; DTP; DN – alt sens, DEX, DN3)

eloxáre s.f. —Tratarea aluminiului contra oxidării— „S-a degradat aspectul obiectelor de aluminiu din gospodăria dvs? [...] Unitatea din str. Bujoreni nr. 21 a cooperativei «Metalocasnica» și-a amenajat un laborator special unde se execută *eloxări*.“ I.B. 29 VI 74 p. 2 (din *eloxa*; DTP; DEX, DN3)

eloxát, -ă adj. —(Despre aluminiu) Tratat contra oxidării— „A doua zi i s-a și prezentat la ușa Galeriei de artă un camion de aluminiu «*eloxat*» (se pare că aceasta înseamnă lustruit) pentru a transporta cele 40 de tablouri pînă la Bari.“ Săpt. 22 III 74 p. 5. „Întreg plafonul a fost realizat din tablă *eloxată* de culoare galben-aurie.“ R.I. 2 VII 79 p. 5; v. și 27 IX 82 p. 5 (din *eloxa*; cf. fr. *eloxé*; DN3, DEX-S)

E-mail (cuv. engl.) —Poșta electronică— „[...] poșta electronică (*E-mail*) prin care cititorii trimit observații și comentarii autorilor articolelor, iar aceștia răspund pe aceeași cale.“ Ad. 5 VII 95 p. 7. „E rîndul spaniolilor să constate amenințarea spanglish-ului pătruns mai ales pe cale... informatică, în special prin mesajele *e-mail* ale rețelei Internet.“ R.lit. 42/95 p. 15. „Genul epistolar, de pildă, se va schimba radical datorită *e-mail-ului*, ceea ce nu înseamnă că scrisorile electronice sînt mai de valoare decît cele tradiționale.“ R.lit. 9/96 p. 3; v. și *zapare* [pron. *imél*]

emaná vb. I (Termen folosit frecvent după decembrie 1989, de obicei cu sens ironic, depreciativ) **1.** —A apărea, a irumpe— „[...] și-au făcut apariția un număr mare de forțe de ordine [...] trupe de jandarmi, cu scuturi și căști, veniți simultan din două părți (Colțea, respectiv Batiște), care *au emanat* în piață [...]“ R.I. 24 IV 91 p. 1. **2.** —A transmite, a remite— „Într-un răspuns remis spre publicare [...] vioiul serviciu de presă al S.R.I. declară că nici un dosar *nu a emanat* din arhivele sale spre revistele controlate de (foști) securiști.“ Caț. 17–24 XII 91 p. 3. **3.** —A (se) produce, a (se) concretiza— „Astfel, gîndirea economiștilor de la această întreprindere *a emanat* în [...] hîrtie Ediție tip C, mai scumpă decît cea clasică cu 163 la sută.“ Contrast V 91 p. 2. **4.** —A naște— „Maria [...] *emanîndu-l* din pîntece pe fiul [...] cel dintîi [...]“ Caț. 46/91 p. 4 (formal din fr. *emaner*; D. Urișescu CV 53–55)

emanát, -ă s.m.f., adj. —(Folosit după decembrie 1989, deseori cu sens ironic, depreciativ) Ivit pe neașteptate cu ocazia Revoluției din decembrie 1989, propulsat într-o funcție înaltă în stat/într-un partid— „Tot ce are mai *emanat* țara“, „Fiecare mai *emanat* decît celălalt [...]“ R.I. 228/90 p. 1. „Despre părerea poporului nici nu se discută, el nu are de ce să se amestece într-o afacere de aleși («Azi» am zice *emanați*).“ R.I. 14 III 91 p. 4. „*Emanații* în fotolii, în pămînt eroii.“ R.I. 24 IV 91 p. 1. „O țară întregă a asistat acum un an în sanctuarul Albei Iulia, la întinarea zîmbăreață a proaspetei noastre sărbători naționale de către aceeași regie de culise a *emanațiilor* revoluției [...]“ R.I. 30 XI–1 XII 91 p. 1. „De ce «*emanații* revoluției» s-au instalat în palate și vile luxoase?“ R.I. 10 IX 93 p. 3; v. și D. 202/96 p. 3 (din *emana*; R. Zafiu în Luc. 25/91 p. 4, Irina Preda în LR 10/92 p. 547, D. Urișescu CV 50–52)

emanatór s.n. —Aparat care emană, cu ajutorul unor pastile, mirosuri ce îndepărtează insectele din apartament— „Noutăți la «Metalica» Oradea: *emano*torul electric împotriva țîntarilor și muștelor [...]“ R.I. 9 X 84 p. 4 (din *emana + -tor*)

emanáție s.f. —(Folosit frecvent după decembrie 1989, deseori cu sens ironic, depreciativ) Produs al Revoluției din decembrie 1989 și, prin extensie, orice produs al Puterii de după 1989— „*Emanații* ale Puterii“ Contr. 44/90 p. 1. „Nudele *emanații* ale comerțului socialist [...] numite magazine de stat“ Timpul 30/90 p. 8. „O *emanație* de nivelul gazetei «Azi».“ Expr. Mag. 11/90 p. 2. „Sediul *emanației* ieșene F.S.N.“ Opinia stud. 1/91 p. 2. „Prezentîndu-se ca o *emanație* a

Revoluției [...] noul regim a dovedit, la nici un an de la instaurarea sa, că nu face decât să continue, în liniile sale esențiale, politica regimului anterior.“ R.I. 25 IV 91 p. 5. „*Emanații* ale unei gestiuni economice defectuoase“ R.I. 405/91 p. 2. „Deci cine i-o fi încântat *Emanației Sale* auzul în tineretea revoluționară, ca să-l aducem să-i descinte și legitimitatea post-revoluționară?“ Caț. 17–24 XII 91 p. 7 (formal cf. fr. *émanation*, it. *emanazione*; R. Zafiu în Luc. 25/91 p. 4, I. Preda în LR 10/92 p. 547, C. Tabarcea în Cotid. 1 III 91, D. Urișescu CV 50–52)

embargonaút s.m. (formație glumeată) –Contrabandist (cu benzină) din perioada embargoului asupra Iugoslaviei– „Alte dezvoltări despre *embargonaúti* și «nașii» lor. Sintem în căutarea unor personaje sus-puse care dijmuesc ciștișurile contrabandiștilor.“ R.I. 3 X 95 p. 1. „Foc continuu pentru bărcile *embargonaúților*.“ R.I. 6 X 95 p. 1 (din *embargo* + *-naut*)

emisie-recupție s.f. în sint. *aparat de emisie-recepție* –Emitător-receptor de radio portativ– „Persoane aflate una față de alta la distanțe de sute de kilometri și dispunând de mici aparate de *emisie-recepție* («Walkie-talkie») vor putea discuta, din casă sau de pe stradă, prin intermediul unui satelit.“ Sc. 28 XII 77 p. 5 (din *emisie* + *recepție*)

emisiune-anchetă s.f. –Emisiune în care se efectuează o anchetă– „«Vă cunoașteți copilul?» (*emisiune-anchetă*)“ Sc. 2 II 67 p. 2. „Publicul francez a urmărit cu stupefacție pe ecranele televizoarelor câteva *emisiuni-anchetă* în care toxicomanii erau filmați în plină criză.“ Sc. 22 I 72 p. 6 (din *emisiune* + *anchetă*)

emisiune-concurs s.f. –Emisiune în care are loc un concurs– „Sînt la modă *emisiunile-concurs*. Pentru că suscită atenția, antrenează concurenți, ascultători, spectatori; pentru că, în general vorbind, orice dispută pasionează.“ I.B. 1 II 67 p. 2. „*Emisiune-concurs* pentru tineri interpreți de muzică populară.“ Pr.R.TV 13 IV 74 p. 13; v. și 26 I 67 p. 8 (din *emisiune* + *concurs*)

emisiune-lecție s.f. –Lecție transmisă prin radio sau televiziune– „*Emisiuni-lecție* pentru lucrătorii din agricultură.“ Sc. 14 I 71 p. 5. „Vor fi difuzate astfel [la radio] *emisiuni-lecție* la: filozofie și socialism științific, literatură română și biologie.“ Pr.R.TV 28 III–3 IV 71 p. 6 (din *emisiune* + *lecție*)

emisiune-mamút s.f. –Emisiune de foarte mari proporții– „Ne gândim în primul rînd la *emisiunile-mamut* («Teleenciclopedia», «Postmeridian», «Promenadă duminicală») unde titlul general, cu vagi și lapidare subtitluri, ne face imposibilă desprinderea secvenței preferate.“ Fl. 1 VII 72 p. 18 (din *emisiune* + *mamut*)

emisiune-portret s.f. –Emisiune TV în care se prezintă portretul unei personalități– „[...] figura savantului român [Gh. Țițeica] ni s-a înfățișat în adîncă ei complexitate [...] duminică, 5 februarie, cînd [...] televiziunea a difuzat [...] o convingătoare *emisiune-portret* [...]“ R.I. lit. 9 II 84 p. 17 (din *emisiune* + *portret*)

emoliere s.f. –Înmuire, catifelare– „O cutiuță cu 12 perle de baie pentru parfumarea apei și *emolieria* epidermei.“ R.I. 9 I 85 p. 3 (din *emolient*)

emulá vb. I –A încuraja– „Ce modele să urmărim sau să *emulăm*?“ „22“ 26/95 p. 11 (formație regresivă din *emulație*)

encefalină s.f. (biol.). „Doi biochimisti britanici [...] au descoperit în creierul unor animale de experiență o proteină care exercită asupra organismului o influență asemănătoare cu aceea a morfinei [...] Se consideră că *encefalina* – cum se numește această proteină – are efecte calmante probabil prin blocarea unor zone receptoare din creier (unde se formează senzațiile de durere).“ Sc. 8 I 77 p. 6; v. și *endorfină* [scris și *enkefalină*] //din *encefal* + *-ină*; DEX-S//

endemicitate s.f. (med.) –Caracter endemic– „Gradul de *endemicitate* și gravitatea acestei boli infecțioase și contagioase [trahomul], cunoscută încă din antichitate, sînt invers proporționale cu nivelul de dezvoltare economico-socială a popoarelor.“ R.I. 14 IV 73 p. 6 (cf. fr. *endémicité*; DM; DN3, DEX-S)

endocinematografie s.f. (med.) –Înregistrare cinematografică a imaginilor din interiorul unui corp– „Endoscoapele moderne, utilizate cu lămpi electronice care furnizează o lumină foarte intensă, îngăduie endofotografierea în culori, obținîndu-se imagini care redau cu multă fidelitate și finețe porțiunea studiată. Alt pas înainte s-a realizat prin introducerea *endocinematografiei*, obținîndu-se secvențe de 16 imagini pe secundă, pe filme de 8–16 mm.“ Sc. 4 I 64 p. 2; v. și *endoteleviziune* (din engl. *endocinematography*, fr. *endocinématographie*; DTN 1974)

endodonție s.f. (med.) „Prof. P.F., membru al Academiei naționale de chirurgie dentară din Franța, a pus la punct o nouă tehnică în dome-

niul conservării danturii (ramură a medicinei cunoscută sub numele de *endodonție* sau *endontologie*) pe baza folosirii oxidului greu de calciu sau «hexocalex»-ului, cum mai este cunoscut.“ Sc. 16 VII 77 p. 5 (din fr. *endodontie*; DFMB)

endofotografiere s.f. 1964 –Fotografierea interiorului corpului omenesc sau al animalelor– v. *endocinematografie* //din *endo-* “înăuntru” + *fotografiere*//

endomorfină s.f. (med.) „Este vorba de descoperirea unor substanțe din clasa proteinelor declanșate de creier în condiții de stimulare dureroasă și care au fost denumite *endomorfine*. S-a constatat astfel că una dintre acestea – eliberată de hipofiza posterioară – și care a fost urmărită prin identificarea ei cu substanță radioactivă, se așază pe anumiți centri nervoși blocînd senzația de durere. Ea are deci o comportare asemănătoare cu morfina.“ Fl. 14 IV 77 p. 9 //din *endo-* “înăuntru” + *morfină*//

endonazál, -ă adj. (med.) –Care are în vedere mucoasa dinăuntru nasului– „Dr. S. efectuînd vaccinarea prin pulverizații *endonazale* cu vaccinul sovietic tip A-2.“ Sc. 9 XII 61 p. 1 (din fr. *endonasal*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 236, FC II 104; DN3, DEX-S)

endontologie s.f. 1977 (med.) –Tehnică păstrării danturii– v. *endodonție* //cf. *endodonție* + *-logie*//

endoosós, -oásă adj. (med.) –Relativ la interiorul osului– „Implantul *endoosós* are indicații precise în anumite tipuri de edentații pe o anumită structură ososă a maxilarelor, pe un anumit teren de sănătate generală [...]“ R.I. 9 XI 92 p. 3 //din *endo-* + *osos*//

endoproteză s.f. (med.) –Proteză folosită în interiorul corpului– „I s-a aplicat o proteză totală dintr-un oțel special – această *endoproteză* constituind o premieră în materie de ortopedie.“ R.I. 26 XII 75 p. 2; v. și 1 II 80 p. 5, 26 IV 80 p. 2, I.B. 28 X 85 p. 8 //din *endo-* “înăuntru” + *proteză*; DM//

endorfină s.f. (biol.) „Aproape concomitent, oameni de știință din München (R.F.G.), Palo Alto (S.U.A.) și Aberdeen (Marea Britanie) au izolat din creierul șobolanilor și porcilor un număr de substanțe analgezice, denumite *endorfine*.“ Sc. 19 X 77 p. 5. „Dr. G. își consacră aproape în exclusivitate lucrările *endorfinelor* și enkefalinelor.“ Sc. 19 I 78 p. 5; v. și 22 XII 79 p. 5, R.I. 16 XII 81 p. 6 (din fr. *endorphine*; DTN 1977)

endoteleviziune s.f. –Televiziune utilizată în cercetarea cavităților interne– „Datele obținute prin endocinematografie și *endoteleviziune* sînt importante nu numai pentru precizarea diagnosticului unui anumit caz, ele au și o incontestabilă valoare științifică.“ Sc. 4 I 64 p. 2 //din *endo-* “înăuntru” + *televiziune*//

energizánt, -ă adj. (med.) –Care dă energie– „S-a constatat că acest leac străvechi [ceaiul de muștel] are nebanuite efecte *energizante*, înlăturînd oboseala și creînd ciclurilor impresia că dobîndesc «picioare noi».“ Sc. 10 VIII 77 p. 6. „[...] un nou unguent *energizant* [...] ce are aplicații în tratamentul bolilor reumatismale, al diabetului, ulcerului etc.“ R.I. 21 V 93 p. 8 (din fr. *énergisant*; cf. engl. *energizing*; PR 1970; DEX-S)

energofág, -ă adj., s.m. –Care este mare consumator de energie (electrică)– „Împotriva aparatelor *energofage*. Într-un alt raport publicat în cadrul Pieței comune – la care se referă revista «Euroforum» – aparatele electrocasnice au fost denumite de autor «înfulcători de energie». Motivul: multe din aceste aparate vîndute în țările membre ale Pieței comune sînt atît de nerațional proiectate încît risipesc o cantitate considerabilă de curent electric.“ R.I. 9 VIII 79 p. 6. „Vă mărturisesc, stimați cititori, că am trăit tot timpul cu impresia că Aluminiiu-Slatina – acest colos *energofag* – va muri. Știam că este în stare să consume energie electrică cît tot Bucureștiul.“ R.I. 25 I 93 p. 1. „Combinatul de Utilaj Greu din Iași este un gigant care se întinde pe o lungime de cca trei kilometri, fiind unul dintre principalii *energofagi* falimentari ai economiei românești.“ Tiner. 4–10 VI 93 p. 5 //din *ergo* + *-fag*//

energofagie s.f. –Risipă de energie (electrică)– „*Energofagie*. În județul Vrancea nu există localitate, oraș sau comună unde să nu se fi întreprins acțiuni concrete pentru economisirea energiei electrice.“ R.I. 2 II 82 p. 2 //din *ergo* + *-fagie*//

energointensív, -ă adj. –Care a fost produs sau produce cu un mare consum de energie– „[...] sticla este un produs *energointensív* [...]“ R.I. 22 I 80 p. 5. „Diminuarea sensibilă a consumului de materiale *energointensive* în construcția noului tip de transformator de măsură contribuie la scăderea prețului de cost al acestui modern aparat.“ R.I. 10 IV 81 p. 5; v. și 1 VII 81 p. 1 (din *energ[ie]* + *intensív*; DEX-S)

enescián, -ă adj. 1995 –Specific (muzicii) lui G. Enescu– v. *CD* (din n.pr. [G.] *Enescu*; termenul este mult mai vechi)

engramă vb. I (rar) –A exprima, a fixa– „În lapidarele declarații călinesciene («Focurile masive, combustiiile uriașe care fac să trosnească trunchiurile de copaci mișcă numai pe marii lirici») apar *engramate* deopotrivă orgoliului și slăbiciunea concepției sale [...]“ R.lit. 9 II 84 p. 13 (din *engramă*)

engramăre s.f. „Pierderea progresivă a memoriei o dată cu înaintarea în vîrstă este urmarea autodistrugerii unora dintre neuroni, căci neuronii maturi angajați în *engramare* (memorie) nu mai dispun de capacitatea de a se divide, ceea ce determină relativa incapacitate a țesutului nervos de autorefacere, de regenerare.“ Cont. 3 IV 81 p. 7 (din *engrama*)

engramă s.f. (fig., livr.) –Urmă lăsată în sistemul nervos de o anumită întâmplare–*Engrama* este titlul unui volum de critică literară de I. Neagoițescu, 1975. „«Devenire» e mai degrabă o *engramă* blagiană [...]“ Săpt. 8 II 85 p. 2 (din fr. *engramme*; PR 1951; FC II 102; DEX-S)

enkefalínă v. *encefalínă*

enterobacteriologie s.f. (biol.) –Specialitate care se ocupă de bacteriologia intestinală– „[...] laboratorul de *enterobacteriologie* – Institutul Cantacuzino.“ R.l. 4 VII 85 p. 4 //din *entero-* + *bacteriologie*//

enzimatic, -ă adj. (biol.) –Referitor la enzime– „În momentul de față, într-adevăr, prin diferite artificii, este posibil să accelerăm sau să încetinim reacțiile *enzimatice*.“ Cont. 16 III 79 p. 5 (din fr. *enzymatique*, engl. *enzymatic*; PR sec. XX; DEX-S)

eozinofíl, -ă adj. (biol.) –Care are afinitate pentru colorantul roșu numit eozină– „[...] face parte din familia celulelor albe *eosinofile* care, de mai multă vreme, îi intrigă pe experți. În mod normal, în sângele unui om sănătos, celulele *eosinofile* sînt relativ rare, unu-doi la sută din totalul leucocitelor.“ R.l. 22 I 81 p. 6 (din fr. *éosinophile*; DEX, DN3)

epicentrál, -ă adj. –Privitor la epicentrul unui cutremur– „Intensitatea cutremurului în zona *epicentrală* a fost de V–VI grade (scara Mercalli)“ Sc. 26 I 83 p. 6 (din *epicentru* + *-al*)

epidemiológ s.m., adj. –Specialist care studiază legătura dintre boli și factorii care sporesc posibilitatea declanșării lor– „Într-un studiu intitulat «Spre o tehnologie mai umanizată», rezultat al investigațiilor efectuate [...] de către un grup de experți *epidemiologi*, igienisti, statisticieni, ergonomiști, Congresul canadian al muncii avertizează că «riscurile de îmbolnăvire a muncitorilor sînt cu atât mai mari cu cît petrec mai multe ore în fața terminalelor cu ecrane video» [...]“ R.l. 14 XII 82 p. 6 (der. regr. din *epidemiologie*; cf. it. *epidemiologo*; DN3, DEX-S)

epilogál, -ă adj. 1972 –Cu caracter de epilog– v. *trufa* (din *epilog* + *-al*)

episód-cheíe s.n. –Episod de mare importanță– „*Episoade-cheie*, verificate de documente, sînt reproduce cu exactitate.“ Sc. 27 X 65 p. 2. „Ei, legionarii, sînt sălbaticii, ucigașii în solda naziștilor, evocați ca atare în cîteva dintre *episoadele-cheie* ale acestui film.“ Sc. 23 I 75 p. 2; v. și R.l. 18 I 67 p. 2 (din *episod* + *cheie*)

epopéic, -ă adj. (livr.) –De epopee– „Permanența vocației *epopeice*.“ R.l. 16 III 76 p. 1. „Văzut ca parte a întregului, romanul «Împăratul norilor» adaugă încă o pagină importantă masivului *epopeic* la care s-a angajat autorul.“ Sc. 18 XII 76 p. 4 (din it. *epopeico*; DEX, DN3)

epoxidic, -ă adj. „Zona lipită [a clădirilor avariate] devine mai rezistentă decît betonul însuși. Folosirea unor astfel de rășini este un procedeu verificat în timp; el a fost folosit de circa 20 de ani și cu mult succes în Italia, Guatemala și S.U.A., în California. Rășinile *epoxidice* sînt rezistente și la agresivități chimice, ceea ce face ca scara lor de utilizare să fie foarte largă.“ R.l. 26 IV 77 p. 3. „[...] substanțele cele mai potrivite pentru protejarea marmurei de gazele poluante din atmosferă sînt rășinile *epoxidice* [...]“ Sc. 3 VI 84 p. 5 (cf. engl. *epoxy [resin]*; WT)

epurá vb. I 1992 (Sensul circulă din anii ‘50) v. *restructura* (din fr. *épurer*)

epuráre s.f. –Îndepărtare dintr-un post din cauze social-politice– „*Epurare* mascată. În prezent, în organigrama guvernului există 424 posturi. Recent, au fost desființate un număr de 128 de posturi, *epurarea* fiind mascată sub pretextul reducerii cheltuielilor bugetare.“ R.l. 8 IX 93 p. 3. „Modelul «marilor *epurări*» staliniste de la sfîrșitul

deceniului 4 l-a obsadat pe Nicolae Ceaușescu [...]“ Sf.pol. 7/93 p. 19. „Stoparea *epurărilor* pe criterii politice“ Ev.z. 27 I 97 p. 4 (formal din fr. *épuration*; DEX – alte sensuri; semnificația este mai veche, dicționarele i-au dat însă alte sensuri, unele potrivite ideologiei comuniste)

erbicidá vb. I –A aplica erbicide pe un teren– „O mașină de erbicidat, două combinatoare și două semănători stăteau pe terenurile din Manasia, din cauză că pe cîmp nu sosise cisterna cu apă. Deci nu se poate *erbicida*, nici combinatoarele nu pot intra în lucru și nici semănătorile.“ R.l. 17 IV 76 p. 5 (din *erbicid* + *-a*; DEX-S)

erbicidáre s.f. –Aplicarea de erbicide pe un teren– „[...] am plantat viță nobilă; am deprins *ierbicizarea* și fertilizarea ogoarelor [...] și așa am ajuns să strîngem la porumb, în medie, 5500 kg boabe la hectar.“ Sc. 1 VII 75 p. 4. „Umiditatea ridicată din sol va favoriza atît dezvoltarea culturilor, cît și a buruienilor. În aceste condiții apare și mai evidentă importanța ce trebuie acordată *erbicidării* tuturor suprafețelor stabilite.“ Sc. 13 IV 79 p. 5; v. și R.l. 11 X 81 p. 5 [scris și *ierbicizare*] (din *erbicida*; DN3)

eredobiologie s.f. (biol.) –Ramura a biologiei interesată de problemele eredității– „Orientarea biochimică actuală a *eredo-biologiei* înseamnă, în primul rînd, situarea în centrul atenției a caracteristicilor chimice, metabolice ale organismelor.“ Cont. 5 IV 63 p. 7 //din *eredo-* + *biologie*//

ergocíclu s.n. –Cadru metalic fix, cu pedale, asemenea bicicletei, folosit în scopuri terapeutice sau pentru exerciții fizice– „Pentru antrenamente zilnice, la domiciliu, utilizați *ergociclul* Pedalux 3.“ R.l. 26 IX 84 p. 4 //din *ergo-* + *[bi]ciclu*//

ergométric, -ă adj. 1980 –Care necesită un anume efort mecanic– v. *ergometrie* (din fr. *ergométrique*; PR; DN3)

ergometrie s.f. (med.) –Măsurarea lucrului mecanic efectuat în timpul unui efort fizic– „*Ergometrie*. C.M., cercetător francez, a elaborat o nouă claviatură pentru mașini de scris, menită să reducă efortul de dactilografiere și să mărească viteza de lucru [...] așezarea noii claviaturi este mai ergometrică, unghiul în care trebuie să bată cele două mîini fiind mai «natural».“ R.l. 27 VI 80 p. 6 (din fr. *ergométrie*; PR 1960; DN3)

ergonométric, -ă adj. –Ergometric– „Bicicleta *ergonomică* (medicală), contractată de M.C.I. cu Întreprinderea «6 Martie» din Zărnești, are termen de livrare luna septembrie 1981.“ R.l. 15 VII 81 p. 5 (din *ergonomie* + *-ic*)

ergonómic, -ă adj. –Care asigură un confort sporit în utilizare– „Din circa două tone de deșeuri, cîte rezultă într-un an, se obțin produse – mobilier modular, mobilier *ergonomic* și articole de camping – în valoare de [...]“ R.l. 26 VI 82 p. 5 //din *ergonomie* + *-ic*; DEX-S//

ergonomíe s.f. 1974 –Disciplina care studiază condițiile de muncă– v. *profesiologie*; v. și Pr.R.TV 22 VI 80 p. 2, R.l. 8 VII 80 p. 2 (din fr. *ergonomie*; cf. engl. *ergonomics*; DMC 1949; L. Seche în LR 2/75 p. 176; D.Filoz.; DEA; DEX, DN3)

ergonomíst s.m. 1982 –Specialist în ergonomie– v. *epidemiolog* (din engl. *ergonomist*; DN3, DEX-S)

ergospirométru s.n. (tehn. med.) –Aparat cu ajutorul căruia se examinează funcțiile respiratorii– „Oxycon-4. Este numele unui nou *ergospirometru*, realizat în Olanda și destinat utilizării în cardiologie, medicină preventivă, clinici de reeducare fizică, în laboratoare de psihologie sportivă și a muncii. În timpul unui singur test el asigură informații complete despre funcționarea plămînilor și a inimii.“ R.l. 14 VIII 82 p. 6

ergotaminá s.f. (biol.) –Alcaloid izolat din secara cornută– „Specialiștii Institutului pentru controlul medicamentelor și cercetări farmaceutice din București au reușit să extragă din secară *ergotamina*, substanță ce contribuie la diminuarea excitabilității sistemului nervos simpatic, folosită în obținerea unor medicamente, între care Bergofenul. S-a realizat și ergotoxina, din care se produc o serie de derivați cu efect terapeutic în tratarea afecțiunilor de hipertensiune arterială.“ R.l. 7 XI 78 p. 5 (din fr. *ergotamine*; DFMB, DM)

ergoterapie s.f. (med.) –Tratarea unor infirmități prin muncă– „Noua unitate este dotată cu [...] ateliere unde se practică procedee fizioterapeutice (*ergoterapie*, terapie fizică și ocupațională – țesut, croitorie)“ I.B. 11 VI 74 p. 1 (din fr. *ergothérapie*; PR 1961; DM; DEX, DN3)

ergotoxiná s.f. 1978 (farm.) –Amestec de trei alcaloizi izolați din secara cornută– v. *ergotamină* (din fr. *ergotoxine*; DFMB, DM; DN3)

eritropoetină s.f. (farm.) „Prof. dr. docent I.B., membru al Academiei de Științe Medicale, a reușit cu sprijinul colaboratorilor săi de la Institutul de medicină și farmacie din Cluj, să obțină *eritropoetină* înalt purificată.“ R.l. 28 I 75 p. 5. „Profesorul I.B. se numără printre primii în lume care, pe baza unei metode originale, a extras *eritropoetina*, un hormon care ia naștere în sânge și care are o deosebită importanță în practica medicală, servind la explorările funcționale ale măduvei osoase, studiul anemiilor etc.“ Cont. 20 VII 79 p. 8 [și *eritropoetină*] (din gr. *erytros* „(globule) roșii” + *po[i]etis* “produce”); DM)

ermetiză v. *hermetiză*

erotiză vb. I –A face să devină erotic– „N-ar fi exclus ca Matei Caragiale să fi *erotizat* așa personajele în dorința de a avea decor de contrast.“ Luc. 29 VII 67 p. 7 (cf. fr. *érotiser*; DMN 1968)

erou-martir s.m. –Persoană moartă eroic (în cursul Revoluției din decembrie 1989)– „Cinstirea *Eroilor-Martiri* din decembrie ‘89 trebuie să rămână vie în amintirea noastră.“ R.l. 5 VIII 93 p. 14 (din *erou* + *martir*)

eruditism, -ă adj. (livr.) –Foarte erudit– „Literat *eruditism*, favorit al principilor italieni și francezi din împletirea secolelor XVI și XVII, prinț el însuși al poeziei, cavalier rafinat și voluptuos, Marino s-a născut la Napoli în octombrie 1569.“ R.lit. 11 X 73 p. 27 (din it. *eruditissimo*; VLI)

escaladă s.f. –Extindere, intensificare (a războiului, a înarmărilor) într-o anumită zonă– „*Escaladarea* violentei în Irlanda de nord a fost calificată de șeful poliției locale drept «o tragedie umană și un afront adus conceptului de societate civilizată».“ Sc. 15 VIII 75 p. 6 (din *escalada*; cf. engl. *to escalate*; V. Guțu Romalo C.G. 202, M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 132, Graur C. 25 –atestare din 1967, L. Seche în LR 2/75 p. 176; DP; DEX, DN3)

escaladă s.f. –Ascensiune, creștere rapidă– „Unde duce *escalada* protecționismului.“ Sc. 16 II 77 p. 6. „*Escalada* pornografiei în filmul italian este o realitate care a cuprins ca o plagă toate genurile cinematografice.“ Cont. 1 XII 78 p. 10. „La optsprezece ani, după *escalada* din drog în drog, din ce în ce mai dure, s-a fixat la heroină în 1962.“ Cont. 11 V 79 p. 4; v. și R.l. 19 IV 83 p. 6 (din fr. *escalade*; cf. engl. americ. *escalation*; PR 1964, BD 1966; M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 132; D.Am.; DEX, DN3)

eschivă s.f. –Eschivare– „Firește că afirmațiile îndrăznețe ale acestora din urmă rămân acțiuni solitare atât timp cât plenumul Sinodului, deprins cu *eschiva* istorică și prudența strategiei de supraviețuire, întîrzie să-și asume noua postură [...]“ R.l. 30–31 V 92 p. 7 (cf. fr. *esquive*)

esențar s.n. –Recipient pentru prepararea esenței (de ceai etc.) –„N-a fost îndeplinit cum trebuie nici angajamentul de a reproduce o serie de sortimente noi cum ar fi: strecurători de legume, *esențare*, omletiere.“ Sc. 25 XI 62 p. 2 (din *esență* + *-ar*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 240; DN3)

esențializare s.f. (livr.) –Reducere la esență– „Din metapoezie – poezia despre poezie, despre materia sa, cuvintele – Nichita Stănescu extrage neliniști metafizice, și dintr-un instrument, cugetarea asupra limbajului se transformă în chiar substanța gândirii poetice. Proces de abstractizare și de *esențializare* caracteristic întregii poezii moderne.“ R.lit. 8 X 70 p. 21. „Recenta premieră de la Operetă reconfirmă că tinerii choreautori pot îndreptăți speranțele puse în ei. M.A. demonstrează aptitudinile ei de *esențializare* a dansului în «Nesfirșit, zborul Măiestrei» pe un libret de G.M.“ Săpt. 3 III 78 p. 6. „*Esențializarea* pe care o presupune un banc [...] înseamnă o performanță.“ D. 136/95 p. 16; v. și Săpt. 4 III 83 p. 6 (din *esențializa*; V. Guțu Romalo C.G. –atestări din 1969; DN3, DEX-S)

eséu s.n. (sport) –În jocul de rugbi, așezarea mingiei cu mâna în spatele buturilor adverse; încercare– „[...] căpitanul echipei române înscrie un nou *eséu*, transformat de Ignat [...]“ Fl. 21 IV 89 p. 22; v. și R.l. 13 II 84 p. 5; v. și *flanșer*, *transformare* (din fr. *essai*; DEX, DN3)

esofagoplastie s.f. (med.) –Restabilire a continuității esofagului printr-un proces reparativ, folosind tegumente– „Dr. G.D., creatorul *esofagoplastiei* românești.“ Sc. 24 XII 66 p. 4 //din *esogaf* + *plastie*; DM; DEX-S//

esofagoscop s.n. (med.) –Aparat cu care se examinează esofagul– „În prezent există endoscoape specializate pentru multe organe interne: *esofagoscop*, gastroscop, bronhoscop, laparoscop, rectoscop și citoscop.“ Sc. 4 I 64 p. 2 (din fr. *oesophagoscope*; Fl. Dimitrescu în LR 1/69 p. 5; DT, DM; DN3, DEX-S)

esperantist, -ă s.m.f. (lingv.) „*Esperantiștii*, adică susținătorii

limbii universale esperanto, nu-și pierd nicidecum speranța și la un recent congres internațional desfășurat în Canada [...] au emis ideea că limba esperanto se îndreaptă spre «maturitate».“ Săpt. 14 IX 84 p. 2 (din fr. *espérantiste*; DEX)

establishment s.n. (cuv. engl.) –Instituție, grup de persoane puternice care își apără privilegiile și interesele– „Potențaii americani sînt cuprinși în cunoscutul «*establishment*». Dar acest «*establishment*» îi lasă liberi pe artiști pentru a le risipi energiile, pentru a-i decontracta.“ Cont. 22 III 74 p. 8. „Păpușile doamnei Warren nu erau de arătat nici în lume, nici în familie, ci numai secretul rușinos al burgheziei bogate, al desfrîului aristocratic, al ipocriziei clericale, într-un cuvînt al «*establishment*»-ului, în toată descompunerea lui aurită.“ R.l. 4 II 75 p. 2. „*Establishment-ul* politic“ „22“ 40/95 p. 8; v. și R.lit. 3 XII 82 p. 2 [pron. *istăblișment*] (cf. fr. *establishment*; BD 1967, DMN, PR 1968)

estradistic, -ă adj. –Care aparține estradei– „Aparitiile ușor *estradistice* au vitregit darurile comice ale actorilor.“ Sc. 30 V 63 p. 2. „D.S., cîntăreț onorabil, e pus să exceleze într-un rol de nuanță actricească iar N.F., actriță de dramă, e dirijată spre o falsă exuberanță *estradistică*.“ Sc.tin. 18 I 71 p. 2. „El a provocat un spectacol de formulă apăsătoră, uneori *estradistică*.“ R.lit. 17 I 85 p. 16; v. și Sc. 31 VIII 66 p. 4 (din *estradă* + *-istic*; DEX-S)

eașantionaj s.n. –Cercetare prin eașantioane, sondaj– „Primele cercetări nivometrice sînt dezvoltate într-o zonă de *eașantionaj* în care intră bazinele rîurilor Topolog, Argeș, Vîlsan, Rîul Doamnei.“ I.B. 25 IV 77 p. 2 (din fr. *échantillonnage*)

eașichiér s.n. în sint.s. *eașichier politic* (pol.) –Tablou, spectru al partidelor existente la un moment dat și al relațiilor dintre ele– „*Eașichierul* politic numără peste 100 de partide.“ Cotid. 3 VII 91 p. 1 (din fr. *échiquier*; I. Preda în LR 10/92 p. 5)

ET(I) s.m. „Jumătate din populație crede că sîntem vizitați sistematic de farfurii zburătoare dirijate de *ETI* (prescurtare azi uzuală pentru Inteligența Extraterestră).“ R.lit. 8 II 79 p. 22. „Un extraterestru (*ET*) abia sosit pe Pămînt [...]“ R.l. 10 III 84 p. 6; v. și Săpt. 22 IV 83 p. 2 (siglă din engl. *E[tra] T[errestrial] I[n]telligence*); DPN 1983)

etanól s.n. 1974 (chim.) –Alcool etilic– v. *radiospectroscopic*; v. și R.l. 20 XII 79 p. 6 (din fr. *éthanol*; cf. engl. *ethanol*, germ. *Äthanol*, rus. *etanol*; F. Ciobanu în SMFC V 62; DT, DC; DEX, DN3)

etanș(eiz)ăre s.f. –Închidere ermetică– „În preajma noastră se găsește și meșterul V.M., omul care are în atenție îmbunătățirea microclimatului în secție prin *etanșarea* instalațiilor și o ventilație corespunzătoare.“ R.l. 22 XI 69 p. 2. „[...] cam de mult ne promise «Metalocasnică» din București noile activități de montat vizoare la uși, împușcat cuie în pereții apartamentelor, *etanșeizarea* ferestrelor și ușilor.“ R.l. 15 XII 75 p. 5. „[...] bureți din bumbac pentru *etanșeizarea* ușilor și ferestrelor [...]“ I.B. 11 III 85 p. 4–5; v. și 9 II 84 p. 1 (din *etanș[eiz]a*; DTP; DEX, DN3)

etanșezat, -ă adj. –Ermetic închis– „Geamurile, incasabile, erau prinse în benză de cauciuc, perfect *etanșezate*.“ I.B. 13 XI 82 p. 5 (din *etanșeiza*)

etapiză vb. I –A împărți în mai multe etape– „Dar a întinde șirul discuțiilor ani și ani de zile, a «*etapiza*» niște dezbateri care nu se dovedesc, prin ceea ce ni se arată, decît a fi sterile, este cel mai nepedagogic sistem utilizat de pedagogi.“ R.l. 19 XI 70 p. 2 (din *etapă* + *-iza*; DEX-S)

etapizare s.f. –Împărțire în mai multe etape– „Au fost totodată stabilite criteriile de alegere a unităților, *etapizarea* acțiunii [...]“ Sc. 4 VII 69 p. 5 (din *etapiza*)

etapizat, -ă adj. –Împărțit pe etape– „Sînt prevăzute, *etapizat*, lucrări [...]“ Em. Radio 29 VIII 75. „Bineînțeles că această afecțiune poate fi tratată *etapizat*, în mai multe intervenții.“ Em. Radio 20 X 87 (din *etapiza*)

eticitate s.f. –Caracterul a ceea ce este moral– „[Petarica saluta în] Parini pe cel dintîi care restituia poeziei implicitei ei *eticitate*.“ R.lit. 2 I 84 p. 22 (din *etic* + *-itate*)

etiopatogenie s.f. (med.) –Studiul cauzelor și al mecanismelor de producere a bolilor– „Malformațiile congenitale sînt de aceea boli cu *etiopatogenie* complexă, cel mai adesea congenitală sau, mai rar, mixtă –congenitală și ereditară.“ Cont. 16 III 79 p. 5 //din *etio[logie]* + *patogenie*//

etnocentric, -ă adj. –Care se referă la etnocentrism– „Este inconsecvent, și în definitiv perdant, să aperi valorile minorităților pornind de la etnocentrism. Aceeași perspectivă *etnocentrică* a fost la

baza cîtorva decizii ale maghiarilor, cu efecte fatale.“ „22“ 42/93 p. 1 (cf. it. *etnocentrico*; DPN 1984)

etnocentrism s.n. –Tendința de a judeca alte etnii pornind exclusiv de la propria etnie, considerată superioară– „*Etnocentrismul*, o inconsecvență“ „22“ 42/93 p. 1; v. și *etnocentric* (din fr. *ethnocentrisme*, engl. *ethnocentrism*; DPN 1974; DEX-S)

etnofolcloric, -ă adj. (folc.) –Privitor la etnografie și folclor– „Am înfîlnit, de pildă, un glas bun, foarte bun, un tînar dintr-o comună aflată la interfeța dintre două zone bine determinate din punct de vedere *etnofolcloric*.“ Sc. 10 IX 78 p. 14; v. și R.l. 16 X 81 p. 2 (din *etno[grafic] + folcloric*)

etnoistorie s.f. (ist.) „*Etnoistoria* este, așadar, o știință specifică, hrănită de două discipline bine definite: etnologia și istoriografia.“ Săpt. 25 V 84 p. 2; v. și *etnolingvistică* (din *etno-* + *istorie*)

etnolingvistică s.f. (lingv.) „[...] etnoistoria face parte dintr-o familie mai bogată, constituită din științe interdisciplinare, între care amintim *etnolingvistica*, care își propune să examineze raporturile între limbă, societate și cultură, evidențiindu-se, pe această cale, funcția limbii de a organiza și reprezenta universul la nivelul unei anumite specificități regionale (geografice) și de a construi, pe aceste baze, o viziune originală asupra lumii.“ Săpt. 25 V 84 p. 2 (din fr. *ethnolinguistique*; DMC, PR anii '50, DPN 1969; DEX)

etnomuzicolog s.m. (muz.) –Specialist în muzica tradițională a diverselor popoare– „Prof. univ. E.C., *etnomuzicolog*.“ Sc. 31 V 77 p. 4. „În fața unui juriu, alcătuit din folcloriști, *etnomuzicologi*, compozitori, și a unui public exigent, au evoluat tinere talente din 11 județe.“ R.l. 17 VII 78 p. 5; v. și *etnomuzicologie* (der. regr. din *etnomuzicologie* sau din fr. *ethnomusicologue*; cf. engl. *ethnomusicologist*; BD 1968; DEX-S)

etnomuzicologic, -ă adj. (muz.) –Privitor la etnomuzicologie– „O importantă lucrare *etnomuzicologică*“ R.l. 15 IV 83 p. 2 (din *etnomuzicologie*)

etnomuzicologie s.f. (muz.) –Cercetarea tradiției muzicale a diverselor popoare– „În 1970 este numit profesor la Conservatorul «Ciprian Porumbescu» din București și director al Laboratorului de *etnomuzicologie*, care a luat ființă odată cu instalarea sa aici.“ Săpt. 28 IV 78 p. 7. „Sînt prezentate aici, într-o tematică largă, probleme și cercetări de *etnomuzicologie* [...] De asemenea, volumul marchează și constituirea Asociației etnomuzicologilor someșeni [...]“ R.l. 15 II 83 p. 2; v. și 27 V 81 p. 2; v. și *devoțional* (din it. *etnomusicologia*; cf. fr. *ethnomusicologie*, engl. *ethnomusicology*; PR 1955, BD 1967; Th. Hristea în R.lit. 11 XI 76 p. 9; D.Muz., DE; DEX-S)

etologic, -ă adj. 1979 –Referitor la etologie– v. *etologie* (din it. *etologico*, fr. *éthologique*)

etologie s.f. „*Etologia*, știința comportării animalelor. Un șir de studii recente aduc în atenție o ramură nouă a științelor naturii, *etologia* – studiul comportării animalelor. Potrivit teoriilor etologice, care se revendică de la darwinism, orice «societate» animalieră prezintă o anumită structură ierarhică [...]“ Sc. 17 VIII 79 p. 5 (din fr. *éthologie*; DEX, DN3)

etranjér, -ă adj. (franțuzism) „Onomastica *etranjeră* este din ce în ce mai bine reprezentată [...]“ R.l. 25 VIII 93 p. 2 (din fr. *étranger*)

etu s.n. 1991 –Îmbrăcăminte rigidă a cărei formă este adaptată obiectului pe care îl protejează– v. *semiprofesional* [pron. *etú*] (din fr. *étui*)

éuro s.m. „Moneda unică europeană are deci un nume, stabilit la ultimul summit al celor 15: *euro*.“ R.l. 20 XII 95 p. 8. „Pentru cei curioși, dar și dornici să renunțe la dolari, așa arată bancnotele «*euro*» (pluralul - «*euris*»)“ R.l. 18 XII 96 p. 5; v. și 13 XII 96 p.5 (cuv. internaț.)

éuro-aráb, -ă adj. –Privitor la relația dintre Europa și lumea arabă– „În Spania ar putea fi creată prima universitate *euro-arabă*.“ R.l. 16 III 84 p. 6 //din *euro-* + *arab*//

éuroatlántic, -ă adj. –Privitor la relația dintre pactul nord-atlantic și structurile comunitare europene– „Italia [...] va spijini continuarea apropierei României de structurile comunitare și *euroatlantice*.“ Ev.z. 6 X 95 p. 5. „Îndelung trimbițată vocație *euro-atlantică*.“ „22“ 44/95 p. 5; v. și D. 98/94 p. 5 (din *euro-* + *atlantic*)

eurocentrist, -ă adj. –Care consideră Europa drept centru– „Cannes-ul de acum 30, de acum 20 de ani era o serbare de familie. Un festival ombilical. Totul se baza pe o viziune *euro-centristă*. Deasupra, bineînțeles, parnasul hollywoodian.“ R.lit. 16 VI 83 p. 2. „Ce

iremediabil *eurocentrist* sîntem!“ R.lit. 11 VII 85 p. 22 //din *euro-* + *centrist*; cf. engl. *europocentric*; BD 1966//

Eurocity s.n. 1993 (transp.) –Tren care face legătura între marile orașe ale Europei– v. *intercity* [pron. *eurositi*] (din fr., it. *Eurocity*)

eurocomunism s.n. „Întrebare: Cum apreciați dvs. așa-numitul *eurocomunism* din țările occidentale? Răspuns: După cum este cunoscut, această noțiune de *eurocomunism* este destul de nouă [...] Am înțeles și înțeleg că prin adoptarea acestei noțiuni de *eurocomunism*, anumite partide comuniste din țările occidentale doresc să sublinieze faptul că, în activitatea lor, trebuie să țină seama de realitățile istorice, economico-sociale din țările respective.“ R.l. 15 VIII 77 p. 3 (din fr. *eurocommunisme*; DMC, DHLF 1975, DTN 1977)

eurocriminalitate s.f. –Criminalitatea din Europa– „La Paris se va ține un colocviu cu tema: Prostituația, proxenetismul și *eurocriminalitatea*.“ Ev.z. 28 XI 92 p. 5 //din *euro-* + *criminalitate*//

euro-obligațiune s.f. „Banca Comercială Română (BCR) va anunța oficial [...] lansarea pe piața internațională privată de capital a primei emisiuni de *euro-obligațiuni*, aparținînd unei entități neguvernamentale române.“ R.l. 10 IX 96 p. 1 //din *euro-* + *obligațiune*//

eurodeputat s.m. –Deputat în Parlamentul european– „*Euro-deputații* nu au făcut un efort minim de a căuta să se edifice asupra situațiilor pe care inițiatorii rezoluției le incriminează.“ R.l. internaț. 19 VII 95 p. 5 //din *euro-* + *deputat*//

eurodezarmare s.f. 1983 –Dezarmare europeană– v. *europace* //din *euro-* + *dezarmare*//

eurodolár s.m. 1975 –Dolar american depozitat în băncile centrale europene– v. *petrodolar* (din engl., fr. *eurodollar*; PR 1965, BD 1970, DTN 1972; DN3, DEX-S)

eurointoxicație s.f. (formație ad-hoc) „Datorită unei salate pe care au consumat-o la bufetul municipal din localitate, în ultima zi a conferinței [Pieței comune], nu mai puțin de 150 de ziaristi, funcționari și polițiști au suferit de o intoxicație alimentară, «*euro-intoxicație*», cum notează puțin malitios un corespondent francez.“ R.l. 28 III 81 p. 6 //din *euro-* + *intoxicație*//

Euronet s.n. –Sistem electronic de comunicație la nivelul Europei– „Pentru a se abona la *Euronet*, utilizatorii au nevoie de un terminal și de o linie telefonică.“ R.l. 22 II 80 p. 6 (din *Euro-* + [*work*]net)

europáce s.f. –Pace în Europa– „Comentarii despre ceea ce ar trebui să se întreprindă pentru ca Europa să nu devină Euroshima se pot face multe și în diverse modalități. Concis, să ne oprim la cuvinte compuse, de natură a se bucura, sîntem singuri, de largă adeziune: *eurodezarmare*, *europace*. Explicarea noțiunilor respective nu credem că ar fi necesară.“ R.l. 4 XII 83 p. 6; v. și 4 XI 83 p. 6 //din *euro-* + *pacel*//

europa(n)ism s.n. –Caracter european, atitudine favorabilă unității europene– „«Preferatii» ar manifesta înclinație pentru «*européisme*» și «universalism», ceilalți pentru «naționalism».“ Luc. 11 II 84 p. 1. „Apar situații în care *europenismul* este în pericol.“ „22“ 30/95 p. 4. „«22» este o publicație devotată valorilor democrației și *europenismului*.“ „22“ 35/95 p. 3 (din fr. *européisme*; cf. fr. *européanisme*, it. *européismo*, engl. *Europeanism*; DMC 1968, PR 1969; DN3)

europenitate s.f. –Caracterul a ceea ce este european– „[...] multă vreme, orbii de necazurile noastre, am crezut că «*europenitatea*» e o realitate spre care trebuie să tindem ieșind din pielea noastră.“ R.l. 6 X 91 p. 1. „Problema aceasta a «*europenității*» e mai complicată decît pare și nu depinde de voturi.“ R.l. 1 X 93 p. 1 (din fr. *européanité*; DHLF 1974)

eurorachetă s.f. „[...] aspect de la o demonstrație împotriva «*eurorachetelor*» [...]“ Ap.P. 23 I 80 p. 12. „Prin cuvîntul «*eurorachete*» [...] se exprimă o multitudine de noțiuni.“ R.l. 4 XI 83 p. 6. „[...] pentru a denumi cu o formulă cît mai succintă rachetele cu rază medie de acțiune ce au fost sau se planuiește a fi instalate pe continent, a fost creat termenul, folosit mai ales la plural, *eurorachete*.“ R.l. 13 IX 85 p. 6; v. și Sc. 20 VI 81 p. 6 (calc după fr., it. *euromissile*; DPN 1980)

euroregiune s.f. „Acest concept al colaborării transfrontaliere și al creării *euoregiunilor* este menționat în documente ale C.S.C.E. și ale Consiliului Europei [...]“ R.l. 4 III 93 p. 3. „[...] relația tot mai frecventă dintre județele de frontieră (limitrofe) și județele din țările vecine. În limbajul european, acestea se numesc *euoregiuni*.“ „22“ 40/95 p. 8 //din *euro-* + *regiune*//

Euroshima s.f. „Pe multe [pancarte] era scris: «Nu vrem *Euroshime*!»“ R.l. 12 X 81 p. 6. „Pentru a sugera pericolul ce planează asupra

Europei ca urmare a angrenării sale în competiția înarmărilor nucleare, a fost lansat termenul *Euroshima*, care trimite la cel dintâi punct de pe glob care a resimțit efectele unei lovituri nucleare.“ R.I. 13 IX 85 p. 6; v. și 9 XI 81 p. 6, 4 XI 83 p. 6 [pron. *euroșima*] //din *euro-* + [*Hiro*]*shima*//

eurosiberián adj. 1983 –Care face legătura între Europa și Siberia– v. *gazoduct* (din *euro-* + *siberian*)

Euroviziu s.f. (comunic.) –Înțelegere între televiziunile europene pentru schimbul de programe difuzate simultan în mai multe țări– „Premiul Euroviziumii. Selecțiuni de la concursul de muzică ușoară.“ f.d. (din fr. *Eurovision*; PR 1954, DMC 1967)

Eutelsat s.n. (comunic.) „Organizația europeană de telecomunicații prin satelit își va avea sediul la Paris, decizia fiind luată de o conferință interguvernamentală a reprezentanților celor 24 de țări care fac parte din Conferința europeană a poștelor și telecomunicațiilor. În cadrul acestei conferințe, au fost definitive textele convenției privind înființarea «*Eutelsat*»-ului, care va înlocui «*Eutelsat*-ul interimar», creat în 1977, cu sediul tot la Paris. Structura sa va fi asemănătoare «surorii» sale mondiale – «*Intelsat*».“ R.I. 19 V 82 p. 6. „Organizația europeană de telecomunicații prin satelit «*Eutelsat*» [...] a fost creată în 1982, convenția și acordul de exploatare care o definesc urmând să intre în vigoare la 15 ianuarie 1984, după semnarea lor de către guvernele celor 20 de țări membre și ratificarea de către parlamentele respective.“ R.I. 1 VII 83 p. 6 //din [*Organizația*] *Eu*[ropeană pentru] *tel*[ecomunicații prin] *sat*[elit]//

evaporator s.m. –Muncitor care lucrează la aparatul de evaporare– „Muncitorii I.H., *evaporator*, P.G., fierbător, au început al doilea an de muncă.“ Sc. 2 I 61 p. 1 (din *evapora* + *-tor*; DN – alt sens, DEX, DN3)

evaporație s.f. (tehn.) –Evaporare– „Zilnic, specialiștii de la I.E.L.I.F. Brăila determină, la punctele de avertizare, stadiul *evaporației* apei din sol pentru a stabili programele de udări.“ R.I. 18 VII 77 p. 3 (din fr. *evaporation*; DN3)

evaporimetr s.n. –Instrument pentru măsurarea vitezei de evaporare a apei– „La stația de avertizare, cercetătorul N.G. face observații cu ajutorul *evaporimetrelor* în scopul stabilirii necesarului de apă al diferitelor culturi irigate.“ Fl. 15 I 72 p. 8 (din fr. *évaporimètre*, rus. *evaporimetr*; DTP, LTR; DEX, DN3)

evazionism s.n. 1991 (arte) –Tendință de a crea și difuza opere al căror unic scop este acela de a distra atenția de la realitate, adormind simțul critic– v. *fesenie* //din *evaziune* + *-ism*; DEX, DN3 – definiții ideologizate//

eveniment s.n. (circ.) –Accident– „Automobilistilor, membri ai Automobil Clubului Român, care de-a lungul unei perioade de 15 ani – de la 1 septembrie 1969 – n-au avut abateri de la regulile de circulație – înscrise în permisul de conducere – li se vor acorda diplome de «Automobilist fără *evenimente*».“ I.B. 19 IV 74 p. 3. „După scoaterea vagonului din garnitură, fusul de osie, care produce flacăra, s-a rupt. A fost evitat – cum se spune – un grav *eveniment* feroviar.“ Sc. 29 VI 75 p. 3. „*Evenimente* rutiere“ R.I. 4 II 76 p. 5. „O noapte la serviciul intervenției la *evenimente* de la Miliția Capitalei.“ Sc.tin. 6 IV 81 p. 4; v. și R.I. 26 XI 76 p. 5, Sc. 4 V 79 p. 5 (formal din fr. *événement*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

evenimential, -ă adj. (livr.) –Care se mărginește la descrierea evenimentelor– „Situat între romanul-recherche și romanul-histoire, cunoscuta operă a lui Eugen Barbu, «Groapa», are prin excelență structura unui roman *evenimential*.“ Săpt. 28 XII 73 p. 4. „Conceptia mea despre istoria literară este diferită, în sensul că eu introduc în câmpul istoriei literare factori care nu sînt neapărat și în mod esențial numai factori *evenimentiali*, ci, în același timp, factori structurali profunzi, în funcție de care am încercat să abordez istoria literaturii.“ R.lit. 7 II 74 p. 32 (din fr. *événementiel*; PR 1959)

evént s.n. (sport) –Cîștigarea, în același an, a Cupei și a campionatului; prin extensie, cîștigarea primelor două locuri la o competiție sportivă de către componenții aceleiași echipe (naționale)– „Dinamo a reușit mult invidiatul *event*, cîștigînd ieri și Cupa României la fotbal [...]“ R.I. 23 V 84 p. 5. „Corespondenții agențiilor internaționale de presă subliniază în relatările lor de la Los Angeles succesul atletelor românce Anișoara Cușmir-Stanciu și Vali Ionescu, clasate pe primele două locuri în proba de săritură în lungime. Sub titlul «Un *event* românesc», agenția France Presse menționează [...]“ Sc. 11 VIII 84 p. 5 (din engl., fr. *event*)

Everést s.n. (fig.) –Culme, nivel ridicat– „Poate că și tenisul nostru feminin se îndreaptă spre *Everestul* performanței.“ Em. Radio 7 VI 76 (din n.pr. *Everest*; PN 1981)

evreitate s.n. 1992 –Specific al evreilor– v. *asimilare* (din *evreu* + *-itate*)

exacțiune s.f. –Abuz– „Nu voi face inventarul crimelor și *exacțiunilor* lor.“ „22“ 42/93 p. 12 (din fr. *exaction*; DN, DN3 – alte sensuri)

exasecundă s.f. 1976 –Unitate de timp echivalînd cu un miliard de miliarde de secunde– v. *attosecundă* //probabil din *hexa-* + *secundă*//

excepție s.f. în constr., devenită clișeu, *de excepție* –Excepțional– „Minimalizat, unorii ignorat de-a binelea, fiindu-i mereu preferate voci «*de excepție*» (oribilă expresie!), care însă, iarăși mereu, uită să confirme opinia critică, poetul acesta se află [...] în primele rînduri ale poeziei românești de azi.“ Cont. 20 VII 79 p. 10. „Nu mi se pare astfel deloc hazardată încercarea de a apăra și unele din pietele nobile, și unele din patruleterele *de excepție* ale Capitalei noastre [...]“ I.B. 2 VIII 79 p. 2. „Festivalul care se desfășoară la București este o manifestare culturală *de excepție*.“ R.lit. 43/95 p. 13 (cf. fr. *d'exception*)

excepțional, -ă adj. (În asociere cu „plată“) –Efectuat în valută forte, în dolari– „Vînd ultracentral garsonieră confort I. Plata *excepțională*.“ R.I. 19 X 91 p. 7; v. și 23 V 93 p. 7 (formal din fr. *exceptionnel*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

exemplaritate s.f. (livr.) –Caracterul a ceea ce este exemplar– „Dintre ultimele premiere radiofonice, «Eclipsa» de L.T [...] reține atenția nu numai prin *exemplaritatea* distribuției, dar și prin virtuțile textului.“ R.lit. 26 II 76 p. 17 (cf. fr. *exemplarité*; DEX, DN3)

exitón s.n. (fiz.) „Avînd «funcții» extrem de importante în cristallul de semiconductor, *exitonul* este un cuplu neutru legat prin forțe electrice. El este alcătuit dintr-o particulă încărcată negativ – electronul – și alta încărcată pozitiv.“ R.I. 14 X 66 p. 3

exobiologie s.f. (biol.) „*Exobiologia*. Ramură a științei care studiază prezența și particularitățile formelor de viață în afara Pămîntului, în spațiul cosmic, pe planetele sistemului solar.“ Sc. 19 VIII 61 p. 4; v. și *antropo, extraterestru, paleoastronautică* (din fr. *exobiologie*. cf. engl. *exobiology*; BD 1969; DTN 1974; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 136; DEX, DN3)

expandă vb. I (fig.; impropriu) –A exprima; a revărsa– „[...] domniile voastre vă puteți *expandă* oricând spleenul, dezgustul, mânia sau coptura sufletească pe posturile naționale [...]“ R.I. 4 XII 93 p. 3 (din engl. *to expand*)

expandat, -ă adj. (chim.) –Spongios– „Tălpile din PVC *expandat* cu structuri celulare și din fibre poliuretanică [...] conferă încălțămîntei o linie conformă cu modernele și rapidele cicluri ale modei internaționale.“ R.I. 21 III 75 p. 3. „Sculptorul elvețian J.G. [...] este autorul unei statui [...] realizată din material *expandat*, cu o înălțime de opt metri și cu o greutate de 15 tone.“ R.I. 21 XII 77 p. 6. „Avem practic 9 tehnologii diferite, din ramuri diferite: siderurgie la cubilouri, industrie ușoară, la țesătorii [...] o microrafinărie – la secția de oxidare – deci petrochimie, celuloză și hîrtie; chimie din grupa B – la polistiren *expandat* [...]“ R.I. 25 IX 85 p. 5; v. și 28 XII 74 p. 3; v. și *fonoizolare* (1974), *grispanđin* (din *expandă*; DEX-S)

experiență-pilot s.f. –Experiență care poate servi drept exemplu pentru alte experiențe– „Un om de afaceri foarte bogat și-a permis o *experiență-pilot*.“ Cont. 28 X 66 p. 10. „Lacul trebuie reoxigenat. Și pentru că «bolnavul» are proporții mici, «medicii» lacurilor intenționează să facă aici, la Nantua, o *experiență-pilot*. La una din marginile lacului se va construi un fel de sifon capabil să creeze un curent de aer artificial care să pună în mișcare apele stătătoare de la fund, să le oxigeneze.“ I.B. 27 X 70 p. 4 (după fr. *expérience-pilote*; DMN 1965)

experiment-limită s.n. –Experiment dus pînă la extremă– „Împrumutul străin, clișeu sec, *experimentul-limită* care, în loc să afirme originalitatea tînărului creator, îl înfeudează unor formule de mult perimate.“ Cont. 2 XII 66 p. 3. „O expoziție bială de stat, s-a spus adevseri, nu poate fi doar rezultatul vectorilor celor mai decis orientări către *experimentul-limită*, chiar dacă în multe ateliere individuale stadiul actual de evoluție al artistului n-ar putea fi ilustrat prin altceva decît prin exclusivismul gustului său specializat.“ Sc. 7 I 71 p. 4 (din *experiment* + *limită*)

experimentalism s.n. –Folosire a experimentului ca principal mijloc artistic– „[...] angajarea directă a discursului în formulele diversificate ale unui *experimentalism* lucid, ca unica formă «estetică» acceptată de participare la exprimarea poeticului [...]“ Luc. 4 II 84 p. 7 (cf. engl. *experimentalism*; DN3)

experimentalist, -ă s.m.f. –Promotor al experimentalismului–

„Joyce sau Eugen Ionescu pot fi considerați *experimentalisti* puri. Se înțelege de la sine că, deși am preluat acest termen de la italieni, sfera de semnificații în care îl încadrăm noi este mult mai extinsă, devenind, ca să zic așa, o adevărată categorie tipologică de creație și cunoaștere [...]” Luc. 4 II 84 p. 2 (cf. it. *experimentalista*)

expertiză vb. I –A supune unei expertize– „În ceea ce privește construcțiile cu o înălțime sub 4 nivele, din această categorie au fost *expertizate* 35000 imobile, constatându-se că 6700 au nevoie de consolidări.” R.I. 19 V 77 p. 2 (din fr. *expertiser*; DT; DN3, DEX-S)

exploatabilitate s.f. –Calitatea unui bun de a putea fi exploatat– „Tocmai aceste diverse aspecte ale problemelor complexe privind «*Exploatabilitatea* zăcămintelor metalifere» sînt tratate în lucrarea prof. ing. dr. M.M. [...]” Sc. 15 I 71 p. 4 (cf. fr. *exploitabilité*; DEX, DN3)

expo-elévi s.f. –Expoziție a elevilor– „*Expo-elevi*. Practica elevilor de la Liceul nr. 15 din Capitală.” Pr.R.TV 21–27 VII 74 p. 9. „«*Expo-elevi*» deschisă în localul liceului de filologie-istorie nr. 1 [...] se distinge de cele anterioare prin diversitatea mai mare și originalitatea exponatelor.” Sc. 26 V 79 p. 4; v. și *microîntreprindere* (din *expoziție a* *elevi*[lor])

expo-pârc s.n. „Din această primăvară, cartierul București din Pitești va îmbrăca o haină florală deosebită. Colectivul administrației serelor, pepinierei și parcurilor pregătește aici un original «*Expo-parc*» pe o suprafață de 15.000 mp.” R.I. 8 IV 71 p. 2 (din *expoziție în* *parc*)

expo-școală s.f. „*Expo-școală* este firma unui nou magazin din Birlad care expune și desface obiecte lucrate în atelierile școlilor și liceelor din localitate.” R.I. 9 I 75 p. 3; v. și Sc. 21 VI 80 p. 4 (din *expoziție de* *școală*)

expotéxt s.n. „La Timișoara s-a înființat un nou tip de magazin, «*Expotéxt*» (o abreviere a cuvintelor: expoziție textilă).” R.I. 19 XI 72 p. 5 (din *expoziție* *textilă*)

exportlémn s.n. „România este reprezentată de întreprinderea Tehnoforestexport și *Export-lemn*.” R.I. 16 XI 68 p. 1 (din *export* *de* *lemn*)

expoziție-concurs s.f. –Concurs în cadrul unei expoziții– „La cea de-a IV-a ediție a *Expoziției-concurs* interjudețene de artă fotografică «România '78» au fost declarați câștigători [...]” R.I. 30 V 78 p. 2. „*Expoziția-concurs* de machete de nave.” I.B. 18 V 83 p. 7 (din *expoziție* + *concurs*)

expoziție-dezbătere s.f. –Expoziție în care se organizează discuții– „O *expoziție-dezbătere* în care sînt expuse diferite articole de uz casnic, precum și schițele unor ustensile destinate ușurării muncii în gospodărie s-a deschis în ziua de 16 martie la galeriile «Art'Ind».” Sc. 18 III 73 p. 1. „[...] *expoziția-dezbătere* deschisă la galeriile bucureștene «Art'Ind».” Sc. 19 III 74 p. 1; v. și R.I. 24 III 83 p. 12 (din *expoziție* + *dezbătere*)

expoziție-simpozion s.f. –Expoziție prezentată cu prilejul unui simpozion– „La Institutul central de cercetări agricole s-a deschis joi o *expoziție-simpozion* pe tema «Folosirea maselor plastice în agricultură».” R.I. 18 XI 66 p. 5. „Extinderea relațiilor comerciale est-vest [...] constituie una din preocupările principale ale firmei «The Singer Co.» care între 5 și 8 noiembrie va organiza, în colaborare cu întreprinderi românești de comerț exterior, o *expoziție-simpozion* la București [...]” Sc.t. 1 XI 73 p. 6 (din *expoziție* + *simpozion*)

expoziție-tést s.f. –Expoziție în care se prezintă mostre pentru testare– „Filiala din Cluj-Napoca a Asociației Române de Marketing a organizat o *expoziție-test*, în cadrul căreia zeci de creatori din întreprinderile și instituțiile municipiului au prezentat mostre de obiecte de uz casnic, articole de îmbrăcăminte [...]” R.I. 9 I 76 p. 2. „Răspuns la o *expoziție-test*.” Sc. 28 II 76 p. 3. „*Expoziție-test*. La Galeria ARTIND a Centralei industriei și ceramicii fine din Ministerul Industriei Ușoare s-a deschis o expoziție cuprinzînd lucrări realizate în cadrul programului de perfecționare organizat de Centrul de perfecționare a cadrelor [...]” Cont. 13 VI 80 p. 11 (din *expoziție* + *test*; C. Lupu în SCL 6/81 p. 504)

expoziție-tîrg (internațional) s.f. –Expoziție cu caracter de tîrg (internațional)– „Sîmbătă dimineață s-a deschis în pavilionul noului combinat apicol de la Băneasa prima *Expoziție-tîrg internațional* de apicultură.” Sc. 29 VIII 65 p. 1. „*Expoziția-tîrg* de la Halele Obor.” I.B. 26 IX 66 p. 1. „Peste 400 din cele mai frumoase și mai productive animale au fost prezentate la cea de-a 8-a ediție a *expoziției-tîrg* anuale de la Sighetul Marmăției – «Bruna de Maramureș».” Sc. 1 VII 75 p. 5;

v. și I.B. 18 VII 67 p. 1, R.I. 3 IX 78 p. 2, I.B. 14 V 82 p. 4 (din *expoziție* + *tîrg* [internațional])

expozițional, -ă adj. –Cu caracter de expoziție– „Încercarea fotoreporterului nostru de a cuprinde «dintr-o singură privire» complexul *expozițional* de la Piața Scînteii [...] nu putea avea mari șanse.” R.I. 8 X 70 p. 1 (din engl. *expositional*; F. Ciobanu în SCL 4/75 p. 351; DEX-S)

exprés(o) 1. s.n. –Aparat de preparat cafea– „Cu același prilej s-a stabilit ca în marile restaurante și în principalele magazine alimentare ale Bucureștiului să se instaleze încă 35 de ritoisore, 50 de *expressouri* de cafea etc.” R.I. 11 IV 72 p. 20. „În ceea ce privește servitul cafelei, poate fi asigurat, de pildă, și prin folosirea unei instalații de tip «*Expresso*».” R.I. 18 III 82 p. 3. 2. adj. în sint. *cafea expres* –Cafea preparată într-un aparat special, la vaporii– „[...] aceștia, la rîndul lor, să le vîndă sub formă de cafea «*expreso*» [...]” R.I. 12 XII 83 f.p.; v. și 18 III 82 p. 3 (din it. [*caffè*] *espresso*; cf. fr. *express*; PR 5907)

externă vb. I (med.) –A scoate din spital– „Sugarii, copiii nou-născuți și lehuzele nu vor fi *externați* decît dacă sînt asigurate condițiile de transport și de locuit corespunzătoare.” R.I. 13 III 73 p. 3; v. și 13 XI 76 p. 3 (din *extern*, după modelul lui *interna* [în spital])

externăre s.f. (med.) –Scoateră din spital a unei persoane, de obicei cînd starea sănătății s-a îmbunătățit– „Împotriva opunerii categorice a medicilor, se face *externarea* din spitalul specializat din Capitală, pacientul fiind transportat la spitalul din Leordeni, Argeș.” Sc. 19 XI 78 p. 4 (din *externa*)

éxtra s.n. –(Serviciu) suplimentar, care nu este inclus în preț– „Totul e contra cost, iar eu am făcut un fel de boală psihică: [...] mi-e frică, o frică sălbatică, de tot ceea ce, aici, se numește *extra-uri* [...]” R.lit. 9 VI 83 p. 2

extraatmosféric, -ă adj. –Aflat în afara atmosferei– „Grupul de lucru al Comitetului O.N.U. pentru folosirea spațiului *extraatmosféric* în scopuri pașnice și-a început activitatea.” R.I. 10 IX 66 p. 4. „La Palatul Națiunilor Unite din New York se desfășoară lucrările Comitetului O.N.U. pentru utilizarea pașnică a spațiului *extraatmosféric*.” R.I. 14 VI 75 p. 6. „Odată cu revenirea pe Terra a navei cosmice «Soiuz-28» s-a consumat un episod important, s-a inaugurat o etapă nouă a colaborării în cadrul programului «Intercosmos» pentru explorarea și folosirea spațiului *extraatmosféric* în scopuri pașnice.” Sc. 11 III 78 p. 2; v. și R.I. 16 IV 83 p. 6 (din fr. *extra-atmosphérique*; DMN 1966; DEX-S)

extracorporal, -ă adj. –Din afara corpului– „Operația și circulația *extracorporală* a fost condusă în așa fel încît pacientul s-a trezit la terminarea operației.” Cont. 27 I 61 p. 1; v. și R.I. 28 I 84 p. 5 (din *extra-* „afară” + *corporal*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 136; FC II 112; DEX, DN3)

extradúr, -ă adj. 1977 –Foarte rezistent– v. *belbor* (din *extra-* „foarte” + *dur*; cf. fr. *extra-fort*; DEX-S)

extragaláctic, -ă adj. (astr.) –Care se află în afara galaxiei– „Trec prin fața lor [a cursanților] galaxiile nebuloase *extragalactice*.” Sc. 11 XI 61 p. 1. „Alcătuirea unui catalog de radiosemne *extragalactice*.” Cont. 7 X 66 p. 8. „[...] printre preocupările majore ale astronomiei actuale figurează și cercetările *extragalactice* și cele asupra quasarelor.” R.I. 22 III 84 p. 6; v. și Sc. 17 VII 62 p. 4; v. și *radiundă* [scris și *extragalactic*] (din fr. *extragalactique*, engl. *extragalactic*; PR 1950; FC II 112; DTP; DN3, DEX-S)

extrapúr, -ă adj. –Extrem de curat– „O societate japoneză a anunțat că a pus la punct un procedeu de obținere a molibdenului pur, adică 99,999 la sută [...] Eșantioanele din acest molibden *extra-pur* [...] au fost trimise mai multor reprezentanți ai industriei electronice [...]” R.I. 23 VI 84 p. 6 (din *extra-* + *pur*)

extrasezón s.n. –Timpul din afara sezonului turistic– „Experimentul din vacanța de primăvară a dovedit că litoralul poate fi o gazdă perfectă și în *extrasezon*.” I.B. 17 XI 73 p. 4. „Prețuri avantajoase de *extrasezon* [1–4 mai la mare]” R.I. 29 IV 75 p. 4. „O.J.T. Bihor pune la dispoziția solicitanților, pentru perioada de *extrasezon*, locuri nelimitate în stațiunile [...]” I.B. 20 XI 84 p. 7 (din *extra-* „afară [de]” + *sezon*; DEX-S)

extrateréstru, -ă 1. adj. –Existenț în afara globului pămîntesc– „Probabil și ființele raționale *extraterestre*, dacă ele există, procedează la fel.” Sc. 6 V 61 p. 5. „Chestionat de curînd asupra viitorului exobiologiei (studiul vieții *extraterestre*) cunoscutul astronom C.S. a făcut următoarele aprecieri.” Cont. 24 XI 78 p. 5; v. și R.I. 26 VI 84 p. 6; v. și *astronaută, colá*. 2. s.m.f. –Persoană care aparține unei

civilizații din afara Terrei– v. *mixare* (1974), *catastrofism*, *ET(I)*; v. și R.l. 18 VIII 80 p. 2 (din fr. *extraterrestre*; cf. engl. *extraterrestrial*; BD 1966; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 136; FC II 113; DT; DEX, DN3)

extrateritorialitate s.f. (jur.) –Faptul de a considera spațiul unei ambasade ca aparținând teritoriului țării pe care o reprezintă– „În cazul intelighențiilor est-central-europene [...] *extrateritorialitatea* era prefața unui proces sistematic prin care autoritatea simbolică era transformată în putere.“ „22“ 37/93 p. 13 (cf. fr. *extraterritorialité*; PR 1940; DEX, DN3)

extratimpuriu, -ie adj. –Care apare foarte devreme– „[Vînd] bulbi de gladiole olandeze Priscilla, roz dantelat, *extratimpuriu* [...]“ R.l. 9 X 91 p. 7 (din *extra-* + *timpuriu*)

extrúder s.n. (tehn.) –Aparat pentru extrudare (trecerea forțată a

unui material printr-o matriță, pentru a-i conferi forma dorită)– „[...] s-a trecut la producția de mașini de injectare și *extrudere* pentru mase plastice [...] Aceste mașini sînt folosite în producția de furtunuri, platbande, tuburi, izolații pentru cabluri etc.“ R.l. 27 IX 84 p. 5 (din *extrudare*)

eye-line(r) s.n. (cuv. engl.) –Creion de machiaj al ochilor, produs de machiat pentru ochi– „Tot ei au decretat reîntoarcerea în arena modei a *eye-liner*-ului pentru conturarea precisă și puternică a ochilor [...] Cu toții sînt de acord că trebuie evidențiată strălucirea fiecăruia, ceea ce ar însemna dispariția makeup-ului.“ Săpt. 21 III 75 p. 8. „*Eye-linerul* se aplică cu o linie foarte subțire.“ Expr. Mag. 25/95 p. 18; v. și Săpt. 21 I 77 p. 8 [pron. *ailăinăr*] (cf. fr. *eye-liner*; DHLF 1961, PR 1962)

F

- facondă** s.f. (frantuzism) –Ușurintă de a vorbi– „O *facondă* jurnalistică îi aduce în pagină tot felul de observații ocazionale despre scriitori, ceea ce face ca multe din articolele sale să semene cu niște reportaje superioare.“ R.lit.14 II 85 p. 9 (din fr. *faconde*; DN3, DEX-S)
- factor-cheie** s.m. –Element de mare importanță– „Acționează maistrul ca *factor-cheie* în angrenajul complex al producției?“ Sc. 9 X 70 p. 1. „Am publicat aceste rânduri din dorința de a atrage atenția celor responsabili, indiferent că răspund sau nu de magazine-etalon, asupra unor *factori-cheie* care asigură succesul oricărei unități comerciale.“ Sc. 9 VI 74 p. 2; v. și *productivitate* (din *factor* + *cheie*)
- factor de risc** sint.s. 1992 –Element care poate reprezenta un risc– v. *aterogenează*
- fair-play** s. (anglicism) –Acceptare loială a regulilor (într-un sport)– „În marele fotbalist eu nu văd doar fenta vrăjită a lui S.M., vigoarea și *fair-play*-ul lui H., perspicacitatea și elanul lui B.C.“ I.B. 12 IV 74 p. 3. „Rugbi și *fair-play* la Timișoara.“ Sc. 29 IV 74 p. 3. „N.V., un tânăr ciclist, nu lipsit de valoare, este, din păcate, certat cu *fair-play*-ul.“ I.B. 30 IV 74 p. 3 [pron. *feăr-pléi*] (din engl. *fair-play*; II. Constantinescu în LR 1/73 p. 29, Th. Hristea în LR 3/73 p. 186–187, cu atestări din 1969, L. Seche în LR 2/75 p. 176; DEX, DN3)
- falimentă** vb. I (ec.) 1. –A da faliment– „Societatea Monolit a *falimentat*.“ Epoca 30/90 p. 4. „Agricultura *falimentează* iar directorii iau «salarii de merit».“ R.l. 14/92 p. 5. 2. –A face pe cineva sau ceva să dea faliment– „Secția de micelin a societății [...] *falimentată* abuziv de V.G.“ Cat. 9/92 p. 3. „A.B. ar putea *falimenta* Pepsi Cola!“ Expr. Mag. 16/94 p. 26 (din *faliment*; R. Zafiu în R.lit. 35/95 p. 11)
- fan** s.m. (anglicism) –Admirator entuziast– „Efectul vocii rockerului asupra *fanilor* este fizic.“ „22“ 35/94 p. 8. „[...] decernarea premiilor MTV adună o dată pe an toată floarea cea vestită a lumii spectacolului, dându-le *fanilor* prilejul să-și vadă idolii fără intermediul ecranului, al casetelor video ori al revistelor de bulevard. Adică în live.“ As 182/95 p. 16; v. și *porta-voce* (1990) (din engl., fr., it. *fan[atic]*; DMC 1950, PR 1958; DFAP p. 10; Guțuș A. p. 12; DN3, DEX-S)
- fânta** s.f. 1995 –Băutură răcoritoare din citrice– v. *gin* (marcă înregistrată a firmei Coca Cola)
- fantascientist** s.m. –Autor de lucrări de ficțiune științifică– „Și iată pe cine am găsit la locurile lor și ale altora: trei anonimi câștigători ai premiilor de debut ale editurii Eminescu (F.B., D.D.), pe *fantascientistul* M.O., pe duiosul I.L.“ Săpt. 9 VI 78 p. 3 [pron. *fantasiéntist*] (din it. *fantascientista*)
- fantascienza** s.f. (cuv. it.) –(Despre cărți, filme) Ficțiune științifică– „*Fantascienza* la Palermo.“ R.lit. 14 XII 78 p. 24 [pron. *fantasiénța*] (DLI)
- fantaștiință** s.f. 1975 –Ficțiune științifică– v. *voyerism* (calc. după it. *fantascienza*)
- fantaștiințific, -ă** adj. 1975 –Cu caracter de ficțiune științifică– v. *voyerism* (din *fanta[scienza]* + *științific*)
- fantază** vb. I –A-și imagina, a broda despre– „Și Godard *fantazează* în «Alphaville» asupra viitorului cu ajutorul unor vedete foarte pămîntene.“ Cont. 9 IV 66 p. 19 (cf. germ. *phantasieren*; F; Th. Hristea P.E. 128, atestări din 1957; DN3)
- fanzin** s.n. (cuv. engl.) –Ziar publicat cu mijloace modeste și destinat unui public limitat de amatori– „Cenaclul Universal Fandom, de pe lângă Universal Club din Capitală, editează de câțiva ani un interesant *fanzin* (în limbaj «profan»: revistă sau magazin axat pe probleme de science-fiction) [...] *fanzinul* scoate și un supliment de literatură străină [...]“ Săpt. 15 VI 84 p. 2 (americanism din *fan[atic]* + *maga[zin][e]*; cf. it. *fanzine*; PN 1983; DFAP p. 110)
- farfurie zburătoare** sint.s. 1974 –OZN– v. *ozenist, discojet, ET(I), ufolog* (după engl. *flying saucer*, fr. *soucoupe volante*; cf. it. *disco volante*; PR 1947; DEX-S)
- farniente** s. (cuv. it.; livr.) –Inactivitate, trîndăvie– „Semnale declicul poeziei, adică o scoatere din *farniente* a cititorului prin surpriza unui alt limbaj decât cel comun [...]“ Săpt. 12 IV 85 p. 2 (DN3, cuvîntul este mai vechi în română)
- farsă** s.f. (alim.) –Umplutură– „Din lapte, făină, ou și puțină sare facem foi de clătite pe care le umplem, în formă de triunghi, sau rulate, cu următoarea *farsă* (vom mai întîlni de-a lungul rețetelor termenul «*farsă*», aceasta fiind o combinație din două sau mai multe ingrediente, combinate și legate, liate cu un sos lejer, cred că mai clar ar fi o «umplutură»). Deci *farsa* pentru aceste clătite o obținem din 400 gr. ficat tăiat fișii lungi, o ceapă tocată mărunt [...]“ R.l. 5 IV 94 p. 14 (din fr. *farce*; DEX, DN3 – alt sens)
- farsă-vodevil** s.f. –Farsă cu caracter de vodevil– „Este o *farsă-vodevil* cu atmosferă post-caragialescă.“ Mag. 24 IX 66 p. 5 (din *farsă* + *vodevil*)
- fast-food** s. (americanism; alim.) –Restaurant de tip american unde se mănîncă repede și, în principiu, ieftin– „[Merg] cu E. la o cafea la *Fast-Food*.“ R.lit. 14 VII 93 p. 5. „Adaptarea cvasiinstantanee la societatea de consum, chiar dacă doar la un nivel de *fast food*, în primul rînd. Mereu vine vorba de hamburgeri, de hotdogs.“ „22“ 35/94 p. 14. „România este o țară în plină schimbare – și acest lucru se simte nu numai prin răspîndirea restaurantelor *fast-food* și a magazinelor de modă italiene, ci și în atitudini și aspirații.“ „22“ 40/95 p. 13; v. și R.lit. 30/93 p. 6, D. 106/95 p. 7 [pron. *făstfud*] (din engl. *fast-food* (*restaurant*); cf. fr., it. *fast-food*; BD 1970, PN 1970, FS 284)
- fătă-mămă** s.f. –Tînără necăsătorită, cu un copil pe care și-l crește singură– „Lena Grove, *fata-mamă*, traversează cartea cu calmul intemporal al zeităților. Ea pare să poarte cu sine eternitatea, trăind într-un prezent continuu.“ R.lit. 29 XII 73 p. 15 (din *fată* + *mamă*; cf. fr. *fille-mère*, it. *ragazza madre*)
- fatigabilitate** s.f. (frantuzism; med.) –(Înclinație spre) oboseală– „Mașina nu trebuie condusă în stare de *fatigabilitate*.“ (din fr. *fatigabilité*; Th. Hristea în P.N. 3/76 p. 20; DEX-S)
- fatwa** s.f. (cuv. arab) –Sentință, recomandare cu caracter de precept– „I. Hamilton povestește biografia lui Salman Rushdie înainte de *fatwadin* 1989.“ R.lit. 7/96 p. 15. „Celebra *fatwa* emisă împotriva lui Salman Rushdie“ R.lit. 8/97 p. 22
- faunistic, -ă** adj. (zool.) –Referitor la faună– „Zonele dunelor de nisip de pe malul mării ascund o mare bogăție *faunistică* și floristică rară.“ Sc. 26 VIII 62 p. 2 (din *faună* + *-istic*; cf. fr. *faunistique*; F. Ciobanu în SCL 4/75 p. 352; DN3)
- favela** s.f. „Filmul care tratează viața lui Pelé, începînd cu copilăria sa grea într-o «*favela*» (cartier al mizeriei) din Rio și pînă la consacrarea sa ca «cel mai bun jucător de fotbal al tuturor timpurilor» este realizat de cunoscutul regizor F.R.“ Sc. 12 IV 77 p. 6. „Se numesc *favelas* la Rio de Janeiro, ranchos la Caracas, shanty towns la Calcutta, borgate la Roma, goubivilles în Tunis. La Glasgow, Birmingham sau Londra sînt slums, în Filipine sînt numite barong-barong, la Santiago de Chile sînt barrios clandestinos, barriadas la Lima, zone de urbanizare spontană – pe scurt: bidonville. Diversitatea denumirilor ascunde însă un singur și grav fenomen. În aproape toate marile metropole ale lumii occidentale există aceste zone de locuit precare.“ Cont. 31 VIII 79 p. 12. „Periferiile orașului Rio de Janeiro, denumite «*favelas*», sînt dominate de o stare de tensiune, după ce au fost omorîți cu sînge rece șase muncitori, care s-au opus terorii impuse de un «caid» al drogului.“ R.l. 30 I 85 p. 6. „În mahalalele (*favelas*) cele mai nenorocite [din Brazilia] fetițe de 10 ani se prostituează ca să aibă din ce trăi.“ D. 141/95 p. 2; v. și Sc. 6 IV 80 p. 6 (din port., engl. *favela*; BD 1970)
- fax** s.n. (comunic.) 1. –Aparat modern care transmite instantaneu prin rețeaua telefonică texte, desene, scheme etc.– „[...] distribuitor autorizat al firmelor RANK XEROX și TEKTRONIX organizează concurs pentru ocuparea următoarelor posturi: 4 depanatori de echipamente de birou (copiatoare, faxuri, mașini de scris electronice etc.) [...]“ R.l. 20 XI 91 p. 6. „Protestul pe care l-am trimis imediat prin *fax* către Rompres a rămas nedifuzat.“ „22“ 10–16 IV 92 p. 2. „Un birou circular pe care se află un telefon cu *fax* și un «minitel».“ As 5 XI 92 p. 14; v. și

R.lit.10 X 91 p. 18; v. și *copiator*; *faxá*. 2. –Document trimis prin fax– „*Faxul* pe care mi l-ai trimis ieri este ilizibil.“ (din engl. *fac simile*)

faxá vb. I (comunic.) –A trimite prin fax– „V-am trimis prin fax o copie după manuscris. Din păcate, mi-a fost imposibil să vă *faxez* și banda de înregistrare.“ R.I. 24 V 94 p. 3. „Cînd *faxez* această corespondență, filmul «Prea tîrziu» al lui L. Pintilie nu a fost încă proiectat.“ D. 17–23 V 95 p. 13 (din *fax*; cf. fr. *faxer*)

fazán s.m. în constr. *a rămîne/pica (de) fazan* (arg.) –A rămîne pácălit– „«Am rămas *fazani*.» «Exact» îi răspunde liderul Federației unui grevist.“ R.I. 18 VIII 93 p. 16 (DEX-S)

fazanărie s.f. –Crescătorie de fazani– „Puii de fazan au început să apară pe... bandă. *Fazanăria* «Transilvania» (Ocolul Silvic Cluj) a atins în acest an recordul de 6000 de pui.“ R.I. 18 VI 73 p. 5. „În acest an *fazanăria* Lăpușel din județul Maramureș a crescut și lansat în pădurile fondului de vînătoare peste 11000 de pui de fazan.“ R.I. 11 X 78 p. 5. „Tehnicianul silvic A.S. de la *fazaneria* Pădurea Neagră (Vrancea) a realizat în 1979 o producție record, valorificînd la export și la colonizare peste 19000 fazani de o calitate excepțională.“ R.I. 19 III 80 p. 5 [și *fazanerie*] (din *fazan* + *-ărie*; cf. fr. *faisanerie*; DEX, DN3)

fázá s.f. în expr. *a fi pe fázá* –A sta în alertă pentru a putea reacționa cu promptitudine– „Apar multe oferte pentru studenți. Dar, dacă vrei să obții o slujbă, trebuie să fii *«pe fázá»*, căci, în cel mult două zile, postul se ocupă.“ R.I. 13 IV 93 p. 7; v. și *racket* (DEX-S)

FBI s. 1974 (cuv. engl.) –Biroul Federal de Investigații al Statelor Unite ale Americii– v. *Interpol*, *sparge* [pron. *efbiái* sau *febei*] (abreviere din *F[federal] B[ureau of] I[nvestigations]*; mult mai vechi)

febricităte s.f. (franțuzism) 1. (med.) –Tendința de a face febră– „*Febricitatea* bolnavului este îngrijorătoare.“ 2. (fig.) –Aderență afectivă, entuziasm– „[...] [un] intim, care l-a surprins [pe N. Iorga] în toate ipostazele multiplelor lui activități și i-a luat pulsul *febricităților*, de-a lungul întregii sale vieți.“ R.lit. 18 X 79 p. 7 (cf. fr. *febricité*; DEX-S)

feed-back s. (cuv. engl. americ.; cib.) –Retroacțiune– „Un rol din ce în ce mai important îi revine noțiunii cibernetice de *«feed-back»* (bucla de reacție de la ieșirea sistemului considerat la intrare), prin intermediul căreia un fenomen își reglează dezvoltarea.“ Cont. 21 VI 74 p. 5. „Pășind înapoi (*feed-back*) omul verifică și corectează ceea ce vede în numele a ce visează. Ironia în acest sens este *feed-back*, este însăși demascarea generală.“ Echinox 6–7/78 p. 26. „Aflăm din revista «Sănătatea» că, potrivit medicinei informaționale, în afară de traumatisme și arsuri, toate bolile trebuie considerate ca o consecință a dezorganizării, sub acțiunea diversilor agenți patogeni, a mecanismelor de autoreglare prin *feed-back*.“ Săpt. 7 III 86 p. 2; v. și Cont. 8 IV 77 p. 2, 15 VI 79 p. 7 [pron. *fidbec*] (PR 1950, DMC 1959, LII; D.Am., D.Filoz., D.Tr.; DN3, DEX-S)

feeling s. 1991 (cuv. engl.) –Simțire, simțămînt– v. *gospel*; v. și R.lit. 16–22 XII 93 p. 12 [pron. *filing*] (cf. fr., it. *feeling*; PN 1982, DFP 1988)

felicitare-mărțișor s.f. –Plic cu o felicitare conținînd un mărțișor– „Ieri a început producția de *felicitari-mărțișoare* contractate pentru această primăvară.“ I.B. 5 II 74 p. 1 (din *felicitare* + *mărțișor*)

fellow s.m. (cuv. engl.) –Specialist, membru al unei societăți (științifice)– „A fost amuzant cînd un *fellow* de cardiologie de anul 2 mi-a explicat că nu trebuie să fie bule de aer pe tubulatura de cateterism. El nu făcuse nici un cateterism în viața lui.“ „22“ 5 X 94 p. 13; v. și R.I. 15 IV 78 p. 4 [pron. *félou*]

femeie-agronóm s.f. –Femeie care a îmbrățișat profesia de agronom– „De la femei mergînd supuse în spatele bărbatului – la primele *femei-agronom*.“ Cont. 21 IX 62 p. 5 (din *femeie* + *agronom*)

femeie-arbítru s.f. (sport) –Femeie cu rolul de arbitru într-un meci– „Prima *femeie-arbítru* din Bundesliga face duș împreună cu colegii din brigadă.“ Ev.z. 21 X 95 p. 8 (din *femeie* + *arbítru*)

femeie-artist(ă) s.f. (artă) –Femeie care a îmbrățișat profesia de artist (plastic etc.)– „Expoziție a *femeilor-artiste*.“ Sc. 9 III 63 p. 4 (din *femeie* + *artist*)

femeie-astronáut(ă) s.f. (astr.) –Femeie care a îmbrățișat profesia de astronaut– „Anul viitor N.A.S.A. va recruta primul lot de 43 de *femei-astronauete*. Dintre acestea se va alege prima echipă care va fi lansată în spațiu în anul 1979.“ R.I. 8 XI 76 p. 6 (din *femeie* + *astronaut*; cf. fr. *femme-cosmonaute*; DMN 1967)

femeie-autoáre s.f. (lit.) –Scriitoare– „Cunoscuta scriitoare engleză Agatha Christie, prima *femeie-autoáre* de romane polițiste, și-a

marcat evenimentul celei de-a 80-a aniversări a nașterii prin publicarea celei de-a 80-a cărți.“ I.B. 16 IX 70 p. 4 (din *femeie* + *autoáre*; cf. fr. *femme-auteur*; DMN 1966)

femeie-aviatór s.f. (av.) –Femeie care a îmbrățișat profesia de aviator– „Iar femeile [...] nu-s cu nimic mai prejos decît noi – bărbatii – în atîtea și atîtea domenii de activitate umană. Să amintesc de *femeile-aviator*, de femeile-marinar (ca să mă refer doar la profesiunile ieșite din comun).“ I.B. 6 XII 72 p. 3. „Cine s-ar fi gîndit vreodată la *femei-aviator*; la dulgherite și frezoare, la textiliste și chiar *femei-marinar*?“ Sc. 6 I 82 p. 1 (din *femeie* + *aviator*)

femeie-bodyguárd s.f. –Femeie care îndeplinește funcția de bodyguard– „Printesa Diana e protejată de o *femeie-bodyguard*.“ Ev.z. 25/93 p. 6 //din *femeie* + *bodyguard*; R. Zafiu în Luc. 20/93 p. 4//

femeie-concérnt máístru s.f. (muz.) –Femeie care îndeplinește funcția de concert-maístru– „Anda Petrovici, prima *femeie-concérnt-máístru* al Orchestrei simfonice a Filarmonicii [...]“ Săpt. 21 XII 84 p. 8 (din *femeie* + *concert-máístru*)

femeie-cineást s.f. (cinem.) –Femeie care a îmbrățișat profesia de cineast– „«Sambizanga» – producție a studiourilor franceze, regizată de angoleza S.M., prima *femeie-cineast* africană.“ Sc. 15 IV 74 p. 2 (din *femeie* + *cineast*; cf. fr. *femme-cinéaste*; DMN 1967)

femeie-clown s.f. –Femeie care a îmbrățișat profesia de clown– „La Budapesta sînt pe cale de calificare șase *femei-clown*.“ Săpt. 7 VI 74 p. 2 (din *femeie* + *clown*)

femeie-compozítór s.f. (muz.) –Femeie care a îmbrățișat profesia de compozitor– „M.M. a fost distinsă în cadrul celui de al V-lea concurs internațional pentru *femei-compozitori* de la Mannheim.“ Cont. 4 XI 66 p. 7 (din *femeie* + *compozitor*)

femeie-copíl s.f. –Femeie cu aspect și atitudini de copil– „Cîtă sălbatică energie și ce disperată hotărîre în această firavă *femeie-copíl*!“ Cont. 24 II 67 p. 4. „Între 1950–1970, tot ceea ce ținea de civilizația ochiului a intrat într-un fel sau altul sub magia unui adorabil clișeu: *«femeia-copíl»*.“ Cont. 26 II 71 p. 7 (din *femeie* + *copíl*)

femeie-detectív s.f. –Femeie care a îmbrățișat profesia de detectiv– „Oprit la ieșirea dintr-un magazin londonez de o *femeie-detectív*, a lovit-o și a încercat să fugă.“ R.I. 28 VIII 75 p. 6; v. și *karate* (1974) (din *femeie* + *detectív*; cf. fr. *femme-détective*; DMN 1966)

femeie-dirijór s.f. (muz.) –Femeie care a îmbrățișat profesia de dirijor– „După informațiile pe care le dețin, se pare că sînt singura *femeie-dirijor* de orchestră din țară.“ Universitatea comunistă 2/85 p. 5 (din *femeie* + *dirijor*)

femeie-dóctor s.f. 1966 (med.) –Doctoriță– v. *femeie-profesor* (din *femeie* + *doctor*)

femeie-epíscop s.f. (la luterani) „În acest an [în Danemarca] a fost aleasă prima *femeie episcop*“ „22“ 43/96 p. 16 //din *femeie* + *episcop*//

femeie-forjór s.f. –Femeie care a îmbrățișat meseria de forjor– „Tot într-o scrisoare, un cititor din București îmi atrage atenția că am numit-o pe eroina reportajului lui Al. Stark *femeie-sudor* în loc de *femeie-forjor*.“ R.lit. 28 II 74 p. 26 (din *femeie* + *forjor*)

femeie-gondoliér s.f. 1974 –Femeie care a îmbrățișat meseria de gondolier– v. *femeie-toreador* (după it. *donna gondoliere*)

femeie-inginér s.f. –Femeie care a îmbrățișat profesia de inginer– „Avem trei secții în afara celor șase unități integrate, toate coordonate de către femei. *Femei-inginer*.“ R.I. 6 I 74 p. 3. „Familia anunță cu profundă durere împlinirea unui an de la decesul mult iubitei lor ing. E.Z.-L., prima *femeie-inginer*.“ R.I. 2 XI 74 p. 4. „Pe adresa unei astfel de barăci de pe Olt primește scrisori unul dintre cei mai tineri constructori de hidrocentrale, între primele *femei-inginer-constructor* din România [...]“ R.I. 28 IX 85 p. 5; v. și *femeie-medic* (din *femeie* + *inginer*; cf. fr. *femme-ingénieur*; DMN 1967)

femeie-mámă s.f. 1. –Femeie în calitate de mamă– „Am fost mișcată de rîndurile scrise în ziar despre *femeia-mamá*.“ Sc. 7 XII 66 p. 2. „În proiectele de statut și-au găsit precizarea sarcinile sindicatelor în domeniul aplicării cu strictețe a prevederilor legislației muncii în ce privește ocrotirea femeii, a *femeii-mame* în special [...]“ Sc. 26 III 71 p. 4. „Sănătatea *femeii-mame* – obiectiv cotidian de maximă importanță al activității medicale.“ Sc. 2 III 75 p. 4. „Cert lucru, condiția de astăzi a *femeii-mamá* este cel mai bun argument al grijii deosebite ce este arătată mamei [...]“ R.I. 9 X 84 p. 2; v. și Luc. 2 XII 67 p. 1, R.I. 4 VII 73 p. 2, Sc. 9 XII 73 p. 2, R.I. 26 IX 75 p. 5; v. și *femeie-medic*. 2. –Gravidă– v. *thalidomidă* (1972) (din *femeie* + *mamá*)

femeie-manechin s.f. –Femeie care a îmbrățișat profesia de manechin– „Cea mai frumoasă [...] este *femeia-manechin*, drapată în rochie neagră, fără spate, cu o simplă bentiță care-i întunecă pielea, cu voaleță violet, punctată în argintiu, care-i acoperă toată fața.“ Săpt. 7 VI 74 p. 8 (din *femeie + manechin*)

femeie-marinar s.f. –Femeie care a îmbrățișat meseria de marinar– „Am avut în schimb plăcerea de a o cunoaște pe unica *femeie-marinar* din flota fluvială și, probabil, și din cea maritimă românească; este vorba despre A.T. A. a demonstrat de vreo șase ani, de când este marinar (sau... marinăriță), că este posibil accesul femeii și în această meserie prin tradiție masculină.“ Sc. 19 XII 79 p. 1; v. și *femeie-aviator* (1972) (din *femeie + marinar*)

femeie-matador s.f. –Femeie care a îmbrățișat meseria de matador– „A.T. este prima *femeie-matador* din Spania care a beneficiat de prevederile legii din august. Zilele trecute ea a intrat pe jos în arenă (pînă acum femeile se puteau măsura cu taurul numai călare), participînd la o corrida la Guadalajara.“ R.l. 25 X 74 p. 6; v. și Ev.z. 14 I 97 p. 5 //din *femeie + matador*//

femeie-medic s.f. (med.) –Doctoriță– „Destoinica muncitoare, harnica țărancă, iscusita cercetătoare, femeia-inginer, *femeia-medic*, femeia-profesor și, în același timp, femeia-soție și mamă, în toate aceste ipostaze, femeia din țara noastră se face prețuită și respectată.“ Sc. 7 III 76 p. 1; v. și *femeie-țaran(că)* (din *femeie + medic*; cf. fr. *femme-médecin*; DMN 1961)

femeie-milițian s.f. –Milițian de sex feminin– „Un pilot american a fost capturat și este păzit acum, în drumul prin junglă, de către o *femeie-milițian*.“ R.l. 13 I 67 p. 6 (din *femeie + milițian*)

femeie-ministru s.f. 1984 –Femeie care îndeplinește funcția de ministru– v. *femeie-țaran(că)*; v. și „22“ 43/96 p.16 (din *femeie + ministru*)

femeie-muncitor s.f. 1993 –Femeie care muncește, de obicei într-o fabrică sau pe un șantier– v. *femeie-țaran(că)* (din *femeie + muncitor*)

femeie-obiect s.f. –Femeie redusă la starea de obiect de plăcere– „Bărbatul nu mai e în exclusivitate «acel care alege».“ Lîngă «*femeia-obiect*», apare «bărbatul-obiect».“ Cont. 25 XII 70 p. 6. „Femeile sînt îmbrăcate, decorate, stilizate de gustul masculin, în vederea consumului masculin, și această situație e acceptată și chiar dorită, nu numai la nivelul *femeilor-obiect*, dar și la nivelul femeilor emancipate.“ Cont. 21 V 71 p. 6; v. și 9 VI 78 p. 9 (din *femeie + obiect*; cf. fr. *femme-objet*; DMN, DMC 1965)

femeie-ofițer s.f. –Femeie care este ofițer (de armată, poliție, în navigație)– „[Carmen] este prima *femeie ofițer* de port din Galați.“ Sc. 3 X 82 p. 2 (din *femeie + ofițer*)

femeie-om de știință s.f. –Om de știință de sex feminin– „Urma de obicei un interviu cu o *femeie-om de știință*.“ R.lit. 2 X 69 p. 28 (din *femeie + om de știință*; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 331)

femeie-ostăș s.f. –Femeie care luptă ca ostaș– „«*Femeia-ostaș*».“ Gaz.lit. 20 IX 62 p. 8 (din *femeie + ostaș*; cf. fr. *femme-soldat*; DMN, DMC 1968)

femeie-pictor s.f. (arte) –Pictoriță– „A șasea ediție a «Săptămînilor internaționale ale femeii», desfășurată la Cannes, a prilejuit o confruntare între *femeile-pictori* și sculptori din diverse țări.“ Cont. 6 VI 69 p. 7 (din *femeie + pictor*; cf. fr. *femme-peintre*; DMN 1967)

femeie-pilot s.f. –Femeie care a îmbrățișat profesia de pilot (de avion, de automobil)– „Ea este prima *femeie-pilot* care sosește la Londra conducînd un avion de pasageri de cursă lungă.“ I.B. 2 X 65 p. 4. „*Femei-pilot* la încercări de autoturisme. Recent conducerea Întreprinderii de autoturisme Pitești a luat inițiativa pregătirii, la locul de muncă, a unui însemnat număr de femei în meseria de pilot la încercări de autoturisme.“ Sc. 18 XI 73 p. 2. „S.Y., o tînără libaneză de 22 de ani, este prima *femeie-pilot* din Liban și de altfel și din întregul Orient arab.“ Sc. 5 I 74 p. 6. „Nina Ioniță, celebra *femeie-pilot* de acrobație din țara noastră.“ Sc. 9 XI 83 p. 5; v. și Mag. 15 VII 67 p. 3, R.l. 3 VIII 67 p. 3 (din *femeie + pilot*; cf. fr. *femme-pilote*; DMN 1967)

femeie-poet s.f. (lit.) –Femeie care scrie (și publică) poezii– „Era cît pe aci să mă mohorăsc cu bilanțul făcut de M.B. în «Contemporanul» [...] din care urma să rezulte cît de puțin încăpătoare a rămas literatura pentru *femeile-poet* și femeile-prozator și mă chinuiam strasnic să fac în mintea mea dreptate acestei urgisiri.“ Cont. 18 VII 69 p. 3 (din *femeie + poet*; cf. fr. *femme-poète*; DMN 1966)

femeie-préot s.f. –Femeie care îndeplinește funcția de preot (în cadrul bisericii anglicane)– „La Catedrala din Bristol a Bisericii

Anglicane a avut loc ceremonia primirii în rîndul preoților a primei femei. Evenimentul este urmarea deciziei Bisericii Anglicane de a hirotonisi *femei-preot*, decizie mult discutată și contestată de Biserica Catolică.“ R.l. 14 III 94 p. 8; v. și Luc. 5 V 84 p. 12, „22“ 43/96 p. 16 //din *femeie + preot*//

femeie-primar s.f. –Femeie cu funcția de primar– „Film de actualitate, reliefînd momente din viața unei *femei-primar* [...]“ I.B. 3 X 75 p. 2 (din *femeie + primar*)

femeie-profesor s.f. –Profesoară– „Pentru acostator [...] nu există nici *femeie-profesor*, nici femeie-doctor, nici femeie-țesător.“ Sc. 14 XII 66 p. 1; v. și *femeie-medic* (din *femeie + profesor*; cf. fr. un *professeur femme*; PR)

femeie-prozator s.f. 1969 (lit.) –Femeie care scrie (și publică) proză– v. *femeie-poet* (din *femeie + prozator*)

femeie-réctor s.f. (inv.) –Femeie ce deține funcția de rector– „După 700 de ani de dominare și conducere necontestată a Universității Cambridge de către bărbați, a fost aleasă ca rector Alice M. Este prima *femeie-rector*!“ Sc. 11 VII 75 p. 6 (din *femeie + rector*)

femeie-regizor s.f. (cinem.) –Femeie care a îmbrățișat profesia de regizor– „Există prejudecata că regia e o profesie rezervată bărbaților. Prejudecată ce se menține, printre altele, și datorită faptului că nici o *femeie-regizor* încă nu și-a înscris numele în istoria acestei activități, de dată relativ recentă, printr-o înscenare excepțională.“ R.l. 14 XII 72 p. 2 (din *femeie + regizor*)

femeie-romancier s.f. (lit.) –Femeie care scrie (și publică) romane– „Sheherezada e «întîia *femeie-romancier*» din lume [...]“ R.lit. 18 X 84 p. 9 (din *femeie + romancier*)

femeie-savânt s.f. –Femeie care creează în domeniul științei– „Cînd în marile laboratoare ale științei o *femeie-savant* își face apariția, nu mai surprinde pe nimeni.“ Sc. 7 III 78 p. 1 (din *femeie + savant*)

femeie-scriitoare s.f. (lit.) –Scriitoare– „Mai tîrziu, cînd și-a început activitatea literară, a simțit din nou aceeași opresiune din partea editorilor. Ei respingeau *femeile-scriitoare*, refuzîndu-le textele, după ce în prealabil rețineau... ideile.“ Săpt. 28 II 75 p. 5 (din *femeie + scriitoare*; cf. fr. *femme-écrivain*; DMC 1967)

femeie-sculptor s.f. 1969 (arte) –Sculptoriță– v. *femeie-pictor* (din *femeie + sculptor*)

femeie-sociolog s.f. –Femeie care a îmbrățișat profesia de sociolog– „Toate femeile care s-au încumetat să desfășoare o nouă activitate, specifică bărbaților, s-au declarat extrem de mulțumite de noua lor muncă. Și o ultimă precizare: raportul a fost întocmit de trei *femei-sociologi*.“ R.l. 1 IX 75 p. 6 (din *femeie + sociolog*)

femeie-soldat s.f. –Femeie care luptă ca soldat– „Astfel, un rezervist a fost sodomizat de sergentul său în plină desfășurare a «Furtunii deșertului», 26 de *femei-soldați* au fost mai mult decît hărțuite sexual în cadrul unui congres al aviatorilor de către colegii lor – bărbați [...]“ As 39/92 p. 15 (din *femeie + soldat*; cf. fr. *femme-soldat*; DMN, DMC 1968)

femeie-soție s.f. 1976 –Femeie măritată– v. *femeie-medic*; v. și Săpt. 4 XII 81 p. 1 (din *femeie + soție*)

femeie-sudor s.f. 1974 –Femeie care a îmbrățișat meseria de sudor– v. *femeie-forjor* (din *femeie + sudor*)

femeie-șerif s.f. –Femeie care deține funcția de șerif– „K.C. este prima *femeie-șerif* din statul nord-american Ohio.“ Sc. 5 I 77 p. 5 //din *femeie + șerif*//

femeie-toreador s.f. –Femeie care a îmbrățișat meseria de toreador– „*Femei-toreador* au existat în Spania și în trecut.“ Mag. 29 XII 66 p. 3. „După prima *femeie-toreador*, acum a apărut și prima femeie-gondolier. Este vorba de venețiana L.B., în vîrstă de 22 de ani.“ Săpt. 4 X 74 p. 5 //din *femeie + toreador*//

femeie-țăranc(că) s.f. –Femeie care locuiește în mediul rural și se îndeletnicește cu munca pămîntului și cu creșterea animalelor– „Să luăm o frezie, o garoafă și să le dăruim *femeii-țărancă* și femeii-zidar și femeii-ministru sau medic.“ Sc. 10 III 84 p. 5. „La Muzeul Internațional al Femeilor din Bonn (Germania) [va avea loc] manifestarea intitulată «Lunile României». Prezentarea se va desfășura pe mai multe secțiuni: *femeia-țaran*, femeia-muncitor [...]“ R.l. 3 XI 93 p. 5 (din *femeie + țaran*)

femeie-țesător s.f. 1966 –Țesătoare– v. *femeie-profesor* (din *femeie + țesător*)

femeie-zidar s.f. 1984 –Femeie care a îmbrățișat meseria de zidar– v. *femeie-țaran(că)* (din *femeie + zidar*)

femtosecundă s.f. 1964 (fiz.) – A trilioana parte dintr-o secundă – v. *subnuclear*

fenobac s.n. (chim.) „*Fenobac*. Această denumire desemnează un nou preparat chimic destinat combaterii poluării mediului cu petrol sau cu diferite reziduuri organice toxice și netoxice.“ Sc. 23 II 77 p. 5 //din *feno-* “referitor la fenoli” + *bac[terie]//*

feraluminiu s.n. – Aliaj de fier și aluminiu – „O nouă tehnologie pentru producerea de tablă din *feraluminiu* a fost elaborată de cercetătorii polonezi.“ Sc. 19 V 77 p. 4 [și *feroaluminiu*; cf. DN3] (din *fier* + *aluminiu*, calc după fr. *ferro-aluminium*; LTR)

feribót s.n. (mar.) – Pod plutitor – „Pentru asigurarea unui transport rapid între porturile Napoli și Tunis, societatea italiană «Tirenia» a furnizat mai multe *ferry-boat*-uri care vor acoperi această distanță în 21 de ore.“ I.B. 12 VI 74 p. 8 [scris și *ferry-boat*] (din engl., fr. *ferry-boat*; DTP, D.Tr.; DEX, DN3)

fermă-etalon s.f. – Fermă model – „În acest an, de pildă, ingenera V.D. a mers la *ferma-etalon* de la Urechești, unde a făcut o tăiere demonstrativă a viței de vie (o tehnologie modernizată)“ Sc. 1 IV 76 p. 1 (din *fermă* + *etalon*)

fermă (experimentală)-pilot s.f. – Fermă model – „Cercetătorii de la stațiunea experimentală agricolă din Geoagiu au conceput și organizat *ferme experimentale pilot* în unele cooperative agricole și întreprinderi de stat. Pe parcursul a câtorva ani, specialiștii stațiunii vor urmări în aceste *ferme pilot* aplicarea tehnologiilor moderne de lucrare a pământului și rezultatele obținute.“ R.I. 3 III 75 p. 2. „[...] la grădina zoologică din Abidjan funcționează, încă din 1982, o *fermă-pilot* pentru creșterea crocodililor.“ Sc. 15 III 86 p. 5 (din *fermă [experimentală]* + *pilot*, după fr. *ferme-pilote*; DMN 1962)

fermentoterapie s.f. (med.) „La Institutul de fiziologie al Academiei de științe a R.S.S. Armene a fost pusă la punct o metodă care se numește o *fermentoterapie* complexă [...] Metoda permite lichidarea cicatricei, deschizând calea refacerii funcțiilor de bază ale celulei. Pentru aceasta sînt utilizați fermenți.“ R.I. 3 IV 78 p. 6 (din *ferment* + *terapie*, după model rus.)

fermión s.m. (fiz.) „Particulele al căror spin este un număr semi-întreg, 1/2, 3/2, 5/2 [...] se numesc «*fermioni*» și nu este posibil ca, simultan, două dintre ele să ocupe același spațiu.“ Cont. 12 I 79 p. 5; v. și *spin*, *superparticulă* (de la numele fizicianului it. E. Fermi, fr. *fermion*; PR 1955; DT, LTR, DC; DN3)

feronerie s.f. 1974 (artă) – Lucrare artistică din fier – v. *velurat*; v. și R.I. 21 X 80 p. 3 (din fr. *feronnerie*; DT; DEX, DN3)

fersmanít s.n. 1965 (geol.) – Specie de mineral – v. *landauit* (cuv.rus; de la numele savantului *Fersman*)

fesenár, -ă s.m.f., adj. (pol.; peiorativ) – Fesenist – „Mașina de vot *fesenară*“ Viitorul 112/90 p. 1. „*Fesenari* și parveniți“ Cat. 25/91 p. 4. „Fandaciile *fesenarului* sucevean“ Viitorul 178/91 p. 1 (din *fesene* + *-ar*; R. Zafiu în Luc. 20/93 p. 4, Urișescu CV 62)

fesene v. FSN

feseneá s.f. (fam.; ironic) – FSN – „*Feseneaua* și-a cam luat-o în cap.“ (din *fesene*)

feseniádă s.f. (pol.; peior.) – Odisee de natură fesenistă – „Unele procese tehnologice sînt suprimate din cauza scumpirilor și lipsei de bani, semănăm în miriste, «lucrăm» manual, tăvălugim cu firșul. Altfel spus, această *feseniádă* a agriculturii a ajuns o batjocură, rușinea de pe lume.“ R.I. 4 VI 91 p. 2; v. și Expr. Mag. 144/93 p. 4 [și *fedeseniádă*] (din *fesene* + *-iadă*; Urișescu CV 62–63)

feseníe s.f. (pol.; peior.) 1. – Totalitatea adeptilor FSN – „Apriga *fesenie* ploieșteană“ Contr. 40/90 p. 2. 2. – Ispravă a adeptilor FSN – „Telecinemateca – emisiune de cultură cinematografică, băgați de seamă – a programat în premieră pe tară această perlă de evazionism popular. *Fesenie?* Orice politică vehementă cu propriii alegători își are ca aliat o cultură narcotizantă.“ Cotid. 21 VII 91 p. 3 (din *fesene* + *-ie*, după *tiranie*; Urișescu CV 61)

Fesenilă s.m. (pol.; peior.) – Fesenist – „Cei din opoziție au dominat net întrecerea. S-a dovedit nu numai prin eficacitatea «arsenalului» de lozinci rodate pe la atâtea mitinguri și marșuri, ci și prin furia celor de-alde Pecerilă și *Fesenilă* care, tumefiați la față de furie, scuițau și huiduia, fiecare după caracterul său.“ Contrast VI 91 p. 4 (din *Fesene* + *-ilă*, după tipul *Seilă*; Urișescu CV 61)

feseniót, -ă adj. (pol.; peior.) – De nuanță fesenistă – „Presa *feseniótă*“ Contrast 30/90 p. 2 [și *fesenariót* – v. Contr. 40/90 p. 2] (din *fesene*, după *fanariót*, *mafíót*; R. Zafiu în Luc. 25/91 p. 4)

fesenism s.n. (pol.) – Concepție proprie F.S.N.-ului – „[...] abdicînd

din pieptul liberalilor, intrînd direct într-o aripă tînără și pudrată cu *fesenism*.“ Lucifer 1–15 VI 91 p. 8; v. și MDTA 60 (din *fesene* + *-ism*; A. Stoichițoiu în Hyperion III/94 p. 173)

feseníst, -ă s.m.f., adj. (pol.; deseori depreciativ) – Membru sau adept al FSN – „V-au dat *fesenístii* puțină mîncare, puțină lumină, salam fără soia [...]“ Ad. 6 V 90 p. 2. „Proclamația veleitarilor din stradă: «Cine este *F.S.N.-ist* este prost ori securist».“ Libertatea 8 V 90 p. 1. „Am întîlnit utilizîndu-se vocabula în discuție chiar cu rol de injurie: *fesenístule!*“ Urișescu CV 59. „Numele [lui Corneliu Coposu] începuse să fie mînjit de ordurile *feseniste*.“ „22“ 46/95 p. 8; v. și *neocomunism*, *penetechedist* (din *fesene* + *-ist*; Urișescu CV 59–60)

feseníre s.f. (pol.; peiorativ) – Aplicare în viața socială a principiilor F.S.N. – „De aceea, ei «stau agățați» de fabrici, unde vor accepta orice salariu și orice diversiune sindicală, iar munca le va fi – cuvîntul circula deja – o *feseníre* continuă.“ Cotid. 26 VI 91 p. 1 (din *fesene*; Urișescu CV 62)

fesenizá vb. I (pol.; peiorativ) 1. – A se purta conform obiceiurilor F.S.N. – „«Libertatea» *fesenizează* și prin faptul că nu spune persoanelor pe nume.“ Mesager 6–12 IV 90 p. 2. 2. – A impune principiile FSN – „Au *fesenizat* cu înverșunare.“ Dr. 205/90 p. 1. 3. vb.refl. – A adopta principiile FSN – „Și sfaturi, multe sfaturi [...] S-au cam *fesenizat*.“ Ultima soluție VI 91 p. 5. „Și noi ce facem, măi? [...] Ne *fesenizăm* după lampa lui Ilici?“ Fraierul român VII 91 p. 10 (din *fesene* + *-iza*; Urișescu CV 60)

festivál-concúrs s.n. (artă) – Festival în cadrul căruia are loc și un concurs – „Miercuri a început la Tîrgoviște cea de a treia ediție a popularului *festival-concurs* de române «Crizantema de aur».“ Sc. 29 X 70 p. 3. „La Suceava se desfășoară cea de a treia ediție a *festivalului-concurs* de etnografie și artă populară [...]“ R.I. 22 VI 74 p. 2. „S-a încheiat cea de a treia ediție a *festivalului-concurs* «Voronețiana».“ R.I. 26 VII 78 p. 2; v. și I.B. 9 X 70 p. 2, Săpt. 5 VII 74 p. 7, R.I. 14 XII 74 p. 2 (din *festival* + *concurs*)

festivaliér, -ă adj. (artă) – De festival – „Agendă *festivalieră*.“ R.I. 6 IX 67 p. 3. „Cele două melodii ale lui G.G. (Premiul II) confirmă ceea ce scriam și după alte ediții: el este un maestru al scriiturii muzicale *festivaliere*.“ R.lit. 7 VIII 75 p. 18. „Specific *festivalier*“ R.lit. 27 IX 84 p. 20 (din fr. *festivalier*; DMN 1965; DN3, DEX-S)

festivalíst s.m. (artă) – Participant la un festival – „Iată, azi, instantanee surprinzînd activitatea de ieri [...] *festivaliști* aplaudînd un spectacol român într-unul din parcuri.“ Sc. 4 VIII 62 p. 4 (din *festival* + *-ist*; DEX-S)

festivísm s.n. (peior.) – Tendința de a conferi caracter festiv unor manifestări banale – „Cînd *festivismul* dă mîna cu mulțumirea de sine.“ Sc. 13 X 65 p. 2. „*Festivismul* diminuează eficiența muncii politice de masă.“ Sc. 31 VII 73 p. 2; v. și R.I. 8 I 75 p. 1, Săpt. 11 V 79 p. 7 (din *festiv* + *-ism*; DEX-S)

festivíst, -ă adj. (peior.) – Caracter festiv conferit unei manifestări banale – „Tomul lui nu e *festivist*, ci numai sărbătorec.“ Gaz.lit. 5 X 67 p. 1. „Incongruența trebuind a fi pedepsită, adio material «tocit» de-acasă, adio etalare de cunoștințe «*festiviste*» – atenția și datele unei culturi generale medii rămîn aici singurele de rigoare.“ R.lit. 4 II 71 p. 27; v. și *implementare* (din *festiv* + *-ist*; V. Guțu Romalo C.G. 215)

festivizáre s.f. 1993 – Conferirea unui caracter festiv sau *festivist* – v. *implementare* (din *festiv* + *-izare*)

féta s.f. (alim.) – Brînză de tipul celei de Brăila – „Negustorii unguri fac avere vînzînd *feta* de Brăila fabricată în Mexic [...] Umblu un ceas pe Moșilor, prin fața buticurilor arabe care vînd *feta* de Brăila produsă de bulgari.“ R.I. 1 IX 93 p. 1. „Importator direct din Olanda: lapte praf, brînză *feta*, conserve carne.“ R.I. 6 X 93 p. 16; v. și 9 VII 93 p. 6 (cf. fr. *féta*)

fetițoásă adj.f. – Femeie care se alintă, are atitudine de fetiță – „[...] o mamă, altă mamă-mămoasă (o Victoria Mierlescu veșnic *fetițoasă*, panicoasă, diminutivă: «a plecat băiatul cu stomăcelul gol!») [...]“ R.I. 3 IV 78 p. 2. „[...] o ironie bine condusă de o Stela Popescu încîntătoare, *fetițoasă* peste termen, zăpăcită cu moderație, cochetă cu mijloace locale.“ R.I. 1 II 84 p. 2 (din *fetiță* + *-os*)

fetomatérn, -ă adj. 1978 (med.) – Privitor la fetus și la mamă – v. *perinatal* //din *fetus* + *matern*//

fezabilitáte s.f. 1992 (franțuzism) – Însușirea de a fi fezabil, de a se putea face – v. *consulting* (din fr. *faisabilité*; DMC 1950; DEX-S)

fiabilitáte s.f. (tehn.) – Capacitatea unui aparat, a unui sistem de a funcționa fără incidente un timp dat – „Cînd Armstrong a coborît pe Lună, pipăind, cu prudentă, praful din ograda necunoscută, inima lui

bătea cu 156 pulsații pe minut. Era mult, dar fenomenul acesta de tahicardie nu se datora fricii, nici cel puțin îngrijorării, deoarece sentimentul dominant, în toată această călătorie fascinantă, a fost *fiabilitatea*.” Cont. 26 VII 69 p. 10. „În opinia cercetătorilor de la «Duke University Medical Center» din Durham (Carolina de Nord), unde a fost verificată *fiabilitatea* aparatului, invenția permite repararea promptă a unui electrod defect.” Sc. 18 IV 78 p. 6; v. și 16 XII 70 p. 6, R.I. 10 III 79 p. 6; v. și *fonocardiograf* (cf. fr. *fiabilité*; DMN 1950; LRC II p. 105, L. Seche în LR 2/75 p. 177, A. Beyrer în SCL 5/76 p. 537, Fl. Șuteu în LR 5/80 p. 557–558, G. Rusu în LR 5/81 p. 567–569; DT; DN3, DEX-S)

fianit s. (geol.; probabil cuv. rus.) „În laboratoarele Institutului de fizică al Academiei de Științe a U.R.S.S. a fost obținut, prin sinteză, un soi nou de monocristale, denumite *fianit*, care se aseamănă, atât prin aspectul lor cât și prin unele însușiri – între care duritatea și transparența – cu diamantele naturale.” R.I. 29 XI 75 p. 6

fibră optică sint.s. 1964 –Cilindru cu un diametru minuscul, conducător al luminii prin reflexie totală, folosit la transmiterea informațiilor – v. *circuit integrat, fibroscop* (din fr. *fibres optiques*; DEX-S)

fibrinactiv s. (adj.) „Sîngelui luat pentru analiză i se adaugă un polimer denumit «*fibrinactiv*» care permite separarea sîngelui în fibrină, ser și globule roșii, fără a fi necesară scurgerea intervalului pentru coagulare.” Sc. 3 VI 78 p. 6 //din *fibrină + activ*//

fibrolemnós, -oasă adj. –Alcătuț prin împislirea și presarea fibrelor de lemn– „De aprecieri deosebite s-au bucurat piesele de bucătărie și cuierile de vestibul executate cu plăci *fibro-lemnose* melaminate.” I.B. 6 I 62 p. 1. „Vreau să vă anunț o veste: pentru prima oară în țară, fabricăm – după o tehnologie proprie – plăci *fibro-lemnose* mulate.” R.I. 5 II 75 p. 3; v. și *PFL* (din *fibră [de lemn] + lemnos*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 233; DN3, DEX-S)

fibroscóp s.n. (med.) –Endoscop din fibre de sticlă– „Recent s-a introdus în cercetare un nou tip de endoscop – *fibroscopul* – format dintr-un tub flexibil cu diametrul de 1,2 cm., construit din 150.000–200.000 fibre fine de sticlă, fiecare fibră avînd diametrul de 1,5 microni. Fiecare din aceste fibre transmite cîte un element al imaginii alcătuită astfel din multe mii de imagini parțiale.” Sc. 4 I 64 p. 2 (din fr. *fibroscope*; DTN 1974; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5; DEX-S)

fibrospóng s. (med.) „Eforturile depuse de specialiștii români în vederea găsirii unui procedeu de corecție a acestei infirmități [hemofilia] s-au soldat cu succes. Ei au realizat un produs numit «*fibrospóng*» preparat sub forma unui burete din fibrină, cu ajutorul căruia se obține coagularea sîngelui în timpul intervenției chirurgicale.” R.I. 27 III 76 p. 5 (din *fibr[ină] + spong[ios]*)

fibrotéxt s.n. „*Fibrotéxtul*, un deșeu rezultat la fabricile de încălțăminte, a devenit, ca urmare a unei fructuoase colaborări a specialiștilor din industria ușoară și a celor din construcțiile de mașini, un material util, fără să fie nevoie de investiții suplimentare.” R.I. 18 XI 78 p. 5 (din *fibră + text[ilă]*; cf. engl. *fibrotextile*; TDTF)

fidelist (pol.) adj., s.m. „În ultimul timp cei nemulțumiți [de regimul din Panama] sînt denumiți și «*fideliști*» (simpatizanți ai regimului Fidel Castro).” Sc. 16 VII 61 p. 4 (din engl. *fidelist*, de la n.pr. *Fidel [Castro]*; BD 1963; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 137)

fidelitáte s.f. în sint. *mare, înaltă fidelitate* –Reproducere fidelă a sunetului– „Repertoriul muzical a fost îmbogățit cu cele mai noi șlagăre românești și străine care sînt transmise de o stație de *mare fidelitate*.” R.I. 1 VIII 79 p. 5 (după engl. *high fidelity [hi-fi]*; DEX-S)

fier-betón s.n. –Produs siderurgic în formă de bară, folosit la realizarea armăturilor construcțiilor din beton– „Specialiștii Institutului de construcții Harkov au elaborat o originală metodă de tăiere a *fier-betonului* prin topire cu ajutorul arcului voltaic.” Sc. 26 VIII 77 p. 6; v. și *fierar-betonist* (1961) (din *fier + beton*; DT)

fierár-betoníst s.m. –Muncitor care se ocupă cu executarea armăturilor elementelor de construcție– „Brigada de *fierar-betonisti* condusă de D.D. a executat montarea fierului-beton la 4 blocuri cu cîte 9 etaje [...]” Sc. 7 X 61 p. 1; v. și I.B. 2 III 62 p. 1 (din *fierar + betonist*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 233; DTP; DEX)

fierbătór¹ s.m. 1961 –Muncitor care execută operații de fierbere în cadrul prelucrării unor materii prime– v. *evaporator* (din *fierbe + -[ă]tor*; DEX)

fierbătór² s.n. (gosp.) –Mic aparat care, pus la priză, face să fiarbă

lichidul dintr-un recipient– „Cristi și-a preparat cafeaua cu *fierbătóru*.” (din *fierbe + -[ă]tor*; DT; DEX)

fiésta s.f. –Serbare (la origine religioasă), petrecere pe străzile orașului, în țările de limbă spaniolă, apoi extins și la alte țări– „Premierea solilor României [...] s-a transformat într-o veritabilă *fiesta* mexicană: formații de «mariachis», cu instrumentiști îmbrăcați în pitorești costume mexicane purtînd mari sombreroș, se dezlănțuie într-o suită de cîntece populare mexicane și românești.” Sc. 10 VI 75 p. 2. „Ziua premierei a fost declarată sărbătoare națională în Georgia. A urmat o adevărată «*fiesta*» care a durat cinci zile.” Săpt. 2 III 84 p. 7; v. și Sc. 1 XI 80 p. 4 (din sp. *fiesta*; cf. fr., engl. *fiesta*; DMN, DMC 1964; El. Toma în ER p. 476; D.Am.; DN3, DEX-S)

filamentár, -ă adj. 1974 –Care are filamente– v. *cardat* (din *filament + -ar*)

filariózis s. (med.) –Elefantiazis– „Bolile tropicale mai fac ravagii în vastele regiuni ale Africii, Asiei și Americii Latine. Potrivit datelor furnizate de Organizația Mondială a Sănătății (OMS) [...] schistosomiasis, o boală purtată de șerpii de apă, care atacă ficatul, splina, intestinalele și inima, infectează circa 200 de milioane de persoane; *filariosis*-ul, cauzat de mai multe specii de viermi paraziți, produce desfigurări, inflamații ale brațelor și picioarelor și orbire.” R.I. 21 VII 78 p. 6 [var. *filariosis*] (cf. it. *filariosi*, fr. *filariose*; DM; DEX, DN3)

fildeșiu, -ie adj. –De culoarea fildesului– „M-am găsit în fața unui bărbat cu părul foarte cărunt, cu tenul *fildesiu*, profund oriental.” R.lit. 28 III 74 p. 32 (din *fildes + -iu*; DEX)

filimoníst, -ă adj. (lit.) –Privitor la scriitorul N. Filimon– „Monografia consacrată de George Ivașcu lui Nicolae Filimon a fost anticipată de cîteva apariții care au atras atenția asupra preocupărilor sale *filimoniste*.” Săpt. 24 II 78 p. 2 (din n.pr. [*N.*] *Filimon + -ist*)

film s.n. –Desfășurare (a unei manifestații, vizite, curse etc.)– „Iată pe scurt *filmul* cursei.” Sc. 9 V 61 p. 5; v. și R.I. 24 XII 79 p. 1, R.lit. 26 VI 80 p. 8; v. și *americanizare* (din fr. *film*; DMN 1965; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 137; DN, DEX, DN3 – alte sensuri, DEX-S)

film-anchetă s.n. –Film cu caracter de anchetă– „Celălalt *film-anchetă* «Mîine începe azi» este un film despre tinerii din zilele noastre.” Sc. 18 VII 65 p. 2. „*Filmul-anchetă* «Brazilii», realizat de T.U. la Grupul de șantier de pe Someș [...]” Sc. 17 IV 74 p. 2. „Este necesar, deci, ca strădaniilor pasionate, concretizate adesea în certe reușite ale creatorilor de la studioul «Al. Sahia», să li se răspundă prin stabilirea, în planul tematic, a ponderii justificate de importanța *filmului-anchetă*.” Sc. 14 XI 75 p. 4; v. și Cont. 17 IX 65 p. 6, R.I. 24 VII 69 p. 2, I.B. 8 X 70 p. 2, Cont. 2 XI 73 p. 5, I.B. 18 IV 74 p. 2, Săpt. 26 VII 74 p. 6 (din *film + anchetă*; cf. fr. *film-enquête*; DMN, DMC 1966; Fl. Dimitrescu în BRPh 1/69 p. 166)

film-antologie s.n. –Film alcătuit din secvențe antologice– „Acest *film-antologie* trebuie văzut nu numai pentru că noi o cunoaștem deocamdată foarte puțin pe cea căreia îi e dedicat.” Cont. 29 X 65 p. 4. „«Așa se distra lumea» este subiectul *filmului-antologie* realizat de cunoscuta casă Metro-Goldwin-Mayer pentru a marca împlinirea unei jumătăți de secol de existență.” Sc. 11 VI 74 p. 6; v. și Cont. 29 V 64 p. 4 (din *film + antologie*; Fl. Dimitrescu în BRPh 1/69 p. 166)

film-avertismént s.n. –Film care are rolul de a atrage atenția asupra unor fenomene– „«Brățara de bronz» este, evident, drama dezrădăcinării. Dar este, în același timp, un film-mărturie, un *film-avertismént* în probleme care au încă o pondere [...] deloc neglijabilă în procesul prefacerilor sociale din țara sa.” Sc. 23 IV 76 p. 2. „Pe toate ecranele din țară va fi prezentat, în deschiderea programelor obișnuite, un *film-avertismént* de două minute și jumătate, alcătuit din scurte secvențe din cîteva din cele mai celebre filme produse de-a lungul anilor în Franța.” Sc. 4 II 78 p. 6. „Guvernul britanic va consacra suma de 2,5 milioane de lire pentru desfășurarea unei vaste campanii împotriva heroinomaniei, care a luat proporții nebănuite în această țară. Campania, care se adresează în special tineretului, cuprinzînd în special *filme-avertismént* și materiale publicitare la televiziune, va fi lansată în luna aprilie [...]” R.I. 1 III 85 p. 6; v. și R.I. 25 XI 78 p. 2 (din *film + avertismént*)

film-balét s.n. –Balet filmat– „*Filmul-balet* «Carmen» cu M.P. în coregrafia cubanezului A.A.” R.lit. 20 XI 69 p. 27. „După o seamă de reușite la televiziune, în primul rînd cu un balet «Masa tăcerii» pe muzică de M.L., apoi cu un *film-balet* «tv» pe muzică de Bécaud, a scris și înscenat partitura coregrafică a unei piese de Stravinski.” Săpt. 4 XII 70 p. 3; v. și I.B. 12 I 76 p. 6 (din *film + balet*)

film-catastrófă s.n. –Film care are ca temă o catastrofă (cutremur,

inundație etc.) – „Psihologii explică moda *filmelor-catastrofă* ca o formă de consolare: un sistem inventează o condiție apocaliptică pentru ca, în comparație cu ea, realitatea să apară mai bună și mai potrivită, mai suportabilă.“ R.lit. 3 IV 75 p. 23. „Se pare că genul *filmelor-catastrofă* s-a încetățenit definitiv odată cu celebrul «Păsările» al lui Hitchcock.“ R.l. 25 XI 78 p. 2. „Conceput în maniera *filmelor-catastrofă* [...] «Viaductul» aduce în prim-plan figura sinistră, dar reală, a unui maniac care, prin anii '30, se «specializase» în dinamitarea podurilor de cale ferată [...]“ Săpt. 8 VI 84 p. 5; v. și R.lit. 22 V 75 p. 24 //din *film + catastrofă*//

film-comandă s.n. – Film comandat de o anumită instituție spre a fi folosit în scopuri publicitare sau didactice – „La noi, «tehnofilmele» intră în vastul recipient al așa-numitelor «*filme-comandă*». Ministerele, instituțiile, marile unități industriale sau comerciale sau culturale au posibilitatea să «comande».“ R.l. 14 XII 71 p. 2 //din *film + comandă*//

film-dezbătere s.n. – Film cu caracter de dezbătere – „Indiferent de cum o să-l numim, ne aflăm în fața unui *film-dezbătere* și caracterul acestuia se citește de la început în formula scenariului: procesul.“ Sc. 15 IX 65 p. 2. „Drumul unui anumit tip de *film-dezbătere*, drumul unui anumit tip de «policier», drumul unui anumit tip de comedie civică.“ R.l. 16 II 78 p. 2 (din *film + dezbătere*; Fl. Dimitrescu în BRPh 1/69 p. 167)

film-document s.n. – Film cu caracter de document – „*Filmul-document* «Mondo cane».“ Cont. 13 I 67 p. 2. „La limita dintre *film-document* și *film-ficțiune* se găsește [...]“ R.lit. 9 X 69 p. 24. „«Cazul Mattei» nu este un film de ficțiune, nu este nici ceea ce numim de obicei un documentar. Este ceva mai mult. Este un *film-document* al epocii sale, un *film-document* al Italiei de azi.“ Cont. 1 XII 72 p. 5; v. și R.lit. 25 III 71 p. 27, I.B. 17 XI 72 p. 2 (din *film + document*)

film-fluviu s.n. – Film de o lungime neobișnuită – „Ziaristul» a fost un adevărat *film-fluviu*, avînd două serii a câte două ore fiecare.“ Cont. 21 VII 67 p. 5. „Un *film-fluviu* s-a vărsat într-o mare de emoție destul de greu de înțeles de «cineva din afară».“ R.l. 3 I 78 p. 6. „Wim Wenders folosește o întrepătrundere de imagini mentale cu realitatea într-un *film-fabulă-fluviu* realizînd o atmosferă pe cît de sofisticată pe atît de inchizitorială.“ R.lit. 28 XI 91 p. 23; v. și Cont. 1 XII 78 p. 10 (din *film + fluviu*; cf. fr. *film-sleuve*; DMN 1966)

film-foleton s.n. – Film lung care se difuzează la televiziune, în fragmente – „Cu o modestie proprie numai oamenilor momentului, s-a înscris în unul din programele televiziunii [...] cu acest *film-foleton*: «Concert din muzică de Bach».“ R.lit. 20 III 79 p. 17 (din *film + foleton*)

film-gigant s.n. – Film de o lungime neobișnuită, cu foarte mare figuratie – „Se turnează *filme-gigant* de 3–4 ore în care apar mii de figuranți.“ Cont. 22 III 63 p. 5. „După «Căderea Troiei», «Ultimele zile ale orașului Pompei», primul *film-gigant* apare deja ca un matur super-spectacol.“ Cont. 4 VII 69 p. 5 (din *film + gigant*)

film-lecție s.n. – Film cu caracter de lecție – „D.P. nu a făcut un *film-lecție* despre viața și opera lui Țuculescu și nici n-a încercat o cercetare exhaustivă a creației acestuia.“ Cont. 23 IX 66 p. 5; v. și R.l. 12 XI 66 p. 6 (din *film + lecție*; Fl. Dimitrescu în BRPh 1/69 p. 167)

film-mamut s.n. – Film de o lungime neobișnuită, cu foarte mare figuratie – „Cheltuielile acestui *film-mamut* ating suma de 90 milioane de franci.“ Cont. 16 XII 66 p. 5. „*Filmul-mamut* realizat de către producătorul D. de L. împreună cu studiourile sovietice ni se înfățișează ca o reconstituire istorică de amploare a celebrei bătălii purtată de celebrul geniu militar: Napoleon.“ R.l. 26 XII 71 p. 2 //din *film + mamut*; Fl. Dimitrescu în BRPh 1/69 p. 167//

film-mónstru s.n. – Superproducție – „Producătorii italieni au realizat unul din acele *filme-monștri* menite să obțină cel mai mare succes de casă cu cele mai îndoielnice mijloace.“ Cont. 29 III 63 p. 5 //din *film + monstru*//

film-muzical s.n. – Film în care muzica este elementul caracterizant – „Formula *filmului muzical* (aici muzică ușoară) nu este, credem, un gen hibrid.“ Cont. 17 II 67 p. 5 (cf. fr. *film musical*, it. *film musicale*; PN 1980)

film-pirát s.n. „*Filme «pirat»*. Numărul filmelor produse de cinematografia italiană este de trei ori mai mic decît în urmă cu 5 ani. Una din cauze o constituie proliferarea posturilor particulare de televiziune care difuzează așa-numitele *filme «pirat»* – pelicule copiate pe ascuns, pentru care nu plătesc nici o taxă.“ Sc. 11 III 81 p. 5 (din *film + pirat*)

film-poém s.n. – Film cu calități de poem – „*Film-poem* asupra generației revoluționare de după război.“ Mag. 16 VIII 67 p. 5.

„Cineclubul televiziunii franceze a programat [...] straniul *film-poem* «Testamentul lui Orfeu» realizat în 1960 și considerat de critici drept un adevărat testament al artistului.“ Cont. 2 XI 73 p. 10; v. și Cinema 4/74 p. 9, R.l. 27 XII 77 p. 2 (din *film + poem*; cf. fr. *film-poème*; DMN 1969)

film-portrét s.n. – Film în care se schițează portretul unei personalități – „«Cimarron» este un *film-portret*.“ I.B. 10 XII 66 p. 2. „«Singurătatea unui cîntăreț de fond» este titlul *filmului portret*, cum îl denumesc ziarele franceze, pe care regizorul C.M. l-a consacrat lui Yves Montand.“ I.B. 11 II 75 p. 4. „Un *film-portret*: portretul unui om al zilelor noastre.“ Sc. 30 I 76 p. 4. „*Film-portret*, evocare a personalității unuia dintre pionierii aviației germane de la sfîrșitul secolului trecut.“ R.l. 30 VII 84 p. 4; v. și Săpt. 28 II 69 p. 1, I.B. 18 IV 74 p. 2, Sc. 12 VI 74 p. 6; v. și *videocasetofon* (din *film + portret*; cf. fr. *film-portrait*; DMC 1974)

film-recital s.n. – Film cu valoarea unui recital actoricesc – „Adaugă palmaresului Michelei Morgan o reușită memorabilă în acest *film-recital*.“ R.l. 14 II 67 p. 2; v. și Mag. 18 II 67 p. 5 (din *film + recital*)

film-schéci s.n. – Film alcătuit din mai multe părți distincte – „Acesta este un *film-sketch* (cu trei povestiri) pe care-l turnează acum în Italia trei mari cineaști.“ Mag. 12 XI 66 p. 4; v. și Cont. 28 II 69 p. 5, 14 XI 69 p. 5 [scris și *film-sketch*] //din *film + scheci*; Fl. Dimitrescu în BRPh 1/69 p. 167//

film-spectacol s.n. – Spectacol ecranizat – „Folclorul muzical al nordului îndepărtat, într-un *film-spectacol*.“ R.l. 24 XI 75 p. 2. „Un aspect inedit și de un real interes pentru aprofundarea problemelor dramaturgiei cehoviene [...] l-au însemnat *filmele-spectacol* proiectate în fiecare seară, printre care unele realizări devenite clasice [...]“ R.lit. 21 II 85 p. 24; v. și Sc. 6 IV 84 p. 4 (din *film + spectacol*; cf. fr. *film-spectacle*; DMN 1969)

film-școală s.n. 1. – Film exemplar – „Într-o sală pe jumătate plină cu bulevardiști [...] a rulat – o singură dată – «Intoleranță», *film-școală* care ar trebui proiectat zilnic în toate locurile pe unde mișună cinefilii.“ Cont. 23 X 70 p. 2. 2. – Film prin care se predă un obiect de învățămînt – „Scriitorul O.S. s-a decis să facă filme-cărți, *filme-școală*, «un curs de alfabetizare fundamentală» prin intermediul filmului.“ R.lit. 13 III 75 p. 22 (din *film + școală*)

filmic, -ă adj. – Referitor la film – „Ca să fiu mai explicit, ar trebui să recurg la un correspondent cinematografic al termenului consacrat, în literatură, de «livresc». *Filmic* înseamnă altceva, așa că m-aș opri simplu, prin analogie, la «filmesc».“ Luc. 11 III 67 p. 8. „Nenumărate sînt motivele de meditație asupra raporturilor realitate-mitologie *filmică* (foamea de mit, mitul ca o compensație, mitul ca refugiu, mitul ca instrument de manipulare etc. etc.) [...]“ R.lit. 30 V 85 p. 21; v. și Cont. 25 VIII 67 p. 5 (din *film + ic*; cf. fr. *filmique*; I. Iordan în SCL 4/64 p. 418, exemple din 1962; DN3, DEX-S)

filmist s.m. (formație ironică) – Creator de filme – „Românul nu-i născut doar poet ci și sinopsist, scenarist și chiar *filmist*.“ Cinema 4/74 p. 11 (din *film + -ist*)

filmografie s.f. (cinem.) 1. – Colecție de filme reunite pe baza unui criteriu (regizor, actor, temă etc.) – „Cunoaștem 11 încercări de alcătuire a unei *filmografii* cuprinzînd adaptările după Shakespeare.“ Cont. 22 VIII 61 p. 5. 2. – Totalitatea filmelor interpretate de un actor sau realizate de un regizor – „*Filmografia* lui J. Gabin cuprinde un număr impresionant de filme.“ (din fr. *filmographie*; cf. engl. *filmography*; BD 1970; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 137; DN3, DEX-S)

filoflós adj. (text.) „Colectivul fabricii de ață «9 Mai» [...] a livrat comerțului ață de bumbac 55/3, ață Perla pentru brodat și ață *filoflos* destinată broderiilor pe țesături de mătase.“ I.B. 6 I 66 p. 1

filosóf-poét s.m. 1978 – Filozof care scrie poezii – v. *poet-filosof* (din *filozof + poet*)

filtrare s.f. 1974 (circ.) – Filtru – v. *filtru total* (din *filtra*)

filtru total sint.s. (circ.) – Control multilateral al situației circulației efectuat de către organele de resort – „«*Filtru total*». O vastă operațiune de «filtrare» a fost lansată sîmbătă și duminică de poliția italiană în regiunile Torino și Val d'Aosta în scopul prevenirii unor delictе [...]“ R.l. 2 VII 74 p. 6. „Ni se mai spune că *filtrele totale* vor continua să funcționeze cu aceeași exigență.“ I.B. 25 IV 75 p. 4. „Un *filtru total* organizat recent de Serviciul de circulație al Inspectoratului județean de miliție Olt a scos în evidență faptul că încă sînt destule autovehicule cu defecțiuni tehnice, care continuă să circule pe

drumurile publice.“ R.I. 19 XI 75 p. 2 (din *filtru* + *total*; cf. engl. *total filter*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

final s.n. în loc. adv. *în final* –La sfârșit– „Primii locuitori ai cartierului se vor muta în casă nouă la mijlocul acestui an. *În final*, noul cartier va găzdui 3700 de familii.“ Sc. 11 V 74 p. 2. „Am răcit apa introducând-o într-un circuit închis care, *în final*, însemna utilizarea celor 14 grade care prisoseau la tratament, la încălzirea apei calde.“ R.I. 14 XI 75 p. 2. „*În final*, mama a intrat în pământ din cauza lui.“ Ev.z. 23 VIII 93 p. 3; v. și *galimatias, sodomiza* (din *în* + *final*)

finalissima s.f. –Finala mare a unui campionat mondial– „În timpul transmiterii *finalissimei*, președintele Asociației Magilor din Italia a ținut în mîna dreaptă un corn enorm de fildeș iar în cea stîngă un corb.“ Săpt. 30 VII 82 p. 12 (din it. *finalissima*)

finger s. (cuv. engl.) –Rampă mobilă cu ajutorul căreia se leagă burduful de avion în aeroport– „[La Otopeni] vom reface platforma de aeroparcare [...] vom resimantiza pista nr. 4 [...] [vom realiza] un terminal «*finger*» prevăzut cu legături telescopice cu burduf, direct la avioane.“ R.I. 24 X 92 p. 5 [pron. *fîngăr*]

finisór-asamblatór s.m. „Printre astfel de meserii se numără: bobinator de mașini electrice rotative, montator aparatură optică, prelucrător fire și fibre sintetice, *finisor-asamblator* de obiecte din mase plastice, administrator de hotel, peisagist-floricultor etc.“ R.I. 7 VIII 75 p. 3 (din *finisor* + *asamblator*)

finisór-spălătór s.m. „Întreprinderea Integrată de Lîna Constanța primește înscriseri pentru ucenicie la locul de muncă, la următoarele meserii: *finisori-spălători* [...]“ Dobrogea 7 VIII 73 p. 4 (din *finisor* + *spălător*)

finitúđine s.f. (livr.) –Faptul de a avea limite, un sfârșit– „Am înțeles atunci că viața nu are sens decît pentru că este finită și că această *finitudine* dă un preț fiecărui moment al vieții noastre.“ „22“ 35/94 p. 15 (cf. engl., fr. *finitude*; PR 1933)

finlandizáre s.f. (pol.) „În limbajul politologic, termenul *finlandizare* a fost introdus pentru a desemna procesul de transformare a unei țări independente într-o țară cu suveranitate limitată, pentru a satisface cerințele de restrîngere a anumitor grade de libertate în politica internă și îndeosebi externă impuse de URSS [...] Astăzi *finlandizarea* constituie unul din numeroasele concepte specifice generate de politica externă imperialistă (a unui stat) [...]“ Expres internat. 20–26 XII 90 p. 6 (din n.pr. *Finlanda*; D. Urișescu CV80-81)

fir s.n. 1. (circ.) –Bandă de circulație– v. *bretelă* (1982). 2. în sint.s. *fir de siguranță* –Fir subțire de metal din bancnote pentru a le face nefalsificabile– „*Firul de siguranță* este încorporat în compoziția hîrtiei speciale pentru bancnotele de 500 lei, 1000 lei și 5000 lei.“ R.I. 24 III 93 p. 1

firavitate s.f. (fig.) –Caracterul a ceea ce este firav, slăbuț– „Tînărul actor T.N. ne-a deconcertat prin stîngăcia și *firavitatea* cu care și-a debitat rolul.“ Luc. 30 IX 67 p. 8 (din *firav* + *-itate*)

fito-apiterapeútic, -ă adj. –(Medicament) din plante și substanțe apicole– „Produse *fito-apiterapeutice* în tratamentul de bază al unor afecțiuni [...]“ R.I. 12 IV 83 p. 5 (din *fito-* + *apiterapeutic*)

fitosanítár, -ă adj. (biol.) –Care privește tratamentul plantelor– „În acest an, industria chimică a realizat peste 250 produse noi. Iată cîteva: antioxidant (utilizat la fabricarea cauciucului sintetic), hîrtie tip «decalcomanie», substanțe *fitosanitare*.“ R.I. 14 X 77 p. 5 (din fr. *phyto-sanitaire*; PR 1950)

fitotróń s.n. (biol.) –Laborator care permite realizarea tuturor condițiilor experimentale pentru creșterea vegetalelor (sol, nutriție, temperatură, lumină etc.)– „La Institutul unional de selecție genetică din Odesa a fost inaugurată o stație de climă artificială. În serele și camerele climatizate, selecționerii pot lucra tot timpul anului, *fitotronul* asigurînd la comandă o mare varietate de condiții meteorologice.“ Sc. 8 XII 78 p. 5; v. și *biofitotron* (1975) (din fr. *phytotron*, germ *Phytotron*; PR 1960; DEX, DN3)

fixing s.n. (ec.) –Curs de echilibru al unei monede în raport cu un etalon dat– „Cantonarea cursului de *fixing* la nivelul de 198 lei/dolar de o bună bucată de vreme.“ R.I. 28 II 92 p. 1. „Acum cîteva luni dolarul se cumpăra la *fixing* cu 160 lei. Acum a ajuns la 220.“ As 29 V 92 p. 5. „[Vindem] Televizoare Goldstar [...] 375 \$/buc. – în lei la cursul zilei (*fixing*) [...]“ R.I. 3–4 IV 93 p. 7 (din engl. *fixing*; I. Preda în LR 11–12/92 p. 590, T. Slama-Cazacu în R.lit.16–22 XII 93 p. 12)

fixíst, -ă adj. (tehn.) „Meseria noastră [de tehnician dentar] este lipsită de monotonie. Mai ales *fixiștii* știm asta (tehnicienii care se

ocupă de edentații parțiale, ținînd seama de punctele fixe).“ D. 135/95 p. 16 (din *fix* + *-ist*; DN, DEX, DN3 – alt sens)

fiziçián-astrońaut s.m. 1972 (astr.) –Cosmonaut specialist în fizică– v. *pilot-astrońaut* (din *fizician* + *astrońaut*)

fiziobalneár, -ă adj. „Au fost, de asemenea, abordate cercetări cu caracter fundamental, privind integrarea metodelor *fiziobalneare* în conceptele terapeutice actuale, abordarea unor mecanisme de acțiune a curelor balneo-climatice prin prisma fiziologiei bioritmurilor sau în lumina fiziologiei adaptării.“ R.I. 29 V 81 p. 5 (din *fizio-* + *balnear*)

fiziobalneoterapeútic, -ă adj. „Peste 1,2 milioane consultații și 11 milioane tratamente *fizio-balneo-terapeutice* au fost acordate oamenilor muncii veniți în anul 1975 la tratament în stațiunea Olănești-Vilcea.“ R.I. 19 III 76 p. 5 //din *fizio-* + *balneo-* + *terapeutic* //

fîță s.f. (fam.) –Femeie care se fîțește– „[...] «*fîță*» și «*pițipoancă*» de asemenea mereu prezentă în comedia lui Baranga [...]“ R.I. 16 VI 80 p. 2 (din (*a se*) *fîți*; DEX)

flacon-spray s.n. –Flacon care conține un spray– „O serie de produse farmaceutice, utilizate în tratamentul unor afecțiuni ale epidermei, vor fi livrate în *flacoane-spray* de fabrica bucureșteană «Biofarm».“ R.I. 5 IV 73 p. 5 [pron. *flacón-spréi*] (din *flacon* + *spray*)

fláncher s.m. (sport) „*Flancherul* Rădulescu, cel pe care ziaristii occidentali l-au calificat între primii în lume, autor și al unui eseu important în jocul cu scoțienii, ne-a declarat [...]“ Fl. 25 V 84 p. 28 (din engl. *flanker*)

flash s.n. 1. (foto) –Blitz– „La capătul acestui efort sincretic, Xenakis concepe polytopul cu acțiuni de sunete și lumină, *flashuri* electronice, raze laser și benzi magnetice pe multe piste.“ R.lit. 27 II 75 p. 24. „O abundentă și bună recoltă de spirit critic, combativ, justițiar, în acord perfect cu opinia telespectatorilor, aduc pe ecran emisiunile «Teleobiectiv», «*Flash*» (dați-i alt nume!) și la loc de vîrf «Direcția Mișcării Hîrtilor».“ R.lit. 18 XII 75 p. 16; v. și Cont 22 VI 79 p. 17.

2. (presă) –Știre scurtă transmisă cu prioritate– „[...] aveam să păstrez cu imensă satisfacție un *flash* transmis de o agenție de presă străină anunțînd interzicerea circulației rutiere în proximitatea monumentului.“ R.I. 2 VI 80 p. 6; v. și R.lit. 35/93 p. 12 [pron. *fleş* și *flaş*] (din engl., fr. *flash*; DMN 1959, BD 1969, PN 1978, CO; DT, D.A.m.; DEX, DN3)

flashback s.n. (lit., cinem.) –Secvență intercalată într-un film sau o operă literară pentru a introduce un episod anterior– „Vînd probabil să imprime un aer de seriozitate, autorii au optat pentru formula nu prea fericită a filmului-proces, depozițiile micuțului inculpat fiind *flashback-uri*.“ R.I. 7 X 73 p. 2. „*Flashback*“ R.lit. 20 VI 74 [pron. *fleşbec*] (cuv. engl.; cf. fr. *flashback*; Th. Hristea în LR 3/73 p. 187, atestări din 1966; PR, DMC 1966, BD 1970, CO; D.A.m.; DN3)

flauroscóp s.n. (med.) –Endoscop pentru cercetarea venelor– „Dr. C.A.M. a decis introducerea, prin piciorul pacientei, a unei sonde cu diametrul redus [...] pe care a reușit să o facă să avanseze încet de-a lungul venelor, fiind urmărită pe parcurs cu ajutorul unui *flauroscop*.“ R.I. 14 IV 77 p. 6 //din gr. *phlebos* “vene” + *-scopos* “examinare” //

flaușát, -ă adj. (text.) –(Despre țesături) Scămoșat, pârsoș– „Vînzătorii recomandă cumpărătoarelor un nou model de palton pentru femei, confecționat din stofă puțin *flaușată*.“ Sc. 11 XI 64 p. 1 (din *flaușa*; M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 106; DN3)

flautín, -ă adj. –De flaut– „Versurile sînt de o limpiditate *flautină*.“ Cont. 8 III 63 p. 2 (din *flaut* + *-in*)

flexíbil, -ă adj. în sint. *apartament flexibil* (constr.) „Apartamente *flexibile*. Institutul nostru realizează în prezent proiecte de execuție a unor blocuri ce cuprind apartamente cu structură variabilă, sau *apartamente flexibile* cum li se mai spune [...] În interiorul apartamentului se vor monta niște pereți PVC, adică un material de tip celular ușor și bun termo- și fonoizolant [...] Practic, acești pereți nu au sarcină de rezistență, ci doar funcția de a despărți încăperile.“ R.I. 14 II 75 p. 5 (din fr. *flexible*, lat. *flexibilis*; DEX, DN3 – alte sensuri)

flicténá s.f. (med.) –Umflătură plină de lichid, bășicuță– „[Degerăturile] însoțite de *flictene*, respectiv de bășici [...]“ R.I. 18 II 84 p. 2 (din fr. *phlictène*; DEX, DN3)

flop s. (sport; anglicism) „[...] săritorii în înălțime [...] au avut numai partea superioară a corpului mai lungă, fapt ce s-ar datora renunțării la stilul «clasic» ventral, în favoarea așa-numitului «*flop*» (saltul pe spate) [...]“ Sc. 30 IX 76 p. 6 (din engl. *flop*)

flotăre s.f. (fin.) –Fluctuație a cursului unei monede în funcție de cerere și ofertă– „De la începutul anului s-au înregistrat vînzări masive de tablouri, mulți dintre cei ce consideră operele de artă ca

«valori-refugiu» nemiastăptînd *flotarea* francului pentru a efectua noi achiziții. I.B. 23 I 74 p. 4 (din *flota*; DEX, DN3 – alte sensuri)

fluidizare s.f. 1. –Acțiunea de a (se) fluidiza, fluidificare– „Se amenajează în prezent o instalație specială pentru valorificarea gudroanelor prin *fluidizare*.” Sc. 15 XI 61 p. 1. 2. (circ.) –Degajarea circulației– „Pentru *fluidizarea* circulației. Pentru a se ușura circulația [...] în zilele de sîmbătă după amiază, duminică și sărbătorile legale se interzic în acest loc virajele la stînga.” R.l. 20 V 71 p. 3. „Concomitent cu programul de modernizare a arterelor rutiere, se vor extinde și lucrările de *fluidizare* a traficului, prin introducerea dirijării circulației în sistem de undă verde pe axa Nord-Sud, între Piața Victoriei și Piața Șincai.” R.l. 11 VIII 75 p. 3. 3. (fin.) –Asigurarea circuitului financiar fără sincope– v. *heirupism* (din *fluidiza*; cf. fr. *fluidification*, engl. *fluidization*; DMN 1969; CD; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 240; DTP; DEX, DN3 – sensul 1)

fluturăș s.m. –Foaie de mici dimensiuni, lipită în locuri publice sau difuzată gratuit, care cuprinde scurte anunțuri sau material publicitar– „Nimeni n-ar avea de obiectat dacă pe indicatoarele stațiilor s-ar lipi «*fluturași*» cu un simplu anunț vizibil: «În perioada X, pe linia cutare, se circulă așa».” R.l. 6 IV 84 p. 2. „La 7 noiembrie [1945] «*fluturași*» distribuți în Capitală îi chemau pe români în Piața Palatului.” Românil liber XII 95 p. 6; v. și D. 200/96 p. 7 (DEX – alt sens)

flux s.n. în locuțiunea adv. în *flux* –Pe bandă, industrial– „La Craiova au fost produse în *flux*, primele autoturisme «Oltcit».” R.l. 4 XI 82 p. 5

F.M.I. s. „După o întrevvedere cu directorul general al Fondului Monetar Internațional (F.M.I.) [...] președintele Băncii Naționale Ungare [...] a declarat că au fost reglementate toate aspectele privind contractarea unui credit stand-by cu durata de un an din partea F.M.I.” R.l. 24 II 90 p. 4

foaie de ceapă sint.s. (lb. arg.) –Bluze subțiri (tip wind-jack) din materiale plastice, la modă la tinerii din anii '70-'80– „Mihnea vrea să-și cumpere o *foaie de ceapă*.” (din *foaie* + *de* + *ceapă*)

foc verde s.n. –Autorizație, acord– „Directorul SRI n-a ezitat o clipă să dea *foc verde* aducerii acestui volum [Cartea albă a Securității] la cunoștința opiniei publice.” Ev.z. 13 IX 95 p. 1. „«*Foc verde*» traduce expresia franceză *feu vert* [...] Sintagma a căpătat în ultimul timp sensuri figurate; în dicționarele franceze actuale este înregistrată și expresia «donner le feu vert», cu sensul «a autoriza (o acțiune); a permite (cuiva) să acționeze» [...]” R.lit. 15/96 p. 9 (calc după fr. *feu vert*; DMC 1959; R. Zafiu în R.lit. 15/96 p. 9)

focomelie s.f. (med.) „După doi ani de talidomidomanie [...] Anglia este invadată de «*focomelie*». În doi-trei ani s-au născut mai mult de două mii de copii fără brațe și fără picioare, malformație socotită în medicină un fel de «tară» inexplicabilă.” Săpt. 18 V 73 p. 5. „În special după Contergan s-au născut copii cu anomalii ale scheletului: fie absența completă a membrilor (și acest fenomen s-a numit amelie), fie o dezvoltare redusă a membrilor superioare sau inferioare (ca niște bonturi semănînd cu picioarele de focă, de unde și denumirea de *focomelie*).” Cont. 16 III 79 p. 5; v. și R.l. 26 I 79 p. 6 [scris și *phocomelie*] (din fr. *phocomélie*; L; DM; DN3, DEX-S)

foiletonism s.n. (rar) –Caracter de foileton, superficialitate– „[...] să ne oprim puțin asupra *foiletonismului* criticii noastre contemporane. Traversăm o epocă de *foiletonism*, ceea ce duce la consecințe grave. Nicăieri nu se mai face atîta *foiletonism*; cînd alții inventează ipoteze de lectură și sisteme critice incitante, noi consumăm spațiile revistelor exclusiv pentru a discuta fenomenul literar la zi. Nimic rău în asta, însă criticul foiletonist nu are în general nici metodă [...] bazîndu-se doar pe intuiție.” Sc.tin. Supl.lit. 7 IV 85 p. 3 (din fr. *feuilletonisme*; DN3)

foiletonistică s.f. –Totalitatea foiletoanelor din ziare, reviste etc.– „*Foiletonistica* din diverse publicații, spectacolele de estradă, varietățile televiziunii ne aduc din cînd în cînd în față crîmpeie din cotidiană îndeletnicire a cumpărătorilor.” Sc. 22 I 67 p. 1 (din *foileton* + *-istică*; Th. Hristea P.E. 55–56, atestare din 1966; DN3 – alt sens)

folcloriză vb. I „Este limpede că un poet contemporan nu poate avea o viziune vetustă, nu poate *folcloriza* în poezie.” V.rom. 2/63 p. 150 (din *folclor* + *-iza*)

folclorizat, -ă adj. –Influențat de folclor– „Din plutonul de artiști *folclorizați*, L.I. se numără într-adevăr printre cei care au renunțat la «zeul etnografic», căuînd să se plaseze pe coordonatele unui stil.” R.lit. 10 VI 71 p. 26 (din *folcloriza*)

folie s.f. (chim.) –Foaie subțire (de policlură de vinil, din metal etc.) –„Privirile îți sînt atrase de niște materiale fine, transparente, opace sau diferit colorate, în funcție de materia primă utilizată. Din aceste

«*folii*» – cum sînt denumite de specialiști – muncitoarele execută pelerine, glugi, umbreluțe pentru ploaie, șorțuri de bucătărie.” I.B. 31 III 61 p. 1. „*O folie* izolatoare specială, avînd proprietatea de a reduce pierderile de căldură din încăperi, a fost realizată în Belgia.” Sc. 11 V 79 p. 5; v. și 16 VII 61 p. 1, Z. 7 III 97 p. 10; v. și *inscripționare*, *împîslitură*, *lactofiltru* (din germ. *Folie*, it. *foglia*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 37; DTP, LTR; DEX, DN3)

folk s.n. –Curent (în special în muzică) care propagă revenirea la simplitatea artei populare– „Concepția *folk*-underground pe linia deschisă în urmă cu cîțiva ani de bucureșteanul M.P.” Săpt. 22 III 74 p. 13. „Dacă printre versuri inspirate lansăm în emisie muzică marginală (oricît de *folk* am numi-o) paguba e suportată de versuri, pe nedrept.” R.lit. 13 III 75 p. 16; v. și Pr.R.TV 23 III 79 p. 12 (din engl. *folk*; CO; DN3)

folk-country s. (cuv. engl. americ.; muz.) –Amestec de stiluri folk și country– „I.M. (cu un *folk-country* în genul lui M.C.) este sensibil, dar n-are voce.” Cont. 13 I 84 p. 13 [pron. *fôlc-cântri*] (din *folk* + *country*)

folkist, -ă s.m.f. (muz.) –Cîntăret de muzică folk– „La noi au apărut cam prea mulți *folkisti*.” Fl. 12 VII 75 p. 20. „A.C. pe care nu știu cum să o calific: solistă, actriță, *folkistă*, compozitoare sau altceva.” Săpt. 16 I 76 p. 7. „În acest caz se va prezenta cu un minishow rock care va cuprinde și cîteva prime audiții. *Folkistii?* nu ne-am hotărît încă.” Săpt. 8 XII 78 p. 7; v. și *cantautor* (din *folk* + *-ist*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504; DEX-S)

Fôlketing s.n. „*Folketingul* – parlamentul danez – a ratificat [...]” R.l. 24 V 84 p. 6. „*Folketingul*, parlamentul danez, convocat într-o sesiune specială, nu s-a putut întruni la ora fixată.” R.l. 4 IV 85 p. 6 (din germ. *Folketing*; DN3)

fond s.n. –Articol de fond– „L.V. a salutat noua Alianță Națională democratică într-un remarcabil *fond* din «Corriere della Sera».” R.l. 13 II 95 p. 8 (din fr. *fond*; DN3 – articol de *fond*)

fondu s.n. (cinem.; cuv. fr.) –Procedeu prin care o imagine apare sau dispare lent– „Este pur și simplu figura acestei fermecătoare făpturi, nu în prim sau groplan, ci oarecum în plan total căci este un portret imens care umple tot ecranul, întîi în stop-cadru, apoi topindu-se în «*fondu*» prelungit.” R.lit. 26 II 76 p. 17 [pron. *fondü*] (LTR; DN3)

foniatrie s.f. 1986 (med.) –Specialitate medicală care studiază tulburările vocii– v. *fonoaudiologie* (din fr. *phoniatric*; DEX, DN3)

fonoabsorbant, -ă adj. –Care are proprietatea de a absorbi sunetele– „Plăcile *fonoabsorbante* au domenii largi de utilizare în combaterea zgomotului.” Sc. 29 X 63 p. 1. „Geamuri *fonoabsorbante*. Locatarii din casele situate pe marginea autostrăzii ce conduce la Zürich, deosebit de zgomotoasă, vor putea să doarmă, în curînd, în condiții mai bune, datorită măsurilor luate recent de municipalitate de a monta la ferestrele apartamentelor încă un set de geamuri, dintr-o sticlă specială, care poate absorbi 50 la sută din vibrațiile zgomotelor.” Sc. 5 III 76 p. 6; v. și 12 II 63 p. 1 (din engl. *phonoabsorbant*; DEX-S)

fonoaudiologie s.f. –Știință care se ocupă de relațiile dintre funcțiile auditive și cele fonatorii– „În curînd se va da în folsință, în cadrul Centrului medical de *fonoaudiologie* și chirurgie funcțională ORL un compartiment special destinat acestei ramuri.” I.B. 25 IV 84 p. 4. „[...] grădinița-spital din Ciuboțica Cucului [...] este, în fapt o prelungire, mai exact o componentă a secției de foniatrie a marelui Clinici din Panduri. Și este, neîndoios, meritul prof. dr. Dorin Hociotă, conducătorul Centrului de *fonoaudiologie* și chirurgie funcțională ORL, de a iniția și dezvolta în țara noastră foniatria.” Fl. 4 IV 86 p. 19 (cf. fr. *phonoaudiologie*; DN3)

fonocardiograf s.n. (med.) –Aparat care înregistrează grafic bătăile inimii– „La catedra de tehnică electronică și fiabilitate din cadrul Facultății de electronică a fost realizat de curînd prototipul unui *fonocardiograf* fetal destinat diagnosticării maladiilor cardiace încă în faza intrauterină.” Mag. 4 X 75 p. 3 (din fr. *phonocardiographe*; DM; DEX, DN3)

fonoconfort s.n. 1966 (acust.) –Ansamblul condițiilor care fac o locuință comodă din punct de vedere fonic– „Am dori să clarificăm de la început [...] coordonatele pînă la care ne propunem să dezbatem noțiunea pe care noi am numi-o «*fonoconfort*». Nu vrem să înțelegem prin apartament un studio de televiziune, izolat astfel încît să nu pătrundă în interiorul lui nici cel mai mic zgomot [...]” R.l. 23 XI 66 p. 3 (din engl. *phonocomfort*; M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 132; DN3)

fonofilm s.n. –Film sonor– „Este vorba de *fonofilme* însoțite de albume cu ilustrații realizate după metoda proiecției verticale (întropare plastică a obiectelor în trei dimensiuni).” Cont. 12 I 62 p. 5 //din *fono-* + *film*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 237//

fonoizolant, -ă adj. 1975 –Care izolează fonic– v. *flexibil* //din *fon[ic] + izolant*; DEX-S//

fonoizolare s.f. –Izolare fonică– „Mochete cu suport din p.v.c. expandat și țesătură din fibre polimerice, care au un înalt grad de *fonoizolare*.” I.B. 11 V 74 p. 4 //din *fon[ic] + izolare*; DEX-S//

fonolingvistic, -ă adj. –(Laborator de învățare a limbilor străine) care utilizează material audio (vizual)– „Recent, liceul [...] a devenit beneficiarul unui laborator *fono-lingvistic*, gen amfiteatru, cu cabine amenajate în cea mai mare parte prin forțe proprii.” R.I. 4 IV 74 p. 2 //din *fono- + lingvistic*//

fonomorse s.n. „Prin însăși natura sa telefonul este inaccesibil persoanelor lipsite de simțul auzului. Dar acest handicap va dispărea în curând datorită aparatului *fonomorse* creat de italianul F. Pentru folosirea lui nu este nevoie decât să se cunoască alfabetul morse.” Sc. 21 VII 73 p. 6 //din *fono- + morse*//

fonotecăt, -ă adj. –Seleționat pentru fonotecă– „Or, în timp ce L.P.-uri Electrodor [...] nu sînt *fonotecate* în întregime, sau discuri întregi nu se transmit pur și simplu deloc [...] se rulează cîtece de care lumea s-a cam plictisit.” Cont. 7 XII 73 p. 6 (din *fonotecă + -at*)

fonoterapie s.f. (biol.) „Oamenii de știință și specialiștii din R.S.S. Gruzină au aplicat în practică o nouă metodă de tratare a plantelor cu ajutorul *fonoterapiei*. S-a constatat că oscilațiile sonore de joasă frecvență intensifică activitatea biologică naturală a plantelor în lupta cu diverse boli.” Sc. 8 II 80 p. 5 //din *fono- + terapie*//

fonotíp s.n. 1973 (tehn.) –Aparat care transformă sunetele în semne grafice– v. *telescriptor* [și *phonotíp*] (din engl. *phonotype*)

footing s. (cuv. englez cu sensul schimbat) –Plimbare în pas alergător în scop igienic– „O femeie care n-are timp dimineața să facă oră de *footing* – ca eroina lui Mazurski – va privi întotdeauna cu neîncredere «singurătatea» acestor sclipitoare stele.” Cont. 9 VI 78 p. 9 [pron. *fúting*] (LLI; în *À la recherche du temps perdu* de Proust, este folosit termenul *footing*; trad. rom. datează din 1945; cf. FS 227)

foráj-extracție s.n. (ind.) –Foraj combinat cu extracție– „La schela Țicleni, din cadrul Trustului de *foraj-extracție* Tg. Jiu [...]” Sc. 28 VIII 66 p. 1 (din *foraj + extracție*)

formál, -ă adj. –Ceremonios, solemn– „Ea, Nadia, a fost întrebată de ce a fost atît de *formală* la Jocurile Olimpice și a răspuns că autodisciplina și concentrarea au fost atît de mari încît nu-și putea îndepărta gîndurile de la activitatea ei nici măcar pentru un timp scurt.” R.I. 17 XI 76 p. 5 (din engl. *formal*; CO; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

formularistică s.f. –Întocmirea de formulare (de obicei exagerat) – „Să contribuim la înlăturarea *formularisticii* inutile!” I.B. 28 V 73 p. 1 (din *formular + -istică*; DN3)

fórum s.n. (fig.) –Adunare, colocviu, simpozion– „Miine, în Capitala țării se deschid lucrările *Forumului* tinerei generații, eveniment politic cu ample semnificații în viața societății noastre.” Sc. 4 V 80 p. 1. „*Forumul* studentesc de la Iași a reunit cercurile științifice ale studenților din întreaga țară.” Sc. 29 VI 80 p. 6 (din fr., engl. *forum*; PR 1955; CO; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

forward s. (cuv. engl.; ec.) „După o perioadă de acumulări Bursa «Cornul Abundenței» poate oferi clienților săi un nou «produs» – licitațiile de mărfuri la termen (*forward*). În cadrul acestor tranzacții care vor să fie premergătoarele unor reale operațiuni de bursă se pot efectua vânzări-cumpărări la termen.” R.I. 27 X 92 p. 6 [pron. *fóruăd*]

fosfénă s.f. (med.) „La rîndul lor, electrozii transformă impulsurile în așa-numitele *fosfene* (punctele luminoase pe care le putem vedea cu ochii închiși dacă apăsăm cu degetele globii oculari). În felul acesta, orbul capătă o imagine punctată a obiectului respectiv. Pentru cei 15 milioane de nevăzători din întreaga lume, «neuroproteza» este menită să aducă în sensul propriu al cuvîntului o rază de lumină.” Sc. 28 II 74 p. 8 (din fr. *phosphène*; DM; DEX, DN3)

fosfogíps s.n. „De doi ani și jumătate, o serie de utilaje pentru o modernă fabrică de *fosfogíps* din Bacău formează obiectul unei interminabile dispute.” Sc. 6 III 81 p. 2; v. și *haldă* (din *fosfo- + gíps*)

fotoactualitate s.f. –Fotografii care prezintă actualitatea– „*Foto-actualitate*. Paris. Gara Saint-Lazare paralizată de grevă. Afișele anunță întreruperea traficului feroviar.” Sc. 8 X 76 p. 6 //din *foto- + actualitate*//

fotoanchetă s.f. –Anchetă ilustrată cu fotografii– „*Foto-anchetă* în județul Prahova.” Sc.t. 18 VIII 73 p. 3. „*Foto-anchetă* realizată de I.B. și I.M.” R.I. 15 VII 78 p. 3 //din *foto- + anchetă*//

fotoartístic, -ă adj. –Relativ la fotografiile artistice– „Expoziția

fotoartístică a lui F.T., Galeria de Artă” I.B. 12 IV 85 p. 3 (din *foto- + artístic*)

foto ceramică s.f. –Imprimarea pe ceramică a imaginilor fotografice– „Primele zece articole ornamentate cu ajutorul *foto-ceramicii* au și fost trimise la comisia mixtă de avizare a Ministerului industriei ușoare.” Sc. 27 III 62 p. 2. „[...] fotografii cu grad obișnuit, special ori în regim de urgență, reproduceri după diapozitive, *foto-ceramică*, măriri de tablouri [...]” I.B. 22 V 84 p. 3 (din fr. *photocéramique*, rus. *fotokeramika*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 237; DTP; DEX, DN3)

fotoclub s.n. (foto) –Club fotografic– „Se va deschide, în curînd, cea de-a 14-a Bienală internațională de artă fotografică a *Fotoclubului* medicilor din România.” Sc. 23 XI 78 p. 4 //din *foto- + club*//

foto coagulăre s.f. (med.) –Coagulare prin raze laser– „Aparatul modern de *foto coagulare* permite tratarea unor afecțiuni ale globului ocular fără intervenție chirurgicală.” Sc. 26 I 63 p. 2; v. și R.I. 29 VII 81 p. 6 (din engl. *photocoagulation*; BD 1967; DEX-S)

foto coagulator s.n. (med.) „Foto coagulograf. Specialiștii Academiei de Medicină din Cracovia au construit un aparat pentru măsurarea continuă și înregistrarea automată a coagulării serului și a altor componente ale sîngelui, a formării și dizolvării cheagurilor etc. *Foto coagulatorul*, cum se numește acest aparat, se compune în principal dintr-o celulă fotoelectrică [...] și dintr-un termostat.” R.I. 17 IX 74 p. 6 (din engl. *photocoagulator*, fr. *photocoagulateur*; BD 1967, DTN 1971; DEX-S)

foto coagulograf s.n. 1974 (med.) –Aparat pentru măsurat coagularea sîngelui– v. *foto coagulator* (din *foto- + coagula[re]* + *-graf*)

foto color s.n. (foto) –Fotografiere în culori– „Eu socot că *foto colorul* nu înlesnește fotografului să facă artă.” Cont. 1 VIII 67 p. 10 (din *foto- + color*; DEX-S)

foto compoziție s.f. –Compoziție în fotografie– „Printre ultimele apariții ale aceleiași edituri amintim *Foto compoziția* de E.I. în care autorul, pe lângă expunerea principiilor *foto compoziției*, caută să clarifice, pentru fotografiile amatori, noțiunea de stil modern în fotografie.” Cont. 21 X 66 p. 7 (cf. fr., engl. *photocomposition*; PR 1967, CO; DN3, DEX-S)

foto conductor, -toăre adj. (electr.) –Variabil la conductibilitatea electrică a unor substanțe sub efectul radiațiilor– „Aceste materiale plastice conțin în special clor și simpla radiație ultravioletă a soarelui în cursul zilei este suficientă pentru a le face *foto conductoare* în întreaga lor masă în cursul nopții.” I.B. 18 XII 63 p. 3; v. și *pasphil* (din fr. *photoconducteur*; PR 1950; DT)

foto crom, -ă adj. –Care își schimbă culoarea sub influența luminii– „Firma britanică «Applied Rhotophysic Limited» a reușit să elaboreze un material plastic de mare sensibilitate la efectele luminii, menit să înlocuiască cu succes sticla fotosensibilă – mai precis, *foto cromă* – care se colorează în raport cu intensitatea luminii.” R.I. 6 XI 76 p. 6 (derivat regresiv din *foto cromie*; DN3, DEX-S)

foto cromatic, -ă adj. „Ochelarii de soare *foto cromatici*, ale căror lentile – în funcție de intensitatea luminii – fie că se închid la culoare, fie că se deschid, constituie, potrivit părerii unor savanți englezi, cauza unor grave accidente de circulație.” Sc. 5 VI 76 p. 8 (din *foto crom + -atic*; cf. it. *fotocromatico*; PN 1981; DEX-S)

foto cronică s.f. –Cronică fotografică– „*Foto cronică* industrială.” I.B. 19 III 62 p. 1 (din *foto- + cronică*; cf. it. *fotocronaca*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 237; DEI; DN3, DEX-S)

foto document s.n. (foto) –Document fotografic– „În album vor fi incluse o serie de *foto documente* despre viața piloților-cosmonauți sovietici.” Sc. 17 II 64 p. 4; v. și *foto tecă* (din *foto- + document*; cf. fr. *photodocument*; DMN 1966)

foto documentar, -ă adj. (foto) –Alcătuít cu fotodocumente– „Miercuri la amiază s-a deschis în Capitală [...] expoziția itinerantă *foto-documentară* «Arta Oceaniei» realizată de UNESCO.” R.I. 15 IX 77 p. 5. „Expoziția *foto-documentară* «Ungaria 1945–1985»” I.B. 12 IV 85 p. 3 (din *foto- + documentar*)

foto elasticimétru s.n. (foto) „În fotografie, cu ajutorul *foto elasticimetrului* se determină cantitatea tensiunilor în obiectele de sticlă.” I.B. 14 XII 67 [f.p.] (din fr. *photoélasticimètre*; L; DN3, DEX-S)

foto energetică s.f. (biol.) „*Fotoenergetică* – o nouă ramură științifică. Menirea ei constă în a cerceta influența energiei radiante a soarelui, într-o gamă largă de lungimi de undă, asupra activității vitale

a organismelor vegetale și animale.“ Sc. 25 VII 61 p. 3 (din fr. *photoénergétique*; DTN 1975; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 137; DEX, DN3)

fotoseú s.n. 1974 (foto) –Eseu fotografic– v. *fotoreportaj* //din *foto-* + *eseu*//

fotoexpoziție s.f. (foto) –Expoziție fotografică– „Simbătă după amiază la Muzeul militar central din Capitală a avut loc deschiderea unei *fotoexpoziții*, organizată cu prilejul celei de a XX-a aniversări a eliberării Cehoslovaciei de sub jugul fascist.“ Sc. 9 V 65 p. 3. „La Muzeul județean de istorie și artă din Bacău a fost organizată o *fotoexpoziție* documentară intitulată «Unirea din 1859 – moment crucial în afirmarea și dezvoltarea României moderne».“ Sc. 10 I 84 p. 3 (din *foto-* + *expoziție*; L. Seche în LR 1/74 p. 77)

fotofilmotecă s.f. (foto) –Colecție de filme și de fotografii– „Membrii cineclubului care funcționează pe lângă Casa de cultură a tineretului din Iași și-au propus să întocmească o *fotofilmotecă* a orașului. Primele 400 de fotografii, cuprinzând imagini din toate domeniile vieții economice și social-culturale, au și fost clasificate și catalogate.“ R.l. 11 II 75 p. 2 (din *foto-* + *filmotecă*)

fotogeologie s.f. (geol.) –Cercetare geologică pe bază fotografică– „*Fotogeologie*. Zăcămintele metalifere, spre exemplu minereuri de plumb sau de zinc, pot fi depistate printr-o nouă metodă – fotografică – implicând cercetarea unor anumite plante.“ R.l. 25 VII 74 p. 6 //din *foto-* + *geologie*//

fotograf-artist s.m. (foto) –Autor de fotografii artistice– „În cele două cazuri ale turneelor lui S.C. la București, un *fotograf-artist*, pasionat la maximum de subiectul său, E.T., a realizat câteva filme exemplare.“ Săpt. 2 VI 78 p. 6 (din *fotograf* + *artist*)

fotografie-document s.f. (foto) –Fotografie cu caracter de document– „*Fotografiile-document* pe care le înscrie genericul ca și cele câteva secvențe de la început și din final, extrase din vechi jurnale cinematografice – autentice mărturii ale epocii – nu modifică nici ele factura acestei pseudocronici istorice.“ Sc. 27 VIII 65 p. 1. „Este vorba de două *fotografii-document*, una înfățișând explozia unei bombe atomice (Bikini 1946), alta lagărul de concentrare de la Dachau.“ R.lit. 13 V 71 p. 9; v. și R.l. 13 IV 79 p. 6; v. și *UNICEF* //din *fotografie* + *document*//

fotografism s.n. (arte) –Curent în artă care vrea să redea natura exagerat de fidel– „*Fotografismul* câștigă teren, se creează pînă și piesa de teatru-document.“ Alm.Sc. 1967 p. 364 (din germ. *Photographismus*; cf. fr. *photographisme*; DMC 1966; DN3)

fotogrammetrie s.f. 1964 –Stabilirea dimensiunii obiectelor prin măsurarea perspectivei lor, așa cum apare în fotograme– v. *fotogrammetric* (din fr. *photogrammétrie*; DEX, DN3)

fotogrammetric, -ă adj. (topogr.) –Care privește fotogrammetria– „Sectorul de fotogrammetrie a întocmit, în numai 4 ani, pe cale *fotogrammetrică*, planuri de evidență funciară pentru aproximativ 40 la sută din suprafața țării.“ Sc. 25 III 64 p. 1 (din fr. *photogrammétrique*; DMN 1966; LTR; DEX, DN3)

fotogrammetrist s.m. (topogr.) –Specialist în fotogrammetrie– „Pentru ca harta să capete grai, *fotogrammetristul* trebuie să stabilească exact toponimia.“ Sc. 25 III 64 p. 1 (din *fotogrammetrie* + -ist; cf. engl. *photogrammetrist*; DEX-S)

fotoîntrerupător s.n. „*Fotoîntrerupător*. O societate britanică a realizat un dispozitiv minuscul, care, acționat prin variațiile de intensitate ale luminii naturale, aprinde sau stinge becurile pentru iluminatul public.“ Sc. 16 II 78 p. 5 //din *foto-* + *întrerupător*; DEX-S//

fotomultiplicator s.n. –Dispozitiv de amplificare a strălucirii prin efect fotoelectric, utilizat la lunete, telescoape, în radioscopie– „Secția de astrofizică a Observatorului astronomic din Capitală a construit un fotometru cu *fotomultiplicatori* de mare precizie, montat pe un telescop cu un diametru de 50 cm.“ Sc. 11 XII 65 p. 6 (din fr. *photomultiplicateur*; PR 1957; DT, LTR; DEX, DN3)

fotopictură s.f. „După șapte ani de încercări, un fotograf britanic susține că a pus la punct o tehnică specială, care permite copierea perfectă a picturilor. El a prezentat 30 de reproduceri foto redînd cu fidelitate tablourile originale, implicit textura pînzei. Aceste *fotopicturi* pot fi expuse în locul originalului pentru a-l feri pe acesta de vandalism sau de sustragere.“ Sc. 13 XII 75 p. 6 //din *foto-* + *pictură*//

fotoreportaj s.n. –Reportaj bazat pe fotografii– „După fotoseu, *fotoreportaj* [...] Responsabilul cineclubului, studentul M.L., ne asigură că în aprilie studenții Arhitecturii vor scoate o nouă ediție a expoziției cu tema «Reportajul fotografic».“ V.stud. 3 IV 74 p. 14 (din rus. *fotoreportaj*; L. Seche în LR 1/74 p. 77; DN3)

fotoschémă s.f. –Schemă stabilită pe baza unei fotografii– „Din cauza deformărilor datorate perspectivei, a modificărilor de scară pricinuite de oscilațiile avionului etc., «*fotoschema*» obținută astfel reprezintă doar o hartă aproximativă a zonei cercetate.“ Sc. 6 XI 65 p. 4 //din *foto-* + *schemă*//

fotostereotomic, -ă adj. „Aceasta e simpla recuzită necesară aplicării metodei *fotostereotomice* [...] Etimologic exprimată, metoda este «foto» pentru că operează cu fotografii, este «stereo» pentru că redă dimensiunile reliefului corpului supus măsurătorii în trei dimensiuni, avînd însă la îndemînă o simplă imagine plană, și este «tomică» deoarece pe clișeu apar intersecțiile unor plane. Metoda aceasta a fost pusă la punct de dr. C.R. și ing. C.P. încă din 1959, fiind publicată în 1960 în documentele Congresului internațional de antropologie de la Paris. A fost aplicată în țara noastră prima oară în domeniul craniometriei, pentru reconstituirea, după fosile, a capetelor oamenilor primitivi.“ I.B. 28 X 70 p. 1 //din *foto-* + *stereo-* + -tomic//

fotostereotomie s.f. –Metodă de cercetare în antropologie bazată pe fotografierea în trei dimensiuni– „Este *fotostereotomia*, elaborată de dr. C.R., renumit antropolog, cercetător științific principal la Institutul «Victor Babeș», și ing. C.P., cercetător la Laboratorul de antropologie aplicată din Centrala industriei confecțiilor [...] Noua metodă are avantajul că este riguroasă științifică, că prezintă exactitate mult crescută în măsurare, că oferă posibilitatea de a determina orice cotă sau perimetru al corpului în trei dimensiuni.“ R.l. 25 III 75 p. 2 //din *foto-* + *stereo-* + -tomi//

fototapét s.m. –Tapet pe care este imprimată o imagine fotografică– „[Vînd] *fototapet*, două nurci [...]“ I.B. 2 II 84 p. 6. „Cumpăr tapet și *fototapet*.“ R.l. 22 I 86 p. 4 (din *foto-* + *tapet*)

fototecă s.f. –Colecție de fotografii sau fotograme– „*Fototeca* orașului Marburg (R.F.G.) – cea mai mare arhivă foto consacrată culturii și artei mondiale – își va transpune întreaga colecție, cuprinzînd peste o jumătate de milion de clișee, pe microfîșe de mărimea unei cărți poștale.“ Sc. 23 XI 76 p. 5. „Aproximativ 400000 de clișee de format mare se află în posesia *fototecii* germane din Dresda, considerată cea mai mare instituție de acest gen din Europa. Înființată acum 25 de ani, cu un fond inițial de 25000 de fotografii, *fototeca* s-a transformat într-o instituție centrală cuprinzînd fotodocumente din viața politică, cultural-artistică, imagini din natură ș.a.“ Sc. 14 I 77 p. 5 (din fr. *photothèque*; PR 1950; L. Seche în LR 3/77 p. 271, atestare din 1973; DT, LTR; DEX, DN3)

fototelegrafic, -ă adj. –Care se referă la transmiterea fotografiilor prin telegrafie– „Între Moscova și Antarctica a fost stabilită pentru prima oară legătura *fototelegrafică*. Transmiterea primelor fotografii spre Mirnii a reușit pe deplin.“ Sc. 23 X 64 p. 4 (cf. fr. *phototélégraphique*; DMN 1968; DEX-S)

fototext s.n. „«*Foto-text*», text legendă la câteva instantanee.“ R.l. 25 IV 78 p. 2 (din *foto-* + *text*)

fotoxerografic, -ă adj. –Referitor la tehnica de reproducere a documentelor fără contact, cu ajutorul unei pulberi electrizate static, inventată de firma Rank Xerox– „Va fi prezentat ca o nouă tehnică rapide de multiplicare: U-BIX Mark II – aparat capabil să reproducă prin procedeu *foto-xerografic* 750 copii/oră pe hîrtie normală și cu posibilitatea de reducere în trepte de la format A2 pînă la format A4.“ I.B. 11 XII 63 p. 3 //din *foto-* + *xerografic*//

fotozăț s.n. (poligrafie) –Zaț obținut prin fotoculegere– „Bărbatul din fotografia de mai sus nu este programator sau analist la un centru de calcul, ci un... ziarist care-și scrie articolul pentru gazetă. În loc să-l dactilografeze la o mașină de scris obișnuită, redactorul îl bate la o consolă specială cu un display – un ecran asemănător celui de la televizor [...] printr-o apăsare pe un buton, articolul se transformă în cartele perforate sau benzi magnetice care, într-o fază ulterioară, devin *fotozături* și sînt introduse automat în pagina de ziar.“ R.l. 6 I 78 p. 6 //din *foto-* + *zaț*//

fovist s.m. (pict.) –Pictor aparținînd fovismului– „Pictori ca aceștia, întîlnindu-se cu *foviștii* (fauves) francezi își revoluționaseră viziunea și limbajul cromatic.“ Cont. 25 VIII 67 p. 7 [scris și *fauvist*] (din fr. *fauviste*; DN3)

fragiliză vb. I –A slăbi– „Partidele de extremă sint partide care *fragilizează* o democrație.“ *Zig-Zag* 7/90 p. 8. „După ce a refuzat să meargă la Conferința zonală a FSN de la Arad, poziția lui s-a *fragilizat* tot mai mult, pînă a fost silit să demisioneze.“ Expr. Mag. 26 VI–2 VII 91 p. 4 (din *fragil* + -iza; D. Urișescu CV 64)

fragmentarism s.n. (lit.) –Tendință literară care preferă ca mijloc de expresie al scriitorului scurte fragmente de proză– „Prozele

autorilor în cauză se supun și ele, la o primă vedere, legii «*fragmentarismului*» de rigoare: pe spații mici, ele decupează «felii de viață» cotidiană. N-avem decât a le pune una lângă alta și fresca-i gata!» R.lit. 29 IV 84 p. 4 (cf. it. *frammentismo*; DN3)

franchise s.f. „Pentru obținerea dreptului de reprezentanți autorizați ai firmei Christine Valmy în concordanță cu normele internaționale de «*franchise*», persoanele sau agenții economici interesați trebuie să prezinte dovezi de resurse financiare adecvate, de capacitate de desfacere a acestei colecții de excepție, de garantare a valorii posibile de desfacere pe baza unui plan bine stabilit și plata taxei de licență (*franchise*) în valoare de 50000 lei.” R.l. 29 X 91 p. 6 [pron. *frénciaiz*] (din engl. *franchise*; cf. fr. *franchise*; BD 1970, DMC 1973)

francitate s.f. –Totalitatea caracterelor proprii culturii franceze– „Nu mai puțin interesantă este comunicarea lui M.Z., reprezentant al Comisariatului general al limbii franceze, despre «Panait Istrati și limba franceză», unde se pune în valoare contribuția «strălucită» a scriitorului român la îmbogățirea *francității*.” R.lit. 17 I 85 p. 20 (din fr. *francité*; PR 1965)

frâncium s. (chim.) –Element chimic radioactiv– „Două echipe de fizicieni au reușit recent la separatorul de izotopi al Centrului european de cercetări nucleare (C.E.R.N.) de la Meyrin-Geneva să realizeze prima observare a unei radiații optice a elementului «*francium*».” Sc. 24 III 78 p. 6 [var. *franciu*] (din fr., engl. *francium*, germ. *Francium*; PR 1948; CO; LTR; DEX, DN3)

frangleză s.f. 1. „Intrată deja în literatură, mai mult pe latura ei anecdotică, «*frangleza*» este denumirea dată acelei limbi franceze care folosește foarte multe cuvinte engleze, fără încercare de asimilare a lor și fără ca ele să fi devenit necesare datorită absenței unui echivalent în limba franceză.” Sc. 14 VII 64 p. 3. 2. (impropriu) „Acțiunea lingviștilor de combatere a ceea ce ei numesc «*frangleză*», un limbaj alambicat, care tinde să se extindă ca urmare a invaziei terminologiei tehnice.” Sc. 4 V 74 p. 6 (din fr. *franglais*, răspîndit prin titlul cărții lui R. Etienne, *Parlez-vous franglais?*; DMN 1959)

franglofón -ă adj. (glumet) –Cu caracteristici franco-engleze– „Pe programul unu și în emisiunile sportive [se vorbește] un fel de română *franglofonă*.” R.l. 30 IX 93 p. 1 (din *fran[co- + an]glo- + -fon*)

franjurát, -ă adj. 1973 –Cu franjuri– v. *costier* (din pl. *franjuri*)

frapáre s.f. (tehn.) „Un nou sistem de fabricație a discurilor de fricțiune destinate tractoarelor cu șenile, sistem denumit «*frapare*», original și eficient, prin care, printr-o operație de presare după sinterizarea pieselor, se elimină rectificările pe ambele fețe, ceea ce înseamnă, practic, 1,4 milioane lei economie.” Sc. 11 XI 74 p. 1 (din *frapa*; DN; DEX, DN3 – alte sensuri)

fráză-cheie s.f. –Frază de o mare importanță pentru înțelegerea unui text, a unei comunicări– „Se spune [în film]: «Tu nu ești la fel cu ceilalți bărbați» [...] *fráză-cheie* care ar vrea să explice succesul instantaneu al doctorului în fața femeilor.” Gaz.lit. 17 VIII 61 p. 7. „Tot filmul este numai asta. Înaintarea, pas cu pas, între două *frază-cheie*.” R.lit. 7 II 75 p. 17; v. și 4 X 84 p. 22 (din *fráză + cheie*, după fr. *phrase-clé*; DMN 1966; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 137)

free-lance s.f. (anglicism) –Colaborare la un ziar, post de radio sau televiziune– „Am început să predăm pentru că nu poți să trăiești din *free lance*, din banii pe care-i iei pe articole.” R.lit. 15–21 IV 93 p. 7; v. și *renegocia* [pron. *frílans*] (cf. it. *free-lance*)

free-lancer s.m. (anglicism) –Colaborator extern la un ziar, post de radio sau televiziune– „[...] postul emite în 21 de limbi, avînd 400 de angajați și 200 de *freelancers*.” R.l. 27 IX 95 p. 3 [pron. *frílancer*]

fregátă-școală s.f. (mar.) –Fregată cu rol de școală– „Naufagiul *fregatei-școală* vest-germane «Pamir» a stîrmit un puternic ecou în întreaga presă a timpului.” Sec. 20 10/63 p. 210 //din *fregată + școală* //

freón s.n. (chim.) –Compus organic al fluorului folosit ca agent frigorific– „Descoperirea unor concentrații de gaz *freon* în zăpezile antarctice a intrigat mult pe cercetătorii continentului alb.” Sc. 19 XII 75 p. 6. „Un raport al Centrului pentru cercetări atmosferice din Boulder, statul american Colorado, confirmă justetea temerilor exprimate în ultimul timp de unii oameni de știință în legătură cu riscul pe care *freonii* – gazul utilizat în obișnuitele spray-uri – îl prezintă pentru pătura de ozon din atmosferă.” (f.d.); v. și Ev.z. 16 XII 96 p. 10 (din fr. *fréon*, engl., rus. *freon*, germ. *Freon*; PR 1950; CO; LTR, DC; DN3)

freschíst s.m. (pict.) –Creator de fresce– „Se cer deopotrivă relevante virtuțile de meșteșug, excepționala rezistență la intemperii a picturilor exterioare care nu poate fi explicată decât recunoscînd că școala de

pictură din Moldova deținea secrete necunoscute chiar celebrilor *freschiști*.” Sc. 17 IX 67 p. 4 (din *frescă + -ist*)

freudist s.n. –Adept al teoriilor lui S. Freud– „Diminutivarea deplasată era studiată de *freudiști*.” Săpt. 16 V 86 p. 3 [pron. *froidíst*] (din n.pr. *Freud + -ist*)

frezoără s.f. 1982 –Femeie care lucrează la o mașină de frezat– v. *femeie-aviator* (din *frezor*; DEX)

frezór-rabotór s.m. –Muncitor cu dublă calificare, de frezor și de rabotor– „Povestirea [...] a apărut în coloanele revistei însoțită de fotografia pe care am desprins-o atunci pe loc, fără remușcări, din legitimația de muncitor calificat, meseria *frezor-rabotor*. La câteva zile, revista Orizont îmi publică altă povestire [...]” Luc. 12 V 79 p. 3 (din *frezor + rabotor*)

Frigocóm s.n. „Numele întreprinderii este el însuși semnificativ: «*Frigocom*». Frig pentru cerințele comerțului.” Sc. 14 III 63 p. 1 (din *frig + com[ert]*)

frisonánt, -ă adj. (franțuzism) –Care îți dă frisoane, uluitor– „Cartea a ajuns în România la câteva zile după moartea autorului, purtînd o dedicație absolut *frisonantă*: «Din afara acestei lumi. Salutări de la I.P. Culianu». Coincidență? Premoniție?” Cotid. 7 VI 93 p. 3 (din fr. *frissonnant*)

friteoză s.f. (franțuzism; gosp.) –Recipient cu capac în care se prăjesc alimentele– „La braserie patru arzătoare consumă inutil gazele, în fine, o *friteoză* de 4 kilowați la care se frige o tigaie cu cartofi nu are termostat și nici întrerupător.” R.l. 19 I 85 p. 5. „[Vînd] mașină înghețată, mașină de gheață, *fripteuză* cu încălzitor, bar bere [...]” R.l. 3–4 IV 93 p. 7; v. și Z. 7 III 97 p. 10 [și *fripteuză*] (din fr. *friteuse*; PR 1955)

front¹ s.n. (arh.) –Plan vertical care coincide cu alinierea căii de circulație– „La parterul blocului din calea Victoriei 60–64 se asigură – prin reamenajare – un *front* atractiv de expunere a stofelor de calitate superioară, tricotajelor și lenjeriei fine, articolelor de marochinărie.” R.l. 20 VIII 77 p. 3. „Imaginea globală ce se va realiza va fi aceea a unui sistem de străzi de mare capacitate (35–80 m între *fronturile* construite) cu legături funcționale clar conturate.” R.l. 10 X 78 p. 2 (din fr. *front*; LTR; DEX, DN3)

front² s.n. (pol.) –Frontul Salvării Naționale– „Cei care susțin *frontul* și guvernul.” Expres 23–29 VII 91 p. 5 (citat de I. Preda în LR 11–12/92 p. 586)

frontíst s.m. (pol.) –Membru al Frontului Salvării Naționale– „*Frontiștii* au mers cu demagogia mai departe.” Dr. 20 II 90 p. 3; v. și Azi 157/90 p. 2 (din *front² + -ist*; A. Stoichițoiu în Hyperion III/94 p. 173)

frontulét s.n. (pol.; peiorativ) –Frontul Salvării Naționale– v. Reporter 13/90 p. 3, citat de R. Zafiu în Luc. 13/90 p. 45 (din *front² + -uleț*)

froté adj. inv. (text.; franțuzism) –Care absoarbe apa– „Este vorba de șoșete, ciorapi trei sferturi din țesătură *froté* din bumbac, p.n.a., lînă pură.” I.B. 30 IV 74 p. 3 (din fr. *frotté*)

frotír adj. inv. (text.) „Țesături *frotír* [...] sînt țesături speciale din bumbac care au proprietatea de a absorbi apa. Ele sînt folosite în special pentru prosoape, halate de baie.” Sc. 29 V 62 p. 2 (cf. fr. *frotté*)

frucádă s.f. –Băutură răcoritoare din fructe– „Băuturile denumite *Frucola* și *Frucada*, produse ale Întreprinderii industriale locale din Brașov. *Frucola* conține printre altele cafeină, fosfor și vitamina C. *Frucada* este un extras din fructe citrice care conține întreaga grupă de vitamină C.” Sc. 6 IX 66 p. 2 (din *fruc[t] + -adă*, după modelul lui *citronadă*; Graur C. 63)

frucóla s.f. 1966 –Băutură răcoritoare din fructe– v. *frucádă*; v. și Sc. 19 II 81 p. 2 (din *fru[ct] + cola*, după modelul lui *coca-cola*)

fructonádă s.f. (alim.) –Băutură răcoritoare din fructe– „*Citronada*, *oranjada* și *fructonada* sînt preparate în laboratoarele proprii din fructe proaspete și pe bază de sucrici concentrate.” I.B. 16 VIII 86 p. 6 (din *fruct*, după modelul *citronadă*)

frustéte s.f. –Simplitate– „Sentimentul pur, care vibrează în lucrările sale uneori cu gingășii și timidități sufletești autentice, alături cu *frusteți* și decizii vag-pedagogice.” Cont. 4 VIII 67 p. 4 (din *frust + -ete*; DN3)

FSN s.n. (pol.; uneori ironic) –(Partidul) Frontul Salvării Naționale– „Expunerile de motive întocmite de trei dintre deputații grupului parlamentar al *FSN*.” R.l. 27 VII 90 p. 2. „Pe măsura trecerii timpului și a agravării situației din țară, șansele *FSN* de a-și păstra supremația ca partid se diminuează.” R.lit. 13 V 91 p. 2. „Președintele

feseneului județean“ R.l. 14 V 91 p. 4. „În Bacău *FSN-ul* a câștigat peste 85% din voturi [...] semidocti, circiumari, activiști culturali s-au perindat prin fosta clădire a Comitetului județean PCR, devenită între timp sediul *FSN*.” Cat. 25/91 p. 4; v. și R.l. 4 II 90 p. 2, Strada 4/90 p. 8, Libertatea 8 V 90 p. 1, R.l. 17 IX 92 p. 2; v. și *fragiliza*, *lup tânăr* [citit și uneori scris *fesené*] (Abreviere din *F[rontul] S[alvării] N[ăționale]*; I. Preda în LR 11–12/92 p. 586, D. Urișescu *CV* 60)

full-time (cuv. engl.) –(A lucra, a fi angajat) cu normă întreagă– v. *betona* (1993) [pron. *fultăim*]

fumétti s.pl. (cuv. it.) „–Ați făcut *fumetti* (= benzi desenate) – așa mi-ați spus; ce reprezentau? Când le-ați făcut, când le-ați publicat, unde? –Întodeauna am desenat, iar când eram copil desenam *fumetti*.” R.lit. 15 XII 83 p. 21

funcționalitate s.f. –Însușirea de a fi funcțional– „O mențiune specială pentru *funcționalitatea* expresivă a decorului.” Cont. 6 IV 72 p. 4 (din *funcțional* + *-itate*; Th. Hristea în P.N. 3/76 p. 20–21)

fundamentalism s.n. –Extremism de factură religioasă, cu precădere islamică, fanatism– „*Fundamentalismul* islamic, odată consolidat în Tadjikistan, va influența și celelalte republici din Asia Centrală [...]” „22” 42/93 p. 16; v. și LS 29 VII 91 p. 6, citat de I. Preda în LR 11–12/92 p. 589 (din *fundamental* + *-ism*)

fundamentalist s.m., adj. –Extremist de factură religioasă, cu precădere islamică, fanatic– „Ar fi o nenorocire dacă o mișcare creștină *fundamentalistă* ar vrea să creeze un stat creștin *fundamentalist*, cum există statele islamice *fundamentaliste*.” Contr. 6 IX 91 p. 11. „Un comando *fundamentalist* islamic [...] se hotărîse să arunce în aer autocarul.” R.l. 31 VII 93 p. 2. „*Fundamentalistii*, în Bosnia sau la Hebron, își descarcă mitralierele în mulțime.” „22” 9/94 p. 1; v. și R.lit. 9 V 91 p. 17, R.l. 14 III 94 p. 9; v. și *jihad* (din *fundamental* + *-ist*; I. Preda în LR 11–12/92 p. 589)

fungostóp s.n. –Produs contra mușcăiului– „Pentru combaterea mușcăiului în construcții se poate folosi noul produs «*Fungostop*».” R.l. 14 IX 85 p. 5. „Se află în faza de experimentare și în curînd se va produce *Fungostopul*, care va înlătura condensul.” Săpt. 21 II 86 p. 2 //din *fungo-* + *stop*//

funky s. 1979 (muz.; cuv. engl.) –Stil „neîngrijit” de interpretare instrumentală a blues-ului, apărut pe la mijlocul anilor ‘50– v. *soul* [pron. *fánchi*] (BD 1959; DJ)

furajá vb. I 1974 –A hrăni cu furaj animalele– v. *dezbalotare* (din *furaj*; V. Guțu Romalo C.G. 232; DN3 – alt sens)

fústă tub sint.s. (vest.) „Prima și cea mai importantă relatare a revistelor de specialitate se referă la... fuste, dar nu la orice specimen din această foarte largă serie de produse vestimentare, ci doar la aceea denumită *fustă tub*. Se numește în acest prozaic fel pentru că este dreaptă, are forma unui burlan, după cum se exprimă în mod tendențios maestri ai pixului cu pastă; femeile slabe folosesc modelul *fustă tub* strînsă în talie doar cu un elastic.” Săpt. 26 XII 75 p. 8 (din *fustă* + *tub*)

fușerá vb. I 1975 –A realiza ilegal un obiect la locul de muncă spre a-l vinde în folos personal– v. *fușeraí* (din *fușeraí*)

fușeraí s.n. (fam.) „Observînd fapta ilicită a lui Gh. T., C.S., un alt muncitor, în loc să denunțe ilegalitatea și să ia atitudine față de abaterile acestuia, s-a oferit să-i facă rost de un nou client pentru viitorul «*fușeraí*» [...] Ei bine, la întoarcere, unii se dovedesc foarte «strîngători»; aproape zilnic aduc cu ei cîte ceva: un cărucior de aragaz sau o jardineră, un toc de ușă – da, da, nu vă mirați! un transformator, o ramă de acvariu sau, pur și simplu, o foaie de tablă. Sînt «fușerate», cum se mai spune. Lucrări executate [...] în întreprinderile în care lucrează cei cîteva «strîngători», materiale scoase ilegal din unitățile în cauză.” Sc. 5 IX 75 p. 2 (cf. germ. *Fuschelei*, *Phuscher*; GWDS; A. Beyrer în SCL 5/76 p. 537; DEX-S)

fușereaálă s.f. (fam.) –Rasoleală– „Nu ține cu *fușereala* și aproximațiile.” R.lit. 4–10 XI 92 p. 7 (din *fușeri* + *-eală*; DEX-S)

fușerí vb. IV (fam.) –Frunzări– „O nouă carte ce nu se poate *fușeri*, ea cerîndu-se citită cu creionul în mînă.” Săpt. 1 XII 78 p. 10 (din *fușeraí*)

futurológ s.m. –Specialist în futurologie– „*Futurologul* din 1988 nu vede altă cale de a destepeni situația unei societăți stagnante, practic fără perspective.” R.lit. 25/93 p. 8 (din fr. *futurologue*; cf. engl. *futurologist*; PR, DMC 1968, BD 1970; DN3, DEX-S)

futurologie s.f. „Se naște sub ochii noștri o nouă știință – știința previziunii, știința viitorului (*futurologia*) – știința despre legile și metodele prognozării sociale.” Cont. 2 II 68 p. 1. „O nouă știință: *futurologia*. În unele țări, au luat ființă institute pentru cercetarea sistematică a condițiilor tehnologice și economice din următoarele două ultime decenii ale secolului XX. *Futurologia*, știința prevederii progresului științific, cîștigă tot mai mult teren.” R.lit. 26 II 70 p. 23 (din fr. *futurologie*, engl *futurolology*, germ. *Futurologie*; BD 1968, DMN, DMC 1968, PN 1981; Th. Hristea în LR 3/72 p. 191; v. și Caiete critice 8-9/91 p. 47; cuvîntul a fost creat de istoricul german Ossip Kurt Flechtheim în 1943 – M. Botez într-o scrisoare din 16 IX 93 către Adrian Niculescu; DN3, DEX-S)

gabaritic, -ă adj. –Referitor la gabarit– „Foarte greu sesizabilă, diferența *gabaritică* între motoarele din imagine (asincrone de 3 kw și 3000 turații/min) există.“ R.l. 13 I 77 p. 3 (din *gabarit* + *-ic*)

gadget s.n. –Obiect mic, amuzant și, uneori, practic– „Numărul *gadgets*-urilor de specialitate sporește ceas de ceas și în proporție geometrică.“ Cont. 27 XI 70 p. 5. „Revista a găsit o formulă publicistică inedită, fiecare număr oferind un așa-numit *gadget*, un dispozitiv-surpriză, pe care cititorii urmează să-l monteze singuri, stimulându-li-se astfel pasiunea pentru tehnică.“ Sc. 7 I 76 p. 6. „[...] decorurile (N.E.) cu odăi subtil particularizate – «grangurele» cu sufragerie florentină și fotolii de piele «garnitură de ocazie»; *gadgeturile*, borcane de iaurt și răvășeala din odaia băieților; posterul și farafasticurile din odaia tinerei blazate.“ R.l. 3 IV 78 p. 2. „[...] calendarul, gândit ca un «*gadget*» atractiv, încită imaginația și evită instalarea stereotipiei [...]“ R.lit. 29 XI 84 p. 18; v. și Cont. 29 XI 68 p. 11; v. și *story*, *superman* (din engl., fr. *gadget*; PR, DMC 1946, LII; DN3, DEX-S)

gafă vb. I –A face o gafă– „Dem. Rădulescu ne-a oferit o mostră de felul cum se poate *gafa* chiar și la examenul de actorie al oricărei școli populare de artă pentru amatori.“ Sc.t. 11 I 72 p. 4. „Răducanu *gafează* cu imaturitate inadmisibilă în situații când nimic nu-l justifică.“ Luc. 18 X 78 p. 7. „Tatulici a *gafat* de multe ori, cum ar fi emisiunile cu «Acțiunea antisemită» sau «Rușinea de a fi român».“ R.l. 16 VI 93 p. 16; v. și *autogol* (1969) (din fr. *gaffer*; DN3, DEX-S)

gagarinit s.n. (geol.) –Specie de mineral– „De curînd un colectiv de geologi sovietici a descoperit un nou mineral, care conține elemente din grupa pământurilor rare (ceriu, erbiu, lanten, europiu) existente în cantități infime. Geologii au hotărît să dea noului mineral numele de *gagarinit*, în cinstea primului cosmonaut, Iuri Gagarin.“ Sc. 19 VIII 61 p. 3 (din rus. *gagarinit*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 137; DN3, DEX-S)

gálben-práz adj.inv. –Verde deschis– „[Se poartă] roșu-frez, violet-deschis, *galben-praz*, verde-iarbă etc. Mai este și vermillonul, dar despre el vă vom explica pe îndelete altădată.“ Săpt. 26 X 84 p. 8 (din *verde* + *praz*)

gálben-roșiétic, -ă adj. –Galben cu reflexe de roșu– „Într-unul din cartierele Hollywood-ului a fost construit un turn de oțel *galben-roșiétic* avînd înălțimea de 65 de picioare.“ Mag. 12 XI 66 p. 4 (din *galben* + *roșiétic*)

galé s.n. – Vas de flori ornat după stilul Liberty de la începutul secolului al XX-lea– „De mai multă vreme, la întreprinderea «Vitrometan», s-a experimentat cu bune rezultate decorarea obiectelor de cristal după un sistem de gravare denumit «*Galle*». Este un sistem de gravare prin care se scoate în relief – nu se adîncește ca pînă acum – decorul propus, un gen de sculptură în cristal de o rară frumusețe.“ R.l. 10 III 82 p. 5. „Cam încărcat decorul, ia să-l mai aerisesc nițel debarasîndu-l de acest superb *Gallé*.“ D. 139/95 p. 10; v. și R.l. 24 IX 79 p. 4; v. și *hochemail* (1976) [scris și *gallé*; pron. și *galeu*] (cuv. fr. de la numele lui E. *Gallé*, pictor de vase cu flori în stilul Liberty; cuvîntul este mai vechi în română)

galimátias s.n. –Vorbire sau scriere confuză, greoaie– „[...] în final, [descoperă] într-o fițuică de scandal un «poem» agramat, lipsit de sens, un *galimatias* oribil, semnat cu propriul său nume de poet consacrat.“ R.lit. 2 II 84 p. 22 (din fr. *galimatias*; DEX, DN3)

galoșát, -ă adj. –Asemănător cu galoșii– „Din păcate, ghetetele *galoșate* pentru femei nu puteau fi procurate decît de cumpărătoarele care purtau numere pînă la 38.“ I.B. 22 X 75 p. 2 (din *galoș* + *-at*)

gamaglobulínă s.f. (biol.) –Proteină din plasma sanguină a persoanelor imune– „Medicii așteptau reacțiile – febră, schimbarea coloritului pielii, tulburări digestive etc. – și începeau «tratamentul»: injecții, în doze variate, cu *gama-globulină*. Comportarea organismului copiilor-cobai era înregistrată cu maximum de rigoare științifică.“ I.B. 31 V 67 p. 4; v. și R.l. 2 XI 79 p. 6 (din fr. *gamaglobuline*; PR 1959; DZ; DEX, DN3)

gámă s.f. –Serie, ansamblu de elemente de aceeași natură sau cu

aceeași destinație– „Produsele cosmetice din *gama* «Belatrix» [sînt] realizate după o formulă originală românească.“ R.l. 3 III 77 p. 5. „Alte noutăți: *gama* de cosmetică decorativă «Ada», conținînd fond de ten, tuș de pleoape, ruj de buze în 25 de nuanțe, *gama* de cosmetice pentru bărbați «Farmec-Select» care cuprinde creme de ras, apă de toaletă, deodorante, loțiuni, apă de toaletă supraconcentrată «Revin».“ R.l. 3 VIII 78 p. 5. „Rank Xerox a lansat o nouă *gamă* de materiale de birou.“ R.l. 14 IX 93 p. 5; v. și *linie*, *sinterizat*, *tipodimensiune* (1967) (din fr. *gamme*; DMN 1959; DN, DN3 – alte sensuri, DEX)

gang s.n. (americanism) –Bandă de răufăcători– „Tot ea a fost amantă de șef de *gang* (Robinson din «Kid Galhad»), dar și fată de milionar.“ R.lit. 23 XI 78 p. 17. „*Gang* al crimei organizate“ R.l. 22 I 85 p. 6; v. și R.lit. 1 XI 79 p. 17; v. și *crack*, *N'drangheta* (din engl. americ. *gang*; cf. fr. *gang*; DMN 1964, CO; D.Am.; DN3)

gangsterésc, -ă adj. –De gangster– „Este filmul unui regizor care își iubeste concetățenii flecari și gălăgioși, naivi și ușor ridicoli în patetismul lor agresiv, copii teribili ai unui oraș pestriț și colorat; comici în veleitățile lor «*gangsterești*».“ Cont. 20 IX 68 p. 5. „Ziarul «Mainichi Shimbun» relevă [...] că în Japonia acționează 2700 de bande *gangsterești* cu un «efectiv» de circa 150000 de oameni.“ I.B. 6 VII 74 p. 8 (din *gangster* + *-esc*)

garajist s.m. –Proprietarul unui garaj; specialist în repararea automobilelor– „O fetiță dintr-o familie de *garajist* versaillez a fost răpîtă.“ R.lit. 21 X 76 p. 22; v. și emisiune TV 25 IX 72 [scris și *garajist*] (din fr. *garagiste*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504)

gárdă de corp s.f. –Paznic personal, bodyguard– „[...] patronii își păzesc întreprinderile cu departamente anexe de *gărzi de corp* [...]“ As 74/93 p. 5 (calc după fr. *garde du corps*)

gastarbeiter s.m. (germanism) –Muncitor (în Germania) de origine străină– „Nimic mai jalnic decît promenadele *gastarbeiterilor* prin fața lungilor șiruri de vitrine ale Frankfurtului.“ Fl. 19 V 77 p. 20; v. și Sc. 18 III 81 p. 6 [pron. *gastarbăităr*] (din germ., engl. *Gastarbeiter*; BD 1970, GWDS 1975)

gastroenterológ s.m. 1977 (med.) –Specialist în bolile aparatului digestiv– v. *neurotransmițător* (din fr. *gastro-entérologue*; PR 1950; DN3, DEX-S)

gastroscóp s.n. 1964 (med.) –Aparat cu ajutorul căruia se examinează stomacul– v. *esofagoscop* (din fr. *gastroscope*; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5; CO; DM, DT; DEX, DN3)

gastrotehníe s.f. –Studiul modificărilor suferite de alimente în timpul preparării lor culinare– „Desigur, legumele și fructele vor sta cu prioritate la masa noastră, alături de celelalte produse, avînd grijă de: cumpătare, bună dispoziție și o *gastrotehníe* adecvată.“ R.l. 24 IV 85 p. 5 (din fr. *gastrotehníe*; DN3)

gatísm s.n. (med.) „Demența senilă duce la *gatísm*, *gatísmul* înseamnă ramolisment.“ R.l. 8 XII 92 p. 4; v. și „22“ 45/95 p. 7 (din fr. *gátisme*; DN3)

gatópárd s.m. (zool.) –Ghepard– „În grădina zoologică se așteaptă trei pui de *gatópard* veniți la noi de curînd.“ Cont. 26 IX 74 p. 2 (din it. *gatópardo*; DEI)

GATT (ec.) „La lucrări au participat reprezentanți din 23 de țări și teritorii de pe toate continentele lumii, precum și reprezentanți ai secretariatelor *G.A.T.T.* și *U.N.C.T.A.D.*“ R.l. 28 V 83 p. 2. „Directorul general al *G.A.T.T.* (Acordul General pentru Tarife și Comerț) [...] s-a pronunțat recent la Londra în favoarea unei noi runde a negocierilor multilaterale comerciale [...]“ I.B. 21 II 84 p. 4 (siglă din engl. *G[eneral] A[greement on] T[ariffs and] T[rade]*)

gaulist, -ă adj. –Partizan al doctrinei generalului de Gaille– „Întrebare: Dacă considerați, domnule presedinte, că democrațiile occidentale se află într-o criză și dacă putem conta pe o dezvoltare în sensul *gaulist*?“ Sc. 23 III 74 p. 5 [scris și *gaullist*; pron. *golíst*] (din fr. *gaulliste*; PR 1945)

gáură s.f. 1982 (fam.) –Furt, lovitură– v. *pick-pocket* (sensul este mai vechi în limbă)

gáură neágră sint.s. (astron.) „Printre sursele de raze X figurează

quasarii (aștri gigantici ce emit o cantitate de energie echivalentă cu cea a mai multor sute de galaxii), pulsarii (resturi ale unor stele neutronice), și așa numitele *găuri negre* (corpuri cerești masive, invizibile, cu o forță de gravitație atât de mare, încât ea absoarbe și lumina).“ R.l. 14 XI 78 p. 6. „[...] au fost efectuate studii asupra razelor gama emise de stele, quasari, «găuri negre» și diverse corpuri cerești.“ R.l. 18 X 86 p. 6; v. și *black hole* (din *gaură* + *neagră*, după engl. *black hole*; BD 1970; DEX-S)

gaváj s.n. (med.) –Hrănire cu ajutorul sondei gastrice– „La secția imaturi, copiii sînt alimentați prin *gavaj* [...] (lapte de mamă introdus în stomac cu ajutorul unor sonde subțiri).“ Sc. 12 III 61 p. 2 (din fr. *gavage*; DM; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 137; DN3)

gay s.m. –Homosexual– „Imaginea firescului care înconjoară o viață de *gay*.“ Contr. 6/93 p. 5. „Erau de față cîteva cupluri de *gays*, figuri foarte neliniștitoare.“ Tribuna 12 III 93 p. 7 [pron. *ghei*] (din engl., fr., it. *gay*; BD 1971, DPN 1972, MNC 1979)

gazoanalizator s.n. (tehn.) –Aparat pentru analiza gazelor– „Ing. T. cercetează proprietățile unor gaze la *gazoanalizator* – aparat care se fabrică în serie la Leningrad.“ Luc. 15 XII 60 p. 12 (din *gazo-* + *analizator*; FC I 135, 136, Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 137; DN3)

gazoduct s.n. –Conductă pentru transportul gazelor la distanțe mari– „Au mai rămas 50 de kilometri de sudat din totalul de 4451 km. al *gazoductului* eurosiberian, anunța miercuri agenția sovietică TASS. [...] El urmează să alimenteze cu gaz metan siberian mai multe țări din Europa occidentală începînd din 1984.“ R.l. 3 VI 83 p. 6. „Știri apărute în presa sovietică anunță începerea construcției *gazoductului* Iamburg–Eleț [...]“ I.B. 12 XI 84 p. 8 (din fr. *gazoduc*, după *apeduct*; PR 1958, DMC 1966; DN3, DEX-S)

gazohól s.sg.tant. „Peste șase milioane de automobile sînt alimentate în această țară [Brazilia] cu *gazohól* – un nou combustibil alcătuit din 85 de părți benzină și restul alcool etilic.“ R.l. 28 VII 79 p. 6. „De la whisky la *gazol*.“ R.l. 18 VI 80 p. 5; v. și Sc. 13 I 80 p. 6 [și *gazol*] //din *gaz* + [*alco*]*hol*//

gazonát, -ă adj. –Acoperit cu gazon– „Pe terenurile *gazonate* de la «Kooyong Park» din Melbourne au început întrecerile campionatelor internaționale de tenis ale Australiei.“ R.l. 28 XII 74 p. 5 (din *gazona*; DT; DEX)

gărár s.m. –Sustînător sau component al clubului sportiv Rapidul; rapidist– „O armată de *gărari* s-au dus pe Giulești să aplaude cu palmele înmănușate.“ Cont. 22 II 63 p. 2. „*Gărarii* caută cu osîrdie în sticla gheții un fir de iarba fiarelor.“ Luc. 4 II 84 p. 8; v. și 26 VII 67 p. 2 (din *gará* + *-ar*)

găsélniță s.f. –Element de efect, inedit– „Așa că toate *găsélnițele* stilistice sînt vîinate din zbor și întrebuințate în serie epidemică. A bîntuit cu frenezie gripa «exhaustivului». E la modă acum cuvîntul «încărcătură». Nu mai există articol lipsit de această încărcătură.“ Săpt. 2 IX 71 p. 14. „Vă recomand să ascultați cu atenție, la radio sau la televiziune, cîntecul «Ce vrei să faci din mine?» interpretat alarmant de des, ca o piesă de mare «*găsélniță*», cum zic unii textieri.“ Săpt. 19 XII 75 p. 7 (din *găsi* + *-elniță*; cf. fr. *trouville*; Graur C. 43; Al. Graur ne-a comunicat că a fost folosit pentru prima oară de Barbu Lăzăreanu prin anii '30)

geam-lunetă s.n. 1977 –Geam din spate la automobile– v. *dezarburizare* (din *geam* + *lunetă*; cf. fr. *lunette* “vitre arriére d’une automobile”; PR sec. XX)

geláto s. (cuv. it.) –Înghetată– „Evită să treci prin fața unei firme ca asta: «Pizza e *gelato* da Mario!»“ R.lit. 35/93 p. 13

gémeni-dubléți s.pl.tant. –Gemeni pereche– „Conform acestor date, în intervalul amintit 1882–1972, în Bulgaria s-au născut peste 30000 de *gemeni-dubleți*, peste 4000 de *gemeni-tripleți* și 92 de cazuri s-au născut quadrupli.“ Sc. 15 X 78 p. 5 (din *gemeni* + *dubleți*)

gémeni-eprubetă s.pl.tant. 1981 –Gemeni născuți prin însă-mîntare artificială– v. *vitro* (din *gemeni* + *eprubetă*)

gémeni-tripleți s.pl.tant. 1978 –Trei gemeni– v. *gemeni-dubleți* (din *gemeni* + *tripleți*)

genialoid adj. –Din categoria geniului– „Ca să fiu drept, există destule pasaje citabile în «Intermezzo» și un tip remarcabil, M. însuși, *genialoid*, «nebu», antipatic și scandalos.“ R.lit. 7 II 85 p. 9 (din *genial* + *-oid*)

geoacústic, -ă adj. (acust.) „Un sistem de prognoze *geoacustice* cu ajutorul cărora pot fi înregistrate cele mai slabe zgomote produse de deplasarea rocilor în subteran a fost pus la punct în Uniunea Sovietică.“ R.l. 6 II 85 p. 6 //din *geo-* + *acustic*//

geocancerologie s.f. (med.), *Geocancerologia*. Ultimul număr al revistei «Impact», editată de UNESCO, prezintă o nouă disciplină științifică – *geocancerologia* și primele rezultate obținute de specialiști în acest cîmp de preocupări. Numeroasele studii asupra evoluției cancerului au pus în evidență interdependența care există între această boală, modul de alimentație și climă [...] Astfel, a apărut *geocancerologia*, în al cărei domeniu continuă studiul și cercetări asidue.“ Sc. 23 IX 80 p. 5 (din fr. *géocancérologie*)

geocoroană s.f. (astron.) –Coroana pămîntului– „În timpul zborului rachetelor cosmice sovietice a fost descoperită «*geocoroana*» ionizată a Pămîntului.“ Sc. 18 III 64 p. 3 //din *geo-* + *coroană*//

geodinamic, -ă adj. (geol.) –Care aparține geologiei dinamice– „Oceanologii sovietici care au studiat vreme de cîteva ani zona nordică a Atlanticului – în cadrul programului internațional «Proiectul *geodinamic*» [...] au ajuns la concluzia că fundul Oceanului Atlantic [...] reprezintă un fost continent.“ Sc. 28 XI 74 p. 6. „Implicațiile tehnicii plăcilor sînt de o covîrșitoare importanță teoretică și practică, ultimul aspect fiind subliniat de descoperirea unor strînse relații între fenomenele *geodinamice* preconizate de noile teorii și acumularea de hidrocarburi și zăcăminte metalifere.“ Cont. 10 II 78 p. 5 (din fr. *géodynamique*, engl. *geodynamic*; CO; LTR; DEX-S)

geocologie s.f. –Ecologia pămîntului– „E suficient să enumăr tematica acestui atlas: geologie, climă, ape (ape subterane, lacuri ș.a.m.d.), soluri, vegetație, faună și *geocologie*; istorie, topografie, etnografie.“ Sc. 23 II 75 p. 1 //din *geo-* + *ecologie*//

geografie-biologie s.f. –Dublă specializare, în geografie și biologie– „Toate sînt construite în atelierul școlii de către elevi și maiștri, sub îndrumarea profesorului de *geografie-biologie* S.V.Z. Rezultatele obținute de micii cercetători ai cercului de geografie-meteorologie n-au întîrziat să depășească granițele școlii.“ Sc. 2 X 73 p. 4 (din *geografie* + *biologie*)

geografie-meteorologie s.f. 1973 –Specializare în geografie și meteorologie– v. *geografie-biologie* (din *geografie* + *meteorologie*)

geomagnétic, -ă adj. –Relativ la magnetismul terestru– „Astronomul sovietic E.M. a emis ipoteza că schimbările de presiune atmosferică pot fi prevăzute pe baza furtunilor *geomagnetice*.“ R.l. 12 I 78 p. 6; v. și 30 XI 79 p. 6 (din fr. *géomagnétique*, engl. *geomagnetic*; PR 1962; CO, LTR; DEX, DN3)

geometríză vb. I –A folosi forme geometrice– „Sînt foarte curios să văd, peste un an–doi, dacă M.M. va mai semăna așa de exasperant cu M.C. cum seamănă azi (Vinătoare de urși), dacă M.P., ieri *geometrízînd* pe romburile pămînturilor oltenesti, va mai pasișa nudurile lui M.“ Cont. 17 II 67 p. 7 (cf. fr. *géométriser*, engl. *to geometrize*; DN3, DEX-S)

geometrízare s.f. (fig.) –Aranjare geometrică– „Regizorul M.M. împreună cu trei tineri absolvenți ai I.A.T.C. au gîndit piesa [...] într-un sens ritualic, al unei *geometrízări* pregnante a tensiunii dramatice.“ Luc. 23 IX 78 p. 4 (din *geometriza*; DEX-S)

geoceanografie s.f. (geol. mar.) „Cu ocazia vizitei sale în țara noastră, oceanograful L.D., căruia i se atribuie inventarea termenului de *geo-oceanografie*, a răspuns solicitării noastre de a ne vorbi despre probleme generale legate de cercetările de geologie marină.“ Cont. 21 V 71 [f.p.] (din fr. *géo-océanographie*)

geosincron, -ă adj. (astron.) „Heliocentralele circumterestre prezintă un deosebit interes în condițiile accentuării crizei energetice la nivel mondial [...] Satelitul plasat pe o orbită *geosincronă*, staționară în raport cu Pămîntul, ar produce energie electrică din razele solare recepționate. Energia va fi transmisă pe Terra sub formă de microunde, către un receptor special, cu un diametru de circa 11 km, care are rolul de a reconverti undele în electricitate.“ Sc. 23 II 78 p. 6; v. și R.l. 29 VI 81 p. 6 (din engl. *geosynchronous [orbit]*; BD 1968)

geostaționár, -ă adj. (astr.) –Care se rotește o dată cu Pămîntul– „La 16 mai urmează a fi lansat, la Cape Canaveral, primul satelit meteorologic *geostaționar* [...]“ R.l. 10 V 74 p. 6. „Transmisunea a avut loc cu ajutorul satelitului *geostaționar* american Intelsat I.V.A.“ Sc. 8 VI 78 p. 6. „În Japonia a fost lansat un satelit plasat pe o orbită *geostaționară*, care [...] va transmite emisiuni în direct, pentru rețeaua de televiziune a societății nipone N.H.K.“ Săpt. 20 IV 84 p. 2; v. și *avion-laborator* (din fr. *géostationnaire*; engl. *geostationary*, it. *geostazionario*; PR 1966, DPN 1983, BD 1968; DN3, DEX-S)

geotéhníc, -ă adj. 1979 –Privitor la stabilitatea și la rezistența terenurilor– v. *vibroforeză* (din fr. *géotechnique*; PR 1967; DN3, DEX-S)

geotérmic, -ă adj. (geol.) –Care aparține căldurii din interiorul

pământului– „Înseamnă că foarte aproape există surse *geotermice* – pe care trebuie să le identificăm și să le folosim. Nu neapărat pentru centrale electrice, dar neapărat pentru încălzit.“ R.I. 25 XI 73 p. 3. „Energie *geotermică*. Căutând petrol, sondorii din Danemarca au descoperit o altă prețioasă resursă: apă caldă de peste 80⁰ C.“ Sc. 2 XI 77 p. 6. „Comisia pentru energie electrică din Mexic a anunțat începerea exploatarei unei zone cu potențial *geotermic*, descoperită recent în statul Michoacan.“ R.I. 3 VII 79 p. 6; v. și Sc. 21 XII 78 p. 6; v. și *geotermometru* (din fr. *géothermique*, engl. *geothermic*; DMC 1964, CO; D.Min.; DEX)

geotermie s.f. 1978 (geol.) –Căldura din interiorul pământului– v. *bioenergie* (din fr. *géothermie*; DN3, DEX)

geotermométru s.n. (geol.) „Institutul de geologie și geofizică a realizat «*geotermometrul*» GTE-40 d, un termometru electronic, cu citire directă, portabil, destinat prospectiunii geotermice de mică adâncime. Utilizarea aparatului a dat rezultate bune în investigarea directă a zonelor geotermale cu manifestări de suprafață.“ R.I. 28 II 78 p. 5 (din *geo-* + *termometru*; DEX-S)

geriatrie s.f. (med.) „*Geriatrics*, sau într-o accepțiune mai largă, gerontologia clinică, se ocupă cu prevenirea, terapia, supravegherea continuă și readaptarea la viața socială a vîrstnicilor și bătrînilor.“ Cont. 15 VI 79 p. 7 (din fr. *gériatrie*; PR 1961; DEX, DN3)

geroigienă s.f. (med.) –Ramură a medicinei care se ocupă cu modul de viață rațional în scopul întîrzierii îmbătrînirii– „Față de eforturile din ce în ce mai mari [...] în domeniul profilaxiei și terapiei îmbătrînirii, cred că trebuie să acordăm, în activitatea de educație sanitară, mai mare atenție problemelor de *geroigienă*. Organizarea unor «sfaturi de *geroigienă*» ar fi o cale dintre cele mai bune pentru a da indicații și a prescrie tratamentul individual necesar.“ Sc. 28 II 76 p. 2; v. și *bioritm* //din *gero-* + *igienă*//

gerontológ s.m. (med.) –Specialist în problemele bătrîneții– „*Gerontologii* preconizează aplicarea noii metode în condițiile dispensarizării tuturor celor care au depășit vîrsta de 50 de ani.“ R.I. 22 IV 85 p. 6; v. și *vasopresină* (1978) (din fr. *gérontologue*, it. *gerontologo*; PR 1965, DPN 1970; DEX-S)

gerontologic, -ă adj. (med.) –Relativ la problemele bătrîneții– „În cursul experimentelor efectuate la Institutul *gerontologic* din Kiev s-a reușit înlăturarea din molecula complexă a acestui hormon a unui aminoacid.“ Sc. 9 XII 78 p. 5; v. și *gerontoprofilaxie* (din *gerontologie* + *-ic*; DEX-S)

gerontoprofilaxie s.f. (med.) –Profilaxia îmbătrînirii– „Institutul național de geriatrie și gerontologie îndrumă 150 de puncte gerontologice din țară. În cercetarea de *gerontoprofilaxie* de la întreprinderi și de la centrul de specialitate al institutului sînt cuprinse peste 12000 de persoane.“ R.I. 24 II 84 p. 5 (din *geronto-* + *profilaxie*)

gerovital s.n. (farm.) –Medicament care întîrzie îmbătrînirea– „*Gerovital* și *Aslavital* reprezintă un domeniu de primă dimensiune al contribuției românești.“ Cont. 15 VI 79 p. 7; v. și Sc. 1 XII 79 p. 3 (din *gero-* + *-vital*; cf. engl. *gerovital*; BD 1970; LTR; DEX-S; cuvîntul este mai vechi)

gerovitalizat, -ă adj. –Tratat cu gerovital– „Profesoara Aslan nu consimte să dea decît numele unuia dintre iluștrii săi pacienți: Miguel Angel Asturias, laureat al Premiului Nobel de literatură, care a autorizat-o să-l citeze. Celelalte celebrități «*gerovitalizate*» sînt însă adesea evocate de ziaristi și în jet society, unde, cum toată lumea știe, se vorbește [...]“ Cont. 1 III 74 p. 11 (din *gerovital*)

gestionár-contábil, -ă adj. –Referitor la gestiune și la contabilitate– „[...] nu putem trece cu vederea multe nereguli ce există în ținerea evidențelor *gestionar-contabile* privind masa lemnoasă rezultată la exploatare, abuzurile ce-și fac loc cu prilejul valorificării producției obținute.“ R.I. 14 XII 71 p. 2 (din *gestionar* + *contabil*)

gestionár-depózit s.m. –Gestionar de depozit– „În sectorul de aprovizionare – total 30 de lucrători auxiliari, din care: 8 *gestionari-depozite*, 10 manipulanți de materii prime ș.a.“ Sc. 27 VII 77 p. 1 (din *gestionar* [de] *depozit*)

gestionár-îndrumător s.m. –Gestionar cu funcția de îndrumător– „Fostul *gestionar-îndrumător* la Întreprinderea de plante medicinale Oradea este chemat în fața justiției pentru delapidare prin fals a peste 200000 lei.“ R.I. 7 VII 71 p. 2 (din *gestionar* + *îndrumător*)

gestionár-remizier s.m. –Gestionar care ia în remiză o unitate comercială– „Direcția de poștă a municipiului București angajează factori distribuitori de presă pe autofurgonete ale GETAX și *gestionari-remizieri* la chioșcurile de difuzare a presei.“ I.B. 23 VII 69 p. 3 (din *gestionar* + *remizier*)

gestózá s.f. (med.) –Totalitatea manifestărilor patologice care însoțesc sarcina– „Hipertensiunea din ultima parte a sarcinii la gravidele cu *gestoză* poate fi privită ca un efort matern de a asigura o presiune suficientă în placentă pentru hrănirea fătului.“ Cont. 13 I 84 p. 11 (din germ. *Gestose*; DEX, DN3)

gestuál, -ă adj. –Care se face prin gesturi– „Fotoliul, cînd negru în lumină, cînd unicul lucru luminat în întuneric, se opunea, prin imobilitatea lui, mobilității exprimate *gestual* și verbal și, în același timp, o potență, o reliefa sensibil.“ Cont. 4 VIII 67 p. 6 (din *gest*; cf. fr. *gestuel*; PR 1945; DN3)

getaxíst s.m. –Șofer de stat, conducător de vehicule GETAX– „Al doilea șofer s-a consultat cu al treilea. Nu șiau. Au intervenit și alți *getaxiști*.“ Sc. 4 VI 63 p. 1 (din *getax* + *-ist*)

gheretíst, -ă s.m.f. (com.; peior.) –Posesor sau gestionar al unei gherete, al unei dughene– „În locul liber au intrat vagabonzii. Bișnițarii, *gheretistii* fără noroc și spate [...] Boșii vechi au dat mîna cu boșii noi.“ R.I. 20–21 III 93 p. 8 (din *gheretă* + *-ist*)

gherilă s.f. în război, *conflict de gherilă* –Război de hărțuială dus de partizani– „Mercenari specializați în conflicte de *gherilă*“ „22“ 47/95 p. 3; v. și Ev.z. 30 XI 96 p. 1; v. și *Hezbollah* (1992) (din fr. *guérilla*, sp. *guerrilla*; DEX, DN3)

gheriser s.m. –Tămăduitor, vraci– „Anunțind public aceste constatări, profesorul P.M. de la Universitatea Louvain a adăugat că dacă în medicină «*gheriserii*» sînt șarlatani, în iluzionism sînt în schimb maeștri cu totul remarcabili.“ R.I. 21 XII 76 p. 6 (din fr. *guérisseur*)

gherísm s.n. 1978 –Mentalitate războinică– v. *impact*² //din fr. *guerre*, it. *guerra* + *-ism*//

ghetoizáre s.f. –Izolare obligatorie a unei anumite populații (în special a evreilor în timpul nazismului)– „Nu peste mult timp a început [...] *ghetoizarea*.“ Fl. 26 IX 86 p. 23. „[Trebuie] luate în considerare și posibilele consecințe ale marginalizării, *ghetoizării*, asupra homosexualilor înșiși; ar fi de imaginat cazuri extreme precum emigrarea sau chiar sinuciderea.“ „22“ 3–9 XII 92 p. 2 (din *gheto* + *-izare*; cf. it. *ghettizzare*, fr. *ghettoisation*; DPN 1977, MNC 1980)

ghetóu s.n. 1993 –Loc în care trăiește o comunitate, separată de restul populației– v. *spanghish* (din fr., it. *ghetto*; dicționarele curente nu consemnează acest sens extins)

ghid-interprét s.m. –Ghid care asigură și traducerea explicațiilor– „Concurs pentru selecționarea de *ghizi-interpreți*.“ I.B. 31 I 73 p. 3 (din *ghid* + *interpret*; cf. fr. *guide-interprete*; DMC 1973)

ghiúrza s. (zool.; cuv. kirghiz) „În mica localitate Badhiz din Kirghizia se află una din fermele de șerpi vestite din Uniunea Sovietică. Aici sînt îngrijite circa 250–300 de cobre și un soi special de năpîrci extrem de otrăvitoare, denumite *ghiurza*.“ Sc. 16 XI 75 p. 6

giácă s.f. –Jachetă– „Pornind de la tradiționalul jeans –ei vor realiza, pe lîngă veste, fuste, salopete, *giace*, short-uri etc., alte noi vestimente [...]“ Șept. 10 III 78 p. 10. „[...] după o percheziție sumară i-au găsit în *geacă* un cuțit.“ R.I. 11 II 93 p. 9. „Magazinul va fi aprovizionat cu discuri [...] *geci*, bocanci.“ Cotid. 2 X 95 p. 6; v. și R.I. 9 I 81 p. 4 [și *geacă*] (din it. *giacca*; Th. Hristea în R.lit. 25 X 79 p. 8; DEX-S)

giálló adj. (cuv. it.) „Care sînt romanele «*gialli*» (= „polițiste“ – nota T.S.-C.) care vă plac cel mai mult?“ R.lit. 15 XII 93 p. 12

gigacalórie s.f. (fiz.) –Unitate de măsură pentru energia termică egală cu un miliard de calorii– „Astfel, cu începere de la 15 noiembrie, HG nr. 776 stabilește pentru consumurile casnice [...] 2000 lei și peste pentru o *giga-calorie* (de la 220 lei)“ R.I. 29 XI 91 p. 2. „La Satu Mare *gigacaloria* costă 6490 lei.“ R.I. 7 VII 93 p. 9; v. și 3 V 93 p. 1, 4 V 93 p. 2 (din fr. *gigacalorie*; DEX, DN3)

gigafón s.n. (fiz.) –Difuzor foarte puternic– „[...] participanții la trafic se vor orienta și vor respecta semnificația indicatoarelor rutiere, a luminii semafoarelor electrice, a indicațiilor și recomandărilor pe care agenții de circulație le adresează prin *gigafoane*.“ R.I. 22 II 78 p. 5 (din fr. *gigaphone*; DTN 1976; LTR; DN3)

gigantísm s.n. –Caracter nemăsurat, gigantic– „După ce marile șantiere navale ale lumii s-au molipsit de *gigantism*, au început să fie lansate la apă nave uriașe.“ R.I. 22 IX 67 p. 6 (din fr. *gigantisme*; DMN 1966; DEX, DN3)

gin s.n. (alim.) –Băutură cu gust de ienupăr– „Beau cu plăcere «Fantă», «Cola» sau *gin tonic*, îmi place pizza.“ D. 136/95 p. 3 (din engl., fr. *gin*; DEX, DN3)

gipác s.n. (tehn.) „Constructorii de locuințe din Pașcani au înlocuit mortarul pentru finisarea construcțiilor cu un nou preparat denumit

«Gipac», obținut dintr-un amestec de glet, ipsos, aracet și ciment. “R.I. 17 XI 81 p. 5 (din inițialele elementelor componente: *g[let] ip[sos] a[racet] c[iment]*)

gitan, -ă adj. 1973 (livr.) –De țigan, țigănesc– v. *antivedetă*; v. și R.lit. 25 X 79 p. 22 [pron. *jítán*] (din fr. *gitan*; cf. sp. *gitano*; DN, DEX – alt sens, DN3)

giuvaergereasă s.f. –Femeie care se ocupă cu arta giuvaergeriei– „Cu G.R. tradiția a fost călcată (prima *giuvaergereasă*)“ I.B. 4 XII 65 p. 1 (din *giuvaerger[ie]* + *-easă*; termenul este probabil mai vechi)

givrare, -ă adj. –(Ca) acoperit cu gheață– „Există pentru geamurile *givrare* o gamă întreagă de desene și culori [...] În realitate însă, aici găsești doar verde când ție îți trebuie alb și dincolo are doar geamuri în pătrățele când tu vrei model «gheață».“ R.I. 13 XI 75 p. 2 [pron. *jivráť*] (cf. fr. *givré*)

gîtuire s.f. (circ.) –Îngreunare a circulației datorită traficului excesiv– „În fiecare dimineață e așa. Sînt *gîtuiri* pe linie. Întrebați pe controlorii de la capetele de linie.“ Sc. 3 XI 78 p. 4 (din *gîtu*; cf. fr. *embouteillage*)

glaciológ s.m. (geol.) –Specialist în studiiu ghețarilor– „Pe drumul înzăpezit înainta un «vezdehod» îndrumat de *glaciologul* A.K.“ Sc. 17 II 62 p. 4; v. și 2 XI 79 p. 5 (din fr. *glaciologue*; PR 1950; FI. Dimitrescu în LL 10/65 p. 240; DEX)

glacionaut s.m. –Navigator printre ghețari; specialist în glaciologia– „Activitatea științifică a *glacionautilor* va consta în studierea ghețarului, efectuarea de fotografii și filme, de măsurători ale radioactivității, prelevarea de eșantioane și înregistrări sonore.“ Sc. 4 XI 72 p. 6. „Trei tineri francezi considerați primii «*glacionautilor*» fac o interesantă experiență într-o fisură a ghețarului Argentiere din Alpii francezi. Argentiere a devenit leagănul unei profesii științifice – glacionautica.“ Mag. 5 I 74 p. 3 //din *glacio-* + *-naut*//

glacionautică s.f. 1974 –Disciplină care studiază ghețarii la fața locului– v. *glacionaut* //din *glacionaut* + *-ică*//

glamour s.n. (americanism) –Farmec– „Regizoarea orchestrează lăsînd fiecărui instrument timbrul său: *glamourul* și dulceața Violetei Andrei (dresoare de elefanți), lirismul subțire al lui George Mihăiță (clovnul amoretat) [...] antrenul lui Iosefini scoțînd din nasul spectatorilor, bineînțeles, soldii! soldii!“ R.I. 25 XII 81 p. 2. „[...] stilul mamei – un *glamour* distins – trebuie continuat [...]“ R.lit. 6 VI 85 p. 20; v. și *spot* (1980) [pron. *gleámăr*] (Guția A. 14)

glásnost s. (cuv. rus.) –Transparentă, libertatea cuvîntului, a informației, a comunicării etc., termen specific reformei lui Gorbaciov de după 1987– „Gorbaciov a aliat conceptului social-economic de «perestroika» pe acela etic de «*glasnost*».“ R.lit. 7 II 91 p. 2. „În sfîrșit, *glasnost* și în problema deportării popoarelor“ R.I. 30 XI–I XII 91 p. 8; v. și R.lit. 14 III 91 p. 2, R.I. 31 I 92 p. 1 (din rus. *glasnost*, cf. fr., engl., it. *glasnost*; PN 1987)

gliceról s.n. –Glicerină– „Dr. J.D., de la Universitatea din Illinois, a anunțat că a descoperit o legătură dintre substanța denumită *glicerol* – un alcool dulce care se găsește sub formă naturală, în mici cantități, în componenta singelui – și fenomenul metabolismului.“ Sc. 28 XII 77 p. 5 (din fr. *glycérol*; DM, DC; DN3)

glimée s.pl.tant. (geol.) „*Glimée* este un termen științific pătruns în toate atlasele de geomorfologie din lume. El a fost propus pentru prima dată de geograful român Tiberiu Morariu, la New Delhi [1967], în cadrul lucrărilor Comisiei internaționale de studiiu versanților. *Glimée* înseamnă dîlme, vâluriri de teren și acoperă ca sens științific o descoperire românească de excepție: terenurile provenite din alunecări pot prezenta stabilizări cu valoare economică certă.“ Cont. 6 VII 79 p. 5 (cuv. pop. din familia s. *gîlmă* devenit științific)

glucoláct s. „Și cum întrebarea dv. a vizat grupa produselor pentru copii, aș vrea să amintesc că la cele două sortimente noi de produse lactate – gluvilact (glucoză și vitamine) și *glucolact*, apărute în magazine în luna septembrie, se va adăuga în curînd laptele cu dextromaltoză în două variante, destinat copiilor care nu suportă laptele de mamă.“ R.I. 27 XII 77 p. 2 (din *gluco[ză]* + *lact*)

glumotécă s.f. –Colecție de glume– „S. din Dresda, de 25 de ani, colecționează anecdote și caricaturi din întreaga lume. Recolta cu care se poate mîndri după un sfert de veac – o «*glumotécă*» constînd din 400000 piese clasificate științific, pe teme și subteme.“ Sc. 19 I 78 p. 5; v. și Săpt. 12 V 78 p. 2 (din *glumă* + *-tecă*, după *cinematecă*)

gluviláct s. „Colectivul fabricii de lapte praf din Remetea, județul Harghita, a realizat și introdus în fabricație noi produse lactate destinate în special copiilor. «*Gluvilactul*» – lapte praf pentru sugari –

este unul dintre aceste produse mult solicitate.“ R.I. 27 XII 77 p.2; v. și *glucolact* (din *glu[coză]* + *vi[tamină]* + *-lact*)

gnotobiológic, -ă adj. (med.) „La catedra de chirurgie infantilă a Institutului de medicină nr. 2 din Moscova s-a construit acum o așa-numită cameră *gnotobiologică* – un izolator în care nu pătrund microbi, operațiile putîndu-se astfel efectua în condiții de totală asepsie. În cameră se pompează aer trecut prin filtre speciale, antimicrobiene. Întregul personal care participă la efectuarea intervențiilor chirurgicale poartă costume speciale *gnotobiologice*, care, de asemenea, acționează ca o barieră izolatoare.“ Sc. 7 VII 78 p. 6 (cf. engl. *gnotobiology*; BD 1970)

goalkeeper s.m. (sport) „Pentru postul de *goalkeeper* este certă prezența lui L.A.“ Săpt. 11 VI 82 p. 8. „Vă mai amintiți, desigur, de valorosul *goal-keeper* de-acum cîțiva ani, Suciuc, în prezent antrenor la centrul de copii al Sportului Studențesc.“ Săpt. 31 VIII 84 p. 8 [pron. *goulkipăr*] (din engl. *goalkeeper*)

golán s.m. –Manifestant anticomunist care a participat la fenomenul Piața Universității– „Mai întîi [Ion Iliescu] s-a referit la cei din Piața Universității folosind termenul jignitor de «*golani*» și «*huligani*».“ R.I. 12 V 90 p. 1. „Tinerii taxați de *golani* au adoptat porecla și au transformat-o în renume.“ R.lit. 24 V 90 p. 2. „[Cristian Pațurcă:] Lui Iliescu îi mulțumesc că ne-a numit *golani*, dacă universități ca Sorbona, Cambridge, Oxford s-au declarat, în zilele acelea, universități de *golani*. S-a preluat cuvîntul ca atare. *Golan* este, probabil, al doilea cuvînt românesc preluat de limbile de circulație internațională, ca și «*securist*» [...]“ Phoenix 74/91 p. 7. „Al. Paleologu a semnat la puțin timp de la evenimentul amintit o interesantă carte intitulată «*Ambasador al golaniilor*» (se știe, imediat după Revoluție, scriitorul era chiar ambasadorul țării noastre la Paris) ceea ce dă elementului lexical în discuție o valoare semantică accentuat pozitivă.“ R.I. 3 VI 92 p. 5; v. și R.lit. 2 V 91 p. 2; v. și *anticomunist*, *neocomunism* (D. Urișescu în R.I. 3 VI 92 p. 5; termen intrat în circuitul internațional – fr., engl., it. – după mai 1990)

gol négru sint.s. 1977 (astron.) –Gaură neagră– v. *quasar* (din *gol* + *negru*, după engl. *black hole*; BD 1970)

golănesc, -ească adj. (apreciativ) –Al golaniilor din aprilie-iunie 1990– „Miting *golănesc* la Arad (făcut de demonștranti solidari cu Piața Universității din București)“ R.I. 8 V 90 p. 1 (din *golani* + *-esc*)

gold-medalist, -ă s.m.f. (sport) „La fiecare cinci minute televiziunea americană prezintă pe micile ecrane «*gold-medalist*»-ii de la Los Angeles, adică pe deținătorii aurului olimpic.“ Săpt. 10 VIII 84 p. 8 (din engl. *gold-medallist*)

gondolá vb.refl. I –A se mișca unduindu-se– „Dar ideea unei slujnice îmbrăcate ca la revistă, *gondolîndu-se* ca la șantan, făcînd echivoc cu ochiul este sub orice critică.“ R.I. 5 X 77 p. 2 (din *gondolă* + *-a*; DN3 – alt sens)

gondolá s.f. (com.) –Etalaj care servește la prezentarea mărfurilor– „În acest magazin *gondolele* sînt cam înghesuite.“ (din it. *gondola*, fr. *gondole*; DEX-S)

gonflábil, -ă adj. –Care se poate umfla– „Casa *gonflabilă*. În Japonia a început producția în serie a caselor confecționate dintr-un material plastic *gonflabil*. Casa se poate monta în timpul record de cinci minute, prin umplerea cu aer a spațiului dintre pereți, plafon și podea.“ Sc. 4 IX 75 p. 4. „Cateterul are o extremitate în formă de balon *gonflabil* care, la o presiune între 6 și 8 atmosfere, se umflă lărgînd diametrul interior al vaselor sanguine, pentru a permite o mai bună circulație a singelui.“ R.I. 11 II 78 p. 6. „Cupolă *gonflabilă*“ Sc. 16 II 79 p. 5. „Balena, un balon *gonflabil* în formă de cetaceu, de culoare albastră [...] a fost fabricată la inițiativa organizației ecologiste internaționale «Greenpeace».“ R.I. 5 XI 82 p. 6 (cf. fr. *gonflable*; DN3)

gorbacióvíst, -ă adj. –Potrivit concepției lui M. Gorbaciov– „Prima revoluție [mergea] într-o direcție [...] *gorbacióvístă*, deci spre o variantă românească de «perestroika».“ Dr. 20 II 90 p. 1. „Politica internă și externă a d-sale [I. Iliescu] poartă pecetea *gorbacióvístă*.“ R.lit. 11 IV 91 p. 2 (din n.pr. *Gorbaciov* + *-ist*)

gorepirgesc, -ă adj. –Ca a(l) lui Gore Pirgu, erou al lui Mateiu Caragiale– „Un Thomas Mann, vorbă *gorepirgească*, are, de, calitățile lui.“ R.lit. 12 XI 70 p. 12 (din n.pr. *Gore Pirgu* + *-esc*)

gorilá s.f. –Gardă de corp, bodyguard– „Asaltat de admiratori și reporteri și apărut de polițiști și gorile Ringo Star sosește la Dakota Building.“ R.lit. 17 VI 82 p. 24. „[Clientul] a fost lovit de patronul [barului] și de *gorilele* acestuia.“ R.I. 17 II 93 p. 2. „Secretara *gorilá* a lui Bombonel a vrut să-l dea afară pe Fănel.“ Z. 11 IX 95 p. 1; v. și D. 109/95 p. 10, „22“ 39/96 p. 15 (DEX, DN3 – alt sens)

gospel s.n. (muz.) –Tip de muzică religioasă a negrilor înrudită cu blues-ul și jazzul– „[N.D.] este singurul muzician belgian care cântă *gospel* cu acel «feeling» al sudului american.“ LAI 28 X 91 p. 2. „Dans lent blues-ul, *gospelul* [...]“ D. 40/93 p. 16; v. și *comics* (1977) (din engl. *gospel*; BD 1968)

gospodărie-anexă s.f. „Înființarea unor *gospodării-anexe* pe lângă cantinele întreprinderilor craiovene facilitează aprovizionarea cu legume și alte produse agro-alimentare a acestora.“ R.I. 28 IV 74 p. 5. „Creșterea numărului de *gospodării anexe*, în vederea asigurării aprovizionării cantinelor-restaurant cu carne, legume și zarzavaturi din resurse proprii.“ R.I. 5 I 78 p. 5; v. și *cantină-restaurant* (din *gospodărie* + *anexă*)

gospodărie-etalon s.f. 1967 –Gospodărie model– v. *stație-pilot* (din *gospodărie* + *etalon*)

gospodăros, -oasă adj. –Econom(icos)– „A prevedea urmările risipei și a acționa în consecință înseamnă a gospodări nu numai propriul buzunar, dar și avuția națiunii. Românul este un om *gospodăros*, a zis el, și am reținut rezonanța acestui adjectiv: «*gospodăros*!»“ Sc. 11 I 78 p. 1 (din *gospodar* + -os)

graffiti s.pl.tant. (cuv. it.) –Scrieri (și desene) smîngălite pe ziduri– „Blocuri devenite cuiburi ale declasării sociale și morale – droguri, prostituție, *graffiti* și violență.“ R.I. XII 95 p. 20; v. și „22“ 39/96 (Plus p. IV) [scris greșit *graffitti*] (cf. fr. *graffiti*; Th. Hristea O. 51)

grafic-cădru s.n. –Grafic cu rol de cadru general– „Perioada de practică de patru săptămîni, care se efectua în timpul vacanței de vară, acum este inclusă în cuprinsul anului școlar. Au fost aplicate, în acest sens, *graficele-cadru* elaborate de Ministerul Educației și Învățămîntului.“ I.B. 4 X 76 p. 1 (din *grafic* + *cadru*)

grafic-program s.n. –Program sub formă de grafic– „Fructele –munca în livezi după *grafice-program*“ Sc. 13 X 76 p. 3 (din *grafic* + *program*)

grafitat, -ă adj. 1977 –Care conține grafit– v. *autobalsam* (din *grafit* + -at)

graminare s.f. „De curînd s-a pus la punct procesul de siefare (*graminare*) a plăcilor de metacrilati.“ Sc. 18 VIII 62 p. 4 (DC)

grand-guignol s. (arte; franțuzism) –Teatru de marionete– „[...] ce fără glagorie pare acel boiernaș care, tam-nesam, pune mîna pe pușcă și trage-n oameni ca-n ciori și ce figuri de *grand-guignol* trebuie să facă acest atît de talentat M.P. în secvențele în care aschimodia în criză dă foc conacului.“ R.I. 7 IV 78 p. 2. „Metafizicul n-are multe asemenea «numere» în care să se lăbărțeze în kitsch și *grand-guignol*.“ R.lit. 19 VII 79 p. 17 [pron. *gran ghiniol*]

granita s.f. 1994 (alim.; cuv. it.) –Suc de fructe servit cu gheață sfărîmată– v. *cedrată*

granodîn s.n. „Agricultura noastră folosește un nou produs pentru combaterea mării la grîu – *granodînul*.“ Sc. 22 VII 62 p. 1 (din *gran[fulă]*)

granulopintoreliéf s. (pict.) „În holul hotelului «Riviera» din Mamaia s-a deschis o expoziție de decorațiuni interioare realizată de G.B., după un procedeu artistic numit «*granulo-pinto-relief*».“ R.I. 8 IX 77 p. 5. „*Granulo-pinto-relief*, adică pictura în relief cu granule de marmură, granit, calcar etc. constituie o tehnică plastică cu o prezentă relativ insolită pe simezele expozițiilor noastre.“ Cont. 15 VI 79 p. 15 (din *granule* + *pinto-* + *relief*)

gravitîno s. (fiz.) –Tip de particulă– „*Gravitîno* are masa de repaos nulă și e cuplat cu alte particule doar prin forța gravitațională.“ Cont. 27 IV 79 p. 7; v. și *supergravitațional*

grădînă-cinematograf s.f. –Cinematograf amenajat într-o grădînă– „[...] de la începutul acestei luni bucureștenii pot viziona filme și în *grădinile-cinematograf* Capitol, Gloria [...] De la 1 iunie va intra în circuit și grădina Eforie [...]“ I.B. 11 V 89 p. 5 (termenul este mult mai vechi, cel puțin din anii '40)

grădînă-muzeu s.f. –Grădînă cu funcție de muzeu– „Mai fiecare teatru se putea revendica drept autor (chiar dacă în colaborare) al unei asemenea manifestări, fie că aceasta avea loc la Monumentul Eroilor Patriei, sau la Curtea Veche, în *grădina-muzeu* «Enescu», la Rotonda scriitorilor din Cișmigiu etc.“ I.B. 9 VIII 75 p. 5 (din *grădînă* + *muzeu*)

grădînă-restaurant s.f. –Restaurant amenajat într-o grădînă, restaurant cu grădînă– „În timpul verii e nevoie la Sulina de cel puțin încă o *grădînă-restaurant*.“ Sc. 26 VIII 62 p. 2 (din *grădînă* + *restaurant*)

grănicerî vb. IV –A păzi granița– „Jurăm că vom *grănicerî* [...]“ emisiune TV din 31 III 74 (din *grănicer* + -i)

grături s.pl. în constr. *a nu avea grături* (arg. elevilor) „Elevii noștri nu au probleme, altfel spus, *nu au grături*, atunci cînd cunosc bine o lecție și pot să răspundă mulțumitor.“ R.lit. 19 VII 79 p. 9 (din *greu* + -eață)

grévă japonéză sint.s. –Grevă simbolică, fără încetarea lucrului; semn distinctiv: o banderolă– „Începînd de ieri, Sindicatul Independent al Actorilor Profesioniști din România a trecut de la *grevă japonéză* la pichetele de protest.“ R.I. 18 X 95 p. 24. „Studentii au declarat *grévă japonéză*.“ Timișoara internaț. 51/95 p. 7 (după fr. *grève japonaise*)

gri-argînt adj. inv. –De culoare gri care bate în argintiu– „Noapte ca stofa *gri-argint*.“ Gaz.lit. 19 VII 62 p. 6 (din *gri* + *argint*)

gri-fumuriu, -ie adj. –Gri cu nuanțe fumurii– „Se recomandă ochelari cu rame subțiri, metalice și cu lentile *gri-fumuriu*-deschis.“ Săpt. 23 IV 76 p. 8 (din *gri* + *fumuriu*)

grîlă s.f. –Sistem de remunerare– „În iunie li s-a promis [mecanicilor de locomotivă] că li se vor calcula salariile după o nouă *grîlă*.“ R.I. 18 VIII 93 p. 9; v. și *plajă* (din fr. *grille*; DMC 1964; DEX, DN3 – alte sensuri)

grîle s. pl.tant. (alim.) –Fursecuri preparate din cocă și miere, în formă de grîlă– „*Grilele* sînt foarte gustoase.“ (formal din fr. *grille*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri, DEX-S)

grîspanđin s.n. „Se vor produce de asemenea noi produse expandate, cum ar fi cartofulgul, *grîspanđinul*, rizofulgul simplu sau cu lapte, experimentîndu-se introducerea mălaiului instant.“ R.I. 20 I 79 p. 1 (din *grîș* + [*ex*]pand[at] + -in)

grîvna s.f. 1993 (cuv. ucr.) –Moneda națională în Ucraina– v. *carbovanet*

groază s.f. în sint. *de groază* –Groaznic– „[La cămine] cu cazarea e de *groază*. Cel puțin în B1, B2 și E, căminele mediciniste.“ R.I. 27 X 92 p. 6

groom s. 1979 (cuv. engl.) –Servitor tînăr, în hoteluri mai ales– v. *supercivilizație* [pron. *grum*]

grosiér, -ă adj. (franțuzism) –Grosolan– „Florin Piersic face din nou compoziție, îmbătrîndu-se printr-un machiaj forțat (în genere machiajul este mult prea *grosier*) pentru a fi spătarul Dragomir.“ Săpt. 5 XI 82 p. 4. „[...] debutul spectacolului era forțat, împins spre linia unor sublinieri *grosiere* [...]“ Săpt. 4 III 83 p. 6. „Determinism *grosier*“ Ap. 9/93 p. 6 (din fr. *grossier*; DEX, DN3)

grosplán s.n. (cinem.) –Prezentare cinematografică detaliată– „E primul Da pe care zugrăvit în *gros-plan*, îl vedem în această tandră și nobilă poveste.“ R.lit. 4 I 79 p. 17; v. și Cont. 2 XI 79 p. 19; v. și *fondou* (1976) [și *gropolan*] (din fr. *gros-plan*; DMN 1964; DEX-S)

grunge (americanism; vestim.) „«*Grunge*» este un stil vestimentar în vogă, potrivit mai ales tineretului dar și nonconformiștilor nu foarte tineri. «*Grunge*» sînteți atunci cînd pare că v-ați îmbrăcat în grabă, cu orice v-a căzut mai întîi în mînă. Caracteristic pentru acest stil vestimentar este neglijența studiată și faptul că vă puteți îmbrăca modern, comod și, totodată, cu puțini bani.“ Expres 4/95 p. 14 [pron. *grángi*] (cf. fr. *grunge*)

grupáj s.n. –Ansamblu, grup– „Un *grupaj* de povestiri consemnează momente din viața și lupta revoluționară a tineretului înainte de eliberare.“ I.B. 14 V 61 p. 2. „Un *grupaj* de patru studii închinare aniversării a 700 de ani de la nașterea lui Dante Aligheri.“ Sec. 20 6/66 p. 18. „Revista se deschide printr-un *grupaj* de articole dedicate marelui aniversări [...]“ R.lit. 28 VI 84 p. 13; v. și Sc. 16 V 61 p. 2, R.I. 28 IX 78 p. 2; v. și *vituperare* (din *grup* + -aj; cf. fr. *groupage*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 138, I. Iordan în SCL 4/64 p. 405; DEX, DN3)

grupúscul s.n. (peior.) –Formațiune politică mică (de inspirație anarhică)– „Potrivit probelor, printre planurile de acțiune ale acestui *grupuscul* neo-nazist figurează lichidarea realizatorilor de radio și televiziune declarați «dușmani ai rasei albe» și asasinarea personalităților de origine evreiască.“ I.B. 5 II 86 p. 4 (din it. *gruppusculo*, fr. *groupuscule*; DMC 1936, PR 1955, DPN 1970)

guárd s.m. –Om de pază, bodyguard– „Împușcat în cap de un *guard* al d-lui S.“ R.I. 18 I 94 p. 9 (din engl. [*body*]guard)

gudád s.m. (zool.; cuv. engl. australian) „Cercetătorii australieni au reușit să creeze, ca rezultat al încrucișării între berbec și capră, un nou animal – denumit *gudad*.“ Sc. 12 II 82 p. 5

quest-star s.n. (cinem., teatru; cuv. engl.) –Actor invitat– „Vom asista la [...] mici medalioane, adevărate bijuterii oferite de «*quest-stari*». Mai întîi Radu Beligan spunînd inegalabil «Angel radios...»

etc., Al. Giugaru, ascultînd «Vocea patriotului național», Ion Finteșteanu.“ Sc. 16 III 79 p. 4 [pron. *ghest-stár*]

gulág s.n. (pol.) –Lagărele din Rusia comunistă, în special pentru prizonierii politici; extins la locurile de detenție de același tip din alte țări– „Primul film despre *gulag-ul* românesc“ R.l. 12 VI 91 p. 8. „Nu s-a expus în întregime istoria mizeriei, *gulagurilor*, morții și distrugerii aduse de comunism.“ „22“ 35/95 p. 10. „Cele 40 de milioane de morți din *gulagul* sovietic.“ Ramuri 9–10/95 p. 15; v. și R.lit. 13/96 p. 7 (din rus. *gulag*, fr. *goulag*, it. *gulag*; DPN 1974, DMC 1976)

gúler s.n. în sint. *gulere albe* –Funcționari, cadre superioare– „Marginalizarea categoriilor profesionale superioare (*gulerele albe*)“ R.l. 7 IX 93 p. 2; v. și Ev.z. 20 III 97 p. 1 (după fr. *col blanc*, trad. din engl. *white collar*; DMC 1968)

gúler-glúgă s.n. –Guler din care se dezvoltă o *glugă*– „Revenind la genul popular al hainelor de blană, la scurte, trebuie amintit că *gluga* sau *gulerul-glugă*, este mult utilizat. De asemenea utilizate sînt combinațiile cu piele sau *skay*, la manșete, buzunare sau la încrustații orizontale.“ Săpt. 22 X 76 p. 8 (din *guler* + *glugă*)

gúru s.m. 1. „Ceva intermediar între preot al diverselor secte hinduse și preceptor – sau chiar judecător – *guru* este o prezență

pitorească între Indus și Gange [...] *Guru* mai este considerat și un intermediar sacru între Dumnezeu (Hari) și oameni. De aceea cuvîntul *gurului* este socotit drept «Adevăr absolut», iar persoana lui este divinizată.“ Cont. 13 XII 74 p. 4; v. și 16 X 81 p. 12. 2. –Mentor spiritual– „[...] supremația lui Jean-Paul Sartre, marele «*guru*» al inteligenței pariziene.“ R.lit. 28/95 p. 14 (cuv. sanscrit; cf. fr. *gourou*, engl. *guru*; PR 1960, BD 1966)

guruísm s.m. –Mișcare spirituală condusă de un guru– „*Guru-ismul* este doar una din căile pe care se revarsă azi în Occident o întreagă avalanșă de curente și școli mistice orientale.“ Cont. 13 XII 74 p. 4 (din *guru* + *-ism*)

guvérn-marionétă s.n. (pol.) –Guvern manipulat de forțe aflate în umbră– „Bătrînul de Mellery, potențial colaboraționist, este tentat să accepte un post ministerial într-un *guvern-marionetă*.“ R.lit. 14 II 85 p. 22 (din *guvern* + *marionetă*)

guvernorát s.n. –Regiune (în Tunisia)– „[...] și-au consacrat după-amiaza zilei de vineri cunoașterii activităților unor principale unități economice tunisiene din *guvernoratul* Bizerta.“ Sc. 19 IV 75 p. 2 (din fr. *gouvernorat*)

H

habitat s.n. –Totalitatea elementelor fizice care formează mediul obișnuit de viață al cuiva– „Acum e pace: cioară, poți croncăni în micul meu *habitat*.” R.lit. 35/93 p. 19 (din fr., engl. *habitat*; DMC 1965, BD 1968; DEX, DN3)

hachișós, -oasă adj. –Năbădăios– „Acesta este titlul articolului concluziv al celei mai *hachișoase* echipe de critici [...] echipa de la «Libération» [...] ziarul la modă – «stînga nonconformistă» [...]” R.lit. 30 V 85 p. 20 (din *hachișă* + *-os*)

hacienda s.f. (cuv.sp., port.) –Mare proprietate rurală în America de Sud– „450 de milioane de telespectatori au urmărit peripețiile unei tinere sclave brazilienne într-o *hacienda* din sec. XIX.” D. 141/95 p. 2. „Poarta se deschide și în fața noastră apare reședința unuia dintre cei mai puternici oameni din România. O clădire cu *hacienda*. Curtea din față este pavată.” „22” 29/95 p. 6; v. și R.lit. 37/96 p. 22 [pron. *asiênda*]

hacker s.m. –Spărgător de programe de calculator– „Călin Mateias, *hacker-ul* care a spierat America.” Ev.z. 18 I 97 p. 3; v. și *accesa* [pron. *hécâr*] (din engl. *hacker*)

hacking s.n. „De cinci ani Călin a descoperit universul calculatorului iar în doi ani s-a specializat în *hacking* (spargere de rețele pe bază de date și informații secrete)” Ev.z. 18 I 97 p. 3 [pron. *hécching*] (din engl. *hacking*)

hadron s.m. (fiz.) –Particulă subatomică cu masă superioară sau egală cu protonul, supusă unei interacțiuni electromagnetice și gravitaționale foarte slabe– „Recenta descoperire vine în sprijinul teoriei privitoare la existența particulelor quark, elaborată în prima perioadă a anilor ‘60. Această teorie susține că atomii sînt compuși din particule denumite *hadroni* care, la rîndul lor, sînt formați din particule quark. Particula descoperită deține, totodată, proprietatea analogă sarcinii electrice, pe care fizicienii presupun că o vor găsi la unul din cele patru tipuri de particule quark ce ar putea exista. Proprietățile particulelor subatomice n-au putut fi însă constatate în natură.” Sc. 11 VI 76 p. 6; v. și Cont. 26 VII 80 p. 5 (din engl. *hadron*; BD 1971; DEX-S)

hadrosaur s.m. (zool.) „Paleontologul american K.H. a anunțat descoperirea rămășițelor unui cuib de pui de dinozauri [...] în cuib trăiau 15 pui de dinozauri, dintr-o specie denumită «*hadrosauri*» care populau regiunea în urmă cu 70–75 milioane de ani.” R.l. 17 VIII 78 p. 6 (din engl. *hadrosaur*; WT; DEX-S)

haikú s.n. –Poezie de tip clasic japonez din trei versuri, primul și al treilea pentasilabice, iar al doilea heptasilabic– „Laconismul, economia extremă a *haiku*-ului nu poate fi comparată cu nici o virtute asemănătoare a vreunei specii lirice europene.” R.lit. 12 XII 74 p. 20. „Putem vorbi despre noi, așadar, în graiul desenat al unui mare pictor japonez. Ca în *haiku*-urile tălmăcite, în pendulările cărora legăm două lumi cu aceleași fire ascunse, din desenele lui I.M. se poate citi o poezie a locului și fizionomiilor românești.” R.lit. 10 IV 75 p. 1; v. și 4 X 79 p. 21 (cuv. jap.; cf. engl., fr. *haiku*; PR 1922, CD; DTL; DEX-S)

haiós, -oasă adj. (arg.) –Amuzant, simpatic– „Dacă amicu’ de la Constanța are vreo poantă nouă, te sun din nou și ți-o spun, că știi ce «*haios*» e tipu’.” Sc. 10 XII 75 p. 2. „La intersecție [...] m-a pus dracu să rid de un grup de hippyotî pe motocicletă cu trei roți. Aveau niște căști *haiose* și niște ochelari de mai mare rîsul [...] Unul din ei și-a parcat drăcovenia în dreptul meu, iar între ochi mi-a proptit un pistol de dimensiuni impresionante. Restul [...] țipau să împuste rahatul așa de azilant.” R.l. 16 I 93 p. 3. „A apărut partidul liber-schimbist, o tîmpenie *haiosă*.” „22” 13/94 p. 10 (din *hai*, cf. *a face hai* de cineva, “a lua peste picior”; C. Lupu în LL 3/72 p. 349, M. Popescu-Marin în SCL 3/79 p. 275; DEX-S)

haldát s.n. –Depozitarea sterilului în halde– „[...] a început montajul unei mașini de *haldat* de dimensiuni și capacitate încă neînregistrate la noi în țară.” R.l. 3 X 84 p. 5 (din *haldă* + *-at*)

haldá s.f. –Loc unde se depozitează sterilul– „Anual trebuie scoase din circuitul agricol cîte patru hectare de teren pentru a face loc *haldelor* de cenușă piritică [...] și batalelor de fosfogips.” Sc. 28 V 74 p. 2. „Realizarea de noi materiale textile neșesute pentru însămițat

talazuri, terenuri erodate și *halde* de steril.” R.l. 7 III 78 p. 3; v. și Fl. 2 VIII 79 p. 9; v. și *ripare* (din germ. *Halde*; DT, DG; DEX)

halfie s.f. (sport.) –Linia de mijlocași– „E apreciată drept mai bună activitatea formației din prima repriză cu *halfia* D.–B.” Sc. 23 I 74 p. 7 (din *half* + *-ie*)

halogén s.m., adj. în *lampă, bec, sobă cu halogen* –Care conține un halogen ce-i ameliorează eficacitatea și durată– „[A pocnit] un bec *halogen* care a încremenit întreaga asistență [...]” R.l. 5 X 91 p. 1. „Sobă cu *halogen* – o ultimă noutate; sobă cu infraroșii pentru baie și bucătărie; robot mixer cu toate operațiunile; sobă termo-quartz.” R.l. 29 X 91 p. 6; v. și 29 XI 91 p. 3 (din fr. *halogène*; DEX, DN3 – alt sens)

halón s. (chim.) „A fost brevetat un nou tip de extingtor, bazat pe un gaz de curînd descoperit, numit *halon*–1301 [...] *Halonul*–1301 este incolor, inodor și rău conducător de electricitate.” Cont. 5 VIII 77 p. 5 (din fr. *halon*; DEX-S)

halucinogén s.m. (chim.) –Substanță care produce halucinații– „Ambiția beatnicilor de a surprinde sub imperiul *halucinogenilor*: mescaline, peyotl, marijuana etc. «mesajul automat.»” Cont. 6 I 67 p. 2; v. și Alm.Sc. 1967 p. 364, Cont. 14 XII 79 p. 4; v. și *LSD, psihotrop* (din fr. *hallucinogène*; PR 1955; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5; DEX, DN3)

hamburger s.m. (alim.) „Preparatul de bază al alimentației rapide în S.U.A. îl constituie «*hamburgerul*», chifteaua prăjită servită caldă într-o chiflă tăiată în două.” Sc. 28 III 78 p. 5; v. și D. 135/95 p. 10; v. și *fast-food* [pron. *hámburgăr*] (din engl. americ., fr. *hamburger [steak]*; DMC 1964; D.Am.; DN3, DEX-S)

hamlét s.m. (folosit mai ales la pl.) –Indispensabil– „Partea de jos a trupului [...] se învelește într-o pereche de pantaloni croșetați, de mîină sau la mașină, ce se mai numesc și *hamleți*, iar peste ei se mai trage o pereche de nădragi tradiționali, fie blugi, fie pantaloni de stofă [...]” Săpt. 12 II 85 p. 8 (formal din n.pr. *Hamlet*)

handicapánt, -ă adj. –Distrugetor– „În răstimp de douăzeci de ani, John Cheever a sucombat treptat celei mai *handicapante* dintre patimi – alcolismul.” R.lit. 6 VI 85 p. 22 (din *handicap* + *-ant*)

handicapát s.m. 1. –Infirmitate, invaliditate– „Ziua *handicapaților*” Emisiune TV 3 XII 93. 2. (arg. tinerilor; peior.) –Om neputincios, nedescurcăreț și cam sărac cu duhul– „Ce-ai găsit la *handicapatu* ’ăla de nu te mai despartî de el?” (din it. *handicappato*; cf. fr. *handicapé*; DMC 1966, DPN 1973; DEX-S)

handling s.n. (transp.) „*Handling* este un termen care definește și include toate activitățile de pregătire a aeronavelor pentru și după curse, precum și serviciile în folosul pasagerilor pînă în momentul recuperării bagajelor.” R.l. 4 IV 91 p. 2 [pron. *hëndling*] (din engl., fr. *handling*; DN3)

hantá vb. I (franzuzism; livr.) –A chinui, a obseda– „Mă întreb doar care sînt numele, încă nedivulgate de teleaști, aflate pe etichetele așezate sub capetele de cerbi ce «*hantează*» somnul lui Belphegor.” Săpt. 5 IV 74 p. 7 (din fr. *hanter*)

happening s.n. (spect.; americanism) –Spectacol spontan, improvizat– „Unii îmi povestesc ce i-a impresionat îndeosebi. Îi impresionează mai ales ceea ce se numește «*happening*»-urile, manifestările-spectacol, care, de fapt, nici nu țin de artă.” Sc. 21 X 69 p. 4. „În istoria teatrului, de la începuturi, au existat nenumărate spectacole lipsite de un text inițial și bazate în foarte mare măsură pe improvizație, după cum cunoaștem și în zilele noastre forme ale teatrului – *happening*-ul, de pildă – în care spontaneitatea joacă rolul hotărîtor.” Cont. 22 III 74 p. 4. „Formă de manifestare artistică, de comunicare interumană sau de comportament socio-cultural, *happeningul* a devenit un mod de viață, înglobînd spectacolul străzii, spectacolele de sală sau pur și simplu în aer liber, în stațiile de tramvaie, în parcuri, absolut pretutindeni unde ajung oamenii.” Contr. 27 IX 91 p. 10; v. și Cont. 1 XI 74 p. 4, R.lit. 17/93 p. 16 [pron. *hépéning*] (din engl. americ. *happening*; cf. fr. *happening*; PR, DMC 1964, BD 1966; D.Am.)

happy-end s.n. (spect.; fals anglicism) –Sfîrșit fericit– „Din aceste

două arhetipuri a ieșit în tele-noaptea de miercuri un suspans de toată frumusețea: englezii au condus cu 1-0, a lor era viața, ca-n film, când totul e O.K., când totul merge spre *happy-end*." R.lit. 27 V 71 p. 27. „Agapă fără *happy-end*” I.B. 21 XII 74 p. 3. „Binele triumfă. Iar acest *happy-end* [...] nu era numai o concesie făcută publicului elisabetan, ci și expresia unei credințe în șansa forțelor binelui, frumosului și adevărului.” Sc. 19 I 77 p. 4; v. și Cont. 15 XI 74 p. 9, I.B. 24 X 75 p. 2 [pron. *hèpiend*] (din fr. *happy end* – pseudoanglicism, v. Th. Hristea O. 44; PR 1947; a fost utilizat și înainte de 1960, în special relativ la filme; DTL; DN3)

hard adj. (americanism) –Puternic– „Se pare că este un porno-*hard*, adică «fără perdeae», de aceea este un film interzis spectatorilor sub, doar, 16 ani.” R.l. 1 X 93 p. 2; v. și *disco*

hardback s. (cuv. engl.) –Ediție scumpă, cartonată– „De la «*hardback*» la «*paperback*». Trecând în revistă, în «*Le Monde*» din 3 I 1975, inițiativele britanice în domeniul literaturii pentru copii, D.F. [...] relevă faptul că Editura Collins a lansat între colecțiile sale cartonate («*hardback*») pe cea intitulată «*Leul*» pentru copii între 6 și 13 ani.” R.lit. 23 I 75 p. 22; v. și 9 X 75 p. 22 [pron. *hárdbec*] (WT)

hard-core adj. (americanism) –Puternic– „Chiar și RAP-ul are mai multe curente, tendințe – unul revendicativ și dur (*hard-core*), și genul în care partea muzicală este preponderentă, chiar improvisația muzicală (jazz-RAP).” R.l. 23 II 93 p. 2 [pron. *hard có*] (din engl., it. *hard-core*; BD 1970, PN, DPN 1975)

hard-disk s.n. (americanism) –Disc magnetic inamovibil, de mare capacitate, folosit pentru stocarea datelor la computer– „Vînd *hard-disk* 20 M.” R.l. 29 X 91 p. 7; v. și Ev.z. 18 I 97 p. 3 (din engl., it. *hard-disk*; PN 1987)

hard-rock (and roll) sint.s. (muz.; anglicism) –Rock cu un grad mai înalt de elaborare și cu o mai mare stridentă decît rock and roll-ul– „Iar piesele vor fi, cum spuneam, ceva mai grele, mai *hard-rock and roll* cu influențe din soul. Ca și în cele două melodii amintite, vocile [...] vor fi mai aspre, dar ca o principală caracteristică va rămîne melodicitatea.” Cont. 26 IV 74 p. 6. „A nu se confunda *hard-rock* cu așa-numitul curent punk!” Săpt. 6 I 78 p. 7. „H., P. și S. sînt bine mersi și-au dat-o rău pe *hard-rock*.” Săpt. 8 XII 78 p. 7; v. și Pr.R.TV 29 XI 78 p. 9 (din engl. *hard-rock*; BD 1968; DEX-S)

hărtă-machetă s.f. –Machetă cu rol de hartă– „Pe mesele lungi ale centrului de coordonare și calcul, sub cristale, erau expuse numeroase hărți [...] alături se afla o *hartă-machetă* indicînd amplasarea numeroaselor stațiuni care urmăresc zborul navei Vostok 2. La centru s-au aflat hărți-scheme cu traseele de mișcare și locurile de staționare a acestor nave (= de măsurători)” R.l. 18 VIII 61 p. 4 (din *hartă* + *machetă*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 138)

hărtă-schémă s.f. 1961 –Hartă schematizată la maximum– v. *hartă-machetă* (din *hartă* + *schémă*)

hasdeian, -ă adj. –Care aparține lui B.P. Hasdeu– „Inițiativa Editurii tineretului de a publica în anul viitor o «Literatură română veche», reconstituită din studii și fragmente *hasdeiene*, va constitui, cred, o revelație.” Sc. 16 X 68 p. 4 (din n.pr. al scriitorului [B.P.] *Hasdeu* + *-ian*)

hat-trick s.n. (sport) –Performanța unui jucător de fotbal sau hochei pe gheață de a înscrie trei goluri consecutive în același meci– „C. prin al său *hat-trick* s-a desprins spectaculos în cursa golgeterilor [...]” Săpt. 20 IV 84 p. 8 [pron. *hèt tric*] (din engl. *hat-trick*; DN3)

hazár s.m., adj. (cuv. turcic) „*Hazarii* au fost un enigmatic popor de origine turcă, de religie mozaică, ce a dominat între secolele VII și XI, teritoriul din bazinul inferior al Volgăi.” R.lit. 16 V 85 p. 22

hărțuî vb. I în a *hărțuî sexual* 1992 –A face avansuri unei colege sau subordonate– v. *femeie-soldat* (trad. din engleză)

hectosecundă s.f. 1976 –Timpul scurs în 100 de secunde– v. *atosecundă* (din *hecti-* + *secundă*, după model engl.)

heirupísm s.n. (formație glumeată) –Activitate în asalt, grăbită– „*Heirupism*. Guvernul vrea să fluidizeze circuitul financiar în două zile.” R.l. 22 I 94 p. 3 (din *hei-rup* + *-ism*)

heirupíst, -ă adj. (formație glumeată) –Efectuat în asalt– „[...] anii de facultate presupun o pregătire *heirupístă* spre mediocritate?” R.l. 12 X 95 p. 14 (din *hei-rup* + *-ist*)

helicostát s.n. (av.) „*Helicostat* [...] Este vorba [...] de o îmbinare între elicoptere și baloane dirijabile. Aparatul este compus din două baloane legate printr-un cadru metalic, pe care se află și o cabină cu elice de elicopter, acționată de două motoare.” R.l. 28 III 77 p. 6 [scris și *elicostat*] (din fr. *helicostat*; DN3)

helicotécă s.f. (franțuzism) –Colecție de imagini filmate din elicopter– „O «*helicotecă*». E vorba de aproximativ cinci sute de ore în avion; de trei mii de ore în elicopter; de 13 ani de viață – petrecuți filmînd o țară întregă: Franța. Serialul, intitulat «Franța văzută din cer» i-a adus autorului acestei «*helicotei*» 12 premii internaționale, două Oscar-uri și alte vreo 40 de distincții.” R.lit. 20 II 75 p. 22

heliocentrálă s.f. (electr.) 1978 –Centrală care transformă energia solară în energie electrică– v. *geosincron* (din fr. *héliocentrale*; DN3)

heliocéntru s.n. (med.) „În scopul tratării bătrînilor și copiilor, în capitala Kazahstanului, Alma-Ata, au fost realizate două *heliocentre*, ce au la bază un sistem de oglinzi care concentrează lumina solară.” I.B. 11 II 85 p. 8. „În capitala Kazahstanului, Alma-Ata, funcționează, de curînd, două *heliocentre* pentru tratarea persoanelor vîrstnice și a copiilor.” Sc. 14 VI 85 p. 5 //din *helio-* + *centru*//

helienergétic, -ă adj. „Construită din fibre de sticlă, șalupa *helienergétică* are plafonul format din [...] celule de siliciu monocristalin. Acestea colectează energia solară și o transformă în curent de 120 wați.” I.B. 30 X 84 p. 4 //din *helio-* + *energetic*//

heliofizioterapeútic, -ă adj. (med.) „Este știut că numeroși pacienți pleacă la mii de kilometri pentru a ajunge la Alma Ata, unde funcționează un sanatoriu *heliofizioterapeutic* în vederea unor ședințe de «terapie solară». Pentru a evita această lungă deplasare, heliotehnicianul B.P. a proiectat și construit, în apropiere de Moscova, un dispozitiv experimental care a trecut cu succes încercările. Dispozitivul cuprinde un reflector-oglină de dimensiuni impunătoare (2/1,4 metri), instalat într-o ramă specială și care poate efectua cu ușurință mișcări oscilatorii.” Sc. 19 III 74 p. 6 //din *helio-* + *fizioterapeutic*//

heliinstaláție s.f. –Instalație care captează lumina solară– „Zeci de pacienți sînt supuși zilnic ședințelor de helioterapie care, concomitent cu alte tratamente, grăbesc vindecarea bolnavilor. Specialiștii au anunțat că, în curînd, în *heliinstaláție* vor fi introduse elemente automatizate ce vor stabili exact regimul de tratament.” I.B. 2 III 85 p. 8 //din *helio-* + *instaláție*//

heliomarín, -ă adj. 1977 (med.) –Care utilizează acțiunea simultană a razelor solare și a aerului de mare– v. *talasoterapie* (din fr. *héliomarin*; PR 1948; DEX-S)

heliotehnic, -ă (electr.) 1. s.f. „Boom-ul *heliotehnicii*. În cadrul preocupărilor pentru economisirea combustibililor clasici, în S.U.A. se extinde utilizarea instalațiilor care folosesc energia solară.” Sc. 29 X 77 p. 6. „*Heliotehnica* sporește randamentul plantelor.” Sc. 25 XI 78 p. 5. 2. adj. „Dispozitivele *heliotehnice* le furnizează energia necesară pentru iluminat.” Sc. 14 V 80 p. 3 (din fr. *héliotechnique*; L 1962; DEX-S)

heliotehnicíán s.m. 1974 –Specialist în utilizarea energiei solare– v. *heliofizioterapeutic* (din fr. *héliotechnicien*; DTN 1976; DEX-S)

heliport s.n. (av.) –Aerport pentru elicoptere– „La *heliport* se afla adunată aproape întreaga suită pentru Texas, împreună cu cîțiva membri ai personalului din aripa de vest, veniți să-și ia rămas bun și să ureze călătorie plăcută.” L. 16 I 67 p. 25 [scris și *eliport*] (din fr. *héliport*; PR 1952; F. Hasan în LR 2/77 p. 133–134; DT; DEX-S)

hemobiologíe s.f. 1978 (med.) –Ramură a biologiei care studiază singele– v. *perinatal* //din *hemo-* + *biologie*//

hemodialíză s.f. (med.) –Epurare artificială a sîngelui printr-un filtru care elimină moleculele toxice în cazul unei insuficiențe renale grave– „La Cluj-Napoca a fost inaugurat Centrul de *hemodialíză* din cadrul clinicii medicale nr. 1.” R.l. 2 XI 78 p. 5. „În cadrul Institutului de nefrologie, urologie, *hemodialíză* și transplant renal din cadrul Academiei de științe medicale a R.P. Bulgaria a fost realizat un nou dispozitiv de biopsie a țesuturilor.” R.l. 27 III 84 p. 6 (din fr. *hémodialyse*; PR 1947; DM; DEX-S)

hemodilúție s.f. (med.) –Diluția sîngelui– „Prin noua metodă se ia un litru de sînge de la pacient cînd operația începe și i se infuzează înapoi la sfîrșitul acesteia. Conținutul în hemoglobină [al sîngelui] în timpul operației scade cu 30 la sută, procedeul fiind numit «*hemodilúție extremă*». Prin această metodă hemoragia din timpul și după operație se reduce la jumătate, iar necesitățile de sînge de la donator se reduc cu două treimi.” R.l. 27 XII 79 p. 6 (din fr. *hémodilution*, engl. *hemodilution*)

hemodinamíst, -ă s.m.f. –Specialist în hemodinamică (condițiile mecanice ale circulației sîngelui)– „În fapt, la o intervenție chirurgicală pe cord deschis lucrează o armată de oameni: patru chirurghi, doi anesteziști, doi specialiști în circulația extracorporală,

cardiologi, *hemodinamiști*, plus cei de la laborator, fizioterapie și din alte domenii de explorare [...]“ R.I. 12 II 85 p. 5 //din *hemo-* + *dinamist*//

hemoperfuzie s.f. (med.) „*Hemoperfuzia*. Datorită colaborării fructuoase dintre medici și specialiști din Grecia, Canada, S.U.A., Anglia și R.F. Germania, s-a reușit să se inițieze o tehnică nouă, prin care au fost salvați, pentru prima oară, bolnavi care au fost victime ale unor grave intoxicații, după consumarea de ciuperci otrăvitoare. Noul tratament, denumit «*hemoperfuzie*», constă în purificarea sîngelui în afara organismului și restituirea lui prin perfuzie.“ Sc. 16 IX 76 p. 6 //din *hemo-* + *perfuzie*//

hemoragie s.f. 1. (fig.) –Curgere, pierdere (de altceva decît sînge, în special de capital)– „Ministrul trezoreriei, E.C., a declarat că această măsură s-a dovedit necesară pentru a opri *hemoragia* de dolari pe care Banca Italiei era nevoită să o angajeze spre a susține cursul lirei.“ Sc. 22 I 76 p. 6. „*Hemoragia* de oameni din Est în Vest“ „22“ 39/96 (Plus p. IV); v. și Sc. 14 IX 79 p. 5. 2. –Pierdere dăunătoare– „Această adevărată *hemoragie* a valorilor formate în propria pepinieră [...]“ Astra II/89 p. 15 (din fr. *hémorragie*; DMC 1962; D. Urișescu CV 66–68; DN, DEX, DN3 – alt sens, DEX-S)

hemotîp s.n. (med.) –Tip de sînge– „*Hemotipurile* 0(1) și B(II) sînt, la noi în țară, cele mai afectate.“ R.I. 14 VIII 93 p. 9 //din *hemo-* + *tip*//

hepatectomie s.f. (med.) „[...] i-a uimit pe colegii din breaslă din nordul Europei, efectuînd o *hepatectomie* (extirparea unei porțiuni din ficat) în numai 4 minute și 30 de secunde.“ Sc. 30 XII 77 p. 6 (din fr. *hépatectomie*; L. 1962; DFMB, DM, DZ; DN3)

hepato-protector, -oăre adj. (med.) –Care protejează ficatul– „Un medicament *hepato-protector* a brevetat și farmacistul S.A. din Tîrgu Mureș.“ R.I. 8 VII 83 p. 5 //din *hepato-* + *protector*//

heralogie s.f. „*Heralogia* își concentrează atenția pe teoria transformării și stingerii situațiilor conflictuale, pe înfăptuirea planurilor de dezarmare.“ Fl. 8 II 85 p. 31; v. și *pacologie* //din lat. *heraldus*] + *-logie*//

herbăta s.f. (cuv. pol.) –Ceai– „[În Polonia] mă duc la bufet, iau o cafea și o apă minerală – localnicii beau în general și oricînd «*herbata*», adică ceai – și revin în sala spațioasă.“ R.lit. 26 IX 85 p. 24

hermetiză vb. I –A face să devină ermetic, de neînteles– „[V.D.] complică pînă la ininteligibil expresia unor stări și atitudini simple, *hermetizîndu-și* discursul excesiv, probabil ca efect al unui mod de a fi el însuși complicat.“ R.lit. 21 II 85 p. 10 (din fr. *hermétiser*; DN3, DEX-S – *ermetiza*)

heroină s.f. (chim.) –Tip de stupefiant derivat din morfină– „[În S.U.A.] a fost pus la punct un nou preparat pentru tratamentul toxicomanilor care se droghează cu *heroină*.“ R.I. 17 IX 76 p. 6. „Poliția americană a reușit să dezmembreze o rețea internațională de traficanți de *heroină*, rețea ce utiliza Olanda ca placă turnantă.“ R.I. 1 II 79 p. 6; v. și *morfină-bază* (1973), *can(n)abis*, *marijuana* [scris și *eroină*] (din fr. *héroïne*; F. Hasan în LR 2/77 p. 133; DM, DT; LTR, DC; DEX, DN3)

heroinoman, -ă s.m.f. –Toxicoman care consumă heroină– „Noul medicament s-a vădit a fi mai eficient decît methadona folosită pînă în prezent pentru dezintoxicarea *heroinomanilor*.“ R.I. 17 IX 76 p. 6. „Numărul *heroinomanilor* din R.F.G. a crescut de la peste 2000 în 1972 la 25000 în prezent, potrivit datelor oficiale.“ Sc. 31 V 77 p. 6. „Doi *heroinomani* au luat ostatic funcționarii unei bănci din San Sebastian.“ I.B. 27 IV 84 p. 8; v. și Cont. 27 IX 78 p. 12 (din fr. *héroïnomanie*; DN3, DEX-S)

heroinomanie s.f. 1985 –Consum de heroină care a produs dependență– v. *film-avertisment* (din fr. *héroïnomanie*; PR; DN3)

heterosexuál, -ă adj. –Care prezintă înclinația firească spre sexul opus– „Cei circa 8–19 milioane de bolnavi de SIDA din lumea întregă au contractat boala, în proporție de trei pătrimi, prin relații *heterosexuale*, a informat recent Organizația Mondială a Sănătății (OMS).“ R.I. 15 XI 91 p. 8 (cf. fr. *hétérosexuel*; DN3, DEX-S)

hexagonală s.f. (pol.) –Convenție interstatală semnată de 6 țări– „[...] Polonia va adera în organizație care va fi rebotezată *hexagonală*.“ R.I. 20 VI 91 p. 18; v. și Azi 2 VIII 91 p. 5 (din *hexagonal*; Irina Preda în LR 10/92 p. 45, 11–12/92 p. 586)

hexocálex s.n. 1977 (chim.) –Oxidul greu de calciu– v. *endodonție* (probabil din *hexa-* “șase” + *calciu*)

Hezbollah s. (cuv. arab) –Organizație a integriștilor șiiți libanezi îndreptată împotriva Israelului– „Fosti ofițeri KGB, specialiști în războiul de gherilă, instruiesc pe integriștii șiiți libanezi *Hezbollah* în

sudul Libanului, afirmă săptămînalul israelian «*Monit*».“ R.I. 14–15 XI 92 p. 8. „*Hezbollah*-ul revendică atacuri anti-israeliene“ R.I. 15 IX 93 p. 8; v. și Ev.z. 16 XII 96 p. 5

hibakusha s. (cuv. japonez) „*Konishi* este un «*kibakusha*». Astfel sînt numiți supraviețuitorii bombardamentelor atomice de la Hiroshima și Nagasaki.“ R.I. 27 XII 83 p. 6. „Fapt este că astăzi *hibakusha* este unul din cuvintele limbii japoneze cu cea mai întinsă arie de cunoaștere pe toate continentele. *Hibakusha* înseamnă «supraviețuitor al bombardamentelor atomice».“ R.I. 13 VIII 85 p. 6; v. și Sc. 12 XII 84 p. 6; v. și *holocaust*, *Terrashima* [var. *kibakusha*; pron. *hibacúșa*] (din engl. *kibakusha*; BD 1970)

hibiscus s. (bot.) „*Hibiscus* sau trestia africană crește foarte repede [...] hîrtia obținută din această plantă are aceleași calități cu hîrtia produsă din lemn.“ R.I. 8 VI 85 p. 6; v. și 12 II 85 p. 6; v. și *kenaf* (1974) (din fr., engl., lat. *hibiscus*; DN3, DEX-S)

hibridóm s.m. (biol.) „Este vorba de «*hibridomi*», adică de celule hibride obținute din celule canceroase și limfocite. De la celulele canceroase *hibridomii* preiau capacitatea de diviziune nelimitată (la celulele normale acest proces încetează după un anumit număr de diviziuni), în timp ce de la limfocite moștenesc capacitatea de a «*fabrica*» anticorpi.“ Sc. 9 VII 82 p. 5 (din *hibrid* + *-om*)

hidroacústic, -ă adj. 1975 (acust.) –Privitor la propagarea suneților în apă– v. *ecosondă* (cf. engl. *hydroacustics*; DEX-S)

hidroagregát s.n. (tehn.) –Agregat folosit în centralele hidro-electrice– „[...] definitivarea tehnologiilor de obținere a spumelor poliuretanic rigide sub formă de plăci sau blocuri, livrîndu-se deja o primă șarjă spre I.C.M. Reșița în vederea realizării unor *hidro-agregate* pentru Porțile de Fier II.“ Sc.t. 20 III 84 p. 3 (din *hidro-* + *agregat*)

hidroameliorare s.f. –Ansamblul lucrărilor hidroenergetice de ameliorare agricolă, hidroameliorație– „În regiunea Timișoara au fost efectuate în ultimii ani importante lucrări de *hidroameliorare*. S-au săpat zeci de kilometri de canale pentru evacuarea apelor ce băteau în cîmpia bănățeană.“ Sc. 16 XII 60 p. 2 //din *hidro-* + *ameliorare*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 138; FC I 139; DEX-S//

hidroamelioratív, -ă adj. –Privitor la ansamblul de lucrări hidro-tehnice de ameliorare a solului– „[...] executarea acestor lucrări *hidro-ameliorative* [...] 280 de hectare de canal de desecare pot fi alimentate din Mureș și Bega pentru a prelua la nevoie apa necesară irigațiilor.“ R.I. 6 III 84 p. 5; v. și *terasier* (1967) (din *hidro-* + *amelioratív*; DEX-S)

hidrobicicletă s.f. –Ambarcație de agrement propulsată cu ajutorul unui mecanism cu pedale– „În larg, oameni cu bărci și *hidrobiciclete*.“ Sc. 16 VIII 79 p. 4; v. și R.I. 16 VII 79 p. 5; v. și *minivacanță* (1975) (din *hidro-* + *bicicletă*; FC I 20; DEX, DN3)

hidrocutare s.f. (med.) „Doctorul francez L. consideră că înecul este datorat cel mai des contactului cu apa rece, care produce un șoc fiziologic, pe care îl numește *hidrocutare*.“ Săpt. 9 XI 73 p. 2 (după fr. *hydrocution*; PR 1950; DN3)

hidroenergíe s.f. 1978 (hidr.) –Energie produsă de apă– v. *bioenergie* (din fr. *hydroénergie*; DEX-S)

hidrofinare s.f. (chim.) –Operație de eliminare a sulfului din produsele petroliere– „Complexul de reformare catalitică a benzinei și de *hidrofinare* a motorinei de la Brazi.“ I.B. 17 IX 62 p. 1 (cf. engl. *hydrofining*; DEX)

hidrofobizát, -ă adj. „Specialiștii din sectorul lînei au și făcut probe de stofe [...] *hidrofobizate*. Aceste țesături, deși permeabile la aer, nu vor permite trecerea nici unei picături de ploaie.“ I.B. 23 XII 61 p. 1; v. și *peliculizat* (din *hidrofob*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 237; DEX-S)

hidrogeológic, -ă adj. –Relativ la studiul apelor subterane– „S-au întreprins, bunăoară, studii complexe cu caracter geologic, *hidrogeologic*, fizico-chimic și balneo-tehnic, pentru depistare și punere în valoare de noi surse de factori terapeuțici naturali [...]“ R.I. 29 V 81 p. 5 //din *hidro-* + *geologic*//

hidrometeorít s.m. (meteor.) „Un glob de gheață, de mărimea unei mingi de fotbal, a căzut «din cer» în curtea unei case din orașul Bourbon-Lancy [...] După descrierea neobișnuitului fenomen și a caracteristicilor globului de gheață, [specialiștii] nu exclud că a putut fi un așa-numit *hidrometeorit*, format din pietre de grindină și fragmente de gheață, contopite la înălțimi foarte mari.“ R.I. 5 I 77 p. 6 (din *hidro-* + *meteorit*, după fr. *hydrométéore*; L)

hidrometeorológic, -ă adj. (meteor.) –Referitor la meteorologie și la circulația apei în atmosferă– „În condiții *hidrometeorologice*

extrem de grele au fost parcurse 5200 mile.“ Sc. 2 IX 61 p. 4. „Cea mai nordică stație *hidrometeorologică* din lume se află în insula Heis, din Arhipelagul Franz Josef.“ R.l. 15 IV 77 p. 6 (din fr. *hydrométéorologique*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 138; DEX, DN3, DEX-S)

hidromineral, -ă adj. (hidr.) –Relativ la apele minerale– „Zona văii Iaidonului reprezintă un teritoriu foarte bogat în zăcăminte *hidrominerale* și de gaz terapeutic.“ R.l. 24 II 77 p. 4 (din fr. *hydro-minéral*; DEX-S)

hidroplán s.n. (av.) –Hydroavion– „Specialiștii sovietici au construit prototipul unui «*hidroplan*» submersibil care a fost experimentat într-o zonă a Oceanului Pacific. Nava automată se deplasează sub apă în direcția stabilită și, cu ajutorul unor dispozitive speciale, culege datele dorite de cercetători privind compoziția apei oceanului, fauna și flora acestuia. Din secundă în secundă informațiile se transmit prin radio la nava-bază unde se înscriu pe bandă.“ I.B. 13 VI 74 p. 4 (din fr. *hydroplane*, engl. *hydro[air]plane*; L, CO; D.Am; DN3)

hidropneumatic, -ă adj., s.n. (mecan.) –(Aparat) care funcționează cu ajutorul unui lichid sau al unui gaz comprimat– „La secția de *hidropneumatice* a întreprinderii «Balanța» din Sibiu a fost realizat un nou tip de panou hidroalic pentru mașini-unelte.“ R.l. 21 X 75 p. 5 (din fr. *hydropneumatique*; DN3, DEX-S)

hidropónic, -ă adj. „Printr-o inovație adusă metodei *hidroponice* (înlocuirea pământului cu o soluție nutritivă) de cultivare a legumelor, specialiștii bulgari de la stațiunea experimentală din Plovdiv au obținut o creștere considerabilă a randamentului plantelor.“ Sc. 12 VIII 78 p. 6 (din fr. *hydroponique*, engl. *hydroponic*; L 1950; CD; DEX, DN3, DEX-S)

hidroptér s.n. 1979 (mar.) –Vapor care survolează apa– v. *vapor-zburător* (din *hidro-* + [*elico*]/*pter*, după model engl.)

hidrotermoterapie s.f. (med.) –Terapeutică în care se folosesc apele termale– „Noua secție de fizioterapie – care completează în mod fericit tratamentul cu «Boicil» – include noi proceduri medicale cum sînt electroterapia, *hidrotermoterapia* [...]“ R.l. 27 X 84 p. 5 (din fr. *hydrothermothérapie*; DN3, DEX-S)

hi-fi adj. inv. (muz.) –Reproducere fidelă a sunetului unei înregistrări muzicale; înaltă fidelitate– „Expansiunea industriei muzicale este sfîrșinită de prețurile ridicate ale aparatului *hi-fi* și discurilor.“ Săpt. 28 VI 75 p. 8. „În a doua jumătate a cincinalului viitor vor apare aparate de înaltă fidelitate, primele radioreceptoare stereo *HI-FI* românești, realizate după o schemă foarte modernă, cu circuite integrate [...]“ R.l. 18 VI 80 p. 5 [pron. *haifî*] (abreviere din engl. americ. *hi[gh]fi[delity]*; cf. fr. *hi-fi*; PR 1956, BD 1970; D.Am.; DEX-S)

higroscopicitate s.f. 1965 –Calitatea substanțelor de a absorbi umiditatea din aer– v. *mildiograf* (din fr. *hygroscopicité*; DTP; LTR, DTN 1975; DN3, DEX-S)

himerá s.f. (biol.) „Specialiștii vienezi care au făcut descoperirea presupun că neobișnuita mamă este un caz rar de «*himeră*» (ființă formată prin amestecarea celulelor a doi embrioni diferiți) în ale cărei celule au fost incorporate celulele unei surori gemene neidentice (a cărei evoluție ulterioară, mai puțin favorizată de șansă, a fost oprită). Copiii ar perpetua gene ale acelei mătuși nenăscute.“ Cont. 30 III 79 p. 5. „Cercetătorii britanici din Cambridge au reușit să creeze nici mai mult nici mai puțin decît «un nou animal», pe care l-au denumit, inspirîndu-se din mitologia greacă, «*himeră*». Este vorba de o îmbinare de oaie și capră, obținută prin combinarea celulelor celor două animale în faza embrionară și implantarea embrionului combinat pe o a treia oaie.“ R.l. 16 VI 84 p. 6 (cf. fr. *chimère*, it. *chimera*; DN, DEX, DN3 – la plante, DEX-S)

hingherí vb. I –A urmări cu obstinație– „În «Unforgiven», Clint Eastwood este un răzbunător [...] care-și *hingherește* prin rafinamente rivalul.“ Lit. 19/93 p. 13 (din *hingher* + *-i*)

hiperdéns, -ă adj. (astron.) –Foarte dens– „Cercetările au confirmat din nou ipoteza că toate corpurile cerești au, probabil, un «întemeietor de dinastie», adică o așa-numită substanță *hiperdensă* prestelară care prin diviziune în diferite epoci stelare a dat naștere galaxiilor și stelelor.“ Sc. 23 XII 78 p. 5 (din fr. *hyperdens*; DMN 1966)

hiperdezvoltát, -ă adj. –Dezvoltat peste măsură– „Donald-rățoiul, Mickey-șoricelul și alte personaje din desenele animate ale lui Walt Disney au fost excluse din materialul didactic al grădinițelor de copii din statul australian Queensland, cu explicația că acestea ar fi niște «personalități *hiperdezvoltate*».“ Cont. 23 XII 77 p. 4 //din *hiper-* + *dezvoltat*//

hiperfațetat, -ă adj. –Cu nenumărate fațete– „Ne priveam stăruitor

în ochi. Și-n aparatul său optic, complex, *hiperfațetat*, construit să perceapă totul, era greu să te uiți [...]“ R.lit. 5 IV 84 p. 8 (din *hiper-* + *fațetat*)

hiperinflăție s.f. –Inflație foarte mare– „Ne așteaptă o *hiperinflație* de 2000 la sută.“ R.l. 15 VII 93 p. 4 (din *hiper-* + *inflație*, cf. engl. *hyperinflation*; BD 1970)

hiperónic, -ă adj. 1962 (fiz.) –Privitor la particule elementare cu o masă mai mare decît a protonului– v. *prestelar* //din *hiperon* + *-ic*; DEX-S//

hiperproteic, -ă adj. 1976 –Foarte bogat în proteine– v. *cazeolact* //din *hiper-* + *proteic*//

hipersensibilizát, -ă adj. –Extrem de sensibilizat– „Reacționează acut la cea mai mică ofensă, fiind *hipersensibilizați*, în sfîrșit, îi privesc pe adulți cu superioritate.“ Gaz.lit. 6 X 66 p. 2 (din *hiper-* + *sensibilizat*)

hipertermál, -ă adj. –(Despre ape) cu un grad de căldură mai ridicat decît al celor termale obișnuite– „Execuțind trei foraje de adîncime, specialiștii Întreprinderii de foraj și lucrări geologice au pus la dispoziția edililor orașului noi surse de apă *hipertermală* [...] utilizate experimental la încălzirea unui sanatoriu și a 12 apartamente.“ R.l. 11 III 74 p. 7 (din *hiper-* + *termal*; cf. fr. *hyperthermale*; DMC 1969; DEX-S)

hipertermie s.f. (med.) –Creștere peste normal a temperaturii corpului– „Medicii de la spitalul din Champel Hill, statul american Carolina de Nord, au anunțat că vor începe experimentarea unui nou tip de tratament al cancerului prin *hipertermie*. Tratamentul ar consta în bombardarea tumorii maligne cu microunde pentru a ridica temperatura acesteia.“ R.l. 5 XII 83 p. 6 (din fr. *hyperthermie*; DMC 1977; DEX, DN3)

hipnopedie s.f. „Ș.K.C și M.G. de la Spitalul clinic de recuperare din Cluj-Napoca au aplicat *hipnopedie* – somnul superficial provocat cu ajutorul medicamentelor specifice – ca metodă de tratament logopedic, pentru corectarea tulburărilor de exprimare la bolnavii afazici [...]“ R.l. 12 I 85 p. 2 (din fr. *hypnopédie*; DEX, DN3)

hipnosugestív, -ă adj. –Care se referă la sugestia obținută în timpul somnului provocat artificial– „[...] am constatat că prin metode *hipnosugestive* se pot obține performanțe de muncă fizică mai mari decît în obișnuita stare de veghe.“ Sc. 9 IX 67 p. 6 (din *hipno-* + *sugestív*)

hipobáric, -ă adj. (fiz.) –Cu o presiune scăzută– „Barocamera *hipobarică*, realizare a specialiștilor din Cluj-Napoca.“ R.l. 1 II 79 p. 1 (din engl. *hypobaric*; WT; DEX-S)

hipodérmic, -ă adj. (med.) –Subcutanat– „N-am făcut nici o baie vreme de un an de zile și nici nu mi-am schimbat hainele. Nici măcar nu mă mai dezbrăcam, decît ca să înfîg din oră-n oră acul seringii *hipodermice*.“ Cont. 16 V 75 p. 11 (din fr. *hypodermique*; DTN 1975; DEX, DN3)

hipokinezie s.f. (biol.) „[...] noțiunea de *hipokinezie*, termen științific de circulație relativ recentă ce tinde să înlocuiască, într-un anumit sens, expresia binecunoscută de sedentarism. Starea de *hipokinezie* semnifică un mod de viață redus ca mișcare, un mod de viață determinat de mecanizarea și automatizarea atît a producției cît și a activităților din timpul liber al omului modern.“ Sc. 7 VI 71 p. 1 [scris și *hipochinezie*] (din germ. *Hypokinese*; GWDS; FC II 119; DM, DZ; DN3)

hipoplastie s.f. (med.) „[Bolnava suferea de] o *hipoplastie* cardiacă, malformație care [...] exprimă o dezvoltare insuficientă a inimii [...]“ R.l. 21 X 84 p. 6 //din *hipo-* + *plastie*//

hiporeál, -ă adj. –Sub-real– „Kafka își nuanțează opera cu un regim subuman *hiporeal*.“ Sec. 20 6/66 p. 165 (din *hipo-* + *real*)

hipotermie s.f. (biol.) „Dacă am spitaliza pacientul îndată după accident, dacă s-ar respecta în ambulanță condițiile de *hipotermie* (răcire) a suprafeței traumatismului și dacă, în fine, am putea interveni fără întârziere, rezultatele obținute ar fi mai presus de așteptări.“ Sc. 4 I 78 p. 3; v. și 22 III 81 p. 1 (din fr. *hypothermie*; DM, DZ; DN3, DEX-S)

hippy s.m., adj. (pl. *hippies*[i], *hipis*, *hipiși*; anglicism) –Nume dat tinerilor nonconformiști care, în anii '60-'70, se opuneau societății de consum încercînd un protest naiv– „S.A. a continuat declarînd că tot ea l-a ucis [...] pe instrumentistul G.H., crimă de care a fost acuzat un alt membru al «familiei» de *hippies*, R.B.“ Sc. 11 II 71 p. 7. „Psihologii pun fenomenul *hippy* în legătură cu dificultățile complexe pe care le ridică viața modernă [...] După ei hippysmul nu poate afecta decît pe tinerii fragili sufletește și impresionabili, pe cei puțin rezistenți la

rigorile malaxorului social al societății de consum.“ Cont. 26 IV 74 p. 10. „În centrele universitare *hippies*-ii s-au demonetizat.“ R.lit. 20 VI 74 p. 17; v. și *antivedetă*, *petrodolar*, *tranzistor* [scris și *hipi*] (din engl. *hippy*; BD 1950, PR 1967; M. Avram în SCL 4/75 p. 319–324; DN3, DEX-S)

hippýsm s.n. 1974 – Fenomenul *hippy* – v. *hippy* (din engl. *hippyism*, fr. *hippy[i]sme*; DMN 1967, BD 1970; DEX-S)

hipyót, -ă s.m.f. 1993 – *Hippy* – v. *haios* (din *hippy* + *-ot*)

hiroşimă s.f. „Cea mai nouă «achiziție» a terminologiei sui generis ce își propune să exprime potențialul destructiv al armelor nucleare: o «*hiroşimă*» este egală cu o capacitate de distrugere echivalentă cu cea abătută asupra Hiroşimei.“ Sc. 16 VIII 75 p. 8. „Comandantul fiecărui submarin Trident [...] va avea la dispoziție o putere de foc echivalentă cu 200 de *Hiroshime*.“ R.l. 15 I 85 p. 6 [scris și *Hiroşimă*] (din n.pr. jap. *Hiroshima*)

histoacryl s. (med.) „În cadrul Tîrgului Internațional de articole medicale organizat de curînd la Düsseldorf în R.F. Germania interesul specialiștilor a fost surînit de un adeziv destinat a sutura țesuturile umane. După cum precizează firma producătoare, substanța adezivă denumită *Histo-Acryl* este perfect sterilă și lipește în fracțiuni de secundă marginile oricărei răni sau tăieturi, ca a doua piele.“ Sc. 9 III 79 p. 5 //din *histo-* + *acryl*//

histoplasmóză s.f. (med.) – Infecție internă cu ciuperca microscopică *Histoplasma* ai cărei pori, după inhalare, se dezvoltă în interiorul celulelor– „[...] propagarea *histoplasmozei* – gravă maladie pulmonară.“ Sc. 17 II 76 p. 4 (din fr. *histoplasmoze*; PR – prima jumătate a sec. XX; DFMB, DM)

hit s.n. (muz.; anglicism) – Șlagăr, cîntec pe primele locuri într-un top– „Dacă n-ar fi fost decît acest *hit* mondial și «parada» noastră ar fi justificată.“ Săpt. 28 VI 74 p. 7. „Albumele următoare mențin cota, fără însă a o forța, iar *hit*-urile curg liniștite.“ Săpt. 29 IV 77 p. 7. „[...] remarcăm pe Mihai Constantinescu cu *hitul* său, plin de subînțelesuri politice, «Să iubim și cîinii vagabonzi», și Anastasia Lazariuc cu subtilul «Ciau, amore ciau», evident un apropro fin la problema privatizării și a titlurilor de proprietate.“ Cotid. 7 VI 93 p. 5; v. și Săpt. 20 II 75 p. 8, Cont. 16 III 79 p. 8, Ev.z. 22 VIII 96 p. 3; v. și *Macarena* (din engl. *hit*; DEX-S)

HIV s.n. (med.) 1. „Un copil infectat cu *HIV*, virusul care provoacă SIDA, aproape că s-a vindecat spectaculos în urma unui tratament homeopatic.“ R.l. 24 X 95 p. 16. „Banca [de sînge] a furnizat unui spital plasmă contaminată cu *HIV* – virusul care declanșează maladia SIDA.“ „22“ 29/95 p. 16. 2. (fig.) „[...] personaj sinistru, profund imoral, purtător de *HIV* politic.“ Ev.z. 7 X 95 p. 2 (abreviere din engl. *H[uman] I[mmunodeficiency] V[irus]*)

hóbbý s.n. – Preocupare în afara profesiunii– „Un club al colecționarilor de curiozități există de mai multă vreme la Casa Centrală de Cultură a Feroviarilor cehoslovaci. Astăzi acest club numără peste o mie de colecționari care se consacră «*hobby*»-ului lor, în peste 200 de «specialități» repartizate în 13 secții.“ R.l. 26 V 74 p. 6. „Pentru persoanele avute care își fac un «*hobby*» din studiile universitare la bătrînețe, s-a creat o modă de cursuri așa numite «trendy» (sophisticate): parapsihologie, fenomene «paranormale», curs de construcții de... camere pentru păpuși.“ Săpt. 6 I 78 p. 6. „Nu-i unește un ideal estetic, nici măcar un *hobby* comun, o pasiune nevinovată cum ar fi pescuitul, filatelia, arta abțibildurilor.“ Luc. 19 VII 79 p. 3; v. și Săpt. 15 III 74 p. 14, 3 I 75 p. 7, R.l. 8 II 75 p. 6, Cont. 9 III 79 p. 8 [scris și *hoby*] (din engl. *hobby*; cf. fr. *hobby*; PR 1950; DN3)

hobbýst, -ă s.m.f. – Persoană care are un hobby– „Există bibliofili, filateliști, discofili etc. care își consumă util orele libere. Pe lângă *hobby*-știi de performanță există și anonimi.“ Săpt. 23 II 79 p. 5 (din *hobby* + *-ist*)

hochemail s.n. „Pictorii întreprinderii au asimilat *hochemailul*, un pigment folosit cu succes în picturile în relief, și un auxiliar pentru decorurile din sticlă pisată, denumit «Eis», producînd obiecte de galvanoplastie și galeuri (sticlă suprapusă).“ R.l. 23 XI 76 p. 5 [pron. *hohemáil*] (din germ. *Hochemail*)

hold-up s.n. (cuv. engl. americ.) – Atac armat în scopul jafului– „Aducînd la cunoștință măsurile luate de autorități, el a scos în evidență faptul că, în 1973, 185 de autori ai *hold-up*-urilor au fost arestați, iar în ianuarie 1974, alți 30.“ I.B. 22 II 74 p. 4. „R.B., principalul organizator al atentatului, trăiește în Brazilia, fiind singurul dintre participanții la *hold-up* aflat în libertate.“ Sc. 12 VII 75

p. 6. „*Hold-up* într-o bază N.A.T.O.“ I.B. 26 VII 75 p. 8 [pron. *holdáp*] (cf. fr. *hold-up*; WT, LII; DMC 1950; D.Am.)

hólding s.n. (ec.) – Ansamblu de societăți controlate, în baza participării majoritare la constituirea capitalului, de o persoană sau de o altă societate comercială– „*Holdingul* dlui P.P., cel care realmente a pus, se pare, monopol pe o bună parte a industriei alimentare din acest județ.“ R.l. 12 VII 93 p. 9. „[Este] o fabrică [...] a cărei conducere e implicată într-un *holding* internațional“ R.l. 7 VIII 93 p. 1 (din engl. *holding (company)*, cf. fr. *holding*; PR 1930; DEX, DN3)

holíst, -ă s.m.f., adj. (argoul studentesc) – Student care își petrece timpul mai mult în holul facultății decît în sălile de curs sau la bibliotecă– „X era cunoscut ca *holist* la Facultatea de Litere.“ (din *hol* + *-ist*; C. Lupu în LL 3/72 p. 349)

holocáust s.n. (cuv. ebraic) 1. – Acțiunea de exterminare a evreilor de către nazisți în ultimul război mondial– „O psihiatră canadiană care a studiat copii ai supraviețuitorilor *holocaustului* [...] a ajuns la concluzia că mulți dintre ei dau vieții lor sensul unei misiuni.“ R.lit. 13 IX 79 p. 22; v. și I XI 79 p. 23. 2. – Distrugerea programată a unor ființe nevinovate– „La ieșirea din muzeu un telefon special. Cine ridică receptorul poate auzi înregistrată vocea celor pe care japonezii îi numesc «*kibakusha*», adică supraviețuitorii ai *holocaustului*, povestind cum a fost în acea zi teribilă și în zilele care au urmat.“ Sc. 12 XII 84 p. 6; v. și *szoah* (din fr. *holocauste*, engl. *Holocaust*; BD 1967; L. Seche în SCL 4/75 p. 426, F. Hasan în LR 2/77 p. 33; DN, DEX, DN3 – alte sensuri, DEX-S; cuvîntul este mai vechi – apare de ex. în *Smaranda* de Lord Thompson, Paris 1932 – dar a căpătat o largă extindere după descoperirea lagărelor de exterminare din timpul celui de-al doilea război mondial)

holodentografie s.f. 1974 (med.) – Fotografierea tridimensională a cavității bucale– v. *holografie* //din gr. *holo-* “întreg” + lat. *dent-* “referitor la dinți” + [foto]grafie//

holográfíc, -ă adj. 1977 (foto) – Care aparține holografiei– v. *holografie*, *hologramă* (din fr. *holographique*; BD 1968; DN3, DEX-S)

holografie s.f. (foto) „*Holografia* în stomatologie. Fotografierea tridimensională a cavității bucale, sau «holodentografia», prezintă un șir de avantaje în comparație cu metodele radiografice practice în prezent, înlesnind diagnosticarea mai precisă a afecțiunilor dentare.“ Sc. 26 V 74 p. 6. „*Holografia* este un procedeu de înregistrare a imaginii spațiale a unui obiect, folosind lumina laserului, hologramele înregistrînd amplitudinile undelor luminoase care vin de la obiect și fazele acestor unde. Specialiștii britanici au demonstrat că hologramele înregistrează nu numai amplitudinile foarte rapide [...] ci și cele extrem de lente. În acest fel, criminaliștii britanici au intrat în posesia unei camere holografice a cărei greutate este de 18 kg și care slujește la descoperirea urmelor lăsate de răufăcători pe covoare sau alte țesături groase.“ Sc. 12 X 77 p. 5; v. și Mag. 22 VI 74 p. 1; v. și *hologramă* (din fr. *holographie*; cf. engl. *holography*; PR 1947, BD 1968; DT; DEX; DN3)

holográmă s.f. (foto) – Fotografie tridimensională– „Holografia permite automatizarea operației de depistare a celulelor canceroase [...] Specialiștii vest-germani au realizat o instalație cu ajutorul căreia proba este comparată de calculator, prin intermediul *hologramei*, cu celulele canceroase aflate în diferite stadii ale patogenezei [...]“ Cont. 26 XII 75 p. 5. „Cartea de credit [în S.U.A.] este prevăzută cu o *hologramă* care reproduce amprentele digitale ale posesorului.“ R.l. 14 VIII 78 p. 6. „Pîzele, sculpturile, piesele de metal prețios, porțelanurile, transpuse în limbajul tridimensional al *hologramei*, constituie o adevărată încîntare pentru vizitatori, dîndu-le impresia că sînt reale.“ R.lit. 30 VIII 79 p. 23. „Spre deosebire de procedeele cunoscute pînă în prezent, prin care *hologramele* (înregistrări ale imaginii tridimensionale a unui obiect) erau produse în încăperi speciale, o echipă de cercetători de la Massachusetts Institute of Technology (S.U.A.) a conceput și realizat un sistem holografic care permite proiectarea imaginii tridimensionale în spațiul liber [...] cu tot progresul realizat, holografia încă se mai găsește într-un stadiu incipient [...]“ I.B. 4 VIII 86 p. 8; v. și *holografie* (din fr. *hologramme*; cf. engl. *hologram*; BD 1968; DT; DEX, DN3)

homascón s. (tehn.) „«*Homascón*» este denumirea unei invenții românești: o freză cu ascuțire continuă.“ R.l. 5 IX 75 p. 5

homeostazie s.f. (biol.) „Orice organism posedă o multitudine de mecanisme care-i mențin constanța (așa-zisa «*homeostazie*»), structuri specializate în a primi și a stoca informația, aparate cu care se

reproduce etc.“ Cont. 26 V 78 p. 5 (din fr. *homéostasie*; cf. engl. *homeostasis*; PR 1959; DM, DZ; DEX, DN3)

home-computer s.n. –Computer pentru uzul familiei– „Pentru a-i cumpăra fetei un *home-computer* [...] familia a sacrificat obiecte casnice din propria casă.“ R.l. 4 VIII 93 p. 9 [pron. *háum compíúter*] (din engl. *home computer*; cf. it. *home computer*; DPN 1983)

homo s.m.f. –Homosexual– „«Ce știți despre Pasolini?» îi întreabă o profesoară, pe elevi, după asasinarea lui Pasolini. «A fost *homo*», răspunde un elev [...] Filmul demonstrează că dispariția lui P.P.P. n-a fost consecința unui «conflict între homosexuali» [...]“ R.lit. 39/95 p. 11 (prescurtare din *homo[sexual]*)

homogrefă s.f. 1978 (med.) –Grefă de țesut prelevat de la un om decedat– v. *autogrefă* (din fr. *homogreffé*; PR – sec. XX)

homosexual, -ă s.m.f., adj. –Persoană care întreține relații sexuale cu persoane de același sex– „El nu are nici o înclinație *homosexuală*.“ D. 98/94 p. 10; v. și *copil al străzii*, *ghetoizare* (din fr. *homosexuel*; DEX, DN3)

hormonoterapie s.f. (med.) –Terapeutică bazată pe utilizarea hormonilor– „Aceste cancere hormonale, dependente, pot fi tratate cu succes prin administrarea unor doze mari de hormoni, *hormonoterapia* reprezentând astăzi o importantă metodă ajutătoare în tratamentul cancerului.“ Sc. 9 II 63 p. 4 (din fr. *hormonothérapie*; PR 1940; DZ; DEX, DN3)

hot-dog s.m. (alim.; americanism) „Pe str. Brezoianu a început să funcționeze și un punct de comercializare a crenvurștilor (*hot-dogs*).“ I.B. 9 X 75 p. 2. „Unele restaurante erau astfel proiectate [...] încât să semene cu tradiționalii *hot-dogs* (crenvurști într-o chiflă caldă).“ Sc. 2 IV 76 p. 4. „Mănincă pe stradă și floricele și *hot-dogs* și înghețată la chioșc.“ D. 138/95 p. 9; v. și *fast-food* (din engl. americ. *hot-dog*; cf. fr., it. *hot-dog*; DMC 1950, BD 1966; D.Am.)

hótă s.f. –Instalație deasupra unei plite, mașini de gătit etc. prin care se evacuează gazele, aburii– „Practic, *hota* absorbantă a fost transformată în depozit de lemne, iar ventilația în piesă decorativă.“ I.B. 15 III 74 p. 2 (din fr. *hotte*; LTR; DEX, DN3; cuvântul este mai vechi)

hotărîre-apél s.f. –(Specific epocii comuniste) Hotărîre cu funcție de apel luată într-o plenară– „*Hotărîre-apel* a plenarei Consiliului Național al oamenilor muncii din industrie, construcții, transporturi, circulația mărfurilor și finanțe“ I.B. 8 V 84 p. 1. „*Hotărîre-apel* a Plenarei Consiliului Național al Agriculturii, Industriei Alimentare, Silviculturii și Gospodăririi Apelor“ Sc. 23 V 84 p. 1 (din *hotărîre* + *apel*)

hotél-restauránt s.n. –Hotel în care se află un restaurant– „În jurul pieții au fost construite birourile unor instituții, un *hotel-restaurant*, un teatru și o sală destinată expozițiilor industriale și comerciale (tîrguri).“ R.l. 1 I 67 p. 3. „Vila «9 Mai» se reamenajează pentru gradul de confort 1. La sfîrșitul lunii iunie, va deveni *hotel-restaurant* cu 90 de locuri.“ R.l. 5 IV 74 p. 5 (din *hotel* + *restaurant*, după fr. *hôtel-restaurant*)

hunting s.n. „Denumirea unui nou sortiment de piele pentru încălțăminte. Se aseamănă cu antilopa, dar are spicul mai lung. Pantofii din *hunting* îi puteți cere, în magazine, din primele zile ale anului 1961.“ I.B. 31 XII 60 p. 2 [pron. *hánting*] (din engl. *hunting*; WT; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 138; DEX, DN3)

hycomát adj. (cuv. german) –Care aparține unei mașini cu comenzi speciale simple– „Dispozitiv *hycomat* pentru autoturisme [...] putînd fi acționat de persoanele handicapate fizic.“ R.l. 4 VII 85 p. 5 //din *hyco[mandă]* + [*auto*]mat//

iahting s.n. (sport.) – Sport cu iahturi– „«Ați rezistat bine, n-ați avut rău de mare». Și mă invită la balcaniada de *yachting* din toamnă.“ R.I. 17 VI 74 p. 5. „Documentariștii francezi au realizat o peliculă cu subiect inedit: cursa de *iahting* în jurul lumii efectuată anul trecut.“ Sc. 22 II 79 p. 5. „[La Neptun] funcționează școli de surfing și *iahting* pentru toți cei care doresc să învețe aceste frumoase sporturi nautice.“ R.I. 13 IX 84 p. 5 [scris și *yachting*] (din *engl.*, *fr.* *yachting*; I. Gheție în LR 4/57, atestări din 1956–1957, Th. Hristea în LR 3/72 p. 186, L. Seche în LR 2/75 p. 176; DN3, DEX-S)

iárnă nucleáră sint.s. „Explozia focoarelor nucleare ar duce la instalarea unei «*ierni nucleare*», caracterizată printr-un frig polar și întuneric, care nu ar permite supraviețuirea recoltelor și a civilizației.“ Sc. 24 I 84 p. 7; v. și *ecosistem*

I.A.T.C. –Instituție de învățământ superior actoricesc, pînă în 1990– „Aceste patru litere care înseamnă «Institutul de artă teatrală și cinematografică» au intrat de mult în conștiința nu numai a profesioniștilor, ci și a publicului.“ I.B. 19 IV 74 p. 2; v. și *geometrizare* (abreviere din [Institutul de] A[rță] T[eatrală și] C[inematografică]; FC I 158)

iatrogén, -ă adj. (med.) –(Boală) care este produsă de medic sau de medicamente– „Medicii și-au îmbogățit vocabularul cu un nou cuvînt: maladia «terapeutică» sau maladia «*iatrogenă*», provocată de medicamentele luate pentru a combate o altă maladie.“ Sc. 24 I 75 p. 5 (din *fr.* *iatrogène*; PR înainte de 1970; DZ; DN3)

iaurgerie s.f. 1975 –Locul unde se prepară și/sau se consumă iaurt– v. *ceainărie-cofetărie* (din *iaurgiu* + *-ărie*; DEX; probabil formație mai veche)

ibetéxt s.n. (text.) „La întreprinderea «Industria Bumbacului» din capitală au fost puse în funcțiune utilaje pentru obținerea unor textile netesute, denumite *Ibetext*.“ Sc. 28 I 63 p. 1 (abreviere din [Industria] B[umbacului] Text[ile])

iconoclastie s.f. –Caracter iconoclast– „Romanul [s-a impus] prin umor, *iconoclastie* și libertatea tonului.“ R.lit. 18–24 III 93 p. 22 (din *fr.* *iconoclastie*, *it.* *iconoclastia*; DN3)

idee-chéie s.f. –Idee de o mare importanță– „Dacă am putut smulge materiei adevărul ei spiritual, și să-l cuprind în acea *idee-cheie* [...] am aflat și calea spre cugetul și sensibilitatea aceluia care contemplă sculpturile mele.“ Gaz.lit. 12 X 67 p. 6; v. și *cuvînt-problemă* (din *idee* + *cheie*, după *fr.* *idée clé*; DMN 1970)

idee-forță s.f. –Idee de o mare importanță– „Trebuie să-i găsim neapărat o *idee-forță* de la care se reclamă.“ R.lit. 26 II 70 p. 11. „Crearea unei noi ordini economice mondiale –necesitate imperioasă a progresului contemporan, *idee-forță* de amplă rezonanță internațională“ Sc. 19 X 75 p. 6. „Consider că marea *idee-forță* care a dinamizat iluminismul românesc era emanciparea socio-politică a poporului român prin cultură.“ Fl. 4 IV 86 p. 15; v. și R.I. 18 XI 77 p. 6 (din *idee* + *forță*, după *fr.* *idée-force*; DMN 1965)

iéna s.f. (în sint. *sticlă, vas de iena*) –Sticlă rezistentă la foc– „În institut a fost asimilată tehnologia de fabricație a sticlei tip *iena* și pyrex din care se produc sortimente multiple de baloane, vase și alte ustensile necesare chimiștilor ce lucrează în laboratoare. Turdaterm, cum a fost denumit acest tip de sticlă (se produce într-o secție specială creată la fabrica de sticlă din Turda), este un exemplu reușit de colaborare între cercetare, proiectare și producție.“ R.I. 8 XI 75 p. 3 [scris și *jena*] (din n.loc. *germ.* *Jena*; DC)

ieși vb. IV în a *ieși cu cineva* –A avea relații de intimitate cu cineva– „Daniel *iese* cu Ioana.“

igienizá vb. I –A face să devină igienic– „Este nevoie de o dispoziție de suspendare a activității pentru ca magazinul să fie *igienizat*?“ I.B. 22 XII 71 p. 1; v. și *sprayat* (din *igienă* + *-iza*; DEX-S)

igienizáre s.f. –Acțiunea de a igieniza– „Pentru a asigura o bază științifică acțiunii de modernizare și, mai ales, de *igienizare* a încălțămîntei astfel încît aceasta să corespundă în mai mare măsură cerințelor cumpărătorilor [...]“ R.I. 9 VII 71 p. 5. „O largă acțiune de

igienizare“ I.B. 26 III 84 p. 6; v. și Sc. 26 IX 79 p. 1, R.I. 5 XI 92 p. 5 (cf. *fr.* *hygiénisation*; DTN 1974)

ikebána s.f. –Arta tradițională japoneză de aranjare a florilor în glastre– „Popularitatea tot mai mare de care se bucură în lume *ikebana* –arta florală japoneză. Peste patru milioane de niponi practică *ikebana* în cadrul a patru școli mai importante.“ R.I. 6 VI 79 p. 6; v. și 11 IX 79 p. 6 (cuv. *jap.*; cf. *fr.*, *it.*, *engl.* *ikebana*; BD 1966; DN3)

imáginе-documént s.f. –Imagine cu valoare de document– „*Imagini-document* ale bombardamentelor violente efectuate asupra populației civile [vietnameze] de aviația S.U.A.“ R.I. 27 VI 72 p. 6. „Ostași, adevărați eroi fără somn, fără oboseală, au fost prinși [...] în extraordinarele *imagini-document* ale acestor zile de luptă.“ R.lit. 10 VII 75 p. 16 (din *imagine* + *document*)

imáginе-simból s.f. –Imagine cu rol de simbol– „[...] filmul e traversat de o *imagine-simbol* a unui grup de copii jucîndu-se cu mularul de ghips al corpului omenesc.“ L. 29 IV 72 p. 8. „*Imagini-simbol* în țara Kalevalei.“ Sc. 6 XII 73 p. 7. „*Imagini-simbol* ale Siriei contemporane.“ Sc. 22 XII 76 p. 6 (din *imagine* + *simbol*)

imagologie s.f. –Ramura a psihosociologiei care studiază imaginile pe care popoarele sau grupurile sociale și le fac despre ele înseși și despre alte popoare– „Studiul de *imagologie* al prof. K. Heitmann este o premieră între aparițiile de la noi.“ R.I. 11 X 95 p. 2. „[...] *imagologia* e o disciplină plină de învățături și se practică tot mai des.“ R.lit. 39/95 p. 3. „Este la modă *imagologia*“ R.lit. 45/96 p.3 (din *fr.* *imagologie*; DN3, DEX-S)

imbarazzante adj. (cuv. *it.*) 1984 –Neplăcut, jenant– v. *scippo*

imipramínă s.f. (med.) –Substanță cu acțiune antidepressivă– „*Imipramina* – cea mai puternică substanță radioprotectoare.“ R.I. 18 XI 66 p. 3 (din *fr.* *imipramine*; DM)

imnificá vb. I (rar) –A scrie imnuri în cinstea cuiva, a proslăvi– „Un Păunescu *imnificîndu-l* pe Gheorghiu-Dej în 1965 la fel de natural ca pe Ceaușescu.“ „22“ 42/95 p. 15 (din *imn* + *-ficá*)

imnologicé s.f. –Culegere de imnuri– „Într-o convorbire mai veche, ne împărțeași năzuința de a realiza o *imnologie* românească [...]“ I.B. 7 XII 85 p. 5 (din *imn* + *-logie*)

imobilism s.n. –Lipsă a schimbărilor sau progresului, inacțiune– „În fața măsurii abuzive a patronatului, sindicatul piloților n-a depus armele și solicită cu insistență reluarea dialogului. [...] După primele 48 de ore de *imobilism*, dialogul încă n-a început.“ Sc. 24 II 71 p. 7 (din *fr.* *immobilisme*; DEX, DN3 – sensuri ideologizate)

impáct s.n. 1. (fiz.) –Fenomenul de intrare în contact a două sau mai multe corpuri dintre care cel puțin unul este în mișcare– „După toate probabilitățile, fenomenele amintite au fost rezultatul *impactului* dintre un meteorit gigant și Lună.“ Sc. 28 X 76 p. 4; v. și 24 VI 79 p. 6, R.I. 10 III 80 p. 6. 2. –Ciocnire (neprevăzută)– „V-ați aflat în situații-limită? În ce mod v-a ajutat experiența să ieșiți din impas? –În sensul că în secunda *impactului* cu neprevăzutul, am știut ce să fac [...]“ R.I. 15 VI 74 p. 2. „Unul din ei [dintre critici] trăiește direct *impactul* cu criteriile neadormite încă ale gherismului reactivat prin pana lui H.S.“ Luc. 16 XII 78 p. 1; v. și Sc. 31 V 79 p. 5, R.I. 23 VI 79 p. 6. 3. –Relație, înfîlnire– „«Furtuna» la «Bulandra» în regia lui Liviu Ciulei este un eveniment nu numai prin perfecțiunea artistică pe care o atinge, ci și prin *impactul* cu publicul: identificarea condiției actorului cu cea a spectatorului.“ Sc. 7 II 79 p. 4; v. și Luc. 21 IV 79 p. 2. 4. –Șoc, surpriză– „În schimb, C.G., la început timidă, șovăielnică, în efort vizibil de colorare a personajului are în încheierea destinului său momente de *impact* emoțional.“ R.I. 18 II 75 p. 2. „[...] ce *impact* ar avea să auzim glasul lui Mihai Viteazul la Alba-Iulia [...]» – se întreabă, și pe bună dreptate, Ecaterina Oproiu în Contemporanul. Deschid dicționarul și citește: «*impact* = ciocnire, incidentă». Chiar așa! Săpt. 10 II 84 p. 2; v. și 3 I 78 p. 6. 5. (în lb. vorbită, greșit) –Conflict– „Oameni în *impact* cu legea.“ 6. –Contact– v. *song* (1979). 7. –Influență, efect– „Imensul *impact* actual al matematicii asupra întregii vieți sociale [...]“ Cont. 10 I 79 p. 2.

„Numai Revoluția din Decembrie a mai avut un *impact* comparabil prin spectacularitate, marcând o nouă irumpere românească pe scena internațională.“ „22“ 40/93 p. 11; v. și Sc. 4 II 75 p. 4, R.l. 13 VI 79 p. 6.

8. –Prezență– v. *L.P.* (1974). **9.** –Importanță– v. *carură* (1975) (din fr., engl. *impact*; DMC 1950; CD; Fl. Dimitrescu în LR 3/80 p. 210–214; DN, DEX – sens 1, DN3 – sensurile 1–2, DEX-S)

imperisabil, -ă adj. –Nepieritor, veșnic– „Arta *imperisabilă* este, oricât s-ar putea zice altfel, arta pentru mulțimi.“ Săpt. 24 II 84 p. 1 (din fr. *impérissable*; DN3)

imperisabilitate s.f. (rar) –Calitatea de a fi imperisabil– „*Imperisabilitatea* artei majore stă nu în izolare și în anxietate, creația e în datele ei ireductibile o exuberanță a omului care biruie vremurile și afirmă de mii și mii de ori puterea gândului de a se ridica din părelnicie în eternitate.“ Săpt. 24 II 84 p. 1 (din *imperisabil* + *-itate*)

implânt s.n. (med.) –Introducerea în corp a unor țesuturi înlocuitoare, a unor aparate cu rol medical etc.– „Un capitol nou în cercetarea medicală. *Implantul* de radiostimulatori.“ Sc. 4 I 78 p. 3. „Acest complex stomatologic poate oferi *implante*, proteze [...]“ R.l. 9 XI 92 p. 3; v. și *autogrefă, endoosos* (din fr., engl. *implant*; PR 1962; CD, DM, DZ; DEX, DN3)

implantă vb. I –A introduce, a fixa– „Profesorul N.M., șeful echipei de cercetări, care a reușit încrușișarea, a declarat că aceasta s-a realizat după metoda «in vitro», ovulul fecundat în condiții de laborator fiind *implantat* în uter [...]“ Sc. 12 III 82 p. 5; v. și *personaj-simbol* (1973), *microecran, pace-maker* (din fr. *implanter*; DMN 1950; FC II 137, 138, 308; DEX, DN3)

implantare s.f. **1.** (med.) –Realizarea unui implant– v. *parodontoză* (1975). **2.** –Acțiunea de plasare în spațiu (a unei clădiri), amplasare– „O puternică *implantare* de cinematografe, locuri de înfîlțire și dezbatere, muzică, teatru, expoziții.“ Cont. 26 X 79 p. 12 (din *implanta*; cf. fr. *implantation*; DMN 1965; DM; DEX, DN3)

implantolog s.m. (med.) –Medic care face implante– „Vom avea *implantologi*“ R.l. 22 I 93 p. 2 (din *implant*)

implantologie s.f. (med.) –Disciplină medicală care se ocupă cu studiul implantelor și transplantelor– „Vor fi și două mese rotunde cu două teme la fel de actuale: deontologia în *implantologie*; Managementul cabinetului stomatologic.“ R.l. 9 XI 92 p. 3. „Vor avea loc cursuri de *implantologie* [...]“ R.l. 22 I 93 p. 2 (din fr. *implantologie*; DN3)

implementă vb. I **1.** –A pune în funcțiune; a îndeplini, a realiza– „De altfel, am auzit adeseori – din numeroase guri guvernamentale – că la noi, spre deosebire de celelalte țări fost comuniste, reforma e mult mai «adînc implementată» [...]“ Cotid. 18 XI 91 p. 3. „«Omul de bine» e menit să *implementeze* tranziția.“ D. 98/94 p. 13. „E complicat și dificil de *implementat* [proiectul].“ R.l. internaț. 21 VIII 94 p. 1. **2.** –A introduce– „La fabrica de ceasuri din Minsk, bunăoară, unde au fost *implementați* în producție 1200 de roboți și manipuloare, un prim rezultat al automatizării complexe și flexibile este creșterea preciziei ceasurilor electronice [...]“ I.B. 21 VI 85 p. 4. **3.** (ironic) –A se instala– „Știrbu, ștabul fostelor G.A.P.-uri, abia așteaptă ceea ce i s-a promis la întrevvedere de la Cotroceni din vară. «Porniți înainte, tovarăși», pînă la Havana Castristă. Dar nu «temporizați» pasul, nu vă «*implementați*» prin Europa, căci s-ar putea ca pe Fidel să nu-l mai prindeți [...]“ R.l. 12 X 91 p. 4. **4.** (ironic) –A băga– „Pînă găina și-o frigea, potera-l înconjura, la zdup îl *implementa*.“ R.l. 28 VI 93 p. 1; v. și *celular, libertin* (din engl. *implement*; DN3, DEX-S)

implementare s.f. (livr.) –Introducere– „Flexibilitate în gîndire și acțiune pentru *implementarea* progresului tehnologic“ R.l. 23 VI 78 p. 5. „Alternativa dumneavoastră la discursul festivist – cu care eram obișnuiți – a fost limbajul insolit: de pe «culmile dezvoltării» am trecut direct la «*implementare*» – festivizarea unui cuvînt, riscînd să devie lustruit ca lemnul de ațita utilizare.“ D. 12–18 III 93 p. 5; v. și Cont. 18 XII 81 p. 11, R.l. 31 I 92 p. 1; v. și *inventică* (din *implementa*, după engl. *implementation*; Th. Hristea în R.lit. 18/78 p. 19, T. Slama-Cazacu în R.lit. 16–22 XII 93 p. 12; DN3)

impozită vb. I (fin.) –A pune impozit– „Următorul pas firesc ar fi ca autoritățile să *impoziteze* toate activitățile infraționale aducătoare de venit.“ R.l. 21 VII 94 p. 1 (din *impozit*)

impozitare s.f. (fin.) –Acțiunea de a impozita– „În România se va trece de la 1 iulie 1993 la aplicarea taxei pe valoarea adăugată (TVA), sistem de *impozitare* indirectă (adică pe circulația mărfurilor) specific economiei de piață.“ „22“ 25/93 p. 5 (din *impozita*)

impresariál, -ă adj. –De impresar– „Față de autorul cu talent

impresarial, care își clădește succesele pe prezența unor stele cu succes la public, L. își exprimă preferința pentru curajoși de felul lui O’Neil.“ Luc. 18 XI 67 p. 7 (din *impresar* + *-ial*)

imprimantă s.f. –Aparat de tipărire a documentelor obținute cu ajutorul unui computer– „[...] de la mașina sa de scris-computer cu *imprimantă* am extras următoarele poeme [...]“ R.lit. 2–8 XII 92 p. 2. „Cîteva bune pagini bătute frumos la mașină. Ori, poate, cine să mai știe, scoase pe *imprimanta* vreunui ordinator.“ D. 147/95 p. 3; v. și R.l. 10 IX 92 p. 6, 29 XII 93 p. 13; v. și *copiator, dealer, tastatură* (din fr. *imprimante*; PR, DMC 1962; DN3, DEX-S)

impronunțabil, -ă adj. –Care nu poate fi pronunțat, spus– „[...] replica «Ce ești, nu o tîrfa?» se oprea totdeauna înainte de ultimul cuvînt *impronunțabil*.“ R.lit. 31 I 85 p. 17 (după fr. *imprononçable*; DN3)

impuls s.n. (telef.) –Unitate de măsură care stă la baza taxării convorbirilor telefonice– „În telefonia urbană, o convorbire este egală cu un *impuls*, indiferent de durată. În ceea ce privește convorbirile interurbane prin automat, înregistrarea și tarifarea este diferită: zona I, pînă la 100 km – un minut egal cu 7,5 *impulsuri*, adică 1,50 lei [...]“ R.l. 11 VI 74 p. 3. „Scurtează [convorbirea], rogu-te, *impulsurile* ne mîncîcă.“ R.lit. 25 XI–1 XII 92 p. 1. „Află că *impulsul* s-a făcut 6 lei.“ R.lit. 35/93 p. 12; v. și *prefix* (din engl. *impulse*; cf. it. *impulso*; DEX, DN3 – alte sensuri)

imputrezibil, -ă adj. –Care nu putrezește– „Din «mogno» – o esență mai prețioasă chiar decît lemnul de jacaranda – *imputrezibilă* și indeformabilă [...] o firmă privată nord-americană făcea traverse de cale ferată.“ Sc. 26 I 67 p. 5 (din *in-* + *putrezibil*; cf. fr. *imputrescible*)

imundicită s.f. 1972 (livr.) –Murdărie, impuritate– v. *sinistritate* (din *imund*; cf. fr. *immondice*)

imunochimie s.f. 1964 (chim.) –Disciplina care studiază imunizarea prin metode chimice– v. *autoimun, imunologie, interdisciplinaritate* (din fr. *immunochimie*; PR 1959, DMC; DC; DN3, DEX-S)

imunodifuzie s.f. (med.) „O perfecționare a acestei metode este imunodifuziunea, o combinație între electroforeză și *imunodifuzie*.“ Sc. 28 XI 64 p. 4 (din engl. *immunodiffusion*, fr. *immunodiffusion*; BD 1969, DTN 1973)

imunoelectroforéză s.f. 1964 (med.) –Adaptarea tehnicii electroforetice pentru imunizare– v. *imunodifuzie* (din engl. *immunolectrophoresis*; BD 1969; DM; DEX-S)

imunologie s.f. (med.) –Știință ce se ocupă cu studiul imunității– „La rîndul ei, *imunologia*, o ramură a medicinei, recurgînd la metodele biochimiei, a dat naștere imunochimiei.“ Sc. 28 XI 64 p. 4. „[...] dr. M.G. de la serviciul de *imunologie* a transplanturilor de la Universitatea din California s-a referit [...] la transplanturile de măduvă care ar putea fi folosite pentru tratarea unor maladii cu caracter genetic.“ R.l. 8 XII 84 p. 6; v. și *interdisciplinaritate* (din fr. *immunologie*; cf. engl. *immunology*; PR 1953; CD, DM, DZ; DEX, DN3)

imunopatologie s.f. (med.) –Disciplină de graniță între imunologie și patologie– „În zilele următoare se vor desfășura în Capitală lucrările Simpozionului «Probleme actuale în *imunopatologie*».“ Cont. 30 X 78 p. 7 //din *imuno-* + *patologie*//

imunosupresív, -ă adj. (med.) –Care inhibă procesele de imunizare– „Pierderile prin mortalitate la cabaline [...] se datorează în principal unui virus *imunosupresív* – un gen de SIDA care produce calului o anemie infecțioasă gravă.“ R.l. 31 VII 93 p. 9 (din engl., fr. *immunosuppressive*; PR, DMC 1968, BD 1970; DN3, DEX-S)

imunoterapie s.f. (med.) –Administrare preventivă de seruri specifice– „*Imunoterapia* cancerului tinde să lămurească de ce organismul [...] «tolerează» țesutul canceros.“ Sc. 9 II 63 p. 4 (din fr. *immunothérapie*; cf. engl. *immunoradiotherapy*; PR 1952, DMC 1966, BD 1968; DEX, DN3)

inasortabil, -ă adj. –Care nu poate fi asortat cu ceva– „Aceleași forme, aceleași culori fade, *inasortabile* cu interioarele moderne.“ Cont. 13 XII 63 p. 2 (din *in-* + *asorta* + *-bil*)

inaudibil, -ă adj. –Care nu poate fi suportat de auz, lipsit de auzie– „Ne oferă o muzică *inaudibilă*.“ Cont. 13 X 67 p. 10 (din fr. *inaudible*; DN3)

inch s. (anglicism) –Unitate pentru măsurarea lungimilor egală cu 2,54 cm– „A apărut [în Anglia] este drept, sistemul metric, dar yardul sau *inchul* nu s-au lăsat cu totul învinși [...] Cea mai dîrză rezistență o depune însă pintul (unitate pentru măsurarea lichidelor, egală cu 0,57

litri), care n-a făcut încă nici o concesie litrului.“ I.B. 7 VI 76 p. 8 [pron. *inci*] (din engl. *inch*; DEX-S)

incidență s.f. (med.) –Totalitatea cazurilor de îmbolnăvire provocată de o anumită maladie într-un timp dat în rândurile unei populații date– „Cea mai mare *incidență* a T.B.C. din Europa [...] În ultimul an și jumătate a fost observată o explozie a îmbolnăvirilor cu TBC care situează România pe primul loc din Europa (în afară de Rusia) în ceea ce privește *incidența* acestei boli.“ R.I. 30–31 X 92 p. 3 (din it. *incidenza*; cf. fr. *incidence*; PR 1966; DEX, DN3 – alte sensuri)

incitant, -ă adj. –Care incită, incitativ– „[Luceafărul] publică un grupaj de versuri ale *incitantului* poet de limbă sîrbă care este A.P.“ Săpt. 16 III 84 p. 2. „*Incitant*, titlul [...] nu dezvăluie din primul moment acuitatea conținutului acestui amplu reportaj [...]“ R.I. 16 I 85 p. 6; v. și Săpt. 13 I 84 p. 5 (din fr. *incitant*; DEX-S)

incitativ, -ă adj. –Provocator– „[Scaunul electric] stă pașnic și candid în vitrina expoziției Westinghouse, cu brațele desfăcute *incitativ* spre stradă.“ Gaz.lit. 1 III 62 p. 5 (cf. it. *incitativo*, fr. *incitativ*; DN3, DEX-S)

inconfort s.n. –Lipsă de confort, neplăcere– „În destule cazuri, astfel de spații verzi au rămas cîmpuri goale, devenind surse de *inconfort*.“ R.I. 6 V 74 p. 3. „Terasele respective vor fi la diferite niveluri, indicate față de orizontala străzii și ca atare ferite de acel *inconfort* al ridicăreții, al aglomerației [...]“ I.B. 10 III 78 p. 2 (din fr. *inconfort*; DEX-S)

INCRÉST s. 1978 –Institutul național pentru creație științifică și tehnică– v. *preprint* (abreviere din *I[nstitutul] N[ățional pentru] Crea[ție] Ș[tiințifică și] T[ehnică]*)

indeformabil, -ă adj. 1967 –Care nu își schimbă forma– v. *imputrezibil* (din fr. *indéformable*; DN3, DEX-S)

indexá vb. I (ec.) –A modifica salariile, pensiile etc. în funcție de un indice economic sau monetar; a compensa– „În ultimul moment sînt informați de la Oficiul Central de plată a Pensiilor că aft indennizațiile și sporurile IOVR, cît și pensiile nu vor putea fi *indexate* decît în decembrie. a.c.“ R.I. 20 XI 91 p. 2. „Vor urma alte taxe. Și aceeași sărăcie. Ambele *indexate* – adică amplificate – corespunzător.“ R.I. internaț. 19 VII 95 p. 2 (din fr. *indexer*; PR 1948)

indexáre s.f. **1.** –Actiunea de a alcătui un index– „Organizarea muncii intelectuale de documentare prin rezumări de texte sau «*indexări*» bibliografice [...] sînt tot atîtea domenii larg tributare noilor metode de cercetare.“ Cont. 10 XII 65 p. 8. **2.** –Actiunea de a modifica salariile, pensiile etc. în funcție de un indice economic sau monetar– „[...] guvernul se va întruni din nou, luînd în dezbateră și proiectul de hotărîre privind *indexarea* și compensarea salariilor, pensiilor (inclusiv ale agricultorilor), asigurărilor sociale.“ R.I. 26 XI 92 p. 3. „[...] procentul *indexării* de 17,7% reprezintă, de fapt, o nouă scădere a salariului real [...]“ R.I. 27 XI 92 p. 4. „După informațiile pe care le deținem, pentru perioada ianuarie-aprilie a.c., coeficientul de *indexare* a salariilor va fi de 9,1%.“ R.I. 4 III 93 p. 1; v. și 20 XI 91 p. 3, 2 IV 92 p. 3, 11 VIII 92 p. 3 (sensul 1 din *indexa*; DN3, sensul 2 din *indexa* (ec.) din fr. *indexer*; PR 1948)

indiferentism s.n. –Atitudine de nepăsare– „Să nu fim indiferenți față de... *indiferentism*.“ Sc. 16 XII 78 p. 7 (din fr. *indifférentisme*; DEX, DN3)

indigenizare s.f. **1.** (ec.) –Legalizarea introducerii într-o țară a unei mărți străine– „[...] o chitanță de *indigenizare* vamală care se obține de la punctul de trecere a frontierei sau de la Biroul special [...]“ Tin.lib. 18 II 91 p. 1. **2.** –Producere în țară a unor echipamente pînă atunci importate– „[...] lucrările la respectivele microlaminoare au constat în *indigenizarea* unor echipamente. Întregul nostru colectiv se mîndrește cu cele 9 invenții brevetate.“ Înainte 23 II 88 p. 4 (din *indigen*; cf. fr. *indigénisation*; MNC 1978; D. Urișescu CV 75–76)

indosatrice s.f. (cuv. it.) –Manechin– „Fata era subțire și înaltă. Era manechinul casei de modă Serli din Napoli [...] Și acasă lucrase în același domeniu. Era *indosatrice* de cînd împlinise vîrsta de paisprezece ani.“ R.lit. 28 IX 78 p. 15

inerbáre s.f. –Plantare de ierburi– „Specialiștii recomandă ca după executarea teraselor să fie bine consolidate taluzurile, folosindu-se în acest scop *inerbările* sau piatra acolo unde rezultă din desfundare.“ R.I. 5 XII 83 p. 2 (din *in-* + *iarbă*)

infertilitáte s.f. 1984 (biol.) –Sterilitate– v. *premarital*

info-rázbói s.n. „*Info-războiul* (engl. info-war; fr. info-guerre) sau războiul informațional va constitui – potrivit unor recente documente

ultrasecrete ale Pentagonului – conceptul și doctrina dominantă a secolului următor.“ R.I. 4 V 96 p. 8 (calc după engl., fr)

informatizá vb. I (inform.) –A trata o problemă, a organiza prin metodele informaticii– „Pe lîngă multitudinea parametrilor variabili de care dispune, tunelul este complet *informatizat*: un robot urmărește în timp real propagarea focului, fiind permanent plasat la nivelul vîrfurilor flăcărilor, prin intermediul unor celule fotosensibile care-l ghidează.“ Mag. 9 IX 89 p. 7 (din fr. *informatiser*; PR, DMC 1969; D. Urișescu CV 74)

informatizáre s.f. (inform.) –Actiunea de a informatiza– „*Informatizarea* activității [...] se află în întreprinderea noastră la începuturi [...]“ Mag. 2 VII 88 p. 3. „*Informatizarea* primăriei și listarea informațiilor“ R.I. 31 I 92 p. 1 (din *informatiza*; D. Urișescu CV 74)

informatór, -oáre s.m.f. 1995 –Persoană care oferea informații Securității– v. *turnător* (din *informa* + *-tor*; DEX – alt sens)

informațional, -ă adj. (inform.) –Care se referă la informație– „În fața secolului nostru ultracomplex, în fața bombardamentului *informațional* și a marilor aglomerații [...]“ Sc. 7 IX 67 p. 1 (din engl. *informational*, fr. *informationnel*; DMN 1970; I. Jordan în SCL 4/64 p. 410, 413; DEX, DN3)

ingerá vb. I (impropriu) –A presa, a face presiuni– „Unele filiale ne *ingerează* să ieșim din CDR.“ „22“ 30/94 p. 9 (formal din fr. *ingérer*; DEX, DN3 – alt sens)

inginerá s.f. 1976 –Femeie avînd specialitatea de inginer– v. *fermă-etalon* (din *inginer*)

inginerie genétică sint.s. (biol.) –Modificare a structurii genetice a unui organism prin intervenții asupra genelor– „Progresele în domeniul descifrării mecanismelor de transmitere a unor maladii ar putea permite elaborarea în viitorul apropiat a unor terapii bazate pe *inginerie genetică* [...]“ I.B. 19 VI 85 p. 4; v. și *biotehnică* (1983) (cf. engl. *genetic engineering*; BD 1969)

ingineriță s.f. 1972 –Ingineră– v. *primăriță* (din *inginer* + *-iță*)

inimă-plămîn (artificial) s.f. (med.) „Un aparat *inimă-plămîn artificial* care poate îndeplini timp de 1–2 ore funcția inimii și a plămînilor.“ Cont. 27 I 61 p. 1; v. și *intuba* (din *inimă* + *plămîn* [+ *artificial*], după fr. *cœur-poumon*; DMN 1968; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 138)

ininteligénță s.f. –Lipsă de inteligență– „O compoziție de zgomotoasă ingeniozitate nu poate fi justificată ca un împrumut făcut inteligenței [...] din contră, dovedește *ininteligentă*.“ Cont. 25 XI 60 p. 6 (după fr. *inintelligence*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 138; Fl. Fișinescu în SMFC IV p. 8; DEX, DN3)

inipól s.n. „Stimulator pentru bacteriile consumatoare de petrol. Un asemenea produs a fost realizat în Franța. Denumit «*Inipol*», el conține azot, fosfor și carbon și are proprietatea de a accelera rapid înmulțirea microorganismelor care «digeră» petrolul brut și care se găsesc în toate mările și lacurile. Fără acest «stimulator», bacteriile și levurile produc biodegradarea țiteiului în 6–8 luni. «*Inipolul*» accelerează simțitor acest ritm [...]“ Sc. 7 V 83 p. 5. „«*Inipol*». În Franța a fost realizat un nou produs – *Inipol* – care contribuie la înlăturarea rapidă a straturilor de petrol sau a reziduurilor deversate în ape.“ R.I. 27 IV 84 p. 6 (din fr. *inipol*)

inițiátic, -ă adj. –Ezoteric– „Poezia sa cu marile teme lirice dintotdeauna nu devine mai lesne de pătruns, dimpotrivă, rămîne *inițiatică*, sondabilă numai prin afinitate spirituală, dar niciodată descifrabilă.“ Gaz.lit. 25 VII 68 p. 7 (din it. *iniziatico*; cf. fr. *initiatique*; DMN 1950; DN3)

inocentá vb. I –A dezvinovăți, a declara (pe cineva) nevinovat; a reabilita– „Televiziunea noastră a acordat celor de mai sus spații ample, mult prea mari, desigur pentru a-i *inocenta* pe cei în cauză pentru trecutul mai îndepărtat și pentru a spăla în acest fel de păcate întreaga nomenclatură.“ Expres 30 III–5 IV 90 p. 6 (din fr. *innocenter*; D. Urișescu CV 77)

inscripționá vb. I (prețios, uneori inadecvat) –A (în)scrie– „Cea de-a două agendă avea pagini albe, iar cercetările ulterioare au demonstrat că nu fuseseră *inscripționate* prin tehnici speciale.“ R.I. 22 VI 95 p. 1. „[...] două cruci de lemn, pe care sînt *inscripționate* numele [...]“ R.I. 8 VII 95 p. 9 (din *inscripție*; R. Zafiu în R.lit. 30/95 p. 11)

inscripționáre s.f. –Înscrierea pe un produs a datelor necesare pentru identificarea lui– „Am introdus în producție, pentru prima oară în țară, folia termocontractabilă din policlorură de vinil. Este vorba de o peliculă foarte subțire de circa 50 de sutimi de milimetru care se mulează perfect pe fructe și legume [...] constituie o condiție

obligatorie pentru dezvoltarea comerțului modern de autoservire și în supermagazine; permite porționarea, ambalarea și *inscripționarea* prețului înainte de a fi introduse produsele în rafturi pentru vânzare.“ R.I. 25 VII 73 p. 3. „Întreprinderea de mase plastice Viitorul din Oradea anunță că produce un sortiment diversificat de etichete autoadezive pentru decorarea și *inscripționarea* produselor din lemn, carton, hârtie, plastic, sticlă și chiar din metal.“ R.I. 4 I 85 p. 5 (din *inscripționa*; cf. fr. *inscription*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 506)

inscripționat, -ă adj. –Care are un înscris în care se precizează datele de identificare– „Microbuzul *inscripționat*. Asistența tehnică vine de pe șoseaua laterală [...]“ I.B. 11 VII 77 p. 4. „Alune preambalate (Turcia) *inscripționate* în limba română [...]“ R.I. 5–6 XII 92 p. 7 (din *inscripționa*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 506)

insecticid-spray s.n. –Insecticid sub formă de spray– „*Insecticide-spray*“ R.I. 20 XI 73 p. 3 [pron. *insecticid-spréi*] (din *insecticid* + *spray*)

insectofón s.n. „Specialiștii unguri au pus la punct o metodă și un aparat menite să detecteze contaminarea silozurilor. Aparatul, denumit *insectofon*, transformă în semnale electrice zgomotele provocate de organismul insectelor și percepute mai întâi de captatoarele electroacustice.“ Sc. 29 XII 78 p. 5 (din *insectă* + *-fon*, probabil după model maghiar)

inseminare s.f. 1984 (biol.) –Fecundare artificială– v. *mamă-surogat* (din *insemina* + *-re*; cf. fr. *insémination*; PR 1931; DN3)

insomniac, -ă adj., s.m.f. (med.) –Care suferă de insomnie– „Dispozitiv electronic pentru *insomniaci*“ Cont. 13 I 84 p. 15 (din fr. *insomniaque*; PR – sec. XX)

insonor, -ă adj. (acust.) –Care amortizează sunetele– „Scena este ultramodernă, fiind suficientă o simplă apăsare pe un buton spre a o transforma de așa manieră încât să formeze un gen de ecran *insonor*.“ Cont. 4 XI 75 p. 7 (din fr. *insonore*; DT; DN3)

insonorizant, -ă adj. (acust.) –Care nu are calitatea de a transmite undele sonore– „Aceste podele sînt alcătuite dintr-un strat *insonorizant* de tablă, un strat de bitum și unul de scîndură.“ I.B. 29 VIII 67 p. 2. „Începînd cu anul viitor, pe arterele cele mai circulante ale localității se vor amenaja din resturi menajere rambleuri înalte de 10–12 metri, formînd bariere *insonorizante*.“ Sc. 22 X 73 p. 4 (cf. fr. *insonorisation*; DEX-S)

insonorizare s.f. 1980 –Acțiunea de limitare a transmiterii undelor sonore– v. *kaldex* (din *insonoriza* + *-re*; cf. fr. *insonorisation*)

instalație-pilot s.f. –Instalație experimentală model– „Cercetătorii din laboratorul nostru stabilesc tehnologiile de sinteză, le experimentează pe *instalații-pilot*, caracterizează diferiți polimeri.“ Sc. 15 XI 70 p. 3. „[...] *instalația-pilot* poate trata 500 kg de concentrat.“ Cont. 12 VIII 77 p. 5. „Trebuie să mă duc la una din *instalațiile-pilot* să verific niște rezultate.“ R.I. 8 III 78 p. 3. „*Instalația-pilot* ce funcționează la Vatra Dornei [...]“ Sc. 3 IV 81 p. 3; v. și 9 VIII 79 p. 5 (din *instalație* + *pilot*)

instánt adj. inv. (alim.) –Instantaneu, rapid– „Vă oferim: crenvurști mici (Olanda); lapte praf *instant* (Belgia).“ R.I. 29 VII 93 p. 6; v. și *ciocolaterie* (1976), *grispanđin* (din engl. *instant*; cf. fr. *instantané*; BD 1969; DEX-S)

instituționalizare s.f. –Acțiunea de a conferi caracter oficial– „Se preconizează și o *instituționalizare* a «Casandreii», în sensul cîștigării unei independente, a unui profil mai apropiat de cel al teatrelor profesioniste.“ Cont. 25 VII 69 p. 4; v. și *ecologic* (din *instituționaliza*, după fr. *institutionalisation*; DMN 1956; DN3)

instrumentă vb. I –A manipula– „Universitatea nu s-a lăsat *instrumentată* pentru a genera conflicte interetnice.“ „22“ 35/95 p. 5 (din [*a face un instrument*] [*din*]; DN, DEX, DN3 – alt sens)

instrumentalizare s.f. în *instrumentalizarea unui proces* (jur.) –Alcătuire a documentelor necesare pentru declanșarea unei acțiuni juridice– „*Instrumentalizarea* juridică“ R.lit. 25 IV 91 p. 24 (din *instrumentaliza*; I. Preda în LR 10/92 p. 543)

instrumentare s.f. (jur.) –Alcătuire a documentelor necesare pentru declanșarea unei acțiuni juridice– „*Instrumentarea* unor [...] dosare“ FR 4/91 p. 9; v. și Ad. 24 VII 91 p. 5 (I. Preda în LR 10/92 p. 586)

insurmontabil, -ă adj. –De netrecut, de neînving– „[...] nu s-a numărat printre cei cărora cuvîntul «integritate» din jurămint le-a provocat *insurmontabile* dificultăți de pronunție [...]“ R.I. 23 XI 92 p. 1 (cf. fr. *insurmontable*; DN3)

intarsiát, -ă adj. (fig.) –Învîrstat, umplut– „A ales jurnalul șarjat, montîndu-și impresiile despre America într-o pastă epică, *intarsiată* cu date, cu reflecții grave, dar și cu lucruri usoare și senzaționale fără de care America nu e America.“ Săpt. 29 IX 78 p. 2 v. și *problematic* (din *intarsie*)

intarsionist s.m. –Persoană care împodobește obiectele de lemn aplicînd plăcuțe din os, sidef etc. în creștături făcute special– „Nu vrem să încheiem acest reportaj fără a spune cîteva cuvinte despre sculptorii în lemn și *intarsioniștii* de la secția de artă.“ Sc. 5 III 65 p. 2 (din *intarsie*; I. Moise în LR 6/78 p. 587 atestă *intarsier*; -ă)

integrámă s.f. –Joc distractiv asemănător cuvintelor încrucișate, dar cu un grad de dificultate mai redus– „Vești proaste, Lenuto! Nici *integrâma* n-a ieșit, nici guvernul n-a căzut!“ R.I. 5 XI 94 p. 5. „Viitoarea hartă a Bosniei seamănă cu o *integrâmă* care va da cel puțin la fel de multă bătaie de cap, pentru a fi dezlegată, ca și în cazul Cisiordaniei.“ R.I. 28 IX 95 p. 8

integríst, -ă adj. –Propriu integrismului, mișcare religioasă care dorește subordonarea statului de către Biserică– „Înainte de valul *integríst*, poezii lumii arabo-musulmane au celebrat îndelung dragostea fizică.“ R.lit. 33/95 p. 15; v. și *Hezbollah* (din fr. *intégriste*; PR 1970; DN3 – doar cu referire la catolici)

intelighenție s.f. –Totalitatea intelectualilor unui popor– „Este cazul *intelighenției* franceze care, pînă în anii '70, nu numai că s-a situat pe poziții de stînga, dar a găsit în Moscova un loc de pelerinaj moral și intelectual.“ R.I. 1 X 93 p. 2. „[...]22“ este] publicație a G.D.S. care reunește *intelighenția* românească.“ „22“ 35/93 p. 3; v. și 8/94 p. 9; v. și *guru* (din fr. *intelligentsia* – la origine cuv. rus.; PR 1971)

Intelsát s. (cuv. engl.) „Firmele americane nu au dorit [...] să reprezinte un concurent pentru sateliții din rețeaua «*Intelsat*» dominată în exclusivitate de aceste firme. Concluzia a fost limpede: doar atunci cînd Europa occidentală va fi în stare să lanseze cu propriile rachete sateliți geostaționari, ea va fi în situația de a trece la exploatarea comercială a acestora.“ Sc. 16 VIII 77 p. 5; v. și R.I. 6 XII 80 p. 6; v. și *Eutelsat* (abreviere din [*International Telecommunication Satellite Consortium*]; BD 1968)

intenționality s.f. –Intenție– „Imaginea servește în *intenționality*, în formă [...] și în mișcare sensul mai ales liric al operei.“ Cont. 10 III 67 p. 5 (din fr. *intentionnalité*; DN3)

inter s.m. (sport) –Înaintaș, atacant– „[...] nu pricep alergiile intelectuale la numele lui Burruchaga (un *inter* din țara lui Borges) alarmate că acesta ar atenta la strălucirea lui Wittgenstein.“ R.lit. 3 IV 86 p. 7 (din fr. *intérfieur*]; DEX, DN3)

interbucureștean, -ă adj. (sport) –Întrecere sportivă care se dispută între echipe din București– „[...] în Capitală, în confruntarea *interbucureșteană* [...] au învins oaspeții [...]“ I.B. 5 IV 84 p. 7. „Biletele pentru cuplajul *interbucureștean* de fotbal [...] se vor pune în vânzare astăzi.“ I.B. 11 IV 85 p. 7; v. și 3 III 84 p. 7, 6 IV 84 p. 3; v. și *cuplaj* (1982) (din *inter* + *bucureștean*)

intercity s.n. (transp.) –Tren rapid care leagă între ele orașe importante dintr-o țară– „Societatea Națională a C.F.R. intenționează ca în perioada 1994–1996 să treacă treptat la viteza de circulație de 140–160 km pe oră [...] Legăturile feroviare rapide vor avea ca model serviciile *Intercity* din Occident [...] De asemeni S.N.C.F.R. intenționează să conecteze legăturile sale internaționale de transport pe șină la serviciul Eurocity.“ R.I. 18 V 93 p. 1 [pron. *intersiti*] (din fr., it. *intercity*; PN 1987)

intercluburi adj. (sport) –Disputat între cluburi– „[...] sezonul *inter-cluburi* [se încheie] la 30 mai [...]“ I.B. 10 V 84 p. 3. „[...] eu sper să fiu peste cîteva zile campion al Europei *intercluburi* cu Juventus.“ Săpt. 24 V 85 p. 8; v. și I.B. 8 III 84 p. 7 (din *inter* + *cluburi*)

intercondiționare s.f. –Stabilirea unor raporturi complexe de interdependență– „Analiza *intercondiționării* factorilor naturali, economici, demografici, sociali și tehnici.“ Sc. 11 X 67 p. 1; v. și Mag. 26 V 79 p. 2 (din *inter* + *condiționare*; cf. rus. *vzaimoobuslovlennosti*; El. Carabulea în SMFC III p. 35–38; DN3, DEX-S)

interconectát, -ă adj. –Care stabilește conexiuni între mai mute elemente care pot funcționa și independent– „Dispeceratul central al sistemului energetic *interconectat*.“ Sc. 22 I 63 p. 3 (din *interconecta* + *-at*; DEX-S)

interconexiune s.f. 1978 (tehn.) –Conectare a numeroase elemente care acționează ca un întreg– v. *chip* (din fr. *interconnexion*; DMC 1970; DEX, DN3)

interdisciplinarism s.n. –Caracter interdisciplinar– „Cu

«*interdisciplinarismul*» acestui număr pot fi puse în legătură și dialogul lui Ș. Cioculescu despre vol. II (Jurnalul lui Rebreanu, rubrica lui A. Vieru...)“ R.lit. 21 III 85 p. 2 (din *interdisciplinar + -ism*)

interdisciplinaritate s.f. –Caracterul a ceea ce aparține mai multor discipline– „În aula Universității din București au început simbătă dimineață lucrările celui de-al doilea Colocviu național de pedagogie, cu tema «Prognoză, inovare și *interdisciplinaritate* în învățământ».“ R.l. 3 XII 72 p. 5. „O admirabilă reușită a *interdisciplinarității*: radio-imuno-dozările (și rostesc acest cuvânt răspicat și evidențiindu-i componentele) care reprezintă rezultatul colaborării imunologiei clasice, a imunochimiei, a radiochimiei, a biomatematicii.“ Fl. 9 III 78 p. 11 (din fr. *interdisciplinarité*; DMN 1968; DEX-S)

interfázic, -ă adj. (tehn.) –Dintre faze– „Prin reorganizarea fluxului la secția bibelouri s-au eliminat complet transporturile încrucișate și s-a redus parcursul inițial *interfázic* al produselor cu circa 200 metri.“ R.l. 6 I 78 p. 1 (din engl. *interfazic*; WT)

interferometrie s.f. (fiz.) –Totalitatea metodelor de măsurare bazate pe fenomenul de interferență– „Tehnica *interferometriei* cu mai multe aparate – folosită în radioastronomie, pentru observarea radiogalaxiei, quasarelor și nucleelor de galaxii – a sugerat astronomului francez A.L. cuplarea unor telescoape optice.“ Cont. 1 VIII 75 p. 5; v. și Mag. 14 VI 75 p. 7 (din fr. *interférométrie*; PR 1950; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504; DT; DEX, DN3)

interferón s.n. (med.) „Rezistența la mai mulți viruși era consecința elaborării de către celulele organismului a unei substanțe proteice susceptibile de a se întrepătrunde (interfera) cu acțiunea altor viruși – respectiva substanță fiind de aceea denumită «*interferon*».“ Sc. 13 V 77 p. 5. „Un alt exemplu de asemenea «medicamente de tip nou» îl constituie *interferonul*, un agent antiviral eficace împotriva a diferite tipuri de viruși.“ Sc. 25 III 79 p. 5. „[...] a experimentat cu succes acest *interferon* purificat pe 35 de pacienți.“ R.l. 1 III 85 p. 6; v. și 8 II 85 p. 8; v. și *coli, viral* (din fr. *interféron*, engl. *interferon*; PR 1952, BD 1969; DM; DEX-S)

interfón s.n. (telef.) –Instalație telefonică ce permite convorbiri între posturi interioare– „Aer condiționat, televizor, telefon, magnetofon, *interfon*, bar.“ Cont. 16 X 70 p. 9. „Autorul *interfonului* cu patru posturi, C.B., este doar în clasa a IV-a la Liceul D. Bolintineanu.“ I.B. 9 VI 75 p. 2. „La întreprinderea minieră Hunedoara s-a introdus un interesant sistem centralizat de urmărire și organizare a producției, prin *interfoane* și comenzi automate de la distanță.“ R.l. 23 VII 77 p. 2; v. și 10 III 79 p. 6 (din fr. *interphone*; cf. engl. *interphone*; DMN 1952; D.Am., DT; DN3, DEX-S)

intergaláctic, -ă adj. (astron.) –Între (dintre) galaxii– „Cronologia viitoarelor înfîlțiri interstelare sau *intergalactice*.“ Gaz.lit. 24 I 63 p. 8. „[...] în univers ar putea exista o rețea de comunicații *intergalactice* din care Terra încă nu poate face parte.“ R.l. 26 VI 84 p. 6 (din engl. *intergalactic*, fr. *intergalactique*; cf. germ. *intergalaktisch*; GWDS; DT, AD; DN3, DEX-S)

interliceál, -ă adj. (sport) –(Întrecere sportivă) între echipele selectionate ale unor licee– „La acest meci *interliceal* [...] au venit spectatori mai mulți decât la oricare cuplaj de divizia A.“ I.B. 9 II 84 p. 7. „Cuplaj *interliceal* [...] la baschet“ I.B. 5 III 84 p. 7 (din *inter- + liceal*)

intermitént, -ă s.m.f. –Persoană care nu lucrează regulat într-un anumit serviciu– „[...] Greva «*intermitenților* spectacolului» care sînt artiști dar și tehnicieni [...]“ R.l. 2–3 X 92 p. 4 (din fr. *intermittent*; DEX – adj.)

Internét s. (comunic., inform.) –Rețea informatică mondială în cadrul căreia computere conectate la diferite rețele locale pot comunica între ele– „Acum a apărut noul mediu digital, cu rețeaua sa globală de comunicații «*Internet*» [...]“ Ad. 5 VII 95 p. 7. „Odată intrat în *Internet* îți alegi un pseudonim (peste 85% dintre abonați o fac) și începi să cauți fișierele care te interesează.“ D. 134/95 p. 14. „Odată cu donarea calculatoarelor la licee, acestea au fost conectate la rețeaua *Internet*.“ „22“ 41/95 p. 13 (din engl. americ. *internet*; cf. fr. *internet*; M. Zamfir în R.lit. 9/96 p. 3. Principiul *Internetului* s-a descoperit la 21 nov. 1969 la Univ. Los Angeles de către o serie de profesori, printre care Vinton Cerf. *Internetul* a început să se răspîndească din 1986)

Interpól s.n. –Organism internațional de poliție criminală– „*Interpolul* e deseori imaginat ca un corp de superdetectivi, o ultrapolitie atotputernică.“ Sc. 6 X 73 p. 6. „După cinci ani de cercetări, în care au colaborat carabinieri și poliția financiară italiană, *Interpolul* și F.B.I., s-a ajuns la depistarea unei organizații dominate de Mafia și avînd printre liderii ei pe celebrul G.B., «boss» renumit în

rîndul traficantilor de droguri.“ Sc. 1 V 74 p. 4. „Dosarele negre, analizate în cadrul dezbaterilor Adunării generale a *Interpolului* [...] pun în lumină statistici revelatoare cu privire la efectele luptei coordonate [...]“ Sc. 22 X 78 p. 5; v. și Cont. 14 XII 79 p. 4, R.l. 10 III 82 p. 6 (abreviere din engl. *Inter[national Criminal] Pol[ice Organization]*, care datează din 1956; cf. fr. *Interpol*; L. Seche în LR 2/75 p. 177; CD, DP; DEX, DN3)

interpret(ă)-traducător, -oáre s.m.f. –Persoană aptă să desfășoare atît activități de interpretariat cît și de traducere– „De asemenea, noile descrieri sînt folosite [...] în laboratoarele de limbă, mai ales în cel organizat de UNESCO și destinat traducerilor simultane și altor tipuri de lucrări desfășurate în secția de *interpreți-traducători* a facultăților de limbi străine din București.“ Sc. 17 II 74 p. 4 (din *interpret + traducător*)

interpretariát-traducere s.n. –Activitatea celui care face traduceri, inclusiv simultane– „De altfel, în noile planuri de învățămînt, am propus ca după trunchiul comun (anul I și II) studenții să se specializeze în literatură, în limbă sau în *interpretariat-traducere*, în funcție de viitoarea lor profesiune.“ Sc. 17 II 74 p. 4 (din *interpretariat + traducere*)

inter-rail (cuv. engl.; transp.) –Bilet care permite tinerilor sub 26 de ani să călătorească timp de o lună pe toate liniile feroviare europene– „Există, pentru tinerii care nu au împlinit 26 de ani, o legitimație, «*inter-rail*»; avantajul acesteia e că posesorul poate călători în toată Europa.“ R.l. 14 VII 93 p. 14; v. și 15 VII 93 p. 14 [pron. *inter-rái*] (cf. fr., it. *interrail*; PN 1987)

interstație s.f. –Spațiu dintre stațiile de metrou construit pentru trecerea acestuia– „[...] pe întreaga magistrală a 2-a proiectanții au urmărit construirea stațiilor și a *interstațiilor* la adîncimi cît mai mari.“ R.l. 7 II 84 p. 2. „Ambele scuturi cu care construim *interstația* Pieptănari–Tineretului [...] sînt ajunse, acum, la o distanță de circa 400 de metri față de punctul final [...]“ R.l. 5 IV 85 p. 2 (din *inter- + stație*)

interumán, -ă adj. –Dintre oameni– „[...] stabilirea unor bune relații *interumane*, în lumina normelor juridice și morale contemporane.“ R.l. 17 IV 75 p. 6 (din *inter- + uman*)

interviatór, -oáre s.m.f. –Persoană care ia interviuri– „[...] *interviatorul* – el însuși un cunoscut scriitor, ziarist și traducător [...] nu a întîmpinat dificultăți în munca sa.“ Luc. 14 IV 73 p. 1 (din *intervia + -tor*)

interviewáre s.f. –Luarea unui interviu– „Admirabilă, sub acest raport, *interviewarea* lui A.C., martor al cvasitutoror etapelor de dezvoltare pe care le-a parcurs muzica românească.“ R.lit. 13 IV 72 p. 12 (din *intervieva*)

interviú s.n. –Convorbire între conducătorul unei întreprinderi sau un reprezentant al acestuia și o persoană care urmează să se angajeze la acea întreprindere– „*Interviul* și testul de angajare vor avea loc [...] la sediul societății.“ R.l. 31 VIII 92 p. 5. „Revista «22» scoate la concurs următoarele posturi: procesare text, secretariat, difuzare/publicitate. *Interviuri* [...] la sediul din Calea Victoriei 120.“ „22“ 2/96 p. 16 (din fr., engl. *interview*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

interviú-document s.n. –Interviu cu valoare de document– „*Interviu-document* [Titlul unui articol în care se vorbește despre un interviu luat regelui Mihai I]“ R.l. 12 V 90 p. 1 (din *interviu + document*)

interviú-fúlger s.m. –Interviu luat rapid– „[...] le-au consemnat într-un *interviu-fulger*.“ Cont. 1 IX 67 p. 7. „Un *interviu-fulger* cu conducătorul expediției.“ R.l. 10 II 74 p. 3 (din *interviu + fulger*; după fr. *interview-éclair*; DMN 1970; A. Giurescu M.C. 33)

Interviziúne s.f. 1963 –Sistem de transmitere a programelor de televiziune între țările socialiste– v. *radioreleu* (din fr. *intervision*; DEX-S)

interzonal s.n. 1985 (sport) –Competiție care are loc între două zone– v. *interzonalist* (din *inter- + zonal*)

interzonalíst, -ă s.m.f. –Sportiv care participă la o competiție interzonală– „*Interzonalistii* vor începe deja în a doua jumătate a lunii turneul din Tunis. În timpul marelui festival de la Biel [...] va avea loc cel de-al doilea interzonal [...]“ Fl. 8 II 85 p. 29 (din fr., germ. *interzonal*; DEX, DN3)

înti s. „Guvernul peruan a anunțat că începînd de la 1 ianuarie 1986 în țară va fi pusă în circulație noua monedă națională, «*inti*» [...] Ea va înlocui actuala monedă «sol».“ I.B. 28 XII 85 p. 8. „Peruanii au fost foarte surprinși să constate că biletele de bancă purtînd însemnele noii monede naționale, «*inti*», care prin recenta reformă monetară au

înlocuit vechiul «sol», și-au făcut apariția în țară cu o săptămână înainte de punerea lor oficială în circulație.“ R.l. 8 I 86 p. 6 (din sp. *inti*)

Intifáda (cuv. arab) –Insurecție– „Actorii principali ai *Intifadei*, îndreptată împotriva ocupanților israelieni, sînt copiii și tinerii [...]“ R.l. 14 IX 93 p. 8. „[Y. Rabin] s-a dovedit implacabil în hotărîrea cu care a luptat împotriva *Intifadei* palestinienilor.“ „22“ 48/95 p. 16; v. și 41/96 p. 16, R.lit. 10/96 p. 16 (cf. it. *Intifada*; PN 1988)

intimizá vb. I –A crea un mediu intim– „Alăturat cîteva vitrine [...] *intimizează* atmosfera [...]“ Săpt. 9 II 73 p. 8. „Restaurantul «Jiul» din Craiova [...] de curînd a fost *intimizat*, avînd saloane îmbrăcate în lambriuri, tapet textil [...]“ Comerțul socialist 8 III 88 [f.p.]. „[...] restaurantul a fost modernizat, *intimizîndu-se*, înlocuindu-se mobilierul.“ Comerțul socialist 25 VI 88 p. 6 (din *intim* + *-iza*; D. Urițescu CV 78)

intimizáre s.f. –Acțiunea de a crea un mediu intim– „Ar trebui să găsim cît mai repede modalitatea de a folosi cît mai rațional și mai eficient localurile mari. În acest sens, se poate interveni, după părerea mea, pe mai multe căi: prin *intimizarea* localurilor (compartimentarea lor), prin reprofilare etc. Noi ne gîndim, de exemplu, să facem din «Medias» [...] berărie-plăcîntărie.“ Sc. 7 II 69 p. 2 (din *intimiza*)

intoxicáre s.f. –Dezinformare, influențare prin propagandă înșelătoare– „Știm cu toții că a existat în fosta securitate un serviciu special de «*intoxicare*», de dezinformare.“ R.lit. 8 XI 90 p. 2. „Este momentul în care propaganda – a se citi operația de *intoxicare* – trebuie să intre în joc.“ Z. 11 IX 95 p. 3; v. și *virus* (cf. fr. *intoxication*; PR, DMC 1960; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

intradérmic, -ă adj. (med.) –Situat în dermă– v. *mezoterapie* (din fr. *intradermique*, engl. *intra dermic*; CD, DZ; DN3, cuvîntul este mai vechi în limbă)

intranazál, -ă adj. (med.) –Introdus prin nas– „Vaccinarea se execută prin pulverizare pe cale *intranazală* cu vaccin de tip A II și B.“ Sc. 17 I 61 p. 1 (din fr. *intranasal*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 139; FC II 129; DEX, DN3)

intruziúne s.f. –Pătrundere, introducere ilegală– „[...] un tulburător protest [...] împotriva *intruziunii* nejustificate și abuzive a aparatelor tranzistorizate în existența de zi cu zi a oamenilor.“ Cont. 5 IV 74 p. 10 (din fr. *intrusion*; DEX, DN3)

intubá vb. I (med.) –A introduce în organism (medicamente, mîncare) cu ajutorul unui tub– „[Omul] a fost introdus într-un plămîn artificial, i s-au *intubat* lichide calde în stomac și, treptat, inima pacientului a început să bată.“ R.l. 22 I 77 p. 6 (din *in-* + *tub* + *-a*; cf. it. *intubare*; DN3, DEX-S)

intușábil, -ă adj. –De neatîns, intangibil– „Se consideră N.B. *intușabil*?“ R.lit. 24 X 91 p. 4 (din fr. *intouchable*)

inuít s.m. (cuv. eschimos) „Adevăratul nume al eschimoșilor este «*inuít*» și ei doresc să nu mai fie denumiți cu primul termen, care înseamnă «Mîncători de carne crudă», termen ce le-a fost dat de ieziuți în secolul al XVI-lea.“ R.l. 7 VI 79 p. 6

inukútut s. (cuv. eschimos) „Limbajul din regiunea canadiană, denumit de eschimoși «*inukutut*», este vorbit în cîteva dialecte. Folosirea mai multor forme de scriere a îngreunat contactele dintre comunitățile de eschimoși situate la mari distanțe unele de altele.“ Sc. 30 IX 76 p. 6

invéntică s.f. „[...] pe plan mondial este recunoscută existența *inventicii* ca aceea a unei noi specialități științifice [...] E o disciplină psihologică ce are mai mult scopul de a descifra mecanismul psihic al invenției.“ R.l. 26 X 78 p. 8. „Agenția universitară de *inventică* INVENTA – București [...] organizează [...] cursuri de consilier în proprietatea industrială.“ R.l. 18 VI 91 p. 2. „Fostul președinte al Comisiei de *Inventică* a Academiei R.S.R. [...]“ Tiner. 4–10 VI 93 p. 5. „Prin Hotărîre Guvernamentală, la Iași a avut loc actul de întemeiere oficială a Institutului Național de *Inventică* și a Centrului Național de Implementare a Invențiilor și Investițiilor.“ R.l. 3 VII 93 p. 9 (din *inventa* + *-ică*, după tipul *informatică*; Th. Hristea în R.lit. 11 XI 76 p. 9; DEX-S)

inventotécă s.f. –Bancă de invenții– „Recent, creațiile [inventatorilor] au fost reunite într-o interesantă *inventotecă* [...]“ R.l. 13 VI 86 p. 2 (din *inventa* + *-tecă*)

inversiúne (sexuálă) s.f. –Homosexualitate– „Grila de lectură a *inversiunii sexuale* folosită pentru înțîia oară degajat la noi poate fi un prim pas în descifrarea sensibilității proustiene.“ R.lit. 43/95 p. 7 (din fr. *inversion sexuelle*; DN – alt sens, DEX, DN3)

involvá vb. I (anglicism; lb. colocv.) –A introduce, a implica– „Nu

sînt *involvat* în această problemă.“ (din engl. *to involve*; comunicat de Matilda Caragiu-Marioțeanu)

IPA s. 1979 –Întreprindere de produse alimentare– v. *cico, cico-cola* (abreviere din [*Întreprindere de*] *P[roducte] A[limentare]*)

iramplásábil, -ă adj. (frantuzism; livr.) „*Iramplabilul* realizator pare a fi asimilat aforismul cu o triplă doză de luciditate.“ Cont. 5 VIII 77 p. 9 (din fr. *irremplaçable*)

irecuperábil, -ă adj. –Care nu poate fi recuperat– „Ceea ce este *irecuperabil*.“ Sc. 12 II 67 p. 1 (din fr. *irrecupérable*; DN3)

irenológié s.f. –Știința păcii– „Între *irenologie* și polemologie. Pe baza studiilor existente, se precizează că *irenologia* desemnează studiarea unor modele de organizare pașnică a societății umane, de eradicare a conflictelor, de promovare a înțelegerii, a unor scopuri globale comune, punctul de convergență reprezentîndu-l eforturile pentru statornicirea unei noi ordini mondiale.“ Fl. 8 II 85 p. 31; v. și *pacologie* (din fr. *irénologie*, it. *irenologia*; DN3)

iridológ s.m. (med.) –Specialist în iridologie– „O metodă nouă de depistare și diagnosticare a unui mare număr de boli se anunță a fi iridologia (examinarea irisului și a pupilei). Micile pete de culoare închisă, în formă de boabe de piper, constituie, potrivit *iridologilor*, indicii ale unui proces canceros în organism.“ Sc. 28 XI 74 p. 6; v. și I.B. 27 XII 74 p. 4 (der. regr. din *iridologie*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504)

iridológié s.f. 1974 (med.) –Metodă de diagnosticare prin cercetarea irisului și a pupilei– v. *iridolog* (din it. *iridologia*, fr. *iridologie*)

ironíst, -ă s.m.f. –Persoană (scriitor) care practică ironia– „Presupun că nici lingviștii nu pot uita următoarea lecție primită de la un mare *ironist*.“ Cont. 26 III 71 p. 8 (din fr. *ironiste*; DN3)

IRSÓP s. „După revoluție s-a înființat Institutul Român pentru Sondarea Opiniei Publice (*IRSOP*) și, periodic, au fost date publicității sondaje.“ R.lit. 18 X 90 p. 2. „Nu de mult, *IRSOP* a dat publicității un studiu statistic și analitic consacrat alegerii de la 20 mai 1990.“ R.lit. 23 V 91 p. 2. „[...] s-a cerut Institutului Român pentru Sondarea Opiniei Publice – *IRSOP* – să efectueze rapid un sondaj avînd ca temă atitudinea populației față de măsurile de eliminare a subvențiilor cu începere de la 1 mai 1993.“ R.l. 29 IV 93 p. 1 (abreviere din [*Institutul*] *R[omân pentru] S[ondarea] O[piniei] P[ublice]*)

isterigén, -ă adj. (med.) –Care produce isterie– „Concert *isterigen* [titlu de articol despre muzica însoțită de urlete a unor tineri din Paris]“ Cont. 15 XII 61 p. 8 (din fr. *hystérogène*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 242; DN3)

istratián, -ă adj. (lit.) –Specific lui P. Istrati– „E drumul pe care odinioară, cu mult succes au trecut [...] și personajele *istratiene*.“ Gaz.lit. 16 XI 67 p. 8. „[...] pentru crearea unei atmosfere *istratiene*, actrița [...] a citit un capitol din «Chira Chiralina».“ R.lit. 19 XII 85 p. 24 (din n.pr. al scriitorului [*Panait*] *Istrati* + *-ian*)

istratológ, -oágă s.m.f. (lit.) –Specialist în opera lui Panait Istrati– „[...] dr. H.S., universitar din Frankfurt, *istratolog* cunoscut, autor al unor studii fundamentale despre scriitorul român [...]“ R.lit. 19 XII 85 p. 24 (din n.pr. *Istrati* + *-log*)

italieníst, -ă s.m.f. (în limbajul tinerilor, peior.) „*Italianist*, tînăr îmbrăcat la ultima modă, în anii '70, dar care pierde vremea pe ștrase, pe aveniu (adică pe bulevarde), nici muncind, nici cultivîndu-se.“ R.lit. 19 VII 79 p. 9 (din *italian* + *-ist*; DEX, DN3 – alt sens)

iugoslavizáre s.f. –Dezintegrare a unei țări prin lupte interne ca în Iugoslavia– „*Iugoslavizare* și ruandare“ „22“ 29/94 p. 3. „Este o lume pe cale de *iugoslavizare*, în care fratele își va ucide fratele și fiul pe tată.“ „22“ 35/94 p. 9 [scris și *iugoslavizare*] (din n.pr. *Iugoslavia*)

ivoríán, -ă adj. –Referitor la Côte d'Ivoire (Coasta de Fildeș)– „Deschiderea primei sesiuni a marii comisii mixte de cooperare româno-ivorieni“ R.l. 24 VI 78 p. 5 (după fr. [*Côte d'Ivoire*] + *-ian*; cf. fr. *ivorien*)

izodóze s.f.pl.tant. 1984 (med.) –Doze egale– v. *cobaltoterapie* // din gr. *isos* “egal” + *dozâ* //

izomeráză s.f. (biol.) „[...] un savant japonez a descoperit o enzimă denumită «izomerază» care poate transforma glucoza în fructoză.“ R.l. 31 XII 76 p. 6 (din fr. *isomérase*; DFMB)

izovít adj. (tehn.) „Geamul *izovit*. La întreprinderea de geamuri din Buzău a început fabricația unui nou tip de geam cu proprietăți izolatoare, fonic și termic, deosebite [...]“ R.l. 12 IV 77 p. 3 // probabil din *izo[lator]* + fr. *vit[re]* //

îmborcănă vb. I (gosp.; pop.) –A pune în borcane– „Compensația o vom afla în cursul iernii când produsele prime sînt *îmborcănate* (doamne, ce-o să ne mai pată sufletul pentru acest mahalagism [...] de la revoltații cunoscători, din tată-n fiu ai tainelor limbii române) și stau aliniate pe rafturile cămărilor [...]“ Săpt. 19 X 84 p. 8 (din *borcan*)

împîslitură s.f. –Material de consistența pîslei– „Tot aici sînt expuse *împîslitura* din fibră de sticlă, foliile de aluminiu bitumate și nebitumate, produse din PVC fabricate la Buzău, toate modelele de tapete realizate la Turda sau gama articolelor sanitare produse la noua întreprindere de ceramică fină pentru construcții din Cluj. Toate aceste exponate au largi aplicații în construcțiile industriale, hidrotehnice și civile, fiind termofonoizolatoare sau îndeplinind diverse alte funcționalități.“ R.l. 14 V 74 p. 1 (din *împîsli* + *-tură*; cuvînt probabil mai vechi în limbă)

împomă vb. I –A planta cu pomi– „Dealul e acoperit cu pomi tineri. A fost *împomat* la propunerea mea.“ Gaz.lit. 4 V 61 p. 3 (din *îm*- + *pom* + *-a*; Fl. Dimitrescu în LR 2/62 p. 13; FC II 135)

împuşcă vb. I în sint. *a împuşca cuie* 1975 –A introduce cuiele în pereții de beton (prefabricați) prin împuşcarea cu un aparat special– v. *etanșeizare* (din *în* + *puşcă*)

încăstrare s.f. (constr.) –Actiunea de a încastra și rezultatul ei– „În marea lor majoritate casele s-au deteriorat [în urma cutremurului] la primele nivele în zona «*încăstrării*» cum o numim noi specialiștii, numeroase lucrări trebuind a fi atacate de la fundație.“ R.l. 19 V 77 p. 2 (din *încastra*; DEX, DN3)

încărcă vb. I în expr. *a-și încărca bateriile* –A căpăta noi forțe, a se întrema– „I.L., redactorul șef, s-a dedulcit la vacanță [...] În timp ce dînsul își *încarcă bateriile*, tranziția merge înainte.“ Expr. Mag. 32/95 p. 24

încifrat, -ă adj. –Cu caracter secret– „Mesajul ei [al poeziei lui Eminescu] apare deseori mai *încifrat* prin intermediul fantasticului de tip romantic [...]“ Sc. 28 V 64 p. 2 (din *în* + *cifra*)

îndulcitor s.n. –Substanță folosită pentru a da gust dulce alimentelor– „Un *îndulcitor* hipocaloric Candeline pentru sănătatea dvs.“ R.l. 25 III 92 p. 4 (din *îndulci* + *-tor*; DEX – alte sensuri)

înfățișare s.f. (arg. studentesc) –Examen– „Mîine am ultima și cea mai grea *înfățișare* din anul ăsta.“ (C. Lupu în LL 3/72 p. 350)

îngrijitor-mulgător s.m. –Îngrijitor de vite care se ocupă și cu mulsul– „Cel mai vîrstnic *îngrijitor-mulgător* din județul Sibiu, dar și cel mai bun, are 70 de ani.“ R.l. 28 X 76 p. 5; v. și *recordist* (din *îngrijitor* + *mulgător*)

înnavețare s.f. –Operația de a încărca și transporta cu navele– „Toate aceste operații: descărcare din camion, depaletizare, deznavetare, spălarea navetelor și a sticlelor, umplerea și capsularea sticlelor, controlul sticlelor pline, pasteurizarea, *înnavețarea*, paletizarea [...] sînt mecanizate și automatizate.“ Fl. 1 VII 72 p. 24 (din *în*- + *navetă* + *-are*)

însăcuire s.f. –Punere în saci– „Cea mai afectată a fost secția de producție, deci tocmai cei care au făcut zahărul. Din 200 de oameni, s-a hotărît să rămînă doar 16 (8 pentru pază și 8 pentru *însăcuire*). Restul de 184 au fost puși pe liber.“ R.l. 8 I 93 p. 3 (din *în*- + *sac* + *-ire*)

însănătoșitor, -oăre adj. –Care însănătoșește– „Ursul investește o veche practică medicinală populară cu atributele unui simbol: apă-sarea *însănătoșitoare* a fiarei carpatine semnifică infuzia de vitalitate pe care o aduce contactul nemediat cu viața, cu realitatea.“ Sc. 9 X 70 p. 4 (din *însănătoși* + *-tor*)

întîlnire-dezbateri s.f. –Întîlnire la care se dezbate anumite probleme– „De curînd, Mediașul a găzduit o interesantă *întîlnire-dezbateri* a teatrelor populare.“ Sc. 26 XII 73 p. 6. „Din inițiativa unui grup de foști luptători în rezistența franceză, a avut loc la Paris o *întîlnire-dezbateri* pe tema «Spania astăzi».“ R.l. 4 VI 76 p. 8 (din *întîlnire* + *dezbateri*)

întîmplare s.f. (spect.) –Eveniment, fapt– „«Olelle» este o fericită «*întîmplare* artistică» în care autor, regizor și actori reușesc să ofere publicului o mică bijuterie, o mostră de viață și artă.“ Săpt. 15 II 85 p. 5 (trad. engl. *happening*)

întrebare-problemă s.f. –Întrebare cu caracter de problemă– „[...] aparatul, al cărui «părinte» este profesorul de chimie I.S., îndeplinește următoarele operații: înregistrează pe film *întrebările problemă*, acordă note (prin convertire de punctaj), semnalizează trecerea la noua întrebare și o efectuează automat după formularea răspunsului.“ Sc. 29 XI 69 p. 2. „Oameni obișnuiți, aceștia își asumă, în felul lor profund natural, micile și marile *întrebări-probleme* ale timpului nostru.“ Luc. 4 II 84 p. 8 (din *întrebare* + *problemă*)

întreprinzător, -oăre s.m.f. –Persoană care creează și se ocupă de o întreprindere, de o afacere etc.– „Agenția Națională pentru Privatizare și Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii invită uniunile și asociațiile *întreprinzătorilor* particulari legal constituite să o contacteze de urgență la telefoanele [...]“ R.l. 1 V 91 p. 6. „Un *întreprinzător* particular construiește o fabrică de bioxid de carbon.“ R.l. 21 IX 93 p. 4; v. și 6 IX 90 p. 1, 22 IX 93 p. 4 (din (*a*) *întreprinde*; DEX, DN3 – numai adj., cu alt sens; Laura Vasiliu în LR 3/92 p. 166–169)

învățător-educător s.m. –Învățător care este și educator– „Posturile de educatoare și *învățători-educatori* din municipiul București [...] se ocupă fără concurs.“ I.B. 25 III 74 p. 5 (din *învățător* + *educator*)

înzidire s.f. –Introducere a unui dulap, pat etc. în zid– „Pentru dulapuri este recomandată *înzidirea* lor.“ Cont. 19 IV 63 p. 2 (din *înzidi*; DEX)

înzidît, -ă adj. –Zidit în perete– „De asemenea, s-a cerut ca apartamentele noi să fie prevăzute, mai ales în bucătării și holuri, cu dulapuri *înzidite*, măsură ce va contribui la sporirea gradului de folosire a spațiului construit.“ Sc. 30 X 76 p. 1 (din *înzidi*)

- jab** s.n. (sport) – Lovitură scurtă la box– „[...] victoria la puncte i-a fost acordată americanului grație unor serii de «*jaburi*» cu ambele mâini, relativ bine ajustate.“ Sc. 8 VIII 84 p. 5 [pron. *djeb*] (din engl. *jab*)
- jacaranda** s. 1967 (cuv. amerind.) – Arbore tropical de esență prețioasă– v. *imputrezibil* (cf. fr., engl. *jacaranda*; LI 81)
- jachetă-taiór** s.f. „[...] prin taior se înțelege acum un ansamblu de două piese, clasică fustă și jachetă, sau orice fel de fustă cu *jachetă-taior* sau pantalon cu *jachetă-taior* sau chiar fustă-pantalon care a revenit cu aplomb în costumația zilelor ploioase, și ea cu *jachetă-taior*.“ Săpt. 17 VIII 79 p. 8 (din *jachetă* + *taior*)
- jackpot** s.n. (cuv. engl.) – Potul cel mare, la jocurile mecanice; aici, sensul figurat de “mare lovitură”– „Primul adevărat «*jackpot*» îl va realiza speculând asupra yen-ului, cu puțin timp înainte ca acordurile de la Piazza, în 1985, să salte moneda japoneză. Dar cei mari au slăbiciunile lor. În 1987, crahul de pe Wall Street îl va face să piardă 800 milioane de dolari, în câteva zile.“ R.l. 19 XI 93 p. 8 [pron. *jécpot*]
- jaquier** s.m. (bot.) „Chiar și câțiva *jaquieri* (arbore din familia moraceelor, ale cărui plante n-au petale, cultivat în regiunile tropicale pentru fructele lui bogate în amidon) din Bahía creșteau în grădina lui, sperându-l pe grădinar prin rapiditatea cu care se dezvoltau.“ R.lit. 14 III 85 p. 23 [pron. *jachiér*] (din fr. *jaquier*)
- jadeit** s.n. „La ultima licitație de pietre prețioase din capitala Birmaniei, cel mai mare interes l-au stîrmit obiectele din *jadeit*, varietate rară a nefritului [...]“ Sc. 12 III 81 p. 5 (din fr. *jadéite*)
- jamahirie** s.f. (cuv. arab) – Democrație musulmană– „Ziua națională a *Jamahiriei* Arabe Libiene Populare Socialiste.“ Sc. 1 IX 77 p. 5. „Acordul comercial pe termen lung dintre guvernul Republicii Socialiste România și *Jamahiria* Arabă Libiană Populară Socialistă, încheiat la Benghazi la 9 aprilie 1979.“ R.l. 6 XII 79 p. 1; v. și 7 IX 79 p. 5
- japonéză** s.f. (alim.) – Tip de chiflă împletită– „Cina a constat dintr-o *japoneză* și o cană de lapte.“ (formal din s. *japoneză*, prin asemănare cu cocul femeilor japoneze; DEX – alte sensuri)
- jargonauít, -ă** s.m.f. „Îi mai putem numi și «*jargonauți*», cuvînt azi la modă pentru a boteza (peste tot în Europa) pe totii aflătorii în treabă care au creat un jargon nou, o pășarească nouă. [...] Alt exemplu: două tinere *jargonauite* se prepară pentru dans.“ R.l. 16 IV 81 p. 17. „*Jargonauți* – așa sînt denumiți, în ultima vreme, atentatorii la puritatea limbii. Astfel, francezul Jacques Merline este autorul unei lucrări de răsunset, în care trage un serios semnal de alarmă împotriva a ceea ce el numește tendințele de «jargonizare» a limbajului de toate zilele.“ I.B. 2 XI 82 p. 4 (din *jargon* + *-naut*, după model fr.)
- jargonizare** s.f. 1982 – Transformarea limbajului cotidian în jargon– v. *jargonaut* (din *jargon* + *-izare*, după model fr.)
- jazistic, -ă** adj. (muz.) – De jaz– „Un madrigal în limbajul muzicii ușoare, cu accente *jazzistice* [...]“ Sc. 29 X 78 p. 4. „[Vorbitorii] au insistat asupra importanței dezvoltării învățămîntului *jazzistic*.“ R.lit. 31 I 85 p. 5 [scris și *jazzistic*] (din *jaz* + *-istic*; DN3, DEX-S)
- jazman** s.m. pl. *jazmeni* (muz.; anglicism) – Interpret de jaz– „În cadrul schimburilor culturale S.U.A.–România este programată în luna decembrie o vizită la București a unor *jazzmeni* de marcă.“ Săpt. 5 VII 74 p. 7. „La Nisa se va desfășura, între 6 și 16 iulie, cea de-a 5-a mare paradă a jazului, la care vor participa 250 dintre cei mai celebri *jazmeni* din lume.“ Sc. 24 VI 78 p. 6. „*Jazzmenii* străini ne-au arătat că nu sînt suficiente talentul și pasiunea [...]“ Săpt. 10 IV 81 p. 7 [pron. *jézmen*; scris și *jazzman*] (din engl. *jazzman*; PR 1952, DMC 1966, DMN 1969; DJ; DN3)
- jean** s.m. pl. *jeanși*, *ginși* (vest.) 1. – Pînză groasă, de obicei albastră– „Fata purta un costum de *ginși*.“ R.lit. 47/93 p. 5; v. și *giacă* (1978). 2. – Pantaloni confecționați din această pînză– „Se pare că *jeanul* revine cuminte și pocăit la propria-i matcă, la forma lui aceea zisă clasică pe care au purtat-o și viguroșii texani și alții din vechile continente.“ Săpt. 22 IV 76 p. 8. „Pantaloni... piraiți. În R.F. Germania, Olanda și Elveția au fost descoperite în ultimele zile importante cantități de pantaloni «*geans*» purtînd mărci care imitau pe cele aplicate pe produsele fabricate de o casă de mode din San Francisco.“ R.l. 23 VIII 77 p. 6 [pron *gin*; scris și *gean*, *gin*] (din engl. americ. [*blue*] *jeans*; cf. fr. *jean(s)*; PR 1950; Al. Niculescu în LL 3/73 p. 497–498, M. Avram în SCL 4/75 p. 322 – atestări numai la pl. din 1973)
- jeep** s.n. (anglicism; transp.) – Mașină mică de campanie– „Inevitabil, primul plan era ocupat de maiorul de Coverley, înfruntînd marțial, într-un *jeep* împrumutat cine știe de unde, focul mitralierelor dușmane.“ R.lit. 26 XII 74 p. 22; v. și *radiocomandat* (1962) [pron. *jenp*; var. *jep*] (din engl., fr. *jeep*; PR 1942; DEX, DN3)
- jenșen** s.n. (cuv. chinez; bot.) „Industria farmaceutică chineză a început să producă noi medicamente eficiente împotriva bronșitei cronice și astmatice; este vorba de un spray preparat pe bază de *jenșen*, plantă care crește abundent în China [...]“ Săpt. 10 XII 76 p. 2. „*Jenșenul*, plantă agricolă? Cercetătorii din Extremul Orient sovietic au trecut la cultivarea unui soi de *jenșen* de mare productivitate [...]“ Sc. 7 VII 81 p. 5. „În taigaua ussuriană a fost descoperită o rădăcină de *jenșen* cu o greutate de 390 de grame.“ Sc. 1 XI 82 p. 3 (C. Lupu în SCL 6/84 p. 54)
- jertfitor, -oăre** s.m.f. – Om care se jertfește– „[...] intenția mea de a proslăvi minunatul pămînt al patriei dintotdeauna, pe *jertfitorii* întru demnitatea, libertatea și demnitatea neamului nostru.“ I.B. 7 XII 85 p. 5 (din *jertfă* + *-tor*)
- jet** s.n. (av.; americanism) – Avion cu reacție pentru pasageri– „Cronicile mondene fac de obicei publicitate celor ce sosesc seara cu «*jet*»-uri personale – clienții elegantelor hoteluri, magazinelor de bijuterii, ai cluburilor de noapte.“ Sc. 22 VII 77 p. 6 [pron. *get*] (din engl. americ. *jet*; cf. fr. *jet*; PR 1955; DEX – alt sens, DN3)
- jet-society** s. (cuv. engl.) – Totalitatea persoanelor care circulă cu jet-ul; societatea înaltă– „Bomba trebuia să explodeze la miezul nopții, adică la sfîrșitul ultimei proiecții, la spectacolul cu «ținută de seară obligatorie», proiecția rezervată pentru *jet-society*.“ R.lit. 2 VI 77 p. 22. „Se dezvăluie fiorul iubirii, repede înecat în unda unor conveniențe, a unor prejudecăți curente în așa-zisa înaltă societate («*jet-society*») siciliană [...]“ Sc. 4 VI 78 p. 4; v. și *gerovitalizat* (1974) [pron. *get-sășiăți*] (DMC 1975)
- jetfoil** s. (av.; americanism) „Primul «*jetfoil*» (navă cu aripi portante, propulsate de către reactoare, pe apă) folosit în Europa a stabilit zilele trecute un record de viteză, acoperind distanța dintre Stavanger (Norvegia) și Aberdeen (Scoția) în șase ore.“ R.l. 27 IV 77 p. 6 [pron. *gétfoil*] (din engl. americ. *jetfoil*)
- jihád** s. (cuv. arab) „În Pakistan s-au înregistrat atacuri împotriva templelor hinduse, iar G.A., adjunctul președintelui Partidului Islamului, o grupare fundamentalistă, a declarat că «este timpul să declarăm *jihad* împotriva Indiei» [...]“ Ev.z. 8 XII 92 p. 5. „[Algerienii] duc împotriva Franței așa zisul «război sfînt» – *jihadul*.“ R.l. 6 XII 96 p. 4
- job** s.n. (anglicism) „Studentii americani vor să obțină cît mai repede cu putință un «*job*», un serviciu salariat și totodată să aibă asigurarea de a nu fi amenințați cu șomajul.“ V.stud. 6 II 74 p. 12. „Într-o cărticică liliputană [...] M.D. reușește a ne spune totul despre *job*, definit în câteva cuvinte chiar pe copertă.“ R.l. 2 IV 94 p. 14; v. și „22“ 5–11 VI 92 p. 9; v. și *redelist* [pron. *giob*] (din engl. *job*; cf. fr. *job*; DMN, DMC 1949; DEX-S)
- jobshop** s.n. (anglicism) „[...] o manifestare unicat în țara noastră, primul *jobshop*, care în limbaj românesc ar însemna un «țîrg» al forței de muncă.“ R.l. 14 VI 93 p. 9 [pron. *giobșóp*]
- joc-retúr** s.n. (sport.) – Joc (sportiv) care se practică în a doua parte a unui campionat– „În *jocurile-retur* din optimile de finală ale turneului de fotbal pentru juniori la Viareggio s-au înregistrat rezultatele [...]“ I.B. 1 II 67 p. 1 //din *joc* + *retur*//
- joc-școală** s.n. – Joc (sportiv) cu caracter de antrenament– „Astăzi va avea loc ultima partidă de verificare a lotului reprezentativ. Sincer vorbind, acest *joc-școală* nu-și poate pune amprenta pe alcătuirea naționalei.“ I.B. 9 X 69 p. 3. „*Joc-școală* al lotului reprezentativ.“ Sc. 8

V 75 p. 4. „Aseară [...] prima noastră reprezentativă a susținut un *joc-școală* în compania echipei F.C. Argeș.“ I.B. 13 IV 83 p. 7; v. și 5 IV 74 p. 3, 27 I 83 p. 2, 19 XII 88 p. 7 (din *joc* + *școală*)

jodler s.n. (cuv. germ.) –Cîntec popular din Tirol– „Grupuri de schiori se îndreaptă spre teleferic, tineri, numeroși, veseli, exuberanți, se bat cu zăpadă, lansează «*jodlere*» spre tării, rid și cîntă.“ Sp. 28 XII 84 p. 2 [pron. *iódler*] (DEX, DN3)

jogging s. (cuv. engl.) –Alergare în scop igienic– „El stă acasă, gătește mîncăruri delicioase, practică alergarea («*jogging*») și vede de copii [...]“ R.lit. 6 IX 79 p. 22. „Într-un pat obișnuit, un om obișnuit, care nu face *jogging* și nu se bronzază decît cel mult în concediu.“ R.l. 3 VIII 80 p. 2; v. și *disco*, *rollerskate* [pron. *gióghing*] (cf. fr., engl. *jogging*; BD 1969, DMC 1978; DEX-S)

joint-venture (anglicism) –Asocierea a două sau mai multe întreprinderi – din țări diferite – în vederea realizării unui program specific– „Colaborarea cu TAROM-ul a fost apreciată ca bună, iar *joint-ventures* dintre Swissair și Austrian Airlines – Avicon, este compania de consultanță atît pentru TAROM, cît și pentru Aeroportul Internațional Otopeni.“ R.l. 5 VI 92 p. 3. „Această întreprindere a luat ființă grație unui *joint-venture* dintre compania de telefoane a Israelului și un ziar creștin local.“ R.l. 22 VII 93 p. 11; v. și 16 IX 93 p. 11, Cuvîntul 51/93 p. 6, R.l. 31 X 94 p. 7 [pron. *giónt vénceăr*] (cf. it. *joint-venture*; DPN 1982)

jojóba s. (bot.) „*Jojoba*. Este vorba de un arbore, originar din Mexic, cu numele științific de *Simondsia chinensis*. Specialiștii au constatat că din semințele de *jojoba* se poate extrage un ulei cu aceleași proprietăți valoroase ca ale uleiului de cașalot.“ Sc. 10 X 78 p. 3. „*Jojoba* este o plantă originară din Mexic [...]“ I.B. 27 XI 85 p. 4; v. și Sc. 19 VII 81 p. 5 (din fr. *jojoba*; cf. sp., amerind. *jobo*; LI 83)

jorúri s. 1974 (cuv. jap.) –Narațiunea în teatrul de marionete japonez– v. *shamisen*

jota s.f. (cuv. sp.) –Dans popular spaniol (aragonez) în trei timpi– „Un balet-pretext pentru mari trupe ale lumii de a demonstra eleganța cu care își poate permite un stil de dans clasic să absoarbă frumusețea violentă, orgolioasă a unei *jota* aragoneze, a unui zapateado andaluz, a unei seguidilla.“ Săpt. 14 II 75 p. 5 [pron. *hóta*] (cf. fr. *jota*; DN3, DEX-S)

jucabil, -ă adj. –Ușor de jucat, de reprezentat– „Cea mai bună piesă din volum este și cea mai *jucabilă*, cea mai dramatică, cea mai scenică.“ Luc. 29 IV 72 p. 8 (din *juca* + *-bil*)

jucător-rezervă s.m. –Jucător care poate înlocui pe un titular– „[Numele] unui *jucător-rezervă* [la fotbal]“ I.B. 9 XI 66 p. 4 (din *jucător* [de] *rezervă*)

judo s.n. (sport) –Sport olimpic, asemănător cu luptele, originar din Japonia– „[...] cu doi ani în urmă, cînd eu nu reprezentam mare lucru în *judo*, vicecampionul mondial al categoriei m-a învins atunci prin «nippon» (corespunzător cu K.O. de la box).“ Sc. 25 V 80 p. 5; v. și *judoka* [pron. *iúdo* sau *giúdo*] (din jap., fr., engl. *judo*; DEX, DN3)

judocan s.m. (sport) –Sportiv care practică luptele judo– „În fața unor adversari de valoarea celor prezenți pe saltelele instalate în sala Floreasca, *judocanii* români și-au etalat calitățile.“ Sc. 29 I 73 p. 2. „M.F. este al treilea *judocan* român care își adjudecă titlul de campion european.“ Sc. 15 V 82 p. 5; v. și I.B. 8 VIII 84 p. 5 [pron. *iudocán* și *giudocán*] (cf. fr. *judoka*; PR 1950; DEX, DN3)

judoka s.m.inv. (sport) –Persoană care practică sportul judo– „[...] șapte *judoka*. Între 12 și 15 mai se vor desfășura la Paris campionatele europene de judo. Din lotul selecționabililor români fac parte [...]“ Sc.

4 V 83 p. 5. „Unul cîte unul, *judoka* au apărut în sală echipați în kimono-nourile lor albe. C.N., un nume cu rezonanță pe orice tatami din lume, era de serviciu.“ Sp. 10 VII 84 p. 1 [pron. *iudóca* și *giudóca*] (din fr., it., jap. *judoka*; PR 1950)

juice s.n. (lb. vorbită; alim.) –Băutură răcoritoare sau cu rol curativ– „El a făcut descoperiri deosebit de interesante privind folosirea plantelor locale sub formă de ceaiuri, *jusuri*, prafuri și tablete pentru vindecarea multor boli.“ R.l. 16 V 84 p. 6. „Puțini sînt adulții care n-au simțit vreodată durerea deosebit de ascuțită a nevralgiei sciatică [...] Refractoră la orice tratament, se pare că, în sfîrșit, și-a găsit «nașul». Este vorba de fructul exotic papaya. Din miezul lui, un grup de oameni de știință canadieni au extras un «*juice*» – materia primă a unui medicament care se infiltrează în discul intervertebral al bolnavului.“ I.B. 18 I 85 p. 4; v. și *stek* [pron. *gius*; scris și *jus*] (din engl. *juice*; BD 1968; DEX-S)

jumbo-jet s.n. (av.; americanism) –Avion de transport cu reacție, de mare capacitate– „Un controlor al traficului aerian de la aeroportul internațional Ontario, California, care a dirijat un *jumbo-jet* 737 și un avion Cessna la distanța de numai 150 metri unul de altul, la aceeași altitudine, a fost trimis să-și... aprofundeze studiile.“ R.l. 28 V 80 p. 6. „Firma constructoare de avioane Boeing a anunțat că intenționează să realizeze proiectul unui nou aparat de pasageri reprezentînd perfecționarea versiunii «B-747» («*Jumbo-jet*»), care permite transportarea a nu mai puțin de 800 persoane.“ Sc. 22 IV 83 p. 5; v. și 22 VI 83 p. 5 [pron. *djambodgét*] (cf. fr. *jumbo-jet*; BD 1966, PR 1969, DMC 1972)

juniorát s.n. (sport.) –Perioadă cînd un sportiv face parte din echipa juniorilor– „Baschetul, după cum se știe, a atins un grad înalt de tehnicitate, jucătorului nemaifiindu-i suficienți anii *junioratului* spre a cîștiga virtuozitatea necesară marilor întreceri.“ R.l. 12 II 67 p. 5 (din *junior* + *-at*; DEX)

junocrație s.f. 1969 –Domeniul tineretului– v. *teenager* (din *jun*[e] + *-crație*, după tipul *democrație*)

jurizá vb. I –A fi supus judecării unui juriu– „[...] însăși prezența în secțiunea competitivă (ce va fi *jurizată* de [...]) este o dovadă a calităților sale [...]“ R.l. 29 VIII 92 p. 4. „Sperietorile de ciori au fost confecționate în fața publicului, *jurizate* și vîndute la licitație publică.“ R.l. 19 V 94 p. 16 (din *jurii* + *-iza*)

jurizáre s.f. –Acțiunea de a juriza– „Sistemul de *jurizare* este următorul: o notă o acordă membrii juriului, a doua președintele juriului, a treia este media notelor acordate de cele 5 studiouri teritoriale [...]“ Tin.lib. 26 VIII 90 p. 3. „Ultimii doi [...] au fost premiați de revista «Fast Business» [...] participantă la *jurizare*.“ Cotid. 3 XII 91 p. 3 (din *juriza*)

justițialist adj. –Care își propune să facă justiție, dreptate– „O delegație a Partidului *Justițialist* din Argentina ne va vizita țara [...]“ Sc. 10 V 83 p. 4. „Delegația Partidului *Justițialist* din Argentina [...]“ R.l. 20 XI 84 p. 10 (din sp. *Justicialista*; Partidul Justițialist a fost partidul lui Perón)

juvkríl s. (chim.; probabil cuv. ucrainean) „*Juvakril* este numele unei pietre semiprețioase obținută pe cale artificială dintr-un polimer și care rivalizează în frumusețe și calitate cu malahitul și jaspul.“ Sc. 24 X 75 p. 6. „O nouă piatră semiprețioasă obținută pe cale artificială de către oamenii de știință de la Institutul de chimie al Academiei de științe din Ucraina, pe numele său *juvkril*, va da farmec multora din frumoasele noastre femei.“ Săpt. 31 X 75 p. 2

K

kabúki s.n. (cuv. jap.; spect.) –Teatru tradițional japonez– „Datînd din epoca Edo, adică din secolul al XVII-lea, teatrul *Kabuki* reprezenta pe scenă fapte istorice, legende și fenomene sociale. Nô, teatrul cu măști, exista încă din secolul al IX-lea.“ R.lit. 24 VII 84 p. 21; v. și *nô* (1981), *bunraku* (cf. engl., fr., it. *kabuki*; PR sec. XX, DPN 1983; DEX-S)

káldex s.n. (cuv. engl. americ.) „În Statele Unite a fost realizată o nouă rășină sintetică cu calități deosebite de izolator fonic. A fost denumită *Kaldex* și, sub formă lichidă, poate fi utilizată la insonorizarea autoturismelor, iar sub formă de material plastic la izolarea compartimentului motor.“ R.l. 22 V 80 p. 6

kamikáze s.m. 1. (cuv. jap.) „S-au scris sute de pagini despre *kamikaze*, acei oameni-dinamită din timpul celui de-al doilea război mondial. Elemente fanatice imbarcate în proiectile anume construite, acești războinici sinucigași aveau misiunea să ghideze arma respectivă spre cea mai apropiată țintă, unde, provocînd explozia, urmau să fie «înmormîntați» în apele oceanului planetar.“ I.B. 7 XII 85 p. 8. 2. (fig.) –Sinucigaș– „[M. Botez] denunțase public regimul [în străinătate, la «Europa liberă»], cu singura condiție (de *Kamikadze!*) să nu-i fie difuzate declarațiile decît după reîntoarcerea sa fizică în țară!“ D. 148/95 p. 15; v. și 191/96 p.13 (cf. fr. *kamikaze*; PR, DMC 1950; DEX-S)

karáte s. (cuv. jap.; sport) –Metodă japoneză de luptă care face apel exclusiv la mijloacele naturale atît în atac, cît și în apărare– „O femeie, bineînțeles, o femeie-detectiv, avînd grenade [...] înpăimîntîndu-și adversarii la *karate*, vorbind cu ei autoritar, iar cu prietenii, iubiții și șefii – feminin și mîngîietor.“ R.lit. 18 IV 74 p. 17. „Ofensivă, împotriva cui? Împotriva imaginărilor R.P. și T. bătuți măr în ședințele de *karaté*.“ R.l. 6 II 79 p. 2 (din fr. *karaté*, engl. *karate*; DMN 1960, BD 1968; DN3)

karting v. *carting*

katharevúsa s.f. 1977 (cuv. gr.) –Greaca literară– v. *demotiki*

kenáf s. (bot.) –Plantă din estul Indiei, bogată în fibre– „Specialiștii americani afirmă că au descoperit o plantă care ar putea contribui la lichidarea crizei de hîrtie. Este vorba de *kenaf*, din familia hibiscus.“ Sc. 6 VII 74 p. 6 (din engl.; WT; LII)

keplón s. (cuv. jap.) „Sub denumirea de *keplon* o firmă japoneză a lansat un conservant pentru produse alimentare de o factură cu totul nouă. Principalul său avantaj asupra conservanților convenționali constă în faptul că permite menținerea calităților originale ale alimentelor.“ R.l. 14 VII 75 p. 6

keratofakoprotéză s.f. (med.) „Doar termenul îmi aparține [dr. Mircea Olteanu]. Această operație se mai face încă în două-trei centre din lume. Ea se referă la cazurile-limită în care transplantul de cornee în scop optic este ineficient, de exemplu, mării traumatizați [...] Este necesară păstrarea simțului luminos. În astfel de cazuri se recurge la implantarea între straturile corneei opace a unui suport confecționat din titan, în centrul căruia se introduce o lentilă de 65 dioptrii, care va înlocui atît corneea cît și cristalinul. De aici termenul de *keratofakoproteză*.“ //format cu gr. *keratos* “cornee”//

ketchup s.n. (alim.) –Sos picant pe bază de bulion de roșii– „Mircea a cumpărat o sticlă de *ketchup*.“ [pron. *chéciap*] (din engl., fr., it. *ketchup*; DN3, DEX-S)

KGB s.n. (pol.) –Poliția politică sovietică– „*KGB*-ul sforăie, dar nu doarme!“ Aici Radio Europa liberă 18–24 VI 91 p. 12. „Revista susține că acești agenți *KGB*, deveniți șomeri, au fost recrutați în ultimele luni în Iran.“ R.l. 14–15 XI 92 p. 8; v. și *Hezbollah*, *narcobusiness*, *reorienta*, *troică* [pron. *caghebé*] (din rus. *K[omitet] G[osudarsnoi] B[ezopasnosti]* “Comitetul de Securitate al Statului Sovietic”)

kidnapá vb. I (americanism) –A fura un copil; (prin extensie) a fura orice persoană (în scopuri politice sau pentru răscumpărare)– „Un neurolog din Casale-Monferrato, continuă să-i implore zadarnic pe răpitorii fiului său Fabio, *kidnapat* în urmă cu cîteva săptămîni, să-i dea drumul.“ (f.d.) „În «Stare de asediu» toată narațiunea se reduce la duelul dintre guvernul unei republici latino-americane și mișcarea de

rezistenți ilegaliști care *kindnapaseră* pe un personaj misterios trimis de guvernul Statelor Unite să reorganizeze poliția.“ R.lit. 11 X 73 p. 21. „Copilul comisarului, *kidnapat* de legionari, va fi ucis sub ochii tatălui său.“ R.lit. 15 IX 78 p. 17 (din engl. americ. *to kidnap*; cf. fr. *kidnapper*; DMC 1968)

kidnáping s.n. (americanism) –Răpire (la origine de copii)– „Sub pretextul «apărării», mii de copii sud-vietnamezi sînt răpiți [...] și duși aiurea, viitori pribegi prin lume. De fapt este vorba de un «*kidnaping*» de masă.“ Sc. 9 IV 75 p. 6 (din engl. americ. *kidnapping*; cf. fr. *kidnapping*; DMN 1964; DN3, DEX-S)

killer s.m. „Pentru eliminarea rivalilor săi el dispune de un grup selecționat de *killers*.“ I.B. 13 IX 82 p. 8. „Profesiunea de ucigaș cu simbrie –*killer*– nu exista în URSS înainte de 1987.“ R.l. 9 XI 93 p. 11; v. și R.lit. 28 XI 91 p. 24; v. și *picciotto* [pron. *chilăr*] (din engl. *killer*)

kilocaloríe s.f. –Unitate de măsură a cantității de căldură egală cu 1000 de amperi– „Substanța, care nu a primit încă un nume, poate absorbi 92 *kilocalorii* pe kilogram de greutate, fără a-și modifica propria temperatură.“ R.l. 15 IV 81 p. 2. „[...] menționăm lampa de petrol în două variante cu o putere calorică de 860 *kilocalorii*.“ R.l. 5 VII 83 p. 2 (din fr. *kilocalorie*; DEX, DN3)

kilód s.m. 1974 –Anul într-un sistem zecimal englezesc– v. *centid*; v. și Sc. 4 XI 79 p. 6 //din *kilo*- “o mie”//

kilojoul s.n. –Unitate de măsurare a energiei sau a lucrului mecanic egală cu o mie de jouli– „[...] o cantitate de gaz, echivalentă în greutate cu un kilogram, ce erupe de la adîncime de 40 km, transmite rocilor învecinate o căldură de circa 1260 *kilojouli* [...]“ Sc. 19 III 80 p. 5 [pron. *kilojúl*] (din fr. *kilojoule*; DN3)

kilotónă s.f. –Unitate de măsură echivalentă pentru armele nucleare echivalentă cu 1000 de tone de TNT– „Odată terminată, această bombă ar putea avea o putere echivalentă a trei *kilotone* de explozibil.“ R.l. 18 V 77 p. 6. „Intensitatea exploziei, de ordinul *kilotonelor* [...]“ Sc. 4 XI 79 p. 6 (din fr. *kilotonne*; cf. engl. *kilotone*; PR 1960; FC I 140; DN3, DEX-S)

kimberlít s.n. „Cercetătorii [...] au observat că în acele locuri unde în subsol se află formațiuni de *kimberlit* (rocă ultrabazică diamantiferă), în frunzele plantelor se acumulează săruri de metale grele cum sînt vanadiul, nichelul sau cobaltul, microelemente care sînt însoțitoarele nemijlocite ale diamantelor.“ I.B. 27 X 84 p. 8 (din fr. *kimberlite*)

kína s. „Citînd o publicație ce apare la Sydney, cotidianul «Le Monde» relevă că apariția în Papua-Noua Guinee a unei noi bancnote de 20 *kinas* (moneda oficială din această țară) a suscitat vii discuții.“ R.l. 13 VII 77 p. 6; v. și 12 XII 96 p. 1

kinetoterápie s.f. (med.) –Terapeutică prin mișcare– „La sanatoriul balnear Grand, din stațiunea Eforie Nord [...] s-a inaugurat o modernă secție de *kinetoterapie* [...] Aici s-au construit, totodată, un puț pentru elongații subacvale, două bazine individuale de *kinetoterapie* [...] precum și două săli pentru masaj uscat.“ R.l. 18 VIII 77 p. 5. „Metodele medicinei fizice moderne de terapie prin mișcare – *kinetoterapie*, într-un termen de specialitate [...]“ R.l. 29 V 81 p. 5; v. și *scripetoterapie* (1975) //cf. gr. *kinetos* “mobil” + *therapeia* “tratament”; DM; DN3//

kit s.n. (cuv. engl.) –Ansamblu, set– „Cumpăr *kit* cu microprocesorul 8080 (8085) sau Z.80 pentru instruire programare.“ R.l. 30 I 85 p. 4; v. și *microcomputer* (1983) (cf. fr., it. *kit*; DMC 1960)

kitsch (artă) 1. s.n., adj. „Nu putem ocoli, totuși, observația că mijloacele comunicației de masă manifestă o afinitate față de *kitsch*.“ Cont. 8 II 74 p. 8. „*Kitsch*-ul, atît de răspîndit azi în lumea apuseană, definește un fenomen ce s-a impus pe primul plan al discuțiilor estetice – creația de nivel scăzut, arta de prost gust. Termenul este german și a apărut acum un secol, la München, în cercul pictorilor academiciști; semnifica, inițial, în mod univoc, schematizarea, ceva ce nu era finisat. Astăzi el desemnează pseudoarta, arta comercială, cea de un gust dubios.“ Cont. 1 XI 74 p. 4; v. și 22 III 74 p. 4, R.l. 7 VI 80 p. 2; v. și *grand-guignol*, *kitschizare* (1974). 2. adj.inv. (rar) –Slab, neconcludent– „A o vedea pe Gina Lollobrigida în, poate, cea mai

kitsch postură a sa ca actriță, mi se pare un lucru cu totul captivant.“ R.lit. 4 I 79 p. 17 [pron. *chicij*] (din germ. *Kitsch*, cf. fr. *kitsch*, engl. *kitschy*; BD 1969, PR 1969; DN3)

kitschizare s.f. –Vulgarizare– „Apare posibilitatea *kitschizării* climatului estetic, subiecții respectivi găsindu-se dezarmați în fața noii realități estetice și manifestând spontan tendința unei percepții simplificatoare. Deformării gustului estetic îi urmează, ca un inevitabil complement, producerea de obiecte kitsch.“ Cont. 8 II 74 p. 8 [pron. *chicizăre*] (din *kitsch* + *-izare*)

kiwi s.n. (bot.) –Fruct exotic bogat în vitamina C, asemănător ca formă cu para– „Au mâncat portocale, banane și *kiwi*“ Tin.lib. 30 XII 89 p. 1. „Acesta este un *kiwi*, acesta un ananas, iată o rodie.“ R.lit. 31/93 p. 14; v. și R.l. 12–13 IX 92 p. 6, Cuvîntul 52/93 p. 3, R.l. 12 XII 96 p. 1; v. și *oranj* [pron. *chivi*] (din engl., fr. *kiwi*; BD 1966; DEX, DN3 – alt sens)

Knésseth s.n. (cuv. ebr.) „În cadrul vizitei pe care o întreprinde în Israel, președintele Egiptului, Anwar El Sadat [...] a luat cuvîntul, duminică în *Knesseth* (parlament).“ R.l. 21 XI 77 p. 6. „Alegerea a fost făcută de membrii *Knesseth*-ului (parlamentul israelian).“ R.l. 20 IV 78 p. 6; v. și Sc. 4 VI 80 p. 6, I.B. 5 IV 84 p. 8 [scris și *Knesset*] (cf. engl., fr. *Knesset*; CD; DN3, DEX-S)

knock-down s.n. (anglicism; sport) –Situație în care boxerul trîntit la podea se ridică înainte ca arbitrul să numere pînă la 10– „«Recordul» *knock-down*-urilor într-un meci de box rezistă din 1950.“ I.B. 10 VII 82 p. 5 [pron. *cnoc-dăun*] (cf. fr. *knock-down*; PR 1933)

know-how s.inv. (anglicism) „*Know-how*. Formula criptică de mai sus nu înseamnă altceva decît «pricepere, îndemînare, savoir-faire».“ R.lit. 16–22 VI 93 p. 2. „Dacă la nivelul economic sprijinul vine mai greu, cred că se poate face mult mai mult la nivelul contactelor, al împărtășirii experienței politice sau tehnice, al unui transfer de *know-how*.“ R.l. internaț. 20 VII 94. „[...] încurajăm femeile care au inițiat deja sau care vor să deschidă propria lor companie privată și care au nevoie de un minim de informare și pregătire tehnică – deci instrumentar tehnic, *know-how* și informații legate de obținerea surselor financiare [...]“ „22“ 39/95 p. 9; v. și R.l. 16 XI 96 p. 6 [pron. *năuhău*] (din engl., fr. *know-how*; PR, DMC 1970; DEX-S)

koála s.f. (zool.) –Marsupial cățărător care trăiește în Australia– „*Koala* (mamiferă marsupială) este în prezent, în Australia, victimă a unei bacterii care infectează sistemul său ocular [...]“ R.l. 17 XII 84 p. 6 (din fr. *koala*)

kogái s. (cuv. jap.) „Această nouă formă de democrație pe care o

constituie mișcările de cetățeni [în Japonia] este de fapt legată de un singur cuvînt: *kogai* (poluare). Din 1970, acest cuvînt este prezent pe prima pagină a tuturor ziarelor, în timp ce cu un deceniu mai înainte nu figura decît în dicționarele de specialitate.“ Sc. 26 XII 74 p. 3 (cf. engl. *kogai*; BD 1970)

kóka s. (cuv. jap.; sport) –Decizie de arbitru care acordă unui jucător 3 puncte pentru executarea unui procedeu– „M.F. a cîștigat pe rînd întîlnirile cu cehoslovacul R.N. – prin «*koka*», olandezul B.S. – prin «*yuko*» și iugoslavul F.L. – prin «*koka*» [...]“ Sc. 15 V 82 p. 5. „Competiția de judo a programat întrecerile de la categoria 71 kg, în finala căreia A.B.K. (Coreea de Sud) l-a învins prin «*koka*» pe E.G. (Italia).“ Sc. 8 VIII 84 p. 5. „Cel mai bine s-a prezentat D.D. (categ. 65 kg), învingător în finală prin «*koka*» în fața francezului D.“ R.l. 19 XI 84 p. 7

kominterníst, -ă s.m.f., adj. (pol.) –Membru al Kominternului; specific Kominternului– „[În comunism] naționalismul devine șovinism, iar internaționalismul, o ierarhie de tip *kominterníst*.“ R.lit. 1 XI 90 p. 2. „Are și o mentalitate de *kominterníst*.“ „22“ 36/93 p. 5; v. și *colaboraționist* (din *Komintern* + *-ist*)

krill s. (zool.) „Specialiștii presupun că un mic crustaceu din apele antarctice, așa-numitul «*krill*», va permite, dacă nu eradicarea subnutriției din lume, cel puțin atenuarea considerabilă a acestui flagel.“ Sc. 20 IV 75 p. 5. „Roiurile de *krill* [...] s-au extins considerabil.“ Sc. 4 I 78 p. 3. „Întreprinderea pentru producerea plaselor și uneltelor de pescuit din Galați a realizat un nou tip de trauler destinat flotei de pescuit oceanic în vederea pescuirii pentru prima dată a *krillului*, o specie de crustaceu de mare, comestibil, ce se găsește în anumite zone ale Oceanului Atlantic.“ R.l. 10 IV 81 p. 5; v. și Sc. 31 VII 77 p. 6, 15 I 81 p. 5 (din engl. *krill*; CD)

krugelránd s.m. „Cu prilejul percheziționării autoturismului, au fost găsiți – în roata de rezervă – 1500 de «*krugelranzi*», monede sudafricane al căror import este interzis de legile engleze.“ R.l. 5 VIII 75 p. 6

kúkta s.f. 1984 –Oală sub presiune– v. *aftershave*

kúna s.f. (cuv. croat) „Moneda croată se va numi *kuna*.“ R.l. 5 VIII 93 p. 8. „Croatia va adopta, începînd de la 30 mai [1994] o nouă monedă, *kuna*.“ R.l. 11 V 94 p. 8

kurnakovít s. 1965 (geol.) –Specie de mineral– v. *landauit* (cuv. rus., de la numele savantului *Kurnakov*)

kuweitián, -ă adj. –Din Kuwait– „În vederea formării noului guvern *kuweitian*“ Sc. 1 III 81 p. 6 (din *Kuweit* + *-ian*)

labirintic, -ă adj. –Cu caracter de labirint– „P. are o viziune *labirintică* a lumii.“ Gaz.lit. 5 X 67 p. 8. „*Labirintică* este și tabla de materii a ultimei cărți: criticul scrie despre Rilke și Iosif Vulcan, despre Petöfi și André Gide [...]“ R.lit. 3 XII 70 p. 14. „Taumaturgia epică se cristalizează *labirintic* în «Istorii».“ Cont. 7 VII 78 p. 10; v. și R.lit. 22 X 70 p. 25, 18 X 79 p. 7 (din fr. *labyrinthique*; DEX, DN3)

lac-fixativ s.n. –Soluție care, pulverizată pe păr, îl întărește– „Se produc rujuri de buze, *lac-fixativ* pentru menținerea coafurii.“ Sc. 24 II 63 p. 2 (din *lac* + *fixativ*)

lacto-bar s.n. –Local de consum public cu specific lactat– „În săptămânile care urmează, alte bufete vor fi amenajate în unități *lacto-bar* și cofetării, iar un bufet «Expres» cu autoservire va fi lărgit cu o secție «Gospodina».“ Sc. 15 VI 74 p. 2 (din *lacto-* + *bar*; DEX-S)

lactoduc s.n. –Conductă specială pentru lapte– „Agentia France Presse relatează că în localitatea vest-germană Wesel a fost inaugurat primul *lactoduc*. Conducta, care are o lungime de un kilometru și jumătate, a fost instalată de agricultorii ale căror ferme se află prea departe de centrul de predare a laptelui.“ Sc. 10 III 65 p. 3 (din fr. *lactoduc*; DMN 1966)

lactofiltru s.n. (tehn.) –Dispozitiv pentru determinarea impurităților din lapte– „Ele se cheamă *lactofiltru*, Contex II, Liatex F I. *Lactofiltru* este destinat echipării instalațiilor din industria laptelui, iar Contex II, obținut dintr-o folie de spumă poliuretanică consolidată cu un strat adecvat, este un material suplă [...] Realizarea în țară a *lactofiltrului* și a Liatexului F I, pînă în prezent importate, înseamnă totodată importante economii valutare.“ R.I. 18 VII 74 p. 3 (din fr. *lacto-filtre*; LTR; DEX, DN3)

LÁDO s. –Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului– „La alegerile din 9 februarie, *Lado* a avut peste 7000 de observatori în București și în teritoriu.“ Expres 18–24 II 92 p. 16. „Trăim într-un stat polițienesc a afirmat dl. N. Ștefănescu Drăgănești, președintele *LADO*.“ R.I. 25 IX 93 p. 3; v. și „22“ 143/95 p. 9 (Abreviere din *L[iga pentru] A[părarea] D[repturilor] O[mului]*)

laicát s.m. –Totalitatea creștinilor neecleziaști– „*Laicatul* ortodox în actualitate“ Cotid. 19 V 92 p. 2 (din fr. *laïc*; PR 1965, DMC 1966)

lambáda s.f. (cuv. port.) –Dans ritmic brazilian– „Dl. D.Z., bine cunoscut rapsod al cultului personalității și protocronist notoriu, își regăsește graiul ca să proclame [...] sfîrșitul *lambadei*, cu alte cuvinte, al carnavalului unei democrații în ritm de *lambada*, în urlete, în spectacole tragic-caragialești din mini-parlament.“ R.lit. 30 V 90 p. 2; v. și *Macarena* (cf. it. *lambada*; PN 1989)

landauít s.n. (geol.) „Geologii din Moscova au descoperit în Siberia răsăriteană un nou mineral, pe care, în cinstea cunoscutului fizician sovietic Landau, l-au numit *landauit*. Noul mineral a fost predat colecției muzeului de mineralogie al Academiei de Științe a U.R.S.S. În colecția muzeului există lomonosovit, mendelevit, kurnakovit, fersmanit, denumite astfel în cinstea reputaților savanți Lomonosov, Mendeleev, Kurnakov, Fersman.“ Sc. 27 I 65 p. 3. „Unui nou mineral descoperit în U.R.S.S. i s-a dat numele de *landauit* în cinstea fizicianului sovietic Lev Landau.“ R.I. 23 IX 66 p. 3 [var. *landauitită*] (cuv. rus. de la n. savantului *Landau*)

Lándtag s.n. –În Germania și Austria, organul legislativ al landului, parlamentul local– „Rezultatele alegerilor desfășurate duminică pentru desemnarea deputaților din *Landtagul* (parlamentul local) din landul Saar, din R.F.G., arată că victoria a fost obținută de Partidul Social-Democrat [...]“ I.B. 11 III 85 p. 8 (din germ. *Landtag*; DN3)

lansáre s.f. –Prezentarea unui volum recent apărut, a unui disc, a unei colecții de modă etc. în cadrul unei scurte ceremonii (la o librărie, la o școală, la o instituție etc.)– „La librăria «Mihail Sadoveanu» din Capitală a avut loc *lansarea* romanului [...]“ R.lit. 1 II 79 p. 2. „Se vor iniția seri literare, vor avea loc conferințe, prezentări și *lansări* de cărți.“ R.lit. 16 VIII 79 p. 23 (din *lansa*; S.C. 71–72; DEX, DN3)

laparoscóp s.n. 1964 (med.) –Aparat cu care se cercetează abdomenul– v. *esofagoscop* (din fr., engl. *laparoscope*; BD 1970; FI. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5; DM; DN3, DEX-S)

laparoscópic, -ă adj. (med.) –Care se realizează cu ajutorul unui laparoscop– „Este vorba despre un workshop de chirurgie *laparoscopică* cu sutură mecanică prin demonstrații libere.“ R.I. 13 VII 93 p. 16 (din *laparoscop* + *-ic*)

laparoscopie s.f. 1994 (med.) –Investigație medicală cu ajutorul unui laparoscop– v. *by-pass* (din fr. *laparoscopie*; DN3)

lapidaritate s.f. –Conciziune– „Impresia stilistică dominantă pe care opera lui Caragiale o sugerează, în mod curent, e – fără îndoială – extrema ei conciziune, *lapidaritatea* ei strictă.“ Cont. 11 V 62 p. 3. „Marele poet ambiționează uneori să se exprime filosofic, și atunci enunțurile lui sînt mai puțin coerente decît oricînd, chiar dacă impun unui exeget avizat, ca G.T., prin *lapidaritate*.“ R.lit. 3 II 72 p. 13. „Nici *lapidaritate* care duce la sărăcirea de sens, nici dezmăț calofil, metaforită fără funcție. Încifrare nu este egal adîncime.“ Săpt. 12 IV 85 p. 2 (din *lapidar* + *-itate*; DN3, DEX-S)

largá vb. I (av.) –A arunca ceva dintr-o aeronavă în zbor– „După ce tonele de combustibil au fost *largate*, avionul a intrat în procedura de aterizare.“ Ev.z. 2 X 95 p. 3 (din it. *largare*, fr. *larguer*; PR 1960, DMC 1968; DEX)

laringofón s.n. –Microfon aplicat în dreptul laringelui (utilizat mai ales în transmisiile din avion și din tanc)– „(Vînd) *laringofon*, Fram, calorifer electric.“ R.I. 28 VII 78 p. 4 (din fr., engl. *laryngophone*, rus. *laringofon*; L; LTR, DTP; DEX, DN3)

láser s.n. (fiz.) –Amplificator de radiații electromagnetice folosit în telecomunicații, metalurgie etc.– „Dacă se ia un cristal ale cărui particule sînt astfel tratate, ele pot iradia cuante (picături de energie) sub forma unor puternice impulsuri electroenergetice de o anumită frecvență. Un asemenea generator de lumină este cel care a primit numele de *laser*.“ Sp.Tehn. 1/63 p. 7. „Pînă la sfîrșitul lunii în curs, în Japonia urmează să intre în exploatare cel mai mare telescop cu *laser* din lume.“ Sc. 23 IV 75 p. 6. „Recent la Lodz a fost realizat primul telefon pe bază de *laser* [...]“ Sc. 15 VI 75 p. 6. „Instalația este capabilă să contabilizeze dintr-o privire – privirea ochiului său cu *laser* – și procentajul de celule anormale, în special canceroase dintr-un țesut viu.“ R.I. 23 VI 84 p. 6; v. și Pr.R.TV 16 V 83, R.I. 13 X 84 p. 6; v. și *digital*, *electrofon*, *holografie*, *laserist*, *laserium*, *microexplozie*, *micropuncție*, *nanosecundă*. Apare în combinații precum: ✧ *laser-diagnostic* (Sc. 26 X 76 p. 5) ✧ *laser-diagnostician* (Sc. 14 IX 76 p. 6) ✧ *laser-traducător* (Sc. 14 IX 76 p. 6 și 26 X 76 p. 5) ✧ *laser-translator* (Sc. 14 IX 76 p. 6) ✧ *laser-grădinar* (Sc. 10 X 78 p. 5) (din engl., cf. fr. *laser*; abreviere din *L[ight] A[mplification by] S[timulated] E[mission of] R[adiations]*; PR 1960, BD 1963; LTR, DTP; DEX, DN3. Termenul a apărut în 1960, în America, „părintele“ primului laser funcțional fiind Theodore H. Maiman)

laseríst, -ă s.m.f. „Începînd din acest an școlar, Liceul Industrial «D. Bolintineanu» pregătește primele cadre de... *laseriști*. Este vorba de muncitori specialiști în electronică și echipamente laser [...]“ I.B. 24 V 84 p. 5 (din *laser* + *-ist*)

laseropunctură s.f. 1995 –Metodă terapeutică derivată din acupunctură, în care stimularea zonelor sensibile se face cu un fascicol de lumină coerentă– v. *acupunctural* //din *laser* + [*acu*]punctură//

lasérium s. (cuv. engl.) „*Laserium* este numele unei forme inedite de spectacol audiovizual creat în Marea Britanie; pe o cupolă închipuind Calea Lactee, cu diferitele ei constelații, se produc, cu ajutorul unui fascicul laser, efecte multiple de lumină, în funcție de inflexiunile unei benzi sonore de acompaniament.“ Sc. 1 II 78 p. 6

lavalierá s.f. (telev.) –Microfon de formă alungită care se atașează persoanelor care participă la emisiuni organizate de televiziune, fie agățîndu-se la gît, fie într-un buzunar de la piept– „Ați pus participaților la discuție *lavaliera*?“ (de la *lavalieră*, prin analogie de formă)

lavotérp s. (tehn.) „Un colectiv de specialiști de la Borzești a realizat un produs nou, deosebit de util și cu o mare eficiență economică, denumit «*lavoterp*». Este un detergent special folosit la spălarea

motoarelor, pieselor auto și altor agregate [...]“ R.I. 12 XII 73 p. 3 //format din lat. *lav[are]* “a spăla” + *terp[enă]* //

lăcătuș-garaj s.m. 1977 –Lucrător specializat în lucrări de lăcătușerie auto– v. *desfacere-transport* (din *lăcătuș [de] garaj*)

lăcătuș-montator s.m. –Tehnician care se pricepe atât la lăcătușerie cât și la lucrări de montare– „Deveneau necesare noi cunoștințe teoretice și deprinderi practice, dar chiar însușirea de noi meserii ca, de pildă, cea de *lăcătuș-montator*, pe care vechiul profil al întreprinderii nu le cerea [...]“ Sc. 17 XI 63 p. 1 (din *lăcătuș + montator*)

lăcătuș-sculer s.m. –Tehnician care se pricepe atât la lăcătușerie cât și la confecționarea sau la repararea sculelor– „P.I., *lăcătuș-sculer* din R.P. Ungară, este inventatorul unei mașini de șlefuit pneumatice.“ Sc. 3 III 62 p. 4 (din *lăcătuș + sculer*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 233; DTP)

lăcătuș-sudor s.m. –Tehnician care se pricepe atât la lăcătușerie cât și la sudură– „*Lăcătuș-sudor*, calificat, caută Administrația bazelor sportive școlare.“ I.B. 20 VI 61 p. 4 (din *lăcătuș + sudor*)

leadership s. –Funcție, poziție de lider– „15 ani de cinema mondial». E vorba de studiul lui G.H. care, sub acest titlu, în cele 432 de pagini [...] demonstrează că, odată cu anul 1960, a început «contestarea modelului dominant pe plan cinematografic» – altfel spus, anul când începe să apună supremația hollywoodiană, *leadership*-ul american.“ R.lit. 3 VIII 75 p. 23 [pron. *lidersip*] (cuv. engl.; cf. fr. *leadership*; DMN 1966)

lease s. (cuv. engl.; ec.) –Sistem de finanțare prin închirierea sau concesiunea unui aparat, utilaj etc., pe o perioadă determinată, după care se dobândește proprietatea asupra acestuia– „Tarom a început lupta cu Ministerul Finanțelor. Cuiul polemicii este cuvântul englezesc «lease».“ Ev.z. 1 VI 93 p. 8 [pron. *liz*] (cf. fr. *leasing*; PR 1960)

lector s.m. –Angajat al unei edituri care are obligația să citească și să propună spre publicare sau să respingă lucrările prezentate de autori– „E.J., *lectorul* ediției, și el un fin cunoscător al literaturii lui Istrati, avea să fixeze, apoi, prin întrebările adresate invitaților [...] cursul întregii discuții [...]“ R.lit. 19 XII 85 p. 24 (cf. fr. *lecteur*; DN, DEX – alte sensuri, DN3)

lectură vb. I 1. (semidoct) –A citi– „*Lecturate* rapid, cele patru acte [...] par a prezenta [...] un conflict curent pe tema fericirii.“ Cont. 19 VII 68 p. 4. „*Lecturez*.“ Cont. 8 II 74 p. 1. 2. –(În sistemul editorial) A citi un manuscris spre a-l pregăti pentru tipar– „Redactorul a avut de *lecturat* un manuscris încărcat.“ (din *a da/face lectură*; V. Guțu Romalo C.G. 229, atestări din 1970; DN3, DEX-S)

lecturabil -ă adj. –De citit– „Lucrările lui Perussi vădesc o evoluție ușor *lecturabilă*, deci, un spirit torturat de expresie.“ Săpt. 28 VII 68 p. 6 (din *lectură + -bil*)

lecturăre s.f. 1. (semidoct, aici ironic) –Lectură, citire– „Ce enciclopediști mai frecvențați în *lecturărele* dumneavoastră?“ Săpt. 12 III 71 p. 14; v. și Luc. 20 X 79 p. 1. 2. 1974 (tehn.) –Lectură– v. *videocasetă* (din *lectura*; DN3 – sensul 1)

lectură s.f. 1974 (tehn.) –Prima fază în reproducerea sunetelor/imaginilor înregistrate– v. *videocasetă*

legionariză vb. I (pol.) –A deveni legionar– „Piața Universității s-a dus, Marian Munteanu s-a *legionarizat*, PAC s-a făcut fișii.“ „22“ 27/93 p. 3 (din *legionar + -iza*)

legitimăție-abonament s.f. –Document care servește atât ca legitimăție cât și ca abonament– „La recentul turneu internațional de box, unuia dintre fotoreporterii noștri, deși a prezentat *legitimăția-abonament* de intrare, eliberată de U.C.F.S., nu i-a fost, pur și simplu, permis accesul pe stadionul Republicii.“ I.B. 6 IX 66 p. 3. „[...] posesorii de *legitimății-abonament* [...] se vor prezenta [...] pentru a-și ridica tichetele de locuri, fără de care nu vor avea acces pe stadion.“ I.B. 11 IV 85 p. 7 (din *legitimăție + abonament*)

legumă-frunză s.f. –Legume cultivate pentru frunzele folosite în alimentație– „*Legumele-frunze* (păpădia, pătrunjelul, urzicile) [...] sînt bogate în fier.“ Sc. 15 VI 63 p. 4 (din *legumă + frunză*)

legume-fructe s.f.pl.tant. –Magazin specializat în desfacerea legumelor și a fructelor– „Unități de *legume-fructe*.“ Sc. 6 II 74 p. 6. „Un punct comercial care cuprinde un magazin alimentar cu autoservire, un magazin de *legume-fructe* și o mercerie-parfumerie etc.“ Sc. 17 XI 78 p. 5. „Magazin alimentar cu autoservire, piine, lapte, carne, galanterie-parfumerie, mercerie, farmacie, *legume-fructe*, sifoane.“ R.I. 15 XII 78 p. 5; v. și *dulciuri-răcoritoare, microcomplex* (din *legume + fructe*)

lejeritate s.f. –Ușurință– „Ne-a plăcut de data aceasta D., în mare

formă, scoțind baloane grele din cadrul porții cu o *lejeritate* pe care nu i-o cunoșteam.“ Luc. 12 XI 66 p. 2; v. și 13 X 79 p. 4 (din *lejer + -itate*, după fr. *légereté*)

lentețe s.f. –Încetineală– „O anume *lentețe* [...] dă eroilor răgazul de a medita asupra faptelor lor.“ R.I. 24 VII 69 p. 2 (din *lent + -ete*)

lentilă de contact sint.s. (med.) „*Lentilele de contact*, care se aplică direct pe globul ocular, încep să cîștige teren în detrimentul clasicilor ochelari.“ Sc. 6 V 78 p. 6 (din fr. *lentille de contact*; cf. engl. *contact lens*; CD; DM; DEX-S)

lentoare s.f. (frantuzism) –Încetineală– „O lume cu date biologice și sociale normale pare privită prin lentile care îi deplasează contururile firești. Mișcarea capătă o *lentoare* nefirească.“ Cont. 23 III 73 p. 5 (din fr. *lenteur*; DN3, DEX-S)

lepton s.m. în sint. *lepton greu* (fiz.) „*Leptonul greu*. O echipă de experți vest-germani au demonstrat practic [...] existența «*leptonilor grei*» – particule atomice elementare considerate a fi mai mici decât electronii și identificate în teorie pentru prima dată în 1975 de fizicienii americani.“ Sc. 12 III 77 p. 6 (din engl., cf. fr., rus. *lepton*, germ. *Lepton*; DTP, LTR; DEX-S)

leucană s.f. (cuv. sp.; bot.) „O plantă miraculoasă, *leucană*, crește în Mexic sub formă de tufiș sau ca arbore ce poate atinge 20 de metri în 6–8 ani [...] *Leucană* se prezintă sub forma unor arbuști și poate fi cultivată pe soluri și în climate puțin favorabile culturilor tradiționale.“ R.I. 17 IX 77 p. 6

leunapór s. (cuv. germ.) „Colectivul uzinelor chimice Leuna din R.D. Germană a elaborat un nou gen de piele sintetică pe care a denumit-o «*leunapor*». În comparație cu sorturile de piele sintetică de pînă acum, la producerea «*leunaporului*» sînt eliminate mai multe faze tehnologice.“ Sc. 4 X 77 p. 3

lexicotecă s.f. –Colecție de dicționare– „După tipărirea și difuzarea [...] celor 20 de volume din lexiconul Brockhaus și a celor 25 de volume din lexiconul Mayer, editura Bertelsmann din R.F.G. va tipări în cursul acestui an o *lexicotecă*, însumînd trei grupe de informație [...]“ R.lit. 23 III 72 p. 31 (din germ. *Lexikotek*; GWDS)

liă vb. I (gosp.; frantuzism) –A lega (un sos, o cremă etc.)– v. *farsă* (din fr. *lier*)

liatex s. 1974 (tehn.) –Dispozitiv tehnic de filtrare– v. *lactofiltru*

libaniză vb. I (pol.) –(Despre o țară) A fi cuprins de interminabile lupte interne, precum Libanul– „Ar fi fost toate condițiile ca [...] să se *libanizeze*. Ar fi început lupte fratricide [...] Războiul civil ar fi fost inevitabil.“ Azi 6 VI 91 p. 1. „Criza iugoslavă tinde să se *libanizeze*.“ Expr. Mag. 23–29 VII 91 p. 12; v. și 28 X 91 p. 14. ♠ *libanizat* Caț. 4 IX 91 p. 4 (din fr. *libaniser*; I. Preda în LR 11–12/92 p. 589, cf. D. Urișcu CV 79–80)

liberal s.m. (pol.) –Persoană care este înscrisă în partidul liberal sau are idei liberale– „Liderul *liberal* se simte trădat și cere explicații.“ „22“ 6/91 p. 3 (din fr. *libéral*; DEX, DN3, cuvîntul este mai vechi în limbă)

liberalizare s.f. (ec.) –A înlătura subvențiile și a lăsa prețurile mai liber(e)– „Abia acum, cînd a doua etapă a *liberalizării* prețurilor intră în impas, dl. Severin afirmă [...] că există o «mică» și o «mare» privatizare.“ R.lit. 4 IV 91 p. 2. (din fr. *libéralisation*; DN3 – alt sens, DEX-S)

libertăr, -ă adj. –Referitor la libertate– „Frumoasele noastre tradiții *libertare*.“ D. 98/94 p. 2 (cf. fr. *libertaire*; PR 1890; DN3)

libertîn, -ă adj. (utilizare greșită) –Spontan, sălbatic– „În lume există foarte multe tipuri de economie de piață, de la cea de tip *libertîn*, sălbatec, la cea de tip suedez sau japonez care e de tip social [...]“ R.I. 23 XI 92 p. 1. „Litré afirmă că *libertîn* are, ca adjectiv, un sens învechit și unul în vigoare. În cel dintîi, e vorba de o persoană sau de o opinie care nu se supun nici credinței, nici practicilor religioase. În cel de al doilea, e vorba exclusiv de un școlar care își neglijează îndatoririle, preferînd joaca. Limba română cunoaște doar sensul de ușuratic sau, la limită, desfrînat. Am stat și am cugetat la ce va fi vrut să spună dl. Văcăroiu cu economia *libertînă* de piață, fiindcă despre aceea socială am mai auzit și eu una sau alta. Din context rezultă în mod clar că economia *libertînă* este una spontană, sălbatecă [...] Ne rămîne să credem că primul ministru a implementat un sens nou în limba română [...] O îmbogățire *libertînă*, adică spontană, a limbii române.“ R.lit. 2–8 XII 92 p. 24 (Articolul produs mai sus, semnat de N. Manolescu, ne scutește de orice alt comentariu asupra sensului cuvîntului *libertîn*)

librăritor s.m. –Librar care este și editor– „Fondată în martie 1895 de către D.S., scriitor și folclorist, și C.M., *librar-editor*,

«Biblioteca pentru toți» s-a impus unui mare public cititor din țara noastră.“ Luc. 7 IV 73 p. 9. „Familia îndurerată anunță încetarea din viață a celui ce a fost G.N.C., fost *librar-editor* din Brașov.“ R.l. 11 VI 74 p. 4 (din *librar* + *editor*)

librărie-papetărie s.f. –Librărie cu un raion de papetărie– „Tot aici se va deschide în curînd o *librărie-papetărie*.“ I.B. 3 XII 70 p. 1. „Tot în acest complex s-a deschis și o *librărie-papetărie*.“ R.l. 15 VII 78 p. 5 (din *librărie* + *papetărie*)

librărie-pilot s.f. –Librărie experimentală model– „Ce este și ce-și propune o *librărie-pilot*: «Cartea Românească».“ R.l. 15 I 72 p. 2 (din *librărie* + *pilot*)

librăriiță s.f. –Librăreasă– „*Librăriița* din Crișcior organizează standuri și expoziții în locurile cele mai frecventate [...]“ f.d. (din *librar* + *-iță*)

licéu-pilot s.n. –Liceu în care se fac experiențe metodologice, științifice etc. pentru a servi drept model pentru alte licee– „Misiunea *liceelor-pilot* ar fi să ajungă în ultimă instanță la alcătuirea unor programe și manuale care [...] să conducă pe elevi la a descoperi în efortul intelectual aceeași plăcere ca și în efortul fizic de tip sportiv.“ Cont. 12 XI 65 p. 6 (din *liceu* + *pilot*, după fr. *lycée pilote*; DMN 1960)

liftă vb. I (fig.) –A scîi, a „juca“ pe cineva– „Dacă mă mai *liftezi* mult după fiecare întrebare, prevăd că nu plecăm la 3, ci o să rămînem în prelungiri.“ R.l. 22 VII 74 p. 2 (din engl. *to lift*; cf. fr. *lifter*; DN3 – cu alte sensuri, DEX-S)

lifting s.n. (fals anglicism) 1. –Operație estetică de eliminare a ridurilor– „Actrițele își fac *lifting*.“ 2. –(Prin extensie) Curățire– „Rhône-Poulenc face «*liftingul*» sculpturilor lui Brâncuși [de la Tg. Jiu]“ R.l. 7 X 95 p. 1 (din fr. *lifting*; cf. it. *lifting*; PR sec. XX, DPN 1982; FS 226–227)

lignoplast s. 1966 –Tip de material plastic– v. *pasphil* //din *ligno-* “lemn” + “*plast*” modelat“; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5//

liliputanizare s.f. –Micșorare exagerată– „Dimpotrivă, epocile de criză, de inhibare a creației, de *liliputanizare* a staturii creatorului – mai pe românește, de închidere a sufletului creator – sînt epocile de amurg istoric.“ R.l. 21 V 77 p. 1 (din *liliputan*)

limbă de lémn sint. s. 1993 –(Referitor mai ales la discursul politic dinaintea de 1989) Limbaj care folosește aproape exclusiv formule încremenite, golite de conținut și de expresivitate– v. *verbatim* (din fr. *langue de bois*)

limerick (cuv. engl.; lit.) –Poezie umoristică scurtă de un comic absurd– „Ori trăim în țara lui Papură-vodă cu o justiție ca-n *limerick*-urile englezești?“ R.lit. 28 XI 91 p. 2. „[D.] e ilustrată foarte inspirat cu *limerick*-uri și desene de Edward Lear.“ R.lit. 35/94 p. 24 (din n.pr. al orașului irlandez *Limerick*, care la sfîrșitul sec. al XIX-lea desemna poemele scurte ale lui E. Lear; cf. it. *limerick*; DPN 1982)

limită s.f. în constr. *la limită* 1994 –În caz extrem– v. *contraproductiv* (traduce fr. *à la limite*)

linie s.f. –Ansamblu de produse, în special cosmetice– „Aceeași geneză o are *linia* de produse «Herba», destinată bărbaților, gama «Bioton», cu extractele vegetale și animale, care însumează pleiada unguentelor pentru îngrijirea tenului, *linia* «Ada», în curs de lansare, cuprinzînd accesoriile pentru machiaj.“ R.l. 5 VII 77 p. 6; v. și 3 II 81 p. 5 (din germ. *Linie*, fr. *ligne*; DMC 1970; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

linie verde sint.s. (fig.) –Liber acces, cale liberă– „Desigur, este vorba de finanțarea externă a cărei «*linie verde*» trebuie s-o dea expertii FMI.“ Cotid. 283/93 p. 1. „S-a dat «*linie verde*» Ministerului Transportului de a stopa existența [...] firmei «Expres Pilot».“ R.l. 1076/93 p. 2 (R. Zafiu în R.lit. 15/96 p. 9, de unde provin și cele două citate)

liniment s.n. (farm.) –Preparat farmaceutic lichid onctuos– „[...] colectivul de apiterapie a realizat medicamentul antireumatismal pe bază de venin «Apireven», în două formule – unguent și *liniment* (soluție) [...]“ R.l. 4 II 84 p. 2 (din fr. *liniment*; DEX, DN3)

linoplăc s. „*Linoplacul* și panourile pentru pereți despărțitori din material plastic. Primul reprezintă o inovație a colectivului de la Întreprinderea «Marmora» din București: din bucățile de marmură cu dimensiuni reduse se realizează, prin îmbinarea cu ajutorul unei rășini poliesterice, plăci de dimensiuni mari – cu o rezistență mai mare decît a plăcilor monobloc – material care poate fi folosit pentru elemente prefabricate.“ R.l. 16 V 74 p. 3 (probabil din *lino[leum]* + *plac[ă]*)

liofilizare s.f. (tehn.) „Una din metodele cu cele mai mari perspective [de conservare și păstrare a produselor] este *liofilizarea*. Noua metodă constă în uscarea produselor alimentare la o temperatură

sub zero grade.“ Sc. 1 II 62 p. 3. „Carne, fructe, legume și leguminoase conservate prin supunerea prealabilă în vid, la temperaturi scăzute de pînă la minus 70 grade C. Alimentele tratate prin acest procedeu, denumit *liofilizare*, își mențin timp îndelungat principalele calități: gustul, mirosul, culoarea.“ Sc. 7 VII 77 p. 5 (din *liofiliza*; cf. fr. *lyophilisation*; PR 1953; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 240; DC, DT; DEX, DN3, DEX-S)

lionism s.n. „Asociația internațională a cluburilor «Lions», ce-și află geneza în S.U.A., în 1917, sub o idee generoasă, «nu vom merge înainte dacă nu vom încerca să facem ceva pentru alții», are aspirații umanitare. *Lionismul* – susțin adepții săi – este o grupare de oameni uniți prin prietenie și dornici să-i ajute pe cei în nevoie. Deviza este: «We serve».“ R.l. 13 IV 93 p. 5 (din numele clubului *Lions* + *-ist*)

lipiciozitate s.f. –Caracter lipicios– „Uscarea pe imprimate este corespunzătoare. Cerneala nu mai prezintă fenomenul de *lipiciozitate*.“ Sc. 5 X 68 p. 3 (din *lipicios* + *-itate*)

listă vb. I –A alcătui o listă– „Încerc acum să reconstitui biblioteca lui Oscar Wilde și să *listez* toate cărțile pe care pot dovedi că le-a citit.“ R.lit. 40/94 p. 20 (din fr. *lister*)

listăre s.f. –Acțiunea de a scoate la imprimantă un document obținut cu ajutorul computerului– „Informatizarea primăriei și *listarea* informațiilor.“ R.l. 31 I 92 p. 1 (din *listă*)

listă-meniu s.f. –Listă pe care se află meniul într-un restaurant– „Pe *lista-meniu* a restaurantului «Europa» din Eforie Nord se poate citi [...]“ R.l. 10 V 74 p. 5 (din *listă* + *meniu*)

literă vb. I –(În telefonie) A pronunța nume străine sau mai neobișnuite prin litera inițială a unor cuvinte obișnuite, de obicei nume proprii: S-Sanda, A-Ana, I-Ioana etc.– „Să vă *literez* numele Saint-Exupéry.“ (din *literă* + *-a*)

literatură-document s.f. –Literatură cu caracter documentar– „[...] a apărut cartea de «*literatură-document*» a unui apreciat profesionist.“ Săpt. 22 III 74 p. 4. „Este vorba de o *literatură-document*, după afirmația autorului însuși, bazată pe întîmplări reale, în care doar numele personajelor au fost uneori schimbate.“ R.lit. 18 IV 74 p. 9 (din *literatură* + *document*)

literaritate s.f. (livr.) „Se vorbește tot mai mult în Franța și aiurea de starea de literatură (la littérature), de starea de poezie, de starea de artă, de starea de muzică etc. *Literaritatea*, ca descoperire a esteticienilor contemporani, nu este decît o problemă de formulare, pentru că starea de literatură a fost sesizată cu mult mai înainte de germani și chiar de români.“ Săpt. 7 II 75 p. 2 (din fr. *littérarité*)

live (anglicism) –În direct– „Dacă un ansamblu nu poate cînta «*live*», mai ales cînd apelezi la mijloacele muzicii, atunci [...]“ R.l. 17 XI 92 p. 5. „Momentele cînd actorii cîntă *live* nu sînt convingătoare.“ R.lit. 46/95 p. 11. „Filmarea *live*, aproape documentară, a unei apocalipse imaginare.“ D. 153/95 p. 13; v. și R.l. 6 IX 96 p. 2; v. și *fan, talk-show* [pron. *lâiv*] (din engl. (*in*) *live*)

living-room s. (în lb. colocv. prescurtat *living*; cuv. engl. americ.) –Cameră de zi– „În *living-room* contemplantu pentru a treia oară imaginile acestui paradis.“ Cont. 9 II 79 p. 4. „[Vînd] două camere, *living*, 56 m.p., dependințe spațioase.“ R.l. 14 X 81 p. 4 [pron. *living-rum*] (cf. it., fr. *living-room*; PR 1948; D.Am.; Th. Hristea în LR 6/77 p. 592; DN3)

lobby s.n. (anglicism; pol., ec.) –Grup de presiune, de influență– „Clubul dorește să fie un *lobby* de gentlemani care să influențeze puterea politică.“ D. 95/94 p. 6; v. și LL 2/83 p. 188, R.l. 24 XII 96 p. 2 (din engl. *lobby*; cf. fr. *lobby*; PR 1954, DMC 1966)

lobbysm s.n. (anglicism; pol., ec.) –Sistem de presiune– „În jurul lui V. Tănase s-a căscat un vid care-l transformă într-un fel de Robinson al *lobbysmului* românesc.“ R.lit. 31/93 p. 2; v. și R.l. 24 XII 96 p. 2 (din engl. *lobbysm*; DN3)

lobbyst, -ă s.m.f., adj. –Persoană care aparține unui grup de presiune, de influență– „[La recepție] a participat caricaturistul Eugen Mihăescu și *lobbyst*-ul Victor Găetan.“ R.l. 1 X 94 p. 3; v. și Ev.z. 247/93 p. 3, R.l. 24 XII 96 p. 2 (din engl. *lobbyst*; A. Stoichițoiu în Hyperion III/94 p. 174; DN3)

lobbystică s.f. (anglicism; pol., ec.) –Sistem de presiune– „La noi *lobbystica* e legalizată și bine scrutinizată.“ R.lit. 42/95 p. 16 (din *lobbyst* + *-ică*)

lock-out s. (anglicism) –Închidere temporară a întreprinderilor pentru a nu satisface revendicările muncitorilor– „*Lock-out*-ul anunțat de patronat [...] poate duce Suedia spre un grav conflict social și politic.“ R.l. 20 V 77 p. 6. „[...] în loc de *lock-out* patronal, a avut loc un

lock-out muncitoresc.“ Sc. 20 V 77 p. 6; v. și 11 VIII 82 p. 6 [pron. *lôcaut*] (din engl. *lock-out*; cf. fr. *lock-out*; DMN 1966; DP; DN3)

locuință-tîp s.f. (constr.) –Locuință alcătuită după același plan cu altele– „Ministerul Industriei Materialelor de Construcții a inițiat un interesant experiment, constînd în construirea unei *locuințe-tîp* pentru inginerii și cadrele tehnice ale cooperativei [...] Ea este clădită din prefabricate, materiale de construcție noi, cu însușiri termoizolante și termoacustice superioare.“ Sc. 4 X 71 p. 2 (din *locuință + tip*)

logistic, -ă adj. –Privitor la mijloacele de hrană, de cazare, de transport etc.– „Au mai intrat în țară tone de medicamente [...] aparatură medicală pentru spitale, material *logistic* modern etc. etc.“ R.I. 4 II 93 p. 3. „Expoziția este organizată cu sprijinul *logistic* și financiar al Ministerului Culturii din România [...]“ „22–25–31 III 93 p. 15 (din fr. *logistique*; DEX-S – alt sens)

lomonosovít s.n. 1966 (geol.) –Specie de mineral– v. *landauit* (cuv. rus, de la numele savantului [M.V.] *Lomonosov*)

look s.n. (anglicism) –Înfățișare, aspect, imagine– „Madonna, pe post de ingenuă (ultimul ei *look*)“ D. 139/94 p. 13. „Chirurgul trebuia să aibă un asemenea *look*, încît milionarul să intre la cuțit convins că e tăiat de cel mai priceput chirurg din America, un medic pe al cărui chip citești siguranță, meșteșug și garanții de reușită. *Look* asta înseamnă: față, înfățișare.“ R.I. 22 IV 94 p. 1. „Copiii lui Barsony nu-l crută sub nici un aspect. Mai întîi *look*-ul lui. Nu seamănă deloc cu un refugiat din est, dimpotrivă.“ Expr. Mag. 16/95 p. 8; v. și Renașterea bănățeană 3 XI 94 p. 3 [pron. *luc*] (din engl. *look*; cf. fr., it. *look*; PN 1985)

lorení vb. IV (cuv. creat ad-hoc) –A tăia organul genital masculin– „De cînd Lorena Bobbit a decapitat colonelul soțului și a fost absolvită de către juriști, «unda seismică» s-a propagat. Poliția din Ankara a prins, apoi a eliberat o turcoaică exasperată, care și-a «lorenit» amantul (iată cum se poate îmbogăți limba română).“ R.I. 11 III 94 p. 7. „Lorena cea răzbunătoare bîntuie și printre bărbați. Polițiștii turci anchetează trei din cei cinci bărbați din orașul Aegean care l-au «lorenit» pe un al șaselea. Cei cinci l-au lăsat... fără pe negustorul Yasar Cavik, care voia să se însoare cu meseriașul lor.“ R.I. 2 VI 94 p. 10; v. și *lorenire* (de la n.pr. *Lorena* [Bobbit] care a făcut senzație în America și în lumea întreagă din cauză că, din gelozie, a tăiat organul genital al soțului ei)

loreníre s.f. (cuv. creat ad-hoc) –Tăierea organului genital masculin– „*Lorenirea* masculilor rebeli. Chiar dacă nu s-au făcut statistici, soții și ibovnicii zburdalnici, loreníți de femeile înșelate, au devenit o obsesie națională în Thailanda.“ R.I. 28 V 94 p. 10 (din *loreni*)

lot-modél s.n. –Serie de obiecte fabricate cu deosebită îngrijire– „În ultima vreme s-au introdus în fabricație «*loturile-model*». Ele sînt într-adevăr excepționale din punctul de vedere al calității.“ Sc. 25 XI 60 p. 2 (din *lot + model*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 233)

lotizáre s.f. –Acțiunea de a împărți terenul în loturi– „S-a luat măsura să se facă o *lotizare* clară în fiecare comună a județului.“ R.I. 26 X 78 p. 2 (din *lotiza*; DEX, DN3)

love-story sint.s. engl. –Poveste de dragoste– „De fapt, pelicula lui I.M. este un fel de *Love story* localizat și apoi îmbibat de retrairi și de tonuri ale «Trecătoarelor iubiri» [...] Nu doar prezența interpretului principal G.M. sau evadarea pe litoral sau vizita în sat stabilesc legătura cu «Trecătoarele iubiri», după cum nu doar moartea prematură a eroinei amintește de «lovestorysm», ci și alte elemente.“ Sc. 19 XI 77 p. 4. „Nici idila Victor-Despina nu ajunge să fie *love-story*.“ Luc. 7 IV 79 p. 4. „Poveștile cu orfani care-și părăsesc traiul beduin pentru a intra în orașele Sodoma și Gomora, *love-stories*-urile orientale – ea cu feregea, el fără cămilă, ațîțită o atenție pînă acum inexistentă.“ Cont. 13 VI 80 p. 8 [pron. *lavstóri*] (din titlul filmului și al cărții *Love story*, în vogă în anii '70)

lovestorism s.n. 1977 –Melodramă– v. *love-story* [pron. *lavstorism*] (din titlul filmului și al cărții *Love story + -ism*)

lovestorist, -ă adj. –Melodramatic– „«Anonimul venețian» a venit pe lume într-un climat propice căruia i s-a spus adesea *lovestorist*.“ I.B. 20 X 72 p. 2. „[...] pentru a-și portretiza eroii, regizorul a lăsat preponderent în prim plan latura «*lovestoristă*».“ R.I. 18 VII 75 p. 2 [pron. *lavstorist*] (din titlul filmului și al cărții *Love story + -ist*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504)

LP s.n. (anglicism; muz.) –Disc mare de 33 cm– „«Selectivitate» este cuvîntul-cheie în planificarea viitoarelor apariții de LP-uri.“ Cont. 2 II 74 p. 10. „Pe lîngă impactul minor al numelor străine în topuri mai observăm două caracteristici ale vieții muzicale franceze: discul mic (single) și nu LP-ul este unitatea «regină» a comerțului.“ Săpt. 28 VI

74 p. 8; v. și 29 IX 78 p. 6; v. și *fonotecat* (1973) [pron. *elpi*] (abreviere din engl. *L[ong] P[lay]*)

LSD s.n. „Poliția londoneză a descoperit, într-un imobil din sud-vestul capitalei britanice, o fabrică clandestină de tablete *LSD*, despre care se afirmă că este cel mai mare laborator din lume pentru producerea acestui deosebit de nociv halucinogen.“ R.I. 3 II 78 p. 8. (fig.) „Cine să fi permis oare acestor ființe întrucîtva asemănătoare nouă, dar sărace cu duhul, să plămuiască tot felul de *LSD*-uri muzicale și deci nocive pentru firile umane [...]“ Săpt. 17 VIII 79 p. 7; v. și *can(n)abis* (abreviere din germ. *L[yserg] S[äure] D[iethylamid]*; cf. engl. americ., fr. *LSD*; DMC 1965)

lucerniéră s.f. –Spațiu care este plantat cu lucernă– „O cireadă de junici [...] a pătruns într-o *lucerniéră*, fapt ce a condus la sacrificarea a 18 animale.“ R.I. 18 VIII 78 p. 5 (din *lucernă + -ieră*)

luchiánic, -ă adj. –Ca al(e) lui Luchian– „[...] coloritul florilor și naturilor *luchianice* [...]“ R.I. 9 VI 77 p. 14 (de la n. pictorului *Luchian + -ic*)

lucrător s.m. –Securist– „Autorii recentelor confesiuni pro domo menționează termeni precum ofițeri de securitate, *lucrători* (uitînd că *lucrător* are la bază rus. *politruk*), cadre (ale Securității).“ Al. Niculescu, Ap. 8/95 p. 15 (din *lucrător* [al Securității])

ludotécă s.f. –Colecție de jucării și jocuri– „Copiii din Onex (Elveția) vor putea să împrumute, pe termen de 15 zile, jucării și jocuri cu caracter educativ de la noua «*ludotecă*» deschisă în aceste zile în acest oraș. «*Ludotecile*» înființate în Franța, țările scandinave, Canada, India, Brazilia se bucură de o deosebită atenție din partea copiilor.“ Sc. 29 XI 75 p. 6 (din fr. *ludothèque*; cf. it. *ludoteca*; L 1970, DTN 1974, DPN 1979)

lúmea a pátra sint.s. –Populația foarte săracă din țările dezvoltate– „În mijlocul «societății de consum» o veritabilă «*lume a pătra*» condamnată la existență în cercul vicios al sărăciei.“ R.I. 7 IV 80 p. 6; v. și 24 XII 79 p. 6 (după fr. *quart-monde*; DMC 1965)

lúmea a treía sint.s. –Denumire generică dată țărilor în curs de dezvoltare– „Presa și «*lumea a treia*».“ Cont. 6 VII 79 p. 12. „Necesitatea eliminării obstacolelor din calea exporturilor țărilor «*lumii a treia*».“ Sc. 16 X 79 p. 4; v. și 12 X 79 p. 5; v. și *brain-drain* (după fr. *tiers monde*; cf. engl. *Third World*; PR 1952, BD 1966 – aici se afirmă că în fr. este folosit din 1940; DP)

lumidúct s.n. „Pînă la sfîrșitul secolului s-ar putea să fie construite orașe în care soarele va fi «transplantat» spre locuințe, spre centre comerciale și chiar locuri de agrement subterane, prin «*lumiducte*», un fel de tuburi speciale, avînd calitatea de a reflecta lumina.“ R.I. 4 VII 73 p. 6 (cf. fr. *lumiduc*; DTN 1977)

lumină vérdé sint.s. (fig.) –Aprobare– „Domnul S. a primit *lumină verde*.“ R.I. 681/92 p. 3. „*Lumina verde* dată arheologilor n-a surprins pe nimeni.“ Expres 29/94 p. 16. „Olandezul R.L. pare a fi obținut indispensabila *lumină verde* din partea americanilor, pentru a-i succeda lui W. Claes în funcția de secretar general al NATO.“ R.I. 4 XI 95 p. 8 (după fr. *feu vert*, engl. *green light*; R. Zafiu în R.lit. 15/96, de unde am preluat și citatul din 1992)

luminofór s.m. –Substanță cu proprietăți de luminescență– „Desigur că unui ochi neavizat, *luminoforul* care seamănă cu o banală pulbere albă ce se fixează pe fața interioară a tuburilor de sticlă, nu-i vine a crede că aceasta este esențialul, acel «ceva» fără de care tuburile fluorescente nu ar putea da acea lumină «de zi».“ I.B. 9 I 74 p. 1 (din fr. *luminophore*, engl. *luminophor*, germ. *luminophor*, rus. *luminofor*; WT; LTR, DTP; DEX, DN3)

lunamobil s.n. (astr.) –Vehicul lunar– „Stația a aselenizat lin pe fundul unui vechi crater și, în decursul primei săptămîni de activitate, *lunamobilul* «Lunohod-1» a efectuat urcări și coborîri pe pantele interioare ale craterului.“ Sc. 23 XI 70 p. 4 (din *lună + mobil*, după model rus.)

lunaút s.m. (astr.) –Persoană care alunizează– „La bordul ei se află trei astronauți veterani [...] aspiranți la ademenitorul titlu de «*lunaut*».“ Mag. 26 VII 69 p. 3 (din *lună + -naut*, după modelul lui *cosmonaut*; cf. fr. *lunaute*, engl. *lunonaut*; BD 1967, DMN 1969; v. Guțu Romalo C.G. 233, Graur C. 20; DN3)

lunch s. (anglicism; alim.) –Masă ușoară de prînz– „Șeful statului român s-a văzut în timpul acestui *lunch* cu [...]“ R.I. 1 X 94 p. 3 [pron. *lânci*] (cf. fr. *lunch*)

lunedist s.m. (lit.) –Membru al cenaclului literar ținut lumea la Facultatea de română din București– „S.A. este și el la fel de categoric, avînd generozitatea de a mai recunoaște și unii «strămoși» ai

lunedistilor și integrând în promotori pe Blaga, Philippide, Doinaș.“ Săpt. 24 V 85 p. 2 (din *luni* + *-ist*, după it. *lunedì*, fr. *lundi*)

lunohód s.n. 1970 (astr.) –Vehicul pentru cercetarea științifică a Lunii– v. *lunamobil*; v. și Sc. 8 V 80 p. 5 (din rus. *lunohod*; cf. engl. *Lunokhod*; BD 1970)

lup tînăr sint.s. (de obicei la pl.; pol., ec.) –Tînăr strălucit și ambițios (mai ales în lumea politică, a afacerilor etc.)–, „Un răspuns din ce în ce mai tăios se insinuează din partea «*lupilor tineri*» ai FSN, adepții ex-premierului Roman.” R.l. 30 XI–I XII 91 p. 2. „Au participat *tinerii lupi* [...] și alții.” R.lit. 46/95 p. 9 (variantea *tînăr lup*, după fr. *jeunes loups*; PR 1966, DMC 1967; T. Slama-Cazacu în R.lit. 35/93 p. 12)

lupăra s.f. „Unul din cei mai celebri bandiți sicilieni, A.I., a fost găsit ucis cu lovituri de *lupara* (flintă).” R.l. 19 IX 75 p. 6 (din it. *lupara*)

lustrăție s.f. –Purificare– „[A. Michnik într-un interviu] Sînt absolut contra decomunizării. Am fost 6 ani în închisoare, 8 ani în opoziție, dar sînt contra decomunizării, ca și contra *lustrăției*.” „22” 40/94 p. 13 (cf. fr. *lustration*; DN, DN3 – alt sens)

lústră-candelábru s.f. –Lustră în formă de candelabru– „Zecile de tipuri de *lustre-candelabre*, lămpi de masă, aplice [...] sînt doar cîteva din produsele care vor întruni, fără îndoială, aprecieri pozitive.” Sc. 7 X 61 p. 4 (din *lustră* + *candelabru*)

luxomát s. „*«Luxomat»* este denumirea dispozitivului electronic de aprindere și stingere a iluminatului public în orașe, localități și unități economice, brevetat de inginerii orădeni C.K. și F.N.” R.l. 20 IX 77 p. 5 (probabil din *lux* „lumină” + [*auto*]/*mat*)

- macará-gigánt** s.f. –Macara de mari proporții– „Silueta zveltă a acestei construcții domină împrejurimile, secundată, ca de o rampă de lansare, de conturul elastic al «*macaralei-gigant*».“ I.B. 18 IV 74 p. 1. „Cadre spectaculoase ce pun în valoare impresionanta siluetă a unei nave sau a *macaralei-gigant*.” Sc. 30 I 76 p. 4 (din *macara* + *gigant*)
- macará-túrn** s.f. –Macara care poate fi folosită la mari înălțimi– „A fost terminat un nou tip de *macara-turn* cu un braț de 2,3 tone și 24 m.” R.I. 11 X 67 p. 4. „Cînd însăși *macaraua-turn* devine catarg al nepăsării.” Sc.t. 1 XI 73 p. 3. „Specialiștii sovietici au pus la punct proiectul unei *macarale-turn* cu telecomandă.” R.I. 11 VII 78 p. 6 (după fr. *grue à tour*; engl. *tower crane*, germ. *Turmkran*; Fl. Dimitrescu în SCL 3/70 p. 325; DT; DTP)
- macaragiță** s.f. –Muncitoare la macara– „În portul Galați 25 de femei îndeplinesc funcția de *macaragițe*. Ele fac parte din primul lot de femei care s-au calificat în această meserie cu un an în urmă.” R.I. 11 III 76 p. 5 (din *macaragiu* + *-iță*; DEX)
- Macaréna** s.f. (din n.pr. sp. *Macarena*) „Datorită coregrafei Mia Frye, profesoară de dans la Paris, *Macarena* a ajuns cel mai mare succes al verii acestui an. De la lansarea, în 1989, a melodiei *Lambada* nu a existat un hit cum a fost *Macarena* în această vară.” Ev.z. 22 VIII 96 p. 3. „Îți pui mîna dreaptă în șold, îți agiți mîna stîngă în aer și sari. Poate că nu este cel mai gratios sau cel mai complex dans din lume, dar ar trebui să fii mulțumit că tocmai ai învățat cel mai nebușe și cel mai la modă dans: *Macarena*.” Ev.z. 31 VIII 96 p. 3; v. și R.I. 28 VIII 96 p. 8, D. 195/96 p. 12
- machetist** s.m. –Persoană care alcătuiește machete– „N.A., I.D., C.C., L.P. sînt doar cîțiva din *machetiștii* îndrăgostiți de meseria lor.” Mag. 3 XII 66 p. 2 (din fr. *maquettiste*; cf. it. *machettista*; PR 1950; DN3, DEX-S)
- macho** s.m. (cuv. sp. din America Latină) –Bărbat care-și face simțită superioritatea (în special față de femei)– „[În Tatăl Nostru] nu se mai spune «Our Father», ci «Our Father/Mother» ca să se elimine excesul «*macho*» al unui Dumnezeu (strict) masculin.” D. 140/95 p. 3 [pron. *máchio*] (cf. fr. *macho*; BD 1967, PR, DMC 1971, DFAP)
- macroangiopatie** s.f. (med.) „În cadrul celei de-a doua secțiuni a simpozionului au fost comunicate peste 40 de lucrări referitoare la una din cele mai frecvente complicații cronice ale diabetului, și anume micro și *macroangiopatia* diabetică (leziunile vaselor singelui), consecință a tulburărilor metabolice specifice diabetului.” Sc. 30 V 84 p. 5 (din *macro-* + *angiopatie*)
- macrofibră** s.f. 1979 –Fibră groasă– v. *thinsulate* //din *macro-* + *fibră*//
- mafiológ** s.m. –Cercetător expert în problemele Mafiei– „Nu trebuie să se cadă în capcana celor care afirmă că Mafia a fost decapitată. [...] Această părere este împărtășită de numeroși «*mafiologi*», în primul rînd de deputatul A.R., secretar al Comisiei parlamentare de control asupra Mafiei.” I.B. 30 X 84 p. 4 (din it. *mafiolego*; DPN 1982)
- mafiót** 1. s.m. –Membru al Mafiei– „[...] parodia gangsterilor *mafioti* care nu prea ne înspăimîntă [...]” R.I. 6 II 79 p. 2. „Adevărații *mafioti* periculoși” Ev.z. 18 I 97 p. 8. 2. adj. –Ca al mafiotilor– „Răpire de copil în stil *mafiot*, la Rovinari” Ev.z. 18 I 97 p. 1 (din *mafie-* + *ot*; L. Seche în LR 2/75 p. 176; DEX, DN3)
- mafiotism** s.n. 1995 –Sistem social dominat de relațiile de tip mafiót– v. *stalinism* (din *mafiót* + *-ism*; A. Stoichițoiu în Hyperion III/94 p. 172)
- mafíst** s.m. –Membru al Mafiei– „Dacă cineva încearcă să-și construiască o casă fără să plătească un fel de bir cerut de *mafiști*, riscă să-și vadă locuința distrusă.” Sc. 28 VII 63 p. 4 (din *mafie* + *-ist*)
- mag** s.n. (arg. tinerilor) –Magnetofon– „Toby a primit un *mag* de la bunicii lui.”; v. și Sc. 15 VIII 76 p. 4; v. și *cas* (1976) (din *magnetofon*, prin abreviere; cf. engl. *mag*; Th. Hristea în R.lit. 13/81 p. 8)
- magazín-depózit** s.n. „La Buzău au fost organizate recent patru expoziții de mobilă cu vînzare, din care cea mai mare suprafață, de 500 m.p., o deține *magazínul-depózit* din cartierul Simileasca.” R.I. 12 X 77 p. 5. „În zona centrală sau în centrele comerciale pentru mai multe ansambluri de locuințe de la orașe se vor construi *magazine-depózite* de mobilă.” R.I. 4 I 78 p. 1 (din *magazín* + *depózit*)
- magazín-etalon** s.n. „*Magazinele-etalon* sînt unități model, pe care le deschide Ministerul Comerțului în majoritatea orașelor țării.” Sc. 15 I 62 p. 2. „Începînd de ieri, I.C.S. «Comalimint-București» a organizat primirea de comenzi prealabile la *magazinele-etalon* de produse alimentare «Modern» și «Bitolia».” R.I. 25 X 73 p. 3. „Și n-aș vrea să închei fără a menționa, din seria noilor unități, și *magazínul-etalon* «Telerom» deschis nu de mult în strada Lipscani 102.” Sc. 10 XII 75 p. 2. „De la *magazínul-etalon* «Mobila» din Calea 13 Septembrie pot fi achiziționate dormitoarele Baroc, Luxor [...]” Săpt. 21 II 86 p. 2; v. și Mag. 29 X 66 p. 6; v. și *factor-cheie* (din *magazín* + *etalon*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 234)
- magazín-expoziție** s.n. –Magazín în care se expune și se desface o anumită marfă– „S-au aranjat și sînt în curs de deschidere și alte *magazine-expoziție* de mobilă în care cumpărătorul își alege ce-i place și așteaptă acasă piesele însoțite, unde e cazul, de tîmplari-montatori.” Sc. 19 XI 64 p. 1. „Un *magazín-expoziție* de mobilă de cca 1500 m.p.” R.I. 14 II 77 p. 5. „Întreprinderea organizatoare preconizează deschiderea, în curînd, a unor astfel de *magazine-expoziții* și în alte centre din țară.” R.I. 13 IV 77 p. 3 (din *magazín* + *expoziție*)
- magazín-modél** s.n. „Ce înțelegeți prin *magazine-model*? –*Magazine* care – prin concepția constructivă și gradul lor de dotare, prin modul lor de organizare și folosire rațională a spațiului comercial, prin fondul de marfă destinat, cît și prin formele moderne de comerț practicate – asigură un nivel ridicat de servire pentru un număr mare de cumpărători și, implicit, realizarea unor indicatori economici superiori.” R.I. 19 III 74 p. 1 (din *magazín* + *model*)
- magíster** s.n. 1994 (înv.) –Titlu științific intermediar între cel de diplomat universitar și cel de doctor– v. *predoctorat* (din lat. *magister*)
- magnetizabil, -ă** adj. –Care poate fi magnetizat– „Pe patru cincimi din radiografiile creierului uman [...] B. a decoperit, la rădăcina nasului, o pată *magnetizabilă* de oxid de fier, cu proprietăți asemănătoare cu cele ale magnetitei.” R.I. 6 III 84 p. 6 (din fr. *magnétisable*; PR; DN3)
- magnetocardiográf** s.n. (med.) –Aparat cu ajutorul căruia se realizează magnetocardiogramele– „Un grup de oameni de știință și tehnicieni din domeniul producției de aparate medicale din R.P. Chineză au construit un *magnetocardiograf*. Acest instrument medical este considerat a oferi date de mai mare acuratețe decît electrocardiografal.” R.I. 25 V 86 p. 6 //din *magneto-* + *cardiograf*//
- magnetocardiográfic, -ă** adj. (med.) –Realizat cu ajutorul magnetocardiografului– „Dat fiind că impulsurile magnetice diferă în raport cu starea patologică a inimii, măsurătorile *magnetocardiografice* permit localizarea zonelor suferinde din miocard, precizarea dimensiunilor acestora făcîndu-se cu o precizie de ordinul micronilor.” I.B. 4 VIII 86 p. 8 //din *magneto-* + *cardiografic*//
- magnetocardiogramă** s.f. (med.) „Înregistrarea curenților produși de mușchii inimii, prin intermediul potențialelor ce apar la suprafața pielii, furnizează o electrocardiogramă, iar a cîmpului magnetic în jurul torsului o *magnetocardiogramă*, respectiv *magnetoencefalogramă*.” Cont. 28 V 77 p. 5 (din engl. *magnetocardiogram*; BD 1966)
- magnetodiaflúx** s.n. (tehn.) „[Aparatul] aducea mai degrabă cu partea de comandă a binecunoscutelor aparate Röntgen. Creatorii lui l-au denumit «*Magnetodiaflux*», pentru că produce unde electromagnetice. «*Magnetodiafluxul*» a fost întrebuițat pentru prima dată în medicină, la tratarea diferitelor afecțiuni.” Sc. 24 I 65 p. 1. „[...] se aplică o mare varietate de proceduri: [...] electroterapie cu curenți diadinamici, ionizări, *magnetodiaflux*, ultrascurte, solux precum și alte proceduri [...]” R.I. 21 II 84 p. 5; v. și Sc. 4 XI 81 p. 6 //din *magneto-* + *dia-* + *flux*//
- magnetoencefalogramă** s.f. 1977 (med.) –Encefalogramă

înregistrată pe baza cîmpului magnetic – v. *magnetocardiogramă* // din *magneto-* + *encefalogramă* //

magnetogramă s.f. (tehn.) – Diagramă obținută cu ajutorul unui magnetograf – „Înregistrarea «magnetogramelor» necesită un izolatament cu totul special: pereții încăperii din fotografie conțin cinci straturi de aluminiu și aliaje de aluminiu, bune izolatoare magnetice.“ Cont. 28 X 77 p. 5 (din fr. *magnéogramme*, rus. *magnitogramma*, engl. *magnetogram*, germ. *Magnetogramme*; L, OSRI; LTR, LGG, DTP; DN3)

magnetoplân s. (cuv. engl.) „Oamenii de știință de la Institutul tehnologic al Universității Massachusetts (S.U.A.) au proiectat un tren al viitorului care va putea atinge o viteză maximă de 800 km pe oră, denumit «magnetoplan». Acest tren urmează să se deplaseze într-un tunel, ermetic închis, sub influența unor cîmpuri magnetice.“ Sc. 18 X 74 p. 6. „Vagonul, care are aspectul unui fuselaj de avion, a fost numit de constructorii *magnetoplan*, deoarece dispune de suspensie electromagnetică, ce îl ridică cu 11 milimetri deasupra șinelor.“ R.l. 24 V 86 p. 6

magnetosferă s.f. – Partea externă a atmosferei terestre, în care cîmpul magnetic exercită o acțiune preponderentă – „În Uniunea Sovietică a fost elaborat un program de studiere a *magnetosferei* terestre.“ Sc. 26 V 77 p. 4 (din fr. *magnétosphère*, engl. *magnetosphere*; DMN 1966, BD 1967; LGG; DN3)

magnetostrictiv, -ă adj. – Care produce deformarea unui corp sub influența magnetizării – „Generator de ultrasunete pentru alimentarea transductoarelor de ultrasunete de tip *magnetostrictiv* cu polarizare magnetică inițială.“ R.l. 21 VII 84 p. 4 (cf. it. *magnetostrictiva*; DN3)

magnetotécă s.f. (tehn.) – Colecție de benzi magnetice înregistrate – „Pentru a nu lăsa să se piardă tradiția obiceiurilor caracteristice vieții la țară, oficiul cultural al mijloacelor audiovizuale din Franța a hotărît crearea unei «*magnetoteci* naționale». Este vorba de înregistrarea pe bandă de magnetofon a relatărilor orale ale unor țărani bătrîni despre specificul unor străvechi îndeletniciri.“ Sc. 14 IX 79 p. 5 (din fr. *magnéothèque*; DMC 1970; DEX-S)

magnezitic, -ă adj. 1975 – De magnezit – v. *microuzină* (din *magnezit* + *-ic*)

magnitudine s.f. 1. (geol.) – Grad de intensitate (a unui cutremur de pămînt) – „*Magnitudinea* cutremurului, după Scara Richter, a fost estimată la 7,3.“ Sc. 6 III 77 p. 2. „Șocul principal, de *magnitudine* 7,4 grade [...] nu s-a mai repetat.“ Sc. 10 III 77 p. 5. „În ziua de 9 martie 1979 [...] s-a produs în regiunea Vrancea [...] un cutremur cu *magnitudine* de 4,4 (scara Richter).“ R.l. 10 III 79 p. 5; v. și Sc. 17 IV 79 p. 6. 2. (astron.) – Grad de mărime – „Este vorba de o galaxie spirală, cu *magnitudinea* 15, care se află la o distanță de 400 milioane ani-lumină de Pămînt.“ Sc. 5 VI 85 p. 5 (din fr., engl. *magnitude*; LTR, LGG; DTP; DN, DEX – alt sens, DN3)

magót s.m. 1979 (zool.) – Specie de maimuță din nordul Africii și Gibraltar – v. *pop-corn* (din fr. *magot*; DEX, DN3)

magrebián, -ă s.m.f., adj. – Originar din Magreb – „Anterior, conform unei legi socialiste din 1982, cu cît familia unui imigrant legal *magrebian* era mai numeroasă (soții, copii), cu atît creștea și alocația familială de stat, astfel încît o familie de imigranți musulmani nu mai avea nevoie să muncească, avînd asigurate absolut toate condițiile de trai.“ R.l. 10 VI 83 p. 8 (din n.pr. *Magreb* + *-ian*; cf. fr. *maghrébien*; PR sec. XX)

mahalagi vb. IV (rar) – A se comporta ca la mahala – „[...] întepînd, calomniînd, *mahalagînd* cu priviri distinse, făcînd pe cucoana și dîndu-și mereu în petec.“ R.lit. 15 VI 72 p. 21 (din *mahala*)

maidanéz, -ă adj. – (Despre animale) Fără stăpîn – „Avio era un ciine «*maidanez*» care, acum 6 ani cred, într-o noapte ploioasă, a intrat în casa noastră [...] murdar și lovit.“ „22“ 15–22 V 92 p. 15. „Crapul a fost mîncat de un *maidanez*.“ R.l. 17 IX 93 p. 7; v. și R.lit. 27 V–3 VI 92 p. 21 (din *maidan*)

Majilís s. (cuv. iranian) „Clădirea *Majilisului* (Camera deputaților), sediul guvernului și alte clădiri importante din Teheran au fost trecute sub controlul «forțelor revoluționare».“ Sc. 13 II 79 p. 4; v. și R.l. 13 III 79 p. 6, 29 V 80 p. 6

majusculát, -ă adj. 1972 – (Scris) cu majuscule – v. *cuvînt-problemă* (din *majusculă* + *-at*)

make-up s. 1975 (cosm.; cuv. engl.) – Machiaj al feței, fard – v. *eye-liner* [pron. *meicáp*] (cf. fr. *make-up*; DMN 1968)

malagueño s.m. (cuv. sp.) – Din orașul Malaga – „[Poetul Vicente Aleixandre] s-a născut la Sevilla, în 1899. Primii ani ai copilăriei îi

petrece însă la Malaga. «Sînt un *malagueño* născut la Sevilla – obișnuia să spună – sau un sevillan născut la Malaga, deoarece aici m-am născut ca poet.»“ R.lit. 17 I 85 p. 22 [pron. *malaghénio*]

malaxáre s.f. – Acțiunea de a malaxa și rezultatul ei – „Scoarta de rășinoase și de fag poate deveni un excelent îngrășămint pentru agricultură. După *malaxare* și fermentare cu uree și superfosfați, coaja devine un compost-îngrășămint cu calități deosebite și foarte ieftin.“ R.l. 1 X 77 p. 5 (din *malaxa*; LTR, DT; DEX, DN3)

malétă s.f. (franzuzism) – Servietă – „Pulovere [...] fuste [...], *malete* [...] sînt vindute ca piinea caldă.“ R.l. 8 XII 93 p. 9 (din fr. *malette*)

malgașizáre s.f. – Acțiunea de adaptare la specificul malgaș – „Universitatea din Madagascar pe calea *malgașizării*“ V.stud. 20 III 74 p. 13 (cf. fr. *malgachisation*; MNC 1973)

mallarmeísm s.n. (lit.) – Specific al poeziei lui Mallarmé – „Dar, desigur, nu trebuie să scăpăm din vedere deosebirea: *mallarmeismul* e pus în slujba unui lirism de tip claudelian.“ R.lit. 9 I 86 p. 9 (din n.pr. *Mallarmé* + *-ism*; DN3)

malnutriție s.f. – Nutriție insuficientă – „Statistici date recent publicității de către F.A.O. pun din nou în lumină o dureroasă realitate: existența, în unele zone ale globului, a *malnutriției*.“ R.l. 28 V 77 p. 6 (din fr. *malnutrition*; PR 1950)

malțat, -ă adj. „Un loc important în bucătăria celor mici îl deține făina *malțată*, fabricată din făină albă de grîu grișată și extract de malț.“ Sc. 4 VII 69 p. 5 (din *malț* + *-at*)

mámă-surogát s.f. – Femeie care dă naștere unui copil dintr-un embrion generat prin fecundarea ovulului unei alte femei care nu poate să ducă la bun sfîrșit sarcina – „[...] dacă soția este aceea care nu poate face copii, a început să se recurgă la soluția «*mamelor surogat*», adică la inseminarea artificială – contra unei sume substanțiale – a unei femei care se angajează, în scris, să renunțe la orice drepturi asupra copilului după nașterea sa.“ R.l. 2 II 84 p. 6 (cf. it. *madre surogato*; PN 1985)

manágement s.n. (ec.) – Știința organizării și conducerii întreprinderilor – „[...] zilele acestea ne-a vizitat țara o delegație a Centrului de studii internaționale de *management* – care a reunit reprezentanți a 15 mari firme americane cu sediul la Viena.“ Sc. 31 X 75 p. 5. „Rezultatele acestui test au fost evocate într-un articol [...] sub semnătura publicistei G.S., specialistă în probleme de *management*.“ R.l. 11 X 76 p. 6. „«Adevărul» și «România liberă» vor avea nevoie în curînd de o schimbare drastică de *management*. Pînă acum au trăit din capacitatea de adaptare a unor echipe vechi. Vor avea nevoie de oameni noi pentru probleme noi.“ „22“ 8/93 p. 11; v. și *implantologie*, *marketing* (din engl., fr. *management*; DMN 1965; DP; DEX, DN3)

mánager s.m. 1. – Conducător al unei firme – „Prin ce credeți că se justifică succesul «Evenimentului zilei»? În primul rînd e datorat *managerului* său.“ „22“ 25 II–5 III 93 p. 11. „SC Agrottransport Brăila Vest SA organizează concurs pentru ocuparea postului de *manager* al societății [...]“ Ev.z. 12 I 95 p. 7; v. și *scientologic* (1979). 2. – Exponent – „De ce tocmai unitățile cooperatiei de consum trebuie să se transforme în *manager* al produsului gust?“ R.l. 21 XII 77 p. 2 (din engl., fr. *manager*; DMN 1950; DN – alt sens, DEX, DN3)

managerizá vb. I – A (se) transforma în manager – „Utilizînd porțițele oferite de o serie de legi stupide (sau mai rar, special întocmite așa), unii membri ai nomenclaturii se vor *manageriza*, devenind un fel de noi capitaliști [...]“ „22“ 14 IX 90 p. 2 (din *manager* + *-iza*; D. Urișescu CV 85)

mancúrt s.m. (cuv. rus.) 1. „Cel care supraviețuia își pierdea complet memoria și devenea *mankurt*. *Mankurtul* era un rob perfect: nu cerea decît mîncare și ceva haine, executa orbește poruncile stăpînului, nu stătea cu nimeni altcineva de vorbă, și mai ales nu se gîndea să fugă sau să se revolte.“ R.lit. 9 II 84 p. 20. „Nu știi ce gîndește în aceste momente marele scriitor kirghiz Cinghiz Aitmatov, dar probabil simte că poporul său se află, din nefericire, sub apăsarea cumpletei parabole a mancortizării, pe care el a creat-o într-un capitol din «O zi mai lungă decît veacul». Se știe cine erau *mancortii*, niște păstori-robi de cămile care nu mai aveau memorie datorită unui tratament criminal aplicat de stăpînii lor.“ Tin.lib. 19 III 91 p. 4; v. și „22“ 47/95 p. 11; v. și *mancortizare*. 2. – (Prin extensie) Orice persoană înrobîtă total și îndobitocîtă – „Oricum, *mancortii* se află printre noi și triumful lor va fi o rană pentru istorie.“ R.l. 16 II 91 p. 1 [scris și *mankurt*] (D. Urișescu CV 93–94)

mancortizáre s.f. – Supunere orbească, depersonalizare, îndobitocire – „[...] regăsim în roman diverse forme și grade ale *man-*

kurtizării individului. Stafia mankurtului reappare unde nu te-ai fi așteptat.“ R.lit. 9 II 84 p. 20. „Nu există nici o lege care să interzică «mankurtizarea» conștiințelor.“ R.l. 11 II 94 p. 1; v. și 16 II 91 p. 1, 26 X 94 p. 16; v. și *mancurt* [scris și *mankurtizare*] (din *mancurt*; D. Urițescu CV 94)

mancurtizát, -ă adj. –(Despre un popor, o populație) Supus total, alienat, îndobitocit– „Să recuperăm frații *mancurtizați!* Interviu cu profesorul Vasile Levițchi, poet și publicist din Cernăuți“ Națiunea 38/91 p. 5 (din *mancurt*)

mandarín s.m. –Om de litere influent; om cultivat care deține multe titluri– „În credința [intelectualilor ei au] rolul formal de *mandarini*.“ R.lit. 36/93 p. 3 (din fr. *mandarin*, it. *mandarino*; DN3)

măndorla s.f. 1977 –Tip de băutură răcoritoare– v. *biter* (din it. *mandorla* „migdală“)

manevrabilitate s.f. –Însoțire a unei nave, a unui vehicul de a fi manevrat– „Am enumerat pe scurt doar unele din numeroasele dispozitive atât de variate care asigură *manevrabilitatea* aparatelor și navelor cosmice, care le asigură posibilitatea de a manevra cu siguranță în întinderile nesfârșite ale Cosmosului.“ R.l. 16 X 69 p. 6. „Nava [...] poate acosta în orice loc fără să fie nevoie de amenajări speciale și are o mare capacitate de *manevrabilitate*.“ R.l. 4 VIII 77 p. 5. „Rezultatul utilizării pe scară largă a maselor plastice: diminuarea remarcabilă a greutateii avionului, creșterea capacității de *manvabilitate* a acestuia.“ I.B. 7 XII 85 p. 8; v. și *vibroforeză* (cf. fr. *manœvrabilité*; DT; DEX, DN3)

manevriér s.m. (livr.) –Persoană care știe să manevreze cu abilitate (în politică)– „D.V., recentul biograf și comentator al lui Miron, se arată mirat de sciziunea dintre caracterul cronicarului, mare *manevrier* politic, și acela al operei, a unui moralist impresionant.“ R.lit. 16 VIII 73 p. 6 (din fr. *manœvrier*; DN3 – alt sens)

mángo s.n. (bot.; cuv. port.) –Fruct exotic originar din India, foarte răspândit în America Latină, de formă ovală, galben și aromat– „Dacă nu-mi puteți da, la un preț omenesc, nectar de *mango*, dați-mi bragă.“ D. 136/95 p. 3; v. și R.l. 10 VIII 92 p. 4, 12–13 IX 92 p. 6 (din port. *mango*; cf. fr. *mangue*)

manierizare s.f. (livr.) –Folosirea abuzivă a aceluiași procedeu, tipar etc.– „Mergînd împotriva unei îndelungate *manierizări*, D.T. a semnalat cu discreție drama degradantă a acestei femei «descurcărete».“ Gaz.lit. 29 XI 62 p. 7 (din *manieră*)

máni pulite sint.s. (cuv. it.; jur., pol.) –Ancheta magistraturii italiene deschisă în febr. '92 împotriva corupției, în special în rîndul oamenilor politici– „Evoluția mediatico-judiciară a operațiilor *mani pulite* îi pregătește pe judecători și pe gazetari să se substituie aleșilor politici.“ D. 91/94 p. 8. „Scandalul cunoscut de acum peste tot sub denumirea de «*mani pulite*».“ D. 156/96 p. 14 (cf. *mîini curate*)

manipulá vb. I –A exercita dominație psihologică sau politică asupra unui individ sau asupra unui grup– „Unul dintre sloganurile acestei perioade postpseudoinsercționale este: sint *manipulat* [...]“ Mesager 6–12 IV 90 p. 3. „[Cheyenne] susține că tatăl său, Marlon Brando, prin tehnicile voodoo i-a *manipulat* fratele pentru a-i ucide iubitul.“ R.l. 13 VII 93 p. 11. „Televiziunea și radioul nu se mărginesc să *manipuleze* opinia (îndeosebi politică), dar periclitează limba națională.“ R.lit. 35/93 p. 1 (din fr. *manipuler*; v. Guțu-Romalo în Hyperion III/93 p. 248)

manipuláre genéticá sint.s. (biol.) –Acțiunea de provocare a unei mutații genetice– „Un cercetător canadian [...] a întreprins o serie de cercetări privind *manipularea genetică* asupra puilor de găină în scopul accelerării creșterii [...]“ R.l. 1 II 86 p. 6 (cf. fr. *manipulation génétique*)

maracás s. (muz.) –Instrument muzical alcătuit dintr-o nucă de cocos în care s-au introdus pietricele sau nisip– „Grupul [Sarmalele reci] – tamburină: M.I., Z.A., *maracas*: S.R.“; v. și *om-orchestră* (1975) [și *maracase*] (din sp. *maracas*; DJ; DN3, DEX-S)

marál s.m. (cuv. turcic; zool.) –Specie de cerb care trăiește în Tian-Șan și munții din sudul Siberiei– „În unitățile zootehnice ale regiunii autonome sovietice Altaiul Muntos se desfășoară recoltarea [...] coarnelor de «*maral*», mîndrul berbec de munte (sic!)“ Sc. 9 XI 75 p. 3

marcáj s.n. (sport) –Acțiunea de a marca un jucător advers, împiedicîndu-l pe cît posibil să primească mingea– „În ultimele 10 minute din prima repriză, după ce s-a descătusat de vădita incomodare a *marcajului* sever practicat de oaspeți, Steaua a ratat [...] două ocazii de a deschide scorul.“ I.B. 30 VII 82 p. 3. „*Marcajul* în zonă al

argentinienilor a dăruit azzurilor demarcați, mingi altminteri imposibil de recuperat, un vis.“ Săpt. 13 VIII 82 p. 8 (din fr. *marquage*; DEX)

marcatór s.m. (sport) –Autor al unor goluri sau puncte pentru echipa sa– „Doar 2 spanioli [...] fac parte din primii 8 jucători de pe lista *marcatorilor* actualului campionat spaniol.“ Săpt. 15 IX 85 p. 8; v. și *portret-robot* (din *marca* + *-tor*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri, DEX-S)

marée neágră sint.s. –Pînză de petrol care plutește pe suprafața mării, rezultată din accidente ale petrolierelor– „Calculatoarele și *mareea neagră*. Prognozarea evoluției pînzei de petrol a permis evitarea unor costisitoare și inutile mobilizări a mijloacelor de protecție de-a lungul coastelor (care nu au fost atinse de cleioasa pecingine neagră).“ Cont. 16 III 79 p. 5. „Portul Marsilia a fost dotat cu o navă destinată luptei împotriva «*mareelor negre*».“ R.l. 11 VI 79 p. 6; v. și *biodegradare, polmar* (1978) (după fr. *marée noire*; cf. engl. *black tide*; PR, DMC 1967; DEX-S)

márfă adj. inv. (arg. tinerilor) 1. –Bun; frumos; de calitate– „Mi-am luat niște blugi *marfă*.“ 2. –De treabă– „Profa de mate e *marfă*, n-a picat pe nimeni.“

marginalizá vb. I (soc.) –A scoate pe cineva din funcțiile aparatului central de conducere, destinîndu-l unor funcții marginale– „Ați fost îndepărtat? îl întreb [pe Ion Iliescu]. *Marginalizat*, mă corectează. Vreau să spun trimis în provincie, cu treburi administrative de rangul doi.“ „22“ 47/95 p. 16 (din *marginal*)

marginalizáre s.f. (soc.) –Excludere, îndepărtare către marginea societății– „Pe continentul latino-american există peste o sută de milioane de persoane care trăiesc în condiții de *marginalizare* socială și economică, relevă un comunicat al UNESCO.“ I.B. 5 IV 84 p. 8. „[...] teoria «*marginalizării*» în istorie a românilor nu putea să lipsească [...]“ Luc. 21 IV 84 p. 7; v. și *rezistent* (din *marginaliza*; cf. fr. *marginalisation*, engl. *marginalize*; PR după 1960, MNC 1968, DMC 1970, BD 1970)

mariachi s.n. 1975 (cuv. sp.) –În Mexic, muzician ambulant care se produce la festivități, la căsătorii etc.– v. *fiesta* [pron. *mariáci*] (cf. fr. *mariachi*)

marijuana s.f. –Amestec de frunze și flori uscate de cînepă indiană, folosit ca stupefiant– „Ei s-au făcut vinovați de introducerea în Suedia a unor masive cantități de hașiș, *marijuana* și chiar heroină.“ Sc. 12 VII 77 p. 6; v. și Cont. 14 XII 79 p. 4; v. și *canabis, canabicultor, halucinogen* (1967) [pron. *marihuána*] (din sp., fr., engl. *marijuana*; DMN, PR 1950; D.Am.; El. Toma în E.R. p. 472–473, T. Sandru Olteanu în SCL 5/78 p. 609–610; DEX, DN3)

marimba s.f. (cuv. sp.; muz.) –Instrument muzical asemănător xilofonului– „Detașamente de parașutiști în uniforme de gală prezintă onorul la trecerea mașinii prezidențiale, în timp ce orchestra de «*marimbas*» (instrumente tipic mexicane) execută melodii folclorice, pline de ritm și culoare.“ Sc. 10 VI 75 p. 2 [și *marimbo* – v. R.l. 17 I 81 p. 6] (cf. engl. *marimba*; DJ; DN3, DEX-S)

marinar-pescár s.m. –Marinar specializat în pescuit– „Ne cere grabnică asistență medicală pentru un *marinar-pescar* care a suferit un accident grav.“ Sc. 11 XII 65 p. 1 (din *marinar* + *pescar*)

marináro-pescáreșc, -ă adj. –Cu elemente de marinar și de pescar– „Un alt aspect al colecției sînt modelele *marinaro-pescărești* [...] veșminte pentru strălucitoare recepții, dar și pentru orele plimbării cu coșnița într-o mînă.“ I.B. 28 II 75 p. 8 (din *marinar* + *pescăresc*)

marinăriță s.f. –Femeie care a îmbrățișat meseria de marinar– „La bordul șalandelor «Razelm» și «Gîrlița» [...] pot fi întîlnite și niște fete frumoase, ca toate fetele. Cele trei [...] sînt primele fete *marinărițe* din portul Constanța.“ R.l. 1 X 75 p. 2. „«*Marinărițe*». Scriam nu de mult în rubrica noastră despre primele trei fete de la serviciul «Căi navigabile» al portului Constanța, care au devenit marinari pe o șalandă.“ Sc. 16 XII 75 p. 2; v. și *femeie-marinar* (din *marinar* + *-iță*)

maríner s.m. (americanism) –Pușcaș marin, militar din marina americană de război– „Nu știm dacă bătrînul măscărici, specializat în asemenea spectacole pentru trupele intervenționiste, a reușit să-i binedispună pe «*mariners*».“ Săpt. 13 I 84 p. 2. „B.M. are 19 ani și jumătate. Fiu al unui director de colegiu din Port Angeles, el s-a înrolat în rîndurile *marinerilor*.“ R.l. 16 I 85 p. 6; v. și Ev.z. 8 XII 92 p. 5 (din engl. *american*; *mariner*)

marinsorescián, -ă adj. –Specific scriitorului Marin Sorescu– „Pentru a ne lămuri asupra unui surprinzător spirit *marinsorescian* la D.V. criticul leagă prin fatalistul «sau» două citate.“ Săpt. 11 VIII 78 p. 3 (de la numele scriitorului *Marin Sorescu* + *-ian*)

marionetist, -ă s.m.f. –Artist mînuitor de marionete– „Mii de spectatori de toate vîrstele [...] au aplaudat evoluția *marionetiștilor* noștri [...]“ R.lit. 26 I 84 p. 21. „Spectacolul [...] *marionetiștilor* bucu-reșteni a cunoscut o importanță afluentă a publicului [...]“ R.lit. 20 IX 84 p. 24 (din *marionetă* + *-ist*; DN3, DEX-S)

márketing s.n. (ec.) –Ansamblul tehnicilor și metodelor care au drept obiect stabilirea strategiei comerciale a unei firme, mai ales prin studiul pieței– „În cadrul Facultății de studii economice a Universității din Craiova s-a deschis cel de-al doilea curs de *marketing-management* internațional.“ R.l. 21 V 77 p. 5. „Ieri, în aula Institutului de învățămînt superior din Baia Mare a început al IX-lea curs internațional de *marketing* și management.“ R.l. 6 V 78 p. 5. „Promovarea *marketing-ului* la rang de știință a apărut odată cu generalizarea societății de consum. Asimilat tehnicilor de publicitate ieftină (reclama) pînă la începutul anilor ‘70, *marketing-ul* a devenit, odată cu apariția crizei, una dintre cele mai nobile funcțiuni ale întreprinderii. Astăzi el face apel la științe și tehnici dintre cele mai diverse.“ „22“ 8/93 p. 12; v. și *expoziție-test* (1976) (din engl., fr. *marketing*; PR 1959; Th. Hristea în LR 3/72 p. 193–194, atestări din 1970; L. Seche în P.N. 2/74, citat din 1970; DMN; DEX, DN3)

marșă vb. I (frantuzism; lb. cultă colocv.) –A fi de acord– „Tele-observatorul, ca și telespectatorul, poate să creadă sau să nu creadă în buna-credință a celor doi soți «care nu s-au lăsat niciodată examinați de o comisie științifică», poate să «*marșeze*» sau să nu *marșeze*.“ Cont. 3 XI 78 p. 8 (din fr. *marcher*)

marșrutizare s.f. –Asigurarea circulației trenurilor de marfă fără opriri pe traseu– „Centrala noastră, împreună cu Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor, a stabilit ca în acest an să se treacă la *marșrutizarea* transportului pe calea ferată în aproape toate fabricile. Ce înseamnă aceasta? Prin măsura adoptată se asigură aprovizionarea în flux continuu a fabricilor cu sfeclă de zahăr proaspătă, evitarea staționărilor în vagoane [...]“ R.l. 21 VIII 78 p. 4 (din *marșrut*; DEX, DN3)

marúbo s., adj. inv. (cuv. amerind.) –Numele unui tip de indigeni din Peru– „Este a treia oară cînd expedițiile organizate de FUNAI sînt atacate de indienii *marubo*, unul din triburile cele mai ostile prezentei omului alb în această zonă a Amazoniei.“ R.l. 10 XI 75 p. 6

masă-birou s.f. 1967 –Masă care servește drept birou– v. *bancă-pupitru* (din *masă* + *birou*)

masă căldă sint.s. –Masă, tejghea încălzită pe dedesubt, pe care stau mîncărurile calde gata de servit– „În localul actualului depozit de vinuri [...] va funcționa un lacto-bar cu *masă caldă*. La 13 magazine vom instala *mese calde* pentru produse de patiserie.“ I.B. 14 VI 75 p. 4. „La capătul *mesei «calde»* am zărit casierita care și-a înăbușit pe loc un căscat.“ Sc. 5 V 78 [f.p.] (din *masă* + *caldă*, după it. *tavola calda*)

masă-dulap s.f. –Masă care servește ca dulap (pentru radio, televizor etc.)– „În lista noilor sortimente se numără: mese și scaune pentru balcon [...] *masă-dulap* pentru radio și televizor.“ Sc. 30 V 63 p. 4 (din *masă* + *dulap*)

masă rotundă sint.s. –Reuniune politică, științifică etc. bazată pe principiul egalității între participanți– „Redactorul-șef [...] este invitat să participe la o dezbateră-*masă rotundă* cu tema [...]“ Cont. 26 V 67 p. 4. „Sceneta a și prins, un număr de critici s-au și grăbit să aștearnă lungi foiletoane și să organizeze intime *mese rotunde*-triumphiulare, în care să laude cu glas înalt cursele salvării.“ Luc. 19 VII 79 p. 3; v. și R.l. 8 IX 79 p. 2 (după fr. *table ronde*; cf. engl. *round table [conference]*; PR 1955)

mascalzone s.m. (italienism) –Om de nimic, derbedeu– „Despre acest *mascalzone* dîmbovițean s-a scris pînă la sațietate.“ R.l. 3 VIII 93 p. 2 [pron. *mascalțone*] (cuv. este mai vechi în română, cel puțin din anii ‘30)

mascará s.f. (cosm.) –Fard pentru gene, rimel– „Despre machiajul toamnei se spune că va folosi cu precădere *mascaraua* [...] Se mai spune că din trusa de machiaj va dispărea, nu se știe pentru cît timp, creionul dermatograf, fie el negru, maro, verde sau altfel. În compensație se va folosi, cu multă dexteritate, *mascaraua*. Talentul fiecăreia va fi dovedit de lungimea genelor. Lungime ajutată de conținutul obiectului sus-numit.“ Săpt. 24 IX 76 p. 8; v. și 21 I 77 p. 8 (din it. *mascará*; DEI)

mascarpóne s. (cuv. it.) –,Medicii italieni au confirmat [...] prezența bacilului botulismului în *mascarpone*, o specialitate de brînză italienească.“ Ev.z. 12 IX 96 p. 5

măscă s.f. –Dispozitiv care acoperă sau protejează un obiect– „Matrita pentru injectat *masca* televizorului «Tonitza» și cea pentru

injectat *masca*-ornament a radioreceptorului «Delta».“ I.B. 14 X 63 p. 1. „Cumpăr urgent *mască* și ornament față Fiat 125 S.“ R.l. 2 VII 79 p. 4. „Am cumpărat o *mască* pentru chiuveta din bucătărie.“ (din fr. *masque*, germ. *Maske*, rus. *maska*; DEX, DN3)

mass-média s. (comunicații) –Totalitatea mijloacelor moderne de comunicare în masă a informațiilor– „[...] realității sau imaginii lor, se substituie în mod progresiv puterea semnelor și a simbolurilor prin *mass-media*.“ R.lit. 14 V 73 p. 29. „Este regretabil [...] că în anumite țări *mass-media* acordă mai multă atenție faptelor criminale decît acțiunilor sociale de prevenire.“ Cont. 10 X 75 p. 12. „Cartea, ziarul, radioul, cinematograful și televiziunea au devenit tot atîtea componente ale universului audiovizual, tot atîtea surse de informare și cunoaștere, denumite de specialiști «*mass-media*».“ Sc. 25 XII 75 p. 2; v. și *efemerizare* (din engl. *mass [communication] media*; cf. fr. *mass-media*; PR 1965; Th. Hristea în LR 6/77 p. 592, VRC 278, M. Gheorghiu în Luc. 14 VII 79 p. 1; DP; DEX, DN3)

massmediát, -ă adj. (comunic.) –Adus la cunoștința publicului prin *mass-media*– „De altfel, declarația absenței veleităților politice a Frontului Salvării Naționale era muzica de fond a scenei politice *massmediate* a începutului de an 1990.“ R.l. 7 III 91 p. 1 (din *mass-media*; D. Urișescu CV 87)

măster s.n. (cuv. engl. americ.; înv.) „Aici se adunaseră vreo treizeci de actori din toate colțurile țării [S.U.A.] pentru a-și da *master-ul* în arta teatrală.“ R.lit. 3 IV 84 p. 24. „Din toamnă voi introduce *master-ul*, a anunțat Liviu Maior.“ „22“ 15/94 p. 6. „Candidații reușiți la concursul de admitere în ciclul de studii aprofundate (*master*) vor avea în acest an prioritate la cazarea în căminele studentești.“ R.l. 29 IX 95 p. 5; v. și *Academica* 5/94 p. 6, „22“ 35/94 p. 6 (din *master[’s degree]* din sistemul universitar american)

masterát s.n. (în v.) –Perioada studiilor pentru obținerea titlului de *master*– „Cîți dintre acești studenți vor putea urma și cursurile celui de-al treilea modul, *masteratul*?“ R.l. 26 V 94 p. 2. „La sfîrșitul celor 2 ani de *masterat* sau 3 ani de doctorat [ne vom forma] o imagine clară asupra valorii și competenței lor [a centrelor de cercetare].“ „22“ 38/94 p. 8; v. și R.l. 1 IX 94 p. 2 (din *master*, după *doctorat*)

mașină-capcănă s.f. –Mașină încărcată cu un exploziv care, de obicei, este acționat prin telecomandă sau printr-un ceas special– „O *mașină-capcănă* a explodat simbătă la New Delhi, producînd moartea a 8 persoane.“ R.l. 13 IX 93 p. 8. „Președintele Macedoniei a fost grav rănit ieri, la Skopje, de explozia unei *mașini-capcănă* care a sărit în aer.“ Ev.z. 4 X 95 p. 5; v. și R.lit. 29/94 p. 24 (din *mașină* + *capcănă*, după fr. *voiture-piégée*; DMC 1969)

mașinist-actor s.m. –Mașinist la teatru, care face figurație– „Menționez, cu prețuire, jocul de scenă al muzicanților și deopotrivă pe acela al *mașiniștilor-actori*, admirabili în costumarea lor de cadru, în mișcarea lor sincronizată cu aceea a actorilor propriu-ziși.“ Cont. 9 XII 66 p. 4 (din *mașinist* + *actor*)

măte s.f. (arg. elevilor) –Matematică– „Mihnea are un foarte bun profesor de *mate*.“ (abreviere din *matematică*; Th. Hristea în R.lit. 15/81 p. 8)

matérno-infantíl, -ă adj. –Pentru mamă și copil– „Ceea ce vedeți desenat pe calc va fi «mîine» Centrul *materno-infantil*, instituție medicală reprezentativă, cu sarcini de asistență medicală, de metodologie și îndrumare teritorială, de cercetare aplicativă și de învățămînt.“ I.B. 16 III 74 p. 3. „În cadrul complexului spitalicesc din orașul Gh. Gheorghiu-Dej a fost dat în folosință un modern bloc *materno-infantil* cu o capacitate de 250 de locuri.“ R.l. 2 III 84 p. 5 (din *materno-* + *infantil*)

matól, -oală (arg.) –Beat– „Te-am văzut la recepție *matol* rău. Un senator *matol* e un fel de nimeni beat turtă.“ R.l. 17 II 94 p. 1 (din țig. *mato* “beat”; DEX-S)

máxi adj. inv. 1974 (modă) –(Despre fuste, paltoane etc.) Foarte lung, pînă aproape de vîrfurile piciorului– v. *mini* (din fr. *maxi*; cf. engl. *maxi*; PR 1966, BD 1968)

máxi-ecrán s.n. (spect.) –Ecran gigantic– „Pe *maxi-ecranul* montat în Piazza del Popolo din Roma, la două noaptea, în fața a zece mii de spectatori, se retransmitea finala.“ Săpt. 30 VII 82 p. 12 (din *maxi-* + *ecran*)

maxigheată s.f. 1967 –Cizmă foarte înaltă– v. *minijupă* // din *maxi-* + *gheată* //

maximafilie s.f. (filat.) –Colecționarea de cărți poștale ilustrate, cu timbre și ștampile pe o temă dată– „Noutăți din domeniul emisiunilor poștale, expoziții, *maximafilie*, aerofilatelie întregesc acest număr [...]“

Dr. V.N. a fost reales președinte al *maximafiliei* mondiale.“ Săpt. 18 V 84 p. 8 (din fr. *maximaphilie*; DN3, DEX-S)

maxirecoltă s.f. 1972 (formație ad-hoc) –Recoltă foarte mare– v. *microcooperativă* (din *maxi-* + *recoltă*)

maxipaltón s.n. –Paltón foarte lung– „Lollobrigida, nu știu dacă știți, a apărut la Londra cu o serie de *maxipaltoane*.“ Cont. 27 II 70 p. 6 (din *maxi-* + *paltón*; cf. fr. *maximanteau*, engl. *maxicoat*; DMN 1970, BD 1971)

maxișah s.n. (sport.) „Alte noutăți? Un bar de noapte și un club cu specific englezesc pe malul lacului Siutghiol, cinci terenuri cu *maxișah* [...] trei discoteci cu săli de audii în Mamaia, 10 minibowlinguri, noi terenuri de sport, alte 25 jocuri mecanice în cluburile de distracții etc.“ R.I. 15 V 70 p. 2. „*Maxișahul* este o nouă formă de agrement cu care amatorii sportului de inteligență vor face cunoștință în acest sezon pe litoral. Tabla de șah este reproducă la dimensiuni foarte mari, pe un teren special amenajat, iar piesele de șah sînt de asemenea realizate la proporții – circa jumătate de metru.“ R.I. 4 VI 71 p. 3. „În stațiunea Neptun iubitorii jocului cu 64 de pătrate au posibilitatea să practice [...] *maxișahul*.“ R.I. 9 VIII 77 p. 5 (din *maxi-* + *șah*)

maxitáxi s.n. (transp.) –Mijloc de transport în comun de tip taxi mare, cu 16 locuri– „Experimental, I.T.B. a introdus de ieri microbuzule de tip urban *maxitaxi*.“ R.I. 19 VIII 77 p. 5. „Radiotelefoane au fost montate și pe două mașini *maxitaxi*, prin ele anunțându-se cu rapiditate orice defecțiune tehnică sau pană de cauciuc.“ R.I. 26 XII 77 p. 5. „Noi trasee de *maxitaxiuri*“ R.I. 12 VII 78 p. 5. „Liniile de *maxi-taxi* vor funcționa [...] după programul normal al unei zile de lucru.“ I.B. 30 IV 84 p. 7; v. și R.I. 23 XII 77 p. 5, I.B. 20 XII 84 p. 4 (din fr. *maxi-taxi*; DMN 1969, BD 1970)

máya adj. (cuv. amerind.) –Privitor la civilizația precolumbiană cu același nume din America Centrală– „Oamenii de știință stăruie încă în efortul lor de a elucida numeroasele enigme ale civilizației *maya*. Străvechii locuitori ai continentului american, *mayașii*, sînt autorii unor uluitoare construcții.“ Mag. 9 II 85 p. 8 [scris și *maia*] (cf. sp., fr. *maya*; DN3 – alt sens, DEX)

mayáș s.m. 1985 –Purtător al civilizației *maya*– v. *maya* (din *maya* + *-aș*)

măciúcă s.f. (arg.) –Organul genital masculin– „Altă consoartă ofensată a pus la loc sigur colonelul soțului, legîndu-l de un balon cu heliu și trimițîndu-i-l la ceruri [...] *Măciuca* altui Cassanova a fost rîșnită cu sadism într-un mixer de bucătărie.“ R.I. 28 V 94 p. 10

mănușă-răzătoare s.f. (gosp.) –Tip de mănușă cu dosul aspru, care funcționează ca o răzătoare– „Lista noutăților e atît de lungă: *mănuși-răzătoare*, care curăță cartofi noi.“ Cont 28 X 60 p. 10 (din *mănușă* + *răzătoare*)

măsuță-jardiniéră s.f. „Pentru camere luminoase, se poate propune o *măsuță-jardiniéră* în mijlocul căreia, într-o tăietură special practică, punem un recipient de tablă umplut cu pămînt de flori și plantat în consecință.“ Mag. 22 XI 69 p. 6 (din *măsuță* + *jardiniéră*)

McDonald's s. (alim.) –Numele unei serii de restaurante de sorginte americană, rapide și ieftine– „[Coadă] nu e la Lenin, ci la *Mac Donald*.“ Luc. 19/93 p. 4 [pron. *măcdónalds*] (cf. fr. *McDonald*; MNC 1986)

méci-cheie s.n. (sport.) –Meci foarte important– „În etapa viitoare, două *meciuri-cheie* în Capitală.“ Sc. 21 XI 75 p. 3. „Azi un *meci-cheie* al competiției.“ I.B. 13 III 76 p. 7. „Sportul Studentesc, în *meciul-cheie* al runde, n-a realizat decît 1–1 [...]“ I.B. 11 IV 85 p. 7 (din *meci* + *cheie*)

méci-dérbi s.n. (sport.) –Meci între principalii pretendenți la titlu– „Din programul finalelor nu va lipsi, firește, obișnuitul *meci-derbi* al categoriei ușoare, C.C. – P.D.“ Sc. 9 X 74 p. 5. „În *meci-derbi* se întîlnesc echipele bucureștene Steaua și Dinamo.“ R.I. 15 IV 76 p. 5. „*Meciul-derbi* al diviziei A la handbal care a avut loc la Baia Mare nu ne-a prilejuit o nouă surpriză.“ Sc. 10 X 78 p. 5 //din *meci* + *derbi*//

méci-maratón s.n. (sport) –Meci mult prelungit– „Este încă supărat pe președintele F.C. [...] mai ales pentru oprirea *meciului «maraton»* pretextînd «epuizarea jucătorilor» [...]“ Fl. 10 I 86 p. 21. „Specialiștii (inclusiv antrenorii celor doi participanți la *meciul-maraton*) pronosticează că viitorul meci pentru titlu din august 1987 va fi jucat tot de cei doi K.“ Fl. 28 III 86 p. 21 (din *meci* + *maraton*)

méci-revanșă s.n. (sport) –Meci care are loc în revanșă– „Azi, de la ora 16,30, tot la Floreasca, *meciul revanșă*.“ I.B. 11 XII 85 p. 3. „Azi, la

Reșița, are loc *meciul revanșă*.“ I.B. 24 XI 86 p. 7. „*Meciul revanșă* va avea loc sîmbătă, la Suceava.“ I.B. 26 VII 89 p. 3 (din *meci* + *revanșă*)

méci-școală s.n. (sport) –Meci cu rolul de școală, de pregătire– „După un stagiul de pregătire de trei zile la Poiana Brașov [...] în care va avea loc un *meci-școală*, echipa va pleca joi [...] spre Copenhaga.“ I.B. 1 X 71 p. 1. „Sîmbătă [...] «tricolorii» au susținut un *meci-școală* în compania divizionarelor C.“ R.I. 14 XII 75 p. 5. „În ultimele zile ale lui decembrie un nou «*meci-școală*» a ținut trează atenția suporterilor celui mai tînăr campion [...]“ Fl. 10 I 86 p. 21 (din *meci* + *școală*)

méci-test s.n. (sport) –Meci cu valoare de test– „[...] *meciul-test* cu selecționata Angliei [...]“ I.B. 9 XI 84 p. 7. „Ne așteaptă cîteva dificile examene internaționale: în acest an *meciurile test* cu Scoția [...] și cu Irlanda [...]“ I.B. 19 II 86 p. 3 (din *meci* + *test*)

méci-vedetă s.n. (sport) –Meci care suscită cel mai mare interes– „Și a venit *meciul-vedetă*.“ I.B. 24 IX 84 p. 7. „În *meci-vedetă*, s-au confruntat [...] lotul A și lotul olimpic.“ I.B. 11 XII 85 p. 3 (din *meci* + *vedetă*)

medaliábil, -ă adj. (livr.) –Care poate primi o medalie– „Au fost împușcați mai mulți mistreți, de la care au fost recoltate trofee *medaliabile*.“ Emisiune radio 2 III 74 (din *medalia* + *-bil*)

média s.f. (comunic.) –Mass-media– „Domnul [...] dă interviuri *médiei* românești spre amuzamentul celei franceze [...]“ Strada 11/90 p. 8 (din [*mass-*] *media*; D. Urișescu CV 90)

mediatécă s.f. –Colecție de benzi magnetice, discuri etc.– „Și, să nu uităm, bogăția *mediatecii* [de la Centrul Cultural Francez] care face din ea unul dintre poliile culturale cei mai căutați la Cluj.“ „22“ 50/95 p. 2 (din fr. *médiathèque*)

mediátic, -ă adj. (comunic.) –Referitor la mass-media– „Zilele de 28–29 ianuarie au fost însă un mare semn de alarmă: nu numai din punct de vedere politic și social, ci și din punct de vedere *mediatic*.“ R.I. 9 V 91 p. 1 (din fr. *médiatique*; PR 1983; D. Urișescu CV 88–90)

mediatizá vb. I –A aduce la cunoștința publicului prin mass-media– „Demersurile comitetului pentru obținerea vizei de intrare în America au fost intens *mediatizate* în cursul anului trecut în SUA, Japonia și alte țări [...]“ R.I. 5 V 91 p. 1 (din *media*)

mediatizáre s.f. (comunic.) –Aducere la cunoștința publicului prin mass-media– „Oricum, *mediatizarea* și rapidă și intensă a numelui acestuia [Mihai Botez] s-ar putea să însemne ceva mai mult decît o simplă ipoteză de presă.“ R.lit. 21–28 X 92 p. 18. „Extravaganțele din Parlament se datoresc *mediatizării* excesive.“ R.I. 22 III 93 p. 3 (din *media*; cf. fr. *médiatisation*)

mediatizát, -ă adj. (comunic.) –Adus la cunoștința publicului prin mass-media– „Ceilalți nu vor înțelege nimic dintr-un Cioran *mediatizat*.“ „22“ 10–16 III 92 p. 16; v. și R.lit. 34/93 p. 18, R.I. 22 III 93 p. 2 (din [*mass-*] *media*; D. Urișescu CV 88)

médic-cetățean s.m. –Medic interesat de activitatea obștească– „*Medic-cetățean*“ (titlu de articol dedicat doctorului I.B., propus candidat al F.D.P.) Sc. 14 I 61 p. 5 (din *medic* + *cetățean*; Fl. Dimi-trescu în LR 4/62 p. 367)

médii s.pl.tant. 1996 –Mijloace de informare în masă– v. *audiomat* (traduce lat. *media*)

mediologie s.f. „*Mediologia* este o disciplină care explorează căile și mijloacele eficacității simbolice, felul cum imaginile și cerințele pot modifica mersul lucrurilor în societate.“ R.lit. 42/93 p. 23 (din fr. *médiologie* care apare în cartea *L'état séducteur; les révolutions médiologiques du pouvoir* de R. Debray, Gallimard 1993)

megabit s.n. (inform.) –Mărime de 10⁶ biți– „Acest nou sistem, a cărui memorie are o capacitate de 10 *megabiți*, extensibilă pînă la 80 *megabiți*, este alcătuit dintr-o unitate centrală de tratare, o memorie auxiliară și o consolă. El ar putea fi utilizat ca superordinator personal, dar va trebui să mai fie perfecționat.“ R.I. 16 I 84 p. 6 (din engl. *megabyte*; BD 1970; cf. fr. *mégabit*; MN 1985)

megastár s.n. (spect.; uneori ironic) –Vedetă de cea mai înaltă clasă– „*Megastarul* cîntă pentru noi.“ Cotid. 1 X 92 p. 3. „Dan Iosif. *Megastar* principal în hiperremake-ul de CC «21–22, Cum s-a tras în noi?»“ Caț. 24–30 XI 92 p. 8. „Zecile de mii de români cîntau la unison cu *megastarul* [M. Jackson].“ R.lit. 15–21 IV 93 p. 2 (din *mega-* + *star*)

megatonă s.f. –Unitate de măsură pentru puterea de distrugere a bombelor atomice– „În fiecare zi arsenalele nucleare sporesc cu o *megatonă*, adică cu echivalentul a 1 milion tone de trinitrotoluen, explozibilul «clasic» cel mai puternic.“ Sc. 16 VIII 75 p. 6; v. și R.I. 6 X 81 p. 6; v. și *supragenerator* (1967) (din fr. *mégatonne*; engl. *americ. megaton*; PR 1950; D.Am.; DN3)

megéră s.f. (franzuzism) – Femeie artăgoasă– „Judith, o *meğeră* care se recomandă cu dezarmantă sinceritate: «Îmi place tot ce înjosește...»“ R.lit. 14 III 85 p. 22 (din fr. *mégère*; DEX, DN3)

melaminat, -ă adj. 1962 (chim.) – Acoperit cu melamină– v. *fibrolemnos* (din *melamină* + *-at*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 241)

melamínic, -ă adj. (chim.) – Obținut din melamină– „Înnobilarea [lemnului] se face prin [...] acoperirea cu fibre decorative din hîrtie specială și rășini *melaminice*.” Sc. 12 II 63 p. 1 (din *melamină* + *-ic*)

melánă s.f. (text.) – Fibră sintetică textilă asemănătoare cu lînă– „Noua fabrică a uzinei din Săvinești va produce anual 5000 tone fibre sintetice *melană*. *Melana* își va găsi întrebuintărea la stoffe de paltoane și costume, la covoare și blănuri artificiale.” Sc. 15 XI 63 p. 1; v. și I.B. 11 VIII 80 p. 2; v. și *cardat* (din *mel[tan]* + lat. *lana*; FC I 152; DC; DEX, DN3)

melancoliză vb. I (livr.) – A se lăsa cuprins de melancolie– „Boierimea cu ișlic și giubea, conversînd și *melancolizînd* comod pe sofale.” Sc. 2 II 78 p. 4 (din fr. *mélancoliser*; DN3, DEX-S)

melánj s.n. (franzuzism) – Amestec, amestecătură– „Nimic mai agreabil nu se poate imagina decît acest *melanj* de clișee, speculații teoretice, sovăială poetică și răsfaț.” R.lit. 1–7 IV 93 p. 9 (din fr. *mélange*; DEX, DN3)

melcatrín s. 1976 (apic.) – Prodsu apicol– v. *polenapin* (din lat. *mel* “miere”)

melciú vb. IV (formație ocazională) – A dansa urmînd linia cochiliei melcului– „Sîrba oltenească are o formă specială. Ce face? *Melciúește*: la un cap se strînge, la altul se destrînge. Ca un melc. În Bucovina nu *melciúește*, ci șerpuiește.” Cont. 25 XI 66 p. 9 (din [*a face ca*] *melcii* + *-ui*)

melodiáscóp s. (muz.) „Scriitorii și experiența lor de viață: Thomas Mann. *Melodiáscop*.” Pr.R.TV 29 XI 77 p. 6. „Nou sub soare (rubrică de noutăți) *Melodiáscopul* emisiunii.” Pr.R.TV 8 II 78 p. 6; v. și 9 VI 80 (din *melo[die]* + *diascop*)

melodicítate s.f. 1974 (muz.) – Caracterul a ceea ce este melodiós– v. *hard-rock* (din *melodie*; DN3)

melodramatísm s.n. – Exprimare exaltată, uneori artificială, a sentimentelor– „Batalov joacă scena admirabil, fără urmă de *melodramatism*.” Cont. 7 IX 62 p. 5 (din *melodramatic*, prin substituție de sufix; DN3)

mémbru, -ă s.m.f. – Membru de partid– „A.C. are defectul că «nu e *membru*» [al partidului de guvernămînt].” Lupta 7 XI 95 p. 3

memoriál s.n. – Edificiu ridicat în amintirea unui eveniment sau a unui personaj de seamă– „S-a vorbit mult despre construirea unui muzeu în memoria lui John Kennedy, care sã adăpostească arhiva fostului președinte al S.U.A. A fost chiar întocmit proiectul *memorialului*, conceput sub forma unei piramide de sticlă înaltă de 25 de metri.” Sc. 5 III 75 p. 6. „«Palatul internațional al gloriei spațiale» este numele unui *memorial* inaugurat în localitatea Alamogordo, din New Mexico (S.U.A.)” Sc. 7 X 76 p. 4 (din germ., engl. *Memorial*, fr. *mémorial*; DN, DEX – alte sensuri, DN3)

mendelevít s.n. 1965 (geol.) – Specie de mineral– v. *landauit* (cuv. rus. de la n. savantului *Mendeleev*)

meníu-pensiúne s.n. – Meniu oferit celor care iau masa într-un restaurant în regim de pensiune– „O reclamă-invitație, cît ușa la un local piteștean: «Restaurantul lacto-vegetarian vă oferă următorul *meniu-pensiune*, compus din felul I, supă sau ciorbă; felul II, mîncare; felul III, desert.” R.l. 19 VIII 73 p. 5. „Inițiativa servirii *meniu-urilor-pensiune* pentru elevi, experimentată inițial la un singur restaurant, s-a extins cu repeziciune.” I.B. 11 II 75 p. 1 (din *meniu* + *pensiune*)

mentovít s.n. 1974 – Băutură răcoritoare pe bază de mentă– v. *aniset, cico* (din *ment[ă]* + *vit[amină]*)

mercátu s. (cuv. it.) – (Aici) Piață unde se tranzacționează transferurile sportivilor de la un club la altul– „Două evenimente au zgduid marți «*mercato*» fotbalului italian [...]” R.l. 15 VII 93 p. 15

merceríe-(galanteríe)-parfumeríe s.f. 1974 – Mercerie în care se vînd și produse de parfumerie (și de galanterie)– v. *dulciuri-răcoritoare, legume-fructe* (din *mercerie* [+ *galanterie*] + *parfumerie*)

mescalínă s.f. 1967 (chim.) – Halucinogen extras din peyotl– v. *halucinogen*; v. și Cont. 14 XII 79 p. 4 (din fr. *mescaline*, engl. *mescaline*; PR 1950; CD; DEX, DN3)

méssa s.f. (rel.) – Liturghie, la catolici– „[Andreotti] se duce în fiecare duminică la *messa*.” R.l. 18 X 95 p. 19. „Șefii de state sau de

guverne, ca și politicienii francezi, vor rămîne la Paris, la *mesa* solemnă de la Nôtre Dame [la înmormîntarea lui Mitterand].” D. 158/96 p. 3 [scris și *mesa*] (din it. *messa*; cf. germ. *Messe*, fr. *messe*; DN3)

metaártă s.f. „Multă lume manipulează azi cuvîntul *metaártă*; în afară de modă, acest fapt arată năzuința spre considerarea artei de pe o platformă superioară; este subînțeleasă afirmația: «dați-mi un punct de sprijin și vă voi mișca pămîntul» [...] În cazul acesta trebuie să acceptăm că aspectul metaartistic este mereu prezent în artă măcar în stare difuză sau ca simplă aspirație.” R.lit. 21 III 74 p. 22 (din *meta-* + *ártă*, probabil după model fr.)

metaartístic, -ă adj. 1974 – Privitor la metaártă– v. *metaártă* (din *meta-* + *artístic*)

metabolít s.m. (biol.) „[...] *metaboliți*, adică produși de descompunere rezultați din diverse reacții chimice.” Fl. 30 I 71 p. 18 (din fr. *métabolite*; PR 1950; DM, DT, DZ; DN3)

metacínemă s.sg.tant. „Deosebirea nu stă în cinema, în fizica și mișcarea imaginii, ci în *meta* (peste)-*cinema*, în meta-fizică. Diferența dintre Kojak și un Melville pornește de la calitatea privirii [...]” R.lit. 14 IV 77 p. 11 //din *meta-* + *cinema*, după model fr.//

metaforítă s.f. 1985 (ironic) – Folosire excesivă a metaforelor– v. *lapidaritate* (din *metaforă* + *-ită*)

metaforíză vb. I (livr.) – A conferi valențe metaforice– „Banda video *metaforizează* clișeul.” „22” 5–11 VIII 93 p. 15 (cf. fr. *métaphoriser*; DN3)

metalograváre s.f. „Un colectiv de la Întreprinderea de panouri electropneumatice a pus la punct o tehnologie de gravare a pieselor metalice prin folosirea, în exclusivitate, a chimicalelor indigene. Aplicarea ei permite scurtarea timpului de execuție a operațiilor de *metalogravare* [...]” R.l. 6 III 84 p. 1 (din *metalo-* + *gravare*)

metamúzică s.f. „În orașul vestgerman München a apărut o carte intitulată «*Metamuzica*». Este vorba de studiul psihiatrilor M.L.P. și E.V. referitor la influența primejdioasă a muzicii așa-zise experimentale asupra sănătății interpreților.” Sc. 28 IV 74 p. 6 (din *meta-* + *muzică*, probabil după model germ.)

metanobactérie s.f. (cuv. engl.; biol.) „Un grup de cercetători americani de la Universitatea din Illinois au anunțat descoperirea a ceea ce ei consideră că este o nouă formă de viață: un microorganism denumit *metanobacterie*, care ar putea fi cel mai vechi dintre organismele ce viețuiesc pe Terra [...]” Sc. 4 XI 77 p. 4; v. și I.B. 3 XI 74 p. 4 (C. Lupu în SCL 6/82 p. 504)

metapoezíe s.f. „Din *metapoezie* – poezia despre poezie, despre materia sa, cuvintele – Nichita Stănescu extrage neliniști metafizice, și dintr-un instrument, cugetarea asupra limbajului se transformă în chiar substanța gîndirii poetice.” R.lit. 8 X 70 p. 21 //din *meta-* + *poezie*//

metaromán s.n. – Roman în care autorul narează operația scrierii romanului însuși– „E un fel de roman al romanului, în care «cronicarul» iese la rampă. Acest *metaroman* se reducea în «Lumea în două zile» la o anchetă și avea un singur protagonist.” R.lit. 9 II 78 p. 9. „[...] criticul român este prezent în sumar cu un amplu studiu dedicat «*metaromanului* românesc actual».” R.lit. 26 VII 84 p. 11 //din *meta-* + *roman*; cf. it. *metaromanzo*; PN 1966//

méteo adj. inv. – Meteorologic– „În baza raportului înaintat de Le Verrier lui Napoleon al III-lea în anul 1856, s-a hotărît crearea, pe teritoriul francez, a unei rețele de stații *meteo*, care s-a extins apoi în Anglia, Germania, Austria, Rusia etc.” Mag. 11 X 75 p. 8. „24 de directori ai serviciilor meteorologice din diferite state s-au întîlnit la Geneva pentru a începe pregătirile în vederea «operațiunii *meteo* mondiale» ce se va desfășura în 1978–1979.” Sc. 8 VI 77 p. 5. „Sateliții *meteo*.” R.l. 25 IV 80 p. 6; v. și 26 IV 75 p. 6, 25 X 75 p. 6 (din *meteo[rologic, -ie]*; cf. fr. *météo*; DN3)

meteoinformáție s.f. – Informație meteorologică– „*Meteoinformație*. În fața unui puptur lung de peste trei metri, conducătorul Centrului de meteorologie spațială urmărește indicațiile cronometrului electronic: pe cadranul luminos cifrele se succed rapid.” Șt. și tehn. 6/67 p. 19 (din *meteo-* + *informație*, probabil după model engl.)

meteopatíe s.f. (med.) „Se știe că o schimbare bruscă a vremii influențează starea generală a unor persoane, sensibilitate cunoscută sub denumirea de *meteopatie*.” Sc. 12 V 78 p. 6 //din *meteo-* + *-patie* “boală, suferință”//

meteorutiér, -ă adj. – Privitor la starea vremii și a drumurilor– „Buletin *meteorutier*” R.l. 24 XI 75 p. 5. „Radiojurnal. Buletin

meteo-rutier: "Pr.R.TV 29 XI 78 p. 8; v. și Sc. 10 XI 81 p. 5 (din *meteo-* + *rutier*)

metisá vb. I –A încrușișa indivizi din rase diferite, a corci– „Cît despre eventualitatea, la noi, a unei sinucideri ministeriale, nici poveste: românii (fie și în cazul că sînt *metisáți* cu ucrainieni) nu sînt franțuji.“ R.lit. 21/93 p. 24 (din fr. *métisser*; DN3)

metról s. (cuv. ceh; teh.) „Materialul plastic stratificat, rezistent la acțiunea focului, care a fost realizat de specialiștii praghezi urmează să fie utilizat, în premieră, la construirea metroului din capitala Cehoslovaciei. Denumit «*Metrol*», el va fi folosit la fabricarea unor ecrane protectoare, rezistente.“ I.B. 19 I 76 p. 8. „Datorită unei substanțe neinflamabile denumite «*metrol*», realizată de specialiștii cehoslovaci, riscul incendiilor la vagoanele de metro și de cale ferată va fi mult diminuat.“ Sc. 11 III 75 p. 4

mezaliá vb.refl. I (franțuzism) –A face o mezalianță– „În genere, simpatia integrală a povestitorului înclină către mama lui și mai puțin către tatăl său, care se «*mezaliase*», el, avocat și fiu de boieraș, cu fata unor clăcași.“ R.lit. 9 II 78 p. 7 (din fr. *mésallier*)

mezoscáf s.n. (mar.) –Navă specială asemănătoare cu batisfacul, dar care coboară la adîncimi medii– „*Mezoscaful* elvețian A.P. – primul submarin turistic din lume – [...] a început un drum lent.“ Sc. 15 IV 66 p. 5 (din fr. *mésoscaphe*; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5; DEX, DN3)

mezoterapie s.f. (med.) „*Mezoterapia*. Această metodă terapeutică este încă puțin cunoscută, deși se poate afirma că prin intermediul ei se pot trata aproximativ o sută treizeci de afecțiuni [...] Terapia constă în injectarea pe cale intradermică, în zona dureroasă, a unor doze infime de soluții pe bază de procaină, prin intermediul unui injector cu multiple ace extrem de scurte.“ R.l. 28 IV 77 p. 6 //din *mezo-* + *-terapie*//

mezotermál, -ă adj. 1978 (geol.) –Care se referă la stadiul depunerii mineralelor din soluții fierbinți– v. *sapropelic*; v. și Sc. 1 XII 79 p. 3 (din fr. *mésotermal*; L; LTR, LGG; DEX, DN3)

mícro¹ s. –Cartier nou de mici proporții, microraión– „Solicitanții care au încheiat contractele de construcție la blocurile [...] Drumul Taberei *micro* 5 se pot prezenta la C.E.C. pentru a încheia contractele de împrumut.“ I.B. 6 XII 72 p. 3 (din *micro-* [raion, cartier]; DEX, DN3 – alt sens)

mícro² în locuț.adv. în *micro* –La dimensiuni microscopice– „Ațași preotului Mlădin, credincioșii au făcut «zid viu» în jurul bisericii acestuia, repetînd, în *micro*, episodul Laszlo Tôkes din decembrie 1989.“ Ad. 27 XI 92 p. 1

microagént (de circulație) s.m. –Elev însărcinat cu supravegherea respectării regulilor de circulație în preajma școlii– „Pe primele locuri s-au clasat *microagenții* de la școlile generale nr. 41, 25 și 39.“ I.B. 30 V 73 p. 3. „Micromilițienii în acțiune. Ieri, cu ajutorul unor lucrători de la circumscripția 10, *microagenții de circulație* de la școlile generale nr. 100 și 109 au supravegheat respectarea de către pietoni a regulilor de traversare pe Calea Văcărești.“ I.B. 2 IV 75 p. 7 (din *micro-* + *agent [de circulație]*)

microagenție s.f. (De obicei însoțit de *de voiaj*) –Agenție (de voiaj) mică, aflată într-un cartier nou– „În curînd, în cartierele Drumul Taberei, Bucureștii Noi și Pantelimon se vor deschide noi *microagenții* de voiaj C.F.R.“ R.l. 10 X 75 p. 5 (din *micro-* + *agenție [de voiaj]*)

microanchetă s.f. –Anchetă de mici proporții– „*Microanchetă* la librăria M. Sadoveanu.“ I.B. 26 VII 67 p. 2. „Emisiunea va mai cuprinde: Școala părinților. Minciuna la copii. *Microanchetă*: În căutarea unor articole pentru copiii mici.“ Pr.R.TV 24–30 III 74 p. 15. „Trei generații. Etica străzii – *microanchetă* cetățenească.“ Pr.R.TV 10 XI 76 p. 8; v. și Luc. 23 IV 67 p. 2, Pr.R.TV 15 X 84 p. 6; v. și *microantologie* (1966) (din *micro-* + *anchetă*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395)

microangiopatie s.f. 1984 (med.) v. *macroangiopatie* (din *micro-* + *angiopatie*)

microantologie s.f. –Antologie de mică întindere– „Punctul de atracție îl constituie Antologia lirică franceză (de fapt o *microantologie*, cum o caracterizează Ov.S. Crohmălniceanu în Cuvîntul său introductiv).“ Cont. 12 XI 65 p. 3. „La televizor, microconcert, *microantologie*. Una voia un microreportaj, cealaltă îmi cerea un microfoilet. Cîțiva contau pe sprijinul meu în alcătuirea unei micromonografii. Dacă voiam, puteam să prezint materialele sub forma unor microeseuri. Chiar și o *microanchetă* [...] Mi se pare că săltărețul *micro* a început să devie un pretext șablon. Și atunci de ce s-ar mai tipări trei fișe pentru trei publicații cînd s-ar putea, foarte bine,

concepe un microfișier corespunzător?“ Gaz.lit. 10 II 66 p. 4. „În cunoscuta revistă literară din Florența, Inventario [...] a apărut o *microantologie* de poezie română contemporană [...]“ R.lit. 31 I 85 p. 24; v. și I.B. 4 XII 65 p. 4, Fl. 2 XI 84 p. 10 (din *micro-* + *antologie*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 394)

microautomobil s.n. (transp.) –Automobil de dimensiuni mici– „*Microautomobil*“ Mag. 10 IX 66 p. 3. „Pentru uzul celor ce vor poposi în capitala Poloniei, vor fi puse în circulație, în chip de taxiuri, un număr de *microautomobile* electrice.“ Sc. 1 V 74 p. 6. „Acest *microautomobil* consumă aproximativ un litru de benzină la suta de kilometri și costă 250 de dolari [...] A fost construit de American Motor Co. pentru experimentări [...]“ R.l. 25 IX 75 p. 6 (din *micro-* + *automobil*; DT)

microbacterie s.f. (biol.) –Bacterie extrem de redusă ca dimensiuni– „Bacteriologul dr. N.M. de la clinica de fiziologie din Cluj [...] a descoperit și studiat a doua *microbacterie* patogenă pentru om și animal.“ Mag. 28 I 67 p. 2 (din *micro-* + *bacterie*; cf. engl. *microbacterium*; CD)

microbaterie s.f. –Baterie electrică minusculă– „Știați că *microbateria* cu discul cît o piuneză și avînd grosimea de un milimetru produce energie electrică timp de 5 ani?“ R.l. 30 IX 62 p. 4; v. și Sc. 16 X 79 p. 3 (din *micro-* + *baterie [electrică]*)

microbicicletă s.f. 1973 –Bicicletă de proporții mici– v. *blue-jeans* (din *micro-* + *bicicletă*)

microbicíd, -ă adj. (med.) –Care distruge microbii– „Țesut *microbicíd*. În Bulgaria a fost creat un țesut *microbicíd* destinat utilizării în chirurgia plastică.“ Sc. 11 II 79 p. 5 (din fr. *microbicide*; cf. engl. *microbicide*; DZ; DN3)

microbilă s.f. –Bilă extrem de mică– „Este vorba de cartea realizată de editori britanici intitulată «Aniversarea bunicii ursoaice». Pe suprafața hîrtiei se află miliarde de *microbile* conținînd concentrat de parfum de 10–12 sorturi diferite. Este suficient să atingi suprafața desenului pentru a distruge cîteva din aceste bile și să se elibereze, astfel, un anumit fel de parfum.“ R.l. 13 XI 71 p. 6. „*Microbilele* reflectorizante – un nou produs realizat de industria locală maramureșeană.“ R.l. 22 IV 76 p. 5. „«Cempal», un amestec de ciment, *microbile* de sticlă și lamele de fibră de sticlă, poate înlocui lemnul și azbestul și poate fi utilizat la fabricarea de pale și de frîne.“ R.l. 6 XI 84 p. 6; v. și Sc. 16 V 80 p. 5 (din *micro-* + *bilă*, probabil după model engl.)

microbiografie s.f. –Biografie sumară, de mici proporții– „Al. Piru, Liviu Rebreanu (*microbiografie*)“ Cont. 6 II 65 p. 3. „Concepută ca o suită de *microbiografii* romăntate, colecția cu acest nume a Editurii Militare se bucură de mult interes.“ I.B. 12 I 74 p. 2. „Album duminical. Din cuprins: Debut TV – Formația Rod; Desene animate; *Microbiografie* lirică – Dorina Drăghici.“ Sc. 23 II 75 p. 3 (din *micro-* + *biografie*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 394)

microbíst, -ă s.m.f. (arg.) –Persoană pasionată de un sport, de un club sportiv, de un gen de muzică etc.– „Aceiași «*microbíst*» au vrut să urmărească «pe viu» forța de joc a militarilor și mai ales dacă aceștia ar merita să devină campioni de iarnă.“ Săpt. 21 XII 84 p. 8 (din *microb* + *-íst*; DEX, DN3)

microbrigádă s.f. –Brigadă alcătuită din puține persoane– „Casa de cultură a organizat *microbrigázile* științifice, o formă nouă, capabilă să vină în întîmpinarea nevoii de cunoaștere a oamenilor.“ Cont. 17 XI 72 p. 6. „Alamarul se construiește prin munca patriotică a *microbrigázilor*, alcătuite din muncitori, tehnicieni, funcționari [...]“ I.B. 26 VII 74 p. 4 (din *micro-* + *brigadă*)

microbúz s.n. (transp.) –Autobuz cu capacitate mică de pasageri– „Așadar, cu litoreta (aceasta e denumirea surprinzător de muzicală, pe care constanțenii au dat-o elegantului *microbuz* românesc) să pornim mai departe spre sud.“ Sc. 16 V 62 p. 1 (din fr. *microbus*; PR 1950; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395; D.Tr.; DEX, DN3)

microcalculator s.n. (inform.) –Calculator de mică putere– „[...] un aparat complex, dotat cu un regulator electronic și un *microcalculator*.“ Cont. 18 XII 70 p. 10. „Razele reflectate acționează un *microcalculator* electronic care modifică automat accelerația.“ Fl. 30 I 71 p. 8. „Un colectiv de specialiști de la Filiala din Cluj-Napoca a Institutului de cercetări pentru tehnica de calcul a conceput și construit *microcalculatorul* S.M.P. – 80 cu utilizări în proiectarea echipamentelor periferice bazate pe microprocesoare.“ R.l. 28 VI 78 p. 5 //din *micro-* + *calculator*; DTN 1975; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395; DEX-S//

microcantină s.f. –Cantină de mici proporții (de obicei din

întreprinderi)– „În municipiul Ploiești, întreprinderea cu cele mai multe *microcantine* este «1 Mai».“ R.I. 17 II 75 p. 2. „Găsești la garaj [...] o *microcantină* în care poți lua un ceai fierbinte, o cafea sau o gustare la orice oră din zi și din noapte.“ Sc. 7 XI 75 p. 3. „Multe secții de fabricație au *microcantine*.“ Sc. 9 XI 78 p. 3 (din *micro-* + *cantină*; DEX-S)

microcăsă de comenzi sint.s. –Casă de comenzi mică, în incinta unei întreprinderi– „Dar cu *microcasele de comenzi* din cadrul sectoarelor ce se mai aude?“ R.I. 3 XII 71 p. 2. „*Microcăsă de comenzi* în întreprinderi.“ I.B. 25 I 73 p. 4. „Cu trei ani în urmă, în Întreprinderea «Partizanul» lua ființă prima *microcăsă de comenzi* din municipiul Bacău.“ R.I. 7 X 76 p. 2; v. și Sc. 19 IV 74 p. 2 (din *micro-* + *casă de comenzi*)

microcasetă s.f. –Casetă de magnetofon miniaturizată– „Primul aparat dintr-o nouă generație miniaturală – numit SD-2 – a fost prezentat zilele trecute pe piața franceză. Este vorba de un magnetofon cu *microcasete*.“ R.I. 29 III 79 p. 6; v. și 20 III 81 p. 6 (din *micro-* + *casetă*; cf. fr. *microcassette*; PR 1968)

microchirurgical, -ă adj. (med.) –Privitor la microchirurgie– „Un grup de chirurghi de la spitalul din Shanghai au efectuat o grefă reușită de genunchi: întreaga articulație a fost transplantată, cu sutura *microchirurgicală* a nervilor și vaselor de sînge.“ Cont. 16 II 79 p. 5 (din *micro-* + *chirurgie*; DEX-S)

microchirurgie s.f. (med.) –Chirurgie practică pe porțiuni minuscule ale corpului– „Operația [transferării unei porțiuni de creier de albină] s-a efectuat prin *microchirurgie*.“ Cont. 3 XI 78 p. 5. „El subliniază importanța operativității în conservarea membrului amputat și marile avantaje ale *microchirurgiei*, care permite conexiunea nervilor, vaselor și tesuturilor rupte.“ Cont. 26 I 79 p. 5 (din fr. *microchirurgie*; PR 1950; DEX-S)

microciupercă s.f. (biol.) –Ciupercă microscopică– „[...] durata de conservare a unei pelicule cinematografice este limitată. Suportul pe care este imprimată imaginea devine friabil o dată cu scurgerea anilor, iar stratul subțire de gelatină, care cuprinde imaginea propriu-zisă fiind un produs organic, este supus alterării biologice, inclusiv ca urmare a acțiunii *microciupercilor* și bacteriilor.“ Sc. 10 I 78 p. 4 (din *micro-* + *ciupercă*, după fr. *microchampignon*; MN 1985)

microcomplex s.n. –Complex comercial de mici proporții– „În cadrul *microcomplexului* comercial situat la parterul blocului 5 de pe șoseaua Pantelimon (în suprafață de peste 1500 m.p.) și-a început activitatea și un modern magazin de legume-fructe. Pe lângă diferitele produse agroalimentare specifice, cumpărătorii găsesc aici un bogat sortiment de conserve de fructe, semiindustrializate, vinuri îmbuteliate, carne preambalată.“ I.B. 30 I 75 p. 1. „Se va amenaja un *microcomplex* de alimentație publică care va avea și o secție «Gospodina».“ I.B. 8 IV 77 p. 1 (din *micro-* + *complex*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395)

microcomputer s.n. (inform.) –Computer de mică putere, inferior miniordinatorului– „În urmă cu doi ani și jumătate [...] am început să construiesc un *microcomputer*. [Am pornit] de la un kit care avea tastatura, afișajul și un microprocesor, 6502 [...]“ Mag. 16 VII 83 p. 8. „Pe una din străzile principale ale Beijingului, *microcomputerele* și monitoarele de televiziune i-au înlocuit pe agenții de circulație pentru a efectua controlul traficului rutier.“ R.I. 23 X 84 p. 6 [pron. *microcompiutăr*] //din *micro-* + *computer*//

microconcert s.n. 1966 –Concert de scurtă durată– v. *microantologie* (din *micro-* + *concert*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395)

microconferință s.f. –Conferință de scurtă durată– „*Microconferința* lui R.V. despre paradexe a avut și cuprinderea istorică și concizia pe care o cere rubrica.“ Cont. 18 II 66 p. 6; v. și 9 XII 66 p. 4 (din *micro-* + *conferință*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395)

microcooperativă (agrícola) s.f. „Maxi-recolta microcooperatorilor. Toamna trecută, pionierii din comuna Juc-Herghelie (Cluj) au hotărât să înființeze o *microcooperativă* agricolă, după modelul celei mari, existente în localitate.“ Sc. 30 XI 72 p. 2. „În *microcooperativa* agricolă.“ Sc. 3 X 74 p. 4. „*Microcooperativa* agricolă a Școlii generale Cornești (Dîmbovița) se dovedește a fi o adevărată școală a vredniciei.“ Sc. 14 I 76 p. 5; v. și R.I. 15 VII 72 p. 5; v. și *atelier-scoală* (din *micro-* + *cooperativă [agricolă]*)

microcooperator, -oare s.m.f. 1972 –Elev cooperat– v. *microcooperativă* (din *mini-* + *cooperator*)

microcurățătorie (chimică) s.f. –Curățătorie chimică de mici proporții– „«Nufărul» a înființat prima *microcurățătorie chimică* din

București. Funcționează pe Bd. Muncii 102.“ R.I. 12 V 75 p. 5 (din *micro-* + *curățătorie [chimică]*)

microcurent s.m. –Curent de mică intensitate– „S-a pus la punct un aparat electronic portativ care poate fi folosit la stimularea cu *microcurenți* a procesului de consolidare a osului fracturat.“ R.I. 19 XI 75 p. 2. „O premieră românească în domeniul ortopediei a fost realizată de dr. I.S. În colaborare cu un grup de ingineri, el a pus la punct un aparat electronic portativ care poate fi folosit la stimularea cu *microcurenți* electrice a procesului de consolidare a osului fracturat. Noua metodă a dat rezultate bune la bolnavii supuși autogrefelor osoase.“ R.I. 31 X 77 p. 5 //din *micro-* + *curent [electric]*//

microcutremur s.n. (geol.) –Cutremur de grad mic– „Oscilațiile permanente ale scoarței pământului generate de *microcutremurile* continue ce parvin din lăuntrul globului terestru.“ Mag. 29 XII 66 p. 4 (din *micro-* + *cutremur*)

microdeltă s.f. –Deltă în miniatură– „S-a definitivat, de asemenea, proiectul pentru amenajarea, încă din acest an, a unei *microdelte* în preajma lacului Tăbăcărie, unde vor fi expuse în plină stare de libertate o serie de păsări caracteristice regiunii de la vărsarea Dunării în mare.“ Mag. 11 II 67 p. 2. „*Microdelta* Bîrladului. În pitorescul parc natural de cultură și odihnă din Bîrlad s-au amenajat două lacuri, care au fost populate cu păsări din mirifica Deltă a Dunării.“ Sc. 24 V 77 p. 5. „*Microdelta* este de fapt o mare expoziție naturală a florei și faunei din această parte a țării.“ R.I. 17 V 78 p. 5; v. și 10 VI 72 p. 3 (din *micro-* + *deltă*; DEX-S)

microdispozitiv s.n. 1976 (tehn.) –Dispozitiv de dimensiuni microscopice– v. *ultraperfecționat* (din *micro-* + *dispozitiv*)

microdúr s. „Printre noutățile prezentate la contractări se află încălțăminte cu talpă de *microdur* (un nou înlocuitor de talpă rezistentă, ușoară și flexibilă).“ Sc. 18 XI 62 p. 1; v. și R.I. 18 I 63 p. 1 (probabil din *micro[poros]* + *dur[abil]*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395)

microecrán s.n. „Unul din cele mai reușite aparate destinate ajutorării orbilor este «Aparatul de vedere artificial» creat de Institutul de construcții mecanice biomedicale de la Universitatea Utah (S.U.A.). În orbita ochilor persoanelor respective se implantează un *microecran*, care ține locul retinei și poate fi orientat după dorință cu ajutorul mușchilor ce dirijează globii oculari.“ Sc. 28 II 74 p. 6 (din *micro-* + *ecran*, probabil după model engl.)

microelectrobúz s.n. (transp.) –Microbuz acționat electric– „La poligonul de încercare din Moscova a efectuat primele curse de încercare un *microelectrobuz* [...] Este primul electromobil proiectat pentru producția de serie în U.R.S.S.“ Sc. 27 IX 75 p. 5 //din *micro-* + *electrobuz*//

microelectronic, -ă adj. (electron.) –Referitor la microelectronică– „Specialiști din S.U.A., cercetînd posibilitățile de ameliorare a condițiilor de fabricare a componentelor *microelectronice* – extrem de sensibile la impurități în cursul procesului tehnologic – au ajuns la concluzia că fumătorii expiră, chiar și la cîteva ore după consumarea ultimei țigări, de 40 de ori mai multe elemente poluante decît cei nefumători.“ R.I. 5 VII 84 p. 6 (din engl. *microelectronic*; DMC 1967; DEX-S)

microelement s.n. 1983 (biol.) –Element chimic care intră în componența hormonilor, a enzimelor, a fermenților etc.– v. *apilarnil* (din fr. *micro-élément*; DEX, DN3)

microenciclopedie s.f. –Enciclopedie de proporții reduse– „Cînd vor fi gata *microenciclopediile* [...]“ R.I. 22 II 67 p. 2. „M.P. poate să susțină o adevărată *microenciclopedie* a cîntecului.“ Săpt. 28 II 69 p. 3. „«Dicționarul de psihologie» reprezintă o solidă contribuție la viața științifică românească. Este o *microenciclopedie*, nu numai o orientare asupra folosirii termenilor, dar și o cheie, o schemă logică, condensată, care permite intrarea sigură într-un univers.“ R.lit. 26 X 78 p. 19 (din *micro-* + *enciclopedie*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395; DN3)

microeséu s.n. (lit.) –Eseu scurt– „[C.U. a publicat] un spiritual *micro-eseu* confesiv [...]“ R.lit. 12 I 84 p. 4. „În România literară, Constantin Noica își continuă seria *micro-eseurilor* despre Modelul cultural european [...]“ Săpt. 12 IX 86 p. 2; v. și *microantologie* (1966) //din *micro-* + *eseu*//

microexplôzie s.f. –Explozie de mici proporții– „A îndreptat fasciculul instalației sale laser spre capul «în suferință» al unei statui marine ce împodobează una din pietele Veneției: mai întîi s-a produs o *microexplôzie*, după care, în locul vizat, s-a conturat o mică suprafață de mărimea unei monede complet curată.“ Sc. 31 VII 77 p. 5; v. și *miniexplôzie* (1975) (din *micro-* + *explôzie*; cf. engl. *microexplosion*; BD 1970)

microexpoziție s.f. –Expoziție de mici proporții– „Apollo – 6 *microexpoziții*.” R.lit. 13 XI 69 p. 26. „În cadrul unei *microexpoziții*, întreprinderi românești și firme străine de specialitate prezintă diferite instrumente ortopedice.” R.l. 16 X 75 p. 5. „La același muzeu a fost organizată, în ciclul «Opera zilei», o *microexpoziție* [...]” R.l. 17 IX 76 p. 5. „Odaia de sărbători – casa de dinainte – ia de multe ori înfățișarea unei *microexpoziții* etnografice.” Ateneu XII 85 p. 9; v. și Sc. 26 XII 73 p. 6 (din *micro-* + *expoziție*)

microfabulă s.f. –Fabulă scurtă– „*Microfabula* lui B.C [...] are ca eroi niște clești.” Cont. 19 III 65 p. 5. „Șapte *microfabule*, fiecare cu morala de rigoare, ne-au înfățișat un Gopo în căutare febrilă de idei.” Cont. 1 VII 66 p. 4; v. și 11 XI 66 p. 2 (din *micro-* + *fabulă*)

microfermă s.f. –Fermă de mici proporții lucrată de elevi, studenți– „Cei de la Naturale, muncind în propria *microfermă*, au adus Institutului un venit de 69000 lei prin vânzarea recoltei de plante medicinale.” V.stud. 3 IV 74 p. 5. „Ca director de școală a organizat două *microferme*. Una de legumicultură [...] și alta de iepuri de casă, porumbei și fazani.” R.l. 29 XII 75 p. 5. „Profesorii de la școala generală din Blejoi (jud. Prahova) au înființat o *microfermă* pentru școlari, pe o suprafață de un hectar.” R.l. 17 VI 77 p. 2. „Sînteți printre cetățenii care au reușit să-și înjghebeze o adevărată *microfermă* [...]” I.B. 30 I 86 p. 3; v. și 12 III 76 p. 5 (din *micro-* + *fermă*)

microfibră s.f. 1979 (text.) –Fibră subțire– v. *thinsulate* // din *micro-* + *fibră* //

microfilmare s.f. –Filmarea unor obiecte microscopice– „Obiectivul aparatului de filmat însă a văzut și a memorat pe peliculă tot prin intermediul procedurii tehnice al *microfilmărilor*.” I.B. 7 III 63 p. 2; v. și Cont. 19 XI 65 p. 9 (din *microfilma*; DT; DEX, DN3 – alt sens)

microfiltru s.n. (circ.) –Filtru (de circulație) de mai mică amploare– „Cu ocazia filtrelor și *microfiltrelor* organizate au fost controlate ieri în Capitală 3259 de autovehicule.” R.l. 26 III 77 p. 5 (din *micro-* + *filtru*)

microfișă s.f. 1. –Fotografie de proporții reduce– v. *fotoțecă* (1976). 2. –Fișă sumar alcătuită– „Nedumereste caracterul expedit, extrem de sumar al celor 17 *microfișe* reunite sub titlul derutant «Eseu asupra criticii literare» [...]” Sc. 25 I 79 p. 4; v. și 20 XI 79 p. 5. 3. (inform.) „[...] informatica va domni, fiind pusă în serviciul patrimoniului național, studiile putînd să fie efectuate cu ajutorul unor *microfișe* și a unor bănci de date și imagini.” R.l. 30 I 85 p. 6 (din fr. *microfiche*; PR, DMC 1950; DN3 – sensul 1)

microfișier s.n. 1966 –Fișier de proporții reduce– v. *microantologie* (din fr. *microfichier*; DN3)

microfizică s.f. (fiz.) –Fizica particulelor elementare– „[...] noua concepție a evoluției universului, cele trei crize în *microfizică* secolului XX, implicațiile epistemologice ale crizei în *microfizică* [...]” R.lit. 8 XI 84 p. 8 (din fr. *microphysique*; PR 1930; DN3, DEX-S)

microfoiletón s.n. –Foiletón de proporții reduce– „Sub acest titlu [«Echilibristica pe o singură roată»] a apărut în ziarul nostru [...] *microfoiletónul* ce satirizează atitudinea lucrătorilor de la secția moto a cooperativei [...] față de clienți.” Drum Nou 5 VIII 62 p. 4. „*Microfoiletón*.” Cont. 17 VIII 62 p. 2; v. și *microantologie* (din *micro-* + *foiletón*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395; DN3)

microfossilă s.f. (geol.) „În laboratorul de micropaleontologie cercetătorul principal G.B. examinează o probă de *microfossilă*.” Mag. 29 XII 66 p. 4. „*Microfosilele* din «Sistemul Swaziland». Doi cercetători americani [...] au descoperit într-un sediment din zona geologică sud-africană numită «sistemul Swaziland» fosilele microscopice ale unor forme de viață socotite drept cele mai vechi cunoscute pînă în prezent.” Sc. 22 XI 77 p. 5 (din fr. *microfossile*, engl. *microfossil*, germ. *Mikrofossil*; WT; D.Min.; DN3, DEX-S)

microfulger s.n. (meteor.) –Fulger de mică intensitate– „Sportiva a aterizat pe o pajiște în apropierea localității Altenburg. La aterizare s-a constatat că are pe corp mai multe arsuri provocate de *microfulgere*, ceea ce a necesitat internarea sa în spital.” Sc. 30 VII 75 p. 4. „Aceste insecte posedă o particularitate interesantă: aceea de a provoca descărcări de electroni ce ionizează aerul, declanșînd astfel un *microfulger* albăstrui, vizibil la o distanță de 6 metri.” Sc. 17 I 79 p. 5 (din *micro-* + *fulger*; cf. engl. *microflash*; WT; DEX-S)

microgală s.f. –Gală de mici proporții– „[Andei Călugăreanu] i s-au scris cîteva numere foarte bune, dintre care s-a detașat «Portocala» din *microgala* lui Alexandru Bocăneț și Ovidiu Dumitru.” Cont. 4 I 74 p. 6. „Oaspeții sînt invitați la o «*microgală*» a muzicii ușoare.” Sc. 21 XII 77 p. 4 (din *micro-* + *gală*)

microgără s.f. –Gară de proporții reduce, stație mai mare– „Nu de

mult, I.T.B.-ul a reușit să smulgă cetățenilor exclamații de admirație pentru reușita construcției «*microgării*» din Piața Scînteii.” Sc. 1 XI 65 p. 1 (din *micro-* + *gară*)

microgrădină (botanică) s.f. –Grădină botanică de mici proporții– „La *microgrădina botanică* din Parcul pionierilor din Constanța se va strînge, în curînd, a doua cultură din acest an de la bananierii cultivați aici.” R.l. 1 XII 76 p. 5. „Peste 100 de specii de plante și arbuști exotici constituie originala *microgrădină botanică* amenajată într-un pavilion al întreprinderii de sere Codlea.” R.l. 31 I 85 p. 2 (din *micro-* + *grădină* [*botanică*])

microgrădiniță s.f. –Grădiniță cu un număr restrîns de copii– „O fetiță de vreo patru ani, cu o păpușă în brațe, îi spune bunicului: «Hai mai lepede, tată-male, că înțilziem de *miclogrădiniță!*» Bătrînelul își corectează nepoțica «*Microgrădiniță*; ia mai spune o dată.»” I.B. 28 III 74 p. 2. „La cerere, cooperativa oferă copiilor de vîrstă preșcolară *microgrădinițele* sale din toate sectoarele capitalei.” R.l. 28 I 75 p. 4 (din *micro-* + *grădiniță*)

microgrup s.n. –Grup mic de oameni– „Casele de cultură, cluburile tineretului au introdus de cîteva ani în nomenclatorul lor de lucru o noțiune nouă: acțiunea cu *microgrupul*. De fapt, *microgrupul* participant la o dezbateră se referă la cite o categorie omogenă de oameni, reuniți pe criteriul afinităților de vîrstă, profesione, preocupări profesionale.” I.B. 13 III 74 p. 2. „*Microgrupurile* – obiect de cercetare științifică.” Pr.R.TV 13 IV 74 p. 13 (din *micro-* + *grup*; DN3)

microhală s.f. –Hală de proporții reduce– „La inspectoratul silvic Vaslui [...] au construit și dat în funcțiune două originale *microhale* de incubat și crescut puii de fazan.” R.l. 29 VII 78 p. 5 (din *micro-* + *hală*; DEX-S)

microhidroagregat s.n. (tehn.) –Hidroagregat de dimensiuni și putere reduce– „La întreprinderea de construcții metalice din Caransebeș au fost realizate primele tipuri de *microhidroagregate* elicoidale destinate cursurilor de ape cu debite mici.” R.l. 25 IX 84 p. 5; v. și 15 VI 84 p. 5 (din *micro-* + *hidro-* + *agregat*)

microhidrocentrală s.f. (tehn.) –Hidrocentrală de proporții reduce– „Să mă abat și pe la *microhidrocentralele* de pe Bistrița.” R.l. 3 I 67 p. 3. „În orele sale libere, P.L. [...] a conceput și construit [...] o *microhidrocentrală*. Și, în ciuda aparențelor [...] lucrarea a fost, pentru el, foarte simplă. Pe un pîrîiș de munte a amenajat un jgheab de anvelope uzate, o turbină din tablă și dintr-o roată de bicicletă fără cauciu, o curea și două dinamuri. Rezultatul? Cabana forestierilor [...] are acum lumină electrică.” Sc. 20 VI 73 p. 6. „*Microhidrocentrala* de la Sălătruc.” R.l. 18 X 78 p. 1. „Noi *microhidrocentrale* în județul Suceava.” R.l. 7 II 84 p. 5; v. și 11 VIII 67 p. 3, 12 VII 78 p. 6 (din *micro-* + *hidrocentrală*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395; DEX-S)

microinstalție s.f. 1966 –Instalație de mici proporții– v. *casă-remorcă* (din *micro-* + *instalție*)

microinterviu s.n. –Interviu de mici proporții– „Primul nostru *microinterviu* este consacrat acestui eveniment.” Cont. 2 X 64 p. 7. „*Microinterviuri* pe teme de economii.” I.B. 15 XI 69 p. 3; v. și Cont. 26 II 65 p. 7, 11 VI 65 p. 4 (din *micro-* + *interviu*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395, FC I 131, 142, Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 140; DN3)

microîntreprindere s.f. –Întreprindere de mici proporții în care lucrează elevi– „La Dărmănești a fost organizată o *microîntreprindere* a elevilor. Reunind toate atelierele-școală din comună, noua unitate își propune să-i deprîndă pe elevi cu spiritul de muncă în colectiv, cu disciplina de producție.” Sc. 21 XI 72 p. 5. „Un număr de 200 dintre pionierii de aici lucrează într-o «*microîntreprindere*» rezultată din asocierea a patru cercuri pionierești [...] Se produc bunuri de larg consum, care urmează să fie desfăcute prin magazinul «Expo-elevi.»” I.B. 13 VI 74 p. 2. „Elevii care lucrează în aceste ateliere [...] au desemnat, dintre colegii lor, conducerea *microîntreprinderii*: director, inginer-sef, contabil-sef etc.” R.l. 11 II 75 p. 2; v. și 6 XII 74 p. 2, 15 III 75 p. 3; v. și *atelier-școală* (din *micro-* + *întreprindere*)

microlume s.f. 1. –Lume microscopică– „O *microlume* ascunsă ochiului liber prinde sub lupa microscopului contururi tot mai definite.” Cont. 17 II 67 p. 9. 2. –Univers restrîns– „Au trecut ani și ani [...] În oraș s-au ridicat cartiere întregi de blocuri noi; alături, pe Olt, s-a înălțat o hidrocentrală. Numai în *microlumea* lor, a celor doi frați ajunși, prin moștenire, megieși, nu s-a găsit calea împăcării. Procesele «lăstăresc» înainte.” Sc. 28 XII 75 p. 2 (din *micro-* + *lume*; cf. engl. *microworld*; BD 1970)

micromagazin s.n. –Magazin de mici proporții– „O atenție sporită

s-a acordat extinderii comerțului stradal prin tonete mobile și puncte volante de vânzare [...] Aceste *micromagazine* dispun de o suprafață utilă de 50–80 mp fiecare, permițând desfacerea în condiții foarte bune a mărfurilor nealimentare.“ Sc. 17 V 77 p. 5 (din *micro-* + *magazin*)

micrometeorit s.n. (astron.) –Meteorit de mici proporții– „Unele din aceste probleme – pericolul radiațiilor, al *micrometeoritilor* etc. – au fost studiate sistematic cu sateliții seriei «Cosmos».“ Sc. 12 VIII 62 p. 4. „Urmele lăstate pe Lună de pașii selenauților Armstrong și Aldrin vor dăinui peste 500000 de ani, deoarece practic nu există fenomenul eroziunii [...] După scurgerea acestui timp se prevede că vor fi acoperite de pulberea *micrometeoritilor*.“ Sc. 26 VII 69 p. 6. „Aparatele pentru înregistrarea *micrometeoritilor*.“ Sc. 17 VIII 79 p. 6; v. și R.I. 30 IX 62 p. 3, Sc. 18 III 64 p. 3 (din fr. *micrométéorite*, engl. *micrometeorite*, rus. *mikrometeorit*; CD; DMN 1966; AD; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395; DEX, DN3, DEX-S)

micrometróu s.n. 1973 –Metrou cu traseu scurt– v. *minimetrou*; v. și Sc. 9 II 81 p. 5 (din *micro-* + *metrou*, după model fr.)

micromilițian s.m. –Elev însărcinat cu supravegherea respectării regulilor de circulație (în preajma școlii)– „Filme de scurt metraj pe ecranele Capitalei: Gloria: *Micromilițienii*.“ Sc. 7 VI 71 p. 2; v. și *microagent (de circulație)* (din *micro-* + *milițian*; V. Guțu Romalo C.G. 222)

microminiatură s.f. –Miniatură la scară ultraredusă– „*Micro-miniaturi*. O tablă de șah, pe care figurile reproduc faza finală a faimoasei partide dintre A.A. și R.C. de la campionatul mondial din 1927; totul – susținut în vârful unui... ac cu gămălie, deoarece e vorba de o *microminiatură* expusă la Muzeul Politehnic din Moscova.“ Sc. 16 XI 76 p. 5 (din *micro-* + *miniatură*)

microminiaturizare s.f. –Reducere la dimensiuni extrem de mici– „Alt avantaj este că de la miniaturizarea aparatului electronic se poate trece la *microminiaturizarea* ei.“ Sc. 17 III 62 p. 4. „Printre invențiile în domeniul *microminiaturizării* prezentate recent la Târgul internațional de la Hanovra, un interes aparte a stîrmit așa-numitul «pix-electronic» [...] Transmițătorul desenează cu «pixul electronic» pe o foaie așezată pe o placă ceramică piezoelectrică schița solicitată la celălalt capăt al telefonului. Impulsurile piezoelectrice, retransmise prin telefon, sînt recepționate de aparatul interlocutorului și retranspuse sub forma unui desen identic.“ Sc. 16 VII 75 p. 6; v. și R.I. 23 IX 66 p. 3, Mag. 11 II 67 p. 2; v. și *micromodul* (din *microminiaturiza*; cf. fr. *microminiaturisation*, engl. *microminiaturization*; DMN 1966, BD 1971; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 237, I. Iordan în SCL 4/70 p. 395; DT; DN3)

micromodúl s.n. (electron.) –Circuit miniaturizat al unui sistem electronic– „Această tehnologie modernă permite realizarea [...] unor fine imprimări microscopice, așa-numitele *micromodule* utilizate în microminiaturizare.“ R.I. 23 IX 66 p. 3 (din fr. *micromodule*; DMN 1964; DN3, DEX-S)

micromonografie s.f. –Monografie de dimensiuni reduse– „Volumul [...] însumează *micro-monografii* despre Mihail Sadoveanu, G. Călinescu [...]“ Săpt. 21 IX 84 p. 7. „A.P., F.V. și D.D. au alcătuit o excelentă *micromonografie* a Teatrului Foarte Mic.“ Fl. 8 II 85 p. 13; v. și *microantologie* (1966) (din *micro-* + *monografie*; DEX, DN3)

micromotór s.n. (mec.) –Motor de putere mică– „În acest an va trebui să producă circa 20000 *micromotoare*.“ Sc. 21 X 67 p. 1. „Ce reprezintă de fapt aceste *micromotoare*?“ R.I. 16 X 69 p. 6 (din fr. *micromoteur*, it. *micromotore*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 399; L; LTR; DN3, DEX-S)

micromuzéu s.n. 1971 –Muzeu de mici proporții– v. *muzeobuz* (din *micro-* + *muzeu*)

micropaleontologie s.f. 1966 (biol.) –Ramură a paleontologiei care se referă la studiul microfosilelor– v. *microfosilă* (din fr. *micropaléontologie*; LTR, LGG; DN3, DEX-S)

microparticulă s.f. 1966 (fiz.) –Particulă elementară– v. *cvasiparticulă* (din engl. *microparticle*; BD 1969; DN3, DEX-S)

microporós s.n. (chim.) „Un sortiment nou de cauciuc produs de Combinatul de cauciuc Jilava. Destinat pentru încălțăminte, noul «*microporos*», produs în toate culorile, este mai ușor, mai rezistent decît talpa obișnuită.“ I.B. 31 XII 61 p. 2; v. și R.I. 20 IV 81 p. 5 (cf. fr. *microporeux*, engl. *microporous*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 387, I. Iordan în SCL 4/70 p. 395; DT; DEX, DN3)

microportrét s.n. –Portret de dimensiuni extrem de reduse– „Pictorul H.B. din Holstein (R.F.G.) a bătut recordul în domeniul picturii în miniatură. El a pictat pe «pînză» cu dimensiunile sub 1 mm un portret al lui Dante, care nu poate fi recunoscut decît cu ajutorul

microscopului. *Microportretul* este executat în roșu, verde, negru și alb, fiind rodul unei munci de șase luni.“ Sc. 16 II 67 p. 6. „În chip de introducere la săptămîna regiei tinere, publicăm *microportretele* celor mai tineri dintre regizorii români.“ Cont. 3 V 69 p. 4 (din *micro-* + *portret*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 140)

microprelucrătór s. (inform.) „Ocupînd un volum minuscul și disponibil la un preț redus, ordinatorul miniaturizat sau «*micro-prelucrătorul*» poate fi astfel cuplat fie la o mașină-unealtă, fie la o mașină de birou, asigurînd automatizarea operațiunilor respective.“ Sc. 29 IV 76 p. 6. „Pe această bază s-a creat, în 1971, așa-numitul *microprelucrător*, un minuscul computer, mai mic decît o bucată de zahăr, dar de aceeași capacitate ca și ENIAC-ul din 1946, ce cîntărea 30 tone.“ Sc. 18 VI 76 p. 3 (din *micro-* + *prelucrător*)

microprocesór s.n. s.m. (inform.) –Circuit integrat complex, specializat în operații de calcul, comandă și control, inclus într-un computer sau în alt sistem electronic– „Se așteaptă ca apariția *microprocesorilor* să aibă efecte din cele mai spectaculoase și în viața cotidiană – de la programator pentru mașinile de gătit și de spălat, pînă la controlarea atmosferei în orașele din ce în ce mai poluate.“ Sc. 31 XII 76 p. 6. „«2-XL» este numele robotului din imaginea alăturată, o jucărie vorbitoare construită cu ajutorul unor *microprocesoare*.“ R.I. 17 VII 78 p. 6. „Funcționarea propriu-zisă este destul de simplă, un *microprocesor* preluînd sarcina coordonării imprimării.“ Sc. 19 XII 78 p. 3; v. și R.I. 14 XII 76 p. 6, Pr.R. TV 1 XII 77 p. 10; v. și *biotehnologie*, *microcalculator* (din engl. *microprocessor*; cf. fr. *microprocesseur*; DTN 1973; cf. LR 2/84 p. 108)

microproducție s.f. –Producție la o scară relativ restrînsă– „Am dori să vă referiți, în primul rînd, la avantajele care au făcut ca *microproducția* să se extindă într-un număr destul de mare de unități de cercetare științifică.“ Sc. 8 XI 70 p. 4. „Noțiunea de *microproducție* dezvoltă, în ultimul timp, noi accepții, alături de construcții și testări de prototipuri înscriindu-se realizarea pe bază de contract a unor produse necesare industriei.“ I.B. 12 III 75 p. 4. „La Institutul politehnic din Cluj se produc termistori de foarte mici dimensiuni. Aceștia pot înlocui clasicele termocuple sau pot fi utilizați ca termometre avînd o excepțională sensibilitate și stabilitate. *Microproducția* de termistori este realizată în întregime de un grup de studenți și de cadre didactice.“ R.I. 25 IX 75 p. 5. „La laboratorul de *microproducție* al Facultății de farmacie din Tg. Mureș au fost realizate granule de polivitamine ce se administrează dizolvate în ceai sau lapte. Tot aici, se realizează siropul antianemic, contra anemiilor feriprive.“ R.I. 31 VIII 85 p. 5; v. și Sc. 31 V 80 p. 3; v. și *silentiator* (din *micro-* + *producție*)

micropuncție s.f. (med.) –Puncție la nivelul celelei– „Laserul, procedeu al electronicii cuantice, cu largi aplicații în domenii variate de cercetare, permite *micropuncția* celelei printr-un fascicul de raze. Modificările celulare care apar pot fi apoi studiate cu ajutorul cinematografeiei, după încorporarea unei substanțe marcate.“ Cont. 26 III 65 p. 7 (din *micro-* + *puncție*, probabil după model engl.)

microraión s.n. „*Microraiounul* este o unitate structurală a orașului care urmărește asigurarea unui confort mai sporit locatarilor.“ Cont. 2 II 62 p. 6. „La Brăila, la curățătoria chimică a *microraiounului* «Hipodrom», pentru pardesiile cu două fețe se percepe taxă dublă.“ R.I. 19 XI 75 p. 5; v. și Sc. 22 XI 61 p. 3 (din rus. *mikroraiou*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 237, I. Iordan în SCL 4/70 p. 395, FC I 130, Th. Hristea P.E. 131–132, VRC 237; LTR; DEX, DN3)

microrecital s.n. (muz.) –Recital cu un program scurt– „Două *microrecitaluri* de muzică ușoară.“ I.B. 23 VII 69 p. 2. „Universitatea populară București a organizat în sala Dalles un *microrecital* de epigrame și caricaturi prezentate de A.C.“ R.lit. 26 VI 75 p. 2; v. și I XI 79 p. 6 (din *micro-* + *recital*)

microreportáj s.n. –Reportaj scurt– „*Microreportaj*.“ Luc. 19 VI 65 p. 3. „Două *microreportaje* de D.M.I.“ Gaz.lit. 21 IX 67 p. 3; v. și Pr.R. TV 6 XI 79 p. 6; v. și *microantologie* (din *micro-* + *reportaj*; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 140)

microretrospectívă s.f. –Retrospectivă de mici proporții– „Au început să apară *microretrospective* aparținînd unor micropoeți.“ Gaz.lit. 5 I 67 p. 2. „Încheiem această *microretrospectivă* a întrecerilor turului celui de-al 56-lea campionat național de rugbi.“ V.stud. 23 I 74 p. 16 (din *micro-* + *retrospectivă*)

microrevistă s.f. –Spectacol de revistă de proporții reduse– „Teatrul satiric-muzical «C. Tănase» va prezenta 20 de spectacole cu *microrevista* «Șapte note potcovite».“ I.B. 20 XI 61 p. 1. „Despre partea a doua a reprezentației «*Microrevista* cu liliputani» de la Circul

Mare din Moscova, în numărul viitor.“ Săpt. 21 XI 75 p. 4 (din *micro-* + *revistă*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 242)

micromán s.n. –Roman de mici proporții– „Un *microman* (de 170 pagini) despre tineret.“ Mag. 3 XII 66 p. 4. „*Micro-romanul* [...] e, și el, cumva, neverosimil.“ Săpt. 28 XII 84 p. 11; v. și Sc. 11 XII 66 p. 4, Cont. 1 VIII 67 p. 3 (din *micro-* + *roman*; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 140)

microsecundă s.f. –Unitate de timp egală cu a milioana parte dintr-o secundă– „Ca să nu mai pomenim de *microsecundă*, al cărui echivalent spațial îl prezintă aproximativ treimea de milimetru.“ Mag. 29 XII 66 p. 4. „Studiile [...] au condus la concluzia că, pentru câteva *microsecunde*, sunetele emise în cască de un aparat miniaturizat pot depăși 130 decibeli, nivel ce poate dăuna serios auzului ascultătorilor.“ R.l. 22 VI 84 p. 6; v. și *subnuclear* (1964) (cf. germ. *Mikrosekunde*, rus. *mikrosunda*, fr. *microseconde*, engl. *microsecond*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395; TDE, DTP; DN3, DEX-S)

microsegment s.n. „Pentru realizarea unei astfel de bibliografii o lucrare științifică este descompusă în *microsegmente* (textozii) relativ unitare semantic, care primesc fiecare o «etichetă» numită descriptor (cuvînt care rezumă conținutul textoidului respectiv).“ Cont. 23 VI 78 p. 9 //din *micro-* + *segment*//

microsión s.n., adj. (muz.) –Disc muzical de calitate superioară, cu un șanț de înregistrare extrem de fin– „Nu apăruseră [în ‘50, în România] încă discurile zise «*micro-sillon*», azi detronate și ele de cele «compacte».“ R.lit. 3/95 p. 12 [scris și *microsillon*] (din fr. *microsillon*; PR, DMC răspîndit din 1950; DEX, DN3)

microstațiune s.f. –Stagiune de teatru scurtă, de obicei în turneu– „O generoasă «*microstațiune*» s-a deschis pentru bucureșteni o dată cu inaugurarea seriei turneelor de vară.“ Cont. 4 VI 65 p. 4. „Studentii Conservatorului «Ciprian Porumbescu» din București vor desfășura practica de vară susținînd *microstațiuni* estivale în mai multe zone ale țării.“ Cont. 13 VIII 73 p. 7. „Teatrul Național din Craiova a oferit o *microstațiune* [...]“ Fl. 23 V 86 p. 14; v. și Cont. 16 III 65 p. 4, Sc. 17 IX 67 p. 4 (din *micro-* + *stagiune*; cf. it. *microstagione*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395, V. Guțu Romalo C.G. 222; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 140)

microstatistică s.f. –Statistică de proporții reduse– „O recentă vizită la Muzeul Satului din Capitală ne-a prilejuit următoarea *microstatistică*.“ Sc. 25 XI 69 p. 2. „La mijlocul anului, o *microstatistică* radiofonică: 133 transmisii, dintre care 26 premiere, 6 seriale.“ R.lit. 29 V 75 p. 17. „*Microstatistică* comercială.“ I.B. 13 IX 77 p. 2; v. și Săpt. 5 VII 69 p. 3 (din *micro-* + *statistică*)

microstațiune (balneară) sint.s. –Stațiune balneară de capacitate redusă– „Pentru început, noua *microstațiune balneară* dispune de un pavilion cu 30 de locuri pentru cazare și tot atîtea băi cu cadă.“ R.l. 8 VIII 75 p. 5. „Cu ajutorul apei termale extrase se va încălzi *microstațiunea* Cozia.“ Emisiune TV 21 I 84. „O *microstațiune* căutată: «Bradul» de lângă Toplița (Harghita).“ R.l. 17 VIII 85 p. 5; v. și *căsuță-camping* (1973) (din *micro-* + *stațiune* [*balneară*])

microstructură s.f. (fiz.) –Structură de amănunt a materialelor, observată cu ajutorul microscopului sau prin alte procedee– „Microscopul cu baleiaj ionic va contribui la obținerea de progrese în sfera cercetării *microstructurilor* metalice.“ R.l. 3 III 85 p. 6 (din fr. *microstructure*; DEX, DN3, DEX-S)

microtelefon s.n. (comunic.) –Receptor telefonic cu dispozitivul de format numărul atașat la el– „La Paris s-a anunțat că [...] se intenționează în viitor lansarea pe piață a unor *microtelefoane* de buzunar pe care utilizatorii trebuie doar să le branșeze în diferite locuri publice.“ R.l. 11 X 84 p. 6 (din fr. *microtéléphone*, germ. *Mikrotelefon*; DEX, DN3)

microtomografie s.f. (med.) „Primele imagini în trei dimensiuni ale unor celule vii au fost obținute în S.U.A. cu ajutorul unui nou tip de aparat care combină un scanograf și un microscop electronic. Acest procedeu, denumit *microtomografie* și inventat de prof. Alan Nelson [...] poate avea diverse aplicații, mai ales în studierea dezvoltării celulelor canceroase.“ R.l. 23 V 84 p. 6 // din *micro-* + *tomografie*//

microundă s.f. (fiz.) „La Muzeul Vaticanului se va aplica un original procedeu pentru protecția operelor de artă. Sistemul preconizat va permite ca, permanent, tablourile și statuile expuse să fie aparate de o «perdea» de *microunde* radar.“ R.l. 19 VI 73 p. 6. „Un grup de medici din Varșovia propune utilizarea în lupta împotriva cancerului a *microundelor* (radiații electromagnetice aflate în spectrul frecvențelor între undele de televiziune și razele infraroșii).“ Cont. 18 II 77 p. 5. „Specialiștii de la Institutul de electronică al Academiei de

științe a R.P. Bulgaria au pus la punct un aparat de stabilire a umidității solului pe bază de *microunde*.“ Sc. 25 XII 83 p. 5; v. și *geosincron*, *hipertermie* (din fr. *micro-onde*, it. *micro-onda*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395; LTR, TDE, AD; DN3, DEX-S)

microunivers s.n. –Univers de mici proporții; microcosmos– „Cu ochii vom alege un *microunivers*.“ Gaz.lit. 7 III 63 p. 8. „Altfel spus, dramaturgul construiește un *microunivers* ale cărui date exterioare țin, majoritatea, de comedia pură.“ Cont. 12 I 79 p. 6; v. și 25 VI 65 p. 5, Sc. 29 III 63 p. 3 (din *micro-* + *univers*; DN3, DEX-S)

microuzîină s.f. (tehn.) –Uzină (școală) de proporții reduse– „O *microuzîină* școlară la grupul școlar de chimie Turda. Elevii au reușit să realizeze în stațiile-pilot trei tehnologii de noi produse: plastisolul (pastă adezivă pe bază de PVC, cu rol protector și anticoroziv în băile galvanice), procorul (pastă de acoperire a părților inferioare ale autoturismelor) și o soluție de ciment magnezitic.“ R.l. 31 III 75 p. 5 ⇄ (fig.) „Teii sînt [...] adevărate *microuzine* de oxigen.“ R.l. 10 VII 85 p. 6 (din *micro-* + *uzină*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395; DN3, DEX-S)

microzonare s.f. –Împărțire în microzone– „Această acțiune de cercetare științifică va avea ca finalitate elaborarea unei metode românești de interpretare statistică a fenomenelor seismice, de estimare a intensității seismului și, pe această bază, o *microzonare* mai realistă. Ancheta-sondaj întreprinsă va furniza date prețioase.“ R.l. 26 IV 77 p. 3 (din *micro-* + *zonare*)

microzónă s.f. –Subdiviziune teritorială a unei localități– „Amplasată în imediata vecinătate a întreprinderilor «Moldova» și «Țesătura», noua unitate a industriei ușoare va lărgi *microzona* textilă a orașului.“ Mag. 21 I 67 p. 1. „Ultimul stejar multisecular din fața Cercului de Stat ar mai putea fi salvat, după ce alții doi au sucombat în timpul din urmă. Aceasta din cauza proiectării și execuției pavajelor din *microzonă*, care au eliminat pătrunderea apei de ploaie la rădăcinile acestora.“ R.l. 10 I 84 p. 5 (din *micro-* + *zonă*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 395; DN, DEX, DN3 – alte sensuri, DEX-S)

middle class s. (sint.s. engl.) –Clasa de mijloc– „William Clinton va trebui să amine nu numai reducerea (mult visată) de impozite pentru *middle class*, ci și a unor programe de investiții.“ „22“ 28 I–3 II 93 p. 16. „Baza socială a oricărui partid liberal este *middle-class*, clasa de mijloc, în formare în acest moment în România.“ „22“ 11–17 II 93 p. 12; v. și R.l. 18 II 93 p. 3

mídi adj. inv., s. 1974 (modă) –(Despre fuste, paltoane etc.) Lungime intermediară între mini și maxi, aproximativ la jumătatea gambei– v. *minigolf* (din fr., engl. *midi*; BD 1968, DMN 202)

mildioğraf s.n. (tehn.) „Construit în vederea determinării infecțiilor cu ciuperca ce produce mana viței de vie, aparatul înregistrează automat temperatura, higroscopicitatea și durata prezenței picăturilor de apă pe organele verzi ale plantei. Pentru realizarea *mildiografului*, ing. C.R. [...] a fost distins recent cu premiul Traian Săvulescu al Academiei [...]“ Sc. 23 II 65 p. 4 //din fr. *mildiou*, engl. *mildew* „numele unei boli criptogamice care atacă plantele“ + *-graf*; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 4//

milíd s.m. 1974 –Numele secundeii în „timpul metric“– v. *centid* //din *mili-* “a mia parte”//

milieu s.m. (frantuzism) –Mediu social al hoților, traficantilor etc.– „Borfașul, polițistul, delatorul, femeia (privită cu acel misoginism al *milieului*), un bar, un pian, o colivie, devin bucate de studiu și de urmărit doar cînd, în fața acțiunii, sînt cuceriti și cucerite de neliniștea gestului și a înfăptuirii.“ R.lit. 14 IV 77 p. 11 [pron. *miliö*] (DEX, DN3 – alt sens)

milión s.n. în sint. adj. *de milioane* (lb. colocv.) –Grozav, excepțional– „«Oameni de *milioane*» cunoscuți într-o zi obișnuită la Săcele.“ Sc. 13 X 78 p. 1. „Ce «lansați» aici? Îl întrebăm, glumind [...] Idei de «*milioane*» [...] Producem zilnic din apele reziduale circa 400 mc de biogaz.“ Sc. 17 III 81 p. 2 (din fr. *million*; DEX-S)

milisecundă s.f. 1964 (fiz.) –A mia parte dintr-o secundă– v. *subnuclear* (din engl. *millisecond*, fr. *milliseconde*; LTR; DN3, DEX-S)

mimánt s.m. 1. (spect.) „Pe schemele instituțiilor teatrale, *mimantii*, denumiti și figuranți, sau corp de ansamblu, au atribuții specifice. Fără să fie actori sau balerini propriu-zisi, ei participă la acțiune, figurează în spectacol, mimează prin gesturi, contribuind la crearea atmosferei dorite de regizor.“ I.B. 18 XII 71 p. 5. 2. –Persoană care mimează o anumită atitudine, cultură– v. *sfertodoct* (1971) (din *mima* + *-ant*; DEX-S)

mim-artist s.m. –Mim devenit un adevărat artist– „Cîteva nume de

mimi-artiști, care s-au impus prin talentul și maturitatea lor artistică pe plan internațional sînt [...]“ Sc. 1 III 65 p. 4 //din *mim* + *artist*!

mim-regizor s.m. –Mim care se ocupă de regia spectacolelor (sale)– „Spectacolele *mimului-regizor* N.W [...] merită o discuție aparte.“ Cont. 3 V 79 p. 4 //din *mim* + *regizor*!

mimodramă s.f. (artă) –Pantomimă– „Jean Louis Barrault creează cîteva *mimodrame* care au servit ca model celor ce i-au urmat.“ Sc. 11 III 65 p. 4 (din fr. *mimodrame*; DEX, DN3)

mimoplăstic, -ă adj. –Care ține de plasticitatea mimului– „Ansamblul polonez de la Wrocław [...] atinge un nivel rar înlînit în arta reprezentărilor *mimoplăstice*.“ Sc. 11 III 65 p. 4 //din *mim* + *plăstic*[itate]!

minamata s.f. (med.) „Boala *Minamata* – reprezentînd în esență o dereglare gravă și ireversibilă a sistemului nervos în urma consumării de pește contaminat cu mercur – a provocat, pînă în prezent, în Japonia moartea a peste 150 de persoane.“ Sc. 25 XI 75 p. 6. „Se reamintește [...] ce s-a împlîntat la Minamata, în Japonia, unde s-au înregistrat 107 morți, 800 de bolnavi și cazuri grave de malformații la nou-născuți în rîndul populației care se alimentează cu pești din golful cu același nume, poluat cu mercur [...]“ Sc. 7 IX 77 p. 6; v. și R.I. 30 X 75 p. 6, 24 XI 75 p. 6 (din engl. *minamata*, de la n. loc. jap. *Minamata*; BD 1971)

mină-pilot s.f. (tehn.) –Mină care servește ca bază de experimentare– „Au fost atacate și lucrări de bază la o *mină-pilot*. Aici se va experimenta și stabili tehnologia unui nou procedeu de extracție a sării.“ R.I. 13 X 66 p. 1. „S-a întocmit și este în curs de aplicare un program de cercetări miniere constînd din deschiderea unei *mine-pilot* unde se vor experimenta tehnologiile de extracție adecvate pentru exploatarea straturilor groase.“ Sc. 23 II 74 p. 1 //din *mină* + *pilot*!

mină-școală s.f. (tehn.) –Mină în care lucrează elevi sau studenți mineri– „Pe lîngă Grupul școlar minier de la Motru, jud. Gorj, a fost construită o *mină-școală* care a fost dotată și amenajată după cele mai noi tehnologii ale acestui bazin minier, cu mecanisme în funcțiune, inclusiv un complex mecanizat de avansare, tăiere și susținere.“ R.I. 13 VI 73 p. 2. „Mina Herja, draga noastră *mină-școală*, lucrează din plin.“ V.stud. 26 XII 73 p. 12; v. și R.I. 9 IV 80 p. 2 (din *mină* + *școală*)

mineralier s.n. (mar.) –Vas pentru transportul minerurilor– „Construcția primului vas *mineralier*.“ Sc. 14 IV 66 p. 1. „Patru noi nave, intrate în dotarea flotei noastre maritime comerciale, efectuează în prezent primele lor curse pe mările și oceanele lumii: *mineralierul* «Borsec», nava «Felix» [...]“ R.I. 17 V 78 p. 5 (din fr. *minéralier*; DT; DEX, DN3)

mineriadă s.f. (pol.) 1. –Venirea brutală a minerilor în București, pentru a restabili „ordinea“ prin violență sau pentru a răsturna un guvern (în anii 1990-91)– „După *mineriadă* [subtitlu] «cruciada» minerilor“ Alianța civică 4 X 91 p. 4. „După starea de *mineriadă*, România pare să aibă parte, de acum înainte, de starea de dosariadă. Efectul urmărit este similar.“ R.I. 9 V 92 p. 5. „*Mineriada* s-a organizat de către SRI“ Z. 11 IX 95 p. 3; v. și R.I. 29 XI 91 p. 2, Expres 18–24 II 92 p. 3, Cotid. 18 III 92 p. 1; v. și *contrademonstrație*, *ECU*. 2. (prin extensivă) –Orice act de distrugere făcut de un „comando“ în care nu participă neapărat minerii– „Cercetările [poliției] continuă pentru stabilirea participării celorlalți prieteni ai săi [ai lui DD, figură celebră a lumii interlope arădene] la *mineriada* din local [barul Melody din Arad].“ Ev.z. 18 I 97 p. 6 (din *miner*, după modelul lui *cruciadă*, *olimpiadă* etc.)

mini adj.inv., s. 1. (modă) –(Despre fuste, paltoane) Scurt, mult deasupra genunchiului– „De la Casa de mode din București am aflat ce vom purta în 1974. «*Mini*» și «*maxi*» au pierdut teren. Se poartă rochiile cu lungimea sub genunchi la 5 cm.“ R.I. 31 III 74 p. 7; v. și Săpt. 28 IX 79 p. 6. 2. –(De obicei adăugat la mărcile de mașini) De mici dimensiuni și de mic litraj– „Noul automobil «*mini*» italian este «Bianchi-Baby» denumit pe scurt BB-112. Din desenul de mai sus se poate vedea că *mini*-ul italian [...] este într-adevăr un «*baby*» în familia automobilelor.“ Mag. 15 XI 69 p. 8 (din fr., engl. *mini*; PR 1965, BD 1968; L. Seche în SMFC V p. 76, atestări din 1967)

miniacord s.n. –Acord în probleme de mică importanță– „Astfel, înlînirea de la Basel s-a soldat [...] fără a lua nici o hotărîre de fond. De aceea, agenția France Press îl denumește *miniacordul* de la Basel.“ Sc. 11 II 69 p. 6 (din fr. *miniaccord*; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 139)

miniaparât s.n. –Aparat de mici proporții– „*Mini-aparatul* de televiziune în culori, cu ecran de 34 cm.“ Cont. 29 XI 68 p. 11. „Un nou domeniu de aplicare a electronicii: *miniaparate* ce asigură traducerea în diferite limbi străine a unor cuvinte din fondul lexical principal.“ Sc.

6 IV 79 p. 3. „S.G. din Varșovia, pilot, funcție în care a efectuat nu mai puțin de șase mii de ore de zbor, are o a doua pasiune: colecționează aparate miniaturale. El este deținătorul unei bogate colecții de *miniaparate* de zbor.“ f.d.; v. și *radioceas* (1982) //din *mini-* + *aparât*; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 138//

miniaparatură s.n. (tehn.) –Aparatură de mici proporții– „[...] realizări în ce privește *miniaparaturile*, al căror sortiment crește an de an. La familia miniradiouri, minimagnetofoane, miniautomobile, minitelecamere s-a adăugat recent [...] minipicupul.“ Sc. 15 III 84 p. 5 (din *miniaparât* – pl. *miniaparături*)

miniaragaz s.n. –Aragaz de mici proporții– „Cooperativa «Tehnometalica» din București va realiza, în curînd, un nou produs pentru turiști – *miniaragazul*. Acesta va putea fi transportat, fără inconveniente, în rucsacul iubitorilor de drumeție.“ R.I. 29 II 72 p. 5. „Un *miniaragaz*, un aragaz cu patru ochiuri (cuptor cu termostat), 80 modele de corpuri de iluminat [...] unicate de menaj și uz gospodăresc [au fost] create de studenții facultăților de arte plastice.“ R.I. 20 III 73 p. 5 (din *mini-* + *aragaz*)

miniaspirător s.n. –Aspirator de proporții reduse– „Întreprinderea «Ambalaj metallic» și Întreprinderea poligrafică «Banat» au produs noi modele de jucării electromecanice și de cartoane – autoturisme și avioane, comandate de la baterii, *miniaspiratoare* și ventilatoare, albume cu povești etc.“ R.I. 20 XII 77 p. 5 (din *mini-* + *aspirator*; cf. fr. *miniaspirateur*; DMN)

miniatelier s.n. –Atelier în care lucrează copii– „*Miniatelierele* preșcolarilor brăileni sînt organizate pe profile: tîmplărie, croitorie, pirovavură, țesut la gherghef etc.“ R.I. 14 I 77 p. 3 (din *mini-* + *atelier*; DN3 – alt sens)

miniaturiză vb. I –A reduce dimensiunile unui obiect– „Pentru a reduce costul aparatului său, inventatorul a simplificat considerabil circuitele și a *miniaturizat* ordinatorul de recunoaștere a vocilor.“ I.B. 28 III 74 p. 4. „Poluarea atmosferică face ravagii nu numai asupra omului, animalelor, vegetalelor și clădirilor. Materialul tehnic este și el supus acestui fenomen, care îi accentuează uzura. Este vorba mai ales de materialul electric și electronic, din ce în ce mai *miniaturizat*, mai compact, cu funcțiuni din ce în ce mai complexe și deci extrem de sensibil la poluarea aerului [...]“ Sc. 4 VI 74 p. 6 (din fr. *miniaturiser*; engl. *to miniaturize*; PR 1960; DT; DEX, DN3)

miniaturizare s.f. –Acțiunea de a miniaturiza și rezultatul ei– „Specialiștii unei fabrici de ceasuri din Geneva au reușit să obțină un record de *miniaturizare* a ceasurilor cu cuarț [...] «Shadow Quartz», mezinul ceasurilor automate, este alcătuit dintr-o cutie care adăpostește o minibaterie cu valabilitatea de un an, o bară de cuarț, un circuit integrat, un micromotor și un rulment cu bile.“ Sc. 2 V 75 p. 4. „Și încă o noutate: *miniaturizarea* va pătrunde și în acest domeniu. Cartea de telefon automatizată va consta dintr-un mic ecran, cît un portofel, care va putea fi transportat oriunde.“ I.B. 6 II 84 p. 8; v. și Cont. 14 XII 79 p. 5 (din *miniaturiza*; cf. fr. *miniaturisation*, engl. *miniaturization*; PR 1960; DEX, DN3)

miniautobúz s.n. (transp.) –Autobuz cu o capacitate redusă de transport, microbuz– „*Mini-autobuzul* poate transporta deocamdată 15 pasageri, cu o viteză redusă, pe distanța de 80 km.“ R.I. 29 V 85 p. 6 //din *mini-* + *autobuz*!

miniautodrom s.n. –Autodrom pentru copii– „*Miniautodromul*, actualitate de vacanță: pînă la 20 aprilie mai funcționează [...] autodromul electric și caruselul pentru copii din piața BIG – Berceni [...]“ I.B. 4 IV 77 p. 1 (din *mini-* + *autodrom*)

miniautomobil s.n. –Automobil de mici proporții– „Salonul automobilistic 1970 prezenta într-un stand o rudă săracă, *miniautomobilul* electric.“ Cont. 16 X 70 p. 9. „*Miniautomobilele* în avans.“ Sc. 14 IV 74 p. 6. „Iată în imagine un *miniautomobil* ce se alimentează cu energie de la o simplă lampă de birou.“ I.B. 7 II 76 p. 4; v. și Sc. 5 III 73 p. 4, R.I. 22 III 74 p. 6, Sc. 27 XI 76 p. 5, 30 III 79 p. 5, 14 XI 96 p. 8; v. și *miniaparatură* //din *mini-* + *automobil*; L. Seche în SMFC V p. 72, atestare din 1967; DN3, DEX-S//

miniautoturism s.n. –Automobil de mici proporții și de mic litraj– „La viitorul salon internațional de automobile de la Bordeaux va fi prezentat un *miniautoturism* considerat vehiculul cel mai lejer pentru oraș.“ I.B. 14 XII 67 p. 4. „Pe străzile Parisului a apărut *miniautoturismul* «Flipper» care are lungimea de 2 metri și cîntărește numai 149 kg.“ R.I. 10 IV 78 p. 6. „[...] consumul realizat de *miniautoturismul* lui Iuri Medevțikov este de-a dreptul miraculos.“ I.B. 28 II 84 p. 4 (din *mini-* + *autoturism*, după model fr.; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 138)

miniavión s.n. (av.) –Avion de dimensiuni reduse– „«Luna Park» din stațiunea Saturn este luată cu asalt de cei mici. *Miniaviionul*, miniscuterele, baby-carturile, minicaruselul le stau numai lor la dispoziție.“ R.I. 26 VII 73 p. 5. „*Miniaviion*. În Anglia a fost construit un avion cu un singur loc, care este oferit cumpărătorilor la un preț de cost mai mic decât al multor tipuri de automobil.“ Sc. 9 XII 78 p. 5. „*Mini-aviionul* este destinat antrenării piloților.“ Săpt. 24 V 85 p. 2 //din *mini-* + *aviion*; DN3//

minibășchet s.n. (sport.) „Așa s-a născut *minibaschetul*, un baschet simplificat, cu un regulament acordat la accesibilitatea și particularitățile copiilor între 8 și 12 ani.“ R.I. 12 II 67 p. 5. „La Școala 69 sportul nr. 1 e baschetul [...] campionate interne de baschet, *minibaschet* și (o noutate) baby-baschet, sportul-mezin al baschetului rezervat copiilor din clasele I–IV.“ I.B. 12 I 76 p. 7; v. și Sc. 19 VI 80 p. 5 (din fr. *minibasket*; DMN 1967; L. Seche în SMFC V p. 72, M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 133; VRC 273; DN3)

minibaschetbalist s.m. (sport) –Copil care joacă baschet– „Federația de baschet a programat demonstrația *minibaschetbalistilor* piteșteni în sala Floreasca.“ Mag. 18 II 67 p. 8 (din *mini-* + *baschetbalist*; DEX-S)

minibaterie s.f. –Baterie de proporții reduse– „O *minibaterie* pentru cel puțin încă 10 ani. Utilizarea [...] stimulatoarelor cardiace pare să fi readus în atenția specialiștilor problema realizării unei baterii liliput în stare să funcționeze un timp nelimitat.“ Mag. 28 VI 75 p. 6. „O *minibaterie* care folosește și aerul pentru obținerea de energie și care are o durată de funcționare dublă față de bateriile obișnuite.“ R.I. 16 I 79 p. 6. „*Minibateria* poate fi reîncărcată la rețea de aproape 2000 de ori.“ R.I. 17 VI 85 p. 6; v. și Sc. 25 V 80 p. 5; v. și *miniaturizare* //din *mini-* + *baterie*//

minibombă s.f. –Bombă de dimensiuni și oputere reduse– „Ca urmare a înmulțirii atacurilor împotriva pietonilor pașnici, în Franța a fost pusă la punct o umbrelă prevăzută cu o *minibombă* defensivă. *Minibomba*, umplută cu gaz lacrimogen, este încorporată în mînerul umbrelui.“ Sc. 30 X 72 p. 4. „Un tip unic de *mini-bombe* cu neutroni.“ R.I. 21 X 95 p. 8 (din *mini-* + *bombă*, probabil după model fr.; L. Seche în SMFC V p. 72, 79, atestare din 1968)

minibrád s.m. „Brazi în miniatură. Horticola «1 Mai» pune în vânzare prin unitățile sale [...] 15000 *minibrazi* frumos împodobiți, pentru Anul nou.“ I.B. 15 XII 75 p. 6 (din *mini-* + *brad*)

minibugét s.n. –Buget de austeritate– „Ministrul britanic al finanțelor [...] a prezentat în Camera Comunelor detalii asupra „*mini-bugetului*” pe 1974, care completează drasticile măsuri economice anunțate joia trecută de primul ministru E.H.“ R.I. 18 XII 73 p. 6. „[Guvernul Angliei] va prezenta astăzi, în Camera Comunelor, o serie de măsuri cu caracter financiar, apreciate de observatorii de la Londra, grație rolului și efectelor scontate, ca un *mini-buget*.“ I.B. 22 VII 74 p. 4 (din *mini-* + *buget*, probabil după model engl.)

minibúz s.n. (transp.) –Autobuz de dimensiuni reduse; microbuz– „[Treii tineri] au început o expediție la bordul unui *minibuz*, prin centrul Americii de Sud.“ R.I. 23 II 73 p. 6. „Societatea de transporturi din orașul Dijon va pune în circulație, cu titlu experimental, două tipuri de *minibuze*, destinate transportului în comun.“ Sc. 23 V 74 p. 4. „Potrivit comitetului de organizare, vor fi prezentate automobile, camioane, *minibusuri*, piese și accesorii diverse [...]“ R.I. 6 VI 85 p. 6; v. și 30 XII 89 p. 3 [scris și *minibus*] (din fr., engl. *minibus*; DMN 1965, DMC 1968, BD 1968; D.Tr.; DN3)

minicabană s.f. –Căsuță construită în scop turistic– „Nu credeți că aceste căsuțe, cum le numiți dumneavoastră, pot fi transformate în *minicabane* turistice?“ R.I. 4 VII 73 p. 5 (din *mini-* + *cabană*)

minicalculator s.n. (inform.) 1. –Calculator de mici proporții– „Cerînd unui număr de persoane să poarte cu sine, timp de patru zile, un *minicalculator*, o societate de asigurare japoneză [...] a efectuat un original sondaj.“ R.I. 31 III 74 p. 8. „Cu *minicalculatoare*. După cum anunță zărele japoneze, industria japoneză producătoare de calculatoare electronice de buzunar se află de cîtva timp sub puternica ofensivă a concurenței americane.“ R.I. 22 IV 76 p. 6; v. și *superminiaturizat*.

2. –Ordinator superior ca putere microordinatorului– „Au fost prezentate cele mai noi rezultate ale industriei electronice românești, cuprinzînd: *minicalculatoare* I–102F [...] sisteme de culegere de date TDF, terminale grafice [...]“ Sc. 14 XI 84 p. 6; v. și 8 XII 74 p. 4, R.I. 25 X 75 p. 6, Sc. 27 II 76 p. 4; v. și *chip, ordinator* (din fr. *minicalculateur*; DMN; DT; DN3, DEX-S)

minicameră s.f. (tehn.) –Cameră de luat vederi pentru filme de 8

mm– „Copiii vor trebui să învețe folosirea aparatului de fotografiat și a *minicamerei* de 8 mm.“ Sc. 23 VI 72 p. 4 //din *mini-* + *cameră*; L. Seche în SMFC V p. 72, atestare din 1968//

minicampionát s.n. –Campionat la care participă un număr redus de echipe– „Azi începe în orașul iugoslav Bitolia «Trofeul Iugoslaviei», un veritabil *minicampionat* de handbal masculin.“ I.B. 26 VI 73 p. 3. „Un *minicampionat* mondial.“ I.B. 6 VII 74 p. 6 (din *mini-* + *campionat*)

minicár s.n. –Convoi cu mai multe miniremorci, utilizat mai ales în scop de agrement– „Aparate electronice moderne, cum ar fi avioane, parașute, cartinguri, *minicaruri* [...] un teleschi pe... lac.“ I.B. 10 V 74 p. 1. „*Minicarul* veseliei. În fiecare zi, din centrul Olteniței pleacă spre plaja și ștrandul de pe malul Dunării un convoi de miniremorci auto în care încap 40 de persoane.“ R.I. 4 VII 74 p. 2; v. și 10 X 79 p. 6 //din *mini-* + *car*//

minicardiograf s.n. (med.) „*Minicardiograf*. În S.U.A. a fost creat un electrocardiograf de buzunar, care oferă persoanelor suferinde posibilitatea de a-și controla singure, oricînd și oriunde, funcționarea cordului.“ Sc. 27 III 77 p. 6 (din *mini-* + *cardiograf*, după model engl.)

minicarusel s.n. 1973 –Carusel de mici proporții, în parcurile de distracții– v. *miniaviion* //din *mini-* + *carusel*//

minicéc s.n. –Cec cu valoare foarte redusă– „De mai mulți ani, Italia resimte o mare lipsă de monede mici [...] Spre a rezolva această problemă, banca italiană a emis *minicecure* de 50, 100, 150 lire universal acceptate.“ R.I. 1 II 77 p. 6. „*Minicecurele* și-au reluat circulația o dată cu fișele de material plastic utilizate curent în supermarketuri.“ Sc. 11 II 77 p. 5 (din *mini-* + *cec*, după it. *miniassegno*)

minicéntru s.n. –Centru de mici proporții și capacitate al unei unități prestatoare de servicii– „Vor lua ființă 8–10 *minicentre* «Nufărul» [...]“ R.I. 14 I 77 p. 3 (din *mini-* + *centru*)

miniconstituție s.f. –Constituție în miniatură– „Legea electorală, în fapt *mini-Constituția* României, prevede pentru președintele țării un rol de arbitru, situat deasupra partidelor.“ R.I. 4 IV 91 p. 2. „Legea electorală [...] această *mini-Constituție* temporară [...]“ Ad. 8 V 91 p. 1; v. și R.I. 7 IX 96 p. 3 (din *mini-* + *constituție*)

minicoptér s.n. (av.) „O uzină din Worcester (Africa de Sud) fabrică elicoptere pentru o singură persoană. Ele sînt mult apreciate de medici, geologi și pompieri, deoarece *minicopterele* reprezintă un foarte util mijloc de transport în Africa.“ Sc. 16 II 65 p. 5 //din *mini-* + [*heli*] *copter*//

minicráter s.n. (geol.) –Crater de mici proporții– „Armstrong semnaleză că a descoperit în jurul modulului o mulțime de «*minicrater*» pe care le compară cu găurile făcute de gloanțele unei arme cu aer comprimat.“ Sc. 22 VII 69 p. 6 (din *mini-* + *crater*, probabil după model engl.; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 139)

minidevalorizare s.f. (ec.) –Devalorizare de mici proporții– „Devalorizare. Moneda peruană – sol-ul – a fost din nou devalorizată, la 4 ianuarie. Aceasta este a 22-a *minidevalorizare* de la 19 septembrie anul trecut.“ Sc. 6 I 77 p. 6. „În Uruguay a intrat în vigoare cea de-a patra *mini-devalorizare* de 0,26 la sută, operată de autoritățile financiare din Montevideo de la începutul anului și pînă în prezent.“ R.I. 16 I 79 p. 6 //din *mini-* + *devalorizare*//

minidicționár s.n. –Dicționar de dimensiuni reduse– „Înspirat din *minidicționarul* pentru părinți și copii [...]“ Săpt. 24 II 84 p. 4 (din *mini-* + *dicționar*; DN3)

miniecrán s.n. –Ecran miniaturizat– „Institutul de cercetări Stanford (S.U.A.) a realizat un telefon conceput special pentru surzi. Acest telefon este prevăzută cu un *miniecran* pe care sînt proiectate cuvintele interlocutorului.“ Sc. 15 II 79 p. 5 (din *mini-* + *ecran*, probabil după model engl.; L. Seche în SMFC V p. 80, atestare din 1968)

minienciclopedie s.f. –Enciclopedie de proporții reduse– „*Mini-enciclopedia* Larousse.“ Cont. 19 III 71 p. 10. „Unde este sumara *mini-enciclopedie* care să ne amintească cel mai lung fluviu din lume, sau cît reprezintă în sistemul nostru metric o milă marină?“ Cont. 14 XII 73 p. 7 //din *mini-* + *enciclopedie*; L. Seche în SMFC V p. 73, atestare din 1967; I. Iordan în SCL 4/70 p. 396; DEX-S//

miniexplózie s.f. –Explozie de mici proporții– „Microexploziile nucleare împotriva cancerului. O nouă terapie a cancerului se află în curs de experimentare la Universitatea nord-americană Stanford din California. Este vorba de un tratament prin *miniexplozii* nucleare, tehnică încercată actualmente pe animale [...] Terapie constă în bombardarea cu particule subatomice, produse de un accelerator, a țesuturilor bolnave. Primind aceste particule, celulele canceroase explodează «în formă de stea», autodistrugîndu-se.“ Sc. 28 I 75 p. 6.

„Prin sugerea bomboanei, gazul este eliberat sub forma unui șir de *miniexplozii*, care produc, potrivit reclamei făcute noului produs, tot atâtea înțepături plăcute cavității bucale.“ Sc. 3 II 78 p. 8 (din *mini- + explozie*; cf. engl. *microexplosion*; BD 1970)

miniexpoziție s.f. – Expoziție de proporții reduse– „[...] a fost vernisată o *miniexpoziție* de pictură cu subiecte din marină și aviație [...]“ I.B. 18 V 83 p. 7. „*Miniexpoziții* cu articole de sezon“ f.d. (din *mini- + expoziție*)

minifotă s.f. 1979 – Fotă foarte scurtă– v. *minijupă* (din *mini- + fotă*)

minifotbal s.n. (sport.) – Fotbal practicat de copii– „Dar ieri am constatat că o «mână» de bun organizator poate face ca activitatea sportivă în aer liber să nu cunoască întreruperi de sezon. Un aprig campionat de *minifotbal* anula frigul.“ I.B. 12 I 76 p. 7; v. și *sportiv-turistic* (1974) (din *mini- + fotbal*; FC I 139, L. Seche în SMFC V p. 73, atestare din 1968, VRC 273; DN3, DEX-S)

minifrigider s.n. – Frigider cu o capacitate redusă– „Alături de frigiderile de mare capacitate [...] în unitățile comerciale și-au făcut apariția și două *minifrigidere*.“ I.B. 14 V 75 p. 4 (din *mini- + frigider*; cf. fr. *mini-frigo*; DMN; C. Lupu în CL 1/83 p. 52)

minifustă s.f. – Fustă foarte scurtă– „*Minifuste*. – De ce plîngi, Daniela? – Mămica mi-a luat fustița aia nouă.“ I.B. 2 IX 67 p. 1. „Desigur, și la Paris există «Le Musée Grévin», unde poți admira [...] pe Generalul de Gaulle în uniformă de gală și pe Brigitte Bardot în *minifustă*.“ R.lit. 17 VII 75 p. 23 (din *mini- + fustă*, după fr. *minijupe*; DMN 1966; M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 133, FC I 139, 149, 150; L. Seche în SMFC V p. 73, Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 141, VRC 273)

minigenerator s.n. – Generator de mică putere– „*Minigenerator* solar. Specialiștii Institutului român de fizica și tehnologia materialelor au realizat un *minigenerator* termoelectric solar care poate echipa balizele-far autonome de pe mări și oceane, punctele turistice și construcțiile de interes vînătoresc, silvic etc.“ Cont. 22 VI 79 p. 5 (din *mini- + generator*)

minighid s.n. – Ghid de proporții reduse– „*Minighidul* turistului: România – județe și date de bază.“ I.B. 29 XI 69 p. 2. „*Mini-ghid*.“ I.B. 15 VII 72 p. 3; v. și R.I. 28 V 80 p. 2 (din *mini- + ghid*)

minigolf s.n. (sport.) – Joc de golf practicat pe un teren de dimensiuni reduse– „Am mai aflat că în incinta strandului vor mai fi amenajate, în curînd, «arene» de *minigolf*.“ I.B. 8 IV 72 p. 5. „[...] bowlingurile, centrele de jocuri mecanice, Luna Park [...] *minigolfurile*.“ I.B. 30 VI 73 p. 3. „*Minigolful* este o boală internațională; bîntuie și pe litoralul nostru. Și pentru că nu este o boală mortală [...] s-au inventat tot soiul de veșminte prin care ea să fie propagată în mase: [...] fuste albe midi și tot felul de șepcuțe.“ Săpt. 24 V 74 p. 8 (din engl., fr. *minigolf*; L. Seche în SMFC V p. 73, atestare din 1967, FC I 139, I. Iordan în SCL 4/70 p. 396, atestare din 1969; DMN; DEX-S)

minigrădiniță s.f. – Grădiniță cu un număr mic de copii– „În prezent, zeci de copii din capitală beneficiază de îngrijirea unor cadre calificate care lucrează ca pedagogi la *minigrădinițele* de cartier.“ R.I. 2 II 74 p. 3. „Fiecare *minigrădiniță* are maximum zece copii preșcolari.“ R.I. 11 III 78 p. 5. „*Minigrădiniță* ultracentral, vilă, curte, ore predare germană, engleză.“ R.I. 10 X 91 p. 6 (din *mini- + grădiniță*)

minihotel s.n. – Hotel cu un număr mic de paturi– „Hotelul, de fapt un «*minihotel*», dispune doar de cinci garsoniere cu câte două paturi.“ I.B. 5 XII 67 p. 4. „[...] s-a dat în folosință un *minihotel* pentru producătorii veniți pentru mai multe zile pe piața ploieșteană.“ R.I. 26 III 76 p. 5. „Lucrez în turism din 1969, din 1982 am în gestiune *minihotelurile* și vilele [din Mamaia].“ R.I. 3 VII 93 p. 10 (din *mini- + hotel*; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 139, 140)

miniinsulă s.f. – Insulă de mici proporții– „Aldabra, Farquhar, Seychelles, Diego Garcia, Cocos [...] Un șirag de *miniinsule* care se înlanțuie la mari depărtări de orice țară locuită, pierdute undeva în Oceanul Indian.“ Sc. 2 VIII 67 p. 3 (din <M>*mini- + insulă*; L. Seche în SMFC V p. 73, I. Iordan în SCL 4/70 p. 386)

miniinterviu s.n. – Interviu de mici proporții– „*Miniinterviu* cu G.S.“ Luc. 14 X 67 p. 3 (din *mini- + interviu*; M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 133, FC I 139, 142, L. Seche în SMFC V p. 73, VRC 273; DN3, DEX-S)

miniînsemnare s.f. – Însemnare mică, notiță– „De asta și încerc această *miniînsemnare*.“ Cinema 12/70 p. 41 (din *mini- + însemnare*; L. Seche în SMFC V p. 73, atestare din 1968)

minijupăt, -ă adj. – Cu minijupă– „Fete *minijupate*.“ Emisiune Radio 10 III 74 (din *minijupă + -at*, după fr. *minijupée*; DMN 1969; L. Seche în SMFC V p. 80, atestare din 1968)

minijupă s.f. (vest.) – Fustă foarte scurtă, la modă în anii '60 – Judecînd după instantaneul surprins de fotoreporter, *minijupele* și maxighetele sînt primite cu reticență de trecătoare.“ R.I. 11 III 67 p. 4.

„Cînd erau la modă *minijupa* și coafura înaltă, masivă, interpretele [de muzică populară] foloseau și ele minifotele și coafurile la modă.“ R.I. 26 III 79 p. 2; v. și Cont. 25 VIII 67 p. 8; v. și *teenager* (din fr. *minijupe*; DMN 1966; M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 133, FC I 139, L. Seche în SMFC V p. 73, Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 141; VRC 273; DEX, DN3)

minilaborator s.n. (med.) – Aparatură care dă într-un timp foarte scurt rezultatul unei analize– „*Minilaboratorul* stabilește cantitatea de hemoglobină și numărul globulelor roșii în numai un minut.“ Sc. 7 VII 79 p. 4 (din *mini- + laborator*; DEX-S)

minimagazin s.n. (com.) – Magazin de proporții mici, chioșc– „Întreprinderea de confecții «Steaua Roșie» din Sibiu a luat inițiativa valoroasă de a instala și deschide în incinta marilor unități economice [...] chioșcuri de desfăcere a produselor sale. Sînt un gen de *minimagazine* de prezentare cu vînzare, ce oferă oamenilor [...] ultimele noutăți în materie de confecții.“ R.I. 18 XI 76 p. 2 (din *mini- + magazin*; DEX-S)

minimagnetofon s.n. 1984 – Magnetofon mic, portabil– v. *mini-aparatură* // din *mini- + magnetofon*; DN3, DEX-S//

minimă, -ă adj. în sint. *artă minimală* „În 1968 am văzut în Statele Unite primele manifestări ale *artei minimale*; mari cuburi de lemn în chip de statui, pînze uriașe acoperite cu câteva culori, compoziții muzicale reduse la câteva sunete. Ceea ce impresiona în toate acestea era nu abstracțiunea, ci încercarea de a atinge formele cele mai elementare ale artei. Prin aceasta, *arta minimală* fascinează.“ R.lit. 23 V 74 p. 16 (din engl. *minimal art*, germ. *Minimal Art*; BD 1967, GWDS; DN, DEX, DN3 – alt sens)

minimașină (electronică) s.f. (transp.) – Automobil de mici proporții– „*Minimașina electronică* corespunde unei profunde mutații tehnologice – suprimarea mecanicii – în istoria auto.“ Cont. 11 X 68 p. 8 (din *mini- + mașină*; cf. fr. *minivoiture*; DMN; L. Seche în SMFC V p. 74, atestări din 1964, Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 139)

minimașină de gătit sint.s. – Mașină de gătit de voiaj– „Am solicitat un costum «trening», un termos, un sezlong, o trusă pentru alimente, o *mini-mașină de gătit* cu spirit, o geantă de voiaj.“ I.B. 8 VII 74 p. 1 (din *mini- + mașină de gătit*)

minimașină de spălat sint.s. – Mașină de spălat de mici proporții– „Noutăți la cooperativa «Electrobobinajul» din București: *minimașină de spălat* rufe, cască de uscat părul, bigudiuri electrice.“ R.I. 13 IX 77 p. 5 (din *mini- + mașină de spălat*; cf. fr. *minimachine à laver*; DMN)

minimetróu s.n. (transp.) – Metrou cu traseu scurt– „La Lille (Franța) a intrat în funcțiune un «*minimetróu*», unic în lume prin originalitatea sa [...] Micrometróul are o capacitate de transport de 6000 pasageri pe oră și circulă timp de 20 de ore zilnic.“ Sc. 5 XI 73 p. 4. „*Minimetróu*. Și pentru că circulația devine tot mai dificilă, edilii din Nisa au hotărît să construiască un *minimetróu* a cărui lungime totală va fi de 25 de kilometri.“ Sc. 6 II 74 p. 6; v. și 14 III 79 p. 5, 16 II 80 p. 5 (din fr. *minimétró*; DMC 1970)

minimicroscóp s.n. „*Minimicroscop*. Un grup de specialiști britanici a realizat un microscop de buzunar a cărui greutate nu depășește 225 g, dar mărește de 400 ori.“ R.I. 22 XI 74 p. 6. „În India a fost construit un *minimicroscop* care poate încăpea cu ușurință într-un buzunar.“ Sc. 2 II 75 p. 4 // din *mini- + microscop*, probabil după model engl.//

minimínă s.f. „Cîteva sute de militari americani caută de luni dimineața aproximativ 6000 de *minimine* (mine miniaturale) care au căzut accidental dintr-un avion militar ce zbura deasupra Floridei de nord.“ I.B. 18 VII 67 p. 4 // din *mini- + mină*//

minimodél s.n. „Tehnicianul P.L. din Galați are o colecție inedită de vreo 500 de *minimodele*: autoturisme, autocamioane, tractoare, avioane, trenuri, case, gări [...]“ Sc. 5 VIII 75 p. 5. „Să mai menționăm că P.L. a mai creat – cu aceeași mîgală, iscusință și răbdare – nu mai puțin de 300 de astfel de *minimodele*, între care și autoturisme, vagoane, locomotive, case [...]“ Sc. 4 I 78 p. 3 (din *mini- + model*)

minimotorétă s.f. – Motorétă de mic litraj– „Un «amănunt» care a scăpat posesorilor de *minimotorete* «Mobra»: înmatricularea lor la serviciul circulației, susținerea unui examen teoretic și practic de conducere auto.“ R.I. 21 V 77 p. 5 (din *mini- + motoretă*)

mininomenclaturist s.m. (peior.) – Nomenclaturist de rangul al doilea– „[Partidul Reconstrucției Naționale și Democratice din Baia

Mare] este organizat și are în componență foști *mini-nomenclaturişti* și secretari p.c.r., ajunși «oameni de bine» pe motive fie de vîrstă fie de... Revoluție.“ R.l. 3 V 90 p. 3 (din *mini-* + *nomenclaturist*)

miniobservator s.n. (astron.) –Observator de mici proporții– „*Miniobservatorul* plasat pe Lună de echipajul astronavei «Apollo-16» a înregistrat pe peliculă o bandă aurorală în jurul Pămîntului.“ I.B. 13 V 72 p. 6 //din *mini-* + *observator*; probabil după model anglo-american//

minioraș s.n. –Oraș de mici proporții– „Cartierul se împlineste, deci, pe zi ce trece, devenind un adevărat *minioraș*.“ I.B. 3 X 73 p. 2. „Cînd ieși din Cairo spre a te îndrepta spre Suez, drumul trece prin modernul cartier Nasser, un *minioraș* construit în anii din urmă.“ Sc.t. 11 IV 74 p. 6 (din *mini-* + *oraș*)

miniordinator s.n. (inform.) 1. –Ordinator de mici proporții– „O parte din materialele folosite la construcția robotului provin de la un vechi automobil și de la o mașină de spălat, la care s-au adăugat un *miniordinator*, un magnetofon [...]“ R.l. 5 XI 75 p. 6. 2. –Ordinator superior ca putere microordinatorului– „Sistemul [francez] denumit DATAPAD este constituit dintr-un *miniordinator* central legat cu una pînă la opt stații de scriere a textelor – aflate la o distanță de pînă la 300 m de ordinator.“ Sc. 21 XII 77 p. 5; v. și *telecameră* (din fr. *miniordinateur*; L 1970)

miniparlament s.n. 1990 (glumet) –Organism politic restrîns care a condus România între Revoluție și alegerile din mai '90– v. *lambada*; v. și Cotid. 20 IX 91 p. 1 (din *mini-* + *parlament*; cf. fr. *mini-parlement*; DMC 1972; Irina Preda în LR 1/93 p. 21)

minipatrulă s.f. (circ.) –Patrulă de circulație alcătuită din elevi– „S-a aflat care-s cele mai bune *minipatruli* de circulație din București: cele de la școlile generale nr. 114, 170 și 9.“ R.l. 20 VI 72 p. 5 (din *mini-* + *patrulă*)

minipicup s.n. 1984 –Picup de proporții reduse– v. *miniaparatură* //din *mini-* + *picup*//

minipilă s.f. (electr.) –Pilă electrică de mici proporții– „Cercetătorii britanici au realizat o *minipilă* atomică, capabilă să asigure funcționarea neîntreruptă, timp de 20 de ani, a unui regulator cardiac.“ Sc. 17 IX 76 p. 6 (din *mini-* + *pilă*, după model engl.)

minipilulă s.f. 1995 (biol.) –Pilulă (anticoncepțională) cu progesteron– v. *diafragmă* //din *mini-* + *pilulă*//

miniplanetariu s.n. 1972 –Planetariu de mici proporții– v. *puzzle* //din *mini-* + *planetariu*//

miniplanetă s.f. (astron.) –Planetă de mici proporții– „Presupusa coliziune a *miniplanetei* Icar cu Terra să nu aibă loc cînd cele două corpuri cerești se vor apropia unul de celălalt, la 15 iunie 1968.“ R.l. 24 XI 67 p. 1; v. și 26 XII 77 p. 6 //din *mini-* + *planetă*; I. Iordan în SCL 4/70 p. 396//

minirachetă s.f. (astron.) –Rachetomodel– „I.R. (profesor de fizică; campion mondial la *minirachete*, conducătorul cercului de rachetomodelism al elevilor de la Liceul «Gr. Alexandrescu» din Tîrgoviște și redactor șef al revistei locale «Astronautica»“ Sc. 7 X 76 p. 6 (din *mini-* + *rachetă*)

miniradio s.n. 1984 –Aparat de radio portabil, de proporții reduse– v. *miniaparatură* (din *mini-* + *radio*; cf. engl. *miniradio*; DN3)

minireceptor s.n. –Receptor portabil, de mici proporții– „Poșta britanică intenționează să introducă un serviciu special de *minireceptoare*, care avertizează pe purtători, printr-un semnal sonor, că sînt solicitați de urgență la instituțiile respective.“ Sc. 11 IV 75 p. 4. „Ultima noutate în materie de tranzistori: pentru a se putea urmări în orice moment emisiunea favorită, unele firme occidentale au creat un *minireceptor* [...] care se poate purta la gît ca un medalion.“ Sc. 28 V 78 p. 5; v. și R.l. 1 VIII 75 p. 6 //din *mini-* + *receptor*; L. Seche în SMFC V p. 75, atestare din 1967//

miniremorcă s.f. 1974 (circ.) –Remorcă de mici proporții– v. *minicar* (din *mini-* + *remorcă* [auto])

minirobot s.n. –Robot de bucătărie de mici proporții– „În anul viitor va fi livrat în magazine un *minirobot* de bucătărie, avînd funcțiuni de ventilator, de aspirator pentru curățirea mesei [...]“ R.l. 29 XI 76 p. 3. „Firma americană «Microrobot» a pus la punct un *minirobot* avînd o înălțime de 30 cm și o mîină mecanică ce poate ridica o greutate de peste 600 grame [...]“ Sc. 18 III 84 p. 5 (din *mini-* + *robot*)

minirók s. (zool.) „Agroenciclopedia. Emisiune de știință și practică agricolă. *Minirokul* românesc – un nou hibrid de păsări de talie mică.“ Pr.R.TV 15–21 XII 74 p. 8 //din *mini-* + fr. *roc[k]* “rasă de păsări“//

minirugbi s.n. (sport.) –Rugbi jucat de copii– „Un meci de rugbi,

disputat la Leeds, Anglia, a fost precedat de o demonstrație interesantă: o partidă de «*minirugbi*» în care s-au întîlnit două formații de elevi în vîrstă de 11 și 12 ani.“ R.l. 12 XII 73 p. 6. „*Minirugby* pe litoral [...]“ Sp. 18 VII 86 p. 2 [scris și *minirugby*] //din *mini-* + *rugbi*//

minirugbist s.m. (sport) –Copil care practică minirugbiul– „[...] întrecerea *minirugbyștilor* prezenți la Năvodari a confirmat calitățile copiilor [...]“ Sp. 28 VII 86 p. 2 [scris și *minirugbyșt*] (din *minirugbi* + *-ist*)

miniruladă s.f. –Ruladă de dimensiuni mici– „Pe ambalajul ruladelor de format mic apare scris «*miniruladă*».“ (din *mini-* + *ruladă*; Fl. Dimitrescu în SMFC VI p. 139, 141)

miniscáf s.m. (mar.) „R.B., un inginer din Geneva, a pus la punct un *miniscáf*, care permite la două persoane să se plimbe la o adîncime de 1,50 m sub apă și să admire peștii și unele vietăți subacvatice.“ Mag. 21 I 67 p. 3 //din *mini-* + *scaf* “barcă“; Fl. Dimitrescu în RRL 1/69 p. 5; DEX-S//

miniscúter s.n. 1973 –Scuter de dimensiuni reduse, în parcurile de distracții– v. *miniavion* //din *mini-* + *scuter*//

minishow s.n. 1978 (anglicism; spect.) –Show de scurtă durată– v. *folkist* [pron. *minișou*]

minispectacol s.n. (spect.) –Spectacol de proporții reduse– „*Minispectacol* de divertisment și film“ R.l. 9 VII 84 p. 5. „Sărbătoarea premiilor teatrale la A.T.C. s-a încheiat cu [...] un *mini-spectacol* în care unii premianți [...] au demonstrat că și-au meritat pe deplin distincțiile [...]“ Săpt. 12 IX 85 p. 5 (din *mini-* + *spectacol*)

minisubmarin s.n. (mar.) –Submarin de mici proporții– „*Mini-submarin* american împotmolit pe fundul Atlanticului.“ I.B. 18 VI 73 p. 3. „Compania britanică «Peninsular and Orient» [...] a cerut ajutorul marinei militare pentru degajarea *minisubmarinului*.“ R.l. 11 III 78 p. 6. „Explorînd zonele de coastă ale Oceanului Pacific [...] în *mini-submarine* de mare adîncime, o echipă de cercetători [americani] a descoperit un vulcan uriaș [...]“ R.l. 13 VIII 84 p. 6. „Prezentînd primele rezultate oficiale ale explorării, la o adîncime de 4000 de metri, cu ajutorul robotului Jason și al *minisubmarinului* Alvin, el a derulat un film înregistrat pe o casetă video, după 11 plonjări succesive.“ Sc. 2 VII 86 p. 6; v. și 25 III 74 p. 4, R.l. 7 XII 79 p. 6, Săpt. 5 X 84 p. 2 (din *mini-* + *submarin*, după engl. *minisubmarine*; BD 1966; L. Seche în SMFC V p. 75, atestare din 1968)

minișah s.n. (sport) „Vienezul N.E. a întreprins o tentativă de reformare a jocului de șah. *Minișahul* inventat de el nu are 64 de pătrățele, ci numai 34. Se joacă cu cîte patru figuri mai puțin: în loc de 8 pioni, fiecarei jucător îi stau la dispoziție doar 4.“ Sc. 25 XII 76 p. 6 //din *mini-* + *șah*//

miniteátru s.n. (artă) 1. –Teatru în care se joacă piese scurte– „Sub titlul «*Miniteatru*» se repropoază teatrului experimental «Atelier» din Iugoslavia că a adoptat piese de teatru miniaturale.“ Luc. 26 VIII 67 p. 6. 2. –Teatru cu o capacitate mică; club teatral– „*Miniteatru*–Club ieșean a dat un spectacol-lectură.“ R.lit. 13 XI 69 p. 25 (din fr. *mini-théâtre*; L. Seche în SMFC V p. 75, I. Iordan în SCL 4/70 p. 396; DN3)

minitehnician, -ă s.m.f. –Tehnician mic, de obicei elev– „Dintre creațiile *minitehnicienilor* clujești [...]“ R.l. 22 IV 75 p. 5 (din *mini-* + *tehnician*; V. Guțu Romalo C.G. 122; L. Seche în SMFC V p. 75, atestare din 1968, DN3)

minitél s.n. (comunic.) –Sistem de comunicare prin intermediul unui mic computer bransat la telefon– „«*Minitel*» furnizează o imensă bază de date, accesibilă, pe cele mai diverse subiecte și teme, prin intermediul unor coduri cunoscute, tuturor abonaților telefonici francezi care și-au instalat un mic monitor «*Minitel*». E de ajuns, de exemplu, să formezi, așezat în fotoliu lîngă «gura sobei», codul 11 și se prezintă pe ecran adresa și numărul de telefon al oricărui abonat din anuarul telefonic.“ R.l. 20 XII 91 p. 8. „Sistemul de comunicații *Minitel*“ Ev.z. 14 III 97 p. 5 (din fr. *Minitel*; cf. it. *minitel*; PN 1988)

minitelecomandă s.f. –Mic aparat cu ajutorul căruia se declanșează funcționarea unui TV, alarma unei genți diplomat etc.– „Pentru cei care transportă valori și se tem să nu fie jefuiți, se va pune în vînzare și în România o geantă diplomat cu protecție electronică. Geanta este echipată cu un sistem electric de șoc, acționat de o *mini-telecomandă*. Această telecomandă va opera pînă la 300 m într-un spațiu deschis.“ R.l. 9 VI 93 p. 13 //din *mini-* + *telecomandă*//

minitelevizor s.n. –Televizor de dimensiuni reduse– „S-au găsit la el 9 verighete gravate din aur de diferite mărimi, un inel de aur în formă

de colac, un *minitelevizor* marca «Universum» cu radio, suma de 17000 lei etc.“ Sc. 18 VII 73 p. 3. „Firma japoneză «Sony» a construit un *minitelevizor* în culori, ecranul avînd diagonala de numai 13 cm.“ I.B. 8 III 75 p. 6. „*Minitelevizor*. Televizorul în miniatură – care va putea fi purtat la mînă ca un ceas, a intrat în domeniul realului.“ Sc. 13 I 76 p. 6. „La Florența, în biserica Santa Lucia, invitații la o nuntă țineau în mînă cîte un radio ori un *mini-televizor*: se transmitea meciul Italia–Polonia.“ Săpt. 30 VII 82 p. 12. „Vînd *minitelevizor*; miniradio JVC, casetofon.“ R.I. 30 I 84 p. 4; v. și 28 VI 79 p. 6 (din *mini- + televizor*; probabil după model engl.; M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 153, L. Seche în SMFC V p. 75, VRC 273, atestare din 1967; DEX-S)

minitélex s.n. „O firmă vest-germană a realizat de curînd un telefon-teleimprimator destinat surzilor. Aparatul – un *minitélex* cu claviatură – poate fi conectat la telefonul obișnuit, «convorbirea» fiind afișată sub forma unui text dactilografiat.“ R.I. 3 V 78 p. 6 //din *mini- + telex* //

minitermométru s.n. „*Minitermometru*. Specialiștii sovietici au construit un termometru mai mic decît o boabă de mac.“ I.B. 25 I 73 p. 3. „Gama de măsurători a *minitermometrului* este mare – de la temperaturi deasupra lui zero pînă aproape de zero absolut.“ Sc. 29 IX 76 p. 4 (din *mini- + termometru*)

minitést s.n. –Test de dimensiuni reduce– „Nu am respectat data inițială de finalizare a *minitestelor*, dintr-un motiv simplu: am așteptat scrisorile celor din orașe îndepărtate.“ Săpt. 28 IX 84 p. 7 //din *mini- + test* //

minitobiscóp s. (cuv. rus.; med.) –Aparat de mici proporții întrebuințat în acupunctură– „*Minitobiscopul* creat de doctorul sovietic G. în colaborare cu ing. B.M. are aspectul unui stilou cu pastă și este superior tuturor «confracților» săi din toate punctele de vedere.“ I.B. 28 VII 67 p. 1

minitransfér s.n. (sport) –Perioada dintre tur și retur, cînd se pot face unele transferări de jucători de la un club la altul– „În perioada 15 decembrie – 8 ianuarie (*minitransfér*) s-au efectuat pînă acum cîteva mutații notabile. D.S., cunoscutul internațional al lui O.F.K. a semnat pentru Steaua Roșie, iar Dinamo Zagreb, după ce l-a pierdut pe R. (a trecut la Feyenoord) și-a întărit lotul cu foarte talentatul portar M.“ Sp. 28 XII 73 p. 4 (din *mini- + transfér*)

minitransiztór s.n. –Tranzistor de dimensiuni reduce– „Cu un gabarit mic, asemenea unui *minitransistor*, prevăzut cu două antene, acest dispozitiv creează un «zid» nevăzut, dar eficace, între rechini și cel sau cei ce așteaptă apariția unei nave sau a țărnelor spre care au lansat S.O.S.“ I.B. 18 I 85 p. 4 //din *mini- + tranzistor*; DN3//

miniunitate productivă sint.s. „Conducerea cercului – o *mini-unitate* productivă riguros organizată – o asigură elevii aleși în adunarea generală a membrilor cercului.“ Sc. 15 III 75 p. 1 (din *mini- + unitate productivă*)

minivacánța s.f. „*Minivacanța*“ (Vacanța de la 1 la 4 mai) Emisiunea de televiziune «Album distractiv» din 2 V 73. „*Minivacanța* pe litoral, 1–4 mai [...] Multiple posibilități de distracții în restaurante și discoteci. Plimbări de agrement cu vapoare, yole, bărci, hidro biciclete, șalupe.“ R.I. 29 IV 75 p. 4. „De la finele campionatului, după o *mini-vacanță* de patru zile, lotul reprezentativ și-a început joia trecută pregătirile.“ I.B. 25 V 84 p. 3. „Agențiile și filialele oficiilor județene de turism și ale ITHR București oferă în lunile ianuarie și februarie locuri pentru cură balneară, odihnă, *minivacanțe* sau excursii în stațiunile Felix, Herculane [...]“ I.B. 21 I 86 p. 3; v. și *bowling* (din *mini- + vacanță*)

minivehicul s.n. (transp.) –Vehicul de mici proporții– „Un *mini-vehicul* urban, conceput de frații Jarret. Două locuri, trei roți, fără volan, fără pedale.“ Cont. 11 X 68 p. 8 (din fr. *mini-vehicule*; DMN; FI. Dimitrescu în SMFC VI p. 139)

minivulcán s.n. (geol.) „Un profesor din Neapole a avut năstrușnica idee de a confecționa o machetă a Vezuviului conținînd substanțe explozive. În momentul punerii în activitate a «*minivulcanului*», substanțele aflate înăuntru au produs o puternică explozie, cu un deznodămînt tragic: nouă elevi au fost răniți, iar profesorului a trebuit să i se amputeze o mînă.“ Sc. 28 XI 76 p. 6 (din *mini- + vulcan*, probabil după model it.)

minutáj s.n. –Număr de minute (acordat), orar precis al desfășurării unei competiții, ceremonii etc.– „La radio, cine parcurge programul tipărit va fi ușor mirat; vedetele nu apar uneori deloc citate, iar altele sînt puse la un loc cu tot felul de nume minore, acordîndu-li-se un *minutaj* egal!“ Cont. 12 X 73 p. 6 (din fr. *minutage*; I. Iordan în SCL 4/64 p. 405)

mioeléctric, -ă adj. –Care folosește curentul electric produs de contracțiile musculare– „Mîna *mioelectrică*, cum este numită proteza pe care o poartă fetița [...] a fost realizată la Departamentul de neuro-fiziologie al spitalului regional din Obrero, Suedia, și este acționată de un motor electric extrem de mic.“ R.I. 22 XI 78 p. 6 (din engl. *myoelectric*; BD 1971)

mioglobintést s.n. (med.) „Trusa *mioglobintest*. În cadrul Clinicii IV medicale a Spitalului Municipal a fost recent experimentată «Trusa pentru decelarea mioglobinei» – concepută și realizată în laboratorul de imunologie umorală a Institutului Cantacuzino.“ I.B. 6 IV 84 p. 2. „Spitalul clinic municipal și spitalul clinic de urgență utilizează pentru diagnosticul imunologic al infarctului de miocard trusa denumită «*mioglobintest*», concepută de cercetători din cadrul Institutului Cantacuzino.“ R.I. 23 V 84 p. 5 (din *mioglobin + test*)

misfít s. (cuv. engl.) „Unde sînt temele grandioase ale lui Kramer: rasismul [...] sau ferocitatea americanului mijlociu [...] care socoate «*misfits*», adică «neisprăviți» pe toți acei care nu se aliniază la dezolanta mediocritate a lui «average american» și cere ca aceste «rebuturi» să fie aruncate sau măcar izolate în rezervații închise.“ R.lit. 7 III 74 p. 21

miștóc s. 1993 (arg.) –Bătaie de joc, zeflema– v. *mortal* (var. a lui *mișto*)

miștocár, -ă s.m.f. (arg.) –Șmecher, glumet– „Mircea nu se înțelege deloc cu *miștocarii* de pe strada lui.“ (din *mișto[c] + -ar*; Coman Lupu în LL 3/72 p. 349, Th. Granser M. 29)

miștocărăesc, -ească adj. (arg.) –De miștocar– „Aceași privire ironică, *miștocărească* a realității, același aer de flecăreală fără obiect, ca să nu mai vorbim despre un alt fragment [...] care aduce flagrant cu un fragment de poem cărtărescian [...]“ Săpt. 28 IX 84 p. 2 (din *miștocar + -esc*; DEX-S; Th. Granser M. 28)

mitingíst, -ă s.m.f. (peior.) –Persoană care și-a făcut aproape o profesie din participarea la mitinguri– „Cum de *mitingístii* se prezintă la lucru?“ Azi 8 V 90 p. 4. „[...] *mitingístii* de profesie, ziaristi și bicicliști.“ R.I. 9 II 94 p. 1. „*Mitingístii* tristolui an 1990“ R.I. 19 XI 96 p. 2; v. și Azi 157/90 p. 1, Cotid. 14 VIII 91 p. 2 (din *miting + -ist*; I. Preda în LR XLI/92 p. 589, A. Stoichițoiu în Hyperion III/94 p. 173)

mixáre s.f. –Amestecare– „O glumă – li se explică extraterestrilor într-o povestire științifico-fantastico-umoristică a volumului – este un precipitat rezultat din *mixarea* unei observații penetrante, a unei inteligențe mobile, a unui spirit alert, a unui dar de a sesiza contradicția dintre ceea ce pare și ceea ce e.“ R.lit. 11 VII 74 p. 6 (din *mixa*; DEX, DN3)

míxer s.n. 1991 (gosp.) –Aparat electric care servește la amestecarea, baterea etc. alimentelor– v. *halogen, măciucă* (din fr., engl. *mixer*; PR 1950, DMC 1966; DEX, DN3 – alt sens)

mixtá vb. I (inv.) –A alcătui clase în care fetele sînt împreună cu băieții– „Vom *mixta* clasele mici.“ (din *mixt + -a*; DEX-S)

mizerabilísmul s.n. „Consiliul Europei, traducătorii și *mizerabilismul*. Am învățat aici [la Strasbourg] cuvîntul «*misérabilisme*» al cărui sens [...] nu-l cunoșteam: pesimism, doctrină a disperării.“ R.lit. 51, 52/93 p. 27 (din fr. *misérabilisme*; DMC 1966)

mîini curáte sint.s. –Ancheta magistraturii italiene deschisă în februarie 1992 împotriva corupției, în special în rîndul oamenilor politici– „Dosarul «*Mîini curate*» [...] poate să ducă la o veritabilă lovitură de grație dată clanurilor politice.“ „22“ 25 II–5 III 93 p. 16. „Scandalul dezvăluit de operațiunea «*Mîini curate*» sparge cadrul obișnuitului pentru că el implică nu doar una-două personalități, ci ansamblul societății.“ R.I. 26 III 93 p. 5. „Ancheta «*Mîinilor curate*» se strînge din nou în jurul foștilor demnitari italieni acuzați de corupție.“ R.I. 18 V 94 p. 9 (trad. în rom. a sintagmei italiene *mani pulite*)

mîini murdáre sint.s. –Corupție– „*Mîini murdare* și la Londra. Suflă vînt de corupție tipic italiană și la Londra, anunță ziarul «The Guardian».“ R.I. 22 III 93 p. 3 (după *mîini curate*)

moárte albă sint.s. 1. –Moarte prin înghețare– „Începuse ceea ce oamenii de munte numesc «*moartea albă*». Înghețase și nu mai era conștient.“ R.I. 9 I 85 p. 5. 2. –Moarte provocată de droguri– „[...] o echipă de cercetare asupra toxicomaniei [din Germania] a izbutit să pună la punct o metodă de terapie comportamentală a candidaților la «*moartea albă*». Bazîndu-se pe minuțioase investigații de psihologie experimentală, psihoterapia administrată clinic și ambulator [...] este axată pe ideea că pacientul trebuie să învețe să trăiască fără drog.“ I.B. 9 IV 86 p. 3. „*Moartea albă* a apărut și la noi“ Ev.z. 11 X 96 p. 6

mobilă-tapițerie s.f. –Unitate unde se lucrează mobilă și tapițerie– „Cooperativa meșteșugărească inaugurează în aceste zile la București, pe Bd. Baba Novac, un nou complex. La parter, centre de reparat obiecte optice, o unitate «Tricotextil», unități de marochinărie, *mobilă-tapițerie*, încălțăminte și reparații.“ R.I. 10 I 75 p. 5 (din *mobilă + tapițerie*)

mobiliză vb. I (med.) –A pune (un bolnav) să umble, să se miște– „Bolnava trebuie *mobilizată* cât mai repede după operație.“ (formal din fr. *mobiliser*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

mobilizare s.f. (med.) –Mersul, mișcarea (unui bolnav) după o operație sau după o lungă ședere în pat– „[...] efectuarea intervenției chirurgicale (dacă este necesară) în primele zile de la accident, apoi *mobilizarea* bolnavului și autorizarea mersului chiar a doua zi după operație.“ R.I. 27 VII 84 p. 5 (din *mobiliza*; PR; DN, DN3 – alte sensuri)

modelăr, -ă s.m.f. –Creator de modele– „Ecaterina M., *modelară* de la laborator de creație al fabricii Adesgo.“ I.B. 7 II 61 p. 1 (din *model + -ar*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 387)

modelist, -ă s.m.f. (vest.) –Persoană care concepe și confecționează modelele vestimentare– „[...] frumoase și prea-amabile prezentatoare îmbrăcate de Cardin [...] sau alți mari *modeliști* parizieni.“ Cont. 11 XI 68 [f.p.] (cf. fr. *modéliste*; PR sec. XX; DN3)

moderă vb. I –A conduce sau îndruma o discuție, de obicei publică– „[...] regizorul francez G.M. a dialogat cu cineastul român L.D. (*moderați* fiind de M.M.), pe marginea problemelor de care se lovește cinematograful contemporan.“ „22“ 51/92 p. 8. „N-am văzut decât ultima parte a emisiunii de luni seara *moderată* de V.A. Nemaipomenit este, în primul rând, moderatorul însuși.“ D. 109/95 p. 3 (din fr. *modérer*; DN3, DEX, DN3 – alte sensuri)

moderatör s.m. –Persoană care conduce sau îndrumă o discuție, de obicei publică, la radio sau la televiziune, pe un anumit făgaș– „În anii '60-'70, Bacalu era un cunoscut *moderator* al meselor rotunde științifice ale televiziunii.“ „Fiecare participant și-a manifestat opinia față de tema pusă în discuție, în completare a răspuns la numeroasele întrebări puse de *moderator* [...]“ R.I. 24 IV 91 p. 1; v. și *modera* (din engl. *moderator*; cf. fr. *modérateur* – alte sensuri; CD; DN, DEX, DN3 – alt sens, DEX-S)

modernitate s.f. –Caracterul a ceea ce este modern– „Sensurile *modernității*.“ Sc. 28 VIII 67 p. 1 (din *modern + -itate*; cf. fr. *modernité*; DMN 1968; DEX, DN3)

modist s.m. –Creator care dă linia în modă– „Cîțiva *modiști* [...] au inventat moda africană cu turbane înalte și înflorate.“ Săpt. 16 VI 72 p. 16. „Dar *modiștii* nu-s de ieri, de alaltăieri pe lumea asta și miile de modele de taioare pe care ei le-au confecționat ne vor da și nouă destule dureri de cap [...]“ Săpt. 27 IV 79 p. 8; v. și *cola* (din *modă + -ist*)

modul s.n. 1. (astr.) –Fiecare din părțile detașabile ale unei nave cosmice– „Spacelab va avea două elemente: *modulul*-laborator pentru echipajul uman, în care cercetătorii pot lucra în haine de stradă, și platforma suport pentru instrumentele de măsură și control de cercetare.“ V.stud. 20 III 74 p. 10; frecvent în sint. ✧ *modul lunar*; v. și Sc. 7 VII 69 p. 4; v. și *minicrater* (1969), *navă-mamă* (1969). 2. –Parte detașabilă dintr-un ansamblu (clădiri, mobile etc.)– „Primul «*modul*» a fost livrat în ziua deschiderii celui de-al XI-lea Congres al partidului. Acum, din secția a șasea a I.P.B. ies pe bandă următoarele «bucăți de clădire»: bucătării, sufragerii, dormitoare + hol + baie, camere de tineret, casa scării.“ Sc. 3 III 76 p. 4. „*Modulul* de 1000 de apartamente conceput de I.C.I.M. Brașov [...] înseamnă 26000 elemente spațiale, care în anul 1979 vor fi integrate în patru tipuri de case.“ R.I. 17 III 79 p. 3; v. și Sc. 5 IV 74 p. 1; v. și *ambutisat, modulul* (din engl., fr. *module*, germ. *Modul*, rus. *modul*; sensul 1 din engl. *lunar module*; BD 1966, DMN 1966; D.Am., DTP; DEX, DN3)

modulăr, -ă adj. 1983 –Realizat din moduli– v. *ergonomic* (din fr. *modulaire*, engl. *modular*; DN3, DEX-S)

modulăt, -ă adj. –Lucrat din moduli– „Camion *modulat*. Constructorii de mașini din Varșovia au conceput și brevetat un original model de camion montabil, din trei segmente sau moduli. Primul segment cuprinde cabina șoferului și cele două roți din față, cel din mijloc partea principală a benei și cel de-al treilea partea ultimă a acesteia, motorul și perechea roților din spate [...]“ Sc. 4 V 79 p. 5; v. și 24 II 81 p. 5 (din *modul*; DEX – alt sens, DEX-S)

mógno s. 1967 (cuv. amerind.; bot.) –Arbore tropical din familia mahonului– v. *imputrezibil*

moment-cheie s.n. –Moment extrem de important– „Radu Beligan s-a concentrat asupra unor *momente-cheie*, lucrîndu-le cu mîgălă, șlefuiindu-le cu minuțiozitate și intensitate.“ Sc. 19 I 77 p. 4. „Stilul ales este realismul, însoțit de o teatralitate robustă, cu o exploatare abilă a tuturor *momentelor-cheie* ale conflictului.“ R.lit. 14 XII 78 p. 16. „[...] este momentul ca noi toți, cei care îl admirăm și îl iubim, să-l ajutăm să depășească un *moment-cheie* din viața lui.“ Săpt. 5 X 84 p. 8; v. și I.B. 10 III 75 p. 3 (din *moment + cheie*)

mondorămă s.f. –Imagine de ansamblu a lumii– „*Mondorama* științifico-tehnică.“ Pr.R.TV 29 V 80 p. 10. Titlu de rubrică în revista Luceafărul – v. Luc. 24 VI 78 p. 8, 16 XII 78 p. 8 etc. (din *mondo- + -rama*; L. Seche în LR 4/78 p. 341; DEX-S)

monellină s.f. 1977 –Substanță de 3000 de ori mai dulce decât zaharina– v. *aspartam*

monitör 1. s.m. 1975 –Instructor– v. *preselecție*. 2. s.n. în sint.s. *monitor cardiac* (med.) –Aparat automat care supraveghează activitatea cardiacă– „Serviciile moderne de reanimare sînt înzestrate cu *monitoare*.“ (din engl. *monitor*; cf. fr. *moniteur*; germ. *Monitor*; LTR, DTP; DN – alte sensuri, DEX, DN3 – sensul 1)

monitöring s.n. (cuv. americ.) –Tehnică de supraveghere electronică– „[...] organizarea rețelei de *monitoring* pentru supravegherea faunei și florei [Deltei Dunării]; studiul pilot de regenerare a resurselor de stuf și repunerea în circuitul natural a zonelor abandonate (polderete), reconstrucția ecologică [...]“ R.I. 14 V 94 p. 5 (cf. fr. *monitoring*; PR, DMC 1969)

monitoriză vb. I 1. –A coordona– „În atelierul în care discuțiile au fost *monitorizate* de H.A. (Curierul național) s-a vorbit despre respingerea în Parlament a legii care să permită ziariștilor accesul la informație.“ „22“ 5–11 VI 92 p. 8. „Discuția despre cultură și învățămînt în tranziție a fost *monitorizată* de către T.T.“ „22“ 30/94 p. 11. 2. –A urmări cu atenție, a supraveghea– „Redactorii specializați ai agenției *monitorizează* zilnic 15 ziare.“ R.I. 9 VIII 93 p. 1 (din *monitor*)

monitorizare s.f. –Supraveghere– „Doi observatori [ai Consiliului Europei] vor continua *monitorizarea* României prin rapoarte alcătuite din 6 în 6 luni.“ „22“ 41/94 p. 6 (din *monitoriza*)

monoblóc adj. inv. –Alcătuț dintr-o singură bucată– „A avut loc ieri la Craiova inaugurarea celui mai mare spital *monobloc* din țara noastră cuprinzînd 1620 de paturi pentru bolnavi.“ R.I. 14 III 71 p. 7; v. și *linoplac* (din fr., engl. *monobloc*, rus. *monoblok*, germ. *Monoblock*; DMN 1970, FC I 139; DTP; DN – alt sens, DEX, DN3)

monoclonál, -ă adj. (biol.) –Provenit din același clon– „[...] anticorpii *monoclonali* au devenit în mai puțin de un deceniu fundația unei noi revoluții în medicină.“ R.I. 17 X 84 p. 6 (din fr. *monoclonal*)

monocristalín s., adj. –Compus din monocristale– v. *helioenergetic* (cf. engl. *monocrystalline*; BD 1967)

monodiá vb. I –A cînta pe o singură coardă– „Voievodul [V.J.] *monodiază*, lustruind versurile. Scena finală, culminantă, pare operetică.“ R.lit. 6 IV 72 p. 20 (din *monodie + -a*; DEX-S)

monografiá vb. I –A cerceta un subiect sub toate aspectele– „Uneori ușor polemice, întotdeauna sintetice, opiniile lui Ov. S. Crohmălniceanu *monografiază* un autor, dar surprind și încadrarea materiei tratate într-o suită, într-o ordine istorică.“ Săpt. 16 I 76 p. 2; v. și 5 X 79 p. 2 (din *monografie + -a*; DEX-S)

monografíst s.m. –Autor de monografii– „Manifestată atît de divers și plenar, vocația scriitorului e surprinsă în felurile ei ipostaze de biograf și *monografist*, de teoretician literar, de poet și prozator.“ Sc. 13 II 67 p. 4. „Ar fi total nedrept să relevăm doar erudiția *monografistului*.“ R.lit. 30 V 85 p. 20. „Eu însumi, «*monografist*» al autorului [Ivasiuc] îl ocolesc în seminarele de la Universitate.“ R.lit. 25/93 p. 13; v. și 31 V 73 p. 7, Săpt. 5 X 79 p. 2 (din *monografie + -ist*; cf. it. *monografista*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504; DN3, DEX-S)

monokini 1. s.n. –Costum de baie femeiesc, alcătuit numai din slip– „Organizatorii festivalului pregătesc pentru duminică o bătaie cu flori. Păzitorii ordinei și bunelor moravuri organizează vînătoarea purtătoarelor de *monokini*.“ Cont. 21 V 65 f.p. 2. s.f. (rar) –Femeie care poartă acest costum– „Acum vreo cinci ani municipalitatea își mobilizase serviciile de ordine în faimoasa campanie anti-*monokini*, dar azi, la Carlton, în același hol în care o «*monokini*» apărea călare, asistăm la alt spectacol la fel de extravagant.“ R.lit. 2 VI 77 p. 24 (din fr., engl. *monokini*; DMN 1964, BD 1965)

monolitizare s.f. (tehn.) –Acțiunea de a lega elementele de construcție din beton turnate separat– „[...] cele două fete ce pregăteau «injecția» de *monolitizare* a betonului cu pământul.“ R.l. 14 I 84 p. 2 (din *monolitiza*; DN3)

monomotor adj., s.n. (av.) –(Despre avioane) Care are un singur motor– „Un monoplan, *monomotor* «de buzunar» – așa poate fi descris noul aparat american «Homlet 160» care se demontează în numai 10 minute [...]“ R.l. 31 VIII 79 p. 6 (din fr. *monomoteur*; DEX, DN3)

monoplás s.n. –Mașină de curse cu un singur loc– „[...] motorul mașinii va fi echipat numai pentru *monoplásul* britanic.“ Săpt. 24 V 85 p. 8 (din fr. *monoplace*; PR 1923; DN3)

monopól s.m. în sint. *monopol magnetic* „A fost descoperit «*monopolul*» magnetic? Un grup de savanți americani a reușit, se pare, să observe pentru prima oară particula – cunoscută sub numele de *monopol magnetic* – care s-ar afla la baza fenomenului magnetismului și a cărei existență n-a fost încă dovedită [...]“ Sc. 16 VIII 75 p. 6. „Nu demult, presa din întreaga lume anunța descoperirea de către cercetătorii din Berkeley (S.U.A.) a *mono-polului* magnetic, «cărămida» elementară a magnetismului – asemeni electronului pentru electricitate.“ Cont. 7 XI 75 p. 5 (din <M>*mono* + *pol*, probabil după model engl.; DEX, DN3 – alt sens)

monorái s.n. (transp.) „*Monorai* – cale de rulare terestră sau, mai ales, suspendată, alcătuită dintr-o singură șină.“ I.B. 16 I 62 p. 2; v. și *tren-avion* (din fr., engl. *monorail*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 237; D.Tr.; DTP)

monotonizá vb. I 1980 –A face să devină monoton– v. *bric-à-brac* (din *monoton*; DEX, DN3)

montaj-sonorizare s.n. (cinem.) –Faza de montare a imaginilor și de combinare a imaginilor și sunetului în realizarea unui film– „La Casa de filme 2 se află în faza de *montaj-sonorizare* pelicula «Filip cel Bun».“ I.B. 26 VII 74 p. 2. „Filmul se află în fază de *montaj-sonorizare*.“ R.l. 8 II 78 p. 5 (din *montaj* + *sonorizare*)

montanologie s.f. –Disciplina care se ocupă de studierea zonelor montane– „România conectată la *montanologia* europeană.“ R.l. 18 VII 90 p. 1 //din *montan* + *-logie*//

moonist, -ă adj., s.m.f. –Adept al doctrinei religioase a sectantului Moon– „În felul lor – recunoaște un deputat din regiunea Rhonului, care a avut de-a face în circumscripția lui cu afaceri de racolare a tinerilor de către *moonisti* [...] – aceste credințe s-au născut ca o reacție împotriva cinismului societății noastre.“ Sc. 13 XI 77 p. 5 [pron. *muníst*] //din n.pr. *Moon* + *-ist*//

morfină-bază s.f. (chim.) –Morfină brută, înainte de purificare– „În timp ce decupa o mașină veche tip Ford, un fierar din Aix-en-Provence (Franța) a avut surpriza să descopere în caroseria mîncată de rugină... 16 kg de *morfină-bază*.“ R.l. 4 VII 72 p. 6. „Două fapte par să pledeze în favoarea primei ipoteze: uciderea lui A.B., 62 de ani, cunoscut de poliție pentru activitatea sa ca traficant de droguri, și descoperirea unui laborator în care se transforma *morfina-bază* în heroină.“ R.l. 3 IV 73 p. 6. „[...] cea pe care o preferă și o folosește cel mai adesea este *morfina-bază* pe care și-o injectează singur de mai multe ori pe zi [...]“ Cont. 11 V 79 p. 4; v. și I.B. 15 III 74 p. 4 (din fr. *morphine-base*)

mortal, -ă adj. 1979 (arg. tinerilor) –Extraordinar, nemaipomenit– „Miștocul *mortal* se practică la propriu, la ocazii, cînd cineva deranjează prea tare [...]“ R.l. 3 VIII 93 p. 1. „Washingtonul n-a avut trecere în fața băuturii *mortale* sake, făcută din orez.“ Expres 30/94 p. 15. „Putem deveni serioși, *mortal* de serioși [...]“ Expres 39/94 p. 3; v. și *comă* (1979) (din it. *mortale*; DEX-S)

móstrá-etalon s.f. –Eșantion-model– „Acțiunea inițiată în cadrul întrecerii [...] pentru obținerea de produse la nivelul *mostrei-etalon*.“ Sc. 17 IV 62 p. 1. „[Se constată] diminuarea calităților inițiale ale unor produse ale industriei alimentare față de *mostra-etalon*, diversificarea prea lentă a unor sortimente ce pot fi folosite rapid în bucătărie (semiindustrializatele, catering etc.) [...]“ I.B. 6 V 74 p. 1 (din *mostrá* + *etalon*)

motél s.n. (turism) „De-a lungul autostrăzii [în Moscova] din loc în loc vor lua ființă *moteluri*, adică moto-hoteluri, unde șoferii vehiculelor în tranzit se vor putea odihni, mașinile lor primind între timp îngrijirea necesară.“ Sc. 6 XI 60 p. 3; v. și *braca, camion-cisternă* (din engl. americ. *mofotor* + *h/jotel*; cf. fr. *motel*; DMN 1950; D.Am., DT; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 188, Th. Hristea în R.lit. 3 IV 80 p. 5; DEX, DN3)

moteliér, -ă adj. (turism) –De motel– „În bătrîna Grădiște ar putea fi amenajat un complex *motelier*, devenind astfel zonă turistică.“ R.l. 7 XI 77 p. 3 (din *motel* + *-ier*; după modelul lui *hotelier*; DN3, DEX-S)

móto adj. inv. 1962 –Referitor la un vehicul motorizat– v. *microfoiletón* (abreviere din *moto[rizat]*)

motocositóare s.f. „După luni de investigații și anchete, după interogarea a 10 martori, *motocositóarea* [...] a fost descoperită în incinta întreprinderii, acoperită cu o rogojină.“ Săpt. 5 VII 74 p. 2; v. și R.l. 14 VII 81 p. 5 (din *moto-* + *cositóare*; DEX-S)

motocrós s.n. (sport) –Cursă de motociclism pe teren accidentat– „Comisia de specialitate din cadrul CEFS București va organiza în acest an raliuri, *motocrosuri*, concursuri de viteză, îndemînare și regularitate, excursii-raliu etc.“ R.l. 7 IV 74 p. 5 (din engl., fr. *moto-cross*; DMC 1959, BD 1966; FC I 141, L. Seche în LR 2/75 p. 177; D.Tr.; DEX, DN3)

motocultór s.n. (tehn.) –Mașină agricolă ușoară pentru lucrări pe suprafețe mici– „[...] anul acesta vor fi fabricate încă 300 de *motocultóare* cu întregul set de piese și dispozitive pentru aratul, afinarea și mărunțirea solului [...]“ Sc. 17 I 84 p. 2. „Eastrade s.r.l., distribuitor general în România, oferă celor interesați *motocultóarul* universal Trakia [...]“ R.l. 20 III 92 p. 6; v. și 27 III 84 p. 5, 14 IV 84 p. 5 (din fr. *motoculteur*; DN3)

motodróm s.n. –Autodrom– „De aceea, toți interlocutorii noștri au insistat asupra necesității de a se amenaja un *motodrom*. Pe un astfel de *motodrom* [...] ar putea fi reproduse multe elemente de dificultate ale circulației – pante, curbe, porțiuni acoperite de mîzgă.“ Sc. 8 XI 67 p. 2 //din *moto-* + *-drom*; DN3, DEX-S//

motofurgonétá s.f. –Vehicul carosat, pe trei roți, cu motor de motocicletă, cu ajutorul căruia se transportă bagaje, alimente– „Distribuirea laptelui la domiciliu cu ajutorul *motofurgonetelor* într-unul din cartierele Capitalei.“ Sc. 26 III 62 p. 1 (din *moto-* + *furgonétá*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 234, Al. Graur în SMFC IV p. 83; DN3, DEX-S)

motohotél s.n. 1960 (turism) –Motel– v. *motel* (din *moto-* + *hotel*; cf. engl. *motor hotel*; BD 1965)

motonává-școalá s.f. (mar.) –Motonavă cu funcția de școală– „Pentru perfecționarea pregătirii cadrelor necesare flotei noastre comerciale, cu începere din anul viitor, în registrele navale române va fi înmatriculată prima *motonavă-școală*.“ R.l. 31 X 75 p. 5 (din *motonavá* + *școalá*)

motoplanór s.n. (av.) „Industria aeronautică românească a introdus anul acesta în fabricația de serie un nou gen de aeronavă – *motoplanorul*, aparat care îmbină calitățile de planare ale planoarelor cu cele de decolare și zbor independent al avioanelor ușoare.“ R.l. 29 V 78 p. 5 (din *moto-* + *planor*; DEX-S)

motopompíst s.m. –Muncitor care lucrează cu o motopompă– „[...] cursuri de calificare a elevilor în meseria de *motopompísti* [...]“ R.l. 13 IV 77 p. 2. „[Angajăm] conducători motostivuitori autorizați [...] mecanic *motopompíst* [...]“ R.l. 13 VIII 80 p. 4; v. și 9 VII 80 p. 1 (din *motopompá* + *-ist*)

motorachétá s.f. –Motocicletă prevăzută cu parașută– „După Shake River Canyon, celebrul cascador american, E.K. ar putea încerca în viitorul apropiat să sară peste Tamisa cu *motoracheta* sa.“ R.l. 9 I 75 p. 6 (din *moto-* + *rachetá*, probabil după model engl.)

motoscúter s.n. –Scuter carosat folosit pentru transportul mărfurilor– „Trustul de cofetării și răcoritoare nr. 2 caută conducători *motoscútere* cu carnet de conducere cat. I, bărbați sau femei.“ I.B. 29 I 62 p. 4 (din fr. *motoscooter*, engl. *motorscooter*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 237; D.Tr.; DN3, DEX-S)

mototurbopómpá s.f. –Agregat de pompare constînd dintr-o turbină acționată de motor– „Printre o inovație realizată de el – modificarea unei *mototurbopompe* – s-a izbutit în 1959 să se dea în funcție noua fabrică de amoniac înainte de termen.“ Sc. 13 II 61 p. 3 (din *moto-* + *turbopómpá*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 388)

mov-négru, -neágrá adj. –Nuanță de mov foarte închis– „Printre mulțimea de flori de aici și-au deschis petalele nu mai puțin de 40 de varietăți de lalele, în cele mai diverse culori și nuanțe, de la alb imaculat pînă la *mov-négru*.“ Sc. 7 V 74 p. 2 (din *mov* + *negru*)

mozaicát, -ă adj. –Împodobit cu mozaicuri– „Încetinea la vena de undeva de sus. Din tavanul / *Mozaicat* al cofetăriei.“ Săpt. 24 II 86 p. 2 (din *mozaic*)

mozzarella s.f. 1977 (cuv. it.) –Tip de brînză nefermentată, preparată din lapte de bivoliță– „Deasupra se pune *Mozzarella*, în prealabil topită într-o tigaie încinsă, se presară pătrunjel. (*Mozzarella* este o brînză italienească specială, care intră aproape în toate rețetele europene. Se găsește și la noi în comerț, nefiind mai scumpă decît

cașcavalul românesc).“ As 183/95 p. 4; v. și *cedar* [pron. *moțaréla*] (DZ)

mucăleală s.f. (fam.) –Ház– „Ar fi o catastrofă dacă dialogurile nu vor fi traduse într-o engleză care să păstreze toată nostimada, savoarea și *mucăleala* lor ardelenescă.“ R.lit. 16 II 78 p. 17 (din *mucalit*)

multianual, -ă adj. –Desfășurat pe mai mulți ani– „Cantitățile de precipitații vor depăși valorile medii *multianuale* [...]“ I.B. 27 IV 84 p. 7. „Temperatura apei în Marea Japoniei este și în prezent cu două grade mai scăzută decât media *multianuală*.“ I.B. 8 V 84 p. 8 (din *multi-* + *anual*)

multiatlón s.n. (sport) –Probă sportivă care combină mai multe întreceri atletice– „Învingând pe I.V. la *multiatlon*, S. a realizat 162,167 puncte.“ Sc. 7 II 63 p. 5 //din *multi-* + gr. *athlos*, după *pentatlon*//

multidimensionalitate s.f. –Caracterul a ceea ce are mai multe dimensiuni– „Afirmăm, într-un cuvânt, *multidimensionalitatea* structurală a poeziei.“ Gaz.lit. 3 XI 66 p. 10 (din *multidimensional* + *-itate*; DEX-S)

multidisciplinar, -ă adj. 1977 –Care ține de mai multe specialități– v. *apendicectomie*; v. și R.l. 19 XI 79 p. 4, 8 X 81 p. 1 (din fr. *multidisciplinaire*; cf. engl. *multidisciplinary*; PR 1950; DEX-S)

multidocumentat, -ă adj. –Documentat multilateral– „[...] reportajul despre corida, *multidocumentat* și nu în afara unei secrete înfocări [...]“ Cont. 3 II 67 p. 5 (din *multi-* + *documentat*)

multifuncțional, -ă adj. –Care are mai multe întrebuințări– „Piața Norilor, într-o viziune *multifuncțională*.“ I.B. 28 II 84 p. 1; v. și *opalizat* (1974); v. și R.l. 8 X 81 p. 3 (din *multi-* + *funcțional*; DN3, DEX-S)

multilateralitate s.f. –Caracterul a ceea ce este multilateral– „*Multilateralitate*“ Sc. 1 X 66 p. 1; v. și *autoeduca* (din *multilateral* + *-itate*; cf. fr. *multilateralité*, it. *multilateralità*; DMN 1968; DEX, DN3)

multimétru s.n. (med.) „Personalul medical va avea la dispoziție, începând cu anul viitor, un aparat cu ajutorul căruia va putea efectua măsurarea simultană a rezistenței electrice, tensiunii electrice și temperaturii din orice punct al corpului omenesc. *Multimetrul* fiziologic (aceasta este denumirea aparatului) brevetat de curând și construit pe baza unei lucrări de diplomă susținută de studentul V.N.“ Mag. 4 X 75 p. 3 (din fr. *multimètre*; LTR, DT)

múltiplex s.n. (comunic.) –Procedeu folosit în telecomunicații pentru transmiterea simultană a mai multor mesaje– „Discursul său a fost precedat de *múltiplexul* dintre cele trei capitale, la care au participat mai multe personalități politice.“ Ad. 13 IV 91 p. 2 (din fr. *múltiplex*)

multiplu s.m. (arte) „Ca și gravurile, *multiplii* sînt lucrări de artă rezultate din repetarea în câteva exemplare – niciodată numeroase – a unor creații de sculptură originală. Nu sînt reproduceri, ci replici, de obicei realizate de artistul însuși [...]“ R.lit. 3 V 84 p. 2 (DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

multiutilitar, -ă adj. –Cu posibilitatea de a fi utilizat în multe scopuri– „I.A.T. 823. Un avion *multi-utilitar*; modern, ușor și robust [...]“ R.lit. 4 IX 75 p. 16 //din *multi-* + *utilitar*//

multivision v. *multiviziune*

multivitaminizat, -ă adj. –Care conține multe vitamine– „Se va pune în vânzare miere *multivitaminizată* cu polen recoltat de albine, produs care conține întregul complex de vitamine.“ I.B. 22 VII 61 p. 4 (din *multi-* + *vitaminizat*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 388; DN3)

multiviziune s.f. „Spectacol în *multivision*. Sub egida Asociației artiștilor fotografi [...] duminică va avea loc la Ateneul român un spectacol în *multivision*. Este vorba de un procedeu prin care se proiectează pe trei ecrane separate trei imagini diferite cu ajutorul a șase proiectoare.“ I.B. 20 VI 68 p. 1. „[Parisul] se va dezvălui astfel, pe un ecran uriaș de 18 m/10 m, grație *multiviziunii* – un nou mod de expresie, care unește imaginea fixă, tratată și recadrată, cu cinematograful și cu toate ultimele tehnici optice și acustice, controlate de un ordinat.“ R.l. 3 VI 85 p. 6; v. și *dictafon* [și *multivision*] (din fr. *multivision*; DMN)

muncitór-constrúctor s.m. –Muncitor care lucrează la construcții– „Omul nostru – fost fărăn patruzeci de ani și *muncitór-constructor* douăzeci și doi de ani – în câteva luni și-a ridicat o casuță.“ Sc. 15 V 74 p. 1 (din *muncitor* + *constructor*)

muncitór-elév s.m. –Muncitor care își completează studiile, fără a ieși din producție– „Jată-i pe câțiva dintre *muncitorii-elevi*, frunțași la învățătură, repetîndu-și lecțiile înainte de a intra la cursuri.“ Sc. 12 IX 61 p. 1; v. și 24 I 63 p. 2 (din *muncitor* + *elev*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 388)

muncitór-inginér s.m. –Muncitor care își completează studiile pentru a deveni inginer– „Un nou tip de muncitor și-a făcut apariția în întreprinderi: *muncitorul-inginer*.“ Sc. 13 X 61 p. 3 (din *muncitor* + *inginer*; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 234)

muncitór-sortatór s.m. –Muncitor ce sortează și triază materialele și produsele dintr-o fabrică, uzină etc.– „Ei au fost observați de un grup de *muncitori-sortatori* de la ciurul mecanic.“ Sc. 18 II 63 p. 1 (din *muncitor* + *sortator*)

mundialíst s.m. (sport) –Sportiv participant la campionatul mondial de fotbal din 1982 din Spania– „E o reprezentativă a «*mundialistilor*» care evoluează în campionatul Franței.“ Fl. 4 VII 86 p. 23 (din *mundial* + *-ist*)

muppet s. (cuv. engl.) „Noul serial săptămînal de televiziune din Anglia, *The Muppets*, a totalizat în decurs de zece săptămîni șapte milioane de spectatori [...] Cuvintele «*Muppet*» reprezintă o combinație între marionetă și păpușă și desemnează asemenea personaje hibride, puțin groțești sau chiar monstruoase.“ R.lit. 28 IV 77 p. 22 [pron. *mápit*]

muralíst, -ă adj. (artă) –Pictor specializat în arta murală– „Figura marelui pictor *muralist* David Alfaro Siqueiros [...] a fost evocată în cadrul unei festivități omagiale organizată în capitala Mexicului.“ R.lit. 2 II 84 p. 22 (cf. sp., it. *muralista*, fr. *muraliste*; DPN 1983)

muscáci s. (chim.) „*Muscacid* – după cum arată și denumirea, este o substanță contra muștelor.“ R.l. 20 XI 73 p. 3 (din *muscă* + *-cid*)

musical s.n. (anglicism; arte) –Spectacol de muzică și dans, comedie muzicală– „«Studentul-cerșetor», unul din *musical*-urile de mare succes de pe Broadway.“ Cont. 8 III 74 p. 10; v. și R.l. 17 IX 74 p. 4, Sc. 7 IX 79 p. 4 [pron. *miúzcăil*] (din engl. *musical [comedy]*; cf. fr. *musical*; DMN 1966; DN3)

mussolinián, -ă adj. 1994 –Care pornește de (sau aderă) la ideile lui Mussolini– v. *demantelare* (din it. *mussoliniano*; cuv. este mai vechi în română)

mușárd s.m. (franzuzism) –Delator, turnător– „Eugen Barbu, C.V. Tudor sau Adrian Păunescu erau *mușarzii* de serviciu ai Securității.“ „22“ 38/95 p. 3 (din fr. *mouchard*; DFAP)

mutăție s.f. –Schimbare, transformare– „*Mutații* semnificative pentru o societate al cărei țel suprem este omul.“ R.l. 3 XII 79 p. 3. „Cu acest prilej, au avut loc convorbiri privind probleme ale dezvoltării și *mutațiilor* socio-economico-culturale din zonele montane ale Europei [...]“ R.l. 18 VII 90 p. 1; v. și *viral* (din fr. *mutation*; DMN 1955; DP; DN – alte sensuri, DEX, DN3)

muzeobúz s.n. „Începînd de la 6 noiembrie pînă la sfîrșitul lunii, șapte comune din regiunea pariziană sînt vizitate, rînd pe rînd, de un... muzeu pe roți. E vorba de așa-numitul «*muzeobuz*», o autodubă încăpătoare și aspectuoasă în care sînt expuse, ca într-o mică sală de muzeu, 19 din cele mai renumite opere (tablouri în ulei, desene și guașe) ale pictorului francez Fernand Léger (1881–1955). Turneul – deocamdată experimental – al acestui micromuzeu mobil face parte dintr-o acțiune [...]“ R.l. 19 XI 71 p. 6 (din fr. *muzeobus*; DMC 1970)

muzicál-coregráfic, -ă adj. (spect.) –(Spectacol) de muzică și dans– „Spectacolul *muzical-coregrafic* dedicat zilei de 8 Martie.“ Săpt. 28 II 69 p. 3. „Spectacolul literar *muzical-coregrafic* «Vestitorii primăverii».“ Sc. 12 IV 74 p. 4 (din *muzical* + *coregrafic*; FC I 172)

muzicián-compozítór s.m. (muz.) –Muzician care compune muzică– „Ziarele engleze amintesc cu acest prilej că *muzicienii-compozitori* și dirijori trăiesc mult. Astfel, Igor Stravinski și Richard Strauss compuneau și după ce împliniseră 80 de ani.“ I.B. 4 VI 74 p. 4 (din *muzician* + *compozitor*)

muzicián-dirijór s.m. (muz.) 1974 –Muzician care dirijează– v. *muzician-compozitor* (din *muzician* + *dirijor*)

muzicotécá s.f. (muz.) –Colecție de piese muzicale– „*Muzicoteca* pentru toți.“ Pr.R.TV 7 X 79 p. 3. „*Muzicoteca* pentru toți.“ Pr.R.TV 14 X 84; v. și Sc. 25 IV 80 p. 4 (din fr. *musicothèque*; DMC 1978, DEX-S)

muzicoterapie s.f. (med.) –Tratament al unor boli nervoase cu ajutorul muzicii– „E necesară și o sumară pregătire [...] privind *muzicoterapia*, această ramură a terapiei situate la granița dintre medicină și muzică.“ Săpt. 13 VI 75 p. 4. „Muzică de leac. Într-o serie de țări este utilizată cu succes *muzicoterapia*.“ Sc. 19 X 80 p. 5. „De aici la folosirea muzicii în scopuri terapeutice, cu investigarea raportului dintre nou și deja știut, dintre timp, ritm și comunicare, dintre potențialul afectiv și dimensiunea estetică în *muzicoterapie* – nu e decât un pas.“ R.lit. 11 X 84 p. 18; v. și Sc. 19 X 80 p. 5 (din fr. *musicothérapie*; DEX, DN3)

nanosecundă s.f. –O miliardime de secundă– „Cercetători de la Institutul Max Planck din R.F. Germania au terminat de curînd construcția unui laser cu iod care dezvoltă timp de 0,5 *nanosecunde* (o jumătate de miliardime de secundă) o putere de un miliard de kilowați (un terawat).“ Cont. 15 IV 77 p. 5; v. și *subnuclear* (1964) (din fr. *nanoseconde*; DMN 1968; DT; DN3)

napodéz s.sg.tant. (chim.) „*Napodez* este denumirea noului produs pentru lipit, fabricat de Întreprinderea «Napochim» din Cluj-Napoca.“ R.l. 6 X 77 p. 5; v. și *prenadez* (probabil din *Napo[chim] + [a]dez[iv]*)

narcobusiness s.n. –Afaceri cu droguri– „Pînă la urmă, probabil că nici fostul KGB nu ar mai putea avea succes în combaterea *narcobusiness*-ului.“ R.l. 19 III 93 p. 3 [pron. *narcobisnis*] //din *narco-* + *business*//

narcomán, -ă s.m.f. (med.) –Toxicoman– „Potrivit datelor oficiale ale Ministerului de Interne, în Spania au murit anul trecut 83 de persoane ca urmare a narcomaniei [...] Estimările [...] relevă că 350000 de spanioli sînt toxicomani. Anul trecut au fost arestați 11000 de comercianți și *narcomani*.“ I.B. 27 XII 84 p. 8; v. și Cont. 14 XII 79 p. 4; v. și *narcomanie* (1977) (din fr. *narcomane*; DN3)

narcomanie s.f. (med.) –Toxicomanie– „Raportul semnalează, de asemenea, o creștere «fenomenală» a folosirii stupefiantelor și o răspîndire alarmantă a *narcomaniei* în Vietnamul de Sud.“ I.B. 22 II 72 p. 4. „*Narcomanie*. Un reprezentant al Oficiului danez pentru combaterea drogurilor a declarat [...] că în Danemarca abuzul de stupefiante a dobîndit proporții alarmante. Numărul narcomanilor din această țară este estimat la aproximativ 5000.“ I.B. 2 XI 77 p. 8. „Creșterea îngrijorătoare a *narcomaniei* în rîndul copiilor și tineretului din țările occidentale“ R.l. 3 IV 79 p. 6. „În Camera Reprezentanților a Congresului S.U.A. a fost prezentat un proiect de lege privind lupta împotriva *narcomaniei*.“ I.B. 11 IX 86 p. 8; v. și *narcoman*, *narcorublă*, *narcotraficant* (din fr. *narcomanie*; DN3, DEX-S)

narcorublă s.f. „Narcomanie, narcotrafic, *narcorublă* [...] Potrivit Ministerului de Interne rus [...] beneficiul traficantilor a atins în 1991 aproape 3 miliarde de ruble. Se pare că aceste sume au fost reinvestite în structuri comerciale sau financiare nou constituite în țară. Cu alte cuvinte, banii au fost spălați.“ R.l. 19 III 93 p. 5 //din *narco-* + *rublă*//

narcostát s.n. –Stat în care se produc pe scară largă narcotice– „*Narco-state*. Rol determinant (politic, economic, militar) al drogului. În totalitate: Birmania. În tranziție: Pakistan, Peru.“ R.l. 1 VII 93 p. 11 //din *narco-* + *stat*//

narcotizánt, -ă adj. 1991 (fig.) –Care tocește simțul critic, judecata– v. *fesenie* //din *narcotiza*//

narcotráfic s.n. (1993) –Comerțul ilicit cu droguri– v. *narcorublă* (din fr. *narcotrafic*; cf. it. *narcotrafico*; MN 1985, PN 1986, MNC 1992)

narcotraficánt s.m. –Traficant de droguri– „*Narcotraficantul* columbian Pablo Escobar a anunțat că este dispus să se predea, dacă autoritățile columbiene îi oferă garanții scrise și publice de securitate [...]“ R.l. 6 V 83 p. 3. „Anul trecut și-au pierdut viața aproape 10000 de consumatori de stupefiante și au sporit actele criminale comise de *narcotraficanti*.“ I.B. 1 XII 89 p. 4 (din fr. *narcotraficant*, cf. it. *narcotraficante*; PN 1987)

naringină s.f. 1977 (chim.) –Substanță de 1000 de ori mai dulce decît zaharina– v. *aspartam* (din fr. *naringine*; DFMB)

NASA s. „*N.A.S.A.* (Administrația națională pentru problemele aeronauticii și cercetarea spațiului cosmic) a anunțat că se studiază în prezent construirea unui instrument numit penetrometru, care va permite să se afle dacă cosmonauții vor putea să se deplaseze în siguranță pe suprafața Lunii.“ Sc. 26 II 65 p. 3. „Cercetătorii *N.A.S.A.* propun folosirea de combustibili gazoși pentru centralele nucleare.“ Sc. 11 V 75 p. 4. „[...] doar unul dintre aceștia se va urca la bordul laboratorului orbital Spacelab pe care Agenția spațială europeană îl va lansa la sfîrșitul anului 1980 în colaborare cu *N.A.S.A.*“ Sc. 27 XII 77 p. 5; v. și R.l. 3 VII 85 p. 6; v. și *astronaută*, *navetă spațială*, *planetoid*,

quasar [scris și *N.A.S.A.*] (abreviere din engl. *N[ational] A[eronautics and] S[pace] A[dministration]*; FS 310; D.Am.)

nasól, -oálă adj. în: *a băga pe nasoale* (arg.) **1.** –A calomnia pe cineva– „L-au auzit *băgînd pe nasoale* despre tine.“ **2.** –A vorbi despre ceva (sau despre cineva) fără a fi bine informat– „Astăzi *n-a mai băgat pe nasoale* la seminar, pentru că citise bibliografia.“ ✧ *A fi pe nasoale* se folosește pentru a califica o situație gravă (de ex. la un examen la care s-a luat o notă mică) sau nesigură: „*E pe nasoale!* Nu s-a rezolvat încă nimic.“ (Exemplele și explicațiile la Coman Lupu, LL 3/72 p. 350) (din tig. *nasul*, *nasvalo*; DEX)

naș s.m. (arg.) **1.** –Controlor de tren care cade la învoială cu pasagerii fără bilet– „Pînă acum am venit mereu cu *nașul*, dar s-au făcut și aștia ai dracului.“ „22“ 37/93 p. 5. „Cei care nu mai reușesc să-și ia bilet se urcă în tren cu banii în mînă, căutîndu-l pe «*nașu*».“ R.l. 2 X 93 p. 16; v. și R.lit. 35/93 p. 12. **2.** (în limbajul mafiotoilor) –Șef al unui clan mafiot– v. *omertă* (1984) (DEX – alte sensuri)

nășpa adj.inv. (argoul tinerilor postdecembriști) **1.** –Urit– „Mi-a luat maică-mea niște blugi, da’ sînt *nășpa*. Deh, cumpărați după gustul ei...“ **2.** –Antipatic, nesuferit– „Dacă nu vii diseară la film înseamnă că ești cel mai *nășpa* individ din sud-estul Europei.“

natisít s.n. (geol.) „Oamenii de știință sovietici au descoperit în Peninsula Kola un nou mineral pe care l-au numit *natisít*. El se compune din natriu, titan și siliciu.“ R.l. 14 I 75 p. 5 (cuv. rus. abreviat din *na[triu] + ti[tan] + si[liciu] + -it*)

NATO s. (pol.) –Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, creată în 1949– v. *hold-up* (1975; v. și *chip*, *lumină verde*, *trienală* (abreviere din engl. *N[ord] A[tlantic] T[reaty] O[rganization]*; A. Bantaș BE 123)

naturíst, -ă adj. „Medicina naturistă este un termen care devine tot mai des folosit. Ceea ce facem noi aici este într-un fel o reconsiderare a terapiei naturale [...]“ R.l. 23 III 85 p. 5 (din fr. *naturiste*; PR; DEX, DN3 – alte sensuri)

navalíst s.m. (mar.) –Persoană care lucrează pe o navă– „Operatorul de ecluză A.C. e inginer electromecanic *navalíst* și a lucrat în flota maritimă ca șef mecanic.“ Fl. 25 V 84 p. 20 (din *naval* + *-ist*)

navă-báză s.f. (mar.) –Navă care servește drept bază (de aprovizionare, de lansare)– „O *navă-bază* pentru traulerele de pescuit în largul oceanului a fost concepută la șantierul din Gdansk (Polonia) [...] această insulă plutitoare va servi o flotă formată din 40 de traulere de mare capacitate.“ Sc. 15 X 76 p. 5; v. și *hidroplan* (1974) //din *navă* + *bază*; D.Tr.//

navă-cabotíer s.f. (mar.) –Navă care navighează între porturile de pe coastă– „Printre victimele probabile ale furtunii puternice care a bîntuit săptămîna trecută deasupra Mării Nordului se numără și *nava-cabotier* vest-germană «Antje Jansen».“ R.l. 14 XII 73 p. 6. „La scurtă vreme [...] două elicoptere ale portavionului francez «Foch» i-au salvat pe cei opt membri ai echipajului *navei-cabotier* sub pavilion hondurasian «Sylvia», care a naufragiat în apele Mediteranei.“ R.l. 23 V 77 p. 6; v. și Sc. 4 XI 79 p. 6 (din *navă* + *cabotier*, după fr. *navire caboteur*; DTP)

navă-dormitór s.f. (mar.) –Navă amenajată ca dormitor– „În apropierea digului au acostat două *nave-dormitor*.“ R.l. 14 VII 75 p. 5. „BTT Tulcea dispune de 17 pontoane-dormitor cu cîte 42 de locuri, o *navă-dormitor* cu 80 de locuri.“ I.B. 9 VIII 75 p. 6 (din *navă* + *dormitor*)

navă-expozíție s.f. (mar.) –Navă pe care este deschisă o expoziție– „Întreprinderile franceze vor avea posibilitatea să-și prezinte realizările în alte țări, într-un palat plutitor. Vasul achiziționat și transformat în *navă-expoziție* a fost denumit în mod simbolic – «Mesa-gerul».“ R.l. 18 I 73 p. 6 (din *navă* + *expoziție*, probabil după model fr.)

navă-mámă s.f. –Navă-bază– **1.** (astr.) „Ei au anunțat că modulul lunar cu care vor coborî pe satelitul natural al Pămîntului va purta denumirea codificată «Eagle» (Vulturul) iar *nava-mamă* va rămîne pe orbita lunară pentru a aștepta reîntoarcerea.“ Sc. 7 VII 69 p. 4; v. și

recuplare. 2. (mar.) „Noua unitate de pescuit va fi dotată cu un elicopter pentru survolarea mării, depistarea bancurilor de pești și asigurarea legăturilor între *nava-mamă* și flotila sa de pescadoare.“ Sc. 16 V 78 p. 5; v. și *desalinizare* (din *navă* + *mamă*, probabil după model engl.)

navă-pirát s.f. (mar.) –Navă care cutreieră mările pentru a ataca și jefui alte nave– „Împotriva cargoului «Baku» care transporta zahăr, *nava-pirat* a tras câteva salve cu tunuri de 20 mm și a deschis foc de mitralieră.“ Sc. 30 III 63 p. 6 (din *navă* + *pirat*, după fr. *bateau-pirate*)

navă-remorcher s.f. (mar.) –Navă care remorchează ambarcații fără propulsie proprie– „Există câteva proiecte de remorcarea a aisebergurilor cu ajutorul unor *nave-remorcher*. Unul dintre ele prevede transportarea unui bloc de gheață plutitor din Arctica spre coastele de nord-vest ale Australiei. Pentru aceasta va fi suficient un vapor remorcher care se va deplasa cu o viteză ceva mai mică de un km pe oră.“ Sc. 12 X 70 p. 4 (din *navă* + *remorcher*; după fr. *navire-remorqueur*)

navă-satelít s.f. (astr.) –Navă cu rol de satelit cosmic– „Au apărut *navele-satelit*, vestitoare ale pătrunderii omului însuși în cosmos.“ I.B. 4 X 62 p. 3. „Se procedează la readucerea la sol a *navelor-satelit*.“ Sc. 26 VII 69 p. 6; v. și 22 IV 66 p. 6; v. și *pilot-cosmonaut* (1961) (din *navă* + *satelit*, după rus. *korabli sputnik* sau fr. *vaisseau satellite*; Th. Hristea P.E. 169)

navă-spital s.f. (mar.) –Navă amenajată ca spital– „*Nava-spital* «Britannicus» a fost torpilată de germani în 1916.“ R.I. 24 XI 76 p. 6. „Primele două filme înfățișează peregrinările scafandrilor de pe «Calyppo» pe *nava-spital* «Britanic» scufundată în 1916.“ R.I. 4 I 78 p. 6; v. și Sc. 18 X 77 p. 5, R.I. 29 XII 77 p. 6 (din *navă* + *spital*, după fr. *navire-hôpital*; LTP)

navă-școală s.f. (mar.) –Navă pe care se face ucenicia marinarilor– „*Nava-școală* Mircea s-a înapoiat în portul Constanța.“ Sc. 25 VII 69 p. 5 (din *navă* + *școală*, după fr. *navire-école*; D.Tr., DT)

navă-tânc s.f. (mar.) –Navă recipient– „Această *navă-tanc* transportă ulei alimentar [...]“ Expres 19–25 V 92 p. 16 (din *navă* + *tanc*)

navă-uzină s.f. (mar.) –Navă special amenajată pentru a prepara peștele– „Aflată în largul mărilor și oceanelor, *nava-uzină* aprovizionată continuu de pescarii de pe 11 traulere norvegiene, prelucrează anual 200000 tone de pește (în condiții igienice excepționale, ținând seama de abundența de apă și înalta tehnicitate a instalațiilor), transformându-le în 45000 tone de produse semifinite.“ R.I. 17 X 70 p. 6. „Fundatia «Greenpeace» a anunțat [...] că va lansa o nouă companie în Oceanul Atlantic împotriva pescuitului de balene [...] Membrii fundației au indicat că vor folosi următoarea metodă: la bordul unor bărci pneumatice, se vor interpune între cetacee și *navele-uzină*, ce au echipament special de vînare a balenelor.“ R.I. 6 VI 78 p. 6 (din *navă* + *uzină*, după fr. *navire-usine*; DMN 1965; D.Tr., DT)

navetă vb. I –A face naveta– „Din 1990, de când *navetați* între Cluj și Bonn, nu mai predați.“ Ap. 7–8/93 p. 7. „Interesul pentru «ultima oră» a limbii i-a rămas neobosit cercetătoarei care *navetează* (altul care nu e-n DCR!) cu egală eleganță în spațiu ca și în timp.“ D. 144/95 p. 13 (din *navetă*)

navetă s.f. 1978 –Ladă cu dimensiuni standardizate, care servește la transportarea unor produse alimentare– v. *Cico*; v. și R.I. 27 XII 79 p. 2, 19 IV 80 p. 2 (formal din fr. *navette*; DEX, DN3)

navetă (spațială) s.f. (astr.) –Vehicul care asigură legătura între Pământ și o stație orbitală; navă reutilizabilă– „Vineri a fost experimentat cu succes primul zbor liber al *navetei spațiale* americane «Enterprise» alcătuită din avionul purtător, un Boeing 747, și *naveta* propriu-zisă.“ Sc. 13 VIII 77 p. 6. „NASA a cerut Congresului american să aprobe construcția unei a cincea *navete spațiale*, afirmând că numărul actual al celor existente (patru) nu poate satisface solicitările.“ R.I. 26 II 82 p. 6; v. și Sc. 14 VIII 77 p. 6, R.I. 26 II 79 p. 6; v. și *circumterestru, preselecciona, Spacelab* (din fr. *navette [spatiale]*; DMN 1970; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

navetist s.m. (arg.) –Hoț de buzunare care operează „făcînd naveta“ pe autobuze– „Preferă distanțele scurte, în circuit: urcarea la Televiziune, coborîrea la Muzeul Satului și viceversa. Spre deosebire de omul de rînd, «*navetiștii*» sînt atrași de mediile aglomerate.“ R.I. 3 XI 94 p. 6 (din *navetă* + *-ist*; DEX, DN3 – alt sens)

naviplán s.n. (av., mar.) –Vehicul care planează deasupra apei; aeroglisor– „N-102-C este marca ultimului tip de *naviplan* lansat la apă în Franța.“ Sc. 14 XI 70 p. 6. „Nu departe de Bordeaux, cel mai mare *naviplan* francez a fost complet distrus, în urma unui incendiu, provocat de explozia accidentală a unui aparat electric.“ R.I. 5 V 77 p. 6 (din fr. *naviplan*; DMN 1965)

navomodél s.n. –Macheta unei nave– „În cinstea zilei marinei se va desfășura tradiționalul concurs republican de *navomodele*, la care vor lua parte reprezentanți ai secțiilor de navomodelism din întreaga țară.“ Sc. 29 VII 61 p. 3 (din *navă* + *model*; DEX, DN3)

navomodelism s.n. 1961 –Tehnica construirii navomodelelor; concurs de navomodele– v. *navomodel* (din *navomodel* + *-ism*; DEX, DN3)

navomodelist s.m. –Constructor de navomodele– „Pe malul lacului Băneasa și-au dat întâlnire *navomodeliștii*-copii și maturi din întreaga Capitală.“ Pr.R.TV 13 VI 63 p. 8 (din *navomodel* + *-ist*; DEX, DN3)

nămoloterapie s.f. (med.) „O altă procedură cu caracter terapeutic este *nămoloterapia* practică la Techirghiol sau în lacuri cu proprietăți similare. Ea constă din aplicarea unui strat subțire de nămol (cu care se unge tot corpul după o prealabilă încălzire la soare, iar îndepărtarea se face prin baie în ghiol. Atît helioterapia cît și talasoterapia acționează pozitiv asupra întregului organism prin mecanisme complexe.“ Sc. 7 VIII 77 p. 4 (din *nămol* + *-terapie*)

N'dranghéta s.f. (cuv. it.) „Magistrații din Palmi (sudul Italiei) au deferit tribunalelor 117 persoane acuzate de apartenență la *N'drangheta* calabreză («gang» al crimei organizate).“ R.I. 22 I 85 p. 6. „Printre condamnați se află și căpetenia organizației «*Ndrangheta*» (Mafia calabreză).“ R.I. 10 VI 86 p. 6; v. și *anticamorra* (1984) [scris și *ndrangheta*] (din it. *n'drangheta*; DPN 1972)

nediseminare s.f. în sint. *nediseminare a armelor atomice/nucleare* –Nerăspîndire– „Este necesară netezirea drumului printr-o serie de măsuri tranzitorii, parțiale, între care se află și mult controversata problemă a nerăspîndirii armelor nucleare. Într-adevăr, problema unui tratat de *nediseminare* a armelor nucleare a ridicat în fața tuturor statelor posesoare sau nu de bombe atomice, o serie de probleme [...]“ Sc. 27 VII 67 p. 4. „Tratat de *nediseminare* a armelor atomice.“ Emisiune TV 16 VIII 79 (din *ne-* + *diseminare*; DEX, DN3)

needucogén, -ă adj. –Care nu reușește să dea o educație bună– „Să simțim, nu numai să înțelegem ce înseamnă o familie *needucogénă*, de ce nu-i bine să lași copiii pe mîna unei familii *needucogene*.“ Cont. 22 VI 73 p. 5 //din *ne-* + *educogén*//

neetanșitate s.f. –Defectul de a nu fi etanș– „Specialiștii au realizat un nou aparat «Halodet 92» destinat detectării și localizării *neetanșităților* la instalațiile care lucrează sub presiune sau în vid.“ R.I. 26 I 77 p. 5 (din *ne-* + *etanșitate*, după fr. *non [in] étanchéité*; DT; DEX-S)

nefericít adj. în sint. *candidat nefericít* (pol.) –Candidat care a pierdut în lupta cu adversarul său politic– „[J. Chirac] a reușit să se prezinte drept candidatul schimbărilor în fața «imobilului» său prieten de 30 de ani, Eduard Balladur, *candidat nefericít* al acestui scrutin prezidențial.“ „22“ 19/95 p. 16 (trad. fr. *malheureux* “perdant”; DEX – alte sensuri)

negăție s.f. (înv.; folosit pînă în decembrie 1989) „Din păcate însă, acordul de principiu pentru schimbarea repartizării («*negația*», cum i se mai spune), ca și «oferta», de altfel, se pronunță uneori cu o surprinzătoare ușurință.“ Sc. 21 III 74 p. 4. „[...] vizualizez scena în care stagiara intră în biroul secretarului de partid pe județ, decisă să facă orice compromis pentru a-i slujbei «*negația*» [...]“ R.lit. 16/96 p. 17; v. și Fl. 11 X 79 p. 15; v. și *conductor-arhitect* (formal din fr. *négation*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

negociabil, -ă adj. (Termen devenit foarte frecvent după decembrie 1989) –Supus discuției– „Vînd casă [...] preț 1–2 milioane, *negociabil*.“ R.I. 14 IX 92 p. 6. „Din punctul nostru de vedere două lucruri nu sînt *negociabile* în CDR: ideea opoziției unite și propriile opțiuni politice.“ R.I. 27 XI 92 p. 3; v. și 15 IX 92 p. 11 (din *negocia* + *-bil*; DN, DEX, DN3)

negritudine s.f. –Ansamblul valorilor proprii rasei negre– „[Sénghor] ține conferințe abordînd diferite probleme africane, tema sa predilectă fiind analiza termenului «*negritudine*», folosit ca simbol al tradiției culturale africane.“ R.lit. 5 III 84 p. 22 (din fr. *négritude*; cf. engl. *negritude*; PR, DMC 1933, BD 1965; DN3)

négru adj. în loc.adv. *la negru* (a *cumpăra* / *vinde* / *munci la negru*) –Clandestin, fără a declara legal– „Riscul de a schimba valută *la negru*“ R.I. 21 IX 93 p. 16. „Puțini reușesc să-și găsească o slujbă. Atunci cînd o găsesc, aceasta e de obicei *la negru*.“ „22“ 37/93 p. 5 (cf. fr. *au noir*; DMC 1969, DFAP 172; DEX)

négru-abanós adj. –De culoare negru intens, ca abanosul– „Aici se vor ridica hale pentru adăpostirea a 10000 de nurci, îndeosebi din varietățile topaz, *negru-abanos* și alb.“ R.I. 5 VIII 67 p. 1 (din *negru* + *abanos*)

nenorocós adj. în sint. *candidat nenorocos* (pol.) –Candidat care a pierdut în lupta cu adversarul său politic– „Romancierul [Vargas Llosa a fost] *candidat nenorocos* la președinția țării sale.“ D. 144/95 p. 3 (trad. fr. *malheureux* “perdant”; DEX – alte sensuri)

neocolonialism s.n. –Nouă formă de colonialism care urmărește dominarea economiei unei țări– „Pozițiile-cheie pe care puterile occidentale și în special SUA le dețin în aparatul executiv al ONU au permis ca operațiunea ONU din Congo să se transforme într-un instrument de manevră al *neocolonialismului*.“ Cont. 18 X 62 p. 8; v. și Sc. 11 XI 79 p. 6 (din fr. *néocolonialisme*, engl. *neocolonialism*; DMC 1950; FC I 139; DP; DEX, DN3)

neocomunism s.n. (pol.) –Nouă formă de comunism; termen frecvent utilizat după 1989– „Zile și nopți de sărbătoare a libertății într-o zonă a Capitalei, zonă liberă de (*neo*)*comunism*. Din ce în ce mai multe persoane și personalități aspiră la demnitatea de golan.“ R.I. 3 V 90 p. 2. „Noi sintem copiii zonei libere de *neocomunism*.“ „22“ 28/90 p. 11. „[...] o masă rotundă în care s-au dezbătut următoarele teme: *Neocomunismul* în Bulgaria și în țările central și est-europene, Serviciile secrete și *neocomunismul*, Dimensiunile schimbării în societățile neocomuniste.“ „22“ 45/93 p. 10. „Cum îi vedeau fesenistii pe cei din «zona liberă de *neocomunism*»?“ D. 98/94 p. 16; v. și Ad. 6 V 90 p. 2: v. și *criptocomunism* (din *neo-* + *comunism*; I. Preda în LR 11/92 p. 580)

neocomunist, -ă adj. 1993 –Propriu neocomunismului– v. *neocomunism*, *criptocomunism* (din *neo-* + *comunist*)

neogau(l)list, -ă adj. (pol.) –Care se conformează ideilor generalului De Gaulle după dispariția acestuia– „[...] liderul Adunării pentru republică – grupare *neogaullistă*, de opoziție, din Franța – a cerut președintelui F. Mitterrand dizolvarea Adunării Naționale și organizarea de alegeri legislative anticipate [...]“ R.I. 24 VII 84 p. 6. „Chirac ar fi stabilit un pact secret [...] în numele partidului *neogaullist* RPR.“ Ev.z. 3 III 97 p. 4 [pron. *neogolist*] (din fr. *néogaulliste*; DMC 1971)

neonatal, -ă adj. (med.) –Care se referă la noul născut– „Poate că ar fi bine să existe un centru de terapie intensivă *neonatală* pe lângă una din marile maternități [...]“ R.I. 14 III 84 p. 2 (din fr. *néo-natal*; PR, DMC 1969)

neonatolog s.m. (med.) „[...] toate afecțiunile pot fi tratate cu rezultate bune, chiar dacă starea copilului este incipient foarte gravă, avînd o echipă de medici bine pusă la punct, în a cărei componentă sînt și *neonatologi* (pediatru pentru nou-născuți).“ R.I. 14 III 84 p. 2 (cf. engl. *neonatologist*; 1960)

neonatologie s.f. (med.) –Pediatria noilor născuți– „Dr. N.G.T., șeful secției de *neonatologie*, Spitalul «Dr. Cantacuzino»“ R.I. 21 III 84 p. 2 (din fr. *néonatalogie*; cf. engl. *neonatology* 1960, it. *neonatologia*; PR 1970, DPN 1983)

neonazist, -ă s.m.f. (pol.) –Adept al nazismului, după căderea național-socialismului– „Au venit și ceilalți *neonaziști*, a ieșit cu caftală mare.“ R.I. 15 I 93 p. 4. „[...] străzile erau pline de suporteri, printre ei și *neonaziști* cu capetele rase, «skinheads», cum le spune.“ R.I. 16 I 93 p. 3 (din *neonaz[ism]* + *-ist*, cf. it. *neonazista*; DN3)

neonomenclaturist, -ă adj., s.m.f. (pol.) –Nomenclaturist de după decembrie 1989– „*Neonomenclaturistii* au avut o reacție promptă și s-au agățat temeinic de funcțiile, la toate nivelele, care li s-au oferit.“ R.lit. 18 VII 91 p. 2 [scris și *neonomenclaturist*] (din *neo-* + *nomenclaturist*)

neoplázic, -ă adj. 1978 (med.) –Canceros– v. *dublu-orb*; v. și R.I. 27 VI 80 p. 5 (din fr. *néoplasique*; DZ; DEX, DN3)

neototalitarism s.n. (pol.) –Nouă formă de totalitarism, după decembrie 1989– „[...] o nouă interdicție, o nouă formă de monolog, ca să nu spun *neototalitarism*.“ Dr. 20 II 90 p. 2 (din *neo-* + *totalitarism*)

neprotejat adj. în sint. *contact sexual neprotejat* 1992 –Fără prezerativ– v. *cabinet de planificare familială*, *seropozitiv*

nes s.n. –Nescafé– „Prima grijă a lui Mihai la plecarea în concediu a fost să vîre în rucsac *nesul* și zahărul.“ ♡ (diminutivat) „Bem un *nesulet*?“ (din *nes[café]*)

nescafé s.n. 1974 (alim.) –Cafea pulbere sau granule de tip instant– v. *cafea-filtru*, *operațional* [scris și *nes-café*] (marcă înregistrată a firmei Nestlé; din fr. *nescafé*; PR 1942; DN3)

neșifonabilitate s.f. 1974 –Calitatea de a nu se șifona– v. *cardat* (din *neșifonabil* + *-itate*; DN3)

neșifonabilizare s.f. –Calitatea de a nu se șifona– „Eforturile specialiștilor sînt îndreptate acum spre obținerea unei *neșifonabilizări*.“ Mag. 12 XI 66 p. 6 (din *neșifonabil*)

netropicalizăt, -ă adj. –Nesupus acțiunii de a deveni insensibil la un climat tropical– „Un Fiat 1300 *netropicalizat*.“ Sc. 30 VIII 66 p. 3 (din *ne-* + *tropicalizat*; DEX-S)

neurobiologie s.f. (biol.) –Biologia sistemului nervos– „Hubel este profesor de *neurobiologie* la Harvard, iar Wiesel a devenit conducătorul acestei catedre după ce s-a specializat în oftalmologie și neuropsihologie [...]“ R.I. 12 X 81 p. 6 (cf. fr. *neurobiologie*, engl. *neurobiology*; PR – înainte de 1970, BD 1971; DN3)

neuroendocrin, -ă adj. 1969 (med.) –Privitor la relațiile dintre sistemul nervos și cel endocrin– v. *stimuloterapie* (din *neuro-* + *endocrin*; cf. fr. *neuroendocrinien*; DFMB, DM; DEX-S)

neurolîmfă s.f. (med.) –Lichid cefalorahidian– „Se pare că memoria este transmisă prin *neurolîmfă*.“ Cont. 3 XI 78 p. 5 (din fr. *neurolymphe*; DM; DN3, DEX-S)

neuroortoped s.m. (med.) „Sînt ortoped și, în același timp, neurochirurg [...] *Neuroortopedia* [...] este, evident, o arată și numele ei, o «specialitate de graniță». Fiindcă ortopezii vîd, îndeobște, doar structura osoasă a coloanei, iar neurochirurgii, la rîndul lor, vîd numai suferința măduvei spinării și a rădăcinilor nervoase. *Neuroortopedul* trebuie să cuprindă ambele aspecte.“ Cont. 14 IV 84 p. 6 (din *neuro[chirurg]* + *ortoped*)

neuroortopedic, -ă adj. (med.) „[...] o specialitate rară pe plan mondial: chirurgia *neuroortopedică*.“ f.d. (din *neuroortopedie*)

neuroortopedie s.f. 1984 –Disciplină de graniță care combină neurochirurgia și ortopedia– v. *neuroortoped* (din *neuro[chirurgie]* + *ortopedie*)

neuroprotéză s.f. 1974 (med.) –Microordinator care înlocuiește nervul optic– v. *fosfenă* //din *neuro-* + *proteză*//

neuropsihologie s.f. 1981 –Disciplină care studiază fenomenele psihice în legătură cu sistemul nervos central– v. *neurobiologie* (din fr. *neuropsychologie*; PR 1951; DEX, DN3)

neurotransmițător s.n. (chim.) „La recenta întîlnire de la Nichat a gastroenterologilor francezi s-a semnalat ivirea unei noi speranțe în tratarea radicală a ulcerului prin elaborarea de către biochimisti a unui nou produs, cimetedina. Este vorba de o moleculă menită să «înșele» mecanismul secrețiilor acide care lezează mucoasa stomacală, producînd ulcerele. Ținînd seama de faptul că secretarea de acid clorhidric este controlată de un *neurotransmițător* – histamina – specialiștii au pus la punct molecule analoge histaminei.“ Sc. 8 XI 77 p. 5 (din *neuro-* + *transmițător*; după fr. *neurotransmetteur*, engl. *neurotransmitter*; BD 1971, DTN 1976)

neutrîno s. (fiz.) –Particulă electric neutră foarte ușoară– „În Uniunea Sovietică, prinde viață un important proiect astronomic – o stație *neutrino*. Într-un tunel uriaș săpat în munte se va instala un puternic telescop neutrino-mezonic, instalație unică în lume pentru înregistrarea particulelor *neutrino*.“ R.I. 5 II 77 p. 6 (din fr., it., engl. *neutrino*; DTP; DEX; DN3)

neutrino-mezonic, -ă adj. 1977 –Care folosește particule electrice neutre și mezonice– v. *neutrino* (din *neutrino* + *mezonic*)

nevăzător, -toăre s.m.f., adj. –Om lipsit de vedere, orb– „La căminul de *nevăzători* se învață.“ Sc. 13 I 61 p. 2. „Profesorul de limbă română I.V. de la Grupul școlar de fete *nevăzătoare* din Arad, se gîndea de mulți ani la o mașină la care să poată lucra și cei lipsiți de vedere.“ R.I. 7 III 79 p. 5; v. și 30 XI 79 p. 6, Sc. 26 IV 80 p. 6; v. și *electroftalm*, *fosfenă* (din *ne-* + *văzător*)

niawái s.m. (cuv. amerind.) „În cursul unei conferințe de presă ținută la Lima, el a prezentat fotografiile și a dat explicații asupra modului de viață și obiceiurile *niawailor*; locuitorii unei regiuni neexplorate, unde se află șase triburi de indieni, descendenți ai unei civilizații vechi de 40 de secole.“ Sc. 28 VIII 77 p. 6

nichitastănescian, -ă adj. (lit.) –Specific poetului Nichita Stănescu– „Editoarea nu ascunde faptul că a grupat textele în funcție de cîteva «momente principale ale înțelegerii și valorizării creației *nichitastănesciene*.“ R.lit. 15 III 84 p. 9 (din numele poetului *Nichita Stănescu* + *-ian*)

ninja s., adj. –(Luptător) foarte bătaios– „[...] mai puteau fi văzuți flăcăii de la USPP împachetați în veste antiglonț [...] Au putut fi văzute și cîteva «țestoase», temuții soldați *ninja*.“ R.I. 3–4 X 92 p. 1. „O bandă de patru indivizi, costumați în *ninja*, terorizează pătura bogată a municipiului Tîrgu-Mureș“ Ev.z. 3 XI 94 p. 2. „Prima lovitură de sabie *ninja* dată în centrul Capitalei între X și Y.“ Expr. Mag. 10/95 p. 2; v. și R.I. 17 VIII 93 p. 10 (la origine, “mercenar în serviciul împăratului

japonez“; răspândit prin desenele animate în care apar broaștele țestoase Ninja)

nippón s. 1980 (sport; cuv. jap.) –KO la judo– v. *judo* (DEX – alt sens)

nisipoterapie s.f. (med.) –Procedeu chinez antireumatismal care constă în culcarea bolnavilor cu o parte a corpului în nisip fierbinte– „*Nisipoterapia* este, de fapt, un proces fizioterapeutic bazat pe reacțiile întregului corp omenesc determinat de factori fizici. Această metodă are un efect benefic în tratarea reumatismului [...]“ Mag. 13 X 84 p. 10 //din *nisip + terapie*//

nistreán, -ă adj. (pol.) –Care aparține teritoriului Transnistriei– „[...] formațiuni înarmate ale fantomaticii republici *nistrene* au deschis focul asupra postului de poliție aflat pe podul de pe Nistru.“ R.I. 17 XII 91 p. 1. „Autoproclamată republică *nistreană*.“ R.I. 12 VIII 93 p. 9; v. și 14–15 III 92 p. 1 (din n.pr. *Nistru + -ean*)

nível s.n. (constr.) –Etag– „Blocul în care locuiește Vlad are zece nivele.“ (din fr. *niveau*; DMN 1965; DEX)

nível-recórd s.n. –Nivel foarte înalt.– „Londra: prețul aurului la un *nivel-record*.“ I.B. 28 I 72 p. 4. „Inflația tinde spre *niveluri-record*.“ Sc. 31 VII 74 p. 6; v. și I.B. 8 VI 74 p. 8, R.I. 31 VIII 79 p. 6, Sc. 21 III 87 p. 6 (din *nivel + record*, după fr. *niveau-record*; DMN 1969)

nivométric, -ă adj. 1977 –Referitor la măsurarea nivelului apelor– v. *esantionaj* (din *nivometru + -ic*)

nô s. (cuv. jap.; spect.) „Piesa este scrisă de un contemporan care nu a intenționat să ne ofere o mostră de scenariu dramatic specific stilului *Nô*, sau *Kabuki*, stiluri tradiționale ale teatrului japonez.“ Săpt. 18 VI 82 p. 4. „La Paris a apărut un volum conținând cinci piese moderne scrise de celebrul autor japonez Yukio Mishima în maniera teatrului tradițional *Nô*.“ R.lit. 9 II 84 p. 22. „Duminică seara, imensul public atașat acestei instituții de cultură a putut asculta trei piese *Nô* de scriitori anonimi japonezi.“ R.lit. 16 II 84 p. 16; v. și *bunraku* (1981), *kabuki* (cf. fr. *nô*; PR – sf. sec. XIX)

no frost (sint. s. engl.) –(Despre frigider) Tip perfecționat de frigider cu un sistem intern de dezghețare automată– „Combine frigorifice 260-440 I «no frost».“ R.I. 1 VI 93 p. 10

nombrilíst, -ă adj. (franțuzism) „Numai depășind această perspectivă pe care francezii o numesc *nombrilístă* (a te crede buricul pământului) se poate construi.“ R.lit. 47/93 p. 13 (din fr. *nombriliste*)

nomenclatură s.f. (pol.) –Clasa dominantă, prin funcțiile în partid, în Uniunea Sovietică; prin extensie, și în celelalte țări comuniste– „[...] la încheierea lecturii îmi amintesc că nu i-am dat dreptate autorului, în a cărui pesimistă viziune *nomenclatura* urma să producă în liniște, netulburată de nimeni și de nimic, la infinit ca să zic așa, *nomenclaturisti*.“ R.lit. 3 V 90 p. 3. „Se impune epurarea *nomenclaturii* din administrația centrală de stat.“ Alianța civică 4 X 91 p. 4. „*Nomenclatura* înseamnă nu numai marii oficiali care trăiau la București, ci mii de posturi aflate pe lista Comitetului Central.“ „22“ 40/93 p. 4; v. și 30 XII 92 p. 6; v. și *bișnițar*, *inocentă*, *nomenclaturist*, *totalitarism* [scris și *nomenclatură*] (din rus. *nomenclatura*, răspândit mai ales după traducerea în 1980 a cărții lui N.S. Voslensky *Nomenclatura*; fr., it. *nomenclatura*; DEX, DN3 – alte sensuri)

nomenclaturíst s.m., adj. (pol.) –Care aparține nomenclaturii– „Am combătut și vom combate [...] metodele *nomenclaturiste* de marginalizare a oamenilor, de înăbușire a destinelor pe bază de dosare nejudicate sau neexamine public.“ R.I. 12 V 90 p. 3. „Interesul foștilor *nomenclaturisti* este triplu: de a-și menține (reciștiga) privilegiile; de a frâna ori stopa reformele [...] și de a evita tragerea lor la răspundere pentru abuzurile săvârșite în trecut.“ R.lit. 30 VIII 90 p. 2. „Diferența dintre noii *nomenclaturisti* și buticari este că *nomenclatura* nu parvine pe o cale economică, ci pe una politică.“ R.lit. 18 VIII 91 p. 2. „În ultima decadă a lunii mai, la Băile Herculane a fost prezent pentru câteva zile tov. Ilie Verdeț, președintele PSM. *Nomenclaturistul* de frunte nu a poposit întâmplător în Valea Cernei.“ R.I. 4 VI 93 p. 9; v. și Cotid. 18 III 92 p. 3, R.lit. 14–20 X 92 p. 14, Cotid. 18 III 93 p. 2, R.lit. 35/95 p. 16; v. și *nomenclatură*, *perestroichist*, *rezistent*, *securist* [scris și *nomenclaturist*] (din *nomenclatură + -ist*)

nominalizá vb. I –A propune (pentru un premiu)– „[...] primarul Timișoarei a fost *nominalizat* [...] pentru a primi premiul pe 1992 al Fundației regale [...] din Danemarca.“ Tin.lib. 4 XII 92 p. 2. „Cei doi [au fost] *nominalizați* printre cei cinci la Premiul Europei.“ Lit. 32/93 p. 12; v. și Ev.z. 31 V 93 p. 8 (din fr. *nominaliser*; DEX, DN3 – alte sensuri)

nominalizare s.f. –Propunere (de obicei pentru un premiu)– „O *nominalizare* la această festivitate e foarte importantă [...]“ R.I. 13 I 93 p. 3; v. și D. 191/96 p. 4 (din *nominaliza*; DN3 – alte sensuri)

nonautór s.m. –Autor lipsit total de calitățile cerute unui scriitor– „Recent, revista «Times» a publicat un articol foarte caustic cu privire la ceea ce ea denumește *non-cărți*, scrise de *non-autori*, pentru *non-oameni*.“ Cont. 16 IX 60 p. 6 //din *non + autor*; FC II 169, 170//

noncárte s.f. 1960 –Carte lipsită de orice substanță, de orice valoare artistică– v. *non-autor* //din *non + carte*; FC II 169, 170//

nonóm s.m. –Persoană lipsită de calități umane, derbedeu– „Pe această pînză s-ar întîlni escrocii care distrug cîteva oameni, cu bestiile care distrug mii de oameni. Sînt *non-oameni* care populează filmul lui Weiss.“ Gaz.lit. 17 VII 61 p. 7; v. și *nonautor* (1960) //din *non + om*; FC II 170//

nonstóp adj.inv., s. (anglicism) –Fără întrerupere– „După 267 de zile cît a durat călătoria sa *non-stop* în jurul lumii [...] navigatorul solitar japonez K.H. a revenit recent în portul Osaka.“ R.lit. 13 V 74 p. 6. „Programul magazinului: 7–21, *non-stop*.“ R.I. 23 IX 75 p. 4. „*Non-stop* la Voinicelul.“ I.B. 12 I 76 p. 7; v. și *sex-magazin* (din engl., fr. *non-stop*; FC II 168, 170, 265, 276, 280, 291; DMC 1960)

noradrenalină s.f. (biol.) –Hormon asemănător adrenalinei, care se găsește în glanda suprarenală și în terminațiile nervilor simpatici– „Această variație de temperatură depinde de cantitatea de adrenalină și *noradrenalină* produsă de organism, cei doi hormoni intervenind pentru «răcirea» creierului dar fiind și cauza creșterii agresivității.“ R.I. 9 VIII 84 p. 6 (din fr. *noradrénaline*; DEX, DN3)

normalián, -ă s.m.f. (inv.) –(În Franța) Fost elev al Școlii Normale Superioare– „Cu N.N. Condeescu, A. Dupront va rămîne în strînsă legătură: *normalianul* «étranger» român servea în țara sa drept călăuză *normalianului* francez!“ R.lit. 46/95 p. 14 (din fr. *normalien, -ienne*; PR 1850; DN3 – alte sensuri)

nou adj. în sint. *mai nou* –Mai de curînd– „Va fi perioada în care scurtele din blană creată (ondulată, cum *mai nou* am aflat că i se spune) [...] vor putea fi purtate cu dezinvoltură [...]“ Săpt. 19 X 84 p. 8. „Pictorul S.V. preferă, *mai nou*, penița.“ Ora 2 XI 93 p. 4; v. și *brebanian* (din *mai + nou*)

nouăzeciíst s.m. (lit.) –Scriitor din generația ‘90– „Cert este că *nouăzeciști* [sînt] mulți cît să-i numeri pe degete.“ R.lit. 19–25 I 93 p. 9 (din *nouăzeci + -ist*)

nucleotíd s.n. (biol.) „Una dintre marile descoperiri ale biologiei contemporane o constituie faptul că genele, care asigură legătura genetică dintre generații, sînt constituite din acizi nucleici, substanțe chimice macromoleculare alcătuite din unități mai mici, denumite *nucleotide*, al căror număr de secvență variază de la o serie la alta.“ Sc. 4 X 78 p. 4 (din fr. *nucléotide*, engl. *nucleotide*; L, WT, DFMB; DC, DM)

nufár s. 1978 –Produs pentru curățat obiectele sanitare din faianță– v. *detartrant* //din *nufăr*//

númăr-recórd s.n. –Număr foarte mare– „Inteligența lui tactică și, mai ales, o știință a plasamentului, îl prezentau într-un *număr-record* de poziții de marcare.“ Sp. 11 II 74 p. 3. „Japonezii au fabricat în cursul lunii septembrie a.c. un *număr-record* de autovehicule: 654216.“ I.B. 24 X 75 p. 4. „Interesul manifestat față de viitoarele Jocuri olimpice se va materializa printr-un *număr-record* de telespectatori.“ R.I. 7 II 77 p. 5 (din *număr + record*, după fr. *nombre-record*; DMN 1968)

númăr-vérde sint.s. „Spitalul a deschis o linie telefonică specială, un «*număr verde*», la care se poate apela gratuit.“ Ev.z. 21 X 95 p. 8 (după fr. *numéro vert*, it. *numero verde*; PN 1987)

nursing s. (cuv. engl.) –Asistentă medicală– „Școala de *nursing* Colentina scoate pentru concurs 27 locuri pentru asistent medical generalist.“ R.I. 16 IX 92 p. 6. „Asociația de *nursing* din România“ R.I. 31 XII 96 p. 13 [pron. *nársing*]

nutriționíst, -ă s.m.f. –Specialist(ă) în problemele de nutriție– „Iată ce spune *nutriționistul* citat despre tratarea pietrelor la fiere și rinichi și a insomniilor.“ Fl. 8 II 85 p. 2. „Anunțînd de curînd moartea *nutriționistului* american G.H., ziarul Los Angeles Times a publicat cîteva date biografice ale celui pe care cronicarul îl numește «un avocat al alimentației sănătoase».“ R.I. 23 II 85 p. 6 (din fr. *nutritionniste*; PR, DMC 1958)

nuvelétá s.f. (lit.) –Nuvelă foarte scurtă– „Miller a obținut premiul Hugo în 1995 pentru *nuvelata* «The Darfsteller» (Intrusul din stele)“ R.I. 23 I 97 p. 20 (din it. *novelletta*, după *nuvelă*; DEX)

- oală-minune** s.f. (gosp.) „Printre ustensilele moderne cu care tehnica a înzestrat căminele noastre se află și oala de fiert sub presiune. Un veritabil «vas-minune», care reduce considerabil durata preparării mâncărilor [...] Altminteri, «oala-minune» își pierde atribuțiile moderne, devenind oală banală ca toate oalele.“ Sc. 7 IV 78 p. 2 (din *oală* + *minune*, după germ. *Wundertopf*)
- obediință** s.f. (în francmasonerie) –Dependentă, ascultare– „După 1989 au început să acționeze în România mai multe loji masonice, în special de *obediință* italiană.“ R.l. 22 IX 93 p. 9 (cf. fr. *obédience*; DN3, DEX – alte sensuri)
- oblomovism** s.n. 1972 –Apatie–v. *teleemisiune* (din n.pr. *Oblomov*, eroul unui roman de I.A. Gonciarov, + *-ism*; DN3, DEX-S)
- obscuriză** vb. I 1979 –A face obscur, a întuneca– v. *subprodus* (din *obscur* + *-iza*; cf. fr. *obscurcir*; DN3)
- obsedantist, -ă** adj. (lit.) –Care se referă la obsedantul deceniu– „Specializat, într-un fel, în acea proză «*obsedantistă*» al cărei filon e, cu toată evidența în ultima vreme, în diminuare [...]“ R.lit. 14 III 85 p. 10; v. și 9 II 84 p. 20 (din *obsedant* + *-ist*)
- obsesional, -ă** adj. –Care ține de obsesie, obsesiv– „Însăși noțiunea de talent se asociază în mintea noastră cu o doză de «misionarism», o stare *obsesională* a omului pentru a crea anumite valori.“ Sc. 21 V 69 p. 5 (din fr. *obsessionnel*; PR 1952; DN3, DEX-S)
- obstrucționă** vb. I –A face obstrucție la...– „Cine *obstrucționează* dezbaterea televizată a Raportului Comisiei Apartamentul?“ Expr. Mag. 25/95 p. 2 (din *obstrucție* + *-ona*; DN3, DEX-S)
- oceanonaut** s.m. –Navigator care explorează străfundurile oceanelor– „Șase *oceanonauți* a căror vîrstă medie era de 26 de ani au petrecut 22 zile la 100 metri adîncime.“ R.l. 19 X 66 p. 1 (din *ocean* + *-naut*; cf. engl. *oceanoute*, fr. *océanaute*; DMN 1964, BD 1967)
- oceanolog-biolog** s.m. –Oceanolog specialist în biologie– „Eroul filmului, *oceanolog-biolog*, întreprinde cercetări asupra comportamentului afectiv și social al delfinilor.“ R.l. 31 III 75 p. 2 (din *oceanolog* + *biolog*)
- ocelă** s.f. (biol.) „S-a pus din nou în discuție ipoteza emisă de J.R. că pielea omului ar conține anumite dispozitive și structuri de ordin microscopic – *ocelă* – care permit perceperea obiectelor exterioare fără intervenția retinei. Fiecare *ocelă* poate să formeze o imagine grosolană.“ Sc. 16 II 65 p. 4 [și *ocel*] (din fr. *ocelle*; DEX, DN3)
- ochi** s.m. în sint.s. (*cooperativa/întreprinderea*) *ochiul și timpanul* (fam., pop.) –Securitatea (în timpul lui Ceaușescu)– „E un tip dubios, cred că lucrează la *ochiul și timpanul*.“
- ochiométric** adv. –(Măsurat) din ochi– „Bucătarul nu cunoaște cuvîntul rețetă: el procedează... *ochiometric*.“ R.l. 28 II 79 p. 2 (din *ochiometru* + *-ic*)
- ochiométru** s.n. –Ochiul considerat ca instrument de apreciere a măsurii– „«Brazdometrul» e un cuvînt încă necunoscut și care, de fapt, nici nu are un înțeles bine definit. Așa au numit tractoriștii, mai mult în glumă, stînghia de lemn gradată cu care se măsoară adîncimea arăturii. Trebuia și un instrument de control. «*Ochiometrul*» te înșală, a spus directorul, trebuie să găsim altceva.“ Sc. 21 IX 60 p. 2. „În cazul în care un parcurs cerut de un călător [cu taxiul] nu este prevăzut în tabel, costul se calculează după «*ochiometru*». De unde tocmești interminabile.“ Sc. 26 XII 74 p. 2. „În unele autobaze și unități de transport, verificarea autovehiculelor din dotare se mai face încă empiric, rudimentar, cu «*ochiometrul*», fără aparatură și instalații de specialitate.“ Sc. 16 IV 75 p. 4; v. și *restaurant-zahana* (din *ochi* + *-metru*; FCI 142)
- octuplét** s.m. –Fiecare din cele opt ființe născute deodată de aceeași mamă– „*Octupleți*. O femeie din Neapole [...] a născut joi opt gemeni – trei băieți și cinci fete [...] Medicii formulează rezerve serioase în ce privește șansele de supraviețuire ale *octupleților*.“ Sc. 17 VIII 79 p. 6 (din *octuplu* + *-et*; cf. engl. *octuplet*; CD; DEX-S)
- octuplu** s.m. –Fiecare din cele opt ființe născute deodată de aceeași mamă– „Ultimele trei supraviețuitoare ale nașterii de *octupli* de la Milano [...] se află în condiții staționare și s-au îngrășat foarte puțin.“
- R.l. 29 VIII 79 p. 6; v. și 5 IX 79 p. 6 (din fr. *octuple*; M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 133; DN3, DEX-S)
- ocupațional, -ă** adj. (med.) –(Terapie) care are în vedere o anumită ocupație pentru fiecare bolnav sau bătrîn– „În timpul internării, bolnavii beneficiază și de o terapie *ocupațională*, diferențiată după aptitudinile fiecăruia și sub controlul unui personal calificat.“ Sc. 16 II 70 p. 2 „[Terapia] *ocupațională* este o cale de a avea o viață plină de satisfacții pînă la adînci bătrîneți; aceasta înseamnă ocupații care să dea fiecăruia sentimentul utilității, al unei împliniri.“ Sc. 30 XI 75 p. 2; v. și *ergoterapie* (din engl. *occupational [therapy]*; fr. *occupationnel*; DMC 1964; CD; DEX-S)
- odihnist, -ă** adj. –Vilegiaturist, persoană care vine să se odihnească în concediu– „Ni se arată numeroșii «*odihniști*» care vin să-și petreacă vacanța într-o vastă vilă la munte, în plin sezon de sporturi de iarnă.“ R.lit. 17 V 73 p. 21 (din *odihnă* + *-ist*)
- odorologic, -ă** adj. „Criminaliștii au creat expertiza *odorologică*: eșantioane de ser conținînd mirosul caracteristic unei persoane pot fi conservate într-un recipient special timp de doi ani și pot servi la nevoie ca un fel de «amprentă» pe baza căreia un ciine polițist să descopere pe cel în cauză.“ R.l. 19 IV 78 p. 6 (din fr. *odorologique*; DTN 1976)
- off** adv., adj.inv. (cuv. engl.; spect.) –(Voce) din afara scenei, a ecranului– „Remarcabilă scena în care Gino apelează la foruri superioare pentru a i se face dreptate și dialoghează desperat cu voci din «*off*».“ Săpt. 19 X 73 p. 12. „Acest rol e îmbucătățit în momente cînd eroul își povestește în gînd tot ce vede, aude și socoate, pentru ca brusc vocea *off* să se oprească și personajul să vorbească normal, ca toți ceilalți.“ R.lit. 20 XI 75 p. 17; v. și Cont. 14 XII 79 p. 8; v. și *cine-verité* (cf. fr., it. *off*; PR 1950, DPN 1972)
- off-shore** adj. (tehn.) –Privitor la petrolul submarin– „Desigur vor mai trece cîțiva ani pînă la punerea la punct a sistemului la nivelul oceanului planetar, dar vestea este deosebit de încurajatoare, prevederea valurilor fiind deosebit de importantă pentru activitatea de pescuit, traficului naval, extracțiile petroliere *off-shore* și în general pentru întreaga activitate maritimă.“ R.l. 22 II 65 p. 6 [pron. *oșșor*] (din engl. *off-shore*; cf. fr. *off-shore*; DMC 1966, PR 1972)
- ofîțer-pilot** s.m. –Pilot militar– „Un purtător de cuvînt militar american a declarat că un prim bilanț al exploziilor arată că 21 de *ofîțeri-piloți* americani [...] au fost uciși.“ Sc. 17 VI 65 p. 4 (din *ofîțer* + *pilot*)
- OK** adv. (americanism; colocv.) –De acord!; (foarte) bine– „În sfîrșit, totul este *OK*, teribila și delicata confruntare este încheiată.“ R.l. 27 XII 79 p. 15. „Totul ar fi fost *OK*.“ „22“ 36/93 p. 2; v. și R.lit. 27 XII 79 p. 15; v. și *happy-end* (1971) [pron. *ochéi*] (din engl. americ. *OK*, abreviere din *all correct*, greșit ortografiat *o[ll] k[orrect]*; în fr. din 1969, răspîdit după 1939–45; Gutia A. 18–19, Al. Graur în SCL 3/69 p. 349, M. Gheorghiu în Luc. 14 II 81 p. 1, din *Old Kinderhook*; D.Am.)
- olăreasă** s.f. –Femeie care confecționează și vinde oale din lut– „La Cristian (Brașov) există o mică secție de olărit la care lucrează numai femei. Din mîinile a zece *olărese* ies frumoase vase de flori pentru apartamente și balcoane, dar și ghivece pentru răsaduri.“ R.l. 9 III 84 p. 5 (din *olar* + *-easă*; DEX – doar s.m.)
- olăriță** s.f. –Femeie care confecționează și vinde oale de lut– „De acum, fata de la roata olarului își «modelează» un stil propriu [...] Întrucît veți mai auzi de această «*olăriță*», rețineți-i numele: I.O.“ Sc. 24 III 77 p. 2 (din *olar* + *-iță*; DEX – alt sens)
- olé** s.m. (cuv. din ebraica modernă) –Imigrant nou sosit în Israel– „Netipărit, *oleul* scriitor este un mut legat fedeleș.“ Ap. 1/2 1995 p. 19 (din *ole* [*hadas*])
- oleoduc** s.n. (tehn.) –Conductă de petrol– „Hotărît lucru, faimosul *oleoduc* transalaskan are ghinion [...] Un camion a lovit *oleoducul*, provocînd fisuri și scurgeri de petrol.“ R.l. 21 VII 77 p. 6. „*Oleoducul* Trans-Alaska a fost închis luni seara ca urmare a unei scurgeri de petrol observate la una din stațiile de pompare.“ R.l. 18 VIII 77 p. 6 (din fr.

oléoduc; PR 1950; Th. Hristea în LR 3/72 p. 196, atestări din 1970; DN3)

oligoelement s.n. (chim.) –Element chimic care intervine în cantități infime în metabolismul ființelor, dar e necesar dezvoltării lor. „Lăstarii în vîrstă de un an pot furniza interesante indicii în ce privește poluarea solului și a vegetației cu *oligoelemente* minerale. La această concluzie a ajuns un grup de biologi, chimiști, agronomi și informaticieni din Cluj-Napoca și Baia-Mare.“ R.I. 15 VI 77 p. 5 (din fr. *oligoelement*; PR 1948; LTR, DZ, DT; DEX, DN3)

oligomineral s.n. 1982 –Oligoelement mineral– v. *aterogeneză* //din *oligo-* + *mineral*//

Oltcit s.n. „Pe platforma industrială de est a Craiovei a avut loc vineri inaugurarea lucrărilor de construcție a întreprinderii societății mixte «*Oltcit*» de autoturisme de mic litraj, rod al colaborării româno-franceze.“ Sc. 18 VI 77 p. 5. „Primum la redacție întrebări din partea a numeroși cetățeni care se interesează de autoturismele «*Oltcit*».“ Sc. 2 IV 78 p. 5. „Plan și stadii de execuție pe șantierul «*Oltcit*».“ Pr.R.TV 26 II 79 p. 4 [pron. *Ol(t)sít*] (abreviere din *Olt[enia]* + *Ci[troën]*; VRC 281)

om-broască s.m. 1. (creație ad-hoc) –Om cu aspect de broască– „Maryan pictează *oameni-broască*, cu tichie ca a măscăricilor și a nebunilor din evul mediu, cu clopoței.“ Cont. 19 X 62 p. 5. 2. –Tehnician care lucrează sub apă ca un scafandru– „*Oamenii-broască* pot coborî în adâncuri pentru a studia sedimentele de pe fundul mării, pot executa prospecțiuni geologice, studii de inginerie și arheologice.“ Sc. 21 IX 75 p. 4; v. și 15 VI 80 p. 6 (din *om* + *broască*; sensul 2 după fr. *homme-grenouille*, it. *uomo-rana*; L 1955; DT)

om de bine sint.s. (Pusă în circulație după 1989 pentru a-i desemna pe cei care s-au dat de partea puterii nou instaurate) „Dat fiind că mi-am îngăduit să le spun mai marilor zilei câteva lucruri neconvenabile, o mulțime de *oameni de bine* mi-au telefonat la toate orele din zi și din noapte să mă întrebe de ce nu-mi văd eu de treaba mea.“ „22“ 11–17 II 93 p. 14. „Emanuel Valeriu ne-a delectat prin prezentarea numitului «*om de bine*» I.C. Drăgan.“ R.lit. 14–20 VII 93 p. 24; v. și R.I. 30 VI 93 p. 1; v. și *implementa*, *mininomenclaturist* (1990)

om-macără s.m. (sport) „Întrecerile halterofililor de la categoria semigrea au însemnat un veritabil triumf pentru N.C., «*omul-macără*», cum este denumit de specialiști, care și-a impus calitățile tehnice și de voință încă de la primul stil [...]“ R.I. 7 VIII 84 p. 5. „N.V., halterofilul care a stîrnit senzație la Los Angeles [...] nu pare defel «*omul-macără*» despre care specialiștii au făcut să se vorbească atîta.“ R.I. 15 VIII 84 p. 5 (din *om* + *macără*)

om-maimuță s.m. „Un *om-maimuță* în Spania zilelor noastre? Locuitorii satului Villen din regiunea Alicante au prins, la poalele munților Sierra del Aguila, o creatură dotată cu o putere musculară deosebită, înalt de 1,25 m. Nu vorbește, se hrănește cu ierburi și rădăcini de plante și doarme în pomi.“ R.I. 11 IV 72 p. 6. „Graficianul B.H. a fost calificat de o revistă franceză ca «al doilea tată al lui Tarzan». H. este cunoscut pentru pasiunea cu care s-a dedicat ani de zile ilustrării aventurilor trăite de *omul-maimuță*.” R.I. 4 VI 74 p. 6 (din *om* + *mămuță*)

om-orchestra s.m. 1. –Om care cîntă la mai multe instrumente– „Un *om-orchestră*: maracasse, chitară, saxofon, muzicuță, voce – M.G.“ R.I. 30 I 75 p. 4; v. și Sc. 29 I 80 p. 5; v. și *om-revistă* 2. –Om complex, cu preocupări foarte diverse– „X se și lansase ca profesor de filozofie, pianist, ziarist, dramaturg, eseist și romancier. De la un asemenea *om-orchestră* ne-am fi așteptat la o simfonie de idei.“ Gaz.lit. 5 IV 61 p. 8 (din *om* + *orchestră*, după fr. *homme orchestre*; PR 1964)

om-păsăre s.m. 1. –Om care încearcă să zboare cu aripi improvizate– „Clubul *oamenilor-pasăre* [...] Cu toate că numărul lor nu este mare, membrii acestui club sînt foarte activi și au luat parte la numeroase demonstrații de zboruri cu aripi improvizate.“ R.I. 3 I 74 p. 6. „*Omul-pasăre*. Francezul B.B. a creat ingeniosul dispozitiv din imagine, prevăzut cu un motor și cu pînze, care permite omului să zboare aidoma unei păsări, însă numai deasupra unei suprafațe plane, fără obstacole.“ Sc. 15 X 78 p. 5; v. și R.I. 26 III 74 p. 6. 2. –Zburător la circ– „Vom pătrunde sub cupola cercului, în lumea acelor «nebuni sublimi», cum le spunea cu drag Chaplin, a «*oamenilor-păsări*», cum i-a numit de-a lungul anilor cercul – zburătorii.” I.B. 10 IV 74 p. 3 (din *om* + *pasăre*)

om-punte s.m. „Artistul este, prin participarea sa la marile experiențe ale umanității, ca și prin mijloacele de comunicare și de expresie

de care se slujește, *omul-punte*. Mijlocitor între trecut și prezent, între prezent și viitor, între trăirile individuale și experiența socială.“ Sc. 5 XII 73 p. 4. „În viața popoarelor [...] poezii sînt cu adevărat *oamenii-punte*, purtători de cuvînt, marii mijlocitori ai gândirii și simțirii, cei care prezintă chipul însuși, multiplu, al națiunii lor, în fața altor națiuni.“ R.I. 3 IV 77 p. 2 (din *om* + *punte*)

om-reclămă s.m. –Om care poartă reclame atît pe spate, cît și pe piept– „Om-sandviș. Strada aleargă înaintea omului-sandviș. Cu priviri obosite, el privește vitrinele înghețate [...] *Omul-reclămă* se grăbește.“ Gaz.lit. 16 II 61 p. 5 //din *om* + *reclămă*//

om-revistă s.f. (rar) –Persoană dedicată trup și suflet revistei pe care o scoate– „Adevărat «*om-revistă*» (într-un sens înrudit cu acela al sintagmei «om-orchestră»), M.G. se identifică total cu acest «Adam» pe care-l editează cu atîta dăruire și cu atîta pricepere [...]“ R.lit. 9 II 84 p. 21 (din *om* + *revistă*)

om-sandviș s.m. –Om care poartă reclame atît pe spate cît și pe piept– „Cariera nocturnă a cîinilor ce dau tîrcoale *omului-sandwich*.” R.I. 14 XII 78 p. 2. „[...] dacă vreau să-mi petrec o zi de vacanță liniștită și de odihnă, este suficient să mă plimb pe Strand, făcînd pe *omul-sandviș*, între două pancarte de reclamă.” Săpt. 19 X 84 p. 2. „*Oamenii-sandwich* ai unor sloganuri care vin totuși [...] dintr-o altă eră ideologică.” „22“ 13/95 p. 8; v. și Sc. 19 I 61 p. 3; v. și *om-reclămă* (1961) [scris și *om-sandwich*] (din fr. *homme-sandwich*; cf. engl. *sandwich-man*; L; FC 146)

ombudsmán s.m. (cuv. suedez; jur.; termen introdus o dată cu dezbaterile pe marginea Constituției postdecembriste) –Persoană însărcinată să-i apere pe cetățeni de excesele de putere ale Administrației publice– „Avocatul poporului. Este vorba, atît pentru parlamentari cît și pentru noi, de o noutate absolută, instituția fiind împrumutată – am dori să credem după o matură chibzuință – din Constituția Suediei, în care avocatului nostru i se spune *ombudsman*.” R.I. 27 III 91 (cf. engl. *ombudsman*; PR 1960, BD 1963)

omertă s.f. (cuv. it.) „«Nașul» a vorbit, și pentru prima oară în istoria Siciliei ancestrala și celebra «lege a tăcerii», «*omertà*», mitul care apăra Mafia, a fost spulberat.” R.I. 4 X 84 p. 6. „*Omertà*, de pildă, această lege a tăcerii, se așterne peste o afacere [...]“ R.I. 13 V 93 p. 8

omletieră s.f. 1962 –Vas special pentru prepararea omletei– v. *esențar* (din *omletă* + *-ieră*)

omozukái s. 1974 (cuv. jap.) –Mînuitor principal în teatrul cu marionete japonez– v. *shamisen*

omu' și pomu' loc.s. (pop.) –Securitatea, puzderie de securiști– v. Ap. 8/95 p. 15 (de la împrejurarea că securiștii stăteau în dreptul cîetei unui arbore, pe traseul lui Ceaușescu)

oncocercóză s.f. (med.) „Împotriva *onchocercozei* [...] E vorba de măsurii pentru combaterea unei grave boli de ochi, foarte răspîndită în bazinele marilor fluvii din Africa și America de Sud, care duce la orbire milioane de oameni; de aici și denumirea de mai largă circulație de «orbire fluvială».” R.I. 11 II 75 p. 6 [și *onchocercoză*] (din fr. *onchocercose*; L; DFMB, DM, DZ)

oncogénă s.f. (med.) „După cum s-a anunțat în cercurile medicale, echipa condusă de dr. M. a găsit o nouă legătură între proteinele necesare dezvoltării celulelor și genele care produc cancerul, cunoscute sub numele de *oncogene*.” R.I. 11 II 84 p. 6 (din fr. *oncogène*; DN3, DEX-S)

one-(wo)man-show sint.s. engl. (spect.) –Spectacol susținut de o singură persoană– „Actrița are înclinații accentuate pentru aceste «*one-woman-show*» dramatice care cer calități de gîndire și sensibilitate nu la îndemîna oricui.” R.I. 21 X 77 p. 2. „Lucrarea are aspectul unui adevărat *one-man-show* al unui edificiu cu mai multe nivele, subtil asamblate.” Luc. 19 VIII 78 p. 5. [...] pelicula românească s-a plasat în primele locuri, devansînd programele trimise de continentul tuturor show-urilor, inclusiv *one-woman-show-ul*.” Cont. 22 VI 79 p. 9 [pron. *oan-(u)men-șău*] (cf. fr. *one man show*; PR 1964)

onoránt, -ă adj. –Care onorează, face onoare cuiva– „Pentru o gimnastă care nu a mai apărut la concursuri oficiale de foarte multă vreme, rezultatele obținute la Strasbourg sînt *onorante*.” R.I. 31 X 78 p. 5 (din *onora* + *-ant*; Th. Hristea în LR 3/72 p. 197; DEX, DN3)

op adj.inv. (arte; anglicism) –Care se bazează pe reacții optice– „Același nume este excelent într-un proiect figurativ și fad, impersonal într-o lucrare *op*, cu caracter ambiental-decorativ.” R.lit. 11 III 71 p. 29 (din engl. *op[tical art]*; BD 1965)

op-árt loc.s. (arte; anglicism) –Curent în arta plastică modernă în care se pune accentul pe efectele optice– „R.W., cu mijloacele *op-artului*, sau J.R. aduc paralel imagini în care ritmul linear preponderent

demonstrează o experiență vizuală întemeiată pe o bună cunoaștere a unora dintre curentele artistice mondiale.“ Sc. 18 I 75 p. 4. „Vasarely este considerat a fi inițiatorul unui curent artistic de anvergură, în perioada anilor 1950 – *op-art* –, preluat și de către creatorii americani.“ R.lit. 28 II 85 p. 22; v. și Săpt. 2 XI 79 p. 3 (din engl. *op art*; DN3, DEX-S)

opacizăt, -ă adj. – Lipsit de transparentă– „[Fabricile] au început să producă cămăși din relon *opacizate*.“ Sc. 13 VI 63 p. 1 (din *opaciza*)

opalizăt, -ă adj. – Care are aparența opalului– „Un pahar cu picior; un bol *opalizat*; o vază irizată; ceramică în culori; servicii moderne; piese multifuncționale.“ I.B. 29 IV 74 p. 2 (din *opal*, după fr. *opalisé*)

open adj., s.n. (sport; anglicism) – Competiție de tenis la care participă profesioniști și neprofesioniști– „Adunarea generală F.I.L.T. din acel an pune în discuție problema turneelor «*open*» (deschise profesioniștilor).“ Mag. 23 III 74 p. 8 [pron. *oupăn*] (din engl. *open*; II. Constantinescu în LR 1/73 p. 32, atestări din 1969)

operativ s.m. 1994 – Persoană care lucrează la contrainformații– v. *păianjen* (DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

operator-rădio s.m. – Operator specializat în transmisiile de radio– „Misterul sunetelor care de mai bine de o decadă intrigă pe oceanografi și creează, adesea, dificultăți *operatorilor-radio* pe nave, a fost descifrat.“ R.I. 15 V 74 p. 6 (din *operator* + *radio*)

operator-regizor s.m. – Operator (cinematografic) care lucrează și în calitate de regizor– „*Operatorul-regizor* M.T. a realizat [...] un documentar despre o călătorie la Polul sud.“ Cont. 21 IX 62 p. 5 (din *operator* + *regizor*)

operațional, -ă adj. – Folositor, practic– „Mijloace *operaționale* pentru studierea caracteristicilor.“ Cont. 1 IX 67 p. 8. „Curios, defectele aparatelor devin însă, câteodată, *operaționale*; adică furnizează totuși apă caldă, dar numai pentru [...] nescăfé. Chestie de preț?“ I.B. 17 X 74 p. 2; v. și R.I. 12 VIII 80 p. 6 (din fr. *opérationnel*; DMC 1965; DEX, DN3)

operă-concert s.f. – Operă prezentată sub formă de concert– „Orchestra Cinematografiei își propune să continue, în noua stagiune, inițiativa *operelor-concert* cu Wozzeck de Alban Berg, Walkiria și Siegfried de Richard Wagner.“ Cont. 8 X 65 p. 6. „Pierre Colombo nu a creat vreun dezacord cu maniera dirijorilor amintiți, în prezentarea de *opere-concert*.“ Săpt. 19 IV 74 p. 6 (din *operă* + *concert*)

operă-rock s.f. – Operă cu melodii rock– „În prezent a fost lansat pe piață un disc cu *opera-rock* «Hitler superstar». Șaizeci de muzicieni au participat la această înregistrare care evocă nașterea nazismului.“ Sc. 28 VIII 77 p. 6 //din *operă* + *rock*//

operetistic, -ă adj. (muz.) – De operetă– „Pericolul cel mai mare prevăzut, de altfel, de regizor, acela al căderii în parodie involuntară și *operetistică*, nu a putut fi evitat cu nici un chip, montarea suferind mereu în acest sens.“ Cont. 21 I 72 p. 6. „Duetul *operetistic* susținut de către M.R. și R.Z.“ R.lit. 2 IX 76 p. 16; v. și *monodia*. (din it. *operettistico*; Th. Hristea P.E. 123, I. Jordan în SCL 4/64 p. 419, atestare din 1960; DN3, DEX-S)

oportunitate s.f. – Ocazie fericită, prilej favorabil– „*Oportunități* de parteneriat“ R.I. 949/93 p. 13. „*Oportunități* de afaceri“ R.I. 1408/94 p. 4. „Premierul [...] pare decis să nu rateze nici o *oportunitate* de afirmare a imaginii sale publice.“ R.I. 1472/95 p. 3 (din engl. *opportunity*, fr. *opportunité*, it. *opportunità*; reluarea sensului prezent în dicționarele românești din sec. XIX; R. Zafiu R.lit. 39/95 p. 11, de unde am preluat și citatele; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

optimiză vb. I – A îmbunătăți– „Ce se poate anticipa asupra stadiilor-tip prin care de regulă trec muncitorii de proveniență rurală în procesul adaptării lor la munca industrială, pentru a *optimiza* această integrare?“ Sc. 21 XI 69 p. 4; v. și *superfinisare* (din fr. *optimiser*, engl. *to optimize*; DMN 1960; DN3)

optimizare s.f. – Îmbunătățire, ameliorare– „O problemă de *optimizare* a amestecului de produse petroliere.“ I.B. 9 XI 66 p. 1. „Ce măsuri se iau în transporturi pentru *optimizarea* circulației și economisirea carburanților.“ R.I. 28 VII 79 p. 2 (din *optimiza*, cf. fr. *optimisation*; DMN 1967; SMFC IV 314; L. Seche în LR 2/75 p. 176; DT; DEX, DN3)

optmiar s.m. „E.L., al treilea alpinist care a urcat pe toți «*optmiarii*» pe cele 14 vîrfuri de peste 8000 de metri de pe Pămînt.“ R.I. 7 X 95 p. 1 (din *opt* + *miar*)

optoelectronică s.f. (electron.) „Una din posibilitățile cele mai promițătoare de soluționare a problemei energiei o constituie aplicarea pe scară largă a *optoelectronicii* (transmisia informațiilor pe căi optice

și nu electrice, ca pînă acum) [...]“ Sc. 17 X 79 p. 5 (din fr. *opto-électronique*; cf. engl. *optoelectronics*; BD 1965; DEX-S)

optzecism s.n. (lit.) – Generația literară a anilor ‘80– „*Optzecismul* subîntinde obsesia contestării unei ordini legate de mecanismul social.“ R.lit. 4–10 XI 92 p. 9. „*Optzecismul* e un fenomen literar prea complex [...] ca el să se încheie prompt în anii ‘90.“ R.lit. 19–25 I 93 p. 9 (din *optzeci* + *-ism*)

optzecist, -ă (lit.) 1. s.m. – Scriitor din generația ‘80– „Recenta carte a talentatului *optzecist* R.P. [...] e un roman [...]“ R.I. 27 III 93 p. 2. 2. (adj.) „Relevantă mi se pare, însă, idiosincrazia *optzecistă* la ideea de personalitate [...] atribuită identității auctoriale.“ R.lit. 4–10 XI 92 p. 9; v. și 19–25 I 93 p. 9 (din *optzeci* + *-ist*; A. Stoichițoiu în Hyperion III/94 p. 174)

orânj s.n. (alim.) – Băutură răcoritoare din portocale– „În curînd băutura răcoritoare Rio, Kiwi, cola, *orange*“ R.I. 10 VIII 92 p. 4; v. și 12–13 IX 92 p. 6 [scris și *orange*] (din fr. *orange* “portocală”; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

oraș-capitală s.n. – Oraș cu funcție de capitală a unei țări– „Ne-a prezentat fotografiile «din copilărie» ale *orașului-capitală* la rubrica «Bucureștiul necunoscut».“ R.lit. 20 III 75 p. 16. „Nici unul din aceste locuri nu mai poate răspunde astăzi, cu demnitate, noului profil al *orașului-capitală*.“ Sc. 27 IV 77 p. 1 (din *oraș* + *capitală*)

oraș-dormitor s.n. „Zeci de familii părăsesc zilnic cartierele în care locuiesc, în care s-au născut, populînd orașele-satelit din jurul Capitalei, așa-numitele «*orașe-dormitoare*», lipsite de infrastructura comercială și culturală care conferă Parisului specificul și farmecul său.“ Sc. 26 XII 75 p. 4 (din *oraș* + *dormitor*, după fr. *ville [cité] dortoir*; PR 1955)

oraș-erou s.n. – Oraș ai cărui locuitori s-au comportat vitejește (în timpul războiului)– „Zi de zi, leningrădenii adaugă frumuseților *orașului-erou* perle ale viitorului.“ Sc. 10 I 63 p. 3. „Președintele R.S.F. Iugoslavia, I.B. Tito, a înmînat, în cadrul unei mari adunări populare, ordinul de *oraș-erou* localității Divar din Bosnia.“ Sc. 6 VI 74 p. 6; v. și 28 VII 63 p. 4 (din *oraș* + *erou*, după rus. *gorod-gheroi*; OSRI)

oraș-gigant s.n. – Oraș de mari proporții– „Dacă mai dorim ca pădurile și câmpiile, micile orașe istorice și vechile cartiere de locuit să rămînă pe locurile lor [...] dacă nu vrem să locuim în *orașe-gigant* întinse pe 500 de mile, orașe fără început și fără sfîrșit, atunci ieșirea este una singură [...]“ I.B. 14 VI 72 p. 4. „*Orașe-gigant*. Ciudad de Mexico va fi orașul cel mai populat în anul 2000, cu 32 milioane de locuitori.“ Sc. 5 I 77 p. 5; v. și I.B. 5 IV 84 p. 8 (din *oraș* + *gigant*)

oraș-grădînă s.n. – Oraș plin de verdețe, ca o grădînă– „În mine crește tot mai puternic sentimentul de mîndrie pentru *orașele-grădini* din patria mea.“ Gaz.lit. 23 II 61 p. 8. „La Nashville m-am întîlnit deodată cu un *oraș-grădînă*.“ Sec. 20 6/66 p. 187. „Cald omagiu adus *orașului-grădînă*, filmul capătă în cele din urmă atributele unui poem scris într-o frumoasă clipă de inspirație.“ I.B. 5 III 75 p. 2; v. și Sc. 27 V 63 p. 6, Cont 20 VI 69 p. 4, Sc. 13 XII 75 p. 4 (din *oraș* + *grădînă*)

oraș-laborator s.n. – Mică localitate structurată în jurul unui mare laborator (aici de producere a drogurilor)– „Poliția panameză a descoperit ascuns într-o zonă de păduri [...] un adevărat *oraș-laborator* specializat în producerea drogurilor [...]“ R.I. 1 VI 84 p. 6. „A.C.M. [este] considerat drept unul dintre principalii responsabili ai construcției «*orașului-laborator* al drogului», recent descoperit la frontiera dintre cele două țări.“ R.I. 15 VI 84 p. 6 //din *oraș* + *laborator*//

oraș-mamut s.n. – Oraș de mari proporții– „[...] a vizitat recent New Yorkul. A dorit, firește, ca în limita timpului fixat să cunoască cît mai mult *orașul-mamut*.“ Fl. 4 VII 70 p. 32. „Se apreciază că pe harta acestei regiuni vor apărea adevărate *orașe-mamut*, cu populații de pînă la 40 milioane de locuitori.“ Sc. 19 X 75 p. 6 (din *oraș* + *mamut*)

oraș-martir s.n. – Oraș care a avut mult de suferit– „[...] listele cu semnături [urmează] a fi depuse în *orașul-martir* [Hiroshima] exact în ziua celei de-a 40-a comemorări a tragediei pe care a trăit-o.“ Sc. 12 XII 84 p. 6. „În *orașul-martir* Timișoara a avut loc un impresionant marș.“ R.I. 8 V 90 p. 2 (din *oraș* + *martir*)

oraș-monument s.n. – Oraș cu numeroase monumente; oraș care prin el însuși este un monument– „Cu tot caracterul său de «*oraș-monument*» Leningradul este mereu tînăr.“ Sc. 6 XI 63 p. 3. „*Orașe-monumente* [...] monumente ale civilizației umane: Persepolis și Veneția.“ I.B. 22 I 72 p. 2. „Veneția este un *oraș-monument*, o splendidă concretizare a imaginației și frumosului.“ Lit. 32–34/95 p. 1 (din *oraș* + *monument*)

oraș-muzéu s.n. – Oraș cu numeroase instituții de interes artistic,

istoric etc; oraș care prin el însuși este un muzeu– „Un oraș-muzeu“ [Viena] Sc. 14 XI 62 p. 3. „Am avut sentimentul, după ce am văzut castelul de la Wavel din Cracovia și apoi vechiul colegiu, că mă aflu într-un mare oraș-muzeu în care istoria apasă implacabil pe ziduri.“ R.l. 20 VII 74 p. 6. „Ravenna, oraș-muzeu“ I.B. 18 VI 87 p. 2; v. și Cont. 28 IX 67 p. 5, 27 VIII 73 p. 12, R.lit. 11 VII 74 p. 24 (din *oraș + muzeu*, după fr. *ville-musée*)

orăș-pórt s.n. –Oraș care trăiește mai ales prin portul său– „Miercuri, orașul-port Genova a rămas paralizat de greva generală.“ Sc. 7 X 66 p. 6. „Am colindat marile orașe-porturi Livorno și Marsilia, în care se întrepătrund vechiul și modernul.“ I.B. 5 I 71 p. 4. „60 de piese de o inestimabilă valoare au fost donate recent muzeului din Bombay de către serviciul vamal al marelui oraș-port.“ Sc. 23 IX 76 p. 6; v. și Cont. 21 XI 69 p. 10, Sc. 29 I 73 p. 4, R.l. 7 V 74 p. 2, 4 XII 87 p. 6 (din *oraș + port*)

orăș-satelít s.n. –Oraș nou, creat lângă alt oraș mai mare, menit să-l descongese pe acesta din urmă– „[Krinkovo] primul oraș-satelít al Moscovei.“ I.B. 20 VI 61 p. 3. „Zilele trecute a fost dat în folosință primul bloc din orașul-satelít Colibași.“ Sc. 26 III 74 p. 2. „În apropierea orașului Assuan [...] se va construi un oraș-satelít proiectat pentru un milion de locuitori.“ I.B. 26 IV 84 p. 4; v. și 20 VI 61 p. 3, Cont. 17 XII 65 p. 10, Sc. 9 III 67 p. 6; v. și *oraș-dormitor* (din *oraș + satelit*, după fr. *ville-satellite*; cf. engl. *town satellite*, germ. *Satellitenstadt*, rus. *gorod-satellit*; BD 1967, DTP)

orăș-stațiune s.n. –Oraș care este o stațiune (balneară)– „Florile orașului-stațiune Vatra Dornei.“ Sc. 24 IV 76 p. 4. „Dacă treceți prin Vatra Dornei nu se poate să nu vă opriți pentru câteva clipe și în frumosul parc al nu mai puțin frumosului oraș-stațiune.“ Sc. 3 V 79 p. 2; v. și R.l. 7 XI 84 p. 1 (din *oraș + stațiune*)

orăș-șantiér s.n. –Oraș în care se construiește intens– „Orașul-șantiér [...] trăiește durata cu o intensitate a muncii [...]“ Sc. 4 X 70 p. 1. „Cehu-Silvaniei, un oraș-șantiér.“ R.l. 6 II 79 p. 5 (din *oraș + șantiér*)

oratoriál, -ă adj. –Cu specific de oratoriu– „M.M. evoluează în stilul oratorical cu linii sonore sigure conduse; M.C. nu pierde avantajul frumuseții glasului și de o particularitate timbrală potrivită nu numai lui Wagner, ci și maestrului vienez.“ Săpt. 19 IV 74 p. 2 (din *oratoriu + -al*)

ordinatór s.n. (inform.) –Computer– „Trei restaurante din Moscova se servesc de un *ordinator* capabil să întocmească meniuri formate din 10000 de feluri de mâncare.“ Sc. 25 III 74 p. 4. „Pacienții computerului. La Universitatea Alberta din Canada a fost inaugurat un curs de 20 de ore de cardiologie computerizată. Datorită unui program special elaborat cu sprijinul «Fundației canadiene a inimii», studenții care frecventează cursul au posibilitatea de a vedea, pe un ecran terminal al *ordinatorului*, corpul unui om accidentat.“ R.l. 18 VII 74 p. 6. „Wilhelm Tell, un minicalculator elvețian care a luat parte anul trecut la primul campionat mondial al *ordinatoarelor* programate să joace șah.“ R.l. 25 X 75 p. 6; v. și *imprimanță*, *miniaturiza* (din fr. *ordinateur*; DMC 1954, DT; DN – alt sens, DEX, DN3)

ordură s.f. –Murdărie, gunoi– „[...] articolul intitulat *Ordura* din *Horizont* numărul 29.“ R.lit. 31/91 p. 24. „Compararea ziarului România liberă cu *ordura* România Mare [...]“ „22“ 39/94 p. 2; v. și R.lit. 45/95 p. 7 (din fr. *ordure*; DEX– „rar“)

orfévru s.m. –Creator de obiecte de artă aplicată de mare finețe, din metal prețios; (fig.) artist subtil– „În traducerea liricelor lui Robert Sabatier, Tașcu Gheorghiu se dovedește același admirabil *orfevru*, aceeași conștiință subtil adaptabilă la dubla existență a poeziei originale pe care o tâlmăcește și la Poezia pur și simplă.“ R.lit. 9 V 74 p. 21 (din fr. *orfèvre*; DN3)

orgán s.n. (pol., adm.) –Grup de persoane care îndeplinea o funcție politică, socială, administrativă în timpul comunismului– „Dl. A. bănuiește astfel că cei 7100 lei confiscați au intrat în buzunarul unor «*organe*».“ R.l. 2 IV 92 p. 3. „*Organile* de ordine intervin, îl ridică [pe student] și-l transportă cu dubla la Secția I Poliție.“ Timișoara internat. 50/95 p. 7. „[...] cartea mai fusese odată confiscată de «*organe*».“ R.lit. 16/96 p. 22 [pronunțare incultă *organili*] (formal din fr. *organe*, germ. *Organ*; DEX, DN3)

ornitoptér s.n. (av.) „Un grup de ingineri sovietici a pus la punct prototipul unui «*ornitopter*», avion care zboară bătând din aripi ca păsările.“ Cont. 15 V 64 p. 8 (din fr. *ornithoptère*, engl. *ornithopter*; D.Tr, DT; DEX, DN3)

ortóptică s.f. (med.) –Ramură a oftalmologiei care se referă la corectarea tulburărilor vizuale datorate proastei coordonări a mișcărilor oculare (de pildă strabismul)– „Secția de *ortoptică* a clinicii pe

care o conduce profesorul Sachsenweger este una dintre cele mai bine dotate din Europa.“ Sc. 17 IX 67 p. 4 (din fr. *orthoptique*; DMN 1971; DM)

ortostatísm s.m. (med.) –Poziția verticală a corpului– „Dacă vrei să fii cosmonaut [...] proba în centrifugă, proba de *ortostatism* (destinată să verifice reacțiile cardiovasculare la presiuni diferite), testul de verificare a integrității sistemului respiratoriu [...]“ R.l. 18 II 78 p. 6 (din fr. *orthostatisme*; DZ; DN3, DEX-S)

oscarizát, -ă adj. –Distins cu premiul Oscar– „O reînflinire cu recentul *oscarizat* K.S.“ Ev.z. 5 IV 96 p. 8 (din n.pr. *Oscar*)

oscilometríe s.f. (med.) –Măsurarea amplitudinii modificărilor de volum ale arterelor periferice– „Aici se pot efectua electrocardiogramme, *oscilometrii*, fono și mecano cardiogramme.“ R.l. 14 II 84 p. 5 (din fr. *oscillométrie*; DN3, DEX-S)

Ossi s.m. 1994 (cuv. germ.) –Persoană originară din Germania de Est– v. *redigest* (din germ. *Ossi*)

Ossidénta s.f. „«*Ossidenta*», apa de gură medicinală realizată după brevetul dr. Osipov-Sinești, a fost pusă în vânzare la magazinul de prezentare al fabricii «Miraj».“ R.l. 29 VIII 77 p. 5 (probabil din *Os[ipov] + Si[nești] + denta[l]*)

osteopetróză s.f. 1974 (med.) –Durificare a oaselor– v. *calcitonină* (din fr. *ostéopétrose*; DFMB, DZ)

osteosintéză s.f. (med.) –Reunirea și imobilizarea fragmentelor osoase fracturate prin plăci sau cuie metalice– „[...] medicii [...] au optat pentru [...] *osteosinteza* cu metale cât mai rigide [...]“ R.l. 27 VIII 84 p. 5 (din fr. *ostéosynthèse*; DEX, DN3)

otoscleróză s.f. (med.) „*Otoscleroza* limitează vibrațiile și împiedică auzul. *Otoscleroza* e o formație patologică osoasă [...] care se exprimă prin anchilozarea «scârței».“ Cont. 17 VIII 62 p. 7 (din fr. *otosclérose*; DFMB, DM; DN3, DEX-S)

ou-fosilă s.n. –Ou păstrat ca fosilă– „Oul din imagine [...] are remarcabila vîrstă de... un milion de ani! Dată fiind valoarea deosebită a acestui *ou-fosilă*, muzee din numeroase țări ale lumii și-au exprimat dorința să intre în posesia lui.“ R.l. 2 IV 71 p. 6. „De curînd, un grup de arheologi au descoperit în Madagascar, în timpul unor săpături, acest gigant *ou-fosilă* care cîntărește 5 kg.“ Sc. 23 VI 73 p. 5 //din *ou + fosilă*//

out adv., adj. inv. (cuv. engl.) –Exclus– „Fumatul este cu totul «*out*» în cercurile americane care se vor de avangardă [...]“ Cont. 26 XII 75 p. 4 [pron. *áut*] (cf. fr. *out*; PR 1966)

out-sider s.m. (anglicism; mai ales în sport) „Pe lângă Coca Andreescu și Mișu Fotino, se remarcă prin câteva puncte înscrise în momentul potrivit «*out-sider*»-ul Const. Diplan.“ Cont. 21 VII 72 p. 4. „*Out-siderii*, cum li se zice în limba sportiv jucătorilor cu șansa a doua, s-au prezentat pe teren fără a lua în considerație pronosticurile, învingînd astfel adversari superiori.“ Sc. 20 VII 74 p. 4 [pron. *áut-saidér*; scris și *autseider*] (din engl. *outsider*; I. Gheție în LR 4/57 p. 21, atestări din 1956-1957, Il. Constantinescu în LR 4/73 p. 32; DEX, DN3)

oxenocardiográf s.n. (probabil cuv. pol.; med.) „La Wrocław (R.P. Polonia) a fost construit un aparat –*oxenocardiograf*– care poate înregistra activitatea inimii cu ajutorul a patru curbe.“ Sc. 18 VIII 64 p. 3

ozeníst, -ă s.m.f. „*Ozeniștii* din Văleni. Zvonul că la Vălenii de Munte ar fi fost zărit, cu câteva luni în urmă, un O.Z.N., a stîrnit mare emoție și un viu interes în rîndul populației din oraș, dar mai ales printre școlari. Ei au hotărît, nici mai mult nici mai puțin, să înființeze un cerc O.Z.N. Micii cercetători nu-și propun să caute pe cer «*farfurii zburătoare*», ci studiază de zor astronautica.“ Sc. 15 V 74 p. 2 (din *OZN + ist*)

OZN s.n. –Denumire dată obiectelor zburătoare neidentificate– „A.D., soția unui vînzător de pește din Geneva, a adus la cunoștința autorităților locale că un obiect zburător neidentificat a «coborît», luni seara, în curtea locuinței sale. *O.Z.N.*-ul, care, potrivit spuselor femeii, a «staționat» circa 10 minute și a rămas imobilizat la o înălțime de un metru deasupra solului, producea un zgomot ascuțit, asemenea unui scrișnet.“ R.l. 21 III 74 p. 6. „Un *ozene* e reperat de doi polițiști radiofoniști.“ R.lit. 7 VII 79 p. 12. „*OZN*-urile au durat destul pentru a produce câteva generații de credincioși.“ R.lit. 20 V 82 p. 2. „*OZN*-uri pornesc vijelios de pe Lună.“ R.l. 4 XI 93 p. 7; v. și 18 VIII 80 p. 2; v. și *ozenist* [pron. *ozené*; scris și *O.Z.N.*, *ozene*] (abreviere din *O[biect] Z[burător] N[identificat]*, după engl. *UFO – U[nidentified] F[lying] O[bject]* “obiect zburător neidentificat”; FC I 156, A. Bantaș BE 123; DEX, DN3)

ozonoterapie s.f. (med.) –Folosirea în scop terapeutic a ozonului– „La Viena s-au desfășurat lucrările celui de-al 2-lea Congres al Societății medicale austriece de *ozonoterapie*.” Sc. 18 V 80 p. 6. „La Constanța [...] funcționează un centru de recuperare și întreținere a sănătății: masaj, saună, *ozonoterapie*, vibromasaj.” R.l. 5 IX 85 p. 5 (din fr. *ozonothérapie*; DN3, DEX-S)

- PAC** (pol.) –Abreviere pentru Partidul Alianței Civice– „*PAC* s-a remarcat prin mai multe intervenții punctuale.“ R.l. 8 II 93 p. 3; v. și *legionariza, panel* (abreviere din *P[artidul] A[lianței] C[ivice]*)
- PAC-ist, -ă** s.m.f. (pol.) –Membru al PAC– D. 193/92 p. 2 (din PAC + -ist, -istă; A. Stoichițoiu în *Hyperion* III/94 p. 173)
- pace-maker** s. (med.) „Aparatul *«pace-maker»*, după denumirea sa englezescă este un fel de «mică cutie neagră» pe care bolnavul de inimă o poartă asupra lui spre a stimula, la nevoie, activitatea cardiacă.“ Sc. 5 VI 74 p. 6. „Am mai scris în această rubrică de așa-numitul *«pace-maker»*, aparat care, implantat în corp, are rolul de stimulator cardiac.“ Sc. 20 XI 74 p. 6. „Rareori trebuie să te duci noaptea, să pui un cateter în artera pulmonară sau un *pace-maker* [...]“ „22“ 5 X 94 p. 13; v. și Sc. 19 VI 74 p. 6 [pron. *peis-méikă*] (cuv. engl.; cf. fr. *pace-maker*; DMN 1960; DM)
- pachetizare** s.f. –Aranjare în pachete– „Este vorba de un nou procedeu de lucru [...] anume: *pachetizarea* cherestelei de rășinoase, un sistem modernizat de ambalare și încărcare mecanizată.“ R.l. 6 VII 73 p. 3; v. și *containerizare, paletizare* (din *pachet*)
- pachetizat, -ă** adj. –Aranjat în pachete– „Astfel, manipularea cherestelei *pachetizate* permite mecanizarea operațiilor de descărcare și încărcare în toate mijloacele de transport.“ R.l. 6 VII 73 p. 3. „Fiind complet demontabile piesele din care sînt alcătuite sufrageria și holul se livrează *pachetizat*, ceea ce contribuie la ușurarea și ieftinirea operațiilor de transport.“ R.l. 25 VII 84 p. 5 (din *pachet*)
- pacologie** s.f. „Astfel, alături de expresia descriptivă «știința păcii», în literatura de specialitate sînt folosite, fără a se fi impus în mod definitiv, numeroase alte expresii, cum sînt: irenologia, *pacologia*, paxologia, polemologia sau heralogia [...] *Pacologia* se referă la ansamblul valorilor morale legate de pace, pacifism, de formarea pașnică a opiniei publice, de educarea pentru pace.“ Fl. 8 II 85 p. 31 (din *pace* + -(o)logie)
- pact** s.n. în sint.s. *pact cu diavolul* –Colaborare cu forțele răului– „C. zice că toată lumea făcea *pactul cu diavolul*.“ „22“ 3/93 p. 15. „Eu am acest defect – și asta explică în bună măsură și căderea în *pactul cu diavolul* – la obrăznicie și brutalitate am o reacție dură [...] Dar politețea mă ciștigă.“ „22“ 9/96 p. 15 (trad. fr. *pacte avec le diable*)
- pactizare** s.f. în sint.s. *pactizare cu diavolul* –Colaborare cu forțele răului– „Am fost acuzați imediat de *pactizare cu diavolul*.“ D. 146/95 p. 15
- pager** s.n. (comunic.) –Aparat cu ajutorul căruia se pot transmite scurte mesaje scrise unei persoane care nu poate fi găsită la telefon– „Oriunde în București, pe stradă, în mașină, în clădiri, puteți primi mesaje de la orice post telefonic. Într-un minut de la apelare, folosind *pagerile* Motorola, aveți mesajul pe ecranul aparatului dvs. Radiotel, numărul unu în comunicații.“ Cotid. 7 VIII 92 p. 3. „Cumpărați *pagerul* dvs. Bel Pagette [...]“ R.l. 12 V 94 p. 6. „Pompierul [...] are autorizație de pistol și *pager*.“ „22“ 34/95 p. 3; v. și R.l. 29 IV 94 p. 7, 2 X 95 p. 6, 5 X 95 p. 6, Ev.z. 11 IX 95 p. 1 (cf. engl. americ. *to page* “a chema cu voce tare”)
- paging** s.n. (comunic.) –Sistem de comunicare la distanță folosind *pagerul*– „Al doilea sistem *paging* din țară. Uni Axis SRL din București a anunțat ieri că a încheiat cu succes toate testele și a pus în funcțiune sistemul său public *paging* în orașul Ploiești [...]“ R.l. 18 II 93 p. 2. „Sistemul *paging* poate fi mai ușor, poate fi mai sigur.“ R.l. 29 IV 94 p. 7
- paleoastroaică** s.f. (astr.) –Disciplină care își propune să studieze urmele lăsate de extraterestrii care au vizitat Terra– „D.A., autorul serialelor științifice de *paleoastroaică* și exobiologie.“ Săpt. 18 XI 83 p. 4 (din *paleo-* + *astroaică*, după model străin)
- paleobotanist** s.m. (bot.) –Specialist în paleologie botanică– „Lucrătorii care au demolat un zid al bisericii au descoperit o nișă datînd din 1120, în care se afla un trandafir uscat cu diametrul de 4 centimetri. *Paleobotanistul* chemat special de la Londra pentru a scoate floarea din nișă fără a o deteriora a avut nevoie de 4 ore pentru această operațiune. Trandafirul descoperit la Romsey este cel mai
- vechi specimen botanic identificat pe teritoriul Europei.“ Sc. 14 II 76 p. 6. „În tufișurile pietrificate *paleobotanistii* au descoperit peste 50 de specii de plante [...]“ Sc. 30 V 86 p. 7 (din fr. *paleobotaniste*, engl. *paleobotanist*; DN3)
- paleospeológ** s.m. (speol.) „Atenți la frumusețea straturilor, *paleospeológii*, categorie de cercetători ai istoriei peșterilor, fac săpături, iau probe, scot la iveală resturile scheletice ale unor animale de mult dispărute.“ Sc. 24 VI 64 p. 1 //din *paleo-* + *speológ*//
- paletizare** s.f. (com.) –Metodă de manipulare a mărfurilor prin folosirea paletelor (platforme speciale)– „Acum tot mai multe mărfuri sînt manipulate în tehnologii de transport moderne (pachetizări, *paletizări*, containere etc.)“ R.l. 31 X 78 p. 5; v. și *innavetare* (1972), *containerizare* (cf. fr. *palettisation*; DMN 1958; A. Beyrer în *SCL* 5/76 p. 537; DN3)
- pâmpier** s.n. (cuv. engl.) –Scutec foarte absorbant– „[...] acest secol renunță la prejudecăți ca bebelușii la *pampers*-uri [...]“ Lit. 44/93 p. 4; v. și Ev.z. 31 XII 96 p. 4 (cf. fr., it. *pampier*)
- panacodór** s.m. –Brutar care lucrează cu panacodul– „În fotografie – șeful echipei constăntene M.P. se consultă cu cocătorul V.G., asupra calității pînii. Alături N.Z., «*panacodor*».“ Sc. 9 VII 61 p. 1 (din *panacod* + -or)
- panchayáta** s.f. (cuv. hindus) „Ceremonia încoronării regelui Birendra Bir Bikram Shah Deva a avut loc luni la Katmandu. La ceremonia încoronării au participat membri ai guvernului și *panchayatelor* (adunări locale).“ Sc. 25 II 75 p. 6
- pancól** s.n. (farm.) „Ați auzit de «*Pancol*»? Este denumirea unui nou pansament, realizat de specialiștii Institutului de cercetări pielărie, cauciuc, mase plastice București [...] Obținut pe bază de colagen din piele animală, «*Pancol*» prezintă o serie de avantaje față de pansamentele textile obișnuite.“ f.d. (din *pan[sament din] col[agen]*)
- pandemie** s.f. (med.) –Epidemie care se extinde pe teritorii largi– „În ultimii 250 de ani au existat 10 mari epidemii sau «*pandemii*» și alte 20 de mai mică amploare. Cea mai devastatoare a fost *pandemia* care a debutat spre sfîrșitul ultimului război mondial; ea a secerat între 20 și 40 milioane de vieți [...]“ Sc. 14 II 78 p. 6 (din fr. *pandémie*; DEX, DN3)
- panel** s.n. (anglicism) –Masă rotundă televizată– „În finalul *panel-ului*, D.P., consilier municipal la Timișoara (PAC) a propus celor de față [...]“ „22“ 30/94 p. 11 [pron. *pénăl*] (din engl. *panel*; DEX – alte sensuri)
- panetone** s. (alim.) –Cozonac– „Am cumpărat un *panetone* pentru Crăciun“ (din it. *panettone*)
- panicós, -oasă** adj. 1978 (fam.) –Care intră ușor în panică– v. *fetișoasă* (din *panică* + -os)
- panoramă** vb. I –A descrie pe larg, a relata– „Așteptăm să se *panorameze* și alte meridiane.“ R.l. 12 II 67 p. 4. „Romanul său, «Jean fiul lui Ion» *panoramează* – cu realism – asupra vieții de familie și de uzină.“ Sc. 6 X 78 p. 8; v. și R.lit. 26 VI 75 p. 24, Săpt. 2 XI 79 p. 3 (din *panoramă*; cf. germ. *panoramieren*; F; DN3)
- panoramăre** s.f. –Viziune largă– „Antologia este o binevenită *panoramăre* asupra poeziei românești contemporane [...]“ R.lit. 29 XI 84 p. 8 (din *panoramă*)
- panoramic** (cinem.) 1. s.n. –Cadru larg în film, la televiziune– „Filmul se deschide cu un larg și dezolant *panoramic* asupra grămezilor fumegînde de moloz și de fier.“ Sc. 12 I 62 p. 2. 2. adj. (Pe lângă *ecran*, uneori în completare cu *stereofonic*) –Ecran semicircular foarte lat– „Premiera va avea loc în luna ianuarie, pe ecran *panoramic-stereofonic*.“ Cont. 8 I 71 p. 5 (din fr. *panoramique*; PR sec XX; DN – alte sensuri, DEX, DN3)
- pantalón-trening** s.m. (vest.) –Pantaloni lungi folosiți la sport– „Unitățile comerciale primesc în cursul trimestrului IV cu 15 la sută mai multe treninguri, o cantitate dublă de *pantaloni-trening*.“ I.B. 6 XI 65 p. 1 (din *pantalón [de] trening*)
- pantalón-túb** s.m. (vest.) –Pantalón în formă de tub–

„*Pantolonii-tub*, iată o ultimă noutate a modei. Nu au un nume prea frumos, dar denumirea lor pare a fi explicită și elocventă. Îi cheamă *pantoloni-tub* pentru că sînt drepti, chiar puțin strîmtați în partea de jos a piciorului.“ Săpt. 21 I 77 p. 8 (din *pantolon + tub*)

pantóf-sandá s.m. –Pantof decolat– „*Pantofi-sanda* albi sau bleumarin cu talpă de plută, turbanul în culoarea închisă a combinației și o floare în piept completează ținuta.“ Săpt. 30 III 73 p. 16. „Se revine la încălțăminte clasică pentru femei. *Pantof-sanda*, culoare bej, bareță care sustine pe aceia foarte decolțați.“ Săpt. 31 V 74 p. 8 (din *pantof + sanda*)

pányt s.n. (anglicism; vest.) –Ciorap pantalon– „Producția de *panty* [...] continuă să fie destinată femeilor cu picioare ultrascurte.“ Săpt. 12 IX 75 p. 2. „Dacă ați ști că ne bate gîndul să vă zicem din nou, a cita oară, despre defectele ciorapilor, *panty*-urilor pe care magazinele le comercializează, probabil nenumărați ochi vor pierde iradierea de bună dispoziție [...]“ Săpt. 11 VII 80 p. 8 (din engl. *panty*; cf. fr. *panty*; CD, DMN 1967; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504)

papáia s.f. (cuv. amerind.) „Suculentul fruct *papaia*, originar din Malaezia și răspîndit în India, Antile și Africa, a produs o adevărată senzație într-un spital din Anglia.“ Sc. 30 IX 77 p. 5; v. și *juice* (cf. it. *papaia*, fr. *papaye*; LI; DEX, DN3)

paparazzo s.m. pl. *paparazzi* (cuv.it.) –Fotograf insistent care aleargă după imagini insolite cu personaje celebre– „Norocoși «*paparazzi*» au surprins-o pe Cindy mai frumoasă ca niciodată.“ As 83/93 p. 13. „«*Paparazzi*» n-au scăpat-o pe Madonna.“ Expr. Mag. 28/95 p. 14. „Robert de Niro inculpat pentru agresarea unor *paparazzi*.“ R.l. 11 X 95 p. 8 [pron. *paparáto*] (cf. fr., engl. *paparazzo*; BD 1969; personaj din *La dolce vita*, sugerat lui F. Fellini de numele unui hotelier calabrez de origine greacă, în 1959)

paperback s. (cuv. engl.; lit.) „[...] va fi reeditată anul acesta în *paperback* (adică într-o ediție de masă).“ R.lit. 30/93 p. 19; v. și *hardback* (1975) [pron. *péipárbec*] (CD)

papésă s.f. (fig.) –Inspiratoare, egerie– „Gertrude Stein a fost «*papesa*» avangardei din Montparnasse timp de douăzeci de ani [...]“ R.lit. 13 XII 84 p. 23 (din fr. *papesse*)

papetár, -ă adj. –Care se folosește în fabricarea hîrtiei– „Lemnul acestui arbore (otetarul) are calități *papetare* suprinzătoare. Chiar la vârsta de un an, tulpinele tinere (care ajung la 1–2 m înălțime) au un randament în pastă *papetară* de circa 45 la sută.“ R.l. 26 II 74 p. 5 (der. regr. din *papetârie*; cf. fr. *papetier*; DEX, DN3)

parabólic, -ă adj., s.f. (comunic.) –(Despre antene) Cu un ecran reflectant în formă de paraboloid– „[Vînd] *parabolică*, tv stereo, frigider [...]“ R.l. 29 V 93 p. 6. „Aveți aici, la București, mai multe *parabolice* decît în orașul lui Berlusconi.“ R.l. internaț. 8 VI 94 p. 2 (din fr. *parabolique*; DEX – alt sens, DN3)

paracivilizație s.f. (livr.) –Stare opusă nivelului de dezvoltare a societății moderne– „Viața se desfășoară într-o arie de *paracivilizație*, rămînînd circumscrișă la rudimentele formelor ei originare.“ Cont. 15 XII 61 p. 1 (din *para- + civilizație*; FC II 176, 177, 181; DN3, DEX-S)

parádă s.f. (sport) –Parare, evitare a unei lovituri– „[...] în minutul 89 doar o *paradă* în extremis a portarului S. împiedică mingea șutată năprasnic de B. să intre în plasă.“ R.l. 18 VI 84 p. 5 (din germ. *parade*; fr. *parade*; DEX, DN3)

paradoxá vb. I –A recurge la paradox– „«Nesfîrșitele primejdii» e un roman conceput ca un joc secund sau ca un refren inteligent asupra unei realități secunde. *Paradoxînd*, autorul ajunge, în acest prim roman al său, la o teorie specifică a romanului modern.“ Săpt. 26 V 78 p. 2 (din *paradox*)

paraliterár, -ă adj. (lit.) –Privitor la lucrările alăturate celor propriu-zise literare– „În cadrul aceleiași dezbateri F.N. condamnă «meșteșugurile» *paraliterare*, care transformă romancierul într-un funcționar sub nivelul literelor.“ Cont. 10 III 67 p. 10 (din fr. *paralittéraire*; DEX-S)

paraliteratúră s.f. (lit.) –Pe lîngă/în afara literaturii propriu-zise– „Micul preambul teoretic de mai sus, a cărui idee centrală o vom repeta pînă la ruina definitivă a prejudecății, «science-fiction-ul este *paraliteratúră*», ni s-a părut nimerit în contextul discutării romanului lui C.C., autor tentat de re-figurarea unor mituri livrestre.“ R.lit. 22 II 79 p. 9. „Literatura lui Petru Popescu intră într-un raport afișat cu *paraliteratura*, cu literatura de consum [...]“ R.lit. 15–21 IV 93 p. 7 (din fr. *paralittérature*; PR 1960; DEX-S)

paramedicál, -ă adj. –Care se consacră îngrijirii bolnavilor fără a aparține corpului medical– „[...] se prevede că în vreme ce unele meserii vor înregistra un cert declin, altele vor cunoaște o creștere

spectaculoasă. Pe primul plan se situează tot ceea ce este legat de informatică (150 la sută), toate profesiunile *paramedicale*, specialiștii în energie [...]“ R.l. 15 VI 84 p. 6 (din fr. *paramédical*; PR 1950)

paramilitár, -ă adj. –(Despre grupări, organizații) Care este organizat și dotat după modelul unei armate– „[...] s-a pus întrebarea ce fel de «fantome» au invadat «lăcașul divin», transformînd liniștita fermă californiană într-o tabără *paramilitară*.“ I.B. 7 II 84 p. 4 (din fr. *paramilitaire*; DEX, DN3)

paranormal, -ă adj. –Care este în marginea normalului– „Fiecare demonstrație a lui pe care am putut s-o cercetez în detaliu, avea o explicație normală care era mai probabilă decît cea *paranormală* [...] Uri Geller îndoiește obiecte de metal – lingurițe, chei, cuțite – fără să le atingă, doar prin concentrare psihică [...] este, cu alte cuvinte, un medium extraordinar, expert în psihokinezie, telepatie, clarviziune, teleportanță, previziune s.a.m.d.“ Cont. 1 VIII 75 p. 5 (din fr. *paranormal*; PR 1950; DEX-S)

paranormalitate s.f. –Faptul de a fi la marginea normalului– „De la Faulkner la Marquez [...] literatura ne-a obișnuit cu *paranormalitatea*, cu realismul magic sau miraculos, cu infinita sa capacitate de simulare și metamorfoză.“ Săpt. 7 XII 84 p. 3 (din *paranormal + -itate*)

parantezát, -ă adj. 1974 –Care se află între paranteze, în subsidiar– v. *detectivist* (din *paranteză*)

paraóptic, -ă adj. (opt.) –Situat în afara organului de simț al vederii– „Supusă unui control științific la clinica din Harkov s-a constatat că ea posedă o vedere *paraoptică* și mai perfectă decît R.K., că recunoaște fără greșală literele și culoarea lor.“ Sc. 16 II 65 p. 4 //din *para- + optic*//

parapsihologie s.f. –Studiul fenomenelor psihice paranormale– „«*Parapsihologia*» și problemele ei». Vorbește prof. univ. Paul Popescu-Neveanu.“ Pr.R.TV 11 VI 78 p. 5. „Nostimă a fost propunerea comitetului fondator al «Institutului psihoenergetic» din Brooklin-Massachusetts – instituție de *parapsihologie* și științe oculte – care a cerut ca toți oamenii să se oprească o clipă și să gîndească instantaneu la satelit.“ Sc. 8 VII 79 p. 6 (din fr. *parapsychologie*; PR 1950; DEX-S)

parateatrál, -ă adj. „El vorbea despre noul stadiu al experiențelor sale și le scotea din sfera teatrului, numindu-le «*parateatrale*».“ R.lit. 26 VI 75 p. 25 (din *para- + teatral*)

parauniversitár, -ă adj. 1974 –Din afara universității– v. *postuniversitar* (din fr. *parauniversitaire*; DMN 1968)

parazitá vb. I (fig.) –A trăi ca un parazit– „La început, era parazit. A *parazitat* pînă în ziua cînd a comis prima spargere. Închisoare, eliberare, parazitism, infrațiune – ciclul nefast a fost reluat de trei ori.“ Sc. 10 X 82 p. 4 (din fr. *parasiter*; DEX, DN3)

parc-(áuto)-școală s.n. (circ.) –Spațiu amenajat pentru a învăța regulile de circulație– „Fundeniul nu va mai fi un parc obișnuit, ci un «*parc auto-școală*» pentru elevi [...] În foarte scurt timp (2-3 săptămîni) copiii vor putea veni să învețe să conducă, să învețe regulile de circulație.“ I.B. 29 X 73 p. 3. „Ieri, în cartierul Colentina-Fundeni, a fost inaugurat primul *parc-școală* de circulație pentru elevii din Capitală.“ Sc. 29 IV 74 p. 2; v. și I.B. 16 V 72 p. 1; v. și *cartodrom* (din *parc [+ auto] + școală*; cf. fr. *parc-autos*; DMN 1961)

párching s.n. (circ.; fals anglicism) –Loc de parcare pentru mașini– „Tournais-ul este un burg nu prea mare din sudul Belgiei, un orașel curat, cu mireasmă istorică, centrat ca de obicei împrejurul unei catedrale monumentale și al unei piețe grațioase devenită *parking*.“ R.lit. 27 II 75 p. 24 [scris și *parking*] (din fr. *parking*; PR 1945; CD; Th. Hristea în LR 1/74 p. 61, L. Seche în P.N. 2/74 p. 4 – exemple din 1959; D.Am., D.Tr.; DEX, DN3)

parcométru s.n. (circ.) –Aparat de taxare într-un *parking*– „Numărul *parcometrelor* va ajunge la 300 în zonele magazinelor Eva și Unic [...]“ R.l. 29 I 77 p. 5; v. și 28 XII 79 p. 5 (din fr. *parcomètre*; PR 1960; DEX-S)

parcúrs s.n. în loc. adv. *pe parcurs* –Din timpul, între timp– „Cîteva dintre cele mai amuzante incidente de *pe parcursul* repetițiilor [...]“ I.B. 2 III 74 p. 2. „Toate mi-au fost executate *pe parcurs*, cu excepția vizorului care nici acum nu este montat.“ R.l. 5 IX 79 p. 5 (din fr. *parcours*; V. Guțu Romalo C.G. 242, atestări din 1971; DEX, DN3)

parodontologie s.f. (med.) –Ramură a medicinei care se ocupă cu bolile de dinți– „Centrul de *parodontologie* «Bucur» își începe activitatea [...]“ R.l. 13 VII 79 p. 5. „[...] dr. Grigore Osipov-Sinești a fost confirmat membru al Academiei de *parodontologie* a Americii, pentru contribuția sa adusă la tratarea parodontopatiilor, pentru

cercetările sale originale în acest domeniu [...]“ R.I. 26 IX 84 p. 5; v. și *parodontoză* (1975) (din fr. *parodontologie*; L. 1970; DEX-S)

parodontopatie s.f. 1975 (med.) –Afecțiune lagată de fixarea dinților în osul maxilar– v. *parodontologie*, *parodontoză* (din fr. *parodontopathie*; DFMB, DM; DN3, DEX-S)

parodontoză s.f. (med.) „În Capitală funcționează primul centru de parodontologie din țară. Șase medici stomatologi și cadre medii de specialitate asigură efectuarea tratamentului contra parodontopatiei sau, cum mai este cunoscută, *parodontozei* (boală a gingiilor, care face ca, în timp, dinții să devină mobili și să cadă). Tratamentul, rod al unei îndelungate cercetări, constă în implantarea unor biostimulatori de os uman deproteinizat (denumit «osminerale») în septurile osoase intermediare.“ R.I. 14 XI 75 p. 5; v. și *celulomicrobian* [var. *parodontoză*] (din fr. *parodontose*, germ. *Parodontose*; cf. it. *parodontosi*, rus. *parodontoz*; L; Th. Hristea P.E. 133, Th. Hristea în R.lit. 5 VI 80 p. 8; DZ, DM; DN3)

parteneriat s.n. –Sistem în care se asociază parteneri sociali, economici etc.– „Prin alegerea sa [a lui M. Dinescu] se urmărea sublinierea *parteneriatului* între Uniunea Scriitorilor și FPLGT.“ R.I. 6 X 93 p. 16. „Interesul Franței într-un *parteneriat* privilegiat cu România“ „22“ 9/97 p. 7 (din *partener*)

participare-record s.f. –Participare masivă– „Cea de-a 14-a ediție a Jocurilor Olimpice de iarnă se va desfășura [...] în orașul iugoslav Sarajevo, cu o *participare record* de peste 1600 de sportivi și sportive [...]“ I.B. 6 II 84 p. 7; v. și R.I. 7 II 84 p. 5 (din *participare* + *record*)

particularism s.n. (livr.) –Caracterul a ceea ce este specific– „*Particularism* și universalism.“ Gaz.lit. 15 IV 66 p. 4 (din *particular* + *-ism*; cf. fr. *particularisme*; DEX – alt sens, DN3)

particulă s.f. –Cuvânt care însoțește un nume de familie indicând rangul de noblete, gradul etc.– „*Particula* «de», în Franța, indică descendența nobiliară. Dar cum s-a ajuns aici sau dacă-i particulă sau altceva, puțini o știu.“ R.I. internaț. ian.-febr. 95 p. 16 (din fr. *particule*; DEX)

partidă-chéie s.f. (sport) –Partidă de cea mai mare importanță– „[...] numai neșansa în unele *partide-cheie* l-a privat de un răsunător succes [...]“ Săpt. 24 V 85 p. 8 (din *partidă* + *cheie*)

partidă maraton s.f. (sport) –Partidă care durează foarte mult– „B.G. l-a întrecut [...] pe I.N. după o *partidă maraton* care a durat aproape trei ore și jumătate.“ R.I. 2 VI 75 p. 5. „O *partidă maraton* s-a disputat între P.G. (S.U.A.) și E.M.“ R.I. 26 VI 75 p. 3. „F.G. susținea o *partidă-maraton*, încheiată după mai multe întreruperi, la mutarea 90 prin remiză [...]“ Fl. 5 X 84 p. 22 (din *partidă* + *maraton*)

partidă-tést s.f. (sport) –Partidă cu rol de test– „Naționala de rugbi va susține o *partidă-test* cu echipa Angliei.“ Emisiune Radio 3 XII 84; v. și Sc. 4 XII 84 p. 3 (din *partidă* + *test*)

partizán s.m.f. –Luptător contra comunismului în România, de obicei refugiat în munți– „Să ne mai mirăm că foștii torționari își permit azi, în 1993, să-i numească pe *partizanii* care au organizat rezistența în munți «bandiți», ca pe vremurile de glorie ale lui Alexandru Drăghici?“ R.I. 3 VII 93 p. 1 (din fr. *partisan*; DEX, DN3 – alte sensuri)

partón s.m. (fiz.) „Particule mai mici decât protonii și neutronii au fost descoperite la acceleratorul liniar din Standford, în California. Aceste particule, denumite «*partoni*» au fost descrise într-un studiu apărut recent în revista «Scientific American».“ R.I. 18 VI 71 p. 6; v. și *quark* (din engl. *parton*, abreviere din *par[ticle + pro]ton*; cf. fr. *parton*; BD 1969, DTN 1973)

parțializat, -ă adj. –Parțial– „Există o primejdie ca elevii să posede la absolvirea școlii generale o privire de ansamblu *parțializată* asupra noii literaturi.“ Cont. 19 XI 65 p. 9 (din *parțial*)

pasphil s.n. –Specie de material sintetic– „Un produs sintetic cu însușiri deosebite, ca *pasphilul* de pildă, se îmbină foarte solid cu materialele, piatra, betonul, lemnul etc. Terturanul, un nou material plastic cu calități neobișnuite, poate fi acoperit astăzi cu metal pe cale galvanică. Teflonul, un polimer fluorurat, servește astăzi la producerea de piese speciale de echipament industrial [...] Noul polimer pyrroza prezintă calități semiconductoare și fotoconductoare; o gamă întreagă de alte produse ca: lignoplastul, sticloplastul și alte materiale termoplastice și-au făcut debutul industrial.“ Sc. 3 XII 66 p. 5 [pron. *pasfíl*]

passing-shot s. (cuv. engl.; sport) –(La tenis) Minge rapidă în diagonală sau în lungul liniei care trece de adversarul venit la fileu– „De cealaltă parte a terenului, Năstase greșește din ce în ce mai mult, ratează servicii, *passing-shoturi* sau voleuri.“ R.I. 20 VII 74 p. 5 [pron

pásinșot] (cf. fr. *passing-shot*; L. Seche în PN 2/74 p. 4 – exemple din 1973; DN3, DEX-S)

pastifiánt s.n. –Care permite obținerea unei paste– „Printre acestea [sortimente noi] se numără un nou *pastifiant* utilizat în prelucrarea maselor plastice, hipocloruratul de sodiu.“ Sc. 15 XI 61 p. 1 (din *pastă*, după modelul lui *plastifiant*; DN3)

pastilă s.f. 1. (circ.) –Refugiu în mijlocul unei piețe, al unei străzi largi etc.– „Lucrările de amplasare a *pastilelor* pentru fluidizarea circulației vor fi gata până la 15 dec.“ Ev.z. 18 XI 96 p. 14. 2. 1976 (inform.) –Microcircuit– v. *chip*, *supercomputer* (sensul 1, formal din fr. *pastille*; sensul 2 traduce engl. *chip*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri, DEX-S)

pastís s.n. (alim.) –Tip de băutură răcoritoare– „Antrenorii lotului francez obișnuiesc să consume o băutură numită «*pastis*» (esență de anason ce se bea cu apă).“ R.I. 13 II 84 p. 5 (din fr. *pastis*; PR sec. XX)

patalamomanie s.f. 1981 (peior.) –Mania patalamalelor, a diplomelor– v. *electronită* (din *patala[ma]* + *mania*)

patată s.f. (bot.) „Se înregistrează ca efect prelungit al erbicidelor, scăderea masivă a recoltelor de *patate* (cartofi dulci), soia, orez și nuci de cocos.“ Sc. 30 III 74 p. 7 (din fr. *patate*; DN3)

paternalíst, -ă adj. (uneori peior.) –Care urmărește impunerea unui control, sub pretextul protecției– „Imparțialitatea *paternalistă* a lui Eisenhower“ R.lit. 28 IX 72 p. 22. „Printre-o figură grandios *paternalistă* [...] ne pune mâna pe creștete, îndemnându-ne: «Iubiți-vă țara».“ R.lit. 33/93 p. 3. „Ideea europeană nu are cum să fie neutră, ci presupune un angajament politic activ, afirmat clar și fără inhibiții. Cum anume? În primul rând, prin demolarea unui mit de cea mai pură esență totalitară – cel al statului centralizat, puternic, protegitor, securizant, o instituție semi-filantropică, semi-caritabilă, un patron generos, protector și *paternalist*.“ R.lit. 34/95 p. 2 (din engl. *paternalist*, fr. *paternaliste*; C. Lupu în CL 1/83 p. 2)

păti-bar s.n. (com.) –Bar cu specific de patiserie– „Aprecierile sînt întru totul valabile și în cazul *păti-barurilor* aparținînd întreprinderilor de panificație.“ I.B. 17 III 76 p. 4 (din *păti[serie]* + *bar*; DEX-S)

patináj-viteză s.n. (sport) –Patinaj de viteză– „Campionii Capitalei la *patinaj-viteză*.“ Sc. 15 I 61 p. 3 (din *patinaj* + *viteză*, după fr. *patinage de vitesse*)

pátio s. 1979 (cuv. sp.) –Curte interioară a unei case (spaniole)– v. *saloon* (cf. fr., engl. *patio*; D.Am.; T. Șandru-Olteanu în SCL 5/78 p. 609, El. Toma în ER p. 473; DN3)

patríciu s.m. 1992 (pol.) –(Liberal) adept al lui Dinu Patriciu– v. *romanist* (din n.pr. *Patriciu*)

patronál, -ă adj. 1977 –Care aparține patronatului– v. *lock-out* (din fr., engl. *patronal*; DEX, DN3 – alt sens)

patronát s.n. 1971 –Ansamblul patronilor de întreprinderi– v. *imobilism*, *lock-out* (din fr. *patronat*; DP; DN3)

pátern s.n. (anglicism) –Schemă, model– „Ne amintim cu toții de ideea lui Ceaușescu despre munca fizică și cea intelectuală: în mîntea lui stăpînită de un *pattern* arhaic, doar cea dintîi conta cu adevărat.“ R.lit. 2 V 91 p. 2 (din engl. *pattern*; cf. fr. *pattern*; PR sec. XX)

paxologie s.f. „*Paxologia* are ca obiect de studiu însași ordinea mondială, examinată cu precădere pe plan juridic, fără a exclude însă elementele de ordin militar, politic, economic, social și cultural.“ Fl. 8 II 85 p. 31 //din lat. *pax* + *-(o)logie*//

páză în sint.s. *pază de corp* –Gardă de corp, bodyguard– „Honecker s-a plîns reporterului [...] că, acum, «*paza de corp* îl supraveghează ca pe un prizonier».“ R.I. 5 XI 91 p. 3 (după fr. *garde de corps*)

pădúre-párc s.f. –Pădure amenajată ca un parc– „În orașul Iași, pe o suprafață de 20 hectare teren degradat s-a amenajat o *pădure-parc*.“ Sc. 16 VII 61 p. 2. „În *pădurea-parc* «Lunca Jiului» din municipiul Craiova au înflorit cîteva pîlcuri de porumbari.“ R.I. 15 XI 76 p. 5 (din *pădure* + *parc*)

păiánjen s.m. „În domeniul spionajului, operativii de la contrainformații sînt deseori numiți «*păianjen*» din cauza plaselor pe care le țes.“ „22“ 13/94 p. 8 (DEX – alte sensuri)

păr-cauciúc(at) s. „S-a pus la punct o tehnologie prin care se obține *părul-cauciuc*, un material care, pentru calitățile sale deosebite, poate fi utilizat la tapițeria mobilei și autovehiculelor, ca rezort la instalațiile termice, la filtre de aer etc.“ R.I. 28 IV 75 p. 5. „Ipoteza a comparat în mod eronat produsul *păr cauciucat* cu poliuretanul pe care îl înlocuiește.“ R.I. 11 VIII 80 p. 3 (din *păr* + *cauciuc(at)*)

părlăst s. „Realizări de prestigiu, cum este valorificarea resturilor de păr de animale, o resursă secundară complet inutilizabilă într-un

produs cu caracteristici superioare, «*părplast*», mai bun chiar decât buretele de poliuretan.“ R.I. 29 XII 78 p. 3. „Printr-un procedeu chimic original, brevetat [...] se obține un produs nou de mare valoare economică, denumit *părplast*, cu menirea de a înlocui poliuretanul (burete).“ R.I. 25 I 79 p. 3; v. și 15 X 77 p. 5 (din *păr* + *plast[ic]*)

pășune-modél s.f. –Islaz care poate servi drept model– „Transformarea acestora [a 866 ha] într-o *pășune-model*.“ R.I. 8 III 67 p. 3; și emisiune radio 5 V 74 (din *pășune* + *model*)

PC s. 1995 –Computer personal, microcomputer– „Pînă în 1990, piața PC-urilor nu exista în România.“ v. *preselecție* [pron. *pisi*] (abr. engl. din *P[ersonal] C[omputer]*)

PDG s.m. –Conducător al unei întreprinderi, societăți etc.– „Domnul Z.D., pictor, *PDG* al Societății «Dominus» [...]“ Cotid. 3 XII 91 p. 3 [pron. *pedejé*] (din fr. *P[résident] D[irecteur] G[énéral]*; PR 1960)

pedaliér, -ă adj. –Cu pedale– „Mașina de cusut *pedaliéră* Camelia realizează șase cusături utilitare și 13 cusături cu ajutorul accesoriilor.“ R.I. 23 VII 84 p. 4 (din fr. *pédalier*; DEX, DN3 – alt sens)

pedigree s.n. (fig.) –Proveniență, tradiție– „Iată de ce e necesar să-i facem «*pedigree*»-ul. Într-un fel discută specialistul un ou de struț, și-n alt fel odrasla unei potîmichi.“ Luc. 4 II 84 p. 2. „[...] fiecare se grăbește să facă act de supunere, inventîndu-și la nevoie un *pedigree* democrat militant.“ „22“ 45/93 p. 16; v. și R.lit. 15 VIII 85 p. 22 [pron. *pedigri*; var. *pedigri*, *pedigriu*, *pedigreu*] (din engl., fr., it. *pedigree*; PN 1977; R. Zafiu în R.lit. 3/97 p. 18)

pedoclimátic, -ă adj. –Referitor la climă și la sol– „Alte proprietăți ale acestui soi de orez: bună rezistență la cădere și boli criptogamice, calitate sporită a bobului, adaptabilitate la condițiile *pedoclimatice* din zona de vest etc.“ R.I. 8 III 82 p. 3 // din *pedo-* + *climatic*; DN3//

pégră s.f. (livr.) –Societatea hoților, drojdia societății; aici se referă la invazia brutală a minerilor în București în 1990-91– „[Bubuiturile] m-au făcut să ajung din nou în mijlocul «*pegrei*» care, vorba dlui prim-ministru demisionat, tot nu mai are altceva de făcut decît să iasă în stradă.“ „22“ 11–18 X 91 p. 5 (din fr. *pègre*; DFAP 185; DN3, DEX-S)

peisagíst-floricultór s.m. 1975 –Specialist care se ocupă cu aranjatul plantelor ornamentale în parcuri, grădini– v. *finisor-asamblator* (din *peisagist* + *floricultor*; DN, DEX, DN3 – *peisagist* cu alt sens)

peisajér, -ă adj. –De peisaj– „În acord cu aceste principii moderne ale arhitecturii *peisajere* au fost proiectate cele mai noi grădini și parcuri din țara noastră.“ Cont. 5 IV 63 p. 2 (din fr. *paysager*; DN3, DEX-S)

peliculár, -ă adj. (chim.) –Care formează o peliculă– „Păi află dumneata că după metoda aia mai veche trebuia să pui un strat de protecție de 9–12 mm grosime. Un strat gros, dur, casant etc. Or, eu îți vorbesc de un strat *pelicular* pulverizat sub presiune [...]“ R.I. 10 I 78 p. 5 (din fr. *peliculaire*; LTR; DEX, DN3)

peliculă-document s.f. (cinem.) –Film cu valoare de document– „O *peliculă-document* care a adus mărturie de netăgăduit privind încălcarea sancțiunilor economice impuse regimului rasist rhodesian.“ R.I. 8 X 67 p. 6. „Emisiunea literară de joi seară [...] – alt motiv de autorepect; Zaharia Stancu, citind poezii din ultimul său volum «Voci în șoaptă», a realizat aici o nouă *peliculă-document*.“ R.lit. 17 IX 70 p. 27 (din *peliculă* + *document*)

peliculízare s.f. –Acțiunea de a aplica o peliculă fină– „Instalație de *peliculizare*“ R.I. 18 XII 81 p. 5 (din *peliculă*)

peliculízát, -ă adj. –(Despre un obiect) Peste care s-a aplicat o peliculă fină– „Geamantane, valize, sacoșe, genți de voiaj, poșete etc. se confecționează din aceste materiale, sînt mai ușoare și practice, sînt *peliculizate* și hidrofobizate, au un aspect plăcut și o variată gamă coloristică.“ R.I. 16 VI 82 p. 5. „[...] înlocuitori de paltoane din țesături impregnate sau *peliculizate* într-o gamă variată de modele [...]“ R.I. 12 XI 82 p. 3; v. și 18 XII 81 p. 5 (din *peliculă*)

peliculogén, -ă adj. (chim.) –Care poate genera o peliculă fină acoperitoare– „S-au introdus în fabricație curentă, la «Azur» Timișoara, substanțe *peliculogene* acrilice pentru oglinzi.“ R.I. 26 II 77 p. 5 (din fr. *pelliculogène*; LTR; DEX, DN3)

penetrométru s.n. 1965 (tehn.) –Aparat care permite să se afle duritatea unui corp, prin penetrare– v. *NASA*; v. și R.I. 5 III 81 p. 3 (din fr. *pénétrementre*, engl. *penetrometer*, rus. *penetrometr*; germ. *Penetrometer*; PR 1950; LTR, DTP; DN3 – alt sens, DEX-S)

penete(ce)díst, -ă s.m.f., adj. (pol.) –Membru al PNȚCD– „C.V. susține că mi-aș fi încurcat picioarele «prin cablurile *penetediste*,

scotînd din priză o porta-voce».“ Ad. 5 V 90 p. 5. „Aici au consumat împreună (ca să vezi fraternitate: un *penetedist* și un fesenist!) un litru de tuică [...]“ Ad. 6 V 90 p. 3 (abreviere din *P[artidul] N[ational] Ț[ărănesc] C[reștin] D[emocrat]* + *-ist*)

pépsi s.n. (alim.) –Tip de băutură răcoritoare de origine americană– „Bem un *pepsi*?“ (din *pepsi [cola]*, marcă înregistrată)

pépsi-cóla s.n. (alim.) –Tip de băutură răcoritoare de origine americană– „Am luat și am verificat situația intrărilor de *pepsi-cola* la zece restaurante și bufete în centrul Capitalei.“ R.I. 13 XII 80 p. 3. „*Pepsi-cola* cîștigă teren“ Cotid. 13 IX 95 p. 1 (din *Pepsi-cola*, marcă americană înregistrată)

peptídă s.f. (chim.) „Savanții desemnează prin numele de *peptide* aceste substanțe hormonale, a căror sursă a devenit în prezent cunoscută: hipofiza, hipotalamusul și talamusul, glande situate la baza creierului.“ Sc. 19 I 78 p. 5 (din fr. *peptide*; DM, LTR, DT; DEX, DN3)

percuționíst, -ă s.m.f. (muz.) –Muzician care cîntă la un instrument de percuție– „[...] *percuționistii* [...] au făcut proba talentului lor [...]“ Săpt. 7 IX 84 p. 4 (din *percuție*; cf. fr. *percussioniste*; PR 1950; DN3, DEX-S)

perdánt, -ă (franzuzism) 1. s.m. –(Persoană) care pierde (într-o competiție)– „Principalii *perdanți* sînt John Newcombe și Tom Okker. Primul este învins de fostul as australian Fred Stolle.“ Săpt. 6 IX 73 p. 3. „Cuvîntul este împrumutat din franceză, unde *perdant* e atestat încă din anul 1238.“ R.lit. 17 V 84 p. 8; v. și Luc. 17 XI 73 p. 10; v. și *underdog*. 2. adj. –Care duce la pierdere– „[...] sînt convinși că propensiunea către cinism și «deșteptăciune», în defavoarea eticului, este, cu timpul, *perdantă*.“ R.lit. 46/93 p. 3 (din fr. *perdant*; Th. Hristea în R.lit. 17 V 84 p. 8)

perestroíca s.f. (pol.; cuv. rus.) –Reconstrucție, reformă; cuvînt de ordine al reformei sovietice preconizate de M. Gorbaciov începînd cu sfîrșitul anului 1986– „*Perestroika* nu e capabilă nici să demonteze structurile comuniste, nici să împiedice regenerarea lor într-o formă nouă, dar tot așa de periculoasă pentru procesul democratic.“ R.lit. 29 VIII 91 p. 2. „Nu se poate concepe o politică de piață în condițiile contractelor, birocrăției și legislației economice socialiste. *Perestroika* o dovedește.“ „22“ 25 X–1 XI 91 p. 8; v. și *glasnost*, *gorbaciovist* (1990) [scris și *perestroika*] (cf. fr., engl., it. *perestroika*; PN 1987, MNC 1987)

perestroicát, -ă adj. –Atras de perestroica– „Ar fi însă păcat de dl. Iliescu [...] ca aceste oglinzi care ni-l arată atît de *perestroikat* să fie carnivore.“ Curierul rom. III 93 p. 4 [scris și *perestroikat*] (din *perestroika* + *-at*)

perestroichíst, -ă s.m.f. –Adept al perestroicai– „Cursul scurt de Istorie a P.C. pe care, fără îndoială, dl. Iliescu l-a buchisit alături de întreaga generație de viitori *perestroikisti*.“ R.lit. 19–25 III 92 p. 2. „[I. Iliescu] n-a fost niciodată altceva decît un *perestroikist* întîrziat.“ (citad dintr-o carte de P. Roman) R.lit. 1/95 p. 11. „M. Botez a suferit aceleași josnice atacuri: nomenclaturist, om al vechii gărzi (citește sovietice!), aristiv, comunist (cu varianta *perestroikist!*) [...]“ D. 147/95 p. 15 [scris și *perestroikist*] (din *perestroica* + *-ist*; cf. fr. *perestroikiste*; MNC 1988; I. Preda în LR 11–12/92 p. 589)

perfluorbutilamină s.f. (chim.) „La Institutul central de cercetări științifice în domeniul hematologiei și transfuziei din Moscova a fost obținut sînge sintetic, așa numit *perfluorbutilamină* (despre cercetările similare ale specialiștilor americani am relatat anterior la această rubrică). Cercetătorii au folosit pentru înlocuirea singelui natural compuși organici ai fluorului.“ Sc. 9 I 80 p. 5 (probabil cuv. format în rusă)

perfórmer, -ă s.m.f. (sport) –Sportiv, echipă care a obținut o performanță deosebită într-o întrecere– „Cursa nu are drept scop obținerea unui timp record, oricare dintre participanți fiind considerat a «*performer*» dacă reușește să conducă cu bine automobilul respectiv la punctul de sosire.“ Sc. 9 XI 82 p. 3. „A.C., *performera* ce deține în aceste zile întîietatea în titlurile presei sportive internaționale, a apărut și s-a impus în lume din sistemul nostru sportiv [...]“ Sc. 7 VI 83 p. 3. „Calitățile fizice, intelectuale și morale sînt indispensabile oricărui «*performer*» care vrea să cîștige competiția cu natura [...]“ I.B. 17 XI 83 p. 5 [scris și *performeur*] (din engl. *performer*; cf. it. *performer*; DPN 1983; DN3)

periclitáte s.f. 1972 (livr.) –Caracterul a ceea ce prezintă pericol– v. *sinistritate* (din *periclita*)

periculozitate s.f. –Însușirea de a fi periculos– „Căderile de zăpadă au mărit *periculozitatea* circulației rutiere, crescînd numărul

accidentelor.“ R.l. 4 XI 69 p. 6; frecvent în sint. *spor de pericolozitate* (din *periculos* + *-itate*; cf. it. *pericolosità*; LRC II 134; DEX, DN3)

perimetrál, -ă adj. (rar) –Referitor la perimetrul exterior al unui oraș– „Rînd pe rînd, centura *perimetrálă* a Bucureștiului își întregește fizionomia, marile artere de ieșire din oraș polarizînd în jurul lor cartiere în marea majoritate de factură nouă [...]“ R.l. 14 VII 83 p. 5 (din fr. *périmétral*; DEX, DN3)

perinatal, -ă adj. (med.) –Care se referă la circumstanțele unei nașteri, are loc în jurul unei nașteri– „Un grup de cercetători de la Centrul de hemobiologie *perinatală* din Paris a pus la punct un nou tratament pentru a soluționa problema unor grave incompatibilități sanguine fetomaterne.“ R.l. 12 VII 78 p. 6 (din fr. *périnatal*; PR 1970, DMN 1971; L. Seche în SMFC VI 26, FC II 154–155)

periurbán, -ă adj. –Situat în imediata apropiere a unui oraș– „O nouă «geografie» *periurbană*“ R.l. 21 V 80 p. 1 (din fr. *périurbain*; PR 1966)

perlát, -ă adj. în sint.s. *grevă perlată* –Grevă în care muncitorii opresc sau încetinesc lucrul la o anumită fază a producției– „Această categorie de salariați va începe luni la miezul nopții o serie de *greve perlate*.“ I.B. 6 VIII 77 p. 8. „Lucrătorii italieni din sectoarele de turism au declarat mai multe *greve perlate* în spirijinul cererii de a li se înnoi contractele colective de muncă.“ I.B. 30 I 86 p. 4 (după fr. *grève perlée*; PR 1911; DEX, DN3)

pérlă de báie sint.s. 1985 –Mică pastilă parfumată și colorată de pus în apa de baie– v. *emolier*

perlifér, -ă adj. –Care conține perle– „Moluștele *perlifere*, foarte sensibile la condițiile mediului în care își desfășoară «producția», au început să-și rărească rîndurile, să dispară sau să dea perle mai puține ori de o calitate scăzută.“ R.l. 10 X 79 p. 6 //din *perlă* + *-fer*//

permafrost s.n. (geol.) „Ultimele fotografii transmise de Viking-1 vin în sprijinul teoriei că sub suprafața planetei Marte ar exista așa-numitul *permafrost* (sol în permanență înghețat).“ Sc. 7 VII 76 p. 6 (din engl. *permafrost* [nont] *frost* (1946), fr. *permafrost*, germ. *Permafrost*; C. Lupu în CL 1/83 p. 2; DN3)

permalloy s.n. –Aliaj de fier și nichel cu mare permeabilitate magnetică– „Specialiștii de la Centrul de fizică tehnică din Iași [...] au conceput și elaborat o nouă tehnologie, pe baza căreia au fost obținute primele aliaje *permalloy*, materiale metalice de înaltă permeabilitate magnetică.“ R.l. 26 V 81 p. 5 [pron. *părmălói*; scris și *permaloi*] (din engl. *perm[eable] + alloy*; cf. fr. *permalloy*; PR 1923; DN3)

permosál s. 1977 –Articol de cosmetică auto– v. *autobalsam*

permutațional, -ă adj. –Care se referă la permutație– „Sabin Ștefănescu, pictor și grafician, preocupat la această oră de procedeele artei *permutaționale*.“ Cont. 10 VIII 73 p. 7 (din engl. *permutational*; DN3)

pernă s.f. în sint.s. ✧ *pernă de aer* –Curent de aer aflat între două suprafețe și care servește ca lubrifiant– „Avion pe *pernă de aer*. Autovehiculul din imagine, care se poate deplasa la fel de bine în aer, pe apă și pe pământ, a fost creat în R.F. Germania [...] În caz de necesitate, avionul devine vehicul terestru sau barcă pe *pernă de aer*.“ Sc. 17 V 78 p. 6. „În R.F.G. a început construcția unei căi ferate pe *pernă magnetică* [...] *Perna de aer* de 10 mm va fi realizată cu ajutorul unui număr de 60 de electromagneți care se fixează sub podeaua fiecărui vagon.“ Sc. 7 VII 82 p. 5. „Uzina de reparații navale din Arhanghelsk a construit pentru prima dată în lume o platformă pe *pernă de aer* cu o capacitate de 40 de tone. Ea este atașată la un remorcher-amfibie cu două elice.“ R.l. 4 XI 86 p. 6; v. și 16 VII 82 p. 6; v. și *aeroglisor* (1968) ✧ *pernă de fluid*: „Timișoara. Specialiștii [...] au realizat un dispozitiv pe *pernă de fluid*, destinat transporturilor uzinale pentru diferite sarcini [...]“ R.l. 16 III 81 p. 5 ✧ *Pernă magnetică*: „Autoritățile din R.F. Germania au anunțat că a început construcția unei căi ferate pe *pernă magnetică*.“ R.l. 16 VII 84 p. 6. „Ultimă realizare japoneză în domeniul transporturilor pe calea ferată, trenul de foarte mare viteză pe *pernă magnetică* a fost testat, pentru prima oară, cu oameni la bord.“ R.l. 25 VIII 84 p. 6; v. și *transrapid*, *pernă de aer* (1982) ✧ *pernă de zgură*: „(La) Hunedoara s-a aplicat pentru prima dată o tehnologie originală care constă în turnarea fundațiilor pe *pernă de zgură* de furnal.“ R.l. 10 I 83 p. 5 (*pernă de aer*: după fr. *coussin d'air*; cf. engl. *air-cushion*, germ. *Luftfederung*; DMN 1965; WT; D.Tr., DTP; DEX; *pernă magnetică*: după fr. *coussin magnétique*; DTN 1975)

perpessícus s.m. (fig.) –Unitate de măsură în privința capacității de a edita texte cu dificultăți– „Nici măcar un Perpessicius n-a fost de ajuns (și un «*perpessicius*» devine, simbolic, unitate de măsură ori

o «monetă» a jertfei).“ R.lit. 12 I 84 p. 1 (din n.pr. al criticului *Perpessicius*, care și-a consacrat viața publicării și cercetării operei lui M. Eminescu)

personáj-chéie s.n. (lit.) –Personaj foarte important– „*Personajele-cheie* din «Demonii» sînt (dacă se poate spune astfel) creații ale lui Nikolai Stavroghin.“ R.lit. 27 I 71 p. 5. „Un talentat interpret al acestui *personaj-cheie*.“ Sc. 21 II 75 p. 4. „Demonstrația deplină a artei retribuției se face însă prin cele trei *personaje* feminine-*cheie*, trei actrițe din trei generații.“ Săpt. 20 V 77 p. 6; v. și R.l. 28 VIII 75 p. 9, Sc. 5 I 76 p. 5 (din *personaj* + *cheie*)

personáj-simból s.n. (lit.) –Personaj cu valoare de simbol– „Din grupuri se detașează, pline de energie, două *personaje-simbol*: comunistul și logodnica lui.“ Sc. 6 VII 72 p. 4. „Un *personaj-simbol* de alt regn estetic deci, în abstractizări exprese, ar fi părut aleatoriu și suprapus dacă autorul nu l-ar fi implantat, cu forța și originalitatea personificării, în sistemul constituit de celelalte.“ R.lit. 21 VI 73 p. 2 (din *personaj* + *simbol*)

personáj-surpriză s.n. (lit.) –Personaj literar cu o comportare surprinzătoare– „În «Oamenii înving» (M.B.) este un *personaj-surpriză*: își reneagă idealurile umanitariste.“ Cont. 29 III 63 p. 4. „În rolurile lor, E.B. și O.T. (un *personaj-surpriză*) aduc un aer straniu.“ Cont. 7 XI 75 p. 2 (din *personaj* + *surpriză*)

personalizá vb. I –A face să devină personal, a individualiza– „Actorul *personalizează* totul: modul de a purta un costum [...], modul de a sorbi o cafea în cabinetul directorial [...]“ R.l. 1 II 84 p. 2. „Un accent deosebit a fost pus pe realizarea unei plastici arhitecturale care să *personalizeze* ansamblul, dîndu-i un caracter de originalitate prin folosirea elementelor decorative luate și prelucrate din arhitectura tradițională a Bucureștiului.“ R.l. 22 IX 84 p. 5 (din fr. *personnaliser*; PR 1950; DEX, DN3)

perspectográf s.n. (tehn.) „Mărturie elocventă stă acordarea a trei medalii pentru cele trei invenții expuse de arh. Ene: Aur pentru «*Perspectograf*» (aparatură pentru construirea mecanică a imaginilor perspektive); Argint pentru «Hașurator» (aparatură pentru măsurarea desenelor).“ I.B. 16 II 74 p. 5 (din fr., engl. *perspectographe*, germ. *Perspektograph*, rus. *perspektograf*; DTP; DEX, DN3)

persulfát s.m. (chim.) –Sare a acidului sulfuric– „[La Săvinești] a intrat în funcțiune prima instalație din țară de producere a *persulfatului* de amoniu, valoros produs intermediar folosit la fabricarea firelor sintetice de tip melană.“ Sc. 7 II 81 p. 1 (din fr. *persulfate*, germ. *Persulfat*; PR 1920; DEX, DN3)

perúș s.m. (zool.) –Specie de papagal– „O atenție deosebită o constituie *perușul*, o specie de papagal ondulat (18–20 cm). Are penajul de culoare verde și este un foarte bun imitator al vocii omului.“ R.l. 17 IX 85 p. 5 (din fr. *perruche*; DEX)

pescărie-modél s.f. 1972 –Pescărie care poate servi drept model– v. *semiconservă* (din *pescărie* + *model*)

pésó s.m. (cuv. sp.) –Unitate monetară oficială în mai multe țări din America Latină– „Devalorizarea *pesoului* chilian. Guvernul chilian a hotărît devalorizarea monedei naționale, *pesoul*, cu 18 la sută în raport cu dolarul S.U.A.“ Sc. 1 VI 82 p. 6 (cf. fr. *peso*; DEX, DN3)

petroábs s.n. „Prin măcinarea anvelopelor (ca și a altor deșeuri de cauciuc) se obține o pulbere. Această pulbere, amestecată cu o substanță activă din sulfură de aluminiu și alți ingrediente, dă ceea ce se cheamă «*petroábs*»-ul [...] adică un praf negru care absoarbe cu «lăcomie» reziduurile petrolifere.“ Sc. 20 III 75 p. 2; v. și R.l. 17 V 83 p. 5; v. și *depoluant* (din *petro*[lifer] + *abs*[orbant])

petrodolár s.m. „Ca și «eurodolarii» la timpul lor, «*petrodolarii*» reprezintă o noțiune nouă în vocabularul de specialitate, în ambele cazuri fiind vorba despre dolari S.U.A. ieșiți din țara de origine și care s-au acumulat în mari cantități într-o regiune sau alta a globului: eurodolarii – în câteva țări din Europa occidentală, *petrodolarii* – în țările exportatoare de petrol.“ Sc. 11 II 75 p. 5. „[...] lungi discuții pe cele mai diverse teme ținînd de logoreea colectivă cotidiană (mișcările din Franța anului '68, ecologiștii și politizarea lor, hippies, ofensiva drogurilor, cabotinismul lui Jean-Paul Sartre, *petrodolari* etc. etc.) [...]“ R.l. 5 I 82 p. 2. „*Petrodolarii* își confirmă capriciile: cînd curg, cînd se scurg [...]“ I.B. 18 VIII 82 p. 8; v. și R.lit. 22 V 75 p. 14, R.l. 13 IX 75 p. 6, 23 VI 83 p. 23 (din fr., engl., it. *petrodollar*; PR, DPN, DTN 1974; DEX-S)

petrodoláric, -ă adj. –Caracterizat prin petrodolari– „Un fiu de miliardar american [...] a părăsit familia și drogurile și iubita *petrodolárică*.“ R.lit. 9 VI 77 p. 21 (din *petrodolar* + *-ic*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 503)

petrolier-gigant s.n., adj. –Petrolier de mare tonaj– „Era *petrolierelor-gigant!*“ I.B. 29 VIII 72 p. 1. „Tancuri *petroliere-gigant*. Consiliul consultativ al Ministerului nipon al Transporturilor a aprobat proiectul construirii de tancuri petroliere cu un deplasament de 1 milion tone.“ I.B. 13 XI 73 p. 4. „[...] după 25 zile regiunea Ekofisk va arăta ca după scufundarea unui mare tanc petrolier, iar după 75 de zile ca și cum s-ar fi scurs țiteiul dintr-un *petrolier-gigant*.“ R.I. 27 IV 77 p. 5 (din *petrolier* + *gigant*)

peyotl s. 1967 (cuv. amerind.) –Specie de cactus din Mexic, care conține un alcaloid halucinogen– v. *halucinogen* (cf. fr. *peyotl*)

PFL s.n. „P.F.L. sînt inițialele binecunoscute: plăci fibrolemnoase. Sînt prezente în casele tuturor mai ales sub formă de mobilier.“ R.I. 5 II 75 p. 3; v. și Sc. 26 IV 80 p. 3 [pron. *pefelé*] (abreviere din *p[lăci]* + *ffibro* + *l[emnoase]*; FC I 155, 164)

philips s.m. (fig.) –Delator– „Se vede [...] și teama de «*philipsi*», adică de trăgători cu urechea, trăgători fără gloanțe dar la fel de periculoși ca și cei înarmați pînă-n dinți, într-o lume unde o mentalitate bolnavă încurajează în continuare delatiunea.“ R.I. internaț. 31 V 94 f.p. [pron. *filips*] (din aparatura *Philips* folosită de securitate pentru a asculta convorbirile celor suspectați)

phocomelie v. *focomelie*

phonodactilografie s.f. „*Phonodactilografia* – cea mai modernă metodă mondială de înlocuire a stenografiei cu aparate electronice Philips.“ I.B. 18 XII 73 p. 3; v. și R.I. 13 III 76 p. 4 //din *phono-* + *dactilografie*//

phonotip v. *fonotip*

piată s.f. în sint.s. *piată liberă* –Economie liberă, opusă celei planificate preconizate de comunism– „Succesul unei cărți, în cazul de față al unei ediții, în condițiile *pieței libere*, depinde mult, uneori decisiv, de modul cum este lansată.“ R.lit. 19 XII 95 p. 24

picciotto s.m. (cuv. it.) –Mafiot tînăr, ucigaș– „Mafia siciliană vorbește despre tinerii ei ucigași (azi se spune killers) cu un termen «mingieter»: *picciotti* «mititeii, tinereii» – adică cei mici care, în schimb, ascultă și cum! – de cei mari, de mafioții în titre.“ Al. Niculescu în Ap. 8/95 p. 15

pick-pocket s.m. (anglicism) –Hoț de buzunare– „La noi, pe Filantropia, pungașii de buzunare cînd dădeau o gaură în tramvaie, strigau ei, primii: Hoțiii! Ce diferență este deci între spălătorii de morți politici și *pick-pockeții* din tramvaiul 19?“ Săpt. 29 I 82 p. 7. „*Pick-pockeții* din Arad. În ultima perioadă, în Arad s-a înmulțit numărul hoților de buzunare.“ R.I. 23 II 94 p. 9 [pron. *pic-póchet*] (cf. fr. *pick-pocket*)

pickles s. (alim.) –Conservă de legume în oțet, murături– „Am cumpărat un borcan de *pickles*.“ (din engl. *pickles*; cf. fr. *pickles*)

picocaseta s.f. (americanism) „Firma americană «Dictaphone Corp.» a început comercializarea «*picocasetelor*», cele mai mici casete magnetice din lume, pe care pot fi înregistrate 60 de minute de dictare. Această caseta are dimensiunile de 36 mm pe 25 mm și cîntărește numai 3 grame.“ R.I. 21 V 85 p. 6

picosecundă s.f. 1964 (fiz.) „*Picosecundă* este pentru o secundă ceea ce o secundă este pentru o perioadă de 30 de ani.“ R.I. 24 VII 79 p. 6. „Societatea franceză «Thompson-C.S.F.» a pus la punct un circuit semiconductor a cărui rapiditate de funcționare este de 22 *picosecunde*, față de 30 de picosecunde cît se realizase anterior (o *picosecundă* este egală cu o milionime de milionime de secundă).“ Sc. 6 I 82 p. 5. „Acest sistem a fost experimentat la temperatura de minus 269 grade Celsius pentru efectuarea de înmulțiri de 4x4 biți de informații în 280 *picosecunde* (o *picosecundă* reprezintă o trilionime de secundă) a precizat purtătorul de cuvînt al Societății NEC.“ R.I. 20 II 85 p. 6; v. și 6 III 80 p. 6, Mag. 7 VIII 82 p. 5; v. și *subnuclear* (1964) (din fr. *picoseconde*, engl. *picosecond*; PR 1960, BD 1967; DEX)

pictor-ceramist s.m. –Pictor specializat în decorarea ceramicii– „Ceea ce a făcut M. este operă de *pictor-ceramist*.“ Cont. 17 VIII 62 p. 6 (din *pictor* + *ceramist*)

pictor-decorator s.m. –Pictor specializat în decorațiuni– „Frații C. și V.L., *pictori-decoratori* fruntași, discutînd asupra unor noi modele.“ Sc. 10 XI 61 p. 2 (din *pictor* + *decorator*)

pictor-grafician s.m. –Pictor specializat în grafică– „Lucrări remarcabile, dintre care o bună parte aparțin *pictorilor-graficiani*.“ Cont. 2 V 69 p. 7; v. și R.I. 11 XII 79 p. 4 (din *pictor* + *grafician*)

pictor-gravor s.m. –Pictor specializat în gravură– „O echipă de desenatori condusă de *pictorul-gravor* italian Giannini a realizat un album puțin obișnuit.“ R.I. 31 VIII 79 p. 6 (din *pictor* + *gravor*)

pictor-tărăn s.m. –Tărăn care pictează– „Satul pictorilor – Kovaciza este un sat din Serbia, Iugoslavia, renumit pentru faptul că numără printre locuitorii săi nu mai puțin de 17 *pictori-tărani*. Neavînd nici o pregătire specială în domeniul artei penelului, aceștia practică, în perioadele de răgaz, așa-numita pictură naivă.“ Sc. 31 V 74 p. 6. „Comentariul, dar mai ales ilustrațiile sînt deosebit de interesante, de la «Vameșul» Henry Rousseau, la *pictorii-tărani* germani.“ R.lit. 10 IV 75 p. 22. „E în stilistica acestui portret amintirea unei viziuni străvechi a *pictorilor-tărani* din arta românească.“ R.I. 27 III 79 p. 2 (din *pictor* + *tărăn*)

picurător s.n. –Mic dispozitiv utilizat în băi și bucătării pentru distribuirea apei dacă nu există apă curentă– „Printre acestea se află căzile de baie albe și colorate [...] rezervoarele din porțelan, spălătoarele emailate cu suport (*picurător*) pentru bucătării [...] etc.“ R.I. 5 V 77 p. 5 (din *picura* + -ător; DTP, LTR)

piersicărie s.f. –Livadă de piersici– „*Piersicăria* de la Gospodăria de Stat Șimleu a intrat în acest an pe rod.“ Sc. 30 VIII 62 p. 1 (din *piersică* + -ărie)

piesă-băsm s.f. 1967 –Băsm transpus într-o piesă de teatru– v. *suspans* (din *piesă* + *basm*)

piesă-gigant s.f. –Un obiect foarte mare sau o parte dintr-un mecanism foarte mare– „Sala de numismatică a Muzeului de antichități naționale din Stockholm s-a îmbogățit cu 5 noi exemplare din cele mai mari monede fabricate vreodată în această țară [...] Aceste *piese-gigant*, realizate din argint și cupru, se apropie de dimensiunile pe care le aveau, la acea vreme, lingourile din metalele respective.“ R.I. 30 I 75 p. 6. „Protagonistii, doi șoferi ce iau startul într-o cursă dificilă, transportînd o *piesă-gigant* a industriei noastre spre o uzină îndepărtată a țării, fac parte dintre acei eroi ce-și ignoră «bravura».“ Sc. 26 XII 75 p. 2 (din *piesă* + *gigant*)

piesă-rădio s.f. 1973 –Piesă (de schimb) pentru aparatele de radio– v. *sculer-matrițer* (din *piesă* [pentru] *radio*)

piesă-unicat s.f. –Obiect de valoare existent într-un singur exemplar– „O dată cu redeschiderea acestei secții a muzeului [...] cele două *piese-unicat* vor constitui noi puncte de atracție atît pentru specialiști cît și pentru vizitatori.“ Sc. 5 XII 71 p. 2. „Colecționarul mai are 300 de embleme, scrisori, plicuri, ilustrate și timbre de la acești neînfricați cuceritori ai Cosmosului. Între ele, o *piesă-unicat*.“ Sc. 22 X 74 p. 2. „La «Grand Palais» din Paris a fost inaugurată o expoziție cu *piese-unicat* de artă din prețiosul tezaur al basilicii venețiene San Marco.“ Sc. 31 III 84 p. 6 (din *piesă* + *unicat*)

pietonă, -ă adj. (circ.) –Care aparține pietonilor– „[...] se lucrează intens la construirea pasajului subteran *pietonă* [...]“ R.I. 13 XI 68 p. 7. „Lucrările pasajului *pietonă* de la Casa Scînteii se apropie de sfîrșit.“ I.B. 24 VII 69 p. 1. „Trotuar intercomunal! Iată performanța locuitorilor din Săcășeni, jud. Satu Mare care prin muncă voluntară au asfaltat drumul *pietonă* pînă în comuna învecinată.“ R.I. 2 XII 72 p. 5; v. și 17 III 71 p. 7, Sc. 8 I 71 p. 2; v. și *subtraversare* (din *pieton* + -al, cf. fr. *piétonnier*; DMC 1965; DEX-S)

piezoceramic, -ă adj. (fiz.) –Referitor la ceramica piezoelectrică– „[Noul tip de telefon] are o sonerie electronică *piezzo-ceramică*.“ R.I. 31 I 85 p. 5 (din fr. *piézo-céramique*; DEX-S)

piezoeléctric, -ă adj. (fiz.) –Care își modifică dimensiunile sub acțiunea unui cîmp electric– „Este vorba de transformatori din ceramică *piezoelectrică* pentru măsurarea vibrațiilor care seamănă ca aspect cu niște pastile cu diametrul de 8 mm și greutatea de aproximativ 5 grame.“ Sc. 29 VI 79 p. 5. „Detector *piezoelectric*. Un colectiv de cercetători [...] a conceput și realizat un detector *piezoelectric* pentru determinarea concentrațiilor mici din atmosferă.“ R.I. 15 V 82 p. 3. „Capsula microfonică cu granule de cărbune inventată în 1878 de fizicianul englez David Edward Hughes și montată de atunci în toate receptoarele telefonice va fi înlocuită în curînd cu o capsulă *piezo-electrică*.“ Sc. 13 VII 83 p. 5; v. și *microminiaturizare* (1975) (din fr. *piézoélectrique*; LTR; DEX, DN3)

pilier s.m. (sport) –Înaintaș din prima linie la rugbi care îl susține pe taloner– „[...] *pilierul* P. a ținut să se justifice.“ Fl. 25 V 84 p. 28 [pron. *pi-li-ér*] (din fr. *pilier*; DN, DEX – alt sens, DN3, DEX-S)

pilot-astronaut s.m. (astr.) –Conducătorul unei nave cosmice– „Împreună cu J.K., fizician-astronaut, și P.W., *pilot-astronaut*, C. va petrece la bordul laboratorului aproximativ 28 de zile.“ R.I. 20 I 72 p. 6 //din *pilot* + *astronaut*//

pilot-comandant s.m. (av.) –Conducător de aeronave– „Din partea echipajului se cere o strînsă colaborare între *pilotul-comandant*,

secund, navigator, radiooperator de bord și mecanic.“ Sc. 12 X 62 p. 2 //din pilot + comandant!//

pilót-cosmonaut s.m. (astr.) –Conducătorul unei nave cosmice– „A fost efectuată aterizarea navei-satelit avînd la bord pe *pilotul-cosmonaut*, maiorul Iuri Alexeevici Gagarin.“ I.B. 7 VIII 61 p. 1. „Comitetul Central al P.C.U.S. și Consiliul de Miniștri al U.R.S.S. au hotărît formarea unei comisii guvernamentale pentru elucidarea cauzelor morții tragice a *pilotilor-cosmonauți*.“ Sc. 1 VII 71 p. 6; v. și 17 II 64 p. 4; v. și *fotodocument* (din *pilot* + *cosmonaut*, după rus. *liotcik kosmonavt*; Th. Hristea P.E. 160; FC I 64)

pilót-femie s.m. –Femie care a îmbățișat profesia sau are calificarea de pilot (de avion, de curse de automobil)– „Îndrăgostitele aerului“, un volum închinat vieții curajoase a *pilotilor-femei*.“ Săpt. 12 X 84 p. 8. „[Niki Lauda și-a trădat] devotata și frumoasa soție care i-a stat alături în suferință, pentru Giovanna Amati, celebrul *pilot-femie* al concursurilor de automobilism din Italia.“ As 74/93 p. 12 (din *pilot* + *femie*)

pilulă s.f. 1993 –Contraceptiv luat pe cale orală sub formă de pilulă– v. *cabinet de planificare familială* (din fr. *pillule*, it. *pillola*; cf. engl. *pill*; BD 1965, MP 1967, DPN 1981)

piluliză vb. I –A transforma în pilule, (aici) a reduce– „Cronometrul ne spune că Hamlet, jucat integral și cu pauzele de rigoare, durează cinci ore. Regele Lear, cam tot pe atît. Aceste realități ireconciliabile ne pun în fața unei dileme: jucăm textul integral cu sala goală sau îl *«pilulizăm»* ca să nu pierdem publicul?“ R.lit. 28 X 71 p. 21 (din *pilulă* + *-iza*)

pi-mezon s.m. (fiz.) –Tip de particulă subatomică– „Dr. H.Y., laureat al premiului Nobel (1949) a demonstrat matematic existența particulelor energiilor înalte, *«pi-mezoni»*.“ Sc. 24 XII 75 p. 6 (din [*pi*] + *mezon*, după engl. *phi meson*; cf. fr. *méson* ; BD 1971)

pint s. 1976 (anglicism) –Unitate pentru măsurarea lichidelor, egală cu 0,57 litri– v. *inch* (din engl. *pint*; D.Am)

pinyin adj. (lingv.; cuv. chinez) –Sistem de transcriere alfabetică și fonetică a ideogramelor chineze– „Introducerea sistemului *«Pinyin»* de transcriere a numerelor proprii [...] potrivit căruia se unifică redarea fonetică în toate limbile care folosesc alfabetul latin a numerelor proprii din China [...]“ R.l. 24 I 79 p. 6 (cf. fr. *pinyin*; PR 1970)

pión s.m. (fiz.) –Tip de particulă subatomică– „O nouă metodă de luptă împotriva cancerului va fi supusă în curînd primelor experimente clinice. Este vorba de iradierea celulelor din tumorile maligne cu *«pioni»*, particule subatomice, ce au proprietatea de a descărca energie asupra unui punct precis.“ Sc. 17 V 79 p. 5; v. și *spion* (1965) (din engl. *pion*; cf. fr. *pion*; PR 1957; DT; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

pioniér-biológ s.m. –Pionier interesat de biologie– „De fiecare dată în tolna lor de vacanță, echipajele *«Cutezătorilor»* au adus și adevărate unicate științifice, a căror valoare a fost confirmată de specialiștii în materie. Așa, bunăoară, pionierii-geologi au semnalat depozite de mică în munții Coziei, *pionierii-biologi* au reperat buretele parazit din Delta Dunării, care distruge sculele pescărești, iar pionierii-speologi au descoperit o peșteră necunoscută și au cartat alte 12.“ Sc. 14 VII 74 p. 4 (din *pionier* + *biolog*)

pioniér-geológ s.m. 1974 –Pionier interesat de geologie– v. *pionier-biolog* (din *pionier* + *geolog*)

pioniér-speológ s.m. 1974 –Pionier interesat de speologie– v. *pionier-biolog* (din *pionier* + *speolog*)

pi-pa s. (cuv. chinezesc; muz.) „Sînt 40 de mici artiști [din Nankin], știu să mînuiescă tobe și săbii, știu să cînte la *pi-pa*, instrument tradițional chinezesc.“ Săpt. 11 VIII 78 p. 4

pipe-line s.n. (anglicism) –Conductă pentru transportul materiilor fluide– „Un grup de tehnicieni mexicani reparau un *pipe-line* avariata de un tractor și prin care se scurgea petrol cînd, în timpul sudării, s-a produs o puternică explozie.“ R.l. 15 III 82 p. 6; v. și *transmediteranean* (1974) [pron. *páiplain*] (din engl. *pipe-line*; BD 1970; Th. Hristea în LR 3/72 p. 196, atestări din 1970, L. Seche în LR 2/75 p. 176; DEX, DN3, termenul este mult mai vechi, personal îl cunosc de la începutul anilor '40)

pirofil, **-ă** adj. –Care simte atracție pentru incendii– „[În procesul lui Klaus Barbie] trebuie verificat dacă morții au decedat, trebuie aduși mulți martori de la mare distanță (de pe lumea cealaltă), iar unele victime n-au proprietățile *pirofile* ale păsării Phoenix și nu pot renaște din propria cenușă în crematorii.“ Sc. 19 VI 83 p. 6 (din it. *pirofilo*)

piruetă vb. I (coregr.) –A face piruete– „Era ceva în același timp comic și fascinant să o vezi pe femeia aceea fabuloasă jucînd rolul unei

subrete cu șorț alb și care *piruetează* brusc, făcînd un număr de dans și cîntec.“ Săpt. 10 V 85 p. 7 (din *piruetă*; cf. fr. *pirouetter*; DEX, DN3)

pisiceală s.f. –Alintare– „Desigur, este numai o *pisiceală* plictisită și languroasă pe care o practică vitejii fii ai lui Adam.“ Sc. 1 XI 74 p. 8 (din *pisici* + *-eală*; DEX-S)

pisici vb.refl. IV „Jocul tinerei actrițe este pe tot parcursul sabotat de tendința de a se copilări, de a se *pisici*, a se alinta, deci de o stare de imaturitate vocală.“ R.l. 7 I 78 p. 2 (din *pisică* + *-i*; DEX)

pistărd s.m. (sport) –Ciclist specializat în concursuri de pistă– „Pe velodromul Dinamo *pistarzii* au primit vizita alergătorilor din R.P. Bulgaria.“ Sc. 8 VII 63 p. 3 (din fr. *pistard*; DEX, DN3)

pistol în loc.vb. *a pune (cuiva) pistolul pe greabăn* (arg. stud.) –A se răzbuina pe cineva; a umili pe cineva– „Dorel *i-a pus pistolul pe greabăn* lui Ion.“ (v. C. Lupu în LL 3/1972 p. 350)

pistolár s.m. –Trăgător abil cu pistolul (mai ales în filme western)– „O regie suspectă de a transforma eroii în gangsteri din Chicago localizați la București sub pălării cît roata carului, *pistolari* și mardesaii, într-o inventată dispută ideologică.“ Săpt. 14 IX 79 p. 6; v. și *policier* (1974) (din *pistol* + *-ar*; DEX, DN3)

pitíc s.m. „Trebuia să dăm peste *pitic* (semnalul de manevră – nn), apoi să intrăm pe linia de plecare după semnalul de ieșire. Nu am văzut (dacă l-a dat impieगतul – nn) că eram pe stînga. Am depășit *piticul*, apoi, după 200 de metri, am realizat că trebuie să dăm înapoi în gară. Venea locomotiva dinspre Agigea.“ R.l. 17 VI 95 p. 16

pizza s.f. (alim.) –Mîncare tipic italienească pregătită (la cuptor) din aluat garnisit cu mozzarella, pește, șuncă, ciuperci, sos picant etc.– „Diverse alte produse alimentare, de la picanta *pizza* și pînă la fripturi la tavă cu cartofi prăjiți.“ Sc. 6 V 79 p. 5; v. și I.B. 23 V 75 p. 4; v. și *gelato*, *gin* [pron. *pița*] (din it. *pizza*; DN3, DEX-S)

pizzerie s.f. (com.) –Local unde se vinde și se consumă pizza– „Una dintre cele mai bune *«pizzerii»* din București este aceea de pe Bd. Titulescu.“ Săpt. 7 IX 84 p. 2. „[În Rm Vîlcea] s-a deschis una dintre cele mai moderne *pizzerii*.“ Europa 1–8 XII 92 p. 12 [pron. *pițerie*] (din it. *pizzeria*; DEX-S)

pix s.n. –Instrument de scris cu pastă și cu bilă în vîrf acționat de un dispozitiv mecanic– „[...] aștept cu *pixul* agățat de / vîrfului unghiei să înceapă vorbirea.“ Luc. 12 VII 80 p. 5. „Cu *pixul* în mînă, calcula ceva pe o hîrtie“ G. 79-80/96 p. 30; v. și *fustă-tub*, *microminiaturizare* (1975) (nume comercial; DEX, DN3)

pinzulită s.f. (tehn.) „Șlefuirea *«pinzuliței»*, a porțiunii de talpă ce îmbracă tocul, va fi făcută mecanic.“ I.B. 23 XII 60 p. 1 (din *pinză* + *-uliță*, LTR, DT; DEX-S)

placă turnantă sint.s. (fig.) –Loc de intersecție al mai multor direcții, interese etc.– „[...] revista americană *«Time»*, subliniind *«rolul de placă turnantă al Olandei în ce privește proiectele rachetonucleare»*, citează opinia purtătorului de cuvînt al guvernului vest-german [...]“ Sc. 20 VI 81 p. 6. „Potrivit statisticilor oficiale difuzate la Roma, aeroporturile italiene au constituit în 1981 o adevărată *placă turnantă* a traficului de droguri.“ R.l. 4 I 82 p. 6. „[...] apoximativ 400 de bănci din aceste insule servesc drept *«placă turnantă»* financiară traficului de stupefiante [...]“ R.l. 30 VII 84 p. 6; v. și 16 III 82 p. 6 (din fr. *plaque tournante*)

placébo s.sg.tant. (farm.) „Este vorba despre așa-zisele *«placebo»*, adică medicamente care acționează asupra psihicului individului.“ Sc. 24 I 75 p. 5. „S-a vorbit deseori de rolul autosugestiei în medicină. S-au făcut chiar experiențe pe unii pacienți ce se plîngeau de diferite afecțiuni, cărora le-au fost administrate medicamente [...] fictive – așa-numitele *placebo*, care nu au nici un fel de efect terapeutic.“ Sc. 5 XI 75 p. 6. „Cei 27905 medici *«cobai»* vor trebui să înghită zilnic cîte o ceașcă de aspirină, beta caroten, sau *placebo* (substanță inactivă substituită unui medicament).“ R.l. 28 XII 82 p. 6 (din fr., engl. *placebo*; PR 1945, BD 1967; DM; DEX-S)

plachétă s.f. în sint.s. *plachetă sanguină* (med.) –Trombocită– „Se știe că ateroscleroza se datorește aglutinării (lipirii) așa-numitelor *plachete sanguine* și fixării acestora de peretele arterei, ceea ce duce la blocarea circulației în interiorul unor vase sanguine. Rolul prostaciclinei este acela de a împiedica aglutinarea *plachetelor*.“ Sc. 16 VIII 79 p. 5 (din fr. *plaque*; DN3 – alte sensuri; DEX, DN3)

plaferón s.n. (biol.) „Specialiștii din Tbilisi [...] au reușit să pună la punct un nou tip de interferon. Supranumit *«plaferon»*, noul produs are aceeași proprietăți cu interferonul clasic preparat din sângele uman folosit cu succes în profilaxia grupei sanguine, a bolilor aparatului respirator și în anumite tipuri de tumori [...]“ R.l. 15 V 85 p. 6 //probabil cuv. rus.//

plăjă s.f. –Distanța între două măsuri sau posibilități– „Senatul Universității de Medicină și Farmacie «Carol Davilla» din București a aprobat grila salarială pentru corpul profesoral. S-au stabilit astfel următoarele *plaje* valorice: preparatori 44000–54000 lei [...] (în condițiile în care [...] o femeie de serviciu de la RENEL câștigă circa 65000 lei/lună).“ R.l. 4 VII 93 p. 3 (din fr. *plage*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

planetoid s.n. (astr.) –Satelit artificial– „Lansarea *planetoidului* «Explorer 49». La Centrul spațial de la Cape Kennedy a avut loc duminică la ora 14,13 G.M.T. lansarea satelitului «Explorer-49», care urmează să se înscrie, peste cinci zile, pe o orbită circumlunară. N.A.S.A. a precizat că acest *planetoid* [...] va efectua cel mai aprofundat studiu întreprins vreodată al semnalelor radio provenind din galaxia noastră, din afara ei, de pe Pământ și de pe Jupiter.“ Sc. 11 VI 73 p. 4 (din fr. *planétoïde*; LTR, DT; DN, DEX, DN3 – alt sens)

planetren s.n. (cuv. engl. americ.) „Știi ce sînt *planetrenurile*? Savantul american R.S. a prezentat [...] proiectele îndrăznețe care, în aparență, par a ține de domeniul utopiei privind construirea, spre sfîrșitul primului secol al mileniului următor, a unor trenuri planetare care să circule în tuneluri subterane, operațiunile de foraj fiind asigurate cu ajutorul unor dispozitive speciale laser. Aceste «*planetrenuri*» ar urma să circule cu viteze de 2500 km/h.“ Sc. 10 V 78 p. 5. „Proiectul [american de trenuri expres] a primit numele de «*Planetram*». El înlătură nu numai roțile, ci și un alt obstacol care se opune sporirii vitezei mijloacelor terestre de transport, și anume rezistența aerului.“ Sc. 9 I 82 p. 5; v. și Fl. 22 VI 75 p. 23 [var.: *planetran*]

planificare familială sint.s. –Controlul nașterilor într-o familie– „După naștere, femeia este mai motivată ca oricînd pentru a folosi metodele de *planificare familială*. Pentru a preveni apariția unei sarcini nedorite, imediat după naștere se pot folosi mijloace contraceptive moderne, reversive. În cazul în care femeia alăptează, metodele de elecție sînt: minipilula (pilula cu progesteron), metodele de barieră (prezervativ, diafragme, spermicide), steriletul.“ Z. 13 VI 95 p. 4 (trad. din engl. *familial planning*)

planning s.n. (americanism) –Planificare– „[Pavarotti] a comunicat că «*planning*»-ul său de spectacole este ocupat pînă în 1997.“ R.l. 5 X 93 p. 11

planning familial sint.s. –Controlul nașterilor într-o familie, planificarea nașterii copiilor– „[...] președintele *planning-ului familial* din New York le-a ținut partea fabricanților, păpușile care nasc sînt foarte bine venite; ele le vor da părinților ocazia să le vorbească copiilor despre modul în care se fac copiii [...]“ As 15 XI 92 p. 4. „Nivelul educațional este un determinant important al gradului de cunoaștere a metodelor de *planning familial*.“ „22“ 31/94 p. 11; v. și Z. 13 VI 95 p. 4; v. și *contraconcepție* (din fr. *planning familial*; cf. engl. *family planning*; PR 1960, BD 1970)

plan-pilót s.n. –Plan diriguitor– „Visam că realizăm pentru muncitori nivelul de viață prevăzut de *planul-pilót*.“ Cont. 31 I 64 p. 6. „[...] trăiește în cadrul așa-numitului *plan-pilót* și altul în cele opt orașe-satelit.“ I.B. 16 VII 74 p. 4 (din *plan + pilót*)

planșă-hărță s.f. –Planșă conținînd hărți– „Printre ultimele achiziții ale Muzeului marinei române din Constanța se numără o valoroasă lucrare editată în anul 1684 la Veneția, cuprinzînd 40 de *planșe-hărți* în care se descrie cursul superior al Dunării, cu date despre navigația fluvială în acea vreme. Prețioase informații științifice prezintă și harta-mercator întocmită în anul 1628.“ R.l. 12 I 71 p. 5 (din *planșă + hărță*)

plântă-mămă s.f. (bot.) –Plântă cultivată pentru a genera alte noi plante– „Cercetătorii cultivează pădurile și aleg de acolo speciile cele mai valoroase. Ele sînt aduse la stațiune și devin *plante-mămă*.“ Sc. 14 V 63 p. 1. „Din semințele și puieții crescuți din rădăcina *plantei-mămă* devenită piesă de muzeu, cresc azi în ghivece speciale cîteva sute de urmași viguroși.“ Sc. 21 II 82 p. 2; v. și I.B. 10 I 78 p. 4 (din *plântă + mămă*)

plântă-mărtor s.f. 1977 (bot.) –Plântă care servește ca termen de comparație, ca reper– v. (*în*) *principal* (din *plântă + mărtor*)

plasmă vb. I –A crea– „Heliade Rădulescu credea că Poetul este Părintele națiunii și că poezia poate totul. Competența ei se întinde de la gramatică la creația divină. A scrie este a întemeia, a *plasma* o spiritualitate și a pune bazele națiunii.“ R.lit. 13 XI 80 p. 5 (din *plasmă*)

plasmochimic, -ă adj. –Care aparține plasmochimiei– „Un procedeu *plasmochimic* care a condus la aplicații industriale este

transformarea metanului în acetilenă, într-un jet de plasmă de hidrogen.“ Cont. 3 XII 65 p. 8 (din *plasmochimie + -ic*)

plasmochimie s.f. (chim.) –Ramură a chimiei– „La noi în țară, cercetările din domeniul *plasmochimiei* au condus la elaborarea unui procedeu industrial de producere a acetilenei folosind plasma arcului electric.“ Cont. 3 XII 65 p. 8 (din fr. *plasma-chimie*; DN3, DEX-S)

plasmódium s.n. (biol.) –Hematozoar al paludismului– „Un important pas în lupta contra malariei a fost înregistrat de doi cercetători americani care au reușit să izoleze substanța «*plasmódium*», care produce această boală. Această substanță se află în glandele salivare ale țîntarului Anopheles și este introdusă, prin înțepătura acestuia, în sîngele uman.“ Sc. 5 II 84 p. 5 [var. *plasmódium*] (din fr. *plasmódium*; PR 1922; DN3)

plasmosferă s.f. „În prezent, omeniarea dispune de numeroase date privind componența atmosferei terestre, cunoaște centurile de radiație ale Pămîntului, centura de plasmă a Terrei (*plasmosfera*).“ R.l. 12 IV 74 p. 6 (din engl. *plasmosphere*; BD 1971)

plasmotrón s.n. (fiz.) –Generator de plasmă– „Instalațiile realizate în țară – *plasmotroanele* – se situează în privința performanțelor la nivelul celor fabricate în țări cu tradiție tehnică avansată.“ Sc. 9 XI 67 p. 4. „S-a reușit măsurarea temperaturii unor fluxuri de gaze încălzite în *plasmotroane* pînă la 1200 de grade.“ Sc. 22 III 74 p. 6. „Specialiștii sovietici au construit «*plasmotronul*» –mașină automatizată destinată să sectioneze termic produse laminate.“ Sc. 8 VI 77 p. 5. „Evenimentul marca [...] actul de naștere a producției de *plasmotroane* românești, al celor mai moderne și eficiente tehnologii de tăiere a metalelor. «Cuțitul» de plasmă – un jet de foc cu o temperatură de peste 30.000°C – decupa [...] table de oțel inoxidabil groase de 40 mm, cu o viteză de 8 metri pe oră.“ Sc. 26 VI 84 p. 2; v. și R.l. 4 VIII 79 p. 6 [var. *plasmatron*] (din fr. *plasmatron*; DT, DEX, DN3)

plast-sticlă s.f. (chim.) „«*Plast-sticlă*» s-ar putea denumi noul material care îmbină calitățile sticlei și ale materialului plastic, realizat de oamenii de știință din S.U.A. Este vorba, de fapt, de un material plastic transparent, acoperit cu o peliculă extrem de subțire (0,075–0,25 mm) de sticlă.“ Sc. 3 VI 76 p. 6 (din *plast[ic] + sticlă*, după model engl.)

plastifiánt s.m. (chim.) –Substanță care mărește plasticitatea materialelor cu care este amestecată– „[...] obținerea unor produse care înlocuiesc importul, cum este cazul *plastifiantului* polimer P-100, folosit la fabricarea garniturilor și izolației pentru diferite instalații electrice.“ Sc.tin. 20 III 84 p. 3 (din fr. *plastifiant*; PR 1930; DN3)

plastín s.n. 1967 (chim.) –Tip de material plastic– v. *textin* (din *plast[ic] + -in*)

plat s.n. (franzuzism; alim.) –Fel de mîncare– „[...] ne întîlnim de două ori pe lună și atunci îi prepar *plat*-ul preferat: spaghetti.“ Săpt. 7 VII 78 p. 5 (din fr. *plat*)

platbándă s.f. 1984 –Fișie din material plastic– v. *extruder* (din fr. *plate-bande*; DN3)

platformă s.f. (constr.) –Suprafață de teren pe care se ridică noi construcții tehnice și culturale– „Intrarea în funcțiune a noii unități marchează aici debutul celei mai tinere *platforme* a industriei noastre electrotehnice.“ R.l. 17 IV 75 p. 1. „Adunarea are loc pe *platforma* de la Politehnică.“; v. și *Olteit, spălătorie-curățătorie* (din fr. *plateforme*; DEX, DN3)

platformă-aerodróm s.f. –Rampă de lansare– „De pe o *platformă-aerodrom* tocmai se înalță elicopterul cu pește.“ Sc. 28 VIII 65 p. 6 //din *platformă + aerodrom*//

platizám vb. I –A aplatiza– „Tăiem felii subțiri, 3–4 la porție, le *platizám* cu ciocanul de bătut snițele, le dăm un praf de sare, piper [...]“ R.l. 14 III 94 p. 14 (din [*a face*] *plat + -iza*)

play-back s.n. –Interpretare mimată a unei înregistrări anterioare– „[...] nu o dată am remarcat defecte de sonorizare a *play-back*-ului.“ Sc. 22 III 74 p. 4 [pron. *pléibec*] (din engl. *play-back*, cf. fr. *play-back*; PR 1944; VRC 278; DJ; DN3)

play-boy s.m., adj. –Tînăr bogat care-și petrece viața în distracții– „Academicienii par deseori șomeri și *play-boys*-ii – miliardari.“ Cont. 25 VI 71 p. 6. „Florin Piersic a pus toată nestinsa lui strălucire exterioară împotriva încăpățînării unora sub înfățișarea de «*play-boy*».“ R.l. 17 I 75 p. 2. „Templer, Kojak, Columbo erau convocați săptămînal să perforeze enigma. Fiecare o făcea în felul său: unul în stil *play-boy* flegmatic, altul în stil bonom populist, altul în stil nonșalant-intelectual.“ Cont. 23 VI 78 p. 9; v. R.lit. 14 XI 74 p. 24 [pron. *pléiboi*] (din engl. americ. *play-boy*, cf. fr. *play-boy*; PR 1960; D.Am.; DN3, DEX-S)

plebiscităț, -ă adj. –Supus plebiscitului– „*Plebiscităț* atît de englezi cît și de francezi ea a obținut, în 1962, premiul național al discului francez.“ Cont. 18 II 64 p. 6 (din *plebiscit* + *-at*)

pleistonic, -ă adj. (zool.) „Numai organismele *pleistonice*, adică cele care trăiesc la suprafața apei, pot suporta variații ale mediului.“ Sc. 9 III 63 p. 4

plenar, -ă adj. 1967–Deplin, total– v. *monografist*; v. și R.l. 23 XI 79 p. 4, 24 VI 80 p. 5 (din lat. *plenarius*; cf. fr. *plénier*; DN – alt sens, DEX)

plenitudinar, -ă adj. –Total, plenar– „Din toată distribuția, se impun *plenitudinar* doar doi actori.“ R.lit. 9 II 78 p. 6 (din *plenitudine* + *-ar*)

pliogrip s. „Expertii afirmă, totodată, că sistemul de adezivi bazat pe compuși de uree, realizat în ultimii ani și denumit «*pliogrip*», face cu puțință asamblarea pieselor de fibră de sticlă ale caroseriei.“ R.l. 13 IX 77 p. 6

plombare s.f. 1996 (constr.) –Umplere a unui spațiu viran, a unei gropi etc.– v. *plombă*

plombă s.f., adj. (arh., constr.) 1. (și în sint. *construcții-plombă*, *bloc-plombă*) – Imobil construit în spațiul viran dintre alte două imobile– „Sistematizarea trebuie să-și propună într-un asemenea caz construcții-*plombă*, redistribuirea unor spații.“ Sc. 15 I 67 p. 2. „De foarte mult interes s-a bucurat proiectul Consiliului popular al Capitalei legat de crearea unor «*plombe*».“ R.l. 19 XI 75 p. 9; v. și Sc. 17 IV 80 p. 2. 2. –Umplere a unei gropi din asfalt– „Administrația străzilor i-a solicitat primarului H. să prelungească pînă la sfîrșitul lunii iunie termenul de plombare a gropilor din carosabilul bucurestean. Inițial edilii au întocmit un program de reparații (*plombe*) pînă la 30 aprilie 1996, urmînd ca după această dată toate forțele disponibile să fie îndreptate spre turnarea covoarelor asfaltice.“ R.l. 4 V 96 p. 7 (formal din germ. *Plombe*; DN – alt sens, DEX, DN3)

p.n.a. s. (text.) –Melană– „O jachetă din *p.n.a.* pentru copii [...]“ I.B. 21 II 82 p. 2. „Rochițele din stofă, din *p.n.a.* [...]“ I.B. 23 IV 84 p. 4–5; v. și *froté* (1974) [pron. *penă*] (abreviere din *p[oli] n[itri]l a[cril]*)

pneumoencefalografie s.f. (med.) –Metodă neuroradiologică de diagnostic în care aerul este folosit ca mediu de contrast– „Un aparat modern, denumit scanner, este utilizat de puțină vreme, în cîteva spitale din Anglia și S.U.A., pentru realizarea radiografiilor creierului. Aceste adevărate «hărți ale creierului», pe lîngă faptul că pot fi realizate rapid, fără spitalizarea bolnavului, prezintă avantajul unei exactități mult superioare rezultatelor obținute prin *pneumoencefalografie*.“ I.B. 27 IV 74 p. 4 (din engl. *pneumoencephalography*, fr. *pneumoencéphalographie*; WT, DFMB; DM; DTN 1974)

PNL –Partidul Național Liberal– „[...] mitingul organizat de P.N.Ț.–C.D., P.N.L. și P.S.D., autorizat să aibă loc duminică, 26 ianuarie, orele 12,00, într-o zonă de lîngă Teatrul Licurici din Bacău.“ R.l. 31 I 90 p. 5. „Se spune, printre altele, că, potrivit programului său, P.N.L. își propune înstrăinarea fabricilor, uzinelor, reeditarea vremii patronilor.“ R.l. 4 II 90 p. 1 (din *P[artidul] N[ățional] L[iberal]*); denumirea este mult mai veche, dar a reapărut după decembrie 1989)

PNȚ(CD) –Partidul Național Țărănesc Creștin-Democrat– „Guvernul român a acceptat amînarea alegerilor generale din România, prevăzute inițial pentru luna aprilie, a declarat președintele Partidului Național Țărănesc (P.N.Ț.), Corneliu Coposu.“ R.l. 19 I 90 p. 1. „PNȚCD este cea mai puternică formație a opoziției democratice.“ Românil liber XII 95 p. 3; v. și 30 I 90 p. 1, 31 I 90 p. 5, 4 II 90 p. 2 (din *P[artidul] N[ățional] Ț[ărănesc] C[reștin] D[emocrat]*); denumirea este mult mai veche, dar a reapărut după dec. 1989)

poesifér, -ă adj. –Care este plin de poezie– „Eu am să izolez, pentru a demonstra existența în culegerea «La echinox de toamnă» a unor zone *poesifere*, alte texte.“ Cont. 23 XII 77 p. 6 (din *poesie*, după tipul *aurifer*)

poét-actor s.m. –Poet care este în același timp și actor– „Întîlniri – la granița dintre arte – cu *poetul-actor* Emil Botta, cu scriitorul-sculptor și poet Ion Vlasiu, cu pianistul-poet Virgil Gheorghiu.“ Săpt. 19 IX 69 p. 3. „Și i-am recunoscut, erau, fără îndoială, discipolii *poetului-actor* care, la începutul secolului trecut, colinda orașele și satele cîntînd patria, dragostea, natura.“ R.lit. 11 VII 74 p. 24 (din *poet* + *actor*)

poét-cărturar s.m. –Poet erudit– „*Poet-cărturar*, Vasile Nicolescu nu este însă un poet livresc, nu este nici un poet descriptiv, ci un liric

cutremurat de spectacolul firii și înfiorat de misterul vieții.“ R.l. 16 V 77 p. 2 (din *poet* + *cărturar*)

poét-critic s.m. –Poet care se ocupă și cu critica literară– „Desigur, Florin Mugur are dreptate, opțiunea *poetului-critic* este mai strictă, mai severă decît a criticului-poet, și deci în mai mică măsură un produs al culturii.“ Cont. 4 VI 71 p. 3. „Luzi intră în categoria marilor *poéti-critici*, în spiritul tradiției lui Valéry sau Machado.“ R.lit. 6 III 75 p. 22; v. și *critic-poet* (din *poet* + *critic*)

poét-erou s.m. –Poet care a căzut ca un erou– „Cititorul va găsi în cartea Elenei Gronov cam tot ce s-ar putea spune despre biografia *poetului-erou* Mihail Săulescu.“ Cont. 8 I 71 p. 3. „*Poetul-erou* Const. T. Stoika.“ R.lit. 31 I 74 p. 7 (din *poet* + *erou*)

poét-filosóf s.m. –Poet avînd o activitate filozofică notorie– „Va trebui să descopere imaginea adevărului, așa cum spunea cîndva *poetul-filosóf* Lucian Blaga.“ Cont. 30 IX 66 p. 5. „Lucian Blaga – filosoful-poet, *poetul-filosóf* mi se pare o apariție deosebită.“ Luc. 29 IV 78 p. 4 (din *poet* + *filosóf*)

pointi-sculptură s.f. (arte) „Tînăra artistă M.C. (Franța) execută portrete folosind, în loc de tradiționalul penel și nu mai puțin tradiționalele culori, un material neobișnuit: cuie minuscule. Folosind această tehnică inedită, pe care a botezat-o «*pointi-sculptură*», ea a realizat unele lucrări [...] apreciate drept reușite.“ Sc. 27 XII 77 p. 5 [pron. *poánti-sculptură*] (din fr. *pointi[llé] + sculptură*, după model fr.)

polár s.n. (lit.) –Roman polițist– „[Scriitorul] explică predilecția pentru Los Angeles a scriitorului de *polar*-uri.“ R.lit. 45/95 p. 15 (din fr. arg. *polar*; PR 1970)

polder s.n. –Porțiune de pămînt smulsă mării prin îndiguire– „Pompa a fost folosită pentru a scoate apă de mare de pe un *polder* (teren recuperat din mare) de 1500 hectare, precizează ziarul «Le Monde».“ Sc. 21 VI 83 p. 3 (din fr., ol. *polder*; germ. *Polder*; cuv. este mai vechi în română, cel puțin din anii '30)

polemológ s.m. –Cercetător al războiului– „Cu un veac și jumătate în urmă, Karl von Clausewitz, celebrul *polemolog*, lansase acea nu mai puțin faimoasă decît primejdioasă definiție a războiului, declarînd că nu-i altceva decît [...] «continuarea politicii prin alte mijloace».“ R.l. 21 VIII 73 p. 1; v. și R.lit. 3 XII 81 p. 3 (der. regr. din *polemologie*; cf. it. *polemologo*; DPN 1974; DEX-S)

polemologie s.f. „*Polemologia* reprezintă un «capitol al sociologiei» de dată relativ recentă.“ Sc. 12 I 78 p. 4. „*Polemologie*. Termenul, ca atare, a fost creat la sfîrșitul anilor '50 de Gaston Bouthoul, pentru a desemna un «nou capitol al sociologiei»: studiului științific al războiului.“ Cont. 10 III 78 p. 2. „Un loc aparte îl ocupă în ansamblul științei, sau științelor păcii *polemologia*, care își propune să analizeze căile de limitare și eradicare a conflictelor și războaielor. Pe plan concret, *polemologia* are menirea să cerceteze dinamica, morfologia, dezvoltarea și soluționarea tensiunilor și diferendelor dintre grupuri de state sau dintre state individuale.“ Fl. 8 II 85 p. 31 (din fr. *polémologie*, engl. *polemology*, it. *polemologia*; DMN 1949, BD 1968, DPN 1970; Th. Hristea în R.lit. 11 XI 76 p. 9; D.Filoz.; DN3, DEX-S)

polenapín s. (apic.) „Combinatul apicol Covasna prezintă cîteva noi produse: melcatrinul – cu o acțiune stimulatorie și regeneratoare asupra sistemului nervos, ajută la calcifierea oaselor; polenovitalul, care se prezintă cu rezultate deosebite în stările de oboseală și surmenaj; *polenapinul*, folosit în afecțiuni hepatice, gastrice, anemii; vitadonul, care este un aliment dietetic fortifiant.“ R.l. 30 VI 76 p. 4 (din *polen* + *ap[icol]* + *-in*)

polenovítál s. 1976 (apic.) –Produs farmaceutic contra oboselii, obținut din polen– v. *polenapin* (din *polen* + *vital*)

poliacrilnitrilic, -ă adj. (chim.) –Care aparține unei specii de materie plastică– „La toarcerea firului se folosesc două tipuri de fibre *poliacrilnitrilice* (care imită lîna)“ I.B. 23 XII 61 p. 1 //din *poli-* + *acril[onitril]* + *-ic* //

policalificăre s.f. –Calificare în mai multe activități– „Cine posedă o *policalificare* are o polișansă de a răzbi mai bine în viață.“ Săpt. 12 III 71 p. 4. „*Policalificarea* – un răspuns la cerințele legării învățămîntului de viață.“ Sc. 10 XII 74 p. 4. „[...] cerințele de forță de muncă au crescut la operațiile de frezare sau rectificare, astfel că prin *policalificare* s-a ajuns ca fiecare muncitor-așchietor să fie în stare să lucreze, cînd e cazul, pe oricare dintre mașinile-unelte de bază.“ R.l. 29 II 84 p. 3; v. și 30 X 79 p. 5 (din *poli-* + *calificare*; DN3)

policalificăt, -ă adj. –Calificat în mai multe activități– „Muncitori *policalificați* pentru întreținerea locuințelor.“ I.B. 3 XI 71 p. 1. „Vom

organiza un număr de 10 echipaje de control cu personal *policalficat*.“ R.l. 2 V 74 p. 3 (din *poli-* + *calificat*)

policardiocinetograf s.n. (med.) „Un aparat pentru înregistrarea funcționării sistemului cardiovascular și nervos a fost construit de doi colaboratori ai Institutului de cercetări medicale din Plovdiv – Bulgaria. *Policardiocinetograful*, cum a fost denumit aparatul, este o mașină tranzistorizată cu ajutorul căreia se poate stabili diagnosticul, precum și gradul de îmbolnăvire.“ Sc. 5 X 70 p. 4 (probabil cuv. bulg.)

policier s.n. (franzuzism; film, lit.) –Film (roman) politist– „«Un comisar acuză» se recomandă ca un bun *policier*, în care protagonistul își conduce actele sale justițiare pînă la ultimele lor consecințe, neutralizînd una cîte una verigile bandei criminale, ceea ce nu înseamnă că Moldovan este numai și numai un «pistolar».“ Cont. 5 IV 74 p. 5. „Un «*policier*» naiv, așadar, minunat făcut în naivitatea lui, mut, cu desăvîrșire mut, rapid.“ R.lit. 20 XI 75 p. 17. „În cazul *policierului* pornit de la cartea lui N.M. «Cercul magic» dispune de relații umane mai bogate, mai dramatice prin complexitatea lor, decît multe alte surori întru gen.“ Sc. 18 XII 75 p. 4; v. și Cont. 26 XII 75 p. 7, R.l. 17 IV 80 p. 17; v. și *film-dezbateri, science-fiction* [pron. *polisié*] (din fr. *policier*; DMN 1968)

policitemie s.f. (med.) –Boală caracterizată prin creșterea numărului de globule roșii– „Potrivit unui studiu publicat într-o revistă americană, tutunul este, fără îndoială, principala cauză a unei maladii a singelui, *policitemia*, ce se manifestă prin puternice dureri de cap, oboseală și chiar leșinuri.“ R.l. 7 I 78 p. 6 (din fr. *polycythémie*; L; DM, DZ; DEX)

policlinică-spital s.f. –Spital care funcționează și ca policlinică– „*Policlinica-spital* are un laborator și o farmacie.“ Sc. 24 XII 66 p. 2 (din *policlinică* + *spital*)

poliecran s.n. (cinem.) „*Poliecranul* constituie un mijloc sigur de a reflecta concomitent toate dimensiunile vieții interioare, ca și ale acțiunii.“ Cont. 22 VI 62 p. 4. „*Poliecranul*, supraimpresiunea – procedeul cărora nici în stadiul demiurgic al tehnicii de azi nu li s-au găsit funcțiuni cu mult superioare metaforei mecanice – au fost introduse încă în 1924.“ R.lit. 25 XII 75 p. 17 //din *poli-* + *ecran*//

poliesteric, -ă adj. (chim.) –De poliester– „Folia *poliesterică* se fabrică pentru prima dată în țară și are utilizări multiple în industria electrotehnică și în alte domenii.“ R.l. 9 IV 74 p. 3; v. și *reper* (din fr. *polyestérique*)

polifiziograf s.n. (med.) „Întreprinderea experimentală pentru tehnică medicală din Łódź (Polonia) a început să producă așa-numite *polifiziografe*, aparate care slujesc la înregistrarea proceselor elementare biologice și fizicochimice care se produc în organismele vii.“ Sc. 9 II 78 p. 6 //din *poli-* + *fiziograf*//

poliglás s. 1970 (chim.) –Material flexibil și transparent folosit ca înlocuitor al sticlei– v. *decapotabilitate* //probabil din *poli-* + germ. *glass* „sticlă“//

poliglicól s.m. (chim.) –Substanță chimică lichidă, incoloră, cu gust dulceag– „În pîinea care se vinde la Milano au fost descoperiți *poliglicoli* cu efecte cancerigene.“ Sc. 26 X 62 p. 3 //din *poli-* + *glicol*//

poliglotie s.f. –Situația celui care cunoaște mai multe limbi– „Lanson spunea că personajele vorbesc, fiecare, altă limbă, potrivit caracterului lor moral. În filmul nostru vedem cum această *poliglotie* poate proveni nu numai din caracter, care e ceva fix, dar și din biografia anterioară.“ R.lit. 1 VI 75 p. 17 (din *poliglot* + *-ie*)

poligón s.n. (circ.) –Teren pe care se deprinde conducerea autovehiculelor– „În șase ani, *poligonul* Școlii de șoferi amatori din Cluj a fost mutat de cinci ori.“ R.l. 23 IV 75 p. 5 (formal din fr. *polygone*, germ. *Polygon*; DN3 – alte sensuri, DEX)

poligraf s.m. „În 27 iulie s-a hotărît să fie supus unui test la *poligraf*, aparatul cunoscut publicului larg sub denumirea de detector de minciuni.“ R.l. 29 VII 93 p. 9 (din engl. americ. *polygraph*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

polimetálic, -ă adj. –(Despre minerale) Care conține mai multe metale– „[...] în exploatarea nodurilor *polimetalici*, bun al tuturor țărilor lumii, nu poate fi invocat nici un «drept tehnologic», ci numai principiul echității.“ I.B. 2 XII 85 p. 8 (din *poli-* + *metalic*; DEX)

poliprismátic, -ă adj. –În formă de prismă multiplă– „Reflector laser *poliprismatic*.“ Cont. 23 II 73 p. 9 (din *poli-* + *prismatic*)

polișánsă s.f. 1971 (formație ad-hoc) –Șansă mare, multiplă– v. *policalficare* (din *poli-* + *șansă*)

politológ s.m. –Specialist în politologie– „În diferite școli și colegii

americane au fost organizate cursuri facultative conduse de renumiți profesori și *politologi* care pun accentul pe informarea corectă a tinerilor despre toate aspectele cursei înarmărilor nucleare.“ R.l. 8 XI 82 p. 6. „*Politologi*, oameni de știință, în fond oameni profund preocupați de destinele omenirii, caută să sensibilizeze, astfel, în cunoștință de cauză, opinia publică.“ R.l. 7 XII 83 p. 6; v. și 13 VII 82 p. 6, Luc. 10 VII 82 p. 8, Contr. 8 III 91 f.p. (din fr. *politologue*, it. *politologo*; DPN 1971; DEX-S)

politologie s.f. „Noțiunea de *politologie* și-a făcut intrarea în vocabularul științific de-abia de aproximativ două decenii și este folosită pentru a denumi în mod abreviat «Știința politică», în sensul de știință despre politică.“ Cont. 2 IX 77 p. 11 (din fr. *polit[ic]ologie*, it. *politologia*; PR 1957, DPN 1977; Th. Hristea în LR 3/72 p. 192, atestări din 1969; DP, D.Filoz.; DN3, DEX-S)

politrúc, -ă s.m.f. (pol., peior.) –Reprezentant al partidului comunist într-un domeniu, care veghează la respectarea aplicării întocmai a principiilor și intereselor partidului– „Un *politruc* spălățul precum Adrian Năstase n-ar fi ocupat atît de ușor locul central în viața politică de azi.“ R.lit. 30/93 p. 2. „Opinia *politrucilor* din Ministerul Culturii este absolut originală.“ R.l. 7 X 93 p. 9. „M. Daneliuc a fost dat în judecată de Georgeta Vîlcu pentru că a făcut-o *politrucă*.“ Z. 6 XI 96 p. 12; v. și R.lit. 31/93 p. 6, „22“ 14/96 p. 2 (din rus. *politruck*)

poliuretán s. (chim.) –Tip de polimer utilizat ca material plastic– „Pe baza rezultatelor cercetărilor întreprinse [...] au fost realizate tipuri noi de tălpi din *poliuretan* cu o greutate mai redusă cu 15–20 la sută, ca și noi modele de tălpi din cauciuc [...] la care s-a îmbunătățit și aspectul, asigurîndu-se vernisarea lor.“ R.l. 12 XII 79 p. 3; v. și R.l. 11 VII 80 p. 3; v. și *păr cauciucat, pârplast* (1978) (din fr. *polyuréthan*, engl. *polyurethan*, germ. *Polyurethane*, rus. *poliuretan*; DMC 1960, OSRI; DTP, LTR, DC; DEX-S)

poliuretánic, -ă adj. în sint. *spumă poliuretanică* (chim.) –Alcătuît din poliuretan– „[...] un material compozit, folosit în aviație [...] un amestec de aluminiu, lemn, rășini sintetice și spumă *poliuretanică* [...]“ R.l. 30 VII 80 p. 6; v. și *cașerat, lactofiltru* (din *poliuretan* + *-ic*)

polmár s. (tehn.) „În vederea opririi «mareei negre» a fost creat un vast dispozitiv, denumit *polmar* (prescurtarea cuvintelor «pollution maritime» – poluare maritimă).“ Sc. 25 III 78 p. 6 (abreviere fr.)

poltronism s. (livr.) –Lașitate– „Ni se vorbește despre «obsesia analizei ce migrează nonșalant pînă spre cele mai ascunse interstiii ale operei» [...] este inventat cuvîntul «*poltronism*».“ R.lit. 25 IV 74 p. 11 (din *poltron* + *-ism*; DEX-S)

poluánt, -ă adj. –Care infestază aerul, apa etc.– „Preocupările pentru preservarea mediului natural încep să joace un rol din ce în ce mai mare în adoptarea sau respingerea unor proiecte legate de activitățile *poluante*.“ R.l. 29 VI 74 p. 6. „Mașina nu răspîndește gaze *poluante* în atmosferă.“ Sc. 25 XI 75 p. 6; v. și *aerobioscop, bioplast* (din fr. *polluant*; DMC 1965; DEX, DN3)

poluáre s.f. –Acțiunea de a infesta (apele, aerul etc.)– „*Poluarea* apelor mărilor și oceanelor este atît de avansată încît viața submarină a dispărut într-o proporție de 40 la sută.“ Sc. 18 IX 70 p. 6. „Cel de-al 8-lea simpozion organizat de Comisia pentru combaterea *poluării* mediului [...] se deschide la 25 noiembrie.“ R.l. 24 XI 75 p. 2. „Guvernul francez a adoptat o «Cartă a calității vieții», care cuprinde măsuri destinate menținerii echilibrului ecologic, precum și o serie de prevederi privind limitarea *poluării* sonore în diferite localități din țară.“ R.l. 6 I 78 p. 6; v. și 9 VIII 75 p. 6, I.B. 20 XII 75 p. 6; v. și *aerobioscop, kogai, zonă-cheie* (din *polua*; M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 134; DTP; DEX, DN3)

pomáto s. (bot.) „Oamenii de știință de la Centrul de cercetări Carlsberg din Danemarca nu știu ce nume să-i dea noului hibrid de roșie și cartof – totayto sau *potato* (combinația cuvintelor englezești tomato și potato).“ R.l. 21 VII 78 p. 6 (abreviere engl.; cf. fr. *potate*; DTN 1978)

pomivíticol, -ă adj. –Care aparține pomiculturii și viticulturii– „Sfatul popular regional Argeș a luat inițiativa amenajării unui muzeu *pomivíticol*, pe o suprafață de 5 ha.“ R.l. 20 IX 66 p. 3 (din *pomi-* + *víticol*; FC I 188, atestare din 1962)

pompierialie s.f. (filat.) „*Pompierialia-II*. Deși mai puțin prezentă în emisiunile poștale, tematica «Pompieri» a stîrnit în 1974 interesul filateliștilor.“ Sc. 10 IX 76 p. 4. „De două zile Muzeul pompierilor este gazda celei de-a doua ediții a expoziției filatelice «*Pompierialia-II*».“ I.B. 14 IX 76 p. 2. „Muzeul pompierilor [...] găzduiește cea de a IV-a ediție a expoziției de filatelie «*Pompierialia-80*».“ I.B. 1 IX 80 p. 5 (probabil din *pompier* + [*maximafilie*])

pompiestic, -ă adj. –Care aparține pompierilor– „Necazuri pompiestice.“ Sc. 10 IX 67 p. 2 (din *pompier* + *-istic*; DEX-S)

poncho s.n. (vest.) –Șal de formă pătrată, făcut din stofă de lână colorată, cu o deschizătură în mijloc pentru cap, folosit la origine de indienii din America– „*Ponchouri* subțiri [...] brodate.“ Săpt. 26 IV 74 p. 12. „Unul dintre veșmintele vedetă ale sezonului este *poncho*-ul.“ Săpt. 5 VII 74 p. 8. „Se anunță că la mare se va purta short, că la munte va fi invazie de *poncho*-uri caleidoscopice colorate.“ Săpt. 2 V 75 p. 8; v. și *colă* [pron. *pônco*] (din sp. *poncho*; cf. engl., fr. *poncho*; D.Am; T. Șandru-Olteanu în SCL 5/78 p. 609–610; DN3, DEX-S)

pontón-dormitór s.n. –Ponton care e amenajat ca dormitor– „NAVROM-Galați pune la dispoziția colectivelor din întreprinderi și instituții, în vederea organizării de excursii pe cursul Dunării și în Delta, nave cu 300 și 600 locuri și un *pontón-dormitor* cu o capacitate de cazare de 40 locuri.“ I.B. 9 VIII 75 p. 5. „Disponem de grupuri mari de căsuțe turistice [...] și de *pontoane-dormitor* moderne și confortabile.“ Sc. 24 VI 82 p. 4; v. și 31 VIII 82 p. 5; v. și *navă-dormitor* (din *ponton* + *dormitor*)

pool s.n. (anglicism) –Grupare a producătorilor– „Filmul [...] va fi realizat integral în Brazilia de către un «*pool*» TV italo-franco-vest german [...]“ R.lit. 30 IV 81 p. 22. „[...] prima agenție de presă cu caracter regional din America Latină, organizată sub forma unui «*pool*» al agențiilor naționale latino-americane și caraibiene.“ R.l. 12 X 83 p. 6. „[S-a format] primul *pool* vesteuropean al telefoanelor. Protocolul prevede dezvoltarea în comun a subsansamblelor și anumitor elemente ale viitoarelor centrale telefonice, precum și a circuitelor de racordare a abonaților.“ R.l. 14 II 85 p. 6; v. și Sc. 12 XI 82 p. 6 [pron. *pu*] (din engl. *pool*; cf. fr., it. *pool*; PR 1907, PN 1969; DN3)

pop s., adj. (muz.; americanism) –Formă de muzică larg apreciată, născută în țările anglo-saxone (jazz, folk, rock and roll)– „Valoarea *popului* muzical actual românesc este nu numai o dovadă a progresului muzical actual, ci demonstrează elocvent standardul său competitiv.“ Săpt. 19 IX 75 p. 7. „Pe măsura de alături, un magnetofon urlă în permanență muzică *pop*.“ Cont. 11 V 79 p. 4. „A existat și există încă tendința multor critici de specialitate de pretutindeni de a folosi termenii «*pop*» și «*rock*» pentru a denumi unul și același lucru. Practic ar fi imposibilă o delimitare sau chiar o încercare de acest fel între «*pop*» și «*rock*». Cele două expresii sînt întotdeauna împreună, folosindu-se fie una, fie cealaltă, după împrejurări.“ Săpt. 13 III 81 p. 7; v. și R.l. 27 VII 82 p. 6 (din engl., fr. *pop* [music]; DMN 1955, BD 1968; DEX, DEX-S)

pop-árt sint.s. (cuv. engl.; artă) –Formă a creației plastice care constă mai ales în reunirea unor obiecte (resturi) cotidiene– „În ceea ce privește *pop-art*-ul, modalitate de sorginte populară cultivată de o seamă de artiști, reprezintă, în realitate, o artă inspirată de gustul estetic periferic considerat «popular».“ Sc. 25 X 78 p. 4. „Subjugat de *pop-art*, a adus între primii arta americană în muzeele renane.“ R.lit. 39/95 p. 15; v. și Săpt. 2 XI 79 p. 3 (cf. fr. *pop-art*; PR 1955, BD 1969; DN3)

pop-corn s. (cuv. engl. americ.) –Floricele de porumb– „Magoții, care trăiesc în libertate, se hrănesc cu iarbă și fructe, primind și un supliment de proteine sub forma *pop-cornului* pe care sînt autorizați să li-l ofere numeroșii vizitatori ce se perindă prin rezervație.“ R.l. 25 V 79 p. 6 (cf. fr. *pop-corn*; PR 1954; D.Am.)

populism s.n. 1994 (pol.) –Atitudine favorabilă satisfacerii dorințelor popoului, chiar în detrimentul intereselor reale ale acestuia– v. *criptocomunist*

pórno adj.inv. (arg. american) –Cu caracter pornografic– „[...] preferi să economisești cei 10 leuți sau să-i dai pe o gazetă *porno* –oricum se poartă, nu-i așa?“ „22“ 25 X–1 XI 91 p. 6; v. și *canalagiu, soft, sex-shop* (1979) (din *porno*[grafic]; cf. fr., it. *porno*; PN 1970, DPN 1978; DEX-S)

porno-hard sint.s. 1993 (americanism) –v. *hard*

pórno-magazín s.n. –Magazin unde se vînd obiecte pornografice– „În Paris, *porno-magazinele* se înmulțesc.“ Sc. 14 XI 70 p. 6; v. și 24 VII 77 p. 6 (din *porno-* + *magazin*, după model fr.)

pornostár s.n. –Vedetă a filmelor sau revistelor pornografice– „Dacă prim-miniștrii sînt lucizi și *pornostarurile* devin doamne.“ Caț. 15/91 p. 4 (cf. fr., it. *pornostar*; PN 1981)

porridge s.n. 1975 (cuv. engl.; alim.) –Fel de mîncare din fulgi de ovăz specific în Anglia– v. *breakfast* [pron. *pórigi*](DN3)

port-bebé s.n. –(Ruc)sac matlasat unde este pus copilul purtat pe spatele sau pe pieptul persoanei care-l duce– „[...] articole pentru

nou-născuți: costumașe, botoșei, ghetuțe, *port-bebe*.“ R.l. 17 XII 80 p. 4. „[...] s-au adus băițe, rucsacuri *port-bebe*, țarcuri [...]“ I.B. 23 IV 84 p. 4–5 (din fr. *porte-bébé*; PR 1969)

port-bonheur s.n. (franțuzism) –Mic obiect care „aduce“ fericire, amuletă– „Și, cine poate ști dacă aceste flori [...] nu sînt chiar *port-bonheurul* necesar [...]“ Săpt. 15 VI 84 p. 8 [pron. *portbonör*] (din fr. *porte-bonheur*)

port-debarcader s.n. –Debarcader de unde pleacă vapoarele de agrement– „Pe Herăstrău, Floreasca, Tei și alte lacuri din Capitală navighează zilnic zeci de ambarcațiuni care pornesc din «*porturile-debarcader*».“ Sc. 28 VII 61 p. 1 (din *port* + *debarcader*)

porta-vóce s.f. –Megafon portativ– „Liderii înarmați cu *porta-voce* anunță că vor coborî în mijlocul fanilor, nu înainte de a-și asigura publicul că spectacolul va continua și în seara următoare, cu începere de la ora 18.“ Ad. 5 V 90 p. 3. „Purtătorul de *porta-voce*.“ Libertatea 8 V 91 p. 3. „[...] am fost și eu pe 21 decembrie la Universitate, e drept fără *porta-voce* și fără texte dactilografiate înainte [...]“ „22“ 24–30 XII 92 p. 7; v. și *penete(ce)dist* (din it. *portavoce*; DEX, DN3)

portbagáj-aúto s.n. –Portbagaj pentru automobile– „Amatorii de excursii vor găsi corturi, *portbagaje-auto* etc.“ Sc. 7 I 67 p. 2 (din *portbagaj* + *auto*)

portelicóptér s.n. (av.) –Navă care permite gararea elicopterelor– „[...] au sosit, din Anglia, o formație de dragoare de mine și un contingent de experți americani cărora li se va adăuga, în curînd, *portelicopterul* «Iwo Jima».“ Sc. 24 IV 74 p. 8 (din fr. *porte-hélicoptère*; PR 1960)

portochelári s.m. –Toc din piele, metal etc. în care se păstrează ochelarii– „Niște *portochelari* din piele semănau mai curînd a cărți de joc.“ Cont. 15 IX 61 p. 2 (din *port-* + *ochelari*; DEX)

portprosóp s.n. –Suport pentru prosoape– „S-au instalat cuiere, *port-prosoape* și alte articole din materiale plastice.“ Sc. 2 IV 62 p. 3 (din *port-* + *prosop*; cf. fr. *porte-serviettes*)

portrét-cádrú s.n. –Portret schițat în linii mari pentru identificarea unei persoane– „Potrivit diverselor descrieri, cercetătoarea franceză a făcut un *portret-cadru* al enigmaticilor X, cum i-a denumit ea.“ R.l. 2 XI 78 p. 5; v. și *consultanță* (1973) //din *portret* + *cadru*//

portrét-robót s.n. 1. –Portret schematic reconstruit din elemente-tip pentru a identifica pe cineva (ceva)– „După ce presa britanică i-a publicat «*portretul-robot*», acest păianjen de dimensiuni neobișnuite pe continent a fost observat în mai multe rînduri în centrul Basildonului [...]“ R.l. 14 IX 77 p. 6. 2. –Ansamblul trăsăturilor caracteristice unei categorii de persoane sau de lucruri– „*Portretul-robot* al telespectatorului nu se poate face pentru [...] că în fața micului ecran [...] nu există un public, ci publicuri.“ Cont. 5 V 78 p. 9. „Cercetătorii [...] au întocmit un veritabil «*portret-robot*» al longevivului, în care punctele-cheie sînt următoarele [...]“ I.B. 13 VII 82 p. 4. „Studiind aptitudinile unor jucători europeni, amintita revistă a stabilit un *portret-robot* al marcătorului-tip [...]“ R.l. 25 X 94 p. 15; v. și 20 III 78 p. 6, 1 XII 79 p. 6, Săpt. 26 VI 81 p. 6 (din fr. *portrait-robot*; DMN 1950; DN3)

portskí s.n. –Dispozitiv care ajută la transportarea skiurilor– „Cooperativa «Deservirea» din Miercurea Ciuc a început confecționarea de *port-skiuri* care se pot monta deasupra autoturismelor.“ R.l. 8 II 77 p. 5 (din *port-* + *ski*)

porționáre s.f. 1973 –Împărțire în porții– v. *inscripționare* (din *porționa*; DN3, DEX-S)

porționát, -ă adj. –Tranșat dinainte în porții– „Înghetată *porționată*“ (afișe în interiorul cofetăriilor) (din *porționa*)

porúmb-silóz s.n. –Porumb care este folosit pentru hrana animalelor– „Sînt de recoltat încă suprafețe însemnate cu *porumb-siloz*.“ Sc. 24 IX 62 p. 1 (din *porumb* + *siloz*)

post-cheíe s.n. –Funcție foarte importantă– „Practica «*amakudari*», care constă în a «parașuta» un funcționar de stat într-un *post-cheie* de larg interes pentru monopoluri, este curentă în Japonia – informează ziarul «Asahi».“ Sc. 16 III 74 p. 8; v. și *sculer-șef* (1969) (din *post* + *cheie*, după fr. *poste-clé*; DMN 1966)

postacút, -ă adj. 1974 (med.) –(Stare) de după starea maladivă critică– v. *cămin-spital* (din *post-* + *acut*; DEX-S)

postafíș s.n. „Prin noul serviciu *postafis* se asigură efectuarea de reclamă pentru cei interesați, în oficiile poștale, prin expunerea de afișe publicitare sau panouri cu afișaj electronic.“ R.l. 2 IV 93 p. 6 (din *post*[ă] + *afis*; forma normală ar fi fost *poștafis*)

postâmp s.n. „*Postamp*, serviciu de publicitate care constă în

aplicarea de ștampile cu mesaj publicitar pe scrisorile prezentate și (sau) sosite într-un oficiu poștal, în funcție de solicitarea clientului.“ R.l. 2 IV 93 p. 6 (din *poșt[ă]* + [*șt*]amp[ilă]); forma normală ar fi fost *poștamp*)

postcomunism s.n. (pol.) –Perioada de după căderea comunismului– „*Postcomunism* și postmodernism“ Ap. 9/93 p. 22; v. și Tiner. 26 IV–2 V 91 p. 2, EP 22–28 V 91 p. 8 (din *post-* + *comunism*; I. Preda în LR 11–12/92 p. 589, de unde sînt preluate ultimele două trimiteri)

postcomunist, -ă adj. (pol.) –De după căderea comunismului– „Un simpozion de referință pentru România, pentru țările *post-comuniste*“ R.l. 28 III 91 p. 1. „Convulsii *post-comuniste*“ D. 141/95 p. 7. „Stigmatul *post-comunist*“ „22“ 6/96 p. 16 (din *post-* + *comunist*)

postcurativ, -ă adj. (med.) –De după cură– „Direcția sanitară a luat inițiativa înființării pe lângă Spitalul județean a unei secții de pediatrie *postcurativă*. În această secție vor fi internați copiii în vederea consolidării lor după externarea din spital.“ R.l. 13 XI 76 p. 3 (din *post-* + *curativ*)

postcură s.f. (med.) –Îngrijire medicală după un tratament– „În mijlocul unui parc secular din comuna Avrig (Sibiu) [...] și-a deschis porțile sanatoriul de *postcură* pentru boli profesionale.“ R.l. 26 VII 77 p. 5 (din fr. *post-cure*; PR 1948; DEX-S)

postdecembrist, -ă adj. (pol.) –Care s-a petrecut după decembrie 1989– „Evenimentele *postdecembriste* îl vor confirma.“ R.lit. 5–11 V 93 p. 9. „Compromiterea unor autorități *postdecembriste*“ „22“ 12–18 VIII 93 p. 8; v. și Azi 13 VIII 91 p. 2, Tiner. 4–10 VI 93 p. 5 (din *post-* + *decembrie* + *-ist*; I. Preda în LR 1/93 p. 21)

postelectoral, -ă adj. (pol.) –Care urmează alegerilor– „*Post-electoral*“ Sc. 13 IX 67 p. 6. „Sondajele de opinie efectuate de instituțiile vest-germane specializate nu anticipază o deplasare masivă de voturi de natură a înclina în mod hotărîtor balanța astfel încît să asigure [...] o majoritate absolută în Bundestag, ceea ce lasă deschisă problema alianțelor *postelectorale*.“ Sc. 2 III 83 p. 6. „Asistăm, probabil, la cel mai agitat spectacol politic *postelectoral*.“ „22“ 50/93 p. 3; v. și R.l. 31 VII 84 p. 6 (din *post-* + *electoral*; I. Preda în LR 1/93 p. 21)

posteoară s.f. (probabil cuv. polon.; chim.) „*Posteoara*. În Polonia a fost realizată o substanță care neutralizează petele de petrol de pe mări și oceane. Produsul nu este toxic și nu intră în reacție chimică cu apa, se menține la suprafață și poate fi ușor îndepărtat.“ Sc. 6 VIII 77 p. 5; v. și R.l. 8 XII 78 p. 6

poșter s.n. –Afiș cu imaginea unui cântăreț, actor, sportiv etc. pe care fanii, de obicei, și-l pun pe perețele camerei– „Copilă, mama dormea cu poza lui Mojoukhine sub pernă. Înaintea logodnei, «*poșter*»-ul ei, ascuns tot sub pernă, era Valentino.“ R.lit. 7 VI 79 p. 17. „Victoria asupra campionilor lumii rămîne o pagină luminoasă în istoria fotbalului nostru. Și ea a fost marcată de apariția, în «*premieră*» la noi, a unei *poșter* editat la Sibiu, la inițiativa inimosului D.V.“ I.B. 25 V 83 p. 7. „*Postere* cu [...] Sabrina“ R.lit. 5–11 III 92 p. 3; v. și Săpt. 18 V 84 p. 7. „22“ 44/95 p. 12; v. și *bikini, gadget* (1978) (din engl. *poster*; cf. fr. *poster*; DMC 1965)

postfațat, -ă adj. 1. –Urmat de o postfață– „În revista «Mioritza» a Universității de limbi și literaturi romanice Rochester din New York [...], în volumul VIII, dec. 1983, *postfațat* de Mircea Eliade [...]“ R.lit. 2 II 84 p. 24. „Umberto Eco – Numele trandafirului. Romanul este tradus și *postfațat* de Florin Chirițescu [...]“ R.lit. 10 I 85 p. 2; v. și 16 V 85 p. 24. 2. –(Prin extensie) Urmat– „Nu cred că mai este necesar să aduc argumente în sprijinul organizării unor spectacole de teatru prefațate, sau mai bine-zis, *postfațate* de un dialog viu, direct între scenă și public.“ Cont. 1 II 75 p. 2 (din *postfață* + *-at*)

postfațator s.m. –Autor al unei postfețe– „Despre acest best-seller, *postfațatorul* T.V. scrie [...]“ Săpt. 12 II 82 p. 7 (din *postfață* + *-(a)tor*; DN3, DEX-S)

postgaranție s.f. –Perioada de după expirarea garanției unui produs– „Cooperativa Metalocasnica [...] repară mașini de spălat rufe cu program, atît în garanție, cît și *postgaranție*.“ I.B. 11 VIII 80 p. 4. „[...] organizăm un «Service» pentru intervențiile în garanție și *post-garanție*.“ R.l. 12 III 85 p. 5. „[...] se efectuează de curînd și reparații *post-garanție* pentru autoturismele Olcit.“ R.l. 24 IV 85 p. 5 (din *post-* + *garanție*)

postgeneral, -ă adj. (înv.) –(Școală) care urmează școlii generale– „Dintre absolvenții de anul trecut ai școlii generale, 62 la sută intră acum în școlile *postgenerale* (licee de cultură generală și de specialitate, școli profesionale și tehnice).“ Cont. 15 IX 67 p. 1. „A

apărut programa concursului de admitere în învățămîntul *postgeneral*.“ I.B. 20 I 72 p. 1 (din *post-* + *general*; FC II 191)

postmesager s.m. „*Postmesager* este un nou serviciu care asigură clientului (expeditorului) difuzarea informațiilor pe care dorește să le ofere celor posibil interesați, prin intermediul unor foi volante, broșuri sau cataloage denumite generic «imprimare fără adresă», prin care se distribuie mesaje publicitare sau de informare generală, în orice localitate din țară, fără a indica numele sau adresa destinatarului.“ R.l. 2 IV 93 p. 6 (din *poșt[ă]* + *mesager*; forma normală ar fi fost *poștmesager*)

postnatal, -ă adj. 1979 –Care urmează după naștere– v. *prenatal* (din fr. *postnatal*; DEX-S)

postnucleár, -ă adj. –Care urmează după o explozie nucleară– „[...] oare eforturile nu ar trebui canalizate mai curînd spre evitarea «planificării morții», spre interzicerea producerii bombelor atomice, decît spre conceperea unor servicii medicale «*post-nucleare*», și care la drept vorbind, ar fi asigurate de... cine?, de medicii care la rîndul lor n-ar fi decît niște naufragiați atomici?“ I.B. 22 V 82 p. 8. „[...] congressman democrat de Missouri a conchis despre ideea privind serviciul *post-nuclear* al poștei.“ R.l. 22 III 83 p. 6 //din *post-* + *nuclear*!

postpseudoinsurecțional, -ă adj. 1990 –Care urmează unei false insurecții– v. *manipula* (din *post-* + *pseudo-* + *insurecțional*)

postrăspuns s.n. „*Postrăspuns* este un nou serviciu de corespondență răspuns intern («CR») care asigură expeditorilor (persoane fizice sau juridice) primirea de răspunsuri la corespondența expeditată, urmînd ca taxele să fie achitate de aceștia în momentul primirii răspunsului.“ R.l. 2 IV 93 p. 6 (din *poșt[ă]* + *răspuns*)

postsincron s.n. (cinem.) –Înregistrarea sunetului (dialog, zgomote etc.) la imaginea deja filmată– „La un film cum e «Codin» *postsincronul* implică, desigur, dificultăți. Mai ales că este vorba de o înregistrare a dialogului în română și de o alta în franceză.“ Cont. 28 XII 62 p. 5; v. și Săpt. 8 II 80 p. 9 (postverbal de la *postsincroniza*; cf. fr. *postsynchronisation*; PR 1940; DEX-S)

posttotalitar, -ă adj. (pol.) –Care urmează unei epoci totalitare– „Recuperarea «politicii» în societatea românească *post-totalitară*“ Sfera politicii 7/93 p. 18. „Haosul *posttotalitar* este resimțit dureros [...]“ „22“ 45/93 p. 2. „Ieșirea din boala *posttotalitară* nu e posibilă refuzînd remediul, iar remediul este politic.“ R.l. 21 IX 93 p. 1; v. și 4 V 91 p. 4 (din *post-* + *totalitar*; I. Preda în LR 11–12/92 p. 589)

posttraumatic, -ă adj. (med.) –(Boală) care este consecința unei lovituri, a unui traumatism– „Aceste rezultate, obținute ca urmare a cercetărilor clinice efectuate în boli neurologice, reumatismale și *posttraumatice*, demonstrează eficiența metodei.“ Cont. 10 II 61 p. 7 (din *post-* + *traumatic*; cf. germ. *post-traumatisch*; DN3, DEX-S)

postumitate s.f. –Perioada de după moartea cuiva– „În toate timpurile și în toate culturile, o literatură națională s-a făcut mai întîi prin opere valoroase, durabile. Ele au fost create de autori de geniu, dar în *postumitate* acești autori nu pot fi acceptați și explicați decît prin operele lor.“ Săpt. 2 VII 82 p. 3 (din *postum* + *-itate*; DEX)

postuniversitar, -ă adj. –De după studiile universitare– „Concursul de admitere în anul I la învățămîntul *postuniversitar* de ingineri economiști se va ține în ziua de 10 nov. 1960.“ Sc. 25 X 60 p. 3. „Statul nostru adoptă ideea educației permanente, a reciclării profesioniștilor și a ciclării amatorilor în cicluri para-universitare sau *postuniversitare* în toate meseriile.“ Sc. 7 I 71 p. 4 (din *post-* + *universitar*; cf. fr. *post-universitaire*; DMC 1968; FC II 191, VRC 273; DEX, DN3)

pozát, -ă adj. (franzuzism) –Măsurat, calm– „Era un om inteligent, cu vocea bine *pozată*.“ „22“ 28 I–3 II 93 p. 10 (din fr. *posé*)

poză-robot s.f. –Portret-robot– „Imaginea parazitului social, voios șarjată pînă la clișeizare [...] este derutantă. Ea ne propune ca țintă a ridiculizării o fantoșă, un copil, un întîrziat, aproape inofensiv șantajist al afecțiunii familiale. Așa să fie? Categorie, nu. Parazitul nu este un pomanagiu al hatîrurilor și cred că a-i perpetua sus-amintita *poză-robot* e o periculoasă dezinformare.“ I.B. 10 X 80 p. 1 (din *poză* + *robot*)

pozeur s.m. (franzuzism) –Îngîmfat, afectat– „Tînărul (D.C.) disimulează histrionic. E *pozeur*, zgomotos, provocator și chiar agresiv, face nu numai pe clovnul, ci și pe nebunul, pîrînd la un moment dat chiar nebun.“ Sc. 30 III 83 p. 4 [pron. *pozör*] (din fr. *poseur*; DEX, DN3)

poziție-chéie s.f. –Poziție strategică foarte importantă– „Un comunicat al Statului Major comun argentinian [...] relevă că britanicii

au reluat atacul asupra capitalei arhipelagului [...] Ei se află la numai 4 kilometri de Puerto Argentino, unde ocupă «*poziții-cheie*».“ Sc. 15 VI 82 p. 4; v. și *neocolonialism* (1962) (din *poziție* + *cheie*; cf. fr. *position-clé*; DMN 1966)

practicabil, -ă 1. adj. – Accesibil – v. *aspersare* (1975). 2. adj. (impropriu) – Practic, ușor de purtat – „Ghetele sînt mai ușoare decît bocancii și *practicabile*.” I.B. 16 XII 60 p. 2; v. și *cola*. 3. s.n. (teatru) – Element în teatru constînd dintr-un podium mobil – „Decorul [este] compus dintr-o piesă fixă și două *practicabile* mobile laterale [...]” R.lit. 12 I 84 p. 16; v. și *trietajat* (1964) (din germ. *praktikabel*; cf. fr. *practicable*; DN – alt sens, DEX, DN3)

prealbire s.f. – Albire prealabilă – „La fabrica de celuloză a fost dată în funcțiune cea de-a doua linie a instalației de *prealbire* a celulozei.” Sc. 12 XII 61 p. 4 (din *pre-* + *albire*)

preambalare s.f. 1975 (com.) – Ambalare prealabilă vînzării – v. *termocontractabil* (din *pre-* + *ambalare*; DMC 1974)

preambalat, -ă adj. 1975 (com.) – Care a fost ambalat anterior vînzării – v. *microcomplex* (din *pre-* + *ambalat*; FC II 26, 192; DEX)

preamplificator s.n. 1993 (tehn.) – Amplificator utilizat înaintea unui amplificator principal – v. *cassdeck* (din *pre-* + *amplificator*)

preanestezie s.f. (med.) – Administrare a unor medicamente liniștitoare înaintea unei operații sau a unei anestezii – „Un anestezist conștiințios își pregătește și psihic bolnavul, îl pregătește cu medicamente și alege tipul de anestezie cel mai potrivit, cel mai lipsit de riscuri. *Preanestezia* [...] apără bolnavul de teamă, îl apără de traume psihice și fizice.” R.l. 12 XII 80 p. 2; v. și *electrotermocauterizare* (1966) (din fr. *préanesthésie*; L 1960; DM, DFMB; DEX-S)

preautonomie s.f. – Statut provizoriu care pregătește autonomia – „În Buletinul oficial al Spaniei au fost publicate cele două decrete-lege care prevăd acordarea *preautonomiei* Țării Bascilor.” Sc. 7 I 78 p. 6. „Provinciile spaniole Asturias și Murcia au obținut statutul de *preautonomie*.” R.l. 28 VIII 78 p. 6 //din *pre-* + *autonomie* //

precancerós, -oasă adj. (med.) – Din perioada de dinaintea instalării cancerului – „Pentru a veni în ajutorul acțiunii de depistare a stărilor *precancerose*, Ed. Medicală pregătește un atlas de colposcopie.” Cont. 25 V 62 p. 7 (cf. fr. *précancéreux*; DFMB; DN3)

precolumbián, -ă adj. – Dinaintea venirii lui Columb (în America) – „O echipă de arheologi ecuadorieni a descoperit recent [...] ruinele unei așezări datînd din mileniul III î.e.n. ce aparține civilizației «Valdivia» din perioada *precolumbiană*.” I.B. 9 XII 75 p. 6. „Arheologii au descoperit în provincia Granma din Cuba urme atestînd existența unei așezări umane din perioada *precolumbiană*.” R.l. 17 IV 80 p. 6 (din fr. *précolombien*; DN3, DEX-S)

precomandă s.f. (com.) – Comandă prealabilă – „I.C.L. «Mobila» a reluat, de curînd, sistemul *precomenzilor*.” I.B. 31 V 83 p. 2. „Modalitățile de desfășurare a activității de *precomandă* s-au stabilit de către ICL Mobila, împreună cu cele 5 întreprinderi producătoare [...]” I.B. 28 IX 84 p. 3 (din *pre-* + *comandă*; DN3, DEX-S)

precompetițional, -ă adj. (sport) – De dinaintea unei (unui șir de) competiții – „Ce s-a petrecut la Steaua într-un răstimp atît de scurt, ce anume a schimbat aproape complet fața acestei echipe? Fără îndoială nu este vorba de nici o minune, ci de cele mai obișnuite «întîmplări»: o perioadă *precompetițională* judicios folosită a rolurilor din echipă.” Sc. 7 VI 71 p. 3. „Nu împărtășesc deci ideea fotbalului în sală decît cel mult în perioada *precompetițională*.” I.B. 6 XII 72 p. 3. „Tot de la Steaua aflăm că în această perioadă *precompetițională* conducerea clubului [...] s-a preocupat de studierea celor mai eficiente metode pentru adaptarea la noile condiții [...] în sezonul de primăvară.” I.B. 1 II 84 p. 3 (din *pre-* + *competițional*; I. Iordan în RRL 5/70 p. 472; FC II 193)

precomprimare s.f. (tehn.) – Comprimarea inițială a betonului armat, spre a-i mări rezistența – „Am executat o serie de hale industriale din care: una în soluția de sheduri turnate monolit pe cofraje mobile iar altele în soluția de prefabricate (arce prefabricate din beton armat asamblate prin *precomprimare*, plăci termoizolante).” Sc. 12 XII 63 p. 3 (din *pre-* + *comprimare*; cf. fr. *précontrainte*, *précompression*; LTR, DT; DEX, DN3)

precomprimat, -ă adj. – Care a fost supus operației de precomprimare – „[S-au realizat] kilometri de tuburi din beton *precomprimat*, mii de stîlpi electrici și altele.” I.B. 14 X 63 p. 3. „Cupoletele din masă plastică [...] elementele curbe din beton *precomprimat* contribuie la reducerea de greutate a construcției.” R.l. 10 I 77 p. 3. „Prin înlocuirea platformelor din metal de la basculele-pod

de 30 tone și de 50 tone, cu platforme din beton armat *precomprimat* cu un profil special s-a reușit o creștere a productivității muncii [...]” R.l. 19 V 83 p. 3; v. și *subtraversa* (din *pre-* + *comprimat*; cf. fr. [*béton armé*] *précontraint*; I. Iordan în RRL 5/70 p. 472; SMFC IV 319, FC II 193; DEX)

preconcepție s.f. (livr.) – Prejudecată – „Ei ne fac să ne gîndim [...] fără *preconcepții* la viitor.” Luc. 1 XII 79 p. 4 (din fr. *préconception*; DEX, DN3)

preconferință s.f. – Conferință preliminară a unei conferințe de mai mare importanță – „Această *preconferință* are menirea de a netezi divergențele.” Sc. 27 I 61 p. 4 //din *pre-* + *conferință*; I. Iordan în RRL 5/70 p. 472, FC II 193; DN3 //

preconsultare s.f. – Consultare politică prealabilă unui eveniment – „Președintele republicii [...] a și început de altfel ceea ce au fost denumite *preconsultări* în vederea formării unui nou guvern.” R.l. 10 XI 68 p. 6 //din *pre-* + *consultare* //

precontract s.n. – Contract prealabil – „Cetățenii care au încheiat *precontracte* pentru blocul din str. Cotroceni 5–7 sînt anunțați că [...] va începe contractarea definitivă.” I.B. 2 XII 67 p. 2 (din *pre-* + *contract*; cf. engl. *precontract*)

precontractual, -ă adj. – De dinaintea semnării contractului – „Se pot prezenta, la datele stabilite, solicitanții care au încheiat angajamente *precontractuale* pentru blocurile din Drumul Taberei.” I.B. 7 XI 66 p. 1 (din *pre-* + *contractual*; cf. engl. *precontractual*; I. Iordan în RRL 5/70 p. 472; FC II 193)

precumpărat, -ă adj. în sint.s. *bilet / tichet precumpărat* – Cumpărat înaintea urcării într-un mijloc de transport în comun; tichet – „Pe această linie biletele *precumpărate* (tichetele) nu sînt valabile.” R.l. 9 IV 71 p. 2. „Tichetele (biletele *precumpărate* de 0,50 lei) nu sînt valabile pe această linie.” R.l. 27 VII 72 p. 2. „Tariful este unic, de 0,65 lei; tichetele (biletele *precumpărate* de 0,50 lei călătoria) nu sînt valabile.” I.B. 1 III 75 p. 3 (din *pre-* + *cumpărat*)

predezvoltă vb. I 1983 (biol.) – A dezvolta înaintea lansării, vînzării etc. – v. *predezvoltare* (din *pre-* + *dezvolta*)

predezvoltare s.f. (biol.) – Dezvoltare prealabilă – „Se aplică acum programul pentru reproducerea artificială a crapului din linia Frăsinet (cel mai bun material piscicol din țară) cu o viteză de creștere foarte mare și care se pretează deosebit de bine pentru industrializare. Se scotează pe 12 milioane de larve ce vor fi predezvoltate în bazine unde se va obține și puietul. O altă noutate, cu eficiență economică aparte, constă în faptul că *predezvoltarea* crapului din linia Frăsinet se va face direct în bazinele de prematurare, urmînd ca din stație să se livreze puiet și nu larve, ceea ce înlătură pierderile.” R.l. 15 IV 83 p. 5 (din *pre-* + *dezvoltare*)

predoctorat s.n. (inv.) „[...] sunteți coordonatorul [...] unui «*predoctorat*» în lb. germană, ce s-a inaugurat zilele acestea la Universitatea București. Vă rog să-i faceți o scurtă prezentare. – Este vorba de un învățămînt umanist interdisciplinar pentru absolvenții cu diplomă și licență [...] pe durata de patru semestre [...] Absolvenții acestui învățămînt vor obține titlul de «magister», un titlu științific ce ocupă o poziție intermediară între titlul de diplomat-universitar și cel de doctor.” R.l. 1 XI 94 p. 2 //din *pre-* + *doctorat* //

preechipă s.f. (sport) – Echipă lărgită din care se selectează echipa definitivă pentru un meci – „*Preechipa* se stabilește în cantonament [...] de unde cei selecționați vor și pleca la București.” Sc. 3 X 69 p. 3 //din *pre-* + *echipă* //

preelectoral, -ă adj. – Care precede alegerile – „Secvențe *preelectorale* în SUA” R.l. 25 IX 79 p. 6. „Lupta *preelectorală* în vederea alegerilor din 1980 a început în SUA.” R.l. 17 X 79 p. 6. „Campanie *preelectorală*” Dr. 20 II 90 p. 3; v. și Sc. 4 XI 82 p. 6 (din fr. *préelectoral*; cf. it. *preelettorale*; PR 1957; DN3)

prefață vb. I 1. – A inaugura cu un discurs – „Noul an teatral va fi *prefațat* de artistul poporului Radu Beligan, apoi vom asista la un spectacol-recital [...]” I.B. 3 X 75 p. 2. 2. – A se afla la început, a deschide – „Una din clădirile de referință construite în Capitală: blocul turn din ansamblul «Ulpiu» care *prefătează* șoseaua Pantelimon.” R.l. 7 II 79 p. 1; v. și *problematic* (din *prefață*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

prefațat, -ă adj. – Precedat – „Concert în sala de concerte de la Muzeul Cotroceni, *prefațat* și de vizitarea acestuia.” R.l. internaț. 13 IX 94 (din *prefață*)

pfațator, -oare adj. – Cu caracter de pfață – „În Argumentul

prefațator, criticul Mircea Martin îl consideră pe autor «un poet deja matur». R.lit. 24 IV 86 p. 9 (din *prefață* + *-tor*; DEX, DN3)

preferențiat s.m. –Preferat– „Aceași maladie poate fi întâlnită și în alte magazine. La cel cu autoservire din str. Mihai Eminescu nr. 100, nici mai mult nici mai puțin decât 6.000 kg de făină de calitate superioară este «păstrată» pentru *preferențiați*.” I.B. 6 VII 77 p. 4 (format din *preferențial*, prin substituție de sufix: *-al/-at*)

prefinal, -ă adj. –Penultim– „Explozia de exuberanță din scena *prefinală* ni s-a părut însă nefirească, exterioară.” Gaz.lit. 29 XI 62 p. 7 (din *pre-* + *final*; I. Iordan în RRL 5/70 p. 472; FC II 193)

prefix s.n. (comunic.) –Indicativ telefonic– „Din această zi, un nou *prefix* – 84.” I.B. 20 XII 73 p. 3. „Puteți vorbi telefonic și cu Sinaia formând înaintea numărului dorit, *prefixul* 973.” I.B. 6 V 74 p. 3. „Impulsurile electrice pentru convorbirile telefonice interurbane cu *prefix* se înregistrează pe același contor.” Sc. 10 XII 75 p. 2; v. și I.B. 30 IV 74 p. 1 (din it. *prefisso* (*interurbano*)); formal din fr. *préfixe*; DTP; DN, DEX – alte sensuri, DN3, DEX-S)

pregeneric s.n. (cinem.) –Cadru de film care apare înaintea genericului– „*Pregenericul* a fost conceput de Ciulei ca o suită de imagini reprezentând coloane de ostași în marș.” Cont. 27 XII 63 p. 5. „Silueta omenescă din *pregeneric* – un om personificat de doi bocanci, ca două ghiulele – mărește senzația de pustietate.” R.l. 4 XII 82 p. 2; v. și Cont. 11 IX 64 p. 5 (din fr. *prégénérique*; I. Iordan în RRL 5/70 p. 472, FC II 193; DEX-S)

preindustrializare s.f. –Prelucrare primară a materiilor prime– „Lîngă noi – un reprezentant al consiliului popular municipal și directorul întreprinderii D.C.A. (actualmente întreprinderea pentru *preindustrializarea* și valorificarea ambalajelor).” Sc. 4 VI 74 p. 2. „Atunci cum se explică «muntele» din vecinătatea orașului de care mi s-a vorbit la Centrala de *preindustrializare* și achiziția a Ministerului Industriei Ușoare?” R.l. 10 II 78 p. 3; v. și *cepuire* //din *preindustrializare*; FC II 193; LTR; DN3, DEX-S//

preîncălzire s.f. –Încălzire prealabilă, în scopul ameliorării unui proces ulterior– „Unde poate fi aplicat sistemul? La cuptoarele de otel (*preîncălzire*).” R.l. 11 IV 72 p. 9. „Am generalizat o metodă experimentală cu bune rezultate, anul trecut: amenajarea unor instalații de *preîncălzire* a vehiculelor garate pe platformele exterioare.” I.B. 23 IX 75 p. 3. „[...] la ora actuală, peste 50 la sută din căldura ce rezultă din procesele tehnologice [...] este recuperată și folosită în sistemele de *preîncălzire*.” R.l. 31 IV 83 p. 5; v. și 19 VI 80 p. 1, 5 X 81 p. 5; v. și *final* (din *preîncălz*; cf. fr. *préchauffage*; DMN 1969; FC II 193; LTR, DTP; DEX)

preîncălzitor s.n. 1975 –Instalație care servește la preîncălzire– v. *cazan-turn*, *dublur* (din *preîncălz* + *-tor*; cf. fr. [*tour de*] *préchauffage*, engl. *preheater*, germ. *Vorwärmer*; LTR, DTP; DEX)

preînregistrat, -ă adj. –Înregistrat în prealabil– „Difuzarea mesajelor *preînregistrate*. Sistemul poate informa în mod automat pasagerii cînd anume trenul se apropie de o stație, cînd trece pe lîngă locuri de interes istoric sau turistic.” I.B. 8 XI 69 p. 3. „O firmă vest-germană a realizat primul sistem comercial de videodiscuri din lume. Este vorba de un dispozitiv audiovizual denumit T.E.D., care, conectat la un televizor, permite proiectarea pe ecranul acestuia a unor filme *preînregistrate* pe disc.” Sc. 15 X 75 p. 6 //din *pre-* + *înregistrat*//

prelegere-audiție s.f. –Audiție muzicală precedată de o prelegere– „«Limbajul muzicii și tainele lui» – acesta este titlul ciclului de *prelegeri-audiții* care se va desfășura, sub auspiciile Filarmonicii bucureștene, începînd din 22 aprilie 1974.” Cont. 19 IV 74 p. 6. „Devenite afit de cunoscute, *prelegerile-audiții* pe tema «Muzica și omul» continuă [...] la Ateneu.” I.B. 23 II 75 p. 2; v. și Cont. 30 IV 74 p. 6, I.B. 7 V 74 p. 4, R.l. 10 II 75 p. 5 (din *prelegere* + *audiție*)

prelimină vb. I (cont.) –A calcula anticipat, a prevedea– „Datele statistice *prelimină* că în noul centru comercial vor fi adăpostite circa 16000 de persoane – salariați, personal de deservire, locatari.” I.B. 27 XI 73 p. 4. „Aceste unități și-au realizat planul de export, *preliminînd* depășirea sarcinilor anuale.” Sc. 20 XII 73 p. 4. „Se *prelimină* că populația totală a României va fi încă la sfîrșitul acestui secol de 30 de milioane de locuitori.” R.l. 13 I 75 p. 3 (formație regresivă din *preliminar*; DEX – alt sens, DN3)

preliminäre s.f. (cont.) –Prevedere, calcul anticipat– „Forme avansate de comerț. O *preliminare* semnificativă: aproape 1 milion de lei desfaceri în anul 1977.” R.l. 17 I 77 p. 5 (din *prelimina*; DN – alt sens, DEX, DN3)

prelucrabilitate s.f. –Calitatea de a putea fi prelucrat cu ușurință– „[La Roman] au fost produse în premieră pe țară fire lucioase profilate.

Obținute pe baza unei tehnologii originale, acestea se caracterizează prin efecte optice deosebite și un grad sporit de *prelucrabilitate*, fiind destinate fabricării tricotelor pentru articole sportive.” R.l. 5 I 85 p. 5 (din *prelucrabil* + *-itate*; DEX, DN3)

premarital, -ă adj. –Care aparține perioadei dinaintea căsătoriei– „În policlinicile sectoarelor 2 și 6 au luat ființă cabinete de sfat *premarital*, unde medici, sociologi, psihologi poartă discuții cu tinerile cupluri privind căsătoria, posibilitatea de a avea copiii doriți la vîrste tinere.” I.B. 5 III 84 p. 5. „[...] în cadrul Dispensarului Policlinic al Spitalului Clinic Municipal s-a deschis un cabinet de sfat *premarital*, de tratament al sterilității și infertilității, de ginecologie infantilă.” I.B. 4 IV 84 p. 5 (din *pre-* + *marital*)

premergător s.n. (bot.) –Plantă care se cultivă pe un teren înaintea alteia– „Cele mai bune *premergătoare* pentru grîu sînt acelea care au fost strînse în prima parte a verii și anume leguminoasele pentru boabe (mazăre, fasole etc.). În cadrul acestor categorii de *premergătoare* se vor prefera acele tarlale care au fost fertilizate în anii precedenți.” R.l. 14 VIII 76 p. 3 (din *pre-* + *mergător*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

premieră s.f. –Activitate încercată pentru prima dată, noutate– „*Premieră* aviatică. Primul avion propulsat cu energie solară a efectuat, joi, pe aeroportul din Lesham (sudul Angliei) un zbor.” Sc. 16 VI 79 p. 5. „*Premieră* tehnică. Constructorii navali din Orșova au realizat în *premieră* națională [...] o instalație plutitoare pentru încărcarea și descărcarea cerealelor în porturi maritime.” R.l. 2 VII 79 p. 5. „O *premieră* pe țară: recondiționarea arborilor cotiți la motoarele Diesel.” R.l. 3 VII 79 p. 3; v. și *autocameră*, *contiflux* (1973), *metrol*, *microcurent*, *poster*, *solunar*, *telescoală* (din fr. *première*; DMN 1968, DN, DN3 – alte sensuri, DEX)

premodern, -ă adj. –Aparținînd epocii care o precede pe cea modernă– „[C. Conachi este] reprezentativ pentru faza *premodernă* a literaturii române.” Cont. 25 X 63 p. 3 (din *pre-* + *modern*; cf. fr. *prémoderne*; DMN 1967; I. Iordan în RRL 5/70 p. 472, FC II 193)

prenadéz s.sg.tant. (chim.) „În comerț se găsesc dale de linoleum, în diverse culori. Tehnologia de lipire este cu produsul *prenadéz*. Numai că în comerț nu se vinde *prenadéz*.” R.l. 23 VII 77 p. 5. „Aflăm de la «Napochim» Cluj-Napoca, că a început fabricarea unui produs de lipit, cleiul «napodez». Noul produs are practic același domeniu de utilizare ca și «*prenadéz*» sau «aracetin».” R.l. 22 X 77 p. 5. „[...] cîțiva meseriași lipeau cu *prenadéz* într-o încăpere, linoleum.” R.l. 9 VI 81 p. 5 (format cu *-adéz[iv]*; DEX-S)

prenatal, -ă adj. –Care precede nașterea– „Potrivit Codului Muncii, femeile beneficiază de un concediu de maternitate plătit de 112 zile (52 *prenatal* și 60 postnatal). Dacă nașterea se produce înainte de expirarea concediului *prenatal*, concediul postnatal se prelungește cu numărul zilelor neefectuate anterior nașterii – comunică forurile de resort celor interesați.” R.l. 21 XII 79 p. 5 (din fr. *prénatal*; DEX, DN3, DEX-S)

preolímpic, -ă adj. (sport) „În acest an *preolímpic* (de dinaintea olimpiadei) cei mai buni sportivi români au participat sau vor lua parte la 11 campionate mondiale.” Sc. 24 VII 63 p. 3. „Schiorii sovietici au dominat probele de fond la 15 km din cadrul «Săptămîinii *preolímpice*» de la Sapporo.” Sc. 11 II 71 p. 7. „Turneul *preolímpic* de polo pe apă de la Montreal a fost cîștigat de echipa U.R.S.S.” R.l. 11 VIII 75 p. 5; v. și Sc. 21 II 63 p. 5, 25 XII 63 p. 3 (din fr. *préolympique*; FC II 193, 198; DMN 1967; DEX)

preomologare s.f. –Faza preliminară omologării– „Colectivele consultative din comerț participă la consultările ce au loc în faza de *preomologare* a produselor.” Sc. 19 V 64 p. 1. „În săptămîna aceasta vor fi prezentate la *preomologare* internă primele modele de pantofi de damă.” I.B. 22 II 71 p. 3. „În *preomologare* la «Didactica», un set de planșe–proiector cu disc.” I.B. 23 VII 73 p. 1 (din *pre-* + *omologare*)

preoperatoriu, -e adj. 1973 (med.) –Care precede o operație chirurgicală– v. *electroanestezie*; v. și R.l. 12 XII 80 p. 2 (din *pre-* + *operatoriu*; cf. fr. *préopératoire*; FC II 195, atestare din 1968; DN3, DEX-S)

preorășenesc, -ească adj. –Din apropierea orașului– „Întocmirea proiectului de sistematizare a zonei *preorășenești* a Bucureștiului.” Cont. 10 II 61 p. 7. „În teritoriul *preorășenesc* al marilor orașe pot fi amplasate așezări urbane de tip «satelit» care au rolul de a descongiona orașul.” Cont. 11 III 66 p. 6. „Începînd cu aceste zile, secția transporturi *preorășenești* de la Autobaza 3 Călători București introduce autotaxarea.” R.l. 5 V 78 p. 5. „I.T.B. a înființat cinci linii de autobuze pe trasee *preorășenești* al căror tarif este diferențiat.” I.B. 9

XI 84 p. 6; v. și 16 IX 70 p. 1, R.I. 17 IX 74 p. 3, 7 II 75 p. 2, 6 VII 82 p. 6 (din *pre-* + *orășenesc*; FC II 193; DEX-S)

preprint s.n. –Text tipărit separat înainte de apariția sa într-o publicație– „Institutul național pentru creație științifică și tehnică (INCREST) publică *preprinturi* cu rezultatele cele mai proaspete; specialiștii din alte țări iau imediat cunoștință de ele.“ Cont. 26 V 78 p. 4 (din engl. *preprint*; DEX-S)

prerafinare s.f. –Rafinare prealabilă– „Acidul uzat la rafinarea benzinei grele [...] este acum întrebuințat la *prerafinarea* «white-spirit»-ului sau ca acid la rafinarea petrolului.“ Sc. 3 XI 63 p. 1 //din *pre-* + *rafinare*//

prerepartizare s.f. (inv.) –Repartizare prealabilă– „În ultimii ani de studii se va face *prerepartizarea* tuturor studenților.“ R.I. 8 VII 73 p. 2 (din *pre-* + *repartizare*)

presalariu s.n. –(În unele țări occidentale) Alocație acordată absolvenților unei facultăți pe timpul cât nu sînt angajați și deci nu primesc un salariu– „Peste 600000 de absolvenți ai facultăților sînt în căutare de lucru, «*presalariul*» de 100000 de lire pe lună acordat unui student din trei este o indemnizație de șomaj în toată regula.“ Sc. 31 III 77 p. 6 (din fr. *présalaire*; PR 1950)

presbiacuzie s.f. (med.) –Slăbire a auzului la oamenii în vîrstă– „[Gerovitalul] are o acțiune favorabilă [...] în diminuarea acuității sensoriale (*presbiacuzie*, presbiopie, cataractă), în nevrite și nevralgii [...]“ Sc. 16 XII 84 p. 2 [var. *presbiacuzie*] (din fr. *presbyacousie*; DN3, DEX-S)

presbiopie s.f. 1984 (med.) –Prezbitism– v. *presbiacuzie* [var. *presbiopie*] (din fr. *presbyopie*; DN3, DEX-S)

presciént, -ă adj. (livr.) –Dotat cu capacitatea de a ști dinainte ce urmează– „Un Agamemnon *prescient* de soarta ce îl așteaptă și înfruntînd-o cu bărbăție.“ R.I. 10 XII 75 p. 2 (din engl., fr. *prescient*)

preseismic, -ă adj. –Care precede mișcările seismice– „În U.R.S.S., în regiunile seismice recenzate, sînt instalate seismografe de alertă ce înregistrează unele semnale *preseismice*.“ Cont. 11 VI 65 p. 6 //din *pre-* + *seismic*//

preselectare s.f. (tehn.) –Operațiunea de căutare a unui selector, în vederea alegerii liniei de urmat– „Indicatorul de *preselectare* de pe strada Barbu Văcărescu ar trebui amplasat ceva mai înapoi: acum, fiind în imediata apropiere a stației I.T.B., este adesea mascat de troiebuzele oprite.“ I.B. 13 IX 75 p. 3 (din *preselecta*; DN3, DEX-S)

preselectat, -ă adj. –Ales dinainte– „Cele 29 melodii *preselectate* de către juriu s-au bucurat de o bună interpretare.“ I.B. 15 VIII 66 p. 2 (din *preselecta*)

preselecție s.f. –Selecție prealabilă unui concurs– „Cronicari dramatici și oameni de teatru operează o *preselecție*.“ Săpt. 6 X 67 p. 4. „Au fost stabiliți monitorii de schi printr-un test de *preselecție*.“ R.I. 22 XI 75 p. 5. „Societate mixtă organizează *preselecție* pentru ocupare post operator PC [...]“ Ev.z. 12 I 95 p. 7. ↗ în sint. *buton de preselecție* –Buton care mută radioul, televizorul pe un post ales dinainte– „Va fi suficient să se apese pe unul din butoanele de *preselecție* ale televizorului pentru a face să apară, între două imagini de film, răspunsul ordinatorului.“ Sc. 2 IV 74 p. 6 (din fr. *présélection*, engl. *preselection*; cf. germ. *Vorselektion*, *Vorwahl*; PR 1948; DTP; DN3, DEX-S)

preselecționă vb. I –A alege prin preselecție– „În Japonia au fost *preselecționați* șase bărbați și o femeie în vederea efectuării unui zbor de o săptămîină la bordul navei spațiale americane [...]“ R.I. 4 VI 85 p. 6 (din fr. *présélectionner*)

preselecționare s.f. –Selecție stabilită în prealabil– „În cursul anului care precede concursul de admitere la institutul nostru, să aibă loc o *preselecționare* a candidaților din punct de vedere al aptitudinilor artistice.“ Sc. 24 VI 65 p. 4 (din *pre-* + *selecționare*, după fr. *présélection*; DEX-S)

preserie s.f. (com.) –Produs în număr limitat înainte de a trece la producția în serie– „Alt tip «Concorde» din *preseria* 01, urmează să fie oferit societății aeronautice Duxford.“ R.I. 1 XI 75 p. 6 (din fr. *présérie*; PR 1960; DEX-S)

preseșiune s.f. (inv.) –Sesiune care o precede pe cea propriu-zisă– „Între 9–14 decembrie 1975 va avea loc o *preseșiune* de transferări în învățămînt pentru posturile din municipii și orașe.“ R.I. 24 XI 75 p. 5 (din *pre-* + *sesiune*; DEX-S)

presezón s.n. –Perioada dinaintea începerii sezonului (turistic, de modă, competițional etc.)– „Tot în stadiul de bune intenții au rămas și

alte activități [...] expoziții cu produse refuzate la contractări, lansarea noutăților în *presezón* [...]“ I.B. 8 XI 72 p. 3 (din *pre-* + *sezón*; DEX-S)

présing s.n. (sport) –Sistem de joc bazat pe folosirea apărării om la om pe tot terenul; presiune exercitată asupra adversarului– „Dar, din minutul 36, studenții au înscris din nou, scor favorabil (60-59) pe care l-au menținut pînă la încheierea celor 40 de minute de joc, în ciuda unor momente dramatice, în ultimul minut, cînd steliștii au aplicat un «*presing*» disperat.“ Sp. 25 III 74 p. 2. „Menotti a demonstrat că are și forță atunci cînd e nevoie. *Presing* necruțător pe tot terenul, iuteală în execuții.“ R.I. 27 VI 78 p. 2. „Evident, s-ar putea aduce critici cu privire la incapacitatea fotbalistilor noștri de a scăpa de «*pressingul*» om la om pe tot terenul [...]“ Sc. 24 IX 81 p. 5. „Băieții lui Lucescu nu i-au lăsat pe ai noștri să respire nici un moment, intervenind cu un *presing* puternic la fiecare minge.“ Sc. 19 IV 83 p. 5 (din engl. *pressing*; II. Constantinescu în LR 1/73 p. 32, L. Seche în P.N. 2/74 p. 45 – atestări din 1969; DEX, DN3)

presopunctură s.f. –Variantă a acupuncturii care constă în masarea și presarea anumitor puncte vitale ale corpului– „Librarul I.C. ne recomandă, pentru această săptămîină, o lucrare căutată atît de femei, cît și de bărbați: *Presopunctura* (un masaj la îndemîna oricui)“ Săpt. 25 XI 83 p. 7. „Un tip special de sandale, cu «dinti» din material plastic a fost realizat la Bacău, destinate efectuării procedurii de *presopunctură*.“ R.I. 3 VIII 85 p. 5; v. și Săpt. 6 IV 84 p. 7, Cont. 4 V 84 p. 12 (din *pres[are]* + *[acu]punctură*; DEX-S – *presupunctură*)

presortare s.f. –Acțiunea de a sorta în prealabil– „Prevăzută cu stații moderne de sortare, *presortare*, concasare și spălare a materialului, această balastieră va livra anual șantierelor de construcții [...]“ R.I. 20 XII 66 p. 1 (din *pre-* + *sortare*)

presostat s.n. „La Întreprinderea «Armătura» s-a realizat un aparat denumit «*Presostat*», menit să asigure o bună continuitate în funcționarea utilajelor, prevenind, în special, opririle accidentale, cauzate de defecțiuni în sistemele de ungere.“ R.I. 22 I 81 p. 5 (din fr. *présostat*; DN3 – alt sens)

prespălare s.f. –Spălare prealabilă– „[...] sîntem obligați să executăm o *prespălare*, în rampă, afară.“ I.B. 3 VIII 67 p. 1 (din *pre-* + *spălare*; cf. fr. *prélavage*; PR 1960)

prespălăt, -ă adj. (vest.) –(Mai ales despre blugi) Din material spălat înaintea croirii, astfel încît să rezulte degradeuri– „Blugii *prespălăți* nu mai sînt la modă.“ //din *pre-* + *spălăt*//

prestație s.f. (spect., sport) –Tot ceea ce un actor sau un sportiv oferă publicului; (aici) interpretare– „V.R. aduce oarecare farmec personal – dar și o lipsă de convingere (sau de forță interpretativă) care-i pune *prestația* sub semnul derizoriului.“ Săpt. 10 II 84 p. 7 (din fr. *prestation*; PR 1959; DN – alte sensuri, DEX, DN3)

prestelar, -ă adj. în sint. *materie prestelară* (astr.) –Materia din care se nasc stelele– „Stelele și nebuloasele apar simultan din materia *prestelară* de origine hiperonică.“ Sc. 17 VI 62 p. 4; v. și *hiperdens* (din engl. *prestellar matter*, fr. *matière préstellaire*, it. *materia prestellare*; AD; I. Iordan în RRL 5/70 p. 473; FC II 193; DEX-S)

presurizare s.f. (av., tehn.) „În cursul verii [...] Armstrong și Aldrin au trecut la *presurizarea* (mărirea presiunii) «Vulturului» pentru prima dată de la lansare.“ Sc. 19 VII 69 p. 8 (din *presuriza*; cf. fr. *présurisation*; DMN 1953; DEX, DN3)

presurizat, -ă adj. (av., tehn.) –Căruia i s-a asigurat o presiune normală sau puțin peste normală– „Principalele dificultăți pe care le întîmpină omul în cursul zborurilor spațiale sînt: 1) costumul *presurizat* [...]“ Sc. 26 VII 69 p. 6. „Sera se construiește din polietilenă transparentă sau dintr-un material întărit cu fibre de sticlă *presurizat* de o serie de ventilatoare interioare. În scopul decompresurizării, se prevede închiderea perimetrului serei cu tuburi din plastic umplute cu apă.“ R.I. 9 II 79 p. 6 (din *presuriza*; DEX-S)

președinte-diréctor géneral s.m. –Președinte care îndeplinește funcția de director general– „*Președintele-director general* al societății producătoare de filme Gaumont, Jean Leduc, a înmînat «Legiunea de onoare» celebrei actrițe Michèle Morgan.“ Cont. 14 III 69 p. 10. „Acuzatul principal J.V.R. *președinte-director general* al societății «Matesa» este pasibil [...] de o pedeapsă de 1290 ani închisoare.“ Cont. 12 IV 74 p. 10 (din *președinte* + *director general*, după fr. *président-directeur général*; DMN 1966)

preșantat, -ă adj. –Șantat în prealabil– „Jeri a început producerea unui prim lot de prototipuri modele de încălțăminte bărbătească, cu tălpi din translucid *preșantat*.“ R.I. 4 X 67 p. 3 (din *pre-* + *șantat*)

pretensionat, -ă adj. (constr.) –Care a fost supus unei tensiuni înainte de aplicarea sarcinilor reale– „Bolta se sprijină prin peste o mie

de armături *pretensionate* [...] care au fost fixate în pereții stîncii.“ I.B. 8 IV 72 p. 6 (din *pretensionare*; DEX)

pretextuál adv. 1975 –Ca pretext– v. *voyerism* (din *pretext*, după modelul *textual*)

preturnát, -ă adj. –Turnat dinainte– „La execuția noilor drumuri constructorii au folosit larg elemente prefabricate și dale *preturnate* din beton.“ Sc. 22 XII 63 p. 1; v. și 2 V 64 p. 1 (din *pre-* + *turnat*)

preț-recórd s.n. –Preț foarte ridicat– „O statuétă din bronz suflată cu aur, găsită la un fermier englez, a fost vîndută cu un *preț-record*: 36750 lire.“ Sc. 18 XII 72 p. 4. „La o licitație ce a avut loc la galeriile «Christie's» din capitala britanică, un vas chinezesc din secolul 15 a fost achiziționat la *prețul record* de 183880 dolari.“ R.I. 15 VI 75 p. 6. „Tabloul «Hina Naruru» de Paul Gauguin a atins la licitație la New York *prețul record* de 1,9 milioane mărci.“ R.lit. 17 VII 75 p. 22; v. și R.I. 28 III 74 p. 6, Sc. 28 V 74 p. 6 (din *preț* + *record*)

preuniversitár, -ă adj. (inv.) –Care precede perioada studiilor universitare– „Însuși felul cum acest tip de învățămînt [primar și secundar] este denumit oficial –învățămînt *preuniversitar*– mi se pare semnificativ.“ „22“ 39/94 p. 1; v. și O.S. 15–22 V 91 p. 2 (din *pre-* + *universitar*; I. Preda în LR 1/93 p. 29)

preuscáre s.f. –Uscare prealabilă– „La întreprinderea de prelucrare a lemnului Satu Mare a fost pusă în funcțiune prima instalație de *preuscare* a cherestelei pentru mobilă.“ R.I. 14 I 77 p. 5 (din *pre-* + *uscare*; cf. fr. *préséchage*; DT)

previzioná vb. I –A prevedea– „Nu e adevărat că artistul nu *previzionează* în nici un fel opera.“ Cont. 29 IX 67 p. 6 (din *pre-* + *viziona*, probabil după fr. *prévoir*; DN3)

previzionál, -ă adj. –Referitor la previziune– „Costul învățămîntului în perspectivă *previzionálă*.“ Forum 10/74 p. 37; v. și *prospectologie* (1970) (din fr. *prévisionnel*; DMN 1950; DN3)

previzionáre s.f. –Întocmirea de previziuni– „Ceea ce deosebește această clădire de celelalte edificii de pe bulevardul «Soare Apune» din Hollywood este firma de neon agățată deasupra intrării: «Studioul de *previzionare* a reclamelor», proprietate a Companiei de studiere a reacțiilor publicului.“ Sc. 19 I 74 p. 6 (din *previzioná*; DN3)

prezentísm s.n. (filoz.) –Tendință care neagă posibilitatea unei cunoașteri istorice obiective– „Viitorismul, milenarist sau nu, este însă la fel de dăunător ca și *prezentismul*. Nu numai prezentul trebuie să dea din ce în ce mai mult viitorului, dar și viitorul trebuie să dea mereu mai mult prezentului.“ Cont. 24 V 74 p. 4 (din *prezent* + *-ism*; DN3)

prezumțiozitate s.f. (livr.) –Aroganță– „Surprinzătoare este Gina Patrichi [...] casantă în vorbă (atît cît să sublinieze *prezumțiozitatea*), vulnerabilă în fond (atît cît să justifice duritatea unor reacții), purtîndu-și personajul cu o afișată siguranță și dezinvoltură.“ Cont. 25 IV 80 p. 6 (din *prezumție*; cf. it. *presunzione*; DN3, DEX-S)

primaquina s.f. 1966 (farm.) –Tip de medicament contra paludismului– v. *conductorină* [pron. și scris și *primachina*] (din fr. *primaquine*; DFMB; DM)

primárită s.f. –Femeie care îndeplinește funcția de primar– „[...] o comună cu *primárită*, președintă, secretară, inginerită, ne uimește, ne tulbură, ne stîrnește entuziasmul [...]“ Cont. 21 VIII 72 p. 5. „*Primárită* mi-a vorbit apoi despre cele 7 sate ale comunei cu cele 7 ferme și 7 școli [...]“ R.I. 8 IV 80 p. 1. „O comună din Bărăgan și o *primárită* care-și onorează mandatul.“ R.I. 8 III 83 p. 3; v. și Sc. 1 III 81 p. 1, 4 III 83 p. 2 (din *primar* + *-ită*; DEX)

primitór-distribuítór s.m. –Ocupația celui care primește și distribuie mărfurile (într-un depozit)– „M.D. și C.G. – foști *primitóri-distribuítóri* (gestionari) ai Întreprinderii Industria laptelui Ilfov, au delapidat, în numai două luni, suma de 159247 lei.“ Sc. 4 II 71 p. 1. „Între atribuțiile de serviciu, în calitate de *primitór-distribuítór* la Întreprinderea de rețele electrice Sibiu, S.S. o avea și pe aceea de a ține evidența bonurilor de benzină primite și a cantităților distribuite.“ Sc. 13 III 74 p. 4. „32 de lucrători auxiliari, din care: 1 arhivar, 1 telexist, 1 parchetar [...] 3 *primitóri-distribuítóri* ș.a.“ Sc. 27 VII 77 p. 1; v. și R.I. 13 VIII 80 p. 4; v. și *desfacere-transport, turnător-formator* (din *primitór* + *distribuítór*)

primovaccináre s.f. (med.) –Prima administrare a vaccinului– „Acțiunea de *primovaccinare* antipoliomieltică [...] *Primovaccinarea* constă în administrarea sub formă de picături pe cale bucală în două reprize, în ianuarie și martie, a vaccinului antipoliomieltic trivalent compensat.“ Sc. 16 I 76 p. 5. „Ministerul Sănătății aduce la cunoștință că între 15–25 septembrie 1977 se desfășoară în întreaga țară acțiunea de *primovaccinare* antivariolică.“ R.I. 17 IX 77 p. 4. „La această *primovaccinare* sînt invitați să se prezinte la dispensarele medicale

[...] atît localnicii, cît și familiile cu domiciliu flotant [...]“ Sc. 19 X 82 p. 3 //din *primo-* + *vaccinare*//

prínceps adj.inv. –Principal, fundamental– „[Sînt] puține sectoarele și nivelurile de activitate care să nu fi intrat în impact cu produsul *princeps* al inteligenței naturale, și anume inteligența artificială.“ Cronica 11 II 88 p. 6. „Calitatea *princeps* a celor mai reușite piese ale volumului constă tocmai în fixarea acelei trepte în care semnalul inițial s-a eliberat de grobianismul și tulburările stării genuine [...]“ Conv.lit. IV 88 p. 4. „Personajul *princeps* e chiar actorul M.M., multilateral înzestrat [...]“ Tr. Rom. 1 VI 88 p. 11 (din lat. *princeps*; D. Urișescu CV 101, de unde sînt preluate exemplele)

princípál adj. în sint. în *principal* –În special, mai ales– „Cursurile se vor desfășura inițial în complexele ONT de la Sinaia, Posada și Snagov – în *principal* – pe baza programelor tip elaborate de Biroul internațional al muncii.“ Sc. 8 XI 70 p. 5. „Descoperirea a fost confirmată cu ajutorul unei metode devenite clasică în depistarea maladiilor vegetale. Ea constă din inocularea unor plante martor sănătoase cu seva plantelor infectate și observarea atentă a simptomelor provocate, în *principal* frînarea creșterii plantei și leziuni ale frunzelor.“ Sc. 22 VII 77 p. 6. „De data aceasta fondurile strînse prin organizarea loteriei internaționale vor fi folosite, în *principal*, pentru popularizarea olimpiadei.“ Sc. 10 XI 78 p. 5; v. și 11 V 74 p. 2, R.I. 17 XI 76 p. 6, Sc. 29 IV 79 p. 8; v. și *fotocoagulator* (din *în* + *principal*; V. Guțu Romalo C.G. 240–241, atestări din 1960)

príon s.n. (med.) „«*Prionul*» – o nouă formă de viață lipsită de cod genetic. «*Prion*»-ul, nume derivat din prescurtarea cuvintelor «proteină» și «infecție» reprezintă cea mai mică proteină identificată pînă în prezent.“ R.I. 22 II 82 p. 6. „Este vorba [...] de un agent infecțios care provoacă boli nervoase la animale și căruia i s-a dat numele de *prion* [...] *prionul* se deosebește radical de toți ceilalți agenți patogeni prin faptul că este alcătuit numai din albumină, fără să conțină acizi nucleici, care sînt, după cum se știe, purtătorii informației genetice la toate viețuitoarele.“ Sc. 18 I 84 p. 5; v. și 15 VII 82 p. 5 (din fr. *prion*; MN 1986)

priorítár, -ă adj. –Care are prioritate– „Adevărata performanță în ciclismul de șosea presupune etape cu profil cît mai variat, «muntele» avînd oricum o pondere *prioritară*.“ Sc. 7 VII 69 p. 3. „V-am ruga [...] să prezentați problemele *prioritare* înscrise pe agenda Automobil Clubului Român.“ I.B. 19 IV 74 p. 3 (cf. fr. *prioritaire*; DT; DN3)

privacy (cuv. engl.) –Intimitate– „Expunerea publică a ceea ce se numește *privacy*.“ D. 138/95 p. 6. „Membrii acestei familii sînt protejați nu numai de dreptul la *privacy*, sînt protejați și de dreptul divin.“ id. ib. p. 16 [pron. *práivási*] (cf. fr. *privacy*; MN 1985)

privatizáre s.f. 1. –Acțiunea de a trece din domeniul statului în domeniul privat un serviciu public, o întreprindere etc.– „Continuînd politica sa de *privatizare* a unor companii de stat, guvernul conservator britanic [...] a procedat la vînzarea firmei «British Airports Authority» în pofida protestelor sindicatelor [...]“ I.B. 9 VII 87 p. 8. „Organizarea procesului de *privatizare* în alte țări ale Europei Centrale și de Est“ R.I. 7 IX 93 p. 4; v. și Ev.z. 135/92 p. 8, Meridian 23 VIII 93 p. 5; v. și *decomunizare, liberalizare*. 2. –Manifestarea inițiativei private– „Primul val de *privatizări* s-a semnalat în comerț. E vorba de «dughenizare»: insalubră ca aspect stradal și, cel mai adesea, curat speculă.“ Curierul rom. III 91 p. 15; v. și *buticar, întreprinzător, program* (din fr. *privatisation*; PR 1965; I. Preda în LR 11–12/92 p. 588)

príză s.f. „[...] element de sintaxă ce se dovedește a fi esențial: relația dintre doi dansatori definită prin termenul «tehnic» de *príză*.“ Cont. 25 IV 80 p. 6 (din fr. *prise*; DEX, DN3 – alte sensuri)

problemátic, -ă adj. –Care constituie/pune o problemă; cu probleme; privitor la o problemă– „[Eaterina Oproiu] dă «Contemporanului» nota de feminitate *problematică*, grațios-savantă, dar de ar fi trăit în timpul primului «Contemporanul», aveam un Dobrogeanu-Gherea retoric, pătimaș și un tribun de sex slab.“ Săpt. 16 II 73 p. 6. „«Apărarea lui Galilei» e cea mai unitară pe planul construcției, trădînd o modalitate de roman posibil și prefațînd (poate) evoluția prozei lui Octavin Paler, o proză *problematică*, intarsiată de incitații rafinate.“ Săpt. 19 I 79 p. 2. „Numărul 4 al «Revistei Române», intitulat Educație și umanism, este dedicat în întregime unuia din idealurile fundamentale ale noii societăți românești, relațiilor profunde dintre vocația umanistă a se-a mai unitară pe perspectiva *problematică* și aplicativă a instruirii și a formării omului.“ R.I. 11 VI 81 p. 2; v. și Luc. 12 V 79 p. 6; v. și *dezalergizare* (din *problemă*, după modelul lui *programatic*; I. Iordan în *Omagiu Al.*

Rosetti, Buc. 1965, p. 411, LR 3/68 p. 204, 205, atestări din 1962; DN – alt sens, DEX, DN3)

problematiză vb. I 1. –A sistematiza pe probleme– „Nu se poate nega, desigur, intenția autorului de a *problematiza* [...]” Sc. 18 XI 75 p. 4. 2. –A pune probleme– „Scriitorul refuză să illustreze. El vrea și reușește să *problematizeze*. Nu e de aceea nici o mirare că asemenea serial a inspirat vii și interesante discuții.” Sc. 6 VIII 82 p. 4. 3. –A considera că se pun probleme– „Dintr-o înțeleaptă deprindere, ne-am obișnuit să *problematizăm* doar fenomenele în care putem, am putut sau vom putea interveni.” R.l. 27 VII 68 p. 7 (din *problematice* + *-iza*; cf. fr. *problématiser*; MNC 1976; DN3, DEX-S)

problematizare s.f. 1. –Sistematizarea unor probleme importante– „Interpretarea lor [a datelor comunicate de istorie] în lumina rolului avut. Dar mai cu seamă, *problematizarea* lor. Punerea, adică, în ecuație a faptelor.” R.lit. 26 VI 75 p. 5. „Negăția e înlocuită cu tonul apodictic iar *problematizarea* cu șirul aserțiunilor.” Luc. 9 VII 79 p. 2. „Nu afit un comentariu al unei cărți intenționează rîndurile de față, *problematizarea* – sumară – a unei idei.” Cont. 16 I 81 p. 4. 2. –Metodă de învățămînt care folosește întrebarea-problemă în scopul dezvoltării gândirii creatoare a elevilor, studenților– „În școală și facultăți *problematizarea* a devenit curentă.” (din *problematiza*; DN3 – alt sens, DEX-S)

probleună-cheie s.f. –Problemă foarte importantă– „Cu ce *probleună-cheie* se confruntă, în momentul de față, întreprinderea dv.?” I.B. 26 II 73 p. 2. „O *probleună-cheie*: măsuri concrete, efective de dezarmare și dezangajare militară pe continente” Sc. 8 VI 77 p. 6. „Reducerea bugetelor militare – *probleună-cheie* a unui autentic proces de dezarmare” Sc. 7 XII 78 p. 6. „Se pare că și Dalla Chiesa și-a dat seama care este *probleună cheie* [...]” I.B. 18 IX 82 p. 2; v. și 28 V 81 p. 4, 23 V 82 p. 4 (din *probleună* + *cheie*; cf. fr. *problème-clé*; DMN 1964)

procaună s.f. 1977 (farm.) –Novocaină– v. *mezoterapie* (din fr. *procaine*; cf. engl. *procaine*; L; DFMB, DM, LTR, DZ; DN3)

procés-fluviu s.n. (jur.) –Proces de lungă durată– „*Proces-fluviu*. La Tribunalul penal din Napoli a început, marți, un *proces-fluviu* împotriva Camorrei, echivalentul napolitan al mafiei siciliene.” R.l. 29 XI 83 p. 6. „În cadrul acestui *proces-fluviu* vor compărea în fața instanței circa 250 de mafioți.” Sc. 4 X 84 p. 6. „Cele 94 de zile ale *procesului-fluviu* nu au permis să se stabilească unde se află în prezent sumele înmîinate de revistă ziaristului H.” R.l. 9 VII 85 p. 6 (din *proces* + *fluviu*)

procesare (de) text(e) sint.s. 1996 –Operațiunea de introducere a unui text în computer și de scoatere a corecturilor– v. *interviu* (cf. engl. *word processing*)

procesomán s.m. (ironic) –Persoană care intentează procese fără să aibă motive serioase, care are mania proceselor– „N.C. e un *procesoman* și un zurbagiu fără pereche.” Sc. 20 IX 61 p. 2. „C.M. și-a cîștigat un renume de *procesoman*. Pe «rolul» lui se află la ora actuală 10 procese.” R.l. 13 VII 93 p. 14; v. și Sc. 17 V 81 p. 2 (din *proces* + *-man*; Th. Hristea P.E. 57, FC I 140; DEX, DN3)

procesomanie s.f. –Mania de a intenta, nejustificat, procese– „*Procesomania* nu riscă să rămînă în urma noutăților vieții. Doar reclamagii de rînd se mai judecă pentru cîte un burlan, un coteț, o chiuvetă ori –relativ mai nou– pentru un loc de parcare.” Sc. 7 III 82 p. 2. „*Procesomania* vadimistă [a lui C. Vadim Tudor] continuă. Ultimul pîrît: Emil Constantinescu” R.l. 24 VII 93 p. 9 (din *procesoman* + *-ie*; DEX-S)

procesor s.n. (inform.) –Circuit integrat, subsistem destinat să interpreteze și să execute comenzile– „Indicativele 2, 3, 4 + 86 din «numele» computerelor desemnează de fapt generația *procesoarelor* cu care sînt dotate.” Apare și în sintagmele: ♠ *procesor de texte* 1992 –Microcomputer destinat exclusiv culegerii și prelucrării de texte– v. *copiator* ♠ *procesor video* 1991 –Aparat electronic destinat prelucrării imaginilor– v. *cassdeck* (din engl. *processor*; fr. *processeur*; PR 1969, BD 1970; DEX-S)

procór s. 1975 –Tip de pastă cu care se acoperă părțile interioare ale autoturismelor– v. *microuzînă*

procustă vb. I (livr.) –A aranja, a scurta– „Ne întrebăm de ce trebuie în mod necesar să *procustăm* cartea [...]” Săpt. 12 VIII 72 p. 2. „Acțiunea nu trebuie rotunjită și *procustată* spre a deveni roman cu tipare didactice.” Săpt. 15 III 74 p. 4 (din n.pr. *Procust*; DN3)

procustianizare s.f. –Procastare– „Temperament bine stăpînit, expozeu didactic, dar ferit de *procustianizări* și opacitate, abilitate

demonstrativă dar fără excese speculative, limbaj precis, dar penetrant –calități sigure ale unei energii interpretative «de cursă lungă».” Luc. 17 I 81 p. 2 (din *procustian* + *-izare*)

producător-delegat s.m. (cinem.) –Delegat al producătorului care supraveghează realizarea unui film– „Despre funcția de *producător-delegat*: la început, cînd a fost inventată, noi credeam că *producătorul-delegat* va fi un fel de controlor, de inspector. Mi-am dat seama că, dimpotrivă, pentru noi a fost un colaborator atent.” Săpt. 19 IV 74 p. 6. „*Producătorul-delegat* al filmului Mastodontul [...] pronosticase în seara premierei un frumos succes de casă filmului.” Săpt. 21 XI 75 p. 4. „Simt nevoia să laud [...] energia *producătorului-delegat* [...]” Sc. 6 VIII 82 p. 4; v. și Cinema 6/74 p. 7 (din *producător* + *delegat*)

productivitate s.f. –Randament, eficiență– „*Productivitatea* muncii – factor cheie” Sc. 24 V 75 p. 2. „Ritm-record, *productivitate*-record.” R.l. 11 II 77 p. 2; v. și *producție-marfă* (1974) (cf. fr. *productivité*; DMM; DTP; DEX, DN3)

producție-marfă s.f. (ec.) –Producție sub formă de marfă– „Volumul *producției-marfă* crește cu 24 la sută față de anul trecut, *productivitatea* muncii sporește cu 17 la sută.” Sc. 24 XII 74 p. 2. „Realizarea suplimentară [...] a unei *producții-marfă* în valoare de 12 milioane.” Sc. 27 XI 75 p. 2. „Ponderea produselor noi și reproiectate – 60 la sută din valoarea *producției-marfă* [...]” Sc. 9 III 78 p. 1. „*Producție-marfă* peste plan.” Sc. 13 V 83 p. 1 (din *producție* + *marfă*; probabil formație mai veche)

producție-record s.f. –Producție foarte mare– „*Producție-record* la Hunedoara” Sc. 21 VIII 73 p. 1. „Institutul național al cafelei a anunțat că Mexicul a obținut o *producție-record* de 1,5 milioane saci de cafea.” R.l. 7 VIII 75 p. 6. „Asigurarea unor *producții-record* anul acesta necesită mai multă preocupare pentru folosirea cu eficiență sporită a fiecărei palme de pămînt.” I.B. 6 IV 84 p. 2. „*Producție-record* de stilouri în R.P. Chineză” I.B. 20 V 85 p. 8; v. și Sc. 2 IV 74 p. 2, I.B. 21 III 84 p. 2 (din *producție* + *record*; cf. fr. *production-record*; DMN 1968; DMM)

prof, -ă s.m.f. (arg. elevilor) –Profesor, profesoară– „Uite, eu sînt o fostă «*profă*», ceea ce, desigur, nu e de natură să te mulțumească.” D. 43/93 p. 2. „*Profu*” de engleză nu este altul decît simpaticul actor, regizor și producător Dany De Vito.” R.l. internat. 5 VII 95 p. 3; v. și 4 II 95 p. 8; v. și *dirig* (1979) (din *profesor*, *profesoară* prin abreviere; cf. engl., fr., it., germ. colcov. *prof*; VRC 279; Th. Hristea în R.lit. 26 III 81 p. 8; DFAP 200)

profesiogramă s.f. –Reprezentarea unei activități profesionale sub aspectul solicitărilor fizice și psihice la care este expus cel care o depune– „Pe baza *profesiogramelor* întocmite, pornind de la stabilirea efortului fizic și psihic pe care îl necesită a sau alta dintre activitățile profesionale, am făcut propuneri care urmează să fie aplicate pentru corecțiile necesare mașinilor.” Sc. 4 I 74 p. 2 (din germ. *Professiogramm*; F; DN3, DEX-S)

profesiologie s.f. –Reprezentarea solicitărilor fizice și psihice la care este supus cel care exercită o profesie– „S-au întocmit ample studii în domeniul *profesiologiei* medicale și ergonomiei pentru industriile ușoară, construcții de mașini, electronică.” Sc. 4 I 74 p. 2 //din *profesie* + *-logie*//

profesionalizare s.f. –Divizare în meserii, profesii– „Pentru că oricît am lupta împotriva *profesionalizării*, există totuși o profesie de scriitor.” Luc. 15 I 61 p. 5 (din *profesionaliza*; DEX, DN3)

profesor (-oară)-artist(ă) s.m.f. (inv.) –Artist (plastic, de teatru etc.) care este și profesor– „Cei mai tineri artiști, vegheați regizoral de unul din cei mai autentici și mai experimentați *profesori-artiști*, Moni Ghelerter [...] au compus minuțios universul gorkian, în linii simple și clare.” R.lit. 17 V 73 p. 20. „*Profesoara-artistă*. La casa de cultură a sindicatelor din Sibiu a avut loc un eveniment artistic deosebit, prilejuit de expoziția artistei O.A.S., profesoară în Satu Mare.” R.l. 10 I 78 p. 2 (din *profesor* + *artist*)

profesor (-oară)-comandant s.m.f. (inv.) –Profesor care, în timpul comunismului, conducea activitatea detașamentului de pionieri– „*Profesorul-comandant* devine un participant efectiv și afectiv la munca elevilor și pionierilor, tovarășul lor mai mare, exemplul lor.” Cont. 23 XII 66 p. 8 (din *profesor* + *comandant*)

profesor (-oară)-diriginte (-ă) s.m.f. (inv.) –Profesor care îndeplinește funcția de diriginte– „Faptul că în prezent *profesorul-diriginte* este și conducătorul detașamentului de pionieri a dus la înlăturarea paralelismului în munca educativă.” Cont. 23 XII 66 p. 9. „Cunoscînd din vreme preferințele tematice ale *profesorilor-diriginți* și ale

elevilor, specialiștii muzeului pregătesc și pun la dispoziția acestora cele necesare desfășurării orelor de dirigiență.“ R.l. 20 III 71 p. 2. „Aflu apoi această împrejurare de la un *profesor-diriginte* [...]“ Sc. 4 IV 81 p. 2 (din *profesor* + *diriginte*)

profesor (-oară)-logopéd s.m.f. (înv.) –Profesor care se ocupă cu problemele tulburărilor de vorbire ale copiilor– „*Profesoara-logoped* D.V. a vizitat apoi școlile de 8 ani, a ascultat cum vorbesc copiii.“ Sc. 1 III 64 p. 3 (din *profesor* + *logoped*)

profesor-oăspete s.m. (înv.) –Profesor invitat pentru a ține cursuri la o universitate străină– „Dan Grigorescu, *profesor-oăspete* la Departamentul de Literatură comparată al Universității Washington din Seattle.“ Cont. 12 III 71 p. 10. „Eugenia Popescu-Județ, *profesor-oăspete* de la Universitatea din Pittsburg, a prezentat creația muzicală cantemirească în istoria muzicii turcești.“ Sc. 29 X 73 p. 6; v. și R.lit. 27 XII 73 p. 31 (din *profesor* + *oăspete*, după germ. *Gastprofessor*; cf. engl. *visiting-professor*)

profil s.n. 1. –Specialitate, specific– „Unele mici modificări în materia cerută la concurs, față de anul 1973, sînt prezente în *profilele*: biologie, farmacie [...]“ Sc. 24 III 74 p. 4. „Salonul și terasa de la parter însumează circa 400 de locuri de mese, cu *profil* de berărie.“ I.B. 22 VIII 79 p. 7. „Galați: Un grup de specialiști de la I.M.E.H. și de la facultatea de *profil* din cadrul Universității a pus la punct un nou procedeu de superfinisare a cilindrilor hidraulici ce intră în componența echipamentelor hidraulice prin deformarea plastică a suprafețelor acestora.“ R.l. 15 IV 83 p. 1; v. și Sc. 10 VIII 79 p. 1; v. și *instituționalizare, lăcătuș-montator* (1963), *miniatelier, prioritar*. 2. –Conturul unei secțiuni plane a unui element de construcție– „Scheletul lor este format dintr-un *profil* de oțel special iar greutatea umbrelei s-a redus cu 30 la sută [...]“ R.l. 16 II 80 p. 5. „Între casă și garaj – copertină de *profile* metalice și sticlă.“ Sc. 7 IX 82 p. 2; v. și Sc. 20 II 80 p. 2; v. și *precomprimat* (formal din fr. *profil*; DN, DEX – alte sensuri, DN3 – sensul 2)

profiteról s.n. (alim.) –Prăjitură cu cremă, cu înghețată și cu frișcă– „Contrazicîndu-și denumirea, cofetăria «Casata» din centrul Bucureștiului nu mai oferă de la un timp cumpărătorilor decît un singur sortiment de înghețată: *profiterol*.“ R.l. 21 III 74 p. 5 (din fr. *profiterole*; DEX, DN3)

progeria s.f. (med.) –Îmbătrînire prematură a țesutului cutanat– „La Johannesburg s-au înfîlînit luni doi copii suferind de o boală rară, care afectează în lume o persoană din opt milioane. [...] Amîndoi au nouă ani, sînt bolnavi de *progeria* – o maladie care îmbătrînește organismul – și par ca niște oameni bătrîni.“ R.l. 24 VI 82 p. 6 (din fr. *progérie*; DEX-S)

program s.n. –Totalitatea acțiunilor propuse a se îndeplini pentru a ajunge la rezultatul dorit– „Cu aproximativ doi ani în urmă, autoritățile române au solicitat un sprijin guvernului american, sub forma unui *program*, care să sprijine procesul de privatizare prin informarea populației.“ R.l. 7 XII 93 p. 4 (din fr. *programme*; DN, DEX – alte sensuri, DN3)

programabil, -ă adj. –Care poate fi programat– „Vînd Recorder JVC, *programabil*, nou.“ R.l. 20 XI 91 p. 7 (din *programă*; cf. fr. *programmable*)

prognozăre s.f. –Prevedere– „O rețea de asemenea puțuri permite nu numai *prognozarea*, ci și localizarea cutremurelor.“ Cont. 3 XI 78 p. 5. „[...] specialiștii din Kirghizia sovietică au elaborat o metodă de sondare electromagnetică la mare adîncime pentru *prognozarea* cutremurelor.“ I.B. 9 VII 82 p. 4; v. și *maree neagră* (din *prognoză*)

prognozât, -ă adj. –Prevăzut– „Evoluția bruscă a centrilor de acțiune atmosferică din Europa a determinat o schimbare a vremii din țara noastră, diferită de cea *prognozată*.“ Sc. 1 II 72 p. 2 (din *prognoză*)

program-cădru s.n. –Program elaborat în linii generale– „*Programul-cădru*, un instrument eficient de desfășurare a acțiunii.“ I.B. 18 V 72 p. 1. „Comisia Pietii comune a elaborat un *program-cădru* privind politica energetică a comunității.“ R.l. 22 VII 74 p. 5 (din *program* + *cadru*)

program-tîp s.n. 1970 –Program standard– v. *principal* (din *program* + *tip*)

programator, -toare s.m.f. și adj. (inform.) 1. –Persoană însărcinată cu alcătuirea de programare pentru computer– „Cîteva tinere *programatoare* – cu copii mici – și-au instalat în camere echipamente terminale pentru ca, după ce-și adorm copiii, să poată intra în legătură cu calculatoarele în vederea testării unor programe.“ R.l. 15 VII 76 p. 6. „Programarea unui calculator este o specialitate

anume. Dar care *programator* să fi făcut treaba asta pentru noi fără să cunoască ce are de făcut instalația noastră?“ Sc. 20 V 79 p. 2. „Condiții: studii superioare, vechime în domeniu și *programator* calculatoare minim 5 ani.“ Ev.z. 12 I 95 p. 7; v. și *fotozaț*. 2. –Mecanism de programare– v. *microprocesor* (1976) (din it. *programmatore*; cf. fr. *programm[ateur]*; DMN 1950; DT; DEX, DN3 – sens 1)

prohibî vb. IV –A interzice– „Nu mi-aș îngădui să vă *prohib* venirea la Televiziune.“ R.l. 4 XII 93 p. 3 (din fr. *prohiber*; DN3)

proiect-tîp s.n. –Proiect standard– „Ministerul Petrolului a întrebuințat [...] un *proiect-tîp*.“ Sc. 27 I 67 p. 1; v. și *refolosibil* (1961) (din *proiect* + *tip*; cf. fr. *projet type*; DT)

proiectant-arhitect s.m. –Proiectant în arhitectură– „[...] o discuție pe care arh. D. o poartă cu *proiectanții-arhitecți*.“ Pr.R.TV 28 XI –5 XII 70 p. 4 (din *proiectant* + *arhitect*)

proiecționist, -ă s.m.f. (cinem.) –Operator însărcinat cu proiecția unor filme, diapozitive etc.– „Șeful cu protecția muncii [...] are în subordine șoferul și *proiecționista* E.H. Pînă acum doi ani, R. avea două mașini, un ARO și autocaravana.“ R.l. 3 X 81 p. 3 (din fr. *projectionniste*; cf. it. *proiezionista*; PR 1907, DPN 1961; DN3, DEX-S)

pronunciamento s.n. (cuv. sp.) „Republica Dominicană [...] și Bolivia [...] au fost teatrul unor încercări de «*pronunciamento*» (termen folosit în America Latină pentru denumirea intervențiilor armatei în viața politică) care au eșuat.“ Sc. 23 X 79 p. 4 [pron. *pronunsiamento*] (cf. fr., it. *pronunciamento*; DEX-S)

propolis s.sg.tant. (apic.) „Apterapie. Mai concret: tratînd cu *propolis* (produs biologic de apărare a vieții în stup, sau cleiul de albine – cum i se mai spune în limbaj popular) afecțiuni tiroidiene, am obținut următorul rezultat [...]“ R.l. 15 III 75 p. 3. „În magazinele «Apicola» din țară s-au pus în vânzare cremele de *propolis* și miere superioară de pădure, cu calități terapeutice deosebite.“ Sc. 18 X 77 p. 5; v. și R.l. 2 VIII 77 p. 2 (din fr. *propolis*; DZ; DN3, DEX-S)

prospectă vb. I (com.) –A cerceta cererea și oferta de mărfuri pe piața comercială– „Ce poate face un editor pentru a *prospecta* mai bine gustul real al publicului? [...] El îmi spune lucruri orientative [...] De exemplu îmi spune că nu se vinde la un stand cartea scumpă.“ R.l. 23 IV 74 p. 2; v. și 13 VI 80 p. 6 (din fr. *prospector*; cf. engl. *to prospect*; DT, DMM; DN – alt sens; DEX, DN3)

prospectolog s.m. –Specialist în prospectologie– „*Prospectologul* Mihai Botez“ „22“ 30 X–5 XI 92 p. 8–9. „*Prospectologii* știu însă că din eșecurile previziunilor se învață.“ R.lit. 25/93 p. 8 (din *prospecta* + *-log*)

prospectologie s.f. (ec.) –Știința care se ocupă cu studiul perspectivelor de viitor– „Succesele mondiale înregistrate de *prospectologie* ilustrează eficiența ei practică. În numeroase țări [...] se dezvoltă programe previzionale.“ Sc. 29 X 70 p. 3. „Mihai Botez venea doar ca fost specialist în *prospectologie* sau ca fost cunoscut disident.“ „22“ 30 X–5 XI 92 p. 8–9 //din *prospect* + *-logie*//

prostaciclînă s.f. (med.) „*Prostaciclina* este o nouă prostaglandină care împiedică globulele roșii să se coaguleze și să se fixeze pe suprafața internă a arterelor. Cercetătorii din R.P. Ungară au reușit să sintetizeze o *prostaciclînă* activă mult mai stabilă decît cea naturală.“ Sc. 23 V 81 p. 5; v. și *plachetă* (1978)

prostaglandîne s.f. (med.) „*Prostaglandinele* sînt foarte abundente în sperma umană, precum și în cea de maimuță și de miel. Ele se găsesc, de asemenea, în cantități apreciabile în unele organisme marine și în corali, care ar putea să devină furnizori ieftini de *prostaglandine*.“ Fl. 30 I 71 p. 18. „Un șir de substanțe, denumite *prostaglandine*, sînt pe cale să revoluționeze farmacologia modernă. Acești «super-hormoni» sînt cele mai puternice substanțe active din punct de vedere biologic.“ Sc. 13 V 77 p. 5. „După cum demonstrează observațiile făcute pînă acum, se pare că fasciculele laser stimulează sinteza *prostaglandinelor*, substanță care accelerează refacerea țesuturilor.“ Sc. 25 V 83 p. 5. „În prezent, Comitetul guvernamental britanic pentru securitatea medicamentelor analizează un preparat pentru terapia ulcerelor gastrice și duodenale din așa-numita «a treia generație», avînd la bază hormoni din categoria *prostaglandinei* [...]“ I.B. 7 V 86 p. 4; v. și *prostaciclînă, supracongelat* (din fr. *prostaglandine*, engl. *prostaglandin*; BD 1969, DMN 1970)

protéic, -ă adj. 1. 1977 (biol.) –Care se referă la proteine– v. *interferon*. 2. –Referitor la protezele dentare– „Pentru tratamentele

- de restaurare *proteică* există tarife diferențiate [...]“ R.I. 27 V 80 p. 5 (din fr. *protéique*; DEX, DN3, DEX-S – sensul 1)
- proteinemie** s.f. (med.) –Cantitatea de proteine din sânge– „Acest echilibru proteinic – denumit cu un termen uzual *proteinemie* – este menținut constant față de mediul intern sau extern.“ Cont. 10 XI 61 p. 7 (din fr. *protéinémie*; DFMB; DN3, DEX-S)
- proteinoigramă** s.f. 1961 (med.) –Diagrama proteinemiei– v. *electroforegramă* (din fr. *protéinogramme*; L; DFMB, DM; DN3, DEX-S)
- protestatar, -ă** s.m.f. (pol.) –Persoană care protestează (contra unui anumit regim politic, a unei ideologii etc.)– „Monica Lovinescu era la curent cu poziția de *protestatar* pe care o afișează O. Paler la ședințele de birou ale Uniunii Scriitorilor.“ Ev.z. 13 IX 95 p. 2 (din fr. *protestataire*; DEX, DN3)
- protezare** s.f. (tehn. med.) –Executarea de proteze– „Suportul-proteze comandat de D.C. la Întreprinderea de produse ortopedice și protezare [...] n-a ajuns, nici la ora actuală, în posesia destinatarului.“ R.I. 6 X 80 p. 5. „Formația de *protezare* Tg. Mureș [...] anunță pe cei interesați că execută proteze [...]“ R.I. 25 II 81 p. 4 (din *proteza* + -are)
- protidic, -ă** adj. (biol.) –Care conține protide– „A fost descoperită o substanță *protidică* (identificată la cămile) denumită «beta andorfină» care are o forță analgezică (împotriva senzației de durere) de 30 de ori mai mare decât morfina (când este injectată în creierul unor animale de laborator) și care va putea aduce servicii enorme neurologiei [...]“ Sc. 13 V 77 p. 5 (din fr. *protidique*; PR 1950; DEX, DN3)
- protocronie** s.f. „Ov. S. Crohmăniceanu: Tovarășul Ungheanu v-a propus două sensuri ale termenului *protocronie*, extrase din cartea dv. Unul însemnând originalitate simultană, altul însemnând anticipație. E. Papu: Una [o definiție] o implică pe cealaltă.“ Luc. 15 X 77 p. 3 (din *proto-* + *-cronie*, după modelul lui *sincronie*; DEX-S)
- protocronism** s.m. –Stabilirea priorității cu orice preț a unei idei, a unei teme etc.– „De multă vreme o carte de critică nu a tulburat apele prea liniștite ale vieții noastre literare ca această «Din clasicii noștri», cu subtitlul «Contribuții la ideea unui *protocronism* românesc», semnată de Edgar Papu [...]“ „...eu nu-mi pot revendica decât paternitatea formulei de *protocronism* românesc, gândit în opoziție cu ideea sincronismului [...]“ Luc. 1 IX 79 p. 3. „Prof. Edgar Papu a numit fenomenul de anticipație cu un cuvânt care a iscat vîlvă: *protocronism*.“ Sc. 29 VI 82 p. 4; v. și Sec. 20 5–6/74, 6/76, R.lit. 25 X 79 p. 8, Săpt. 7 XII 79 p. 3 (din *proto-* + *cronie* + *-ism*)
- protocronist** s.m. –Adept al protocronismului– „[...] *protocroniștii* replica, de cele mai multe ori, cu argumente și exemple peremptorii.“ Luc. 1 IX 79 p. 3; v. și *lambada* (din *protocronie* + *-ist*; DEX-S)
- protonegociere** s.f. „O parte interesantă a cărții este consacrată așa-numitelor «*protonegocieri*» care se derulează fără contactul părților și unde comunicarea se realizează prin observarea reciprocă.“ Sc. 7 X 72 p. 5 //din *proto-* + *negociere* //
- protoplanetă** s.f. (astron.) „Astronomii de la Observatorul din Stockholm consideră a fi descoperit în steaua RU Lupi un sistem planetar în formare. Condensarea datorită propriilor forțe gravitaționale ar putea transforma norii opaci de pulbere din jurul nucleului fierbinte al stelei în bulgări denși de materie (*protoplanete*).“ Cont. 8 XI 74 p. 5. „O ipoteză interesantă a fost [...] avansată de astronomul californian D.L. care consideră că respectivul corp cosmic [...] ar putea fi o «*protoplanetă*», adică o planetă în curs de formare.“ R.I. 26 V 83 p. 6 (din engl. *protoplanet*, fr. *protoplanète*, rus. *protoplaneta*, germ. *Protoplanet* [*Urplanet*]; AD; DT)
- protopopiát** s.n. (rar) –Protopopie– „*Protopopiatul* Romano-Catolic București vinde prin licitație publică un autoturism Dacia 1300.“ R.I. 8 II 84 p. 4 (din *protopopie* + *-at*)
- protostea** s.f. (astron.) –Stea în faza de formare– „Este vorba de o planetă, de o cometă gigant, de o *proto-stea* sau de o galaxie îndepărtată?“ R.I. 7 II 84 p. 6 (din *proto-* + *stea*; cf. fr., engl. *protostar*; DEX-S)
- prounta** s.n. (cuv. ebraic) „[...] lira israeliană a fost redusă la exact o sutime din valoarea pe care o avea în acea perioadă, iar puterea ei de cumpărare actuală echivalează cu un «*prounta*», un bănuț din 1951.“ L. 28 II 80 p. 19
- prozaicitate** s.f. –Platitudine, prozaism– „*Prozaicitatea* evidentă e aici ascunsă de un vâl de pseudopoezie, în fond de un retorism fără acoperire.“ Cont. 1 IV 63 p. 3 (din *prozaic* + *-itate*; DN3)
- prozaizare** s.f. –Acțiunea de a face să devină prozaic– „Denunțarea erorii mitice, în primul caz, se produce sub semnul «*prozaizării*» pre-
- textului mitologic (în sensul umanizării lui).“ Luc. 30 I 71 p. 2 (din *prozaiza*; DN3)
- pröză** s.f. (lit.; acum des la pl.) –Scrierile artistice în proză ale unui autor– „Înainte de orice, *prozele* lui R.P. sînt «exerciții de stil» și mai ales de compoziție.“ Cont. 12 IX 75 p. 10. „[...] *prozele* lui Mircea Nedelciu [...]“ R.lit. 12 VII 84 p. 8. „D.C.T. lasă o oarecare libertate textului, *prozele* sale fiind, adesea, greu de încadrat.“ Săpt. 10 VIII 84 p. 7 (din fr. *prose*, it. *prosa*; V. Guțu Romalo C.G. 87, atestare din 1971; DN – alte sensuri, DEX, DN3)
- prozós, -oásă** adj. (lit.; peior.) –Prozaic– „L.T., mai mult dramaturg decît poet, încearcă și el în niște *prozoase* poeme marea cu degetul.“ Săpt. 24 II 84 p. 2. „Curios lucru, F. nu simte că versul final [...] este *prozós* și ucide restul.“ Săpt. 4 IV 84 p. 2 (din *proză* + *-os*)
- PSD** 1990 –Partidul Social-Democrat– v. *PNL*
- pseudodemocrație** s.f. (pol.; peior.) –Falsă democrație– „Sclavia absolută a *pseudodemocrației* are o singură vină: vrea să disciplineze electoratul, făcîndu-l docil la răcnetul străzii [...]“ Ad. 8 V 90 p. 1 (din *pseudo-* + *democrație*)
- pseudopoezie** s.f. 1969 (lit.; peior.) –Poezie lipsită de calitate– v. *prozaicitate* (din *pseudo-* + *poezie*)
- psihedelic, -ă** adj. (muz.; anglicism) –Inspirat de efecte vizuale sau sonore produse asupra omului de droguri– „Valurile stîrnite pe coasta de vest a Statelor Unite de către noul curent al muzicii *psihedelice* nu reușesc să cîntească pilonii blues-ului britanic.“ Săpt. 26 X 74 p. 7. „Muzica «*psychedelică*» a constituit o muzică de avangardă, inspirată de moda lansată de muzicienii și formațiile de pe Coasta de vest a Americii. [...] Epoca «*psychedelică*» a cuprins toate domeniile artei și, în mod deosebit, muzica, pictura, filmul.“ Săpt. 26 VI 81 p. 7; v. și R.I. 16 V 96 p. 2; v. și *ralanti* [scris și *psychedelic*] (din engl. *psychedelic*, fr. *psychédélique*, it. *psichedelico*; BD 1964, DPN 1965, DMN 1967; DN3, DEX-S)
- psihobiologie** s.f. –Disciplină care studiază psihicul în legătura sa cu funcțiile biologice– „Primul laureat este Roger Sperry [...] profesor la catedra de *psihobiologie* de la Institutul de tehnologie din Pasadena, pentru descoperirile sale care «au extras secretul» specializării funcționale a emisferelor creierului.“ R.I. 12 X 81 p. 6; v. și Cont. 16 I 81 p. 4 (din fr. *psychobiologie*; PR 1950)
- psihofarmacologie** s.f. (farm.) –Ramură a farmacologiei care se ocupă cu studiul substanțelor psihotrope– „[...] ați efectuat timp de aproape zece ani cercetări laborioase în vastele arii ale *psihofarmacologiei* clinice.“ Mag. 16 VII 83 p. 8 (din fr. *psychopharmacologie*; DN3)
- psihofiziolog** s.m. –Specialist care studiază procesele psihologice în legătură cu cele fiziologice– „*Psihofiziologii* letoni au ajuns la concluzia că la persoanele cu o activitate foarte intensă a emisferei stîngi a creierului, emisferă despre care se știe că asigură funcțiile vorbirii și gîndirii, se constată adesea o creștere a nivelului de stres, în timp ce emisfera dreaptă, care dirijează procesele cunoașterii, este insuficient sollicitată.“ Sc. 12 II 82 p. 5 //din *psih-* + *fiziolog* //
- psihografie** s.f. (psih.) „Este de fapt un laborator în care sute de oameni sînt analizați cu de-amănuntul în cadrul unei noi științe numite aici «*psihografie*». Este vorba de o complexă combinație între psihologie, sociologie, statistică, matematică și prognoză.“ Sc. 19 I 74 p. 6 (din fr. *psychographie*; FC I 139; DN3)
- psihoinformatést** s.n. (psih.) „Este vorba de un aparat de verificare și măsurare a atenției și operativitatea deciziei. Cu alte cuvinte, «*Psihoinformatést*» realizează un examen automat al caracteristicilor psihice ale persoanelor testate.“ R.I. 26 IV 74 p. 5 //din *psih-* + *informa[re]* + *test* //
- psihokinezie** s.f. 1975 (med.) –Mișcare comandată psihic– v. *paranormal* (cf. fr. *psychokinèse*; DFMB)
- psihoprofesiogramă** s.f. „Cercetările întreprinse pînă acum au permis întocmirea mai multor «*psihoprofesiograme*» – diagrame ale caracteristicilor psihice necesare candidatului într-o anumită profesie.“ I.B. 18 XI 68 p. 1 (din fr. *psycho-professiogramme*; DN3, DEX-S)
- psihosociologic, -ă** adj. (psih.) –Referitor la psihosociologie– „Înainte de manualele, tratatele, laboratoarelor și teoriilor *psihosociologice* au existat romanele, poeziile, piesele de teatru, basmele și miturile.“ R.lit. 12 I 84 p. 19 (cf. fr. *psychosociologique*; PR 1966; DN3)
- psihosociologie** s.f. (psih.) –Studiul psihologic al faptelor sociale– „*Psihosociologia* organizării.“ Cont. 3 II 67 p. 8.

„*Psihosociologia* în producție“ R.I. 31 III 81 p. 1. „Fără a exagera prea mult se poate afirma că *psihosociologia* [...]“ R.lit. 12 I 84 p. 19 (cf. fr. *psychosociologie*; PR 1950; DEX, DN3)

psihosomatic, -ă adj. (med.) –(Privitor la medicina) care studiază bolile legate de cauze psihice– „Cu câțiva ani în urmă, peste 500 de specialiști – medici, psihiatri, anesteziologi, chirurghi, psihologi – întruniți în primul Congres internațional de hipnoză și medicină *psihosomatică* de la Paris au dezbătut aspecte ale acestor fenomene atît de discutate.“ Sc. 9 IX 67 p. 6; v. și *scientolog, stresant* (din fr. *psychosomatique*, engl. *psychosomatic*; PR 1946; DN3)

psihoterapie s.f. 1986 –Metodă de tratare a bolnavilor prin tratarea psihicului lor– v. *moarte albă* (din fr. *psychotérapie*; DEX, DN3)

psihotronică s.f. –Disciplină biofizică ce se ocupă cu studiul interacțiunilor la distanță între diferiți subiecți senzitivi– „La sediul B.C.U. [...] s-a inaugurat expoziția de carte «*Psihotronica / Domeniul interdisciplinar*», care reunește lucrări ale unor specialiști remarcabili [...]“ R.I. 15 VI 93 p. 9 (din engl. *psychotronics*; DN3)

psihotrop, -ă adj. și s.n. (med.) „Sub egida ONU, la începutul anului 1971 se va întruni o conferință a plenipotențiarilor statelor membre și ai altor state, cu scopul de a adopta un Protocol asupra substanțelor *psihotrope* (halucinogene, stupefiante etc.)“ Cont. 27 II 70 p. 12. „Abuzul de *psihotrope* (medicamente ce acționează asupra creierului) constituie, potrivit Organizației Mondiale a Sănătății, cel mai grav dintre fenomenele de supraconsum medical.“ Sc. 11 VI 74 p. 6. „Trei laboratoare clandestine care produceau milioane de pilule *psihotrope* destinate «pieții» din Statele Unite, au fost descoperite de poliția din Mexic.“ R.I. 12 VII 78 p. 6 (din fr. *psychotrope*; PR 1950; DM3; DN3, DEX-S)

psihovigilant, -ă adj. (med.) „Substanțele *psihovigilizante*, ce întrețin și stimulează starea de veghe, sînt folosite des în chiar această perioadă. Studenții au examene, absolvenții de liceu la fel. E perioada cînd aceștia beau cafea în cantități mari, cînd se cumpără fiole de cofeină.“ R.I. 8 VII 78 p. 5 //din *psihos* + *vigilant* //

pubelă s.f. –Recipient portabil pentru gunoi– „Am relevat și inițiativa I.S.B.-ului să instaleze în locuri anumite din preajma blocurilor – containere și *pubele* speciale, în care populația să poată depozita hîrtia din gospodăriile proprii.“ I.B. 9 V 74 p. 3. „[S-a făcut] economie la resturi menajere, cruțînd astfel *pubelele* și tomberoanele.“ Ap. 7–8/93 p. 11; v. și *salubritate* (din fr. *poubelle*, de la numele prefectului de Seine, E. Poubelle, care a impus aceste recipiente; FS 267, 270; DN3)

public relations sint.s. (anglicism) –Serviciu de relații cu publicul– „Necunoscut și inexistent, practic, în România, pînă la revoluție, serviciul de «*public relations*» este adevărata emblemă a unei instituții bancare. (Și nu numai.)“ As 9/93 p. 4. „Toate serviciile de *public-relations* pentru această sesiune a Uniunii Interparlamentare sînt asigurate de 82 de angajați ai firmei Perfect.“ R.I. 13 X 95 p. 3 [pron. *păblic-riléisăns*] (cf. fr. *public relations*; DMC 1957)

pucist s.m. –Participant la un puci– „Acest tribunal militar și-a cucerit o tristă faimă prin indulgența sa față de *puciștii* din aprilie 1961 din Algeria.“ Sc. 11 I 62 p. 6 (din germ. *Putschist*, fr. *putschiste*; DMN 1964; DN3, DEX-S)

puđrăt, -ă adj. 1991 –Fardat– v. *fesenism* (din *puđră*)

pufoaică s.f. (vest.) –Haină scurtă, vătuită și matlasată– „[...] entuziasmul pe care l-au stîrnit și succesul de care s-au bucurat salopetele-*pufoaică* sau *pufoaicele*-salopetă, cum doriți să le spuneti.“ Săpt. 15 XI 84 p. 8 (din rus. *fufaika*, apropiat de *puf* + *oaică*; Th. Hristea PE 267; DEX)

pulsár s.n. (astron.) „*Pulsarele*, se știe, sînt acele obiecte ciudate care emit pulsații radio într-un ritm extrem de regulat (cuprins între o treizecime de secundă și 3,7 secunde)“ Cont. 18 VII 69 p. 9. „Aflat la «periferia» galaxiei noastre, cel mai rapid *pulsar* descoperit pînă-n prezent efectuează 600 de rotații pe secundă și este de o mie de ori mai puternic decît Soarele.“ Săpt. 18 V 84 p. 2; v. și R.I. 28 V 83 p. 6; v. și *quasar, radioimpuls* (din engl. americ. *puls[ating radio source]* + [*quasar*]; fr., it. *pulsar*; CD; DMC 1960, BD 1969; DN3, DEX-S)

pulsator s.m. –Dispozitiv care aruncă apa în jeturi identice– „[...] mașinile de spălat rufe cu *pulsator* [...]“ R.I. 19 II 82 p. 2 (din *pulsa* + *-tor*)

pulsatoriu, -e adj. –Alcătuít dintr-o succesiune de impulsuri identice– „Un colectiv [...] din municipiul Gh. Gheorghiu-Dej a realizat o stație mobilă pentru spălarea mijloacelor de transport și a utilajelor grele folosite la punctele de lucru dispersate. prevăzută cu un

dispozitiv de spălare cu jet *pulsatoriu* [...]“ R.I. 14 X 82 p. 1 (din *pulsa* + *-toriu*)

punct s.n. în loc.vb. *a face punctul* –A face bilanțul– „Pentru moment *să facem punctul*, să cităm din prefața lui I.V.“ „22“ 49/94 p. 9 (trad. fr. *faire le point*) ⇨ în sint.s. *punct de rouă* „[...] fenomenul de «*punct de rouă*» acid (transpirație a țevilor) ce se produce la pornirea cazanelor și care duce la depuneri masive de praf pe serpentinele acestora.“ R.I. 4 XII 82 p. 5

punct-cheie s.n. –Element foarte important– „Observatorii politici din Roma consideră că ele nu afectează *punctele-cheie* ale Concordatului.“ I.B. 15 XI 69 p. 6. „Dar *punctul-cheie* al numărului îl constituie spovedania dramatică a lui Panait Istrati din «Ultimele cuvinte» scrisă la 1 ian. 1921.“ R.lit. 4 III 71 p. 12. „Inginerul ajunsese cu istorisirea în *punctul-cheie* al întîmplării.“ Sc. 6 VI 75 p. 4; v. și L. 3 XII 70 p. 26 (din *punct* + *cheie*; cf. fr. *point clé*; DMC 1970)

punctă vb. I 1. –A sublinia– „Filmul *punctează* apăsat o problemă bine cunoscută în scene cu valori simbolice: armata română, cot la cot cu armata sovietică în lupta pentru zdrobirea hitlerismului e ilustrată în secvențele cu dialogul răspicat și solemn dintre ofițerii români și mareșalul Malinovski.“ R.I. 20 VIII 80 p. 2. 2. –A obține puncte într-o întrecere sportivă– „Noi am *punctat* cel mai mult [...]“ Sc. 27 XI 81 p. 7. 3. –A da note, puncte pentru o prestație sportivă– „Sportivele noastre au fost în nenumărate rînduri *punctate* sub valoarea evoluțiilor.“ R.I. 26 VII 80 p. 5 (din *punct*, după fr. *ponctuer, pointer*; DN – alte sensuri, DEX, DN3)

punctificare s.f. (sport) –Transformarea într-un punct a unei situații sau faze favorabile a meciului– „Trebuie subliniată evoluția bună a cuplului nostru [...] ca și *punctificarea* cu mult aplomb a situațiilor favorabile.“ Sp. 22 VII 74 p. 2 (din *punct* + *-ificare*)

punctual, -ă adj. –Exact, precis– „Voita criză a culturii poate fi așadar atinsă (și rezolvată) în problema *punctuală* a instituției teatrale.“ „22“ 27/93 p. 15. „«Intelectualii sînt acum peste tot, și în Guvern și în Opoziție», a spus istoricul Ș.T. (ale cărui intervenții s-au dovedit *punctuale* și echilibrate)“ „22“ 46/93 p. 5; v. și *PAC* (din *punct*, după fr. *ponctuel*, it. *puntuale*; PR 1950; DEX – alte sensuri, DN3)

púne pe líber loc.vb. 1993 (fam.) –A concedia din serviciu– v. *însăcui*

punk s. și adj. (cuv. engl. americ.) „«*Punk*» se numeau prostituatelor din Anglia secolului XV. În jargon american termenul este o insultă: nenorocit, ratat, stîrpirură. Azi își spun «*punk*» grupurile de tineri americani care se chinuie să imite formațiile Sonesc, Who, Animals. Sînt a patra generație a rock-ului.“ Cont. 27 V 77 p. 6. „Cuvîntul «*punk*» provenit din limba engleză însemna în secolul al XVI-lea vagabond, haimana sau dacă se aplica unei femei, prostituată. În limbajul argotic american este echivalent astăzi cu «epavă umană», «ratat», «putreziciune», «ființă mizerabilă vrednică de plîns». Astăzi fenomenul «*punk-rock*», care a mocrnit mai bine de un deceniu, răbufnește [...] ca un animal sălbatic, în multe din capitalele occidentale.“ Sc. 17 VI 77 p. 6. „Timp de trei zile, la Hanovra (R.F. Germania) au avut loc mai multe ciocniri între grupuri de tineri «*punk*» [...] și poliție.“ Sc. 9 VIII 82 p. 6; v. și Sc. 29 VII 77 p. 6, Cont. 14 X 77 p. 4; v. și *hard-rock* [pron. *panc*] (D.Am.)

punkist s.m. –Persoană care aderă la fenomenul punk– „Cîțiva *punk-iști* îmbrăcați în costume de piele neagră de tristă amintire au replicat prin parafraze în opoziție: «Tot ce avem nevoie e ura!» ca o dezvoltare a principalului lor slogan «Vă urăsc pe toți!» [...]“ R.lit. 17 VI 82 p. 21 [pron. *panchist*] (din *punk* + *-ist*)

pusher s.m. (cuv. engl.) „Traficantii –așa-numiții «*pushers*» – atrag pe naivi, oferindu-le, la început gratuit, o țigară sau un pliculeț de praf [cu drog]“ Sc. 16 VII 76 p. 6 [pron. *pășer*] (cf. it. *pusher*; DPN 1979)

pusilănim, -ă adj. (rar) –Fricos; (aici) fragil– „Cînd se explică, poetul devine *pusilanim* trecînd în metaforă [...] Totul e frumos spus, dar futit.“ Săpt. 27 V 83 p. 2. „«Cîntecul pentru Gică piratul», cam *pusilanim*, bate și el undeva [...]“ Săpt. 24 II 84 p. 2 (din fr., engl., it. *pusilanime*; DN3, DEX-S)

puștism s.n. –Comportament caracteristic copilăriei– „La un moment dat însă [...] *puștismele* au încetat să-ți mai șadă bine.“ Sc. 9 X 66 p. 4 (din *puști* + *-ism*)

puzzle s. (cuv. engl.) 1. –Joc, la origine englezesc, alcătuit din fragmente decupate care trebuie așezate în așa fel încît, îmbinate, să alcătuiască o imagine– „Cel mai mic tren din lume [...] un mini-planetariu, o miniroată și un *puzzle* (joc de răbdare) cu 3000 de piese

componente – acestea sînt doar cîteva din noutățile prezentate la cel de-al 23-lea tîrg internațional desfășurat recent la Nürnberg (R.F.G.).“ I.B. 1 IV 72 p. 6. „Am amintit de toate acestea (care nu răpesc cititorului nimic din plăcerea vizionării sale viitoare, căci interesul rămîne acel al trezii de detectiv și al reconstituirii unui *puzzle*) – pentru a marca originalitatea «cazului».“ R.lit. 18 XII 75 p. 17. „T.C. reconstituie ca într-un joc de *puzzle* avatarurile Cetățeanului Kane.“ R.lit. 3 VIII 78 p. 9. „Să reunim piesele acestui *puzzle*.“ R.lit. 30 VIII 90 p. 2. **2.** (fig.) –Amestec de elemente eterogene– „Un film important în *puzzle*-ul cinematografic.“ D. 146/95 p. 8 [pron. *pazl*] (cf. fr. *puzzle*; PR; DN3, DEX-S)

PVC s. 1974 (chim.) –Tip de material plastic– v. *fonoizolare*; v. și *microuzină* (abreviere din engl. *P[oly] V[inyl] C[hlorid]*; cf. fr. *PVC*; DTN 1973)

pygmalionésc, -ă adj. –În genul lui Pygmalion– „La portretul de călător în stele, imaginația populară, care e și ea *pygmalionescă*, adaugă o trăsătură savantă de distracție, de tinerețe exuberantă și pătimășă.“ Luc. 7 IV 73 p. 1 (din n.pr. *Pygmalion* + *-esc*)

pygmalionizá vb. I –A transforma precum Pygmalion– „Este adevărat că a avut o idee fixă: să mă smulgă teatrului pentru a face din mine o actriță de film, m-a «*pygmalionizat*».“ R.lit. 11 X 84 p. 20 (din n.pr. *Pygmalion* + *-iza*)

pýrex s. 1975 –Sticlă rezistentă la căldură– v. *iena* (din fr. *pyrex*; DN3)

pýrrona s. 1966 (chim.) –Tip de polimer– v. *pasphil*

Q

qat s.n. (cuv. arab; bot.) „Poliția somaleză a confiscat peste 3 tone de tulpini și frunze amăru de *qat*, considerate de medici a fi «cocaína Africii».“ R.l. 13 V 83 p. 6 (din fr. *qat*; PR 1966)

quark s.n. (fiz.) „Lucrarea pune sub semnul incertitudinii existența partonilor sau *quarkurilor* (ipotetice particule din care ar fi alcătuite particulele elementare).“ Cont. 8 XI 74 p. 5. „Un succes care îndrituiește optimism este regăsirea de către Gell-Mann a unor proprietăți ale *quarkurilor* ca, de exemplu, sarcina lor fracționară.“ Cont. 27 IV 79 p. 1. „La San Francisco are loc prima conferință internațională consacrată particulei nucleare cunoscută sub numele de *Quark*, care se crede că este cea mai mică particulă nucleară.“ R.l. 11 VI 81 p. 6. „A.B. se ocupă de modelul de *quark* propus încă în 1964 de fizicianul american M.G.-M.“ Mag. 9 II 85 p. 5; v. și Sc. 9 VI 81 p. 3; v. și *hadron* [pron. *cuár*] (din engl., fr. *quark*; PR 1967, BD 1970; DN3)

quasar s.m. (astron.) „[Radiotelescopul] va fi destinat studierii *quasarilor*; galaxiilor, planetelor și atmosferei terestre.“ R.l. 17 IV 74 p. 6. „Astronomii australieni au anunțat descoperirea unei noi superstele – *quasar*.“ Sc. 9 XI 76 p. 5. „Studierea unora dintre cele mai misterioase obiective din Univers – pulsarii, *quasarii*, stelele în explozie și golurile negre – acesta va fi misiunea noului satelit științific Heao-1 pe care N.A.S.A. îl va lansa astăzi la Cap Canaveral.“ R.l. 15 IV 77 p. 6. „Oamenii de știință au reușit să defînească dimensiunile și structura unui *quasar* – o supernovă aflată la câteva miliarde ani-lumină depărtare de Pământ.“ Sc. 5 VI 83 p. 5. „Întrebarea: «ce sînt *quasarii*» a provocat controverse aprinse în ultimele două decenii.“ I.B. 19 VI 85 p. 4; v. și *extragalactic*, *gaură neagră*, *interferometrie* [pron. *cuasár*] (din engl. americ. *quas[ar]* [object]; cf. fr. *quasar*; DMN 1961, BD 1969; DN3)

quebecoas adj. (cuv. fr.) –Din Québec– „Fiecare stat federal

păstrîndu-și simbolul aparte – crinul, în cazul steagului *quebecoas*.“ R.lit. 23 X 75 p. 24 [pron. *chebecoás*] (PR 1865)

quechua adj., s.f. –Limba vorbită de indienii din regiunea Cuzco a Americii Latine; privitor la această limbă– „[...] povestirile au fost redactate în limba *quechua*, vorbită de indienii care locuiesc în regiunea cu același nume din America Latină.“ R.lit. 1 V 80 p. 22. „Din Lima se anunță că Academia de Limbă și Literatură *Quechua* va edita o nouă ediție a dicționarului de limbă și gramatică *quechua* [...]“ Săpt. 5 VIII 83 p. 2; v. și Sc. 31 VII 83 p. 5 [pron. *chécua*] (cuv. din lexicul indigen al spaniolei americane; LI 114, Th. Hristea O 52)

quetzal s. „Statuia zeului focului și cununa împăratului Montezuma, făcută din pene de *quetzal*, pasăre care simbolizează dorința de libertate.“ I.B. 9 VI 75 p. 4 [pron. *chetál*] (cuv. amerind.; cf. sp., fr. *quetzal*; LI 115; DN3 – alt sens)

quick s.n. (alim.) –Tip de băutură răcoritoare– „*Quiq* și porto, altceva nu ținem, a venit răspunsul vînzătoarei.“ Sc. 11 II 82 p. 2 [pron. *cuic*] (din engl. *quick*; Th. Hristea în R.lit. 29 VI 78 p. 5)

quick-cóla s.f. (alim.) –Tip de băutură răcoritoare– „O băutură unică – *quick-cola*“ R.l. 13 IV 83 p. 3; v. și *carbogazos*, *cico* (1974) (din engl. *quick-cola*)

quinoa s.f. (cuv. amerind.; bot.) „*Quinoa* – o supercereală a viitorului? O cereală mai puțin cunoscută – *quinoa* – de proveniență sud-americană, ar putea constitui [...] o sursă extrem de promițătoare de hrană.“ Sc. 28 VII 77 p. 6 [pron. *chinóa*] (cf. fr. *quinoa*)

quipre s. (cuv. amerind.) „Incașii foloseau pentru a înregistra evenimente, date statistice, cantități de bunuri, un șnur, așa-numitul «*quipre*» pe care făceau noduri de forme, culori și mărimi diferite.“ Sc. 9 II 78 p. 6 [pron. *chípre*]

R

rabatá vb. I – A lăsa în jos, a plia, a îndoi – „Spătarul scaunului poate fi reglat în înălțime, adâncime sau poate fi *rabatat*.” R.l. 9 IV 84 p. 5 (cf. fr. *rabattre*)

rachetă s.f. (mil.) Apare în sintagmele: ✧ *rachetă apă-apă* „De curînd faimoasa *rachetă apă-apă* Exocet [...] și-a găsit «nașul».” R.l. 20 XII 84 p. 6 (cf. fr. *missile eau-eau*) ✧ *rachetă de croazieră* „În urma protestelor opiniei publice nipone, vizita navei militare americane «New Jersey» dotată cu *rachete de croazieră* în porturile japoneze a fost suspendată.” R.l. 28 IV 84 p. 6. „Orașele sînt vulnerabile la *rachetele de croazieră*, care zboară la mică înălțime.” R.l. 23 II 85 p. 6; v. și Sc. 19 XI 82 p. 6 ✧ *rachetă sol-aer* „O experiență încercată cu o rachetă americană «*sol-aer*» de tip Nikezeus [...] a eșuat miercuri seara.” Sc. 26 X 62 p. 6. „Incendiu la baza de rachete *sol-aer* McGuire din New Jersey.” R.l. 18 XII 81 p. 6. „A fost o lipsă de cooperare – și la *sol-sol*, și la *sol-aer*.” R.l. 4 XI 93 p. 10 (din fr. *missile sol-air*; PR 1954) ✧ *rachetă-sondă* „O *rachetă-sondă* [...] s-a prăbușit în mare la scurt timp după start.” R.l. 27 XI 66 p. 2 ✧ *rachetă sol-sol v. sol-aer* (din fr. *sol-sol*; DMC 1966) (din germ. *Rakete*, rus. *raketa*, fr. *raquette*; în DN, DEX, DN3 nu sînt înregistrate sintagmele substantivale de mai sus)

rachetomodél s.n. – Model de rachetă de mici dimensiuni – „Dintre cei 28 astronauți potențiali, doi frați, juniorii E și V.S., dețin întiietăți naționale de *rachetomodel*e și elicoptere cu motor de cauciuc.” Sc. 20 III 71 p. 1 (din *rachetă* + *model*, după *aeromodel*; DN3, DEX-S)

rachetomodelist s.m. – Persoană care se ocupă cu rachetomodelismul – „Școlarii de la Scăiești (Dolj) sînt cunoscuți ca activi *rachetomodeliști*.” R.l. 11 III 78 p. 5. „[...] să relevăm succesele tinerilor *rachetomodeliști* români [...]” Fl. 23 V 86 p. 8 (din *rachetomodel* + *-ist*; DN3)

rachetotéhnică s.f. – Tehnica fabricării rachetelor – „Rachetotehnicienii. Oamenii pămîntului românesc au adus o însemnată contribuție în multimilenara istorie a *rachetotehnicii*, ajunsă astăzi la un adevărat apogeu în era aviației reactive și a zborurilor cosmice.” Fl. 21–23 V 86 p. 8 (din *racheto-* + *tehnică*)

rachetotehnician s.m. 1986 – Specialist în realizarea rachetelor – v. *rachetotehnică* (din *racheto-* + *tehnician*)

rack s.n. 1991 (anglicism) – Cadru metalic pe care se pot fixa aparate componente ale unui sistem – v. *telecomandă* (din engl. *rack*; DEX-S)

racket (cuv. engl. americ.) 1. s.n. – Asociație de bandiți care storc bani prin violență – „F.F. ia la rînd toate «*racket*»-urile, toate soiurile de tîrguri, toate tertipurile și demonstrează că oamenii de afaceri pot face orice.” R.lit. 7 IV 77 p. 22. 2. s.m. – Hoț care stoarce bani prin violență – „*Rakeții* n-au mai apucat să-și folosească prada pentru că poliția, fiind pe fază, i-a depistat.” R.l. 14 VII 93 p. 14; v. și Ev.z. 8 III 97 p. 3 [pron. *răchet*; scris și *raket*] (cf. fr. *racket*; D.Am.)

racolá vb. I – A atrage prin promisiuni, presiuni etc. – „Pe o plantație lângă Brisbane (Australia) a fost descoperit un mare lagăr de concentrare cu zeci de oameni puși la muncă forțată de stăpînul plantației. Ancheta a dezvăluit că este vorba de șomeri și oameni fără ocupație care erau *racolați* din diverse orașe australiene, cu promisiuni de muncă și apoi reținuți cu forța în condiții de veritabilă sclavie pe această plantație.” R.l. 3 XI 77 p. 6. „305000 de cadre cu înaltă calificare *racolate* în 15 ani din țările în curs de dezvoltare.” Sc. 17 II 79 p. 6; v. și 6 V 77 p. 6, 13 XI 77 p. 5 (din fr. *racoler*; FC II 209; DN3, DEX-S)

racoláre s.f. (fig.) – Recrutare – „Cunoscînd «*racolările*» tot mai frecvente pe care le face... cicloturismul, iată, deocamdată, două adrese pentru repararea-întreținerea bicicletelor și motocicletelor.” I.B. 3 IV 74 p. 3; v. și *moonist* (din *racola*)

rádío- (tehn.) Element de compunere cu semnificația: 1. (relativ la) emisiunile radio. 2. (relativ la) aparatul de radio. 3. (relativ la) undele electromagnetice. 4. (relativ la) energia radiantă și radiații. 5. stație de emisie radio (din fr., engl., it. *radio-*; DEX, DN3)

radioactualitate s.f. „Aplauze – *radioactualitate* muzicală românească.” Pr.R.TV 8 II 78 p. 8 (din *radio-*¹ + *actualitate*)

radioastronóm s.m. (astr.) – Cercetător în domeniul radioastronomiei – „După cum a precizat *radioastronomul* R.B., suprafața grupului de pete este de 25 de ori mai mare decît suprafața Terrei, dimensiune pe care au depășit-o numai petele observate pe Soare în aprilie 1947 și în mai 1951. Actualele pete, care sînt o urmare a «subrăcirii magnetice» a gazelor cu o temperatură de 5800 grade Celsius de la suprafața Soarelui, au provocat [...] mari perturbări ale emisiilor radio pe unde scurte.” Sc. 16 VII 82 p. 6; v. și *an-lumină* (1966), *radiogalaxie* (din fr. *radioastronomie*; PR 1950; DEX-S)

radioastronomie s.f. (astr.) – Studiul fenomenelor din Univers pe baza undelor radio emise de corpurile din spațiul cosmic – „[M.R.] a fost profesor de *radioastronomie* și director al Observatorului de *radioastronomie* din Cambridge.” R.l. 18 X 84 p. 6 (din fr. *radio-astronomie*, germ. *Radioastronomie*; DEX, DN3)

radiobiologie s.f. (biol.) – Specialitate care cercetează acțiunea radiațiilor ionizante asupra organismelor – „[...] echipa care a pregătit și executat transplantul [...] s-a bucurat de colaborarea secției de *radiobiologie* a Spitalului Fundeni.” R.l. 4 V 79 p. 5 (din fr. *radiobiologie*; DEX, DN3)

radiocabinét s.n. – Cabinet de informare prin radio – „*Radiocabinet* de informare și documentare” Pr.R.TV 6 X 76 (din *radio-*¹ + *cabinet*)

radiocalciú s.n. – Calciu radioactiv – „S-a studiat, cu ajutorul radiofosforului și a *radiocalciului*, depunerea fosforului și a calciului în țesuturile și organele găinilor ouătoare, în scopul mării producției de ouă.” Cont 17 VIII 62 p. 7 (din *radio-*⁴ + *calciu*; DEX-S)

radiocapsulá s.f. (tehn. med.) „Pentru măsurarea activității intestinului, o echipă medicală în colaborare cu Centrul de cercetări nucleare din Strasbourg a pus la punct o *radiocapsulá* miniaturală autonomă.” R.l. 19 XII 81 p. 6 // din *radio-*⁴ + *capsulá* //

radiocárte s.f. „La festivalul internațional al cărții, deschis zilele acestea la Nice (Franța), a fost expusă prima «*radiocarte*». Fiecare exemplar, prezentat sub forma unei cărți legate, conține o casetă și o broșură.” Sc. 17 V 78 p. 6. „O știre recentă ne informează că acum, în preajma verii, la Festivalul internațional al cărții de la Nisa a fost expusă prima *radiocarte*.” R.lit. 25 V 78 p. 17; v. și R.l. 12 VII 78 p. 6 (din *radio-*³ + *carte*, după fr. *radio-livre*)

radiocasetofón s.n. – Aparat muzical compact conținînd un radioreceptor și un casetofon – „*Radiocasetofonul* umplea văzduhul cu muzicile sale, iar posesorul lui îl purta peste tot.” R.l. 12 VI 80 p. 2; v. și Sc. 11 VI 80 p. 2 (din *radio-*¹ + *casetofon*; DEX-S)

radioceás s.n. 1. „Un *radio-ceas*, de o concepție originală, a fost realizat de către colectivul condus de prof. dr. docent G. Cartinau [...] O stație de emisie transmite, pe baza unui cod, anumite impulsuri, receptoarele de unde radio, care sînt, de fapt, ceasornicele propriu-zise.” R.l. 18 VI 75 p. 5. 2. „*Radio-ceas*. Ceasul cu afișaj electronic din imagine prezintă avantajul suplimentar de a fi în același timp și un miniaparat de radio.” Sc. 19 VIII 82 p. 5; v. și Mag. 5 VII 75 p. 4 (sensul 1 din *radio-*³ + *ceas*; sensul 2 din *radio-*² + *ceas*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504)

radiocenaclú s.n. – Emisiune radio realizată sub forma unei ședințe de cenaclu – „În 1972, postul de radio își propune îmbunătățirea și lărgirea emisiunilor existente. Apoi, un *radio-cenaclu* al tinerilor inspirați publicați sau încă nu.” R.lit. 24 II 72 p. 24; v. și Pr.R.TV 29 V 84 (din *radio-*¹ + *cenaclu*)

radiochimie s.f. 1978 (chim.) – Ramură a chimiei care studiază modificările provocate de radiațiile ionizante – v. *interdisciplinaritate* (din fr. *radiochimie*; cf. engl. *radiochemistry*; DT, DM; DEX, DN3)

radiocostá s.f. – Stație de transmisiie și de recepție, situată pe coasta unei mări, a unui ocean, cu funcția de dispecerat – „La stația *radiocostá* a postului Constanța s-au recepționat semnale SOS.” Sc. 1 XII 63 p. 3; v. și R.l. 31 XII 80 p. 5 (din *radio-*³ + *coastă*)

radiocomandát, -ă adj. – Dirijat cu ajutorul undelor

electromagnetice— „Polițiștii din camioanele și jepurile *radiocomandate*, neliniștiți, așteaptă momentul să intervină.“ Sc. 19 VIII 62 p. 3. „Printre creațiile prestigioase ale micilor electroniști de aici se numără robotul «Ilie» și automobilul *radiocomandat*.“ R.I. 25 III 75 p. 2 (din *radio*⁻³ + *comandat*; DT)

radiocompléx s.n. –Aparataj de emisie și recepție cu ajutorul undelor electromagnetice— „Din *radiocomplexul* celor două cosmonave făcea parte aparatajul pentru trei linii bilaterale de telecomunicații radiotelefonice.“ Sc. 23 X 62 p. 4 //din *radio*⁻³ + *complex*//

radiocronologie s.f. –Ramură a științei care efectuează datări cu ajutorul C 14, izotopul radioactiv al carbonului— „Datările corecte făcute în prezent cu ajutorul *radiocronologiei* permit să se afirme că [...] abia astăzi se pun bazele științifice ale preistoriei și istoriei Africii.“ Sc. 4 V 65 p. 4 //din *radio*⁻⁴ + *cronologie*//

radiofonorâmă s.f. –Titlul unui ciclu de emisiuni radiofonice care își propune să treacă în revistă fenomenul muzical— „*Radiofonorama*. Interpreți români de muzică ușoară.“ Pr.R.TV 5–11 I 75 p. 5. „*Radiofonorama* (stereo)“ Pr.R.TV 12 VIII 76 p. 11. „*Radiofonorama*“ Pr.R.TV 29 IX 77 p. 11 (din *radio*⁻¹ + *fono*- + *ramă*; L. Seche în SCL 2/76 p. 202, LR 4/78 p. 341)

radiofonotecă s.f. –Titlul unei emisiuni radiofonice— „*Radiofonotecă* pentru tineret.“ Pr.R.TV 29 IX 77 p. 11. „*Radiofonotecă* școlară.“ Pr.R.TV 29 IV 78 p. 14 (din *radio*⁻¹ + *fonotecă*; L. Seche în SCL 2/76 p. 202, LR 3/77 p. 272, atestare din 1976)

radiofósfor s.n. 1962 (fiz.) –Fosfor radioactiv— v. *radiocalciu* (din engl. *radio phosphorus*; WT; DEX-S)

radiogalaxie s.f. „De ex. așa-numitele *radiogalaxii*, deci acele galaxii care emit unde radio anormal de puternice (de aceea sînt și numite *radiogalaxii*), de sute de mii de ori mai puternice decît galaxia noastră.“ Sc. 17 VI 62 p. 4. „Majoritatea *radiogalaxiilor* au o structură fibroasă.“ Cont. 7 X 66 p. 8. „O nouă *radiogalaxie*, a treia sursă de radiații radio a Universului ca întindere, a fost descoperită în spatele Căii Lactee de radioastronomii Institutului Max Planck din Bonn.“ R.I. 12 II 85 p. 6; v. și *interferometrie*, *radioundă* (din engl. *radiogalaxy*, fr. *radiogalaxie*; BD 1968)

radioheliograf s.n. –Instalație tehnică pentru înregistrarea undelor radio provenite de la Soare— „*Radioheliograf*ul din Culgood.“ R.I. 5 X 67 p. 6 //probabil din *radio*⁻³ + *heliograf*//

radioimpuls s.n. –Variație bruscă și de scurtă durată a unui semnal radio— „A fost captat «glasul» pulsarilor. Oamenii de știință [...] din Ucraina au izbutit să capteze [...] și să înregistreze pentru prima dată *radioimpulsurile* acestor corpuri cerești pe frecvența de 10–25 megahertzi.“ Sc. 22 I 75 p. 6 //din *radio*⁻³ + *impuls*//

radioimunodozare s.f. 1978 –Disciplină de graniță în care colaborează imunologia, imunochimie, radiochimie și biomatematică— v. *interdisciplinaritate* //din *radio*⁻⁴ + *imuno*- + *dozare*//

radiolocator s.n. (tehn.) –Instalație radar— „Specialiștii japonezi au construit un *radiolocator* cu ajutorul căruia pot fi depistate bancurile de pești.“ Sc. 11 XII 77 p. 5 (din rus. *radiolokator*, engl. *radiolocator*; Th. Hristea P.E. 127; OSRI; DTP; DEX, DN3)

radiometeorologic, -ă adj. –Care transmite datele meteorologice prin unde electromagnetice— „Stații *radiometeorologice* în derivă“ Sc. 3 XI 62 p. 3 //din *radio*⁻³ + *meteorologic*//

radioolimpiadă s.f. –Tip de activitate (pionierească) transmisă prin radio— „În zilele vacanței, pionierii bucureșteni vor participa la o serie de activități cu profil tehnico-aplicativ, dintre care menționăm: «*Radioolimpiada* pionierilor» [...]“ I.B. 18 XII 75 p. 1 (din *radio*⁻¹ + *olimpiadă*)

radiooperator, -toare s.m.f. 1962 –Operator radio, de obicei pe o navă— v. *pilot-comandant* (din engl. *radio operator*; D.Tr., DT; DN3, DEX-S)

rádio-pirát s. –Post de radio clandestin— „O nouă stație de *radio-pirat* [...] va intra în curînd în funcție în larg.“ R.I. 1 X 66 p. 4 (din fr. *radio-pirate*; DMN 1966)

radioprográm s.n. –Program de radio— „*Radioprogramul* dimineții.“ Pr.R.TV 22–28 XII 74 p. 5. „*Radioprogram* matinal.“ Pr.R.TV 1 VI 77 p. 9. „*Radioprogramul* satelor.“ Pr.R.TV 11 VI 78 p. 2; v. și Sc. 25 IV 80 p. 4 (din *radio*⁻¹ + *program*; L. Seche în SCL 2/76 p. 202; DN3)

radioreleu s.n. –Instalație care permite realizarea unei comunicații fără fir prin intermediul stațiilor intermediare— „A fost construită și

dată în exploatare noua linie *radio-releu* Moscova-București. S-a creat astfel posibilitatea conectării televiziunii române la sistemul de «Interviziune» din care fac parte U.R.S.S. și R.P. Polonă.“ Sc. 2 II 63 p. 1. „Pe platforma termocentralei electrice de șisturi bituminoase de la Crivina a fost construită o stație de *radioreleu* menită să conecteze orașul Anina la sistemul telefonic automat interurban.“ R.I. 30 VII 83 p. 3 (din *radio*⁻³ + *releu*; cf. engl. *radio-relay*, rus. *radioreleu*; VRC 273; LTR, DTP; DEX, DN3)

radioreportáj s.n. –Reportaj transmis prin radio— „Înfrățiți în muncă și în idealuri –*radioreportaj* în com. Tinca-Bihor.“ Pr.R.TV 11 VI 78 p. 2 (din fr. *radioreportage*; DEX, DN3)

radiosémn(al) s.n. –Semn(al) transmis prin radiații electromagnetice— „*Radiosemnalele* nu se pot deplasa cu o viteză mai mare decît aceea a luminii. S-a calculat că vor trece [...] 800 de ani de la emitere pînă cînd ele vor ajunge la cea mai apropiată dintre civilizațiile posibil existente [...]“ I.B. 23 X 86 p. 8; v. și *extragalactic* (1966) (din *radio*⁻³ + *semn(al)*; cf. engl. *radio signal*, fr. *signal radio-électrique*; D.Tr.)

radiosimpozió s.n. –Simpozion prezentat în cadrul emisiunilor radiofonice— „*Radiosimpozion*: Receptivitate la nou.“ Sc. 4 IX 67 p. 2. „Amfiteatru politico-ideologic. *Radiosimpozion*.“ Pr.R.TV 14 VI 78 p. 9; v. și 15–21 XII 74 p. 3, 10 VIII 77 p. 9 (din *radio*⁻¹ + *simpozion*; DEX-S)

radiospectroscóp, -ă adj. –Referitor la undele radio și la radiațiile electromagnetice emise de un corp ceresc— „Cu ajutorul analizei *radio-spectroscopice*, cercetători de la un observator din Arizona (S.U.A.) au descoperit etanol (alcool etilic) sau alcool pur într-un imens nor de gaze din spațiul interstelar.“ Sc. 7 XI 74 p. 6 //din *radio*⁻³ + *spectroscopic*//

radiosteá s.f. (astron.) –Radiosursă de dimensiuni foarte mici— „Astronomul sovietic S. a determinat distanța la care se află cea mai îndepărtată *radiostea*: zece miliarde de ani lumină.“ Sc. 16 XI 63 p. 3 (din *radio*⁻⁴ + *stea*, după fr. *radioétoile*, engl. *radiostar*; germ. *Radiostern*, rus. *radiovezda*; L, WT, OSRI, AD; VRC 273; LTR; DEX)

radiostéreo adj.inv. –Tip de radio cu reproducerea stereofonică a sunetelor— „Uzinele «Rolls-Royce» au trecut la producția unui nou model de automobil de lux [...] Caroseria este confecționată din aluminiu produs de Marea Britanie, iar aparatura *radio-stereo* este de fabricație vest-germană.“ Sc. 7 III 75 p. 6 //din *radio*⁻² + *stereo*//

radiostimuláre s.f. (biol.) –Metodă de stimulare a creșterii (plantelor) prin iradiere— „O metodă mult utilizată în practica agricolă este cea a *radiostimulării* semințelor înainte de însămînțare.“ Cont. 17 VIII 62 p. 7 (cf. fr. *radiostimulation*; DN3, DEX-S)

radiostimulatór s.m. 1978 (med.) –Stimulator al refacerii sau dezvoltării țesuturilor prin emisia de radiații— //din *radio*⁻⁴ + *stimulator*//

radiotéhnic, -ă adj. 1962 –Privitor la radiotehnică— v. *radiotelemetric* (din fr. *radiotechnique*; TDE; DEX, DN3)

radiotelefon s.n. (comunic.) –Telefon fără fir care asigură transmisia prin unde hertziene— „Convorbiri radiotelefonice cu nava «Vostok»-3 [...] O convorbire prin *radiotelefon* cu cosmonautul maior N.“ Sc. 12 VIII 62 p. 4. „[...] prin *radiotelefonul* instalat în mașină a fost solicitată o altă autosanitară, care s-a îndreptat imediat spre comuna V., acordînd primul ajutor pacientului.“ R.I. 10 II 67 p. 3. „[...] toate navele străine aflate în rada principalului nostru port maritim comercial pot comunica în permanentă, prin *radiotelefon*, atît cu armatorii din porturile Europei cît și cu familiile membrilor echipajelor respective.“ R.I. 28 IV 81 p. 1; v. și 24 V 83 p. 6; v. și *dictafon*, *maxitaxi*, *taxifurgonetă* (din fr. *radiotéléphone*, rus. *radiotelefon*; cf. engl. *radiotelephony*; DMN 1965; OSRI; D.Tr.; DEX, DN3)

radiotelefónic, -ă adj. 1962 –Privitor la radiotelefonie— v. *radiocomplex*, *radiotelefon* (din fr. *radiotéléphonique*; L; DN3, DEX-S)

radioteleghidát, -ă adj. –Teleghidat prin unde electromagnetice— „Un dirijabil *radioteleghidat* destinat fotografierii de la mari înălțimi a fost pus la punct de compania niponă «Fudzi Seisakuse».“ R.I. 8 XII 75 p. 6 //din *radio*⁻³ + *teleghidat*; DEX-S//

radiotelemétric, -ă adj. –Care servește la măsurarea distanțelor folosind undele radio— „La bordul satelitului «Cosmos 5» a fost instalat un sistem *radiotelemetric* cu mai multe canale și dispozitive radiotehnice.“ Sc. 29 V 62 p. 4. „La Havana a fost inaugurată o stație *radiotelemetrică* destinată recepționării informațiilor științifice culese

de sateliții artificiali ai Pământului.“ Sc. 18 XI 76 p. 6 (din *radiotelemetrie*; cf. fr. *radiotélémetrique*, it. *radiotelemetrico*; DN3, DEX-S)

radioteodolit s.m. –Radiogoniometru care servește la reperarea în înălțime– „La observatorul din Constanța se instalează un *radioteodolit* destinat cercetării straturilor superioare ale atmosferei.“ Sc. 12 III 64 p. 5 (din germ. *Radiotheodolit*; LTR; DN3, DEX-S)

radiotransmisionist s.m. –Persoană care asigură radiotransmisiunea — „Alături de el se află [...] *radiotransmisionistul* [...]“ Pr.R.TV 9 V 63 p. 16 (din *radio*-⁵ + *transmisionist*; DEX-S)

radioundă s.f. –Undă electromagnetică– „*Radioundele* spațiale se vor reflecta la un singur post de recepție [...] Acest uriaș radiotelescop va servi la rezolvarea mai multor probleme importante ca, de exemplu: formarea universului, astronomia extragalactică, natura radiogalaxiilor.“ Sc. 12 XI 64 p. 6 (din *radio*-³ + *undă [electromagnetică]*, după engl. *radio waves*, germ. *Radiowellen*; AD; DT; DEX-S)

Rádu n.pr. în sint. *sistem Radu* „Acea gravă disfuncție [a lui M. Boteu] se datora sinistrului *sistem Radu*, diminutivul șmecheresc, din jargonul băieților, sub care era cunoscută cea mai odioasă metodă practică de Securitate de eliminare a adversarilor politici: supunerea victimelor, fără știrea lor, la radiații.“ D. 146/95 p. 15

ragazza s.f. 1979 (cuv. it.) –(aici) Vinzătoare– v. *supercivilizație* [pron. *ragáța*]

ragtime s.n. (muz.; cuv. engl. americ.) –Muzică sincopată și rapidă a negrilor americani– „Un roman al vremii când erau la modă *ragtime*-urile sincopate ale lui Scott Joplin, «*Ragtime*» evocă perioada premergătoare celui dintâi război mondial. Este, în saga în curs de constituire a Bicentenarului american, un capitol original, în care probleme sociale serioase sînt tratate într-un stil jucăuș [...]“ R.lit. 8 IV 76 p. 20 [pron. *regtáim*] (cf. fr. *ragtime*; D.Am., D.Muz.; DEX-S)

raid-anchetă s.n. –Anchetă efectuată în diferite întreprinderi, localități etc.– „*Raid-anchetă* prin cooperativele din regiunea Cluj.“ Sc. 27 I 67 p. 3. „*Raid-anchetă* în câteva orașe.“ Sc. 28 I 75 p. 2; v. și 29 I 67 p. 3 (din *raid* + *anchetă*; FC I 48, H. Mírka în SMFC I 172, L. Seche în SCL 2/76 p. 204; DEX)

ralantî s.n. (cinem.) –Proiecție în care mișcările apar mai lente decît în realitate– „[...] vivacitatea filmărilor, ingeniozitatea unghiurilor de filmare, folosirea inspirată a stop-cadrului, a *ralantului*, a filmărilor combinate, a combinării de culori cu exuberante psihedelice etc.“ R.l. 20 V 77 p. 2 [scris și *ralenti*] (din fr. *ralenti*; DEX – alt sens, DN3)

ramă s.f. (transp.) –Șir de vagoane cu autonomie de mers legate unul de altul– „Intervalul de 15 minute între *rame* ni s-a părut puțin cam mare [...]“ R.l. 24 IX 93 p. 16 (din fr. *rame*; DN, DEX – alte sensuri)

ramură-cheie s.f. –Sector (industrial) foarte important– „[...] această *ramură-cheie* a dezvoltării – industria constructoare de mașini.“ I.B. 10 X 70 p. 1. „Sume importante sînt prevăzute, de asemenea, pentru dezvoltarea *ramurilor* industriale-*cheie*.“ Sc. 5 V 78 p. 6 (din *ramură* + *cheie*)

rand s.m. –Unitate monetară principală în Africa de Sud și în Namibia– „Salariul minimal al africanilor se situează între 6 și 11 *ranzi* pe lună.“ R.l. 31 X 77 p. 6. „Moneda sud-africană, *randul*, înregistrează săptămîna aceasta o nouă scădere masivă a valorii sale.“ R.l. 2 VIII 85 p. 6. „15 bandiți înarmați [...] au jefuit cinci milioane de *ranzi* (circa 1,7 milioane dolari) la 12 km de Pretoria.“ R.l. 3 IX 93 p. 8; v. și Sc. 10 IV 81 p. 4 (din fr. *rand*; L; DN3)

ranger s.m. (cuv. engl.) –Jandarm– „Escaladarea fortificațiilor de la Pointe du Hoc de către o unitate de «*rangers*».“ R.l. 7 VI 74 p. 6 [pron. *rénjer*]

rap s.n. (americanism; muz.) –Stil muzical al anilor '90, cînd în declamare pe fondul ritmic monoton al unei baterii– „Mi-a povestit cum dădea spargeri în magazine ca să-și procure bani pentru cocaină. *Rap-ul* lui e o confesiune.“ As 35/92 p. 12. „Bucureștiul va asista în luna mai la concertul cel mai temut din cîte s-a anunțat, primul *rap* în România, cu participarea grupului far al *rapului* francez [...]“ R.l. 23 III 93 p. 2; v. și Viitorul rom. 4 VI 91 p. 1; v. și *hard-core* [pron. *rep*; scris și *rapp*] (cf. fr., it. *rap*; PN 1982)

raper s.m. (americanism; muz.) –Persoană care cîntă sau căreia îi place să asculte muzică rap– „[Cioran] anticipa oare tezele *rap-arilor* de azi?“ R.l. 23 III 93 p. 2. „[Colegii] nu-și dau seama că pot trăi fără să aibă gașca lor de rock-eri sau *rap-eri*.“ „22“ 13/94 p. 2; v. și Viitorul rom. 4 VI 91 p. 1 [pron. *repăr*; pl. *rapari*, *raperi*; scris și *rapper*]

rappy s. „Potrivit documentelor existente în cancelaria comunei,

pentru prinderea unui șoarece autoritățile plăteau 10 *rappy* (veche monedă elvețiană).“ Sc. 2 II 77 p. 5

ratatui s.n. (franțuzism; alim.) –Ghiveci– „*Ratatui*. 1 vînătă mijlocie, 3 dovlecei, 3 roșii tari, 1 ceapă mare, 4–6 linguri ulei de măsline, 3 căței de usturoi, sare, 1 lingură de măghiran tocat, brînză rasă.“ As 74/93 p. 6 (din fr. *ratatouille*)

rațiocinare s.f. (livr.) –Rationament subtil, pedant– „Nu-mi face plăcere și nici nu cred că sînt utile, în această fază a vieții mele, *rațiocinările* asupra problemelor personale, de creație sau altele.“ R.lit. 5 IX 85 p. 16 (din *rațiocina*, din it. *raziocinare*; DN3)

ravioli s.m. pl. tant. (alim) –Un tip de colțunași– „[Marco Polo] a adus spaghetti și *ravioli*.“ R.lit. 40/96 p. 21 (din it. *ravioli*)

rămîne vb. III (folosit absolut; pol.) –În timpul comunismului, a nu se mai întoarce din Occident, a „fugi“, a părăsi ilegal țara– „Maestre Marin Constantin, ați călătorit prin lume și... v-ați întors totdeauna acasă. Nu insinuăm cu aceasta nici o acuzație la adresa artiștilor români care *au rămas*.“ Curierul rom. IX 92 p. 3. „Pînă acum mai oscilam, mai cochetam cu gîndul de a *rămîne* aici (cu sau fără azil politic; în definitiv am viza franceză încă un an).“ R.lit. 4–10 XI 92 p. 7. „[A aflat] că scriitorul cutare «*a rămas*», adică nu s-a înapoiat din Occident unde plecase și, în consecință, nu mai putea fi pomenit.“ Lit. 24/93 p. 14; v. și R.lit. 41/95 p. 3, J.lit. 37–40/95 p. 2 (DEX – alte sensuri)

răspîndác s.m. (pol.) –Persoană care preia și răspîndește zvonuri cu intenții răuvoitoare– „Punctajul (= document secret al FDSN pentru instructajul șaaloanelor inferioare) se adresează *răspîndacilor*, cei mai în măsură să vehiculeze asemenea idei în rîndurile electoratului.“ R.l. 14 IX 92 p. 3 (din *răspîndi* + *-ac*; R. Zafiu în Luc. 12/93, A. Stoichițiu în Hyperion III/94 p. 175)

rău s.n. în sint.s. *rău de spațiu* „«*Răul de spațiu*», consecință a imponderabilității, afectează aproximativ 80 la sută dintre astronauți [...] apreciază dr. B.C., medic la Centrul Național de studii spațiale din Franța.“ R.l. 3 VII 85 p. 6 (traduce fr. *mal d'espace*)

răzătoare-strecurătoare s.f. (gosp.) –Obiect de uz casnic, ce servește atît ca răzătoare, cît și ca strecurătoare– „Priviți, de pildă, *răzătorile-strecurători* din tablă albă.“ I.B. 8 IX 67 p. 1 (din *răzătoare* + *strecurătoare*)

răzbóiu **stélelor** sint.s. „«*Războiul stelelor*» (numele sub care este cunoscut programul american de transferare în spațiul cosmic a cursei înarmărilor nucleare) e zadarnic, primejdios și costisitor.“ R.l. 23 II 85 p. 6. „Japonia a anunțat [...] oficial că a aprobat participarea firmelor nipone la programul american de cercetări militare «Inițiativa de Apărare Strategică» (S.D.I.), cunoscut sub numele de «*războiul stelelor*» [...]“ I.B. 4 IX 86 p. 4 (trad. din engl. *Star War*, fr. *guerre des étoiles*)

reabilitare s.f. (arg. elevilor) „[Elevii spun] în loc de reexaminare, atunci cînd notei insuficiente îi urmează altă notă bună, *reabilitare* (ești *reabilitat*).“ R.lit. 19 VII 79 p. 9 (formal din fr. *rèhabilitare*)

reaclimatizá vb. I –A aclimatiza din nou– „Se studiază, de asemenea, posibilitatea ca animalele născute în captivitate să fie *reaclimatizate* în pădurile unde au trăit strămoșii lor.“ R.l. 20 XI 75 p. 6 (din *re-* + *aclimatiza*; DN3)

realégere s.f. –Acțiunea de a realege și rezultatul ei– „Un măgar compromite alegerile din San Miguel del Tigre (Columbia); în timp ce comisia număra buletinele de vot, patrupedul bagă capul pe fereastră și, plîcîndu-i culoarea roz a buletinelor de vot, le mîncîncă pe aproape toate [...] Acum e nevoie de *realegeri*.“ Săpt. 30 VI 72 p. 2 (din *realege*; DEX, DN3)

realizá vb. I 1. –A lucra, a înfăptui, a efectua– „Un grup de cercetători francezi și-a propus construirea unui oraș în miniatură în care toate elementele să fie *realizate* pe bază de materiale plastice.“ Sc. 3 XII 66 p. 4. „La noi s-a organizat o rețea oncologică și prin intermediul ei se *realizează* depistarea precoce a celor bolnavi.“ Fl. 2 VIII 79 p. 9; v. și *construcții-montaj*, *recuplare*. 2. –A produce, a fabrica, a confecționa– „La fabrica de încălțăminte și mase plastice «Victoria» din Timișoara se *realizează* un variat sortiment de produse.“ R.l. 7 XII 66 p. 1; v. și *afiș-panou*, *corelatron*, *metrol*, *piesă gigant*, *relotin*, *rotisor*, *terilenă* (1960), *termocontractabil*. 3. –A alcătui, a elabora– „Emisiune concurs *realizată* de Redacția pentru tineret.“ Pr.R.TV 4–10 VII 71 p. 7; v. și *fotodocumentar*, *pneumoencefalografie*. 4. –A stabili– „La Opera din București comuniunea dintre public și scenă se *realizează* încă de la primele arii.“ Cont. 10 XII 65 p. 7. 5. –A publica– „Se va edita un ghid al

orașului București și se vor realiza materiale de popularizare a obiectivelor importante din acest punct de vedere.“ I.B. 18 X 66 p. 3.

6. –A duce la capăt, a duce la bun sfârșit– „Propunându-ne tema acestei anchete, am bănuit de la început dificultățile de a o realiza: vastitatea inepuizabilă a aspectelor concrete.“ Sc. 30 XII 65 p. 7. **7.** –A lua– v. *reportaj-interviu* (1974). **8.** –A picta– „La Londra, la galeriile Sotheby's, Picasso a înregistrat [...] un succes personal – natura moartă: «Sticla de vin», realizată în 1925, a fost adjudecată de un cumpărător elvețian, pentru o jumătate de milion lire sterline.“ R.I. 5 VII 79 p. 6. **9.** –A concepe, a imagina– v. *sitografie* (1975). **10.** –A scrie– v. *reportaj-anchetă* (1972). **11.** –A înțelege– „Nu pot să realizez ce înseamnă cu adevărat aproape 500 de milioane de copii care suferă de foame.“ Fl. 25 I 77 p. 9. „Abia noaptea, în tăcerea hotelului, putem realiza locul înalt și incomparabil pe care l-am cercetat.“ R.lit. 10 V 79 p. 24. „Realizam că acționaseră cu bună-credință și nu înțelegeam de ce erau reduși la tăcere.“ Fl. 2 VIII 79 p. 9 (din fr. *réaliser*; sensul 11 calchiat – și în fr. – după engl. *to realize*; Fl. Dimitrescu în RRL 4/75 p. 333–336, C. Lupu în SCL 6/82 p. 504; DN, DEX, DN3 – unele sensuri)

realizator, -toare s.m.f. –(În special la radio, TV, film, teatru) Persoană care conduce operațiunile de pregătire și de desfășurare a unui spectacol, a unei emisiuni etc.– „Realizatorul-actor va dubla vocile lui Don Quijote și Sancho Panza.“ Cont. 30 IX 66 p. 5. „Și după ce realizatorii principali ai programului [...] și-au petrecut nopți întregi pe platouri, alături de alți realizatori, după ce alți zeci de interpreți au cântat, dansat și spus bancuri «vesele», venim noi [...] și începem disecarea.“ Săpt. 10 I 75 p. 6; v. și Cont. 22 III 74 p. 10, 14 IX 79 p. 4; v. și *carte-film* (din fr. *réalisateur*; DN – adj.; DEX, DN3 – alte sensuri)

reanimare-terapie (intensivă) s.f. (med.) –Procedeu terapeutic folosit în vederea restabilirii funcțiilor vitale ale organismului– „Poate aceste dezechilibre trebuie corectate astfel ca analizele să ajungă cel puțin aproape de normal. Aceasta este o reanimare-terapie intensivă preoperatorie.“ R.I. 12 XII 80 p. 2 (din *reanimare* + *terapie intensivă*; DEX)

bolșevizare s.f. (pol.) –Revenirea, după 1989, a bolșevismului– „Desovietizare și bolșevizare“ „22“ 45/93 p. 16 (din *re-* + *bolșevizare*)

rebrusament s.n. (circ.) –Schimbare a direcției unui tren prin întoarcerea locomotivei– „Rebrusament [cuv. apare într-un plan al metroului]“ Sc. 4 VI 85 p. 5 (din fr. *rebroussement*; DEX, DN3)

rebrusare s.f. (circ.) „Stația Gara de Nord avînd caracterul de stație terminus are rezolvată și zona de rebrusare (întoarcere) a trenurilor, lucru ce se rezolvă la nivelul fiecărei magistrale“ R.I. 9 VII 84 p. 5 (din fr. *rebrouser*)

rebusist, -ă adj. –Referitor la rebus– „49 expoziții rebusiste vizitate de 16400 persoane.“ R.I. 13 IV 77 p. 5 (din *rebus* + *-ist*; DEX-S)

recalifică vb.refl. I –A se pregăti în vederea unei noi calificări profesionale– „Reciclare, recalificare, policalificare. Meserii apar, dispar, se transformă, slujitoriilor lor se recalifică pentru a ține pasul cu evoluția științei și tehnicii.“ Săpt. 12 III 71 p. 4 (din *re-* + *califica*; SMFC II 74, FC II 205; DEX, DN3)

recalificare s.f. 1971 –Pregătire în vederea obținerii unei noi calificări– v. *recalifica* (din *recalifica*; DEX, DN3)

recesiune s.f. (ec.) –Scădere temporară a producției, a vânzărilor etc.– „Perioada de recesiune prin care trece în prezent economia americană ar urma să se prelungească pînă la mijlocul anului viitor.“ Sc. 8 XII 74 p. 4. „Între aceste fenomene [numeroase sinucideri] și recesiunea economică din Japonia există o strînsă legătură.“ Sc. 7 I 78 p. 5. „Lipsită de turiștii din fostele țări comuniste afectate de recesiune, Europa de Est cunoaște o puternică creștere a turismului popular.“ R.I. 12 VIII 93 p. 8; v. și R.lit. 35/93 p. 12; v. și *dirijism* (din fr. *récession*, engl. *recession*; PR 1959; D.Am., DMM; DEX, DN3)

reciclare s.f. **1.** „Reciclarea – readaptarea organizată a cunoștințelor de specialitate în raport cu necontenitele progrese ale științei, tehnicii și culturii contemporane (nu ne-am permis să punem o definiție, ci doar să încercăm explicarea acestei noțiuni) – a devenit o necesitate obiectivă în orice țară [...]“ R.I. 7 II 71 p. 1; v. și Cont. 5 X 79 p. 3; v. și *postuniversitar*; *recalifica*. **2.** „Reciclarea automobilelor. În condițiile penuriei de materii prime, «reciclarea», respectiv reintroducerea în circuitul productiv a automobilelor uzate, s-a dovedit o bună metodă de recuperare a unor importante cantități de diferite metale [...]“ Sc. 29 III 77 p. 8. „Reciclarea (reintroducerea în ciclul productiv a deșeurilor) ar trebui să devină un principiu axial al

economiei.“ Sc. 7 X 78 p. 5; v. și R.I. 14 VIII 80 p. 6 (din *recicla*; cf. fr. *recyclage*, engl. *recycle, recycling*; DMN sensul 1, BD sensul 2, 1970; DT, DMM; DEX, DN3 – sensul 1, DEX-S)

recital-spectacol s.n. –Spectacol constituit dintr-un recital– „În această seară, la Buzău va avea loc o manifestare a studioului de poezie din localitate. Este vorba despre recitalul-spectacol «Sint suflet din sufletul neamului meu».“ Sc. 29 XI 71 p. 2 (din *recital* + *spectacol*)

recognoscibil, -ă adj. (livr.) –Care poate fi recunoscut– „Escher se bazează pe un principiu decorativ abstract, dar concretizează și «narativizează» [...] compoziția, folosind elemente figurative, stilizate, totuși recognoscibile.“ R.lit. 2 V 74 p. 21 (din *re-* + *cognoscibil*, după it. *recognoscibile*; DN3, DEX-S)

recomunizare s.f. (pol.) –Revenirea comunismului– „În ce termeni vedeți restaurația actuală sau, în termenii lui Jozef Darski, *recomunizare*?“ „22“ 3 I 94 p. 9 (din *re-* + *comunizare*)

reconversieune s.f. (econ.) –Adaptare la noile condiții economice– „Reconversieune. Arabia Saudită, țara care posedă cele mai mari rezerve petrolifere din lume, se gîndește încă de pe acum cum să economisească aceste rezerve.“ Sc. 22 IV 75 p. 6 (din fr. *reconversion*, engl. *reconversion*; PR 1945; DT, DMN; DEX, DN3)

reconverti vb. IV 1978 –A retransforma– v. *geosincron* (din fr. *reconvertir*; PR sec. XX; DT; DN3, DEX-S)

recorder s.n. 1991 –Videorecorder– v. *programabil* (din engl. *recorder*)

recording s. (tehn.) –Înregistrare fonografică– „Se poartă moda «recording».“ Săpt. 5 XII 75 p. 8 (din engl. *recording*; DN3)

recordist, -ă adj. –Care stabilește un record– „I.B. este îngrijitorul-mulgător al unui lot de 12 vaci *recordiste*. În acest lot sînt și vacile Ada (cu o producție record de 12056 litri lapte la lactația a doua), Nina (8401 litri la prima lactație).“ R.I. 21 II 77 p. 5 (din *record* + *-ist*; DEX-S)

recrutor s.m. –Cel care recrutează (soldați mercenari)– „Individul este un anume Brown, de meserie vînzător de arme și *recrutor* de mercenari pentru Africa australă.“ Sc. 19 I 78 p. 6 (cf. fr. *recruteur*; DN3)

rectoscop s.n. 1964 (med.) –Aparat cu care se examinează rectul– v. *esofagoscop* (din fr. *rectoscope*; DM; DN3, DEX-S)

recuperabilitate s.f. –Caracterul a ceea ce este recuperabil– „Datele indică printre materialele cu indicii de «recuperabilitate» cele mai ridicate – prin prisma valorii nete ce se obține la tona de deșuri – metalele neferoase, hîrtia de calitate superioară, cauciucurile [...]“ Sc. 18 IX 77 p. 5 (din *recuperabil* + *-itate*; DEX-S)

recuplare s.f. –Cuplare intervenită după o perioadă de decuplare– „Ora 23,35. *Recuplarea* a reușit perfect! La centrul de la Huston au fost însă cîteva momente de «suspense», datorită faptului că joncțiunea s-a realizat în timp ce modulul și nava-mamă se aflau în partea invizibilă a Lunii, ceea ce a provocat deteriorarea comunicațiilor radio.“ Sc. 22 VII 69 p. 6 (din *re-* + *cuplare*; cf. fr. *rattachement*; DT)

recurat, -ă adj. 1992 (jur.) –(Hotărîre) împotriva căreia s-a declarat recurs– v. *computa* (cf. fr. *recourir*)

redactor-femeie s.f. –,Scrie numai de *redactori-femei*, cele două noi reviste vor da prioritate informației, comentariilor, anchetelor și interviurilor cu și despre femei.“ Sc. 1 II 78 p. 6 (din *redactor* + *femeie*)

redactoriță s.f. –Femeie redactor de carte– „E.B., o femeie cu deosebit gust pentru poezie, o *redactoriță* admirabilă.“ R.I. 21 III 81 p. 2 (din *redactor* + *-iță*)

redecontaminare s.f. –Acțiunea de eliminare repetată a radioactivității unui material– „(Re)decontaminarea navei astronautilor.“ Emisiune radio 24 VII 69 (din *re-* + *decontaminare*)

redegist, -ă s.m.f. –Locuitor al fostei Republici Democratice Germane– „Stările de umilință ale Ossi-ului (fost *redegist*, omul din Est) s-ar datoră și modulului în care el se raportează la slujbă, la job.“ „22“ 28/94 p. 1 (abreviere din *R[epublica] D[emocrată] G[ermană]* + *-ist*; cuvîntul este mult mai vechi)

redimensionare s.f. –Realizare la noi dimensiuni, de obicei mai reduse– „Colectivele de muncă din Alexandria desfășoară o intensă activitate de *redimensionare* a unor produse [...]“ R.I. 24 II 77 p. 5 (din *redimensiona*; DN3)

redingotat, -ă adj. –Evazat– „Croiala lor [a pantalonilor] va fi ușor *redingotată*.“ Mag. 29 X 66 p. 6 (din *redingotă* + *-at*)

redozare s.f. –Stabilirea unui nou cuantum– „Asasinul, culmea tupeului, cere *redozarea* pedepsei [...]“ R.I. 16 IV 93 p. 8 (din *re-* + *dozare*)

reeșaloná vb. I (fin.) –A stabili noi termene pentru plata unei datorii– „[...] Clubul de la Paris, care reunește principalele bănci occidentale creditoare, a acceptat *reeșalonarea* pe o perioadă de 10 ani a datoriei externe a Guineei Ecuatoriale.“ R.I. 25 VII 85 p. 8 (din *re-* + *șalona*)

refegíst, -ă s.m.f., adj. –Locuitor al fostei Republici Federale Germania– „E un «Wessi», spun uneori chiar foștii *refegísti* despre unul dintre ei căruia vor să-i accentueze aroganța față de oamenii din Est.“ „22“ 27/94 p. 12; v. și 28/94 p. 11 (abreviere din *R[epublica] F[ederală] G[ermania]* + *-íst*; cuvîntul este mult mai vechi)

referát-sintezá s.n. –Referat care sintetizează– „[Editorii] au întocmit un *referat-sintezá*.“ Gaz. lit. 6 IV 67 p. 6 (din *referat* + *sintezá*)

referéndum s.n. 1972 –Consultare a tuturor membrilor unui grup, pe o temă oarecare– v. *compozitor-poet* (din lat. *referendum*, fr. *référéndum*; DEX, DN3 – doar cu sensul din domeniul politic)

reflectorizá vb. I (circ.) –A răsfîrîge lumina– „Buton reflectorizant cu șurub pentru fixarea numerelor de circulație. Acesta *reflectorizează* puternic orice fascicol de lumină, contribuind la siguranța circulației.“ R.I. 3 III 71 p. 4 (din engl. *to reflectorize*; DEX-S)

reflectorizánt, -ă adj. (circ.) –Care are proprietatea de a reflecta lumina– „În bătaia farurilor, semnul de circulație capătă o strălucire neobișnuită [...] Secretul semnalului luminos? Un material plastic pe suprafața semnelor de circulație, devenit – pentru a folosi termenul de specialitate – «indicator rutier *reflectorizant*».“ Sc. 21 IX 65 p. 1. „Verificări și la claxon, faruri, capacitatea de încărcare a bateriilor de acumulare, existența triunghiului *reflectorizant*.“ I.B. 12 IV 74 p. 3. „[...] iar marcajul de cel mai modern și eficient tip (cu microbule *reflectorizante*) s-a extins pe circa 14000 kilometri.“ R.I. 10 II 77 p. 1; v. și Cont. 1 VIII 67 p. 9; v. și *catadioptru*, *microbilă*, *reflectoriza* (din *reflectoriza*; DEX, DN3)

reflectorotapie s.f. (med.) –Metodă terapeutică bazată pe provocarea de reflexe cu rol util în alte părți ale organismului– „După cercetările efectuate la Institutul pentru *reflectorotapie* din Moscova s-a ajuns la concluzia că acupunctura poate constitui un mijloc eficient pentru combaterea fumatuului.“ Sc. 27 V 78 p. 5. „[...] acupunctura – alt fel *zis reflexoterapia* – permite influențarea nu numai a funcționării mecanismelor sistemului nervos central, ci și a activității funcționale stomaco-intestinale.“ I.B. 12 XI 84 p. 8 [și *reflexoterapie*] (cf. fr. *réflexothérapie*; DEX, DN3 – *reflexoterapie*)

reflexogén, -ă adj. (med.) –Care determină sau intensifică un reflex– „Stimulo-terapia cutanată – cunoscută sub denumirea de acupunctură – este o metodă de tratament care obține efectul dorit prin iritația anumitor puncte și zone *reflexogene* ale pielii. Efectul se obține printr-o serie de reacții neuro-endocrine și humorale, tinzînd funcțional să restabilească echilibrul funcțional al organismului dereglat de boală.“ I.B. 23 VII 69 p. 3 (din fr. *réflexogène*; DZ; DEX, DN3)

refolosíbil, -ă adj. –Care poate fi utilizat din nou– „Pentru popularizarea unor proiecte-tip *refolosibile* etc., ar fi bine să se editeze un buletin [...]“ Sc. 26 X 61 p. 3 (din *re-* + *folosibil*; DEX-S)

refontá s.f. (franzuzism) –Refacere– „Nu era nevoie de o *refontá*, deoarece în versiunea ei inițială dramatizarea este remarcabilă.“ R.I. 25 VII 75 p. 2 (din fr. *refonte*)

refrișá vb. I (franzuzism) –A împrospăta, a face ca nou– „[...] ateliere pentru *refișat* îmbrăcămintea, călcat pălării etc.“ R.I. 24 I 73 p. 5 (din fr. *rafraîchir*; DEX-S)

regál s.n. (livr.) –Cadou, desfătare– „Cu greu se pot găsi cuvinte de mulțumire și apreciere pentru cei de la televiziune care duminică între orele 18 și 19 au oferit celor mici un adevărat «*regal*» tele!“ Săpt. 2 IV 76 p. 6. „Tot duminică, pe TVR1, un *regal* cu «Divertis».“ Ev.z. 31 I 97 p. 11; v. și 4 V 84 p. 4 (din it. *regalo*, fr. *régál*; DN – alt sens, DEX, DN3)

reggae s. 1984 (americanism; muz.) –Muzică ritmică de origine jamaicană pe care se dansa în anii '70– v. *disco* [pron. *réghe*] (cf. it. *reggae*; DPN 1980)

regíe s.f. (ec.) –Întreprindere de interes public național, proprietate a statului, administrată de către funcționari numiți de Guvern, ale cărei eventuale deficite sînt acoperite de la buget– „Majoritatea *regiilor* merg astăzi în pierdere.“ (din fr. *régie*, germ. *Regie*; cuv. este mult mai vechi, dar a reapărut după decembrie 1989)

regizor-actór s.m. –Actor care face regie– „Stimularea actorilor spre regie, promovarea de *regizori-actori* cît mai numeroși.“ R.I. 8 II

67 p. 2. „[...] un regizor devenit *regizor-actor*, un *regizor-actor* devenit scenarist [...]“ R.I. 11 II 77 p. 2 (din *regizor* + *actor*)

regizor-artíst s.m. –Regizor de înaltă calitate– „Cel dintîi act de creație care îl validează pe *regizorul-artíst* este selecția interpretilor.“ Cont. 17 II 67 p. 5. „Aici se vede clar că a lucrat și gîndit un *regizor-artíst*.“ R.lit. 14 XI 74 p. 16 (din *regizor* + *artist*)

regizor-autór s.m. –Regizor care scrie texte literare (dramatice)– „Nimeni nu-l înțelege pe băiat, nimeni nu încearcă să se apropie de el (nici chiar *regizorul-autór*) și el rămîne singur, singur.“ R.I. 7 X 73 p. 2 (din *regizor* + *autor*)

regizor-culíse s.m. –Responsabil cu pregătirile din culise pentru buna desfășurare a unui spectacol– „Teatrul C. Nottara anunță concurs pentru un post de *regizor-culise*.“ I.B. 1 XI 61 p. 4 (din *regizor* [de] *culise*)

regizor-feméie s.m. –Regizoare– „La Paris a avut loc primul festival al filmelor regizate de *regizori-femei*.“ Cinema 4/74 p. 17 (din *regizor* + *femeie*)

regizor-operator s.m. (cinem.) –Regizor care este și operator al filmului– „*Regizorul-operator* D.T. face prin acest film încă o dată, și dovada calităților care l-au consacrat, colaborînd aici cu operatorul M.P.“ Cont. 26 V 78 p. 8 (din *regizor* + *operator*)

regizor-pedagóg s.m. –Regizor cu calități și/sau îndeletniciri de pedagog– „Aici e cît se poate de necesar acum *regizorul-pedagog* sosit, nu pe fugă, ci cu intenția de a lucra realmente cu colectivul în bună parte rutinizat.“ Cont. 11 XI 66 p. 4. „Fără îndoială, piesa de rezistență a colectivului continuă să fie «Azilul de noapte», spectacol creat acum mai bine de 15 ani de cunoscutul *regizor-pedagog* L.S. Vivien.“ Cont. 15 XI 74 p. 9 (din *regizor* + *pedagog*)

regizor-producátór s.m. –Producător de film care semnează și regia– „Filmul pe care îl pregătește acum *regizorul-producător* St. Kramer [...]“ Cont. 2 XI 62 p. 5. „Producătorul-regizor și *regizorii-producători*“ Cont. 18 XII 70 p. 5 (din *regizor* + *producător*)

regizor-scenaríst s.m. –Regizor care semnează scenariul unei piese de teatru, unui film etc.– „Intenția *regizorului-scenaríst* A.S. a fost aceea de a crea mai degrabă o comedie amară decît una plăcută.“ Cont. 12 IV 63 p. 5. „Coincidentă? Reproducere involuntară din partea *regizorului-scenaríst*? Probabil și una și alta. Viață și rampă se împletec, se întrepîtrund.“ R.lit. 21 X 76 p. 17. „Toate acestea se-nîmplă, pesemne, din dorința *regizorului-scenaríst* de a-i conferi eroului principal – cartoforul – un dram de complexitate.“ Săpt. 19 X 84 p. 5 (din *regizor* + *scenaríst*)

regizor-scenográf s.m. –Regizor care se ocupă și cu scenografia– „Este admirabil dirijată punerea în scenă a *regizorului-scenograf* român Liviu Ciulei.“ R.I. 4 VI 74 p. 24 (din *regizor* + *scenograf*)

regulamént-cádrú s.n. –Regulament cu caracter general– „*Regulamentul-cadru* privind răspunderile, organizarea, funcționarea și dotarea cluburilor de performanță.“ Sc. 22 XII 77 p. 5 (din *regulament* + *cadru*)

rehidratáre s.f. –Reechilibrarea substanțelor lichide într-un organism deshidratat– „Grupa sanguină nu a putut fi însă stabilită, fie din cauză că substanțele care o determină dispăruseră, fie că au fost îndepărtate prin procesul de *rehidratare*.“ Sc. 21 VII 73 p. 6 (din *re-* + *hidratare*; DZ)

rejuacăre s.f. în sint. *meci rejuacăre* (sport) –Partidă jucată în întîlnirile de cupă în cazul în care echipele au terminat un meci anterior la egalitate– „În *meci rejuacăre* contînd pentru optimele de finală ale «Cupei ligii engleze» la fotbal, echipa Tottenham Hotspur a învins cu scorul de 2–0.“ R.I. 26 XI 75 p. 5 (din *re-* + *jucare*)

reláție s.f. (circ.) –Traseu– „Aceleași tarife se practică pe *relația* Germania–București.“ R.I. 6 IX 91 p. 14. „[La metrou] în prezent, se circulă cu viteze de 60 km/h pe *relația* Republica–Armata Poporului.“ R.I. 17 V 94 p. 16; v. și Libertatea 6 X 95 p. 24; v. și *vîrf* (1977) (formal din fr. *relation*, it. *relazione*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

relectură vb. I (semidoct) –A reciti– „A *relectura* istoria, a afla în faptele ei ideile scrierii unor noi opere, înseamnă [...] prețuire față de paginile inspirate, nemuritoare ale înaintașilor.“ I.B. 19 I 76 p. 5 (din *re-* + *lectura*)

relectură s.f. –Recitare, a doua lectură– „G.S. mi-a promis o *relectură* atentă [...]“ R.lit. 5 XI 70 p. 20. „Juriul premiului anual pentru roman Goncourt s-a reunit la 1 octombrie după ce s-au făcut «lecturile de vacanță», în total 174 de romane. S-au ales 24 de cărți pentru «*relectură*».“ R.lit. 17 X 74 p. 23. „M.D. cîștigă la *relectură*,

senzația proșetății se păstrează intactă.“ R.lit. 20 VII 78 p. 2 (din *re-* + *lectură*; cf. fr. *relecture*; DEX-S)

relîn s.n. (text.) „*Relin* este denumirea țesăturii destinată unor astfel de huse, realizate din fire de in și de relon, rezistentă, neșifonabilă și cu un aspect plăcut.“ R.l. 24 XI 66 p. 4 (din *rel[on]* + *in*)

relón s.n. 1960 (text.) –Tip de fibră sintetică– v. *electroplușat, relin, relotin* (după *nilon*, cu inițiala de la *România*; T. Hristea PE 33; LTR, DC; DN3)

relonist s.m. (text.) –Lucrător la fabrica de relon– „Orașul *relonistilor*.“ Sc. 15 XI 60 p. 1 (din *relon* + *-ist*; DN3)

relontex s.n. (text.) „Au început să se producă la fabrica «Tînăra Gardă» bluzele, scampolourile, jachetele și cămășile bărbătești din *relontex*, un fir sintetic, subțire, vopsit în tonuri calde.“ Sc. 16 XII 65 p. 5 (din *relon* + *tex[til]*)

relotîn s.n. (text.) „Colectivul fabricii Pavel Teacenco din Capitală a realizat noi modele de ciorapi din *relotin* (combinație de fire relon și bambac mercerizat)“ Sc. 22 I 61 p. 1 (din *relon*; LTR; DN3)

remake s.n. (cinem.; anglicism) –Ecranizare nouă a unui film turnat mai demult– „Industria mondială a filmului practică, pe scară largă, «*remake*»-uri după opere sau scenarii de prestigiu.“ Sc. 28 IX 74 p. 4. „«Regina africană», frumosul film al lui Houston închinat curajului și speranței, va fi sursa unui *remake* pentru televiziune.“ I.B. 8 IV 77 p. 2. „Adevăratul zel comparativ al stagiunii s-a manifestat în cele două cicluri magistrale care au traversat-o: Variațiuni pe aceeași temă ([...] *remake*-uri) și Premiile de la Cannes.“ R.lit. 13 IX 79 p. 17; v. și 11 VIII 75 p. 3, 20 XI 75 p. 17, Cont. 31 XII 76 p. 12 [pron. *riméic*] (din engl. *remake*; cf. fr. *remake*; PR 1945; DN3, DEX-S)

remantadîn s. (cuv. leton; farm.) „În R.S.S. Letonă a fost creat și experimentat un nou medicament contra gripei. Folosit în scopuri profilactice în anul 1976, medicamentul, care a primit numele de *Remantadîn*, a permis evitarea epidemiei de gripă în republică.“ Sc. 13 IV 77 p. 4

remarcăre s.f. –Punere din nou de marcaje pe traseele turistice– „[...] acțiunile din cadrul «Asaltului Carpaților» care vizează marcarea, *remarcarea*, întreținerea de trasee turistice, crearea altora noi.“ R.l. 30 VI 84 p. 3 (din *re-* + *marcare*)

remorcăbil, -ă adj. 1970 –Care se remorchează– v. *sărăriță* (din *remorca* + *-bil*; DEX-S)

remorcă-camping s.f. –Vehicul pentru camping, tras de un vehicul cu motor– „Coop. Precizia din Arad a început construcția unor *remorci-camping*, atașabile la autoturismele de tipul și mărimile existente în țara noastră.“ Sc. 7 II 67 p. 2 [pron. *remorcă chémping*] (din *remorcă* + *camping*, după fr. *remorque de camping*; D.Tr.)

renegociă vb. I –A negocia din nou– „Free-lance-ul nu beneficiază de bonus. Bonus-ul se *renegociază* în momentul când îți schimbi serviciul [...]“ „22“ 3–9 XII 92 p. 16 (cf. fr. *renegocier*; I. Preda în LR 11–12/92 p. 588)

renegociere s.f. –Negociere repetată– „Cartea Albă privind *renegocierea* aderării Angliei la C.E.E.“ Sc. 28 III 75 p. 6 (din *re-* + *negociere*)

Renél s.n. –Regia Națională de Electricitate– „Luni [...] vor începe lucrările seminarului cu tema «Relația furnizor-consumator de energie electrică», în organizarea *RENEL*.“ R.l. 17–18 X 92 p. 3. „*Renelul* ne-a fericit cu 28 lei pe chilowat.“ R.lit. 35/93 p. 12; v. și R.l. 7 X 92 p. 1, 7 XI 92 p. 2, 13 XII 96 p. 9; v. și *plajă* (Abreviere din *Re[glia] N[ățională] de El[ectricitate]*)

rentabilizare s.f. –Acțiunea de a face rentabil– „Întrunit ieri după amiază, Colegiul largit al Ministerului Comerțului a analizat modul în care s-a desfășurat pînă acum în întreprinderile din subordine acțiunea de *rentabilizare*.“ R.l. 8 III 67 p. 3 (din *rentabiliza*; cf. fr. *rentabilisation*; DMN 1969; DN3)

reologie s.f. (fiz.) „*Reologia* studiază deformarea și curgerea unor materiale care au proprietăți complexe: de exemplu, în anumite situații ele se comportă ca un corp solid, iar în alte situații ca un corp fluid.“ Sc. 30 XI 63 p. 4; v. și R.l. 13 II 84 p. 2 (din fr. *rhéologie*; cf. engl. *reology*, germ. *Rheologie*, rus. *reolohiia*; PR 1943; OSRI; LTR, DC, DTP; DEX, DN3)

reométru s.n. (fiz.) –Regulator de debit al unui fluid supus la presiuni variabile– „Avantajele invenției: [viscozimetru] «Lari» elimină total importul de *rheometre*, poate fi utilizat direct la sonde [...]“ R.l. 2 IV 74 p. 5 [scris și *rheometru*] (din fr. *rhéomètre*; cf. engl. *rheometer*, germ. *Rheometer*, rus. *reometr*; DTP, LTR; DEX, DN3)

reorientă vb.refl. I –A se orienta într-o nouă direcție– „K.G.B.-ul se

reorientează [...] atenția agenților sovietici s-a deplasat acum de la secretele militare la informațiile cu caracter economic, științific și tehnologic.“ R.l. 5 XI 91 p. 5 (din *re-* + *orienta*; cf. fr. *réorienter*; DEX-S)

repansat s.n. (text.) –Repararea defectelor la țesături– „În atelierele de *repansat* abia ai loc să calci din cauza valurilor de țesături.“ Sc. 26 III 61 p. 3

repér s.n. (tehn.) –Fiecare dintre elementele componente ale unui obiect tehnic complex– „Un număr mare de *reper*e care se realizează din mase de presare poliesterice (silurex-premix), fabricate pentru industria constructoare de mașini, electrotehnică, transporturi etc., materializează cercetarea științifică românească în domeniul înlocuitorilor.“ R.l. 11 II 76 p. 3. „*Reper*e de metal“ R.l. 16 I 79 p. 1; v. și 3 IV 81 p. 5 (din fr. *repère*, rus. *reper*; DTP, LTR; DN, DEX – alte sensuri, DN3)

repertoriál, -ă adj. (teatru) –Privitor la repertoriu– „Am adresat câteva întrebări cu privire la programul artistic al teatrului, criteriile selecției *repertoriale* [...]“ Sc. 14 XI 70 p. 4. „Selecția *repertorială*, apelul la partituri celebre a dovedit că interpretările de elită [...] întrunesc întotdeauna adevărată unanimitate a publicului.“ Sc. 2 III 71 p. 7. „Teatrul «Ion Vășilescu» ridică stacheta *repertorială* prin asemenea piese care nu merită să rămână doar amintiri.“ Cont. 18 I 73 p. 4 (din engl. *repertorial*; V. Guțu Romalo C.G. 206–207, 237, I. Iordan în SCL 4/64 p. 413; DN3, DEX-S)

repertorizá vb. I –A înscrie într-un repertoriu, a înregistra– „Un aparat destinat să «*repertorizeze*», pe cale matematică, ațit culorile cît și nuanțele lor, a fost prezentat la salonul de inovații «Inova '73» de la Paris.“ R.l. 22 VI 73 p. 6 (din *repertoriu* + *-iza*; cf. fr. *répertorier*; DEX-S – și *repertoriá*; S. Șora, RLR 52/88 p. 12)

replică s.f. 1. (artă) –Copie, reproducere a unui original– „Statuile respective urmează să fie înlocuite cu *replici* în curs de realizare în atelierele din Londra ale lui British Museum, unde se dețin mulaje ale originalelor [...]“ Sc. 23 X 76 p. 5; v. și R.l. 15 XII 80 p. 6. 2. (geol.) „[Cutremurele] au fost urmate de *replici* în general slabe, *replici* care s-au înregistrat și de această dată în noaptea de 4 spre 5 martie.“ Sc. 6 III 77 p. 2. „*Replicile* – mișcări tectonice ulterioare acestor seisme de mare adîncime și foarte puternice – apar la scurt interval, în succesiune, avînd o mică intensitate.“ Sc. 10 III 77 p. 5. „În urma principalului cutremur înregistrat duminică dimineață au avut loc *replici* cu intensitate de peste 5 grade pe scara Mercalli pînă în dimineața zilei de 16 aprilie.“ Sc. 17 VI 77 p. 6; v. și R.lit. 16 VI 77 p. 8 (sensul 1 din fr. *réplique*, engl. *replica*; DEX, DN3 – sensul 1)

replică-cheie s.f. –Replică foarte importantă– „O *replică-cheie* a lui Brâncoveanu.“ R.lit. 13 XI 69 p. 25. „Două *replici-cheie* pentru înțelegerea lui Play Strindberg [...]“ Cont. 11 III 71 p. 4. „Nu putem ști totdeauna, sub specia vieții, cine e locatar principal și cine tolerat – spune una din *replicile-cheie* ale piesei.“ Sc. 28 I 77 p. 4 (din *replică* + *cheie*; A. Giurescu M.C. 33)

reportaj-anchetă s.n. –Reportaj sub formă de anchetă– „Remarcăm, de asemenea, paginile memorialistice semnate de M.P [...] și *reportajul-anchetă* realizat de S.P.“ Cont. 24 III 72 p. 3. „Următoarea rubrică, o rubrică menită să ne dea speranțe [...] în cea mai mare parte realizabile, așa cum am putut constata urmărind *reportajul-anchetă* al emisiunii Magazinul femeilor.“ Săpt. 27 VI 75 p. 6. „Ce e nou în salonul de pictură și sculptură al municipiului București – *reportaj-anchetă* de R.G.“ Pr.R.TV 13 I 77 p. 10; v. și Săpt. 26 III 76 p. 5; v. și *reportaj-interviu* (din *reportaj* + *anchetă*)

reportaj-eséu s.n. –Reportaj cu calități de eseu– „Povestirea este mai mult un *reportaj-eseu*.“ Cont. 25 VI 62 p. 3. „Pledoarie pentru viață (color). *Reportaj-eseu*“ Sc. 23 XI 86 p. 5; v. și *reportaj-interviu* (din *reportaj* + *eseu*)

reportaj-interviú s.n. –Material publicistic în care sînt folosite deopotrivă procedeele reportajului și ale interviului– „Unul din ultimele numere ale revistei «Esquire» publică [...] un *reportaj-interviú* cu prolificul scriitor american Tennessee Williams.“ Cont. 17 XII 71 p. 10. „[...] iugoslavul B.K., membru în biroul F.I.D.E., a realizat un *reportaj-interviú* în care «personajul central K [...] face unele mărturisiri interesante».“ Săpt. 15 III 74 p. 14. „Reportajul-poem și reportajul-monografic, reportajul-eseu și reportajul anchetă, reportajul-evocare și reportajul-dialog, *reportajul-interviú* și reportajul sociologic, iată numai câteva din tipurile de reportaje prezente.“ R.lit. 28 XI 74 p. 17 (din *reportaj* + *interviú*)

reportaj-poém s.n. –Reportaj cu calități de poem– „Marile

reportaje-poeme [ale lui Geo Bogza] Cont. 18 IX 64 p. 3; v. și *reportaj-interviu* (din *reportaj* + *poem*)

reporter-documentarist s.m. „Cu 44 de ani în urmă, scrie în concluzie Sulzberger, mi-am făcut intrarea în presă ca *reporter-documentarist* la «morga» unui ziar din Pennsylvania (în limbajul presei americane prin «morgă» se înțelege sala de documentare unde se păstrează colecțiile ziarelor).“ Sc. 11 I 78 p. 6 (din *reporter* + *documentarist*)

reporter-fotograf s.m. –Reporter care execută fotografii– v. *artist-fotograf* (din *reporter* + *fotograf*)

reporter-operator s.m. (cinem.) –Reporter care este și operator– „Lenau și Banatul. 175 de ani de la nașterea poetului. Documentar în colaborare cu F.L. și N.B.; *reporter-operator* I.E.“ Pr.R.TV 12 VIII 77 p. 12 (din *reporter* + *operator*)

reporter-prozator s.m. –Reporter care scrie proză– „Prozatori reporteri și *reporteri-prozatori* scriu pagini de notație directă sau divaghează inspirat într-o eseistică de bună calitate.“ R.I. 18 II 67 p. 2 (din *reporter* + *prozator*)

reportofon s.n. –Magnetofon special pentru reportaje și interviuri– „[...] refuzând *reportofonul* oferit, preferă să-mi dea răspuns scris.“ Săpt. 28 IX 75 p. 4. „Am reușit să vorbim doar cu unul dintre ei [bișnițari], iar acesta a refuzat să-și spună numele. Ceilalți au fugit de *reportofon* ca dracu' de tămie.“ Cotid. 1 X 92 p. 6. „Ziaristul C.N. găsea oricând un răspuns în fața *reportofonului* deschis.“ „22“ 32/93 p. 5 (din *repor[ter]* + [*magneto*]fon; DEX-S)

representativitate s.f. (pol.) –Reprezentarea unei instituții, a unui stat etc. în relațiile cu alte instituții, state etc.– „Prima funcție a unui președinte este *representativitatea*“ „22“ 1–8 XII 92 p. 7 (cf. fr. *représentativité*; PR 1954; DN3)

reprint s. (cuv. engl.) –Retipărire– „A început publicarea unui «*reprint*», și anume Cartea cu poze pentru copii, apărută la Weimar, în vremea lui Goethe.“ Cont. 10 III 78 p. 12 [pron. *riprint*] (DEX-S)

reprografie s.f. (tehn.) „*Reprografia* în pericol. Au trecut oare vremurile bune ale tehnicii de fotocopiare? [...] Prin generalizarea folosirii acestei descoperiri, uriașa industrie a «*reprografiei*» (știința sau tehnica reproducerii) este amenințată cu dispariția. La prima vedere pare surprinzător că tehnica anticopie a fost pusă la punct tocmai de către «Rank Xerox», societatea căreia îi revin 60 la sută din profiturile industriei mondiale a reproducerii documentelor.“ Sc. 14 XI 74 p. 6 (din fr. *reprographie*, engl. *reprography*; DMN 1963, BD 1967; DEX-S)

reptilă monetară sint.s. 1976 (ec., fin.) –Limită a fluctuației cursului bancar pentru un ansamblu anumit de monede– v. *șarpe monetar* //din *reptilă* + *monetară*//

reradiă vb. I –A retransmite (semnalele radio sau de televiziune)– „Semnalele de televiziune emise de stațiunea din Andover (statul Maine, SUA) au fost recepționate pe satelit și, după o prealabilă amplificare, ele au fost *reradiate* către stațiile corespunzătoare din Europa.“ Sc. 4 VIII 62 p. 3 (din *re-* + *radia*)

resentimentar, -ă adj. –Care nu poate trece peste amintirea unor neplăceri din trecut– „Redacția «22» nu împărtășește opinia [...] că deținuții politici ar reprezenta opoziția *resentimentară*.“ „22“ 24–30 XII 92 p. 13. „Alți autori de memorii sint însă pătimiși pînă la a fi revendicativi, *resentimentari* cu ostentație.“ R.lit. 23/93 p. 1; v. și „22“ 7–13 I 93 p. 1 (din *resentiment* + *-ar*; cf. fr. *ressentimental*; MNC 1977)

resortisant s.m. (jur.) –Persoană protejată de țara de origine, chiar dacă se află pe un teritoriu străin– „Autoritățile guvernamentale ale Laosului au dispus dizolvarea a două organizații reacționare din această țară. Este vorba de așa-numita «asociație a *resortisanților* chinezi», fondată în 1952 de interpuși ai regimului din Taiwan, și de așa-zisa «uniune a asociațiilor laoțiene».“ Sc. 24 VI 75 p. 6; v. și R.I. 30 IX 93 p. 8 (din fr. *ressortissant*; DEX, DN3)

respiro s.sg.tant. (livr.) 1. –Relaxare, repaus– „În genere, ziua de odihnă este un eficient «*respiro*» pentru toți membrii caravanei despresurați de grijile presante ale programului zilnic.“ R.I. 17 VI 74 p. 5; v. și Sc. 19 XII 79 p. 1. 2. (impropriu) –(Ultima) oră– „Stirile de ultim *respiro* referitoare la mode.“ Săpt. 23 I 76 p. 8 (din it. *respiro*; DEX-S; cuv. este mai vechi în română)

respirométru s.n. (med.) „Prof. E.W.B. de la Universitatea din Columbia britanică (Canada) a pus la punct un «*respirométru*», aparat care permite modificarea artificială a presiunii atmosferice pentru adaptarea atleților la altitudini mari.“ Sc. 4 III 67 p. 7; v. și Sc. 27 IX 74

p. 5 //din *respiro* + *-metru*, probabil după un model engl.; C. Lupu în SCL 6/82 p. 505; DEX-S//

restaurant-berărie s.n. –Restaurant în care (ca băutoră) se servește mai ales ori exclusiv bere– „În 1955–1956 acest *restaurant-berărie* a fost în întregime renovat.“ Cont. 10 III 67 p. 7 (din *restaurant* + *berărie*)

restaurant-cabană s.n. –Restaurant amenajat într-o cabană– „Avem un *restaurant-cabană* în pădurea Adîncata care este nerenabil.“ Sc. 11 XII 67 p. 2 (din *restaurant* + *cabană*)

restaurant-cantină s.n. –Restaurant cu profil de cantină– „TAPL București ne-a anunțat ieri că a deschis în localul fostului *restaurant-cantină* din str. Lipsani un nou restaurant cu autoservire, prevăzut cu o linie modernă.“ R.I. 24 II 67 p. 3. „Ar fi mult mai necesare *restaurante-cantină*.“ Cont. 26 II 74 p. 9 (din *restaurant* + *cantină*)

restaurant-cherhană s.n. –Restaurant cu specific de cherhană– „De curînd, pe malul lacului Siutghiol s-a deschis acest nou *restaurant-cherhana*.“ R.I. 25 VII 69 p. 2 (din *restaurant* + *cherhana*)

restaurant-cramă s.n. –Restaurant cu specific de crămă– „La subsol se va amenaja un *restaurant-cramă* ce va fi legat de un alt restaurant care va funcționa la parter.“ Sc. 2 IV 78 p. 5. „Între *restaurantul-cramă* Universal [...] și restaurantul Bucur [...] există multe puncte comune.“ I.B. 14 IX 84 p. 6 (din *restaurant* + *cramă*)

restaurant-grădînă s.n. –Restaurant cu grădînă– „La cunoscutul, greoiul și etc., etc. *restaurant-grădînă* «Miorita», cînd e sare nu-i mălai [...]“ Sc. 11 VIII 67 p. 2 (din *restaurant* + *grădînă*)

restaurant-hotel-școală s.n. –Restaurant și hotel cu rol de școală– „Înființarea complexului «*restaurant-hotel-școală* Viilor» are un scop foarte precis: practica elevilor să se desfășoare sub supravegherea instructorilor, în condiții identice cu cele existente în rețeaua de deservire.“ I.B. 5 XII 67 p. 4 (din *restaurant* + *hotel* + *școală*)

restaurant-ospătărie s.n. –Restaurant cu specific de birt– „La Călărași și Alexandria s-a deschis cîte un *restaurant-ospătărie*.“ Sc. 8 V 62 p. 1 (din *restaurant* + *ospătărie*)

restaurant-pensiune s.n. –Restaurant cu specific de pensiune– „Unele *restaurante-pensiune* refuză să servească elevilor masa de prînz.“ I.B. 20 X 69 p. 1; v. și *ceainărie-cofetărie* (din *restaurant* + *pensiune*)

restaurant-pizzerie s.n. –Restaurant cu specific de pizzerie– „[Mafia] dispune, în prezent, de o vastă rețea comercială: *restaurante-pizzerii*, mari magazine alimentare cu autoservire, întreprinderi de import-export și de turism.“ R.I. 18 VII 85 p. 6 (din *restaurant* + *pizzerie*, după it. *ristorante-pizzeria*)

restaurant-terasă s.n. –Restaurant pe terasă– „La punctele de îmbarcare au fost construite două *restaurante-terasă* de toată frumusețea, din sticlă și masă plastică.“ Sc. 24 VII 63 p. 3; v. și I.B. 19 V 67 p. 1 (din *restaurant* + *terasă*)

restaurant-zahană s.n. –Restaurant cu specific de zahană– „La *restaurantul-zahana* «Bumbești» am făcut cunoștință cu cîteva inovații (nu prea noi, e drept) în materie de măsură: coniacul – cîntărit cu... ochiometrul.“ I.B. 13 XII 73 p. 3 (din *restaurant* + *zahana*)

restaurație s.f. (pol.) –(După 1989) Revenirea la putere a neocomuniștilor, recomunizare– „«*Restaurația*» realizată prin acapararea feroce a puterii și legitimată prin «alegerile» din 20 mai 1990 a creat condițiile ideale pentru refacerea fațadei.“ R.lit. 21 II 91 p. 4. „Un proces de *restaurație* cripto-comunistă sub oblăduirea puterii actuale.“ R.lit. 4/96 p. 3; v. și 11/92 p. 3, Calende V 93 p. 10, D. 33/93 p. 3, „22“ 41/93 p. 9; v. și *recomunizare* (cf. fr. *restauration*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

restructură vb. I (eufemism din perioada comunistă) –A da afară dintr-un serviciu pe cei considerați a nu avea „dosarul bun“– „Bietul X a fost *restructurat*, fiind fiul lui Y, epurat (comprimat) în anii '50.“ (Magdalena Vulpe în LR 1–2/92 p. 105–107)

reșapăt s. 1975 (tehn.) –Recondiționarea unei anvelope uzate prin adăugarea unui nou strat de cauciuc– v. *tipodimensiune*; v. și Cont. 31 V 80 p. 10 (din fr. *rechapé*; DN3)

rétro adj.inv. –Care marchează o întoarcere (reluînd sau imitînd un stil mai vechi)– „[...] o modă «*retro*» a pălăriilor și coafurilor aducînd încă aminte de moda anilor dinainte de primul război mondial.“ R.I. 15 VII 75 p. 6. „A adopta stilul *retro*, în concepția lor, înseamnă a da libertatea să se folosească toate formele, schemele, combinațiile care de-a lungul anilor au prins la public, au făcut vînzare, au avut succes.“

Săpt. 3 XI 78 p. 8. „Parfumul «*retro*» al străzilor, cafenelelor bucurăse [...]” Sc. 22 II 79 p. 4 (abreviere din fr. *retrograde*); DMC 1973; L. Seche în SCL 2/76 p. 202; DEX-S)

retroproiectór s.n. 1971 (tehn.) – Aparat de proiectie pe un ecran aflat în spatele operatorului – v. *audiovizual* (din fr. *retroprojecteur*; DMC 1965; DEX-S)

retroproiectie s.f. (fig.) – Proiectare înapoi în timp – „Portretele sale cuprind notații ale psihologului moralist [...] dar și reflecții ale criticului care procedează la o *retroproiectie* a operei în existența autorului ei.” Luc. 8 XII 73 p. 6 (cf. fr. *retroprojection*; FC II 214, 215; DTP; DN3 – alt sens, DEX-S)

revanșism s.n. (pol.) – Atitudine politică dictată de spiritul de revanșă, după o înfrângere – „Italienii încep să înțeleagă din ce în ce mai bine realitatea pericolului *revanșismului* și al militarismului vestgerman și chiar consecințele pe care le are în propria țară.” R.l. 16 IX 61 p. 4 (din germ. *Revanchismus*, fr. *revanchisme*; PR 1950, F; DEX, DN3)

reveioná vb. I (rar) – A petrece revelionul – „Împună cu alți colegi de-ai mei, de la Teatrul Național și de la alte teatre, voi *reveiona* la ATM.” I.B. 31 XII 60 p. 1 (din fr. *réveillonner*; DN3)

revendică vb. I – A-și atribui, a-și asuma (de obicei o crimă, un atentat, răpirea unei persoane etc.) – „Două organizații teroriste diferite au «*revendicat*» – acesta este termenul încetățenit în vocabularul ziarelor care sînt puse mereu în situația de a relata despre asemenea nemernicii – asasinarea remarcabilului irlandez.” R.lit. 3 V 79 p. 22. „Pînă în prezent, cele cinci atentate nu au fost *revendicate*.” R.l. 21 V 79 p. 6 (din fr. *revendiquer*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

reversív, -ă adj. 1995 – Care are efect doar pe durata administrării sau funcționării – v. *planificare familială* (din fr. *réversif*; DN3, DEX-S)

revigorá vb. I – A înviora – „[...] fumătorii care renunță la fumat se nasc a doua oară, organismul lor se *revigorează* ca prin miracol.” I.B. 4 I 74 p. 1. „La Anticariat deocamdată nimic nou; poate ar trebui întreprins ceva spre a fi *revigorate* Anticariatele.” Săpt. 24 I 75 p. 3 (din fr. *revigorer*; A. Beyrer în SCL 5/76 p. 537; DN3)

revigoráre s.f. – Înviore – „Prin publicarea acestor teze de doctorat se poate observa o *revigorare* a criticii de tip universitar.” Argeș 9/73 p. 5. „[...] o binevenită (chiar dacă nu suficient încă) *revigorare* a interesului pentru dramaturgia interbelică.” Cont. 9 VII 76 p. 9 (din *revigora*; DN3)

revistoid, -ă adj. (peior.) – Cu caracter de revistă – „În 1932, într-un film *revistoid* de mîna a patra, o debutantă se afla înțepenită în centrul unui ecran gol și negru.” I.B. 11 IV 73 p. 2 (din *revistă* + *-oid*)

revizor-contábil s.m. – Contabil care îndeplinește munca de revizor – „Cînd *revizorul-contabil* M.I [...] a venit să controleze unitatea din str. Brezoianu nu s-a descoperit mare lucru.” Sc. 18 II 67 p. 1. „Sînt promovați în funcția de *revizor-contabil* începători lipsiți de pregătire.” Sc. 29 III 71 p. 2 (din *revizor* + *contabil*)

revopsíre s.f. 1975 – Acțiunea de a vopsi din nou – v. *zebrá* (din *re-* + *vopsire*)

revuíst s.m. (spect.) – Autor de spectacole de revistă – „Un încercat *revuíst*, H.N., ne invită la Teatrul «Ion Vasilescu» în dubla calitate de autor și regizor [...]” I.B. 2 IV 75 p. 5 (din fr. *revuiste*; C. Lupu în CL 1/83 p. 50; DEX)

rezidént, -ă s.m.f. (inv. medical) – Absolvent medicinist care își perfecționează practica în spital – „La încheierea fiecărei etape, *rezidentul* va susține un examen.” R.l. 5 X 95 p. 5. „Cunoștințele necesare studentului în medicină și *rezidentului* în obstetrică și ginecologie.” R.l. 1 V 96 p. 5 (din fr. *résident*; DEX, DN3 – alte sensuri)

rezidențiát s.n. (inv. medical) „Ministerul Sănătății organizează concurs de intrare în *rezidențiát* (fostul secundariat).” R.l. 5 X 95 p. 5. „Medicii aflați în stadiu de *rezidențiát*.” R.l. 15 V 96 p. 5; v. și Ev.z. 8 XI 96 p. 16, 13 III 97 p. 6 (din *rezidență* + *-iat*, după modelul lui *secundariat*; cf. fr. *résidanat*; MNC 1979)

rezistént, -ă s.m.f. (pol.) – Patriot care se împotrivesc unui regim totalitar – „Deșliu a fost un *rezistent* adevărat, care a plătit cu două decenii de marginalizare și umilinte un deceniu de privilegiu. A încetat de a mai fi, prin optiune proprie, nomenclaturist cultural.” R.lit. 28/92 p. 15; v. și „22” 25/92 p. 2 (din fr. *résistant*, it. *resistente*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

rezistență s.f. (pol.) – Împotrivire la un regim totalitar – „Elisabeta

Rizea [este o] figură de lumină a *rezistenței* românești.” R.lit. 29/93 p. 9 (din it. *resistenza*; cf. fr. *résistance*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

rezultát-surpríză s.n (sport) – Rezultat neașteptat – „N-a lipsit mult ca meciul de aseară dintre «Politehnica București» și «Politehnica Brașov» să se încheie cu un *rezultat-surpríză*.” Sc. 26 XII 70 p. 7. „*Rezultate-surpríză* și cîteva modificări de clasament.” Sc. 21 XI 75 p. 3. „Scoruri mari, *rezultate-surpríză*, interes sporit pentru viitoarele etape [...]” R.l. 23 V 77 p. 5; v. și Sc. 10 IV 76 p. 5 (din *rezultat* + *surpríză*)

rezultatív, -ă adj. – Care aduce un bun rezultat – „De altfel, majoritatea pugiliștilor sovietici au vădit înclinații către un stil de box clasic și foarte *rezultatív* (8 semifinaliști, 6 finaliști, 5 campioni).” Sc. 16 XI 70 p. 3 (din *rezultat*; cf. fr. *résultatif*, rus. *rezultatívnií*; I. Iordan în SCL 2/60 p. 183–184, 3/63 p. 310; DN3)

Riceteín s. 1976 – Produs bogat în proteine – v. *superproteic*

ridicá vb. I – A aresta – „Poarta înaltă de fier a fost *ridicată* (ce bizar, mama a folosit acest cuvînt pe care-l folosea și cînd vorbea de arestarea cuiva). Da, a fost *ridicată* de niște indivizi de la ICRAL.” LAI 5 VI 95 p. 7 (DEX – alte sensuri; sensul este mai vechi)

ríft s.n. (geol.) „*Rifturile* reprezintă marile rupturi ale scoarței, un fel de ferestre deschise în carapacea solidă a globului spre misterele mantalei superioare.” Cont. 10 II 78 p. 5 (din fr., engl. *rift [valley]*; PR 1959, BD 1970; LGG, DG; DN3)

rigidizá vb. I – A face să devină (mai) rigid – „Mai nepotrivită este aplicarea unei singure metode, fie și a celei comparatiste, ceea ce *rigidizează*, din păcate, structura cărții.” R.lit. 26 II 76 p. 8 (din *rigid* + *-iza*; cf. fr. *rigidifier*; DMC 1950; DEX – alt sens)

ring s.n. (tehn.) – Mașină folosită în industria textilă pentru întinderea tortului, răsucirea firului și înfășurarea lui pe țevi – „Sînt viitori filatori, acum elevi practicanți. Zilnic cîte o grupă de 70 din acești tineri montează utilaje – *ringuri*, flevere, bătăje – sub conducerea directă a directorului întreprinderii [...]” R.l. 11 VII 78 p. 5 (din germ. *Ring*; DEX, DN3)

ripáre s.f. (tehn.) „În pregătirea haldelor, s-a luat măsura ca toate lucrările de *ripare* (deplasările transportoarelor) să fie încheiate încă în luna octombrie.” R.l. 30 IX 85 p. 5 (din *ripa*; DN3)

rituálic, -ă adj. (rar) – De ritual – „[...] au gîndit piesa [...] într-un sens *ritualic*, al unei geometrizări pregnante a tensiunii dramatice.” Luc. 23 IX 78 p. 4 (din *ritual* + *-ic*; DEX)

rizofúlg s.m. 1979 (alim.) – Fulgi de orez – v. *grispanđin* (probabil din fr. *riz* “orez” + *fulg*, după modelul lui *cartofulg*)

road s. 1985 (anglicism) – Drum – v. *avenue* [pron. *răud*]

robotícă s.f. „Dezvoltarea tot mai mare pe care a luat-o în ultimul timp *robotica*, conducerea și desfășurarea automată a proceselor de producție, a determinat Universitatea «Paul Sabatier» din Toulouse să organizeze un curs special în acest domeniu.” Sc. 25 VI 81 p. 7. „Și în aceste sectoare *robotica* va avea prioritate.” R.l. 19 III 84 p. 3; v. și 8 IV 84 p. 6 (din fr. *robotique*; cf. engl. *robotics* 1941; MNC 1944; DEX-S)

robotizá vb.refl. I – A deveni un (fel de) robot – „Cîntăreții au trebuit să renege totul, să intre într-un «țipar», să se supună «echipei», să-și schimbe numele, să se *robotizeze*.” Cont. 16 II 73 p. 11 (din *robot* + *-iza*; cf. fr. *robotiser*; DMC 1960)

robotizáre s.f. 1. „Condiția succesului – *robotizarea* – intrarea într-un «țipar»” (O ilustrație la articolul „Rețetă pentru fabricarea unui cîntăreț”) Cont 16 II 73 p. 11. „Ilie Năstase este considerat ca unul din ultimii oameni de geniu din acest sport, total opus tendinței de *robotizare* a sportului cu racheta.” R.lit. 10 VII 75 p. 22. 2. – Dotare cu roboți industriali – „Care este stadiul actual și programele de viitor ale *robotizării* industriei pe plan mondial și în țara noastră?” Cont. 24 X 80 p. 5; v. și I.B. 21 VI 85 p. 4 (din *robotiza*; cf. fr. *robotisation*; PR 1965)

robotologíe s.f. – Tehnica construirii roboților industriali – „Lucrările celei de-a șaptea reuniuni internaționale consacrate roboților industriali [...] a avut loc la Tokio și a prilejuit o analiză a actualului stadiu al «*robotologiei*».” R.l. 4 II 78 p. 6 (din *robot* + *-logie*)

rocárie s.f. (geol.) – Teren plin de pietre, de roci sau de stînci – „În afară de aceasta, parcul va mai avea ca elemente decorative: pergole, ziduri și *rocării*.” R.l. 27 XI 76 p. 4 (din *rocă* + *-arie*; cf. fr. *rocaille*)

róchie-furóu s.f. – Rochie dreaptă, în formă de furou – „Blazers [...] *rochia* de seară-*furou*, fără spate, drapată după legile artei statuilor.” Săpt. 12 V 72 p. 16. „Rochiile de casă au decoltee asemenea rochiilor de seară [...] Sînt simple *rochii-furou*, lungi, brodate cu paiete sau

purtate cu o floare mare roșie.“ Săpt. 4 VII 75 p. 8 (din *rochie* + *furou*, după fr. *robe fourreau*)

rôchie-túb s.f. –Rochie dreaptă, în formă de tub– „*Rochiile-tub* în culorile toamnei, sub impermeabile și paltoane lungi, aceasta este recomandarea caselor de modă pariziene.“ Sc. 18 IV 75 p. 2 (din *rochie* + *tub*)

rock (and roll) s.n., adj. (anglicism; muz.) –Muzică modernă americană, născută din jazz; dans pe această muzică– „În vacarmul care s-a iscat, cutii de conserve și sticle de bere au fost lansate împotriva agenților, în timp ce formațiile de muzică *rock* continuau să cânte suprasolicite aparatul de amplificare, pentru a acoperi strigătele.“ R.I. 30 IV 74 p. 6. „Supunând un număr de plante unor «doze» apreciable de «*rock 'n roll*», s-a observat o încetinire a creșterii acestora [...]“ Sc. 30 VI 74 p. 6. „Tot în București se află și A.U.: se pare că va imprima la Electrecord un disc cu [...] *rock-uri!* Nu-i cam mare distanța dintre jaz și *rock and roll?*“ Săpt. 5 VII 74 p. 7. „Regele *rock*-ului, Elvis Presley, și-a schimbat total modul de viață [...]“ Săpt. 14 III 75 p. 5; v. și 14 II 75 p. 4, Pr.R.TV 16 X 83; v. și *comics*, *disco-ghid-rock*, *folkist*, *pop*, *stres*, *week-end* [pron. *roken(d)rol*]; scris și *rock'n roll* (din engl. *rock (and roll)*; cf. fr. *rock (and roll)*; PR, DMN 1957; DJ; DN3)

rock s.m. (anglicism; muz.) 1. –Cântăreț de rock– v. *fan*. 2. –Adept al muzicii rock; tânăr care se îmbracă și se poartă asemenea cântăreților de rock– „Curiozitatea m-a făcut să urmăresc un grup de *rockeri*.“ R.I. 24 IX 93 p. 16; v. și *raper* (cf. fr. *rock*; DMC 1969)

rockotecă s.m. (muz.) –Discotecă specializată în muzică rock– „În timpul liber merg de obicei la *rockotecă*, la petreceri.“ „22–22–28 IV 93 p. 9. „Week-end-ul se petrece la iarbă verde [...] la ski sau în vreo discotecă sau «*rockotecă*».“ Lit. 18/93 p. 2 //din *rock* + *-tecă*//

rodopsin s. (biol.) „Specialiștii sovietici în domeniul oftalmologiei au descoperit că ochiul uman transformă energia luminii în energie electrică cu ajutorul albuminei care se găsește în retina ochiului [...] Albumina respectivă, denumită «*rodopsin*», face, în prezent, obiectul unei cercetări atente pentru a i se stabili structura.“ R.I. 6 XI 77 p. 6 [și *rodopsină*] (din fr. *rhodopsine*; PR 1950; DT, LTR; DEX-S)

rofotipie s.f. „Ce este *rofotipia?* Un procedeu nou de multiplicare a lucrărilor grafice mono- sau policrome. Sub acest titlu procedeul a fost brevetat în anul 1963 și oferit Uniunii artiștilor plastici de autori, N.R. și A.D.“ Sc. 12 VI 73 p. 4 (probabil din *Ro[mânia]* + *fo[tografie]* + *-tipie*)

rol s.n. în sint.s. *guler rol* –Guler în formă de rulo– „Linia actuală: rochii și fuste mai lungi, de format tubular, mîneci căzute, *guler rol* foarte pronunțat care poate servi drept glugă.“ R.I. 27 XI 75 p. 3. „Costum cu *guler rol*.“ Emisiune TV 9 I 84 (după fr. [*col*] *roulé*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

rol-chéie s.n. 1977 –Rol de mare importanță– v. *rutin* (din *rol* + *cheie*)

rollerskate s.n. (anglicism; sport) „După modelul anglicizării rotilor –*rollerskate*, a alergatului – jogging și «sări coarda» a primit acum în Occident denumirea de *skipping*.“ R.I. 28 V 80 p. 6 [pron. *rolerskéit*]

rom s.m. –Țigan– v. *șmenar* (1995) (din țig. *rom* “om”); DEX; cuvîntul este mai vechi, dar a început să fie folosit frecvent după 1989)

román-biografie s.n. –Roman în care se pornește de la o biografie– „*Roman-biografie*, asemenea «Intrusului» (chiar dacă aici e vorba doar de un fragment biografic).“ Sc. 4 VI 72 p. 1. „Un *roman-biografie* [Paul Georgescu, «Doctorul Poenaru»]“ Cont. 31 XII 76 p. 10 (din *roman* + *biografie*)

román-cronică s.n. –Roman care își propune să fie o cronică a epocii pe care o prezintă– „În ce privește modalitatea *romanului-cronică*, putem depista rădăcinile pînă la Neculce.“ Luc. 3 VIII 67 p. 9. „Scriitorul își propune, așadar, să realizeze un *roman-cronică*, o radiografie cât mai exactă a evenimentelor, a comportamentului uman în fața unor evenimente-limită pline de tragism [...]“ R.I. 3 X 74 p. 4. „*Romanul cronică*“ R.I. 17 VIII 78 p. 9; v. și Săpt. 28 XII 73 p. 4, R.I. 21 II 75 p. 2 (din *roman* + *cronică*)

román-epopee s.n. –Roman care evocă fapte eroice și glorioase– „Articolele lui I.I. aduc elogii succeselor raportate de *romanul-epopee* din proza realismului socialist.“ Gaz.lit. 16 XI 61 p. 2. „În *romanul-epopee* «Centennial» [...] filonul indian este prezent în genealogia mai fiecărei familii americane.“ R.I. 3 VIII 75 p. 22. „Un *roman-epopee* de G.K.“ R.I. 21 VIII 75 p. 22 (din *roman* + *epopee*)

román-foiletón s.n. –Roman publicat pe fragmente în reviste sau

ziare– „Cu 55 de ani în urmă, un editor dibaci, Arthème Fayard, lansa primul *roman-foiletón* din seria «Fantomas» [...]“ Cont. 1 VII 66 p. 4. „Voga seriilor de televiziune a dat un subprodus, succesul modern al *romanelor-foiletón* [...]“ R.lit. 27 IX 84 p. 22 (din *roman* + *foiletón*; DN3)

román-fréscă s.n. –Roman care prezintă amplu o epocă– „În cadrul discuțiilor despre proză [...] alarmarea, iritarea și furia multora a fost *romanul-frescă*.“ Gaz.lit. 16 XI 61 p. 2. „Succesul *romanului-frescă* al lui G. se datorează prezentării la televiziunea franceză a serialului.“ Cont. 18 XII 70 p. 10. „*Romanul-frescă* «Timpul și furtunile» nu e lipsit de momente dinamice și nici chiar de episoade palpitante, precum [...] acela al asasinării ministrului de interne Banciu, în care naratorul introduce și întreține cu iscusință suspens-ul.“ Sc. 13 III 78 p. 4; v. și Sec. 20 3/62 p. 185, Sc. 31 I 63 p. 4, Luc. 10 X 70 p. 4, 22 II 75 p. 4, R.I. 12 III 75 p. 2 (din *roman* + *frescă*)

román-meditație s.n. –Roman în care predomină meditația– „Să avansăm, deocamdată, câteva reflecții despre două *romane-meditații*, căci «Galeria cu viță sălbatică» și «Racul», diferențiate ca expresie, își apropie vocile, totuși, în slujba aceluiași dialog despre Om în relațiile cu Societatea, despre temporar și eternitate.“ R.lit. 19 V 77 p. 6. „E un roman-roman, adică viață, acțiune, psihologie, dramă, tragedie, absurd, grotesc, umor, adică tot ce intră în registrul existenței eterne a vieții [...] Desigur este și un *roman-meditație*, dar nu un roman dizertație, decât dacă presupunem că romanul meu nu e bun [...]“ R.I. 23 V 77 p. 2 (din *roman* + *meditație*)

román-pamflét s.n. –Roman cu caracter de pamflet– „[...] ample *romane-pamflet* menite să înfățișeze pe o osatură de fapte reale, nu fictive, peisajul politico-social al epocii monarhice.“ R.lit. 25 III 71 p. 6. „În 1937, Lion Feuchtwanger abordă *romanul pamflet*.“ R.I. 20 I 75 p. 2 (din *roman* + *pamflet*)

roman-puzzle s.n. –Roman alcătuit din fragmente, ca în jocul puzzle– „*Romanul-puzzle* alcătuit din aceste proze e plin de «viziumi» al căror echivalent în literatura română n-ar putea fi căutat decât în Eminescu.“ LAI 7 VI 93 p. 3. „[...] ciclul de povestiri «Pergamentul diafan», dispus în forma unui *roman-puzzle*.“ Lit. 21/93 p. 4 [pron. *román-pázl*] (din *roman* + *puzzle*)

román-reportaj s.n. –Roman alcătuit din alăturarea unor reportaje– „«Oameni ca zeii» e un *roman-reportaj*.“ Cont. 6 II 65 p. 3. „Eu cred că niște bune *romane-reportaj*, indiferent de cât de durabile sînt, n-ar strica deloc.“ R.lit. 25 II 71 p. 11; v. și Cont. 21 X 66 p. 2 (din *roman* + *reportaj*)

romanist, -ă s.m.f. (pol.) –Adept al politicii duse de Petre Roman– „Aceștia – țărăniștii, *romanistii* și patricii – ar fi categoriile umane care periclitează soarta țării în concepția domnului Ion Iliescu.“ R.I. 17 IX 92 p. 1 (din n.pr. *Roman* + *-ist*)

rón-go-rón-go s. 1974 –Tip de scriere din Insula Paștelui– v. *tokapu*
roșcartóf s.m. (bot.) „În diferite ziare au apărut, recent, relatări amănunțite despre un hibrid inedit – de roșie și cartof – realizat de geneticienii vest-germani în colaborare cu cei danezi. [Noua plantă] a fost botezată potatomato, de la cuvintele englezești «potato» (cartof) și «tomato» (roșie) – ceea ce s-ar putea traduce prin *roșcartof*.“ Sc. 27 VII 78 p. 6 (C. Lupu în SCL 6/82 p. 503)

roșu carmín adj.inv. –Roșu aprins– „Florile sînt mărișoare [...] alcătuite din cinci petale late, de culoare *roșu-carmín*.“ Sc. 21 VII 62 p. 4 (din *roșu* + *carmín*)

roșu-cărămiziu, -fe adj. –Roșu care bate în cărămiziu– „Dar, de fapt, acest sol *roșu-cărămiziu* e un sol foarte prielnic bananierilor.“ Sc. 19 II 67 p. 5 (din *roșu* + *cărămiziu*)

roșu-fluorescént adj.inv. 1967 –Roșu electric– v. *roz-electric* (din *roșu* + *fluorescent*)

roșu-móv adj.inv. 1967 –Roșu bătînd în mov– v. *roz-electric* (din *roșu* + *mov*)

roșu-oránj adj.inv. –Roșu care bate în portocaliu– „În cursul căderii a trecut de la un albastru clar la *roșu-oranj* și, în acel moment, a început să se dezintegreze.“ R.I. 13 VII 79 p. 6 (din *roșu* + *oranj*)

rotăție s.f. (pol.) –(De obicei în sint.s. *rotația cadrelor*) Schimbare de funcții la nivel înalt, în comunism– „Despre *rotația cadrelor*. Un ștab care s-a dovedit incapabil într-un loc este mutat în alt loc, la același nivel.“ LAI 5 VI 95 p. 6 (din fr. *rotation*; DEX – alte sensuri)

rotire s.f. (pol.) –(De obicei în sint.s. *rotirea cadrelor*) Schimbare de funcții la nivel înalt, în comunism– „MAE funcționează în principal cu aceiași oameni dinainte, numiți însă în alte posturi, conform bătrînului și eficientului principiu al *rotirii cadrelor*.“ Expres 18–24 II 92 p. 5. „A

urmat o masivă *rotire a cadrelor* [...]“ D. 113/95 p. 9 (din *roti*; DEX – alte sensuri)

rotiserie s.f. 1981 –Tip de restaurant în care se servesc păsări pregătite la rotisor– v. *bracă* (din fr. *rôtisserie*)

rotisór s.n. (franzuzism) –Aparat, electric sau cu raze infraroșii, pentru frigerea cărnii– „Ne-am propus de asemenea să realizăm în anul viitor alte utilaje electrocasnice apreciate de gospodine ca, de exemplu, *rotisoare* pentru fripturi (de capacitate mică, pentru o familie).“ I.B. 29 IV 74 p. 4. „Vînd *rotisor* capacitate 12 pui [...]“ R.l. 26 IX 91 p. 7; v. și *expres* (1972) (din fr. *rôtissoire*; DN3, DEX-S)

rotunditate s.f. –Caracterul a ceea ce este rotund, sferic– „Urmările aspre ale economiei de piață au dictat această fragmentare a unui întreg ce avea *rotunditatea* universului interior.“ R.lit. 4–10 XI 92 p. 11 (cf. fr. *rotundité*)

roz-eléctric adj.inv. –De culoare roz aprins– „În materie de culori predomină cele pastel sau acide: portocaliu, mov, *roz-electric*, roșu-mov, roșu-fluorescent.“ R.l. 18 I 67 p. 5 (din *roz* + *electric*)

roz-oránj adj.inv. –Nuanță de roz care bate în portocaliu– „Saint-Laurent prezintă fuste negre, drepte [...] sau vesta *rose-orange*, violet, verde-iarbă cu eșarfe și pălării asortate.“ Săpt. 18 VIII 78 p. 8 [scris și *rose-orange*] (din *roz* + *oranj*)

rozáriu s.n. –Spațiu în care se plantează trandafiri– „Va înființa la Baldovinești și un *rozariu*, care va cuprinde toate speciile posibile de trandafiri.“ R.l. 15 IV 74 p. 5 (din it. *rosario*; cf. fr. *roserie*; DN3 – alt sens, DEX-S)

ruandáre s.f. 1994 –Aducerea unei țări în situația dezastruoasă la care a ajuns Ruanda după războiul de la începutul anilor ‘90– v. *iugoslavizare* (din *Ruanda*)

rubán s.n. 1974 (franzuzism) –Panglică– v. *design* (din fr. *ruban*)

rulmentíst s.m. –Muncitor la o fabrică de rulmenți– „Și iată-ne azi

confrunțați cu problemele complexe ale unui nou cincinal, cu creșterea tinerei generații de *rulmențiști* moscoviți.“ Sc. 24 XII 75 p. 5 (din *rulment* + *-ist*; DEX-S)

rulótă-dormitór s.f. –Rulotă amenajată ca dormitor– „Este vorba de *rulota-dormitor* «Albina» cu 10 paturi, instalată pe șasiul unui autocamion (fiind semiremorcată) care asigură condiții confortabile de locuit și odihnă lucrătorilor de pe șantierele de drumuri naționale.“ Sc. 25 VII 75 p. 5 (din *rulotă* + *dormitor*)

rumanită s.f. „Chihlimbarul de Colți (Buzău), cunoscut și sub numele de *rumanită*, este considerat ca deosebit de frumos.“ R.l. 17 I 78 p. 5 (probabil din *romaniță* “floare de culoare galbenă”)

rumoáre s.f. –Zvon– „Construiești totul pe *rumori*, pe posibilități și pe probabilități, n-ai informații ci informatori.“ „22“ 14/93 p. 6. „S-a țesut un complex de *rumori* în jurul circuitului de înmulțire a banilor de la Cluj.“ R.lit. 3/94 p. 2; v. și „22“ 20/93 p. 16, 12/95 p. 14 (din fr. *rumeur*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

rutieríst s.m. –Tractorist care are dreptul de a conduce pe șosele și în orașe– „Trustul construcții montaj minereuri [...] caută pentru provincie asfaltatori, dulgheri, mozaicari, caloriferiști, *rutieriști*.“ I.B. 21 V 64 p. 4. „I.F., tractorist la S.M.A. Băilești, a fost oprit și amendat în comuna Negoii (Dolj) pentru că circula pe o șosea națională fără permis de *rutierist*.“ R.l. 28 X 76 p. 5 (din *rutier* + *-ist*)

rutín s. (farm.) „Cei doi cercetători au constatat că această substanță, o proteină denumită *rutin*, acționează asupra unei componente a singelui care joacă un rol-cheie în formarea cheagurilor.“ R.l. 20 IX 77 p. 6 [și *rutină*] (din fr. *rutine*; DFMB, LTR, DC)

rutináre s.f. –Șablonizare a lucrului– „*Rutinarea*, blazarea, plictisirea [...] intervin la noi prea repede și prea des [...]“ R.lit. 42/93 p. 11 (din *rutină*)

- sabatic** adj. în sint.s. *an sabatic* (înv.) –An de studiu, acordat profesorilor universitari în unele state, când aceștia nu au obligații didactice– „Universitatea poate crea centre și echipe de cercetare [...] acestea pot fi petrecute prin *an sabatic* petrecut fie în străinătate, fie în institute.“ „22“ 41/93 p. 8. „La șapte ani, profesorii universitari au dreptul la un *an sabatic*.“ R.I. 23 I 97 p. 2; v. și *visiting-professor* (din engl. *sabbatical* (*year*) 1903, fr. *sabbatique*; PR 1948; DN3, DEX-S)
- sachet** s.n. 1961 (franzuzism) –Punguliță, săculeț– v. *termoplastic* [pron. *sașé*] (din fr. *sachet*)
- sacralitate** s.f. –Caracter sacru– „Naturalitatea în sculptură este gândire alegorică, simbol, *sacralitate* sau căutarea esențelor ascunse în material, și nu reproducerea fotografică a aparențelor exterioare.“ Luc. 5 VIII 67 p. 10 (din *sacral* + *-itate*; DEX-S)
- sacrificiál, -ă** adj. –Cu caracter de sacrificiu– „N-a venit încă momentul ca actul *sacrificial* al scriitorului ce și-a părăsit masa de lucru să fie întrerupt.“ R.I. 5 X 93 p. 2. „Ce-a spus Virgil adineauri (starea *sacrificială*) este într-adevăr o realitate.“ „22“ 38/93 p. 8 (din fr. *sacrificiel*; PR sec. XX)
- safari** s.n. –Expediție de vânătoare în Africa– „Din când în când, pentru divertisment, vânătorii cu casca albă de plută organizau *Safari*-uri. Oamenii hăituiu și vînuu lei și tigri, pantere și antilope.“ Sc. 25 III 79 p. 6. „Agenția kenyană de informații a folosit cu succes mai mulți porumbei călători pentru a transmite știri despre desfășurarea întrecerilor automobilistice ce au avut loc în cadrul competiției «*safari raly*».“ R.I. 23 IV 79 p. 8; v. și *avioacar* (1974) (cuv. african; cf. fr. *safari*; PR 1950; DN3, DEX-S)
- sága** s.f. (cuv. scand.) –Istorie (a unei familii) cu aspect de legendă– „Trilogia face parte, probabil, din acea *saga* proiectată în nouă volume sub titlul «O cronică românească a secolului XX».“ I.B. 27 XII 75 p. 5. „O *saga* a societății moderne.“ R.lit. 30 VIII 79 p. 22. „[...] a realizat de asemeni peste treizeci de volume de tălmăciri literare ce merg de la *saga* miturilor hyperboreene, repovestite în românește [...] pînă la Thomas Mann [...]“ R.lit. 31 I 85 p. 23; v. și *baleia*, *ragtime* (cf. fr. *saga*, germ. *Saga*; PR 1949; DTL; DN, DEX – alt sens, DN3)
- sahariánă** s.f. (vest.) –Haină sportivă foarte ușoară, de vară, cu mîneci scurte– „În uzajul, deci și în asentimentul tinerelor femei dar și al frumoșilor bărbați se află *sahariana*, acea haină trei sferturi, sau ceva mai scurtă, împodobită cu două buzunare pe piept, cu două buzunare sub talie.“ Săpt. 23 I 76 p. 8 (din fr. *saharienne*; PR 1949; DEX-S)
- Sahél** s.n. „*Sahelul*, cuvînt de origine arabă, care înseamnă «brîu, margine, centură» și care desemnează zonele de la marginea Saharei, cuprinzînd mai multe state, între care Mauritania, Mali, Niger, Senegal, Ciad, Volta Superioară etc., trebuie să se aștepte la noi perioade de secetă la fel de pustiitoare ca cele care au marcat ultimii ani.“ Sc. 13 I 78 p. 5. „Țările din *Sahel* grav afectate de secetă“ I.B. 20 IV 84 p. 4; v. și R.I. 7 II 80 p. 6 [scris și *shakel*] (din fr. *sahel*; DEX, DN3)
- sahelián, -ă** adj. –Referitor la Sahel– „Secetă prelungită în țările *saheliene*“ R.I. 18 II 84 p. 6 (din fr. *sahélien, -ienne*)
- saké** s.n. 1994 (alim.) –Băutură alcoolică japoneză obținută prin fermentarea orezului– v. *mortal* (din fr. *saké*; DEX-S)
- sálă-studió** s.f. –Sală de teatru, de obicei de proporții mici, care servește drept atelier de experiență al anumitor piese, experimente regizorale etc.– „Noua *sală-studio* cu 200 locuri a Institutului de teatru din Tg. Mureș.“ Sc. 21 XI 62 p. 2; v. și Cont. 16 IX 66 p. 4 (din *sală* + *studio*)
- saledúct** s.n. –Conductă pentru transportul lichidelor sărate– „Muncitorii I.C.S.M. din orașul Gheorghie Gheorghiu-Dej au început construcția unui *saleduct* pentru transportul saramurei de la salina Tg. Ocna la Combinatul chimic din București.“ R.I. 20 XI 66 p. 1 (din lat. *sal* “sare” + *[con]duct*; M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 133; DN3)
- salidiurétic** s.n. (farm.) –Tip de diuretic– „La 83 de persoane atinse de ateroscleroză [...] cantitatea de sare din hrană a fost redusă, administrîndu-li-se în plus, săptămînal, un *salidiuretic*.“ R.I. 10 XII 76 p. 6 //din lat. *sal* “sare” + *diuretic* //
- saloon** s.n. (cuv. engl. americ.) –Circiumă (în filmele western, în special)– „În mica localitate Pawder Valley sosește un pseudocrescător de oi, mr. J.S.; intră în *saloon*, cumpără un trabuc și începe bătaia.“ Săpt. 19 IV 74 p. 6. „Curțile interioare, pavate cu lespezi colorate, sînt autentice patios hispane; cofetăriile, restaurantele, cluburile de noapte, unde cîntă în stilul dixiland trei sau patru negri, sînt concepute în stilul de *saloon* american.“ R.lit. 22 III 79 p. 24 [pron. *salún*] (cf. fr. *saloon*)
- salubrizáre** s.f. –Acțiunea de a face salubru un anumit spațiu– „Pentru a asigura eficiența acestei acțiuni, sînt necesare realizarea unei *salubrizări* exemplare, îndepărtarea gunoaielor, a resturilor menajere, depozitarea lor în pubele acoperite cu capac. Totodată, trebuie etanșezate diversele orificii (conducte etc.) care pot permite intrarea reziduurilor [...]“ I.B. 26 III 84 p. 6 (din *salubru* + *-izare*)
- salvamár** s. –Serviciu (pe litoral) care se ocupă cu salvarea celor în pericol de înec (pe mare)– „*Salvamarul* se numește Ambiție!“ I.B. 7 II 84 p. 3; v. *salvamarist* (1978) (din *salva[re]* + *mar[fe, -ină]*; DEX-S)
- salvamarist** s.m. –Persoană care se ocupă cu salvarea celor în pericol de înec pe mare– „*Salvamaristii* patruzezi. O școală specială salvamar funcționează în orașul francez Gramat, departamentul Lot. Cursanții săi sînt ciîni.“ Sc. 21 X 78 p. 5. „Cei 24 de turiști și patru «*salvamaristi*» au fost readuși la țarm.“ Sc. 16 VIII 79 p. 5 (din *salvamar* + *-ist*; DEX-S)
- salvamónt** s. –Organizație care se ocupă cu salvarea celor răătăciți pe munte, celor surprinși de viscole, avalanșe etc.– „Trei ore a muncit echipa *Salvamont* să-l transporte la spital [...]“ M. 10 IV 73 p. 1 „Acțiuni *Salvamont*.“ R.I. 11 IX 79 p. 6 (din *salva[re]* + *mont[ană]*; DEX-S)
- salvantomíst** s.m. –Persoană sau animal care salvează pe cei răătăciți pe munte, pe cei surprinși de avalanșe, viscole etc.– „Alarmă pentru *salvantomisti* [...]“ R.I. 26 VI 79 p. 2; v. și 20 III 81 p. 5 (din *salvamont* + *-ist*; DEX-S)
- salvárium** s. (iht.) „O specie de pești periculoși, ale căror mușcături pot provoca moartea sau paralizia parțială, a fost detectată pe mai multe plaje ale litoralului spaniol. Este vorba de o specie numită «*salvarium*» care trăiește în special în zonele adînci ale mării.“ R.I. 17 VIII 78 p. 6
- salvaspéu** s. „E.C., maestru emerit al sportului, pregătește o echipă de salvatori în peșteri, dintre alpinistii care au și preocupări speologice. O astfel de echipă, de specialiști în *salvaspeu*, este necesară în zonele accidentate, deoarece salvările în peșteri sînt anevoioase.“ R.I. 31 III 74 p. 7 //din *salva[re]* + gr. *speo* “peșteră” //
- samizdát** s.n., adj. (cuv. rus.) –Lucrare reproducă artizanal și difuzată clandestin în URSS, apoi și în alte țări cu regim totalitar. Noțiunea era cunoscută, dar înainte de decembrie 1989 nu se putea folosi public– „[...] numărul. 2 al revistei *samizdat* «România liberă» care apare la Budapesta.“ Lupta 22 VI 88 p. 1. „Am înflînit și o traducere a lui Heidegger, «*Sein und Zeit*» care circula în *samizdat*.“ R.lit. 52/89 p. 24. „Scrierile de spiritualitate creștină ortodoxă continuau să circule sub formă de dactilograme (pe vremea cînd tehnica xeroxului nu era cunoscută la noi!) [...] A fost, de fapt, cum s-a spus, cea mai importantă și poate singura formă de *samizdat* cunoscută în România epocii comuniste.“ R.I. 22 I 94 p. 2; v. și 26 I 90 p. 1, Cuvîntul 4/93 p. 2, R.lit. 34/93 p. 12, 47/93 p. 3, 14/96 p. 7 (cf. fr., engl., it. *samizdat*; PR 1960, BD 1970, DMC, DPN 1976)
- sandiníst, -ă** s.m.f., adj. (pol.) –Luptător pentru eliberarea Nicaraguei care și-a luat drept model figura generalului Augusto César Sandino– „*Sandinistii* au luat ostatic 34 de personalități politice din Managua.“ Meridian 23 VIII 93 p. 9; v. și D. 198/96 p. 5 (din fr. *sandiniste*, it. *sandinista*; DPN 1978)
- sánie-amfíbie** s.f. „A fost realizată o *sanie-amfobie*, înzestrată cu un motor de 350 CP. Vehiculul poate [...] circula pe orice teren – pe zăpadă, în mlaștini sau în alte zone greu accesibile.“ Sc. 28 III 78 p. 6.

„La biroul de proiectări «Tupolev» din Moscova a fost realizată o *sanie-amfibie*, înzestrată cu motor de 350 C.P.“ R.I. 12 IV 78 p. 6 //din *sanie + amfibie*, probabil după model rus.//

sapropélic, -ă adj. (biol.) –Bogat în substanțe organice aflate în diferite stadii de descompunere– „Proprietățile, le-aș numi unice, ale nămolurilor *sapropelice* din lacurile Amara și Techirghiol sînt folosite cu mare eficiență în «Pell Amar» și «Pelox».“ R.I. 16 V 74 p. 3. „Posibilități terapeutice de întărire a sănătății: băi cu apă mezotermală sulfuroasă și împachetări cu nămol «*sapropelic*».“ Sc. 18 VI 78 p. 4; v. și I XII 79 p. 3 (din fr. *sapropélique*; DEX, DN3)

sarif(ă) s. „Lutul crăpat de soare al «*sarifelor*» – bordeiele de tristă amintire, a făcut loc pietrei și betonului.“ Sc. 28 IX 74 p. 4

sat-pilót s.n. –Sat model– „Președintele H.B. a inaugurat un nou *sat-pilot* algerian [...] Zeci de alte așezări rurale de acest fel, moderne, sînt în curs de amenajare.“ R.I. 19 VIII 73 p. 5. „Oficiul general pentru locuințe al Libiei a semnat cu o întreprindere de construcții un contract [...] privind construcția unor *sate-pilot*.“ I.B. 28 XII 76 p. 4; v. și I.B. 26 III 74 p. 4, Sc. 2 VI 74 p. 6, 13 III 75 p. 6 //din *sat + pilot*, după fr. *village-pilote*; DMN 1966//

satánic, -ă adj. –Referitor la anumite secte ale căror ritualuri sînt închinare lui Satana– „[...] sînt teme *satánice* care nu irump în mod obligatoriu din grupări *satánice* (foarte rare la noi în țară).“ „22“ 35/94 p. 9; v. și *demonizare* (1993) (din fr. *satánique*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

satánizá vb. I –A acuza, a afurisi– „[...] unii din colegii lui de breaslă au devenit, vorba lui Nichita Stănescu, activiști ai suferinței, fac guverne, desfac guverne, *satánizează*, culpabilizează pe cei ce stau deoparte [...]“ Lit. 21/93 p. 3 (din *Satana*)

satelizá vb. I 1. –A transforma în satelit– „[...] un astfel de avion care ar decola de pe Terra ar traversa atmosfera și s-ar «*sateliza*», pentru ca apoi să coboare cu un aparat normal [...]“ R.I. 13 I 84 p. 6.

2. (fig.) –A pune sub influența, a face să graviteze în jurul cuiva– „Numeroasele peisaje «*satelitate*» de autor în jurul eroului titular au fost minuțios pregătite [...]“ Sc. 7 VII 84 p. 4 (din *satelit + -iza*)

satelizáre s.f. –Transformare în satelit (de obicei despre o țară mai slabă)– „[...] printre rarismele publicații în care se putea analiza fenomenul *satelizării*.“ „22“ 30/95 p. 13 (din *sateliza*; cf. fr. *satellisation*, it. *satellizzazione*; PR 1957, DPN 1979)

satirizábil, -ă adj. –Care poate fi satirizat– „Mă duc frumușel la doctor și-i cer să-mi facă și mie cîteva radiografii satirice, să știu eu ce e *satirizabil* în mine.“ I.B. 4 VI 77 p. 6 (din *satiriza + -bil*)

savánt-atomíst s.m. –Om de știință specialist în probleme atomice– „[Un film] închinat *savánților-atomísti* din Uniunea Sovietică.“ Sc. 5 I 62 p. 3 //din *savant + atomist*//

savánt-patriót s.m. –Om de știință patriot– „*Savantul-patriót*, acad. Horia Hulubei a contribuit la crearea și dezvoltarea primelor unități de cercetare din domeniul fizicii în România.“ Sc. 24 XI 72 p. 7 (din *savant + patriot*)

săniér s.m. (sport) –Sportiv care practică sportul cu sania– „Dincolo de performanțele tehnice, *săniierul* rămîne totuși factorul principal în asemenea competiții.“ Emisiune Radio 19 III 84 p. 4; v. și *bober* (1984) (din *sanie*, după modelul *bober*)

săptămînă-recórd s.f. –Săptămînă foarte importantă dintr-un anumit punct de vedere– „În cadrul *săptămînii record* a muncii patriotice [...] principalele obiective vizează înfrumusețarea străzilor și bulevardelor.“ I.B. 1 II 75 p. 1. „Luni, în numeroase întreprinderi din Capitală, a început o *săptămînă record* a activității productive.“ R.I. 8 VII 75 p. 4; v. și 4 XII 79 p. 1 (din *săptămînă + record*)

sărăriță s.f. „Pe porțile celor trei garaje I.S.B. au început să iasă mașinile de împrăștiat sare și nisip cu încărcare manuală, la care s-au adăugat, pentru prima dată anul acesta, 5 «*sărărițe*» (dispozitive mecanice remorcabile). După acestea au pornit autoperiile.“ I.B. 22 X 70 p. 1. „La ora 2 și jumătate noaptea au apărut 14 [...] *sărărițe* (utilaje care împrăștie sarea).“ R.lit. 13 III 73 p. 4 (din *sare + -ăriță*)

sărăturát, -ă adj. –(Despre pămînt) Îmbibat cu săruri vătămătoare pentru plante– „Primii pași au fost destul de grei, din cauza părerii înrădăcinate din moși-strămoși că solurile *sărăturate* sînt «blestemate», că nu se poate crește pe ele nici o plantă folositoare.“ R.I. 8 III 67 p. 3; v. și 10 IV 81 p. 5 (din *sărătură*; DEX-S)

scafándru-biológ s.m. –Biolog care lucrează sub apă, ca scafandru– „O serie de specii de mici varietăți marine, descrise în urmă cu 70–80 de ani și care nu mai fuseseră studiate între timp [...] au fost

redescoperite de *scafandrii-biologi*.“ Sc. 12 IV 65 p. 1 (din *scafandru + biolog*)

scáner s. (med.) –Aparat medical modern de radiografie completat cu un ordinar– „Un *scanner* ultrasonic ce permite măsurarea adîncimii unei arsuri; cu ajutorul său se poate da un diagnostic mai precis și eventual se poate interveni mai rapid chirurgical.“ R.I. 16 I 79 p. 6. „*Scannerul* din imagine [...] poate realiza o secțiune anatomică a întregului corp uman în numai 20 secunde.“ Cont. 9 XI 79 p. 4; v. și R.I. 3 VII 81 p. 6; v. și *pneumoencefalografie* (1974) [pron. *skénár*; scris și *scanner*] (din engl., fr., it. *scanner*; PR, DMC 1964, BD 1966, DPN 1974; DEX-S)

scanográf s.n. 1984 (med.) –Scanner– v. *microtomografie* (din fr. *scanographie*)

scáun-balansoár s.n. –Scaun funcționînd ca un balansoar– „Se propun jocurile Păcălici, Țintar, un *scaun-balansoar*, un colț al poveștilor etc.“ Sc. 29 I 63 p. 1. „Magazinul prezintă, în special, produsele cooperativei «Metalocasnica»: piese de mobilier – biblioteci, baruri, fotolii, *scaune-balansoar*, canapele.“ Sc. 7 I 71 p. 2 (din *scaun + balansoar*)

scáun-etalon s.n. –Scaun folosit ca etalon– „Anul acesta, fabrica de mobilă curbată din cadrul C.I.L. Comănești produce 650000 de *scaune-etalon*.“ Sc. 18 XI 69 p. 5 (din *scaun + etalon*)

scáun-fotoliu s.n. –Scaun confortabil în formă de fotoliu– „Salonaș cu șase *scaune-fotolii* și cu o măsuță la mijloc.“ R.I. 8 XI 67 p. 1; v. și *cameră-birou* (din *scaun + fotoliu*)

scáun rulánt s.n. (tehn. med.) –Cărucior cu roțile în formă de scaun pentru transportul handicapatilor– „Pentru a veni în ajutorul școlărilor handicapati fizic, în Japonia au fost puse în circulație autobuze speciale. Ele dispun de o platformă anume amenajată în care încap 7 *scaune rulante* [...]“ R.I. 23 II 74 p. 6 (din *scaun + rulánt*, după fr. *chaise-roulante*)

scáunár s.m. (formație ironică) –Persoană care se agată de scaunul (funcția) sa– „Despre scaune și *scáunari* s-au scris numeroase pamflete.“ R.I. 18 IV 74 p. 2 (din *scaun + -ar*)

scenáriu-document s.n. –Scenariu cu valoare documentară– „«Vocile independenței» se intitulă *scenariu-document* pus pe disc.“ R.I. 11 II 78 p. 2. „Atît de aproape de stele», *scenariu-document* de M.S [...]“ Săpt. 10 III 78 p. 6. „Teatru TV. «Martor și judecător». *Scenariu document* de I.B.“ Pr.R.TV 22 IV 85; v. și *concretețe* (1974) (din *scenariu + document*)

scená-chieie s.f. –Scenă de mare importanță într-un spectacol– „Spectacolul debutează puternic și se continuă pe (sic!) cîteva *scene-cheie*.“ Cont. 11 VIII 61 p. 4. „Valoarea unui film stă în calitatea și cantitatea detaliilor, a unor *scene-cheie*.“ Cont. 10 XII 70 p. 5. „Trebuie citată, de asemenea, G.M., emoționantă într-o *scenă-cheie*.“ R.I. 2 VI 75 p. 6; v. și Cont. 3 XI 62 p. 5, R.lit. 12 II 70 p. 24, Cont. 26 IV 74 p. 5 (din *scenă + cheie*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 392)

scenetístic, -ă adj. –De (pentru o) scenetă– „Cînd ai la-ndemînă o campionă ca Tamara Buciuceanu, o pui să suie Ceahlăul, nu să bată șotronul. Dar textele *scenetistice* au devenit o poveste cu cocoșul roșu.“ Cont. 9 III 79 p. 8 (din *scenetă + -istic*)

scepticoíd, -ă adj. (formație peior.) –Plin de scepticism– „Unele lucrări afișează un aer dezabuzat, *scepticoid*, bîntuit amarnic de fantoma grotescului.“ Sc. 25 VI 71 p. 4 (din *sceptic + -oid*)

schíabil, -ă adj. (sport) –(Loc) în care se poate schia– „După cantitatea de zăpadă existentă în zonele *schiable* am putea spune că ne aflăm la începutul iernii.“ Sc. 21 III 84 p. 5 (din *schia*)

schilíft s.n. –Instalație pentru transportul schiorilor pe vîrfurile unei pîrtii– „Amatorii de schi vor găsi la Sinaia un nou *schilift*.“ Sc. 12 XII 61 p. 1. „Pînă la Bîlea-lac, situată la peste 2000 m altitudine, unde se află cele două *schilifturi*.“ R.I. 3 III 77 p. 5 (din engl. *skilift*; DN3, DEX-S)

schimba prefixul sint. v. –A împlini o vîrstă rotundă și a schimba cifra zecilor– „Astăzi Ilie Balaci *schimbă prefixul*, aniversînd împlinirea vîrstei de 40 de ani.“ Ev.z. 13 IX 96 p. 15. „Felicitându-vă la a 60-a aniversare [...] ne-ați putea spune ce ați câștigat și ce ați pierdut o dată cu *schimbarea «prefixului»*“ Lit. 51–52/96 p. 6

schistosomiázis s.n. 1978 (med.) –Tip de boală parazitară– v. *filariozis* (cf. fr. *schistosomiase*; DFMB; DM)

science-fiction s. și adj.inv. (cuv. engl.) –Operă literară sau film care introduce ceva științific posibil într-o lume imaginară– „S-a subliniat în repetate rînduri (inclusiv în numărul special consacrat de «Viața Românească» literaturii științifico-fantastice) că valoarea

artistică a unei cărți, a unui film, a unei piese de teatru încadrabile în genul *science-fiction* stă nu atât în precizia datelor tehnice [...] ci în abordarea unor adevărate preocupări, speranțe, temeri și aspirații umane.“ Cont. 30 IV 74 p. 10. „De la *science-fiction*-ul liric «Comedie fantastică» pînă la *science-fiction*-ul cu peripeții filosofice «Hyperion» sau pînă la policierul fără pretenții «Cercul magic» – filmele s-au adresat spectatorilor pe partituri de genuri foarte diferite.“ Cont. 26 XII 75 p. 7. „Printre știrile care au cutreierat globul pe teleimprimatoarele agențiilor de presă figurează una care, deși pare de domeniul *science-fiction*-ului, ne interesează în cel mai înalt grad: duminică seară sonda spațială «Voyager-1» a atins punctul cel mai apropiat de planeta Jupiter.“ R.l. 13 III 79 p. 1. „[...] deși vechi de câteva zeci, sute sau mii de ani, *science-fiction*-ul este un început.“ R.lit. 2–8 XII 92 p. 3; v. și 24 IV 75 p. 22, 22 V 75 p. 22, 22 II 78 p. 9, 14 XII 78 p. 24, R.l. 16 VI 93 p. 11; v. și *catastrofism, paraliteratură, thriller, voyerism* [pron. *sâiâns-ficșân*] (cf. fr. *science-fiction*; DMN 1950; DN3, DEX-S)

științifică s.f. „*Scientica* sau știința despre știință“ Ateneu 7/71 p. 14. „*Scientica* este tocmai această disciplină apărută cu drepturi autonome prin deceniul al treilea al sec. XX, care studiază știința, colectivul științific, pe omul de știință.“ Mag. 11 X 79 p. 6 // din lat. *scientica*; DF; DN3, DEX-S//

științizat, -ă adj. –Pătruns de spirit științific– „Poate tocmai pentru că lumea noastră e atât de *științizată*, de specializată, soluțiile simplității credinței prind foarte repede.“ Cont. 22 III 74 p. 8

științolog s.m. –(Aici) Vraci cu pretenții de cunoaștere științifică, aparținând Bisericii Științologice– „După cum a arătat în rechizitoriul său substitutul procurorului Republicii Franceze, «ședințele de mărturisiri», psihoterapia, electrometria, rețetele de vindecare psihosomatică și alte asemenea procedee la care recurg «științologii» nu sînt decît manevre frauduloase pentru a genera o falsă speranță în rîndurile celor împinși pe panta disperării de racilele sociale.“ Sc. 21 II 77 p. 5 (din *științologie*; cf. engl. *scientologist*; BD 1970; DEX-S alt sens)

științologic, -ă adj. –Care aparține științologiei– „În realitate – scrie Stern – falșii profeti ai sectelor lumii de azi se aseamănă mai degrabă cu managerii unor concerne riguros administrate. Ei se pricep nu numai la treburile supranaturale, ci și la contabilitate și finanțe. Organizațiile lor storc milioane din «consultații spirituale» («Biserica științologică»);“ Sc. 23 IX 79 p. 6. „«Biserica Științologică» este o sectă «sinistră și periculoasă», «imorală și nocivă» sub raport social [...]“ R.l. 25 VII 84 p. 6 (din *științolog* + *-ic*; DN – alt sens, DEX-S)

științologie s.f. 1. „Revista de Științe a U.R.S.S. a consacrat un număr aproape întreg *științologiei*, ca teorie generală a dezvoltării științei.“ Cont. 1 XI 74 p. 10. 2. –Ideologia sectei științologice– „*Științologia* este un fel de scamatorie pseudoștiințifică, o combinație ciudată de *science-fiction* și metempsihoză.“ R.l. 16 VI 93 p. 11 (din engl. *scientology*; BD 1968; DF; DN3, DEX-S)

științigrafic, -ă adj. (med.) –Obținut prin scintigrafie– „«Imaginea *științigrafică* în practica clinică», volum alcătuit de [...]“ I.B. 26 XI 85 p. 2 (din engl. *scintigraphic*; DEX-S)

șcippo s. (cuv. it.) „Femeile nu mai îndrăznesc să iasă singure pe stradă cu o geantă în mînă. Ele sînt sistematic atacate de motocicliști care practică așa-numita «*șcippo*» (smulgerea genții [...] din zbor).“ R.l. 3 VI 77 p. 6. „[D.F.] a suferit la Milano ceea ce se numește în limbaj adecvat «un *piccolo șcippo*»; i s-a furat portofelul cu pașaport și bani din borselina prea «americană» ca aspect exterior. Acum se străduie să rezolve situația puțin imbarazzantă în care se află.“ R.lit. 26 VII 84 p. 24 [pron. *șipo*]

școci v. *scotch*

școop s.n. (cuv.engl.) „Ceea ce interesează astăzi mijloacele de informare este ceea ce se cheamă *școop* (exclusivitate și întîietate în difuzarea unei informații), este noutatea, revelația.“ D. 151/95 p. 15 [pron. *șcup*] (cf. fr. *scoop*)

școpochrome s. (cinem.; cuv. fr.) „Datorită unui procedeu pus la punct de cineastul francez Jacques Tati (procedeu denumit «*școpochrome*»), filmele vechi în alb-negru vor putea rula ca producții în culori.“ Sc. 6 XII 64 p. 3 [pron. *școpocróm*]

școpolamină s.f. 1974 (med.) –Medicament înrudit cu atropina– v. *chimioterapie*; v. și R.l. 12 X 79 p. 6 (din fr. *scopolamine*; DT, LTR, DZ; DEX, DN3)

școr-fluviu s.n. (sport) –Scor foarte mare– „U.T.A. a suferit o înfrîngere la un *școr-fluviu*.“ Sc. 3 XI 69 p. 3. „Am jucat în două partide

încheiate cu *școruri-fluviu*.“ I.B. 15 X 73 p. 3. „Fotbaliștii români și-au dat seama destul de repede că pot realiza un *școr-fluviu*.“ R.l. 12 V 75 p. 5 (din *școr* + *fluviu*)

școr-lîmită s.n. (sport) –Scor minim– „La prima vedere, elvețienii, după *școrul-lîmită* din fața echipei vest-germane, par a fi mai reductibili decît francezii.“ Sc. 28 II 70 p. 7. „14 [mecuri] s-au încheiat cu *școrul-lîmită* de 1–0.“ I.B. 5 X 70 p. 4 (din *școr* + *lîmită*)

școtch¹ s.n. –Whisky scoțian– „Asociația producătorilor de whisky scoțian se plînge că de la intrarea Angliei în Piața comună s-au înmulțit discriminările partenerilor europeni față de «*școtch*».“ Sc. 18 II 75 p. 6. „*Școtch*-ul ieftin [...] este mult mai inofensiv.“ Ev.z. 20 XII 96 p. 5 [pron. *școci*] (din engl. *scotch [whisky]*; cf. fr., it. *scotch*; PR 1950, DPN 1970; DEX – alt sens, DN3)

școtch² s.n. –Bandă transparentă adezivă– „[...] avem de gînd să facem și vom face material izolat fără nici un suport. –Ceva ca un *școci*? –Exact.“ R.l. 25 IX 85 p. 9. „[Plicul] era lipit cu *școci*“ „22“ 3/97 p. 6 [pron. și scris și *școci*] (din engl. *scotch (tape)*; cf. fr. *scotch*; PR 1950; DEX, DN3)

șcrabble s.n. (cuv. engl.) –Joc de societate care constă în combinarea unui set de litere în cuvinte cît mai lungi– „[...] se mai află în execuție și o serie de jocuri poligrafiate, cum ar fi [...] *Șcrable* (sic!) [...] Colorama [...]“ R.l. 24 II 84 p. 5. „[...] cele două actrițe omorau timpul dintre reprezentații jucînd «*șcrabble*» – ceea ce le punea la contribuție tot vocabularul, plus o seamă de cunoștințe enciclopedice ca să alcătuiască cuvinte.“ Săpt. 20 IV 84 p. 7 [pron. *șcrebl*] (cf. fr. *scrabble*; PR 1960; DEX-S)

șcribofón s. (electron.) „*Șcribofon* este numele unui aparat electronic care permite scrierea prin telefon și care este introdus experimental săptămîna aceasta în premieră mondială.“ R.l. 27 IX 78 p. 6; v. și *șcribofonic* // din lat. *scrib[ere]* + gr. *-fon*//

șcribofónic, -ă adj. –Care aparține unui scribofon– „Primul scribofon, aparat de comunicare la distanță ce permite scrierea prin telefon, a fost recent prezentat în Olanda. Prezentarea primului aparat de acest fel a coincis cu inaugurarea primei linii *șcribofonice* care are un caracter experimental și leagă Olanda cu Indonezia.“ Sc. 27 IX 78 p. 5 (din *șcribofon* + *-ic*)

șcriitor-diplomat s.m. „Inaugurăm cu acest număr rubrica «*Șcriitori-diplomați*», care își propune să înfățișeze în câteva trăsături pe cei mai iluștri și mai interesați scriitori din toate timpurile care au avut de îndeplinit misiuni diplomatice sau au fost diplomați de carieră.“ L. 30 VI 66 p. 24 (din *șcriitor* + *diplomat*)

șcriitor-țărăn, -toărel-că s.m.f. –Țărăn[că] ce scrie opere literare– „100 de ani de la nașterea *șcriitorului-țărăn* M.K.“ Sc. 29 XII 71 p. 4. „*Șcriitoare-țărăncă*“ R.l. 14 XI 75 p. 2. „[La Arad] prima întîlnire a *șcriitorilor-țărani* din România [...] Întîlnirea a reunit 22 *șcriitori-țărani* din 15 județe ale țării.“ R.l. 3 X 76 p. 2. „Recent a avut loc la Arad cea de-a doua întîlnire a *șcriitorilor-țărani* din România.“ Cont. 24 XI 78 p. 8; v. și R.l. 11 III 76 p. 2 (din *șcriitor* [-toare] + *țărăn[că]*)

șcripetoterapie s.f. (med.) –Tip de terapie folosită pentru recuperare– „Piscina are o capacitate de 7000 litri apă și este dotată cu instalații de *șcripetoterapie*, baie, scări, un panou de baschet. Tratatamentul este continuat în sala de kinetoterapie.“ R.l. 21 II 75 p. 5 // din *șcripet* + *-terapie*//

șcript s. (anglicism) –Scenariul unui film, al unei emisiuni– „[...] schița unei lumi pe care actorii au căutat s-o diversifice în bună măsură după chipul și asemănarea lor mai mult decît după *șcript*.“ Cont. 3 II 84 p. 13 (cf. fr. *script*; PR, DMC 1950)

șculér-matrițér s.m. –Sculer care este și matrițér– „Discutînd despre emisiunea «Seară pentru tineret», *șculerul-matrițér* Vasile C., Daniela T., confecționează de piese radio, s-au referit la caracterul neconvîngător al unora dintre rubricile acestei emisiuni.“ Sc. 27 III 73 p. 4; v. și R.l. 12 VII 79 p. 6 (din *șculer* + *matrițér*)

șculér-șéf s.m. –Șef al unei echipe/sectii de scularie– „Unii dintre aceștia dețin chiar posturi-cheie în diferite sectoare ale uzinei; doi mecanizatori de agricultură coordonează producția de locomotive electrice [...] inginerul minier e *șculer-șef* etc.“ Sc. 12 XI 69 p. 4 (din *șculer* + *șef*)

șculpto-pictură s.f. „Nu este, de fapt, pictură. Ci «*șculpto-pictură*». Acest «Marș al omenirii» este un fenomen de combinare a două forme de artă.“ Cont. 8 XII 67 p. 10 // din *șculpt[ură]* + *pictură*//

șcúlpitor-gravor s.m. –Sculptor care este și gravor– „Fiecare

medalie este opera unui *sculptor-gravor*; reprezentînd ea însași o valoare artistică.“ R.l. 23 XI 76 p. 5 (din *sculptor* + *gravor*)

scut s.n. (tehn.) „În adunarea de dare de seamă și alegeri, maistrul miner C.N. a criticat lipsa uleiului hidraulic atît de necesar bunei funcționări a *scuturilor* (utilajele care sapă tunelurile metroului).“ Sc. 5 X 84 p. 1. „În prezent, creăm condițiile necesare lansării la lucru și a celui de al doilea *scut* [...]“ R.l. 5 IV 85 p. 2; v. și *interstație*

secretizare s.f. –Inserarea unor elemente care împiedică falsificarea unor date, documente etc.– „Direcția Generală de Pașapoarte anunță editarea unui nou tip de pașaport care conține elemente de *secretizare* și de protecție împotriva falsificării.“ Timișoara internat. 31/94 p. 4 (din *secret* + *-izare*)

secretomanie s.f. –Mania de a considera și ține totul secret– „Începe prin a combate el însuși *secretomania*.“ R.lit. 11 X 90 p. 2. „Probabil că dacă eram vreun comerciant arab mi se deschideau imediat porțile celor mai secrete unități militare. Așa însă... Secret. Sau *secretomanie* absurdă.“ R.l. 10 VI 93 p. 2. „*Secretomania* este de natură să mărească suspiciunile.“ R.l. 18 III 94 p. 3; v. și Ev.z. 11 IX 96 p. 1 (din *secret* + *-manie*)

sectorizat, -ă adj. –Divizat, împărțit pe sectoare– „Peste două treimi din numărul expozițiilor colective au avut loc la târguri specializate și *sectorizate*, în scopul promovării exporturilor noastre de produse.“ Sc. 20 XII 73 p. 3 (din *sector*)

secúnd s.m. (mar.) –Ofițer care îndeplinește funcția de ajutor al unui căpitan de vas– „[...] au numai cuvinte de laudă, atît pentru comandantul S.M., cît și pentru prima femeie *secund* din țara noastră– Elena M.“ R.l. 30 V 82 p. 2 (din fr. *second*; cf. it. *secondo*; DEX, DN3)

secúndă s.f. în sint. *secundă atomică* / *astronomică* „*Secunda atomică*, noul etalon oficial de măsurare a timpului introdus în U.R.S.S., permite o creștere a preciziei de 30 de ori – informează agenția T.A.S.S. Ca unitate de măsură a fost luată perioada trecerii de la un nivel energetic la altul a unui atom de cesiu. Pînă acum, etalonul de măsurare a timpului îl constituia a 86400-a parte din perioada de rotație a Pămîntului în jurul axei sale – *secunda astronomică*.“ R.l. 29 I 77 p. 5 (din fr. *seconde*)

secú (lb. vorbită; pol.) 1. –Securist– „Ăsta e *Secu* al Facultății noastre.“ „Nea Alecu, nea Alecu, frate bun cu nenea *Secu*.“ 2. –Securitate– „Atenție! e de la *Secu*.“ „Doar că nu pune pistolul pe masă, nu dă telefon la *Secu*: «Umflați-l!».“ „22“ 9/96 p. 13 (prescurtare din *secu[ritate]-rist*); folosit numai oral înainte de 1989)

securíst, -ă s.m.f. –Persoană care execută ordinele Securității, angajată sau nu a acesteia– „*Securístul* fie el profesionist cu studii de specialitate sau amator talentat [...] este și rămîne, în esență, trădătorul apropielui, al semenului său.“ „22“ 7/90 p. 6. „[Cazele naționalizate] au fost închiriate, în principal, *securístilor* și nomenclaturiștilor, care, cu rari excepții, le ocupă și în prezent.“ R.l. 12 V 93 p. 8. „[Cei doi șefi de stat] s-au îndepărtat înconșurați de *securístii*-diplomați.“ R.l. 10 VIII 93 p. 8; v. și Ap. 8/95 p. 15; v. și *colaboraționist* (din *secu[ritate]* + *-ist*; DN3 – definiție specifică perioadei comuniste)

Securítate s.f. (pol.) –Sistem politico-polițienesc represiv atotputernic în timpul comunismului– „În fapt, *Securitatea* «noastră» este un adevărat cancer generalizat în trupul națiunii.“ „22“ 7/90 p. 6; v. și *intoxicare, lucrător, mușard, Radu* (cf. fr. *sécurité*; R. Zafiu L. 2 V 90 p. 4 – termen intrat în lb. fr., v. Le Parisien 25 XII 89 p. 2; DN3, DEX – definiții specifice perioadei comuniste)

sedăre s.f. (med.) –Linistire, sedație– „Grupa culorilor albastre face să scadă tensiunea arterială, încetinește ritmul cardiac și respirator, provocînd *sedarea* sistemului nervos central și reducerea oboselii.“ R.l. 30 XI 77 p. 6 (din *seđație*, prin substituție de sufix: *-ție/-re*)

seguidilla s.f. 1975 –Dans popular spaniol cu ritm rapid și marcat la 3/4– v. *jota* [pron. *seghidilla*] (din sp. *seguidilla*; cf. fr. *séguedille*; T. Sandru–Olteanu în SCL 5/78 p. 610, El. Toma în ER 472, 474–475; D. Muz.; DEX, DN3)

seismotectónic, -ă adj. (geol.) –Privitor la mișcarea scoarței pămîntului– „Modul în care s-au produs cele două cutremure arată că activitatea *seismotectonică* a intrat în normal și deci nu există pericolul de producere a unor șocuri cu o magnitudine egală sau mai mare.“ Sc. 22 IV 77 p. 5 //din *seismo-* + *tectonic*//

sejúr s.n. –Ședere temporară într-un loc/hotel/vilă pentru vacanță, tratament etc.– „O.J.T. și I.T.H.R. București asigură *sejururi* în hoteluri și vile din stațiunile Sinaia, Predeal, Poiana Brașov, Bușteni.“ Sc. 11 I 77 p. 4. „[3.000.000 de vilegiaturiști]. O cifră record în ce privește *sejururile* pe riviera românească.“ Sc. 12 IV 79 p. 4.

„Reprezentanții acestor firme, cele mai multe englezești, vînd dreptul de proprietate (cu drept de moștenire cu tot) asupra unui *sejur* anual într-un club de vacanță [...]“ R.l. 31 X 94 p. 4; v. și Sc. 9 III 77 p. 5 (din fr. *séjour*; Th. Hristea în LR 3/72 p. 186; DEX, DN3)

selenáut s.m. (astr.) –Astronaut care călătorește spre/pe Lună– „Așa arată costumul în care cei doi *selenauți* Armstrong și Aldrin vor pași pe Lună.“ Sc. 19 VII 69 p. 8. „A fost urmărit cu emoție mesajul transmis *selenauților* de către președintele Nixon.“ Sc. 22 VII 69 p. 6. „Primii *selenauți* nu au reușit să viziteze nici măcar un hectar din suprafața Lunii.“ Sc. 26 VII 69 p. 6; v. și Cont. 25 VII 69 p. 10; v. și *micrometeorit, telebasculă* (din gr. *sele[ne]* + *-naut*, după tipul *cosmonaut*; FC I 156, 284, V. Guțu Romalo C.G. 233, Al. Graur în R.lit. 30 și 35/69; DN3, DEX-S)

seléno-satelít s.m. 1970 (astr.) –Satelit al Lunii– v. *aselenizabil* //din gr. *selene* + *satelit*; cf. fr. *satellite lunaire*, engl. *lunar/moon satellite*, germ. *Mondsattelit*; AD//

self-contról s.n. 1971 (anglicism) –Control asupra propriei persoane– v. *autocontrol* (din engl. *self control*; cf. fr. *self control*; DN3)

self-made-man (sint.s. engl.) –Om ajuns într-o situație bună prin forțe proprii– „Nu vreau să țin isonul acestui *self-made-man* care a început cărînd cabluri și reflectoare, iar acum, la 40 de ani, are la activul său 22 filme regizate și foarte multe filme produse.“ Cont. 9 VII 78 p. 8 [pron. *selfnéidmen*] (cf. fr. *self-made-man*; DN3, DEX-S)

sélvá s.f. (geogr.) –Pădure ecuatorială în America Latină– „J.A. acaparase o întreagă zonă din *selva* (junglă) situată pe malul fluviului Putumaya.“ Sc. 28 XII 75 p. 4 (din sp., port. *selva*, fr. *selve*; El. Toma în ER p. 473–474; DEX, DN3)

semafór vérdé sint.s. –Aprobare, liberă trecere– „[...] înainte de a avea *semafor verde* de la Paris.“ R.lit. 19/92 p. 24 (din *semafor* + *verde*, după fr. *feu vert*)

semaforízare s.f. (circ.) –Reglementarea circulației cu ajutorul semaforului– „Deoseiri, la intersecția Podului Grant cu Calea Griviței se produc blocări de mașini; traficul este deosebit de intens. O soluție o reprezintă *semaforizarea* zonei.“ I.B. 11 X 74 p. 3. „Direcția domeniului public ne informează că se vor lua următoarele măsuri: *semaforizarea* trecerii de pietoni, distanțarea stațiilor.“ R.l. 11 VII 78 p. 5. „*Semaforizarea* noului drum de acces spre Aeroportul Otopeni“ R.l. 6 X 95 p. 19 (din *semafor*)

semaforízát, -ă adj. (circ.) –Dotat cu un semafor– „Noi intersecții *semaforizate* în București între stăzile [...]“ R.l. 7 VII 77 p. 5 (din *semafor*)

seméstru ál sint.s. (pol.) „Președintele Italiei [...] a inaugurat, o dată cu Anul Nou, «*semestrul alb*»: ultimele șase luni ale mandatului său, în cursul cărora constituția interzice șefului statului să dizolve parlamentul. Hotărît imediat după înlăturarea fascismului, pentru a proteja tînăra republică italiană împotriva oricărei tentații autoritare la sfîrșitul mandatului, «*semestrul alb*» marchează în general începerea marilor manevre ale principalelor partide politice în vederea alegerilor prezidențiale.“ R.l. 7 I 85 p. 6 (traduce sint.s. it. *semestre bianco*)

semiaríd, -ă adj. (geol.) –(Despre o regiune, un ținut) Caracterizat prin ploi foarte rare– „H.L. consideră că terenurile *semiaride* situate la vest de meridianul 100, ce taie Statele Unite în zonele orașelor Dodge City (statul Kansas), și Abilene (statul Texas) cunosc de secole, la intervale regulate de circa 20 de ani, perioade de secetă.“ Sc. 19 XI 75 p. 4. „68 milioane de locuitori din America Latină și zona Caraibilor trăiesc în așezări situate în zone aride și *semiaride* [...]“ I.B. 10 V 84 p. 5 (din *semi-* + *arid*, după fr. *sémi-aride*, engl. *semi-arid*; D. Am.; DN3)

semicabínă (fónică) s.f. 1966 –Pupitru separat de cele din jur prin elemente despărțitoare (geamuri, panouri) și dotat cu echipament audiovizual– v. *clasă-laborator* (din *semi-* + *cabină*)

semicentrál, -ă adj. –Situat în apropierea centrului unei localități mari– „Pentru unitățile *semicentrale* și periferice magazinele vor avea același orar ca și al magazinelor alimentare generale.“ I.B. 17 XII 61 p. 2 (din *semi-* + *central*; DN3, DEX-S)

semicomandát, -ă adj. (constr.) –(Apartament) din care o cameră are o intrare separată și prin cealaltă se trece– „Ofer apartament două camere *semicomandate* confort I [...]“ R.l. 23 V 78 p. 7; v. și R.l. 29 X 91 p. 7 (din *semi-* + *comandat*; DEX-S)

semiconservă s.f. –Conservă sterilizată parțial, cu o durată de păstrare în general scurtă– „Am mutat centrul investigațiilor pe șantierul Fabricii de *semiconserve* de șuncă.“ Sc. 25 VII 69 p. 3. „«Neptun», socotit ca o pescărie-model, va oferi cumpărătorilor

diverse sortimente de pește conservat prin frig, *semiconservă* pregătite în secția de semiindustrializare a întreprinderii ș.a.“ I.B. 5 VI 72 p. 1. „Magazinul stație-pilot de testare a preferințelor, îndeosebi față de *semiconservă* și conservele de pește care au o însemnată pondere în activitatea întreprinderii.“ I.B. 8 III 75 p. 6 (din *semi-* + *conservă*, după fr. *semiconservă*; PR 1950; LTR; DEX, DN3)

semicósmic, -ă adj. –Care zboară la foarte mare înălțime– „Avioanele «*semicosmice*» vor folosi drept combustibil anumite compozitii din care va face parte oxigenul acumulat din atmosferă.“ Sc. 13 I 63 p. 3 //din *semi-* + *cosmic*//

semicristál s.n. –Cristal de calitate inferioară– „Vor fi produse noi modele de servicii de tort, dulceață, complot etc. din *semicristal*.“ Sc. 28 VI 61 p. 1 //din *semi-* + *cristal*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 382//

semicúmpene s.f. pl. (circ.) –Bariere scurte la trecerile peste calea ferată– „Nu vă angajați în traversarea căii ferate printre *semicumpenele* bariere închise.“ R.I. 23 VII 84 p. 4. „Unele bariere automate (BAT) au fost transformate în instalații de semnalizare automată, fără *semicumpene* la trecerile de nivel (SAT).“ R.I. 26 IX 85 p. 2; v. și Ev.z. 25 I 97 p. 8 (din *semi-* + *cumpene*)

semicúrse adj.inv. –(Despre biciclete) Bicicletă cu pinion pentru schimbarea vitezelor– „[Vînd] bicicletă *semicurse* [...]“ R.I. 5 XII 83 p. 4. „[Vînd] bicicletă damă *semicurse* [...]“ R.I. 24 IV 85 p. 4 (din *semi-* + *course*)

semicursieră s.f. –Bicicletă cu pinion pentru schimbarea vitezelor– „Al 23-lea tip de bicicletă fabricată la întreprinderea «6 Martie» din Zărnești se numește «Torpedo» și este o *semicursieră* cu patru viteze.“ R.I. 2 VIII 85 p. 5 (din *semi-* + *cursieră*)

semidecomandát, -ă adj. (constr.) –(Apartament) în care prin unele camere se trece, iar altele au intrare separată– „Vînd 3 camere *semidecomandate* [...]“ I.B. 21 II 84 p. 3. „[Vînd] garsonieră *semidecomandată* [...]“ R.I. 15 IX 93 p. 12 (din *semi-* + *decomandat*)

semidemontábil, -ă adj. –Pe jumătate demontabil– „Datorită greutăților reduse, cît și faptului că sînt *semi-demontabile*, ele [chioscurile] pot fi ușor transportabile.“ I.B. 21 I 63 p. 2; v. și R.I. 31 III 81 p. 6 (din *semi-* + *demontabil*)

semidesért s.n. –Regiune de trecere între stepă și deșert– „Perspective de dezvoltare ale unei regiuni de *semidesert*.“ R.I. 8 III 67 p. 5 (cf. it. *semideserto*, engl. *semidesert*; CD, LGG, DZ; DEX, DN3)

semidesértic, -ă adj. –Alcătuit din semidesert– „O importanță descoperire arheologică a fost făcută în stepa *semidesertică* din Turkmenia sovietică.“ Sc. 26 XII 74 p. 6; v. și R.I. 15 VIII 80 p. 6 (din fr. *semi-désertique*; DMN 1966)

semidoctísm s.n. 1969 –Cultură superficială, stare de semidoct– v. *sfertodoctism* (din *semidoct* + *-ism*; DN3)

semifinisát, -ă adj. (ind., ec.) –Finisat parțial– „În prezent, prin folosirea panourilor masive, a cofrajelor glisante, construcția brută sau *semifinisată* se execută într-un timp foarte scurt.“ Sc. 16 V 63 p. 3 (din *semi-* + *finisat*; DEX-S)

semifinit, -ă adj. 1970 (ind., ec.) –(Despre un produs) Care nu este prelucrat definitiv pentru a fi comercializat– v. *navă-uzină* (din *semi-* + *finit*, după fr. *semi-fini*; PR 1964; DN3, DEX-S)

semigarsonieră s.f. (constr.) –Garsonieră foarte mică– „Ofer *semigarsonieră* ultracentrală pentru garsonieră bloc nou.“ R.I. 4 I 67 p. 4 (din *semi-* + *garsonieră*)

semiín s.n. „Țesăturile de in și *semiin* (în amestec cu bumbac) datorită calităților lor sînt mult apreciate de cumpărători.“ R.I. 16 IX 61 p. 1 (din *semi-* + *in*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 392; DEX-S)

semiindustrializá vb. I 1974 –A transforma parțial în produs industrial– v. *semiindustrializare* (din *semi-* + *industrializa*)

semiindustrializáre s.f. –Transformare parțială în produs industrial– „La Boteni (Argeș) vizităm mai întâi Centrul de *semiindustrializare* condus de ing. C.L. Este drept că fructele și legumele aduse aici se semiindustrializează, dar ele ar merita o soartă mai bună.“ R.I. 16 XI 74 p. 3; v. și *semiconservă* (1972) (din *semi-* + *industrializare*)

semiindustrializát, -ă adj., s.n. 1974 –Prelucrat parțial în produs industrial– v. *mostră-etalon*; v. și *ketering*, *microcomplex* (din *semi-* + *industrializat*; cf. fr. *semi-industrialisé*; DMN 1966)

semiínimá artificială s.f. (med.) „Pînă acum s-au implantat cu succes unor animale jumătăți de inimă artificială, ventriculi fabricați în laborator, care au permis menținerea în viață și însănătoșirea unor inimi bolnave. O astfel de *semiinimă artificială* i-a permis doctorului

M.D. de la Houston să salveze viața unui tînăr mexican.“ Cont. 18 XII 70 p. 10 //din *semi-* + *inimă artificială*, probabil după model engl.//

semimanuál, -ă adj. –Lucrat parțial cu mîinile– „Industria noastră posedă, pe lîngă imprimare *semimanuală* cu planșe, mașini moderne [...]“ Cont. 3 VIII 62 p. 2 //din *semi-* + *manual*//

semimát, -ă adj. –Aproape mat– „Culori, culori, culori! incorporate în glazuri strălucitoare ori *semimate* [...] cromatismul aleargă cu un fel de libertate pe materie sugerînd simboluri posibile.“ Cont. 3 II 67 p. 7 (din engl. *semimat*; WT)

semimilenár, -ă adj. –Care datează de 500 de ani– „O întreprindere *semimilenară* [...] Cehoslovacia posedă cea mai veche fabrică cu acest profil [sticlărie] de pe continent.“ Sc. 19 III 78 p. 6. „*Semi-milenarele*. După documente de arhivă, cîteva sate din județul Gorj împlinesc anul acesta cinci sute de ani de existență, dovedită prin înscrisuri.“ R.I. 7 II 84 p. 2 //din *semi-* + *milenar*//

semimonopól s.n. –Monopol parțial– „Mult timp domeniul unei minorități căreia instituțiile îi rezervau un *semimonopol*, cunoașterea avea un circuit închis.“ R.lit. 14 VI 73 p. 29 //din *semi-* + *monopol*//

semiopacitate s.f. –Calitatea a ceea ce este parțial opac– „Calitățile acestui material la un an de la uscare: suprafață marmorată, luciu de lac incolor, *semiopacitate* etc.“ R.I. 26 VIII 73 p. 2 //din *semi-* + *opacitate*; DEX-S//

semióptic, -ă adj. (med.) –Care nu ajută decît parțial la vedere– „Se produc, în fabricile de sticlă tehnică [...] sticlă optică și *semioptică*.“ Sc. 2 III 64 p. 3 //din *semi-* + *optic*; DEX-S//

semipiramídă s.f. –O jumătate de piramidă realizată printr-o secțiune transversală– „Orașul olimpic din Montreal va fi alcătuit din două structuri în formă de piramidă, divizate, la rîndul lor, în patru *semipiramide*, fiecare cu 19 etaje.“ R.I. 16 VII 74 p. 6 //din *semi-* + *piramidă*//

semipreparát s.n. 1974 (alim.) –Hrană parțial preparată de către producător– v. *ketering* (din *semi-* + *preparat*)

semiprofesional, -ă adj. –(Aparat) care are în bună parte caracteristicile de mare performanță ale celor profesionale– „Vînd walkman *semiprofesional* [...]“ R.I. 20 VIII 91 p. 7. „Vînd [...] trusă foto *semiprofesională* (aparat, tele, blitz, etu) [...]“ R.I. 18 X 91 p. 7. „Vînd magnetofon Orbita, *semiprofesional* [...]“ R.I. 10 XI 91 p. 6 (din *semi-* + *profesional*)

semirecítal s.n. –Recital alcătuit din două părți, fiecare susținut de o altă persoană– „La sala Studio a Ateneului, pianista C.I.R. și violoncelistul A.C. [...] susțin cîte un *semirecital*.“ I.B. 17 I 72 p. 2. „De un real interes *semirecitalul* sopranei V.M., cuprinzînd lieduri românești.“ Săpt. 19 V 72 p. 7 //din *semi-* + *recital*; DEX-S//

semiremorcát, -ă adj. 1975 –Remorcat, cu o singură osie și cu partea din față sprijinită de spatele platformei tractoare– v. *rulotă-dormitor* (din *semi-* + *remorcă* + *-at*)

semirobót s.n. (tehn.) –Mecanism aproape complet robotizat– „Specialiștii de la Combinatul de utilaj greu din Cluj-Napoca au conceput și realizat manipuloare complexe [...] adevărați *semiroboți* care deservesc presele de 2000 tone.“ R.I. 15 IV 85 p. 1 (din *semi-* + *robot*)

semiscufundát, -ă adj. –Pe jumătate scufundat– „Noua dragă, denumită «Stevin-80», este cea mai mare din lume [...] Ea lucrează *semiscufundată*, putînd fi ancorată printr-un sistem de picioare mecanice, care se extind pînă la fundul mării și cu ajutorul cărora se poate deplasa în funcție de mersul lucrărilor.“ R.I. 21 III 79 p. 6 //din *semi-* + *scufundat*//

semisilóz s.n. (zoot.) „Este un mare cîștig, deoarece prin conservarea ierburilor sub formă de *semisiloz* pierderile de substanțe nutritive sînt cu peste 50% mai reduse în comparație cu uscarea pe brazde a finului pe vreme ploioasă.“ Sc. 13 VI 71 p. 4. „Am introdus în alimentație un *semisiloz*, un tip de furaj preparat din porumbul siloz pe care îl recoltăm doar atunci cînd este uscat pe jumătate.“ Sc. 10 III 78 p. 3 //din *semi-* + *siloz*//

semisimfónic, -ă adj. –(Despre o orchestră) Care are în componență și instrumente specifice orchestrelor de estradă– „Pe lîngă casa raională de cultură din Cîmpulung-Muscel [...] a luat ființă o orchestră *semisimfonică*.“ Sc. 15 II 63 p. 5. „Aici e cazul să se organizeze o stagiune de concerte simfonice, ori *semisimfonice*.“ R.lit. 29 XI 73 p. 17; v. și Cont. 1 IX 67 p. 7 (din *semi-* + *simfonic*; cuvînt mai vechi în română)

semistabulație s.f. (zoot.) –Procedeu de creștere și întreținere a vitelor prin menținerea lor aproape tot timpul în grajd– „Extinderea

sistemului de *semistabulație* la bovine și la ovine în zonele de câmpie necesită o serie de măsuri.“ Sc. 10 VII 64 p. 2 (din *semi-* + *stabulație*)

semisubmersibil, -ă adj. –Scufundat parțial în apă– „Natura dezlănțuită din Marea Nordului afectează în mod serios lucrările de prospectare a țiteiului: din decembrie bîntuie fără întrerupere furtuni puternice [...] mai multe platforme *semisubmersibile* de foraj fiind avariate sau scoase din uz.“ Sc. 2 II 74 p. 6 //din *semi-* + *submersibil*//

semisuculent, -ă adj. –De o suculentă medie– „Strugurele de masă «Roz româneș» (rezistent la ger și secetă, cu bobul mare, *semisuculent*)“ R.l. 23 II 78 p. 5 (din *semi-* + *suculent*)

semitelecomandát, -ă –Pe jumătate telecomandat– „A fost pus la punct un clește *semitelecomandat*.“ Sc. 20 I 64 p. 4 //din *semi-* + *telecomandat*//

semitîrîtor, -toáre adj. (bot.) –(Plantă) a cărei tulpină se întinde parțial pe pămînt– „Aceasta [volbura de nisip maritim] este o plantă *semitîrîtoare* și cu rizom foarte lung, care fixează nisipul.“ Sc. 21 VII 62 p. 4 (din *semi-* + *tîrîtor*)

semitransparént, -ă adj. 1978 –Aproape transparent– v. *stereocular* //din *semi-* + *transparent*//

semmál vérdé sint.s. 1. (circ.) –Permisie de trecere– „50 de trenuri-navetă așteaptă remorcarea și *semmalul verde* pentru a porni spre cele aproape 30 importante termocentrale.“ R.l. 1026/93 p. 1. 2. (fig.) –Permisie, aprobare– „La *semmalul verde* al Fondului Monetar Internațional și-au deschis pungile Banca Mondială, programul Phare [...]“ Libertatea 1331/94 p. 3 (din *semmal* + *verde*, după fr. *feu vert*; R. Zafiu în R.lit. 15/95 p. 9, de unde am preluat cele 2 exemple)

senáj s.n. (zool.) „Inutil să apelați la dicționare! Cuvîntul *senaj* – un termen folosit în prezent tot mai mult în practica zootehnică – n-a fost încă preluat de lingvistică. În fond este vorba de un nutreț conservat printr-o metodă nouă, care constă în însilozarea plantelor verzi la umiditate redusă (50–60 la sută) fără să se adauge substanțe ce stimulează fermentația lactică.“ R.l. 6 VI 74 p. 3

sensitométru s.n. (med.) „Acest laborator (de tipul KTD) asigură, printre altele: măsurarea pulsului cu ajutorul unui *sensitometru* special, determinarea timpului de reacție la stimulenti acustici și luminoși [...]“ Sc. 19 III 78 p. 6 (din fr. *sensitomètre*; DTP, LTR; DEX, DN3 – alt sens)

sénsor s.m. (fiz.) –Dispozitiv foarte sensibil care sesizează un anumit fenomen– „Autoritățile din capitala japoneză au dispus introducerea a ceea ce se apreciază a fi cel mai avansat sistem de dirijare computerizată din lume. O rețea de 2000 *sensori* ultrasonici montată deasupra magistralelor pentru înregistrarea vitezei de deplasare și a numărului de mașini ce trec.“ Sc. 20 VI 74 p. 6. „Este suficient să se fixeze *senzorul* unui locator ultrasonic cu impulsuri pe pieptul unui om pentru ca pe ecran să apară linii care indică atît funcționarea mușchilor cordului, cît și a valvulelor.“ R.l. 5 II 84 p. 6 [scris și *senzor*] (din engl. *sensor*; WT; DEX-S)

separátór s.m. „[...] bărbații și femeile vor călători separat în mijloacele de transport în comun din capitala iraniană, Teheran [...] Femeile vor călători pe locurile din spate și în fiecare autobuz se va afla câte un «*separator*» în uniformă specială.“ Ev.z. 28 XI 92 p. 5 (din *separa* + *-tor*; DN, DEX – alt sens)

seralíst, -ă s.m.f. –Elev, student care urmează cursul seral– „Complicatelor înlănțuiri ale formulilor chimice au fost scrise... pe o prozaică bucată de tablă. Ceea ce nu-i împiedică însă pe «*seraliștii*» de la matritiere să descifreze cu aceeași pasiune, ca într-o sală de curs, sensurile unei formule.“ Sc. 28 VII 63 p. 1. „[...] trebuie să mărturisesc că elevii mei, viitori electroniști de pe platforma «Pipera», sau tineri muncitori de aceeași specialitate («*seraliștii*») se însuflețeau mai cu seamă cînd discuția privea ceea ce am numit personajul profund.“ R.lit. 27 IX 84 p. 5. „[...] întîia clasă de *seraliști* de la IATC.“ I.B. 11 XII 85 p. 2 (din *seral* + *-ist*; DEX-S)

serál-combinát s.f. –Seră mare cu caracter de combinat– „Am intrat împreună într-o *seră-combinat* unde ne-a întîmpinat o căldură de 40 de grade.“ Sc. 24 VI 63 p. 3 (din *seră* + *combinat*)

seriál s.n., adj. –(Roman, film, reportaj) apărut în presă sau prezentat la radio sau televiziune în fragmente– „În curs de realizare se află un *serial*-dezbatere publică la teatrul «Tănase».“ I.B. 10 I 74 p. 2. „*Serialul* care s-ar putea numi al «anti-neglijențelor» dă prilej televiziunii să obțină succese de calibrul. Ați înțeles că numim «*serial*» reportajele «în serie» care immortalizează, pe cîtiva metri de peliculă, isprăvi absurde, neglijențe penibile [...]“ R.lit. 23 X 75 p. 16. „Film *serial*: Dallas [...]“ Pr.R.TV 8 IX 79 p. 14; v. și Pr.R.TV 20 IV 79 p. 13;

v. și *roman-frescă* (1970), *ciné-verité*, *muppet*, *teleecraniza* (din engl. *serial [story]*; cf. fr. *sériel*, it. *seriale*; DEX, DN3)

serigrafíá vb. I –A reproduce prin serigrafie– „[Wahrol] *serigrafia* «idoli» unanim adulați: Marilyn, Elvis etc.“ D. 132/95 p. 13 (din *serigrafie*)

serigrafíát, -ă adj. –Imprimat prin serigrafie– „[...] pahare *serigrafiate* pentru înghețată [...]“ R.l. 22 II 84 p. 1 (din *serigrafia*)

serigrafíe s.f. –Procedeu de imprimare cu ajutorul unui ecran de mătase– „[...] mijloacele grafice cele mai moderne, în tehnica *serigrafiei*, a gravurii care utilizează ca mediu de imprimare o mătase special preparată.“ R.lit. 17 V 84 p. 20 (din fr. *sérigraphie*, germ. *Serigraphie*; PR 1953; DN3)

serodiagnóstic s.n. (med.) –Diagnostic serologic– „Vineri, la Institutul oncologic din București a avut loc conferința publică și demonstrația practică de *serodiagnostic* al bolii canceroase, susținute de ing. chimist N.I.D.“ R.l. 15 IV 78 p. 4; v. și R.l. 27 VI 80 p. 5 (din fr. *sérodagnostic*; DM, DZ; DEX, DN3)

seropozítív, -ă s.m.f., adj. (med.) –(Persoană) care prezintă un serodiagnostic pozitiv, în special pentru virusul bolii Sida– „[...] bolnavii suferinzi de artrita reumatismală numită artrită *seropozitivă*.“ R.l. 15 VI 85 p. 6. „[...] poporul elvețian să învețe că *seropozitivii* și bolnavii de SIDA nu prezintă nici un risc în viața cotidiană, cu excepția relațiilor sexuale neprotejate [...]“ Ad. 1 VII 92 p. 2. „Personajul principal [era] bisexual și *seropozitiv*.“ R.lit. 4–10 XI 92 p. 22 (din fr. *séropositif*)

seroreácție s.f. (med.) –Reacție serologică– „Testarea posibilităților reale ale *seroreacției* de diagnostic s-a efectuat pe sute de probe de sînge integral a cîte 5 ml fiecare.“ R.l. 10 IV 78 p. 7 (din fr. *séroréaction*; L; DN3)

serpentárium s.n. –Grădină zoologică (rezervație) cu șerpi– „Un crocodil [...] dintr-o grădină zoologică cu șerpi și alte reptile din Miami, a omorît un băiețel de 6 ani, al cărui tată, imprudent, îl lăsase singur pe un zid [...] Proprietarul *serpentariumului* a împușcat crocodilul și a închis grădina sa zoologică.“ R.l. 7 IX 77 p. 6; v. și Sc. 10 IV 81 p. 3 (din engl. *serpentarium*; WN)

sertízá vb. I –A asambla– „Mașina de *sertizat* este opera lui S.“ R.l. 29 IX 86 p. 1 (după fr. *sertir*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

servíciu de polítete sint.s. „[...] în fine, voi menționa că stațiile au fost dotate special pentru așa-numitele «*servicii de politete*», curățirea parbrizelor, a farurilor și stopurilor în timpul alimentării mașinilor la pompe.“ R.l. 21 V 77 p. 5 (din *serviciu* + *de* + *politete*)

servodirecție s.f. –Dispozitiv de comandă a direcției autovehiculelor care micșorează efortul conducătorului– „[...] un nou produs solicitat cu prioritate de industria auto românească – *servodirecția* hidraulică.“ R.l. 17 XII 84 p. 5. „Vînd Opel Rekord [...] super-accesoriată – închidere centralizată, geamuri electrice, oglinzi electrice, *servodirecție* [...] prețul 6300 dolari, tratabil.“ R.l. 8 XII 92 p. 10; v. și *servofrînă* (din fr. *servodirection*, după it. *servosterzo*; PR, DMC 1950)

servofrînă s.f. –Frînă extrem de sensibilă, cu servomecanism care transmite comenzile amplificat– „[Vînd] Mitsubishi [...] *servofrînă*, servodirecție [...]“ R.l. 22 VIII 91 p. 7 (din *servo-* + *frînă*, după fr. *servofrein*; DEX, DN3)

servomotór s.n. –Motor al unui sistem de comandă automată– „Aici vor fi instalate *servomotoare* cu cursa cea mai lungă ce s-a realizat vreodată.“ Sc. 20 VII 68 p. 5 (din fr. *servomoteur*; DEX, DN3)

sesizór adj. (tehn.) –Element al unui mecanism care sesizează o anumită mărime– „[Automatul] are un dispozitiv *sesizor* de șocuri și vibrații [...]“ I.B. 9 II 84 p. 2 (din *sesiza*; DEX, DN3)

sevillan, -ă s.m.f., adj. 1985 –Locuitor din Sevilla– v. *malagueño* [pron. *sevilián*] (din *Sevilla* + *-an*)

sex-clúb s.n. –Club erotic– „Industria sexului – cărți, *sex-cluburi*, afișe, săptămînale specializate – a realizat în 1969 în S.U.A. o cifră de afaceri de 2 miliarde dolari.“ Sc. 14 XI 70 p. 6 //din *sex* + *club*//

sex-magazín s.n. –Magazin care desface obiecte cu caracter pornografic sau pentru uz sexual– „De pe urma sutelor de milioane de reviste tipărite anual și ale celorlalte «produse» pornografice, desfăcute în «*sex-magazine*» cu autoservire și program non-stop [...] se realizează profituri fabuloase la adăpostul libertății individuale.“ Sc. 24 VII 77 p. 6 (din *sex* + *magazin*, după engl., fr. *sex-shop*; PR, DMC 1970)

sex-shop s.n. (anglicism) –Magazin care desface obiecte pornografice sau pentru uz sexual– „Explozia publicitară pe care

Festivalul a cunoscut-o în ultimii ani, tendința spre gigantism, inflația, competițiile paralele, avalanșa de interese nonartistice (vezi secția porno care la un moment dat transformase câteva săli în *sexy-shopuri*) umflau nesperat cifra de afaceri a Festivalului, dar subminau considerabil prestigiul lui cultural.“ R.lit. 17 V 79 p. 24. „Cu bastonul prin *sex-shopurile* din București“ As 183/95 p. 3 [și *sexy-shop*] (cf. fr. *sex-shop*; PR, DMC 1970)

sex-simból s.n. 1993 –Persoană (mai ales femeie) care reprezintă modelul de frumusețe fizică al unei epoci, țări etc. – v. *bikini* (din engl. *sex-symbol*)

séxi adj.inv. (cuv. engl. american) 1. –Referitor la sex și pornografie– „Spectacol foarte *sexy*.“ Săpt. 5 XII 81 p. 8. 2. –(De obicei despre persoane) Răgător, cu vino-ncoace– „Ești cel mai *sexi* bărbat din lume.“ R.lit. 34/95 p. 13; v. și *bikini* [scris și *sexy*] (cf. fr., it. *sexy*; DMC 1950, PR 1954, DPN 1980; Guția A. 24; DEX-S)

sexist, -ă adj. –Care are prejudecăți privitoare la deosebirea dintre sexe– „Universitarul californian [are] ezitarea lui de a flata o femeie și de a trece astfel drept «*sexist*».“ D. 140/95 p. 3 (din engl. *sexist*, fr. *sexiste*; BD, DMC 1970)

sexpórt s.n. „Numai *sexportul* (se numește astfel exportul de pornografie) a adus, anul trecut, afaceriștilor danezi, valută foarte echivalent cu 600 milioane franci!“ Sc. 14 XI 70 p. 6 //din *sex* + [ex]port//

sezón alb sint.s. –Iarna– „În întîmpinarea *sezonului alb* se fac intense pregătiri în toate stațiunile montane de odihnă și sporturi de iarnă.“ R.l. 20 XI 78 p. 5. „La Mangalia, în «*sezonul alb*».“ Sc. 6 XII 78 p. 2. „Cele trei renumite stațiuni montane pot primi de-a lungul întregului *sezon alb* peste 100000 de vilegiaturişti.“ Sc. 21 XII 78 p. 4 (din *sezon* + *alb*)

sfertodóct, -ă adj., s.m.f. –(Om) care se crede cult dar are cunoștințe superficiale, mai puține chiar decît un semidóct– „Ultima carte pe care a citit-o [...] a fost un almanah vechi uitat de un călător într-un tren de cursă lungă. Mimantul nostru nu-i nici măcar un semidóct. Eventual un *sfertodóct*.“ I.B. 18 XII 71 p. 1. „Vă mărturisesc că tonul scrisorii dv. nu mi-i pe plac. Asemenea ton e îndreptățit numai cînd e vorba să fie atacat un *sfertodóct* cu fumuri, care se vîră unde nu-i fierbe oala.“ R.lit. 14 II 74 p. 25; v. și R.l. 19 X 71 p. 1 (din *sfert* + *-doct*, după modelul lui *semidóct*)

sfertodóctism s.n. „Semidóctismul, dacă nu chiar *sfertodóctismul*, amenință întotdeauna afirmarea unei științe la modă.“ Sc. 21 XI 69 p. 4; v. și 17 VIII 80 p. 2 (din *sfertodóct* + *-ism*)

sfîrșitor s.m. –Răufăcător care distruge totul– „[...] camera închiriată de Grupul «Divertis» [...] a fost vizitată [...] de o echipă profesionistă comandată. «*Sfîrșitorii*» [...] au furat aparatură în valoare de peste 2500 dolari. La plecare, ce nu au putut lua, au distrus, dînd foc.“ R.l. 21 I 93 p. 1 (din *sfîrși* + *tor*)

sfumatúrá s.f. –Estompare– „Totul mi s-a părut *sfumatúrá*, vag, incert.“ R.lit. 3 V 84 p. 14 (din it. *sfumatura*)

sgubilit(ic), -ă adj. (arg. elevilor, peior.) „*Sgubilitic*, excentric, deosebit printr-o comportare proprie, ciudată. Termenul, prin structura sa fonetică și accentuală, trimite la paralizic etc., cu utilizare hazlie evidentă.“ R.lit. 19 VII 79 p. 9. „Niște *zgubiliti*“ R.lit. 35/96 p. 18 [scris și *zgubilitic*] (C. Lupu în SCL 6/82 p. 505)

shaktist s.m., adj. 1974 –Adept al cultului zeiței Shakti (în hinduism)– v. *conștientizare* [pron. *șactist*] (din n.pr. *Shakti*)

shamisen s. (cuv. jap.; spect.) „Bunraku – teatrul de marionete, constituie unul din aspectele cele mai interesante ale artei dramatice japoneze. El are trei elemente de bază: «joruri» – narațiunea, «*shamisen*» – muzica unui instrument cu coarde originar din Okinawa, și marionetele [...] Mînuitorul principal, denumit «*Omozukai*», face să funcționeze mîna dreaptă a marionetei și susține cu brațul stîng întreaga greutate a acesteia (cam 19 kg)“ R.l. 1 VIII 74 p. 6 [pron. *șamisén*]

shed s.n. 1963 (constr.) –Tip de formă de acoperiș– v. *precomprimare* [pron. *șed*] (din engl. *shed*; LTR; DN3)

shinkansen s. (cuv. jap.; transp.) „În cei 20 de ani de cînd a intrat în funcțiune, pe ruta Tokio–Osaka, cel mai rapid tren japonez, «*Shinkansen*» («noua linie principală») a transportat aproximativ două miliarde de persoane.“ R.l. 19 X 84 p. 6. „[...] tunelul principal va fi echipat cu două linii feroviare tip «*Shinkansen*», trenul de mare viteză [...]“ R.l. 5 III 85 p. 6 [pron. *șincansén*]

shogun s.m. (cuv. jap.) –La origine, cuvîntul desemna casta dictatorilor militari japonezi dintre secolele XII–XIX, care au

constituit adevărate dinastii; autohtonizat, termenul desemnează un șef, boss al unei organizații criminale– „[...] dl. C.M., zis *Shogunul*, a fost învoit, părăsind arestul poliției, pentru a participa la funeraliile mamei sale.“ R.l. 14 II 94 p. 16. „*Shogunul* se destăinuie“ R.l. 26 II 94 p. 16; v. și 17, 18 II 94 p. 1 [pron. și scris și *șogun*] (DN3 – cuvînt larg difuzat de la începutul anilor ‘90 mulțumită unei cărți și unor ecranizări)

shoking adj.inv. (anglicism) –Șocant– „Ultima ediție a Invitațiilor Euterpei [...] a programat o emisiune cu un titlu menit să intrige, cu o ușoară tentă *shoking*: «La mulți ani, Antonio Vivaldi».“ Săpt. 9 VI 78 p. 6 [pron. *șóching*] (din engl. *shoking*; Th. Hristea în LR 3/72 p. 186; DEX, DN3)

shop s. (anglicism) 1. –Magazin în care, înainte de decembrie 1989, se vendeau la noi mărfuri, de obicei de lux, pe valută– „Hotel «Continental» din Calea Victoriei [...] cu restaurant, grădină, snackbar și *shop*.“ I.B. 18 V 74 p. 6. „Multe din obiecte sînt aduse aici direct din *shop*.“ Sc. 7 IX 82 p. 2. 2. –Magazin în care se vînd mărfuri, de obicei de lux– v. *supercivilizație* (1979) [pron. *șop*] (din engl. americ. *shop*; D.Am.; DN3, DEX-S)

shopping s. (anglicism) –Mersul la cumpărături– „[...] eroina [...] e gata să devină o soție transoceanică: *shopping*, cărți de credit, spirit competitiv.“ R.lit. 30 III 85 p. 21; v. și D. 172/96 p. 6 [pron. *șóping*] (cf. fr., it. *shopping*; DPN 1960)

short v. *șort*

show s.n. (cuv. engl.; spect.) –Tip de spectacol de varietăți, muzică ușoară, susținut de un singur actor/cîntăreț sau de o formație– „O comună olandeză [...] numărînd vreo 6500 locuitori, și-a construit prin «autofinanțare» un studio de televiziune. Programul [...] neglijează meciurile echipei Ajax și *show*-urile lui R.C. în favoarea spectacolelor de păpuși, a emisiunilor de informații locale de politică.“ Cont. 22 III 74 p. 10. „În Japonia a avut loc ceea ce pare să fie unul din cele mai lungi programe TV din lume: un «*show*» care a durat 25 de ore!“ R.l. 15 IV 75 p. 6. „Cel mai atractiv *show* vizionat pînă acum la noi – cel al formației Omega.“ Săpt. 16 V 75 p. 7. „Un *show* cu formația ABBA și alte recitaluri ale unor interpreți cunoscuți.“ Cont. 31 VIII 79 p. 8. „Arămas fascinația [...] felurilor «*show*»-uri [...]“ Sc. 6 IV 84 p. 4; v. și 31 VII 75 p. 4; v. și *telenoapte* (1971), *surclasa* [pron. *șou*] (cf. fr. *show*; PR 1954; DEX, DN3)

show-business loc.s. (engl. americ.; spect.) –Industria spectacolelor– „Ca aproape tot ce s-a scris despre scurta existență a uneia din cele mai mari celebrități ale filmului, Marilyn Monroe, piesa tratează despre gloriile și decăderile *show-business*-ului [...]“ R.lit. 23 V 78 p. 23. „Cu performanța ei în musicalul «*Tovarich*», Vivien Leigh a cîștigat pe Broadway un Tony – premiu echivalent cu Oscarul cinematografic, în *show-business*.“ Săpt. 10 V 85 p. 7; v. și R.l. 1 III 82 p. 6, R.lit. 24 V 84 p. 8 [pron. *șoubiznis*] (cf. fr. *show-business*; DMC 1960)

showman s.m. (cuv. engl.) –Realizator de show-uri– „De altfel, regizorul Alexandru Bocăneț fusese un incomparabil organizator de spectacole TV, un foarte talentat «*showman*».“ R.lit. 29 V 77 p. 17 [pron. *șóumen*] (DN3 – alte sensuri)

shuttle s. (astr.; anglicism) –Navetă spațială– „Avem în fază de proiect noul concept de zbor spațial, cu ajutorul vehicolului *shuttle*, cu caracteristici deosebite – lansare asemeni rachetei, revenire din cosmos și aterizare similar aeroplanului.“ Sc.t. 18 IV 74 p. 6; v. și *avion-rachetă* [pron. *șatl*] (din engl. [*space*] *shuttle*; BD 1971)

siáj s.n. în constr. *a fi în siajul cuiva* (franțuzism) –A urma un maestru– „Romanul [...] plutește undeva în *siajul* «Muntelui vrăjit».“ R.lit. 1–7 IV 93 p. 9 (traduce fr. *être dans le sillage de...*; DEX – alt sens)

siblocórd s. (probabil cuv. rus.; farm.) „Institutul unional de chimie farmaceutică din URSS a pus la punct o substanță, *siblocordul*, sub formă de pastile, care ajută la stimularea memoriei.“ Sc. 28 I 77 p. 5

sicofánt s.m. 1990 –Delator, mușard– v. *yesman* (din fr. *sicophante*; DEX; cuv. este mai vechi, dar a devenit larg cunoscut datorită aserțiunii dlui Silviu Brucan că președintele postrevoluționar Ion Iliescu s-a înconjurat de „yesmeni și sicofanți“)

Sída s.f. (med.) „Primele cazuri de *SIDA* au fost înregistrate în 1981 în Statele Unite, caracterizîndu-se printr-o scădere brutală a apărărilor imunitare, ceea ce permite unor afecțiuni în mod obișnuit benigne – denumite «oportuniste» să se dezvolte în chip grav [...]“ R.l. 1 VII 83 p. 6. „Există pericolul ca *SIDA* (sindromul imunitaro-deficitar dobîndit) – teribilul flagel ce bîntuie de cîtăva vreme în America și care a trecut

acum și oceanul – să devină «problema sanitară mondială numărul 1» [...]“ Sc. 29 X 85 p. 4. „[...] în România există între 2500 și 3000 de persoane infectate cu virusul ce provoacă Sindromul Imunodeficienței Dobândite (SIDA).“ R.I. 10 VI 93 p. 8. ✧ (fig.) „[Comunismul] este o excrescență maladivă a organismului social, un cancer sau o SIDA a istoriei umane.“ R.lit. 1 XI 90 p. 2; v. și R.l. 5 V 84 p. 6, 27 V 85 p. 6, 17 V 86 p. 6, Săpt. 23 V 86 p. 2, LAI 14 X 91 p. 7, R.l. 5 X 92 p. 1; v. și HIV, seropozitiv (abreviere din fr. *S[yndrome] I[mmuno] D[éficitaire] A[quis]*; PR 1983, MNC 1985)

sigilografic, -ă adj. 1979 –Privitor la sigilografie– v. *sigilografie* (din fr. *sigilographique*; DEX, DN3)

sigilografie s.f. „Între 27 și 29 septembrie va avea loc la București reuniunea Comitetului internațional de *sigilografie*. Organism creat pe lângă Consiliul Internațional al Arhivelor, Comitetul orientează cercetările ca și acțiunile practice privind conservarea și valorificarea sigiliilor.“ Cont. 22 IX 78 p. 11. „În lumea [...] *sigilografiei*. Cel ce pășeste în aceste zile pragul Muzeului Arhivelor din București pătrunde într-o expoziție de o factură aparte, într-o lumea a rarităților și curiozităților [...] sigilografice.“ Sc. 6 IV 79 p. 4 (din fr. *sigilographie*; DEX, DN3)

silențiator s.n. (tehn.) –Amortizor de zgomot– „O invenție brevetată de Institutul național pentru creația științifică și tehnică din București a început să fie materializată în atelierele de micro-producție. Este vorba de *silențiatoarele* [...] pentru expansii de gaze și aburi.“ R.l. 14 II 75 p. 6 (din it. *silenziatore*; DN3)

silențios, -oasă adj. –Care nu produce zgomot, tăcut– „La «Albina» e ventilator de vreo treizeci de ani. La «Unic» și «Turist» nu funcționează deloc, fiindcă nu erau *silențioase*.“ Sc. 12 I 67 p. 2. „[Motoreta Elmo este] un mijloc de transport *silențios* și antipoluant.“ R.l. 11 IV 75 p. 5. „Aceste tipuri de întrerupătoare au fost înlocuite [...] cu alte tipuri (cumpănă), mult mai *silențioase* și cu performanțe superioare în exploatare.“ R.l. 26 III 76 p. 5. „O șalupă de agrement, care are două mari calități – este *silențioasă* și nu poluează apele – face curse zilnice [...]“ R.l. 30 X 84 p. 4; v. și *antistres* (din it. *silenzioso*; cf. fr. *silencieux*; DTM; DEX, DN3)

silențiozitate s.f. –Lipsă de zgomot, caracter silențios– „*Silențiozitatea*, o componentă a ocrotirii sănătății publice.“ Sc. 21 II 67 p. 2. „Inginerii de la firma britanică «Fodens Ltd» au construit un camion de 32 tone care nu va produce un zgomot mai mare decât un autoturism obișnuit. Aceste performanțe de *silențiozitate* au fost obținute prin efectuarea unor modificări la motor [...]“ R.l. 29 III 79 p. 6 (din *silențios* + *-itate*; cf. it. *silenziosità*; M. Gheorghiu în LR 2/68 p. 134; DEX, DN3)

silimarină s.f. 1980 (farm.) –Substanță care intră în componența medicamentelor antihepatice– v. *armurariu*

silipór s. (probabil cuv. rus.; constr.) „Un nou material de construcție cu performanțe care întrec pe cele ale produselor de origine minerală utilizate pînă în prezent a fost realizat de inginerii sovietici. Denumit [...] «*silipor*» (silicat poros), acest material, foarte ușor, are proprietăți termice deosebite.“ Sc. 6 IV 78 p. 5

silistor s. (cuv. fr.; electron.) „Inventatorul francez A.B. a elaborat un dispozitiv electronic universal – *silistorul* – care poate fi utilizat, după caz, ca baterie, element fotosensibil, transformator, acumulator de energie, condensator electric etc.“ Sc. 6 IV 65 p. 4

siluetă vb. I (teatru, film) –A crea un anumit personaj– „Mihai Berechet l-a *siluetat* în creion pe doctorul Caius.“ Cont. 20 IX 63 p. 4. „Mihaela Juvara a *siluetat* cu duritate și simț al proporțiilor o femeie-fiară.“ R.lit. 2 V 74 p. 17; v. și I XII 79 p. 6 (din *siluetă*; cf. fr. *silhouetter*; DN3 – alte sensuri)

silúr s.n. 1976 –Tip de material sintetic– v. *difur*, *adidas* (probabil din *sil[en]* + *[dif]ur*)

siluréc-premíx s. 1976 (chim.) –Tip de material plastic– v. *reper*

simetrizare s.f. –Stabilire de simetrie– „Dignitatea criticii nu poate veni din *simetrizarea* abuzivă a unor domenii distincte – artă și cibernetică, arta și structurile limbajului etc., ci din puterea lăuntrică de a depăși disparitatea unei epoci fărîmîțate analitic.“ Sec. 20 12/66 p. 28, 29. „Grupul este o entitate structurată într-un mod armonios, posedînd un înalt grad de *simetrizare*.“ Luc. 21 I 67 p. 7 (din *simetrie*)

siméz s.f. 1979 –Panou într-o galerie de tablouri– v. *granulopintorelief*; v. și *specios*; v. și numele unei galerii de artă din București (din fr. *cimaise*; DN3)

simigerie-patiserie s.f. –Patiserie în care se produc și se vînd covrigi– „De asemenea, în trei dintre spațiile existente se vor amenaja *simigerii-patiserii*.“ Sc. 17 II 78 p. 2 (din *simigerie* + *patiserie*)

simultan s.n. (sport) –Joc al unui șahist cu mai mulți adversari deodată– „[...] Au loc *simultane* date de mării maeștri G. și O [...] și turnee după sistemul elvețian.“ R.l. 26 XI 76 p. 6 (din germ. *Simultan*; cf. fr. *simultané*; DN – alt sens, DEX, DN3)

simultaneizá vb. I –A face să se petreacă în același timp– „Același mod de a fractura scheletul narațiunii, de a amesteca planurile, de a dispersa episoadele poveștii, de a *simultaneiza* momentele consumate la mari distanțe de timp, de a asambla imagini derulate în spații diferite.“ Cont. 12 IX 75 p. 10 (din *simultan* + *-iza*; DN3)

sincrofazotrón s.n. (fiz.) –Tip de acceleror ciclic pentru particule grele– „Într-un viitor apropiat, instalația «Foton» va fi utilizată într-o serie de experiențe la *sincrofazotronul* institutului.“ Sc. 19 I 75 p. 4 (din fr., engl. *synchrophasotron*; Al. Graur în LR 2/58 p. 3, FC I 135, DTP, DC; DEX, DN3)

sincróno-cineproiecție s.f. (cinem.) –Proiectarea unui film concomitent cu spectacolul propriu-zis– „*Sincrono-cineproiecția*, iată ce aduce nou Lanterna magică.“ Cont. 22 VI 62 p. 4 //din *sincrono-* + *cineproiecție* //

sincrotrón s.n. (fiz.) –Accelerator în care electronii sînt accelerați întîi de un cîmp magnetic, apoi de unul electric– „Spre deosebire de acceleratoarele existente [...] noul *sincrotron* va avea un cîmp magnetic cu autoreglare.“ Sc. 8 II 62 p. 5 (din fr. *synchrotrone*; PR 1950; LTR, DC; DEX, DN3)

Sinerdól s. (farm.) „Cel mai nou produs purtînd emblema fabricii de antibiotice din Iași se numește «*Sinerdol*» – medicament ce acționează cu eficiență deosebită în tuberculoza pulmonară, în special în formele cronice.“ R.l. 13 III 76 p. 5

single adj., s.n. (anglicism) 1. (muz.) –Disc ce conține cîte o singură piesă pe fiecare față– „Anul trecut în Statele Unite au fost decernate 189 «discuri de aur»: 117 pentru albume, 72 pentru *single*.“ Săpt. 22 II 74 p. 13. „«Roxanne» și «Can't Stand Losing You» n-au fost scrise pentru acest album ci au existat ca *single*-uri, fiind incluse ulterior [...]“ Săpt. 12 XII 79 p. 7; v. și *L.P.*

2. (turism) –Cameră, cabină de wagon-lit ocupată de o singură persoană– „În călătorie, Domnica a luat un *single* în tren.“ [pron. *singl*] (din engl. *single*; DN3)

sinistrítate s.f. –Caracterul a ceea ce este sinistru– „Termenii imundicitate, periclitare și *sinistrítate* nu există în vreo altă limbă, din care autorii pasajelor respective să-i fi putut lua. De asemenea, limba română nu cunoaște adjectivele: imundic, pericol și sinistru din care, cu ajutorul lui *-itate*, să poată fi obținute substantivele imundicitate, periclitare și *sinistrítate*.“ I.B. 25 I 72 f.p. (din *sinistru* + *-itate*; Th. Hristea *P.E.* 34, I. Iordan în LR 3/62 p. 228; DN3)

sinterizát, -ă adj. (tehn.) –Care a fost legat numai prin încălzire și presare, fără ajutorul unui liant– „Lagărele *sinterizate*, realizate prin presare în matrițe a pulberilor metalice, și-au îmbunătățit caracteristicile tehnico-funcționale.“ I.B. 13 I 62 p. 1. „Este vorba despre producerea unei game de piese [...] pentru industria automobilului, piese din pulberi metalice presate, sau, în termeni de specialitate, *sinterizate*.“ Sc. 11 XI 74 p. 1 (din *sinteriza*; LTR)

sintónic s.n. 1974 –Tip de băutură răcoritoare– v. *café-bar*, *cico*, *cico-cola* (probabil din *sin[tetic]* + *-tonic*)

sintonie s.f. (fig.) –Înțelegere– „Am făcut turul lumii împreună. *Sintonie* totală.“ D. 146/95 p. 15 (din fr. *syntonie*; DN, DEX – alt sens, DN3)

sintetizatór s.n. (muz.) –Instrument electronic cu o largă paletă de sonorități– „Vînd *sintetizator* Korg [...]“ R.l. 29 X 91 p. 7 (din it. *sintetizzatore*; DPN 1979; DN3)

sir s.m. –Titlu englez care precede numele cavalerilor și al baronilor– „După cum s-a relatat, Charles Chaplin a primit titlul de «*sir*» pentru meritele sale artistice deosebite.“ R.l. 14 III 75 p. 6; v. și *copreședinte* (1973) [pron. *sör*] (din engl. *sir*; DEX, DN3; cuv. este mai vechi în rom.)

sirecárd s. (probabil cuv. germ.; med.) „*Sirecard*. Un nou aparat destinat să readucă la normal, într-un timp record, bătăile inimii în caz de accidente, de încetinire sau accelerare a pulsului, a fost realizat de firma vest-germană Siemens.“ Sc. 20 VII 75 p. 6

sistematizá vb. I –(Aici – despre sate și clădiri, în timpul lui Ceaușescu) A distruge– „Comuna Țepuș, altădată sat mare răzășesc, figura printre localitățile care urmau să fie «*sistematizate*», cu alte cuvinte să dispară [...]“ Lit. 32/93 p. 5. „Centrul Bucureștiului a fost *sistematizat* în timpul lui Ceaușescu.“ (din fr. *systematiser*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

sistemíst s.m. –Persoană care lucrează în sistemul energetic

național– „Experiența pe care am acumulat-o în cariera mea de «sistemist» – am fost dispecer energetic și inginer de serviciu în centrale mulți ani – mi-a arătat că unii dintre [oameni] depășesc consumurile normale nu din lipsă de bunăvoință de a se încadra în aceste norme, ci pentru că n-au instrumente corespunzătoare de gestiune operațională în timp real care să le permită să ia decizii corespunzătoare.“ R.I. 14 VII 84 p. 2 (din it. *sistemista*; DPN 1960)

sital s.n. (chim.) „Noul material sintetic «sital». Acest material compus din sticlă și cristale se obține dintr-o materie primă ieftină, zgura.“ Sc. 18 I 63 p. 3 //probabil din *si[n]tetic*] + *cris*]tal//

sitografie s.f. „Un colectiv de la întreprinderea sighişoreană a pus la punct un nou procedeu de *sitografie*. Ca urmare, cele mai dificile desene se pot imprima pe vasele de faianță în mod mecanic cu ajutorul unei mașini realizate tot de ei.“ R.I. 28 I 75 p. 3 //probabil din *sit* (folosită în acest procedeu) + *-grafie*!//

situăție-lîmită s.f. –Situăție care nu dă posibilitatea alegerii, impunând folosirea la maximum a capacităților (fizice, psihice etc.)– „Autorul alege o formulă dramatică prin firea ei explicită, relevîndu-și eroii, am spune, în *situății-limită*.“ Cont. 15 V 64 p. 4. „Preluînd schema literară a nuvelei «medievale», M.L.C. încearcă și reușește, în fond, niște foarte largi portrete surprinzînd [...] caracterele umane într-o situație-test, sau după un termen de mult acreditat, *situăție-limită*.“ R.I. 8 X 72 p. 2; v. și Mag. 4 II 67 p. 5, Luc. 11 III 67 p. 20, Cont. 9 VI 67 p. 5; v. și *impact* (din *situăție* + *limită*; cf. fr. *situation-limite*; DMN 1965; FC I 65, A. Giurescu M.C. 35)

situăție-tést s.f. 1972 –Situăție care poate servi drept test– v. *situăție-limită* (din *situăție* + *test*)

situational, -ă adj. –Care este legat de o anumită situație– „În «Princepele» se folosesc cărămizile factuale și *situacionale* oferite de texte literare și documente mai mult sau mai puțin cunoscute.“ R.lit. I II 79 p. 4 (din it. *situazionale*, cf. engl. *situational*; CD; DEX, DN3)

skai s.n. 1976 (chim.) –Tip de piele sintetică– v. *guler-glugă* [scris și *scay*] (din fr. *skai*; PR 1955; DEX)

skin(head) s.m. (cuv. engl.) „*Skinheads*: tineri violenți care aparțin extremei drepte, dar numai o zecime dintre ei sînt neonaziști. Se rad pe cap. *Skins* sînt organizați în grupe mai mari sau mai mici. Nu au o conducere supraregională a activităților lor. Contactele lor cu partidele de dreapta sînt mai mult sau mai puțin intensive. Scopul lor este curățirea țării de străini și adepți ai politicii de stînga.“ R.I. 18 IX 92 p. 7. „Un tînăr german în vîrstă de 23 de ani a decedat după ce a fost bătut cu bastoane de baseball de către un grup de 30–40 de *skinheads* [...]“ R.I. 29 IV 93 p. 3. „Vineri [...] trecătorii din zona Podul Grozăvești au fost martorii unei tentative de răpire. Autorii: doi *skinheads* (capete rase) autohtoni.“ R.I. 17 V 93 p. 2; v. și 26 VIII 92 p. 6; v. și *capete rase*, *cocktail Molotov*, *neonazist* [pron. *schinhed*] (cf. fr., it. *skinhead*; BD 1970, DPN 1983, PN 1987)

skipping s. 1980 (cuv. engl.) –Săritul coardei– v. *rollerskate*

Skylab s. (astr.) –Laborator spațial american lansat în 1973– „Scopul unei noi viziuni a stației orbitale de către astronauți l-ar constitui, în primul rînd, recuperarea unei capsule lăsate în interiorul său de ultimii săi «locatari», G.C., E.G., și W.P. (*Skylab* III), capsulă ce conține diferite tipuri de unelte, produse alimentare [...] și [...] textul unor mesaje transmise prin teleimprimitor.“ R.I. 23 IV 74 p. 6. „*Skylab* la a doua numărătoare inversă.“ Sc. 11 V 79 p. 5. „Din cele 4600 obiecte cosmice lansate pînă acum de om, vreo 3000 însumînd o greutate cît 65 de *Skylaburi*, au și căzut înapoi pe Pămînt fără să provoace cuiva vreun cucui sau vreo zgîrîtură.“ Sc. 8 VII 79 p. 6 [pron. *scăilăb*] (cuv. engl. americ., din *sky* + *lab*[oratory]); BD 1970)

slalomă vb. I (sport) –A face slalom (la ski); (extins în sporturile cu mingea) a fenta, a trece rînd pe rînd printre adversari– „De-abia reluat jocul, P. *slalomează* în careul advers.“ Emisiune TV 17 III 85 (din *slalom*)

slalomist, -ă s.m.f. 1. –Sportiv (schior) care participă la un slalom– „Cei mai buni *slalomisti* ai noștri, D.C., G.V. și V.B.“ Sp. 12 IV 71 p. 3. 2. (fig.) –Șofer care conduce mașina în zigzag– „Încă un amănunt: afumatul «*slalomist*», pe nume V.P., nu poseda permis de conducere.“ I.B. 10 I 74 p. 3 (din *slalom* + *-ist*; cf. it. *slalomista*; fr. *slalomeur*; L; DN3, sensul I, DEX-S)

slapstick s. (cinem.; cuv. engl.) –Tip de comedie bazată pe gaguri ieftine– „Fac eforturi, spune Edwards, să ridic nivelul *slapstick*-ului și să simplific – mergînd pe linia naturalului – ceea ce este sofisticat.“ R.I. 8 I 75 p. 2 [pron. *sléptic*] (DN3)

slimline s. (cuv. engl.; tehn.) „«*Slimline*». Societatea britanică «Arc

Concrete» a pus în fabricație conducte rezistente de beton armat cu fibre de sticlă pentru sistemele de canalizare și transportul apei la suprafață. Compoziția acestor conducte, denumite «*Slimline*» este de 99 la sută beton de înaltă rezistență și 1 la sută sticlă, ceea ce le face imune la mediul alcalin.“ Sc. 8 X 77 p. 5 [pron. *slimlain*]

sloop s. (mar.; cuv. engl.) –Ambarcațiune mică de tipul cutterului– „D.C. a părăsit, duminică, portul Toulon, la bordul unui «*sloop*» de opt metri, pentru a încerca să traverseze solitar Oceanul Atlantic.“ R.I. 8 IV 75 p. 6 [pron. *slup*] (D.Tr.; DN3 – *slup*)

slum s.n. (cuv. engl.) –Cartier (casă) insalubru/ă și foarte sărăcăcios/oasă– „30–50 la sută din populația urbană a țărilor sărace trăiește la ora actuală în «*slums*»-uri, în condiții înspăimîntătoare.“ Sc. 2 XI 75 p. 4. „Este porecla pe care localnicii au dat-o *slums*-ului Nishinari, cea mai mare aglomerație de cocioabe din Japonia încă de acum 50 de ani. Avînd o suprafață de 0,62 km pătrați, *slums*-ul se întinde în sud-vestul orașului Osaka.“ Sc. 8 VII 76 p. 4. „[Imaginea] *slumului* din New York.“ R.I. 30 VI 80 p. 6; v. și Sc. 26 XII 75 p. 3; v. și *favela* [pron. *slam*; scris și *slums*, pornindu-se, greșit, de la pl. engl.] (DN3)

smeceă vb. I (sport) –A face un smeci– „După trei schimburi, Năstase *smecează*.“ R.I. 22 VII 74 p. 5 (din *smeci*; cf. engl. *to smach*, fr. *smasher*; DN3)

smeci s.n. (tenis) –Lovitură puternică executată deasupra capului prin care mingea este trimisă la pămînt și făcută să sară departe de locul unde se află adversarul– „Aici are loc primul dintre cele cinci seriale «*smeci-lob*» ale meciului, în care atît Năstase cît și Țiriac au creat momente de mari emoții.“ R.I. 22 VII 74 p. 5 [pronunțarea corectă este *smeș*, dar se pronunță *smeci* sub influența lui *meci*] (din engl., fr. *smash*; Th. Hristea în LL 4/72 p. 596–597, Al. Graur în R.lit. 12 X 72; DEX, DN3)

smog s.n. (anglicism) „Pe măsura agravării *smogului* (ceață combinată cu fumul industrial) umanitatea riscă să fie constituită cu preponderență din femei.“ R.I. 7 X 74 p. 6. „Municipalitatea din Tokio a recomandat ca uzinele și fabricile din perimetrul orașului să-și reducă cu 40 la sută consumul de combustibil din cauza gradului înalt de poluare a aerului, care a condus la formarea unui strat gros de «*smog*».“ R.I. 17 VII 75 p. 6. „Dantelăriile de piatră ale Parlamentului și Mănăstirii Westminster au fost spălate de funinginea timpului și a dispărutului *smog* englezesc.“ R.lit. 17 I 85 p. 24; v. și 3 VI 71 p. 4, I.B. 28 II 75 p. 4, Luc. 6 X 79 p. 3, I.B. 5 IV 84 p. 8 (din engl. *smog*; PR 1962; DEX, DN3)

snack(-bar) s.n. (anglicism) –Bufet expres– „Într-un *snack-bar* din New York au năvălit ieri noapte trei tineri înarmați.“ R.I. 9 X 74 p. 6. „În corpul «B», cumpărătorii vor avea la dispoziție, foarte curînd, un restaurant, cofetărie, un *snack-bar*.“ Sc. 14 XII 75 p. 3. „În 2–3 săptămîni dăm drumul și la *snack* în timpul zilei.“ R.I. 27 X 92 p. 6; v. și *bracă*, *shop* [pron. *snéc-bar*] (din engl. *snack-bar*; cf. fr. *snack-bar*; DN3, DEX-S)

snobă vb. I (franzuzism) –A trata pe cineva cu dispreț– „Pentru prima dată în istoria lui, festivalul așeza în deschidere un film comercial, de public, hollywoodian, categoric pe care, pînă acum, a «*snobat-o*».“ R.lit. 28/92 p. 17 (din fr. *snober*; PR 1921)

snobit, -ă adj. –Persoană care a căpătat obiceiuri de snob– „Pe ici, pe colo, observatori *snobiți* și acri au mîrîit că filmul e prea simplu.“ I.B. 5 IV 74 p. 1 (din *snob*)

sobornicitate s.f. –Caracter ecumenic– „Credem că restaurarea *sobornicității* Bisericii reprezintă cheia regenerării, în așa fel încît toate stările ei blocate de infiltrația aparatului de presiune totalitar să fie drenate și eliberate, să-și recapete elasticitatea și să comunice pînă în profunzimea capilarității informația și opiniile întregului corp al Bisericii.“ R.I. 30–31 V 92 p. 7 (din *sobornic* + *-itate*)

soccer s.n. (sport) –Fotbal de tip european– „[...] doctorul D.T. se află în prima linie a *soccerului* din țara noastră, ocupîndu-se [...] de sănătatea fotbalistilor [...]“ Săpt. 7 IX 84 p. 8. „Noii veniți [...] vor încruși spațele cu [...] exponenți de seamă ai «*soccer*»-ului britanic.“ Ev.z. 17 XI 93 p. 3 [pron. *sókăr*] (din engl. *soccer*; Th. Hristea în R.lit. 4 V 78 p. 19; DN3)

societate s.f. 1977 –Grup, mai mult sau mai puțin numeros și organizat, în care trăiesc unele ființe– v. *sociobiologie*, *etologie* (din fr. *société*; DN, DEX, DN3 – doar cu referire la oameni)

societate de consum sint.s. 1974 –Tip de societate în care sistemul economic împinge la consum și creează nevoi în sectoarele care îi sînt profitabile– v. *hippy*, *marketing* (din fr. *société de consommation*)

societizăre s.f. –Integrare în societate– „Societizarea individului prin educație.“ R.lit. 23 XI 78 p. 8 (din *societate*)

sociobiologie s.f. „*Sociobiologia* în dispută. Numeroși biologi s-au constituit într-un așa-numit «Sociobiology Study Group» (Grupul de studiu al *sociobiologiei*) pentru criticarea bazelor ideologice ale noii direcții de studiere a societăților animale și umane, promovată de profesorul Wilson ca nouă disciplină universitară.“ Cont. 23 XII 77 p. 4. „[...] o teorie nou-noută [...] *sociobiologia*. Pe scurt, potrivit acestei teorii, indivizii unei anumite specii nu sînt nimic – totul sînt genele, purtătoarele «codului ereditar».“ Sc. 8 IX 79 p. 6. „Se pune întrebarea de ce o schemă atît de evident falsă renaște periodic din propria sa cenușă. La 30 de ani după Auschwitz o regăsim din nou la originea *sociobiologiei* propovăduite de americanul E. Wilson, dar pe care nici un genetician nu o poate accepta.“ Sc. 8 II 81 p. 5 (din engl. *Sociobiology*, fr. *sociobiologie*; DTN 1977)

sociogonic, -ă adj. –Care se referă la originea și evoluția societății– „Poemul clasicului literaturii maghiare este o amplă și o originală sinteză a două dintre marile sugestii romantice: poemul *sociogonic* și poemul faustic.“ Cont. 6 II 65 p. 3 (din fr. *sociogonique*; DN3, DEX-S)

sodomiză vb. I –A supune sodomiei– „Arestat, anchetat, *sodomiza*, olandezul a fost în final convertit.“ R.l. 22 IX 93 p. 1; v. și *femeie-soldat* (din fr. *sodomiser*; cf. it. *sodomizzare*; DPN 1983)

sodómo-gomóric, -ă adj. –Decăzut ca în Sodoma și Gomora– „Nu voi spune că a căzut, că s-a prăbușit într-un mediu *sodómo-gomóric*.“ Gaz.lit. 29 IX 61 p. 6 (din *sodom[ic]* + *gomóric*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 393)

sofrológ s.m. 1974 (med.) –Specialist în sofrologie– v. *sofrologie* (der. regr. din *sofrologie*; cf. fr. *sophrologue*; DTN 1976)

sofrologie s.f. (med.) „O nouă disciplină medicală a căpătat în ultimul deceniu largă extindere: «*sofrologia*», de la grecul *sofos phren* «echilibrul spiritului». Grație anumitor exerciții, organismul uman poate fi adus într-o stare de totală relaxare fizică și psihică, după care se acționează asupra subconștientului pacientului respectiv, fie pentru a-l vindeca de o maladie, fie pentru a-i da încredere în forțele sale etc., după caz. Sofrologii [...] citează cazuri de hipertensiune, astm, migrene, boli de piele în care tehnica relaxării și-a dovedit eficiența.“ Sc. 15 V 74 p. 6; v. și R.l. internaț. 10 VIII 94 (din it. *sofrologia*, fr. *sophrologie*; DTN 1972)

soft adj. (americanism) –Ușor– „Dintr-o altă categorie porno, cea «*soft*» (adică mai cu perdea) face parte și sexy cabaret.“ R.l. 1 X 93 p. 2 (cf. fr. *soft*)

software s. (cib.; cuv. engl. americ.) „Programarea calculatorului, adică «*softwarea*» reprezintă [...] chiar 90% din valoarea utilajului.“ R.l. 9 I 76 p. 1. „Asistență tehnică și întreținere pentru sisteme de calcul și *software* de aplicație.“ R.l. 16 IX 93 p. 11 [pron. *sóftuer*] (cf. fr. *software*; BD 1964, DMN 1965; D.Am., TDE; DN3, DEX-S)

sol s.m. 1977 –Monedă națională peruană– v. *minidevalorizare, inti* (din sp. *sol*; cf. fr., engl. *sol*; PR 1961; DEX, DN3)

solar, -ă adj. –Care utilizează energia solară– „Vilă *solară*. Prima locuință din R.F. Germania alimentată cu energie *solară* a fost inaugurată nu de mult în localitatea Aachen.“ R.l. 20 VI 75 p. 6. „În 1976-77 s-au realizat și s-au dat în funcțiune primele case *solare* sistem pasiv și activ la Cîmpina [...] Televizor alimentat de o baterie cu pilă *solară* (SUA)“ R.l. 26 VI 79 p. 6 (cf. fr. *solaire*; DMC 1970; DN, DEX, DN3 – alt sens)

solarmobil s. (probabil cuv. germ.; tehn.) „Asociația pentru protecția mediului înconjurător și a naturii din Freiburg (R.F.G.) a prezentat la o expoziție de mecanisme acționate cu energie solară un tip de bicicletă numit «*Solar-mobil*». Este vorba de prima bicicletă din Europa care funcționează cu energie solară captată de o instalație fixată deasupra cadrului.“ Sc. 10 VI 78 p. 5. „*Solarmobil*. Un ingenios vehicul alimentat cu energie solară [...] a fost prezentat recent în R.F. Germania de către un inginer electronist.“ Sc. 4 VIII 78 p. 5

soldat-pictor s.m. 1977 –Pictor care este militar– v. *soldat-poet* (din *soldat* + *pictor*)

soldat-poet s.m. –Poet care este militar– „A fost un *soldat-poet* care a cîntat patria și poporul și tot ce n-a reușit să spună prin mijlocirea versului a spus prin sacrificiul suprem în vara lui 1916.“ Săpt. 18 VII 75 p. 3. „Un soldat-pictor și un *soldat-poet* mărșăluiau în toamna anului 1944 într-o coloană militară spre Clujul eliberat [...]“ Sc. 1 IX 77 p. 1 (din *soldat* + *poet*)

sóldi s.pl. 1981 (cuv. it.) –Bani– v. *glamour*

solilocvá vb. I (livr.) –A monologa– „Ne-am întrebat vreodată, *solilocvînd*, cîte [...] momente unice de spiritualitate românească își mai așteaptă în noi exploratorul?“ R.l. 22 II 73 p. 5 [var. *solilocá*] (din fr. *soliloquer*; DN3)

solitón s. (fiz.) „Rezultatele recente sînt apariția în teorie a unei noi particule, *solitonul*.“ Cont. 27 IV 79 p. 7 //format cu -on, după modelul lui *electron*//

solunár s. (cuv. fr.; tehn.) „*Solunar* este un ceasornic de mîna, de precizie, fabricat la Bienne (Elveția), care afișează timpul solar și timpul lunar, indicînd totodată, în premieră mondială, fluxul și refluxul marin cotidian, cu două săptămîni înainte.“ I.B. 10 II 76 p. 4 (DEX-S)

solúție-tip s.f. 1977 –Rezolvare generală– v. *subramură* (din *soluție* + *tip*)

somatostatină s.f. (biol.) „Insulina este cel de al doilea hormon sintetizat printr-un procedeu de «recombinare-genetică», cel dintîi fiind *somatostatina* [...] (un hormon care regularizează creșterea la om).“ Cont. 14 VII 78 p. 5

somatotropină s.f. (biol.) „Prin tratarea vacilor cu doze infime ale unui hormon de creștere – *somatotropină* –, specialiștii în medicină veterinară ai Universității Cornell au reușit să sporească substanțial producția de lapte a acestora.“ R.l. 24 V 85 p. 8 (din fr. *somatotrophine*; PR 1959)

sombréro s.n. 1975 (cuv. sp.) –Pălărie cu boruri largi purtată mai ales în America Latină– v. *fiesta* (cuvîntul este mai vechi în română)

sonát, -ă adj. (lb. vorbită) –Zăpăcit, trăsnit– „Fata asta este cam *sonată*.“ (din it. *sonato*; cf. fr. *sonné*; Th. Hristea în R.lit. 25 X 79 p. 8; DN3)

sondár s. (cuv. engl.; tehn.) „Și tot radarul uimitorului liliac este la originea unei alte invenții engleze, «*sondarul*», care permite orbilor să se deplaseze, ocolind obstacolele întîlnite pe drum.“ Sc. 25 XII 77 p. 5

sondór s.m. –Persoană care efectuează un sondaj de opinie– „Enervat, M.M. a pus punctul pe i, recunoscînd [...] că atît întrebările cît și intimidările pe care *sondorii* le formulează, sînt absolut normale și firești într-o perioadă de campanie electorală.“ R.l. 2 X 96 p. 3 (din *sondaj*)

song s.n. (anglicism) 1. –Cîntec– „Ne reține atenția limbajul cinematografic al acestui film-*song*, film-baladă de un farmec ciudat și captivant.“ Luc. 13 I 73 p. 8. „[...] o casetă cu cîteva din cele mai cunoscute și îndrăgite *songuri* ale poetului scoțian Robert Burns [...] în forma lor autentică [...]“ R.lit. 21 II 85 p. 22. 2. –Numele unui ansamblu muzical de tineret– „Este vorba de formația *Song* alcătuită din studenții de la toate facultățile bucureștene.“ Cont. 28 VII 78 p. 8. „În urmă cu cîteva ani am remarcat o formație ce abia se afirma. Se numea «*Song*». Am avut atunci discuții lungi cu ceilalți membri ai juriului ce nu suportaseră impactul cu nouitatea.“ Săpt. 31 X 79 p. 6 (din engl. *song*; Th. Hristea în LR 3/72 p. 186; DN3, DEX-S)

sonogramă s.f. „Pediatrii finlandezi pun mare preț pe... glasul noilor născuți. De-a lungul a două decenii de cercetări, ei au putut izola o serie de așa-numite *sonograme* –înregistrări ale profilului vocii.“ Sc. 1 X 78 p. 5 //din *sono-* + *gramă*//

sonomanometrie s.f. 1976 (med.) –Metodă utilizată în operațiile pe ureche– v. *crenoterapie*

sorbitól s. (farm.) „Sectorul de produse zaharoase a introdus în fabricație, începînd din acest an, două sortimente de ciocolată cu un înlocuitor de zahăr numit *sorbitol*.“ R.l. 5 IX 79 p. 5 (din fr. *sorbitol*; PR 1949; LTR, DC)

sorescián, -ă adj. –Specific creației scriitorului Marin Sorescu– „Poezia-parabolă tipic *soresciană*.“ Luc. 30 I 71 p. 2 (din n.pr. *Sorescu* + -ian)

sortát-ambalát s. –(Secție în care) se sortează și se ambaleză– „Atelierul de *sortat-ambalat* al întreprinderii «Apollo».“ I.B. 11 V 74 p. 3 (din *sortat* + *ambalat*)

sortimentál, -ă adj. –Referitor la sortiment– „Italia a adus la București o variată paletă *sortimentală* a industriei sale constructoare de mașini.“ I.B. 23 X 70 p. 3. „Din scrisoare aflăm că, pentru anul 1975, sînt create condiții pentru diversificarea structurii *sortimentale* (pantofi, sandale, etc.) și culori.“ R.l. 4 VI 74 p. 2. „Colecțiile pentru viitorul sezon [...] oglindesc în mai mare măsură preocupările pentru diversificarea gamei *sortimentale*.“ R.l. 29 X 75 p. 2; v. și *café-frappé* (din *sortiment* + -al; DN3)

soție-mămă s.f. –Soție care are copii– „T.J. a interpretat rolul zgomotoasei, certăreței și văicăreței *soții-mame* a familiei italiene de

mare sărăcie.“ R.I. 7 IV 71 p. 2. „Ce mai putea face I.M.? Să-și asocieze pentru rolul *soției-mame* o interpretă fină, inteligentă și sensibilă, ca O.T.“ R.I. 14 III 74 p. 2 (din *soție* + *mamă*)

soul s. (muz.) –Tip de muzică modernă lentă, născută din folclorul negrilor nord-americani– „Formația vocal-instrumentală «Eruption» în concerte extraordinare de muzică *soul*, funky, disco.“ R.I. 11 VI 79 p. 4; v. și *hard-rock* (1974) [pron. *săul*] (din engl. *soul* [music]; BD 1969; DJ)

sovietizare s.f. (pol.) –Transformarea unei realități social-economice și politice dintr-una specific națională într-una de tip sovietic, comunizare– „*Sovietizarea* sistemelor de drept în Europa de Est“ Cotid. 24 V 91 p. 2 (A. Stoichițoiu în *Hyperion* IV p. 209)

Spacelab s. (astr.) „Două serii de repetiții vor fi realizate în cursul următoarelor zile în S.U.A. pentru pregătirea zborurilor laboratorului european «*Spacelab*», ce va fi trimis în spațiu în 1980 cu ajutorul navetei spațiale.“ R.I. 18 V 77 p. 4. „{Experiențe} ce urmează a fi efectuate, în 1980, la bordul laboratorului spațial «*Spacelab*».“ R.I. 26 V 77 p. 6; v. și Sc. 27 XII 77 p. 5; v. și *modul* (1974), *NASA* [pron. *spéisláb*] (din engl. americ. *spacelab*; cf. it. *spacelab*; DPN 1979)

spaghetti-western s.n. 1978 (cinem.) –Western realizat în Italia– v. *box-office* [pron. *spaghéti-uéstern*] (din it. *spaghetti-western*, cf. fr. *spaghetti-western*; PN 1977, DMC 1968)

spanglish s. –Limba spaniolă împănată cu multe elemente englezești– „*Spanglish*. În Statele Unite literatura hispanică în limba engleză iese din diversele ghettouri (mexican, portorică, cubanez) și își creează propria industrie culturală.“ R.lit. 37/93 p. 23; v. și *E-mail* [pron. *spángliš*] //din *span*[iolă] + [*en*]glish; BD 1967//

spârge vb. I (inform.) –A intra ilegal într-o rețea de calculatoare ocotind măsurile de securitate– „[Călin Mateiaș] a *spart* calculatoarele Pentagonului și a fost dat în urmărire de FBI“ Ev.z. 18 I 97 p. 3

sparring-partner s.m. (cuv. engl.; sport) –Partener de antrenament– „Gazdele merită felicitări pentru modul în care au evoluat, amintindu-ne și de faptul că în octombrie s-au dovedit foarte bine aleși ca *sparring-partneri* ai naționalei.“ I.B. 18 II 74 p. 3. „Adversarul său de ieri, S.B., a dovedit frumoase calități [...] fiind un excelent *sparring-partner*.“ I.B. 13 VII 74 p. 7; v. și Săpt. 22 III 74 p. 10 [pron. *sparinpártnér*] (cf. fr. *sparring-partner*; I. Gheție în LR 4/57 p. 21, atestări din 1956–1957)

spasmolitic, -ă adj. (farm.) –(Despre medicamente) Care suprimă starea spasmodică– „Plecând de la efectul medicației *spasmolitice* în tratarea hipertensiunii arteriale și a anginei pectorale [s-au aplicat] medicamentele specifice și în cazul unor bolnavi de stenoze pilorice ale stomacului.“ R.I. 20 V 85 p. 5 (din fr. *spasmolitique*; PR 1953; DEX, DN3)

spâte în expr. *a veni (puternic) din spate* 1984 –A fi în ascensiune valorică, a promite– v. *șutăr*

spațialitate s.f. 1964 –Lărgime, spațiu deschis– „Conceput pe *spațialitate* [...] spectacolul tragic se desfășoară într-un cadru cu totul deosebit.“ Sc. 12 III 64 p. 2 (cf. fr. *spatialité*, it. *spazialità*; L. Seche în P.N. 2/74 p. 45 –exemple din 1957; DN3)

spaționaut s.m. (astr.) –Călător în spațiul cosmic, astronaut– „Specialiștii au evaluat la peste 15000 numărul acestor *spaționauți* fără orbită stabilă.“ I.B. 15 XI 85 p. 4 (cf. fr. *spationaute*, după *aéronaute*; PR 1962)

spălă vb. I în constr. *a spăla bani* –A investi bani obținuți pe căi ilegale în afaceri legale– v. *narcorublă* (1993) (traduce fr. *blanchir de l'argent, des capitaux*)

spălăre s.f. în sint. *spălărea banilor* –Investirea banilor „murdari“, obținuți pe căi ilegale, în afaceri „curate“, legale– „O lege din 1992 pedepsește aspru crima organizată; din iunie 1993 va apărea [în Japonia] și o lege contra *spălării banilor*.“ „22“ 1–8 XII 92 p. 13. „[...] cazinoul [din Herculană este] locul de *spălăre a banilor* [...]“ R.I. 16 IV 93 p. 9 (traduce fr. *blanchir de l'argent, des capitaux*)

spălăre-gresăre s.f. –Activitatea de spălare și gresare (a mașinilor)– „Cu titlu de exemplu amintim aici crearea unor stații sezoniere de *spălăre-gresare* și mici intervenții în Capitală și în alte orașe mari din țară.“ R.I. 21 V 77 p. 5 (din *spălăre* + *gresare*)

spălăt adj. în sint. *bani spălăți* –Bani obținuți pe căi ilicite investiți în afaceri legale– „Gaudio a publicat o carte, devenită repede un best-seller, intitulată «Ancheta imposibilă», în care se fac dezvăluiri senzaționale privind modul în care *bani «spălăți»* și venituri ilicite [...] au fost folosite pentru finanțarea campaniei electorale a Partidului

Socialist, de guvernământ, în 1988 [...]“ R.I. 20 III 91 p. 8 (din *spălă* după fr.)

spălător-ungător auto s.m. –Persoană încadrată pentru a spăla și gresa mașinile– „Banca Națională a Republicii Socialiste România [...] încadrează mecanic auto și *spălător-ungător auto*.“ R.I. 27 XII 77 p. 4 (din *spălător* + *ungător auto*)

spălătorie-curățătorie s.f. –Unitate comercială unde se spală și se curăță hainele– „Vizităm pe platforma Militari cea mai mare unitate de *spălătorie-curățătorie* din țară.“ R.I. 20 II 75 p. 1; v. și *dulciuri-răcoritoare* (1974) (din *spălătorie* + *curățătorie*)

spălătorie-fulger s.f. –Spălătorie rapidă– „Cooperativa «Sîrguinta» a înființat o *spălătorie-fulger*, cu câteva centre de primire a rufelor.“ Sc. 21 X 63 p. 2 (din *spălătorie* + *fulger*)

spărgător de gheață-institut s.n. –Institut de cercetare amenajat pe un spărgător de gheață– „*Spărgător de gheață-institut*. Deocamdată, un asemenea «institut plutitor» se află abia în stadiul de proiect.“ Sc. 6 XII 77 p. 5. „Un *spărgător de gheață-institut*, primul de acest fel din lume, va fi construit în curând în Uniunea Sovietică.“ R.I. 20 XII 77 p. 6 (din *spărgător de gheață* + *institut*, probabil după model rus; *spărgător de gheață*, după fr. *brise-glace[s]*, engl. *ice breaker*, germ. *Eisbrecher*; DTP, LTR)

speaker s.m. (cuv. engl.) „[...] marți a sosit în Capitală lordul cancelar E.J., *speaker*-ul Camerei Lordilor din Marea Britanie.“ R.I. 15 IX 76 p. 5. „O recepție oferită în cinstea solilor poporului român, la Palatul Westminster, sediul parlamentului, de către *speaker*-ul (președintele) Camerei Comunelor [...]“ Sc. 15 VI 78 p. 1. „S-a procedat la alegerea președintelui (*speaker*) camerei.“ R.I. 11 V 79 p. 6. „H.W., *speaker* adjunct al Camerei Comunelor“ R.I. 13 III 85 p. 6 [pron. *spicher*, greșit *șpicher*] (CO; Th. Hristea P.E. 136, Graur T. 291, C. 15; DN, DEX – alt sens, DN3)

specios, -oasă adj. (impropriu) –Deosebit, special, specific– „Colecția sau seria nu înseamnă întotdeauna și tiraj mare, așa cum se crede de obicei. O carte mai *specioasă*, dintr-o colecție, poate avea tirajul unei cărți de poezie.“ R.I. 17 II 73 p. 2. „În aceste zile, pereții «Simezei» au fost incendiați de Dipșe. Dar incendiați benefic, feeric. Într-un roșu dominant, căruia, pentru că nu știm să-i zicem pe numele lui *specios* (dacă va fi existind vreunul), îi vom spune «roșu de Maramureș».“ Sc. 1 VII 75 p. 4. „[...] o oarecare uscăciune, o dificultate în receptare, precum și trimiterea, nu de puține ori, la termeni *specioși* [...]“ Săpt. 4 X 85 p. 2; v. și *campus* (din fr. *spécieux*, legat de rom. *special* prin etim. pop.; Graur C. 55, Th. Hristea în Sc. 13 I 76 p. 4; DN, DEX, DN3 – alt sens)

spectacol-colaj s.n. –Spectacol alcătuit din multe bucăți legate tematic sau prin autor– „Istorie fabuloasă a fabulei [...] constituie un foarte reușit *spectacol-colaj*.“ V.stud. 27 III 74 p. 14. „Ultimul spectacol vizionat [...] a fost un *spectacol-colaj* cu textele lui N.O.“ R.lit. 25 IX 75 p. 24 (din *spectacol* + *colaj*)

spectacol-concurs s.n. –Spectacol în cadrul căruia are loc un concurs– „Trei autori vor încerca în *spectacolul concurs* «Se caută o vedetă», pe care Teatrul «C. Tănase» îl organizează la Sala Palatului [...] să găsească vedete de «varietăți și de muzică ușoară» din rîndul publicului.“ I.B. 28 X 70 p. 2. „Pe lângă *spectacolul-concurs* vor avea loc și recitaluri extraordinare de muzică cultă și dans clasic.“ R.I. 14 XII 74 p. 2 (din *spectacol* + *concurs*)

spectacol-coupé s.n. –Spectacol alcătuit din fragmente, piese diverse– „Colectivul teatrului organizator a prezentat [...] *spectacolul-coupé* «Tipuri și tertipurii» cuprinzînd selecțiuni din creația lui Caragiale.“ R.I. 31 I 77 p. 5. „Teatrul Giulești a prezentat în premieră [...] un *spectacol-coupé* alcătuit din piesele «Rochia» de Romulus Vulpescu și «Autograful» de Paul Everac.“ R.I. 15 XII 78 p. 5 [pron. *spéctácol-cupé*] (din fr. *spectacle-coupé*)

spectacol-dezbătare s.n. –Spectacol cu caracter de dezbătare– „După cădere – un *spectacol-dezbătare*; publicul devine participant la confesiunea dramatică asupra unei realități occidentale.“ Săpt. 10 XI 72 p. 7. „«Apostolul bătut în cap», «Fratele Alioșă» și «Ascensiune pe Fudjiama» – sînt toate [...] *spectacole-dezbătare*, spectacole de cugetare filozofică.“ R.lit. 29 III 73 p. 32. „[...] caracterul spectacolului, acela de *spectacol-dezbătare*.“ R.lit. 12 I 84 p. 16; v. și I.B. 10 IV 74 p. 2, Sc. 12 VII 74 p. 4, 21 II 75 p. 4, 19 I 76 p. 5, R.I. 14 II 77 p. 2 (din *spectacol* + *dezbătare*)

spectacol-divertismént s.n. –Spectacol ușor, de varietăți– „Am impresia că va fi un «*spectacol-divertismént*».“ Cont. 31 X 69 p. 4. „Dar se pare că acest adevăr a fost uitat chiar de libretist, principalul

autor al *spectacolului-divertisment*.“ Sc. 4 IV 75 p. 4 (din *spectacol + divertisment*)

spectacol-eveniment s.n. –Spectacol de mare importanță, constituind un eveniment artistic– „Dar, cu toate că în această stagiune au lipsit *«spectacolele-eveniment»*, publicul continuă să vină la teatru.“ Săpt. 3 VIII 73 p. 7. „Moni este autorul unor *spectacole-eveniment*, momente de culme ale artei noastre teatrale.“ Fl. 13 I 77 p. 18. „Un *spectacol-eveniment*, «Răceala» de Marin Sorescu, la Teatrul «Bulandra».“ R.lit. 10 III 77 p. 16 (din *spectacol + eveniment*)

spectacol-lectură s.n. –Spectacol care constă din lectura artistică a unui text literar– „Ideea organizării unui ciclu de *spectacole-lectură* la Teatrul Mic s-a născut din necesitatea de a confrunța cu publicul o seamă de texte dramatice care deocamdată nu intră în repertoriul curent al acestei instituții.“ I.B. 16 IX 66 p. 1. „Săptămîna Teatrului «Nottara», din programul căruia spicuum: avanpremiera de luni cu *spectacolul-lectură* «Oratoriu pentru Dimitrie Cantemir».“ Cont. 8 II 74 p. 4; v. și 23 IV 65 p. 4, R.l. 1 I 67 p. 2, Cont. 10 II 67 p. 4, I.B. 10 IV 74 p. 2, Sc. 29 XI 75 p. 4 (din *spectacol + lectură*)

spectacol-oratoriu s.n. –Spectacol în cadrul căruia se interpretează un oratoriu– „*Spectacol-oratoriu*.“ Cont. 12 XII 69 p. 4. „Am avut prilejul să văd la Budapesta un *spectacol-oratoriu* cu trei piese într-un act [...]“ R.lit. 31 XII 70 p. 25 (din *spectacol + oratoriu*)

spectacol-proces s.n. –Spectacol în cadrul căruia are loc o dezbatere etică, un proces– „[...] la un *spectacol-proces* cum a fost «Charly».“ Cont. 12 XII 74 p. 9. „Pragul conștiinței civice» de I.D.S. este un *spectacol-proces*. Proces la propriu. O mamă care odinioară spălase pe la casele altora pentru ca să-și poată ridica copiii la rosturile vieții este nevoită să-i cheme pe aceștia în fața instanței de judecată pentru a le reaminti, spre stupoarea lor, că există.“ Sc. 25 X 78 p. 4. „Un incitant *spectacol-proces* («Antigona» la Teatrul Bulandra) intentat intoleranței, obtuzității, aberației.“ „22“ 40/93 p. 15 (din *spectacol + proces*)

spectacol-recital s.n. –Spectacol susținut de un singur interpret sau în care se evidențiază un anumit interpret– „*Spectacolul-recital* de actor.“ Cont. 7 I 66 p. 2. „Teatrul «Mihai Eminescu» din Botoșani [a fost premiat] pentru *spectacolul-recital* «Viața unei femei» de A. Baranga.“ Sc. 17 V 78 p. 5; v. și 26 I 67 p. 4, I.B. 3 X 75 p. 2; v. și *prefață* (din *spectacol + recital*)

spectacol-reconstituire s.n. –Spectacol care are ca obiect reconstituirea unui eveniment din trecut– „Teatrul «Manuscriptum» debutează în această stagiune cu un *spectacol-reconstituire* intitulat «Dosarul unei crime politice: N. Iorga».“ R.lit. 14 XI 74 p. 2. „Teatrul Muzeului literaturii române «Manuscriptum», în colaborare cu Teatrul «Ion Creangă» prezintă *spectacolul-reconstituire* «Cișmeaua Roșie».“ R.l. 22 V 75 p. 2; v. și I.B. 21 V 75 p. 5 (din *spectacol + reconstituire*)

spectacol-școală s.n. 1. –Spectacol model, care poate fi folosit în scop didactic– „Unul din cei mai mari regizori amatori ai teatrului românesc, autorul unor spectacole celebre, *spectacole-școală* pentru generații întregi de actori nu și-a semnat niciodată operele regizorale de un prestigiu unanim recunoscut: P. Gusti.“ Luc. 14 I 67 p. 8. 2. –Spectacol dat de o clasă a Academiei de Teatru și Film– „În măsura în care spectacolele «Casandrei» sînt *spectacole-școală* în primul rînd, cel cu «Diavolul alb» și-a atins scopul.“ Cont. 22 I 71 p. 4; v. și Sc. 22 XII 63 p. 2 (din *spectacol + școală*)

spectacol-tăiat s.n. –Spectacol alcătuit din fragmente, piese diverse– „Regizorul *spectacolului tăiat* de la Bulandra, D.M., nu l-a uitat măcar în ceea ce privește Conul Leonida față cu reacțiunea, rezultatul fiind un spectacol bun.“ R.l. 26 IX 79 p. 2 (din *spectacol + tăiat*, după fr. *spectacle-coupé*.)

spectacologie s.f. –Totalitatea spectacolelor– „Creația Valeriei Seciu constituie un moment antologic în *spectacologia* ultimelor stagiuni.“ Cont. 1 XII 78 p. 12 (din *spectacol + -logie*)

spectacolografie s.f. –Palmares de spectacole– „Absolventă a Institutului de teatru din Tg. Mureș (1965), M.S. nu are o *spectacolografie* specială [...]“ Cont. 25 XII 70 p. 4 (din *spectacol + -grafie*)

spectranalitic, -ă adj. (fiz.) –Care utilizează analiza spectrală– „Laboratorul de Chimie Fizică de la Muzeul Regional Würtemberg din Stuttgart studiază obiectele de aur preistoric după o metodă *spectranalitică*.“ Luc. 15 XII 73 p. 9 //din *spectr[al] + analitic*//

spectrozonál, -ă adj. „În ultimii ani, aerofotografia a fost mult

perfecționată. Utilizarea unor filme de diferite sensibilități, de filme color, de filme *spectrozonale*, care recepționează numai anumite culori, permite identificarea a mult mai multor amănunte ale solului.“ Sc. 6 XI 65 p. 4 (din *spectru + zonal*; cf. fr. *spectrozonale*; DNT 1973)

speed s. (cuv. engl.) –Tip de halucinogen– „Poliția canadiană a confiscat, într-o fermă izolată din regiunea Toronto, o cantitate de 45 kg methamfetamină. Comercializat la bursa neagră, drogul – cunoscut și sub numele de «*speed*» – ar fi adus traficantilor câștiguri evaluate la peste 13 milioane dolari.“ I.B. 23 IX 75 p. 4 [pron. *spid*]

speleotémă s.f. (geol.) –Concrețiune specifică peșterilor, formată prin precipitare fizico-chimică– „În «Sala roșie» din Peștera Muierii există o serie de *speleoteme* curioase, de mare varietate coloristică, care distonează cu formațiunile concreționare caracteristice peșterii [...]“ R.l. 27 I 75 p. 5 (din engl. *speleotheme*)

speosport s.n. (sport) –Vizitarea și cercetarea peșterilor ca sport– „*Speo-sport*. O acțiune reușită. Zeci și zeci de oameni pătrund în peșteri, atrași de liniștea tainică a adîncurilor pămîntului.“ R.l. 6 II 74 p. 5. „La tradiționala întîlnire «*Speo-sport*» '75 desfășurată între 2–5 noiembrie la Leșu Baraj (Valea Iadului, Munții Apuseni) au participat 26 de cercuri de speologi amatori.“ R.l. 8 XI 75 p. 5. „În stația Criva, pe malul lacului de acumulare Bîrzava (Caras-Severin), a avut loc la sfîrșitul lunii octombrie cea de-a V-a ediție *Speo-sport*.“ R.l. 14 XI 77 p. 5 (din *speo[logie] + sport*)

speoterapeutică s.f., Speologiei și mediciei se gîndesc la o colaborare: *speoterapeutică*; s-a constatat că în subteran se pot trata cei suferinzi de astm, reumatism, guturai cronic etc.“ R.l. 18 XI 75 p. 5 //din *speo- + terapeutică*//

spe(le)oterapie s.f. (med.) „*Speleoterapie*. În Grota Păcii, de lângă Josvafo (Ungaria) a început să se practice tratamentul traheitei, al bronșitei cronice și afecțiunilor astmatice. Se studiază posibilitățile extinderii *speleoterapiei* și la alte grote.“ I.B. 23 XI 72 p. 4. „Eficacitatea tratării unor forme de astm în minele de sare. «*Speoterapia*», cum a fost denumit acest tratament, a fost experimentată în Polonia și în U.R.S.S.“ R.l. 1 II 78 p. 6 //din *spe(le) + terapie*; DN3//

spermicid s.n. 1995 (biol.) –Substanță care distruge spermatozoizii; anticoncepțional– v. *diafragmă, planificare familială* (din fr. *spermicide*; DMC 1950, PR 1965)

spin s.m. (fiz.) „Particule al căror *spin* se măsoară cu numere întregi, 0, 1, 2 [...] se numesc «bozoni» și au proprietatea că pot să se suprapună oricîte în aceeași stare.“ Cont. 12 I 79 p. 5. „*Spin* (momentul cinetic intern) [...] Particulele avînd valori fracționare ale *spinului* (numite fermioni) se distribuie astfel încît să nu existe două într-o aceeași stare energetică, pe cînd particulele cu *spinul* întreg (numite bozoni) pot exista oricîte în aceeași stare.“ Cont. 27 IV 79 p. 7; v. și *pion* (1965), *supergravitațional, superparticulă* (din engl., fr. *spin*; LTR, DF; DEX, DN3)

spion s.m. (fiz.) „Ultimul număr (4) din Buletinul de informare publicat de institutul de fizică atomică din București anunță, printre altele, descoperirea unei noi particule nucleare, numite *spion* (de la spinning pion, adică o particulă avînd masa apropiată de cea a particulei denumite pion, dar avînd spin).“ Cont. 14 V 65 p. 7 (din engl. *sp[inning] pion*)

spionită s.f. (ironic) –Mania de a vedea spioni peste tot– „Ziaristii și cititorii au fost contaminați de un nou virus care dă boala *spionită*.“ R.l. 18 III 94 p. 3; v. și „22“ 140/90 p. 12; citat de A. Stoichițoiu în Hyperion III (din *spion + -ită*)

spiralát, -ă adj. –(Despre coafură) Ondulat în formă de spirală– „Un permanent *spiralat* – 2024 lei“ R.l. 15 IV 93 p. 2. „Permanentul *spiralat* se poate obține în schimbul sumei de 8096 lei.“ R.l. 21 IX 93 p. 5 (din *spirală + -at*; cf. fr. *spirale*; DN, DEX, DN3 –sensul general)

spítál-policlínică s.n. –Spital în care funcționează o policlinică– „La Hîrșova s-a dat în folosință un nou *spital-policlinică*.“ Sc. 24 XII 66 p. 2 (din *spital + policlinică*)

spînzurá vb. I (în combinație cu *bani, parale, chenzina, salariul* etc.; lb. vorbită) –A cheltui– „Am *spînzurat* toți banii în magazinul ăsta.“ (Comunicat de M. Caragiu-Marioțeanu)

spleen s.n. 1993 (anglicism) –Stare de melancolie– v. *expanda* [pron. *spîlin*] (cf. fr. *spleen*)

spondilárd, -ă s.m.f. –Persoană bolnavă de spondiloză– „Ceilalți, colegii lui de serviciu, dormeau bine, în camere aerisite, pe paturi comode, în afară de doi *spondilarzi*, care dormeau pe scîndură, ca să-și mențină dreaptă șira spinării.“ R.lit. 20 XI 69 p. 16 //din *spondil[oză] + -ard*//

spónsor s.m. – Persoană, firmă sau organism oficial care susține financiar o acțiune cu caracter cultural, sportiv etc. – „Alfa Romeo-Euroracing mai are un *sponsor* cât de cât... inedit: Coca-Cola!“ Săpt. 27 XII 85 p. 12. „O încercare de atragere de noi *sponsori*.“ R.l. 14 IX 92 p. 2. „[...] AGES – *sponsorul* oficial al oltenilor [...]“ Ev.z. 12 I 95 p. 7; v. și Libertatea 8 V 91 p. 1 (din engl. *sponsor*; cf. fr. *sponsor*; DMC 1970, PR 1972; FS 314; DN3 „anglicism“)

sponsorizá vb. I – A susține financiar o persoană sau o acțiune cu caracter cultural, sportiv etc. – „Bineînțeles că vom mai *sponsoriza* asemenea concursuri.“ R.l. 26 IX 91 p. 2. „Acțiunea va fi filmată de un echipaj de la BBC, care a inițiat și *sponsorizat* această impresionantă acțiune umanitară.“ R.l. 20 XI 91 p. 1; v. și 26 IV 91 p. 3, Cotid. 13 IX 91 p. 15 (din fr. *sponsoriser*; it. *sponsorizzare*; DPN 1978; FS 314; I. Preda în LR 11–12/92 p. 589)

sponsorizare s.f. – Acțiunea de a sponsoriza – „Pentru mine, *sponsorizarea* seamănă cu un fel de ajutor.“ R.l. 26 IV 91 p. 3; v. și 24 IX 96 p. 5; v. și *contraparte* (din *sponsoriza*)

sport-rége s.n. – Sport de mare popularitate; fotbal – „Nu sînt microbist, nu mă ocup cu problemele diverse și complexe pe care le ridică *sportul-rege*, n-am mai fost pe un stadion de ani de zile.“ I.B. 5 XII 73 p. 1. „Această anchetă este binevenită în rîndul amatorilor *sportului-rege*.“ I.B. 19 III 74 p. 3. „Mînea folosită de sutele de bărbați eroi ai *sportului-rege* a fost concepută special pentru condițiile din Mexic [...]“ I.B. 6 VI 86 p. 7 (din *sport* + *rege*)

sportiv-turistic, -ă adj. – Cu caracter sportiv și turistic – „Calendarul *sportiv-turistic* cuprinde de asemenea manifestări în cadrul «Cupei cutezătorilor» la minifotbal.“ R.l. 9 VII 74 p. 5; v. și *cultural-artistic* (din *sportiv* + *turistic*)

spot s.n. 1. – Scurt anunț, la radio sau la televiziune, folosit în special pentru reclame comerciale – „S-a calculat că săptămînal, în medie, un copil urmărește nu mai puțin de 55 de «*spoturi*» (mici filme publicitare care îndeamnă pe cei mici să cumpere dulciuri, jucării etc.).“ Sc. 26 I 79 p. 5; v. și 3 VIII 80 p. 2, R.lit. 1 VIII 85 p. 23. 2. – Fascicul de lumină pentru luminarea scenei sau a unui actor – „Filmul [...] este o mică răzmeriță împotriva realității de pe platou, cu tot ceea ce presupune ea: fotonie, glanț, spilcuială, *spot*, glamour.“ R.l. 3 VIII 80 p. 2 (din engl. *spot*; cf. fr. *spot*; DPN 1960, DMN 1968; DMC 1972, DPN 1979; CD; DN, DEX, DN3 – alt sens, DEX-S)

SPP-ist, -ă s.m.f. 1995 – Angajat al Serviciului de Protecție și Pază, înființat după 1990, bodyguard al unui personaj politic important – v. *body-guardă* (din *S[erviciul de] P[rotectie și] P[ază]* + *-ist*)

spray s.n., adj. – Lichid (parfum, dezodorizant) proiectat în picături fine de atomizor; atomizor – „Să amintim dintre ele cele trei sortimente insecticide – *spray*, detergenții lichizi «Devalco» și «Dero».“ R.l. 16 V 74 p. 3. „În ultimii ani au apărut diverse substanțe lichide ambalate în flacoane tip *spray*: deodorante, insecticide, diverse fixative etc.“ R.l. 13 XI 75 p. 2. „Întreprinderea «Nivea» din Brașov va lansa în curînd în comerț: *spray*-uri «Confort» și «Moldi» pentru geamuri, parbrize etc. [...] șamponul «Irinel» [...]“ (f.d.); v. și R.l. 9 XI 82 p. 1; v. și *clansman*, *freon*, *jensen* [pron. *sprei*, greșit *sprai*, *sprei*] (din engl., fr., it. *spray*; DMC 1960, PR 1964; Graur C. 15; DN3, DEX-S)

sprayát, -ă adj. – Dat cu spray, parfumat – „România a ajuns un fel de anticameră a Germaniei prospere, igienizate, *sprayate*.“ Curierul rom. III 93 p. 12 [pron. *spreiát*] (din *spray*)

squatter s.m. (cuv. engl.) „Nouă din cele 29 de ateliere aflate în așa-numitul «Cité fleurie» de pe bulevardul A. din Paris, sînt ocupate de «*squatters*». Termenul – englez – definește o întreagă categorie socială, care, din lipsă de locuințe, se instalează în clădirile abandonate ce urmează să fie supuse demolării. În Anglia, fenomenul «*squatterismului*» a devenit, de zece ani încoace, o amplă mișcare socială.“ Sc. 1 XII 76 p. 6. „S-au instalat fără autorizație în acest imobil rămas neocupat de doi ani de zile, în așteptarea demolării. Așa a devenit «*squatter*», nume dat celor ce ocupă, fără aprobare, locuințe neutilizate.“ Sc. 5 VI 77 p. 6. „La Londra ca și în multe din marile orașe industriale din Marea Britanie există între 35000–40000 de asemenea chiriași ilegali denumiți *squatters*, dormind câte 7 într-o cameră.“ Cont. 31 VIII 79 p. 12 [pron. *scuótár*] (cf. fr. *squatter*; PR 1948)

squatterism s. 1976 – Condiția de squatter – v. *squatter* [pron. *scuoterism*] // din *squatter* + *-ism*

SRI (pol.) – Serviciul Român de Informații – „De la început de tot *SRI* a încercat să acrediteze ideea că este singurul abilitat să mînuiască documente secrete.“ R.lit. 30 V 91 p. 2. „Triada conservatorilor [...] la care se află remorcaj și șeful *SRI*-ului a fost explicit somată de Petre Roman

să-și alcătuiască, de vrea, un partid al ei!“ R.l. 30 XI–1 XII 91 p. 2; v. și *CEPECA*, *foc verde*, *mineriadă* [pron. *serei*] (abreviere din *S[erviciul] R[omân de] I[nformații]*)

srilankéz, -ă adj. – Care aparține statului Sri Lanka – „Eforturile poporului *srilankez* pentru dezvoltarea țării sale [...]“ Sc. 4 II 84 p. 6 (din *Sri Lanka* + *-ez*)

SRL s. – Săptămîna redusă de lucru (pînă în 1989, cînd o dată pe lună nu se lucra sîmbăta) – „Sîngele în *SRL*“ (Titlu al unui reportaj despre imposibilitatea efectuării transfuziilor în zilele de sîmbătă) Emisiune PRO-TV 1 VI 97 (din *S[ăptămîna] R[edusă de] L[ucru]*)

staff s. (cuv. engl.) – Grup de persoane cu o misiune de conducere – „Boema artistică a fost înlocuită [...] de un *staff*; mai bine zis de un trust de *staff*-uri multinaționale, compuse din persoane care n-au ochi nici pentru marea de azur și, într-o oarecare măsură, nici pentru steluțele în căutarea șansei.“ R.lit. 2 VI 77 p. 24. „Expertul manipulîndu-și șeful, șeful manipulînd *staff*, *staff*-ul manipulînd electorii, bancherul manipulînd politicienii.“ Cont. 16 III 79 p. 8. „Acești absolvenți vor constitui practic *staff*-ul birourilor de relații publice.“ R.lit. 34/93 p. 4 (cf. fr. *staff*; PR 1950; DN3)

stagfláție s.f. (americanism; ec.) „*Stagflația* va fi la ordinea zilei în Europa occidentală în 1974. Acest termen economic, relativ nou, denotă o îmbinare între stagnarea producției și inflație.“ Sc. 26 I 74 p. 6. „Uitați inflația, deflația și *stagflația!* își îndeamnă clienții, într-o reclamă apărută în «Le Monde», cu litere de-o șchioapă, agenția de voiaj franceză «Jet Tours».“ Sc. 7 XI 76 p. 5 (din engl. americ. *stag[nation]* + [*in*]flation; cf. fr. *stagflation*, it. *stagflazione*; DMC 1960, BD 1971, PN 1976; DEX-S)

stalactític, -ă adj. – Referitor la stalactite – „Peștera Polovraci, cu bolți imense și remarcabile formațiuni *stalactitice*.“ Sc. 18 VIII 62 p. 4 (din *stalactită* + *-ic*)

stalinísm s.n. (pol.) – Politica de autoritate exacerbată impusă de I.V. Stalin – „În Rusia, de la *stalinism* s-a trecut direct la mafiotism.“ Ramuri 9–10/95 p. 15 (din *Stalin* + *-ism*)

stand-by în *împrumut/credit stand-by* 1990 (fin.; anglicism) – Linie de credit care acordă beneficiarului dreptul de a obține succesiv împrumuturi, după nevoi, într-o perioadă convenită (de obicei 3–5 ani), pînă la un total prestabilit – v. *FMI* [pron. *stendbái*]

standing s. (cuv. engl.) 1. – Poziție socială, economică înaltă – „Casa «la centru» devenea o firmă și o condiție exterioară a *standing*-ului cetățeanului.“ R.l. 25 V 78 p. 2. 2. (sport) – (Prin extensie) Poziție înaltă într-un clasament – „La întrecerile Olimpiadei albe noi nu am atins încă un «*standing*» care să ne permită să emitem pretenții deosebite.“ I.B. 7 II 84 p. 3 [pron. *sténding*] (cf. fr. *standing*; DMN 1950, BD 1965)

star s.n. (anglicism; fig.) „Se poate vorbi despre Ecaterina Oproiu ca despre un «*star*» al presei actuale.“ R.l. 24 II 75 p. 2 (din engl. *star*; cf. fr. *star*; Th. Hristea în LR 3/72 p. 187, 188, atestare din 1970, R.lit. 4 V 78 p. 19, Gutia A. 26, Graur T. 90; DN – alt sens, DEX, DN3)

star-sistém s. (anglicism) – Organizare a industriei cinematografice și a spectacolului pornind de la publicitatea și cultul vedetei (starului) – „Televiziunea, care a pus capăt *starsistemului*, îl reinvie [...]“ Almanah Cinema 1973 p. 24. „Specificul acestui nou tip de superproducții pune un accent important pe *star-sistemul* incriminat pînă nu demult.“ R.lit. 3 IV 75 p. 23. „Un Cannes debucolizat, renunțînd la circul *star-sistemului* și la naive euforii cinefile.“ R.lit. 2 VI 77 p. 24. „[...] sute, poate mii de admiratori – recrudescența *star-sistemului!* – se reped asupra propriului idol și-s gata să-l devore [...]“ R.lit. 30 V 85 p. 20. „Vechea idiosincrazie a *star-sistemului* a dispărut [...]“ R.lit. 6 VI 85 p. 21 (din engl. *star-system*; cf. fr. *star-system*; DMC 1950; C. Lupu în SCL 6/82 p. 504)

starlétá s.f. (cinem.) – Debutantă în cinematografie – „*Starleturile* (un fel de vedetă în ou, un fel de pui care la anul vor deveni poate celebre) sînt prezente la toate reprezentațiile de gală.“ Cont. 19 V 61 p. 5. „Adio cu Cannes-ul *starletelor* și al bățăilor cu garoafe.“ R.lit. 17 V 79 p. 24. „La o reuniune mondenă [...] *starleta* A.K. a venit decisă să atragă atenția potențailor industriei cinematografice.“ Ev.z. 1 VI 93 p. 8 (din engl. *starlet*, fr. *starlette*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 393, Th. Hristea în R.lit. 4 V 78 p. 19, Gutia A. 27)

stație-pilót s.f. – Stație model, etalon – „Gospodăriile etalon au menirea ca în linii generale să îndeplinească în rețeaua Gostat funcțiile unor *stații-pilot*.“ R.l. 9 II 67 p. 1. „În lume și la noi lucrează pentru pielea sintetică o serie de *stații-pilot*, modelul de atins fiind virtuțile pielilor naturale.“ R.l. 4 VI 74 p. 3. „Ultimul obiectiv al vizitei de lucru

l-a constituit *stația-pilot* pentru realizarea de apartamente din elemente spațiale prefabricate din beton.“ R.l. 4 I 77 p. 3. „[...] a fost realizată o *stație-pilot* pentru valorificarea plantelor.“ R.l. 9 XI 82 p. 1; v. și Sc. 22 V 74 p. 4, R.l. 17 II 75 p. 2, 21 III 75 p. 3, 22 III 75 p. 3, 21 V 77 p. 3, 11 VIII 80 p. 3; v. și *semiconservă, microuzină, vivieră* (din *stație + pilot*; cf. fr. *station-pilote*; DMN 1966; A. Beyrer în SCL 5/76 p. 537)

stăție-pirát s.f. –Stație radiofonică clandestină– „Lupta între autoritățile britanice și *stațiile-pirát* se apropie de confruntarea finală.“ R.l. 1 X 66 p. 4. „[...] Vă aduceți aminte probabil de cazul *stațiilor-pirát* organizate în limitele apelor teritoriale engleze?“ Săpt. 1 X 71 p. 1; v. și R.l. 9 XI 82 p. 1, R.lit. 25 IV 85 p. 24 (din *stație + pirát*; cf. fr. *station [de radio] pirate*; DMN 1969)

stăție-releú s.f. –Pentru recepționarea și vizionarea în condiții îmbunătățite a programelor Studioului central de televiziune, în cursul acestui an urmează să fie date în funcțiune noi *stații-releu* de translație.“ Sc. 7 III 75 p. 5 //din *stație + releu*//

stea-roentgen s.f. (astron.) –Stea care emite radiații X– „Oamenii de știință din R.S.S. Azerbaidjană au infirmat opinia potrivit căreia așa-numitele *stele-roentgen* se sting și dispar după o perioadă de strălucire.“ R.l. 4 VII 78 p. 6 [pron. *stea rönghen*] //din *stea + roentgen*//

stea-triúngghi s.f., adj.inv. (tehn.) –Comutator care permite ca la tensiunea trifazică să se treacă de la legătura în stea la legătura în triúngghi– „În fotografie [...] noul tip al comutatorului automat *stea-triúngghi* de 25 A, realizat în întreprindere.“ Sc. 26 I 61 p. 1 //din *stea + triúngghi*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 393//

stek s. (anglicism; alim.) –Friptură la grătar– „*Stek* este numele unui sortiment deosebit de gustos preparat, la cerere, de personalul de servire al vagoanelor restaurant Romvared.“ I.B. 17 III 76 p. 2 (din engl. *stek*; cf. fr. *steak*)

stekloprofilít s. (probabil cuv. rus.; constr.) „În construcția unei noi întreprinderi din orașul Gorki s-a renunțat la ferestre, deoarece pereții clădirii sînt alcătuiți dintr-un nou material de construcție, care permite trecerea luminii, denumit *stekloprofilít*.“ Sc. 31 III 65 p. 6

stelíst s.m. (sport) –Sportiv aparținând clubului „Steaua“ sau supporter al acestei echipe– „*Stelistul* N. privește cu încredere spre... titlul de golgheter.“ I.B. 18 V 74 p. 7. „La antrenamentul *stelistilor*“ I.B. 31 VII 74 p. 7; v. și Săpt. 8 II 80 p. 7; v. și *presing* (din pl. *stele* [clubul *Steaua*] + *-ist*; LRC II 162)

stentoral, -ă adj. –(Despre glas) Puternic– „[...] cînd directorul le strigă, *stentoral*, «Bună ziua, copii!», răspund toți, în același timp, pe toate glasurile [...]“ R.l. 21 II 82 p. 1 (din *stentor + -al*)

stéreo adj.inv. –Stereofonic– „Ministerul Comerțului Interior ne informează că, începînd din acest trimestru, magazinele de specialitate vor primi și vinde aparate radioreceptor «Bucur» *stereo* cu care se pot recepționa și emisiunile *stereo* de pe programul 3.“ R.l. 5 V 77 p. 5; v. și *autostop* (din fr. *stéreo*; DMC 1950; L. Seche în SCL 2/76 p. 202; FC I 25; LTR; DEX, DN3)

stereofónic, -ă adj. –Care folosește două difuzoare distincte, pentru a crea impresia de relief acustic– „O bancă din S.U.A. a cumpărat de la o companie de radio 48 de ore de emisie, dar în acest timp nu s-a transmis nici un singur sunet. «Antiemișiunea» a fost precedată de următorul anunț: «Cele 48 de ore de liniște *stereofonică* destinată dv., care vor urma după acest anunț, au fost plătite de banca X».“ Cont. 19 VII 68 p. 10; v. și *bar-discotecă* (din fr. *stéréophonie*; PR 1949; DEX, DN3)

stereooculár s.n. –Ocular multiplu– „O firmă americană a început producția unor microscopice care permit examinarea unor preparate simultan de către cinci persoane. Sistemul optic, care constă din prisme și oglinzi semitransparente, «multiplică» imaginea trimițînd-o în cinci *stereooculare*.“ R.l. 9 XI 78 p. 6 //din *stereo- + ocular*//

stereorámă s.f. –Titlul unei emisiuni stereofonice transmise la radio și televiziune– „*Stereorama*“ Pr.R.TV 29 V 77 p. 3. „*Stereorama*. Tonomat melodii.“ Pr.R.TV 4 III 79 p. 3 //din *stereo + -rama*; L. Seche în LR 4/78 p. 341, atestări din 1976; DN, DEX, DN3 – alt sens//

stereoteleviziúne s.f. –Sistem de transmisie a emisiunilor de televiziune care creează impresia de relief al imaginilor– „La Expoziția realizărilor economiei naționale a U.R.S.S. din Moscova este prezentată o instalație de *stereoteleviziune* cu două canale. Datorită unor efecte speciale, telespectatorii devin parcă participanți nemijlociți la acțiunea prezentată pe ecran.“ Sc. 11 XII 64 p. 3 //din *stereo + televiziune*//

sterilét s.n. –Dispozitiv anticoncepțional care, introdus în uter, asigură o sterilitate permanentă dar reversibilă– „*Steriletul* poate fi folosit cu succes.“ Cotid. 2 X 95 p. 7; v. și R.l. 1 III 97 p. 11; v. și *cabinet de planificare familială* (1993), *diafragmă* (din fr. *stérilet*; PR, DMC 1960)

sterimobil s. (cuv. fr.; tehn.) „O întreprindere belgiană a realizat o instalație, numită «*Sterimobil*» care poate furniza două elemente din cele mai susceptibile să lipsească în zonele afectate de vreo calamitate – apa potabilă și electricitatea. Cum arată și numele, instalația este mobilă. Sistemul său special de filtre, împreună cu dispozitivul cu raze ultraviolete pentru distrugerea bacteriilor purifică și sterilizează în interval de o oră 2500 l de apă.“ R.l. 27 III 77 p. 6

sterinól s. –Specie de dezinfectant– „Spălarea mîinilor chirurgilor, a pereților sălilor de operații cu «*sterinol*» are un pronunțat efect antibacteric.“ Sc. 2 IV 62 p. 2 (din *sterină + -ol*)

sterioríd s. (bot.) „Cea mai dulce plantă din lume este *sterioridul*, o buruiiană din America de Sud.“ I.B. 25 III 61 p. 3 (Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 393)

steroid s.m. 1978 (chim.) –Substanță în structura căreia intră un sterol de tipul colesterol, ergosterol– v. *cardiomiopatie* (din engl. *steroids*, fr. *stéroïde*; PR 1950; LTR, DC; DN3)

sticloplást s.sg.tant. –Specie de material plastic– „Ce este *sticloplastul*? Un material care poate fi asemănat cu betonul armat. În *sticloplast*, rolul barelor de oțel îl joacă fibrele de sticlă, iar rolul betonului, materialul plastic.“ Sc. 4 XII 65 p. 4; v. și I.B. 21 I 63 p. 2; v. și *pasphil* //din *sticlă + -plast*, după tipul *leucoplast*//

stilíst s.m. „E nesăbuită nădejdea că într-o bună zi vom avea și noi un *stilist*, adică un fel de sculptor al materiei vii? Un modelist, care va lucra cu cei care apar mai des la televizor, îi va învăța ce îi avantajează și ce nu, va povățui femeile cum să-și pună în valoare calitățile.“ Cont. 20 VI 69 p. 5; v. și Săpt. 27 X 81 p. 8 (din fr. *styliste*; DMC 1950; DN, DEX, DN3 – alt sens)

stimabilitáte s.f. –Caracterul a ceea ce este stimabil– „Principiul *stimabilității* (cu cele două alternative extreme: admirația și desconsiderarea) este prefăcut în regim de existență a criticii sale.“ Luc. 7 IV 73 p. 2 (din *stimabil + -itate*)

stimulatór cardíac sint.s. 1974 –Proteză cardiacă electronică; pace-maker– v. *pace-maker, electrocardioscop* (din fr. *stimulateur cardiaque*)

stimuloterapie s.f. 1969 (med.) –Terapie bazată pe folosirea stimulilor– v. *reflexogen* //din *stimulo- + terapie*//

stíplex s.sg.tant. (chim.) –Combinație între sticlă și plexiglas– „Nasturi fantezi fabricați din *stíplex*.“ I.B. 21 IX 62 p. 1; v. și Sc. 18 IV 67 p. 1 (din *sti[clă] + plex[iglas]*; DEX, DN3)

stínjenél s.m. (lb. vorbită) –Securist– „*Stínjeniei* stăteau înșirați pe traseul lui Ceaușescu. *Stínjeniei*, adică «flori» (ce-or fi stricat bieteale flori?) verticale, rigide, în plus și albastre, precum «culorile securității».“ Al. Niculescu în Ap. 8/95 p. 15 (din *stínjen + -el*)

stop-cádrú s.n. (cinem.) –Imagine asupra căreia se oprește aparatul de filmat– „Și filmul se sfîrșește cu un emoționant *stop-cádrú* al celor doi îmbrățișați.“ R.lit. 10 II 77 p. 17. „[...] aceea masă familiară din care filmul își ia *stop-cádrele* [...]“ Sc. 9 VII 80 p. 4; v. și *fondu* (1976), *ralanti* //din *stop + cádrú*; DEX-S//

Stórting s.n. (cuv. norvegian) –Parlamentul norvegian– „Sesiunea de primăvară a *Stortingului* (parlamentul) Norvegiei va fi dominată de problemele deosebit de controversate ale politicii în domeniul petrolilor [...]“ R.l. 20 III 84 p. 6 (DN3)

story s. (cuv. engl.) –Povestire, poveste, istorisire– „Decorul lui V.M., inteligent și la obiect, reușește să confere «Orașului» [...] un aer de autenticitate care nici în *story* nu prea există.“ Săpt. 21 XI 75 p. 4. „Luînd drept pretext cunoscuta poveste «Capra cu trei iezi», V.L., autoarea scenariului, a actualizat-o cu imaginație, propunînd un alt *story*, în care lupul a devenit un răufăcător al timpului nostru.“ Sc. 1 XII 77 p. 4. „Înscris în categoria subiectelor neștiințifico-fantastice, *story*-ul devine antrenant, mai ales datorită simpatiei contagioase răspindite de protagonist și strălucirii oligofrene a bandei de pirăți ai aerului prevăzuți cu tot felul de gadgeturi și fulare de mătase.“ R.l. 6 II 79 p. 2. „Filmul este un *story* subțire.“ R.lit. 24/93 p. 17; v. și R.l. 7 I 78 p. 2, Săpt. 29 IX 78 p. 2; v. și *bluesman* (1974) (Th. Hristea în LR 3/72 p. 187, atestare din 1970; DN3)

stradál, -ă adj. –Care dă către stradă; care aparține străzii– „Mobilierul *stradal* de pe cele cinci artere va spori prin montarea a 200 de bănci pentru odihnă.“ I.B. (f.z.) V 84 p. 6. „[Comerțul] *stradal* –

care se efectuează pe stradă, în chioșcuri etc.“ R.l. 18 II 92 p. 5. „3 camere, etaj 2, *stradal*, decmandat [...]“ R.l. 10 III 94 p. 11; v. și 21 I 97 p. 17; v. și *micromagazin* (1977) (din it. *stradale*; DEX, DN3)

stradă-muzéu s.f. „*Strada-muzeu* oferea privirilor câteva opere reprezentative semnate Zadkine, Okamoto, Schoffer și alții.“ Sc. 19 VI 71 p. 6. „Cracovia: O *stradă-muzeu* [...] Este vorba de un program de restaurare a străzii principale de acces spre cunoscutul castel de pe colina Wawel, în prezent transformat în muzeu.“ I.B. 10 I 74 p. 4. „*Stradă-muzeu*. Municipalitatea Parisului a hotărât să transforme celebra stradă Grande Armée într-un original muzeu. Astfel, în vitrinele magazinului auto de pe această stradă au fost expuse piese vechi de automobile, în cele ale magazinului de obiecte radiofonice – tipuri dintre cele mai curioase aparate ieșite din uz.“ I.B. 10 II 76 p. 4 //din *stradă* + *muzeu*/

straniér, -ă s.m.f. (cuv. it.) –Persoană venită din străinătate (în special într-o echipă sportivă)– „G.K. face o figură aparte între stripteusele *straniere* care evoluează în România.“ Ev.z. 29 IX 93 p. 6. „Dihonia recentă care se iscă între autohtonul nostru A.G. și cei doi «*straniéri*» L.R. și M.C. mă învioră subit.“ R.lit. 39/94 p. 19. „Ultimii *straniéri* sosiți în lot sînt I.D. și M.B.“ Cotid. 3–4 VI 95 p. 1; v. și R.l. 7 IX 96 p. 15

street s. 1975 (cuv. engl.) –Stradă– v. *avenue* [pron. *stريت*]

stres s.n. (med.; anglicism) 1. –Nume dat oricărui factor care provoacă organismului uman o reacție anormală– „*Stress*-ul modern [...] Psihiatri de seamă, doctori și psihologi [...] vor examina probleme ale combaterii *stress*-ului modern.“ I.B. 13 VI 74 p. 4. „Cîntărețul rege al rock-ului, ca să scape de *stress*-ul modului de viață american, s-a decis să cumpere o proprietate la distanța de 385000 km.“ Săpt. 20 XII 74 p. 5. 2. –Răspuns al organismului la factorii de mediu care constituie o agresiune– „Alături de nicotină, alcool, *stress* și grăsimi, zahărul constituie unul din cei mai periculoși factori de risc ai bolii cardiace.“ R.l. 11 IX 75 p. 6; v. și *psihofiziolog* [scris și *stres*; pron. greșit *ștres*] (din engl. *stress*; cf. fr. *stress*; PR 1950; Th. Hristea în LR 3/72 p. 197, atestare din 1971; DM; DEX, DN3)

stresă vb. I –A produce stres– „Copilul ăsta care *stresă* pe toată lumea [...]“ „22“ 10–16 XII 92 p. 1 (din *stres*; cf. fr. *stresser*; PR 1950)

stresănt, -ă adj. (med.) –Care provoacă stres– „Ei [literații] sînt mai puternici în fața situațiilor *stressante* din viață și apărați de eventuale boli psihosomatice care pot lua naștere pe această cale.“ Cont. 15 XI 73 p. 12. „După cum au evidențiat sondajele, zgomotul deține primul loc în rîndul factorilor *stresanți*.“ R.l. 17 VIII 78 p. 6; v. și Cont. 14 XII 73 p. 1 [scris și *stressant*; pron. greșit *ștresant*] (din fr. *stressant*; DMC 1960; Th. Hristea în LR 3/72 p. 197; DN3)

stre(t)ch s. adj. (anglicism, vest.) –(Țesătură) elastic(izat)ă, strîmtă– „Mulți se mulțumesc doar să «admire» prețurile. Cîteva exemple: un pantalon gen *stretch* – 60800 lei.“ R.l. 20 XI 93 p. 12. „Sînt 3 tendințe: rochia cu bretele și bustier [...] 2) Rochia jumătate mată – jumătate transparentă și 3) rochia *stretch* (strîmtă).“ As 143/94 p. 6 [pron. *ștrécî*] (cf. fr. *stre(t)ch*; DMC 1960, PR 1963)

strícă vb. I în *a strica dosarul* –(În comunism) A-și pecetlui soarta, a face ca dosarul „de cadre“ („curat“) al cuiva să devină „negativ“– „X și-a *stricat* dosarul căsătorindu-se cu Y care are rude («rămase») în străinătate.“

stricnizăre s.f. –Omorîrea cu stricnină a cîinilor vagabonzi– „Lipsesc și seringile pentru *stricnizarea* intracardiacă a cîinilor sacrificați [la hingheri].“ Expres 46/94 p. 9 (din *stricnină* + *-izare*)

stripping s. (cuv. engl.; med.) –Metodă chirurgicală de smulgere a varicelor– „Doctorul român H.A. a făcut operații demonstrative la clinica universitară din oraș și a prezentat filmul «Chirurgia varicelor fără *stripping*».“ R.l. 17 X 78 p. 6. „Modalitatea operațiilor de varice la membrele inferioare fără *stripping* (smulgere) a fost publicată și aplicată în țară, încă din 1969.“ R.l. 18 III 93 p. 2 (cf. fr. *stripping*; PR 1950)

striptease s.m. (anglicism) –Spectacol de cabaret în cadrul căruia una/unul sau mai multe/mulți femei/bărbați se dezbracă progresiv cu mișcări lascive– „Fiindcă această actriță este la antipodul solistelor de *striptis* și de muzică ușoară, mulți spectatori bucureșteni o socot urîță, anostă și netaletată.“ R.lit. 10 X 74 p. 17; v. și *topless* ♡ (fig.) „Varza este o legumă care face [...] *striptease*!“ Săpt. 17 V 74 p. 8 [scris și *striptis*; pron. *ștríptiz*] (din engl. *strip-tease*; cf. fr. *strip-tease*; PR 1950; Th. Hristea P.E. 136–137, VRC p. 278; DEX, DN3)

stripteuz(ă) s.m.f. –Femeie sau bărbat care face striptease– „Iată mai jos clasamentul primelor cinci balerine [...] și localul unde

dansează *stripteusa*.“ Ev.z. 1 VI 93 p. 6. „*Stripteuză* M.M.“ Ev.z. 377/93 p. 1. „Tînăra *stripteuză* ne-a declarat timidă: «Eu joc teatru pe scenă, e doar un rol [...] Și asta, pentru bani».“ Ev.z. 12 VII 93 p. 6. „*Stripteuzii* italieni și-au făcut o echipă [sportivă]“ R.l. 12 XII 96 p. 23; v. și *straniér* [pron. *stripteuză*] (din fr. *stripteuseuse*, prin analogie cu *diseuză*; R. Zafiu în R.lit. 47/94 p. 11, de unde provin și citatele din Ev.z.)

strîmb, -ă adj. în expr. *a băga strîmbe* (lb. vorbită) –A face afirmații în defavoarea unei persoane, a unei idei etc.– „Enciclopedii frantuzești și englezești «*băga strîmbe*» cum că sloganul ar fi o formă de manipulare.“ D. 112/95 p. 14

stroboscópic, -ă adj. (fiz.) –Privitor la observația corpurilor aflate într-o mișcare periodică– „Dispeceratul de serviciu al atelierului [...] ne-a răspuns că «aici nu se pot face asemenea verificări și reglaje, neexistînd – sau fiind defecte – lampa *stroboscopică*, testerul electronic, analizatorul de gaze...».“ Sc. 23 VI 79 p. 5 (din fr. *stroboscopique*; LTR, DF; DN3, DEX-S)

stroc s.n. (sport) –În sporturile cu vîsle, cadența cu care sînt introduse vîslele în apă– „Un *stroc* susținut a fost înregistrat și de componentele echipajului nostru de 4 + 1 vîsle, care [...] au reușit să întrecă reprezentativa sovietică.“ Sp. 2 IX 74 p. 1 (Coman Lupu în CL 3/83 p. 50, Il. Constantinescu în LR 2/73 p. 111)

strungăriță s.f. –Muncitoare care a îmbrățișat meseria de strungar– „Trimestrial conducerea întreprinderii se înfîlnește cu aceste fete, care formează prima promoție de *strungărite* a uzinei.“ R.l. 14 XI 75 p. 2; v. și *sudoriță* (din *strungar* + *-iță*; Ec. Goga Lex. 54; DEX – alt sens, DEX-S)

studént-actor s.m. –Actor recrutat dintre studenții la Teatru, sau chiar ai altor institute de învățămînt superior– „În «Anna Christie» *studentii-actori* nu imită pe nimeni.“ Cont. 5 II 65 p. 4. „Remarcăm cu satisfacție numărul mult sporit de *studenti-actori* care, încă de pe băncile institutului, au fost solicitați și au jucat anul acesta pe scene profesionale sau în filme.“ Cont. 16 VII 71 p. 8; v. și I.B. 5 XI 62 p. 2; v. și *student-regizor* (din *student* + *actor*)

studént-arhitéct s.m. –Student la Arhitectură– „Organizat de teatrul «Ion Creangă», spectacolul va fi realizat de *studentii arhitecți* G.T. și D.I.“ Cont. 19 VII 68 p. 4. „T.C., *student-arhitect* din Cluj.“ Săpt. 24 V 74 p. 7 (din *student* + *arhitect*)

studént-club(-bar) s.n. 1968 –Club (bar) al studenților– v. *club-bar* (din *student* + *club* [+bar]; M. Avram în SCL 3/72 p. 289–293)

studént-regizór s.m. –Student la secția de regie a unei instituții de învățămînt superior– „Între catedră și scenă. Urmărind o promoție de *studenti-regizori*.“ I.B. 24 IX 69 p. 2. „Spectacolul – pus în scenă de un *student-regizor* și încercînd să reinvie ceva din verva și puterea de improvizație a «Comediei dell'arte» – a oferit onora dintre tinerii *studenti-actori* posibilitatea să-și demonstreze din plin capacitatea inventivă.“ Sc. 27 VI 75 p. 4; v. și I.B. 15 XI 62 p. 2, Luc. 22 II 75 p. 5; v. și *cinclubist* (din *student* + *regizor*)

stúdiu s.n. în sint.s. (*ciclu de studii aprofundate* (înv.) –Masterat– „Ministerul Învățămîntului a aprobat recent Metodologia de organizare și desfășurare a dizertației pentru absolvenții ciclului al III-lea de învățămînt (*studii aprofundate*).“ R.l. 15 VI 95 p. 5; v. și *master*

stuficol, -ă adj. (bot.) –De stuf– „Am vizitat marea combinat *stuficol* de la Brăila.“ Sc. 15 IV 61 p. 3 (din *stuf* + *-icol*; Graur T. 268, Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 393; LTR; DEX, DN3)

stuficultură s.f. (bot.) –Cultivarea și exploatarea stufului– „*Stuficultura* – valorificarea complexă a inepeizabilei bogății dunărene.“ Cont. 10 XI 61 p. 2 (din *stuf* + *cultură*; LTR; DEX, DN3)

stufozitate s.f. –Încărcătură inutilă– „Pe alocuri, cititorul înfîlnește un exces de aglomerări descriptive, episoade inutile [...] *stufozități*.“ Sc. 9 IV 71 p. 4 (din *stufos* + *-itate*)

subacvátic, -ă adj. 1967 –Care trăiește/se petrece sub apă– v. *miniscalf* (din *sub-* + *acvatic*, după fr. *subaquatique*; DMN 1966; DEX, DN3)

subansamblu s.n. (pl. *subansamble, subansambluri*) –Parte dintr-un ansamblu care acționează ca unitate funcțională distinctă– „Stănică voia să înlocuiască nituirea manuală la unele *subansamble* [...] cu nituirea pneumatică.“ I.B. 21 IV 61 p. 1. „Organizarea unor fluxuri de montaj pentru electropalane, cărucioare, reductoare și *subansamble* export.“ R.l. 31 III 74 p. 3. „S-a redus durata prelucrării unor piese și *subansambluri*.“ R.l. 14 IV 79 p. 5. „Perfecționarea unor *subansambluri* ale compresoarelor a condus la reducerea greutateii lor

proprii.“ I.B. 25 IV 84 p. 8; v. și Sc. 10 V 65 p. 2, 4 VII 69 p. 3, Luc. 4 XI 78 p. 5, R.I. 9 V 84 p. 1, 10 XII 84 p. 5; v. și *agabaritic, pool* (din *sub-* + *ansamblu*, după fr. *sous-ensemble*; PR 1950; FC II 230, 231, 234, Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 393; DEX, DN3)

subantreprenor s.m. –Executant al unei lucrări în subantrepriză– „De multe ori, mormanele de pământ provin din neglijența *subantreprenorilor* I.H.C.F., care execută termoficarea.“ Sc. 20 V 62 p. 3 (din *sub-* + *antreprenor*, după fr. *sous-entrepreneur, sous-traitant*; FC II 230; DEX-S)

subantrepriză s.f. –Subcontractare de către un antreprenor general a executării anumitor obiective parțiale ale unei lucrări– „[...] la efectuarea lucrărilor de metrou mai participă alți 3000 de constructori, aparținând *subantreprizelor* care realizează o serie de obiective concrete.“ R.I. 7 II 84 p. 1 (din *sub-* + *antrepriză*)

subcelulár, -ă adj. (biol.) –Care este inclus în celulă– „Cercetătoarea C.S. pregătește o experiență în vederea separării particulelor *subcelulare*.“ Sc. 7 XII 62 f.p. //din *sub-* + *celular*//

subdimensionát, -ă adj. –Dimensionat (greșit), sub normele obișnuite– „Chiar lingurița de lemn [...] se lucrează uneori neîngrijit la Întreprinderea I.R.I.L. Bistrița (cu căușul de o grosime neuniformă și *subdimensionată*“ Sc. 28 V 64 p. 4 //din *sub-* + *dimensionat*; FC II 230; DEX-S//

subexpúnere s.f. 1972 (foto) –Expunere la lumină a materialelor fotosensibile un timp mai scurt decât cel necesar obținerii unei imagini clare– v. *supraexpunere* (din *sub-* + *expunere*, după fr. *sous-exposition*; FC II 230, 231; DTP, LTR; DEX, DN3)

subfurnizór s.m. –Furnizor de piese și componente– „Ritmicitatea este posibilă. Din nou despre furnizori și *subfurnizori*.“ R.I. 9 V 79 p. 1. „Toate mijloacele s-au dovedit bune pentru patronat spre a obține concesiile salariale din partea angajaților – anunțarea falimentului cu scopul anulării acordurilor colective, amenințarea cu închiderea întreprinderii, utilizarea de *subfurnizori* nesindicalizați etc.“ R.I. 26 II 85 p. 6 (din *sub-* + *furnizor*)

subingínér s.m. 1981 –Tehnician plasat, ierarhic și ca pregătire, imediat sub inginer– v. *sudoriță* (din fr. *sous-ingénieur*; DN3)

sublimínál, -ă adj. (psih.) –Care este inferior pragului conștiinței– „Fotografiile *subliminale* sînt imagini proiectate cu o viteză mai mare decât poate percepe spectatorul, dar care se pot fixa în subconștientul său.“ R.I. 17 XI 76 p. 5 (din fr. *subliminal*; PR 1950; DEX, DN3)

sublitérár, -ă adj. –Care nu are calitățile unei bune literaturi– „În America este la modă genul *sublitar* al falselor romane, al romanelor pretext care au menirea de a susține argumentat o anumită teză.“ R.lit. 4 IV 74 p. 22. „[...] să cazi în extaz în fața penibilului *sublitar*, a maculaturii.“ Cont. 13 VII 79 p. 2 (din *sub-* + *litar*; DEX-S)

sublitératúră s.f. –Literatură de calitate inferioară– „Este oricum uimitor cum criticul trece cu seninătate prin fața acelor mostre de *sublitarură* ce tind să devină coșmaruri ale librarilor.“ Săpt. 28 II 75 p. 3. „Ținînd seama de funcția educativă a radioului (inclusiv o educație estetică) semnalăm producțiile de *sublitarură* în speranța că, totuși, ceva se va îndrepta.“ Luc. 11 XI 78 p. 5; v. și Sc. 20 I 81 p. 4, R.lit. 3 V 84 p. 21 (din *sub-* + *litarură*, după fr. *souss littérature*; DMN 1968; FC II 231; DEX-S)

submarginál, -ă adj. –Mai mult decât marginal, inferior– „Inechitatea fundamentală a unui sistem social care permire formarea, ființarea și perpetuarea așa-numitei «civilizații *sub-marginale*», «civilizației ghettourilor», «civilizației bidonville».“ Cont. 30 III 79 p. 6 //din *sub-* + *marginal*//

submediocritáte s.f. –Lucrare lipsită total de calitate– „Se încercă soliditatea opiniilor estetice cu săgețile boante ale *submediocrităților* în genul «Mongolii».“ I.B. 2 VIII 62 p. 2 (din *sub-* + *mediocritate*)

submediócru, -ă adj. –De calitate inferioară– „A mai apărut pe ecranele noastre în unele producții anoste, *submediocre*.“ Gaz.lit. 28 XII 61 p. 7. „O carte *submediocră* din punct de vedere artistic.“ Sc. 2 IV 63 p. 2; v. și Cont. 9 VI 67 p. 5, R.I. 3 VIII 67 p. 2 (din *sub-* + *mediocru*; FC II 230, 231)

submilimétric, -ă adj. (fiz.) –Privitor la lungimi de undă mai mici de un milimetru– „Informațiile referitoare la radiațiile *submilimetrice* ale atmosferei terestre permit identificarea existenței și deplasării unor zone active de umiditate sporită.“ R.I. 23 II 78 p. 6 //din *sub-* + *milimetric*//

subnormál, -ă adj. –Cu dezvoltare intelectuală întârziată– „Eroul este

un băiat internat într-un institut pentru copiii *subnormali*.“ Cont. 12 VII 63 p. 5 (din *sub-* + *normal*, după fr. *sous-normal*; FC II 230)

subnucleár, -ă adj. (fiz.) –Care se referă la substructurile existente în particule– „Pentru multe procese care se desfășoară în lumea particulelor *subnucleare*, o secundă reprezintă o veșnicie. Unități de măsură cum sînt miliseconda și microsecunda încep să devină incomode în calculele specialiștilor. Prea mari se dovedesc a fi de asemenea nanosecunda și picosecunda, prima reprezentînd a miliardă, iar cea de-a doua a bilioana parte dintr-o secundă [...] Astfel, a trilioana parte dintr-o unitate de măsură se va numi femtosecunda, iar a quadrilioana parte – attosecunda.“ Sc. 13 VI 64 p. 4. „Pînă în prezent au fost identificate în lume mai mult de 100 de particule *subnucleare*.“ Sc. 8 VI 77 p. 5; v. și *bellezza, substructură* (din engl. *subnuclear*; cf. fr. *subnucléaire*; BD 1967; DT; DEX-S)

subponderál, -ă adj. (med.) –Care are o greutate inferioară celei normale– „Din 100 de copii latino-americani, 40 sînt *subponderali*, din cauza proastei alimentații.“ Sc. 19 IV 78 p. 6 //din *sub-* + *ponderal*; FC II 230; DM; DEX, DN3//

subprodús s.n. –Produs de tip inferior– „Arta decorativă e considerată adesea ca un *subprodus* al artei majore.“ Cont. 13 XII 63 p. 2. „Acesta este cazul filmului «Torino negru»: un fabricat oarecare, un *subprodus* artistic.“ Săpt. 7 XII 73 p. 6. „Dificultățile în receptarea dramaturgiei ca literatură provin, desigur, și din cantitatea relativ mare de *subproduse* și chiar de maculatură care obscurizează peisajul.“ R.lit. 22 III 79 p. 1. „Contrar a ceea ce se crede uneori, distrugerea progresivă a pădurilor tropicale este un *subprodus* al sărăciei [...]“ I.B. 30 X 85 p. 4; v. și Cont. 14 V 73 p. 5, Sc. 18 VI 75 p. 4, Cont. 18 VII 75 p. 12, Sc. 11 XI 79 p. 5; v. și *roman-foleton* (din *sub-* + *produs*, după fr. *sous-produit*; FC II 230, 231, 232, 265, 268; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

subrámură s.f. –Sector de activitate care nu are independență– „Soluții-tip specifice fiecărei *subramuri*.“ R.I. 7 XI 77 p. 3 (din *sub-* + *ramură*, după fr. *sous-branche*; DMN 1959; FC II 230)

subrăcîre s.f. 1982 (fiz.) –Starea unui corp care, în condiții determinate, își păstrează starea de agregare la o temperatură care ar fi trebuit să determine schimbarea acestei stări– v. *radioastronom* (din *sub-* + *răcire*; cf. fr. *sous-refroidissement*; DEX)

subredácție s.f. –Redacția locală a unui ziar, a unei reviste etc., cu redacția principală în Capitală– „La *subredacția* din Ploiești am fost vizitat de octogenarul T.D.“ R.I. 15 V 70 p. 2. „Am primit scrisoarea dv. prin care solicitați un sprijin din partea *subredacției* ziarului «Știința» din Oradea.“ Sc. 13 XII 75 p. 3 (din *sub-* + *redacție*; FC II 230)

subsoláj s.n. (agr.) –Tip de lucrare agricolă prin care se scormonește pămîntul la arat sub adîncimea la care ajunge plugul– „Arătura la cormană cu *subsolaj* [...] a dat sporuri și mai mari.“ Sc. 22 I 63 p. 1 (după fr. *sous-solage*; DEX, DN3)

substructúră s.f. (fiz.) –Structură a materiei din interiorul particulelor– „Descoperirea și cunoașterea tainelor «*substructurilor*» existente în interiorul particulelor formează obiectul unei noi ramuri a fizicii, care a primit denumirea de fizică subnucleară.“ Sc. 5 I 78 p. 6 (din engl. *substructure*; DEX-S)

subtémă s.f. –Temă care derivă și se subordonează unei teme mai mari– „Aceași temă, a dublei consecințe, cu *subtema* justiției imanente, ar fi de căutat în folclor, în basme.“ R.lit. 3 I 74 p. 7 //din *sub-* + *temă*; FC II 230; DEX-S//

subtraversáre vb. I –A traversa pe dedesubt– „Conductă de tuburi de beton precomprimat [...] a *subtraversat* pînă acum 6 căi ferate.“ Sc. 16 XII 65 p. 4; v. și R.I. 15 VII 80 p. 5 //din *sub-* + *traversa*; DEX-S//

subtraversáre s.f. –Acțiunea de a subtraversa– „Accesul în stația de metrou [...] se va face tot printr-un pasaj subteran ce va realiza în același timp *subtraversarea* pietonală a căii Grivitei.“ R.I. 9 VII 84 p. 5. „A fost realizată *subtraversarea* Dunării a conductei de gaz metan“ R.I. 17 XI 90 p. 3; v. și 7 II 84 p. 1, Sc. 12 I 84 p. 2 (din *subtraversa*)

submán, -ă adj. –Care nu corespunde omului, animalic– „Exaltarea vieții umilitoare, *subumane*, din lagăr.“ Gaz.lit. 14 III 63 p. 7; v. și Sec. 20 6/66 p. 165 (din *sub-* + *uman*, după fr. *sous-humaine*; DMN 1964)

suculente s.f. pl. –Nutrețuri provenite din plante cu tuberculi și din rădăcinoase– „Furajele nu sînt asigurate în sortimentul și cantitățile cît de cît potrivite unei bune furajări a animalelor, deficitul ridicîndu-se la cantități de sute și sute de tone, îndeosebi de fin, iar din *suculente* a rămas o cantitate îngrijorător de redusă.“ R.I. 10 I 84 p. 3 (formal din fr. *succulent*; DN – adj., DEX, DN3 – alt sens)

sudoriță s.f. –Muncitoare specializată în lucrări de sudură– „Cele peste 300 de *sudorițe*, strungărițe, electriciene fac treabă bună.“ Sc. 21 XI 75 p. 6. „Cu două săptămîni în urmă au venit două fete: *sudorițe*.“ Sc. 19 IV 80 p. 1. „Meseria: *sudoriță*. Acum Milica este și studentă la Facultatea de subingineri, curs seral.“ Sc. 20 I 81 p. 3 (din *sudor* + *-iță*; DEX)

sufletism s. 1979 (lb. fam.) –Actiune generoasă, entuziastă– v. *sufletist* (din *suflet* + *-ism*; Al. Niculescu în R.lit. 4 X 79 p. 8; DEX-S)

sufletist, -ă s.m.f. (lb. fam.) –Generos, entuziast– „*Sufletistul* echivalat de autoare ca animator [...] a devenit, astfel, autorul unui act de sufletism.“ Cont. 14 IX 79 p. 9 (din *suflet* + *-ist*; V. Guțu Romalo C.G. 193–194, Al. Niculescu în R.lit. 4 X 79 p. 8; folosit din 1944 – comunicat de Al. Graur; DEX-S)

suicidologie s.f. „Specialiștii francezi folosesc tot mai des cuvîntul *suicidologie*, care desemnează un ansamblu de căutări originale avînd ca obiect sinuciderea.“ Săpt. 26 II 71 p. 2 (din fr. *suicidologie*; cf. engl. *suicidology*; BD 1971)

suk s.n. (cuv. arab) –Piață, bazar– „Atare pitoresc mercantil n-am mai întîlnit decît [...] la Constantinopol, în bazar, la *suk*.“ A. 9/93 p. 20 (cf. fr. *souk*)

sumariză vb. I (rar) –A avea în sumar– „Începem cu antologia clujeană, care *sumarizează* cincisprezece debutanți (relativi, cu o medie de zece texte per autor [...])“ R.lit. 14 II 85 p. 10 (din *sumar* + *-iza*)

súmă-recórd s.f. –Sumă extrem de mare– „O performanță în domeniul vînzărilor la licitație: la Londra, un vas de porțelan chinezesc [...] a fost plătit cu *suma-record* de 210000 guinee.“ R.l. 23 VI 72 p. 6. „«Negresa blondă» a lui Brâncuși [...] a fost vîndută cu suma de 750000 dolari [...] Este vorba de o *sumă record* – cea mai mare plătită în ultimii ani pentru o sculptură.“ Sc. 20 V 75 p. 2. „*Sumă-record*. În cadrul unei licitații desfășurate la Hamburg un timbru suedez a fost achiziționat cu un milion de mărci vest-germane, un record în materie.“ R.l. 19 X 78 p. 6. „A 90-a ediție a renumitului maraton de la Boston [...] va fi dotată cu *suma-record* de 300000 de dolari.“ Sc.tin. 11 XI 85 p. 3; v. și R.l. 22 VI 73 p. 6, 21 V 85 p. 6 //din *sumă* + *record*//

summit s.n. (cuv. engl.; pol.) –Întîlnire la nivel de șefi de stat– „Maastricht-ul [...] este în aceste zile în atenția generală datorită *summit*-ului CEE [...]“ „22“ 13–20 XII 91 p. 8. „*Summit*-ul de la Viena a decis: Europa vrea liniște!“ D. 40/93 p. 5. „Cel de-al nouălea *summit* franco-spaniol“ R.l. 20 X 95 p. 8; v. și R.l. 14 I 94 p. 1, 20 XII 95 p. 8, R.l. internaț. R.l. III 95 p. 9; v. și *euro* ⇨ (fig.) –Primul eșalon– „[...] a fost, cu nedezmințită constanță, în *summit*-ul scriitorimii [...]“ „22“ 45/94 p. 14 [pron. *sámít*] (Irina Preda în LR 11–12/92 p. 590)

supărat, -ă adj. în sint. *muzică supărată* (arg. tinerilor) –Muzică dură, heavy-metal, pentru non-conformiști și anarhiști– „Mihai a sunat la postul de radio și a cerut o melodie *supărată*.“; v. și *crack* (1994)

súpco s.n. 1973 –Tip de supă praf în plic– v. *diminutiv* (probabil din *sup[ă]* + *co[n]centrat[ă]*)

superaccesoriát, -ă adj. –(Despre autoturisme) Dotat cu numeroase accesorii– „Urgent, Fiat [...] impecabilă, *superaccesoriată* [...]“ R.l. 11 IX 92 p. 6. „Alfa Romeo [...] *superaccesoriată*, superbă [...]“ R.l. 3–4 IV 93 p. 7; v. și *servodirecție* (din *super*- + *accesori[i]* + *[dot]at, -ă*)

superautomobil s.n. „*Superautomobil*. Un autocamion gigant – destinat transportului de cărbune, avînd capacitatea de 240 tone.“ R.l. 13 I 67 p. 3. „După nouă ani de existență, Can-Am, campionatul «*superautomobilelor*» în care se confruntau «monștrii» a căror capacitate cilindrică depășea 8000 de cm cubi, nu va mai avea loc.“ Sc. 21 XI 74 p. 6 //din *super*- + *automobil*//

supercalculator s.n. (electron.) –Calculator de foarte mare capacitate– „Societatea israeliană de electronică «Elbit» a anunțat că a pus la punct un *supercalculator* ce poate realiza 34 de miliarde de operații pe secundă.“ R.l. 14 VII 93 p. 8 //din *super*- + *calculator*; DEX-S//

supercâmeră s.f. (foto) „Cea mai mare cameră de luat vederi din lume, de tip «Polaroid», se află expusă la Muzeul artelor frumoase din Boston (S.U.A.) De dimensiunea unei încăperi [...] ea a fost construită în mod special pentru fotografierea color la scară 1:1, a unui celebru goblen vechi de 500 de ani. Pentru a evita neclaritățile de detaliu, inerente tehnicii fotografice curente de mărire a imaginilor, a fost aleasă soluția acestei *supercamere*.“ Sc. 9 III 78 p. 5 //din *super*- + *cameră*//

supercampion, -oánă s.m.f. (sport) –Campion de prim rang– „La capătul unui «maraton» transcontinental de aproape 3.000 de kilometri, cățelușul «Whisky» a ajuns, după nouă luni, într-un loc situat la 250 km de casă. Aici *supercampionul* canin, complet epuizat, a fost observat de un prieten al stăpînului său, care recunoscîndu-l, l-a readus cu mașina la «domiciliul» său.“ Sc. 19 VII 74 p. 6. „Nadia Comăneci, *supercampioană* de gimnastică la 15 ani neîmpliniți.“ Sc. 22 VII 76 p. 5. „Continuăm să vă prezentăm fragmente din scrisoarea deschisă adresată de fostul *supercampion* al boxului profesionist Joe Louis mai tînărului său succesori Floyd Patterson.“ Fl. 8 II 85 p. 29 (din *super*- + *campion*, după fr. *superchampion*; PR 1950; DEX-S)

supercarburánt s.m. –Carburant cu calități superioare– „În Franța, de pildă, este comercializat un «*supercarburant*», așa-numit «Eifmoins», conținînd un aditiv care permite o reducere cu 6 la sută a consumului de benzină.“ Sc. 8 I 78 p. 6 (din fr. *supercarburant*; DEX-S)

supercentrálă (eléctrică) s.f. –Centrală (electrică) de mare capacitate– „Pămîntul – o *supercentrálă electrică*. Primele calcule arată că utilizarea numai a unei mici părți din energia electrică născută în nucleul lichid al Pămîntului ar fi mai mare de 2000 de ori decît toate centralele electrice existente în lume.“ Sc. 5 XI 77 p. 6 //din *super*- + *centrală*//

supercereálă s.f. 1977 –Cereală foarte productivă– v. *quinoa* //din *super*- + *cereală*//

supercinerámă s.f. –Cineramă pe ecran foarte larg– „O lume nebuună, nebuună, nebuună“, comedie în culori și pentru *supercineramă*.“ Cont. 6 XII 63 p. 5 //din *super*- + *cineramă*//

supercivilizáție s.f. –Civilizație superioară– „El nu renunță, însă, deocamdată la presupunerea că aceasta ar putea fi și restul unei supernove. Dr. N.K. este adeptul părerii că a fost descoperită o *supercivilizație*.“ Sc. 14 IV 65 p. 4. „Ifosele și excrescențele *supercivilizației* (esplanade, piscine, groom-ul de la recepție, boy-ul de la lift, ragazza de la shop, cadinele de la bar)“ R.l. 6 II 79 p. 2 //din *super*- + *civilizație*; FC II 234//

supercompúter s.n. (electron.) –Computer de foarte mare capacitate– „În Japonia [...] se preconizează punerea la punct [...] a unui «*supercomputer*» destinat utilizării în special în domeniul cercetării științifice și tehnicii.“ I.B. 20 IV 84 p. 4. „Dintre cele 84 de *supercomputere* aflate în funcțiune, unele comportă peste 200000 de «pastile» de siliciu și pot efectua mai multe sute de milioane de operații pe secundă.“ Sc. 23 IX 84 p. 5; v. și I.B. 1 II 84 p. 4

superconductór s.n. (electr.) –Conductor electric de mare capacitate– „Detaliu dintr-un *superconductor* pentru energetica de mîine, mărit de cîteva sute de ori. Cele peste 3000 de fire, realizate dintr-un aliaj de niobiu-titan, se află în interiorul unui cablu cu grosimea de un mm.“ R.l. 31 XII 76 p. 6 (din engl. *superconductor*; DTN 1975; CD)

supercoóp adj.inv., s.n. –Cu caracter de magazin universal cooperativist– „În numeroase comune au fost înălțate magazine universale moderne, tip «*supercoop*», în care sátenii găsesc o gamă largă de produse, de la cele alimentare și de uz casnic pînă la aparate de radio și televizoare, biciclete, motociclete, mobilă.“ Sc. 31 I 75 p. 5. „În ultimul timp, într-o serie de comune, cooperația de consum vrînceană a construit unități mari de tip «*supercoop*», «supermagazin» și magazine universale moderne.“ Sc. 12 III 75 p. 4; v. și 8 VIII 75 p. 2 (din *super*-[*magazin*] + *coop[erativist]*; FC II 6, 234, 235, 236)

supercoroánă s.f. (astron.) –Nebulozitate în jurul coroanei solare– „Lucrările în domeniul cercetării *supercoroanei* solare prezintă o mare însemnătate practică pentru studiarea continuă a sistemului solar.“ Sc. 4 III 63 p. 4 //din *super* + *coroană*//

supercúpă s.f. (sport) –Competiție dintre cîștigătorii unor mari cupe (continentale, naționale)– „*Supercupa* mondială [la handbal masculin] din R.F.G.“ Sc. 21 II 84 p. 3. „[...] după eșecul de la *Supercupă*, un altul, mult mai grav [...] vine să ridice noi semne de întrebare.“ Fl. 10 I 86 p. 20. „Monaco a refuzat să găzduiască «*Supercupa*» [...]“ Săpt. 12 IX 86 p. 8 (din *super* + *cupă*)

superdéns, -ă adj. (fiz.) „[...] fizicieni din cadrul Universității Berkeley, din California, au obținut o formă nouă, *superdensă*, de materie, în care protonii și neutronii se află la distanțe extrem de mici unii de alții.“ Sc. 10 VI 85 p. 5 (din *super*- + *dens*)

superdetectiv s.m. –Detectiv foarte dibaci– „Cartea «Ultima enigmă» este considerată cîntecul de lebedă al celei care l-a plămuit pe «*superdetectivul*» Hercule Poirot.“ Sc. 19 IX 76 p. 6; v. și *interpol* (1973) //din *super*- + *detectiv*//

superdozare s.f. –Dozare excesivă– „[...] respectivele tranchilizante, cu certă valoare terapeutică, produc o dependență a organismului iar abuzul și *superdozarea* declanșează alte probleme medicale.“ R.I. 29 II 84 p. 6. „*Superdozare*. Anemia, amețelile, lipsa de poftă de mâncare și căderea părului sînt o consecință directă a unei superdoze de vitamina A, absorbite în diverse forme farmaceutice.“ R.I. 22 III 84 p. 6 (din *super-* + *dozare*)

superdóză s.f. 1984 –Doză excesiv de mare– v. *superdozare* (din *super-* + *doză*; cf. engl. *overdose*)

superexpres s.n., adj. (transp.) –(Tren) extrem de rapid– „La începutul acestei săptămîni a avut loc inaugurarea liniei ferate *superexpres* [...] care asigură ultrarapid legătura directă între capitala niponă, Tokio, și orașul Hakata.“ R.I. 14 III 75 p. 6. „Actionat de o locomotivă electrică de 8400 kw, *superexpresul* acoperă distanța dintre cele două orașe [Moscow-Leningrad] în trei ore.“ Sc. 2 VI 77 p. 6. „Trenurile *superexpres* care circulă pe această magistrală feroviară [...] ating o viteză de peste 200 km la oră.“ R.I. 9 XI 78 p. 6; v. și *bifuncțional* (din fr. *superexpres*; DMN 1968)

superfiért, -fiártă adj. „În Oceanul Pacific, la vest de Ecuator, au fost luate de la adîncimea de 3000 metri primele probe de «apă *superfiertă*». După cum se știe, aici, fundul oceanului este brăzdat de o imensă crăpătură prin care apa, în contact cu magma, atinge temperaturi superioare gradului ei de fierbere în condițiile de la suprafață.“ I.B. 30 III 77 p. 8 //din *super-* + *fiert*//

superfinisare s.f. (tehn.) –Acțiunea de netezire foarte fină a asperităților unor piese sau organe de mașini– „Un reșitean – dr. ing. I.L. – a studiat modul în care s-ar putea optimiza operația de *superfinisare* a unor piese de la motoarele termice.“ R.I. 11 XI 78 p. 5. „Mașini de superfinisat. Specialiștii [...] din Birlad au realizat un set de mașini speciale, moderne pentru *superfinisarea* rulmenților.“ R.I. 24 VII 84 p. 5. v. și *profil* (1983) (din *super-* + *finisare*; FC II 235; DN3)

superfinisat, -ă 1. adj. (constr.) –(Despre apartamente) căruia i s-au adus îmbunătățiri suplimentare (montat gresie faianță, tapet etc.)– „[Vînd] apartament de lux, 3 + 4 camere *superfinisate*.“ R.I. 8 XII 92 p. 10. „Apartament 3 camere, parchet, gresie, faianță, *superfinisat*.“ R.I. 3 VIII 93 p. 12; v. și 4 VIII 93 p. 12. 2. s.n. 1984 (tehn.) –Superfinisare– v. *superfinisare* (din *super-* + *finisat*)

superfúlger s.n. (fiz.) „Descărcînd fiecare o energie de un milion wați-secundă (un watt-secundă reprezintă a 3,6-a milioana parte dintr-un kilowatt-oră), ele sînt de o mie de ori mai puternice decît fulgerele obișnuite [...] Într-un interval de 40 de luni au fost înregistrate 17 *superfulgere*.“ Sc. 22 XII 77 p. 5. „Și mai interesant este faptul că aparatele instalate pe sateliți au înregistrat așa-numite *superfulgere*.“ Sc. 17 VI 78 p. 6 //din *super-* + *fulger*; DEX-S//

supergalaxie s.f. (astr.) –Grup ipotetic de galaxii, foarte apropiate una de alta– „Doi astronomi de la Universitatea din New Mexico sînt de părere că au descoperit cel mai mare corp celest observat vreodată în Univers, o *super-galaxie* lungă de 730 milioane ani-lumină.“ R.I. 30 I 84 p. 6 (din fr. *supergalaxie*; DN3)

supergravitație s.f. (fiz.) „Cum va arăta în viitor piesajul energetic al omenirii, atunci cînd *supergravitația* și transformarea de supersimetrie vor fi folosite pentru a ne satisface necesitățile de deplasare în spațiu?“ Cont. 12 I 79 p. 5; v. și *supersimetrie* //din *super-* + *gravitație*//

supergravitațional, -ă adj. (fiz.) –Relativ la supergravitație– „N., F., G. [...] au generalizat teoria lui Einstein construind un cîmp *supergravitațional* în cadrul căruia regăsim teoria relativității generale, dar care prezice prezența unei noi particule, denumită gravitino și avînd un spin de 3/2.“ Cont. 12 I 79 p. 5 //din *supergravitație* + *-onal*//

supergreă adj.f. (sport) –Categorie la box a pugiliștilor de peste 100 de kg– „[...] la Los Angeles se va disputa și categoria *supergrea* la care vor fi admisi numai 12 pugiliști [...]“ I.B. 1 I 84 p. 3 (din *super-* + *grea*)

supergreu, -a adj. (fiz.) „Elemente *supergrele*? În natură ar fi existat elemente cu mult mai grele decît acelea pe care omul a fost capabil să le obțină cu ajutorul unei tehnologii costisitoare.“ R.I. 31 III 72 p. 6 (din *super-* + *greu*; DEX-S)

supergrîu s.n. (bot.) „Pe un teritoriu de peste 500000 ha [...] se cultivă anul acesta «*supergrîul*» triticale – obținut prin încrucișarea grîului din specia «Triticum» cu secara.“ Sc. 19 II 74 p. 6 //din *super-* + *grîu*//

superhormón s.m. 1977 (biol.) –Substanță foarte activă din punct de vedere biologic– v. *prostaglandină* //din *super-* + *hormón*//

superinstalație s.f. (tehn.) –Instalație extrem de complexă– „[...]

realizarea «*superinstalației*» nu va fi posibilă decît printr-o colaborare la scară mondială.“ Sc. 5 I 78 p. 6. „O *superinstalație* de irigații pe terenurile noastre [...]“ R.I. 13 VIII 93 p. 9 (din *super-* + *instalație*)

superîngúst, -ă adj. (foto, cinem.) „Prin introducerea peliculei *superînguste* de 8 mm alături de pelicula clasică de 35 mm și a celei înguste de 16 mm tehnica filmului este pe cale de a suferi o adevărată revoluție.“ Sc. 11 VII 74 p. 6 //din *super-* + *îngust*//

superlóng s.n., adj.inv. (cuv. engl.) –Extrem de lung– „Ce se mai găsește prin unele din magazinele Capitalei: Haiduc tzuika-special [...] ambalată în cutii cilindrice din tablă *superlong*.“ Săpt. 31 V 74 p. 2. „O țigară cît se poate de «*superlong*» în colțul gurii.“ I.B. 6 VI 74 p. 1. „[...] unii vînzători din comerț nu vînd mărfurile ce le sînt încredințate decît contra *superlonguri* și pungi de cafea.“ Săpt. 22 II 85 p. 2 (cf. fr. *superlongue*; DMN 1968; A. Bantaș BE 123; DEX-S)

supermagazín s.n. –Magazin (universal) de mari proporții– „În cartierul Berceni-Sud din Capitală este în construcție un nou tip de unitate comercială, așa-numitul *supermagazin* – în cadrul căruia se va organiza desfacerea atît a mărfurilor alimentare, cît și nealimentare prin sistemul autoservirii.“ Sc. 5 I 66 p. 3. „M. a fugit de la locul accidentului și a izbit și alte automobile, pînă a trecut prin vitrina unui *supermagazin*.“ R.I. 12 VII 75 p. 6; v. și *inscripționare, minicec, supercoop* (din *super-* + *magazin*, după engl. *supermarket*, fr. *supermarché*; DMN 1960; FC II 235–236, A. Beyrer în SCL 5/76 p. 537; DN3, DEX-S)

supermagnét s.n. –Magnet foarte puternic– „*Supermagnet*. De dimensiunea unei mici monede (în greutate de un gram), un magnet «reține» o greutate de două kilograme. Această performanță a fost realizată de către un grup de savanți sovietici.“ Sc. 2 III 75 p. 6 (din *super-* + *magnet*, probabil după model rus.)

superman s.m. (cuv. engl.) –Om cu calități ieșite din comun, supraom– „E foarte clar că autorii acestui Sherlock Holmes [Columbo] vor să construiască un detectiv care să întoarcă pe dos mitul [...] detectivului *superman*: memorie electronică, tîntaș-computer, poliștistul gadget etc.“ Fl. 19 VIII 76 p. 18. „[...] pantofii din pînză [...] vor lua locul Adidașilor care acum se vînd [...] prin mai toate magazinele: practici, aspectuoși, amintind de *supermeni* [...]“ Săpt. 2 III 84 p. 8; v. și I.B. 26 III 81 p. 4; v. și *supermarket* [pron. *supermén*] (cf. fr. *superman*; PR 1950; DEX-S)

supermaratón s.n. (sport) –Întrecere sportivă care cere un efort mai mare decît maratonul– „Faimoasa cursă contra-cronometru Bordeaux-Paris (un *supermaraton* al ciclismului, aproape 600 km parcurși fără escale)“ I.B. 23 XI 72 p. 3. „K.B. a încheiat unul din cele mai originale și dificile *supermaratoane* atletice.“ R.I. 2 IX 75 p. 6. „*Supermaraton*. Irlandezul T.M. a realizat un neobișnuit record, la alergare, parcurgînd în 53 de zile distanța de 3046 mile dintre New York și San Francisco.“ Sc. 29 X 77 p. 6. „Un *supermaraton* pe o distanță de 3400 km de-a lungul Marelui Zid Chinez [...]“ I.B. 10 VII 86 p. 8; v. și Sc. 12 VI 80 p. 5 (din fr. *supermaraton*; PR 1950; DEX-S)

supermárket s.n. (cuv. engl. americ.) –Magazin universal de mari proporții– „La o expoziție din străinătate, am văzut odată tineri artiști vînzînd trăsnete de carton, fulgere, nori și fulgi de zăpadă într-un «*supermarket*» al lor.“ I.B. 25 IV 74 p. 1. „Brigada antidrog a poliției italiene a dat peste un «*supermarket*» al automobilelor furate la Roma.“ R.I. 1 III 78 p. 6. „[...] copii hrăniți din cutiile de conserve multicolore ale *supermarket*-ului, modelați după Superman și condiționați de reclamele televizate [...]“ R.lit. 12 IV 84 p. 22. „Vitan Bîrzești [este] un *super-market* în aer liber.“ R.I. 30 VI 93 p. 5 (DMN; D.Am.; DN3)

supermercáto s.n. (cuv. it.) –(Aici) Cea mai mare piață unde se fac transferurile de sportivi– „«Calcio» nu are bani să-l plătească pe Hagi [...] «*Supermercato*»-ul italian a plătit pentru transferuri peste 200 milioane dolari.“ R.I. 3 VIII 93 p. 15

supermicroscóp s.n. –Microscop de mare precizie– „Oamenii de știință de la Universitatea japoneză Kyoto au construit un *supermicroscop* electronic cu care se pot distinge combinațiile de atomi din majoritatea moleculelor.“ Sc. 1 V 75 p. 6 //din *super-* + *microscop*; FC II 235; DN3. DEX-S//

superminiaturizát, -ă adj. –Extrem de mic– „Un grup de ingineri japonezi a realizat o mașină electronică de calcul *superminiaturizată* care a putut fi plasată în corpul unui stilou de dimensiuni obișnuite. Mincalculatorul [...] este manevrat cu ajutorul unui inel rotativ și al unui buton terminal.“ Sc. 8 XII 74 p. 4 (din *super-* + *miniaturizat*, după fr. *superminiaturisé*; DMN 1965)

supermorfînă s.f. (biol.) „O echipă de medici de la Institutul de

cercetări clinice din Montreal a descoperit că una din glandele endocrine, hipofiza, secretă un hormon natural, *supermorfină* – un alcaloid asemănător morfinei [...] Efectele secundare ale hormonului, denumit științific beta-andorfină, sînt mai puțin periculoase decît cele produse de morfină.“ R.I. 22 XII 76 p. 6 //din *super-* + *morfină*//

supernăvă s.f. –Navă de tonaj foarte mare– „O *supernăvă* cu un deplasament de 265000 tone va fi construită la șantierul naval «Uljanik» din Pola, R.S.F. Iugoslavia.“ Sc. 29 III 71 p. 4. „Prototipul unei *supernave* de pescuit [...] a fost realizat la un șantier din Gdansk.“ Sc. 5 VI 79 p. 3 (din *super-* + *navă*, după fr. *super-navire*; DMN 1969; DEX-S)

supernovă s.f. (astron.) „*Supernovele* sînt stele care explodînd au o strălucire și mai mare decît novele.“ Sc. 14 XII 63 p. 4. „O *supernovă* (un astru în explozie) a produs probabil o puternică impresie unui indian primitiv din Bolivia acum 10000 sau 20000 de ani, determinîndu-l să reproducă această rară catastrofă cosmică sub forma unui desen săpat în stîncă.“ Cont. 21 XII 73 p. 10. „Săptămîna trecută un grup de cercetători au observat explozia unei *supernove* cu ajutorul satelitelui artificial «IUE».“ R.I. 8 V 79 p. 6; v. și Sc. 14 IV 65 p. 4, 27 VIII 75 p. 6; v. și *supercivilizație* ⇨ (fig.) –Superstar– „*Supernova* Michael Jackson a pulverizat toate moleculele sufletelor celor prezenți.“ R.I. 2–3 X 92 p. 3 (din fr., engl. *supernova*, germ. *Supernova*; PR sec. XX; AD; FC II 235; DEX, DN3)

superordinatîr s.n. (eletron.) –Ordinador de foarte mare capacitate– „*Superordinador*. Firma japoneză «Fujitsu» a anunțat realizarea unui *superordinador* capabil să efectueze un miliard de operații pe secundă.“ I.B. 22 I 85 p. 4. „Primele modele ale unei game de *superordinatoare* au fost prezentate marți la New York de I.B.M.“ R.I. 14 II 85 p. 6; v. și I.B. 2 III 85 p. 8, R.I. 30 IX 85 p. 6; v. și *megabit* (1984) //din *super-* + *ordinador*//

superoțel s.n. „La institutul de cercetări în domeniul fierului și oțelului de pe lîngă Universitatea din Tokio a fost elaborat un «*superoțel*». Calitatea principală a acestui nou oțel japonez – care nu are structură cristalină – constă în rezistența sa neobișnuită la rugină.“ R.I. 28 VII 74 p. 6 //din *super-* + *oțel*//

superparticulă s.f. (fiz.) „Prin analogie cu «simetria izotopică» care corelează particule cu aceeași valoare a spinului, s-a introdus o «supersimetrie» care corelează particule cu valori diferite ale spinilor (adică fermionii și bozonii), acestea puțînd fi privite ca stări ale unei «*superparticule*» ipotetice.“ Cont. 27 IV 79 p. 7 //din *super-* + *particulă*//

superpetrolier s.n. (mar.) –Petrolier de mari proporții– „Strîmtoarea Malacca poluată de naufragiul unui *superpetrolier*.“ R.I. 8 I 75 p. 6. „Un *superpetrolier* de 540 mii tone a fost lansat în noul port francez Antifer.“ Sc. 26 VI 76 p. 6. „Două *superpetroliere* s-au ciocnit în apropiere de Trinidad și au luat foc.“ Sc. 21 VII 79 p. 6 (din fr. *superpétrolier*; DMC 1960; DEX-S)

superpiață s.f. –Piață de foarte mare importanță– „O «*superpiață*» a heroinei a funcționat aproape un an la numai 50 de metri de Înaltul Comisariat pentru lupta împotriva Mafiei, la Palermo.“ R.I. 24 III 84 p. 6 (din *super-* + *pieță*)

superplăstic, -ă adj. (fiz.) „Noul Centru al artelor în curs de realizare pentru Universitatea Angliei de est va fi prima clădire din lume îmbrăcată în panouri din aluminiu *superplastic*. Noutate în domeniul construcțiilor, acest material, ca aspect foarte plăcut – în limbaj tehnic «Supral» – este un aliaj pe bază de aluminiu cu calități deosebite.“ Sc. 27 XI 76 p. 5 (din engl. *superplastic*, fr. *superplastique*; BD 1968, DTN 1973)

superproducție s.f. (cinem.) –Film de mare anvergură– „Se programează pe ecranele a opt cinematografe *superproducția* pseudo-istorică – Mongolii.“ Gaz.lit. 26 VII 62 p. 7. „«*Superproducție* inteligentă», «mare televiziune de tip francez» și alte asemenea expresii punctează elogiile criticii.“ Cont. 17 XI 78 p. 11. „Forman [...] între timp a trecut la splendide *superproducții* de tip Amadeus [...]“ R.I. 30 V 85 p. 21 (din engl. americ., fr. *superproduction*; D.Am.; DEX, DN3)

superprofit s.n. –Profit extrem de important– „[Se] «extrag» din țările în curs de dezvoltare *superprofituri* de ordinul a 50–100 miliarde dolari.“ I.B. 12 III 84 p. 8 (din fr. *superprofit*; PR 1964)

superproteic, -ă adj. „Aliment *superproteic*. Un nou produs bogat în proteine – «Ricetein» – a fost pus la punct, după patru ani de cercetări, de către două mari companii alimentare mondiale.“ Sc. 22 IX 76 p. 6 //din *super-* + *proteic*; DEX-S//

superrezistent, -ă adj. „Geamuri *superrezistente*. Un geam

special de o mare rezistență la diferite șocuri a fost fabricat de specialiștii din Essen (R.F.G.).“ Sc. 11 IV 79 p. 5 (din *super-* + *rezistent*, probabil după model germ.; cf. fr. *surrésistant*; DMN 1969; DEX-S)

supersatelit s.n. –Satelit (de telecomunicații) de mare capacitate– „Potrivit agenției Kyodo, acest «*supersatelit*» ar avea o greutate de aproximativ două tone [...]“ R.I. 20 XI 84 p. 11. „«*Super satelit*» de telecomunicații“ I.B. 11 XII 84 p. 4; v. și R.I. 25 X 84 p. 6 //din *super-* + *satelit*//

supershow s.n. (anglicism) –Spectacol de mare amploare, superspectacol– „Despre ansamblul spectacolului, nu vom spune: «That's entertainment» (Aceasta-i distracție, nu glumă!) – căci nu este nici «*supershow*» nici «all stars out», ci pur și simplu, vers și vis [...]“ R.I. 24 XI 77 p. 17. „În stilul său caracteristic, Cassius Clay, alias Mohammad Ali, a declarat că va anunța retragerea sa din activitatea competițională în cadrul unui *supershow* televizat.“ R.I. 3 II 79 p. 6 [pron. *supersôu*] (din engl. *supershow*)

supersimetrie s.f. (fiz.) „Se constată că prin *supersimetrie* apare în mod natural gravitația în teoria cuantică. Se întrevede unificarea îndelung căutată: teoria a fost botezată *supergravitație* și descrie relativitatea generalizată în termenii teoriei cîmpurilor.“ Cont. 27 IV 79 p. 7; v. și *supergravitație*, *superparticulă* //din *super-* + *simetrie*//

superspectacol s.n. (spect.) –Spectacol de mare amploare– „Ceremonia – constînd dintr-un *superspectacol* în beneficiul UNICEF – va avea loc la Euroviziune la Teatrul «Fonti».“ R.I. 24 II 77 p. 5; v. și *film-gigant* (1969) (cf. engl. *super-show*)

superstar s.n. (anglicism; spect.) –Vedetă (de cinema, în sport) de maximă mărime– „Nadia Comăneci a devenit primul *super-star* al celei de-a 21-a ediții a Jocurilor Olimpice.“ Sc. 22 VII 76 p. 5. „*Superstarul* cel mai excentric al acestui «nou val».“ R.I. 27 VII 82 p. 6. „Destăinuirii cu un *super-star* mondial: George Zamfir“ R.I. 5 III 93 p. 2; v. și Sc. 28 VIII 77 p. 6, R.I. 27 VI 84 p. 6 (din engl. *superstar*; cf. fr., it. *superstar*; DMN 1967, DPN 1975; FC II 235–236; DEX-S)

superstea s.f. 1976 (astron.) –Stea de dimensiuni uriașe– v. *quasar* //din *super-* + *stea*//

supertânc s.n. –Petrolier de mare capacitate– „*Supertanc* petrolier vîndut pe... un franc.“ Sc. 26 VIII 77 p. 6 (din engl., fr. *supertanker*; CD, PR 1964; DEX-S)

supertrăuler s.n. –Trauler de mare capacitate– „*Supertrăulerul* «Bistrița» a ancorat de curînd în portul Sulina.“ R.I. 8 II 77 p. 5. „«Rarău», un nou *supertrăuler* de pescuit oceanic lansat la apă“ R.I. 14 VIII 84 p. 1; v. și *desalinizare* //din *super-* + *trăuler*; DEX-S//

supertrén s.n. –Tren extrem de rapid– „[...] *supertrénurile* care asigură legătura între Tokio și Osaka au trebuit să rămîină în gară.“ R.I. 23 IX 74 p. 6. „*Supertrénul*, comparabil cu o rachetă, va dezvolta viteze de pînă la 2000 km/h și se va deplasa pe unde electromagnetice în interiorul unui tunel cu vid.“ Sc. 3 VIII 76 p. 6. „O premieră absolută în practica mondială: formarea și rularea cu succes pe magistralele feroviare sovietice a unui *super-tren* de marfă cu o greutate de 30200 tone.“ R.I. 2 VII 84 p. 6 //din *super-* + *tren*; DEX-S//

supertrúst s.n. (ec.) –Trust care cuprinde întreprinderile dintr-o ramură de producție din mai multe țări– „Arbitrariul *supertrústurilor* în atenția forurilor internaționale“ Sc. 27 III 73 p. 6. „*Supertrústul* născut din fuziunea puternicei «United Fruit Company» cu cel mai mare producător de carne al Statelor Unite, «United Brands Company».“ Sc. 27 XII 75 p. 6; v. și Cont. 16 III 79 p. 8 (din engl. *supertrust*; FC II 235–236, VRC 273; DEX, DN3)

superturneu s.n. (sport) –Mare turneu (sportiv)– „Organizatorii competiției și-au anunțat intenția de a repeta, și în anul ce vine, un *superturneu* de aceeași forță.“ Fl. 25 V 84 p. 29. „*Superturneul* internațional de șah s-a încheiat cu doi cîștigători [...]“ Sp. 27 IV 87 p. 4; v. și Fl. 5 X 84 p. 22, 10 I 86 p. 21 //din *super-* + *turneu*//

suplinitoriát s.n. (înv.) –Statutul profesorului suplinitor– „*Suplinitoriátul* este, pe alocuri, o problemă încă nerezolvată.“ Cont. 17 III 72 p. 2 (din *suplinitor*)

supraadăugat, -ă adj. –Adăugat peste altceva– „Copilul se naște cu o boală [...] pe care el a dobîndit-o antenatal. În funcție de existența *supraadăugată* a unui fond moștenit de la părinți, bolii congenitale i se poate asocia, în mod inconstant și o componentă ereditară patogenică.“ Cont. 16 III 79 p. 5 (din *supra-* + *adăugat*; FC II 237, 239, 265)

supraaglomerare s.f. –Aglomerare foarte mare– „Ultima noutate în domeniul cercetărilor legate de navigația aeriană a viitorului: hidro-avioanele-gigant pentru transportul de călători. Scopul: evitarea *supraaglomerării* aeroporturilor [...]“ Sc. 21 I 77 p. 5. „Conform

observațiilor, *supra-aglomerarea* de galaxii, căreia aparține și Calea noastră Lactee, este virtual staționară în interiorul Universului.“ Mag. 9 II 85 p. 9 (din *supraaglomera*; DEX)

supraalbire s.f. –Acțiunea de a face ca un material (stofă, pânză etc.) să devină de un alb strălucitor– „Vitriurile magazinelor vor prezenta în curînd o nouă: «țesătura supraalbă». Cum se va realiza *supra-albirea*? Cu ajutorul apei oxigenate.“ I.B. 31 XII 61 p. 2 (din *supra- + albire*; FC II 237, Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 393)

supraalbít, -ă adj. 1961 –Devenit foarte alb– v. *supraalbire* (din *supra- + albit*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 393)

supraconductibilitate s.f. (fiz.) –Proprietate a unor metale aflate la temperaturi scăzute de a-și pierde rezistența electrică– „*Supraconductibilitatea* a fost astfel denumită datorită faptului că unele metale se «metamorfozează» brusc cînd sînt supuse unei anumite temperaturi critice, caracteristică fiecărui metal, pierzînd orice rezistență la curentul electric, pentru a deveni conductori ideali, «supraconductori», de unde și numele fenomenului.“ Sc. 9 I 74 p. 7; v. și *crioturbogenerator* (din fr. *supraconductibilité*; DF, LTR; DN3)

supraconductor, -toare adj., s.m. (fiz.) –Care prezintă supraconductibilitate– „Specialiștii americani au realizat o sîrmă de niobiu-staniu cu proprietăți *supraconductoare*.“ Sc. 5 XII 64 p. 4. „Un nou element electronic *supraconductor*. Un grup de cercetători americani au prezentat un nou element electronic *supraconductor* – Quiteron – care prezintă caracteristici asemănătoare cu ale unui tranzistor cu semiconductori, dar se supune unor legi fizice total diferite. El funcționează la temperaturi criogenice [...]“ Sc. 29 XII 84 p. 5; v. și 17 II 84 p. 5; v. și *supraconductibilitate* [și *supraconductor*] (din fr. *supraconductor*; DT, DF, LTR; DEX, DN3)

supracongelát, -ă adj. –Congelat foarte puternic– „În 1956 dr. B. reia studiul asupra acestei chestiuni și descoperă că se poate extrage prostaglandină (la acea epocă nu se cunoștea decît un singur tip) din glandele de miel *supracongelate*.“ Fl. 30 I 71 p. 18 (din *supra- + congelat*)

supraconsúm s.n. –Consum exagerat– „Un semnal de alarmă: *supraconsumul* de medicamente.“ Sc. 24 I 75 p. 5; v. și *psihotrop* (1974) (din *supra- + consum*; după fr. *sur-consommation*; PR 1955)

supradimensionát, -ă adj. –De dimensiuni exagerate– „Nu vrem să înțelegem izolația fonică a apartamentului ca o izolație *supradimensionată*, în stare să atenueze orice stridențe.“ R.I. 23 XI 66 p. 3. „*Supradimensionatul* cămin cultural.“ R.I. 19 IV 74 p. 3. „Asistentul de legi a trecut pe la fiecare fată ca să semneze impunătoarele contracte – niște formulare tipărite, *supradimensionate*.“ Săpt. 7 XI 86 p. 7 (din *supradimensiona*; cf. fr. *surdimensionné*; DMN 1966; FC II 238)

supradotát, -ă adj. –(Despre copii) Cu calități intelectuale ieșite din comun– „Încă din copilărie, Orson Welles a fost un *supradotat* [...]“ R.lit. 6 VI 85 p. 22 (din *supra- + dotat*, după fr. *surdoué*; DMC 1969, PR 1975; DEX-S)

supradozáj s.n. –Doză exagerat de mare (de droguri)– „Folosirea heroinei administrată pe cale intravenoasă este însoțită de grave probleme de sănătate – hepatite și decese în urma *supradozajelor*.“ Cont. 11 V 79 p. 4 (din *supra- + dozaj*, după fr. *surdosage*; PR 1964; DEX-S)

supradóză s.f. –Doză exagerat de mare (de droguri)– „Cu ultimele resurse bănești pe care le-au avut, au închiriat o cameră la hotel și și-au cumpărat medicamente în *supradoze* nocive. Le-au ingerat și urmarea se cunoaște.“ R.I. 1 VI 77 p. 6. „95 de persoane își datorează moartea unor «*supradoze*» [...]“ R.I. 31 X 84 p. 6; v. și Sc. 25 XII 79 p. 5 (din *supra- + doză*, după engl. *overdose*; cf. fr. *surdosage*; PR 1964; DEX-S)

supraetajare s.f. 1. (constr.) –Acțiunea de a supraetaja– „Acest apartament s-a construit prin *supraetajare*.“ 2. (rar) –Extindere de sens– „Macrocvintele au acest privilegiu că implică în bogăția lor o multiplicitate de nuanțe, o *supraetajare* mirifică, îmbietoare prin care, lăsînd în urmă schema, putem pătrunde în miezul viu și delicat al modulațiilor noastre.“ Cont. 9 VI 67 p. 9 (din *supraetaja*; DEX, DN3)

supraetaját, -ă adj. 1. (constr.) –Construit deasupra unei clădiri existente– „Un apartament *supraetajat*.“ 2. (rar; glumet) –De mari dimensiuni– „Un bărbat înalt, voinic, de 36 de ani, ținută ultrabulevardistă, frizură *supraetajată*.“ I.B. 6 I 62 p. 2 (din *supraetaja*; DEX-S)

supraexploátare s.f. –Exploatare nerațională, exagerată– „În prezent au loc o *supraexploatare* a zonelor de pescuit și o enormă

risipă a avuțiilor ihtiologice.“ Sc. 27 III 79 p. 3 //din *supra- + exploatare*; DEX-S//

supraexpúnere s.f. (foto) –Expunere îndelungată la lumină a emulsiei fotografice– „Subexpunerea sau *supraexpunerea*, două procedee în fond similare, deși atît de voit extreme, stabilesc un punct de coincidență căzut găunos în afara artei.“ Luc. 15 I 72 p. 6 (din *supra- + expunere*, după fr. *surexposition*; LTR; DEX, DN3, DEX-S)

supraexpús, -ă adj. (foto) –Supus unei supraexpuneri– „Parcă niciodată ca la filmul «Cowboy» copia n-a fost atît de mizerabilă. *Supraexpusă* probabil, această copie ne-a dat ocazia să vizionăm un film fără a distinge, de multe ori, chipurile protagoniștilor, aflate într-o perpetuă umbră.“ Săpt. 13 IV 73 p. 15 //din *supra- + expus*//

suprafluiditate s.f. (fiz.) –Proprietatea heliului de a-și pierde viscozitatea la temperatură foarte scăzută– „Academicianul Landau a dezvoltat teoria microscopică a fenomenului *suprafluidității* heliului lichid.“ Sc. 2 XI 62 p. 4 (din *suprafluid + -itate*; cf. fr. *suprafluidité*; DTN 1976; FC II 238; DN3, DEX-S)

supragenerator s.n., s.m. (fiz.) 1. –Generator extrem de puternic– „Acest reactor, numit *supragenerator*, dezvoltă o putere de 20 megatone.“ Sc. 30 I 67 p. 4. 2. –Generator care produce mai mult material fizionabil decît consumă– „Se estimează că nocivitatea plutoniului rezultat din funcționarea «*suprageneratoroanelor*» atomice este atît de puternică încît «doza mortală» pentru întreg pămîntul ar putea intra într-o minge de mărimea unei portocale.“ Cont. 13 XII 74 p. 5. „[S. este bănuît că] ar fi urmărit culegerea de informații asupra experiențelor întreprinse în India în domeniul *suprageneratorilor*.“ R.I. 7 VIII 85 p. 6 (din *supra- + generator*, după fr. *surgénérateur*; DMN 1966, PR 1970; DEX-S)

supragreutate s.f. –Obezitate– „Majoritatea longevivilor nu au *supragreutate*, numai 6,8 la sută din ei aveau peste greutatea normală.“ Sc. 16 XII 84 p. 2. „*Supragreutatea* excesivă, denumită obezitate, constituie un factor major de risc pentru apariția bolilor cardiovasculare.“ I.B. 27 X 89 p. 4 (din *supra- + greutate*)

supragreá adj. (sport) „Halterofilii avînd o greutate mai mare de 110 kg vor concura în cadrul categoriei *supra-grea*.“ Sc. 14 X 68 p. 3 (din *supra- + grea*)

supraimpresionát, -ă adj. (foto) –Adăugat peste o altă imagine– „Chipul Tatianeî S. este *supraimpresionat* pe ecranul oscilografului catodic, cu linia fosforescentă a fluxului de electroni desenată pe ecran.“ Cont. 8 XI 63 p. 8 (din *supra- + impresionat*; cf. fr. *surimpression*; DTP; DEX-S)

suprainfectare s.f. (med.) –Infectare adăugată alteia– „Bronșite acute sau pneumonii virotice care devin apoi «mixte» prin *suprainfectare* cu bacterii patogene.“ Sc. 19 I 67 p. 2 (din *supra- + infectare*, după fr. *surinfection*)

suprainformație s.f. –Informație bogată, abundentă care depășește posibilitățile de asimilare– „Cum s-ar zice, se ivește o criză de *suprainformație*, care afectează negativ personalitatea tînrului în dezvoltare.“ Cont. 11 XI 66 p. 4; v. și Sc. 27 III 64 p. 3 (din *supra- + informație*, după fr. *surinformation*; DMN 1969)

supraînsămîntáre s.f. –Însămîntare suplimentară– „S-au făcut *supraînsămîntări* cu semințe de ierburi, graminee și leguminoase.“ Sc. 10 VII 64 p. 2 //din *supra- + însămîntare*//

suprál s. (fiz.) „«*Supral*» – aliajul miraculos. Este numele pe care cercetătorii englezi l-au dat unui nou aliaj tot atît de ușor ca și masele plastice și foarte rezistent, care poate fi produs sub formă de tablă.“ Sc. 25 VI 77 p. 5; v. și *superplastic* (1976) (din engl. *supral*)

supranormatív, -ă adj. –Care depășește un normativ, în afara normei– „IPCR Grivița Roșie a redus stocurile *supranormative* de material cu 103000 lei.“ I.B. 22 VII 61 p. 1. „Stocurile *supranormative* pot fi lichidate prin întărirea disciplinei în aprovizionare.“ Sc. 29 V 79 p. 2 (din *supra- + normativ*; FC II 238; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 393; DEX, DN3)

suprapoluát, -ă adj. –Extrem de poluat– „Autorii respectivei invenții i-au hărăzit un dublu scop: curățirea apei *suprapoluate* și recuperarea [...] petrolului provenit din scurgerile tancurilor petroliere.“ Sc. 6 XII 73 p. 6. „Tokio este un oraș *suprapoluat*, caracterizat printr-un labirint derutant de străzi.“ I.B. 5 IV 84 p. 8 //din *supra- + poluat*; DEX-S//

supraponderabilitate s.f. (fiz.) –Starea unui corp a cărui greutate a crescut în urma unei forțe gravitaționale sporite– „Sol cauciucat, spongios și elastic, care îi obligă la un fel de mers de astronaut, dar nu

în imponderabilitate, ci în *supraponderabilitate*.” R.lit. 10 V 74 p. 2 //din *supra-* + *ponderabilitate*; DEX-S//

supraponderál, -ă adj., s. „Prima anchetă arăta un procentaj important de copii rahitici, cea de a doua [...] semnala un procentaj de 40 la sută de elevi atonici și *supraponderali* (adică cu o greutate peste media normală).” Sc. 7 VI 71 p. 3; v. și 30 XI 78 p. 5; v. și *breakfast* //din *supra-* + *ponderal*; DEX-S//

supraputére s.f. –Mare putere mondială– „Este limpede de pe acum că pe planetă a rămas o singură *supraputere* politică: SUA.” R.lit. 12 IX 91 p. 2 (cf. fr. *surpuissance*)

supraputérnic, -ă adj. –Care are o mare capacitate– „Noile termocentrale *supraputernice* vor fi dotate cu turbine cu o putere de 500000–800000 KW.” Sc. 30 X 62 p. 4 (din *supra-* + *puternic*, după fr. *surpuissant*; PR 1968)

suprarapid, -ă adj. –Extrem de rapid– „Rețeaua de linii pe care circulă trenurile *suprarapide* (cu viteze de la 130 pînă la 200 km pe oră) urmează să fie extinsă în următorii ani, în Japonia.” Sc. 31 VII 77 p. 6 //din *supra-* + *rapid*//

suprarezistent, -ă adj. –Extrem de rezistent– „Cartofi *suprarezistenți*...? Pînă în prezent [...] specialiștii au descoperit două varietăți care rezistă la temperaturi ridicate, la ploii și la insecte caracteristice zonelor tropicale.” Sc. 3 I 76 p. 4. „A fost nevoie de 12 pompieri și de o targă specială pentru a-l scoate din casă și de improvizarea la spital a unui pat *suprarezistent*.” Sc. 2 IV 78 p. 6 (din *supra-* + *rezistent*, după fr. *surrésistant*; DMN 1969; DEX-S)

supraterán s., adj. (constr.) –Aflat pe sol– „[...] amplasarea *supraterană* și a stației electrice [...]” R.l. 6 V 85 p. 5. „[La mineri] salariul mediu lunar [propus] este: pentru *suprateran* 114468 lei, pentru subteran 174968 lei.” R.l. 5 VIII 93 p. 9 (din *subteran*, prin schimbarea lui *sub-* cu *supra-*)

supratraversá vb. I –A traversa (un drum, o gară etc.) pe deasupra– „Pentru îmbunătățirea circulației pe Podul Grant, se prevede începerea în anul viitor a construcției unui pasaj rutier, paralel cu actualul pod, care va *supratraversa* aflat pachetul de linii de cale ferată cît și Calea Grivitei.” R.l. 11 VIII 75 p. 3 //din *supra-* + *traversa*//

supraucide vb. III –A ucide de mai multe ori– „Acest incident este relatat de fizicianul american R.L. într-o carte intitulată «A ucide și a *supraucide*».” Sc. 23 X 62 p. 4 //din *supra-* + *ucide*, probabil după model engl.//

supraucigaș s.m. –Ucigaș perfecționat– „Scriitorul american I.L. și-l imaginează pe sadicul doctor continuîndu-și experiențele, de data aceasta pentru a crea o rasă de *supraucigași*.” Sc. 28 II 78 p. 4 (din *supra-* + *ucigaș*, probabil după model engl.)

surclasá vb. I (franzuzism) –A depăși– „[...] mai îndrăgît chiar decît A.F. de la Kiss (să nu uităm că acesta din urmă împreună cu formația sa i-a cam *surclasat* pe mulți titani, la capitolul show...)” Săpt. 15 IV 77 p. 7 (din fr. *surclasser*; FC II 243–244; DN3)

surdiná vb. I –A diminua– „Educația [sa] profund creștină îi *surdinează* impulsurile brutale.” R.l. 1 X 68 p. 20. „Clay a pierdut într-adevăr și credem că îl va face să mediteze la croșeul stîng al lui Frazier, *surdinînd* fanfaronada sa un pic medievală.” R.lit. 18 III 71 p. 27 (din fr. *sourdinier*; L; L. Vasiliu în SMFC III 116)

surdinizáre s.f. –Atenuare– „Un fel de voită impersonalizare sau măcar de *surdinizare* a emoției.” R.lit. 24 II 72 p. 4 (din *surdiniza*)

surdobarocámeră s.f. –Cameră rezistentă la presiuni mari, cu izolație fonică perfectă– „Pe ecran apare un om nebărbierit de mult. Abia a ieșit din *surdobarocameră*. Este o lume a tăcerii absolute, asemenea celei ce-l așteaptă în Cosmos. Cînd a intrat în cameră, el nu știa cîte zile o să stea în această liniște absolută, izolat complet de tot ce e viu.” T.N. 30/61 p. 30; v. și Cont. 29 IX 61 p. 5 //din *surdo*[*cameră*] + *barocameră*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 393; DN3//

surf s. (sport) –Tip de sport nautic pe o plasă plutitoare (acvaplan)– „Canalul Mîneicii a fost traversat în fel și chip – nu însă cu piciorul. Această realizare aparține englezului J.W., de profesie pilot. Nu este vorba de nici o minune, el avînd sub picioare, totuși, ceva solid – scîndura de «*surf*».” Sc. 20 I 78 p. 5 [pron. *sărf*] (din engl. *surf*, cf. fr. *surf*; PR; DN3 – alt sens, DEX-S)

surfing s.n. (sport) –Sport nautic constînd în plutirea pe crestele valurilor cu ajutorul unor planșe speciale– „[R.B.] a ținut să ofere o probă de măiestrie sportivă în *surfing* la Santa Claus, lîngă celebra stațiune Malibu.” R.l. 13 XII 93 p. 8; v. și *iachting* (1984) [pron. *sărfing*] (din engl. *surfing*; cf. it. *surfing*; DPN 1978; DN3, DEX-S)

surmontá vb. I –A depăși, a trece peste un obstacol– „[...] există o diferență culturală – care poate nu e chiar atît de imposibil de *surmontat* – între expresiile teatrului din România și cele ale teatrului basarabean [...]” R.l. 17 XI 92 p. 5 (din fr. *surmonter*; DN3)

sursológ s.m. (lit., ironic) –Autor de contribuții documentare brute– „[...] nu este decît un *sursolog* oarecare, ce nici nu merită să mai fie citat.” Luc. 28 IV 84 p. 6 (din *sursă* + *-log*)

sursologie s.f. (lit., ironic) „Ar fi însă incorect să las despre cartea lui S.C. impresia că se reduce la «*sursologie*». (Nu mai știu cine a pus în circulație acest minunat cuvînt de jargon ca să desemneze ironic pe autorii de, exclusiv, contribuții documentare.)” R.lit. 1 XI 84 p. 9 (din *sursă* + *-logie*)

suspáns s.n. –(Într-un film, spectacol) Moment de așteptare încordată, care produce teamă– „Bine construită, cu momente de emoție și de «*suspense*» care menține trează atenția micilor spectatori, piesa nu depășește totuși nivelul mediu al unor piese-basm cunoscute.” Sc. 22 I 67 p. 4. „Un *suspens* realizat cinematografic din tăieturi nervoase.” Luc. 15 IX 79 p. 6; v. și *happy-end*, *recuplare*, *roman-frescă* [scris și *suspens*, *suspense*] (din engl., fr. *suspense*; DMN 1955; DN3)

susținátór s.n. –Întăritor– „În nici un caz nu a folosit substanțe interzise. M. avea nevoie de orice, numai de *susținătoare* nu. Era ca o stîncă, nu-l putea opri nimeni.” Ev.z. 8 II 93 p. 11 (din *susține* + *-tor*; DEX – alte sensuri)

sushi s. (cuv. jap.; alim.) „Foarte răspîndit este așa-numitul *sushi*: cilindri mici de orez fiert înveliți într-o algă, la mijloc o legumă (castravete), deasupra icre de Mancuria, felii de pește crud, creveți, fructe de mare.” „22” 3–9 XII 92 p. 16; v. și *carpaccio*

sypurdérm s. (probabil cuv. germ.) „Un înlocuitor de piele umană facilitînd îndeosebi tratarea arsurilor grave a fost pus la punct pentru prima dată în Europa de un grup de cercetători din R.D.G. Supranumită «*sypurderm*», această piele realizată dintr-o țesătură sintetică permite acoperirea și protejarea de infecții a porțiunilor afectate de arsuri.” Sc. 22 V 79 p. 5

Szoah (cuv. ebraic) „Cu toate eforturile, de la sfîrșitul anilor ‘50, de a se înlocui cuvintele *Szoah* (exterminare) și Holocaust, Auschwitz a devenit simbolul *Szoah*-ului și Holocaustului.” „22” 5/95 p. 10

șalänger s.m. (sport) – Sportiv care are dreptul de a disputa un titlu de campion direct cu deținătorul acestuia – „Foreman este apt să-și apere centura la 30 octombrie în fața șalangerului său oficial, Cassius Clay.“ Sc. 9 X 74 p. 5 (din engl. *challenger*; fr. *challengeur*; DMN 1966; Il. Constantinescu în LR 1/73 p. 34, atestări din 1969; DEX, DN3)

șaléu s.n. (franzuzism) – Vilă la munte (în stil elvețian) – „În imaginația noastră, portretul lui Chaplin nu se decupează pe un «șaleu» ci într-o cabană, la o masă de scîndură negeluită, unde Charlot își devorează șireturile de la ghețe [...]“ Sc. 27 XII 77 p. 3 [scris și *chalet*] (din fr. *chalet*; DN3)

șalupă-automobil s.f. – Șalupă care îndeplinește rolul de automobil (în Deltă) – „Vor exista [în Deltă] șalupe, remorchere, bacuri-dormitoare elegante și confortabile, șalupe-automobile și bărci cu motor.“ Cont. 28 VI 63 p. 7 (din *șalupă* + *automobil*)

șantierist, -ă s.m.f. – Persoană care lucrează pe un șantier – „Într-o altă povestire, «Miinile», un tânăr șantierist își măsoară cantitatea de existență după modificările de dimensiune, culoare și asprime ale miinilor.“ R.lit. 25 IV 74 p. 11. „Fiind la Turnu Măgurele, am întâlnit un fost șantierist, un om pe care îl cunoscușem în primele mele drumuri de reporter pe cînd săpa o groapă pe malul Dunării.“ Sc. 21 X 78 p. 2. „Vizitatorul rămîne vizitator, iar «șantieristul» (am auzit și eu expresia chiar la fața locului și o folosesc cu titlu de împrumut) rămîne șantierist.“ Cont. 3 II 84 p. 3; v. și Săpt. 24 II 84 p. 5 (din *șantier* + *-ist*; L. Seche în LR 1/60 p. 64)

șantiér-școală s.n. – Șantier unde lucrează elevi/studenți – „La Pietroasele, în județul Buzău, s-au deschis două noi șantiere arheologice: Gruiu-Dării, șantiér-școală, unde lucrează studenții ai Facultății de istorie de la Universitatea București [...]“ R.l. 22 VII 75 p. 5 (din *șantiér* + *școală*)

șapóu s.n. – Scurtă introducere așezată în capul unui articol de ziar sau de revistă – „În numărul 47 al revistei noastre, în șapóul textului [...] în loc de [...] se va citi [...]“ „22“ 3–9 XII 92 p. 2. „În revista Familia p. 11 aflăm dintr-un șapóu că Paul Goma intenționează să publice în «Biblioteca revistei Familia» un volum de scrisori.“ R.lit. 48/93 p. 24. „Chapeau-ul care precede interviul a fost comandat de redacția noastră unei persoane cunoscute pentru competența sa în problemele românești.“ „22“ 50/93 p. 2 [scris și *chapeau*] (din fr. *chapeau*; DN3)

șárpe monetár sint.s. (ec., fin.) – Limite, socotite normale, ale fluctuației cursului pentru un ansamblu de monede – „Agenția France Presse transmite numeroase reacții față de retragerea francului din sistemul monetar al flotării concertate [...] Comisia C.E.E., întrunită luni la Bruxelles, a luat în dezbatere problema retragerii francului din «șarpele monetar».“ R.l. 17 III 76 p. 6. „Este semnificativ că în R.F.G. cercuri influente se pronunță tot mai limpede în favoarea renunțării la «șarpele monetar», menținerea lui devenind prea costisitoare pentru economia vest-germană [...] Ziarul «Les Echos» consideră că preocuparea principală nu trebuie să constea în a salva ceea ce comentatorul numește «celebra reptilă monetară» ci de a se trece la o veritabilă reformă monetară.“ R.l. 20 X 76 p. 6. „Suedia a anunțat devalorizarea coroanei cu 10 la sută și ieșirea din acordul «șarpele monetar» vest-european, acord destinat să reprezinte prima etapă a unei Uniuni monetare și economice vest-europene.“ R.l. 30 VIII 77 p. 7; v. și Sc. 12 I 77 p. 6 (calc. după fr. *serpent monétaire*; PR 1972)

ședínță-maratón s.f. „Cea mai lungă ședință înregistrată de Camera Comunelor din Marea Britanie din 1951 încoace a luat sfîrșit vineri, după 26 de ore și jumătate de dezbateri [...] Înainte de a se despărți, după ședința maraton, mai mulți deputați au ținut să aducă un omagiu rezistenței de care a dat dovadă [...] ministrul muncii, deosebit de solicitat în decursul celor 26 de ore.“ Sc. 27 VII 75 p. 4 (din *ședință* + *maraton*, după fr. *séance-marathon*; DMN 1968)

șerpás s.m. – Membru al unor triburi din India, Nepal etc. care însoțește expedițiile pe Himalaia cărînd poverile – „Patru alpiniști japonezi și doi șerpási nepalezi au escaladat zilele trecute vârful

Baruntse (7220 metri) din masivul Himalaya [...]“ R.l. 27 XII 80 p. 6. ✧ (fig.) „Ce vă fac șerpásii, tovarășe inginer? Așa le spune el celor din colectivul de proiectare: șerpásii.“ R.l. 15 VI 79 p. 4; v. și 25 XII 79 p. 6 (din engl. *sherpa*, pl. *sherpas*; BD 1972; DEX)

șift, -ă adj. 1988 – Musulman care nu recunoaște completările aduse Coranului în sec. al IX-lea – v. *hezbollah*, *termen-limită* (din fr. *chiite*, engl. *shiite*; DEX-S)

șlam s.n. – Deșeu provenit din fărîmîțarea minereului – „[...] se asigură valorificarea șlamului de la uzina cocco-chimică.“ R.l. 14 III 84 p. 1. „[...] șlamul rezultat după recuperare [...] este trimis fabricilor de ciment, iar argila – celor de cărămizi și de țigle.“ Sc. 15 III 86 p. 5 (din germ. *Schlamm*; cf. fr. *schlamm*; DEX, DN3)

șlem s. (sport) „Laver, noua sa achiziție, cîștigător al «Marelui șlem», semnase contractul trecerii la profesionism în schimbul unei sume uriașe pentru acea vreme.“ Mag. 23 III 74 p. 8. „Prin această decizie, cei doi și-au văzut compromisă șansa de a mai izbîndi în tentativa de cucerire a marelui «șlem», care în limbajul tenismenilor se traduce prin cîștigarea în cursul aceluiași an a turneelor de la Melbourne, Roland Garros, Wimbledon și Forest Hills.“ I.B. 8 VI 74 p. 7 (din fr. *chelem*, *schelem*, germ. *Schlemm*; cf. engl. *slam*; F, CD; DEX-S)

șmen s. 1. „[...] agresiunea este un act de răzbuinare din partea celor doi – «eroi» ai unui reportaj ce a avut ca subiect «șmenul» (înșelarea naivilor prin metoda teancului de ziar, pus între două bancnote în valută) [...]“ R.l. 5 VIII 92 p. 2. „Șmen – în argou: operație de substituire frauduloasă a unui original cu un fals (bani, bijuterii, tablouri, regulamente de funcționare etc.)“ R.l. 7 VII 93 p. 1. 2. – Pachetul de bancnote false plasat naivilor care schimbă valută în mod ilegal – „[...] cu prestidigitație de veritabil scamator scotea «șmenul» din buzunar și-l arunca la canal.“ R.l. 16 IV 93 p. 7

șmenár s.m. – Persoană care înșeală la schimbarea ilegală a banilor – „Teritoriul [unde se amplasează TIR-uri] a devenit un paradis al proxeneților, șmenarilor, tilharilor.“ R.l. 24 III 93 p. 8. „[...] polițiștii [...] au parcurs bulevardul [...] cu scopul de a depista și anihila grupurile de șmenari.“ R.l. 7 IV 93 p. 5. „Dacă vreun «șmenuit» are relații sus-puse la Circa 10, polițiștii îl aduce pe șmenar și îi împacă pe cei doi, banii fiind restituiți.“ D. 101/94 p. 9. „Diplomați americani agresați de romi șmenari de valută nu lipsesc.“ Expr. Mag. 10/95 p. 2; v. și *xerox* (din *șmen* + *-ar*)

șmenuí vb. IV „Patru polițiști [...] au surprins luni, în flagrant, doi indivizi care șmenuieră un cetățean (*a șmenui* – în cazul unui schimb valutar la negru = înlocuirea unui teanc de bancnote numărate corect cu altul, «de țeapă», cu hîrtii ordinare sau cu bancnote de valoare inferioară).“ R.l. 7 IV 93 p. 5. „[...] navele erau invitate la restaurante luxoase unde se lăsau «șmenuite» [...]“ R.l. 16 IV 93 p. 7 (din *șmen*)

șmenuí s. 1994 – Persoană înșelată de un șmenar – v. *șmenar* (din *șmenui*)

șofér-încercător s.m. 1971 – Șofer care încearcă autoturismele înainte de a fi vîndute – v. *controlor-încercător* (din *șofer* + *încercător*)

șoferiță s.f. 1978 – Femeie conducătoare de automobil – v. *contratură* (din *șofer* + *-iță*; DEX, DN3)

șort s.n. (anglicism; vest.) – Pantalon de sport foarte scurt – „Toată lumea este de acord că va fi o vară albă, pentru că taionul-pantalon, *shorturile*, rochiile de plajă, dar și cele ale orașului [...] toate vor fi albe.“ Săpt. 17 V 74 p. 8; v. și *giacă*, *poncho* [și *short*] (din engl. *short*; DEX, DN3)

ștergător (de parbriz)-stropitoare s.n. „Ștergătoare de parbriz-stropitori. O companie suedeză de mașini a găsit o soluție originală pentru a îmbunătăți sistemul de curățire automată a parbrizului. Astfel, în locul obișnuitei pompe care stropește geamul, s-au introdus ștergătoare-stropitori ale căror cauciucuri au fiecare opt orificii prin care apa curge la comandă.“ R.l. 19 IV 74 p. 6 (din *ștergător [de parbriz]* + *stropitoare*)

știínță-ficțiúne s.f., adj. – (Film, scriere) Care are caracter științifico-fantastic – „Am cunoscut și strămoșii italieni ai filmelor de aventuri, ai filmelor de știință-ficțiune, ai comediei briante și

absurde.“ Cont. 4 VII 69 p. 5. „Editura Calmann-Levi, în cadrul scrierilor *știință-ficțiune*, a tipărit volumul [...]“ I.B. 2 XII 74 p. 7 (din *știință + ficțiune*, după engl., fr. *science-fiction*; PR 1950)

științifico-fantastic, -ă adj. 1974 –(Despre filme, scrieri) Cu caracter de ficțiune științifică– v. *science-fiction* (din *științific + fantastic*; FC I 188, 193; DEX-S)

științifico-tehnic, -ă adj. 1976 –Cu caracter științific și tehnic– v. *cultural-artistic* (din *științific + tehnic*; FC II 172)

știucă s.f. (lb. vorbită) **1.** –Pantofi cu vârful foarte ascuțit– „Sandu a fost sfătuit de croitor să-și comande la prietenul de vis-à-vis [...] și o pereche de *știuci*.“ Sc. 7 I 61 p. 2. **2.** –Șofer care efectuează, ilegal, curse de taximetru cu mașina proprie– „Ica a venit de la Gară cu o *știucă*.“ (prin asemănare cu *știuca*, tip de pește prădător; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 394)

subát s. (cuv. cazah) „În peninsula Mangîșlak de la Marea Caspică (Kazahstan) a luat naștere prima fermă mecanizată de cămile. Ferme asemănătoare urmează să fie organizate acum în apropierea unor centre industriale din republică. Ele vor produce așa-numitul «*subat*» – un fel de lapte bătut – extrem de hrănitor.“ Sc. 20 VI 75 p. 6

șuetárd, -ă adj. (peior.) –Palavragiu, care se ține de șuete– „În fața unor asemenea muncitori, «*șuetarzii*» și «*șuetarzii*» pe care i-am

întîlnit ar avea toate motivele să roșească.“ Sc. 12 VI 74 p. 4. „Mahomed, tiran inteligent și brutal, poet orgolios și strateg intuitiv, *șuetard* amuzant și ucigaș cu sînge rece [...]“ R.lit. 21 III 77 p. 16 (din *șuetă + -ard*)

șuntá vb. I –A devia; a scurtcircuita– „Dl. Iliescu dă seamă la Consiliul Europei. Șase întrebări care își așteaptă răspunsul. Cu viclenia, a *șuntat* democrația“ R.l. 9 X 94 p. 1 (din *șunt*; cf. fr. *shunter*; DEX, DN3)

șuntáre s.f. –Scurtcircuitare– „Teama de *șuntare*“ T. Slama-Cazacu în R.lit. 16–22 XII 93 p. 13 (din *șunta*)

șușaníst, -ă s.m.f. –Artist care face șușanele– „Mare e grădina *șușaniștilor*...“ R.l. 6 VIII 93 p. 2 (din *șușanea*)

șut s.m. –Hoț de buzunare– „Pe linia autobuzului 331 [...] operează patru echipe a câte patru hoți de buzunare (*șuți*).“ R.l. 24 III 93 p. 8. „*Șuții* lucrează, cu profesionalism, la buzunare“ Expres 45/94 p. 6 (din *șuti*)

șutér s.m. (sport) –Sportiv care șutează bine la poartă– „Un *șuteur* care vine din spate, M.“ I.B. 28 II 84 p. 3. „[...] eficiența în atac a *șuterilor* [...]“ R.l. 13 VIII 84 p. 5 [scris și *șuteur*] (din engl. *shooter*; fr. *shooteur*; DEX, DN3)

TAB s.n. –Transportor auto blindat– „[...] s-a instalat la comanda tancurilor și TAB-urilor, strivind sub șenile trupuri nevinovate de băieți și fete.“ R.l. 30 XI–1 XII 91 p. 1. „De la Cotroceni ieșeau 4 TAB-uri însoțite de o mașină a poliției.“ Cotid. 18 III 92 p. 1. „Ordin de la înlocuitorul comandantului UM 01315 București [...] să pregătim [...] TAB-uri.“ R.l. 8 IX 93 p. 1; v. și R.lit. 50/95 p. 8, Est-Vest VI 95 p. 5, Z. 18 XI 96 p. 1 (abreviere din *T[ransportor] A[uto] B[lindat]*)

tăbără-curs s.f. –Tabără în care se țin cursuri de specializare– „În această vară Societatea de științe naturale și geografie va organiza pentru profesorii care predau geografia și științele naturii în școlile generale și licee *tabere-curs*, cu program de geografie și biologie.“ I.B. 28 II 67 p. 2; v. și Sc. 8 III 67 p. 4, 16 VII 68 p. 2 (din *tabără + curs*)

tabletă vb. I (farm.) –A face tablete– „[...] s-au refăcut 80 de camere ale vechiului laborator, s-au montat și mașinile de *tabletat*.“ R.l. 11 I 84 p. 5 (din *tabletă*)

tablétă s.f. 1. –Articol (de gazetă) foarte scurt– „M.J. a încredințat Editurii Eminescu volumul de poezii «Arena» [...] cu o *tablétă* prefațată de Geo Bogza.“ R.lit. 25 IV 74 p. 2. „Mai puțin înfîlnit pînă acum, Fănuș Neagu e redutabil și-n *tableta*-poem [...]“ Săpt. 21 IV 77 p. 3.

2. în sint.s. *tablétă de prospecție* –Preparat contra mucegaiului– „Prin descompunerea lor treptată, *tabletele* emană o cantitate mică de gaz cu conținut de sulf, care protejează legumele și fructele proaspete împotriva mucegaiului. Potrivit noii metode de depozitare, «*tabletele de prospecție*» se introduc în lăzile cu legume sau fructe, care se așază în încăperi frigorifice.“ Sc. 11 V 78 p. 3 (formal din fr. *tablette*; DN – alte sensuri, DEX, DN3, sensul 1)

tabloid s.n. –Referitor la o publicație al cărei format este jumătate din formatul folosit obișnuit pentru ziare– „Locuitorii Parisului au la dispoziție un nou cotidian, «L'Imprévu», condus de M.B. și B.H.L. Noua publicație, de format *tabloid*, are 16 pagini și [...] va fi un ziar al sfîngii populare.“ Sc. 28 I 75 p. 6. „[Revista] a compilat, în devălmășie, din *tabloidele* și hebdomadarele de scandal occidentale.“ Cuvîntul 52/93 p. 4 (din engl. *tabloid*, fr. *tabloïde*; PR 1950; CD; DEX-S)

tabuizăre s.f. (fig.) –Transformarea în tabu– „Un alt caz simptomatic îl reprezintă *tabuizarea* lui Marin Preda, prozator de vază, dar asupra căruia a pogorît, de asemenea, harul factice al admirației globale, interzicînd opinia spontană, disocierea, analiza.“ Săpt. 28 II 86 p. 2 (din *tabuiza*; DN3, DEX-S)

taciturnie s.f. –Starea celui care este taciturn– „Nu este vorba de *taciturnia* lui Brîncuși.“ Sc. 21 X 67 p. 5 (din *taciturn + -ie*)

tacîm s.n. –Carcasă (de obicei de pui); sens foarte răspîndit în vremurile grele din timpul comunismului– „Adidași de porc sau *tacîmuri* de pui.“ R.l. 5 XII 96 p. 24

tagalog adj., s. „Guvernul se străduiește, în prezent, să creeze o limbă unică filipineză pe baza unei limbi mai răspîndite în arhipelag –limba *tagalog*.“ Sc. 16 VIII 79 p. 5 (cf. fr. *tagal* “limba malaio-polineziană”)

tahográf s.n. (tehn.) „În legătură cu remarca cititorului R.G. din Cluj-Napoca privind inutilizarea *tahografelor*, aparate care urmăresc și controlează circulația autovehiculelor, furnizînd date importante, Centrala de Transporturi Auto ne comunică [...]“ R.l. 12 II 77 p. 5. „*Tahograful* – «cutia neagră», cum i se mai spune – înregistrează sub formă de diagrame un număr mare de date privind conducerea mașinii.“ R.l. 31 XI 77 p. 6 [și *tahigraf*] (din germ. *Tachograph*; cf. fr. *tachygraphe*; DMC 1970; LTR; DEX, DN3)

taíno s., adj. (cuv. amerind.) „Sînt 450 de piese excepționale, vestigii ale culturii *taino* care a înflorit între anii 600 și 1492 pe teritoriul de astăzi al Republicii Dominicane. E cultura populației băștinașe a acestor meleaguri, populație pe care Cristofor Columb a găsit-o cînd a debarcat pe respectiva insulă a Antilelor Mari [...] și care l-a primit pe corăbierul spaniol cu ospitalitate și bunăvoință (într-o traducere aproximativă *taino* înseamnă de altfel «om bun»).“ R.l. 26 VII 77 p. 6 (cf. engl. *taino*; LI 120)

taiór-pantalón s.n. (vest.) –Costum de damă alcătuit din jachetă asortată cu un pantalon– „Voi opta pentru marea reîntoarcere la

tailleur, tailleur-pantolon, ce a cîștigat unul dintre primele locuri pe podiumul feminității.“ Săpt. 16 VII 71 p. 26. „*Taioare-pantolon*, în variante albastru-marin și alb, evocă ținuta sportivilor ce se vor alinia la defilarea prilejuită de deschiderea Jocurilor Olimpice.“ R.l. 27 I 72 p. 6; v. și *șort* [scris și *tailleur-pantolon*] (din fr. *tailleur-pantolon*)

talasoterapie s.f. (med.) –Tratament medical în climat marin, prin băi de mare în special– „Regizorul francez A.J. turnează în momentul de față, pe malul Atlanticului, «Tratament de șoc», film în care se preconizează un tratament al maladiilor psihice [...] *talasoterapia*.“ Cont. 17 XI 72 p. 5. „În *talasoterapie* rolul principal revine băilor de mare, dar desigur acestea sînt combinate cu helio- și aeroterapia, care la un loc constituie complexul binecunoscut sub denumirea de cură helio-marină.“ Sc. 7 VIII 77 p. 4; v. și *nămoloterapie* [scris și *talazoterapie*] (din fr. *thalassothérapie*; DMC 1950; DEX, DN3)

talidomidomanie v. *thalidomidomanie*

talk-show s. (cuv. engl.) –Program de radio sau de TV în care un personaj cunoscut conduce o discuție sau este interviuat– „[...] la un *talk-show*, o doamnă m-a întrebat de ce mă sapă dl. M.“ Dr. 6/92 p. 16. „În fiecare zi, de luni pînă vineri, puteți asculta la Radio Total [...] *talk-show*-uri live.“ D. 135/95 p. 15. „Sectorul privat al audiovizualului n-are cum să fie altfel decît frivol, condamnat la a difuza muzică și *talk-show*-uri.“ D. 138/95 p. 14; v. și 191/96 p. 7, „22“ 10/96 p. 5 [pron. *toeșóu*] (cf. it. *talk-show*; BD 1970, DPN 1980)

talkie-walkie s. (cuv. engl. americ.) –Aparat portativ de radio emisie-recepție– „[...] gangsteri veritabili în autoturisme Dacia, cascadorie pe două roți, pe o roată, printre vestigii istorice, peste capete de turiști, aparate *talkie-walkie*, whisky.“ Săpt. 9 II 79 p. 4. „Toki-oki e stația radio pe care o poartă cu ei polițiștii: *talkie-walkie*. Unii îi spun *talkivalki*, alții pur și simplu stație.“ R.l. 8 V 96 p. 1; v. și *emisie-recepție* [pron. *tóki-óki*; var. *walkie-talkie*] (cf. fr. *talkie-walkie*; DMN 1954, BD; D.Am.; DN3 – *walkie-talkie*, DEX-S)

talonér s.m. (sport) –Jucător de rugby care are sarcina de a talona– „M., puternicul și activul *talonneur* al naționalei noastre [...]“ Fl. 25 V 84 p. 28 [scris și *talonneur*] (din fr. *talonneur*; DN3)

taluzát, -ă adj. –Pietruit, bine tasat– „«Bahluil» șerpuieste elegant printre maluri *taluzate*, mărginite de arbori proaspăt plantați.“ Cont. 23 III 62 p. 1 (din *taluză*; DEX-S)

tanc petrolier s.n. –Vas care transportă petrol– „*Tanc petrolier* – spărgător de gheață. Ingineri norvegieni au elaborat proiectul unui spărgător de gheață destinat transportării petrolului extras din zăcămintele arctice.“ Sc. 4 VI 76 p. 8 //din *tanc + petrolier*//

tarabagiu s.m. (peior.) –Negustor care vinde la o tarabă– „Peste 100 de *tarabagii* care fac negoț cu haine și articole gospodărești [...] protestează [...]“ R.l. 6 X 95 p. 9 (din *tarabă + -giu*)

tarát, -ă adj. –(Despre pui) Mic, sub o anumită greutate, de obicei de circa 500 gr.– „Am cumpărat doi pui *taráți*.“ (probabil din *tará* “greutate” + *-at*, sau din *tarat* “cu tare”; DN, DEX, DN3 – alt sens)

tastă vb. I –A apăsa tastele telefonului, computerului etc.– „O voce electronică te îndeamnă de la celălalt capăt al firului să *tastezi* pe aparat codul.“ „22“ 7/95 p. 10 (din germ. *tasten*; DN3 – alt sens)

tastatură s.f. –Claviatură (de computer etc.)– „Două computere ACER [...] cu *tastatură* ACER [...] și imprimantă Panasonic [...] au fost evaluate la suma totală de 23000 dolari SUA.“ R.l. 28 VII 93 p. 10; v. și *microcomputer* (1983) (din germ. *Tastatur*; DEX-S)

tașíst, -ă adj. (artă) „Dar, căutînd mijloace noi, V. Șt. ne-a înfățișat o expoziție de pictură «*tașístă*», adică de pete de culoare, pe care le folosește mai mult pentru un efect decorativ.“ Sc. 16 XII 65 p. 4 (din fr. *tachiste*; DN3)

tatámi s.n. (cuv. jap.) 1. –Rogojină tradițională japoneză care servește drept pat– „Am așezat-o pe *tatami*; corpul a început să-i tremure convulsiv.“ Sc. 28 VII 74 p. 7. 2. –Spațiu strict delimitat pe care se desfășoară unele întreceri sportive tradiționale japoneze (de ex. judo)– „[...] ieșirile de pe *tatami*, indiferent de motivație [...] vor fi penalizate.“ Sp. 25 II 85 p. 4; v. și *judoka*. 3. –Așternut din pai pentru

plajă– „Am cumpărat un *tatami* bej.“ (din fr. *tatami*; L 1960; C. Lupu în SCL 6/82 p. 503)

taxi-girl s.f. (cuv. engl. americ.) – Prostituată care își așteaptă clienții într-un taxi– „A treia categorie o constituie «*taxi-girls*», sînt ruda săracă, de obicei puștoaice tuciuiri sau femei trecute prin multe. Așteaptă ore în șir într-un taxi oprit în apropiere.“ *Expres* 9–15 VI 92 p. 7. „În parcul de autocare mai poate fi racolată o «*taxi-girl*». Dacă este româncă, prețul urcă la 20–25 mii lei, dacă este și studentă – 45–50 mii lei.“ R.l. 17 II 94 p. 5 [pron. *taxigăl*] (cf. fr. *taxi-girl*; PR 1963)

taxicamión s.n. – Camion care funcționează ca taxi– „Știm că 30 de *taxi-camioane* nu pot face totdeauna față cerințelor.“ Sc. 7 VII 63 p. 2 (din *taxi* + *camion*; DEX-S)

taxifurgonetă s.f. – Autofurgonetă care funcționează ca taxi– „În stația de taximetre din fața complexului «Bucur-Obor» din Capitală s-a înființat și o stație de *taxifurgonete*.“ R.l. 17 XII 75 p. 5. „Aflăm de la [...] șeful autobazei de *taxifurgonete* din I.T.B. că pe încă 20 de mașini au fost instalate stații de radiotelefon.“ R.l. 26 XII 77 p. 5 (din *taxi* + *furgonetă*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 39; FC I 48; DEX-S)

taximetríst s.m. – Șofer de taximetru– „La o răspîntie din Cluj-Napoca, *taximetrístul* H.G. a observat un cetățean făcîndu-i semne disperate.“ Sc. 24 XII 74 p. 2. „În punctele de aglomerație din marile orașe apar adesea *taximetrísti* de ocazie, adică indivizi care își transformă autoturismele personale în mașini de piață.“ R.l. 5 V 79 p. 2 (din *taximetru* + *-ist*; DEX-S)

táxi-párti s.n. – Taximetru particular (după decembrie 1989)– „*Taxi-parti* în condiții foarte avantajoase – piese și servicii gratuite.“ R.l. 10 X 91 p. 5. „Cel reținut de poliție [este] patronul unei firme de *taxi-parti*.“ R.l. 7 VIII 93 p. 16; v. și 4 VIII 93 p. 16 (abreviere din *taxi[metru] parti[cular]*)

taxofón s.n. (cuv. fr.; telecom.) „În Franța a fost introdus în exploatare un aparat de telefon denumit «*taxofon*» care stabilește automat legătura interurbană, după introducerea unei monede.“ *Mag.* 29 XII 66 p. 4

team s. (cuv. engl.) 1. – Echipă sportivă– „[...] un antrenor cu mîină de fier ar face curînd un *team* de care să tremure toată Europa [...]“ I.B. 7 II 84 p. 3; v. și I.B. 26 XI 85 p. 3. 2. – (Prin extensie) Echipă, colectiv– „Zoe Dumitrescu-Busulenga a fost activă în *team*-ul de conducere al congresului [...]“ R.lit. 6 IX 79 p. 24; v. și *Cont.* 19 XII 80 p. 9 [pron. *tîm*] (cf. fr. *team*; Th. Hristea în LR 3/92 p. 187, O. 45)

teatrotécă s.f. „La Paris a luat ființă o «*teatrotécă*», un teatru care va reprezenta în suită cele mai mari succese ale scenelor pariziene din ultimul sfert de secol.“ *Cont.* 27 IX 63 p. 5 (din fr. *théatrotèque*; L. Seche în LR 3/77 p. 272)

teátru-document s.n. – (Piesă de) teatru cu valoare de document– „[...] în categoria *teatrului-document* pot fi încadrate spectacolele teatrului Taganka din Moscova.“ R.l. 26 II 84 p. 2. „Din categoria *teatrului-document*, «Ghetou» [...] reconstituie o dureroasă realitate a anilor '40.“ „22“ 25/93 p. 15 (din *teatru* + *document*)

teátru-laborátor s.n. – Teatru experimental (de tineret)– „*Teatru laborator* al studenților bucureșteni, «Podul», își reia activitatea.“ *Cont.* 15 I 71 p. 4. „Teatru viu (Living Theatre), cea mai cunoscută grupare de avangardă din S.U.A., s-a afirmat la New York și a fost stimulat de modelul *Teatrului-laborator* al lui Jerzy Grotowski.“ (f.d.) (din *teatru* + *laborator*)

TEC s. – Dozator de suciri– „Comerțul a pătruns și în piața de legume, unde cîțiva oameni cu inițiativă și-au instalat măsute cu tot felul de produse, mașina de înghețată sau de *TEC*, fără să se gîndească că micșorează prea mult spațiul.“ R.l. 19 IV 93 p. 5 (din numele firmei *TEC* care importă dozatoarele)

teenager s. (cuv. engl.) – Adolescent de la 13 la 19 ani– „Junocrația. De cîțiva ani moda se află sub tutela unui despot tînr. *Teenager*-i au impus minijupa.“ *Cont.* 4 VII 69 p. 6 [pron. *tîneigeár*] (cf. fr. *teenager*; DMN 1962)

teflón s.n. – Material plastic derivat din etilenă și fluor, foarte rezistent la acțiunea agenților chimici și la temperatură– „Tigaie de *teflon* în care se prăjește fără grăsime.“ *Mag.* 9 II 77 p. 5; v. și R.l. 28 IX 79 p. 4; v. și *pasphil* (1966) (din fr. *téflon*; cf. engl., rus. *teflon*; PR 1948; El. Carabulea în LR 3/74 p. 188; LTR, DTP; DN3, DEX-S)

teflonát, -ã adj. – (Despre vase metalice) Acoperit cu teflon– „La fel și pentru vasele *teflonate*, cunoscute și apreciate deja de cumpărătoare pentru dublul avantaj ce-l prezintă: de a fi curățate ușor și a se putea prăji fără grăsime.“ I.B. 3 IV 78 p. 4 (din *teflon* + *-at*; cf. fr. *teflonisé*; PR 1963; DEX-S)

tehoexpo s.n. – Expoziție tehnică– „Începînd de ieri, Capitala găzduiește o nouă expoziție internațională a progresului tehnic, o largă confruntare deschisă unora dintre cele mai moderne creații contemporane dintr-o serie de ramuri de larg interes ale construcției de mașini, toate reunite sub genericul «*Tehnoexpo '75*».“ R.l. 13 X 75 p. 1. „De duminică, 12 octombrie, Capitala țării noastre este gazda primei ediții a expoziției tehnice internaționale «*Tehnoexpo '75*».“ Sc. 14 X 75 p. 1; v. și *TIB* (din *teho* + *expo[ziție]*)

tehnofilm s.n. 1971 – Film cu caracter tehnic– v. *film-comandă* // din *teho-* + *film* //

tele-¹ – Abreviere pentru *televiziune*– v. *regal* (1976) (cf. fr. *télé*; DMN 1959; L. Seche în LR 1/74 p. 77)

tele-² – Prefixoid cu sensul “departe”– (FC I, VIII, 25, I. Iordan în RLR XXXI 1967 p. 247, L. Seche în LR 1/74 p. 77)

teleafișaj s.f. – Afișare a informațiilor pe monitoare, în cadrul unui sistem de televiziune cu circuit închis– „Gara de Nord se poate lăuda astăzi cu un sistem de informare bine pus la punct. Panouri fixe, *teleafișaj* cu monitoare în toate sălile de așteptare [...]“ R.l. 3 X 84 p. 5. „Pentru informații mai funcționează un ghișeu în holul caselor de bilete, precum și instalații de *teleafișaj*.“ R.l. 26 V 86 p. 5 (din *tele-¹* + *afișaj*)

teleanchetă s.f. – Anchetă a televiziunii– „Spicuire cîteva rubrici: «*teleancheta*» (trei întrebări și firește... trei răspunsuri)“ Pr.R.TV 8 III 62 p. 8 (din *tele-²* + *anchetă*; Fl. Dimitrescu în LR 2/70 p. 143; DEX-S)

teleaist s.m. 1. – Realizator sau autor de emisiuni de televiziune– „Un termen nou trebuie introdus în vocabular, pentru că din ce în ce mai des va trebui să numim pe acei pionieri care fac ca această artă nouă să-și ocupe locul ei sub soare. Foarte, foarte curînd va trebui să spunem *teleaist*, cu ușurința cu care rostim celălalt cuvînt al culturii moderne: *cincaist*.“ *Cont.* 30 XII 66 p. 4. „Ioan Grigorescu subliniază cum românii – constructori, arheologi, *teleaisti* – vor avea o contribuție substanțială.“ Sc. 4 IV 79 p. 4; v. și *Cont.* 10 II 67 p. 5, *Luc.* 27 V 78 p. 4; v. și *hanta*. 2. – Amator de programe serioase de televiziune– „Altminteri, ador televiziunea, dar nu sînt *teleaist*, ci televizorist, adică îmi place să mă și distrez ceea ce vîd.“ Săpt. 2 II 73 p. 6 (din fr. *téléaste*; DMN 1963; FC I, V 21, Fl. Suteu în P.N. 5/67 p. 267, RRL 1/69 p. 21–22, F. Hassan în LR 3/74 p. 195, A. Giurescu *M.C.* 41; DN3, DEX-S)

telebasculă s.f. – Cîntar folosit în cosmos– „Greutatea totală a probelor de rocă se ridică la 54,4 kg. Calculul a putut fi rapid efectuat cu ajutorul unei «*telebascule*» care face parte din echipamentul selenauților. Rocile strînse se depun pe un cîntar special, conceput pe baza raportului dintre forțele de gravitație ale Lunii și ale Terrei (1:6).“ Sc. 7 II 71 p. 8 (din *tele-²* + *basculă*, probabil după model engl.)

telebatoscóp s.n. (cuv. rus.) „*Telebatoscop* este numele unui aparat nou, conceput de tehnicienii sovietici, în colaborare cu medicii. Acest aparat este destinat detectării corpurilor străine din țesuturi.“ *Mag.* 12 XI 66 p. 3 (Fl. Dimitrescu în LR 2/70 p. 142)

telebilanț s.n. – Bilanț al emisiunilor de televiziune (la sfîrșitul unui an)– „*Telebilanț*“ *Cont.* 3 I 64 p. 5. „*Telebilanț*. Cu o anumită depărtare în timp, adică după trecerea unui an [...] avem senzația satisfăcătoare că undele rotunde ale radioteleviziunii și rectilinii ale televiziunii nu s-au difuzat în spațiu fără urme.“ R.lit. 1 I 76 p. 16 (din *tele-¹* + *bilanț*)

telecabínă s.f. – Instalație cu cablu pentru transportat persoane în cabine suspendate– „În Poiana Brașov funcționează o *telecabínă* cu 40 de locuri și patru teleschiuri. Cum zăpada a și venit, s-a început montarea a încă trei baby-schi-lifturi.“ R.l. 22 XI 75 p. 5; v. și *teletransport* (1971) (din it. *telecabina*, fr. *télécabine*; DMC 1966; DN3, DEX-S)

telecameră s.f. – Cameră de televiziune de luat vederi– „Cunoștințele robotului sînt depozitate într-un miniordinator, montat în dreptul pieptului. «Văbot-1» își servește creatorii cu ceai, căuțînd cu cele două *telecamere* ce-i slujesc drept ochi ceainicul, apucîndu-l și turnînd conținutul în ceașcă.“ Sc. 15 III 77 p. 6. „*Telecamera* zburătoare, care va fi în curînd lansată pe piață în Statele Unite, este destinată transmiterii de reportaje TV, controlului aerian al circulației.“ Sc. 2 II 79 p. 5; v. și *telecopter* (din fr. *télécaméra*; DMN 1956; DEX-S)

telecárd s.n. (med.) „*Telecard* PP este un aparat original, realizat de cercetători bulgari, care permite efectuarea electrocardiogramelor prin telefon.“ I.B. 14 XII 74 p. 8 (din *tele[fon]* + *card[iogramă]*, probabil după model bulg.)

telecasătă s.f. –Casetă care cuprinde un film înregistrat pe bandă magnetică– „Apariția *telecasetei* sau *videocasetei*, cum se mai numește ea, va constitui, probabil, o revoluție în informații.“ Săpt. 12 III 71 p. 13 //din *tele*⁻¹ + *casetă*, probabil după model engl.//

telecéntru s.n. –Centru de televiziune– „Blocul redacțional de la viitorul *telecentru*.“ Cont. 1 VIII 67 p. 5 (din *tele*⁻¹ + *centru*; Fl. Dimitrescu în LR 2/70 p. 143)

telecinemă s. –Emisiune de filme transmisă prin televiziune– „*Telecinemă*“ R.lit. 25 IV 74 p. 17 (din fr. *télécinéma*; L. Seche în LR 3/65 p. 409; DEX, DN3)

telecobaltoterapie s.f. (med.) –Tratamentul de la distanță al tumorilor cu radiații emise de cobaltul radioactiv– „A intrat în funcțiune secția de *telecobaltoterapie* de la Spitalul clinic Colțea“ R.l. 17 I 84 p. 5 (din fr. *télécobaltothérapie*; DN3)

telecomandă s.f. –Mic instrument care transmite de la distanță comenzi pentru aparatul TV, sistemele auto antifurt etc.– „[Vînd televizor] color Philips, *telecomandă*, diagonala 37, rack Siemens [...]“ R.l. 19 X 91 p. 7. „[Vînd] televizoare color, cu *telecomandă*.“ R.l. 29 VII 93 p. 13. „[...] s-au născut în case în care *telecomanda* și zapping-ul între zeci de programe TV se făcea curent. Lipsa de interes a unei emisiuni era imediat amendată prin comutarea pe un alt canal.“ D. 134/95 p. 14; v. și R.l. 10 IX 92 p. 6; v. și *minitelecomandă* (din it. *telecomanda*, fr. [boîte de] *télécomande*; DPN 1982; DN – alte sensuri, DEX, DN3)

teleconcuers s.n. –Concurs transmis prin televiziune– „Să transmitem o suită de *teleconcuersuri* gen «Cine știe, câștigă».“ Cont. 1 VIII 67 p. 5. „*Teleconcuersul* golea străzile.“ Cont. 26 IX 69 p. 5 (din *tele*⁻¹ + *concuers*; FC I 140; DN3)

teleconferință s.f. –Procedeu modern de telecomunicații– „Au fost confecționate și montate 4 instalații de *teleconferință* pentru asigurarea unei legături permanente între regulatoarele de circulație din raza Direcției regionale CFR Timișoara.“ Sc. 2 V 64 p. 1. „În Franța a fost construită o rețea națională de *teleconferințe*, respectiv de telecomunicații, care permite desfășurarea unor reuniuni între două sau mai multe orașe fără deplasarea participanților [...] Se prevede, de asemenea, construirea unor săli de videoconferințe, unde participanții își vor vedea interlocutorii, grație ecranelor de televiziune.“ Sc. 13 III 77 p. 5. „*Teleconferința* ce a urmat imediat CPEX“ R.l. 4 XI 93 p. 10; v. și Ev.z. 17 X 95 p. 1; v. și *telematică* (din fr. *téléconférence*; DTN 1974, DMC 1976, PR 1982; A. Beyrer în SCL 5/76 p. 537)

teleconvertor s.n. (tehn.) –Convertor pentru televizoare– „Cumpăr *teleconvertor* și teleobiectiv 200 sau 400 pentru Zenit TTL.“ R.l. 13 II 85 p. 4 (din *tele*⁻² + *convertor*)

telecopter s.n. „Telecameră zburătoare. E vorba de o «libelulă mecanică» –un mic elicopter, fără cabină și fără pilot, care transportă o telecameră de luat vederi. Înzestrat cu un motor în doi timpi, «*telecopterul*» are o autonomie de zbor de peste o oră.“ Sc. 2 II 79 p. 5; v. și *telematică* (din *tele[cameră]* + [*heli*]copter, probabil după model engl.; DEX-S)

telecronicár, -ă s.m.f. –Cronicar al emisiunilor de televiziune– „*Telecronicari* și *telecronicare*, ascuțiți-vă creioanele.“ Fl. 14 I 67 p. 2. „În curînd telespectatorii vor avea prilejul să-și spună cuvîntul. Iată și pentru confracții *telecronicari* un prilej fericit de a privi cu atenție o realizare ambițioasă și care a cerut într-adevăr sacrificii.“ Săpt. 13 VI 75 p. 4; v. și Cont. 9 V 69 p. 1 (din *tele*⁻¹ + *cronicar*; DEX-S)

telecronică s.f. –Cronică a emisiunilor de televiziune– „*Telecronică*“ Luc. 26 II 66 p. 8; v. și 4 II 67 p. 2 (din *tele*⁻¹ + *cronică*; L. Seche în LR 1/74 p. 77; DEX-S)

teledetecție s.f. (tehn.) –Știința și tehnica detecției la distanță– „*Teledetecția*, tehnică polivalentă (de cercetare, supraveghere, descoperire și inventariere a resurselor pămîntului), permite obținerea unei cantități uriașe și exacte de informații, imposibil de colecționat prin metode clasice.“ I.B. 25 IV 77 p. 2. „*Teledetecția* hidrologică – O imagine a planetei Terra?“ Pr.R.TV 25 I 78 p. 10. „Peste cîteva săptămîni, fotografiile sateliților americani «Landsat» de *teledetecție* a resurselor terestre, vor fi realizate în zece zile, în loc de 30.“ R.l. 3 V 79 p. 6; v. și 31 X 79 p. 6, 21 VI 84 p. 6 (din fr. *télé-détection*; PR 1960; DEX-S)

teledialóg s.n. –Dialog prin intermediul televiziunii– „*Teledialóg* între noi, tinerii.“ Pr.R.TV 12–18 I 75 p. 8 (din *tele*⁻¹ + *dialóg*; Th. Hristea P.E. 137, FC I 142, L. Seche în LR 3/65 p. 409, atestare din 1964; DEX-S)

teledirijare s.f. –Acțiunea de a dirija de la distanță– „*Teledirijarea* automată a traficului feroviar cuprinde sectoare de linie de 200–300

km pe care circulația se desfășoară conform cu varianta de scurgere a garniturilor de tren.“ Sc. 31 VII 66 p. 4 (din *teledirija*; Fl. Dimitrescu în LR 2/70 p. 142; DN3)

teledivertismént s.n. –Emisiune distractivă de televiziune– „Studioul include mai marcat «*teledivertisméntul*» în programele de simbătă și duminică.“ Cont. 18 VI 65 p. 6; v. și Săpt. 1 X 71 p. 13 (din *tele*⁻¹ + *divertismént*; DEX-S)

tele-după-amiáză (duminicală) s.f. –Programul de televiziune al după-amiezei– „Inițiativa diversificării *tele-după-amiezelor* duminicale, astfel încît ele să răspundă unor preferințe cît mai variate și să ofere posibilitatea opțiunii, este binevenită.“ Cont. 25 VII 75 p. 5. „«Linia maritimă Onedin» [...] constituie centrul de atracție și interes al *tele-după-amiezelor* noastre duminicale.“ Cont. 8 XII 78 p. 11 (din *tele*⁻¹ + *după amiază [duminicală]*)

teleecrán s.n. –Ecranul televizorului– „Numeroasele lui spectacole «de sală» [...] i-au asigurat o experiență în lucrul cu actorii, o experiență care, mai ales aici, pe *teleecran*, s-a dovedit o condiție a reușitei.“ Gaz.lit. 2 III 67 p. 2. „Ecran TV gigant. [...] La construirea *teleecranului* au fost folosite 450000 de elemente cinescopice.“ Sc. 26 XII 84 p. 5 (din *tele*⁻¹ + *ecran*; cf. fr. *télécran* – alt sens; PR 1956; Fl. Dimitrescu în LR 2/70 p. 143)

teleecranizá vb. I –A ecraniza special pentru televiziune– „Serialul ne-a făcut însă să ne gîndim că mai avem o sumedenie de cărți ce s-ar putea «*teleecraniza*».“ Săpt. 12 IX 75 p. 6 (din *tele*⁻¹ + *ecraniza*; DEX-S)

teleducáție s.f. „Sîntem într-un secol al *teleducáției*. Vrem să ne educăm și prin televizor.“ Cont. 17 XII 65 p. 4. „*Teleducáția* prin sateliți [...] Timp de un an, cu ajutorul sateliților vor fi retransmise programe de radio și televiziune – îndeosebi educative și în domeniul medicinei.“ Sc. 7 VI 74 p. 6 (din *tele*⁻¹ + *educáție*; Fl. Dimitrescu în LR 2/70 p. 144; DEX-S)

teleemisiune s.f. –Emisiune TV– „Nu vreau ca *teleemisiunea* să se transforme în revista «Știință și tehnică».“ Cont. 9 XII 66 p. 4. „Evident, o *teleemisiune* are coordonatele ei ample și direcțiile precise implicate de un program ferm.“ R.lit. 16 X 69 p. 27. „Tendințe de oblovism spiritual ale consumatorului mediu de *teleemisiuni* artistice.“ Luc. 21 IX 72 p. 7 (din *tele*⁻¹ + *emisiune*)

teleenciclopedie s.f. –Emisiune cu caracter enciclopedic prezentată de televiziune– „Unele emisiuni noi, permise cu interes, dau de pe acum semne de oboseală – ca în cazul «*Teleenciclopediei*», care a început să includă subiecte nesemnificative, întimplătoare.“ Cont. 18 VI 65 p. 2. „*Teleenciclopedia* este una din emisiunile cele mai interesante ale televiziunii.“ Cont. 18 II 66 p. 6. „Cel puțin *emisiunea-mamut* (din *tele*⁻¹ + *enciclopedie*; L. Seche în LR 1/74 p. 77; DEX-S)

telefagie s.f. „După șase ani de *telefagie*, viciu obligatoriu pentru cine se încumetă să țină o cronică TV, ajunsese la saturație.“ R.lit. 31 I 74 p. 30. „*Telefagia* dăunează sănătății. Cei ce obișnuiesc să consacre prea mult timp emisiunilor micului ecran riscă să facă o criză cardiacă.“ Sc. 3 II 79 p. 5 (din *tele*⁻¹ + gr. *-fagie* “mîncare”, “absorbție”, după tipul *cronofagie*; DEX-S)

telefáx s.n. (comunic.) 1. –Aparat care transmite și reproduce documente prin rețeaua telefonică; fax– „*Telefax* producție 1992, inclusiv telefon [...] garantat de firma Minolta.“ R.l. 26 III 93 p. 7. 2. –Document transmis și reprodus prin rețeaua telefonică– „Diverse telexuri și *telefaxuri* trimise din Grecia“ R.l. 16 II 93 p. 1. 3. –Număr de telefon la care se pot trimite faxuri– „Lista reprezentanților. R 01: Virginia Impex – Galați, telefon [...] *telefax* [...]“ R.l. 12 V 92 p. 3; v. și *copiator* //din *tele[fon]* + *fax*//

telefilie s.f. (formație glumeată ad-hoc) –Atașament față de emisiunile de televiziune– „Unii au hemofilie. Vornicu are *telefilie*, într-o formă rebelă și molipsitoare.“ Cont. 5 VIII 77 p. 9 (din *tele*⁻¹ + *-filie* “iubire”, după tipul *hemofilie*)

telefílm s.n. –Film transmis și uneori special realizat pentru televiziune– „Nu mă îndoiesc că cei care se ocupă de *telefílm* cunosc bine diferența dintre Buster Keaton și Louis de Funès.“ R.lit. 20 V 71 p. 29. „Scenariu devenit *telefílm* datorită regizorului D.N.“ R.l. 5 XI 77 p. 2 (din fr. *téléfilm*; L. Seche în LR 3/65 p. 409, atestări din 1965, F. Hassan în LR 3/74 p. 195; DEX, DN3)

telefon mobil s.n. (comunic.) –Telefon portativ, celular– „Vom avea *telefoane mobile*“ R.l. 14 XI 92 p. 2 (din *telefon* + *mobil*)

telefon-teleimprimător s.n. 1978 –Telefon cu teleimprimator destinat surzilor– v. *minitelex* //din *telefon* + *teleimprimator*//

telefon-televizor s.n. –Telefon dublat de un televizor– „Societatea «Nippon Electr. Company» a anunțat ieri că a început să comercializeze un *telefon-televizor*, care este primul de acest fel din lume în folosință comercială. Instalația, denumită «sistemul videofon NEC», cuprinde un televizor emițător și receptor [...] și un sistem automat de reglare [...]” I.B. 18 X 67 p. 4 //din *telefon* + *televizor*//

telegenic, -ă adj. –Bun pentru televiziune, care are o prezență plăcută la televiziune– „Televiziunea [...] are nevoie de teleprezenter –adică de ziariști care să posede pe lângă calitățile firești ale semnatrilor de articole, «stil», dicție, inteligență spontană, simțul umorului, într-un cuvânt farmec *telegenic*.” Sc. 13 I 66 p. 4 ✧ (impropriu) „O idee *telegenică*: emisiunea «360 de grade», deși, după ce am scris despre ea, ne-a oferit destule inegalități.” Cinema 12/72 p. 44 (din fr. *télégenique*; PR 1961; FC I 24, L. Seche în LR 3/65 p. 409, atestări din 1964, Th. Hristea P.E. 137; DEX – alt sens, DN3)

telegestiune s.f. (inform.) –Mod de tratare a informațiilor la distanță cu ajutorul unui sistem de telexinformatică– „O valoroasă realizare tehnică românească. *Telegestiunea* energetică” R.I. 14 VII 84 p. 2 (din fr. *télégestion*, it. *telegestione*; PR 1966, DPN 1979)

telegădiniță s.f. 1975 –Emisiune de televiziune pentru copiii de grădiniță– v. *telescoală* (din *tele*⁻¹ + *grădiniță*)

telegrizometrie s.f. (tehn.) „Până în prezent, în acest scop au fost utilizate lampa cu flăcără, apoi grizometrul electric. Acestor mijloace, ce se mai utilizează încă, li s-a adăugat în urmă cu câțiva ani *telegrizometria*: captatoare instalate în punctele sensibile care transmit la fiecare patru minute informații din galeriile de fund.” R.I. 22 XII 77 p. 6 //din *tele*⁻² + *grizometrie*//

teleimprimător s.n. (comunic.) –Aparat telegrafic care permite transmiterea directă a unui text prin dactilografiere și recepția lui la postul de destinație– „La mai mult de o săptămână de la tragicul eveniment, Televiziunea Română n-a găsit știrea pe *teleimprimatoarele* sale. Pe ecranul vinovatei tăceri, lozinca ucigătoare: «Moarte intelectualilor!».” R.I. 8 VI 91 p. 4; v. și *display* (1975) (din *tele*⁻² + *imprimator*, după fr. *téléimprimeur*; DEX)

teleînregistrare s.f. –Înregistrare de la distanță– „Metoda *teleînregistrării* parametrilor biologici permite cercetătorilor să studieze comportarea organismului uman la excitațiile venite din mediul înconjurător.” Sc. 11 XII 65 p. 6 //din *tele*⁻² + *înregistrare*; FI. Dimitrescu în LR 2/70 p. 143; DEX-S//

telegurnal s.n. –Emisiune de televiziune în care se transmit știrile curente– „*Telegurnalul* (de ce nu «telegurnalul»?) se prezintă într-un cadru nou.” R.lit. 15 VIII 75 p. 17 (din *tele*⁻¹ + *jurnal*, după modelul lui *radiojurnal*; Th. Hristea P.E. 137; L. Seche în LR 3/65 p. 409, 1/74 p. 77, FC I 24, 140, VRC 273; DEX, DN3)

telemanie s.f. (peior.) –Mania de a urmări cu orice preț și în orice condiții emisiunile de televiziune– „[Cik Damadian] reușește în «Munca silnică» o satiră elocventă a *telemaniei*.” Sc. 30 VI 68 p. 4 (din *tele*⁻¹ + *manie*; cf. fr. *télémanie*; MNC 1976; DN3)

telematic, -ă adj. –Care folosește rețelele de telematică– „Annecy va fi primul oraș *telematic* din Franța.” R.I. 12 X 79 p. 6; v. și *viditel* (din fr. *télématique*; DMC 1978)

telematică s.f. (inform.) „Informația «telematizată». Autoritățile franceze au anunțat recent un șir de hotărâri privind crearea unei vaste rețele de «*telematică*», tehnica transmiterii la mare distanță și valorificării informațiilor, care combină informatica (computere de mari dimensiuni și «bănci» gigantice de date) cu sateliții și alte procedee moderne de comunicații (telefonie, telex, teleconferință, videoconferință, instalații de telecoptere, sisteme teletext)”. Sc. 3 III 79 p. 5 (din fr. *télématique*; cf. it. *telematica*; DMC 1978, DPN 1979)

telematizat, -ă adj. 1979 –Referitor la telematică– v. *telematică*

telemecanic, -ă adj. –Care controlează și comandă funcționarea mecanismelor de la distanță– „La Dnepropetrovsk (Uniunea Sovietică) a fost realizată o instalație *telemecanică* pentru una din minele carbonifere ale bazinului Donet.” Sc. 25 III 64 p. 3 (din fr. *télémeccanique*; FI. Dimitrescu în LR 2/70 p. 143; DTP; DEX, DN3)

telemobil s.n. (comunic.) –Telefonie mobilă celulară– „*Telemobil* vă însoțește pretutindeni. *Telemobil* vă apropie la dorință orice colț al lumii. Pentru a nu pierde nici o afacere, pentru a putea fi contactat oriunde, abonați-vă la serviciul *Telemobil* oferit de Telefónica România.” R.I. 6 IV 93 p. 13. „Abonați-vă la serviciul *Telemobil* oferit

de Telefónica România.” Ev.z. I VI 93 p. 2.; v. și *telefon mobil celular* //abreviere din *telegfon*] + *mobil*//

telenoapte s.f. (rar) –Noapte (de revelion) cu program non-stop la televiziune– „Alături de clou-ul celei mai lungi *telenoapți* – am numit «show-ul» lui A.B. – secvențele de teatru au pigmentat programul cu câteva clipe preponderent vesele, așa cum se cuvinea în noaptea dintre ani.” Cont. 8 I 71 p. 4; v. și *happy-end* (din *tele*⁻¹ + *noapte*)

telenovelă s.f. (spect.) –Serial TV, de obicei latino-american– „*Telenovela* este un foileton televizat, inspirat din soap opera [...]” D. 141/95 p. 2. „Un cuplu de aur al *telenovelei*.” Ev.z. 14 XI 96 p. 14; v. și 29 XI 96 p. 16 (din sp. *telenovela*; DPN 1983)

teleobservă vb. I –A observa cu atenție emisiunile de televiziune– „Cineva, nicăieri nu s-a specificat cine anume (sau oare teleobservatorul n-a *teleobservat* cu atenția cuvenită?), a scris în sfârșit o partitură, și nu o partitură «în general», ci o partitură pentru un anumit actor.” Cont. 9 III 79 p. 8 (din *tele*⁻¹ + *observa*; DEX-S)

teleobservator s.m. –Observator atent al emisiunilor de televiziune– „*Teleobservator*” Cont. 18 X 74 p. 6; v. și *teleobserva* (din *tele*⁻¹ + *observator*; DEX-S)

teleonomie s.f. (biol.) „Pentru prima dată noțiunea *teleonomie* a fost definită de către C.S. Pitterndrich, în lucrarea sa «Behavoir and evolution» (Comportare și evoluție), 1956, pentru a desemna mecanismele de reglare celulară care sînt determinate în mod obiectiv de anumite legități. Tot în cadrul biologiei, noțiunea *teleonomie* deține un loc central, în interpretarea naturii organismelor vii, la cunoscutul om de știință francez Jacques Monod.” Cont. 8 IV 77 p. 2 (din fr. *télé[om]nomie*; PR 1972; DN3, DEX-S)

teleoperator s.n. „Este lesne de înțeles ce poate fi un *teleoperator*. Este un aparat care execută o serie întreagă de mișcări dintre cele mai complicate sub directa îndrumare a omului, care se află la mare distanță de mediul în care operează aparatul, dar care vede pe un ecran de televiziune ceea ce are de făcut.” Cronica 5 IX 75 p. 10 (din engl. *teleoperator*, fr. *téléopérateur*; BD 1970, PR 1973; DEX-S)

teleportantă s.f. 1975 –Purtare la distanță– v. *paranormal* //din *tele*⁻² + *portantă*//

telepublicitate s.f. –Publicitate prin intermediul televiziunii– „*Telepublicitate*?” Cont. 24 IX 65 p. 2 (din *tele*⁻¹ + *publicitate*; DEX-S)

telerecital s.n. –Recital susținut în cadrul unei emisiuni de televiziune– „*Telerecitalul* Al. Giugaru de săptămîna trecută în care Goldoni, Molière, Caragiale ne-au apărut luminați de rîsul tranșant al protagonistului.” R.lit. 21 VI 73 p. 23. „Căci ceea ce unifica «măștile» *telerecitalului* de săptămîna trecută era tocmai inteligența ca vocație a meseriei.” R.lit. 25 IX 75 p. 17 (din *tele*⁻¹ + *recital*; DEX-S)

teleredactor s.m. –Redactor al emisiunilor de televiziune– „Telespectatorii au putut urmări cu interes și satisfacție pe scriitorii aflați la masa lor de lucru, cărora *teleredactorii* le-au pus întrebarea stereotipă dar esențială: ce ne veți da în '75?” R.lit. 9 I 75 p. 16 (din *tele*⁻¹ + *redactor*; DEX-S)

teleredacție s.f. –Redacție a emisiunilor de televiziune– „Lăudabilă intenția de luni seara a *teleredacției* literare [...] de a face pe telespectatori să rîdă.” R.lit. 3 IV 75 p. 16 (din *tele*⁻¹ + *redacție*; DEX-S)

telerepórter s.m. 1966 –Reporter al emisiunilor de televiziune– v. *telegenic* (din *tele*⁻¹ + *reporter*; cf. fr. *téléreporter*; FC I 140, L. Seche în LR 3/65 p. 410, atestări din 1964; DEX-S)

telerevelion s.n. –Emisiune de televiziune prezentată în noaptea de revelion– „Toma Caragiu a avut câteva clipe memorabile de haz care vor rămîne în antologia *telerevelioanelor*.” Cont. 8 I 71 p. 4. „*Telerevelion*. Ora 21. Apăsăm pe butonul televizorului și... începe programul festiv din noaptea Anului Nou.” I.B. 20 XII 73 p. 3. „Apreciind cum se cuvinea munca intensă a regizorilor, redactorilor, cîntăreților, actorilor, să selectăm din *telerevelion* [...]” f.d. (din *tele*⁻¹ + *revelion*)

telerrubrică s.f. –Rubrică fixă la emisiunile de televiziune– „Prezentatorii unora din *telerrubricile* noastre sînt însă la acest punct într-un mare defect.” Cont. 18 II 66 p. 6. „Se pare însă că cel puțin una din povețele persiflante ale lui Anton Pann este urmată cu grijă de unele *tele-rubrici*.” Gaz.lit. 25 VII 68 p. 6 (din *tele*⁻¹ + *rubrică*)

telescaun s.n. (sport) –Teleferic cu cablu unic de care sînt atașate scaune– „În anii 1969–1970 vor mai fi realizate: un teleschi la Sinaia și un *telescaun* la Predeal.” R.I. 13 XI 68 p. 7. „La Predeal, cele două *telescaune* și două teleschiuri au fost renovate și modificate.” R.I. 22

XI 75 p. 5; v. și *teleschi*, *teletransport* (1971) (din *tele*⁻² + *scaun*, după fr. *télésiège*; DMN 1966; Fl. Dimitrescu în LR 2/70 p. 143, A. Beyrer în SCL 5/76 p. 537; DEX-S)

teleschi s.n. (sport) –Instalație de teleferic pentru schiori– „Elicopterul francez Super-Frelon 03 a realizat recent o performanță, transportând de la Nisa la stația *teleschi* din Auron (2.500 m) un cablu de *teleschi* cântărind circa 2 tone.“ R.l. 10 IV 65 p. 3. „Telescaunele și *teleschiurile* de la Cota 1400 și Vîrful cu Dor vor funcționa cu program continuu [...]“ Sc. 29 XII 76 p. 5; v. și *minicar*, *telecabină*, *telescaun* (din fr. *téléski*; DMC 1966; Fl. Dimitrescu în LR 2/70 p. 143; DN3; DEX-S)

telescopát, -ă adj. –(Obiect) compus din elemente care se introduc unul în altul– „A fost expusă o colecție de caravane și remorci. Unele, pliante, încap în portbagaj, altele, ingenios *telescopate*, se transformă pe loc într-un apartament cu trei camere și tot confortul.“ Cont. 16 V 69 p. 10 (cf. fr. *télescope*, engl. americ. *to telescope*; DZ)

telescriptór s.n. (comunic.) –Teleimprimator– „Un telefon obișnuit și un *telescriptor*, de asemenea obișnuit, conectate printr-un fonotip – un aparat care transformă sunetele în semne grafice [...] reprezintă un sistem de telefon pentru surzi, prezentat recent la Geneva.“ I.B. 22 III 73 p. 4 (din fr. *téléscripteur*; LTR, DTP; DEX, DN3)

teleshopping s.m. (cuv. engl.) –Emisiune de televiziune care cuprinde sfaturi pentru cumpărături– „*Teleshopping*“ Ev.z. 12 I 95 p. 6; v. și 29 XI 96 p. 7 (cf. it. *teleshopping*, fr. *télé achat*; PN 1987)

telespectátor, -toáre s.m.f. 1975 –Persoană care urmărește emisiunile de televiziune– v. *flash*, *număr-record*, *telecronicar*, *teledactor*, *teledacție*, *teletext*, *videopicup* (din *tele*⁻¹ + *spectator*; cf. fr. *téléspectateur*; PR 1949; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 394; FC I 140, L. Seche în LR 3/65 p. 410, F. Hassan în LR 3/74 p. 195; DEX, DN3)

telespectatoríme s.f. –Mulțimea telespectatorilor– „Am fi vrut să scriem despre ciocănitorea Woody [...] cioara Inki, ursul Panda și alți eroi care au cucerit *telespectatorimea*.“ R.lit. 6 IV 78 p. 17. „Iată un Jerry Lewis care, din câte știu, a făcut să se zguduie de ris *telespectatorimea* de duminică seara.“ R.lit. 14 IX 78 p. 17 (din *telespectator* + *-ime*)

telespícher¹ s.m. –Crainic al televiziunii– „De aceea, pronunțarea incorectă a unor nume proprii, mai ales la *telespicher*, îl surprinde pe spectatorul informat.“ Cont. 23 IV 65 p. 2; v. și Sc. 9 XII 65 p. 5 [pron. greșit *telespicher*] (din *tele*⁻¹ + *spicher*; cf. fr. *téléspéaker*)

telespícher² s. (tehn.) –Tip de aparat prin care se comunică la distanță– „Timp de zece zile ei «se scufundă» treptat la o adâncime simulată de 40 metri (40 de atmosfere), rămînînd în tot acest timp în legătură cu lumea exterioară prin intermediul *telespicherului*.“ Sc. 3 IV 74 p. 6 [scris și *telespacher*; pron. greșit *telespicher*] (din *tele*⁻² + *spicher*, după model engl.)

teleșcoală s.f. (înv.) –Emisiune de televiziune pentru elevi care vine în sprijinul școlii– „Emisiunile de *teleșcoală* sau telelectiile se vor adresa, desigur, în primul rînd, elevilor, dar și populației adulte.“ Cont. 1 VIII 67 p. 5. „În premieră [...] «telegădinița». Televiziunea și-a inaugurat un nou ciclu de emisiuni dedicate celor mai mici «elevi» – preșcolarii. În fiecare marți și miercuri [...] în cadrul cunoscut de cîțiva ani al rubricii «*Teleșcoală*».“ Sc. 26 X 75 p. 4 (din *tele*⁻¹ + *școală*; cf. fr. *télé-enseignement*; DMC 1960; DN3)

teletáx s. (telef.) „Aparatul care înregistrează impulsurile se numește «*teletax*» și este din import.“ I.B. 15 XII 73 p. 3 //din *tele[fon]* + *tax[are]*; DEX-S//

teletécă s.f. –Colecție de filme de televiziune– „Cadavrul viu» poate fi considerat una dintre realizările televiziunii care merită să figureze într-o «filmotecă» sau «*teletécă*» de aur.“ Săpt. 18 IV 75 p. 6 (din fr. *téléthèque*; DMC 1966)

teletéxt s.n. (tehn.) „Vizitatorii [expoziției din Berlinul occidental] au privit cu interes sistemul denumit «Videotext» sau «*Teletext*», grație căruia telespectatorii pot primi la domiciliu «programe de actualități individualizate», adică programe alcătuite, pe baza preferințelor abonatului respectiv, comunicate prin telefon unui ordinator central care dispune – în dispozitivul său de memorizare – de o «bancă» de știri privind evenimentele zilei.“ Sc. 7 VIII 77 p. 6. „Vînd televizor Akai, model deosebit, superprofesional, sigilat, *teletext* [...]“ R.l. 9 VII 93 p. 12. „Televiziunea daneză a inaugurat cu titlu experimental un nou gen de emisiuni, denumit *teletext*. Ele constau în transmiterea de informații scrise pe care telespectatorul, după dorință, le poate face vizibile pe micul ecran.“ Sc. 1 X 77 p. 6; v. și R.l. 29 V 80

p. 6; v. și *telematică*, *videotape* (1980) //din *tele*⁻¹ + *text*; cf. it. *teletext*; DPN 1981; DEX-S//

teletóp s.n. –Emisiune de televiziune în care se prezintă topurile– „Iată, de pildă, deschizi, numai pentru o clipă, să vezi «*Teletopol*». Pentru că de multe ori această emisiune a avut un spirit deosebit, constăți că s-a produs o schimbare.“ R.lit. 28 VII 72 p. 25. „A doua emisiune aflată și ea la cea de a doua ediție este Parada cîntecului pentru copii. N-au tinerii «*teletop*», dar bine măcar că au o astfel de emisiune puștani.“ Săpt. 16 VI 78 p. 6 (din *tele*⁻¹ + *top*; DEX, DN3 – alt sens)

teletransport s.n. –Transport cu ajutorul telefericului– „Poiana Brașov. Peste cîteva zile un eveniment în «*teletransporturile*» montane: se fac ultimele probe și vor fi date în folosință noile «telecabine». Traseul lor este paralel cu al vechilor «telescaune duble», care, de altfel, vor continua să funcționeze.“ Cont. 22 I 71 p. 2 (din *tele*⁻² + *transport*; DEX-S)

televizionită s.f. (glumeț) **1.** – „Boală“ a celui care apare (prea) des în emisiunile de televiziune– „M.C. a fost, ca de obicei, foarte plăcută, dar, cu ceva mai mult «botișor» și răsfăț bulevardist: primele semne ale «*televizionitei*», pe sănătatea acestei talentate actrițe.“ R.l. 27 XII 74 p. 2. **2.** –Obiceiul de a privi prea mult emisiuni de televiziune– „Consecințele «*televizionitei*» la copii. Nervozitate, insomnie, scăderea puterii de concentrare, dureri de ochi și de cap, agresivitate – toate acestea constituie, conform unui studiu alcătuit de «Institutul pentru educație sanitară» din Stuttgart, efectele secundare ale viziunii excesive a emisiunilor de televiziune de către copii.“ Sc. 12 II 77 p. 5 (din *televiziune* + *-ită*, după tipul *apendicită*)

televizoríst, -ă s.m.f. 1973 **1.** –Persoană căreia îi plac programele distractive de televiziune– v. *teleast*. **2.** –Depanator de televizoare– „Landa a chemat un *televizoríst*.“ (din *televizor* + *-íst*; DEX-S – sensul 2)

télex s.n. (comunic.) –Serviciu de dactilografie la distanță cu ajutorul teleimprimatorului– „*Telex* comercial.“ I.B. 11 IV 74 p. 1. „Spre deosebire de convorbirea telefonică, după cum bine vă este cunoscut, *telexul* are avantajul că oferă un document scris, înlăturînd astfel posibilitatea eventualelor greșeli.“ R.l. 8 II 75 p. 3. „Nu, spune un fost funcționar la *telex* [...]“ R.l. 14 XII 78 p. 2; v. și *telematică*, *terminal*, *telexfax*, *Transpac* (din fr. *télex*; PR 1958, BD 1968; A. Beyrer în SCL 5/76 p. 538; LTR; DEX, DN3)

telexíst, -ă s.m.f. 1977 –Persoană care lucrează la telex– v. *primitor-distribuitor* (din *telex* + *-íst*; cf. fr. *télexiste*; PR 1972)

teleziár s.n. 1975 (formație glumeată, ad-hoc) –Emisiune de televiziune unde se transmit știrile curente– v. *televizoral*

tenorín s. (muz.) „După cum se știe, violoncelul îndeplinește, ca să spun așa, funcția de tenor. Noul nostru instrument ocupă aceeași întindere, și, ca atare, l-am numit «*tenorin*». Cutia de rezonanță, însă, are o altă formă. În plus, există un dispozitiv electronic special care amplifică și modifică timbrul sunetului, în limite foarte largi, producînd efecte sonore cu totul deosebite față de instrumentele tradiționale.“ R.l. 13 VI 73 p. 5. „De un larg interes s-au bucurat și studiile prezentate asupra unui nou instrument românesc: *tenorinul* realizat la Reghin, după proiectul unui grup de muzicologi clujeni.“ R.lit. 6 VI 74 p. 2 (din *tenor* + *-in*)

tensioactív, -ă adj. (chim.) –Care poate modifica tensiunea superficială a unui lichid– „Anul acesta în schelă au fost extinse un șir de metode avansate de extracție a țiteiului, cum sînt [...] tratamente cu substanțe *tensioactive*.“ Sc. 15 IX 62 p. 1 (din fr. *tensioactif*, engl. *tensioactive*; PR 1950; D.Min.; DN3, DEX-S)

tensioná vb. I –A produce încordare– „Dar un joc simulat, inautentic, un joc ce nu decomprimă, ci *tensionează* spiritul, o falsă jubilație [...]“ R.lit. 9 V 74 p. 5 (din *tensiune*; V. Guțu Romalo C.G. 168–169, atestări din 1971)

teráriu s.n. (bot.) **1.** „În prezent, la Grădina Botanică se lucrează la amenajarea unui *terariu* (stîncărie) unde vor fi cultivate plante ornamentale care în mod obișnuit cresc în sol pietros.“ Sc. 10 III 61 p. 1. **2.** –Spațiu amenajat pentru creșterea și observarea anumitor animale– „Dornic de senzații tari, T.K. din Johannesburg și-a petrecut nici mai mult nici mai puțin decît 36 de zile într-un *terariu*, în compania unor drăgălașe și nervoase cobre [...]“ Săpt. 22 III 74 p. 2 (din lat., fr., engl. *terrarium*, germ. *Terrarium*; Al. Graur în LR 2/58 p. 2, Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 394; DN3)

terasiér, -ă adj. –Care ține de terasament– „Constructorii Trustului utilaj *terasier* București au terminat și dat în exploatare primul

obiectiv din cadrul Complexului de amenajări hidroameliorative Albița-Fălciu.“ R.I. 29 IX 67 p. 1 (din *terasă* + *-ier*; DN, DN3 – alt sens, DEX-S)

teratrón s. (cuv. engl.; tehn.) „*Teratron* poate vedea prin ceață [...] Curiosul instrument este, cum era de așteptat, opera savanților britanici. El emite unde a căror lungime depășește lungimile de undă ale luminii, dar este mai mică decât cele folosite în radiolocație.“ Cont. 10 IX 65 p. 9 (DEX-S)

terawát s.m. 1977 –Care are o putere de un miliard de kilowați– v. *nanosecundă* // din gr. *teras* “un milion de milioane” + *watt*

tercót s.n. (text.) „Impermeabile de *tercot* (un material indigen – poliester de bumbac, produs la «Dacia»-București)“ Mag. 29 X 66 p. 6; v. și Sc. 14 III 81 p. 2 (din *ter[gal]* + *cot[on]*)

tergál s.n. (text.) –Tip de fibre textile obținute sintetic, țesătură din astfel de fibre– „Pentru început, țesătoria din Smeeni produce *tergaluri*, materiale pentru rochii și uniforme școlare.“ R.I. 3 III 75 p. 2 (din fr. *tergal*; PR 1958; LTR, DC; DEX, DN3, DEX-S)

teriléná s.f. (text.) –Tip de fibră sintetică în amestec cu lână– „Nou e faptul că țesătura din *terilená* va fi realizată și pentru perdele.“ I.B. 31 XII 60 p. 2. „Institutul pentru protecția muncii din Polonia a confecționat pentru muncitorii care lucrează în secții cu temperaturi ridicate o vestă-frigider din *terilen*. În țesutul vestei sînt încorporate canale prin care circula aer rece.“ Sc. 12 XI 67 p. 5 [și *terilen* s.n.] (din fr. *térylène*; PR 1950; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 394; LTR, DC; DEX, DN3)

teritál s.n. (text.) „Pentru prima oară s-au produs la noi în țară perdele din fire de *terital*, fire sintetice superioare.“ Sc. 2 XII 62 p. 2 (din it. *terital*, numele comercial al terilenei; DPN 1963; DN3)

teritorialitate s.f. în sint.s. *teritorialitatea legii* (jur.) „Principiul *teritorialității legii* penale, conform căruia legea penală română se aplică infracțiunilor săvârșite pe teritoriul țării noastre, fie că sînt comise de cetățeni români, fie că sînt săvârșite de către străini sau de către oameni fără patrie.“ Sc. 22 VI 68 p. 2 (din *teritorialité*; DEX, DN3)

termen-limită s.n. –Ultimul termen– „Patinatorii au *termene-limită* de evoluție pe gheață: o oră și jumătate sau două ore.“ Cont. 22 I 71 p. 2. „De reținut că nu există un *termen-limită* de înscriere a dobînzii. Dimpotrivă, operațiunile de înscriere în librete sau de plată efectivă se fac oricînd.“ Sc. 10 VIII 75 p. 3. „Liderul organizației politico-militare șiite «AMAL», N.B., a declarat ziaristilor că nu este legat de un *termen-limită* în ceea ce privește problema ostacilor [...]“ R.I. 26 V 85 p. 6 (din *termen* + *limită*)

termicém s. (tehn.) –Tip de lubrefiant– „*Termicemul* lubrefiază pereții interiori ai lingotierelor, asigurînd astfel fabricarea unor lingouri cu suprafațe curate, fără defecte și impurități.“ Sc. 17 III 71 p. 6 (probabil din *term[ic]* + *ICEM* “Institutul de Cercetări Metalurgice”)

termicián s.m. „O profesiune nouă: *termicienii*. Preocuparea tot mai largă pe toate meridianele pentru economisirea energiei și combustibilului a dat naștere la o nouă profesie, «*termicienii*». Aceștia își propun să identifice căi și mijloace prin care să se reducă cît mai substanțial consumul de energie și combustibil în întreprinderi ca și în locuințele particulare.“ Sc. 31 V 79 p. 5 (din fr. *thermicien*; PR 1950; DEX-S)

terminál, -ă adj. –Care termină, care reprezintă punctul final– „Calculatorul electronic din Wiesbaden este legat de 800 echipamente *terminale* cu afișaj luminos și telex, instalate pe întregul teritoriu al țării.“ R.I. 1 X 76 p. 6; v. și *bancă* (de informații), *display* (1975), *ordinator*, *programator*, *superminiaturizat*

terminál s.n. 1. (transp.) –Ansamblul instalațiilor pentru încărcarea/descărcarea petrolierelor, la capătul unui pipe-line– „Regina Marii Britanii, Elisabeta a II-a, a inaugurat [...] noile *terminale* de la Sf. Fergus, de pe țărmul scoțian al Mării Nordului, destinate recepționării gazelor naturale exploatate la Frigg.“ Sc. 10 V 78 p. 6. 2. (transp.) –Ansamblul echipamentelor pentru încărcarea/descărcarea containerelor în/din mijloacele de transport– „Recent, a luat ființă în stația Ploiești Nord un *terminal* – cum se spune – de transcontainer de care vor beneficia și localitățile Brazi, Valea Călugărească, Scăieni.“ Sc. 24 III 74 p. 5. 3. (transp.) –Aerogară urbană care servește drept punct de sosire sau de plecare a pasagerilor– „*Terminalul* companiei Alitalia la Roma este la Stazione Termini.“ 4. (inform.) –Periferic al unui calculator, organ de intrare sau ieșire a datelor– „*Terminalul* cărbunelui. Rapoartele statistice primite de

Ministerul Industriei Cărbunelui al R.S.S. Ucrainiene s-au împuținat considerabil. Ele au fost înlocuite prin canalele de televiziune ale instalațiilor videoterminal [...]. Cu ajutorul «*terminalului*», cum au denumit specialiștii acest sistem, se poate lua legătura imediat cu centrul de calcul principal al ministerului, obținînd pe ecran răspunsurile ce interesează.“ Sc. 23 II 74 p. 6. „[...] se poate elabora un sistem de trasat curbe plane folosit în proiectări automate, precum și în realizarea unor *terminale*.“ R.I. 15 XII 78 p. 5; v. și *Euronet*, *minicalculator* (din engl., fr. *terminal*; BD 1966, PR – sensul 1 – 1950, sensul 2 – 1970, sensul 3 – 1960, sensul 4 – 1960; LTR, DTR; DEX – alt sens, DN3, DEX-S)

termíst-tratamentíst s.m. 1974 –Muncitor termist specializat în tratarea plăcilor fibrolemnoase– v. *curățitor-sablator*, *turnător-formator* (din *termist* + *tratamentist*)

termistór s.n., s.m. (fiz.) „–Nu ne-ai spus totuși ce sînt *termistoarele* [realizate la Cluj] –Niște elemente de circuit în semiconductoare care au proprietatea de a-și modifica rezistența electrică în raport de temperatură. Se folosesc la protecția circuitelor și a tuburilor electrice, la pornirea motoarelor, la reglarea temperaturii etc.“ R.I. 10 I 75 p. 3; v. și *microproducție* (din fr., engl. *thermistor*; PR 1956; DF, DMA, LTR, DTR, TDE, DTM; DN3, DEX-S)

termoacústic, -ă adj. 1971 (tehn.) –Referitor la căldură și la sunete– v. *locuință-tip* (din fr. *thermo-acoustique*; DEX, DN3, DEX-S)

termobiológic, -ă adj. (biol.) „Biologul doctor C. Picos, conferențiar la Universitatea din București, are o pasiune mai puțin obișnuită. De aproximativ un sfert de secol el și-a consacrat eforturile științifice studierii efectelor temperaturii asupra organismelor vii. Ale temperaturilor ridicate și ale celor scăzute. Universul *termobiologic* pe care îl a deschis acest studiu s-a dovedit, de la început, surprinzător.“ Trib. Rom. 1 XII 78 p. 5 //din *termo-* + *biologic*//

termobúr s. (cuv. rus.; tehn.) „În Pamir, ca și în apropierea polilor Nord și Sud, a fost încercat noul instrument sovietic de forat ghețării, *termoburul*.“ I.B. 31 VIII 73 p. 4

termocoláre s.f. (tehn.) –Lipire (a stofei) cu ajutorul căldurii– „Greutatea costumului bărbătesc de 1,8 kg a fost diminuată la 1,3 kg. Acest lucru a fost posibil prin reducerea greutateii țesăturilor și a unor materiale auxiliare, prin introducerea tehnologiei de *termocolare* în confecții, îmbunătățindu-se concomitent parametrii funcționali.“ R.I. 11 I 77 p. 3. „Operația de *termocolare* se aplică și la costume de școlari.“ f.d. (din fr. *thermocollage*; DT)

termocontractábil, -ă adj. –Care se contractă la căldură– „Pentru preambalare, afit a produselor legumicole proaspete, cît și a celor în stare prelucrată, institutul nostru [...] a realizat alte două sortimente de peliculă *termocontractabilă*, de astă dată din policlorură de vinil.“ R.I. 23 X 75 p. 2; v. și *inscripționare* (1973) (din *termo-* + *contractabil*; DEX-S)

termocúplu s.n. 1975 (fiz.) –Dispozitiv folosit pentru măsurarea căldurii– v. *microproducție*, *debitmetru* (din fr., engl. *thermocouple*; DTP, LTR, DF, TDE, DTM; DEX, DN3)

termofosfát adj., s.m. (tehn.) „În cadrul uneia din secțiile expoziției din Moscova a Uniunii artiștilor plastici din U.R.S.S. s-a prezentat un peisaj executat în pastel pe o placă de aluminiu. Este însă vorba de un pastel «*termofosfat*». Procedeu constă în a înlocui tradiționalii fixativi organici, care se descompun rapid, cu fixativi minerali, ca, de exemplu, cei fosfatici.“ Sc. 21 III 74 p. 6 (din fr. *thermophosphate*, rus. *termofosfat*; LTR, DT, OSRI)

termograf s.n. 1975 –Aparat care înregistrează grafic variațiile de temperatură– v. *termoviziune* (din fr. *thermographe*; DEX, DN3)

termográfic, -ă adj. –Realizat cu ajutorul termografului– „În institutul unde lucrez s-a realizat în premieră națională și mondială măsurarea *termografică* a răspunsului tumorii față de o substanță toxică și netoxică.“ Fl. 2 VIII 79 p. 9 (din *termograf* + *-ic*; DN3)

termogramă s.f. (tehn.) –Curbă de înregistrare grafică a temperaturii– „În mai multe clinici din Moscova, Leningrad și Kiev se utilizează un nou mijloc de diagnostic – metoda *termogramei*. Primele experiențe sînt bazate pe proprietatea cristalelor lichide de a se împrăstia asemenea apei și de a-și schimba culoarea în urma fluctuațiilor de temperatură. Ele au demonstrat că temperatura pielii crește în zona unde are loc un proces inflamator, sau unde se dezvoltă o tumoră.“ R.I. 8 XI 76 p. 6 (din fr. *thermogramme*, engl. *thermogram*, germ. *Thermogramm*; LTR, TDE; DN3)

termomineral, -ă adj. –(Apă termală) cu săruri minerale– „În urma descoperirii unor izvoare cu apă *termominerală*, în județul Timiș și

Bihor se vor amenaja sere și solarii calde, care vor utiliza energia termică eliberată prin circulația apei termale.“ R.I. 13 IX 77 p. 5 (din *termo-* + *mineral*)

termoplástic, -ă adj. (chim.) –Care capătă plasticitate sub efectul căldurii– „Au apărut sacșetele *termoplastice*, perfect impermeabile, pentru bomboane.“ Sc. 7 X 61 p. 4; v. și *pasphil* (din fr. *thermoplastique*, engl. *thermoplastic*; PR 1956; TDE, TDTF; DEX, DN3)

termorezistent, -ă adj. (tehn.) –Rezistent la temperaturi înalte sau la presiune– „Aceste țesături sînt neinflamabile, *termorezistente*.“ I.B. 28 III 63 p. 3. „De remarcat de asemenea și noile produse executate – pentru prima oară – din sticlă *termorezistentă* cu grad sporit de rezistență la șocuri puternice de la 250 la 25 grade Celsius.“ R.I. 3 VIII 79 p. 2; v. și *vitrat* (din fr. *thermorésistant*; PR 1968; LTR; DN3)

termosudabil, -ă (adj.) –Care se sudează prin căldură– „Încă din primele zile ale anului, cumpărătorii au remarcat în magazinele alimentare [...] carnea în caserole de polistiren cu folie *termosudabilă*.“ I.B. 11 II 76 p. 1; v. și R.I. 8 XII 81 p. 5 (din *termo-* + *sudabil*)

termoviziune s.f. (tehn.) –Vizualizare a variațiilor și diferențelor de temperatură– „Printre metodele folosite la reconstrucția «orașului vechi» [Cracovia] se află și cea care, cu ajutorul unei camere de «*termoviziune*», «iluminează» fațadele clădirilor vechi. Astfel, sînt descoperite, sub stratul de zugrăveală, modificări diverse și rămășițe ale arhitecturii și decorațiilor interioare vechi [...] *Termoviziune* este numele procedurii de detectare rapidă și prevenire a incendiilor în regiunile acoperite cu păduri pus la punct în Suedia. Este vorba de o cameră de televiziune ce înregistrează, de la 200–300 metri înălțime, diferența de temperatură, la sol, începînd cu 0,2 grade Celsius. În felul acesta «*termoviziunea*» poate semnală din timp cel mai mic incendiu.“ I.B. 7 II 75 p. 4. „La institutul de oncologie din Capitală se folosește de curînd, cu succes, termograful – un nou aparat pus la punct de cercetători români – în diagnosticarea tumorilor profunde. Față de aparatele clasice, așa-numitele aparate de *termoviziune*, termograful înregistrează nu numai radiațiile infraroșii, ci și căldura în general, transmisă de țesuturile din profunzime.“ R.I. 25 XII 75 p. 5 //din *termo-* + [*tele*]viziune, după un model străin//

termovizor s. (med.) „*Termovizorul* este un aparat folosit de institutul de chirurgie clinică și experimentală a Academiei de Științe Medicale din U.R.S.S. pentru diagnosticarea bolilor vaselor sanguine.“ Cont. 29 X 65 p. 8. „[...] aparatul denumit *termovizor* care urmărește cîmpurile termice ale scoarței cerebrale.“ R.I. 10 VI 86 p. 6 (din rus. *termovizor*; DEX-S)

terocél s. 1978 –Tip de colorant– v. *colorom*

terpinól s.n. (chim.) „«*Terpinol*» este numele unei soluții ce se poate utiliza în gospodărie la subțierea vopselelor și emailurilor [...]“ R.I. 8 VII 85 p. 5 (din fr. *terpinol*; DEX-S)

Terrashima s.f. –Întregul glob distrus ca Hiroșima– „[...] Pămîntul să nu devină niciodată o *Terrashima*, pe care nu ar mai exista nici hiba-kusha, nici nissei.“ R.I. 13 VIII 85 p. 6 [pron. *terașima*] (din *Terra* + [*Hiro*]shima)

terturán s. 1966 –Tip de material plastic– v. *pasphil*

téster s.n. (tehn.) –Dispozitiv de încercare, de probă– „Am reținut, de asemenea, că I.D.M.S.-ul, la livrarea autoturismelor, asigură un serviciu nou – verificarea mașinilor cu *tester* electronic și reglarea acestora [...]“ R.I. 21 V 77 p. 5. „Unitatea «Autoservice» [...] a fost dotată cu un *tester* electronic capabil să stabilească orice defect la motor.“ R.I. 29 XI 77 p. 5. „Dispeceerul de serviciu al Atelierului A.C.R. din str. S.R. ne-a răspuns că aici nu se pot face asemenea verificări și reglaje, neexistînd [...] *testerul* electronic, analizatorul de gaze [...]“ Sc. 23 VI 79 p. 5; v. și R.I. 26 IV 77 p. 5 (din engl. *tester*; fr. *testeur*; PR 1950; LTR; DEX – alt sens, DN3, DEX-S)

tetrafonie s.f. 1975 –Tehnică de înregistrare și redare muzicală bazată pe folosirea a patru surse acustice– v. *ambiofonie* (din fr. *tétraphonie*; PR 1970; DEX-S)

tetrapác s. „La Întreprinderea de industrializare a laptelui din Piatra Neamț a fost pusă în funcțiune o nouă instalație de mare capacitate pentru îmbutelierea laptelui în ambalaje nerecuperabile, denumită «*Tetrapac*», capabilă să livreze zilnic comerțului circa 10000 pungi din carton cașerat de 0,5 litri.“ R.I. 7 IX 76 p. 5. „În ultimul trimestru al acestui an vom face cunoștință cu câteva noutăți: lapte livrat în *tetrapac*, un nou tip de ambalaj gen pachet, din carton cașerat.“ R.I. 30 IX 77 p. 5 [scris și *tetrapak*] //din *tetra* “patru” [colțuri] + *pac[het]*; LTR//

tetraploíd, -ă adj. 1984 (biol.) –(Despre celule) care are patru seturi de cromozomi– v. *diploid* (din fr. *tétraploïde*; PR 1948)

textile-galanterie-tricotaje s. –Magazin unde se desfac textile, obiecte de galanterie și tricotațe– „Tot aici există o unitate de *textile-galanterie-tricotațe*, alta pentru desfacerea cărnii, precum și o piață agroalimentară acoperită.“ Sc. 17 XI 78 p. 5 (din *textile* + *galaterie* + *tricotațe*)

textín s. –Tip de material din care se lucrează încălțăminte– „În colecția de modele pregătită de fabricile de încălțăminte pentru diferitele sezoane ale acestui an, un loc însemnat îl ocupă cele din *textin* și plastin.“ Sc. 13 II 67 p. 2 (din *text[il]* + *-in*)

textofón s.n. (cuv. engl.; comunic.) „În Marea Britanie a avut loc o premieră mondială [...] au fost instalate telefoane pentru surzi. Principiul acestei invenții inedite, care poartă numele de «*textofon*», este simplu: abonatul sau clientul cu defecte ale sistemului auditiv imprimă cu degetele pe claviatura aparatului telefonic automat textul mesajului [...] Operatorul de la telefoane transmite aceste texte unei persoane cu auz normal, căreia îi este adresat mesajul.“ R.I. 17 VI 93 p. 8

textoid s.m. 1978 –Segment minimal de text unitar semantic– v. *microsegment* //din *text* + *-oid*//

TGV s.n. (transp.) –Tren de mare viteză construit de francezi– „«*T.G.V.*» sînt trei inițiale pronunțate foarte des de francezi și de turiștii străini de vreo doi-trei ani încoace. Ele înseamnă «Train de Grande Vitesse».“ Sc. 14 VII 84 p. 5 [pron. *tejevê*] (din fr. *T[rain de] G[rande] V[itese]*; DMC 1970)

thalidomidă s.f. (farm.) „A fost evocat cu acest prilej cazul *thalidomidei* – un produs vest-german care, consumat de femeile-mame, a dus la nașterea unor copii anormali.“ Sc. 3 IX 72 p. 6. „Multe medicamente tranchilizante (cum ar fi *thalidomida* sau conterganul care a fost utilizat în țările occidentale pînă mai acum cîțiva ani ca antivomitiv la femeile însărcinate în primele luni de gestație) pot exercita o acțiune nocivă.“ Cont. 16 III 79 p. 5. „Mamele victimelor se trataseră la începutul sarcinei cu contergan; *thalidomida*, una din componentele conterganului, a fost vinovată pentru malformațiile copiilor.“ R.I. 26 V 79 p. 6. „Presa internațională revine asupra cazului *Thalidomidei*.“ D. 98/94 p. 5; v. și *copil-monstru* (1962) [și *talidomidă*] (din germ., fr., engl. *thalidomide*; PR 1960; DC; DEX-S)

thalidomidomanie s.f. 1973 –Consum exagerat de thalidomidă– v. *focomelie* (din *thalidomidă* + *-manie*)

thanatologie s.f. –Știința cauzelor și naturii morții– „Ca și dragostea, moartea este considerată un subiect acceptabil numai în planul ficțiunii [...] Așa se întîmplă și cu *thanatologia*, care degenează în pălăvrăgeală despre circumstanțe exterioare, despre atitudinea celor din jur, despre o mie de probleme adiacente, de la primele asigurărilor pe viață, pînă la pompele funebre.“ R.lit. 7 II 75 p. 20. „Comunicările și referatele înscrise în program vizează o vastă arie de probleme referitoare la *thanatologie*, toxicologie, serologie medico-legală [...]“ R.I. 14 IX 84 p. 5 [scris și *tanatologie*] (din fr. *thanatologie*; PR 1950; DEX, DN3)

thinsulate s. (text.) „Iarna viitoare în S.U.A. își va face apariția pe piață o țesătură nouă, supranumită «*thinsulate*». La fel de călduroasă ca și clasicele țesături destinate îmbrăcămînții groase de iarnă, noua stofă este mult mai subțire. Este vorba de un amestec de microfibre țesute cu macrofibre, stratul izolator de aer dintre fibre împiedicînd împrăștierea căldurii interne.“ Sc. 13 V 79 p. 5. „În Statele Unite a fost realizată o țesătură cu proprietăți deosebite. A fost denumită «*Thinsulate*» și este produsă din amestecuri de microfibre pentru urzeală și de macrofibre pentru bătătură.“ R.I. 17 V 79 p. 6 [pron. *tinsuleit*] (din engl. americ. *thinsulate*)

thriller s.n. (cuv. engl.) –Roman, piesă de teatru sau film care provoacă senzații tari– „Un *thriller* nu poate fi lăsat pe seama improvizației.“ Cont. 13 II 60 p. 5. „*Thrillerul* are, însă [...] legile lui: trebuie să respecte logica și realitatea, sau măcar să dea o convenție credibilă, căci altfel ajunge să semene a science-fiction.“ R.lit. 6 VI 74 p. 16. „[...] cinema-ul cunoaște un singur «*thriller*», al lui Russel Braddon, intitulat «Finaliștii», în care un criminal se ascunde sub acoperișul Wimbledonului, pentru a ținti spre loja regală.“ Cinema 11/79 p. 17. „«Basic Instinct» [...] avea o acțiune trepidantă, un scenariu substanțial, un autentic *thriller*.“ R.I. 2 X 95 p. 2; v. și Cont. 14 II 69 p. 5, R.lit. 7 XI 74 p. 17 [pron. *trilăr*] (cf. fr. *thriller*; DMC 1958; Th. Hristea în LR 3/72 p. 187, Guția A. 28; DN3, DEX-S)

TIB s. „Alături de Tîrgul Internațional București – *TIB* – și Tîrgul

internațional de primăvară – TIBCO – Tehnoexpo întregeste programul principalelor reuniuni economice internaționale.“ I.B. 9 X 75 p. 1 (din *T[îrgul] I[nternațional] B[ucurești]*)

TÍBCO s. –Tîrgul internațional de bunuri de consum– „Constructorii din Pitești și Cîmpulung Muscel expun la TIBCO '78 patru variante de automobile Dacia 1300 – în construcție standard, de lux, break și tip camionetă.“ R.I. 5 V 78 p. 3. „Între 4 și 12 mai a.c. Bucureștiul va găzdui pentru a șasea oară Tîrgul internațional de primăvară – TIBCO '79.“ R.I. 4 IV 79 p. 4; v. și Sc. 3 V 79 p. 3; v. și TIB (1975) (din *T[îrg] I[nternațional de] B[unuri de C[onsum]*)

tichét s.n. 1971 –În transportul urban, pînă prin anii '80, bilet de călătorie cumpărat în avans, la un preț redus, în cel puțin zece exemplare– v. *precumpărat* (din engl., fr. *ticket*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

tiermondíst, -ă adj. –Privitor la „lumea a treia“– „«Alianța Populară Revoluționară Americană» [...] este o demagogică formațiune politică *tiermondístă* căreia Internaționala Socialistă îi oferă o suspectă «ospitalitate».“ „22“ 46/93 p. 14 (din fr. *tiers-mondiste*; cf. it. *terzo-mondista*; DPN 1980)

tifoso s.m. (cuv. it.; sport) –Microbist– „Ziarele de seară anunță că Italia a jubilat după cea de a doua victorie a echipei sale. Parcul Borghese a fost invadat de *tifosi* și se semnalează chiar un mort.“ R.I. 9 VI 78 p. 2. „La orele 12,32, *tifosii* [...] veniți peste noapte din toate colțurile Italiei, au explodat.“ Săpt. 30 VII 82 p. 12; v. și 12 VI 81 p. 8 [pron. *tifózo*]

timbrál, -ă adj. (muz.) –Caracteristic timbrului (muzical)– „Suita a II-a de balet «Daphnis și Chloe» de Ravel a cunoscut ceea ce se poate numi bogăția coloristică *timbrală* redată în tușe generoase, inspirate, dar totodată atent tratate: colaborarea cu corul «Madrigal» a fost exemplară în obținerea unui prețios aliaj *timbral*.“ Sc. 13 X 73 p. 6; v. și *oratorial* (din *timbru* + *-al*; DEX-S)

timbru s.n. 1974 (med.) –Bucăciță de hîrtie, plastic etc. care se lipește pe piele, servind drept suport pentru o substanță cu rol terapeutic– v. *chimioterapie* (formal din fr. *timbre*; DEX, DN3 – alte sensuri)

time-out s. (cuv. engl.) –În unele sporturi, scurtă întrerupere regulamentară a jocului acordată de arbitru și, prin extensie, scurtă întrerupere de orice tip– „Sună telefonul. «Time-out», pentru antrenorul N., solicitat de revista «Flacăra» la o întîlnire cu întreaga echipă.“ I.B. 13 III 74 p. 3. „[...] cu cîteva ore înainte de partidă, Karpov cere un *time-out*, evident pentru a se mai reface.“ R.I. 13 II 85 p. 5. „Time-out explicativ la evenimentele zilei.“ R.I. 1 IX 93 p. 9 [pron. *táim-aut*] (Il. Constantinescu în LR 1/73 p. 34, atestări din 1969; DN3, DEX-S)

time-share s. (cuv. engl.) –Cumpărarea unei locuințe dintr-o stațiune turistică de către mai mulți clienți, fiecare avînd dreptul să petreacă în ea un interval de timp proporțional cu suma achitată– „Nu de mult timp, pe piața românească a intrat un nou tip de servicii turistice – se pare destul de agreat peste hotare – vacanțele *time-share*.“ R.I. 1 X 94 p. 4. „După toate aparențele, în România afacerea de tip «*time-share*» este o afacere prosperă. Altfel nu se explică numărul mare de firme specializate în «vînzarea de timp», care au apărut în ultima perioadă precum ciupercile după ploaie.“ Expres 4/95 p. 15 [pron. *taimșéăr*]

time-sharing s.n. (cuv. engl.) –Time-share– „Odată aflate numele și adresa completă a posibilului client, acesta era invitat să participe la o prezentare de ofertă, unde i se propunea de fapt un tîrg: încheierea unui contract de «*time-sharing*».“ Expres 42/94 p. 7. „Clienții «*time-sharing*»-ului din Balotesti [...] sînt atrași printr-o scrisoare în care sînt anunțați că au cîștigat o excursie în Spania [...]“ Expres 4/95 p. 15 [pron. *taimșéaring*]

timing s. (cuv. engl.) –Alegerea momentului sau a cadentei potrivite în desfășurarea unei acțiuni, a unui joc sportiv etc.– „Prestînd un joc în adîncime, punînd mingea în joc cu un «*timing*» aproape fără cusur, el și-a ținut adversarul pe fundul terenului sau l-a atras la fileu pentru a-l pasa.“ R.I. 20 VII 74 p. 5. „[Schimbările trebuie] să fie treptate și să se respecte un anumit *timing* al derulării lor.“ „22“ 18/94 p. 11 [pron. *táiming*] (cf. fr. *timing*; CD; DMN 1962)

timoréz s.m. –Locuitor al insulei Timor– „Sărăcia localnicilor [din insula Timor] și starea de înapoiere în care sînt ținuti își sare în ochi. Este un lucru frecvent ca *timorezii* de sub stăpînirea portugheză să se descopere la trecerea albilor.“ I.B. 12 III 74 p. 4 (din *Timor* + *-ez*)

timp-recórd s.n. –Timp foarte scurt– „Oamenii au făcut eforturi deosebite, s-au familiarizat într-un *timp-record* cu materialele inedite folosite, cu utilajele de înaltă tehnicitate.“ R.I. 10 VII 69 p. 1.

„Redactarea într-un *timp-record* de trei ani, sub conducerea unui «stat major» alcătuit din 20 de persoane, a acestui prim volum a fost controlată în permanență de un calculator electronic.“ Sc. 5 II 75 p. 6; v. și *gonflabil* (din *timp* + *record*; cf. fr. *temps record*; DMN 1969)

tinerét-rezérve s. (sport) –Lot cuprinzînd echipa a doua– „Intenționez să promovez în primul lot pe U. și S.N., care s-au remarcat în echipa de *tineret-rezerve*.“ R.I. 14 XII 71 p. 2. „La Pitești L. a jucat la *tineret-rezerve* și a făcut o partidă grozavă.“ V.stud. 17 X 73 p. 6. „Echipa de fotbal (tineret) a țării noastre [...] va înflîni de la ora 15,30 pe stadionul Dinamo echipa de *tineret-rezerve* a clubului Dinamo.“ R.I. 9 X 74 p. 6 (din *tineret* + *rezerve*)

tipát, -ă adj. –Construit, modelat după un tip fix– „Manu, un gangster, nu este totuși *tipat* după modelele lansate dincolo de ocean. Atunci cînd împrejurările îl aduc în preajma unei femei tinere care are un copil, el dă la iveală setea după o altă existență.“ R.I. 11 VIII 69 p. 3 (din *tip* „model, formă“ + *-at*; cf. fr. *typé*; PR, L; C. Lupu în SCL 6/82 p. 506)

tipizáre s.f. (tehn.) –Acțiunea de standardizare– „Reducerea ciclului de cercetare-proiectare și asimilare în fabricație a produselor [...] prin extinderea *tipizării* și standardizării subsansamblelor, produselor și tehnologiilor [...]“ I.B. 18 I 85 p. 2 (din *tipizá*; DEX, DN3)

tipodimensiúne s.f. –Dimensiune tip– „Fabrica de mașini unelte și agregate, de pildă, va asimila în acest an 9 *tipodimensiuni* de mașini și agregate, din care 4 de concepție proprie, precum și o gamă de 11 elemente tipizate pentru mașini agregate.“ I.B. 15 II 67 p. 1. „La Luduș a început să funcționeze a patra fabrică de reșapat cauciucuri. Aici vor fi recuperate și revalorificate 50000 cauciucuri în opt *tipodimensiuni*.“ R.I. 5 V 75 p. 5. „Tipurile de apartamente vor fi altele decît cele actuale, avînd o reglare a instalațiilor pentru lățimi de 3–3,60 metri și lungimi de 5–7,50 metri, cu posibilități de diversificare față de aceste *tipodimensiuni*.“ R.I. 17 III 79 p. 3; v. și Sc. 4 VII 69 p. 3; v. și *cepuire* //din *tipo-* + *dimensiune*; A. Beyrer în SCL 5/76 p. 537; DEX-S//

tipotécă s.f. „Pe lîngă Imprimeria națională din Franța funcționează un original muzeu al caracterelor tipografice (cunoscut sub numele de «*tipotecă*»), care reunește seturi complete de litere și caractere din toate scrierile lumii.“ Sc. 14 VII 77 p. 5 (din *tip* „caracter de literă“ + *-tecă*, după model fr.; DEX-S)

tiramisù s. (cuv. it.) –Desert tipic italianesc– „Mina a spus că nu mîncă *tiramisù*.“ R.I. 16 VIII 96 p. 15; v. și Ev.z. 2 IX 96 p. 5

tisulár, -ă adj. (biol.) –Referitor la țesuturi– „Studiile [...] au urmărit evoluția fenomenelor de îmbătrînire, atît la nivel subcelular, celular, *tisular*, cît și al întregului organism [...]“ Sc. 16 XII 84 p. 2 (cf. fr. *tissulaire*; DN3)

titaníst s.m. 1985 –Pasager pe vasul Titanic în timpul naufragiului acestuia– v. *bărbat-cavaler* (din *Titan[ic]* + *-ist*)

titrá vb. I –A da un titlu (într-un ziar, revistă etc.)– „Cei 24 de copii sînt, cum *titrează* ziarul austriac «Volksstimme», victimele setei de profit.“ Sc. 3 IX 72 p. 6 (din fr. *titrer*; DN3 – alt sens)

tîmplár-modelór s.m. –Tîmplar care confecționează modele– „Vedeți, am lucrat ca *tîmplar-modelor* la turnătoria uzinelor «Tractorul» și am o pensie bună.“ R.I. 1 IV 75 p. 2 (din *tîmplar* + *modelor*)

tîmplár-montatór s.m. 1964 –Tîmplar care montează mobilele– v. *magazin-expoziție* (din *tîmplar* + *montator*)

tînr lup v. *lup tînr*

tîrg-concúrs s.n. –Tîrg în cadrul căruia au loc concursuri– „Se va deschide reputatul tîrg al olarilor, dar și unul – în piața Grivița – de jucării și miniaturi din ceramică realizate de copii, un *tîrg-concurs* cu premii.“ R.I. 31 VII 73 p. 2 (din *tîrg* + *concurs*)

tîrg-expoziție s.n. –Expoziție cu vînzare în cadrul unui tîrg– „Acum cîteva zile a avut loc la Sighet primul *tîrg-expoziție* din rasa brună de Maramureș.“ Sc. 31 III 62 p. 1 (din *tîrg* + *expoziție*)

toaletáre s.f. –Acțiunea de a curăța și face mai estetic– „Și în zona Casei Scînteii s-au efectuat lucrări de *toaletare* a spațiilor verzi [...]“ I.B. 2 IV 84 p. 3. „Se va face și *toaletarea* arborilor, plantîndu-se puieti în locul celor bătrîni și uscați.“ Libertatea 2 X 95 p. 2 (din *toaletá*; DN3)

tokápu s. (cuv. amerind.) „Recent, o comunicare a profesorului vest-german T.B. de la populația din Tübingen (cel ce a descifrat scrisul rongo-rongo al populației băștinașe din Insula Paștelui) repune lucrurile în adevărata lor valoare: și încașii își aveau scrierea lor. Timp îndelungat, prof. B. a studiat semnele și desenele de pe vasele de lut [...] ajungînd la concluzia că figurile geometrice policrome așezate în

pătrate, cunoscute sub denumirea de *tokapu*, care împodobesc aceste vestigii ale vechii culturi precolumbiene, sînt în realitate ideograme [...]“ I.B. 23 III 74 p. 6

tokiót, -ă adj. –Care aparține orașului Tokio– „Rata de creștere a populației *tokiote* [...] a fost cea mai scăzută din ultimul deceniu.“ R.I. 15 IV 73 p. 6 (din *Tokio* + -ot; DEX-S)

tolár s.m. (cuv. sloven) „*Tolarul*, moneda națională a Sloveniei, ar putea deveni integral convertibil la sfîrșitul acestui an.“ *Expres* 5/95 p. 13

tombaróli s.pl.tant. (cuv. it.) „Obiectele antice de mare valoare sustrate de acești «*tombaroli*», cum sînt numiți profanatorii de monumente istorice, sînt vîndute la prețuri mari.“ R.I. 28 II 77 p. 6

tomóffle s. (cuv. danez; bot.) „Patru exemplare ale unui hibrid creat artificial dintr-o celulă de roșie și una de cartof cresc de un an într-o seră a unui centru științific de la Copenhaga. Unul dintre «părinții» acestei noi plante, profesorul V.W., a denumit-o în limba daneză «*Tomoffle*» (derivat din *tomată* și *cartof*).“ R.I. 24 VII 78 p. 6. „*Tomoffel*-ul născut în Danemarca vine dintr-o tomată și un Kartoffel, cum se numește în daneză cartoful.“ Fl. 3 VIII 78 p. 20

tomográf s.n. (tehn. med.) –Aparat folosit pentru tomografii– „Prin *tomograful* computerizat știința pune la îndemîna medicinei încă o armă eficientă de luptă în slujba sănătății și vieții.“ R.I. 27 XII 82 p. 5 (din fr. *tomographe*; DN3, DEX-S)

tomografie s.f. (tehn. med.) –Procedeu de explorare radiografică prin care se obține o radiografie a unui singur plan de profunzime– „*Tomografia* prin calculator permite să se «vadă» creierul sau alte părți ale corpului omenesc în toate detaliile [...]“ R.I. 15 X 79 p. 6. „O metodă perfecționată de *tomografie* prin computer cu folosirea efectului emisiei de pozitroni pentru obținerea imaginilor creierului uman a fost pusă la punct în S.U.A.“ I.B. 12 XII 85 p. 8 (din fr. *tomographie*; PR 1930; DEX, DN3)

tomosintéză s.f. (med.) „Radiografii tridimensionale. O nouă metodă de radiografie, bazată pe «*tomosinteza* electronică», a fost pusă la punct în R.F. Germania: în doar cîteva secunde se obține o imagine tridimensională completă a organului respectiv. Imaginile sînt înregistrate pe o placă video-magnetică și proiectate pe un ecran TV permițînd astfel stabilirea operativă a diagnosticului.“ Sc. 21 II 75 p. 6 //din fr. *tomosynthèse*; DTN 1974//

tóner s.n. (cuv. engl.; tehn.) –Pulbere de grafit folosită la copiatoare și imprimante laser pentru reproducerea documentelor– „Pentru unii, exilul nu-și mai avea altă menire decît furnizarea de ajutoare: xeroxuri, *tonner*, computere, fax-uri, video ș.a.m.d.“ D. 149/95 p. 15. „Aproape o săptămînă rămăsese pe scări urma *tonnerului* care se vărsase din copiatoare.“ „22“ 14/96 p. 9 [și *tonner*] (cf. it. *toner*; PN 1981)

tonetă s.f. (com.) –Stand mic pe stradă unde se vînd cărți, dulciuri etc.– „În vara acestui an vor funcționa cu aproximație 150 mai multe unități sezoniere (piațete, *tonete*-gherete, cărucioare-scutere, triciclete) decît în vara anului trecut.“ I.B. 12 IV 62 p. 1; v. și *micromagazin* (după fr. *tonnelet*; A. Graur în SMFC IV 82, A. Beyrer în SCL 5/76 p. 537; DN3, DEX-S)

Tónic-Gál s.n. (alim.) „Cercetătorii de la Facultatea de industrie alimentară din Galați, în colaborare cu specialiștii de la întreprinderea de industrie locală, au realizat un nou tip de băutură răcoritoare: «*Tonic-Gal*».“ R.I. 19 VIII 75 p. 5 (din *tonic* + *Gal[ăți]*)

tontonmacút s.m. (cuv. fr.) –(Fig.) Bătăuș– „Din același leat juvenil acenic erau recrutați și *tontonmacuții* nocturni [...]“ R.lit. 25/93 p. 7

top (anglicism) 1. s.n. –Clasament al preferințelor, în special pentru spectacole, muzică etc.– „Unii soliști de muzică populară, soliști-vedete pe care îi întîlnim în toate *top*-urile de specialitate, au început să lanseze în textele lor mentalități curioase.“ Sc. 9 IV 74 p. 4. „Clasamentul se referă la prostul gust privind îmbrăcămintea, respectiv *top*-ul pe 1977 al celor ce dețin palmaresul prostului gust în modă.“ R.I. 24 XII 77 p. 6. „«Videodisco la Tănase» cu un bogat program de show-uri, melodii din *top*-uri, program electronic de lumini [...]“ R.I. 30 VII 84 p. 4; v. și Săpt. 5 IV 74 p. 7, 28 VI 74 p. 8, 29 XII 78 p. 1, Luc. 16 XII 78 p. 4, Săpt. 16 V 85 p. 7; v. și *compozitor-poet* (1972), LP, *topist*. 2. în sint. engl. *top secret* “ultrasecret” „Aparatul se plimbă printre mesele de party fastuos, se strecoară pe coridoare «*top secret*», traversează spații aparent pustii [...]“ Cont. 16 III 79 p. 8 (din engl. *top*; DMC 1960; M. Avram în SCL 3/72 p. 290; DEX, DN3)

top-modél s.n. –Manechin– „Sharone Stone, fostă *top-model* [are] o frumusețe, paradoxal, glacială.“ R.lit. 28 IX 92 p. 10. „[Claudia

Schiffer] va deveni noul *top-model* al casei Chanel.“ R.I. 13 IX 93 p. 11 „[...] *top-modelele* noastre sînt mai puțin [...] vorbărețe, e greu să legi o discuție cu ele.“ As 182/95 p. 11 (din engl. *top-model*; cf. it. *top-model*; PN 1981)

topíst, -ă s.m.f. –Persoană care alcătuiește o clasificare a preferințelor, în special muzicale– „«Poliția mulțumește» intră în *top* direct pe locul 6, la insistențele *top-iștilor* bucureșteni.“ Săpt. 2 II 73 p. 9. „În atenția «*top-iștilor*». Pentru a realiza o mai strînsă și mai dinamică colaborare cu dvs. [...] vom publica «mini-teste» de cunoștințe, mai exact de informații muzicale.“ Săpt. 16 III 84 p. 7. „S.C. (Tulcea): bine ai venit printre «*topiști*!»“ Săpt. 10 V 85 p. 7 (din *top* + -ist; cf. C. Lupu în SCL 6/82 p. 505; DEX-S)

tópleś s. –Număr de dans, de obicei pe scena unui cabaret, într-un costum de baie care lasă descoperiți sîinii– „Vom vedea la lucru, la dezbrăcat, la *topless* sau cum vreți să-i spuneți, șase fete curajoase.“ *Expres* 45/94 p. 5. „Club Aristocrat angajează fete între 18–30 ani [...] dansatoare (*topless*, striptease) și animatoare.“ Evz. 12 I 95 p. 7 (din engl. *topless*; cf. fr., it. *topless*; BD 1964, DPN 1970)

tópo s.n. –Plan topografic– „În scaunul din sînga, cu ochii la reperele de identificare dar și la harta «*topo*» pe care creionul trasează fiecare profil acoperit, se află inginerul geofizician F.“ R.I. 13 I 84 p. 5 (din fr. *topo[graphie]*; DEX, DN3 – exclusiv ca element de compunere cu sensul “loc”)

topoclimatologie s.f. –Ramură a climatologiei care studiază datele meteorologice de lîngă sol– „Institutul de geografie anunță scoaterea la concurs a unui post de cercetător științific principal gr. III la laboratorul de geografie fizică, colectivul de *topoclimatologie*.“ R.I. 30 XII 74 p. 4 //din gr. *topos* “loc” + *climatologie*; LGG; DN3, DEX-S//

tópos s.n. 1984 –Clișeu cultural– v. *barochist*, *debuta* (din gr. *topos* “loc”)

torționár s.m. 1. –Persoană care tortura, care schingiua în închisorile comuniste– „Un *torționar* în Biroul Electoral Suceava“ R.I. 21 IX 92 p. 2. „Cîți *torționari* (nu numai cîte victime!) a produs acest regim?“ R.I. 26 II 93 p. 1. „Anchetatorii de la MAI l-au închis în celulă cu doi *torționari* plătiți care au primit misiunea să-l tortureze.“ 11 46/95 p. 7; v. și Lupta 7 XI 95 p. 3; v. și *partizan*. 2. (greșit) –Purtător de tortă– R.I. 30 XII 77 p. 1; cf. Th. Hristea în *Semantică și semiotică*, 1981, p. 273 (din fr. *tortionnaire*; DEX-S „livresc”)

totalitarism s.n. (pol.) –Sistemul politic al regimurilor totalitare– „Nu este vorba numai de a demola [...] nomenclatura pentru că ar fi fost prin statut privilegiată, fără a avea competență și moralitate. A schimba fundamental sistemul generator de *totalitarism* înseamnă a demonta acele nervuri care mergeau pînă la celulele societății.“ R.I. 3 V 90 p. 2. „Țara aceasta a trecut prin *totalitarism*, ale cărui caracteristici le știm cu toții (arestarea inocenților, schizofrenizarea societății, dedublarea limbajului etc.)“ „22“ 38/93 p. 8 (din fr. *totalitarisme*; PR 1940; DEX, DN3)

totáyto s. 1978 (bot.) –Hibrid de roșie și cartof– v. *potato* //din *to(ma)to*//

toxicomán, -ă s.m.f. –Persoană dependentă de droguri– „În Italia se vorbește de peste 200000 de tineri *toxicomani*, iar substanța cea mai folosită este heroína.“ I.B. 20 IV 84 p. 4; v. și *emisiume-anchetă* (1972) (din fr. *toxicomane*; DEX, DN3)

toxicomaníe s.f. (med.) –Dependență în consumul de droguri– „E. de V., în bagajele căruia a fost descoperit un stoc de produse dopante, a recunoscut că în ultimul timp nu se putea lipsi de stimulente, implicînd și doi medici care i le procurau. Unul dintre aceștia, dr. M., binecunoscut în cercurile sportive cicliste ca un promotor al campaniei împotriva doppingului, nu recunoaște să fi încurajat *toxicomania*. M. afirmă că el s-a limitat să ajute un ciclist aflat în «criză de formă».“ R.I. 20 XI 75 p. 5. „Potrivit unui studiu al Asociației de ajutorare a victimelor *toxicomaniei* din R.F.G., 63% din populația activă vest-germană consumă bere în timpul serviciului [...]“ I.B. 30 V 86 p. 4; v. și Cont. 17 X 80 p. 8 (din fr. *toxicomanie*; DEX, DN3)

toxiinfecție (alimentară) s.f. (med.) –Infecție provocată de alimente contaminate cu substanțe toxice– „Provocînd *toxiinfecții* alimentare și alte boli, aceste animale [rozătoarele] constituie un pericol pentru sănătate.“ I.B. 21 V 75 p. 4. „Prevenirea *toxiinfecțiilor* alimentare în sezonul de vară.“ Sc. 12 VI 77 p. 4 (din fr. *toxi-infection*; DEX)

toxoplasmóză s.f. (med.) –Boală produsă de sporozoarul numit toxoplasmă, care parazitează celulele sistemului limfatic– „[...] unui

copil de câteva luni, pediatrii i-au diagnosticat *toxoplasmoză* congenitală, diagnostic confirmat apoi de noi și de parazitolog. "Cont. 3 II 84 p. 6 (din fr. *toxoplasmoze*; PR sec. XX; DN3, DEX-S)

toy-terrier s. (zool.) „Ciinele de pază absolut și cel mai mare concurent al legendarelor găște capitoline este micuțul ciine din rasa «toy-terrier». Simțul lui auditiv este atât de dezvoltat încât simte mișcări practic imperceptibile pentru celelalte rase canine.” R.l. 19 X 78 p. 5 [pron. *toi-teriér*] (din engl. *toy-terrier*)

tracomán, -ă s.m.f., adj. –Persoană care face din traci și din studierea istoriei și civilizației lor o adevărată obsesie– „[...] primii sînt «sincroniști» (maiorescieni, lovinescieni...), ceilalți sînt «protocroniști» (*tracomani*, «particulariști», pârvanieni, călinescieni).“ Luc. 11 II 84 p. 11 (din *trac* + *-man*; DEX-S)

tractorist-rutierist s.m. –Tractorist care are dreptul să conducă pe drumurile publice– „Calificat în meseria de *tractorist-rutierist*, a schimbat întinderea ogoarelor cu bătutul trotuarelor.” Sc. 27 XI 73 p. 4. „Maiștri construcții și instalații, muncitori, zidari, zugravi, izolatori termici și hidrofugi, necalificați, *tractorist-rutierist*.” I.B. 16 IV 74 p. 3. „[...] cursuri intensive pentru calificarea mecanizatorilor și ca *tractoristi-rutieristi*.” R.l. 14 III 84 p. 1 (din *tractorist* + *rutierist*)

trafalgár s.n. –Covoraș cu subiecte orientale naive– „O sumedenie de carpete plușate, așa-zisele «*trafalgaruri*»: cerbi și păuni, minarete, seraiuri și lei, toate de proveniență indiană.” R.l. 9 VIII 93 p. 3 (din n.pr. *Trafalgar*)

tráge (a-și) vb. III –A-și clădi sau cumpăra ceva, de obicei cu mijloace nu tocmai licite, mai ales de către noii îmbogățiți de după 1989– „Am primit aurul înapoi [țigani], *ne-am tras* casele astea, cum să nu-l votăm pe Iliescu [...]” R.l. internaț. 28 XI 94. „Șmecherii și-au tras vile, mașini și costume în valută.” R.lit. 35/94 p. 24; v. și Expr. Mag. 19/95 p. 2

tráge în piept loc.vb. –A înșela, a minti– „El ne «*trage în piept*» [că are 70 de ani] fiindcă, de fiecare dată, el împlinește numai douăzeci de ani.” Lit. 12–13/96 p. 1. „Cum *au tras* frații Păunescu în *piept* Renel-ul” R.l. 15 XII 96 p. 9

tráge la xérox loc.vb. 1978 –A reproduce cu xeroxul– v. *xerox* (R. Zafiu în R.lit. 35/94 p. 9)

tráiler s.n. –Tip de remorcă folosită pentru transportul pieselor grele– „În dreptul podului de peste Cibin, un tractorist l-a avertizat pe șofer că podul este mult mai îngust decât gabaritul *trailerului*.” R.l. 21 III 74 p. 2 (din engl. *trailer*; D.Tr.; DN3, DEX-S)

training s.n. –Antrenament, pregătire– „Am aflat de inițiativa înființării unui centru de jurnalism (*training*) sub auspiciile Fundației pentru Journalism Independent din New York.” R.l. internaț. 14 XI 94 [pron. *tréining*] (din engl. *training*; cf. fr. *training*; DMC 1975; DN3, cuv. este relativ vechi în rom. cu sensul “haină pentru sport”)

trampolino s. (cuv. it.; sport) „[...] țări care nu figurează în nici un clasament olimpic se pot considera virtuale medaliat în probe ca *trampolino* (salturi la plasa elastică) [...]” R.l. 11 V 93 p. 1

tramvái-bibliotecă s.n. „Bibliotecile mobile au devenit un lucru obișnuit în R.P. Ungară. *Tramviele-bibliotecă* circulă la intervale regulate în diferite centre ale Budapestei.” I.B. 17 V 62 p. 3; v. și 30 IX 64 p. 3 (din *tramvai* + *bibliotecă*)

tranchilizánt s.n. (med.) –Sedativ, substanță care produce o stare de calm– „Sînt pe cale *tranchilizantele* să cucerească în Occident statutul mitic deținut de aspirină? – se întreabă revista franceză «L'Express».” Sc. 11 VI 74 p. 6. „Totalitatea eforturilor ce se fac pentru protecția mediului fizic extern, pentru curmarea abuzului de medicamente (sedative, *tranchilizante*, diferite toxice, antibiotice) [...] converg spre eliminarea factorilor nocivi care favorizează apariția bolii.” Sc. 19 XI 78 p. 4. „S.N., 28 de ani, actor la rîndul său, a murit, aparent accidental, din cauza combinării alcoolului cu un *tranchilizant* (valium).” R.l. 22 XI 78 p. 6 (din fr. *tranquillisant*; PR 1950; DZ; DEX, DN3)

transafricán s. –Drum care traversează Africa– „Construcția *transafricanului* avansează.” R.l. 30 V 79 p. 6 (din *trans-* + *african*; cf. fr. *transafricain*; A. Rudeanu în SMFC II 91; DEX-S)

transalaskán adj. 1977 –Care străbate Alaska– v. *oleoduc* (din *trans-* + *Alaska* + *-an*)

transamazonián s. –Drum care străbate Amazonia– „[Președintele Braziliei] a inaugurat o nouă rută-gigant (3100 km) care unește orașele Belem Sao Luis și Brasília, la 15 zile după darea în folosință a *transamazonianului*.” I.B. 14 II 74 p. 4. „Este a cincea oară cînd se întîmplă așa, începînd din 1975, cînd s-a deschis *transamazonianul*.” R.l. 19 VI 79 p. 6. „Recent a fost dat în folosință un nou segment [...] al

«*transamazonianului*» – șoseaua menită să introducă în circuitul economic brazilian vastul bazin al marelui fluviu.” R.l. 19 X 84 p. 6 (din *trans-* + *amazonian*; DEX-S)

transarábic adj. –(Drum) care traversează peninsula Arabia– „Construirea unui drum *transarabic*.” Sc. 13 XI 63 p. 3 (din *trans-* + *arabic*; cf. engl. *trans-Arabian*; DEX-S)

transcanadián adj. 1984 –Care traversează Canada de la un ocean la celălalt– v. *camion-cisternă* (din fr. *transcanadien*; PR înc. sec. XX)

transcendental s.m. 1990 –Adept al „meditației transcendentele”, grup prezentat de către autoritățile comuniste, la mijlocul anilor '80, drept agentură de spionaj și element nociv în viața societății, ai cărui membri au fost pedepsiți prin îndepărtarea din posturile pe care le ocupau sau prin deportare– v. *bridgeist*

transcontáiner s.n. –Container de mare capacitate utilizat în transporturile internaționale de mărfuri– „Un *transcontainer* numărul 0558 se afla încărcat cu piese de schimb pentru mașini agricole în gara bucureșteană «16 Februarie».” Sc. 31 X 75 p. 4. „Mobila va fi livrată prin sisteme avantajoase (*transcontainere* sau cu mașini specializate) și în ambalaje cu costuri reduse.” R.l. 14 X 76 p. 3; v. și Sc. 6 XII 75 p. 4; v. și *terminal* (1974) [scris și *transconteinier*] (din fr. *transcontainer*; DMN 1968; DEX-S)

transcontáinerizáre s.f. 1976 –Transport cu transcontainere– v. *containerizare* (din *transcontainer*)

transdúcere s.f. „Un specialist în biologie marină din Sydney a prezentat recent o tehnologie sonică pentru izgonirea rechinilor și protejarea plajelor australiene [...] Ea constă din așa-zise *transduceri*, respectiv megafoane subacvatice plasate pe fundul mării și conectate la magnetofone situate pe tîrm.” R.l. 19 X 77 p. 6 (cf. engl. *transducer*)

transductór s.n. 1984 –Organ care convertește un fenomen fizic în vederea transmiterii– v. *magnetostrictiv* (din fr. *transducteur*; PR sec. XX)

transeuropeán, -ă adj. „Magistrală *transeuropeană*. În baza unui proiect al Programului Națiunilor Unite pentru dezvoltare (P.N.U.D.) 10 țări de pe continentul nostru, între care și România, au convenit să participe la construirea autostrăzii *transeuropene* Nord-Sud.” Sc. 6 IV 79 p. 4 (din *trans-* + *europen*; DEX-S)

Transfăgărășeán s. –Șosea care traversează munții Făgărașului– „Pentru amatorii de schi în această zonă alpină a masivului Făgăraș accesul se face acum mai ușor, pe *Transfăgărășan*, deschis pînă la complexul hotelier Bilea-cascadă.” R.l. 3 III 77 p. 5. „De asemenea se reamintește că pe drumul național nr. 7 C – *Transfăgărășean* [...] circulația prin tunel se face după următorul program [...]” R.l. 4 VIII 79 p. 5 (din *trans-* + *făgărășean*)

transformáre s.f. (sport) –Lovitură la rugbi acordată echipei care a reușit un eseu– „[...] au înscris G., C. și I. – eseuri, B. – *transformare*.” R.l. 18 XI 86 p. 5 (din *transforma*; DEX – alte sensuri, DN3)

transfúg s.m. –Persoană care-și părăsește ilegal țara, în general din motive politice, considerată „trădător” de către regimul comunist– „Petru Dumitriu, «*transfugul*» din 1970.” Lit. 32–34/95 p. 2. „În critica și istoria literară trebuie readuși în structură «*transfugii*» (M. Călinescu, Nemoianu, M. Popa etc.).” D. 142/95 p. 13 (cf. fr. *transfuge*; DN, DEX, DN3 – cu definiții specifice epocii comuniste)

transfrontaliér, -ă adj. 1993 –Realizat pe deasupra frontierelor– v. *euoregiune* (din fr. *transfrontalier*)

transgrésie s.f. –Deviere, fără temei, spre alt domeniu– „Se constată o *transgresie* de la analiza complexelor (structurilor) de fapte sociale concrete, empirice, îndeosebi noi, spre analize conceptuale abstracte, de la ontologie și gnoseologie spre epistemologie.” Cont. 10 V 74 p. 4 (cf. fr., engl. *transgression*; DEX-S)

transmediteraneán, -ă adj. –Care traversează Mediterana– „Proiectul unei conducte *transmediteraneene*. Firmele italiene se pregătesc să construiască o conductă de gaz de 2500 km lungime, între coasta africană și Sicilia. «Pipe-line»-ul ar pleca din Algeria, ar trece prin Tunisia și ar urma, de la Capul Bon, fundul Mării Mediterane pînă în Sicilia. Apoi traseul ar deveni din nou subacvatic [...]” Sc. 3 X 74 p. 6; v. și 22 V 80 p. 6 (din fr. *transmediterranéen*, engl. *trans-mediterranean*, it. *transmediterraneo*; DMN 1970; A. Rudeanu în SMFC II 91; DN3)

Transpác s. (cuv. fr.; inform.) „Pentru sfîrșitul anului 1978 a fost programată să intre în funcțiune în Franța rețeaua publică de transmitere a datelor – *Transpac*. Spre deosebire de celelalte rețele de comunicații existente pe teritoriul francez (telefon, telegraf, telex),

Transpac permite abonaților săi să dialogheze cu computerele existente în diferite centre din țară, să utilizeze calculatoarele electronice și să aibă acces direct la un mare număr de bănci de date.“ R.I. 5 I 79 p. 6

transplânt s.n. (med.) 1. –Transplantare de organe, țesuturi printr-o intervenție chirurgicală– „Congresul mondial consacrat problemei *transplantului* de organe a reunit la New York somități mondiale.“ Fl. 21 IX 68 p. 28; v. și L. 24 IV 69 p. 21–22, Sc. 30 XI 79 p. 5; v. și *bancă* (de *transplantologie*), *imunologie*. 2. –Trecere dintr-un domeniu în altul– „Alt *transplant* de inteligență și perseverență umană: sonda Surveyor-7.“ Luc. 13 I 68 p. 3. „*Transplanturi* se pot face în orice domeniu, după cum vedem în zilele noastre, dar culturile naționale refuză soluri străine.“ Luc. 6 IV 68 p. 10 (din engl. *transplant*; cf. fr. *transplant*; DMC 1950; Th. Hristea în LR 3/72 p. 198–199; DZ; DEX, DN3, cuvîntul a început să fie folosit frecvent numai după ce la 3 XII 67 a fost efectuat primul transplant de inimă de la om la om)

transplantă vb. I 1973 (fig.) –Transporta– v. *lumiduct* (din fr. *transplanter*; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

transplantologie s.f. 1977 (med.) –Studiul organelor, țesuturilor menite transplantului– v. *bancă* (din *transplant* + *-logie*)

transrapid 1. adj. (transp.) –(Despre trenuri) Care dezvoltă o mare viteză– „Cercetările începute cu zece ani în urmă [în R.F. Germania] la proiectul «*transrapid*», cu susținere magnetică, au intrat acum în faza de experimentare: o garnitură «*transrapid*» [...] a atins [...] 355 km/h [...]“ R.I. 10 I 86 p. 6. „Primele încercări la o viteză de peste 400 km pe oră ale trenului *transrapid* vest-german pe «pernă magnetică» vor avea loc în primăvara viitoare [...]“ R.I. 6 XI 86 p. 6.

2. s.n. –Tren de mare viteză– „[...] pînă acum *transrapidul* a parcurs 32000 km în diverse încercări [...]“ R.I. 6 XI 86 p. 6 //din *trans[port]* + *rapid*, probabil creat în germ.//

transsexual, -ă adj. (biol.) 1. –Referitor la trecerea de la un sex la altul– „Există în lume circa 20000 de persoane pe an care vor să-și schimbe sexul, nefiind nici bărbați nici femei. Există și un pionier al chirurgiei *trans-sexuale*, doctorul B. din Casablanca, care are la activ 800 de operații reușite, din 1966 cînd au început aceste intervenții.“ Sc. 19 IV 74 p. 2. 2. s. –Persoană căreia i s-a făcut operația de schimbare a sexului– „G.B. din Noua Zeelandă este primul primar *transsexual* ales din lume.“ R.I. 18 X 95 p. 5 (din fr. *transsexuel*, engl. *transsexual*; PR 1965, BD 1970; DEX-S)

transsonic, -ă adj. (fiz.) –(Despre viteze) Supersonic– „Primul tunel aerodinamic *transsonic* din Europa, destinat să simuleze –pentru construcțiile aeronautice – situații de viteză supersonică va fi realizat la Köln [...]“ R.I. 29 III 85 p. 8 (din fr. *transsonique*; PR 1953; DN3)

transuranic, -ă adj. (fiz.) „Elementele *transuranice* (sub această denumire sînt cunoscute acele elemente care au numărul atomic superior lui 92, numărul atomic al uraniului considerat îndeobște ca ultimul printre elementele naturale) există și în natură [...]“ Sc. 10 II 78 p. 5 (cf. germ. *transuranisch*; DN3)

transvazăre s.f. (tehn.) –Trecerea dintr-un recipient în altul– „A luat bidonul de plastic și a început să toarne benzină în rezervor. Dintr-odată, benzina a luat foc [...] în timpul *transvazării* benzinei, prin frecare, în condiții de temperatură ridicată, se creează un cîmp electric atît de puternic încît poate produce scînteii.“ Sc. 18 VIII 77 p. 5 (din *transvaza*; LTR; DEX, DN3)

tranzistor s.n. –Aparat de radio portativ cu tranzistori– „Un Mitrea Cocor, cu cîntea lui și curățenia trupească și sufletească, ar face hazul noilor criticaștri, autori și ei de nuvele în care țăranul devine un fel de hippy pe tractor, înarmat cu *tranzistor*.“ Sc. 24 IV 74 p. 6 [var. *transistor*] (din engl. *transistor*; PR 1953; V. Guțu Romalo C.G. 81–84, FC II 246; D.Am., LTR; DEX, DN3)

tranzistorizat, -ă adj. –Care funcționează pe bază de tranzistori– „Radioreceptorul *tranzistorizat* «Dunărea», staționar, cu 3 lungimi de undă (lungi, medii și scurte), utilizînd schema constructivă a radioreceptorului «Delta» va fi prezentat într-o casetă furniruită.“ I.B. 6 I 66 p. 1; v. și Sc. 2 V 64 p. 1; v. și *intruziune*, *policardiocinetograf* [var. *transistorizat*] (din fr. *transistorisé*, engl. *transistorized*, it. *transistorisato*; DMN 1968; DN3)

tranzitäre s.f. 1974 –Acțiunea de a tranzita– v. *bretelă* (din *tranzita*; DEX, DN3)

trapezism s.n. 1978 –Acrobație la trapez– v. *casadorism* (din *trapez* + *-ism*)

traséu-școală s.n. –Drum folosit anume de școlile de șoferi– „[...]

Suferă și controlul pe *traseele-școală* unde elevii fac practică.“ Sc. 24 VI 65 p. 5 (din *traseu* + *școală*)

trash s. (cuv. engl.) –Maculatură, gunoi– „Cînd piața cărții este invadată de literatura de consum, de *trash*-ul cu sloganul «sex, violență, pasiune, sirop», soluția noastră este una singură: încercarea [...] de a face din fiecare apariție editorială un eveniment cultural.“ R.I. 9 VIII 93 p. 2. „Ceea ce rezultă din aceste proiecte este hotărîrea editurii Univers de a se păstra în sfera culturii autentice, chiar dacă astfel nu va avea cîștigurile fabuloase pe care alți particulari [...] le-au obținut și le mai obțin editînd cu precădere ceea ce anglo-americanii numesc «*trash*».“ R.I. 6 V 96 p. 2 [pron. *treș*]

tras-terminat s. –Tragere la mașină și încheiere (a încălțămîntei)– „Instalarea de benzi rulante la secțiile de *tras-terminat* la fabricile «Carmen», «Flacăra Roșie».“ I.B. 7 II 61 p. 1 (din *tras* + *terminat*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 394)

tratamentist s.m. –Muncitor calificat în tratarea la cald a plăcilor de fibre lemnoase– v. I.B. 11 VIII 80 p. 7 (din *tratament* + *-ist*; Ec. Goga Lex. 120, I. Moise în LR 6/78 p. 588; DN3, DEX-S)

tratoría s.f. (cuv. it.) –Birt, restaurant– „Tot în cadrul Complexului funcționează un salon cu specific vînătoresc, *Tratoria* cu specific italian [...]“ R.I. 31 V 82 p. 4

tráuler s.n. 1970 (nav.) –Navă de pescuit dotată cu năvoade în formă de sac (traule) pe care le trage după ea– v. *navă-bază*, *navă-uzină* (din rus. *trawler*, engl. *trawler*, germ. *Trawler*; OSRI; D.Tr., LTR; DEX, DN3)

tráuler-uzină s.n. –Trawler pe care este amenajată și o uzină de prelucrare a peștelui– „La șantierul naval din Gdansk se află în construcție un nou *trawler-uzină*, care depășește prin proporții tot ceea ce s-a construit pînă acum în Polonia în acest domeniu.“ Sc. 16 V 78 p. 5 (din *trawler* + *uzină*)

traváliu s.n. –Lucru, muncă– „Echipa României a pus stăpînire pe centrul terenului grație eficienței *travaliu* al terțetului K., B., B.“ Sc. 19 IV 83 p. 5. „[...] *travaliu* pe care îl depunea în redacția Europei Libere părea să-l absoarbă complet.“ „22“ 8/96 p. 14 (din it. *travaglio*; DEX, DN3)

tráveling s.n. (cinem.) –Procedeu de filmare folosindu-se un aparat mobil– „O aglomerare de expresii calchiate după limbajul crainicilor sportivi de la radio și televiziune, al comentatorilor insipizi de filme etc. Sînt pline scrisorile lor de «lovituri de pîianjen», de «prim-planuri» și «*travelinguri*», de «secvențe» și «protagonisme».“ R.lit. 26 VII 73 p. 8; v. și Cinema 4/74 p. 40, R.lit. 34/95 p. 15 [scris și *trav(ell)ing*] (din engl., fr. *travelling*; L. Seche în PN 2/74 p. 44; DN – alt sens, DEX, DN3, DEX-S)

travestít s.m. –Homosexual, îmbrăcat (și fardat) ca o femeie– „Piața Spaniei, cu magazinele sale de lux, este goală. Grădinile Pincio sînt regatul *travestiților* și prostituatelor.“ Sc. 15 II 78 p. 5. „[Băieți] care urmează să se prostitueze ca *travestiți*.“ Ev.z. 22 I 97 p. 5 (din it. *travestito*, cf. fr. *travesti*, engl. *transvestist*; PR 1950, BD 1967)

trágătorie s.f. –Locul unde se transformă oțelul în fire de sîrmă– „Pe o suprafață de 3970 mp se construiește *trăgătoria* de oțel moale nr. 2, cu o producție anuală de 15000 tone sîrmă trefilată.“ Sc. 2 V 64 p. 1 (din *trage* + *-ătorie*)

treáptă s.f. 1. (înv.) –Pînă în dec. 1989, partea I (cl. IX–X) și partea a II-a (cl. XI–XII) a liceului– „În acest an în sesiunea iulie, concursul de admitere în clasa a XI-a (pentru *treapta* a II-a) de liceu se desfășoară după următorul program [...]“ R.I. 8 VIII 77 p. 5. „Întreprinderea de autoturisme Pitești-Colibași încadrează absolvenții *treapta* I și a II-a de liceu profil mecanic și electromecanic în vederea calificării prin stagiul de practicant în următoarele meserii [...]“ Sec. c. 10 VIII 79 p. 4. 2. (lb. colocv.) –Pînă în dec. 1989, examen susținut de elevi pentru a intra în clasa a XI-a de liceu– „Marius și-a luat strălucit *treapta* în iulie.“ (din lat. *tracta*; DEX – alte sensuri, DEX-S)

tréce vb. III –(Despre o emisiune, un film etc.) A fi difuzat de un post de televiziune– „Este convocată o conferință de presă pentru prezentarea în fața mediilor de informare a unei emisiuni ce urmează să «*treacă*» în aceeași seară, la ora 20,45.“ Aici Radio Europa liberă 18–24 VI 91 p. 9. „Cum nu sîntem [...] siguri că această coproducție a trei canale de prestigiu din Franța, Anglia și Statele Unite, are vreo șansă să *treacă* și la Televiziunea Română [...] poate c-ar fi util să descriem secvențele mai importante din filmul «Ceașescu. Motivele miniei».“ „22“ 25 X–1 XI 91 p. 11 (după fr. *passer [à la TV]*)

trefilăre s.f. –Trecere forțată a unui metal printr-o filieră, pentru a obține sîrmă– „Ea lucrează cu succes pe un grup de șase mașini de

tréflare [...]“ Sc. 18 II 80 p. 2. „Noutatea produsului [...] constă în posibilitatea *tréflării* firului [...] la diametre mult mai mici.“ R.l. 14 IX 84 p. 5 (din *tréflă*; DEX, DN3)

tréflă (stradălă) s.f. (circ.) –Pasaj (denivelat), de obicei de forma unui trifoi cu patru foi– „La suprafață, circulația vehiculelor, în sensul Călea Moșilor – Șoseaua Colentina și invers, a fost concepută a se realiza la nivelul rutier actual, cu posibilități fluente de angajare în toate direcțiile prin *tréfle stradale* speciale.“ Sc. 11 I 78 p. 1 (din fr. *croisement/carrefour* în *tréfle*, sau, prin elipsă, *tréfle*; DMC 1960; DN, DEX – alt sens, DN3)

tren-avión s.n. „Inginerul englez M.B. a elaborat proiectul unui *tren-avion*. Un tren monorai (care face legătura între oraș și aeroport) intră direct în fuselajul avionului special amenajat.“ Mag. 15 X 66 p. 3 //din *tren + avion*//

tren-cisternă s.n. –Tren alcătuit din vagoane care transportă, în recipiente special amenajate, anumite lichide– „Întîlnirea cu *trenul-cisternă* incendiat.“ Cont. 1 X 61 p. 2 (din *tren + cisternă*)

tren-cúrsă s.n. „În stație a intrat apoi *trenul-cúrsă* de persoane 4371.“ Sc. 26 III 71 p. 2. „12 persoane și-au pierdut viața și alte 100 au fost rănite la Rio de Janeiro, cînd un *tren-cúrsă* [...] a deraiat de pe linie.“ R.l. 19 VII 75 p. 6 (din *tren (de) cursă*)

tren-macará s.n. –Tren care are în compunere un vagon prevăzut cu macara– „Punînd în mișcare un *tren-macara* ei nu au fixat cum trebuie brațul de calare al acestuia.“ Sc. 1 II 72 p. 2. „Alertă în grupul de muncitori cefești călătorind către casă în vagoanele unui *tren-macara*.“ R.l. 9 XII 76 p. 3 (din *tren + macara*)

trénă de viață sint.s. –Mod, fel de a trăi, standard de viață– „[...] locuind în palat și ducînd o *trénă de viață* pe care puțini o puteau concura.“ R.lit. 21–27 VII 93 p. 14 (din fr. *train de vie*)

trend s.n. (cuv. engl.) –Tendință– „Se știe că civilizația modernă, crescînd laicizată, suportă din ce în ce mai greu manifestările tradiționale. Iar evreii, mai ales tineretul, nu fac excepție de la acest *trend* general al vremurilor.“ „22“ 40/95 p. 13. „1995 a continuat acest *trend* al unui autoritarism tot mai pronunțat.“ D. 155/96 p. 14 (cf. it. *trend*; DPN 1963; DN3)

tréndy adj. inv. 1978 (cuv. engl.) –Sofisticat– v. *hobby*

triacontanól s. (chim.) „Cercetătorii de la Universitatea din Michigan susțin că un alcool de origine vegetală, *«triacontanol»*, ar putea să determine o mare sporire a diferitelor recolte.“ R.l. 16 XI 77 p. 6 (LTR)

trial s.n. (sport) –Meci de selecție– „Ieri a avut loc la București un *trial* pentru alcătuirea loturilor reprezentative A, olimpic și tineret.“ Sc. 2 II 78 p. 5 [pron. *tráial*] (din engl. *trial [match]*; cf. it. *trial*; Il. Constantinescu în LR 1/73 p. 34, atestări din 1969; DMC 1970, DPN 1978; DEX – alt sens, DN3, DEX-S)

trialóg s.n. –Dialog în trei– „Nu spun că dezbaterile sub forma dialogurilor, *trialogurilor*, anchetelor etc. nu sînt necesare, ci dimpotrivă.“ R.l. 14/71. „*Trialogul* pe care l-a avut M.M. și V.P. cu M.F.I., la Paris.“ R.lit. 9–15 XII 92 p. 24 (din fr. *dialogue*; DMC 1979; Th. Hristea în LL 4/72 p. 602)

tribalísm s.n. (soc.) –Organizare socială pe triburi– „Or, *tribalismul* face să apese asupra regiunilor noastre [în Africa] o amenințare mult mai gravă decît însăși subdezvoltarea.“ Sc. 29 VI 67 p. 6 (din fr. *tribalisme*; DMC 1972; DN3)

tribolít s. (cuv. fr.; text.) „Pentru schiori și în general pentru persoanele care au de înfruntat condițiile aspre de climă a fost creată, după un patent francez, o țesătură specială – *tribolít* [...] Prin simpla frecare a fibrelor de veșmintele purtate pe dedesubt se produce electricitate statică, care încălzește corpul.“ Sc. 24 XII 77 p. 6

tribologíe s.f. (tehn.) „*Tribologia* a devenit în ultimul timp un nou domeniu de mare importanță al tehnicii avansate. El se ocupă cu studiul problemelor de frecare, ungere și uzare a mecanismelor într-o strictă interdependență cu mecanica, fizica solidelor, chimia fizică, studiul lubrifianților și al maselor plastice și al rezistenței materialelor.“ R.l. 7 VI 79 p. 1 (din engl. *tribology*, fr. *tribologie*; BD 1968, PR 1972; DN3, DEX-S)

tricolór s.m. 1975 (sport) –Component al echipei naționale– v. *meci-școală*; v. și Sc. 11 XII 79 p. 3, Săpt. 8 VIII 80 p. 8 (din fr. *tricolore*; DEX, DN3)

tricotáj(e)-merceríe s.n. –Unitate comercială unde se desfac obiecte de tricotaș și mercerie– „În cartierul Strungul au mai luat ființă un magazin modern de încălțăminte și un magazin de

tricotaje-mercerie.“ Sc. 23 II 61 p. 1 (din *tricotaj[e]* + *mercerie*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 392)

trienálă s.f. (pol.) –Convenție interstatală semnată de trei țări– „*«Trienala»* vrea să intre în N.A.T.O. Într-o declarație dată publicității [...] miniștrii de externe ai Poloniei, Ceho-Slovaciei și Ungariei s-au pronunțat pentru intrarea celor trei țări ca membre cu drepturi depline în NATO [...]“ R.l. 8 X 91 p. 3 (formal din fr. *triennial*; formație greșită, pentru că trienal se referă la un răstimp de trei ani)

trietaját, -ă adj. –Alcătuit din trei etaje– „Practicabilul *trietajat* pe care se desfășoară acțiunea e fără nici o ornamentație.“ Sc. 12 III 64 p. 2 (din *tri- + etajat*)

trifurcă vb. refl. I –A se împărți în trei– „Ajungînd aici acțiunea se *trifurcă*.“ R.lit. 30 V 85 p. 21 (din fr. *trifurquer*; DN3)

trigéméní s.m.pl.tant. –Trei copii născuți deodată de aceeași mamă– „Printre cei mai tineri cetățeni ai orașului de numără *trigemenii* Corneliu, Bogdan și Viorel.“ R.l. 6 X 73 p. 5 (din *tri- + gemeni*; DN, DEX, DN3 – alt sens)

trigger s.n. 1982 (cuv. engl.; biol.) –Factor declanșator al unui șir de reacții– v. *electroacupunctură* [pron. *trígăr*] (DN3, DEX-S – alt sens)

trilaterálă s.f. (pol.) –Convenție interstatală semnată de trei țări– „Premierul britanic [...] a ajuns la Budapesta, marcînd astfel încheierea periplului său prin țările *«trilateralei* de la Visegrad.“ R.l. 30–31 I 92 p. 1. „[...] noii candidați la integrarea în Comunitatea Europeană cu șanse mult mai sporite decît ale altora (știm noi care...) sînt țările *«Trilateralei* de la Visegrad – Ceho-Slovacia, Ungaria și Polonia.“ R.l. 27 V 92 p. 5; v. și R.M. 20 IX 91 p. 6, Lit. 4 X 91 p. 14, R.l. 26 XI 92 p. 8 (formal din fr. *trilatéral*; I. Preda în LR XLI 11–12 p. 586)

trimilionár, -ă s.m.f., adj. –(Aici) Care a efectuat trei milioane de kilometri (de zbor)– „Tovarășii de muncă îl felicită, îi oferă flori, i se înmînează insigna de *trimilionar*.“ I.B. 20 XI 61 p. 1 (din *tri- + milionar*)

trimíte în loc. vb. a trimite pe cineva după țigări 1. (arg. stud.) –A se dovedi superior cuiva– „La comunicarea de azi, X l-a trimis după țigări pe Y.“ 2. (arg. sportiv) –A dribla un jucător cu mingea– „X a trimis după țigări fundașul central.“ (C. Lupu în LL 3/72 p. 350)

tripléți s.m.pl.tant. –Trei copii născuți deodată de aceeași mamă– „96 *tripléți* la un milion de prunci.“ Sc. 14 III 79 p. 5 (cf. fr. *triplés*; PR 1950; DN, DEX, DN3 – alte sensuri)

triplicitáte s.f. –Ipocrizie, fățărnicie în cel mai înalt grad– „Duplicitatea este un lucru destul de rău, dar X demască [...] o manifestare de *triplicitate*.“ L. 1 XII 66 p. 27 (din *triplu*, după tipul *duplicitate*; DN3 – alt sens)

triplusaltíst s.m. (sport) –Sportiv care face triplu salt– „Oricum, duetul Corbu-Sancev, acești cei mai buni *triplusaltiști* de pe continent, primește un nou element de considerare prin victoria sportivului nostru.“ Sc. 21 II 72 p. 3 (din *triplu salt + -ist*; DEX-S)

trireactor s.n. (av.) –Avion propulsat de trei reactoare– „În cîteva minute de la decolare de pe aeroportul «Charles de Gaulle» din Boissy, comandantul unui *trireactor* gigant «DC-10» [...] a auzit un zgomot surd.“ R.l. 23 IV 74 p. 6 (din fr. *triréacteur*; DMC 1960)

trisomie s.f. (biol.) –Anomalie datorată prezenței unui cromozom în plus– „Celulele care alcătuiesc organismul indivizilor atinși de această tară [boala Langdon-Down] posedă un cromozom suplimentar; este *trisomia* 21 și se înfiltează la copiii de toate rasele.“ Cont. 16 III 79 p. 5 (din fr. *trisomie*; DMN 1968; DEX-S)

triticála s.f. (bot.) „*Triticala*. Este numele unei noi cereale rezultate din încrucișarea grîului cu secara.“ I.B. 11 IV 74 p. 4. „*Triticale* (triticum + secale, adică grîu + secară) este o cereală nouă, moștenind calitățile de panificație ale grîului și rezistența la frig, umiditate și secetă a secarei.“ Cont. 7 VII 78 p. 5; v. și *supergrîu* (din lat. *trit[um]*) + [se]cale; cf. fr. *triticale*; DTN 1974; DEX-S)

triunghiulár, -ă adj., s.n. –(Competiție sportivă) la care participă trei echipe sau reprezentanți a trei țări– „«*Triunghiular*» internațional pentru juniori [...] va avea loc un «*triunghiular*» la care vor participa selecționatele Bulgariei, Ungariei și României.“ I.B. 3 III 84 p. 7 (din *triunghi*, după fr. *triangulaire*; DEX, DN3)

trivaccín s.n. (med.) –Vaccin complex alcătuit din vaccin antidifteric, antitetanic și antituse convulsivă– „Copiilor trebuie să li se administreze *trivaccin*.“ (din *tri- + vaccin*; Fl. Dimitrescu în LR 4/62 p. 394; DN3, DEX-S)

troglodític, -ă adj. –Specific trogloditului– „Băutura poate fi, pentru unii, refugiu în cadrul *trogloditic* al locuințelor reci și

întunecate.“ R.lit. 35/93 p. 13 (din *troglođit* + *-ic*; formație personală a dnei Tatiana Slama-Cazacu)

trogloditism s.n. –Caracter troglodit– „[Profesorul] se întoarce la *troglođitism*.“ R.lit. 35/93 p. 13 (din *troglođit* + *-ism*; formație personală a dnei Tatiana Slama-Cazacu)

trogloditizare s.f. „Limba română suportă și ea greutățile tranziției [...] referitor la felul cum arată această limbă de tranziție, d-na Tatiana Slama-Cazacu folosește un cuvânt foarte sever, neînregistrat în DEX: *troglođitizare*. Altfel spus, limba s-ar afla într-un îngrijorător proces de degradare, devenind primitivă și grosolană.“ R.lit. 35/93 p. 1 (din *troglođit* + *-izare*; formație personală a dnei Tatiana Slama-Cazacu)

trogloditie s.f. „Acum, în *troglođitia* de eră civilizată, vom pune pe calorifer mîncarea «la rece» (frigiderul, congelatorul, gata cu ele!) și zbughi în pat – dacă ai o provizie bună de plăpumi [...]“ R.lit. 35/93 p. 12 (din *troglođit* + *-itie*; formație personală a dnei Tatiana Slama-Cazacu)

tróică s.f. (cuv. rus.; pol.) 1. –Convenție interstatală constituită de Olanda, Portugalia și Luxemburg– v. Ad. 6 VIII 91 p. 6. 2. –Orice asociere (politică) între trei entități– „Un grup de conspiratori [...] Printre ei se află *troika* Armată, KGB, Interne.“ Ad. 21 VIII 91 p. 1; v. și Cotid. 11 IX 91 p. 2 [scris și *troika*] (cf. fr. *troika*; I. Preda în LR XLI 11–12 p. 586; DEX – alt sens)

trómbă s.f. în loc.adv. în *trombă* (franzuzism) –Vertiginos, rapid– „Degeaba, nicăieri nici un taxi [...] În sfîrșit, unul a binevoit să ne ia străbătînd în *trombă* Parisul [...]“ R.lit. 27 XII 84 p. 20. „Mașina demarează în *trombă*, face la stînga [...]“ R.l. 1 VII 93 p. 11; v. și R.lit. 18 X 84 p. 16, Lit. 21/93 p. 2, Ev.z. 1 XI 93 p. 4 (din fr. [en] *trombe*)

trufă vb. I (franzuzism) –A umple (cu)– „Introducerea, joncțiunea părților și momentelor epilogale au fost *trufate* cu citate-aforisme, citate-meditații și citate-lozinci.“ R.l. 5 IV 72 p. 2 (din fr. *truffer*)

trunchi s.n. (tel.) –Tulpină de numere de telefon– „*Trunchiul* 061 al «Salvării» – ne explică forurile de resort – cuprinde 12 linii. Orice apel telefonic este recepționat de toate mesele celor 12 operatoare de serviciu.“ R.l. 19 XII 78 p. 5 (prin asemănare cu *trunchiul* de copac cu ramificațiile lui; DEX – alte sensuri, DEX-S)

tsunami s.n. (cuv. jap.; geol.) „O serie de valuri seismice, cunoscute sub numele de «*tsunami*» și a căror înălțime depășește adesea 30 metri, s-au abătut marți asupra coastei de est a insulei Hokkaido.“ R.l. 12 VI 75 p. 6. „[...] în vederea prevenirii catastrofelor pricinuite de mult temutele «*tsunami*» – uriașele valuri iscate de cutremure care, odată ajunse la țarm, provoacă grave distrugeri și mari inundații.“ R.l. 23 XI 76 p. 6 [pron. *țunâmi*] (cf. fr., engl. *tsunami*; DN3)

tubă vb. I (tehn.) –A pune tuburi de oțel– „Se merge deasupra zăcămintului [...] se sapă puțul, se *tubează* cu oțel, după care se dă în exploatare [...]“ R.l. 29 I 85 p. 5 (din fr. *tuber*; DEX-S)

tuberculostatic, -ă adj. 1961 (farm.) –Care are proprietatea de a inhiba înmulțirea și răspîndirea bacteriilor tuberculozei– v. *amidazină*; v. și Cont. 1 IX 61 p. 7 (din fr. *tuberculostatique*; DZ; DN3, DEX-S)

túlbură-sărbătoáre sint.s. (franzuzism) –Persoană care strică buna dispoziție a altora– „O trupă de «*túlbură-sărbătoáre*» a pătruns în sală.“ R.lit. 32/94 p. 11 (trad. fr. *trouble-fête*)

tulnicăreásă s.f. –Femeie care cîntă din tulnic– „Răsăritul soarelui îi va prinde pe oaspeții țîrgului pe muntele Găina, unde-i întîmpină cu cîntec 16 *tulnicărese*.“ R.l. 7 VII 77 p. 5 (din *tulnic* + *-ar* + *-easă*, formație, probabil, mai veche)

tuner s.n. –Radioreceptor fără amplificator de putere, înglobat într-un sistem– „Primul sistem muzical complex (picup, *tuner*, casetofon, amplificator) – o veritabilă combină audio – a intrat în fabricație [...] la Iași.“ R.l. 10 X 84 p. 5 [pron. *tiúnăr*] (din engl. *tuner*; cf. fr. *tuner*; PR 1960, FS 283, 306; DEX-S)

tupál s. „Un industriaș din Valencia a creat o nouă limbă universală numită *tupal*.“ Sc. 4 IV 75 p. 4. „«*Tupal*» nu seamănă, ca sistem, cu esperanto, întrucît se bazează pe un cod de numere cărora le corespund 17 litere.“ Sc. 5 VI 77 p. 5 (C. Lupu în SCL 6/82 p. 504)

tupeíst s.m. (limba vorbită) –Persoană cu tupeu, impertinent– „*Tupeístul*. I.N.P. păgubește SNCFR cu 138.411.158 lei și cere României libere 100.000.000 lei despăgubiri... morale.“ R.l. 8 IV 95 p. 5 (din *tupeu* + *-ist*)

turboagregát s.n. (tehn.) –Agregat prevăzut cu o turbină– „Pe șantierul Centralei termoelectrice Mintia-Deva, a început montajul *turboagregatului* nr. 5 de mare capacitate.“ Sc. 11 I 76 p. 1 (din *turb[ină]* + *agregat*; DEX-S)

turbofreză s.f. (tehn.) –Freză acționată de o turbină– „Celor aproape 300 de utilaje obișnuite folosite pentru dezapezire li se adaugă utilaje grele – *turbofreze*, buldozere, ce vor fi folosite în cazul depunerii unor mari cantități de zăpadă.“ R.l. 18 I 77 p. 3 (din *turb[ină]* + *freză*)

turbomodél s.n. (av.) –Model de turboreactor– „Noul *turbomodél* «AN-26» pus în serviciul Flotei aeriene sovietice, poate lua la bord o încărcătură de 5,5 tone.“ I.B. 6 XI 74 p. 8 (din *turbo[reactor]* + *modél*, după model rus.)

turbosuflántă s.f. (tehn.) –Suflantă cu mare viteză de rotație– „F.D., proaspăt absolvent al Facultății de tehnologia construcțiilor de mașini, este preocupat de realizarea proiectului de examen de stat referitor la un prototip de *turbosuflantă*.“ R.l. 10 III 75 p. 2. „«Hidromecanica» a realizat și livrat un modern stand pentru încercarea noilor tipuri de *turbosuflante* cu care se echează motoarele autocamioanelor de mare putere și tonaj.“ R.l. 24 IV 85 p. 5; v. și 8 XII 81 p. 5 (din fr. *turbosoufflante*; PR 1960; LTR, D.Tr.; DEX-S)

turbotrén s.n. –Tren foarte rapid acționat de motoare cu turbină– „Un *turbotren* care poate atinge viteze mai mari de 300 kilometri pe oră a parcurs luni, experimental, distanța Bordeaux-Hendaye.“ Sc. 13 VII 76 p. 6 (din engl., fr. *turbotrain*; BD 1966, PR 1968; DEX-S)

turdaterm s. 1975 –Tip de sticlă rezistentă la foc produsă la Turda– v. *iena* (din n.pr. *Turda* + *-term* “căldură”)

turnător, -oáre s.m.f. (peior., fam., pop.) –Denunțator, securist– „C. Vadim Tudor nu era informator, ci *turnător* benevol la Securitate.“ Ev.z. 13 IX 95 p. 1. „[Securiștii] erau desemnați prin *turnător*, delator, cîripitor sau prin... tăcere, însoțită de gestul cunoscut indicînd epoletii.“ Ap. 8/95 p. 15. „E *turnător*? am întrebant.“ R.l. 21 IX 96 p. 1; v. și R.lit. 43/96 p. 2 (din *turna*; DEX – alte sensuri; acest sens este mai vechi în rom.)

turnător-formatór s.m. –Muncitor care lucrează forme de turnătorie– „De asemenea, angajează oțelari, forjori, termiști-tratamentişti, *turnători-formatori*, strungari, frezori, rectificatori, curățitori-sablatori [...] sculer S.D.V., zidari-șmatori, primitori-distributori [...]“ I.B. 10 IV 74 p. 3; v. și R.l. 12 VII 79 p. 6; v. și *curățitor-sablator* (din *turnător* + *formator*)

turnéu-fúlger s.n. –Turneu de foarte scurtă durată– „Un *turneu-fulger* prin stațiunile de odihnă de la mare sau munte.“ Cont. 9 VII 65 p. 4. „Cunoscutul actor și cîntăreț muzical Frank Sinatra [...] efectuează un *turneu-fulger* prin cîteva orașe ale Statelor Unite.“ R.l. 24 IV 74 p. 6. „[...] vom putea efectua un *turneu-fulger* de pregătire în Antile, Bahamas [...]“ Săpt. 28 XII 84 p. 9; v. și Sc. 3 I 74 p. 3, 11 I 77 p. 5 //din *turneu* + *fulger* //

turnéu-tést s.n. –Turneu artistic (sportiv) cu valoare de test– „Către fiecare final de stagiune Teatrul «Giulești» întreprinde deplasări în mari centre ale țării cu cele mai reprezentative montări din repertoriul anului. De fapt, e vorba de *turnee-test*, prilejuind o atentă sondare a opiniilor și preferințelor publicului.“ I.B. 24 V 72 p. 2. „*Turnee-test* [...] în rugbyul mondial.“ Luc. 4 XI 78 p. 7 //din *turneu* + *test* //

tusigén, -ă adj. (farm.) –Care produce tuse– „Florile de tei pot fi înlocuite cu numeroase alte specii cu acțiune *tusigenă*, expectorantă și antibronșitică. Este vorba de cimbrisor, muguri de plop, frunze de nalbă sau patlagină.“ R.l. 15 IV 77 p. 5 (din fr. *tussigène*; DZ; DN3, DEX-S)

tușiér s.m. (sport) –Arbitru de tușă– „Tot despre arbitri: de la Petroșani se relatează că la golul marcat de S. *tușierul* O.S. ar fi trebuit să semnalizeze ofsaid.“ R.l. 6 XI 78 p. 5 (din *tușă* + *-ier*; DEX, DN3)

tutu s.n. „Azi le-au luat locul simplitatea, asceza chiar. Celebra «*tutu*» (fustă încrețită de tul) e acum înlocuită cu maioul colant și salopeta de lucru.“ Cont. 8 II 74 p. 12. „Un «policier» în «*tutu*» – cum l-au numit cronicarii de specialitate. În imagine – o scenă din spectacolul coregrafic «Le Concours».“ R.lit. 23 V 85 p. 22 [pron. *tütü*] (din. fr. *tutu*; DEX, DN3, cuvîntul este mai vechi în rom.)

TVA s.n. (ec., fin.) „Înainte de a-mi explica ce este Taxa pe Valoarea Adăugată (*T.V.A.*) te-aș ruga să-mi spui cum calculăm Valoarea Adăugată (*V.A.*). Ca să știu eu din ce îmi iei tu mie 18 la sută.“ R.l. 3 XII 92 p. 6. „Aplicarea *T.V.A.* a generat în aproape toate magazinele creșteri de prețuri“ R.l. 9 VII 93 p. 5; v. și 30 VI 93 p. 1, 13 VII 93 p. 4, 15 VII 93 p. 4; v. și *impozitare* [pron. *teveá*] (din fr. *T[axe à la] V[aleur] A[justée]*)

T

țără-arhipelág s.f. –Țară alcătuită dintr-un arhipelag– „[...] stîncile și marea sînt însăși substanța fizică a acestei țări-arhipelag [Grecia].“ Sc. 21 VIII 66 p. 3. „Republica Indonezia, țără-arhipelag [...]“ I.B. 18 VIII 86 p. 8 (din țără + arhipelag)

țără-găzdă s.f. –Țară care găzduiește un congres, o expoziție, o competiție sportivă etc.– „R.D. Germană, țără-găzdă, expune într-un șir de pavilioane un număr mare de produse.“ Sc. 8 III 64 p. 4. „Cu cei peste 800000 de locuitori ai săi, cu puternica dezvoltare economică și urbanistică, Amsterdamul se înscrie pe harta țărilor-găzdă drept cel mai mare oraș.“ R.l. 11 IV 73 p. 2. „De la colegii noștri spanioli am aflat că echipa țării-găzdă se află de mai multe zile în cantonament.“ R.l. 16 IV 75 p. 5; v. și 26 XII 74 p. 6, 25 XI 75 p. 5 (din țără + găzdă)

țărănist s.m. (pol.) –Membru al partidului țărănesc– „Noul lider țărănist surprinde încă o dată prin noutatea propunerilor sale.“ „22“ 6/96 p. 3; v. și romanist (1992) (din țără + -ist; DEX; cuv. este mai vechi în rom., dar a revenit în actualitate după decembrie 1989)

țărănităte s.f. –Specificul țărănimii– „[Horia Bernea] are o bună experiență a țărănității.“ „22“ 38/95 p. 7 (din țără + -itate)

țeapă s.f. 1993 (arg.) –Înșelătorie– v. șmenii; loc. vb. a da/trage o țeapă –A înșela– „Și C. a dat o țeapă la Dacia Felix.“ R.l. 29 IV 96 p. 24. „A tras o țeapă“ Ev.z. 14 XI 96 p. 8 (comunicat Mihaela Macovei)

țepuitór s.n. (arg.) –Cel care „dă o țeapă“, care fură prin înșelătorie, șmenar– (din țeapă + -itor; comunicat Mihaela Macovei)

țestoasă s.f. 1. 1992 –Luptător ninja– v. ninja. 2. (arg. stud.) „Accesul manifestațiilor [studenți] pe Bd. Kogălniceanu fusese blocat de dubele Poliției («țestoase» în limbajul studenților), jandarmi și cordoane de scutieri.“ R.l. 21 X 95 p. 1 (din țest + -oasă)

țigară adj. inv. –(Despre pantalonii la modă în anii ‘70) Strîmți în partea de jos– „Bogdan poartă pantalonii țigară.“ (prin asemănare cu țigara)

țol s.n. în sint. la țol festiv 1993 (lb. vorbită) –(Îmbrăcat) în haine de gală– v. xerox (expresia este mai veche)

țuțăr s.m. –Persoană ușor manevrabilă; favorit; profitor– „Vadim Tudor, țuțerul lui Eugen Barbu.“ Cuvîntul 33/93 p. 6. „Cînd este doar o mică secătură [...] se dă pe lîngă alții mai ajunși și este [...] un fripturist, un țuțăr și un ticălos.“ R.l. 27 V 94 p. 2. „Lată o meserie, am putea zice chiar o vocație, care nu va dispărea niciodată: aceea de țuțăr. Greu de găsit în dicționare, cuvîntul desemnează o realitate umană complexă, un amestec inextricabil de inhibiții, aspirații secrete și orgolii dramatice, la limita balamucului. [...] Tuțărul doar se învîrte în jurul persoanei ori grupului în orbita cărora l-au împins interesele, mărginindu-se a scoate nu învățăminte din existența pilduitoare a modelului, ci doar oala lui de noapte.“ „22“ 2/95 p. 7; v. și 39/96 p. 15 [scris și țuțer] (probabil din țig. țuț “om pus la patru ace“ – comunicat Dragoș Gheorghită)

U

ÚFO s. (americanism) –Farfurie zburătoare– „Am fost mințiți! exclamă acum acești ufologi, susținând că au pus mina, între altele, pe mărturisirile unor foști colonei de aviație martori ai prăbușirii a «cel puțin două farfurii zburătoare» [...] Mai este, spun ei, și povestea unui bombardier F-4 Phantom, care ar fi urmărit în 1976 deasupra Iranului un UFO mare.“ R.lit. 8 II 79 p. 22 (abreviere din engl. americ. *U[nidentified] F[lying] O[bject]* “obiect zburător neidentificat”)

ufológ s.m. 1979 –Adept al ipotezei existenței UFO– v. *UFO*; v. și Ev.z. 11 IX 95 p. 1; v. și *ufonaut* (din fr. *ufologue*; cf. it. *ufologo*; DMC 1974, DPN 1983; DEX-S)

ufonaút s.n. –Ființă care călătorește într-o farfurie zburătoare– „Imagini inedite despre recuperarea și autopsierea unor *ufonaúti* dintr-un OZN. [...] cunoscutul ufolog M.H., Germania, a prezentat integral filmul «Roswell 1947» [...]“ Curierul rom. 26 IX 95 p. 1 (din *UFO* + *-naut*)

ul(ca)cetamid s. (farm.) „*Ulcacetamid*». Un nou medicament românesc realizat de prof. dr. docent Dumitru Dobrescu. Este recomandat pentru tratamentul ulcerelor gastrice și duodenale.“ R.l. 10 II 76 p. 5; v. și *distonocalm* (din *ulc[er]* + *acetamid*)

ulcosilvanil s. (farm.) „O altă față a modestiei sale [a doctorului Pușcaș] e numele dat medicamentului descoperit –*Ulcosilvanil*– și nu o denumire care să provină din numele său și cu un «il» la sfârșit.“ Săpt. 20 V 77 p. 5. „Delegația de specialiști români, condusă de dr. I. Pușcaș, care a luat parte la congres, a prezentat nouă comunicări științifice privind cercetările proprii efectuate la Șimleu Silvaniei. Comunicarea privind *ulcosilvanilul* în tratamentul ulcerelor gastro-duodenale a suscitât un interes deosebit.“ Sc. 16 VI 80 p. 4 (din *ulc[er]* + *Silvan* + *-il*)

ulcostóp s.n. (farm.) –Medicament românesc utilizat în dermatologie– „El este destinat tratării unor maladii dermatologice cum sînt zona zoster, verucii, psoriazis. Cercetările de pînă acum au dat bune rezultate, întreprinderea «Terapia» fabricînd medicamentul în producție de serie sub denumirea de «*Ulcostop*».“ R.l. 14 III 84 p. 1 (din *ulc[erație]* + *stop*)

ultrafiltrare s.f. 1984 (tehn.) –Filtrare extrem de fină– v. *dializor* (din *ultra-* + *filtrare*, după fr. *ultrafiltration*; DN3)

ultraînált, -ă adj. (fiz.) –Foarte înált– „Sînt examinate două metode de transport fără fir a unor mari cantități de energie și pe distanțe lungi: una prin raze laser, alta – poate mai realistă – cu ajutorul radiațiilor de frecvențe *ultraînalte*.“ Sc. 29 III 79 p. 5 //din *ultra-* + *înált*; LTR//

ultraperfecționát, -ă adj. –Foarte perfecționát– „Se lucrează la perfecționarea unor microdispozitive logice capabile să efectueze fiecare 10 milioane de operații pe secundă. Se apreciază că în acest fel la sfîrșitul anilor '80 își va face debutul un computer *ultraperfecționát*, o adevărată culme a procesului început acum 30 de ani.“ Sc. 18 VI 76 p. 3. „Agențiile au transmis două știri: una, ca un ecou, anunța transferarea – de peste ocean, către o țară din Europa occidentală – a unui șir de batalioane de artilerie *ultraperfecționată* – artilerie cu încărcătură nucleară.“ Sc. 22 I 78 p. 6 (din *ultra-* + *perfecționát*, după fr. *ultra-perfectionné*; DMN 1965)

ultrarápid, -ă adj. –Extrem de repede– „Nu știati de metoda de maturizare *ultrarápidă* a mieilor?“ Sc. 25 XI 61 p. 3; v. și *superexpres* (din fr. *ultrarápide*; DMN 1965; FC II 249, 251; DEX, DN3)

ultraréce adj. (fiz.) „Neutronii *ultrareci* au proprietăți foarte interesante: ei pot fi stocați în butelii cu pereți de cupru, beriliu și chiar de sticlă.“ Cont. 12 I 79 p. 5 //din *ultra-* + *rece*//

ultrasonór, -ă adj. 1984 –Referitor la ultrasunete– v. *ecografie* (cf. fr. *ultrasonore*; DEX, DN3)

ultrastructură s.f. (med.) –Structură intimă a unui țesut– „Dr. I.P. cercetează *ultrastructura* unor tumori endocrine.“ Cont. 2 II 62 p. 7 (din fr. *ultrastructure*; DT; FC II 250–251; DN3, DEX-S)

umagánu s. (bot.) „R.S. a ajuns la concluzia că unele animale sălbatice au viciul alcoolului. Elefantul, de pildă, arată dr. S., consumă fructe de *umaganu* – africanii obțin din ea băuturi alcoolice tari – care,

sub efectul fermenților din stomacul pahidermului, se transformă în alcool.“ R.l. 19 VI 74 p. 6

umanoíd, -ă adj. (biol.) –Ființă cu aspect și caracter omenesc– „Pînă nu de mult [...] tratatele de specialitate au indicat că familia omului (așa-numiții *umanoizi*) a luat naștere într-o perioadă relativ recentă – acum vreo cinci milioane de ani.“ R.l. 22 I 67 p. 5 (din fr. *humanoïde*; DN3, DEX-S)

umbrélă s.f. în sint. adv. *sub umbrela (cuiva)* –Sub protecția (cuiva)– „Ansamblul operațiunilor *sub umbrela* ONU“ R.l. 23 II 93 p. 3. „Chiar și cei adăpostiți *sub umbrela* de la Cotroceni au pierdut ceva – respectabilitatea.“ „22“ 40/93 p. 1. „Dnii C. și P. [își dau osteneala] să se instaleze *sub altă «umbrelă»*.“ R.l. 16 VI 95 p. 1; v. și Curierul rom. ian-martie 93 p. 12, R.l. internaț. 9 VIII 94 (din engl. *under the umbrella*, it. *sotto l'ombrello*; cf. fr. *parapluie* “protecție, adăpost”; BD 1966)

umorál, -ă adj. 1. (med.) 1984 –Referitor la umori– v. *mioglobintest*. 2. (fig.) –Care reflectă dispoziția sufletească de moment– „Jurnalul e cu mult mai liber, mai *umoral*, mai simpatice. N-a fost ținut la zi, nici sistematizat apoi, ci lăsat oarecum la voia întâmplării.“ R.lit. 16 III 78 p. 8 (din fr. *humoral*; DEX, DN3)

undă de șóc sint.s. 1. (geol.) –Undă seismică de mare intensitate– „*Unda de șoc* care a avut o perioadă de aproape un minut a fost simțită de populație.“ R.l. 7 III 77 p. 6. 2. (med.) –Procedeu medical– „Utilizînd fenomenul *unde de șoc*, o echipă de medici din München a evitat în 450 de cazuri operația unor pacienți cu calcul renal. Echipa a pus la punct un aparat care permite pulverizarea acestora, prin procedeul amintit.“ R.l. 5 V 84 p. 6 (din *undă* + *de* + *șoc*, după fr. *onde de choc*, engl. *shock wave*; DMN 1967; D.Tr., LTR, LGG; DEX-S)

undă vérde sint.s. 1. (circ.) –Sistem de circulație care permite autovehiculelor care circulă cu o anumită viteză, constantă, să întîlnească numai semafoarele „pe verde“– „Anul acesta va marca și începerea lucrărilor pentru instalarea de *undă verde* pe axa piața Victoriei – piața Națiunilor Unite.“ R.l. 11 I 77 p. 5. „*Unda verde*», dincolo de menirea ei principală de a asigura fluxul continuu al vehiculelor, este și un excelent instrument de luptă împotriva poluării.“ Sc. 22 IV 78 p. 7. „Computerul dirijează *«unda verde»*.“ Sc. 18 II 79 p. 5; v. și R.l. 28 IV 78 p. 5; v. și *fluidizare* (1975). 2. (fig.) –Aprobare– „V.P., secretarul american al apărării, a venit să dea *«undă verde»* Europei de Est.“ Ev.z. 18 VII 94 p. 1 (din *undă* + *verde*, după fr. *onde verte*, germ. *grüne Welle*; DTN 1975; R. Zafiu în R.lit. 15/96 p. 9; DEX-S)

underdog s.m. (cuv. engl. americ.) „Cea mai largă categorie socială, aceea numită de americani «*underdogs*» (textual: cîini învinși într-o competiție canină și, prin extensiune, orice perdant, orice handicapat sau neprivilégiat în lupta pentru existență [...]“ R.lit. 19 V 77 p. 2 [pron. *ándárdog*]

underground s., adj.inv. (cuv. engl. americ.; spect.) –Mișcare artistică „subterană“, fără legătură cu circuitul normal al comerțului și difuzării– „A fost șocul pe care simplitatea și cursivitatea melodică îl proiectau asupra unor timpuri insensibilizate de complicate și tunătoare sofisticări subterane (vezi *«underground»-ul* și variantele sale).“ I.B. 18 IV 74 p. 2. „În ciuda premiilor și omagiilor, el a rămas un scriitor *underground*.“ R.lit. 38/96 p. 22; v. și D. 203/96 p. 15; v. și *folk* [pron. *andăgráund*] (cf. fr. *underground*; DMC 1965, PR 1967, BD 1968)

unghiulá vb. I –A găsi un unghi (nou, interesant), de obicei în arta fotografică, a filmului– „Apoi Antonioni caută pe pereți, în lumînarea unei camere, în trecerea unui vapor printr-un canal, *unghiulind* savant, efectele unei plastici ieșite din contextul realismului dat de peisajul complet.“ Cont. 17 II 67 p. 5 (din *unghi*)

UNICÉF s. –Organizația UNESCO pentru copii– „A patra expoziție mondială de fotografie cu tema «Copiii acestei lumi», consacrată Anului internațional al copilului – 1979, s-a deschis la Lausanne, sub

egida *UNICEF*. Sînt prezentate 515 fotografii-document realizate de 238 fotografi din 94 de țări ale lumii.“ R.l. 3 V 78 p. 6; v. și *superspectacol* (1977) (abreviere din engl. *U[nited] N[ations] I[nternational] C[hildren's] E[ducation] F[oundation]*)

unidimensională vb. I –A face să devină unilateral– „Astfel, alunecarea spre degradare a lui A., fostul luptător, în loc să fixeze tragicul întîmplării, se pierde în penibil, în bună măsură și din vina lui M.A. care își *unidimensionalizează* personajul.“ R.lit. 22 V 71 p. 2 (din *uni-* + *dimensionă*; DEX-S)

unidimensionalizare s.f. –Acțiunea de a face să devină unilateral– „Accentuarea exclusivă a laturii rațional-logice a ființei umane, și mai ales solicitarea ei exclusivă – pînă la a transforma și arta într-o emanație a ei – este o altă cauză a «*unidimensionalizării*» ființei umane.“ Cont. 16 IX 77, suplim. p. IV (din *unidimensional*)

unisex adj. inv. –(Despre vestimentație, pieptănătură etc.) Destinat deopotrivă femeii și bărbatului– „Trupa se prezintă la rampă în veșminte *unisex*: redingote negre și gambete.“ „22“ 50/95 p. 15 (din fr. *unisexe*; cf. engl., it. *unisex*; DMC 1960, BD 1969, DPN 1974)

unitate-etalon s.f. –Întreprindere cu rol de model– „În agricultura de stat au fost stabilite *unități-etalon* atît în producția vegetală cît și în cea animală, care vor deveni model în întreaga activitate pentru toate unitățile agricole.“ R.l. 2 IV 74 p. 5. „BIG Berceni, care se va deschide peste cîteva zile, se va număra printre *unitățile etalon* ale Ministerului Comerțului Interior.“ I.B. 11 II 75 p. 1. „Ca *unitate etalon* ne desfășurăm activitatea în aceleași condiții de producție ca oricare alt complex zootehnic din țară.“ Sc. 21 I 77 p. 1; v. și R.l. 28 XII 79 p. 5 (din *unitate* + *etalon*)

Universiadă s.f. (sport) –Competiție sportivă universitară– „*Universiada* '81“ I.B. 22 VII 81 p. 1 (din *universitate* + [*olimpiadă*]; cf. it. *universiade*; DN3)

universitate-fantomă s.f. „*Universități-fantomă* care eliberează diplome... legale. Iată un paradox semnalat pe unele meleaguri, prioritatea aparținînd însă, după cît se pare, Angliei.“ I.B. 8 XI 72 p. 1. „Organismul de la Strasbourg situează S.U.A. și Italia în fruntea listei «*universităților-fantomă*» care furnizează amatorilor «diplome à la minute», ce pot fi chiar echivalate în diferite țări occidentale.“ Sc. 15 VI 74 p. 6 //din *universitate* + *fantomă*; cf. fr. *faculté fantôme*; DMN 1969//

unsprezece s. (sport) –Echipă de fotbal– „Realitatea este că în afară de echipa din Craiova și *unsprezecele* dinamovist nu avem mai nimic în fotbal!“ I.B. 23 XI 82 p. 3. „Privind mai în josul clasamentului surprinde degringolada *unsprezecele* din Tîrgu Mureș [...]“ I.B. 7 II 84 p. 3; v. și 28 II 84 p. 3 (din numărul de *unsprezece*; DEX – alte sensuri)

ups interj. –Hop(a)!– „*Ups!* Era cît pe ce să-l scap din mîină și să se spargă.“ (din engl.)

uranifer, -ă adj. (geol.) –Care conține uraniu– „Depozit *uranifer*. În nordul Australiei [...] a fost descoperit un mare zăcămint de minereu de uraniu.“ Sc. 15 II 77 p. 5 (din fr. *uranifère*; PR sec. XX; DN3)

urèche s.f. în sint.s. (*cooperativa*) *ochiul și urechea* (fam., pop.) –Securitatea (în comunism)– „Unde altundeva putea să lucreze o secătură ca el, dacă nu la *cooperativa ochiul și urechea*.“

urechelnită s.f. (fam.) –Persoană care trage cu urechea, securist– „Nu mai poți să intri într-un restaurant de atîtea *urechelnite*.“

urechism s.n. –Superficialitate– „*Urechism* cu cîntec în presa austriacă“ Ad. 11 IX 95 p. 1 (R. Zafiu în Luc. 24/92 p. 4)

urechist, -ă adj. (formație glumeată) –(Care critică, recenzează) După ureche, superficial– „Din păcate, creatorul și scriitorul tînar substituie din ce în ce mai mult lectura crîncenă și învățarea modelelor ilustre cu informația superficială, cu metoda *urechistă*. Nu se citesc romane, se citesc fragmente. Nu se citesc cărți, se citesc articole despre cărți.“ Sc. 20 II 74 p. 5. „Criticul are independență de spirit pe cînd recenzentul «*urechist*», remorcat, de regulă, la un grup, apreciază opera în funcție de criteriile exterioare literaturii.“ Luc. 1 VI 74 p. 7 (din *ureche* + *-ist*)

urlător s.m. (muz.) –Solist de muzică ușoară care cîntă foarte tare– „E evident că D.A. și V.P. sînt doi exaltați ritmici, sau, cum se spune – între ghilimele – «*urlători*».“ Luc. 29 VII 67 p. 8 (din *urla* + *-ător*, după it. *urlatore*; DEX – alt sens)

urmuian, -ă adj. –Caracteristic pentru Urmuz– „Tehnica poemului e aici (și nu numai aici!) *urmuiană*, cu înlănțuirii logice șocante.“ Sc. 22 XI 67 p. 4 (din n.pr. *Urmuz* + *-ian*)

USLA s. –Unitate specială de luptă antiteroristă– „Au fost uciși șapte ofițeri, subofițeri și militari în termen ai *USLA*.“ R.l. 4 XI 93 p. 10. „[La 21 decembrie 1989] trupe *USLA*, civili înarmați“ R.lit. 50/95 p. 9; v. și Ev.z. 30 XII 96 p. 5 (abreviere din *U[nitate] S[pecială de] L[uptă] A[ntiteroristă]*)

uslăș s.m. –Membru al unităților de luptă antiteroristă– „Prin gazete unii îl acuză că în acele zile tulburi ar fi împușcat niște *uslași* [...]“ R.l. 1 X 92 p. 2 (din *USLA* + *-aș*)

uzină-pilót s.f. –Uzină cu rol de model– „Prima *uzină-pilót* din lume pentru transformarea apei de mare în apă potabilă, cu ajutorul energiei solare, a fost inaugurată la Puerto Penasco, în statul mexican Sonora.“ Sc. 8 I 64 p. 3. „«*Anaconda*» exploatează deja o *uzină-pilót* care fabrică aluminiu din argilă.“ Sc. 11 V 74 p. 6. „La Orléans (Franța) a fost inaugurat primul centru de recuperare totală a deșeurilor. *Uzina-pilót* este capabilă să trateze două tone de resturi menajere pe oră.“ R.l. 20 X 77 p. 6; v. și I.B. 25 IV 84 p. 8 (din fr. *usine-pilote*; DMN 1968)

V

- vagón-cisternă** s.n. –Vagon în formă de rezervor, care transportă lichide (de obicei inflamabile)– „*Vagoane-cisternă* de mare capacitate.“ R.l. 12 X 66 p. 1. „În timpul unor manevre între întreprindere și gara C.F.R. Sibiu, cei doi au atașat la locomotiva lor un *vagon-cisternă* din gară, plin cu benzină.“ Sc. 23 III 74 p. 2. „În localitatea Wawely (statul Tennessee) două *vagoane-cisternă* conținând propan lichid au explodat.“ R.l. 1 III 78 p. 6; v. și 21 II 75 p. 6, 13 I 77 p. 1 (din *vagon + cisternă*, după fr. *wagon-citerne*; C. Maneca în SMFC I 198, FC I 45, 47; LTR)
- vagón-plug-perie** s.n. –Tramvai care mătură și îndepărtează zăpada– „De la primirea ordinului, la fiecare 5 minute, de la depourile de tramvaie va ieși câte un *vagon-plug-perie*.“ R.l. 13 I 77 p. 1 (din *vagon + plug + perie*)
- vagonabil, -ă** adj. –(Despre o cantitate foarte mare) Care se transportă cu vagonul– „De la Codlea se aduc cantități *vagonabile*, în special garoafe.“ I.B. 11 IV 72 p. 3. „[Vindem] orez numai în cantități *vagonabile*.“ R.l. 15 XII 92 p. 10; v. și 16 XII 92 p. 9 (din *vagon*)
- valvulotomie** s.f. (med.) –Rezecția unei valvule cardiace– „[...] dispozitivul de *valvulotomie* pentru bai-passuri cu safena «in situ» [...]“ Cont. 13 IV 84 p. 6 (din fr. *valvulotomie*; PR 1964; DEX, DN3)
- vandabilitate** s.f. (com.) –Însușirea de a se vinde ușor– „O contradicție între *vandabilitate* și inovările în domeniul formei.“ Sc. 1 III 64 p. 2. „Se pare însă că în ultimul timp gheața a fost spartă și că neîncrederea în «*vandabilitatea*» (frumos barbarism, nu-i așa?) culegerilor de epigrame a mai scăzut.“ Luc. 24 III 79 p. 6 (din *vandabil + -itate*; cf. engl. *vendability*; DMM; DEX-S)
- vapór(aș)-hotél** s.n. –Vapor(aș) amenajat ca hotel– „Pe malul Araguaiei ancorase un mic *vaporaș-hotel*.“ Sc. 25 III 67 p. 1. „Șantierile navale Elsinore, Danemarca, au anunțat intrarea în producție a primelor *vapoare-hotel*. Noul tip de navă [...] va putea găzdui pînă la 432 de pasageri.“ R.l. 12 VII 77 p. 6 //din *vapor(aș) + hotel*//
- vapór-zburător** s.n. „Începînd cu această primăvară pe apele Canalului Mînceii circulă un nou tip de ambarcațiune – hidropterul. Construit de societatea aviatică americană Boeing, acest *vapor-zburător* nu glisează pe apă, ci o survolează datorită aripilor sale escamotabile comandate de un ordinator.“ Sc. 27 V 79 p. 5 (din *vapor + zburător*, după engl. *flying boat, floatplane*; CD)
- vaporétto** (cuv. it.) –Vaporaș– „Gondola, șalupa și *vaporetto* sînt indispensabilii tovarăși de existență ai venetienilor, ca și ai vizitatorilor.“ Lit. 32–34/95 p. 1
- vaporozitate** s.f. –Însușire a ceea ce este vaporos– „Poate, nu am întîlnit o nume *vaporozitate*, cu implicațiile ei diafane de legendă și transfigurare.“ Cont. 8 XII 67 p. 4 (din *vaporos + -itate*; cf. it. *vaporosità*; DN3, DEX-S)
- vas-mámă** s.n. „Construcția unui tanc petrolier de un milion de tone este destul de ingenioasă. El se compune dintr-un *vas-mamă* și patru chesoane detașabile, care fac corp comun cu nava.“ R.l. 19 XII 74 p. 6; v. și *anteprogramat* (1973) //din *vas + mamă*//
- vas-minúne** s.n. 1978 (gosp.) –Vas de bucătărie a cărui construcție permite prepararea rapidă a mâncărilor, prin fierbere sub presiune– v. *oală-minune* (din *vas + minune*, după *oală-minune*)
- vasopresín** s. (cuv. fr.; farm.) „*Vasopresinul*, un spray nazal la care lucrează compania farmaceutică elvețiană «Sandoz», are, după toate aparențele, consecințe deosebit de favorabile asupra memoriei.“ R.l. 14 I 78 p. 6
- vasopresină** s.f. (med.) „O substanță care provoacă boli cardiovasculară la persoanele mai în vîrstă este cu siguranță și hormonul cunoscut sub numele de *vasopresină*. Această afirmație aparține gerontologului sovietic dr. V.F.“ Sc. 9 XII 78 p. 5 (din fr. *vaso-pessine*; PR 1950; DZ; DN3)
- vedetariát** s.n. –Atitudine de vedetă, vedetism– „Chiar și defectele acestui pasager în Parnasul de celuloid, defecte ironizate cu gelozie la emisiunile umoristice (alt semn de *vedetariat!*) devin simpatice.“ R.lit. 30 V 85 p. 20 (din fr. *vedetariat*; PR 1947)
- vegetaróm** s. „Fabrica de conserve «Mureșeni» din Tîrgul Mureș a pus de curînd la dispoziția cumpărătorilor un nou sortiment alimentar. Este vorba de «*vegetarom*» – o supă concentrată și în același timp o aromă vegetală, care dă savoare aparte unor mîncăruri.“ R.l. 6 V 78 p. 2 (din *vegeta[l] + rom[ânesc]*)
- velomonorái** s.n. „*Velomonorai*. În localitatea japoneză Gotembo se instalează o rețea de transport originală: o serie de monoraiuri pe care vor circula «biciclete» dotate cu motoare ajutoare cu curent continuu, precum și cu acumuloare.“ Sc. 6 III 82 p. 5 //din *velo- + monorai*//
- veloricșă** s.f. –Combinatie între ricșă și bicicletă– „*Veloricșe* au fost puse în circulație de o întreprindere de transporturi din marele oraș american.“ Sc. 3 X 72 p. 4 (din *velo- + ricșă*, după fr. *vélo-pousse*; PR 1956)
- velotype** s.n. (cuv. ol.) „*Velotype*», cum a fost denumită noua mașină de scris, are claviatura împărțită în trei zone ce grupează, pe lângă litere, și cele mai utilizate silabe.“ R.l. 31 I 84 p. 6. „Ce este «*velotype*»? O firmă olandeză a pus la punct o nouă claviatură pentru mașinile de scris, la care se poate bate cu o viteză de trei ori mai mare decît la tipurile obișnuite.“ Sc. 18 II 84 p. 5 [pron. *velotáip*]
- velurát, -ă** adj. –(Despre piei) Scămoșat pe o parte– „Feronerii și accesorii metalice pentru mobilier clasic și stil. Confecții din piele *velurată*, brodate cu motive naționale din zona folclorică a Mureșului și Tîrnavelor.“ Luc. 9 III 74 p. 9. „Pentru zilele următoare se prevede introducerea în fabricație a unor noi modele de încălțăminte perforată și trasată cu fețe de piei *velurate*.“ Sc. 3 IV 75 p. 2 (din *velur + -at*; DEX, DN3)
- venezuelít, -ă** adj. –Care aparține Venezuelei– „S.M., educator *venezuelit*.“ Sc. 22 I 63 p. 3 (din *Venezuela + -it*; DEX-S)
- ventibúr** adj. (tehn.) „Radiatorul *ventibur* realizat de «Elgomet» Tg. Jiu și radiatorul cu turbină, fabricat de «Electro» Argeș sînt două noi aparate pentru încălzitul apartamentelor.“ R.l. 1 XI 75 p. 5
- venusian, -ă** adj. –Care aparține planetei Venus– „Sonda-mamă sau «busul transportor», cum i se mai spune, cele trei sonde mici lansate luni ca și o altă sondă mică desprinsă din Pioneer-2 cu cîteva zile mai înainte, se îndreaptă spre atmosfera *venusiană*.“ R.l. 22 XI 78 p. 6. „Clima *venusiană* pare să fie un fel de «ciclu al sulfului», care este elementul component predominant al norilor *venusieni*.“ R.l. 9 II 79 p. 6; v. și Sc. 3 VI 82 p. 7 (din fr. *venusien, -enne*; DEX-S)
- venusonáut** s.m. –Astronaut care explorează planeta Venus– „Echipamentul *venusonautului* va fi [...] asemănător cu acela al unui scufundător la 1000 metri adîncime.“ Cont. 14 VI 74 p. 5 (din *Venus + -naut*, după tipul *cosmonaut*)
- verbátim** adv. (cuv. lat.) –Cuvînt cu cuvînt, exact– „Ar trebui să reproduc *verbatim*, dat fiind caracterul ireproductibil al limbii de lemn bine stăpînite.“ „22“ 5–11 VIII 93 p. 4 (cf. *Verbatim*, titlul cărții lui J. Attali, Paris 1995)
- verde** s.m. (pol.) folosit mai ales la pl.: *verzii, partidul verzilor* –Aparținător mișcării ecologiste– „În anul recent încheiat, «*Verzii*», micul partid al mișcării ecologiste din R.F.G., a obținut cîteva succese notabile.“ R.l. 11 I 84 p. 6. „Recent, membri ai Partidului Ecologist («*verzii*») din Baden–Württemberg [...] au depus o moțiune de cenzură în parlamentul regional.“ R.l. 13 III 85 p. 6. „Excluzînd comuniștii și *verzii* [...] este de presupus că electoratul se va îndrepta [...] spre listele socialiste.“ Cotid. 8 X 91 p. 4. „Purtătorul de cuvînt al «*verzilor*» [...] anunțase miercuri intrarea iminentă în politică a lui Antonio di Pietro.“ R.l. 4 XI 95 p. 8 (cf. fr. *les verts*, it. *i verdi*; I. Preda în LR 10/92 p. 547)
- verde-iárbă** adj.inv. –Verde ca iarba– „[Se poartă] veste violet, *verde-iarbă* cu eșarfe și pălării asortate [...]“ Săpt. 18 VIII 88 p. 8; v. și *galben-praz* (1984) (din *verde + iarbă*)
- vermillion** s.n. 1984 –Roșu foarte viu– v. *galben-praz* [pron. *vermiôn*] (din fr. *vermillon*; DN3)
- vermutizá** vb. I –A prepara vinul să devină vermut– „Pinot noir este foarte parfumat, pare a fi *vermutizat*.“ Cont. 20 I 61 p. 2 (din fr. *vermouthiser*; DN3, DEX-S)

vernián, -ă adj. 1975 –Privitor la J. Verne– v. *western* (din n.pr. [Jules] *Verne* + *-ian*)

vernísá vb. I –A deschide o expoziție– „Într-un asemenea climat propice *vernisează* peste hotare, la Berlin, Paris, Tokio, Veneția.“ Săpt. 26 VII 74 p. 6. „În aceste zile s-au *vernísat* numeroase expoziții de artă plastică.“ Sc. 15 XI 74 p. 6; v. și *miniexpoziție* (der. regr. din *vernísaj*; cf. fr. *vernir*; Graur C. 8; DN – alt sens, DEX, DN3)

verticalitate s.f. (fig.) –Intransigență, neabdicare de la principii– „Forța morală și verticalitatea celor două personaje [A. Saharov și M. Botez] erau întru totul comparabile.“ D. 147/95 p. 15 (din fr. *verticalité*; DMN 1976; DEX, DN3)

véstă-frigidér s.f. 1967 –Vestă folosită de unii muncitori, având canale prin care circulă apă rece– v. *terilenă* //din *vestă* + *frigidér*//

vetustéte s.f. –Vechime, bătrînețe– „Unora dintre emisiunile literare, puțină *vetustéte* le șade bine: gesturile sînt mai încete, pe degetele lenese cad fire de praf.“ R.lit. 18 III 71 p. 27 (din *vetust* + *-ete*; cf. fr. *vétusté*; DEX-S)

vexilogie s.f. „Știți ce este *vexilogia*? Prin acest cuvînt se înțelege știința care se ocupă cu descrierea și istoricul steagurilor.“ Sc. 7 I 76 p. 6 (cf. engl. *vexilology*, fr. *vexillologie*; BD 1971; C. Lupu în SCL 6/82 p. 506)

vezdehód s. 1962 (cuv. rus.; transp.) –Tip de mijloc de transport care poate fi utilizat pe orice fel de teren– v. *glaciolog*

vibratór s.n., adj. –Aparat care transmite vibrații în scopuri erotice– „Există truse *vibratoare* cu scule schimbătoare ca la strung [...] Reporterul roagă să i se satisfacă un vechi vis: să probeze [în sex-shop] un *vibrator*.“ As 187/95 p. 3 (din fr. *vibrateur*; DN, DEX, DN3 – sensuri generale)

vibrorézá s.f. (tehn.) „O invenție românească, instalația de foraj geotehnic prin vibrație, «*vibroforeza*», a stîrnit un deosebit interes în rîndul specialiștilor prin cîteva performanțe: gabarit redus față de alte instalații de acest tip, greutatea mică (sub 300 kg.), manevrabilitate ușoară.“ Cont. 22 VI 79 p. 5 (din *vibra[ție]* + *forezá*; DEX-S)

vibromasáj s. –Masaj pe bază de vibrații (electrice)– „Sicriul deschis la marginea cimitirului, ferăstrăul electric al medicului legist sau aparatul de *vibromasaj* al frizerului, revolverul [...] toate comunică o stare de neliniște, de difuz, vecină cu fantasticul.“ I.B. 23 X 70 p. 2 (din fr. *vibromassage*; PR 1950; C. Lupu în SCL 6/82 p. 506; DEX-S)

victimizá vb. I –A transforma în victimă– „Un nou val de scumpiri *victimizează* pensionarii“ R.l. 17 III 92 p. 4. „C.V. Tudor l-a *victimizat* pe primul ministru“ R.l. 7 IX 93 p. 3 (din *victimă*)

victimizáre s.f. –Transformarea în victimă– „Lucrarea pare a fi opera serviciului de dezinformare, în scopul *victimizării* președintelui și a creșterii, pe această cale, a popularității sale în pragul campaniei electorale.“ R.l. 14–15 III 92 p. 3; v. și *cuponizare* (din *victimiza*)

vicuña s.f. (zool.) –Vigonie– „El a adus o contribuție deosebită la salvarea de la dispariția totală a *vicuñei*, rumegător din specia lamei care trăiește în zonele muntoase ale Americii Latine.“ Sc. 18 I 76 p. 4 [pron. *vicúnia*] (din sp. *vicuña*)

video 1. adj.inv. –În legătură cu sistemele de transmitere vizuală, cu televiziunea– „Cercetătorii societății nipone «*Matsushita Denky*» au pus la punct un nou sistem de reproducere a înregistrărilor *video* și sonore, folosind discuri din policlorură de vinil.“ R.l. 4 I 78 p. 6; v. și 9 VII 80 p. 6; v. și *digital*, *videotelefon* (1974). 2. s. (limba vorbită) –Videocasetofon– „Am văzut un film la *video*.“; v. și *videocasetă* (1991) (din engl. americ., fr., it. *video*; DMN 1960; D.Am.; DN3, DEX-S)

videocámeră s.f. –Cameră pentru înregistrări video– „[Vînd] *videocameră* Sony.“ R.l. 15 IX 92 p. 11; v. și *videomagnetofon* (1978) //din *video*- + *cameră*//

videocasétá s.f. „Între timp, festivalul continuă în ritm tot mai accelerat. Pentru la anul se prevede deja o competiție marginală, dedicată *videocasetelor* (filmelor înregistrate pe bandă magnetică) Fiecare își va alege filmul din rafturile unui cine-magazin, precum cărțile de la librărie.“ R.lit. 21 V 71 p. 2. „Există deja *videocaseta* – dar ea nu a justificat speranțele, între altele fiind mult prea costisitoare. Locul ei tînde să-l ia discul: transparent sau magnetic! Problemele cele mai complicate le ridică aparatul de «lecturare» [...] Se are în vedere un procedeu care să permită o dublă lectură – atît optică cît și auditivă. Deci, și videofon și picup.“ Sc. 28 IX 74 p. 6. „În Franța a fost creată prima videotecă. Ea pune la dispoziția amatorilor peste 700 de filme celebre, de la începuturile cinematografului și pînă în zilele noastre, înregistrate pe *videocasete*.“ Sc. 9 III 79 p. 5. „Cumpăr video Player,

videorecorder, *videocasete*, videocabluri [...]“ R.l. 19 X 91 p. 4; v. și Sc. 27 V 80 p. 3, 6 II 81 p. 5; v. și *casetotecă*, *telecasetă*, *videodisc* (din engl. *video cassette*, fr. *vidéocassette*; BD, DMC 1970; DEX-S)

videocasetofón s.n. –Aparat de înregistrare/redare a videocasetelor– „Elementele biografice, preferințele, interesele ș.a. sînt consemnate într-o discuție cu un salariat al agenției «matrimoniale»; acestea i se adaugă un film-portret de 5 minute al fiecărui candidat în parte. De patru ani utilizat în acest rol, *videocasetofonul* n-a determinat încă reunirea decît a unui număr foarte redus de cupluri – față de cererile înregistrate.“ Sc. 12 VI 74 p. 6. „[Vînd] *videocasetofon* Sanyo [...]“ R.l. 10 VI 83 p. 5; v. și 21 XI 83 p. 4, I.B. 29 XII 83 p. 3 (din *video*- + *casetofon*, după un model străin; DEX-S)

videoclip s.n. (cuv. engl.) –Scurt film video, de obicei cu caracter publicitar sau cu înregistrarea unei melodii– „Am făcut *videoclipul*, declara Antonioni, pentru a mă amuza și pentru a aprofunda cunoștințele de electronică.“ R.lit. 30 VIII 84 p. 23. „S-au acordat o serie de medalii pentru «*video-clips*»-uri, adică imaginea și sunetul unei singure melodii.“ Săpt. 21 XII 84 p. 7. „În *videoclipul* dvs. spuneți că avem nevoie de o morală, de o justiție.“ „22“ 11–17 IX 92 p. 15; v. și R.lit. 4–10 XI 92 p. 22, R.l. 11 XI 92 p. 3 (cf. fr. *vidéoclip*, it. *videoclip*; Larousse, FS 284, MN p. 284, PN 1985)

videocomunicáție s.f. „La Cannes are loc, în aceste zile, a șaptea ediție «*Vidcom*», manifestare care reunește pe specialiștii în *videocomunicații* din numeroase țări ale lumii [...]“ R.l. 14 X 81 p. 6 (din fr. *vidéocommunication*; DMC 1972)

videoconferință s.f. 1977 –Procedeu modern de telecomunicație– v. *teleconferință*, *telematică* (din *video*- + *conferință*; cf. fr. *vidéoconférence*; DMC 1979)

videoconvertór s.n. (tehn.) –Convertor pentru aparatele video– „Vînd *videoconvertor* PAL–NTSC profesional.“ R.l. 29 VII 93 p. 13 (din *video*- + *convertor*)

videoconvorbire s.f. –Convorbire înregistrată cu mijloace video– „În partea a doua a serii va fi proiectată o nouă *video-convorbire* realizată de Sorin Dumitrescu din seria «*Gîndirea teafără*».“ R.l. 16 VI 93 p. 1; v. și 4 VIII 93 p. 1 (din *video*- + *convorbire*)

videodisc s.n. (muz.) „*Videodiscul* conceput de firma japoneză *Matsushita* funcționează ca un disc normal, dar, pe lîngă muzică sau text vorbit, conține și imagini transmisibile pe ecranul televizorului.“ Cont. 2 IV 71 p. 9. „Durata *videodiscului* este de o oră [...] timp în care reproduce 90000 de imagini, ceea ce înseamnă 25 imagini pe secundă. Superioritatea pe plan tehnic a *videodiscului* în raport cu videocasetele constă în aceea că permite accesul cvasiinstantaneu la oricare dintre imagini.“ Sc. 7 V 78 p. 5. „În curînd, firma JVC va lansa aparate de proiecție tridimensionale pentru *videodiscuri*.“ Săpt. 15 VIII 86 p. 2; v. și 28 XII 77 p. 5, 27 V 80 p. 3; v. și *preînregistrat*, *videopicup* (din engl. *videodisc*, fr. *vidéodisque*; BD 1970, DMC 1970; DEX-S)

videodiscotécá s.f. –Discotecă în care se prezintă alături de muzică și imaginile care o însoțesc– „La *videodiscoteca* amenajată în clădirea cazinoului din Eforie Sud, funcționează o instalație de televiziune cu circuit închis, destinată prezentării unor filme muzicale color.“ R.l. 15 VII 80 p. 5. „*Videodiscoteca* pentru tineret. Emisiune de J.G. și C.U.“ Pr.R.TV 3 II 83. „De remarcă este și *videodiscoteca* care (sic!) am organizat-o noi, timișorenii, aici, la Bușteni.“ Emisiune radio 6 I 84 (din *video*- + *discotecă*)

videofișá s.f. „*Videofișe*. Tone de hîrtie ar putea fi economisite prin întrebuintarea sistemului «*videofișă*» de către bănci. În locul sulurilor imense de hîrtie care ies dintr-un ordinator, un aparat filmează cecurile și le înregistrează direct pe o memorie sub formă de disc sau de bandă.“ R.l. 22 V 79 p. 6 //din *video*- + *fișá*//

videofón s.n. –Aparat care redă sunete și imagini– „«*Videofonul*» sau telefonul cu televiziune este una din invențiile a căror răspîndire este așteptată în întreaga lume – cu un deosebit interes. Instalația este formată dintr-un aparat de recepție pentru televiziune, cuplat la un telefon de un tip nou, la care discul este înlocuit cu o claviatură. În prezent, în unele țări (S.U.A., U.R.S.S.) funcționează în mod experimental stații publice de «*videofonie*».“ Cont. 11 VI 65 p. 9; v. și Sc. 14 V 74 p. 6; v. și *telefon-televizor*, *videocaseta* (din engl. *videophone*, cf. fr. *vidéophone*; DMN 1955, BD 1967; A. Beyrer în SCL 5/76 p. 537; DN3, DEX-S)

videofónic, -ă adj. –Efectuat cu ajutorul unui videofon– „În cadrul demonstrațiilor făcute pentru vizitatori, de cel mai mare interes s-a bucurat pînă în prezent legătura «*videofonică*» Paris-Geneva.“ Sc. 7 X 75 p. 6 (din engl. *videophonic*, fr. *vidéophonique*; L 1970; C. Lupu în SCL 6/82 p. 506; DEX-S)

videofonie s.f. 1965 –Transmiterea prin videofon– v. *videofon* (din engl. *videophony*, fr. *vidéophonie*; DEX-S)

videograf s.n. (americanism) „O profesie nouă în S.U.A. este scriitorul public sau, mai bine zis, *videograful* public. Întrucât s-a constatat că bunicii și chiar părinții nu mai au timp să-și povestească viața și să transmită copiilor și nepoților anumite informații și amintiri, s-a acceptat ideea ingenioasă de a aduce persoanele interesate într-un studio și de a le cere să vorbească în fața unei camere de luat vederi. Aceste videomemorii rămân să se transmită de la o generație la alta.“ R.I. 13 I 81 p. 6; v. și *videomemorii* //din *video-* + *-graf*//

videogramă s.f. –Înregistrare video– „Fericitul autor primește un fond foarte modest, un magnetoscop portativ, un magnetoscop pentru montaj și apoi, timp de două săptămâni, *videograma* lui este programată în fiecare seară la videoteatrul societății «Videographe». După aceea, găsindu-și loc în videoteca societății, ea este înregistrată în niște fișe care sînt trimise universităților, societăților de televiziune prin cablu.“ Săpt. 1 VI 73 p. 12 (din fr. *vidéogramme*)

videomagnétic, -ă adj. –Care se referă la înregistrările vizuale pe suport magnetic– „Mijloacele mecanice și audiovizuale, televiziunea în circuit închis, înregistrările *videomagnetice* sînt numai cîteva din direcțiile spre care își îndreaptă activitatea centrul de la Craiova.“ Sc. 22 X 75 p. 4. „O bibliotecă «Shakespeare» de un fel deosebit este pregătită în Marea Britanie. Este vorba de înregistrarea tuturor pieselor marelui dramaturg pe benzi *videomagnetice*.“ Sc. 29 X 76 p. 6; v. și *tomosinteză* (din fr. *vidéomagnétique*; DMC 1974; DEX-S)

videomagnetofón s.n. „Cunoscuta firmă japoneză «Sony» a lansat pe piață *videomagnetofonul*, un aparat care permite proiectarea pe ecranele televizoarelor a filmelor înregistrate pe bandă magnetică în casete.“ Sc. 11 II 70 p. 7. „Proiectanții de la Uniunea de producție «Komplex» din Novgorod (U.R.S.S.) au conceput *videomagnetofonul* «Electronica 590» și videocamera «Elektronika-N-802» cu ajutorul cărora se poate înregistra orice film sau concert, orice emisie de televiziune care pot fi apoi revăzute la dorință în familie.“ R.I. 26 XII 78 p. 6. „*Videomagnetofon* portativ. *Videomagnetofonul* este preferat, din mai multe puncte de vedere: banda magnetică nu trebuie dezvoltată și poate fi utilizată de mai multe ori.“ Sc. 11 X 81 p. 5 //din *video-* + *magnetofon*; DEX-S//

videomagnetoscóp s.n. –Magnetoscop– „Saltul ei a fost ovaționat îndelung, dar ovațiile s-au transformat în vacarm la apariția notei: 9,65 (!?) Din nou contestație, din nou discuții în fața *videomagnetoscopului*, iar noua notă a fost comunicată abia după încheierea tuturor întrecerilor din grupa a 3-a.“ Sc. 25 X 78 p. 5 //din *video-* + *magnetoscop*//

videomemórii s.pl.tant. –Memorii înregistrate video– „*Videograful* povestește. Pentru ca amintirile persoanelor în vîrstă să nu se piardă, în curînd vor putea fi folosite tehnicile cele mai moderne de înregistrare video. Persoanele respective vor putea fi invitate într-un studio să vorbească în fața unei camere de luat vederi. Veritabile «arhive de familie în imagini», aceste *videomemorii* vor putea fi apoi consultate din generație în generație.“ Sc. 8 I 81 p. 5; v. și *videograf* //din *video-* + *memorii*//

videopicup s.n. „Recent, firma olandeză «Philips» a prezentat presei proiectul unui *videopicup* care poate fi conectat la orice televizor. Pe discurile sale sînt imprimate imagini alb-negru și color, însoțite de înregistrări sonore. Fiecare disc are o durată de o jumătate de oră [...] videodiscul oferă telespectatorilor posibilitatea optării pentru anumite programe – filme, teatru, lecții.“ Sc. 24 VI 76 p. 6 [pron. *videopicap*] //din *video-* + *picup*//

videoplayer s.n. 1991 –Videocasetofon care doar redă imaginile– v. *videocasetă*, *cassdeck* [pron. *videopléier*] //din *video-* + *player*//

videorecórder s.n. –Videocasetofon care înregistrează și redă imaginile– „[Vînd] *videorecorder* model 1991 [...]“ R.I. 21 VIII 91 p. 7; v. și *videocasetă* //din *video-* + *recorder*//

videotape s. (cuv. engl.) –Benzi video– „În diversele saloane ale expoziției sînt prezentate [...] jocuri electronice pe micul ecran, teletext și *videotape*-uri.“ R.I. 29 V 80 p. 6

videoteam s. (cuv. engl.; tehn.) „«*Videoteam* – 1000» este un nou procedeu, puțin costisitor, de proiecție a imaginilor de televiziune pe un ecran de mari proporții.“ Sc. 23 III 79 p. 5. [pron. *videotím*]

videoteátru s.n. 1973 –Spectacol de teatru înregistrat video– v. *videogramă* (din fr. *vidéothéâtre*)

videotécă s.f. –Colecție de filme înregistrate pe videocasete– „Din *videoteca* televiziunii: Amalia Rodriguez.“ Pr.R.TV 17 XI 78 p. 10. „Din *videoteca* televiziunii [...]“ Pr.R.TV 3 IX 79 p. 4; v. și

videogramă (1973), *casetotecă*, *videocasetă* (din fr. *vidéothèque*; DMC 1973; L. Seche în LR 3/77 p. 272)

videotelefón s.n. –Telefon prevăzut cu un dispozitiv care permite să fie văzut interlocutorul– „*Videotelefonul* este pus în funcțiune: în fața lor [a persoanelor] – un microfon, o cameră de televiziune și un televizor cu ecran mare. Trebuie precizat [...] că asemenea centrale de *videotelefon* nu există încă. Dar la sfîrșitul acestui an ele vor fi instalate la Moscova, Leningrad, Kiev.“ Sc. 27 V 61 p. 4. „Cu puțin timp în urmă, între orașele Sofia și Varna a fost instalată prima rețea *video-telefon* din Bulgaria. Pentru realizarea legăturii video se folosește releul de televiziune Sofia-Varna și anume în acele ore în care studiourile nu emit.“ Sc. 14 V 74 p. 6; v. și *dictafon* (din engl. *videotelephone*, fr. *vidéo-téléphone*, germ. *Videotelephon[anlage]*; BD 1967, DMC 1970; DTR; DN3, DEX-S)

videotelefónic, -ă adj. –Referitor la videotelefon– „În trei orașe din Uniunea Sovietică – Moscova, Leningrad, Kiev – s-au deschis centre urbane *videotelefonice*.“ Sc. 14 I 62 p. 3. „[Participanții la reuniuni se vor afla] în contact unul cu altul printr-un sistem multilateral de legături *videotelefonice*.“ Sc. 6 VII 78 p. 5 (din *video-telefon* + *-ic*)

videoterminál adj. 1974 –Referitor la terminalele unui sistem de televiziune în circuit închis– v. *terminal* //din *video-* + *terminal*//

videotéxt s.n. (tehn.) –Sistem electronic de vizualizare pe ecranul televizorului a unor informații sub formă de text; teletext– „[...] începînd din toamnă, cetățenii vest-germani vor putea efectua un virament bancar, rezerva bilete de tren sau de avion, afla programele cinematografelor [...] fără să iasă din casă, datorită unui sistem de *videotext* experimentat de trei ani la Düsseldorf.“ Sc. 31 III 83 p. 5. „Vizitele demnitarilor noștri [...] nu sînt menționate pe *videotext*, nu există.“ R.lit. 24/93 p. 3; v. și Sc. 4 XI 78 p. 3; v. și *teletext* (din fr. *vidéotexte*; cf. it. *videotext*; DNT 1977, DPN 1981)

videotransmísie s.f. –Transmisie a unor imagini prin mijloace electronice– „Pentru prima dată în țară, *video-transmisie* din sala de operație“ R.I. 29 V 93 p. 8 //din *video-* + *transmisie*//

videur s.m. (cuv. fr.) –Persoană vigoasă angajată într-un restaurant, bar etc. pentru a alunga clienții indezirabili– „R [...] pe vremea cînd nu era nimic, a lucrat în barul lui Vian ca «*videur*» (se înțelege, nu «voyeur») și după aceea a rupt bilete la Cinematăcă.“ R.lit. 27 XII 84 p. 17 [pron. *vidór*] (PR 1960, DFAP 248)

viditél s.n. (cuv. ol.) –Minitel– „Serviciile poștale olandeze au început să experimenteze un nou sistem de informații telematice. «*Viditeb*», cum este numit acest sistem, permite abonaților să primească pe ecranul unui televizor conectat – prin telefon – de un calculator electronic informații cuprinse într-o memorie de 120000 de pagini.“ R.I. 9 VIII 80 p. 6

viitorist, -ă adj. (livr.) –Referitor la viitor– „Aceste proiecte cu iz *viitorist* ilustrează [...] preocuparea față de găsirea unor soluții energetice cît mai economicoase.“ I.B. 27 VII 82 p. 4 (din *viitor* + *-ist*, după fr. *futuriste*; DN3)

viitorológ s.m. –Futurolog– „O planetă a insectelor imune la radioactivitate, în locul planetei oamenilor [...] iată o viziune care nu ar putea fi calificată altfel decît prin formula lansată cîndva de *viitorologul* american Herman Kahn: «a imagina inimagabilul».“ R.I. 14 II 83 p. 6. „Ana-Maria Sandi, *viitorolog*“ „22“ 47/95 p. 8 (din *viitorologie*; DEX, DN3)

viitorologíe s.f. –Știința viitorului– „Spuneți, și pe bună dreptate, că *viitorologia* încă nu are contururi clar definite. În ce fel credeți că poate contribui sociologia, știința analitică a prezentului (sau a trecutului istoric), la cercetarea evoluțiilor viitoare?“ Cont. 15 IX 72 p. 8. „Azi, în secolul prognozei și al *viitorologiei* [...]“ Cont. 23 II 73 p. 4. „Revista [...] a publicat nu de mult un articol al președintelui unui institut de *viitorologie* [...]“ Fl. 13 VIII 82 p. 22. „În cadrul *viitorologiei*, dvs. v-ați ocupat de problema societăților civile.“ „22“ 47/95 p. 8; v. și R.I. 26 IX 79 p. 1, Sc. 9 IV 81 p. 8 (din *viitor* + *-logie*, după fr. *futurologie*, engl. *futurology*; PR 1968; DP; Th. Hristea în R.lit. 18 III 77 p. 8; DEX, DN3)

vikingofil s.m. –Admirator al vikingilor– „Dispută aprinsă, care aduce în 1957 *vikingofililor* o categorică victorie.“ I.B. 21 III 74 p. 4 (din *viking* + *-fil*)

vilaiét s.n. –Diviziune administrativ-teritorială din țările musulmane– „Consiliul de miniștri al Turciei a decretat starea de asediu pentru un interval de o lună [...] în 14 *vilayete* de frontieră ale țării.“ Sc. 21 VII 74 p. 6. „O misiune de explorare a Oficiului național de cercetări științifice al Algeriei (O.N.R.S.) a prezentat *wilayatului*

Ouargia proiectul de realizare a unei așezări agricole care va folosi energia solară pentru necesitățile gospodărești și cele de producție.“ Sc. 24 XI 77 p. 4 [scris și *wilayat, vilayat*] (din fr. *vilayet*; DEX)

vilca s.f. (bot.; cuv. amerind.) „Locuitorii din Vilcombe [Peru] își datorează vîrsta venerabilă unei excelente circulații sanguine, care s-ar datoră, la rîndul ei, combinării unei slabe presiuni atmosferice cu o abundență de oxigen caracterînd dintr-o plantă, «*vilca*», foarte răspîndită în regiune și a cărei caracteristică este degajarea unei cantități deosebit de mari de oxigen.“ R.l. 1 II 78 p. 6

vinegrătă s.f. 1994 (alim.) –Sos rece, preparat din ulei, oțet, sare și piper, cel mai adesea aromatizate– v. *dip* (din fr. *vinaigrette*; DN3, DEX-S)

vinotecă s.f. –Colecție de vinuri de calitate superioară– „Combinatul dispune de o *vinotecă* specială unde vor fi depozitate mostre de vinuri vechi.“ Sc. 7 I 62 p. 2. „*Vinoteca* oferă deocamdată doar vinuri rare românești.“ R.l. 7 VIII 93 p. 7; v. și 13 VI 80 p. 2 (din *vin* + *-tecă*; cf. fr. *vinothèque*; DTN 1973; Fl. Dimitrescu în LL 10/65 p. 235, Graur T. 268, L. Seche în LR 3/77 p. 271; DEX, DN3)

viodă s.f. (muz.) –Instrument muzical din seria violină, violă, violoncel, contrabas– „*Viodele* – invenție a prof. univ. Ion Delu brevetată în 1971 – au devenit cunoscute în Anglia, U.R.S.S., Polonia, Cehoslovacia, Austria, S.U.A., Franța, Italia, Japonia. Numeroase orchestre din țară folosesc *viodele* fabricate la Reghin.“ R.l. 3 III 75 p. 5. „[...] cunoscutele *viode* (instrumente care «reduc» spațiul acustic al violoncelului și contrabașilor la cel al unor «viori» înfinit mai mari, folosind tehnica de execuție de la aceste instrumente).“ Săpt. 2 IV 82 p. 6 (probabil din *vio[lă]* + n.pr. *De[lu]*; din pl. *viode* s-a creat sg. *viodă*)

VIP s.n. (americanism) –Persoană foarte importantă, căreia i se rezervă un tratament special– „Un *VIP* care se mută de la un partid la altul“ R.l. 10 IX 93 p. 1. „Elita adevărată (alta decît cea compusă din *VIP* ori guvernanti la diverse eșaloane) e minusculă.“ R.lit. 35/93 p. 2. „*VIP*-urile noastre de toate zilele și nopțile s-au întors la București.“ Expres 39/94 p. 14; v. și As 202/96 p. 13 (abreviere din engl. *V[ery] I[m]portant*] *P[erson]*]; cf. fr. *vip*; MNC 1981)

virăl, -ă adj. (biol.) –Virotic– „[...] aceste proteine vor izbuti să stopeze invazia *virală*. Pînă în prezent s-a reușit să se sintetizeze mai multe forme de interferon, una dintre acestea fiind deja folosită cu succes în tratarea hepatitei *virale*.“ Sc. 13 V 77 p. 5. „[...] Nil (1958) consideră că 25 la sută dintre malformații apar prin mutații genetice, 20 la sută prin anomalii cromozomiale, 15 la sută prin embriopatii *virale* iar restul de 40 la sută au o cauză încă necunoscută, probabil factori conjugati – ereditari și ecologici.“ Cont. 16 III 79 p. 5; v. și Pr.R.TV 20 IV 79 p. 12, R.l. 9 XI 82 p. 4 (din fr. *viral*; PR 1951; I. Jordan în SCL 4/64 p. 414; DN3, DEX-S)

virologie s.f. (biol.) –Ramură a microbiologiei care studiază virusurile– „La Institutul de virologie «Șt. S. Nicolau» al Academiei de științe medicale a avut loc ședința festivă de comunicări cu prilejul aniversării a 30 de ani de la apariția primului număr al revistei românești de specialitate – «*Virologie*.“ Sc. 16 III 79 p. 5 (din fr. *virologie*; PR 1953; DN3, DEX-S)

virtuoz, -ă adj. –Cu calități de virtuoz– „Tălmăcirea lui Mozart a fost savuroasă, adăugînd fidelității față de litera textului o anume exuberanță *virtuoasă*.“ Cont. 29 III 74 p. 4 (din it. *virtuoso*; cf. fr. *virtuose*)

vîrus s.n. 1. (inform.) –Program distructiv care „îmbolnăvește“ computerul– „Patru versiuni ale programului informatic Microsoft Word au fost «infectate» cu un *vîrus*, au anunțat surse din cadrul companiei Microsoft.“ Cotid. 13 IX 95 p. 4. „Un «*vîrus*» a deturnat cursa leu-dolar.“ D. 147/95 p. 4; v. și R.l. 6 XII 96 p. 1. 2. –Boală, nenorocire– „Greșeliile de tipar, un adevărat *vîrus* HIV al cărților românești“ R.lit. 34/95 p. 5. 3. –Sursă a unui rău moral– „Este vorba despre *vîrusul* care provoacă «intoxicarea» opiniei publice.“ R.l. 11 X 95 p. 3; v. și *spionită* (DN – alte sensuri, DEX, DN3)

virusologie s.f. 1978 (biol.) –Virologie– v. *virologie*; v. și R.l. 15 II 78 p. 4, Cont. 14 XII 79 p. 5 (din *vîrus* + *-logie*; C. Lupu în SCL 6/82 p. 505; DEX, DN3)

visiofón s.n. (comunic.) „În Franța a fost prezentat un nou model de *visiofón* (telefon cu imagine).“ I.B. 21 VI 73 p. 4 (din fr. *visiophone*; DMC 1970)

visiting professor sint.s. (engl. americ.) –Profesor invitat la o Universitate să țină lecții, conferințe– „Am reușit să facem să funcționeze niște forme care înseamnă, sub o formă puțin mișcată, *visiting professor*; de pildă, sau un an sabatic care se numește altfel.“

„22“ 41/93 p. 9. „La noi și la celelalte Universități funcționează sistemul de *visiting professor*.“ „22“ 38/94 p. 9 [pron. *víziting profésor*]

vitadón s. 1976 (apic.) –Numele comercial al unui produs fortifiant– v. *polenapin* (din *vita* “viață”)

vitezomán s.m. –Șofer care are mania vitezei, care conduce mașina cu o viteză exagerată– „Un echipaj al circulației, ca să-l «tempeze» pe un *vitezoman* care circula cu o viteză mult peste limita admisă de lege, e obligat să pomească la urmărirea respectivului, să circule cu viteză celui urmărit și chiar cu o viteză mai mare.“ Sc. 18 V 71 p. 2. „În perioada 16–23 aprilie, agenții de circulație au depistat nu mai puțin de 3230 de abateri săvîrșite de conducătorii auto. «Recordul» e deținut de *vitezomani* (629).“ I.B. 25 IV 75 p. 3; v. și Sc. 26 VI 80 p. 2 (din *viteză* + *-man*, după tipul *cleptoman*; A. Beyrer în SCL 5/76 p. 537; DEX-S)

viticotécă s.f. –Colecție de soiuri de viță de vie– „Colecția de la Plevna, o adevărată *viticotécă*, este destinată schimbului de soiuri de viță, efectuat de cercetătorii bulgari cu specialiștii din diverse țări ale lumii.“ I.B. 25 IV 74 p. 4 (din *vitico*[l] + *-tecă*)

vitrat, -ă adj. –Alcătuît din sticlă, cu geamuri– „Din sala mare de banchet, unde se făceau pregătiri pentru Anul Nou, am putut admira printr-un perete complet *vitrat* zecile de cupole ale bisericilor din Kremlin.“ Cont. 13 I 67 p. 4. „Cele două prime niveluri vor comunica interesant cu strada: vor fi amplu *vitrate*, lăsînd să se vadă și monumentală scară de legătură între ele.“ R.l. 14 XI 78 p. 3. „[...] noua sobă este prevăzută cu un cuptor de 35 cm cubi, cu ușă *vitrată* (din sticlă termorezistentă).“ R.l. 6 II 84 p. 2 (după fr. *vitré*; DN3, DEX-S)

vitrină-duláp s.f. –Dulap cu oglindă– „Celălalt nu mai primește oglinzile de la toaletă și de la *vitrina-dulap*.“ Sc. 10 I 63 p. 2. „Te adresezi vînzătorului care te-a convins să cumperi (neapărat) o *vitrină-dulap* văduvită integral de cristaluri.“ I.B. 18 III 72 p. 3 (din *vitrină* + *dulap*)

vitri니어 1. adj. –Referitor la vitrină– „Decoratie *vitri니어ă*.“ Cont. 1 IX 67 p. 1. 2. s.m. (Urmat de *decorator*) –Persoană care se ocupă cu aranjarea vitrinelor de magazine– „Vitrina rezervată confecțiilor călduroase găzduiește [...] imaginea (desenată) a unor umbrele. Pe unde or fi umblînd *vitri니어ii-decoratori*?“ I.B. 23 X 76 p. 4. „Cert, *vitri니어ii-decoratori* bîimăreni au fantezie, bun gust, talent.“ R.l. 9 XI 83 p. 2 (din *vitrină* + *-ier* [+ *decorator*]; DEX – sensul 2, DN3)

vitro în loc.adv. lat. *in vitro* (biol.) –Într-un mediu artificial, în laborator– „Numărul copiilor născuți în lumea întregă prin procedeul «*in vitro*» se ridică la opt, cei de acum fiind primii gemeni: un băiat și o fetiță [...] Cei doi «gemeni-eprubetă» și mama sînt în prezent într-o stare excelentă.“ Sc. 9 VI 81 p. 3. „Vedeta congresului de la Monte Carlo [...] privind sterilitatea s-a dovedit a fi, fără dubii, fecundația «*in vitro*», tehnică modernă ce cunoaște o răspîndire vertiginoasă și care promite să detroneze majoritatea celorlalte mijloace de luptă împotriva nefertilității. După mai mulți ani de la nașterea primului «bebe-eprubetă» [...] sînt astăzi în lume peste 1000 de copii care au văzut în același mod lumina zilei.“ R.l. 3 X 84 p. 6; v. și *implanta*

vituperare s.f. (livr.) –Denigrare, blamare– „Interesante puncte de vedere între luminarea (și *vituperarea*) fenomenului aduc și celelalte articole ale grupajului.“ Săpt. 12 IX 86 p. 7 (din *vitupera*; DEX, DN3)

viúță s.f. 1984 –Străduță– v. *chiacchiere* (din it. *viuzza*)

viváriu s.n. –Loc special amenajat pentru creșterea în mediul lor natural a unor animale mici– „Competența și pasiunea [...] au dus la realizarea unui muzeu numit *Vivariul*.“ Cont. 13 I 84 p. 16 (din fr., lat. *vivarium*; DN3, DEX-S)

viviéřă s.f. –Compartiment special construit pentru păstrarea peștelui în stare vie– „[...] se fac pregătiri pentru punerea în funcțiune pe lacul Bicaz a unei stații pilot pentru creșterea păștrăvilor în *viviéře* flotabile [...]“ R.l. 6 XI 84 p. 5 (din fr. *vivier*; DN3, DEX-S)

vizionă vb. I 1. –A vedea un spectacol înainte de premieră– „Ziariștii au fost invitați să *vizioneze* filmul cu o zi înainte de premieră.“ 2. (Prin ext., folosit impropriu ca sinonim mai „distins“ al lui *a vedea*) –A vedea (în general) un film, la cinematograful sau la televizor– „Ieri am *vizionat*, la telecinematecă, un film cu Jean Gabin.“

3. –A vedea o piesă de teatru– „*Vizionarea* piesei le-a întregit elevilor imaginea pe care trebuie s-o aibă asupra dramaturgului Mihail Sebastian.“ 4. –A asculta un recital– „Am *vizionat* un recital sugestiv.“ 5. –A urmări un meci, o partidă sportivă– „Meciul va putea fi *vizionat* pe micul ecran.“ I.B. 28 X 74 p. 7; v. și 20 IV 96 p. 3.

6. –A vedea o expoziție– „În 1967 C. Piliuță a *vizionat* numeroase expoziții din Italia.“ 7. –A vedea (un obiect)– „Cupa Davis va putea

fi vizionată zilnic între orele 9–18.“ 8. –A vizita un apartament, o casă etc. în vederea cumpărării– „Azi vizionez, miine sigur plătesc.“ R.l. 28 VIII 94 p. 14 (formal din fr. *visionner*; V. Guțu Romalo C.G. 181, atestare din 1971, Th. Hristea în P.N. 3/76 p. 21–22, de unde sînt citatele fără trimitere, C. Lupu în SCL 6/82 p. 504, Guția A. 29; DN, DEX, DN3 – sensuri foarte puține)

vizionare s.f. –În perioada comunistă, prezentarea unui spectacol, înainte de premieră, în fața „forurilor” pentru a obține aprobarea de a fi urmărit de publicul larg– „Tot șeful propagandei era acela care stabilea criteriile cenzurii [...] interzicerile de cărți și spectacole, «vizionările» (cum erau numite premierele de teatru și film la care participau activiștii culturali).“ R.lit. 37/93 p. 1 (din *vizionă*; DEX, DN3 – alte sensuri)

vîrf s.n. 1. în sintagmele *perioadă, lună, ramură, oră* etc. de *vîrf* –De mare intensitate, trafic etc.– „Pe noua linie R1 circulă 100 de autobuze pe oră și sens în *orele de vîrf*. Traseul are o lungime de 5,2 km. În *perioada de vîrf* circulă un autobuz la 40 secunde [...] Pe această relație pot fi transportați 200000 călători.“ R.l. 27 IV 77 p. 5. „În plin sezon însă, în *lunile de vîrf*, cum le numim noi, litoralul atrage în activitățile sale 30000 de oameni de cele mai diferite profesii.“ Sc. 12 IV 79 p. 4. „Noutăți în *ramuri de vîrf* ale industriei noastre.“ R.l. 10 V 79 p. 1. 2. (pol.) în sint.adv. *la vîrf* –La cel mai înalt nivel în stat– „O ultimă întîlnire *la vîrf*“ R.l. 21 I 94 p. 9. 3. (fig.) în sint.s. *vîrf de lance* –Elementul, grupul cel mai eficient, mai avansat într-un domeniu– „[Luceafărul și Săptămîna] ambele fiind publicații *vîrf-de-lance* ale Partidului și Securității.“ R.lit. 24 X 91 p. 5. „[...] repartizarea dreptului de a alcătui comisia pentru cultură, artă și mijloace de informare tocmai Partidei Naționale, adică tocmai celor două partide extremiste de sînga, care au două «*vîrfuri de lance*» ale culturii socialiste, în persoana d-lor Adrian Păunescu și C.V. Tudor.“ R.l. 6 XI 92 p. 1. „[I.M.] a fost un *vîrf de lance* al generației ‘80.“ Timișoara 15 I 94 p. 2; v. și R.l. 29 IX 95 p. 19; v. și *destabilizator* (sensul 2 trad. fr. (*au sommet*; pentru sensul 3 cf. fr. *fer de lance*, it. *ferro di lancia*)

vîrsta a două sint.s. (ironic) –Vîrsta adultă– „Chiar la intrarea în discotecă un tip, la *vîrsta a două*, beat, mi-a pus un pistol în tîmplă. Nu s-a întîmplat însă nimic.“ R.l. 15 I 93 p. 4 (format după *vîrsta a treia*)

vîrsta a treia sint.s. (eufemism) –Perioada de după pensionare, bătrînețe– „A treia vîrstă. Într-un buletin consacrat *vîrstei a treia*, Organizația Mondială a Sănătății apreciază că numărul persoanelor în vîrstă se va dubla pînă în anul 2000. În 1970 existau în lume 304 milioane de persoane în vîrstă de peste 60 de ani.“ R.l. 7 V 79 p. 6. „Noi, gerontologii români, considerăm că metoda esențială de întîrziere a proceselor degenerative de vîrstă și de evitare a fenomenelor morbide la *vîrsta a treia* este profilaxia.“ Cont. 16 VI 79 p. 7. „Am văzut doi indexați de *vîrsta a treia* cumpărînd [...] biscuiți «Eugenia» privatizați.“ R.l. 18 V 93 p. 1 [var. *a treia vîrstă*] (după fr. *troisième âge*; DMN 1966; DEX-S)

vocal-simfonic, -ă adj. (muz.) –Care se cîntă cu vocea și cu orchestra simfonică– „Compozitorul a făurit un limbaj care a încorporat stilului *vocal-simfonic* elementele cîntecului de masă pînă la fuziunea deplină.“ I.B. 10 V 61 p. 3 (din *vocal* + *simfonic*)

vocefón s.n. „Vocefonul. Este vorba de o instalație electronică realizată în S.U.A., cu ajutorul căreia aparatul telefonic este pus în funcțiune de vocea umană. Instalația este destinată mai ales bolnavilor spitalizați. La primul strigăt, microfonul aflat în apropierea patului bolnavului se conectează, chemînd în acest fel asistenta sau medicul.“ Sc. 27 IX 77 p. 4 (din *voce* + *-fon*, după model engl.)

volét s. (livr.; rar) –Parte, capitol– „În cel de-al doilea *volet* al cărții,

tonul evoluează către poeticul pur și enigmatic.“ R.lit. 9 VI 77 p. 9 (formal din fr. *volet*; DEX, DN3 – alte sensuri)

voltampéric, -ă adj. (fiz.) –Care se referă la voltamper– „Aparate destinate înregistrării automate a dependențelor funcționale a două tensiuni electrice au fost realizate în mai multe țări. Ele pot fi folosite cu succes la înregistrarea caracteristicilor *voltamperice* ale lămpilor electronice.“ Sc. 5 XII 64 p. 4 (din *voltamper* + *-ic*)

volumetrie s.f. –Mărime (ca volum)– „O mare fîntînă decorativă în Piața Centrală din Bistrița: *volumetria* fîntîinii să apară din jocuri de apă.“ Sc. 27 XII 77 p. 3; v. și R.l. 11 XII 81 p. 5 (din fr. *volumétrie*; DN, DEX, DN3 – alt sens)

voluminozitate s.f. –Caracterul a ceea ce este voluminos– „Pe lîngă aspectul îmbunătățit al stofelor, se economisesc, totodată, pînă la 30 la sută din firele de lînă, dat fiind că buclajul conferă lînii *voluminozitate*.“ Sc. 1 XII 76 p. 5 (din *voluminos* + *-itate*)

voluntăr-patriotic, -ă adj. –(Despre muncă, în comunism) „Liber consimțită“, executată gratis „în scopuri patriotice“– „Tinerii bucureșteni pun semnătura generației lor în marea carte a muncii *voluntar-patriotice*.“ Sc. 30 III 74 p. 1. „Cetățenii [...] au construit și executat în anul trecut prin muncă *voluntar-patriotică* amenajări, trotuare și alei pe 560000 mp.“ R.l. 15 III 75 p. 3; v. și 22 XI 75 p. 5 (din *voluntar* + *patriotic*)

voluntariă vb. I –A merge voluntar– „Toți revoluționarii care îl înconjurau pe domnul Iliescu în studioul 4, în ziua de 22 decembrie au *voluntariat* [...] în Golf.“ „22“ 15 IV 91 p. 2 (din *voluntar*)

voodoo adj. (americanism) –Relativ la practicile cultului negro-american cu același nume– „Practicile *voodoo*“ „22“ 39/96 p. 2; v. și *manipulă* (1993) [pron. *vudú*] (din engl. americ. *voodoo*)

vopsi vb. IV în loc. vb. *a-și vopsi un examen* (arg. stud.) –A-și asigura dinainte nereușita la un examen– „Singer *ți-ai vopsit examenul* asta! De ce n-ai venit și tu măcar o singură dată la seminar?“ (C. Lupu în LL 3/72 p. 350)

vorbi vb. IV (fam., pop.) –A fi în vorbă cu X– „Mariana *vorbește* cu Ion.“ (din *vorbă*)

voyantă s.f. (cuv. fr.) –Femeie care citește trecutul și prevede viitorul– „[...] s-au adresat atunci în disperare de cauză [...] unei celebre *voyante*, singura în stare să citească obiectul prin intermediul fotografiei. Pipăind-o cu unghiile de la mîna dreaptă, femeia a ghicit ce se ascundea în misterioasa imagine [...]“ R.lit. 20 IX 84 p. 9 [pron. *voaiántă*] (din fr. *voyante*)

voyerism s. (franzuzism) –Comportare de voyeur; curiozitate, interes– „E limpede că ne aflăm în plină fanta-știință, în science-fiction, numai că pe Mihnea Gheorghiu nu-l interesează o asemenea incursiune decît pretextual, țelul său fiind superior, mai vast. (Ceea ce nu înseamnă că, implicit, scenaristul n-ar măsura și n-ar sublinia, cu o ironică voluptate, tocmai componentele și dimensiunile mult schimbate ale fanteziei actuale, puternic influențate, dominate chiar, de acest fenomen contemporan al *voyerismului* colectiv, care e cinematograful și mai ales televiziunea.) Mihnea Gheorghiu își exploatează excelenta idee fanta-științifică în sensul unei discuții în jurul condiției umane.“ R.l. 23 VI 75 p. 2. „Scene de *voaiorism*, crime pasionale [...] iată cîteva trăsături ale operei lui Gabrea.“ R.lit. 45–46/94 p. 1 [pron. și scris și *voaiörism*] (DMN 1968)

voyeur s.m. (franzuzism) –Persoană care se complăce în a privi pe ascuns un spectacol (erotic)– „Nerval călătorul (mai exact figura sa mitizată), se prezintă ca un *voyeur*, mulțumindu-se cu deliciale spectaculare, femeia oferindu-se (o, desfătări ale vălului oriental!) privirii [...]“ R.lit. 17 XI 77 p. 2; v. și *videur* [pron. *voaiör*]

X

xerografiá vb. I – A fotografia (la xerox) – „Mai multe cărți pe care el credea că le detine în exclusivitate [...] *xerografiindu-le* «subversiv» înainte de 1989.“ Lit. 32–34/95 p. 2 (din *xerografie*)

xérox s.n. (tehn.) – Aparat de reprodus și multiplicat rapid texte, desene etc. – „*Xerox* economisește hîrtia. Specialiștii firmei «*Xerox*» au pus la punct o nouă mașină de copiat și multiplicat care poate imprima pe ambele fețe ale unei coli, economisind astfel importante cantități de hîrtie.“ Sc. 17 IV 74 p. 6. „Nemuțumindu-se doar să țină prelegeri și să scoată citate sau să tragă la *xerox* pagini de carte sau de revistă, indiferent la ce se petrece în jur, el înregistrează, în fiecare oraș în care poposește sau prin care trece, cele mai diverse aspecte ale existenței.“ Sc. 8 X 78 p. 4. „Vînd *xerox* Olivetti sigilat [...]“ R.l. 10 IX

92 p. 6. „Totul se petrece însă după modelul și tehnicile șmenarilor de valută de pe Lipscani și Covaci (doar că fauna parlamentară se poartă la țol festiv, la două rînduri): clientul primește în schimbul dolarilor un pachet cu hîrtie de ziar tăiată sau i se restituie, la rezezeală, niște dolari trași la *xerox*.“ R.l. 7 VIII 93 p. 1; v. și Ad. 22 XI 93 p. 5; v. și *reprografie* (din engl. [*Rank*] *Xerox [Limited]*, marcă înregistrată; BD 1970; A. Bantaș *BE* 127, R. Zafiu în R.lit. 35/94 p. 9; DEX, DN3)

xeroxá vb. I – A fotocopia (la xerox) – „Fotografiile reproduse erau de calitate slabă, altfel le-aș fi *xeroxat*.“ D. 148/95 p. 15 (din *xerox*; R. Zafiu în R.lit. 35/94 p. 9; DEX-S)

xilomanție s.f. 1977 – Ghicitul în lemn – v. *acromanție* // din gr. *xilo* “lemn” + *manteia* “prevestire” //

Y

yachting v. *iahting*

yakúza s., adj. (cuv. jap.) 1. (cinem.) „Noul său film intitulat *Yakuza* (cuvânt japonez care înseamnă gangster, dar indică deopotrivă și filmele cu gangsteri) vine să întărească demonstrația [...] Idol al spectatorilor de filme *yakuza*, cel mai popular actor din Japonia, Takakura, joacă îndeobște fără nuanțe.“ R.lit. 7 II 75 p. 20. „*Yakuza* este un gen de filme deosebit de gustate de publicul japonez. Spre deosebire de producțiile similare occidentale [...] *yakuza* are un caracter profund mobilizator, propunându-și să demonstreze că actele anti-sociale, goana după înavuțire pe calea crimei sînt sortite eșecului.“ Sc. 25 III 75 p. 6. 2. –Mafia japoneză– „Gangsterii experimentați ai faimoasei mafii japoneze «*Yakuza*» sînt puternic implicați în traficul de droguri [...]“ I.B. 14 XI 83 p. 8. „*Yakuza* este numele mafioților japonezi din Tokio și Osaka, ale căror organizații imită pe cele ale samurailor (ritualuri, coduri etc.) și se prezintă drept apărătoare ale ordinii.“ „22“ 1–8 XII 92 p. 13

yankéu, -e adj. (cuv. anglo-american) –Din Statele Unite– „Încet-încet, în urma importurilor masive de produse alimentare, limba română se va împoțona, și ea, cu cuvinte *yankee*, stîrnind în cele din urmă protestul – așa cum se întîmplă acum în Franța – domnilor academicieni.“ As 139/94 p. 4; v. și *big-store* (1993) (DN, DEX, DN3 – subst.)

yesman s.m. (cuv. engl.) –Persoană care spune totdeauna da; oportunist, slugarnic– „În ce-l privește pe dl. Iliescu, el s-ar fi înconjurat de *yesmeni* și de sicofanți.“ R.l. 7 VI 90 p. 2. „Fost, el însuși, demnitar comunist, I. Iliescu și-a organizat o echipă de consilieri («*yes-menii*», «sicofanții») din aceeași zonă.“ R.lit. 21 II 91 p. 4. „Gorbaciov nu vrea să se înconjoare de *yesmani*.“ *Expres internat.* 5–11 VI 91 p. 1; v. și R.lit. 21 II 91 p. 4, *Contr.* 8 III 91 p. 4 [pl. *yesmeni, yesmani*] (cf. fr., it.

yesman; PN 1985; R. Zafiu în R.lit. 7/96 p. 7; cuvînt făcut celebru de dl. Silviu Brucan)

yéti s.m. (cuv. nepalez *yet teh*) „Un *Yeti* african? Încurajată de relațiile unor localnici și în ciuda scepticismului oamenilor de știință, cercetătoarea franceză J.R.E. și-a anunțat intenția de a porni în căutarea «omului pădurii», ființă primitivă asemănătoare omului.“ Sc. 28 X 78 p. 5. „Expediția a adus un mulaj de ghips al urmei lui «*Yeti*» – cum a mai fost supranumit inițial omul zăpezilor – care este în prezent studiată de oamenii de știință [...]“ Sc. 13 XII 81 p. 5. „După unii, «*Yeti*», cum i se mai spune misterioasei ființe zărite în apropierea crestelor Himalayei ar avea o statură uriașă.“ I.B. 21 II 85 p. 8; v. și R.l. 25 XII 79 p. 6; v. și *ciuciunaa*

yoghín s.m. –Adept al filozofiei și al practicilor yoga– „S.S., India, a încheiat cu bine una din cele mai spectaculoase demonstrații de yoga din cariera sa – cufundarea într-o stare asemănătoare cu somnul hibernal [...] *Yoghinul* a rămas în această stare timp de opt zile.“ Sc. 17 VI 79 p. 5 (din engl. *yogin*; cf. fr. *yogi*; DN3)

yúko s. (cuv. jap.; sport) –La judo, decizie de arbitru care acordă unui jucător 5 puncte pentru executarea unui procedeu sportiv– v. *koka*

yúppi s.m. (americanism) –Tînăr dinamic și cu succes în afaceri (în special în anii ‘80)– „Aceștia sînt nepoții lui Stalin. Sînt niște *yuppies* ai marxism-leninismului.“ LAI 28 X 91 p. 7 (abreviere din engl. *Y[oung] U[rban] P[rofessional]*; cf. fr., it. *yuppi*; PN 1985, MN 1986)

zvonác s.m. 1992 (peior.) –Zvonist– v. A. Stoichițoiu în *Hyperion* III/92 p. 175 (din *zvon* + *-ac*)

zvonér s.m. (peior.) –Zvonist– „*Zvonerul* pe mapamond“ Cuvîntul 27 IV–3 V 93 p. 5. „În mod ciudat, nu se suflă o vorbuliță despre «*zvoneri*», fiind beștelii aprig doar «răspîndacii».“ R.l. internat. 26 I 94 p. 1 (din *zvon* + *-er*)

- zamác** s. 1995 –Aliaj de zinc, aluminiu, magneziu și cupru– v. *ambutisat* //din *Z[inc] A[luminiu] MA[gneziu] C[upru]* //
- zap** s.n. –Operația de schimbare frecventă a canalelor la TV– „O arie «pe 2» mi-a paralizat *zappul*, oprindu-mă, ca într-o vrajă, să văd «Tunurile Saratogăi» «pe 1».“ R.lit. 7–13 VIII 93 p. 18. „*Zap*-ul la români“ R.lit. 9/96 p. 3 (din *zapá*)
- zapá** vb. I –A schimba frecvent canalele la TV cu telecomanda– „Dădusem din întâmplare peste această emisiune «*zapînd*» în căutarea unui jurnal.“ D. 5/93 p. 3. „Cum să-i facem pe privitori să nu *zapeze*?“ R.lit. 9/96 p. 3 (din fr. *zapper*; MNC 1988)
- zapáj** s.n. –Operația de schimbare frecventă a canalelor la TV– „[Televiziunea] e ceva perpetuu lipicios, pe care nici o «*zapaj*» nu-l poate șterge.“ D. 8/93 p. 13 (din *zapá* + *-aj*)
- zapáre** s.f. –Operația de schimbare frecventă a canalelor la TV– „Consideră telefonul, o ieșire la cinematograful, la spital sau un mesaj de pe E-mail doar ca *zapări* pe alte canale.“ R.lit. 9/96 p. 3 (din *zapá*)
- zápping** s.n. 1995 –Operația de schimbare frecventă a canalelor TV– v. *telecomandă* (din fr. *zapping*; cf. it. *zapping*; fals anglicism; FS 227, 285; PN 1988)
- zapateado** s. –Dans spaniol în trei timpi, marcat cu tocurile pantofilor– v. *jota* [pron. *sapateádo*] (din sp. *zapateado*; El. Toma în *ER* p. 472, 474)
- zarzavagiu** s.m. 1991 (arg.) –Persoană care se îndeletnicește cu schimbarea dolarilor– v. *zarzavat*
- zarzavát** s.n. (arg.) „[...] din pricină că dolarii sînt verzi au fost numiți «verdeată», apoi «*zarzavat*», iar cei care îi schimbă se numesc «zarzavagii!» Modeștilor hoți de buzunare, «găinarilor» adică, li se spune elevat «avicultori!»“ R.l. 5 IX 91 p. 4
- zburător** s.m. „[...] urmăream, realmente uluit, saltul palpitant al unor tineri pe o verticală de 45 de metri, spre acoperișul halelor. Imaginați-vă, niște oameni pe un ger de «crăpau pietrele», avîndu-se spre cer – dar nu cu ascensorul sau elicopterul – ci cu propria lor putere, înclăștîndu-și brațele și spărgînd gheața de pe stîlpii de metal, ca Icarii din legendă. Așa se numesc în lumea șantierelor: «*zburătorii*».“ R.l. 27 II 84 p. 4 (din *zbură* + *-ător*; DEX – alte sensuri)
- zébră** s.f. (circ.) –Marcaj de traversare a străzii– „Atenție la [...] semafoare și *zebre*!“ R.l. 7 IV 74 p. 2. „Trec strada cu avînt pe *zebră*, la mijloc mă prinde stopul.“ I.B. 11 IV 74 p. 1. „*Zebre* din metal. *Zebrele*, liniile și săgețile ce reglementează circulația pe străzi și șosele necesită din cînd în cînd o revopsire pentru a rămîne vizibile.“ Sc. 28 XI 75 p. 5; v. și R.l. 29 VIII 79 p. 6 (din it. *zebra* (*stradale*), engl. *zebra*; în it. și în engl. pronunțarea este diferită de cea din română, deci cuv. a fost introdus pe calea scrisului; cf. germ. *Zebrastreifen*; DN, DEX – alt sens, DN3)
- zegísm** s. –Curent politic care consideră că dezvoltarea economică actuală va duce la mari riscuri în viitor– „Teoria «creșterii zero» sau *zegísm*. O ripostă energică a fost dată acestei pseudoteorii de primul ministru al Franței.“ Sc. 19 II 75 p. 5 (cf. engl. *Zero Economic Growth* “creștere economică zero”; DP)
- zelator, -oáre** s.m.f. (peior.) –Persoană zeloasă– „Toți *zelatorii* cultului lui Ceaușescu, strînși în ograda rău mirositoare a «României Mari», îi reproșează lui Deșliu proletcultismul întîiilor sale volume.“ R.lit. 28 I 92 p. 15. „Moartea se plitese repede de *zelatorii* ei.“ R.lit. 12–18 V 93 p. 7 (din fr. *zélateur*; DN3, DEX-S)
- zéro-zéro-șapte** s. (cinem.) –Tip de film polițist din anii ‘60 în care eroul principal este agentul 007– „Agenții din familia 007 înmagazinează tone de cifre și pot reconstitui un număr de telefon doar din zumzetul aparatului: Columbo nu e nici măcar în stare să țină minte să-și ia un carnețel de notițe. *Zero-zero-șapte* nu se despart de arma cu lunetă, dar de Columbo se trage cu sila ca să fie dus la poligon.“ Fl. 19 VIII 76 p. 18 (din *zero* + *zero* + *șapte*, după engl. *zero-zero-seven*, fr. *zéro-zéro-sept*, it. *zero-zero-sette*)
- zgrunțurozitate** s.f. –Calitatea de a fi zgrunțuros– „Fără să facă apel la nisip, ghips etc. pentru a da pastei *zgrunțurozitate*, el nu caută
- printre resturile textile petice de sac sau alte cîrpe pentru a lipi pe tablouri.“ I.B. 26 X 66 p. 2 (din *zgrunțuros* + *-itate*)
- zi-grád** s.f. „Estimările revistei sînt bazate pe utilizarea etalonului *zi-grad*. O *zi-grad* este intervalul de 24 de ore a cărei temperatură medie scade sub 18,3 grade Celsius – punctul la care este considerată necesară încălzirea artificială.“ Sc. 28 XII 73 p. 6 //din *zi* + *grad* //
- zi-recórd** s.f. –Zi în care se realizează o producție foarte mare– „Fiecare zi – o zi «*record*» în realizarea investițiilor!“ Sc. 17 VIII 73 p. 1. „Vă propun ca, începînd de săptămîna viitoare, zilele de miercuri și joi să fie declarate *zile record* în realizarea indicatorilor de plan.“ I.B. 18 V 74 p. 1 (din *zi* + *record*)
- zidár-șamotór** s.m. –Zidar care este și șamotor– „Sînt [...] de meserie *zidar-șamotor*.“ R.l. 16 VII 79 p. 1; v. și *turnător-formator* (1974) [scris și *zidar-șamoteur*] (din *zidar* + *șamotor*)
- zimți** s.pl.tant. (arg. stud.) –Bani– „Nu persoana ta le interesează (pe fete), ci *zimții* tăi.“ (de la *zimții* banilor; C. Lupu în LL 3/72 p. 350)
- zitan** s. (cuv. germ.) „Imitînd în condiții de laborator procesele din interiorul unui vulcan, experți vest-germani au obținut o «piatră sintetică» ale cărei proprietăți o recomandă pentru a fi folosită în construcții. Datorită structurii sale poroase, piatra sintetică – denumită «*zitan*» – este de cinci ori mai ușoară decît betonul armat, dar este solidă și rezistă bine la umiditate.“ Sc. 23 II 77 p. 5
- zmeurătá** s.f. 1975 –Băutură răcoritoare din zmeură– v. *citrola, dughenar* (din *zmeură* + *-ată*, după tipul *vișinatá*; DEX-S)
- znakoplást** s. (cuv. pol.; chim.) „Cu «*znakoplast*», o substanță pusă la punct la Uzinele chimice din Złoty Stok (Polonia), operațiunea destul de complicată de marcare pe șosele a semnelor de circulație este mult simplificată.“ Sc. 12 I 78 p. 6
- zónă-cheíe** s.f. –Zonă foarte importantă– „*Zone-cheie* în dramaturgie.“ Cont. 23 III 73 p. 4. „Detectoarele, amplasate în *zone-cheie*, furnizează date care sînt prelucrate de un calculator electronic, programat să dea alarma de fiecare dată cînd poluarea atinge niveluri periculoase de ridicate.“ Sc. 23 V 74 p. 3 (din *zonă* + *cheie*)
- zónă-tampón** s.f. „[...] la cîteva ore după semnarea documentelor finale ale acordului de dezangajare dintre Siria și Israel, în zona înălțimilor Golan, unitățile de observatori ai O.N.U. au încercat să ocupe, miercuri, *zona-tampon* dintre armatele siriană și israeliană.“ Sc. 6 VI 74 p. 6. „[...] a continuat acțiunea de amplasare a unităților libaneze în *zonele-tampon* care separă părțile implicate în conflict.“ I.B. 23 IV 84 p. 8 (din *zonă* + *tampon*)
- zoo** s., adj.inv. –Grădină zoologică– „Serviciile competente franceze au organizat un studiu pe scară națională privind modul de funcționare al grădinilor zoologice. Cu acest prilej s-a constatat că există și unități *zoo* care funcționează în mod clandestin.“ R.l. 12 VII 75 p. 6. „Nucu merge la *zoo*.“ (din fr. *zoo*; DEX, DN3)
- zoobotánic, -ă** adj. –Cu caracter dublu, zoologic și botanic– „Grădina *zoo-botanică* marină. Pe insula Helgoland (R.F.G.) va funcționa peste doi ani o crescătorie specială pentru vietuitoarele, animale și vegetale, din ocean, puținându-se urmări prin metode științifice condițiile de viață și de mediu ale acestora.“ I.B. 22 V 74 p. 8. „În cadrul Complexului muzeal de științele naturii din Constanța funcționează un delfinariu, un acvariu, un planetariu, o expoziție de păsări exotice și un parc *zoo-botanic*.“ R.l. 4 XI 86 p. 2 (din *zoo*- + *botanic*)
- zooinstantanéu** s.n. (creație ad-hoc) –Rubrică TV în care se prezintă instantanee din zootehnie– „*Zooinstantanee*. Porumbul fulguit și producția de lapte; șantiere zootehnice aflate încă la temelie; metisarea – o sarcină mereu actuală.“ Pr.R.TV 11 IX 77 p. 2. „*Zooinstantanee*. Cum menținem valoarea biologică ridicată a animalelor?“ Pr.R.TV 29 I 78 p. 2 (din *zoo* + *instantaneu*)
- zooromán** s.n. –Roman avînd ca personaje animale– „În plină ofensivă a prozei de inspirație social-istorică, Pop Simion apare cu un «*zooroman*», intitulat «Bestiarium», în care protagoniștii sînt o pereche de vulturi-monahi [...]“ R.lit. 3 XII 81 p. 10. „[...] iată-l pe Pop Simion semnînd [...] un excelent *zooroman* intitulat (cum altfel?) Bestiarium [...]“ Săpt. 2 IV 82 p. 5 (din *zoo*- + *roman*)

zückli s. (cuv. germ.) „*Zücker* – zahăr sintetic pentru o alimentație rațională. Procurat pînă acum pe bază de rețetă, «*Zücker*» e un înlocuitor sintetic al zahărului.“ Sc. 25 XII 75 p. 6 [pron. *țiucli*]

zugrăv-vopsitor s.m. –Zugrav care este în același timp și vopsitor– „Șeful unei brigăzi de *zugrăvi-vopsitori* lucrînd la finisarea unui bloc.“ Sc. 10 XII 61 p. 2 (din *zugrav* + *vopsitor*)

zugrăviță s.f. –Femeie care a îmbrățișat meseria de zugrav– „Venise la secretara U.T.C. A.M. – *zugrăviță* în echipa lui D.B. – să-i ceară recomandări.“ Sc. 19 IV 80 p. 1 (din *zugrav* + *-iță*; termenul este mai vechi în rom.)